

J A C O B I
PIGNATELLI

E CRYPTALEIS IN SALENTINIS
Sacrae Theologiae, ac J. U. Doctoris

CONSULTATIONUM
CANONICARUM

Tomus Sextus,

IN QUO PRÆCIPUÆ CONTROVERSIÆ DE IIS,
Quæ ad Sanctorum Canonizationem, ac Sacros Ritus; ad Sacrum
Concilium Tridentinum; ad Episcopos, & Regulares; ad immunitatem, liber-
tatem, jurisdictionem Ecclesiasticam, ac hujusmodi alia potissimum pertinent;
non solum ex utroque Jure scripto, sed etiam ex Sacrarum Congregationum
decretis, rebus judicatis, placitis, atque consultis, ex prudentum responsis, ex
moribus receptis, breviter, ac perspicue dirimuntur.

OPUS OMNIBUS UTRIVSQUE FORI JUDICIBUS,
*Jurisconsultis, ac politici studii mystis, in primisque Summorum Pontificum, &
Rerumpublicarum Consiliariis, & Advocatis utile planè, ac necessarium.*

CUM DUPLICI INDICE, ALTERO CONSULTATIONUM,
Singulis Tomis præfixo, altero RERUM NOTABILIUM ex pluribus in unum
Generalem coacto, singularique Volumine comprehenso.

EDITIO QUINTA VENETA SUMMO STUDIO RECOGNITA,
Multis in locis aucta, & a mendis expurgata.

VENETIIS, MDCCXXXVI

Ex Typographia Balleoniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

JACOBI

PIGNATELLI

E CRYPTALEIS IN SALENTINIS

SACRAE THEOLOGICAE, ac J. U. DOCTORIS

CONSULTATIONUM

CANONICARUM

TOMUS SEXTUS

IN QUO PRÆCIPUE CONTROVERSIAE DE HIS

Quae ad sanctionum Canonizationem, ac sacros Ritus; ad Sacrum
Concilium Tridentinum; ad Episcopos, ac Regulares; ad immunitatem, liber-
tatem, jurisdictionem Ecclesiasticam, ac huiusmodi alia pertinentia pertinent;
non solum ex utroque parte scripto, sed etiam ex sacrorum Congregationum
decretis, rebus iudicatis, placitis, acque constitutis, ex prudentium responsis, ex
modis receptis, breviter, ac perspicue dilucidantur.

OPUS OMNIBUS UTRIUSQUE FORI IUDICIBUS

Inserviat, ac sicuti hactenus usque, in principibus summorum Pontificum, &
Repubblicanarum Constitutionibus, & Adversariis articulis placet, ac necessarium.

CUM DUPlici INDICE, ALTERO CONSULTATIONUM

singulis Tomis praefixo, altero RERUM NOTABILIUM ex pluribus in unum
Generalem coactis, singulaturque Volumine comprehenso.

EDITIO QUINTA VENETA SUMMO STUDIO RECOGNITA.

Milano in aedibus, & a mensis expugata.

VENETIIS, MDCCXXXVI

Ex Typographia Balloniana.

SUPERIORUM PERMISSU, ac PRIVILEGIO

NUMERUS, ORDO, ET ARGUMENTA

Consultationum, quæ in hoc Sexto Tomo continentur.

CONSULTATIO I.

AN Regulares ad exercendum munus parochiale in Indiis, ritè, ac rectè a Magistratibus laicis, vel a Principe instituantur?

An iidem Regulares possint obtinere, ac exercere jura parochialia sine licentia Episcopi?

An acta ab iis gesta sint valida?

An, & quas pœnas incurrat Confessarius, absolvens sine approbatione?

CONSULTATIO II.

An famuli laici nobilium actu inservientium Eminentissimis Cardinalibus, vel Episcopis gaudeant privilegio fori.

Et quid de coquis Seminarii, ac locorum piorum?

Ubi an, & quatenus fori, ac immunitatis privilegia ad famulos extendatur?

CONSULTATIO III.

An quemadmodum Episcopus edictum ad examen, & provisionem parochialium cum termino decem dierum proponendum, potest ex arbitrio cap. 18. sess. 24. de reform. sibi relicto, prorogare, possit etiam ad quatuor, vel sex dies minuire, & abbreviare?

An ex hujusmodi abbreviacione, præsertim in illis Provinciis, & in iis Episcopatibus, ubi ob magnam distantiam edicta per mensem præfigi consueverunt, provisio nulla dicatur?

An quando in duabus Ecclesiis edictum proponitur, currat ex quo primò affixum sit, vel an expectandum erit, quod labatur terminis, ex quo ultimò præfixum est ita, quod, si non expectetur, provisio sit irrita, & nulla?

An Capitulum, Sede vacante, ex eo, quod indicialiter privaverit Rectorem suo beneficio Curato ob non servatam formam decreti S. Concilii Tridentini d. cap. 18. sess. 24. in examine coram Prælato, aut ejus Vicario generali, & tribus Examinatoribus Synodalibus, provisioneque facta, nondum transacto sex dierum numero proposito in edicto, ex quo ultimò affixum fuit, aliisque de causis prædictum beneficium, non servata iterum forma dicti Concilii absque concursu, & examine, conferre potuerit?

An dato, quod non potuerit, ex hujusmodi provisione titulus, saltem coloratus, extiterit non obstante Constitutione R. Pii V. super observatione dicti decreti?

Dato, quod non coloratus titulus extiterit, an matrimonia coram eo contracta, sint nulla?

An sic provixus cæterorum Sacramentorum administrationi valde incumbat?

An incumbens, ut Parochus, etiam in casu necessitatis, peccet lethaliter?

An fructus, & obventiones dicti beneficii curati restituere teneatur?

An adversus Prælatum, ejusque Promotorem fiscoalem in suo beneficio triennali se defendere possit?

An præfatus Parochus tolerari possit in posterum?

An dato, quod non possit tolerari, debeat ei restitui alterum, beneficium curatum, quo privatus fuit ex eo, quod sententia, remota appellatione, fuerit executioni mandata, donec appellatio prosequatur?

Dato, quod fieri debeat restitutio, quis eam fieri curabit contra sententiam Episcopi, Capitulumne, Sede vacante, an Episcopus successor vel Judex appellationis, qui jam interpositæ devulit, Apostolosque expulit?

An dato, quod appellationem prosequens prædictus Parochus obtineat in causa, is, qui præfatum beneficium, servata forma S. Concilii obtinuit, possit ea in totum ommissa per viam compensationis de altero post mortem, vel per resignationem vacante provideri?

CONSULTATIO IV.

An Episcopi ejicere possint reos, eorumque bona ex Ecclesiis?

Et an Nunciis Apostolicis concedenda sit extensio facultatis ejusmodi ejektionis in toto aliquo Regno, vel Provincia, ipsis demandata? Ubi de decoctorum flagitiis, & an gaudeant immunitate Ecclesiæ?

Ubi de abusu immunitatis Ecclesiæ, ejusque remediis, sitque satis expostulationibus Principum.

CONSULTATIO V.

An percutiens Clericum mortuum incidat in can. Si quis suadente 17. q. 4.

Ubi obiter tantum exploditur judicium cujusdam Anonymi de constitutione hominis.

CONSULTATIO VI.

De absolutione ab excommunicatione can. Si quis suadente 17. q. 4. non pauca practicè, & accuratè describuntur pro utroque foro.

Ubi etiam quando, & quibus in casibus pœna cadaveri imponatur, ac de homicidio, vel mutilatione Clerici, vel Presbyteri, & pœnis in occidentem, & mutilatorem, ac eorum filios, deque aliis.

CONSULTATIO VII.

An electio Vicarii Capitularis, a cujus concursu aliquis rejicitur, sit valida?

CONSULTATIO VIII.

An jus Cathedralicum, sive Synodaticum præscribi possit?

Ubi quid illud sit?

An sublatum a Tridentino?

Quid Cathedra Episcopi, ejus origo, aliaque ad rem stricte?

CONSULTATIO IX.

An, & quatenus Regulari impertiri possit, ac debeat licentia exeundi a sua Religione, ut cum reservatione votorum in habitu presbyteri secularis vivere valeat in seculo?

CONSULTATIO X.

In qua etate eligi possit, ac debeat Abbatisa, sive Priorissa?

An sufficiat inchoasse annum quadragesimum?

Ubi an tempus currat de momento in momentum?

An in hac etate possit Episcopus, vel Nuncius Apostolicus dispensare?

Et electio Monialis in Abbatisam minoris etatis sit eo ipso irrita?

De pœnis Monialium aliter eligentium? Et

A quo tempore etas sit computanda, an scilicet conceptionis, an nativitatis, an baptismi?

CONSULTATIO XI.

An, & quatenus simplici presbytero concedi possit, ac debeat a Summo Pontifice facultas ministrandi Sacramentum Confirmationis chrismate ab Episcopo consecrato?

CONSULTATIO XII.

An regulares privilegiati, præcipuè Fratres Prædicatores, ac Minores ex cap. In his de privil. possint hodie uti altari portatili, etiam invito Episcopo diocesano? Et quatenus negativè. An id possint de illius licentia, & approbatione?

CONSULTATIO XIII.

Iterum de censurarum declaratione in materia literarum hortatoriarum, significationum, comminationum, preceptorum, etiam pœnalarum Principis, supremi Magistratus, Judicum, aliorumque Episcopis, eorumque Vicariis, aliisque Ordinariis Ecclesiasticis missarum pro illarum revocatione, amotione, vel ab eis absolutione.

Et præcipue an, & quatenus sententia declaratoria censurarum ob violationem immunitatis, sive jurisdictionis Ecclesiasticæ latam contra supradictos sit nulla defectu citationis?

Ubi respondetur etiam aliis oppositionibus, quæ in hac referri solent, afferuntur plura consilia, sive conditiones proponuntur super absolutione a præfatis censuris ad componendum dissidia utriusque fori.

CONSULTATIO XIV.

An stante dispositione S. Concilii Tridentini sess. 24. c. 12. s. distributiones verò de reform. quod punctaturæ distributionum accrescant solis interessentibus divinis officiis, servanda sit consuetudo, quod distribuantur peræque inter Canonicos, itaut de illis æquè participant tam interessentes divinis, immò etiam ipse punctatus?

CONSULTATIO XV.

An manutentio altarium, quæ sunt de jure patronatus, ac ornamentorum necessariorum pro eisdem altaribus, spectet ad ipsos patronos, an ad Ecclesiam, in qua dicta altaria sunt erecta, stante consuetudine, quod patroni nunquam fuerint coacti ad dictam manutentionem, sed eandem impensam præstiterit dicta Ecclesia, prout hodie supplet impensas mapparum, & omnium paramentorum Sacerdotalium. Nec beneficiati, qui habent capellanias erectas in dictis altaribus possunt eidem manutentioni concurrere, stante redditus tenuitate vix excedentis onera Missarum, quæ dictis Capellaniis annexa sunt?

CONSULTATIO XVI.

An Regulares Missionarii Vicariorum Apostolicorum curæ commissi possint sese invicem ab excommunicatione absolvere?

An possint valide virtute alicujus privilegii absolvere a casibus, quos Vicarii Apostolici sibi reservarunt, aut reserabunt?

An gaudeant facultate, quam vocant omnimodam Summorum Pontificum Adriani VI. & Leonis X.?

An iis concedenda sit facultas dispensandi cum iis, qui in primo gradu affinitatis matrimonium contraxerunt?

An iisdem eadem facultas dispensandi concedenda sit cum omnibus, quia triginta annis, & supra ignorantia juris in supradicto affinitatis gradu contraxerunt?

An sit concedenda facultas dispensandi in primo affinitatis gradu tam quoad matrimonia futura, quam præsentia?

An concedenda sit Vicariis Apostolicis, eorumque Provicariis facultas infidelium connubia dissolvendi, cum id in animarum salutem, & in bonum cedit Religionis Christianæ?

An sit concedenda facultas specialiter dispensandi in quodam matrimonio contracto cum eo, qui præmortuæ uxoris Sororem duxit, ex quo matrimonio quintuplex proles suscepta est?

An concedenda sit facultas pro Religiosis jam missis, & infuturum mittendi in missiones Vicariorum Apostolicorum utendi vestibus more Sacerdotum secularium, ut facilius, & utilius possint decorari inter neophytos, quibus Religiosorum vestimenta sunt prorsus insolita, & ignota quique possent ex vestimentorum diversitate pati scandalum, & infideles ob eandem novitatem possint etiam persequutionem movere?

CONSULTATIO XVII.

An Judices, & Magistratus seculares possint de facto procedere pro delictis commissis ante Clericatum, etiam ad distractionem personalem Clerici, qui in fraudem jurisdictionis laicæ ad primam tonsuram se promovere fecit, vel habitum clericalem resumpsit?

Quenam in hac re partes sint Judicis Ecclesiastici, quenam Judicis, & Magistratus secularis, ut uterque forus intra limites suæ jurisdictionis contineatur?

Ubi quando hæc fraus præsumatur, aliaque hujusmodi.

CONSULTATIO XVIII.

De validitate, & justitia declaratoriarum censurarum ob impeditam Ordinariarum Ecclesiasticorum jurisdictionem Ecclesiasticam observationes aliquæ.

CONSULTATIO XIX.

De invaliditate, & injustitia censurarum Ecclesiasticarum, deque appellatione ab illis aliqua in praxi non spernenda pro Episcopis, aliisque Prælatibus Ecclesiasticis tum ex jure communi, tum ex S. Concilio Tridentino, ejusque S. Congregationis decretis.

CONSULTATIO XX.

An fidejussor justè cogi possit, quod præfatus reus, quem fidejussit habiturum Urbem, vel domum pro carcere, ad Ecclesiam confugerit?

CONSULTATIO XXI.

An Vicarii pro cura animarum parochialium Ecclesiarum S. Jo: Lateranensis, & S. Petri in Vaticano, ac Sacrista, vel alius minister Ecclesiæ S. Mariæ Majoris præcedere debeant in ducendo funere proprio Parocho defuncti, dum ad ipsorum, aliorumque Ecclesias tumulandus effertur? Et

An inter eosdem Vicarios, & alios Rectores, sive Parochos Urbis debeat in præcedentia aliarum quarumcunque processionum observari statutum Cleri Romani cap. 2. §. 8.

CONSULTATIO XXII.

An sit licite literæ exemptionis tum Ecclesiasticorum, tum secularium, vulgò Salvaguardiæ a jurisdictione Episcopi, ejusque Tribunalis tam in civilibus, quam in criminalibus a Prorege Siculo concessæ, uti a Sicilia Monarcha? Ubi afferuntur Capitula super Regia Monarchia cum novis reformationibus, & declarationibus transmissa a Regia Curia, & Consilio Catholice Majestatis.

CONSULTATIO XXIII.

An, & quatenus domus Ecclesiis conjunctæ gaudeant immunitate?

In dubio an gaudeant?

Anve ex illis extrahens confugam incurrat excommunicationem?

CONSULTATIO XXIV.

An Episcopus licitè retinere possit cymbam piscatoriam pro suo, suorumque usu, & pisces eos, qui supersunt, vendere, ac eorumque pretium in elemosinam, ac in stipendium piscatorum convertere?

An pretium horum piscium sit immune a vectigalibus?

CONSULTATIO XXV.

An hodie sit in usu extensio privilegii immunitatis Ecclesiæ majoris per quadraginta passus, & per triginta in minoribus?

CONSULTATIO XXVI.

An si iis, quem satellites insequuntur, dum ad Ecclesiam confugit, ejusque ostium tangit, vel ostii vestem apprehendit ob metum adhuc insequentium cadat prope dictum ostium sub Ecclesiæ sillicidiis, ibique capiatur, sit restituendus?

Ubi an ad id probandum sint idonei testes amici? Et In casu dubio an extrahentes incurrant excommunicationem? Et quomodo sint absolvendi?

CONSULTATIO XXVII.

An confugiens ad Ecclesiam, illamque clausam inveniens, si manibus tangat, vel amplectatur parietem, eique adhaereat, vel ostii Ecclesiæ vestem, aut catenulam apprehendat, gaudeat immunitate?

Ubi quid quoque de tecto Ecclesiæ, aliorumque locorum immunitum?

De confugiens ad Crucem, & ad Sacerdotem deferentem S. Eucharist. vel Oleum Sanctum infirmorum. Ubi non ab re.

An, & quatenus extremo supplicio afficiendis danda sit Eucharistia?

De consuetudine, quod morte damnatis non ministretur, & de ejusmodi aliis.
Quidve tandem de reo comprehenso in fenestra posita in pariete communi Ecclesie, & domus secularis?

CONSULTATIO XXVIII.

An Episcopus in declaratione facienda, an reus confugiens ad Ecclesiam gaudeat immunitate, debeat procedere servato juris ordine?

CONSULTATIO XXIX.

An Clerici creditores possint tuto provocari ad iudicium concursus una cum laicis creditoribus coram Magistratu seculari, cui ex statuto laico de modo procedendi in causis deceptorum hoc munus incumbit?

Ubi quid de edito laico, ut compareat coram se, qui sua putaverit interesse in causa?

CONSULTATIO XXX.

An simplex præceptum Curie Ecclesiasticæ sub pœna excommunicationis super exarceratione coloni partiarum modicæ quantitatis terrarum mensæ Episcopalis, a quo fuit illico appellatum, & declaratoria censurarum intra sex horas sine citatione personali, comparente tertio, ac protestante post appellationem prolata absque citatione ad videndum jurare testes, sint valida, & iusta? Ubi quid si colonus obtinuerit inhibitionem ab Episcopo, & pro majori parte anni viveret ex fructibus colonie? Quidve de conductoribus, & affluariis?

CONSULTATIO XXXI.

Reprehenditur, castigaturque negligentia Prælati Ecclesiastici, qui non tueretur immunitatem, libertatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam a potestate seculari ejiciente Ecclesiasticos a sua ditione, & imponente illis angarias, & perangarias, aliave onera, & exigente censuram, tributa, &c.

CONSULTATIO XXXII.

An acta per Judicem secularem, post allegatam a reo in suis constitutis immunitatem Ecclesie, ante subsequutam iudicis Ecclesiastici declarationem, sint valida?

CONSULTATIO XXXIII.

An sit recedendum a declarationibus aliis emanatis a S. Congregatione Immunit. quas alibi retulimus, præsertim 18. Martii, & 14. Junii 1625. quibus declaratur, colonos & custodes Ecclesiasticorum, damnatum dantes in bonis laicorum cum animalibus eorundem Ecclesiasticorum, conveniendos esse coram iudice Ecclesiastico? Et quid si extaret consuetudo immemorabilis in contrarium?

CONSULTATIO XXXIV.

An Præses Romandiolæ possit cognoscere causas appellationum ab Archiepiscopo, & Episcopis Provinciae interpositarum?

CONSULTATIO XXXV.

De veste, ut dicitur, virgine, nempe indumento factus nascentis posita sub mappis super lapide sacro Altaris, ejusque abusu ad sortilegia, & de probatione hujusmodi eriminis.

CONSULTATIO XXXVI.

An, & quatenus domus, sive palatium Episcopi gaudeat immunitate?
Et quid de illius pariete, tecto, janua, &c.

CONSULTATIO XXXVII.

An habens utranque jurisdictionem cognoscendi, ac puniendi tum delicta laicorum, tum Ecclesiasticorum in puniendo inquisitum comprehensum, & existimatum uti laicum, & in suo constituto dicentem se esse Clericum, teneatur procedere secundum jus Pontificium?

CONSULTATIO XXXVIII.

An, & quatenus domus Collegii scholarium, in quam in-

greditur per atrium quod conducit ad oratorium publicum dicti Collegii, gaudeat immunitate?

CONSULTATIO XXXIX.

Quid comprehendatur in can. II. Bullæ Cæne Domini nomine hostilis insequutionis contra Cardinales, aliosque Prælatos?

An etiam comprehendatur verba injuriosa, insultus? Anve requiratur effectus?

CONSULTATIO XL.

An committens homicidium, vel mutilationem in viridario Conventus, vel hospitalis, aliisque in locis Ecclesie adherentibus gaudeat immunitate?

CONSULTATIO XLI.

An ob penuriam ministrorum, qui haberi non possunt feria quinta Cæne Domini pro consecrandis oleis eo die, concedi possit facultas illa consecrandi Dominica in Albis, vel alio die commodiori?

Ubi quinam sint ritus, qui a recta fidei regula discrepant, itaut tolerari non possint, plura disquiruntur, discutiunturque.

CONSULTATIO XLII.

An a sententia favore libertatis in materia S. Officii Inquisitionis detur appellatio, & ad quem effectum?

CONSULTATIO XLIII.

Quidam Regularis professus procuravit irritari suam professionem, probando falsis testibus illam emisisse per vim ac metum, & deinde uxorem duxit. Post aliquod tempus comparens sponte in S. Officio confessus est, se valide professum fuisse, falsumque esse, quod de vi, ac metu per testes probaverat. Quare commissæ causæ principali de validitate, vel nullitate matrimonii ad S. Congr. Concilii, ista censuit, prævia separatione conjugum, utatur jure suo coram Ordinario. Verum quia ex falsis testibus unus tantum vivit, qui nolit se retrahere, ideoque non potest probare hujusmodi falsitatem, supplicat propterea sibi concedi, vel ut convivat cum dicta uxore, vel ut illa liberetur a vinculo matrimoniali, nulla facta mentione de muliere, cum non sit complex falsitatis, & concedere eidem Regulari reditum ad suam Religionem. Quæritur, an sit annuendum?

CONSULTATIO XLIV.

An de erroribus falsitatis, vel hujusmodi, qui committuntur in examine testium pro statu libero contrahere matrimonium volentium examinatorum coram Camerario Cleri, vel alio ad id deputato, teneatur Notarius, qui scribit, an Camerarius, sive Deputatus, qui assistit, an uterque? An cognitio testium, qui examinantur, pertineat ad solum Notarium?

Et omittens Notarius clausulam, mihi cognitus, vel saltem cognitus ab alia persona, ipsi Notario cognita, qua pœna puniri possit juxta dispositionem juris communis præter pœnam arbitrariam impositam in instructione pro hujusmodi testibus recipiendis a S. Officio Inquisitionis?

An fides, aliæque documenta, que producuntur pro statu libero probando, nempe obitus, matrimonii alterius conjugis defuncti, attestations Ordinariorum super statu libero, examinari debeant a solo Notario, an etiam a Camerario Cleri, sive alio Deputato?

Cumque sint ex vitio visibili falsæ, quisnam sit censendus reus, & qua pœna puniendus?

An dictæ fides, que mittuntur ex partibus sint recognoscende a testibus, licet sint legalitate munitæ, & ad quemnam spectet facere hanc recognitionem?

Si testes, qui asseruntur a Notario, recognovisse hujusmodi fides, & attestations, negent recognovisse cuinam credendum sit? Num Notario, an testibus, maxime si testes sint personæ civiles?

Et qua pœna puniendus sit Notarius, vel testis?

CONSULTATIO XLV.

Quidam Monachus Basilianus Græcus schismaticus ad triremes damnatus in ditione Latinorum Catholicorum in articulo mortis communicavit in fermento, quod penes se conservabat alium pariter schismaticum captivum in eadem trireme his verbis N. mangia il Corpo, e il Sangue di Christo. Quæritur, an talis communio sit delictum?

Et dato, quod sit delictum, an spectet ad S. Officium, & qua pena puniendum?

CONSULTATIO XLVI.

Canonicus quidam Cathedralis Germaniæ, in qua una pars Canonicorum est Catholica, alia est heretica, cum fuerit Canonicus Lutheranus, & modo ad fidem Catholicam secretò conversus, sitque Dominus territorii ac nobilis, magnæque autoritatis, apud Principem hereticum Lutheranus; unde si sciretur, quod ad fidem Catholicam sit conversus, magnum damnum ipsi, aliisque Canonicis Catholicis inferretur, supplicat?

Primò, quod cum non bene calleat linguam Latinam, & ne observetur in recitando divino officio, ac Floris Canonicis, cum eo dispensare possit confessorius ad psalmos tantum penitenciales, Rosarium, vel hujusmodi aliud.

Secundò, ut promoveri possit secretò ad primam tonsuram, quæ ipsi collata non fuit.

Tertiò, ut absolvi possit a simonia ob pecuniam acceptam pro suo suffragio ad Canonicatum Lutheranum dato, & ab obligatione illam restituendi.

Queritur, an sit indulgendum?

CONSULTATIO XLVII.

An decreto Concilii Trid. sess. 24. c. 10. de refor. matr. prohibeatur sub peccato mortali traditio sponsæ solemnæ, an etiam non solemnæ ad domum sponsi, & carnalis copula? Hinc rationes ad utramque partem.

CONSULTATIO XLVIII.

An Canonici noviter erecti ab Episcopo, perfectè acquirant omnia jura Canonicalia?

An iidem debeant participare de omnibus distributionibus quotidianis, ac rebus aliis?

Et an Canonici antiqui teneantur ad restitutionem fructuum, ac distributionum perceptarum ex novis Canonicatibus pro eo tempore, quo novi Canonici habuerunt litem propter discordiam, & varietatem presentationum habitarum a compationis?

CONSULTATIO XLIX.

An beneficiati ex antiqua consuetudine teneantur tunc dare Clericis seminari in Missa, Vesperis, & Laudibus, si sint induti dalmatica, vel pluviali?

CONSULTATIO L.

An bonorum redditus, qui pertinent ad Ecclesiam, non autem ad Capitulum, possint Canonici convertere in usum proprium, hoc est in reparationem ruralium, domorum, ac cætera hujusmodi?

CONSULTATIO LI.

An, & quatenus Canonico debeantur distributiones Capellaniæ, quam ex dispensatione Apostolica in provisione sui Canonicatus obtinet sub eodem tecto?

CONSULTATIO LII.

An Canonici, & præbendati interessentes Matutino, & Laudibus, lucrentur distributiones Primæ, licet illi non intersint, & a tempore foundationis ex Indulto Summi Pontificis, ante Sacrum Concilium Trident. existant in consuetudine immemorabili, quæ continuata est a tempore publicationis dicti Concilii?

CONSULTATIO LIII.

An omnes beneficiati tam Cathedralis, quam Collegiatarum Civitatis possint ex immemorabili consuetudine una cum dignitatibus, & Canonicis Cathedralis eligere Vicarium Capitularem, cæterosque Officiales ad Ecclesiæ regimen necessarios? Et

An quilibet ex tribus fratribus Canonicis in Sacris Ordinibus constitutis debeat vocem habere in Capitulo?

CONSULTATIO LIV.

An beneficiatis, & Capellanis indulgendus sit habitus Canonialis?

CONSULTATIO LV.

An Constitutio præcipiens, quod beneficiati, & Capellani obedire debeant statutis Ecclesiæ, factis a Canonice in iis, quæ pertinent ad servitium ejusdem Ecclesiæ, extendatur ad facienda in futurum?

CONSULTATIO LVI.

An depositiones testium scribendæ sint idioma, quo proferuntur?

CONSULTATIO LVII.

Habet Archiepiscopus suum Vicarium in spiritualibus suffraganeum Archiepiscopum titulare. Queritur, an iste præcedere debeat Episcopum Provincia, qui est antiquior Suffraganeus, quando ambo reperiuntur in istius diocesi, quando in Provincia, quando in loco tertio, & sic tam extra diocesim, quam extra Provinciam?

CONSULTATIO LVIII.

Utrum in processibus una tantum Crux deferri debeat? Et quid in funeribus? Ubi, an consuetudo possit abrogare Constitutiones Pontificias?

CONSULTATIO LIX.

An Canonici Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiata possint levare cadavera defunctorum ex alienis Parochiis sine proprio Parocho?

CONSULTATIO LX.

An beneficiati deferre possint carbassam præsularem, vulgò Rocchetto, sicuti eam deferunt Canonici?

CONSULTATIO LXI.

An, & quatenus extensio Officii proprii concedenda sit? Ubi, an pro ejusmodi concessione requiratur, quod Sanctus sit canonizatus?

An concedi possit de beatificatis tantum, qui habent cultum limitatum?

Et an sit licitum utentibus Breviario Romano accipere Officia propria ex aliis Breviariis?

CONSULTATIO LXII.

An pro veneratione Reliquiarum antiquarum recens tabula inventarum, sit licentia concedenda?

Ubi aliqua de probanda identitate Corporum Sanctorum. Et an Reliquiæ Sanctorum existentes in Ecclesiis Regularium, quæ exponuntur publicæ venerationi fidelium, possint ab Episcopo visitari eo, quod non consistat unquam fuisse ab ipso visitatas, aut approbatas juxta dispositionem S. Concilii Trident. sess. 25. de invoc. vener. & Reliq. Sanctor.?

CONSULTATIO LXIII.

An Consules, Sindici, Nobilesve Civitatis in processione Sanctiss. Corporis Christi incedere liceat cum cereis funeralibus post Capitulum, & sic immediatè ante Sanctissimum?

CONSULTATIO LXIV.

An Regulares prohibere possint Parochis celebrationem processionis die Dominica intra Octavam Corporis Christi, vel alio die?

An in suis processibus possint mutare viam, semel electam?

An extra propria claustra, dum processionaliter incedunt intra limites alienæ Parochiæ, possint deferre stolas?

CONSULTATIO LXV.

An sit licita consuetudo immemorabilis cantandi Missam de Requiem pro defunctis die qualibet ex devotione fidelium?

CONSULTATIO LXVI.

An fratres Ordinis Predicatorum, ac sodalitates Rosarii etc.

erectæ in eorum Ecclesiis ducere possint processionem Rosarii prima Dominica Oâobris cujuslibet anni per alias parochias absque interventu, vel licentia Parochorum?

CONSULTATIO LXVII.

An in Constitutionibus Apostolicis pœnalibus comprehendantur Clerici, de quibus nulla in eis fit mentio specialis? Et Quid si in eisdem Constitutionibus nominentur quæcunque personæ cujuscumque gradus, dignitatis, ordinis, & instituti an comprehendantur etiam Clerici, de quibus nulla fit mentio in dictis Constitutionibus Apostolicis pœnalibus?

CONSULTATIO LXVIII.

Quis inter Parochos præcedere debeat?

CONSULTATIO LXIX.

An Parochus possit præagere functiones sacerdotales, ac solemnes tam in Capellis, aut Ecclesiis, vel Oratoriis Confratrum, sitis intra limites suæ Parochiæ, quam in sitis in propria Ecclesia? Et

An peracto per Parochum officio funebri possint Capellani sodalitatibus reiterare in eisdem Ecclesiis, vel Oratoriis officium super cadavere cum stola, & aspergillo? Ubi plures Confraternitatum abusus coercentur.

CONSULTATIO LXX.

An reductio Missarum ex legato cum expressa obligatione, & substitutione, obtenta a S. Congr. Concilii sine expressione diætæ obligationis, & substitutionis, sit valida, itaut Fabrica S. Petri in ea se ingerere non possit? Et an hujusmodi reductio, commissa Episcopo, fieri possit ab ejus Vicario?

CONSULTATIO LXXI.

Vir quidam laicus, & quædam mulier, alias contraxerunt matrimonium inter se per verba de presenti per mandatum procuræ ab hinc decem annis, a quo tempore illud non consumarunt, neque consumare intendunt. Tum quod dicta mulier vi, & metu ad id inducitur fuerit; tum quod inter dictos graves dissensiones ortæ fuerint, & de presenti vigeant; unde si dictum matrimonium fieret, necesse inter eos, & scandala magna inter eorum consanguineos probabiliter timeri possent. Ad tollendum igitur omne inconueniens, quod modo inde, & in futurum posset oriri, queritur, an sit cum eis dispensandum ad effectum remanendi in eo, quo ante præmissa erant, statu?

CONSULTATIO LXXII.

An Communitas possit cogere, ut ponantur in catastro oves locorum piorum?

An pariter possit cogere ad solvendum omnia onera, quæ a civibus propria animalia solvuntur?

An etiam possit vendere pasqua communia in præjudicium Ecclesiasticorum?

Et an quoque possit adstringere ad solutionem pascurum, quæ dictis ovibus necessaria sunt? Ubi alia obiter.

CONSULTATIO LXXIII.

An milites S. Jacobi, de Spatha, Calatravæ, & Alcantaræ, qui emittunt tria vota castitatis conjugalis, paupertatis, & obedientiæ, ac professionem solemnem, gaudere debeant privilegio fori quoad personas, & immunitate ab oneribus quoad bona?

Ubi quid de Equitibus Hierosolymitanis S. Stephani Militiæ Christi, S. Mauritii, & Portugalliæ.

CONSULTATIO LXXIV.

An Milites Regulares sint capaces pensionum Ecclesiasticarum? Et

An per exercitium jurisdictionis secularis absque tamen sententia sanguinis pensionem amittant?

Et quid si sententiam sanguinis cum effectu pronuntiaverint?

Quidve si damnatus ad mortem, veniret in potestatem Curie, & morte afficeretur?

CONSULTATIO LXXV.

An in funere, in quo Capitulum Cathedrale interest, possint Regulares suam Crucem deferre?

Tom. VI.

An Capitulum, quamvis non invitatum, interesse possit generalibus processionibus?

An Parochus matricis Ecclesiæ possit ad suum libitum inchoare generales processionibus; non expectatis Canonicis Collegiatis, vel potius eligenda sit conveniens hora?

An decreta aliis per S. Congregationem emissa, quod Capitulum Collegiatis in omnibus sit præferendum Archiepiscopo matricis Ecclesiæ, debeant servari etiam in processionibus generalibus, aliisque actibus, &c.

An Archiepiscopus in propria Parochia assistens tam in Vesperis, & Missis Cantatis, quam in concionibus, uti possit habitu Prebоторarii?

An dum Capitulum fuerit invitatum ad funus, & illud veniat Parochus levare, possit idem Capitulum, ab hæredibus requisitum illud levare?

An Capitulum Collegiatis, dum non habet jus funerandi, & cadaver est sepeliendum in ejus Ecclesia ex electione defuncti, possit deferre Crucem intra limites parochiæ, cujus jurisdictionis, & territorium spectat ad Archiepiscopum?

An Officium faciendum in Ecclesia Archiepiscopali circa funus ad eandem delatum pro sepultura spectet ad Archiepiscopum, Capitulum vero, postquam illud associavit ad portam Ecclesiæ, teneatur recedere?

An officium faciendum in Collegiatis circa funus ad eandem delatum pro sepultura spectet ad Parochum, vel potius ad Dignitatem Collegiatis?

CONSULTATIO LXXVI.

Pater instituit suam filiam heredem sub hac conditione: dummodo sit absolutus a S. Officio Inquisitionis, sitque liber ab ejus carceribus, in quibus detinetur. Cum autem filius in pœnam, sive pœnitentiam, tanquam hæreticus reconciliatus sit damnatus ad carceres perpetuos S. Inquisitionis, queritur, an sit locus hereditati?

CONSULTATIO LXXVII.

Posito, quod aliis S. Congr. Concilii in una Nullius, sive in Squillacensi declaraverit, Presbyteris, & Clericis licere terras patrimoniales, ac beneficia opera laicorum colere &c. Queritur, an prædictis Presbyteris, & Clericis liceat absque negotiationis, Clericis interdicitæ nota, oves, boves, aliisque hujusmodi animalia emere, eaque locationis, aut societatis titulo conducitori, aut socio tradere, ad lucrum ex hujusmodi locatione, sive societate percipere?

CONSULTATIO LXXVIII.

An per omissionem professionis fidei amittantur etiam distributiones quotidianæ?

CONSULTATIO LXXIX.

Quidam Apostolicum Indultum ad Sacros Ordines extra legitima tempora suscipiendos obtinuit solita verborum formula conceptum, nempe: & subinde ad sacros Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus Ordines tribus Dominicis, seu aliis festis diebus continuis, vel interpositis, etiam extra tempora, a jure statuta, &c. Apostolica auctoritate concedere, & indulgere, &c. Itaque eum Episcopus die Sabbati quatuor temporum Subdiaconatu initiavit, proxima vero die Dominica Diaconatum, subsequenti vero altera die Dominica Sacerdotium eidem contulit. Nunc queritur, an iste ritus ordinatus fuerit?

CONSULTATIO LXXX.

An cognitio negotiationis illicitæ Ecclesiasticorum pertinet privativè ad Nuncios Apostolicos?

CONSULTATIO LXXXI.

An Capellani Majores Regii habeant jurisdictionem spiritualem in arcibus, & Castris privativè quoad Episcopos?

CONSULTATIO LXXXII.

An Episcopus confirmans Constitutiones suorum prædecessorum, in quibus quadraginta dies de pœnitentiis injunctis per Indulgentiam remittuntur, possit addere alios quadraginta dies?

CONSULTATIO LXXXIII.

An Clericus habens facultatem subdelegandi, ac procedendi

di contra Ecclesiasticos, eos visitando, ac perquirendo in locis immunibus occasione fraudum, quas in vestigalibus committunt, possit subdelegare laicum, qui Ecclesiasticos ipsos in carcerem conjiciat?

CONSULTATIO LXXXIV.

An oblationes, quæ sunt Oratoriis, atque Ecclesiis, sine Capellis sitis intra limites Parochiæ, debeantur Parocho?

CONSULTATIO LXXXV.

An, & quatenus hospitalia, eorumque hospitalarii laici gaudeant privilegio immunitatis, ac privilegio fori?

CONSULTATIO LXXXVI.

An Episcopus cogere possit ad clausuram Moniales exemptas, & Regularibus subiectas? Ubi plura eodem spectantia.

CONSULTATIO LXXXVII.

An, & quatenus Ecclesiastici obligentur legibus, ac statutis laicorum?

CONSULTATIO LXXXVIII.

An Clavis capsulae, in qua Sanctissimum Corpus Christi feria quinta in Cæna Domini servatur, tradenda sit laicis?

CONSULTATIO LXXXIX.

An Ecclesiæ Regularium, ac aliæ quæcunque ullum habeant jus, ullaque eis competat actio super quarta funeralium eorum; qui in eis sibi eligunt sepulturam, quando in eisdem Ecclesiis dicta funeralia non sunt?

CONSULTATIO XC.

An decretis Concilii Provincialis confirmati a Sede Apostolica derogari possit per visitationem Apostolicam?

CONSULTATIO XCI.

An Indulgentiæ omnes, etiam illa, quæ dicitur Portiunculæ, in quibus porriguntur manus adjutrices, sint revocate?

CONSULTATIO XCII.

An bona donata pro erigendo Monasterio Monialium, Hospitali, vel Societate Ecclesiastica, & hujusmodi aliis, sint immunia a vestigalibus, aliisque oneribus laicalibus?

CONSULTATIO XCIII.

An electio Vicarii Capitularis sit valida, quando in concursu comparet aliquis idoneus, & de facto rejicitur a numero concurrentium, & eligendorum? ubi alia.

CONSULTATIO XCIV.

An Vicarius Capitularis ita dicatur excessisse in suo officio, ut iterum eligi non possit, si fuerit maculatus, & uti reus criminum delatus? Si Regularum in carceres intruserit absque sufficiente causa? Si concurrant plures reclamaciones? Si luserit ludo alearum, vel taxillorum publicè? Ubi de ludo alearum plura, de Clericis aleatoribus, & in eos pænis.

CONSULTATIO XCV.

Inter Ordinarios Ecclesiasticos quinam sit competens? An Ordinarius domicili delinquentis, an verò loci commissi delicti? Et quid ratione contractus? ubi ad rem alia in praxi tutiora.

CONSULTATIO XCVI.

De alienatione rerum Ecclesiæ theorica, & praxis, in qua controversiæ, penè dixerim omnes, compendio solvuntur ex Sacrarum Congregationum decretis, & Sacræ Rotæ Romanæ Decisionibus, deque pænis contra alienantes sine licentia Sedis Apostolicæ, ac de processu in causa, si in evidentem, aliaque hujusmodi.

CONSULTATIO XCVII.

An donator incidat in reatum perjurii, contraveniendo promissioni in casu, de quo agimus?

CONSULTATIO XCVIII.

An, & quatenus dispensationes extra Curiam Episcopo committendæ, & ab eo examinandæ sint? Et quid de literis absolutionum, & dispensationum in foro conscientie?

CONSULTATIO XCIX.

De Oratoriis privatis quæstiones ferè omnes dissolvuntur, sed per summa fastigia rerum; ubi prius de nominibus locorum, quæ a Christianis ad Conveniunt publicos, ac privatos sunt extructa, deque origine, ac progressu Sacellorum, seu Capellarum, & id genus aliis.

CONSULTATIO C.

De potestate Episcoporum circa irregularitatem, & suspensionum dispensationes, & criminum absolutiones, deque eis variæ sententiæ proferuntur, rejiciuntur, explicitanturque. Ubi quando impedimentum dicitur occultum ad hoc, ut Confessoribus in vim decreti Sacri Concilii Trid. sess. 24. cap. 6. de reform. & Brevium Sacræ Pænitentiariæ Apostolicæ pro dispensationibus matrimonialibus in gradibus prohibitis, & super irregularitate, cum in iis apponatur clausula, dummodo impedimentum inde proveniens sit occultum. Vel dummodo præmissa occulta sint. Vera sententia de his omnibus adducitur, atque defenditur.

CONSULTATIO CI.

An, & quatenus puella amoveri possit a Monasterio in quo avus paternus mandavit educari? Ubi de libertate sponsalia, vel matrimonium contrahendi.

D. JACOBI PIGNATELLI CONSULTATIONUM CANONICARUM.

Tomus Sextus.

CONSULTATIO I.

- 1 An Regulares ad exercendum munus parochiale in Indiis ritè , ac rectè a Magistratibus laicis , vel a Principe instituantur?
- 2 An iidem Regulares possint obtinere, & exercere jura parochialia sine licentia Episcopi?
- 3 An acta ab iis gesta sint valida?
- 4 An, & quas censuras incurrat Confessarius absolvens sine approbatione?

AD primum respondeo . Si attendamus jus commune, provisio illa tanquam facta per abulum laicæ potestatis est nullius momenti, nullumque jus tribuit, & tam conferentibus beneficia, quam recipientibus, hoc modo ex canon. *Si quis deinceps* 16. *quæst.* 7. ingressus Ecclesiæ interdicitur quousque locum talem per ambitionem obtentum deserant. Unde provisio est nulla, & incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ ad tempus, Comitol. *lib.* 1. *quæst.* 78. *n.* 5. & 6. Turrecrem. *in cap.* *Quoniam* 16. *quæst.* 7. Item tales sunt excommunicandi, tam scilicet conferentes, quam provisores de beneficio aliquo per abulum laicæ potestatis. *cit. cap.* *Quoniam*, *can.* *Si quis Cleric.* *can.* *Si quis Episc.* 16. *quæst.* 7. & *cap.* *Præterea*, *de jurep.* Immo sunt ipsi provisores ipso jure excommunicati excommunicatione non reservata *ex d. cap.* *Quoniam*, & *c.* *Si quis Clericus* 16. *quæst.* 7. Comitol. *loc. cit.* *num.* 5. Ipsi autem laici conferentes beneficia incurrunt excommunicationes, & pœnas latas contra usurpantes jura beneficiorum, seu Ecclesiarum, quæ sunt Papæ reservatæ *ex Bulla in Cœna Domini c.* 17.

2 Et ex Concilio Lateranensi sub Leone X. recipiens beneficium a laico domino, non habente Apostolicæ Sedis privilegium, seu titulum, saltem coloratum, redditur inhabilis ad beneficia quælibet obtinenda, donec a Papa fuerit dispensatus, ut Diaz *cap.* 53. *prax. crim.* Item *ex cap.* *Quisquis de elect.* qui recipit beneficium via electionis factæ per abulum laicæ potestatis, est eo ipso inelegibilis ad dignitates Ecclesiasticas, nisi cum eo dispensetur, ut notat *Glof. ibi v. Fiat*, & potest Episcopus dispensare. Dicitur autem electio facta per abulum laicæ potestatis ab Ecclesiasticis, quando laicus admissus est ultrò ad actum electionis, & interfuit authoritativè, ut per *Glof. ibid. v. Abusum*, Abb. *in d. cap.* *Quisquis num.* 4. Azor. *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 14. *q.* 8. *§.* *Præterea*. In specie autem omnis recipiens beneficium per abulum, seu collationem usurpatam a laico incurrit vitium, & pœnas intrusionis; unde est inhabilis ad illud etiam per novam provisionem, *cap. Relatum, de jurep.* Salced. *ad Diaz cap.* 51. & 53. Electionemque celebrantes per abulum laicæ potestatis sunt privati ea vice potestate eligendi; etenim electio illa fuit nulla. Nec ipsi possunt tunc alium eligere, & sunt suspendendi per triennium ab officiis, & beneficiis *ex d. cap.* *Quisquis de elect.*

3 Quare dimittere tenentur provisores per abulum laicæ potestatis beneficia sic recepta, quia provisio, seu col-

latio est nulla per *d. cap.* *Si quis deinceps*, & *d. c.* *Quisquis*, & *c.* *Præterea*, *de præb.* Canonizæ *in d. cap.* *Quisquis*, & Comitol. *loc. cit. num.* 3. sunt autem compellendi ad ea dimittenda per excommunicationem, & alias censuras; & si fuerint contumaces, sunt deponendi ab ordine, & officio, *diel. cap.* *Præterea de jurep.*

4 Si verò illa provisio, seu institutio in Parochia ad præsentationem Prælati regularis fiat a Magistratu, seu Principe laico habente ad id Apostolicum privilegium, valida est, & jus tribuit, non secus ac si ab Ordinario Ecclesiastico facta esset; unde provisus poterit exercere jura parochialia juxta jus commune, & propria Religionis privilegia. Hoc autem casu pœnæ prædictæ cessant, Garz. *de benef. p.* 1. *cap.* 2. *num.* 33. cum allegatis. Requiritur tamen pro justificatione talis privilegii laicæ potestatis ad conferenda beneficia Ecclesiastica, ut vel constet de ipso privilegio, vel saltem adsit præscriptio, seu observantia temporis immemorabilis cum fama talis privilegii, Garz. *numer.* 38. Pro justificatione verò provisus sufficit, quod laicus habeat titulum coloratum.

5 Hoc autem stante non obstat, quod Magistratus instituat in Parochia Religiosum amovibiliter ad nutum, seu beneplacitum suum, nam etiam de jure communi omnia beneficia Regularia, quæ Religiosis conferuntur, sunt ex natura sua manualia, & ad nutum superioris amovibiles sunt provisores, ut *Clem. un. §.* *Præmissa de suppl. neglig. Præl. Sanch. in decal. lib.* 7. *cap.* 29. *num.* 104. & 120. Et tamen Religiosi provisores in illis habent jus ministrandi, & exercendi jura parochialia juxta illud privilegium, & exemptionem ab Ordinarii jurisdictione, seu absque licentiæ obtentione. Item quia, licet beneficia manualia non sint toto rigore beneficia, ut notat Sanchez *loc. cit. num.* 6. tamen illa obtinens canonicè, etsi amovibiliter, eodem modo exercere potest jura parochialia, sicut si esset Parochus perpetuus. Et ita Azor. *tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 6. *num.* 12. secundum quem beneficium manuale, seu amovibiliter collatum est propriè beneficium, & idè pactum illicitum super eo obtinendo inducit pœnas simoniæ beneficalis, ut docet Paris. *de confid. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 77. quia sufficit, ut sit beneficium perpetuum aptitudine, idem Paris. *n.* 79. & præsertim cum in hoc casu institutio amovibiliter fiat, non secundum jus commune, sed a potestate laica, cui resisti commodè non potest, idè mutatur natura beneficii, ut Paris. *n.* 91.

6 Ad secundum affirmativè respondendum videtur. Habent enim Regulares privilegium Pii V. quod incipit, *Exponi nobis*, ibi: *omnibus & singulis Religiosis quorumcumque, etiam mendicantium Ordinum in dictis Indiarum partibus, & in eorundem Ordinum Monasteriis, vel de illorum Superiorum licentia extra illa commorantibus, ut in locis ipsarum partium eis de simili licentia assignatis, & assignandis, officium Parochi hujusmodi Matrimonia celebrando, & Ecclesiastica Sacramenta ministrando, prout habent consueverunt, dummodò ipsi in reliquis solemnitatibus dicti Concilii Tridentini formam observent, exercere, & verbum Dei, ut præfertur, quatenus ipsi Religiosi Indorum illarum partium idioma intelligant, de suorum Superiorum licentia, ut præfertur, in eorum Capitulis pro-*
vin-

vincialibus obtenta, predicare, ac confessiones audire, Ordinariorum locorum, & aliorum quorumcunque licentia minime petita, libere, & licite valeant, licentiam, & facultatem auctoritate Apostolica tenere presentium concedimus, & indulgemus. Et insuper, ne in locis illarum partium, in quibus sunt Monasteria Religiosorum, qui animarum curam exercent, aliquid per prædictos Episcopos innovetur, eadem auctoritate, & tenere statuimus, & ordinamus sic per quosvis Judices, & Commissarios quavis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiti debere, ac quicquid secus super his a quocunque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus.

7 At tenendum omnino est, non posse. Nam fel. record. Gregorius XIII. in Constitutione sua, quæ incipit, *In tanta rerum, & negotiorum mole*, prædictam Pii V. Constitutionem revocavit, & ad terminos Sacri Concilii Tridentini reduxit, cujus decreto in cap. 11. sess. 25. de reform. adverbatur.

8 Nec suffragatur Regularibus, quod deinde Gregorius XIV. Constitutionem Pii V. confirmaverit sua Constitutione incipiente, *Quantum animarum*, ibi: *Episcopi illarum partium prætentum, Religiosos prædictos id facere non posse absque eorum speciali licentia, & examine pro eo, quod deinde pie memoriæ Gregorius Papa XIII. Prædecessor noster illos motus proprios, qui decretis Concilii adversabantur, ad ordines reduxit, & qui animarum curam sine Episcopi licentia exercent, ii decretis ejusdem Concilii adversantur, & propterea literæ dicti Pii Prædecessoris in hoc observari non debent contra mentem, & intentionem ejusdem Pii Prædecessoris.* Nos ad omnem, quæ inde nascitur, & nasci poterit in futurum controversiam componendam, de Venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium super causis Episcoporum, quibus hoc negotium examinandum, & nobis referendum commissimus consilio, literas prædicti Pii Prædecessoris, quarum tenoribus presentibus haberi volumus pro expressis, ac de verbo ad verbum insertis Apostolica auctoritate tenere presentium robur Apostolicæ confirmationis adiciamus, illasque debitæ executioni demandari volumus, & præcipimus. Inhibentes omnibus, & singulis Episcopis illarum partium sub interdicti ingressus Ecclesiæ pena eo ipso per contrasacientes incurrendam, ne de cætero prædictos professores præmissis, seu aliis quibuscunque prætextibus quoquomodo desuper molestare, aut inquietare audeant, seu præsumant.

9 Nam sa. mem. Gregorius XV. in sua Constitutione, quæ incipit, *Inscrutabili*, edita die 7. Februarii anno 1622. statuit, quod Regulares animarum curam habentes Parochorum officia non exercent sine licentia Episcoporum, & examine, & quod jurisdictioni, visitationi, & correctioni subjiciantur ipsorum, ibi: *Hac generali, & perpetuè valitura Constitutione decernimus, statuimus, & declaramus, ut deinceps tam Regulares, quam Seculares quomodolibet exempti, sive animarum personarum curam Monasterii, seu domibus Regularibus, aut quibusvis aliis Ecclesiis, vel beneficiis, sive Regularibus, sive Secularibus incumbentes exercent, sive alias Ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent sine prævia Episcopi licentia, & approbatione, sive quoquomodo in diæcæ curæ exercitio, aut in eorundem Sacramentorum, vel alius ex illis administratione de facto absque ulla auctoritate se intronitent in his, quæ hujusmodi curam, seu administrationem concernunt, omnimodæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni diæcesani Episcopi, tanquam Apostolicæ Sedis delegati plenè in omnibus subjiciantur.*

10 Itaque privilegium prætentum a Regularibus prædictis, ut possint obtinere, ac exercere jura parochialia sine licentia Episcopi, nisi innovatum sit a Summis Pontificibus post Constitutionem Gregor. XV. in qua confirmatur decretum Concilii Tridentini sess. 25. de reform. cap. 11. ne Regulares possint admitti ad curam animarum, etiam amovibiliter sine licentia, & examine, & approbatione Episcopi, & derogat ibi Papa Gregorius omnibus Constitutionibus, & privilegiis quacumque verborum forma, & quacumque exemptione concessis, planè inane, ac omnino irritum est.

11 At præfatam Constitutionem Gregor. XV. jussu Urbani VIII. suspensam fuisse pro Regnis Hispaniarum, inter quæ & Indiarum comprehenduntur die 21. Aprilis anni 1625. testantur Antonius de Hinoyosa in direct. discipl. regul. v. Confessarius, ex quo Augustinus de Bellis in tr. pro defens. Relig. & Alphonsus de Carranza in informat. pro Religion. cum quibus & alii. Verum vis cordatis id nondum compertum est, & Græcæ fidei propius censent, quare moneo Episcopos, ut persistant in Constitutione Greg. XV. nec sinant Constitutiones Apostolicas elidi, atque eludi.

Ad tertium respondeo. Certum est de jure communi invalidam esse Confessionem factam alieno Sacerdote, nisi prius obtenta licentia a proprio Sacerdote, cap. omnis utriusque de pœnit. & remis. sufficit autem de jure communi licentia proprii Parochi, vel Episcopi, vel Summi Pontificis, ut Doctores in d. c. Omnes. Et quidem multi Religiosi habent talem licentiam, seu facultatem a Sede Apostolica, ut de Prædicatoribus, & Minoribus habetur in Extr. Inter cunctas de priv. §. sed quia multoties, & Extr. Vas electionis, debet. Tamen ex Concilio Trident. sess. 23. cap. 15. hodie nemo potest etiam vigore cujuscumque licentiæ, seu privilegii confessiones audire, seu sacramentaliter absolvere, nisi vel parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopo loci per examen, aut alias idoneus judicatus fuerit, & approbationem obtinuerint. Excipiuntur tamen tres casus. Primus est pro articulo mortis, in quo quilibet simplex Sacerdos est idoneus minister hujus Sacramenti, ut Trid. sess. 14. cap. 7. de sacr. pœn. Suar. disp. 26. de pœnit. sect. 4. num. 3. Secundus est quoad Confessionem de solis venialibus. Qua in re adnotandum est, quod dicitur in decreto a S. Congr. Concilii sub anno 1679. die 12. Februarii. in quo agitur de Communionis quotidiana, & in quo habentur hæc verba: *Non permittant, ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.* Quod decretum alibi integrum adduxi. Tertius est quoad confessionem de solis mortalibus jam confessis & absolutis; quia in his casibus quilibet simplex Sacerdos est idoneus minister, neque indiget approbatione, vel jurisdictione; quia illam dat Ecclesia, Suar. loc. cit. num. 5. & 7. Filliuc. tr. 7. num. 223. Bonac. de sacr. pœnit. quest. 7. punct. 3. numer. 1. & alii apud eos communiter; quod procedit etiam si pœnitens bona fide confiteatur non approbato, seu alieno Sacerdoti sine licentia competente, vel Sacerdos etiam bona fide illum audiat, & absolvat. Nam etiam tunc non perficitur Sacramentum; quia hæc irritatio actu non est pœnalis, sed diffinitiva, & ex natura rei ob defectum jurisdictionis, sine qua non potest perfici hoc Sacramentum, ut Trid. d. cap. 7. sess. 14. text. in cap. Dudum 54. de elect. & ibi Gl. & DD. communiter v. deceptæ. Unde talis confessio iteranda est habenti jurisdictionem circa illam, Jo: And. in d. cap. Dudum, Abb. ibid. num. 20. Navar. in cap. Placuit de pœnit. d. 6. numer. 180. qui ponit exemplum, si quis confiteatur Parocho intruso.

Verum posito, quod isti Regulares obtinuerint parochiale officium per abusum laicæ potestatis, ac etiam per pactum simoniacum cum Magistratu laico. Et posito etiam, quod privilegium dictorum Religiosorum hodie sit revocatum per Constitutionem Gregorii XV. & sic non potuerint validè parochiale officium exercere sine licentia Episcopi; tamen si in illa Regione, scilicet Indiarum, communi Populi opinione tales Religiosi dicto modo deputati reputati sunt, tanquam legitimi Parochi, valida fuerunt acta ab eis gesta, scilicet absolutiones Sacramentales, & Matrimoniorum benedictiones, & conjugia ipsorum &c. quia est satis probabilis multorum Doctorum sententia, quod communis error etiam sine titulo colorato suppleat defectum tituli, & sustineat gestum, ut tenent relati a Sanch. lib. 3. de matr. disp. 20. num. 48. quibus adhæret Genuens. in prax. cap. 50. in annot. num. 3. & Diana cum aliis recentioribus tom. 2. tr. 4. resol. 122. Quando autem adest opinio Doctorum probabilis in materia competentis jurisdictionis, Ecclesia pro ea intelligitur supplere, & conferre jurisdictionem, etiam si contraria opinio sit vera, atque communis. Ita Lessius, & alii, quos allegat, & sequitur Diana ref. 24. Miscellan. 1. p. 1. Sanch. in decal. lib. 1. cap. 9. num. 35. Adde, quod in hoc casu videtur adesse titulus coloratus; quia deputatio originaliter pertinet ad Religiosos ex privilegio, quamvis Magistratus laicus auferat ex parte libertatem deputationis, sed non in totum, ut dictum est; ideoque acta sustinentur ex Innoc. in cap. Dudum 54. de elect. & ibi, Abb. numer. 20. & Navar. in cap. Placuit de pœnit. d. 6. num. 180. cum communi sententia per vulgarem l. Barbarius, ff. de offic. Præt.

Ad quartum respondeo. Ex cap. Placuit, de pœnit. d. 6. & cap. Placuit 9. quest. 2. ab Urbano II. statutum est, ut nulli Sacerdoti liceat alienum subditum ad pœnitentiæ Sacramentum recipere sine illius proprii Sacerdotis consensu, nisi ob ignorantiam ejusdem proprii Sacerdotis. Qui verò contra hæc statuta facere tentaverit, ait Urbanus, gradus sui periculo subjacebit. Per quæ verba videri posset lata suspensio ab officio; quia verbum *subditum* etiam in futuro tempore prolatum, est lata sententiæ juxta communem sententiam apud Tiraquel. in l. Si unquam

quam num. 148. C. de revoc. donat. Nam hoc verbum ex natura sua non indiget facto hominis ad executionem. Tamen contrarium tenendum est, scilicet ibi significari suspensionem ferendam sententiæ arbitrio Judicis, ut Rodric. q. regul. 18. art. 1. n. 2. & consentiunt Præpos. in d. c. Placuit 9. q. 2. in princ. Navar. in d. c. Placuit de pœnit. d. 6. in princ. Qui solum intelligant per illa verba, transgressorem esse castigandum, videlicet arbitrariè. Ex Concilio autem Tridentino sess. 22. c. 11. & ex Bulla in Cœna Domini can. 17. lata est excommunicatio contra usurpantes jurisdictionem pertinentem ad personas Ecclesiasticas ratione beneficiorum, seu Ecclesiarum eorundem. Unde videtur, quod absolvens sacramentaliter sine approbatione, seu licentia usurpat jurisdictionem parochialem, & ita incurrit in dictas censuras. Tamen contrarium tenendum est per se loquendo; quia simplex Sacerdos in tali casu non censetur communiter loquendo usurpare jurisdictionem fori pœnitentialis ordinariam, quæ ad Parochum pertinet, vel Prælatum, sed extraordinariam, seu delegatam, quæ ad nullum determinatè pertineat privative ad alios, & idè non continetur in dictis iuribus. Si autem Sacerdos intenderet usurpare jus Parochiale, certè in dictam excommunicationem incurreret.

15 Nec talis Sacerdos scienter absolvens sine approbatione, seu licentia competente, incurrit irregularitatem illam, quam incurrunt usurpantes actum Ordinis Sacri, quem non habent; quia hinc non usurpat actum Ordinis, cum verè sit Sacerdos, sed usurpat actum jurisdictionis, quam non habent, cui usurpationi non est imposita irregularitatis pœna prædicta. Et ita in terminis docet Henric. lib. 14. c. 6. n. 2. lit. H. ubi alios citat. Scienter verò absolvens sine approbatione, seu licentia competente incurrit in crimen falsi, & potest puniri pœna arbitraria publico judicio l. Cornelia de falsis. Sicut punitur, qui fingit se militem, cum non sit, vel qui usurpat aliquod publicum officium, quod non habet, ut l. Eos, ff. ad l. Cornel. de fals. ibique Bart. & Doctores. Sicut etiam qui usurpat gradum Doctoris, quem non habet, ut Bart. ib. Felin. in c. Tertio loco n. 1. de prob. Boss. in prax. tit. de fals. num. 131. Et de Clerico, aut alio exercente actum Ordinis, quem non habet, Bald. in l. qui sub pretextu, C. de Sacr. Eccl. Fel. loc. cit. Quare condemnatus hoc judicio erit ipso jure infamis, & consequenter irregularis, ut c. Infames 3. q. 7. §. Porrò, l. 1. §. qui in judicio, ff. de his, qui not. infam. Molin. tr. 4. disp. 9. a n. 1. Diaz. in prax. c. 88. n. 3. Sanchez opusc. lib. 6. c. 3. dub. 6. n. 14. & 20. cum ibi allegatis. Quod etiam si probabilis alicui videretur, talem Sacerdotem non teneri l. Cornelia de fals. sed de crimine stelionatus, seu extraordinario, quod tenet Menoch. de arb. cas. 320. n. 4. & ult. tamen etiam sic damnatus sit infamis, l. Infamem, ff. de pub. jud. l. 2. ff. de crim. stelion. l. quid ergo inf. ff. de his, qui not. infam. Menoch. loc. cit. cas. 381. Rot. dec. 201. n. 5. in collect. a Farin. de contr. & crim. Certè si literis falsis se ingessisset, tunc secundum omnes teneretur publico judicio l. Cornelia de fals. ut Menoch. ibi cas. 320. n. 6. & consequenter sit irregularis Majol. lib. 5. c. 36. n. 2. Et confirmatur, quia omne crimen enorme depositione dignum si notorium fuerit, reddit infamem infamia juris, & irregularem secundum probabiliorem. Est autem crimen falsi enorme, & depositione dignum, ut Majol. ibid. & latè Diaz. & Salced. in add. ad c. 96. prax. crim. v. Detrudatur. Idq; procedit etiam contra falsificantes litteras, seu patentes Ordinariorum, seu publicorum Officialium, d. leg. Eos, & ibi Doctores, ff. ad l. Cornel. de fals. quando scilicet sunt in forma probanti, Abb. in c. Post. cessionem. de prob. n. 5. Felin. n. 3. in fin. Guido Pap. dec. 481. Olasch. dec. 71. n. 10. Non tamen procedit de falso probato via exceptionis, seu incidenter, quamvis tunc sit infamia facti tantum, ut Majol. loc. cit. & ex textu in l. Lucius, ff. de his, qui not. infam. Super hac tamen infamia, & irregularitate potest Episcopus dispensare per c. At si Clerici, §. de adulteriis, de judic. Tolet. lib. 1. c. 61. §. si. Sayr. c. 12. n. 3. lib. 7. de censur. Abb. in c. si. de temp. ord. n. 5. Sylvest. v. Irregularitas q. 14. Gl. in d. c. si. de temp. ord. v. Damnatione.

CONSULTATIO II.

An famuli laici nobilium, actu inservientium Eminentissimis Cardinalibus, vel Episcopis gaudeant privilegio fori? Et quid de coquis seminarii, ac locorum piorum? Vbi an, & quatenus fori & immunitatis privilegia ad famulos extendantur?

1 Affirmativè censeo respondendum, durante famulatu. Siquidem familiares familiarium dicuntur etiam familiares ipsius Domini principalis quia serviendo fa-

miliari dicuntur etiam inservire ipsi Domino, Salyc. in l. In Ecclesiis in fin. Cod. de Episcop. & Cleric. ad quod etiam allegatur l. questum, §. Sed an instrumenti, ff. de fund. instrud. Idque non obstante, quod sint temporales, & non perpetui, ut per Gomez ad Regul. Cancell. quest. 14. in fine, ubi loquitur in terminis regulæ reservatoriarum beneficiorum vacantium per obitum familiarium Cardinalium, subjungens, in iis ex Decretis Summorum Pontificum requiri ad effectum reservationis qualitatem commensalitatatis, saltem per quatuor menses. Quæ tamen qualitas non requiritur in familiaribus Episcoporum, in quibus solum servitium sufficit, ut latè Gratian. discept. 340. præcipuè num. 17. & seq. Hæc autem diversitas rationi valde consentanea est, quod familiares familiarium Episcoporum, includuntur in materia fori favorabili Ecclesiis, Gratian. loc. cit. num. 21. quam non debemus restringere, sed amplè interpretari, Taurell. conf. suo a num. 36. Undè si in Regula reservatoria, tanquam exorbitanti a jure communi, & odioso, cum auferat Ordinariis potestatem conferendi, ut ibidem subjungit Taurellus, & Gratian. num. 23. comprehenduntur familiares familiarium, multò magis comprehendendi debent in hoc casu, continente materiam favorabilem Ecclesiis. Id nihilominus Sac. Congregatio Immunitatis 17. Julii 1668. resolvere noluit.

Quoad alios cum Imperator Fridericus in leg. Habita C. ne fil. pro patr. indulierit tam scholaribus, quam eorum famulis immunitatem, ac fori privilegium, ibi: tam ipsi, quam eorum nuncii, ubi Baldus & alii, quos refert, ac sequitur Lucius de his, qui gau. privil. Schol. num. 2. & Rebuff. de privil. Scolar. privil. 66. non dicam, idem dicendum esse a fortiori de famulis Clericorum, ut non temerè firmavit Duard. in com. Bull. Cæn. Dom. lib. 2. cap. 15. quest. 8. num. 5. De hoc enim hinc inde est communis opinio, ut apud Carol. de Grass. de effect. Cler. eff. 1. num. 146. & seqq. Licet opinionem affirmativam crebriorem esse, dicat Sperell. dec. 128. n. 7. non quidem principaliter, ac per se, quia sunt laici, sed propter favorem laicorum, suorumque Dominorum, quibus inserviunt, Martha de jurisdic. p. 4. cent. 2. cas. 111. num. 7. Caravit. super rit. Magn. Cur. Vicar. tit. rit. 66. num. 27. & Taurell. d. suo consilio a num. 5.

At, quicquid sit de hujusmodi articulo, licet pro affirmativa videatur textus expressus in can. Ecclesiarum, ubi Glof. v. Clericorum 12. quest. 2. cessat quidem difficultas, quando famuli inserviunt Seminario, ubi non solum sunt Scholares laici, sed etiam Scholares Clerici collegialiter viventes, quique aluntur ex redditibus Ecclesiasticis ad præscriptum Sac. Concilii Tridentini ab Episcopo assignatis, suntque ipsius Episcopi pro tempore familiares. Cum autem etiam coquus famuletur Seminario, & aliis locis piis, & Ecclesiasticis, dicitur etiam famulari pro necessitatibus Ecclesiæ, unde provenit privilegium fori, can. Continua 11. quest. 1. cap. 2. extra de for. comp. ibique Glof. v. Minores. Tales enim famuli, quamvis non sint formaliter Ecclesiastici, veniunt tamen appellatione Ecclesiasticorum, Antibon. de munerib. §. 4. num. 52. quem adducit, & sequitur Megal. p. 1. Instit. lib. 2. cap. 17. quest. 7. num. 102. Et propterea privilegium concessum Ecclesiis, locis piis, ac Seminariis, eorumque Clericis includit etiam ministros necessarios, sine quibus commode non regerentur, ut in terminis Servientium Hospitali tradit Oldrad. conf. 11. per d. l. questum §. Si instructum ff. de fund. instr. cum aliis concordantibus apud Taurell. num. 11. & Grat. dict. discept. 340. num. 15.

Quare cessant, quæ considerantur a Doctoribus in famulis simplicium Clericorum, in quibus videtur parum, aut nihil servari exemptio, nisi fortasse ubi extat consuetudo, quia plures Clerici sæpè retinent plures famulos non necessarios. Et proinde concludit Taurellus n. 102. quod oporteret taxare certum, ac determinatum numerum, quemadmodum fecit fa. mem. Gregorius XV. de Diaconis sylvaticis pro Regno Neapolitano, qui sunt merè laici, & tamen gaudent privilegio fori, durante servitio Ecclesiis præstando. Quandoquidem hoc privilegium competit dumtaxat famulis necessariis, qui etiam debent esse certi. Ideoque si duo tantum sint necessarii, & retineantur plures sine alia designatione, tali casu ratione incertitudinis nemini privilegium competere, ut probat Gomez ad d. regul. Cancell. de impetr. benef. vac. per obit. famil. Card. quest. 14. vers. Putarem tamen, circa fin. Ac præsertim adhibita distinctione de famulis, & manualibus operariis diurna, seu mensura mercede conductis, ut post Archid. & Panorm. declarat Aufrer. de potest. secul. in Eccles. post. reg. 2. d. 3. vers. Extenditur. Itaut contraria opinio procedat in iis dumtaxat famulis, qui dietim locant operas suas, non autem

autem in iis, qui diu, nocturneque inserviunt, & commensales quodammodo dicuntur Clericorum etiam in Seminario conviventium,

5 Quod autem scholares Clerici Seminariorum sint familiares Episcopi pro tempore, patet etiam ex eo, quod inserviunt Ecclesie Cathedrali omnibus diebus festis. Inservientes autem Ecclesie dicuntur inservire ipsi Episcopo, cum Episcopus in Ecclesia, & Ecclesia in Episcopo sit, textus in can. Scire debet 7. quest. 1. Glof. in can. Similiter v. Ecclesie 16. q. quæ familiaritas comprehendit etiam eorum famulos necessarios. Atque ita declaravit S. Congreg. Immunitatis in Bononienfi 1663. in qua respondit, *Coquum seminarium auctoritate Ordinarii erecti gaudere fori privilegio*. Et generatim pro quibusvis famulis laicis declaravit in Perusina 13. Novembris 1668. Quippe cum Abbas Carolus Balionus, Canonicus Cathedralis, uti Rector Seminarium supplicaret, ut declararetur, an famuli laici, qui pro servitio inserviunt alumnis dicti Collegii Seminarium sumptibus, & expensis ipsius Collegii, gaudere debeant privilegio fori, prout gaudent ipsi alumni, & alias decrevit Sac. Congregatio die 23. Septembris 1653. quod scilicet famuli laici, qui pro servitio inserviunt scholaribus Sapientie veteris gaudere debeant dicto privilegio fori. S. Congregatio rescripsit Episcopo, ut specificet de quo Seminario præfatum dubium intelligatur. Ipse suis literis datis 15. Septembris respondit, Seminarium esse illud, quod centum ab hinc annis erectum fuit in executionem decreti Concilii Tridentini sess. 23. cap. 18. de refo. in quo educantur multi alumni Clerici, qui induuntur veste violacea, studiis vacant, & inserviunt Cathedrali, atque Episcopo. Alterum verò, de quo loquitur præfata declaratio, esse illud, quod nuncupatur Sapientie veteris, in quo admittuntur Scholares variarum Nationum; & quia omnes sunt Clerici, gaudent privilegio fori, ut ex dicta declaratione Sac. Congregatio Immunitatis respondit, *gaudere*.

6 Porro in hac re constituo hanc regulam: Privilegium concessum dominis non trahi ad famulos, Capyc. dec. 12. Bonacof. in tract. de serv. & famul. quest. 157. n. 2. dicens, hanc sententiam communem, Franc. Marc. tom. 2. q. 423. n. 3. ubi domino a solutione pedaggi exempto eum nihilominus teneri ait, solvere pedagium pro famulis per l. 6. & 8. de vestig. Siquidem privilegia sunt stricti juris, & de persona ad personam non extenduntur, Dec. ad l. omnibus 68. num. 6. & 7. ff. de re jud. Diaz reg. 589. per l. 2. §. 10. & 16. ff. ne quid in loc. public.

7 Quod verum accipe, nisi privilegium concessum Dominis remaneat dominis, sive personis familiaribus inutile, dignitativè domini potius concessum sit, quam ut personæ illius speciatim cohæreat. Tunc enim privilegium ad personas adhærentes extendi debet, cap. Licet de privil. 16. facitque §. 15. qui ædium Instit. de us. & habit. l. 4. §. 1. ubi usus ædium mulieri relictus, ad Maritum extenditur, ne Matrimonio ei carendum sit, cum domo vult uti, ff. cod. & vice versa in tit. ff. de verb. oblig. l. si stipulatus 111. stipulatio, quæ stricti est juris pro Marito quoad usum ædium interposita, extenditur etiam ad uxorem, ne stipulationis effectus sit inutilis, Cagnol. ad d. Lin omnibus num. 8. & 11. Alciat. in l. Sicut, ubi quatenus uxor privilegiis Mariti sui gaudeat a num. 16. usque ad 26. pleraque notanda habet, Cod. de in jus voc. & de servientibus Zabarel. in rubr. Clem. de excessib. Præl. num. 4. Felin. in cap. Nullius iudicium 2. & ibid. Imol. de Clericorum Græcorum, uxoris, quod gaudeat in criminibus privilegio fori æquè, ac sui Mariti, tradit n. 3. extr. de for. comp.

Multi inde casus occurrunt, in quibus famuli, & alii privilegiis suorum dominorum gaudent. Si quidem salvus conductus domino concessus comprehendit etiam famulos ad servitium necessarios, Cagnol. in l. Ea sola in fin. ff. de re jud. Felin. in cap. Orientis extr. de hæret. Menoch. de arbitr. cas. 336. num. 8. ut ex uxore, Bald. par. 5. conf. 414. Jaf. in l. stipulatus n. 3. ff. de verb. oblig.

8 Secundò, tamen inter Doctores non convenit, an fori, & immunitatis privilegia Clericis concessa adeorum temporarios famulos extendi debeant? In eo tamen facitè consentiunt omnes, quod ad famulos, & colonos Clericorum privilegii extensio fieri debeat; si absque hac privilegii extensione Clerici privilegiosus uti non possint, Menoch. loc. cit. cas. 562. num. 11. Felin. in d. cap. Si quis num. 2. Capyc. d. dec. 12. per tot. Jul. Clar. lib. 5. §. fin. pr. crim. quest. 35. dicens, communem esse conclusionem secundum omnes famulos laicos Clericorum privilegio Clericorum quoad declinationem fori gaudere, Imol. dist. loc. n. 4. qui idem in rusticis Ecclesie ratione administrationis suæ obtinere tradit.

Tertiò, famuli, qui perpetuò sunt obligati inservire Clericis, immunitate Clericis concessa fruuntur, l. 2. §. 1. C. de Episcop. & Cler. Menoch. d. loc. num. 21. The. saur. dec. 116. num. 12. Jaf. in l. Scribarios num. 2. C. de testam. milit. Duegn. reg. 99. in 10. compl. dicens, *pueros choroales privilegiis Clericorum gaudere, & familia Episcopi alium Judicem non habet, quàm Episcopum, cap. fin. extr. de offic. Archid. Nec Principis familia alium, quàm Principem, Natt. to. 3. conf. 576. per tot.*

Quartò, privilegia fori, & immunitatis, quæ a solutione gabellorum competunt Doctoribus, & Scholaribus, eadem etiam eorum famulis, & nunciis, Bald. in auth. habita col. 2. C. ne filius pro patr. Thesaur. dec. 12. num. 3. Felin. in cap. 2. de for. comp. Anchar. in proem. decret. in 6. num. 9. cum trib. seqq. Rebuf. in tract. de privil. univers. privil. 166. itemque Academiarum æconomis, librariis, bibliopolis, & ligatoribus librorum competunt, Sichard. ad d. auth. habita num. 11. Rebuf. d. loc. Nam omnes hi sunt studentium appendices, & quasi de eorum familia, & domo; adeoque studentibus exemptis etiam eorum familia exempta esse debet, ut in l. non alias 24. §. 1. ff. de judic. l. un. C. Si quacunq. præd. ne indirectè fraus legi, & privilegium illis inutile fiat; Dec. d. loc. num. 9. Matth. Steph. de jurisd. lib. 3. p. 2. cap. 6. num. 1. & seqq. Duegna reg. 305. Felin. d. n. 2. Jaf. in d. l. Scribarios num. 3. & ibi Alexander, & Doctores communiter.

Quintò, qui tenetur alere Doctorem, etiam tenetur alere ejus familiam, Panorm. in cap. Quanto de censib. Rebuf. d. loc. Menoch. lib. 4. præsumpt. 157. n. 28. ubi ait, quod equus, & servitores pariter præstari debeant, qui inserviant alimentario, si talis sit ejus status & conditio per textum in l. cum plures 12. §. penult. ibi: *Alimenta servis, libertisq; si hoc pupillo expediat, præstabit, ff. de administ. tut.* Et competentie privilegium, quod habet Doctor, etiam extenditur ad famulum ipsius. Quia Doctor sine famulo honestè vivere non potest, Bonacof. tr. de famul. quest. 45. Brun. in tr. dec. bonor. qu. 31. num. 5. ubi in Doctore bonis cedente loquitur, volens alimentorum loco tantum relinquendum esse, quantum utrique & Doctori, & famulo illius sufficere possit. Quod sequitur Surd. de alim. tit. 4. num. 30. & ibid. num. 10. in genere tradit, quod ubicumque conditio alendi fert, ut pro usu Dominus habeat famulos, tunc quicumque tenetur alere dominum, tenetur etiam alere famulum. Idque etiam voluit Glof. in can. 1. v. necessitatem 21. quest. 1. & in can. Student d. 50. Roman. conf. 189. in princ. Et non modò uxori, sed etiam pedissequis, & aliis servientibus dignitati suæ convenientibus alimenta a Marito præstanda esse, etiam dato, dotis modum excedant, volunt Innoc. in cap. per vestras, de donat. inter vir. & uxor. Salicet. in l. quod in uxorem num. 1. C. de negot. gest. Aretin. in §. fuerat num. 8. Instit. de vit. Surd. d. loc. & seqq. Martin Coler. de aliment. lib. 1. cap. 10. num. 14. & seqq. ubi quatenus Maritus teneatur, uxorem etiam ultra fructus dotis alere omnium optimè explicat.

Sextò, Legatorum immunitas ad eorum famulos, & comites præsertim necessarios, & publica autoritate illis allectos extenditur in l. 16. ff. de offic. Præsid. l. 41. §. 2. de excus. tut. l. 7. ad leg. Jul. de vi publ. Francisc. Marc. par. 2. dec. 425. Bonacof. d. traq. quest. 35. Becht. de secur. & salvo conduct. concl. 187. ubi limitat, nisi diutius alibiresideant, quo commerciis inhihent per textum in l. 4. vers. Exceptis Cod. de commerc.

Septimò, Privilegium communitatis ab oneribus, quòd Princeps habet in bonis suis l. fin. §. fin. ff. de publ. & vestigal. etiam ad colonos, & emphyteutas ejus extenditur per textum in l. private l. pen. C. de excus. mun. lib. 10. Menoch. dist. loc. num. 49. & seqq. non etiam ad eos, qui fructus, vel prædia a Principe emunt; nam hi a solutione gabellarum non sunt immunes, Menoch. d. loc. n. 61.

Octavò, Magistratibus, & militibus privilegium arma portandi a Principe concessum, (arma enim extra defensionem suæ personæ, bonorum, & casus alios notatos ab Hippolyt. de Marsil. in pr. crim. §. pro complemento, privatis portare non licet, tot. tit. C. ut armor. usus &c. lib. 11. §. Si quis rusticus de pac. ten. in usib. feud. tot. tit. C. de Fabricens. l. 11.) ad famulos illorum extenditur, Bald. in l. 3. §. fin. per cum textum, ff. de offic. Præf. vigil. Menoch. d. loc. num. 64. & seq. & cas. 364. num. 71. cum seqq. tantò magis ad Principum Satellites; hi enim ob unicam hanc causam a dominis suis conducuntur, ut tanquam fortes milites pro illorum salute excubias agant, l. qui excubias 10. ff. de re mil. Lucas de penn. in rubr. C. de demonst. & protest. Becht. d. tr. concl. 96.

15 Nonò Militum famuli, qui per absentiam suam Reipublicæ causa læsi sunt, non secus ac milites ipsi restituantur in integrum, dummodò famuli militibus sint necessarii, & Dominos suos verè sequantur, aliàssecus, *l. inter eos 33. §. 2. ff. ex quibus caus. mai. in integr. Maur. de in integr. restit. cap. 338. per tot. Bald. in l. 1. num. 4. C. de ux. milit. Pariter etiam studiosorum famuli non necessarii suorum dominorum privilegio non gaudent, Menoch. d. cas. 562. num. 58. cum seq.*

16 Hi ferè sunt casus, in quibus famuli suorum dominorum privilegio utuntur, & ex personis illorum consequuntur, quod ex se consequi non possent, prout fit similiter in casu *cap. autoritate Martini, de concess. præb. in 6. l. Si emancipati 9. & multis casibus aliis ibidem notatis per Jason. a num. 5. C. de collat. Ubi coronidis loco notandum, quod etsi privilegii effectus in casibus præmissis ad familiares extendatur, attamen ipsum privilegium familiaribus concessum esse, non rectè dicitur, *cap. Sicut nobis, de verb. signif. in 6. Hinc est, quod per mortem domini, cui privilegium principaliter concessum est, in famulis expiret, Bald. in l. 2. circa fin. C. de Episc. & Clar. Dec. d. loc. num. 10. Et privilegium in famulorum personis ultra non duret, quàm quod in suorum dominorum servitiis existunt, Bonacof. d. tr. q. 157. n. 3. Matth. Stephan. d. cap. 6. num. 2. 3. & 4. Oportet autem famulos non umbraticè, & nomine tenus, sed actualiter in dominorum, quorum privilegiiis frui volunt, servitio esse. Nam sine actuali exercitio famulatus, (quem proinde famulatum famulum probare decet) fori, & aliis suo domino alioqui competentibus privilegiiis famulus non gaudebit, *argum. l. semper 5. §. 3. ibi: Quandiù in ejusmodi actu sunt, ff. de jur. imm. in terminis famulatus Barbat. vol. 4. cons. antepen. n. 3. 4. & 5.***

CONSULTATIO III.

- 1 An, quemadmodum Episcopus edictum ad examen, & provisionem Parochialium cum termino decem dierum proponendum potest ex arbitrio capitul. 18. sess. 24. de reform. sibi relicto prorogare, possit etiam ad quatuor, vel sex dies minuere, & abbreviare?
- 2 An ex hujusmodi abbreviatione, præsertim in illis Provinciis, & in iis Episcopatibus, ubi ob magnam distantiam edicta per mensem præfigi consueverunt, provisio nulla dicatur?
- 3 An quando in duabus Ecclesiis edictum proponitur, currat, ex quo primò affixum sit, vel an expectandum erit, quod labatur terminus, ex quo ultimò præfixum est ita, quod, si non expectetur, provisio sit irrita, & nulla?
- 4 An Capitulum sede vacante ex eo quod judicialiter privaverit Rectorem suo beneficio curato ob non servatam formam decreti S. Concilii Tridentini cap. 18. sess. 24. de reform. in examine coram Prælato, aut ejus Vicario Generali, & tribus Examinatoribus Synodalibus, provisioneque facta, nondum transacto sex dierum numero proposito in edicto, & quo ultimò affixum fuit, aliisque de causis, prædictum beneficium non servata iterùm forma dicti Concilii absque concursu, & examine conferre potuerit?
- 5 An dato, quod non potuerit, ex hujusmodi provisione titulus saltem coloratus extiterit, non obstante Constitutione Pii V. super observatione dicti decreti?
- 6 Dato, quod non coloratus titulus extiterit, an Matrimonia coram eo contracta sint nulla?
- 7 An sit provisus cæterorum Sacramentorum administrationi validè incumbat?
- 8 An incumbens, ut Parochus, etiam in casu necessitatis, peccet lethaliter?
- 9 An fructus, & obventiones dicti beneficii curati restituere teneatur?
- 10 An adversus Prælatum, ejusque Promotorem fiscalem in suo beneficio triennali se defendere possit?
- 11 An præfatus Parochus tolerari possit in posterum?
- 12 An dato, quod non possit tolerari, debeat ei restitui alterum beneficium curatum, quo privatus fuit ex eo, quod sententia, remota appellatione, fuerit executioni mandata, donec appellatio prosequatur?
- 13 Dato, quod fieri debeat restitutio, quis eam fieri curabit contra sententiam Episcopi, Capitulumne, Sede vacante, an Episcopus successor, vel Judex appellationis, qui iam interposita detulit, Apostolosque expedit?

14 An dato, quod appellationem prosequens prædictus Parochus obtineat in causa, is, qui præfatum beneficium, servata forma S. Concilii obtinuit, possit, ea in totum omissa, per viam compensationis de altero post mortem, vel per resignationem vacante, provideri?

AD primum affirmativè respondendum videtur ex declaratione S. Congregationis Concilii in Ventimilensi, quæ sic se habet: *An Episcopus in edicto vacantis beneficii possit præscribere tempus sibi arbitrarium, ut puta quadraginta, vel quinquaginta dierum, ut faciliùs possit devenire ad aures idoneorum habitantium in remotis partibus, ex quo in sua diocesi scit, nullos esse idoneos pro qualitate beneficii vacantis ad subjiciendos seipsos examini, vel alia justissima causa, cum d. cap. 18. in §. Porro Episcopus, det ipsis potestatem ad præscribendum aliud tempus, ex quibus verbis dubitatur etiam: An in edicto concursus vacantis beneficii Episcopus possit præscribere minorem numerum decem dierum, ut citius orato gregi provideatur? Dies 5. Decembris 1587. Congregatio Concilii respondit, posse utrumque, quoniam Concilium utitur his verbis intra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum.*

Iterùm deinde superioribus annis Vicarius Generalis Charientis supplex institit pro dicto dubio, quod fuit examinatum a Congregatione habita 28. Julii, & 26. Augusti 1662. illique interfuerunt Eminentissimi Sacchetus, Ginettus, Columna, Franciottus, Brancacius, Odescalcus, Albitius, Farnesius, Pallavicinus, Carolus Barbarinus, & Pius, nec non R. P. D. de Vecchis Secretarius, cujus manu reperiuntur hæc adnotata. *Ad Charient. Edicti votis pro utraque sententia numero paribus, Congregatio injunxit Secretario, ut referret ad Sanctissimum. Die 30. Junii retuli Sanctissimi D. N. qui, quantum spectat ad verba Concilii, visus est inclinare, ut comprehenderent utrumque terminum, ita ut in arbitrio Episcopi sit tum prorogare, tum abbreviare terminum decem dierum, sed sua Sanctitas dixit expedire, ut dictus terminus non possit ab Episcopis abbreviari, nisi usque ad dies quinque, & ita decrevit in posterum observari.*

Declaratio hæc, an fuerit publicata, nec ne, non satis constat. Unde, cum nuper vacante Parochiali S. Martini, Archiepiscopus Capuanus edictum posuerit cum termino trium dierum tantum, & concurium celebraverit, mediante libello ad relationem Eminentissimi Prodatorii per S. D. N. remisso, quæsitum, An concursus hujusmodi sustineatur? Ita lib. 5. decret. pag. 72. & hanc opinionem sequuti sunt Garzias, Lotterius, ac Rota.

Sed respondendum est, non posse, neque licere. Sententia hæc videtur esse ad mentem S. Concilii Tridentini, si attentius consideretur. Etenim cum sess. 24. c. 18. de reform. decernat intra decem dies, vel aliud tempus ab ipso Episcopo præscribendum, videtur prius determinare tempus decem dierum, itaut arctari non possit; deinde per verbum aliud exprimit aliquid, quod non continetur sub dictione decem, sed diversum ab expresso, *l. Si fundus sub conditione, §. Libertas ff. de leg. 1.* Unde cum hic terminus decem dierum datus sit a lege absque Judicis ministerio, nequit Judex illum restringere, cum non sit supra legem. Secus tamen est in illo prorogando, quia datur ministerio Judicis, ejusque arbitrio committitur, *Dyn. in reg. Indultum 17. num. 14. de reg. jur. in 6. Glof. in cap. Ex publico, de convers. conjug. & alii.* Tum quia quando ordo, vel domus in legis dispositione statuitur, is pro forma habendus est, *Felin. in cap. Cum dilectæ num. 6. de rescript. Tolof. lib. 11. cap. 11. numer. 4. in syntag. jur. quæ autem formæ sunt, mutari, aut omitti nequeunt, l. nemo potest, ff. de l. 1. l. Cum bi, §. Si Præter, ff. de transact. Rol. a Val. cons. 72. num. 54. vol. 3. quod nominatum de tempore legis, vel Constitutionis Doctores quoque statuunt, itaut non observans tempus Constitutionis dicatur non observare formam illorum, de quibus in Constitutione agitur, Tiraquel. p. 1. gl. 4. numer. 3. & 4. de utroque retr. Jo. Bapt. Asinius §. 3. cap. 36. numer. 4. in pr. Hinc in terminis electionis tradunt, quod Decanus, ad quem pertinet capitulum congregare, tempus regulariter abbreviare nequeat, Fr. Marc. dec. 569. n. 2. p. 2. Regulariter dico.*

Nam ex justa causa, ut puta si periculum Parochiæ grave imminet, crediderim equidem terminum hunc abbreviari posse. Quia ubicumque mora periculum allatura videtur, celebri festinatione ei obviandum erit; prudensque Procopii monitum est securum, antequam pericula veniant, cogitare, quid agendum sit. Quippè moras.

14
motus extrema recusant, Syl. Ital. lib. 7. de bel. punic. &, ut in tranquillo tempestatem adversam optare dementis est, ita sanioris quamvis ratione occurrere, cum tempus, aut necessitas urget, erit, & Scanderbegus apud Schodrensem lib. 6. de vit. & reb. gest. ejusd. impertinentia esse dixit longa consilia præsentī necessitati, quamvis arbitrium iusta causa non ad solum Episcopum pertinere crediderim, sed periculum si tale emerferit, quod moram longiorem non perat, ad examinatores Synodales se se remittere debet, iisque in consilium vocatis de eo, & an tale sit, statuere licebit. Hinc traditur, quod non nisi major pars Capituli terminum abbreviare possit, Glor. & Doct. in c. *Cum nobis extr. de elect. Fr. Marc. dec. 789. n. 4.* Cujus ratio est, quia a legis dispositione iustam ob causam recedimus, l. *Si hominem, ff. mand.*

6 Quod ex eo etiam patet, quod Pius V. ampliatus decretum Tridentini, & cupiens mederi fraudibus humanis in sua Constitutione hac de re noluit terminum dictorum decem dierum coarctare, sed potius illum prorogavit. Quia, cum agatur de providenda Ecclesia Parochiali, fortasse censuit, non sufficere terminum decem dierum ad diligentem illam inquisitionem, requisitam pro animarum Pastore, a Concilio enixè intentam, & exagitatam; aperiretur enim via dolis, ac fraudibus contra mentem Tridentini, cum brevior terminus ad notitiam concurrentium pervenire facile non posset. Quamobrem Episcopi occasionem arriperent providendi Parochiales viris minus idoneis cum præjudicio Ecclesiæ, & eruditorum, qui concursum ignorarent; quod deplorat idem Pius V. Verè igitur, & prudenter resolventum est, non posse Episcopum hunc terminum arctare, cum sit in favorem concursus, itaut, prorogari, diuini non possit.

7 Nec difficile est respondere ad declarationem S. Congregationis Concilii, quæ contrarium dicitur declarasse, Quia sæpè eadem S. Congreg. per alias declarationes solet aliud declarare; tunc maximè quando, ut verbis ejusdem Pii utar, res humanæ in deterius prolabantur, nisi sit, qui eas retineat, verendum, ne propter Constitutionem hujusmodi transgressionem, dico ego, ne propter hujus termini coarctationem maximi abusus oriantur.

8 Etenim legislator in ferendis legibus non debet ita ea concedere, ut singularia facta respiciendo eas reddat immutabiles; quoniam neque Deus talem legem sancivit, cum tamen, ut qui omnia videt, id facere potuisset; homo autem nec potest, nec debet. Quod non possit est manifestum; quia non videt omnia quæ sunt futura. Quod etiam si posset, non debeat, probatur; quia singularium rerum inculcatio confusionem, & molestiam procreat. Unde satis est, ut res universè spectetur, & ut posteris declaratio relinquatur. Quod si quid inconueniens inde accidat, nihil refert, cum idem in Ecclesiæ, & mundi gubernatione contingat; neque enim ait Aristoteles lib. 1. polit. c. 6. leges scriptæ meliores sunt si sint immutabiles. Unde enim in aliis artibus, sic etiam circa civilem Constitutionem, impossibile est singula ad minimum usque scriptis comprehendere. Necesse est enim, ut generaliter scribantur. Et Bonifacius Octavus in c. *Abna mater Ecclesia*, plerumque nonnulla rationabilia ordinat, & consultè, quæ suadente subditorum utilitate, postmodum consultius, & rationabilius revocat, in melius commutat. Non debet ergo reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum statuta quandoque varientur humana, præsertim cum vrgens necessitas, vel evidens utilitas id exposcit; quoniam ipse Deus ex iis, quæ in veteri testamento statuerat, multa mutavit in novo.

9 Eoque præsertim, quia in ipsa declaratione causa finalis, ob quam mota fuit S. Congregatio ad declarandum, quod possit his terminis abbreviari, fuit, ut citius orbatō gregi provideatur. Quæ causa non est tanti momenti, ut decem dierum terminus non servetur, cum ex d. Concilio eo loco Episcopus debeat statim, habita notitia vacationis Parochialis, idoneum in ea Vicarium constituere, qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore provideatur. Ac proinde, non posse prudentissimè declaravit post iterum, atque etiam tertio discussum, ac maturius examinatum dubium S. Congregatio Concilii in d. Chariensi 26. Augusti 1662. ad d. cap. 18. sess. 24. de refor. maximè quod agebatur de re in exemplum, & praxim fere quotidianam per Episcopos deducenda, & declaravit etiam anno 1676. Mense Januario.

10 Ad 2. affirmativè; quamvis enim non teneatur Episcopus terminum concursus prorogare ultra viginti dies, quod tamen bene faciat prorogando, censuit S. Congregatio Concilii sub die 17. Maji 1619.

11 Ad 3. Etiam affirmativè juxta Constitutionem Pii V.

quare expectandum, quod expiret ultimus terminus, quod si ante elapsum terminum examen, & concursus fieret, erit nullus, Garz. de benef. lib. 9. capitul. 3. numer. 326. & censuit Sac. Congreg. Concilii in Potentina 4. Maji 1619. & Chariensi 28. Julii 1662. ad d. cap. 18. sess. 24.

Ad 4. Negativè, quia per Sac. Concilium Tridentinum & Pium V. provisiones omnes, seu institutiones præter formam ab ipsis traditam factæ, subreptitiæ esse censentur. Et ita etiam censuit eadem Sac. Congregatio Concilii in Chariensi dicta die 28. Julii 1662. ad d. locum Concilii.

Ad 5. etiam negativè. Quia collationes contra prædicti Concilii formam nullius sunt roboris, nullumque tribuunt titulum coloratum possidendi ex Tridentino, & Pio V. Quando enim peccatur in forma, tunc titulus deficit, Bartol. in l. *Actuar. os num. 2. C. de numer. lib. 12.* & censuit eadem S. Congr. in d. Chariensi 28. Julii 1662.

Ad 6. respondeo quoque negativè ex regula illa universalis: Quotiescumque causa publica, bonumque publicum agitur, si tamen materia subiecta est potestati Principis valent ex æquitate in utroque foro, quæ gesta sunt cum communi errore per Parochum putativum, sive habeat titulum a legitimo superiore, sive non habeat. Est Sanchez lib. 3. de matr. disp. 22. num. 40. & 50. Ponticii lib. 5. de matr. cap. 19. num. 3. & c. 20. n. 9. Filiucii tr. 10. p. 1. c. 6. n. 205. & aliorum, qui advertunt, id verum esse, etiam si contrahentes sciant illum carere vero titulo. Nam etiam respectu scientium nullitatem valent gesta, dum adest communis error. Adduntque maximam animorum perturbationem sequituram, si Sacramentum matrimonii esset invalidum.

Quod si opponatur, eandem perturbationem sequi, si Parochus sine intentione Sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiæ ministraret. Respondetur enim, esse diversam rationem; quia intentio in his Sacramentis requiritur jure divino, at materia applicatur jurisdictioni jure humano, & ita jus facit, quod potest, ad evitandam rerum perturbationem, sicque censetur in his casibus jurisdictionem conferre, vel materiam applicare.

Nec obstat textus in cap. *Dudum, de elect.* ibi: *In multarum animarum dispendium Parochiales Ecclesias retinebat, cum earum cura, qui jam privatus fuerat ipso jure, ad eum nullatenus pertineret, & sic per ipsum eadem animæ miserabiliter sunt deceptæ.* Nam respondeo, nihil absolutionis contulisse Parochianis, at tamen animas illas non periisse, non quia ille absolutionem concessisset, sed propter fidem, quam Parochiani habebant de sacramento, dum crederent adhuc suum Prælatum esse, & ita in sola fide salvari, cap. *debitam, de baptis. cap. Apostolicam, de presbyt. non baptis.* Vel dicendum juxta Sanchez ex Abbate, animas dici deceptas quantum est ex parte Prælati, qui sciebat se esse privatum, non vero quoad effectum; verè enim absolvebat. Vel etiam dicendum, defectum illum fuisse publicum, atque ita defuisse communem errorem. Vel tandem illa verba dicta esse respectu aliquorum, qui scientes defectum ab illo tamen absolutionem petebant; iis enim inutilis esset absolutio. Atque ita censuit eadem S. Congregatio in d. Chariensi 28. Julii 1662.

Ad 7. Affirmativè, ob eandem rationem, idque donec per judicem ab officio removeatur. Et ita etiam censuit eadem S. Congregatio in citata Chariensi ad locum Concilii.

Ad 8. Respondeo, non peccasse in casu verè necessitatis, dummodo adsit bona fides, desit scandalum. Et ita etiam censuit eadem Sac. Congregatio supra dicta Chariensi.

Ad 9. Affirmativè. Quia provisio fuit nulla, nullumque titulum exhibuit. Quod etiam censuit eadem Sac. Congreg. in sæpius citata Chariensi.

Ad 10. & 11. Negativè. Referendum tamen Sanctissimo, cui, si placuerit, poterit cum sic provisio dispensare tam super perceptis fructibus, quam super retentione Parochialis. Ita censuit S. Congregatio in Cæsaraugustana die 15. Maji 1582. & in prædicta Chariensi.

Ad 12. Affirmativè, si constet de irrationabili iudicio Episcopi, Gregor. dec. 538. Rota in Hieracen. Jurispatronatus 21. Maji 1622. coram Buratto. Quæ quidem appellatio a mala electione admittitur solum ad effectum devolutivum, non autem suspensivum, atque interim provisus appellatione pendente, a Parochiali amoveri non debet, Pius V. Gregorius ibidem, & censuit S. Congregatio in Pisana sub die 19. Junii 1630. & in eadem Chariensi, ut supra.

Ad 13. Spectare ad Judicem appellationis, quem rejectus docere debet de mala electione, Pius V. in sua Constitutione,

ne, & declaratio S. Congregationis in Legionensis, & in eadem Charienti citata.

23 Ad 14. Negative. Quia Tridentinum omnes ad examen Parochialis juxta formam a se præscriptam, teneri mandat, sive per obitum, sive per resignationem etiam in Curia, sive aliter quomodocunque vacare contigerit; nisi tamen resignatio facta fuerit in manibus Sanctissimi ad favorem certæ personæ, quo in casu sufficit examen in forma dignum. Ita respondit sæpius S. Congregatio Concilii apud Parisium *lib. 10. de resign. q. 7.* & in d. Charienti toties relata die 28. Julii 1662.

CONSULTATIO IV.

An & quatenus ejicere possint reos, eorumque bona ex Ecclesiis? Et an Nunciis Apostolicis concedenda sit extensio facultatis ejusmodi ejectionis in toto Regno, vel Provincia, ipsis demandata? Ubi de abusu immunitatis Ecclesiæ, ejusque remediis, sitque satis expostulationibus Principum.

1 **A** Sylum locus est sacer, & inviolabilis, ad quem confugiunt sine summo piaculo fas non est rapere & avellere. Eius originem, & initium ad tempora nepotum Herculis referunt, eosque authores illius faciunt. Cùm enim Hercules migrasset è terris, nepotes ejus auctore Serdio in 8. *Ænead.* timentes insidias eorum, quos avus affixisset, Athenis primi omnium Asylum, hoc est templum Misericordiæ construxerunt, curaruntque decretum fieri, ut qui eo confugissent, inde non possent abduci, & avelli. Quod Statius etiam affirmat 12. *Thebaidos.* Meminit etiam Plutarchus in vita Thesei, Servius, Polydor. Virgil. *lib. 3. cap. 12. de invent. rer.* & Ludovic Vives in *cap. 34. lib. 1. de Civitate Dei Augustini.* At Gilbertus Cognatus narrat *lib. 4.* Asylorum originem ad Nembrothum referre videtur. Sic enim inquit: Nimbrot Gigas Babilonicus, filio suo primogenito amisso, ad lenimen sui desiderii statuam posuit, & erexit auream in Templo, & in Palatio, quam tanquam Deum, colere cepit, & ad eam confugiunt homicidæ, latrones, & capitalis supplicii rei, statim venia codicillari donabatur. Alexander ab Alex. *lib. 3. cap. 20.* primum Cadmum, dum Thebas conderet, Asylum aperuisse dicit, ad quod confugiunt sine discrimine servi, aut liberi ab omni pœna tuti erant. Hos diu post imitati sunt Romulus, & Remus, qui asylum obtruxerunt inter arcem, & Capitolium, & quatenus loco Intermontio nominato, omnesque receperunt, neque servum Dominis, nec creditoribus nexum, nec Magistratibus dederunt homicidam, sed inviolatum locum ex Oraculo Appolinis præstare se, asseruerunt, ut sic multitudo eorum hominum, qui alibi ob facinora sua tuti non erant, eo conflueret spe impunitatis ad novam Urbem condendam, incolendamque, Liv. *lib. 1. ab Urb. cond.* Dionys. *lib. 2.* Plutarch. in *Romulo*, & Ovid. *lib. 3. fast.* ac Virgil. in 8. *Ænead.*

2 Cui verò Divo, Divæque Templum hoc a Romulo pro Asylo erectum fuerit, non constat. Etiam Dionysius ignorare se id dicit. Sunt qui arbitrentur, dictum fuisse Vejovi. Celebratur tamen Asyli locus 4. non. Febr. teste Ovidio *lib. 2. fast.* & Vives ubi supra.

3 Apud Israelitas Asylorum auctor, sed jussu Dei, extitit Moyles. Is in suis legibus pluribus locis civitatum refugii mentionem fecit, veluti *Exod. 21. Num. 25. Deuter. 19.* ubi constituuntur ab eo tres refugii civitates cis Jordanem, & totidem ultra Jordanem, & in omni Israele tantùm sex refugii Civitates fuerint. Tamen *Deuter. 19.* tria alia addi jubet, quando terram illorum amplificaverit Dominus. In suis Civitatibus tutus erat quicumque eò confugiens imprudenter se cædem commisisse probare poterat, non tamen egredi ei licebat sed illic usque ad mortem Summi Pontificis manere cogebatur tunc demùm in patriam reverti licebat. Quod si extra fines Asyli egressus fuisset, eum vindex inventum impunè occidere poterat. Si verò prudenter cædem fecisse convictus esset, sub Judice pœnas morte luebat.

Immunitas autem hæc deinde a Judæis exemplo sumpto ad templa Christianorum translata est.

4 Inter igitur Asyla sanctiora Ecclesia in primis referatur. Quamobrem & asyla Templa dicta, ut apud Livium *lib. 35.* ea religione, & eo jure sancto, quo sunt Templa, quæ Asyla Græci vocant. Asylum sacros terminos, quibus servis esset securitas, dixit Julius Pollux *lib. 2. Onomast. cap. 10.* Hæc autem Ecclesiarum immunitas in favorem Religionis, ac divini Cultus introducta est; omnes enim nationes cujuscunque Sectæ, aut

Religionis tantùm tribuerunt Numini supremo ac Deo, ut ad suam tutelam confugientes, ac supplices, inviolabiles, & a vi immunes conservaverint, & eos, qui violassent, dignos ira Dei, & pœnis arbitrati fuerint, ut abundè docet Tholosanus *lib. 33. Syntagm. Jur. cap. 21. & 22.* ex Ethnicorum, Judæorum, Christianorum moribus, legibus, ac gestis.

Prima immunitas hujus institutio fovendæ Reipublicæ utilissima, & Civitatum Conditoribus ideò introducta, ne humilioris sortis homines a potentioribus injurias paterentur, ut definitur a Martiano Augusto l. 6. C. de his, qui ad *Eccles. conf. g.* illud est, quòd in Constitutionibus habetur, qui propter potentem personam ad Ecclesiam confugerit, quod & jure canonico pari ratione est cautum *cap. Inter alia, de Immun. Eccles.* Quæ omnia sunt intelligenda, modò ad aram, vel templum fugiens injuriam alteri non intulerit; nam illata injuria poterat ab ara ipsa avelli, Calistr. l. C. l. 28. ff. de pœn. Pulcherrima est Cæstii dissertatio apud Tacitum *Ann. lib. 3.* Fessus quidem est Princeps instar Deorum esse, sed addidit neque a Diis injustas supplicum preces audiri, neque quemquam in Capitolium, aliudque Urbis templum perferre, ut ea occasione arrepta flagitiis magis ac magis inquinetur. De quo ritu multa egregia Justus Lipsius ad eundem locum.

Hinc Demetrius concedens genti Judæorum complura privilegia, inter cætera adiecit 1. *Machab. cap. 10. v. 43.* Et quicumque confugerint in Templo, quod est Hierosolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxii Regi in omni negotio dimittantur, & unversa, quæ sunt eis in Regno meo, libera habeant. Quia olim etiam Numen, seu Dei reverentia faciebat confugientes ad aram Templi tutos regulariter, ut ibi necari non possent, ut prohibuit Sacerdos Jojada Athaliam occidi in templo Domini 4. *Reg. cap. 11. v. 15.* Et Salomon in dedicatione Templi inter cætera, quæ rogavit Dominum, addit: Si fugerit populus tuus Israel inimicos suos, quia peccaturus est tibi, & agentes penitentiam, & consientes nomini tuo venerint, & oraverint, & deprecati te fuerint in domo hac, exaudi in Cælo, & dimitte peccatum populi tui Israel, & reduces eos in terram, quam dedisti patribus eorum, 3. *Reg. cap. 8. v. 33.* Exprobravit Christus Judæis homicidium Zachariæ filii Barachiz, quem occiderat inter templum, & altare, cujus vindictam in illis futuram prædixit apud D. *Matth. cap. 23. v. 35.* ultra vindictam, quæ sumpta erat de Rege Joa, & populo, a quibus ita necatus est 2. *Paralip. cap. 24. v. 22.* Sigibertus, Marianus, Scotus, Platina, & Cratzius *lib. 2. cap. 1. Metropol.* institutum hoc apud Christianos ad Bonifacium referunt, qui Pontificatum Romanum tenuit circa annum 623. Is, inquiunt, primus Pontificum iussit aras, & Ecclesias esse reis Asyla, itaut fugiens aliquis quovis crimine patrato ad sacras ædes violenter inde non abstrahatur. Reperio autem usum Asylorum apud Christianos antiquiorem esse, & ante Bonifacium hunc, non solum a Pontificibus, & Conciliis institutum fuisse, sed ab Imperatoribus quoque confirmatum fuisse. Quod etiam fatetur Genebrardus in *Cronolog. sua fol. 672.*

Petrus namque de Natalib. *lib. 2. cap. 22. catal. Sanct. 7* indicat, Sylvestrum primum Constantini Magni tempore decrevisse, ut, si quis mortis reus ad Ecclesiam confugeret, judicium mortis evadat. Fuisse etiam inter Christianos in usu Asyla Basilii Magni, & Valentis Imperatoris tempore, ex narratione ejus historiz patet, quæ extat in Nazianzeni oratione, quarta in funere Basilii habuit, ubi sic ait: Accidit, ut Præfectus Valentis Imperatoris; assessorem haberet, qui nobilem quandam feminam misere deperibat, cupiebatque illam uxorem ducere; at ea recusabat, Præfectus assessori studebat, unde vis afflicta mulieri parabatur. Quare illa confugit ad Ecclesiam; Basilium autem protexit eam jure Asyli, quod Templis, & altaribus concessum fuerat.

Auxerunt numerum Asylorum Imperatores post ea 8 tempora, qui privilegia sænorum Gentilium Sacris Christianorum Ædibus contulerunt. Testantur hoc Theodosius, & Valentinianus Augusti in *Constit. ad Antiochum Præfectum prætorio & Coss.* ubi hac ratione utuntur. Cùm illi, qui dola adorabant, & in maxima veneratione in ea vanitate versabantur, aras certis Sacerdotibus commiserint, & templa quasi terris eminentiora constituerint, quantò magis decet nos, nostram Religionem colere &c. Item. Aram Salutis in nostris quoque statutis vetustas constituit, & qui vestigia nostrarum imaginum consequuntur nimis adverse fortunæ liberati, & securi redduntur. Cùm igitur statuas tangere propter Imperialem venerationem supplicibus tantum auxilii præstet, quantum oportet presidii ad Sanctissimas aras confugientibus præstare? Honorius quoque, & Theodosius legibus caverunt, ut qui

qui aliquos ab aris, & Templis vi abstraxissent, crimen læsæ Majestatis incurrerent, ut habetur in Cod. lib. 1. tit. 11. de his, qui ad Eccles. confug. leg. fidei. Socrates etiam lib. 5. cap. 6. suæ historiæ narrat, Eutropium quemdam ex proceribus Arcadii Imperatoris cupivisse admodum se ulcisci de iis, qui ad Ecclesiam profugerant, cumque per legem id ei non liceret, ab Imperatore legem extorsit; qua Templis jus Asyli abrogaretur, sed paulò post contigit, ut ille ipse Eutropius cum quibusdam familiaribus Cæsaris indignationem incurrerit, quare ne caperetur, ad Ecclesiam confugit, quod tamen ei nihil profuit. In hunc virum præsentem Chrysostomus graviter concionando invecus est, dicens: Ecclesiam illum defendere non posse, qui privilegium libertatis ei abstulisset. Augustinus Ep. 187. Bonifacio Comiti, qui Africam Romanorum nomine administrabat, cum vi rapuisset quemdam ex Templo, scribit, se vehementer mirari, quod hominem inde abstraxisset, mandatque, ut incolumem quamprimum restituat, ni excommunicationis pœnam incurrere velit.

9 In Synodo Araucana circa annum Domini 440. celebrata cap. 5. sancitur, ut Confugientibus ad Ecclesiam loci Sancti reverentia, & intercessione liceat esse tutis, dist. 87. cap. Eos, qui ad Ecclesiam. In Concilio Aurelianensi I. anno Domini 512. celebrato cap. 5. sancitur, si homicida, adulter, fur ad Ecclesiam confugerit, ut inde eum abstrahere non liceat, 17. quæst. 4. cap. Id constituimus. Idem etiam præcipitur in Aurelianensi Synodo 4. anno 550. habita cap. 21. quo sancitur non tantum, ut hoc jus ab Episcopis Ecclesiis conservetur, sed illos etiam excommunicari vult, qui facere id neglexerint. In Ilerdensi Synodo sub Symmacho Papa habita circa annum Domini 508. cap. 8. ita statuitur: Nullus Clericorum servum, vel discipulum suum ad Ecclesiam confugientem extrahere audeat, vel flagellare præsumat. Quod si fecerit, donec dignè pœniteat, a loco, cui honorem non dederit, segregetur, 17. quæst. 4. cap. Nullus Clericorum. In Toletana Synodo 12. anno Christi 681. celebrata cap. 10. dicitur, ut nullus eos, qui ad Ecclesiam confugiunt, intra triginta passus ab ea avellat, aut capiat, 17. quæst. 4. ca. Definivit Sanctum Concilium. In Concilio Moguntino anno 713. habito cap. 39. ita sancitur: Reum confugientem ad Ecclesiam nemo abstrahere audeat, nec inde donare ad pœnam, vel ad mortem, ut honor Dei, & Sanctorum ejus conservetur, sed Rectores Ecclesiarum pacem, & vitam, ac membra ejus obtinere studeant, tamen legitime componat, quod iniquè fecit. Urbanus in Synodo Claramontana constituit, ut qui ad Ecclesiam, vel Crucem confugerent, data membrorum impunitate, justitiæ tradantur. Vincentius in specul. hist. lib. 26. cap. 91. factum anno 1065.

10 Sic etiam num hodie confugientes ad Ecclesias evel- li inde jure communi propter loci Religionem inviti non possunt, ut ait Leo Cæsar in l. Præsenti 6. Cod. de iis, qui ad Eccles. confug. Idem Theodosius quoque, & Valentinianus in l. pateant 3. eod. tit. legem hanc immunitatis Ecclesiæ Constitutione firmarunt, atque pro asylo omnia, quæ in Ecclesia continentur usque ad extremas fores Ecclesiæ constituerunt, confugientibus eò sine armis, statuta est pœna, ut qui propria autoritate confugientem avulserit, extraxeritue, verberibus affectus, rufusque relegatur. Cujus meminit Constantinus Harmenop. lib. 2. Promptuar. jur. tit. 9. D. Augustinus ad D. Bonifacium cap. Miror. 17. quæst. 4. Eum, qui hominem ad Ecclesiam fugitivum rapuerat, punit primum, ne ejus oblationes a Clericis sulciperentur, dehinc communionem interdicit, donec pœnitentiam egisset. Gelasius in cap. Frater ead. quæst. reo ejusdem criminis Ecclesiarum omnium inhibet ingressum ex d. Concilio Ilerdensi ca. Nullus Clericorum cap. 17. quæst. 4. segregatur quoque ab Ecclesia. Concilium Triburiense cap. Si quis contumax ead. qu. pœnam arbitrio committit Episcopi, & multam statum nongentorum solidorum. Lucius III. in cap. Cum Ecclesia 5. de immun. Eccles. statuit in hæc verba. Cum Ecclesia Dei secundum Evangelicam veritatem domus orationis esse debeat, non spelunca latronum, aut sanguinis forum, seculares Judices causas, ubi de sanguinis effusione, & corporali pœna agitur in Ecclesiis, vel cœmeteriis agitare sub interminatione anathematis prohibemus; absurdum enim est, & crudele, ibi iudicium sanguinis exerceri, ubi est tutela refugii constituta. Rursum Innocentius III. cap. Inter alia 6. eod. tit. Juxta sacrarum statuta Canonum, & traditiones legum Civilium ita duximus distinguendum, quod fugiens ad Ecclesiam aut liber, aut servus existit. Si liber quantumque gravia maleficia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel ad pœnam; sed Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra, & vitam, super hoc tamen, quod iniquè fecit est aliàs legitime puniendus. Et hoc

verum est, nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum, qui dum itinera frequentata, vel publica strata obsidet aggressionis insidiis, vel Ecclesiis extrahi potest, impunitate non præstita, secundum Canonicas sanctiones. Si verò servus fuerit, qui confugerit ad Ecclesiam, postquam de impunitate sua Dominus ejus juramentum Clericis præstiterit, ad servitium Domini sui redire compellitur etiam invitus, alioquin a Domino poterit occupari. Sic in d. Concilio Moguntino I. cap. 39. & lib. 5. capitular. cap. 90. In jure civili, l. 3. Cod. de his, qui ad Eccles. confug.

Extat Constitutio Honorii, & Theodosii Imperatorum superius relata, qua asylo violatio ad crimen læsæ Majestatis pertinet. Memoratum Concilium Toletanum XII. cap. 1. & cap. definivit 17. quæst. 4. asylo Ecclesiæ extra Ecclesiam etiam constituit intra triginta passus, utique non extrahantur servi confugientes a dominis, nisi præstita cautione, quod eis injuriam non inferrent ob eam causam. Quod & aliorum aliis Constitutionibus cavetur, c. Metuentes, & cap. Id constituimus 17. quæst. 4. l. fin. §. fin. Cod. de his, qui ad Eccles. confug. & a Leone Imperatore in d. l. Præsenti capitale supplicium imponitur invadenti, & abstrahenti confugam ab Ecclesia, pro quo adeundus Episcopus, & Clericis Ecclesiæ, reverentia Religionis, & loci non violata, confirmantur privilegia Ecclesiarum, Clericorum, & confugarum in l. si qua per calumniam 22. Cod. de Episcop. & Cler. Ex Constitutione verò Gregorii XIV. Cum aliàs, quæ est 7. §. 9. extrahens reum de loco Sacro, aut ei in loco Sacro existenti aliquid nocimenti inferens in personam, aut bona, quæ secum intulit, incurrit in excommunicationem; ita enim in ea sancitur. Si quis in quacunque dignitate, vel auctoritate præditus quidquam præter, aut contra hujusmodi nostræ Constitutionis tenorem attentare præsumperit, declaramus eum ipso facto censuras, & pœnas easdem incurrere, quæ contra libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ violatores per Sacros Canones, & Conciliorum Generalium, nostrorumque Prædecessorum Constitutiones sunt promulgatæ. Et ita inferri excommunicationem late sententiæ per hæc verba, testatur Genuens. in prax. cap. 19. numer. 1. Farinac. de immun. Eccles. numer. 311. Castropalao tom. 3. de Relig. tr. 11. disp. un. punct. 12. n. 13. Italia de Immunit. lib. 1. cap. 6. §. 2. v. 26. Floron. p. 1. de casib. reserv. cap. 2. §. 4. n. 8. Ricc. collect. 1792. p. 5. Bonac. disp. 3. de leg. q. 7. §. 6. n. 5. Bellet. in disquisit. cleric. tit. de favor. cler. real. §. 4. n. 39. & latè Boss. sect. 1. de jubil. cas. 2. n. 9.

De jure autem communi seclusa hac Constitutione nulla erat in hoc casu censura latæ sententiæ, sed ferendæ, ut Farinac. num. 312. cum pluribus, quos adducit num. 311. & Suar. tom. 1. de Relig. lib. 3. cap. 13. Sanchez opusc. lib. 3. cap. un. dub. 32. qui ponit proximum pro locis, in quibus non viget Constitutio Gregorii. Neque obstat d. cap. Definivit 17. quæst. 4. ubi si quis extraxerit reum de loco Sacro, aut aliquid nocibilitatis eidem ibi existenti intulerit, excommunicationi Ecclesiasticæ subiaceat. Nam responderetur, illum esse Canonem Concilii Toletani, non œcumenici, sed provincialis.

Hæc autem excommunicatio secundum veram, & stylo Curie receptam sententiam est reservata Summo Pontifici. Nam excommunicatio jure lata contra violantes libertatem Ecclesiæ est reservata Papæ, ut probat Farinac. num. 315. Duard. in Bulla Cœnæ lib. 2. cap. 15. quæst. 10. numer. 19. & nos alibi; estque contra Genuensem cap. 22. numer. 3. Bonacinam in decal. disp. 3. quæst. 7. §. 6. numer. 18. Dianam resolut. 41. tract. 1. de immun. Eccles. Quod certissimum est ex decreto Sac. Congregationis Immunitatis anno 1631. edito, & ex decreto Clementis VIII. de quinque casibus reservatis cum derogatione ad omnia privilegia: Siquidem ex decreto Sac. Congregationis Episcoporum, & Regularium jussu Clementis VIII. edito anno 1601. die 9. Januarii Sacerdotes omnes tam seculares, quam Regulares in Italia extra Urbem Romam prætextu privilegiorum præfuentes absolvere a casibus clarè, vel dubiè contentis in Bulla Cœnæ, sive aliàs Papæ reservatis, vel a casibus reservatis ab Ordinariis locorum, incurrebant excommunicationem, privationem officiorum, & dignitatum, & beneficiorum, & inhabilitatem ad confessiones audiendas, & ad quæcunque officia, beneficia, & prælaturas imposterum obtinenda, nisi absolvent pœnitentes in mortis articulo constitutos, vel extra mortis articulum cum licentia expressa in scriptis obtinenda, & ab ordinariis exhibenda, & absolutio, & dispensatio dictarum pœnarum Papæ reservata fuit.

Illam autem particulam clarè, vel dubiè, intelligenda est de dubio juris propriè dicto, idest negativo, seu cum æquali suspensione pro utraque parte, non autem de dubio positivo; quando essent hinc inde probabiles fen-

- sententiæ, ut Graff. *lib. 1. de casibus reserv. numer. 51.*
- 15 Et postea anno 1602. die 26. Novembris eadem Sacra Congregatio jussu ejusdem Clementis VIII. edidit secundum decretum declarans, & moderans illud primum, & statuit, ut in dictam censuram, & pœnas incurrant solum ii, qui, ut supra, absolvent a casibus in Bulla Cœnæ. Item si absolvant ab aliquo ex quinque casibus infrascriptis, Papæ reservatis, idest violationis Immunitatis Ecclesiasticæ in terminis Constitutionis Gregorii XIV. violationis clausuræ monialium ad malum finem: provocantium, & pugnantium in duello juxta decretum Tridentini, & Constitutionis Gregorii XIII. Iniicientium violentas manus in Clericos juxta *cap. Si quis suadente 17. qu. 4.* ac juris dispositionem, Simonix realis scienter contractæ, atque etiam confidentiæ beneficalis. Item qui aolveret a Casibus, vel censuris, quos, vel quas Ordinarii locorum sibi reservaverint. Pœnam autem illam inhabilitatis audiendi confessiones sustulit, & statuit, ut licentiæ etiam sola voce concessæ absolventi a dictis casibus suffragentur. Hoc decretum confirmatum fuit plenioribus clausulis derogatoriis a Paulo V. anno 1617. die 7. Januarii decreto edito. Quod explicat Franc. Leo p. 3. c. 38. num. 189. & seq. Homobon. *de casib. reserv. p. 2. pag. 14. & 15.* Dian. *resol. 13. tr. 10. 22. & ref. 73. tr. 4. tom. 2. §. notandum.*
- 16 Eadem Sacra Congregatio mandato Urbani VIII. alio decreto anno 1628. die 7. Novembris declaravit nullius privilegii vigore etiam postea a Sede Apostolica confirmati, posse absolvi a casibus Ordinariis reservatis tam extra, quàm intra Italiam extra Romam. Et idem ait de excommunicationibus in Bulla Cœnæ etiam intra Romam. Denique declarat solum facultatem absolventi ab aliis casibus non esse sublatam extra Italiam.
- 17 Est itaque hæc excommunicatio Papæ reservata, proceditque etiam in attentantes extrahere, etiam effectu non subsequuto, ut patet ex Constitutione, Farinac. n. 322. & nos alibi. Item procedit contra quoscunque extrahentes, vel offendentes, sive sint personæ publicæ, sive privatæ. Et quidem si privatæ personæ extrahant, vel offendant ex Mandato Magistratus, res est certa, ut idem Farinac. num. 324. Si autem privata tantum potestate, ut ex inimicitia, dubia est quæstio. Nam aliqui dicunt, non incurrere in hanc Censuram, quia Constitutio Gregorii solum loquitur de lædentibus immunitatem Ecclesiasticam publica potestate, ut patet legenti, Et ita tenet Gambacur. *lib. 8. c. 7. num. 4. & de immunit.* Et cum die 14. Maii 1669. dubitaretur in Sacra Congregatione Immunitatis, utrùm cognitio extractionis factæ a persona privata, absque eo, quod ante, vel post extractionem esset aliqua controversia jurisdictionalis, spectet ad ipsam Sacra. Congregationem, negativè resolutum fuit.
- 18 Præscindendo autem ab hac Constitutione de jure communi extrahens, occidens, percutiens, vulnerans, aut aliàs offendens existentem in Ecclesia ex privata auctoritate, non est ipso jure excommunicatus, ut Abb. *in c. Cum pro causa num. 5. post Glof. Innoc. & Jo: Andr. ibid. de sent. excom. Card. ibid. in princ. Anchar. num. 4. & Felin. num. 3.* At si loquamur in ordine ad actum extractionis de loco sacro, existimo locum esse pœnis Constitutionis Gregorii. Quod etiam tenet Bonac. *de censur. in partic. disp. 2. qu. 3. punct. 16. §. 14. num. 9.* Castropal. *num. 4. loc. cit. & consentit Filliuc. tr. 15. num. 148. in fine,* dum ait, hanc censuram quoad personas esse universalem. Et ita sepè videmus tales ab Ordinariis locorum declarari in dictam excommunicationem incurrisse. Secus puto, si solum quis ibi eum offenderet privata potestate, ut vulnerando, aut occidendo, non ex intentione, seu causa extrahendi; quia tota Constitutio Gregorii loquitur solum de violatione immunitatis in ordine ad extractionem. Verum est, quod mutilans, vel occidens in Ecclesia, vel Sacro Cœmeterio incurrit pœnam privationis immunitatis loci Sacri.
- 19 Hanc autem excommunicationem incurrere non est absolvendus, donec non restituat reum loco Sacro, ut Sanchez *lib. 6. opusc. 1. cap. 1. dub. 7. num. 1.* cum Paz, & Gregorio Lopez Farinac. *de Immun. num. 311. in princ.* Clerici verò, & Episcopi tradentes reum Curix seculari in casibus non exceptis, non præmissa cautione, & protestatione impunitatis circa corpus rei, si inde mors rei, aut mutilatio sequatur, incurrunt irregularitatem, Suar. *de censur. disput. 47. sect. 1. num. 11.* Sayr. *eodem titulo lib. 6. cap. 18. n. 5.* Roderic. *qu. regul. 52. artic. 4. tom. 2.* Si autem cum protestatione, & cautione præfata illum tradant, non incurrunt in casibus, etiam non exceptis, irregularitatem de jure communi; quia id licitum est, eisque permissum, ut *cap. Id constituimus, &*
- cap. Reum 17. qu. 4.* At cum ex constitutione Gregorii, scilicet ubi est usu recepta, hodie non liceat tradere reum in casibus non exceptis, puto eos incidere in irregularitatem; quia illa protestatio est contraria factò, & protestatio in actu illicito non relevat; maxime cum sit actio per se periculosa. Et quia peccarent non solum contra Religionem, violando Ecclesiæ immunitatem, sed etiam contra justitiam, & jus rei, eum spoliando, jure, quodei Summus Pontifex, seu Ecclesia concedit, ut *d. cap. Reum ad Ecclesiam 16. qu. 4. & probabiliorem ait Sanch. opusc. lib. 3. cap. un. dub. 17. num. 2. & magis communem appellat Farinac. num. 324.*
- Si tamen Clerici non defendant reum, neque tradant, 20 sed permittant eum extrahi, habendo se merè negativè, tunc non puto eos incurrere irregularitatem; quia non peccant contra justitiam, sed contra charitatem. Neque enim tenentur ex officio tueri reum ob jus reo competens, sed Ecclesiæ, & ita concordari possunt opiniones contrariæ. Cavendum tamen est Clericis, dum volunt reum tueri in loco Sacro, ne id faciant armis, seu aliàs cum periculo Sanguinis; quia Ecclesia non est defendenda more Castrorum; sed vel fores claudendo, aut eum retinendo, & abstrahendo de manibus illorum, etiam laicos ad hoc auxilium vocando, vel per censuras Ecclesiasticas tuendo immunitatem Ecclesiæ, ut Suarez *lib. 3. de censur. cap. 13. num. 4.* Sanchez *opusc. lib. 6. cap. 1. rubr. 7. Bellet. p. 1. de favor. Cler. real. §. 4. num. 43.* Laym. *lib. 4. tract. de immunit. cap. 3. num. 14.* Itaque si mors sequatur, aut mutilatio ex factò Clericorum defendentium, ipsi erunt irregulares. Infamiam quoque juris, & irregularitatem incurrunt, qui damnatus fuerit in judicio de crimine hoc violatæ immunitatis Ecclesiæ; quia est crimen publicum, & capitale, ac læsæ Majestatis, ut *dict. l. fidei, & l. presenti, C. de his, qui ad Eccles. confug. & S. Gregor. Ep. 54. lib. 11. cap. In primis, §. de persona Januarij 2. quæst. 1.* Damnatus autem de crimine læsæ Majestatis, aut alio publico judicio efficitur infamis, & irregularis, *l. 1. §. Removet, de postulat. l. 1. v. qui in judic. ff. de his, qui not. infam. l. Infamem, ff. de publ. Judic.* Et idem est de damnato pœna, seu judicio capitali: quia ex genere pœnæ infamia juris eo ipso afficitur, *d. l. 1. §. Removet, & §. secundo loco, ff. de post. l. Cognitionum, ff. de var. & extra ord. crim.*
- At quorsum hæc? Ut agnoscat, quod Templum 21 Domini alienum debet esse a crudelitate, & severitate; quia & Deus in templo Sancto suo habitat, & Matth. 23. v. 1. Quicumque jurat in illo, & in eo, qui habitat in eo, qui misericordiam faciendam negant, ipsum Christum, qui est misericordia, negant, *c. omnis 7. q. 1. Supplices fatentur culpam, & venialis est culpa, quam sequitur confessio delictorum, c. Serpens 47. de pœnit. d. 1. Venite, inquit Christus, ad me, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos, Matth. c. 11.* Et Ecclesia nemini claudit gremium, non novit etiam judicium sanguinis, nec fundit tuo judicio, ne licet Ecclesiasticis tale judicium proferre, vel subscribere, *c. Clericis, c. Sententiam sanguinis, ne Cler. vel Monach. c. In Archiepiscopatu, de rapt.* Quamobrem nec prius reos ad se confugientes restituit, quam & caveatur de securitate vitæ, & membrorum abiectione redditorum, *dict. cap. Reum, c. Metuentes, cap. Constituimus 17. q. 4. c. Reos 22. q. 5. c. De raptoribus ea qu.*
- Verum enim verò cum possint abuti homines Sacro- 22 sanctis etiam ministerijs, iplaque fide, non mirum erit, si Sacrosanctarum Ecclesiarum immunitate quoque abuti nitantur; quemadmodum & Joab voluit Templo abuti, confugiens ad cornu altaris, cujus crimine conatus est se liberare a mortis pœna, quam meruerat, ob proditoria, & impiissima homicidia perpetrata, *3. Reg. cap. 3.* Theodoricus Rex apud Cassiodorum *lib. 3. var. Epist. 47.* eò confugientem pollutum homicidio collegæ a morte liberavit, & relegavit in Insulam Vulcaniam. Sunt qui ad Monasterium transeunt, ut lateant potius, & effugiant vindictam criminum, quàm ut ad veram conversionem, & remedium animarum, ac pœnitentiam redire decreverint, delinquendi animum retinentes. Quod prævidens Justinianus Imperator in Novel. 5. *de Monachis, §. hinc autem,* statuit, probationem triennij adhibendam ante Monachismi professionem, ut cognita esset eorum mens, & honestas; quia non facilis, inquit, vitæ mutatio, sed cum animæ sit labore, & ne alioquin Monasteria fiant foveæ latronum, ne detur fugium a vitijs pessimis vitæ malignæ, & furtis sub simulatione monasticæ conversationis, & ne eò potius propter turpitudinem vitæ diffugiant, quàm pro veritate sanctimonix habitum concupiscant. Multos inquit Leo *Constit. novel. 10.* fugiendi dominos suos occasio- nem

nem cœpisse, ac re honesta Monasticæ vitæ professione ad tegendam malitiam abuti videmus, ibique remedium, ut loco pellantur.

23 Et Sixtus V. gravissimam Constitutionem edidit *Cum de omnibus* 71. in qua statutum fuit, ne in Religionem quisquam recipiatur ad habitum, vel professionem, nisi præcedente scrutinio, seu inquisitione de parentibus, patria, vita, & moribus, & cum informatione fide digna, quod tales non sint rei, neque suspecti graviorum criminum, ut homicidij, furti, latrocinij, unde damnati sint, vel periculum sit, ne damnentur. Item ut constet, eos non humana, sed divina ratione moveri, & de his omnibus in Capitulo Generali, vel Provinciali plena, & certa fide facta a Generali, vel Provinciali, & Diffinitoribus approbati admittantur. Statuitque, ut criminosi, aut suspecti criminum, ut supra, inhabiles sint ad professionem, itaut professio eorum sit nulla, Rursus statuit ut sit nulla professio, si sine scrutinio supradictio receptio fiat, & ut expelli debeant. Tertio, ut recipiens supradictos inhabiles ad habitum, vel professionem, sive sit Superior, sive alius Religiosus, ut Diffinitores, & Capitulares, ipso facto incurrat privationem vocis activæ, & passivæ, officiorum, graduum, honorum, dignitatum obtentorum, & inhabilitatem ad hujusmodi de cetero obtinenda. Quarto, ut Curia secularis contra tales malè receptos nihilominus procedere possit civiliter, & criminaliter.

24 Quamvis postea Clemens VIII. Constitutione sua *In suprema* 83. Constitutionem Sixti moderatus sit. In qua primo ablata est nullitas professionis in omnibus casibus dictæ Constitutionis, idest, sive in casu, quo criminosi recepti fuerint, sive in casu, quo receptus quis fuerit sine scrutinio, seu informatione, & rediit in hac parte illam ad terminos juris communis. Secundo statuit, ut pœnæ contra Religiosos Superiores admittentes ad habitum, & professionem contra supradictam formam locum habeant, ita ut isti incurrant nihilominus in pœnas prædictas, non tamen procedant illæ pœnæ contra alios Religiosos participantis, ut Diffinitores, vel Capitulares suffragium dantes. Et de hac moderatione tractat Sanch. *in decal. lib. 4. cap. 19. num. 21.* ubi latè id explicat, & *lib. 5. cap. 14. num. 61.* Quare, attenta hac moderatione, hodie cujuslibet criminosi etiam ad iudicium delati, etiam in fraudem forisæcularis Religionem ingredientis, professio est valida, nisi aliàs ex Constitutionibus Religionis illius a Papa specialiter super hoc approbatis, irritetur, & est valida etiam si sine informatione prævia recipiantur. Item hodie non prohibetur criminosis ex sua devotione Religionem ingredi, non in fraudem; quia sic est de jure communi, Covarr. *pract. q. c. 32. num. 4.* Mirand. *to. 1. man. q. 19. art. 8. ante fin.* Filliuc. *tr. 16. n. 265.* & de magis communi testantur Clar. *§ fin. qu. 36.* Gutier. *pract. q. 5. num. 2. lib. 1.* Si tamen habet impedimentum secundum Constitutiones Religionis irritans, sive solùm impediens, tenetur illud revelare Superioribus, ad quos pertinet admittere, & non potest illud citra peccatum mortale occultare, ad hoc ut recipiatur, Abb. *in c. Innotuit num. 6. de elect.* Suarez *tom. 3. de relig. lib. 5. cap. 7. num. 18.* ubi ait, quando impedimentum non irritat, tunc Superiores considerare debere, an de jure communi licitè recipi possit ex natura rei, considerata decencia, & utilitate personæ ad talem statum.

25 Quod si criminosus Religionem ingrediebatur bona fide, & non in fraudem, non poterit de cetero Judex laicus contra illum procedere ullo modo. Ita Covar. Miranda, Clarus, & Gutierrez ubi supra cum communi sententia. Si verò in fraudem ingressus fuerit, tunc remanebit subiectus foro laicali, ratione causæ, & bonorum, sed non in persona. Unde poterit Judex laicus contra eum procedere puniendo illum in bonis. Quam sententiam de jure communi communem ait Guttier. *num. 3.* & Clarus supra, & in terminis hujus moderationis docet Filliuc. *loc. cit. Bonac. super Bull. Cœn. disp. quest. 16. sect. 1. punct. 5. num. 10.* Barthol. de Vecch. *in prax. novit. disp. 12. num. 11.* & Dian. *resol. 33. tract. 1. tom. 2.* licèt aliqui dicant neque in bonis posse puniri per Judicem laicum, etiam si in fraudem ingressus sit, ut Martha *de jurisd. p. 4. cent. 2. cas. 121. a num. 22.* & Dian. *ibid.* Si tamen criminosus in fraudem ingressus jam antea fuit a Curia seculari carceratus, & contra fidem erupit, vel fuerat verbaliter degradatus, tunc Doctores dicunt, posse a laico Judice contra eum etiam in personam procedi. Abb. *in cap. 1. de oblig. ad ratioc. & de communi testatur Filliuc. tract. 16. n. 265.* quod limitant nisi esset in Sacris; quia tunc esset prius realiter degradandus ab Ecclesiastico iudice, prævia sententia, Laym. *lib. 4. tract. 9. c. 4. n. 11.* Et similiter poterit con-

tra eum procedi in personam, si professionem fecerat in carceribus laicis, ut Sylvest. *v. Judex num. 6. in fin.* cum Guilelmo Laudensi.

26 Ut autem dicatur in fraudem ingredi secundum Constitutionem Sixti V. declaratoriam supradictæ Constitutionis, requiritur, ut intervenerit accusatio, vel inquisitio specialis cepta, id est de tali delicto contra talem personam, & quod dicta inquisitio sit legitima, scilicet præcedente infamia, aut semiplena probatione, Suar. *tom. 3. de Relig. cap. 7. num. 17. & 18.* Hodie tamen, quia servandum est jus commune, ille dicitur in fraudem ingredi, qui fuit prius de delicto delatus in iudicio, vel diffamatus, ut tenet Molin. *disp. 49. num. 21. tract. 3.* & magis communem ait Clarus *q. 36. v. Sed in hoc proposito,* & Filliuc. *tr. 16. num. 265.* Gutier. *pract. q. 5. num. 5. lib. 1.* & Dian. *resol. 26. tr. 2. to. 1.* qua de re nos alibi scripsimus.

27 Nonnulli etiam impunitatem suorum excessuum per defensionem Ecclesiæ obtinere sperantes, homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, vel earum Cœmeterijs committere non verebantur, quæ nisi per Ecclesiam, ad quam confugiunt, crederent se defendi, nullatenus erant commissuri; contra quos statutum est, immunitatis Ecclesiæ non gauderent privilegio, *cap. fin. de immun. Eccles.* Primum quia nemo sub specie veniæ peccare debet, & se indignam veniam fecit, *cap. Illud. de Cler. excomm. min. v. Quando quis de consecr. d. 4.* Tum quia in eo privilegio Ecclesiæ, in quod deliquit, puniendus est, *dist. cap. fin. & cap. litteras de temp. ordin. cap. Pastoralis de jurepatr.* Facitque *l. 3. C. de Episcop. audien. ibi: Reus majestatis de Domino, adversus quem talia molitus est, veniam sperare non debet.* Et qui turbat servitium divinum, inde ejectus debet castigari, *l. fin. græca, juncta l. 5. C. de his, qui ad Eccles. confug.* Sanxerunt legem Arcadius, & Honorius Cæsares in *l. 1. eod. tit.* ut Judæi, qui reatu aliquo, vel debitis fatigati simulant se velle Christianæ Religioni conjungi, ut ad Ecclesias confugientes evitare possint crimina, vel pondera debitorum, arceantur, nec ante suscipiantur, quam debita universa reddiderint, vel fuerint innocentia demonstrata purgati, & servatur Avenione. Ita tenet Oldrad. *conf. 54.* quamvis DD. velint contrarium ad *c. Inter alia de immunit. Ecclesiast. & Felin. ad c. In nonnullis, de Judæis.*

28 Et sanè si spectetur forum multitudine mercantium refertum, quid rerum ibi agitur? an non istic, ait Seneca *de ir. lib. 2.* tantandem vitiorum, quantum hominum? Alter in alterius exitium levi compendio ducitur: nulli nisi ex alterius damnis questus est; omnia perditæ ob levem voluptatem, prædamquæ cupiant: plus committitur, quam quod possit coercitione sanari: certatur ingenti quodam nequitia certamine: major quotidie peccandi cupiditas, minor verecundia est: expulsi melioris, æquiorisque respectu, quocumque visum est, libido se impingit. Nec furtiva jam scelera sunt, præter oculos eunt; adeoque in publicum missa nequitia est; & in multorum pectoribus evaluit, ut innocentia rara sit. Quam verè de ultimis mundi temporibus dictum Matth. 24. 12. *quoniam multiplicata erit iniquitas, refrigescet charitas multorum.* Hinc undique veluti signo dato ad fas, nefasque miscendum concurrunt, beneficia in scelus versa sunt. Sanguini eorum non parcitur, pro quibus Sanguis fundendus erat, Senec. *lib. 5. de benefic. cap. 15.* Quid multis? Hoc majores nostri questi sunt, hoc nos querimus, everfos esse mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas, & in omnes nefas labi, idem Senec. *1. de benef.*

29 Ac ne variæ, aut falsæ rei author videat; quæso ne defugas paulisper mecum vitam, actionesque pravæ nostræ sæculi Decoctorum examinare, quæ utinam non ad summum gradum iniquitatis, & malitiæ excrevisent. Ita enim apud illos iustitia rarefcit, ita impietas, & cupiditas, & libido crebescunt, Lactant. *de divin. instit. præm. lib. 7. cap. 15.* Nec mirum. Ista enim flagitia perpetrant ex corrupto iudicio Immunitatis Ecclesiasticæ. Perpetrant impunè, & cum successu; nam honesta quædam scelera successus facit. Ut autem magis liqueat de quibus hæc sint accipienda, partitionem faciamus. Nam, ut bellissimè Cicero inquit: In causa partitio rectè habita illustrem, & perspicuam totam efficit orationem; & magnoperè ad aperendam materiam, & controversias constituendas pertinet; qui effectus, atque utilitas, ne hic nobis desit, duo Decoctorum genera ponemus. Primum est illorum, qui fortunæ vitio decoquunt, & de his rectè ajo cum Jurisconsulto in *l. Sancimus, C. de pœn.* Nocentium odio innocentes prægravari est contra naturalem æquitatem; censet enim inhu-

inhumanum planè esse, Decoctorum fortunæ telis vexatum puniri, *l. Divus, ff. de offic. Præsid.* Ideoque nec æquum, ut a nobis hoc loco perstringatur, seu tanquam crimen turpe illius cessio, seu fallimentum, ut voce Jurisconsultorum utar, illi imputetur, si modò constet, illum absque culpa sua bonis spoliatum esse. Id, quod bonis viris multimodè evenire potest, vel maris sevitia, vel pyratum furor, *Benvenut. tr. de decoct.* Tum etiam aliorum incuria; quæ decoctio eum sit fortunæ vitio facta, idè ex decoctione nulla cedit infamia decoctori, *Bald. in l. Debitores, C. ex quibus caus. infam. irrog.* Neque ex crimine contra eum agendum esse arbitror; nullum enim crimen admisit, qui fortunæ vitio sua decoxit, ac propterea cessat quæstio de corporali cruciatu, *l. fin. C. qui bon. ced. poss.*

30 Secundum genus est eorum, qui suo vitio sua decoquant. Pessimum quidem genus hominum, & nulla miseratione dignum, etenim adjuncta culpa miseratione indignos reddidit *Benvenut. eod. tract. de decoct.* Unde apud antiquos contempti, atque infames habiti; ut videre est in exemplo *Crassi*, qui dicebatur dives; sed eidem postea inopia turpem decoctoris superlatationem immisit. Siquidem bona ejus a creditoribus, quia solidum præstare non poterat, venierunt. Itaque amara sagillatione non caruit, ut cum egens ambularet, *Dives* ab occurrentibus salutaretur, *Val. Max. lib. 6. cap. 11.* Ipsisque quondam commerciorum usus interdictus, sic enim *lex 12. tabularum* statuit: *Quando bona nequitia vestra disperditis, ob eam rem vobis ere, commercioque interdico*, *Jul. Paul. sent. lib. 13. tit. 6.* Imò & nomine Mercatoris indigni judicati. Nec injuria; nam injustè mercaturam exercens, idèst malus mercator, non est propriè mercator, sed abusivè, & æquivocè, sicut mala consequentia non est consequentia apud *Dialecticos*, *Bald. in consil. 74. Benvent. de mercat. p. 1. cap. 32.* Nam non servatis bonæ fidei regulis potius dicendi fraudulentum Decoctorum pecuniæ alienæ.

31 Apud istos artis laudatissimè est, astutè, maleficèque circumvenire, maximumque bonum judicant opes, quas si bonis artibus assequi non possunt, malis assequuntur, fraudant, rapiunt, spoliant, insidiantur, abjurant, nihil denique moderati, aut pensi habent, dummodò auro corrulcent, argento, gemmis, vestibus fulgeant, avidissimo ventri opes ingerant, *Lact. lib. 6. cap. 1. de ver. cult.* Hinc ad interceptanda aliorum bona, seu pecunias videbis eos, ad sibi faciendam fidem confutis dolis agere, vel jactando se divites, vel pretioso vestimento mentiendi, vel ædificiorum species extructissimas conficiendo. Est hodie, inquit *Livius lib. 6.* æris alieni magna vis, res damnosissima, etiam, divitiibus ædificando contracta. Tandem, ut copiosius suis malè fictis artibus aliorum facultates sibi acquirant, conducta illis sunt dicta ad istam fallaciam. In melle sunt litæ linguæ eorum, atque orationes lacte, corda vero felle sunt lita, atque acorbo aceto. E linguis dicta dulcia dant, corde amarè faciunt, *Plaut. Trucul.* Ideoque in quanto ære alieno multos hodie adhuc, cum illo Equite Romano foccordes, atque vecordes obambulare comperimus? Non opus *T. Antonij Milonis*, quem sextertium septingentis æris alieni debuisse dicit, ac inter prodigia animi humani ducit *Plin. lib. 36. c. 15.* Nec necesse admirari *C. Curionem* *Tribunum Plebis*, qui sexcenta æris alieni sextertia debuit, *Val. Max.* Vel cur recensèbimus *C. Galbam* *Sergij Imperatoris fratrem*, qui attritis facultatibus Urbe cecit? *Sveton.* Domestica exempla ante oculos versantur, eorum nempe, qui ingentes pecuniarum summas debent, istas scilicet reddituri apud *Inferos*, *Alex. lib. 3. cap. 7.* Quique ob eam causam sibi malè conscij intra se concipiunt, vel consilium fugæ, vel confugij ad *Ecclesiam*; quod non est bonum consilium, sed ignominiosum, & infame. Atque ad tempus latitant, donec cum creditoribus de portione capienda actum, atque transactum sit. Unde nobis non tantum fori fugæ, sed & lucifugæ videntur, *Myring. in Inst. lib. 4. de act. tit. 6. §. Idem si quis in fraudem*; necnon *Ulpiano lib. 6. pandect. 28. tit. de evict.* *Vespertiliones*, qui gravati ære alieno, luce domi se continent, & ne a creditoribus appellentur, noctu prodeunt.

32 At consideremus malorum sentinam, quæ ex proprijs Decoctorum actionibus promanat. Nulla causa incoluntari publicæ magis adversa, quam actio fraudulentorum decoctorum. Est autem fundamentum benè constitutæ Reipublicæ conventionum, ac promissionum intra Cives certa fides; quippè nulla res vehementius Reipublicam continet, quam fides, quæ esse nulla potest, nisi erit fidelis solutio rerum creditarum, *Cicer. lib. 2. offic.* At hac sublata per hos fraudum architectos, quis illam

quoque tolli non videt? qua è medio ablata, & profligata quis dubitet brevi Reipublicam interituram? Tum vel maximè, quod eodem pacto commercia labefactentur, quæ inventa sunt ad vitam hominum tuendam, ea que sunt vincula Civitatum, quibus remotis, quid rursus sunt Reipublicæ, nisi corpora sine animabus? sed ea nullo modo vigere valent, ubi Decoctores malignitati suæ speciem libertatis inesse putant. Imò nec Reipublicæ malum funebrius, & seditionum, discordiarumque causa crebrior emergit, quam cum subditi bonis suis per callidos Decoctores exuuntur. An non sæpissimè ita fieri videmus? Decoctione facta ipsi creditores coguntur debitores tertia, quartave debiti parte, aut in totum levare. Quid ista concessione perniciosus? Meminerimus semel antiquæ concessionis novarum Tabularum, qua magni æris alieni confessoribus libertas non solvendi concedebatur. *Tullius* novarum Tabularum decreta labefactionem fundamentorum Reipublicæ vocavit. *Seneca* appellat rem Reipublicæ perniciosissimam beneficium novarum Tabularum. Nec minus hodie libertas, sive immunitas non solvendi, qua aliorum facultatem exhaustoribus conceditur perniciofa. Siquidem violandæ fidei, & Civitatis perturbandæ occasio major desperatis hominibus probatur. Profecto tollendum istud malum est è visceribus Reipublicæ, restinguenda ista flamma scelerata, & atrox, ne cum omnia comprehenderit, nos frustra postmodum furibundam, atque exultantem restinguere cupiamus, *Porc. latr. in Catil. declam.*

Inest præterea actionibus Decoctorum perjurium. Undè quidam meritò ausus est exclamare, quid aliud est negotiantium vita, quam fraus, atque perjurium? *Salvian. lib. 3. de gubern. Dei.* Ideò in illorum ingenijs perfidia plusquam *Punica*, nihil veri, nihil sancti, *Liv. lib. 1. de bell. pun.* Domi habent animum, falsiloquum, falsificum, falsijurium, *Plaut. in Mil. glor.* Deindè cum quis capiat ad se per Decoctionem quæ sunt aliena, fieri non potest, quin una amicitia, vinculumque fraternæ charitatis dissolvatur. Nam hæc nocere cuivis interdicit, mandatque potius communes utilitates in medium afferri, & mutatione officiorum dando, accipiendo, tum opera, tum facultatibus devinciri hominum inter se societates; ex cujus imperio ipsi, ne teneantur omnem injuriam, læsionemque a suis propulsare, idcirco eam resecant, & Charitatis fraternæ fundamenta pervertunt, ut Tyrannorum more aliorum spolijs suas facultates, copias, & opes augeant.

Necnon decoctio secum trahit crimen furti. Quod si Cato feneratorum Sicario assimilabat, leve profectò fuerit, si quis decoctorem fraudulentum Furem vocaverit. Siquidem de industria tot tenuioris fortunæ hominum bona invadit, tollit, atque evertit nequiter, idque astutis, & callidis artibus. Nos argumentis veritatem propositionis astruamus, si ex sententia *Draconis* legislatoris furto teneatur is, qui jumentum aliorum, quam quo utendum acceperat, deduceret, an non simili ratione Decoctores furto tenebantur? Quippè qui pecunias aliorum quam quo utendas acceperat, deducunt? Deducunt, cum eas concupiscunt, ut in voluptates suas infumant. Deducunt, cum istis spoliant proprios dominos, ut alij creditoribus in se debacchantibus satisfaciant. Quod fit, ut alios majori pecuniæ summa fraudarent. Tum etiam Decoctores deducunt alienas pecunias aliorum, quando eas callidissima fraude in filios, filiasque ditandas, atque dotandas conferunt. Neque enim solum nobis divites esse volumus, sed liberis, ajebat *Cicero 3. offic.* quod ab his fit non justa, æquaque ratione. Nam Fori desertores id agunt, ut plurimum liberos, ac hæredes suos locupletent, atque ut facilius nequitia, & fraudulentia sua cepta occultent, suis liberis, hæredibus, aliisque necessarijs bona sua cedunt, ac transcribunt.

At pergamus crimen furti in Decoctoribus demonstrare; si omnium judicio is sit fur censendus, qui rem pignori a se datam, vel locatam ante tempus surripit; multò magis ille furti est damnandus, qui post expirationem temporis præfixi pecunias alienas, ut malæ fidei possessor invito domino, tenet, nec vult restituere. At verum est prius; etenim usum fecit commodatione, consensuque alienum, quem cum aufert, damnum dat alteri, & furtum facit, testantibus *Jurisconsultis in l. si quis, ff. de furto, l. In actione, §. qui rem, & l. si aves, ead.* Itaque verum quoque esse debet posterius, teste vel ipso *Regio Propheta*, qui ait: *Mutuabitur peccator, & non solvet*, *Psal. 36. v. 21.* Deinde is furtum facit, qui celat rem alienam, *August. Epist. ad Maced. &* sicuti relatum est *in cap. 1. 14. quest.* At qui foro cedunt sæpissimè pecunias celant, & occultant, vel indicare recusant bona creditoribus, cum quibus vel bona eorum cum parte ausa-

gientes, solent se non solvendo esse asserere. Quippe sunt tot, tantæque Decoctorum fraudes, ut ne dici, nec cogitari possint, & præsertim in oculandis rebus suis; adeo ut pro confessio teneatur a Jurisconsultis, fallitos, & fugitivos mercatores posse torqueri, ut indicent pecunias eis ad mercandum datas, quas nunc habere denegant, & dicunt illas perdidisse, & subtractas per Institorem fuisse, Boer. *det.* 215. quocirca sequitur, eosdem ob causam talem furti accusandos esse. Postremo is committit furtum, qui inficiatur rem a se acceptam, vel apud se depositam, Danæus in *Ethic.* Levit. 19. 11. Exod. 22. 17. Atqui illud sit sæpiusculè, cum scilicet Decoctores, quæ mutuo data sunt, se accepisse inficiantur. Igitur crimen furti committunt. Quid isto facto, & crimine turpius? qui enim diffitetur debitum, caret cessionis beneficio, Myling. in *Instit.* lib. 4. de act. 10. 6. §. Cum eo.

36 Ut proinde ab immunitate Ecclesiæ illos excludant Boer. *decif.* 115. Gutier. *pract.* qq. lib. 3. *quest.* 1. num. 14. & 15. Decian. *tr. crim.* lib. 6. c. 28. num. 34. Gambac. *lib.* 4. *conf.* 15. Rodriq. in *summ.* to. 2. c. 154. n. 1. Fagund. *de præcept.* Eccles. *præc.* 2. lib. 4. c. 4. num. 53. Jo: de la Cruz. p. 1. *præc.* 8. qu. 3. art. 1. *dub.* 1. Bobadil. to. 1. lib. 2. c. 14. n. 67. & 71. Viladieg. in *polit.* c. 3. n. 216. Azeved. to. 3. lib. 5. tit. 20. leg. 6. v. 2. Sarpus *de jur.* *Afylor.* cap. 5. fol. 50. Germon. *de sacror. immun.* lib. 3. cap. 16. n. 113. Rebuff. 2. tom. ad *reg. const.* Gall. & *de mercator.* art. ult. *glof. ult.* n. 7. & 8. Tanner. 2. 2. *disp.* 5. *quest.* 8. *dub.* 1. n. 17. Peregrin. *de immun.* cap. 17. n. 4. Suar. de Paz. in *pract.* tom. 1. p. 5. cap. 3. *quest.* 3. n. 156. Pereira *de man. Reg.* p. 2. cap. 50. n. 16. Ex eo, quod talis sit publicus latro, quapropter pœna capitis plectitur; undè, & Pius V. expressè in sua constitutione eos æquiparat publicis latronibus. Publici autem latrones immunitate non gaudent ex Constit. Gregoriana.

37 Major adhuc est criminum fons, latius patet istius sceleris contagio, quam quisquam putat. Intus est equus Trojanus, ex quo homicidium; etenim quandiu in Decoctoribus hæret ulla intentio, propositumque nocendi, sanè aliorum vitæ, ac vivendi rationi vim intentare dicendi sunt. Undè hic tibi demonstro homicidas non gladio armatos, non ferro accinctos, Augustin. in *Joan.* sed fraude, atque propter sua emolumenta intentione alios violandi instructos. Deinde qui alteri res ad vivendum necessarias tollit, quid aliud agit, quam quod homini vitam adimit? Occidit autem proximum, qui aufert communem victum, *Eccles.* 34. 22. Et qui injustè impetum facit in quorundam bona dolo aliquo incitatus, is quasi manus asserre videtur socio; quemadmodum si unumquodque membrum sensum hunc haberet, ut posse putaret se valere, si proximi membri valitudinem ad se traduxisset, tunc nil aliud, quam toti corpori mortem inferre dicendum esset; quia tunc debilitari, & interire totum corpus necesse esset. Sic Decoctores cum ad se rapiunt commoda aliorum, & fraudolenter detrahunt pecunias, quæ ad honestissimum Civium, vel piarum Viduarum, aliorumque Orphanorum vitæ conservationem faciunt, quid nisi innocentes, incautosque laniando perimunt?

38 Hactenus quæ genera potissimum flagitiorum in fraudulenta decoctione sita sunt; quid ergo? Impunè ista mala perpetrabit Decoctor? quis nescit quoque Decoctorum a legibus delicta puniri? sic a majoribus institutum, ut si anteissent delicta, pœnæ sequerentur, Tacit. 1. *Annal.* Nos majorum statuta breviter colligamus Gentium, Cæsarea, Regia, Canonica, Divina.

39 Et quidem jure Gentium, & legibus populorum, quibus in singulis Civitatibus Respublica continetur, diligentissimè animadversum fuit in Decoctores. Etenim huc spectant leges Gentium, hoc volunt incolumen esse civium conjunctionem, quam qui dirimunt, eos, morte, exilio, vinculis, damno coercent, Cic. 3. *offic.* exempli gratia. Apud Romanos si ob æs alienum creditori debitos addictus foret, postquam distractum patrimonium, re familiari destitutus, postque vincula, & catenas membra ejus brevissimo laniatu ad Creditorum libidinem dividi jubebat, Alex. ab Alex. *lib.* 6. c. 10. Ab Ægyptiis cautum affirmant, ut ultra res, & bona debitoris nulla in corpus animadversio foret. Nam pecuniæ creditæ bona, non corpus dixere obnoxium; quibus in usu erat, ut defunctorum corpora unguentis delibuta, ac si vivi essent, creditori oppignorarent, & super his scenerentur magno dedecore illorum, qui constituta die non reluisent, idem Alex. *ibi*: Apud Beotas corbis ignominia instituta erat in eos, qui æs alienum non dissolverent; ducebatur enim in forum, sedereque jubebatur, super sedentem corbem injiciebant; hac notatus

ignominia infamis cenfebatur; hanc passus est Mæfarchus, Euripidis tragici Pater, Gyrald. *dial.* 7. *hiflor. poet.* & Stob. *serm.* 42. Apud Indos, qui creditum moratur, si a creditore reus agitur, mox præfixa die, si non solvit, manu trunca, & oculo effosso morte afficitur, Alexand. *ibidem*. Apud Pisidas gravissima semper depositi causa agebatur, apud quos si inventus esset, qui defraudasset, mortis crudelissimo supplicio afficiebatur, Stob. *cod. serm.* 42. Apud Tyrrenos si quis æs alienum, quod conflaverit, non persolvat, sequuntur eum pueri vacuum gestantes marsupium ignominie causa, Heraclid. in *polit.* Typi apud Smyrneos, & Athenienses judicium erat, quo ijs interdicebatur foro, qui creditoribus paria non fecissent, Coel. *lib.* 7. *cap.* 20. *antiq. lect.* Apud Moscovitas, qui æs alienum conflaverunt non habentes unde creditoribus reddant, ex legis præscripto in locum certum, & publicum ad id ordinatum ducuntur, ibique a Servis Prætorianis flagris, baculisque per furas, & crura pedum graviter absque ulla misericordia cœduntur tandiu, donec, undecunque accipiendum sit, creditoribus sua reddere cogantur; quod si solvendo non sufficient, tunc verberibus multoties exagitati creditoribus secundum valorem debiti fervire coguntur, Guanguin. in *descript.* *Moscov.* c. 4. Apud Turcas Imperator detecta perfidia debitorum capite in eos animadvertit, P. Ærod. *lib.* 1. *decif.* Apud Florentinos decoctores, ac turpi judicio convicti, ijque, qui Republicæ debitam pecuniam ex Magistratus præscripto ad diem non solvissent, inter ærarios referuntur, sic ut jus ferendi suffragij, civitatique amitterent; is autem, cui ea mulcta erat irrogata, adigi ad speculum dicebatur, quod in ea nota, tanquam in speculo, & censum, & fortunas civium licebat intueri, Brut. *lib.* 1. *hiflor. Florent.* Apud Rothomagenses tenentur, atque coguntur decoctores gestare galerum viridem, ut insigne sit quod ab omnibus dignoscantur, neve temerè per imprudentiam contingat, ut recipiantur in pactiones frustraneas, ac irritas. Ex his manifestum est quo in loco apud diversas Gentes, & Populos fuerint debitores, qui perfidiæ flagitijs dedecorati, aut nota nefariæ decoctionis insignes forent.

Carlo V. Imperatore contra Decoctores variæ Constitutiones latæ, atque edicta promulgata fuere, quibus non tantum voluit obviam ire varijs fraudationibus, quas in emendo, aut vendendo homines mali committunt, ut dolosè aliena in proprium lucrum convertant; verum etiam quibus graves pœnas Decoctoribus, & dignum factis exitium præfigeret; utrumque profecto Cæsare isto dignum; nam ille demum regnare novit, qui in primis prospicit, ne oppida malis hominibus, aut mercatores malis moribus, perfidiæque vitijs inficiantur; siquidem Regnum non maris muniendum, ac virtute subditorum instruendum, nullumque Regni præsidium firmius, quam civium benevolentia, candor, & probitas. Nunc status Regni alicujus talis præsumatur, ut in eo horum prædictorum quædam vitia, aut saltem unum, utpotè perfidia subditorum animos invaerit, rogo quid tum Principi incumbit? Connivebit? Ansæriat? Utrumque malum est, Indulgentia blanda, & implacabilis severitas; nam ut illa laxat habenas, ita hæc astrictione strangulat. Certa ratio, moderatioque in puniendo tenenda est, adeo ut Cæsar cum temperamento justitiæ locum dare teneatur, atque justè injustos raptores, qui cum iniquo œconomio bona alijs subtrahunt dolosè punire possent. Etenim crimen punire pro Deo non est crudelitas, sed pietas, D. Hieronym. *ad Ripar.*

Quo circa ne miremur Caroli V. in Decoctores constitutionem promulgatam die 7. Octobris anno Domini 1531. quam libuit latio donare, atque his annectere: *Carolus Dei gratia Romanus Imperator semper Augustus, &c. Contra Decoctores, & fugitivos jam olim statutus, & nunc denuò statuimus, ut omnes Mercatores, viri, & feminae, alique mercimonia tractantes, qui fraudulenter, & dolosè auferunt pecunias, merces, aut debita aliorum mercatorum, hominumve, quos Bancruptores appellant, ejusdem cum manifestariis furibus estimationis, & conditionis habeantur, atque punentur, talesque hoc statuto declaravimus, & declaramus; similiter eos, qui istos tolerant, suscipiunt, & silentio patrocinantur; itemque qui fraudum, & decoctionis Bancruptorum conscii sunt quo sese locorum proripuerint, fugerint, nisi ad Judicem, aut Præfectum loci eos detulerint, ubinam lateant. Nec non eos furibus equiparamus, qui negotia Decoctorum dolosè gerunt, cum absentibus illis merces reciprocant, sive per societatem, sive alium titulum. Denique eos quoque qui se jactant, aut simulant creditores cessorum, quo fraus, & perfidia eorum tegatur, aut confirmetur; hos prædictos omnes, & singulos*

gulos privavimus, & privamus immunitate, libertate, & privilegijs omnium Urbium, Municipiorum, Pagorum, Vicorumque quæcumque jure libertatis gaudent. Permittimus etiam, jubemus etiam, ut Bancæruptores, horum socij, assectæ, opitulatores, quique jam nominati, & tales esse comperti, atque judicati sunt: tum qui fuga sibi ob debitum consulentes in Urbes, Oppida. Vicos, atque privilegiata loca nullis exceptis sese recipiunt, inde educantur, & abripiantur. Bona etiam eorum, si quæ eò detulerant, auferantur, manentibus tamen interea privilegijs, & libertate prædictarum Urbium, Oppidorum, Pagorum, locorumque liberorum in alijs causis, & casibus. Ut Bancæruptores, & eorum opitulatores, quos diximus, prout tales esse consiterit, fucum, & communis salutis violatorum supplicio publicè afficiantur sine conniventia, aut mora, ut inde alijs sit exemplum. Tum ut bona, & facultates a prædictis decoctoribus, aut ipsorum socijs translata deponantur, & custodiantur loco commodo ad emolumentorum juris creditorum secundum æquitatis tenorem. Præterea ut uxores mercatorum, qui decocturi sunt, quæ vel uxores sive præsentem, sive absentem marito, negotiationi se immiscuerunt palam, sive in vendendo, sive in emendo, teneantur respondere de ære alieno sui mariti, quod contractum est, stante matrimonio. Volumus etiam, & mandamus, ut mercatores omnes tam viri, quam femine, qui, quæque dolose, ut suis creditoribus decoquerent, è ditione nostra fugerunt, & alibi commorantur, intra quadraginta dies post publicam proclamationem, in locum domicilij sui diocesanos nostræ revertantur, intra alios totidem dies, ut Creditoribus ab ipsis satisfiat; quod nisi intra postremos illas quadraginta dies fecerint, ipsi decoctores, similiterque eorum socij relegentur in perpetuum è ditione nostra, & Dominijs, nec unquam ijs concedatur reditus. Insuper contractus omnes simulatè, fallaciter, & dolosè factos, irritos, & nullius momenti esse jubemus; utque Creditores omnes Bancæruptorum, sociorum, aliorumque cessorum concurrant in dividendis bonis decoctorum quæcumque investigari poterunt in solutionem crediti, sive jure prælationis. Nec commodo cuiquam creditori sit alterum creditorem antevertisse in arrestandis bonis Cessoris, licet id ipsum fieret in locis privilegiatis. Nec impediant quemquam consuetudines, statuta, aut jura ejus loci, sique fortè contrarium loquerentur: ea enim in prædictis casibus valere non sinimus, nec volumus. Verùm si res poscat, ijs derogatum volumus per hanc nostram Constitutionem.

42 Laudanda quoque est prudentia Regum Galliarum, qua ad Regnum pravis consuetudinibus, & moribus, quibus bella, & seditiones occasionem, ac vim dedisse deprehendebantur, repurgandum, & ad justitiam restituendam, quocumque fieri potuit modo optimo, invigilant; quid quæso in Rege magis regium, quam sagaciter suo Regno, Reipublicæ, & subditis prospicere, atque providere? Quæ cum Reges Galliarum, tanquam fidi Pastores Populorum spectarunt, ideò summa cum vigilantia animadvertunt simul in Decoctores; quippe inaudientes quotidie illud crimen impunitè sceleratorum frequentius fieri; magna enim est illecebra peccandi impunitatis spes, fidemque mutuan, & pacta privata inter Regni subditos inita immunita; qua ratione mercimoniorum, & rerum distrahendarum reciprocatio penitus tollebat, ideò Principatus robor, & pondus, Imperiique præcquam vim esse voluere in repurgatione maximorum vitiorum simul, & Decoctorum. Ad cuius rei ampliorem probationem summas decretorum Galliarum Regum in Decoctores hic delibabimus, ac primò Franciscus ejus nominis primus Rex Galliarum decrevit anno 1536. ut summa severitate ageretur cum Bancæruptoribus, horumque socijs, aut adiutoribus, idque debito investigationis ordine, testiumque, & aliorum remediorum extraordinariorum usurpatione, & crimine detecto, rei corpore luere pœnam utilem, & dignam illis, quorum maximè interesset sive catastæ impositi publicæ ignominia, sive alia ratione punirentur, prout Judici æquum visum, manciparenturque carceri, donec res alienum solverent. In quo decreto durum scriptum esse quid existimari potest? siquidem adhibenda est Reipublicæ causa severitas, sine qua administrari Civitas nulla potest. Id, quod vidit Carolus Nonus Rex Galliarum, qui in Conventu quodam Ordinum, & Procerum Aureliæ constituit, ut fallaces illos decoctores extra Ordinem, & capite plecti postilla juris esset. Atque hoc statutum Regium renovavit Henricus III. confirmavitque edicto quodam publico Blois anno 1579. quod quidem severitati non est dandum. Quisquis enim clavum tenet in undoso civilium rerum mare, debet semper oculos flexos, ac fixos habere ad

commune bonorum omnium studium. Illustre exemplum tam boni Regis nobis est quoque Rex ille Galliarum Henricus Quartus; qui ut priori Regi Henrico Tertio successit in Regno Galliarum suscipiendo, ita & in prudenti administratione rerum ad Regni statum pertinentium non fuit inferior; ille enim est, qui publico suo Regio Edicto malorum consilij occurrit, audeciam debilitavit, scelerique decoctionis acriter restitit. Legatur Regis Galliarum, & Navarræ Henrici IV. Constitutio sive Edictum Regium in Bancæruptores, & Cessionarios, decreto Supremæ Curia interposito, sanctum die quarto Junij anno Domini 1609.

Si quoque juris Canonici regulas, atque statuta inspicimus, non erit difficile demonstrare pœnas, quibus secundum gradus delictorum animaversum est in Decoctores, atque malæ fidei possessores. Quid enim primò voluere, quàm quoad eorum honori, atque æstimationi derogaretur, quo minus boni viri appellarentur, qui se in solvendis debitis fidos non præstitissent? Si enim ex Constitutione Bonifacij VIII. qui semel est malus, semper præsumitur malus regula 8. jur. can. An non eodem modo, & ratione Decoctoribus boni viri nomen, & splendor eripitur, qui se non tantum malos, sed pessimos esse declarant? quandoquidem moribus deceptoris, & veritate palliata aliorum civium damnum attendant. Imò talem in modum eripitur illis, ut & indigni habeantur, quibus fides ulla tribuatur. Præterea in antiquis Ecclesiæ statutis decretum est, ut qui aliena invadit, non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia restituat. Undè secundus pœnarum gradus elicitur, qui confirmatur Joannis Papæ III. statuto: quadruplum restituat, qui res invadit. Imò auctoritate Eusebii Papæ cautum est, ut furripiens in decuplum restituat, vel si quis alienam rem injustè possidet, non est, quod speret peccati sui remissionem, donec restituat; nam tandiù tenetur a peccato suo, quandiu ipse peccatum apud se tenet; quod verò pœnitentiam agi non possit, nisi res aliena reddatur, eodem in loco Augustini dicto in Epistola ad Macedonium probatur. Ex hoc tertio pœnarum gradu quartus enatus est, quo scilicet ad sanandum depravati animi languorem, & ad gratiam Dei recuperandam miseris peccatoribus pœnitentia præciperetur. Sic enim ex Concilio Moguntino ordinatum est cap. Ut mensura, de empt. & vendit. Fraudans mensuras, & pondera, triginta diebus in pane & aqua pœnitere debet. Imò ex edicto Concilii Lateranensis excommunicari debent qui capiunt, vel spoliunt fideles, nisi ablata restituant vel dominis, vel hæredibus, vel alijs, quibus de jure bona deveniunt; eo quod eos, quibus secundum regulam fidei auxilio esse debebant, suis privaverint bonis; tandem B. Pius V. pœna publicorum latronum eos plectit.

Levia hæc, quæ jam dicta sunt; fortassis videbuntur; quia secundum ista improbis Decoctoribus nulla pœna statuitur; quamobrem deveniamus ad divinam vindictam, quam ipsi non evadent, qui ad bona aliena avaras, & instabiles manus porrigunt; nam abominatio Deo est, quicumque ista facit, & quicumque facit iniquitatem; ideòque severe punit tum externis malis; tum interni animi vexatione, tum æternis pœnis eos non pœnituros afficiendo. Unde triplices existunt pœnæ, quas divina vindicta in illos exercet, nempe Externæ, Internæ, Posthumæ. Certum enim est, summum legislatorem Deum ejusmodi delicto, quo quis aliena ad se injustè transfert, indixisse pœnam; quippe decreto, quod extat Exodi cap. 22. sanxit, ut qui rem alienam abstulisset quintuplum, aut quadruplum, aut duplum pro furti ratione restitueret. Aut si non haberet, unde satisfaceret, ipse pro furto suo venundetur. Nec refert quoquo modo rem alienam averterit, & ad suas rationes converterit, cum hanc justitiæ regulam, ut suum cuique relinquatur, aut reddatur, nullo pacto violari Deus impunè patiatur; quin, & ne qua non vindicata maneret æquitas, censuisse etiam Deum, ut non tantum ipsi debitores, sed ipsorum etiam conjuges, & liberi in servitutem abriperentur, Jodoc. Nahum. Domin. 22. Trinit. Ratione, & exemplis planum fiet: Nam quemadmodum licuit apud Hebræos seipsum vendere, ac etiam liberos, cum ad paupertatem quis esset reductus; ita credibile est ibi fuisse Magistratum, qui requisitus a creditoribus, cum debitores non essent solvendo, illos cogeret, ut seipsum, ac liberos venderent, ut sic eorum nomina persolverentur, Exod. 21. 7. Levit. 25. 39. Deuter. 15. 12. quod satis evidenter elicitur ex parabola Matthæi, quæ cap. 18. scribitur de Rege, qui suum debitorem, & filios ejus

ejus iussit vendi, ut sibi satisfaceret. Cùm quo concordat cap. 4. libri 2. Regum, ubi vidua quædam conquirerit Elifæo, sibi valde esse infestum creditorem; qui duos filios propter debitum a se abstrahere velit in servitutem; quid durius servitute; & tamen constat ex his scripturæ locis, debitores, qui non essent solvendo, olim fuisse venditos, idque ex jure, & vi decreti divini, ut æquitati satisfaceret, & quisque quod suum esset, recuperaret.

45 Quid igitur ad ista? Hæc omnia mali Decofores immunitate Ecclesiæ eludunt; quod autem misericordia constituit, licentia in abulum vertit. Primum quibusdam locis jus Asyli datum est, ut servi a lævitia dominorum refugium haberent, abusus fuit, quem *Annal. lib. 3. describit Tacitus. Sed Tiberius vim Principatus sibi firmans, imaginem antiquitatis Senatui præbebat, postulata Provinciarum ad disquisitionem Patrum mittenda. Crebrescebat enim græcas per Urbes licentia, atque impunitas asyla statuendi. Complebantur templa pessimis servitiorum, eodem subsidio oberati adversum creditores, suspensive capitalium criminum receptabantur. Nec ullum satis validum imperium erat coercendi seditionibus populi, flagitia hominum, ut ceremonias Deum protegentis. Igitur placitum, ut mitterent Civitates jura, atque legatos. Et quedam, quod falsò usurpaverant, sponte omisere. Multe vetustis superstitionibus, aut meritis in populum Romanum fidebant. Magnaque ejus diei species fuit, quo Senatus majorum beneficia, sociorum pacta, Regum etiam, qui ante vim Romanam valuerant, decreta, ipsorumque Numinum Religionem intropexerit, libero, ut quondam quid firmaret, mutaretur. Primum omnium Ephesi adire, memorantes, non ut vulgus crederet, Dianam, atque Apollinem Delo genitos; esse apud se Cenchrium amnem, lucum Ortugiam, ubi Latonam partu gravidam, & olæ, que tum etiam maneat, admissam, edidisse ea Nuvina, Deorumque monitu sacratum nemus; atque ipsum illic Apollinem post interfectos Cyclopas Jovis nam vitavisse. Mox Liberum patrem bello victorem, supplicibus Amazonum, que aram insederant, ignovisse. Audiam hinc concessu Herculis, cum Lydia potiretur, caeremoniam templo; neque Persarum ditone diminutum jus: post Macedonas, de in nos servavisse. Proximo Magnates, Lucij Scipionis, & L. Syllæ constitutus nitebantur, quorum ille Antiocho, hic Mithridate pulsus, fidem atque virtutem Magnatum decoraverit, ut Dianæ Leucophryne perfugum inviolabile foret. Aphrodisienses posthac, & Stratonicensis Dictatoris Cæsaris ob vetusta in partes merita, & recens D. Augusti decretum attulere, laudati, quod Parthorum irruptionem, nihil mutata in populum Romanum constantia pertulissent, sed Aphrodisiensem Civitatem, Veneris, Stratonicensium, Jovis, & Trivia religionem tuebantur. Alius Hierocæsarienses exposuere, Persicam apud se Dianam, delubrum Rege Cyro dicatum. Et memorabantur Perperna Isaurici, multaque alia Imperatorum nomina, qui non modò templo, sed duobus millibus passuum eandem sanctitatem tribuerant. Exin Cyprij tribus delubris, quorum vetustissimum Paphie Veneri anchor Arias, post filius ejus Amathus Veneri Amathusie, & Jovi Salaminio Teucer, Telamonis patris ira profugus posuissent. Audite aliarum quoque Civitatum legationes, quorum copia fessi Patres, & quia studiis certabatur, Consulibus permisere; ut, perspecto jure, & si qua iniquitas involveretur, rem integram rursus ad Senatum referrent. Consules super eas civitates, quas memoravi apud Pergamum Esculapij compertum asylum retulerunt. Ceteris obscuris ob vetustatem initiis niti. Nam Smyrneos oraculum Apollinis, cujus imperio Stratonicidi Veneri templum dicaverint; Tenios ejusdem carmen referre, quo sacrare Neptuni effigiem, eademque iussi sint; propria Sardanos Alexandri victoris id donum, neque minus Milesios Dario Rege uti, sed cultus Numinum, utrisque Dianam, aut Apollinem venerandi; petiere, & Cretenses simulacro D. Augusti, factaque Senatusconsulta quis multò cum honore, modus tamen præscribebatur, iussique ipsis in templis facere aram sacrandam ad memoriam, neu specie religionis in ambitionem delaberentur. Hactenus Tacitus.*

46 Sed nihil his profectum est, adeò ut Tiberius coactus sit omnes jus Asylorum abolere. Ita Tranquil. in Tiber. cap. 37. Abolevit & jus, moreinque asylorum, que nunquam erant. Sed quo plures, & magis facinorosi eo jure abutebantur, eò pertinacius eos populos defendebat. Athenis cives, quod tyrannidis affectatores ad aram Minervæ confugientes occidissent, a civibus suis interfecti sunt, quod plaris privilegiatam superstitionem, quam libertatem estimarent, Thucid. lib. 1. Siculi Ducetio patriæ proditori, qui in templum confugerat, pepercerunt. Quippe privilegia ita munita sunt, ut ipsa

abrogandi difficultate se conspiciant, adeò quod sine seditione vix tolli posse videantur. Idcirco cautè agendum est, ne dentur; non est autem difficile sub umbra privilegiis immunitatis multò plura agere, quàm privilegij vires ferant. Unde D. Augustinus de Concord. Evangelij. lib. 1. cap. 12. factum Romuli, & Remi, cujus supra mentionem fecimus, eo nomine damnat, quod, ut auferent Urbem, quam condiderant, impunitatem sceleratissimis hominibus dederint, eosque adversus patriam suam armarint, carius leges timebant, ac inde pro mercede fugam impunitatem adipiscerantur. Neque immeritò decreta hæc de re edita limitanda, seu interpretanda visa sunt Patribus in Coloniensi Concilio congregatis, qui ita decreverunt. Quia nonnulli homicidia, mutilationes membrorum, & alia maleficia perpetrant, quæ non essent perpetraturi, nisi quia sperant, quod ab Ecclesiis, ad quas confugiunt, se tueri possint, & impunitatem suorum excessuum obtinere, ut confugientes hujusmodi ad Ecclesias inde sine speciali licentia non abstrahantur, sed stricte custodiantur ibidem, ne inde effugiant, donec factum, vel ejus qualitas cognoscatur; quo facto reus, vel ad veniam, vel ad penam, prout facti qualitas exegerit, pertrahatur. Eandem licentiam nuniam, & præpoliteram clementiam graviter quoque reprehendit Polydor. Virgil. lib. 3. de invent. cap. 12. Sunt hodie, inquit, in Orbe nostro Christiano præsertim apud Anglos Asyla, quæ non modò insidias timentibus, sed quibusvis fontibus etiam Majestatis rei patent; quod facit, ut manifeste appareat nos ad institutum non a Moyse, qui illis dumtaxat, qui volentes hominem occidissent, Asylum posuit, sed a Romulo esse mutatos. Quæ nempe res haud dubiè in causa est, cur bene multi a maleficiis minus abstineant manus; Quid, quod Tempa nostra ubique gentium istiusmodi sceleratis hominibus instar Asylorum sunt? & id contra quam Moyses etiam instituerit, qui in Exod. cap. 21. ita sanxit: Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo avelles eum, ut moriatur.

Huc spectant, quæ quidam Ecclesiastes, non honori- 47 bus tantum in sua Religione Princeps, sed etiam sapientia pro secunda parte concionis habuit feria tertiæ majoris hebdomadæ in Palatio Apostolico coram S. Collegio non sine entusiasmo. Hic fuit P. Oliva, Præpositus Generalis Societatis Jesu, & hæc sunt.

In tal guisa humili di cuore, e quanto basta rilucenti di 48 habito, acceteremo con l' autorità della gloria nostra rispettata le tempeste degli scandali, e le smanie de' delitti, e con l' animo crocifixi a Cristo adoreremo la sua Croce, e ameremo di rassomigliare con gli affetti le confusioni, e i dolori della sua morte.

E da che questa in ogni altare si rinnova, in ogni coro si 49 celebra, e in ogni Chiesa si rappresenta, ordinandosi, e le ore canoniche, ed i quotidiani sacrificij ad una santificata reminiscenza del Redentore lacerato, e bestemmato su la Croce. Permetteremi, che io uscito di me nell' atrocità di un Deicidio, esponga a voi un mio delirio, o perchè lo mediciate con correggermi, o perchè con approvarlo in qualche sua parte, di frenesia lo facciate consiglio, e lo dichiarate discorso. Per esprimerlo debbo con l' animo scendere da questo pergamo, e non già come Gesù Cristo porre il ditto nella polvere per descrivermi i miei sensi. Debbo in essa attuffarvi la lingua, e tuffarvi la bocca, ragionando non per insegnare a sovrani Maestri della fede, ma per ammaestrarmi co' loro dettami nella fantasia, che mi molesta.

Ne' luoghi sagri rimiro da per tutto Croci colorite, 50 olocausti incruenti, profcioglimenti da colpe, e ragionamenti di pietà. Or' essendo succeduta la Passione del Salvatore per cagione de' nostri delitti, ed essendosi tramata da' peccati nostri una tanta carnicina su le carni dell' Agnello straziato: propter scelus populi mei percussit eum; ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Come a malfattori così empicamente servono le Case di Dio, e di asilo, e di trionfo? l' Immunità delle Chiese è senza verun contrasto di jure divino, inviolabile a qualunque scetro, e invincibile a qualunque stocco. Nium Monarca può scendere un dito di giurisdizione laicale dentro i muri consacrati alla Religione. Tocca nondimeno al Vicario di Cristo, o diminuire, o accrescere il numero de' misfatti, a quali neghi tutela d' altari: Se la perversità de' delinquenti prima di eseguire delitti si prepara ne sagri alberghi il ricorso, e la sicurezza, si che prorompa in enormi sceleraggini, e la sicurezza, si che preveda il futuro ricovero, chi negherà servir di stimolo a ricrocifiggere il figliuol di Dio il ricetto, che si promettono o ne Chiostri, o ne Tempj? Rursus crucifigentes sibi neptipis filium Dei, & ostentui habentes? Adunque chi sfacciatamente, o a sangue agghiacciato ricrocifigge

con brutture di colpe, e con sacrilegij di perfidia Christo ucciso nel Calvario, in vece di penare su patiboli, banchetterà ne' luoghi dedicati a' dolori del Messia? Cioè sempre dovuto alla divinità de' Santuarij, a cui non può avvicinarsi niuna possanza secolare. Ma se ciò debba sempre lasciarsi godere ad ogni ciurma di facinorosi, non può definirlo, salvo chi è Luogotenente di Dio in Terra. Nell' antica legge mentre le Terre murate, e i Villaggi aperti erano a migliaia, e a migliaia in Terra Santa, sei sole Città frà quarant' otto, che ne contavano que' Reami salvavano i perseguitati dal Fisco. E frà Christiani, ove l' offese di Dio sono tanto più detestate, e gravi, saranno in ogni distretto innumerabili i luoghi, ove l' iniquità trovi porto, e dia fondo? E certamente gli antichi canoni si pubblicarono a favore de' refugiti, quando in ampissime Città i Tempj eran pochi, e conseguentemente rarissimi, e difficilissimi gli asili. Oggi, che ogni contrada annovera sei Oratori, più Chiese, e più Monasteri, che in altri secoli non ne contavano Costantinopoli, Alessandria, e Roma, i malvaggi goderanno quella impunità, che giudicheranno i Sommi Pontefici della Chiesa? Questa io non dico, che si levi, ben dico, e scongiuro, che alquanto si rifletta, se convenisse deliberare seria esaminanza di tanto affare, se i fuggitivi de' capestri, e de' ceppi casualmente peccarono, tutti si salvino, anche se maliziosamente disubbidirono a' decalogi di Dio, se ritirati in sante mura quivi piangono con amare lagrime i commessi delitti; se si spargono su la chioma le ceneri, se con sangue di voluntarij flagelli scontano il sangue sparso, e le macchie de' rubamenti si preservino. Ma se impenitenti, ma se ostinati, ma se disegneratori di nuove malvagità dimorano sotto tetti santificati per riparare le fauci da' lacci, e per iscampare le membra da tenaglio, a fine scampati che sino dall' ire della giustizia umana, di oltraggiare, e di provocare co' rinovati sacrilegi l' ira divina, si delibere quale, e quanta salvezza debba darsi a tanti, e sì differenti conculcatori del sangue di Christo, fra quali non manca, chi tra le stesse memorie della Sacra Passione machini di più empriamente crocifiggetto con novità di inauditi peccati. Molti contaminati da sozze lordure di esecrate sceleratezze, nel giorno si trastullano con giuochi, e con bagordi ne' muri immuni, da quali escono su l' imbronire chi ad ingiuriare innocenti, e chi a fornicare con lupe. Le sei Città del Vecchio Testamento ricoveravano miserabili, e ricettavano infelici; ma non animavano viziosi, nè allettavano infracidati a satiarfi de' peccati per la speranza della difesa. E nondimeno non dirò mai, che a niuno si nieghi rifugio ne' Tabernacoli della Divinità, finchè da' Pontefici universali seriamente, e lungamente non si esaminino, e se convenga a conservazione della giustizia, a terrore dell' iniquità, a sicurezza de' buoni, a castigo de' contumaci moltiplicare alquanto i casi, che non godono ripari ne' Tempj. Di sì grave materia io sono sì rozzo, che nè pure intendo le come, o le lettere. Onde non solamente non diffinisco cosa veruna, ma dubbiosissimo se convenga, o disconvenga alterare usi, e mitigar decreti, chieggo di più in materia di conseguenze relevantissime qualche attenta esaminanza di Assemblee incoronate. Può essere, che convenga moltiplicare casi favoriti da sacro ricovero, e può similmente essere, che non disconvenga diminuirli. Io nulla posso; e solo so quel che riferiscono in somigliante argomento gli annali della Chiesa, e le Bibbie di Dio, delle quali unico Interprete si adora il suo Vicario. Nella Chiesa Ambrosio nè pur volle lagrimoso, e salmeggiante Teodosio Imperatore, alquanto più severo ne' supplicij de' suoi rubelli, e con rigore di Prelato, Custode di Santuarij lo discacciò dalla Basilica di Milano. Amo, diligo, orationibus prosequor. Si credis agnoice quod dico, si non credis, ignofce quod facio, in quo Deum præfero. Così Giovan Grisostomo non volle, che vi entrasse Eudofia regnante troppo volenterosa di spettacoli, e troppo amica di passatempi, E acciocchè niun taciasse il Zelante. Arcivescovo d' indiscreto, mentre in ossequio dell' esclusa Imperatrice il General delle Guardie alzò il braccio per colpire l' infervorato Pontefice, Iddio miracolosamente seccò la mano, e interrezzi l'osso all' empio Centurione. Nel miracolo si aggiunse nuovo prodigio, quando con l' orazioni del Santo Zelante il guerriero risanò, ed Eudofia diede a dietro, e non ardì d' avvicinarsi a Sacrificij. A Moise poi ordinò Iddio, che non permettesse salvezza nelle sei Città di rifugio a gli omicidij di rissa non casuale. Arripient eum de loco effugij, & morietur; non misereberis ejus, ut bene sit sibi. Così leggiamo nel cap. 19. del Deuteronomio. E certamente a S. Pietro si ordinò, che governasse Agnelli, e pecore, ma non mai Leopardi, ed Orsi; ove questi furono presentati all' Apostolo nel lanzuolo, subitamente si soggiunse: Occide, & manduca. Anzi, che l' estrato uccisore del luogo immune non si consegnava al manigoldo, perchè morisse

Tom. VI.

quietamente decapitato con un colpo insensibile di spada, ma si dava al più prossimo parente del morto, perchè sfogasse in esso le sue ire, e ne facesse quello scempio, che gli suggeriva l' atrocità del caso. Tradentque in manu proximi, cujus sanguis effusus est, & morietur. Il qual rigore di legge divina dettata in Cielo dal Padre eterno non si restrinse a chi assassina, o comperato da prezzo o violatore di pace accordata; avvolge chiunque ferisce altri fuori di rissa accidentale. Qui legit intelligat. Ita Olivia.

Regula igitur generalis ad vitandos, & castigandos 51
abusus prætextu immunitatis Ecclesiæ commissos, erit, ut quicumque contra intentionem legislatoris, vel concedentis has immunitates ad Ecclesias confugerit, privilegio non utatur; multo magis, & arceatur, quando religio pietatis causa, ob quam concessum est, læditur; ne quod favore religionis introductum est, contra regulas communes in odium ejus convertatur, l. quod favore, C. de legib. c. quod ob gratiam de reg. jur. in 6. Verè S. Augustin. ser. 247. de tempor. Judicio legum jure obtenta dignitate deijcitur, qui privilegio sibi concessio abutitur; neve injuriarum occasio nascatur, unde jura solent nasci, l. Meminerint, C. Unde vi, eatenusque favendum est pietati, & religioni quatenus injustitia aliis non fiat, c. ex tenore de for. compet. c. Nuper 6. de don. inter vir. & uxor. inquit Pontifex, non est favor Ecclesiasticus concedendus.

Porrò intentio asylosum fuit prima, ut quibus faci- 52
lè Deus verisimiliter parceret, eidem ad eum, vel ejus templa confugientibus parceret ab hominibus, & illi relinquantur Deo puniendi tanquam de majori foro facti. Sicut enim minor Judex, seu alii subordinatus non cognoscit de his, quæ sunt jurisdictioni superioris, aut extra forum, l. fin. de jurisd. omn. jud. cap. At si Clerici, ac judic. cap. Cum inferior, de major. & obed. Sic & homo non cognoscit de his, quæ reservata sunt Dei judicio, quæ ei relinqui debent, cap. si omnia 6. qu. 1. Videndum itaque Judici, & Ecclesiæ, quæ voluerit Deus, & legislator sub hac immunitatis cautela contineri, quod colliget vel ex exceptis, vel ex affinis illis, quæ excipiuntur.

In primis ergo inveniemus Urbes refugij constitutas 53
a Deo non spontè delinquentibus, sed vel casu, vel se defendendo, si quis volens sanguinem fudisset absque odio, non si ferro, vel lapidem jaciendo per odium, per insidias, Numer. 35. Deuter. 19. Jos. 20. Atque idipsum maximè constitutum, ut confugiens posset evadere iram proximi occisi. Evasio autem illa erat ad discernendum, num pœna dignus esset, vel non homicida, ut ibi dicitur, non autem ut liberaretur a pœna, si per odium, vel insidias occidisset; nam tunc expellebatur ab Urbibus refugij, & pœna ab eo sumebatur. Quare, & Ecclesiæ, & templa, & asyla fuerunt immunitates non spontè punientibus, ut ait Luithprandus lib. 1. cap. 9. Sozomen. lib. 8. cap. 7. Socr. lib. 13. cap. 5. Si verò quidam existimantur rei graviore, dum petuntur ab Ecclesia, jus inclinatur semper ad misericordiam, ac potissimum in dubiis, & nondum convictis rebus, vel probatis criminibus, intercedit pro illis, & deprecatur, ut parcatur vitæ eorum, vel abscissioni membrorum, ex dict. cap. Reum, cap. metuentes, cap. Constitutum 17. quæst. 4. quemadmodum cum Clericus incorrigibilis ab Ecclesiastico foro projicitur exauthoratus, & ad forum sæcularem per Ecclesiam remittitur judicandus, Ecclesia tamen debet efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum circa eum sententiam moderetur, c. Novimus expedire 27. de verb. signif.

Hinc lex Dei Exod. 21. 14. relata in cap. 1. de homicid. juxta quam repelluntur ab Ecclesia asylo latrones, 54
qui vias obsident, depopulatores nocturni agrorum, quia per insidias delinquent, cap. Inter alias 6. de immun. Eccles. Excipitur, & publicus latro in cap. sicut antiquitus 6. 17. q. 4. Videturque ratio optima in l. Provinciarum 10. de feriis lib. 3. c. tit. 12. ibi: Provinciarum Præfides moneantur, ut in questionibus latronum maximè Isaurorum nullum quadragesimæ tempus, nec venerabilem Paschæ diem existiment excipiendum, ne differatur sceleratorum proditio consiliorum, quæ per latronum tormenta querenda est, cum facillime, & in hoc Summi Numinis speretur venia, per quod multorum salus, & incolumitas procuratur.

Et Justinianus in novel. 17. de mandat. Princip. c. 7. 55
§. neque autem homicidis, excipit alias personas. Neque autem, inquit, homicidis, neque adulteris, neque Virginum raptoribus delinquentibus, terminorum custodes cautelam; sed etiam inde extrahens, & supplicium ei inferes. Ratio, quia non erit possibile, sine injustitia videlicet, utrumque tueri cautela sacrorum, & lædentem, & læsum. Permittit & publicorum tributorum fieri exa-

ationes in Ecclesia, sine tumultu tamen, violentia, & seditione cum auxilio defensorum Ecclesiarum. Et quia jure civili, adulter ad Ecclesiam confugiens non evitat pœnam, multo minus qui in Ecclesia tractaverit de adulterio, *f. fin. ut liceat matri, & avia novel. 117.* & servari videtur ut civile in raptoribus a sacris Templis evadendis; & ratio, quia etiam jus canonicum sæpè circa pœnas raptorum mutavit judicium, ut liquet ex canonicis relatis in eadem *36. caus. per tot. qu. 2.* & ex Concilio Tridentino *sess. 24. de refor. matr. cap. 6.* At Imperatoris leges alioquin authenticæ, enervatæ, immò abolitæ sunt jure Pontificio, ipsorumque decretalibus. Innocentius enim Tertius circa annum Christi 1205. ad Regem Scotorum in hanc sententiam scripsit: *Nemo ab Ecclesia rapiatur, quantumvis gravia commiserit.* Deinde sanxit, *ut qui se ad Ecclesias receperint, si postea liberentur, non possint amplius pœnæ corporis mulctari ejus criminis causa, sed tantum quibusdam aliis pœnis civilibus.* Prius verò quam Præfedi Ecclesie illos reddant, cautionem a Magistratu accipiant, *ut illos non occidant, d. c. inter alia de Immun.*

56 Excluduntur & ab hoc privilegio immunitatis hæretici secundum Panormitanum in *cap. Inter alia num. 23.* eodem argumento, quod Judæi in *l. 1. C. de his, qui ad Eccles. confug.* sed & alia ratione, quod jam extra communionem Ecclesie expulsi sunt, & præcisi *c. 1. & seq. 14. q. 3. cap. Nativus cum 2. seqq. 24. q. 1.* Idiplum dicendo de blasphemo, ut judicatum refert in Senatu Burdegalensi Nicolaus Boerius *q. 110. incip. sed an consuetus.* Item id obtinet in reo Divinæ Majestatis, & in reo humanæ locum habet, cum multo gravius sit divinam, quàm humanam offendere Majestatem, *auth. Gazaros, de hæret.* Sicque Adonias reus Majestatis ab ara, & cornu altaris ejectionis necatus fuit, *3. Reg. c. 2.* Neque meretur beneficio legis uti, qui contra authorem legis committit, *l. auxilium, de minor. cap. quia, de usur. expressius in cap. fin. de immun. Eccles.* Idem de Apostatis a fide respondetur, utpotè qui omnibus favoribus, & defensionibus Ecclesie Catholice destituantur, in *l. hi, qui sanctam 3. C. de apostat. Sacriligium committentes quoque indigni sunt hac defensione Ecclesiastica per c. fin. de immun. Eccles.* & per rationem proximè citatam, & per *cap. quia frustra de usur. & ita tradit Turrecr. in c. Sacriligium 17. q. 4.* facitque *l. Si quis in hoc genus, de Episc. & Cler.* Ideò qui occidit Clericum, non gaudebit immunitate, Barber. in *viator. jur.* quia committit sacrilegium, *c. si quis suadente 29. sub 17. q. 4.* Quapropter pluribus in locis praxis est ex eo, quod plura sunt crimina, quæ gaudent Ecclesie immunitate, quæ defensa potius injuriam Religioni adferunt, quam favorem mereantur Religionis, ut soleant rei ad Ecclesias confugiens capi salvo jure, si redintegrari debeant; nempe quia post captionem cognoscitur contra captum, primum an immunitate Ecclesie debeat gaudere. Et si pronuncietur debere gaudere, remittatur ad Ecclesiam; si verò inventum sit, quod non debeat eo privilegio uti, idiplum etiam primum pronuncietur per sententiam, & postea fit ei processus, sicque servatum tradit Rebuff. *tom. 1. Comment. ad constit. reg. in prog. n. 40.* Et ita statuit faciendum Franciscus I. Rex ejus nominis Galliarum in *Constit. publicat. anno Domini 1539. art. 166.* quæ praxis, & constitutio videtur expressè constituta antea per Justinianum Imperatorem *cap. 6. §. Sed neque hoc, novel. 17. de mand. Princip.* ex qua sumpta proculdubio praxis est, & benè ad cautelam, ut cautione data Ecclesie interim contineatur carcere reus, & non detur fugiendi occasio. Videndus Rebuffus *loc. cit. tr. de immun. Eccles.*

17 Verum Gregorius XIV. allegata Constitutione sua *Cum alias*, hæc omnia ad unam tantum formam reduxit, ac moderatus est, solumque octo casus excepit, seu octo genera delinquentium, ita ut in iis extrahendis excommunicatio non procedat, nempe in publicis latronibus, & grassatoribus viarum, & depopulatoribus agrorum, & iis, qui homicidia, vel mutilationes membrorum in Ecclesiis, earumve Cæmeteriis committere non verentur, & iis, qui proditoriè proximum suum occiderunt, & reis assassini, aut hæresis, aut læsæ Majestatis in personam ipsiusmet Principis. In istis ergo casibus rei prædicti non fruuntur immunitate Ecclesiastica, sed extrahi poterant, servata tamen forma tradita in eadem Constitutione, alias incurritur excommunicatio prædicta. Vide Farin. *num. 841. cum seq.* Et tunc non tenetur Episcopus dans licentiam extrahendi, exigere cautionem de immunitate corporali rei extrahendi, neque irregularitatem incurreret, si mors extractis sequatur, ut patet ex eadem Constitutione. Extra casus autem prædictos nullus Prælati, neque Episcopus potest dare licentiam extrahendi reum invitum, alias incurreret in

eandem cenuram ex eadem Constitutione Gregorii, quæ in hoc correxit jus commune, ut per Farinac. *nu. 344. & Castropal. punct. 13. n. 2.*

Hanc autem Constitutionem esse generalem; & habere ubique locum, colligitur tum ex ipsius verbis, nempe: *Volumus quando præsens temporum calamitas, & nimia perverforum hominum malitia exposcit, aliquid permittere circa immunitatem Ecclesiarum ultra id, quod a præfata illa majorum disciplina, & a Sacris Canonibus est præscriptum.* Tum quia ita sæpè declaravit Sacra Congregatio Immunitatis, præsertim pro statu Mediolanensi, in quo dixit, Constitutionem Gregorii XIV. de immunitate fuisse, ac esse in usu continuo, & assidue servari. Ita sæpius declaravit, constatque ex actibus sublequitis, perperam reclamante Regio Senatu decreto sub die 2. Julii 1666. ac Regio Consilio Hispaniarum decreto emisso 15. Aprilis 1667. utroque autem postea acquiescere; constatque ex literis ejusdem S. Congregationis, Archiepiscopo Mediolanensi datis tenoris sequentis.

59 Essendo quà pervenuto a notizia, che N. N. detto in Ravarino sia stato estratto da' ministri della corte secolare dal Campanile della Chiesa Collegiata della scala in cotesa Città, Nostro Signore col parere di questa S. Congregazione ha ordinato, che V. S. lo faccia rimettere nella medesima Chiesa, e poi perche si pretende, ch' egli abbia commesso un'omicidio proditorio, & altri delitti eccettuati nella Bolla della san. mem. di Gregor. XIV. dovrà ella farlo estrarre di nuovo, servatis servandis, in conformità della detta Bolla, e dopo che l'averà fatto riponere nelle carceri sue Ecclesiastiche, sua Santità le concede col mezzo di questa la facoltà di poterlo far ritenere per maggior sicurezza nelle carceri della Corte secolare, e formato processo sopra i sudetti delitti, & assegnateli anche le difese, V. S. trasmetta quà tutti gl'atti per l'opportuno provvedimento, e me le offero, &c. di Roma a' 13. Novembre 1663.

All' Arcivescovo di Milano. Non essendo seguita fin' ora 60 la remissione di N. N. Ravarino nel luogo immune, dal quale fù estratto da' ministri di cotesa Corte secolare, dovrà V. S. procedere, servatis servandis, colle sue facoltà ordinarie contra i Violatori dell' Immunità Ecclesiastica co' rimedi de' Sacri Canon, e delle Constitutioni Apostoliche, affinché questa sia reintegrata, come di ragione, e mi offero &c. di Roma a' 11. Dicembre 1663.

61 Quæ omnia executioni fuerunt demandata, effectumque suum sortita sunt; idemque constat pro Regno Neapolitano, ut videre est apud acta Curiarum Episcopaliū, Nuncii Apostolici, & Tribunalium Urbis. Et pro Regno Sardinie, quod nimirum in eo Constitutio Gregoriana est observanda, fuit declaratum 30. Junii 1632. Idem pro Regno Sicilie, ut in Messanensi 29. Maii 1629. Ac tertio scriptum Archiepiscopo Mediolanensi, & omnibus Episcopis illius ditionis 10. Maii 1667. sub his verbis; *La Santità di Nostro Signore col parere di questa S. Congregazione ha espressamente comandato, si scriva a V. Emin. che ne' casi di violata immunità, libertà, e giurisdizione Ecclesiastica, non ostante qualsivoglia cosa in contrario, ella si compiaccia di proseguire col solito suo zelo di vigilare sopra la puntuale osservanza della Bolla della san. mem. di Gregorio XIV. sì religiosamente praticata in coteso stato, e che parimente Vostra Eminenza voglia continuare a procedere vigorosamente secondo la forma prescritta dalla detta Bolla contro i violatori dell' istessa immunità, libertà, e giurisdizione Ecclesiastica. Uebe avviso a Vostra Eminenza, &c.* Idem & scriptum die 2. Aprilis 1669. atque Episcopo Papiensi sub die 4. Septembris 1668. Tum quia id quod Gutierrez, Cutellius, & alii adducunt, non fuit causa finalis Constitutionis, sed solum occasio. Tum quia dicta Constitutio abrogat saltem tacitè omnes consuetudines, quatenus intendit modum extrahendi a loco sacro, & immuni, reducere ad unam tantum formam, & quatenus aufert quamlibet facultatem aliter definiendi, & iudicandi, redditque irritum aliter factum. Per hoc enim inducitur forma. Et ita docent Farinac. in *append. de Immun. c. 2. num. 14. & c. 22. num. 359.* Mar. Anton. *lib. 2. ref. 15. num. 5.* Giurb. *conf. 50. num. 14. & conf. 70. num. 9.* Bonac. *de legib. disp. 3. q. 7. §. 6. num. 4.* Peregrin. *tr. de Immun. Eccl. c. 2. n. 16. & seqq. & c. 4. dub. 8.* Dian. *p. 1. tr. 1. ref. 1. & p. 6. tr. 1. resol. 29.* Francisc. Leo in *Theaur. p. 1. c. 14. n. 27. & 28.* Ambrosin. *de immun. Eccl. cap. 14. n. 11. & 12.* Tusch. *cas. 59. n. 19.* Lezana v. *Immutat. n. 16.* Cened. in *qu. can. q. 42. v. 11.* Anton. de Ball. *lib. 9. tit. 42. n. 12. & 13.* Mar. Ital. *de Immun. lib. 1. cap. 5. in princ.* Thomas Delbene pariter *de Immun. c. 16. dub. 7. n. 3.* aliique passim contra Zerolam, Gambacurtam, Laymanum, Tannerum, pluresque alios a Delbene citatos; quin dero-

derogat juri communi, ac omnibus privilegiis, ut contra Cutellium, & alios probant Doctores adducta Delbene eo loco *dub. 8.*

62 Cæteri autem rei, qui ad Ecclesiam, vel alia loca immunita confugerint, gaudent immunitate, nec possunt inde extrahi, etiam si paria exceptis, vel majora crimina commiserint. Atque ita immunes sunt, ut non liceat Principi seculari mittere milites, aut satellites in eadem loca, ut ibi commorentur, utque confugæ inde discedant. Nam primò esse id contra immunitatem Ecclesiæ, ac fieri reo grave præjudicium, tenerique Principem, si reus capitur, eum restituere; certum omnino est; quia reus confugiens ad Ecclesiam non potest obsideri, est enim obsidio quædam species carcerationis, ut habetur ex *l. Præsentis, C. de his, qui ad Eccles. confug.* & tradunt communiter Doctores nominatim Panorm. in *cap. Inter alia numer. 13. de immun. Eccles. Igneus l. 1. ff. ad Senatus. Syl. Covarr. lib. 2. var. cap. 20. num. 17. Anton. Gomez tom. 3. var. res. cap. 1. tit. quando reus gaudeat, num. 1. Farin. p. 1. pract. crim. q. 28. num. 9.* Immittere autem milites, aut satellites in locum immunem est quædam obsidio, præsertim si talem incuriat terrorem, ut sit causa, quod reus inde aufugiat. Deinde nullum genus nocenti inferri potest confugientibus ad loca immunita ex Concilio Toletano 12. *cap. 10. & refertur in cap. Definivit 17. quest. 4.* At immittere milites, sive satellites in locum immunem, ut inde confugæ discedant; est eis valde nocere; quia indirectè coguntur ad relinquendum locum securitatis. Ac postremò, quia hoc modo tota immunitas Ecclesiarum eluderetur; nam cum sit concessa, ut reus confugæ securus sit, non solum non esset securus, quia pateretur vim moralem: sed etiam indirectè cogeretur, exire, atque adeo indirectè privaretur beneficio immunitatis.

63 Ac ita etiam ejusmodi rei immunes sunt, ut non possint a Clericis, vel Regularibus expelli ab eorum Ecclesiis, Conventibus, ac domibus gaudentibus immunitate, aut a Conventibus rejici ad Ecclesias, sed debent ab iis defendi, ut habetur in *cit. cap. Miror, cap. Reum, cap. Id constituimus, cap. Definivit, cap. sicut antiquitus 17. quest. 4. & cap. de raptoribus 36. quest. 1. & cap. Inter alia, de immun. Eccles. & d. leg. Præsentis, C. de his, qui ad Eccles. confug.* Nam concedens immunitatem alicui loco, concedit etiam jus omnibus, qui indigent confugiendi ad ipsum; qui autem expellit, privat confugam jure suo, ac proinde facit contra justitiam. Undè reus habet jus ad omnia loca immunita, quia omnia gaudent immunitate ita, ut a nullo possit expelli, aut impediri, sed sit in potestate ipsius eligere, quem maluerit. Et ob hanc causam etiam Imperatores concesserant certum spatium extra Ecclesias, in quo confugæ necessaria vitæ exercere possint, ut constat ex *d. l. Pateant, C. de his qui ad Eccles. confug. & notat Rithertus de jur. Asylor. cap. 7. num. 7.*

64 Quin si confuga non habeat ullo modo, undè sustentetur, debet sustentari ab Ecclesia, ad quam confugit, ut docent Panorm. in *cap. Inter alia num. 28. de Immun. Eccl. Archid. in cap. Definivit 17. num. 4.* ubi etiam Hugo, Angel. v. *Immunitas quest. 22. Sylvest. eod. v. 3. num. 5. Igneus in l. 1. num. 47. Peregr. de immun. cap. 13. num. 12. & Farinac. eod. tr. cap. 19. num. 296.* qui plures alios adducit; nam se habet tanquam pauper, cui Ecclesia, seu personæ Ecclesiasticæ tenentur subvenire. Id tamen intelligendum est, quando confugæ non possunt manibus laborando sibi victum quærere; quia si possunt, debent hoc pacto sibi providere, cum non debeant esse onerosi Ecclesiæ, nec privilegium immunitatis debet esse occasio otandi. Unde Rectores Ecclesiæ poterunt eos cogere, ut manibus laborent, vel in Ecclesia, vel in Conventu, vel in aliis locis immunibus, inserviendo fabricæ, picturæ, vel alteri operi, quando non possent alio modo sibi victum quærere; quia cum Ecclesia subministrat alimenta, potest etiam ab ipsis in compensationem operam ipsorum exigere; quod si habeant propria bona, undè sustentari queant, debent se ipsos ex iis sustentari, nec Ecclesia habet aliquam obligationem eos sustentandi; quia iis conceditur tantum jus immunitatis. Si tamen non habeant præsto bona propria, tunc tenentur Ecclesia supplere, ipsi tamen manebunt obligati ad compensandas expensas, juxta Doctrinam D. Thomæ *quodlib. 5. art. 17.* quia tunc præsumitur Ecclesia velle subvenire præsentis indigentia, non autem absolutè sustentare. Ex quo fit, quod possint Rectores Ecclesiarum instare, ut confugæ resarciant expensas pro ipsis factas, aut dent cautionem de resarciendo, antequam exeant è loco immuni, alioquin si recusent, possent eos dimittere; non enim debet Ecclesia detrimentum pati ex beneficio, nisi liberaliter sustentaret.

Si verò confugæ non servant debitam reverentiam 69 Ecclesiæ, ut si in illa dormiant, cibum sumant, aut quid simile gerant, moneri debent a Clericis, quod ad hæc præstantia extra Ecclesiam se conferant, nempe ad circumjacentia loca immunita. Quod si renuant, cogi debent etiam cum violentia, ut statuitur in *ea l. Pateant, §. Proinde, C. de iis, qui ad Eccles. confug.* quia, ut ibi dicitur, *preferenda humanitati Religio est.* Cumque, ad Clericos spectet cura Ecclesiarum, pertinet etiam ad ipsos impedire, ne Ecclesiæ irreverenter habeantur; & ita docet Farinac. *cap. 2. de immun. num. 49. & Navar. in sum. Bullar. tit. de Immun. num. item. 4.* afferens ita declarasse S. Congregationem. Si verò in Ecclesiis, vel Monasteriis, aliisve locis immunibus immodestè se gerant ita, ut turbent divina officia, vel quietem Religiosam, sintque damnosi disciplinæ Ecclesiasticæ, poterunt ab his locis expelli, obtenta prius licentia S. Congregationis Immunitatis. Nam immunitas est privilegium loci, & proinde non debet esse cum damno ipsius, & eorum, ad quos locus pertinet; nam, ut habetur in *cap. quod ob gratiam de reg. jur. in 6.* quod conceditur in favorem, non debet in dispendium retorqueri. Id, quod contingeret, si confugæ suis immodestis præjudicarent Sanctitati Ecclesiæ, vel habitationibus loci immunis. Undè tunc censendum est prævalere jus Ecclesiæ conservandi se ipsam cum debita reverentia, & alios cum debita quiete. Jus enim conservandi in Ecclesia reverentiam est divinum, & conservandi sibi propriam habitationem absque turbatione est jus naturale. Habitatio autem est unum ex propriis bonis, & lex naturalis dat jus ad illa conservanda; quare debet ipsi cedere jus, quod habent confugæ ad illa loca. Et proinde expelli possunt; quando interunt irreverentiam Ecclesiæ, vel damnum, & molestiam habitatoribus. Deinde Ecclesia favet confugientibus ad ipsius protectionem, ideoque qui confugit, debet se gerere tanquam supplex, & implorans protectionem. Qui autem est injurius iis, qui ejus protectionem debent suscipere, non se gerit tanquam confuga, & ideo potest ipsi a Rectoribus Ecclesiarum denegari locus confugii, tanquam indigno protectione.

Hinc S. Congregatio Immunitatis sæpius scripsit Episcopis literas tenoris sequentis. *Al Vescovo di Mariana. Illustrè, e molto Rev. Mons. come fratello. Ancorche la Santità di Nostro Signore col suo paterno zelo preme quanto si deve, che l' humanità Ecclesiastica sia inviolabilmente custodita, & osservata, e la Bolla della sa. me. di Gregorio XIV. sia puntualmente eseguita, non intende però che le Chiese, & altri luoghi immuni servano per asilo a malviventi, e facinorosi, i quali abusando bene spesso di quel privilegio, visi ricoverano anche talvolta per uscirne a commettere nuovi delitti. Onde havendo la Santità sua sentito il parere di questa S. Congregazione sopra l' Immunità Ecclesiastica, e controversie giurisdizionali, ordina, che a i delinquenti refugiatì nelle Chiese, e luoghi immuni di questa Città, e Diocesi, che secondo la disposizione della suddetta Bolla potessero pretendere di dover godere il privilegio dell' Immunità Ecclesiastica, V. S. prefigga un termine di tre giorni a partirne, e contravenendo essi gli facci estrarre con quella decenza, che ordina la Bolla medesima, e ritenendogli nelle carceri della Curia Ecclesiastica sotto buona custodia, dia avviso quà de' delitti, e loro qualità, de' quali vengono inquisiti, acciò che se le possa riservere quello dov'è sopra di ciò eseguire. Ordina di più sua Beatitudine, che V. S. faccia precetto a i Superiori delle Chiese, Conventi, e Monasterii della medesima Città, e Diocesi, e così secolari, come regolari di qualunque Ordine, Religione, o istituito, che per l' avvenire non diano alcuna ricetto a i delinquenti sotto pena di sospensione dell' esercizio degli Ordini, che hanno, e privatione degli officii, e dignità, e inhabilità di ottenere quelli, o altri da incorrersi ipso facto, e in caso di contravvenzione, potrà dichiarargli incorso. Così dunque eseguirà V. S. alla quale per ordine della Santità sua si concede col mezzo di questa tutta la facoltà necessaria per gl' effetti sudetti per lo spazio di un anno solo, e con ordine, che ritenghi appresso di se la presente senza publicarla con editto publico, o atto simile, e che da alcuno de' suoi ministri non si pigli cosa alcuna per gl' atti da farsi in occasione, come sopra, ma il tutto si faccia gratis, mentre a V. S. mi offero, di Roma a 25. di Giugno 1651.*

Idem propè scripserat Cardinalis Ludovicus nepos Gregorii XV. nomine suæ Sanctitatis Episcopo Fulginatensi. *Illustrè, e molto Rev. Sig. come fratello. La Santità di Nostro Signore, se bene vuole, che l' immunità Ecclesiastica sia contenuta illesa in tutti i luoghi, e particolarmente nel suo stato Ecclesiastico, sente nondimeno malissimo, che i delinquenti contumaci, e debitori fugitivi siono*

mantenuti nelle Chiese, & altri luoghi sacri; e per questo havendo saputo, che doppo quello, che fù scritto a V. S. con le precedenti circa i contumaci, che havevano ricovero nelle case della Chiesa di S. Caterina di coteſta Città, eſſendo di eola partiti, hanno trovato altri luoghi da ritirarſi, ha ordinato ſua Beatitudine, che iſcriva a lei, che fattiſi chiamare innanzi a ſe tutti i ſuperiori del Clero ſecolare, e regolare faccia intender loro, che dentro ad un breve termine, che a lei parerà di preſcrivergli, debbano haver licenziato, e fatto ſfrattar via dalle Chieſe, Conventi, Monaſterii, Caſe, e luoghi loro quaſſivoglia contumace, & altre perſone ritirateviſi per paura, e ſoſpetto della Corte, con ordine a ciaſcheduno, che per l' avvenire ſi guardi non mantener più ſimili genti, e quando contravenghino, proceda contro di loro ſeſeramente, facendo venire alla carcerazione de' ſuddetti contumaci, & altri come ſopra, che ſi ritrovaſſero nelle medefime Chieſe, e luoghi Sacri, ma col mancorumore, e ſcandalo, che ſarà poſſibile. Ella dunque coſi contenterà d' attendere la mente della Santità ſua, avvifaſandone, e noſtro Signore Iddio la ſalvi. Di Fraſcati li 9. Ottobre 1621.

Eadem ferme ſcripſit multoties Nunciis Apoſtolicis, nempe. Al Nuncio di Fiorenza. Illuſtre, e Reverendiſſimo Monſignore come fratello. Come vuole la pietà, e zelo, che tiene la Santità di Noſtro Signore, che al pari d' ogni altro negotio premi in ſoſtenere l' Immunità conſeſſa da' Sacri Canon, e Conſtituzioni Apoſtoliche alle Chieſe, e luoghi ſacri, coſi deſiderarebbe ſua Santità di poter ordinare, che ſenza alcuna diſtinzione de' caſi fuſſe intrepidamente diſeſa, e inviolabilmente mantenuta, accioche ne ſeguiffe l' accreſcimento del decoro della Caſa di Dio, come conviene; Ma non permettendo ciò la malizia di molti, che dell' Immunità delle Chieſe ſi ſervono per occaſione di renderſi animoſi in commetter nuovi, atroci, & enormi delitti ſenza timore d' avere a riportare il dovuto caſtigo, abuſandoſi del privilegio di detta Immunità, e ſervendoſi ſfacciatamente de' luoghi ſacri, come di coſe profane con commettervi anche bene ſpeſſo enormità ſenza riverenza di Dio, e con aggravare di ſpeſe, e mali trattamenti i Sacerdoti, e Miniſtri de' medefimi luoghi immuni. Perciò ſua Santità contrapeſando il zelo, che tiene della giuſtizia, e che quella non venghi vilipeſa, nè perturbato il buon governo di coteſta Nunciatura, ha riſolto di concedere facoltà a V. S. ſi come ſi concede con la preſente per un' anno ſolo, che commettendoſi atroci, & enormi delitti, con abuſarſi da' delinquenti l' Immunità Eccleſiaſtica, ella poſſa ſargli ſtrarre dalle Chieſe, & altri luoghi immuni, etiamdio de' Regulari, o in quaſſivoglia altro modo eſenti con quella maggior decenza, che ſarà poſſibile, e quelli ritenere nelle Carceri Eccleſiaſtiche per caſtigargli, o reſtituirgli a i medefimi luoghi immuni, ſecondo che ordinerà Noſtro Signore doppo l' avviſo, ch' avrà dato V. S. de' delitti da loro commeſſi con le circolanze, e qualità concernenti, ſenza che V. S. incorra in alcuna cenſura Eccleſiaſtica, o irregolarità; compiacendoſi d' ordinare, che per ſimili licenze, & eſtrazioni non ſi pigli da alcuno de' ſuoi miniſtri, o da altro meno pagamento; ma il tutto ſi faccia gratis con ritenere queſta facoltà preſſo di ſe, ſenza publicarla con editto publico, o atto ſimile; e a V. S. prego compiuta felicità, di Roma a' 2. Nov. del 1652.

69 Hæc facultas etiam quoad extractionem bonorum conſeſſa fuit Nuncio Apoſtolicò Neapolitano cum extensione ad totum Regnum die 17. Julii 1668. quam die 12. Junii ejuſdem annidenegaverat. Conſeſſa etiam fuit cum eadem extensione R. P. D. Pamphilio, olim Nuncio Neapolitano, qui tamen cum ad Summi Pontificatus apicem perveniſſet, facultatem hanc ſibi jam conſeſſam revocavit. Verum id pendet ex temporum, rerum, ac morum circumſtantiiſ, quibus omnia reguntur.

70 Illud certum, quod licet decoctores in fraudem quoad perſonarum gaudeant immunitate, ut probat cap. Inter alia, quod generaliter prohibet invitos extrahi, & excipit duos caſus dumtaxat, & ad idem cap. miror, & c. ſi quis contumax. 17. queſt. 4. & clarius probatur in l. præſenti, C. de hiſ qui ad Eccleſ. confug. & tradunt Abb. ind. cap. Inter alias num. 22. & Joan. de Anan. num. 8. Oldrad. conf. 54. Navar. in man. cap. 25. num. 19. ex communi ſententia poſt Conſtitutionem Gregorii XIV. §. 2. ibi: fraudolentis decoctoribus, docen Suar. de relig. tom. 1. lib. 3. cap. 11. num. 3. Farinac. ſe retractans in append. de immun. cap. 4. num. 64. Fagnan. in cap. Inter alia de imm. Eccleſ. num. 58. Ambroſinus, Duardus, Fernandez. Gratianus, Anton. Novarius, Diana, referenſic decifum, a S. Congregatione Immunitatis, Geronda, Cherubinus, Correa, Sanchez, Taſſonius, Lezana, Bonacina, Marius Italia, & Delbene de Imm. cap. 10. dub. 11. ſect. 6. num. 8. contra Covarruviam 2. var. cap. 20. num. 14. Boer. dec. 215. num. 5. & 6. qui in eos acriter invehit, &

Cuttellium de immun. Eccl. lib. 1. cap. 32. numer. 1. & quamplures alios, quos ſuperius adduxi, quia revera non ſunt publici latrones, niſi per ſimilitudinem, prout in ſpeccie de Conſtitutione Pii V. docent Farinac. tom. 1. conf. 76. num. 13. Locatel. de tortur. inſpect. 5. num. 158. Ambroſin. de Immun. cap. 1. num. 14. & Chartar. dec. crim. 46. num. 72. Atque pœnæ non ſunt extendendæ ad ſimilia, præſertim in præjudicium immunitatis. Idque etiamſi fuerint debitorum fraudolenter decocti, ac de fuga ſuſpecti, ac in propriis uſus regia tributa, vel pecunias converterint, ut in ſpecie officialis regis debitorum ex cauſa adminiſtrationis, Syndicatus firmat Thom. del Bene loc. cit. ſect. 1. num. 6. & ſect. 6. num. 4. cum ſeqq. & dub. 24. ſect. 19. n. 1. & per tot. Farin. in d. appen. cap. 2. num. 66. & cap. 3. num. 60. cum plurib. ſeqq. Ambroſ. eod. tr. cap. 13. num. 2. Caſtropol. tom. 2. tr. 11. diſp. un. pun. 8. num. 5. & Dian. p. 1. tr. 1. ref. 32. Neque in Bulla ipſa B. Pii privantur immunitate, adeoque cautè res ſuas componunt, ut raro, aut nunquam comprobentur in ipſis caſus Bullæ, ſemper enim adverſæ fortunæ infortunium apparere faciunt, & quamquam publicis latronibus comparentur, difficile erit, ut in iis concurrant ea, quæ neceſſaria ſunt ad conſtitueadum publicum latronem, præcipuè frequentia actuum, ex quo decoctores ultra primam vicem non inveniunt, qui eis credant pecunias, & bona.

Attamen quoad bona, quæ ſecum ad Eccleſiam confugientes in fraudem creditorum ducunt, S. Congregatio Immunitatis facultatem Ordinariis concedit, in caſibus tamen particularibus, ut pacto illorum ſequeſtro, deponantur penes ſuperiores Eccleſiarum, vel aliam perſonam tutam ad effectum illa conſignandi, cui de jure. Atque ita paſſim de ſtylo juxta deducta per D. Fagnan. in cap. Inter alia, de immun. Eccleſ. num. 103. & ſeqq. obſervatur, ut ex declarationibus in fine relatis, ubi quod etiam aliquando extractæ fuerint perſonæ ipſæ. Ac ita, ut non obſtent litteræ juſſu Clementis VIII. ſcriptæ Archiepiſcopo Bononiënſi; ac Nuncio Neapolitano relatæ a Mar. Ital. de immun. lib. 1. cap. 5. §. 8. n. 1. & ſeqq. quibus mandabatur ut ſub pœna omnibus Superioribus Regularium prohiberent, ne in eorum Monaſteriis reciperent condemnatos decoctores, bannitos, fures, debitorum, alioſque ſimiles. Tum quia; ut conſtat ex earum tenore, de quibus apud Farinac. v. immun. cap. 22. num. 348. & ſeqq. in iis tantum demandatur, ne tales perſonæ receptari debeant, vel diu permaneant, non autem quod Eccleſiaſtica immunitate debeant privari, ut bene advertit idem Farinac. loc. cit. & in cap. 3. num. 64. Peregr. de immun. cap. 11. num. 14. Dian. p. 3. tr. 1. reſol. 40. & alii apud Delbene d. cap. 16. dub. 11. num. 10. cum ſeq. Proindeque nullo modo dici poteſt per eandem Epistolam in forma Brevis non publicatas derogatum fuiſſe conſtitutioni Gregorianæ in caſibus in ea expreſſis, dum ſummus Pontifex Clemens in dictis ſuis litteris non excipit alios caſus præter exceptos in dicta Gregoriana. Ultra quod hujusmodi litteræ non obligarent, niſi Bononiæ, ac Neapoli, ne ultra legiſlatoris præceptum, & intentionem operarentur, ut conſiderat Farinac. ubi ſupra & Delbene d. cap. 11. dub. 11. num. 13. & ſeqq. Tum etiam quia in eadem Gregoriana revocantur omnia, & ſingula indulta, ac Privilegia Principibus conſeſſa extrahendi delinquentes ab Eccleſia, & nominatim fraudolentes decoctores ex deductis a Delbene cit. dub. 6. num. 7. & 8. Farin. d. cap. 3. num. 64.

72 Ex quibus ſatiſfit expoſtulationibus Principum, qui sæpe queruntur, ut ipſi ajunt, di non poter mai caſtigarſi niun malvagio, ſecondo che meriterebbe, quando gli ſi permette il ricorso alla ſacra Congregazione dell' Immunità, etiamdio che il medefimo malvagio ſi abuſi con grandiffimo ſcandalo del rifugio in Chieſa; o in luogo immune, mentre vi continua le pratiche con banditi, vi ordiſce omicidii, vi ſpediſce bollettini per ricatti, e vi ſi fa offerware con ogni ſorte di ſcandaloso commercio, ritenendovi ſino la notte non ſolamente le mogli, ma le meretrici ancora. Di ametterſi l' appellazione dalle ſentenze degl' Ordinarii allora ſolamente, quando queſte ſono in favore della giuſtizia ſecolare. Il che praticarſi non oſtante la chiara proibizione della Bolla di Gregorio, ivi: quacunque appellazione poſtpoſita. Di ſoffrirſi queſti, e ſomiglianti gravi pregiudicii del buon loro governo, quando ben anche in riguardo al ſentimento puro Eccleſiaſtico della S. Congregatione ſi contentano, che contro tali ſclerati habbia ſolamente luogo la pena ſtraordinaria; poſciache per la dichiarazione di queſta ſi portino tanto avanti le riſoluzioni, che non fanno più quel buon effetto, che farebbono, ſe queſte ſi daſſero con la neceſſaria ſpedizione, Dal che i medefimi Principi vengano a concludere, che le Chieſe, e i luoghi immuni la

la principal considerazione, si deve havere alla giustizia, servono in effetto per sicurezza de' malvagi non solamente doppo haver questi commesso il delitto ma anche innanzi di commetterlo, e che anzi costoro non sarebbero risoluti di commetterlo, se prima non si fossero assicurati di havere la ricoperta, e lo scampo della Chiesa.

- 72 Non sunt itaque exaudiendi ii, qui hoc asylum religionis munitum hisce temporibus passim; aut aperta petitione oppugnant, aut calumniolis litibus per cuniculos subvertunt. Equidem nihil æquius dici potest, si sano iudicio res æstimetur: sed nec quidquam capitalius publicæ securitati, si hoc perfugio licet abuti ad eludendam vim rerum ritè iudicatarum, & rescindenda decreta Summorum Pontificum, ac Ordinis Eminentissimi. Romana Curia, cujus Sacrosancta authoritas est, tandiù stabit, quamdiù Constitutiones Pontificiæ vel in usu, vel in contemptu paulatim non exolescant. Non potest quidem recusari in hoc fatali rerum motu, quo minus multa incidant præter leges, præterque morem majorem; sed quo pluribus præsidii nititur potestas laica ad turbandum Immunitatis perfugium, hoc arctius, contentiusque legum habentæ moderandæ sunt. Ajunt, Constitutionem Gregorianam refragari sacris Canonibus, ac proinde nullius esse momenti. Quæ oratio palam est adversus omnes Constitutiones, utpotè quæ supremo Ecclesiæ Capiti exprobrat vel supinam juris ignorantiam, vel quod sædius longè, flagitiosam ejus depravationem, idque in causa levato velo iudicata. Porro autem an id juris erit versutis hominibus post rem iudicatam, quod ne rebus quidem integris leges quædam concedunt, ut Constitutio illa Gregorii, ac decreta Cardinalium rejici, ac recusari possint cum haud dubia ratione juris plura permitti soleant ad hoc, ne quid constituatur, quam ut ritè constitutum subvertatur? At tamen haudquaquam par videtur, ut communem seculi invidiam subterfugiamus, & præcipuam aliquam sortem postulemus, tamen si nec jus, nec ratio a nobis starent, sedis Apostolicæ magni referret hanc in primis causam nullo modo retrahari, ne vilescat sacrosancta illa opinio, quæ penitus in animis gentium insedit de ejus, & in cognoscendo diligentia, & in iudicando religione, & in exequendo auctoritate.
- 74 Declarationes, & decreta multa S. Congregationis opportunè compendio jam exhibeamus.
- 75 Confugientes ad Ecclesiam, etiam si ligati catenis, & ferris confugiant, gaudent immunitate, in Beneventana 6. Maji 1653.
- 76 Qui cum armis prohibitis ad Ecclesiam confugiunt gaudent immunitate, in Salernitana 30. Septembris 1626.
- 77 Confugiens ad Ecclesiam pro debito civili gaudet immunitate, in Cotronen. 21. Julii 1627.
- 78 Confugiens ad Ecclesiam dum ducitur ad supplicium gaudet immunitate, in Vallisoletana 19. Maji 1627.
- 79 Confugiens ad Ecclesiam, si ab ea exeat cum salvoconductu, & carceretur a Curia laicali, est restituendus, in Ariminen. 3. Maji 1628.
- 80 Ecclesiastici confugientes ad loca immunia gaudent immunitate, prout, gaudent laici, in Tranen. 19. Junii 1635.
- 81 Innixus stipiti portæ Ecclesiæ gaudent immunitate, in Amerina 28. Maji 1628.
- 82 Adhærens muro Ecclesiæ gaudent immunitate, in eadem Amerina 18. Februarii 1632. & in Camerinen. 13. Julii 1638.
- 83 Evadens è manibus birruariorum, & adhærens valvis Ecclesiæ, gaudet immunitate, in Firmana 13. Julii 1657.
- 84 Qui in actu carcerationis cohærebat valvis Ecclesiæ unico pede, & unica manu, gaudet immunitate, in Brundusina 4. Septembris 1640.
- 85 Tenens anulum valvarum Ecclesiæ gaudet immunitate, in Caputaquen. 7. Septembris 1638.
- 86 Captus a birruariis in janua Conventus, five Monasterii gaudet immunitate, in Rossanen. 18. Februarii 1653.
- 87 Captus in platea Cathedralis Ecclesiæ gaudet immunitate, in Narniensi 17. Julii 1663.
- 88 Confugiens ad Ecclesiam ligatus cum birruario non gaudet, in Florentina 6. Movembris 1634. & in Aletrina 2. Martii 1660.
- 89 Carceratus sequens, & manu tenens fimbriam vestis Sacerdotis redeuntis ad Ecclesiam cum Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento gaudet immunitate, in Militen. 2. Maji 1626.
- 90 Affociens processionem Sanctissimi Sacramenti gaudet immunitate 30. Septembris 1636.
- 91 Condemnatus ad supplicium mortis, effringens car-

ceres, non autem compedes, si confugiat ad Ecclesiam gaudet immunitate, in Romana 11. Februarii 1648.

Furans in Ecclesia, quamvis gaudeat, punitur pœna exilii, in Januen. 15. Januarii 1647.

Confugientes non possunt retineri in Ecclesia in com- 93
pedibus, aut ligati, in Consentina 11. Junii 1627.

Condemnatus ad triremes aufugiens è carcere ad Ec- 94
clesiam gaudet immunitate, in Anglonensi 22. Junii 1660.

Ad gaudendum immunitate sufficit confugiendi proba- 95
tio arbitrio Episcopi, in Syracusana 15. Julii 1626. Do-
nius, in qua cum aliis vivit Fiscalis Curie Episcopalis,
non gaudet immunitate, S. Congreg. Immun. 2. Aprilis 1669.

Litteræ pro ejectione delinquentium a loco immuni 96
dari possunt tantummodo a S. Congregatione immunitatis,
in Hydruntina 11. Junii 1627.

Decoctorum bona sunt extrahenda a loco immuni, & 97
consignanda Judici causæ, in Amalphitana 29. Decem-
bris Junii 1625. in Januen. 3. Junii 1625. & in Der-
thonen. 26. Junii 1628.

Ordinarius loci non potest extrahere bona decoctorum 98
absque facultate sedis Apostolicæ, in Neritonen. 17. Ja-
nuarii 1528.

Decoctoribus, qui ad Ecclesiam confugiunt, solet præ- 99
figi terminus, quo elapso servatis servandis possunt ex-
trahi, in Neapolitana 11. Martii 1625. Non possunt ta-
men extrahi absque facultate Apostolica, in Panormita-
na 21. Januarii 1626.

Decoctores Regiæ Camere possunt extrahi, & 100
mancipari carceribus Ecclesiasticis, donec integrè per-
solvant, in Neapolitana 18. Junii 1626. & 9. Octo-
bris 1629.

Immunitate gaudent Clerici, qui post delicta patrata 101
ad Ecclesias confugiunt extra casus in Bulla Gregoria-
na comprehentos, quo in casu Abbatis opinio commu-
niter est rejecta, ac reprobata, S. Congr. Episcop. in
Tropien. 24. Januarii 1615.

Immunitate gaudet pro debito civili ad Ecclesiam con- 102
fugiens, ead. S. Congr. in Cotronen. 21. Julii 1617. &
in Beneventana 10. Maji 1619. & in Senogallien. 22.
Novembris ejuldem anni.

Capellæ privatorum palatiorum non gaudet immu- 103
nitate, ead. S. Congr. in Marsicana 17. Novembris
1617. & S. Congr. Immun. in Perusina 9. Decembris 1631.

Mater occidens filium infantem non gaudet im- 104
munitate Ecclesiæ, Sac. Congr. Concilii 3. Decembris
1632.

Malis medicamentis procurans abortum non gaudet 105
Ecclesiæ immunitate, ead. S. Congreg. Concilii 30. De-
cembris 1632.

Qui faciem, vel vultum, vel os cuiquam in Ecclesia 106
vulnerat, gaudet immunitate, S. Congreg. Episcop. 16.
Novembris 1618.

Qui elapsus è manibus Satellitum confugit ad Eccle- 107
siam, vel apprehendit parietem, aut seras valvarum,
gaudet immunitate, S. Congreg. Episc. 31. Martii 1604.
& 18. Julii 1614. & 20. Decembris 1616.

Gaudet etiam comprehensus, qui per locum sacrum 108
ducitur. S. Congr. Episc. in Syontina 12. Martii 1603.
& in Theanensi 13. Julii, & in Gieracensi eodem die
ac anno. Verùm contra censuit S. Congr. Immunitatis,
ut supra, sed alibi eas conciliamus.

Attentans mutilare, vel occidere in Ecclesia, non se- 109
cuto effectu, gaudet, ead. S. Congr. Episc. 22. Januarii
1627.

Clerici confugientes ad Ecclesiam gaudent immuni- 110
tate; etiam respectu utriusque Judicis, ead. Sac. Congr.
Episc. in Faventina 26. Aug. 1601. & in Tropien. 24.
Januarii 1617.

In materia Immunitatis procedendum est per viam 111
censurarum, non capturæ, S. Congr. Immunitatis in Ve-
rulana 14. Decembris 1626.

Infidelis, five sit servus, five mancipium, gaudet im- 112
munitate Ecclesiæ, ead. S. Congr. Immunitatis in Ca-
thacen. 18. Febr. 1631.

Grassatores, five latrones publici nongaudet immu- 113
nitate. Gregorius XIV. in sua Constit. Non possunt
verò dici publici latrones, qui semel, aut bis aliquem
spoliarunt, vel sæpius, sed occultè in viis privatis, vel
etiam in locis sacris, dummodò non publicè furari con-
sueverint, S. Congr. Episc. 10. Martii 1610. in Catha-
een. & in Laudeasi 28. Aprilis 1623.

Monetarii gaudent immunitate Ecclesiæ, sed contra 114
Ecclesiasticos in hoc delicto procedendum est juxta Con-
stitutionem Urbani VIII. sub anno 1627. S. Congreg.
Immun. in Oppiden. 16. Januarii 1635.

- 115 Cognitio causæ Clerici monetarii spectat ad Episcopum juxta Constit. Urbani, ead. S. Congr. 18. Februarii 1631.
- 116 Monetarii gaudent immunitate Ecclesiæ, quia non sunt de exceptis in Constit. Gregoriana; solet tamen ob gravitatem delicti a Sanctiss. dispensari, ut extrahantur cum debita decencia, & cum interventu personæ Ecclesiasticæ; deducendo reos ad carceres Episcopales, in quibus sub tuta custodia retinentur juxta tenorem dictæ Constitutionis usque ad novum ordinem suæ Sanctitatis, ut in Pisana 8. Aprilis 1668.
- 117 Declarantur excommunicati ex causa custodiæ baroncelli in Ecclesia custodientes reos ad illam confugientes, in Amerina 4. Decembris 1629, ex Sac. Congreg. Immun.
- 118 Non est permittenda custodia confugientium ad Ecclesiam ex ead. S. Cong. in Neapolit. 22. Junii 1627.
- 119 Acriter reprehenditur Archiepiscopus Contentinus super custodia confugiatorum, in Consentina 21. Junii 1627. ex ead. S. Congreg.
- 120 Custodia etiam remota ab Ecclesia est amovenda, ead. S. Congr. 14. Februarii 1634.
- 121 Capellæ, sive Ecclesiæ in arcibus, sive Castellis existentes gaudent immunitate, S. Congreg. Immunit. sub anno 1653. Unde cum D. Cardinalis Trivultius nomine Majestatis Catholicæ supplicaret pro declaratione, vel licentia, ne milites delinquentes, qui ad illas confugiunt, gaudeant immunitate, neve Ordinarii possint se ingerere in impediendam punitionem delictorum, licet confugerint ad dictas capellas, sive Ecclesias, Congregatio Immunitatis eodem anno censuit respondendum, quod in casibus particularibus consulatur S. Congregatio.

CONSULTATIO V.

An percutiens Clericum mortuum incidat in can. Si quis suadente 17. quest. 4. Ubi obiter tantum exploditur judicium cujusdam Anonymi de constitutione hominis.

1 IN cap. si quis suadente 17. quest. 4. habetur Constitutio Innocentii II. in Concilio Lateranensi c. 15. quæ est hujusmodi: *Si quis suadente diabolo, in Clericum, vel monachum manus violentas injecerit, anathematis vinculo subjaceat, & nullus Episcoporum præsumat illum absolovere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & ejus mandatum suscipiat*, ex quotextu habetur excommunicatio latæ sententiæ contra injuriosè manum injicientes in Clericos, vel Religiosos; quia, licet verbum *subjaceat*, tanquam futuri temporis, in aliquibus casibus sit sententiæ ferendæ, ut apud Tiraquel. in l. si unquam, v. Revertatur, num. 149 tamen regulariter loquendo est latæ sententiæ, ut idem Tiraquel. ibi num. 148. & ita in terminis de hoc can. si quis suadente, ipse Tiraquellus *ibidem* latè probat cum multis juribus, & Doctoribus, & expressè sic habetur de eodem can. si quis suadente, in cap. quod translationem de offic. leg.

2 Nomine autem Clerici continetur & is, qui solam habet primam tonsuram, Sayr. lib. 3. cap. 26. num. 4. Et procedit, etiam si non habeat requisita Concilii Tridentini ad utendum privilegio fori, ut declaravit S. Congregatio apud Barboiam in d. can. si quis. Monachi autem nomine intelliguntur omnes Religiosi etiam latè dicti, id est etiam si non emittant tria vota substantialia, dummodo sit eorum Religio a Sede Apostolica approbata, ut Doctores, quos allegat Diana res. 61. tr. 1. to. 2.

3 Nunc ad rem. Tenendum est, quod percutiens Clericum, vel Monachum mortuum incidat in excommunicationem d. can. si quis suadente, est communior, eamque tradunt Felin. in cap. Anobis 2. num. 4. de sent. excom. Albert. Brun. de augm. num. 95. Boer. dec. 316. num. 12. Duëgn. regul. 99. ampl. 6. Hippol. in l. unicam num. 53. C. de rapt. vrg. & in l. fin. num. 56. ff. de quest. Tolet. l. 1. cap. 31. §. quarto debet, in fin. Squill. de privil. Cler. cap. 6. num. 36. Bellert. in disq. Cler. rit. de favor. Cler. §. 1. num. 12. Villalob. p. 1. sum. tr. diffie. 22. num. 16. Nald. v. sepultura, num. 5. Spell. dec. 45. tom. 1. Delbene de imm. cap. 2. dub. 4. num. 9. ubi contrarium censet quoad irregularitatem, si quis mortuum mutilaverit, quia mortuum mutilando non privat membrum hominis aliqua vita; & alii. Ratio unica est, quia mortuo quoque inferri potest injuria, ut notant Bajard. ad Clar. §. fin. quest. 77. num. 16. Medices in tr. mors omnia solvit p. 3. num. 61. Decian. tr. crim. lib. 9. cap. 17. num. 19. Carol. de Grass. effect. 9. Cler. n. 140.

4 Ac proinde inferens injuriam Clerico, vel Monacho, etiam mortuo, incurrit pœnas impositas illam inferentibus, atque hinc est, quod post mortem delinquentis non

debet Judex imponere pœnam cadaveri; quia videtur inferre injuriam defuncto, & per consequens hæredibus, alias teneretur in iudicatu, arg. text. in l. §. quoties, ff. de injur. ac tenet Angel. & Imol. in l. defuncto ff. de publ. Judic. Petr. in l. 2. C. qui test. fac. pos. & ibi Cyn. Rom. Alex. Jas. Com. & alii; quod tamen intelligendum est, nisi delictum sit gravissimum, & enorme; quia tunc rectè poterit Judex pœnam imponere cadaveri, arg. textus in cap. Mulier 15. quest. 1. & in cap. cum ad Monasterium, de stat. Monach. ubi habetur quod si proprietates apud quemquam Regularem inventa fuerit in morte, ipsa cum eo in signum perditionis extra Monasterium in sterquilinio subterretur, probatque Glos. singularis in l. 2. ff. arborum furtim cesarum, text. in l. capitalium ff. de pœn. text. in §. famulos ejusdem l. & notat. Imol. in d. l. defuncto col. 1. Id, quod praxi servatur in his delictis. Primò. in delictis hæresis, quia durat post mortem quoad bona, & probato delicto post mortem confiscantur bona Textus est in l. 4. C. de hered. in l. Apostatarum C. de Apost. in cap. sane 11. 24. quest. 2. in cap. Accusatus, §. in eo, de heret. lib. 6. Secundò in crimine læsæ Majestatis humanæ, quod durat post mortem respectu bonorum, textus est in l. ex judiciorum, ff. de accus. in l. Pantoniis, §. Rei perduellionis, ff. de acq. hered. in l. donatione, §. fin. ff. de donat. in l. cum filius §. fin. de leg. 2. in l. pen. & in l. fin. C. ad leg. Jul. Majest. & in §. Per contrarium, Instit. de hered. que ab intest. det. & in §. 2. Instit. ff. de publ. jud. & ubique communiter Doctores. Tertiò in crimine repetundarum, quando Judex durante officio injustè recepit aliquas pecunias, vel res a subditis, vel litigantibus; ut in l. 1. & per tot. ff. ad leg. Jur. rep. quod durat post mortem quoad pœnam bonorum, textus est in d. l. ex judiciorum, ff. de accus. & ibi Glos. ord. & Doctores communiter. Quartò in crimine peculatus, quando quis rem sacram, vel publicam subtrahit, quod crimen durat post mortem quoad pœnam bonorum, text. in l. fin. ff. ad l. Jur. pec. ubi Doctores. Quintò, quando reus delinquens conscientia criminis se interfecit, postquam erat accusatus, vel inquisitus de crimine, vel in eo deprehensus. Nam tale delictum durat post mortem respectu confiscationis bonorum, si crimen erat tale, propter quod bona veniebant confiscanda, quia habetur pro confesso, & condemnato; licet hæredes possint probare contrarium, text. in l. fin. ff. de bon. eor. qui ante sent. mort. sibi consc. & ibi Gl. & Doctores. Sextò, quando ex delicto imponitur pœna amissionis bonorum ipso facto, vel jure; tali enim casu durat delictum post mortem respectu bonorum, text. in l. Casus, ff. ad Syllan. in d. l. ex judiciorum, ff. de accus. in auth. de incest. nupt. in cap. 1. de homic. lib. 6. facitq; textus in l. commissæ ff. de publ. & velt. tenetq; expressè Gl. juncto textu in l. 3. §. quod autem ff. quod quisque juris in Gl. fin. quam ibi ad hoc commendat Bart. Bald. & communiter Doctores.

Nec obstat, quod licet verum sit, mortuo inferri posse injuriam; sicut etiam deferrì potest honor, ut constat ex praxi quoad honores funebres, non tamen ex hoc sequitur, quod favor Canonis se extendat etiam ad corporam mortuorum. Nam sic etiam mortui honorari possunt, & injuria affici in suis statuis, & imaginibus, non tamen sequitur, quod percutiens statuum, aut imaginem Clerici, vel Monachi incidat in Canonem; quia statua, & imago non est Clericus, & proinde verba legis casui aptari non possunt; ut enim locum habeat pœna Canonis, necesse est, quod verba ipsius casui aptari possint; ubi enim verba legis non conveniunt, dispositio locum non habet, l. quod constitutum, ff. de milit. testam. & l. Hos accusare, §. omnibus, ff. de accus. & cap. Indemnitate, §. sed cum eas, de elect. in 6. Unde partem negatavam tenent Dec. in cap. Ad hæc, num. 34. de privil. Grass. conf. 7. num. 9. de sent. excom. vol. 1. Leonius de censur. recollect. 5. num. 55. Henriquez lib. 14. cap. 3. num. 8. lit. B. quia inquirunt; non percutit Clericum; & proinde verba legis locum non habent; Clericus enim necessariò est homo, qui solus est capax ordinis Ecclesiastici ita, ut nisi sit homo, neque etiam sit Clericus; nam deficiente homine, deficit fundamentum, immò ipsa persona, in qua potest esse Clericatus.

At hæc objectio nullius est momenti; quamvis enim homo sit quoddam totum, seu compositum coalescens ex anima, & corpore, itaut neque anima seorsim, neque corpus sint homo juxta doctrinam Catholicam, quam tradunt ex Aristot. 2. de an. tex. 5. D. Augustin. lib. 19. de civit. Dei cap. 3. D. Thomas 1. p. quest. 75. ar. 4. & quest. 79. ar. 1. Innocentius III. in cap. In quadam §. sed adversus, de celebr. missar. & idè si solvatur compositum, solvitur, & deficit homo, ut constat etiam in omnibus aliis, quæ ex aliqua compositione resultant; quia forma consistit in indivisibili, ut notant Doctores in l.

in l. si veritas, C. de fidei. Attamen cum Clericus mortuus, saltem denominativè vocetur Clericus, potest quidem dici, quempiam injuriam inferre per violentam manus injectionem in Clericum; quod satis est ad fundandam excommunicationem d. Canonis. Deindè Novitius, & Conversus non habent ordines, & tamen secundum hos Doctores, qui eos percutit, incidit in Canonem; quare non applicatur exemplum de statuis, & imaginibus, quia non sunt pars hominis, sicut fuit cadaver Clerici, quod est capax honore, vel injuria.

7 Minus obstat, quod mortuus non est in jurisdictione; quia sufficit, quod sit in jurisdictione, qui ipsum mortuum percutit.

8 Hinc licet cuidam Anonymo in sua censura lapsus videatur Scriptor doctissimus duplici fungens munere historici, & Apologizæ, dum ait, in plerisque dicti Scriptoris concitatio, & acumen, plura etiam nervosa sunt, densa, & argumentis confertissima, dictioque ipsa pugnaz; ferit enim, atque collimat certissimè, tamen adfectatio sæpè, ac tumor, sententiarum fractæ, & conglobatæ, circuitus, conglutinatioque verborum, & fucatus nitor, ac minuta quædam dicta, aut vana, quæ aspectu blandiantur, excussa moveant risum, immò & stomachum, atque bilem. In similitudinibus; in exemplis, in multis extraneis disputationibus elatus, intempestivus, juvenilis deprehenditur. Ad fidem quod attinet, pluribus, quæ dicit, tanta autoritas inest, ut dissentire pudeat. Sed nonne in permultis sanum judicium desideratur, & vota sua pro rebus in tabulas refert, sive non quæ novit facta, sed quæ voluit? Criticus certè etiam morum, vel ex eo summus fuit, quod ne summis quidem Ecclesiæ fastigiis pepercit. Cæterum magnus est Historicus argumento, ac explanatione, essetque major, si minus scripsisset. Quis nescit, subdit M. Tullius, qui complexus videtur lib. II. de Oratore quæ ad historiam necessaria sunt, primam esse historiam legem, ne quid falsi dicere audeat, deindè nequid verè non audeat? ne qua suspicio gratiæ sit in scribendo, ne qua simultatis. Hæc scilicet fundamenta nota sunt omnibus; ipsa autem ædificatio posita est in rebus, & verbis. Rerum ratio ordinem temporum desiderat, regionum descriptionem. Vult etiam, quoniam in rebus magnis, memoriaque dignis consilia primùm, deindè acta, postea eventus expectantur, & de consiliis significari quid scriptor, & in rebus gestis declarari non solum quid actum, aut dictum sit, sed etiam quomodo. Et cum de eventis queritur, ut causæ explicentur omnes, vel casus, vel sapientiæ, vel temeritatis, hominumque ipsorum non res gestæ, sed etiam qui fama, ac nomine excellent, de cujusque vita, atque natura. Verborum autem ratio, & genus orationis fuscum, atque protractum, & cum lenitate quadam æquabili profuens sine hac judiciali asperitate, & sine scientiarum forensium aculeis prosequendum est. Leges claras, breves, eruditas, & ad quas nihil habeo, quod addam, leges Cicerone dignas, qui eas scripserit, par autem parendi necessitas, qui intellexerit, æquale delictum, qui pertinaciter violarit. Sanè si quibus in locis subjungit Anonymus, lapsus est scriptor iste, vel hoc ipsum ei debeatur, quod nos excitavit ad veritatem, cujus splendorem quovis nomine chariorem habere debemus. Ille igitur initio proemii suæ historiæ sic ait: *Quell' Istoria, che io prendo a scrivere non è per dilettare col gustoso orrore delle battaglie la fantasia, potenza commune ad ogni animale, ma per migliorare con la notizia d'importantissime verità l' intelletto, ch'è solo nell' huomo, e che solo è l' huomo.* Indè sic prolequitur Anonymus.

9 Hic error fuit Platonis in Alcibiade primo, ubi ut ostenderet, aliud esse nos ipsos, aliud res nostras, aliud, quod ad res nostras attinet, itemque & is, quic utitur, & id, quod ille utitur; Nos quidem ipsi, scilicet homo est, inquit, anima rationalis, mentis particeps. corpore utens; itaque corpus res nostra est. Pergit insuper ibidem dicere, hominem esse unum quoddam ex his tribus, scilicet aut animam, aut corpus, aut hoc unum totum ex utrisque compositum, dictumque fuerat, illud, quod imperat corpori, hominem esse, corpusque non imperare sibi, neque item compositum imperare sibi; quia si singulæ partes non imperant, neque simul junctæ; quandoquidem igitur neque corpus, neque utrumque simul homo est, relinquatur horum alterum, vel nihil ipsum esse, vel si aliquid est, nihil aliud esse hominem, quam animam. Est & alter locus in Epinomide, & clarius 12. legum, quæ quidem tanquam delicias plusquam in cæteris amplexati sunt Academici, quibus evanescendi ansa ab Antesignano præbita usque adeo est, ut illorum alii sententiam mordicè affirmarent, dicerentque hominem revera esse ipsum animum, essentia a corpore segregatum, in quo quicquid est pul-

chrum, esse & bonum, etiam si indè corporis sequitur incommo- dum; corpus enim non partem esse hominis, sed instrumentum, & instrumenti malum ad utentem minimè pertinere. Ita Proclus in Alcibiade 1. Plotinus Enneadis 4. lib. 7. cap. 1. & Enneadis 6. lib. 6. ac Ficinus multis in locis Non enim informari corpus ab anima Pythagoras existimabat, sed corpore animam ut, tanquam instrumento, ut planè licuerit Platonidicere, hominem esse animam. Sanè hunc ad modum corpus ipsum nihil hominis est, nisi tanquam possessoris, vel ut equus, aut malleus militis, aut fabri. Eadem effutit monstra Proclus in Timæum, vehi scilicet a leone animam. Ita vecordiae maculam delirii lavit atramento.

Verùm, cum Plato negat hominem esse compositum eo, quod non imperat, aliquid sibi adversi concitat, tunc potissimum, cum inquit, propterea compositum non imperare, quia partes non imperant; quod nulla ratione effici potest, inquit ipse, ut utrumque imperet simul. Cujus rei gratia ab ipso quæro, quid erant illa duo? Dicit, unum esse corpus. Alterum verò quid esse intelligebat? An animam? Igitur neque animæ imperat, contra quam ipse cupiebat, collimabat autem ad illud, ut animam solam hominem esse probaret; si enim conjuncta non imperat, quia separata non imperabat. Igitur anima sola minimè imperabat, & eadem ipsius consecutione, neque conjuncta; quamobrem animam nullo modo fuerit homo eo, quod illa corpori imperat, & præterquam quod extraneus videtur iste probandi modus, adhuc etiam haud recta est omnino consecutio, qua inferebatur, separatam non imperare animam, ergo neque conjunctam. Hoc enim modo miscibilium omnium virtutes negarentur, quorum vis singulorum seorsim sumpta nihil tale efficere valebat; quale, dum ad compositionem venit, efficere visa est. Sed quid etiam dicit ad ea, quæ de quantitatis virtute afferri solent, an solus unus dies cæteri additus annum minimè claudet, propterea quod solus id facere queat? An centum homines simul lumpiti propterea navim non trahent, quia illam separati movere non poterant? Omnino autem operationes suppositorum esse ipsamet natura, non modò Aristoteles docet.

Sed propius ad prioris argumentationis modum accedamus, ut si fieri possit, hominem non animam solam, sive solum intellectum, sed totum esse compositum necessariò ostendamus. Illud ex Timæo considerandum propono, quo dicitur animos corporibus necessariò fuisse insertos, ut quæ fuerit illa necessitas, aliquantulum inspiciant, an adhuc aliquid complementi futuro homini accedat, cujus gratia tot sudores descensurus animus patiebatur? Nam ibidem inspiciet essentialia quædam compositi esse operationes. Et quamvis hoc, aut illo corpore carebit anima, nunquam tamen extra corpus omnino esse apud Platonem certum est. Quo igitur tempore dabit mihi Plato solam animam, tunc veras hominis operationes ab ipso exposcam, undè hominem solam animam esse comprehendam. Interim addam ex eodem Timæo, animum a Deo in corpore fuisse inclusum, intelligentiam verò in animo, cujus causam si ex Platone requiras, eam esse respondebit; Jovem sic ratum opus illud esse pulcherrimum. Sed si Deus optimus est, & ad ipsius bonitatem pulcherrima fecisse pertinet, eodem impulsu animos corporibus ab eo fuisse insertos dicam, quo & intelligentiam animis inferere voluerit. Atqui fieri non potest, ut animam illud esse dicamus, quod sola intelligentia est; siquidem intellectio, & res intelligens, præterquam in Deo, nulli unum sunt; igitur, & de humano composito identidem intelligendum est, ut homo non sola sit anima, sed anima tale quid sit in homine, qua & homo verè dicitur homo.

Legisti, mi lector, Anonymi sententiam, sed offuscata- tam malevolentia; scriptor enim ille longè doctissimus hæc omnia sciebat, sed voluit accipere hominem secundum nominis dignitatem. Voluit cum Aristotele, quod quemadmodum tota anima, quamvis tribus potentiis consistat, dum sola intelligens consideratur, non ob id reliquæ potentiæ ab animæ appellatione excluduntur, cum satis sit illa pars, qua, ut inquit Aristoteles, homo intelligit, atque sapit; & hoc etiam nomine plerisque e sanctis viris, immò & D. Paulus ad Romanos cap. 7. hominem accepisse videtur; ad hoc enim, quod anima sit, aut requiritur habere omnes operationes hominis, aut principales. Si omnes, nunquam anima esset homo etiam apud Platonem; si principales, ergo anima intellectiva est homo; hinc est, quod secundum Aristotelem lib. 9. eth. cap. 4. & 8. & lib. 10. cap. 4. & 7. illud potissimè videtur esse unumquodque, quod est principale in ipso. Sicut quod facit rector Civitatis, dicitur civitas facere; & hoc modo aliquando, quod est principale in homine,

mine, dicitur homo, siquidem pars intellectiva, dicitur homo interior; quare induci non possum, ut patiar Anonymi inscitiam, iniquum iudicium, frigidam calumniam, quibus viro Christianæ Theologiæ alioqui defensori acerrimo, Gentilium opinionem imposuit.

13 Scio & ego, quod ex hoc Platonis errore Sixtus Senensis libro suo Bibliothecæ 6. annot. 48. hanc hæresim in Auctore operis imperfecti *homil. 25. detegit*, & locum modò citatum, in quo inquit, videri innuere animam solam esse hominem, corpus verò esse indumentum ejus; ejusdem hæresis fuit Georgius Venetus *tom. 1. problemat. sect. 1. probl. 26. & problemat. 159.* contra quem subdit Sixtus hæc videri alludere ad Origenis dogma de animabus ante corpora conditis, partim ad placitum eorum, qui negant animam esse corporis formam. In eandem hæresim incidit Tatianus in illa oratione, quam & doctam quidem, atque moratam ad Græcos scripsit.

14 Adversus hunc errorem pugnat ex Patribus Dionysius Areopagita *lib. de divin. nominib. capit. 6. ad med.* ubi sic ait: *Atque etiam hominibus Angelorum vitam largitur, quam concretis ex multis partibus adipisci possunt, ac pro summa humanitate sua nos etiam aversos, & abductos ad se convertit, & revocat; quodque multò est divinius, nos etiam totos animos dico, & parva corpora, sed ad perfectam, absolutamque vitam, & immortalitatem traducturum esse promisi.* Eadem habet Athanagoras pius philosophus, atque Christianus, quem inter Ecclesiasticos Doctores, atque Patres alii recensent in libro de mortuorum resurrectione, quasi in Platonem invehens. Item Tertullianus *in lib. de resurrect. carn. cap. 6.* Gregorius Nazianzenus *orat. 38. quæ est de Christi nativ.* Æneas Gazæus, Platonicus Philosophus, vir antiquissimus, dignus, qui & Patris nomine decoretur in Dialogo, qui Theophrastus inscribitur, sive de animorum immortalitate, & corporum resurrectione. Ex Theologis verò unus inter omnes unicuique singularis instar omnium D. Thomas *p. 1. quest. 75. ar. 4.* aliique cum Canonistis *in Clem. 1. de sum. Trinit. & fil. Cath.* quo loco definitur de fide, animam rationalem, sive intellectivam esse formam corporis humani per se, & essentialiter; quæ definitio pendet ex his, quæ hæcenus a nobis dicta sunt. At de hoc non amplius.

CONSULTATIO VI.

De absolute ab excommunicatione Can. si quis suadente diabolo 17. quest. 4. non pauca prædicte differuntur pro utroque foro, ubi etiam quando, & quibus in casibus pena cadaveri imponatur, ac de homicidio, vel mutilatione Clerici, vel presbyteri, & penis in occidentem, & mutilatorem, ac eorum filios, deque aliis.

15 **A**bsolute hujus excommunicationis est Sedi Apostolicæ reservata, ut in textu *d. Can. si quis.* Sed limitatur primò, quod Episcopus de jure communi potest quemlibet absolvere, quando percussio est levis, idest neque enormis, neque mediocris, *cap. Pervenit, de sent. excom. & ibi Glos. & Abb. traditque Sayr. lib. 3. cap. 28. num. 35. Molin. disp. 57. tract. 3. Layman. lib. 1. tract. de excomm. cap. 5. num. 9. Genuens. in prax. cap. 80. ubi latè hanc materiam declarat; & hæc facultas non solum competit aliis Prælatibus habentibus Episcopalem jurisdictionem a Papa secundum communem, Sayr. loco cit. num. 2. sed juxta probabilem, etiam Vicario generali, ut tenet Bonacina *disp. secunda, questione quarta, puncto quinto, numero quarto*, qui alios allegat, & docet Molina *disp. 59. num. 4. ejusd. tract.* Contrarium tamen tradit Abbas, & Angelus, quos sequitur Sayrus *ibi*; quia textus ad Episcopum verba dirigit; quod est intelligendum, nisi specialiter sit ei mandatum, Sbroz. *de offic. Vicar. qu. 180. lib. 2.* Potest quoque Episcopus absolvere a percussione mediocri, quando percussio est facta inter Clericos in communi viventes, *ut capit. quoniam, de vit. & honestat. Cler. Molin. disp. 27. num. 3. Sayr. num. 7.* Item potest Episcopus absolvere a mediocri officialem Principis, qui ratione officii turbæ arcendæ Clericum mediocriter percussit, *cap. Si verò de sentent. excommunic.* Et idem de ministris justitiæ dicendum, si ratione sui officii exercendi percutiunt per eum textum, & ibi Doctores, Suarez *disp. 22. de censur. sect. 1. num. 70.* cum Cajetano, traditque Layman *loco citato num. 10.* Hæc autem facultas, cum sit magis limitata, non competit Vicario generali, nisi ex speciali mandato, Sbroz. *loc. alleg.**

16 Pariter potest absolvere Episcopus quemcunque etiam ab enormi, habentem impedimentum perpetuum acce-

dendi ad Sedem Apostolicam, *ut cap. De cætero, c. Quamvis, sed sentent. excommunicat. & cap. mulieres cod. titul.* Et quidam dicunt procedere, etiam si impeditus possit recurrere per literas, vel nuncium ad sedem Apostolicam pro Absolutione, quia non tenetur pœnitens sic recurrere, Barboza *in d. cap. Si qui, suadente 17. quest. 4. num. 90. Henriquez lib. 6. cap. 9. num. 7. Avil. part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 6. §. 2. nota, Ugolin. & Duardus apud Bonacina. Sed contrarium est verius cum Bonacina de censur. disp. 1. quest. 3. punct. 2. num. 4. & ita usus obtinuit, undè recurritur ad Sacram Pœnitentiarum, ut in similibus de quibus nos alibi.*

Item potest absolvere Episcopus ab enormi non solum eum, qui impedimentum habet perpetuum, sed etiam temporale diuturnum, quo minùs Papam adire possit, nisi cum magna difficultate, ita tamen, quod si impedimentum non sit futurum perpetuum, absolvatur ad reincidentiam, idest cum cautione juratoria, ut cum primùm potuerit, compareat coram summo Pontifice, seu sede Apostolica, mandatum Apostolicum recepturus, aliàs reincident eo ipso. Si autem perpetuum sit impedimentum, & simpliciter, & absolute absolvet eundem *d. cap. De cætero, cap. mulier, cap. Ea noscitur, cap. de Monialibus, de sentent. excom. cap. Eos, qui cod. tit. in 6.* Et dicitur impedimentum diuturnum arbitrio prudentis, præciscendo a reditu a Curia, ut Navar. *cap. 27. num. 90. Sayr. lib. 3. cap. 20. num. 4. Sanchez. in Decal. lib. 2. cap. 13. num. 30. Suar. loc. allegat. n. 80.*

Et quamvis ferè semper jura loquantur de hac excommunicatione ob percussione Ecclesiasticæ personæ incurram, attamen Doctores communiter dicuntur procedere de omni excommunicatione, quia est eadem ratio, ne anima periclitetur; & ita de communi testatur Sylvest. *v. Absolutio 4. num. 7. & tenet Felin. in d. c. Quamvis, de sent. excom. Navar. d. cap. 27. num. 89. vers. ad primum, Sayr. lib. 3. cap. 28. num. 39. Coninch. disp. 14. num. 241. Avil. par. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 6. & est textus in d. cap. Eos, qui.* Non tamen procedit de aliis censuris, scilicet suspensionis, vel interdicti.

Sed dubium fortassè de illis esse potest, a quibus in articulo mortis absolvi quis possit ad reincidentiam, videlicet quæ sacramentis recipiendis obstant, vel Ecclesiasticæ sepulturæ, id est interdictum personale, & suspensio a receptione Sacramentorum, & ab Ecclesiastica sepultura, quia *in d. cap. Eos, qui, de sent. excom. in 6.* parificantur isti duo casus, scilicet pro articulo mortis, vel pro impedimento adeundi Papam. Sed ab istis potest quis absolvi in articulo mortis ad reincidentiam secundum probabiliorè, quam docet Sanchez *in decal. lib. 2. cap. 15. num. 12.* cum Zambrano; ergo etiam in casu impedimenti prædicti. Tamen contrarium tenendum est juxta communem sententiam; nam omnes Doctores solum id extendunt ad excommunicationes omnes reservatas; & ratio differentia est, quia interdictum, & suspensio non arcent absolute a Sacramento pœnitentiæ accipiendo; hæc autem concessio, de qua agimus, est facta, ne quis diù arceatur a pœnitentia. Undè non est eadem ratio, & alia Sacramenta non sunt Christiano tam necessaria.

Hæc autem facultas etiam competit aliis Prælatibus habentibus Episcopalem jurisdictionem in suos, ut tenet Abb. *in cap. Monachi, numer. 3. in fin.* Aliis autem Prælatibus inferioribus Episcopo non competit, nisi ex aliquo alio privilegio speciali, ut Glos. *in d. cap. De cætero, super verb. licet Diocesano Episcopo, & Abb. ibi numer. 1. not. 2. Sylvestr. v. Absolutio 4. numer. 7.* Undè neque Vicario generali competit, nisi ex mandato speciali Episcopi, Sbroz. *de offic. Vicar. lib. 2. question. 108. numer. 1. & facit cap. fin. de offic. Ordin. Glos. in d. cap. De cætero, loc. cit.* Quia est concessio exorbitans, & materiæ arduæ, Abb. *in d. capitul. Monachi loc. cit.* Adde, quod est concessio limitata certis modis, idè non venit in mandato generali. Undè Felin. *in d. capitul. fin.* comparat hanc facultatem absolvendi facultati dispensandi; nomine autem Vicarii generalis venit etiam Officialis generalis. Idem enim significant Vicarius, & Officialis, *c. ex frequentibus 3. ubi Glos. v. officialium de instit. capitul. 2. ubi Glos. v. officiali, de consuet. in 6. capitul. fin. de offic. Vicar. in 6.* Non tamen nomine Vicarii generalis quoad effectum, de quo hic agimus, venit Vicarius Capitularis; quia Vicarius Capitularis non succedit in jurisdictionem delegatam Vicario Episcopi, sicut nec Capitulum, a quo dictus Vicarius accipit potestatem, succedit in jurisdictionem delegatam Episcopo, *capitul. Pastoralis 11. §. Præterea, de offic. Jud. Ord. Panorm. in cap. quoniam Abbas 14. numer. 82. de offic. Jud. deleg. Rebuff. in prax. benef. de devolut. numer. 68.* Et idè necesse est expectare electionem novi Episcopi, &

pi, & deputationem ejus Vicarii generalis, qui literas delegationis exequat.

7. Quin hæc facultas procedit etiam quoad casus in Bulla Cœnæ Domini secundum probabiliorem, excepto tamen casu hæresis; quia huic juri non censetur per clausulas Bullæ derogatum ob magnam illius æquitatem, ut Coninch. *disp.* 14. *numer.* 242. Suarez *de penit. disp.* 30. *sect.* 3. *numer.* 9. & in *tract. de fid. disp.* 31. *sect.* 4. *numer.* 26. Sanchez *lib.* 2. in *decal. cap.* 13. *num.* 37.

8. Ex decreto tamen S. Congregationis Episcoporum, & Regularium jussu Clementis VIII. ii, qui privilegia habent absolvendi a casibus Papæ reservatis, non possunt in Italia extra urbem Romam absolvere in casu iniucientium violentas manus in Clericis juxta d. Canon. *si quis suadente* 17. *quest.* 4. ac jaris dispositionem, seu extensionem ad Clericum, & Monachum percutientem se ipsum graviter ex odio, seu indignatione contra se ipsum, non ex spiritu mortificationis, seu pœnitentiæ; quæ est communis sententia, ut testatur Grammat. *dec.* 44. *numer.* 2. Clar. *S. fin. quest.* 77. *numer.* 3. quam etiam tenet Farinac. *quest.* 128. *numer.* 25. & plures, quos allegat Diana *resol.* 81. *tract.* 5. *miscell. par.* 2. Quamvis contrarium, quod scilicet percutiens se ipsum non incurrat in hunc Canonem, teneant Graff. *lib.* 1. *de casib. reserv. cap.* 8. *numer.* 23. Turrian. *de censur. lib.* 3. *disp.* 29. *dub.* 2. Diana *loc. cit.* Nald. *pract. quest. numer.* 24. cum Baldo, & Canonistis; Mantua *dialog.* 125. & probabilem ait Suarez *disp.* 22. *de censur. sect.* 1. *num.* 59. Aliàs si contraverint, incurruunt in censuras, & pœnas latas contra scienter absolventes sine approbatione, seu licentia competentis, de quibus alibi. Id tamen limitandum, quod scilicet non obtinet hoc decretum, quominus possint absolvere a levi percussione, cum sit de jure communi ejus absolutio Episcopi concessa, & Papæ non reservata, Ita Graff. ubi supra *cap.* 8. *num.* 9. & 10. Filliuc. *tr.* 15. *num.* 34. quod est verum, nisi Episcopus sibi etiam hunc casum reservaret, ut patet ex eodem decreto.

9. Quando verò percussio est enormis, absolutè spectat ad solum Papam *cap. si verò* 4. ubi Panorm. *num.* 2. *c. Pervenit* 17. ubi idem Panorm. *de sentent. excom.* & Doctores communiter. Percussio autem enormis dicitur non solum, quando est cum effusione sanguinis causata ex vulnere, vel cum mutilatione membri, verum etiam quando percussio fit in publico, videlicet in platea, in theatro, in Ecclesia. *Instit. de injur. §. Atrox*, cujus verba sunt: & idem disponit textus: *Atrox injuria estimatur vel ex facto, veluti si quis ab alio vulneratus sit, vel fistibus casus; vel ex loco veluti, si cui in Theatro, vel in foro, vel in conspectu Prætoris injuria facta sit, vel ex persona, veluti si Magistratus injuriam passus fuerit, vel si Senatori ab humili persona injuria facta est, aut parenti, patronoque fiat a liberis, vel libertis, & idem disponit textus in l. Prætor edixit, §. Atrosem injuriam, ff. de injur. text. in l. Apud labeonem, §. Hæc autem eod. tit. traditque Panorm. in *capitul. Cum illorum*, *numer.* 9. *de sent. excom.* Vel percussio persona qualificata, ut Episcopus, Parochus, Abbas, *d. capitul. Cum illorum*, ubi Panorm. *numer.* 9. Idem dicendum de percussione mediocri, *capitul. Porro* 7. *de sentent. excom.* Ab excommunicatione enim pro levi percussione, quæ fit ligno, manu, pugno, & similibus, quæ non faciunt vulnus potest absolvere Episcopus, *d. cap. Pervenit*, ubi Panorm. *numer.* 2. & *capitul. si verò*, *numer.* 3. *de sent. excom.* Vulnus autem dicitur, quando fit scissura, seu separatio in corpore, *l. si servus* 27. *§. rupisse*, *§. ad leg. Aquil.* Bart. in *l. Prætor edixit* 7. *§. rem atrociorum* *num.* 1. *ff. de injur.* etiamque tumefactio dicitur vulnus, quando ejus causa est facta scissura, Bartol. *loc. cit.* *num.* 2.*

10. Nec quælibet causa excusat percussorem Clerici a personali accessu ad Urbem pro absolutione obtinendi a sede Apostolica; sed causa tantum legitima, & canonica. Primo ætas excusat, id est puerilis infra pubertatem, *capitul. 1. quamvis* 58. ubi Glof. *v. Puerilis*, & *capitul. fin. de sent. excom.* Glof. in *d. can. si quis suadente*, *v. Violentas* 17. *quest.* 4. Panorm. in *d. capitul. 1. numer.* 1. Goffred. in *summ. de sent. excom.* Ætas senilis adeo gravis, ut non sit capax laboris veniendi ad Urbem. *cap. quod de his*, 26. & *cap. Ea noscitur* 13. *de sent. excom.* Goffred. *loc. cit.* Panorm. in *d. cap. Ea noscitur*, in *princ.* Secundò excusat sexus, & ideò mulieres excusantur, nec tenentur accedere ad Urbem, si sint juvenes, siue senes, siue divites, & sui juris, siue pauperes; quia mulierum itineratio semper est periculosa, *d. cap. mulieres* 6. ubi Joan. Andr. *num.* 1. *de sentent. excom.* & *d. cap. Ea noscitur eod. tit.* ubi Panorm.

numer. 1. Goffred. *loco allegato.* Tertiò conditio, & qualitas status percussoris; nam servi, qui non sunt sui juris non tenentur accedere, quando eorum dominus non fuit in culpa, & grave damnum passurus sit ex absentia servi, vel servus id fecerit in fraudem domini sui, *capitul. Relatum* 37. ubi Panorm. *de sent. excom. in princ.*

Idem dicendum de filio familias, qui adhuc est sub patria potestate, Panorm. in *d. cap. Mulieres numer.* 5. Turrecrem. in *d. can. si quis suadente*, *numer.* 11. & alii. Magna potentia, & delicata complexio excusant Magnates, & Principes ab obligatione accedendi ad Urbem, quando propter delicatam complexionem non possunt laborem itineris ad Urbem accedendi sustinere; sed priusquam ab Episcopo, & Ordinario absolvantur, debet eorum qualitas Romano Pontifici intimari, *d. cap. mulieres*, ubi Panorm. *numer.* 6. Goffred. *loco citato.* Item status Religiosus excusat ab hujusmodi obligatione, *d. cap. Monachi* 2. *capitul. Canonica* 50. & *capitul. Cum illorum* 32. *de sent. excom.* ubi allegatur pro causa, ut Regularibus materia evagandi subtrahatur, & *cap. quoniam*, *§. fin.* ubi Glof. in *v. qui simul vivunt*, *de vit. & honest. Cler.* & hoc intelligit etiam de Novitiis Jo: Andr. in *d. cap. Monachi numer.* 1. & *cap. Cum illorum numer.* 9. Quartò paupertas, quæ sit adeo gravis, ut impediatur accessum ad Urbem, *d. cap. Quamvis*, *de sent. excom.* Glof. in *d. cap. Ea noscitur*, *v. Pauperes*, ubi etiam Panorm. *num.* 5. *de sent. excom.* Jo: Andr. in *cap. quod de his*, *numer.* 4. & in *d. cap. Ea noscitur*, *numer.* 5. *de sent. excom.* Ibi enim dicitur, pauperem nihil habentem, undè vivat, nisi ex artificio suo, quod non potest exercere in itinere, excusari ab accessu ad Urbem, Turrecrem. in *d. cap. ea noscitur numer.* 6. *de sent. excom.* Nec non etiam solitum mendicare, & ex mendicitate prospicere sibi, & uxori, & familiæ, excusari, cum itinerando non possit prospicere uxori, & familiæ, & ita debere intelligi prædictum *cap. ea noscitur*, ait Goffredus in *d. summa de sentent. excom. numer.* 5. Secus verò dicendum est de paupere, qui est solitus mendicare, & non habet familiam, cui prospicere teneatur, & est potens ad iterfaciendum, hic enim tenetur accedere, & non excusatur ob paupertatem, & in hoc sensu intelligitur prædictum *cap. ea noscitur*, Jo: Andr. & Panorm. *locis citatis.*

Quintò infirmitas excusat, *d. cap. ea noscitur*, *cap. quod de his*, & *cap. quamvis*. Quod tamen intelligendum est de infirmitate, quæ impediatur, ut infirmus non possit subire laborem accedendi ad Urbem, *d. cap. quod de his*, ubi Jo: Andr. *num.* 3. & Panorm. *num.* 1. Mortis articulus excusat, *d. can. si quis suadente* 17. *quest.* 4. *cap. Non dubium* 5. ubi Panorm. *num.* 1. & *d. cap. Ea noscitur*, ubi idem Panorm. *num.* 2. *de sent. excom. cap. quod de his*, ubi etiam Panorm. in *fin. eod. cap. Pastoralis*, *§. Præterea*, ubi Glof. *v. Præterquam*, *de offic. judic. ordin.* Articulus mortis, & periculum mortis est idem, ut Glof. in *d. cap. Pastoralis*, *v. Præterquam in mortis articulo.* Tuncque est mortis articulus, quando ex acuta, vel multum gravi infirmitate, siue ex obfisione, siue ex bello, siue probabili naufragio, vel ex itinere per loca periculosa, *l. 3. ff. de donat. caus. mort.* vel ex alio periculo probabiliter imminet mors, Joan. Andr. in *d. cap. quod de his numer.* 2. ubi etiam Panormit. & Glof. in *cap. Pastoralis*, Turrecrem. in *d. can. si quis suadente numer.* 9. & 25. Periculum autem mortis tunc est, quando in eo frequenter homines moriuntur, Paludan. in *4. d. 17. quest.* 2. *de confessione quod ejus introductionem, obligationem, &c. vers. tertius casus.*

Periculum autem mortis, & articulus mortis confunduntur non solum in ordine ad absolutionem a censuris, & reservatis, sed etiam ad effectum absolutionis sacramentalis, quæ cum habeat locum tam pro constitutis in articulo, quam in periculo mortis, ideò in uno loco dicitur articulus mortis, in alio dicitur periculum, ut declaretur, quod dicta concessio non est solum pro articulo mortis in sua proprietate accepto, sed etiam longè accepto pro quocumque periculo, undè mors imminet.

Probatur id ex dicto *can. si quis suadente* 17. *quest.* 4. ubi dicitur *mortis urgente periculo*, ex *cap. non dubium*, & ex *d. cap. ea noscitur*, & ex *cap. quod de his*, & ex *cap. quamvis de sent. excom.* & ex *cap. eos qui*, *eodem tit. in 6.* in quibus dicitur mortis articulus. Ergo in jure mortis periculum, & mortis articulus sunt unum & idem. Id ipsum probatur ex motivo S. Concilii Tridentini *sess.* 14. *cap. 7. de sacram. penit.* ad tollendam casuum reservationem in articulo mortis. Illud fuit vitare periculum damnationis æternæ animarum, quod incurreretur, si non posset quilibet in tali articulo absolvere.

- vere. Hoc autem inconueniens locum habet etiam in periculo mortis, quia etiam in ipso fieri posset, quod non adesset potens a reservatis absolueret, nec posset recurri ad habentem facultatem. Atque ita docent Gomez in *Bull. Cruciatæ clausul. 10. num. 14. Molin. tom. 4. de iust. disp. 63. numer. 5. Suar. in 3. part. disput. 26. sect. 4. numer. 2. Ludov. a Cruce in Bull. Cruc. disp. 1. cap. 3. dub. 16. num. 1. Filliuc. tom. 2. tr. 7. cap. 8. num. 216. Cordub. lib. 5. de indulg. quest. 39. punct. 1. dist. 1. Sylvest. v. interdictum 5. quest. 7. except. 4. D. Anton. 3. p. tit. 14. cap. 19. §. 2. Navar. cap. 27. man. numer. 271. Angles in flor. par. 1. quest. 3. de confes. art. 3. diffi. 1. concl. 3. in fin. Angel. v. interdictum numer. 24. Adrian. in 4. quest. de confes. 3. ar. 3. Medina tr. 2. de confes. cap. quo tempore fieri debeat confessio, Fagundez in l. precept. decal. lib. 1. cap. 16. numer. 5. Henriq. libr. 6. sum. cap. 11. numer. 3. Zambran. in casib. occur. temp. mort. prælud. 1. numer. 7. ac præ cæteris, Glof. in cap. pastoralis v. præterquam de offic. ordin. Gem. in cap. eos qui de sent. excom. in 6. aliique Canonistæ. Qui omnes ideò confundunt articulum cum periculo mortis, quia considerant in ordine ad eos effectus, qui sunt communes periculo, & articulo mortis, qualis præ aliis est absolutio a reservatis.*
- 15 Nomine autem articuli mortis non solum venit verus articulus mortis, sed etiam præsumptus. Verus articulus mortis est, quando mors habet veras, & reales causas, ex quibus inevitabiliter consequutura sit. Præsumptus verò est, quando prudentiam iudicio censentur adesse tales causæ ita, ut mortem imminere validis conjecturis affirmari possit, quamvis revera tales causæ non adessent. Idemque dicendum est de periculo vero, ac reali mortis, & de præsumpto cum ea proportione, quæ militat in articulo mortis.
- 16 Quod si pensatis omnibus circumstantiis non constat de articulo, aut periculo mortis, sed res adhuc dubia manet, tunc resolvendum est in favorem articuli, seu periculi mortis. Quod tamen limitatur ad favorabilia; instans enim periculum reddit causam favorabilem, & facit, quod multa concedantur, ut notat Roman. in replet. l. si verò §. de viro num. 71. ff. soluto matr. Secus autem in odiosis, cum hæc debeant restringi, l. divus ff. de offic. Præsid.
- 17 Si autem adstantes non iudicent adesse articulum, vel periculum mortis, & qui laborat infirmitate asserat se esse in articulo, vel periculo mortis, quia sentiat feviture destitui, credendum est ipsi. Potest enim quisque melius, quam cæteri iudicare de proprio statu, & multoties contingit, quod ex signis externis non appareat morbus, & interim intus consummat. Unde posset contingere, quod infirmus cum magno suo præiudicio destitueretur congruis remediis, si ipsi fides non adhiberetur.
- 18 Hi verò censendi sunt in articulo mortis constituti, qui sunt morti propinqui ita, ut adsint causæ sive extrinsecæ, sive intrinsecæ, ex quibus brevi mors inferenda expectetur. Unde pro infirmis hæc regula tenenda est, quod quando medicus incipit desperare de salute, incipiant esse in articulo mortis.
- 19 Quod autem spectat ad causas extrinsecas, ii censendi sunt constituti in articulo mortis, qui vel damnati sunt ad mortem per sententiam Iudicis, vel qui ita subijciuntur externæ violentiæ, ut inde expectetur mors. Quare necesse est, quod causæ extrinsecæ illativæ mortis sint circa ipsos specialiter, & determinatè applicatæ, & ordinatæ ad ipsorum vitam tollendam. Unde non erit in articulo mortis quis ex eo, quod in prælio dimicat, quia causæ illativæ mortis non sunt circa ipsum specialiter applicatæ. Et ideò licet probabile sit, quod occidatur, non est in articulo mortis, sed solum in periculo.
- 20 Mortis autem periculum dupliciter considerari potest. Vel ut præsens. Vel solum ut imminens. Tunc est præsens, quando de præsentibus adsunt causæ, quæ possunt inferre mortem, ut cum quis jactatur tempestate, aut gravi morbo laborat. Tunc autem solum est imminens, quando de præsentibus non adest, probabiliter tamen potest adesse, ut est tempestatas, & naufragium respectu longæ, ac periculose navigationis. In iure autem sufficit periculum imminens quamvis non sit præsens, ut quis fruatur privilegiis eorum, qui constituuntur in periculo mortis, ut desumitur ex d. cap. ea noscitur, & cap. quamvis de sent. excomm.
- 21 Hinc censendi sunt in periculo mortis, qui suscipiunt navigationem talem, ut probabiliter timeatur superventura aliqua gravis tempestatas, quæ asserat præsens periculum mortis, ut habetur ex l. mortis causa ff. de donat. caus. mort. Quare tunc solum navigaturi videntur se exponere periculo mortis, quando se committunt mari procelloso ita, ut probabiliter timeatur mors, aut longam navigationem suscipiant, in qua non sint habituri copiam confessarii; quia tunc, ne insurgente periculo mortis careant beneficio sacramentalis confessionis fruuntur privilegio eorum, qui sunt in periculo mortis.
- 22 Illi etiam, qui suscepturi sunt periculosum iter, censendi sunt in periculo mortis ex l. aut per insidiosa ff. de donat. caus. mort. dummodò tamen mors probabiliter timeatur, ut si iter sit oblectum a prædonibus, hostibus, in mari a piratis, Glof. in cap. pastoralis, §. præterquam de offic. Ord.
- 23 Prægnans quoque est in periculo mortis, quando est primò proximè paritura; quia meritò timeri potest mors, cum plures in primo partu pereant. Aut, si aliàs peperit experta est se cum periculo parere, quia jam experientia comprobatur periculum; Panorm. in d. capitul. pastoralis numer. 3. ibique Jo: Andr. aliique Canonistæ. Omnes verò prægnantes proximè parituræ tunc demum sunt in periculo mortis, quando licet assuetæ sint feliciter parere; de præsentibus tamen subsunt talibus circumstantiis, ut rationabiliter timeatur mors.
- 24 Damnati ad triremes si essent debilis complexionis, aut ægritudine aliqua habituali tenerentur, unde addita pœna, quam sustinent, timeretur mors, censendi essent in periculo mortis. Item si esset instituenda longa, aut periculosa navigatio; nam tunc ratione talis occasionis censentur in periculo mortis.
- 25 Sic etiam de quibus suspicio est, quod incidant in amentiam, censentur constituti in periculo mortis. Amentia enim est mors hominis quoad partem rationalem; quod habet locum, etiam si non timeatur amentia perpetua, sed tantum ad tempus; quia fieri potest, quod contingat mors tempore amentiæ, aut quod perpetua fiat.
- 26 Qui de proximo inituri sunt prælium cum hostibus, censendi etiam sunt in periculo mortis, Glof. in d. cap. pastoralis, ubi & cæteri Doctores. Cum enim in quolibet prælio plures moriantur, & unusquisque timere possit de seipso rationabiliter, omnes censentur in periculo mortis: Quod locum habet etiam in obsidionibus tam quoad obsidentes, quam quoad oblectos, quamvis isti non sint destinati ad præliandum, nec non in militibus, quando præliò habent occasionem ineundi velitationes cum hostibus vicinis, ac in navigantibus, quando fieri potest, quod in navigatione obvios habeant hostes, cum quibus congregandum sit; hi enim omnes occasione pugne obnoxii sunt periculo mortis.
- 27 Bannitos, qui impunè occidi possunt, esse itidem in periculo mortis, censendum est; sunt enim nec destinati, & habent promotores occisionis, & proinde sunt in continuo periculo mortis; idque non obstante salvo conductu. Odium namque hominis, præcipue potentis sufficit ad constituendum in periculo mortis, l. aut mortis causa, ff. de donat. caus. mort.
- 28 Constituti in ætate decrepita sunt etiam in periculo mortis per textum in l. aut ætate, & l. seqq. ff. de donat. caus. mort. ac desumitur ex cap. quod de his, & cap. quamvis de sent. exc. Hi enim non solum ratione ætatis, sed etiam ratione virium paulatim deficientium tendunt præcipites ad mortem. Unde censentur parum abesse, ac proinde constituti in periculo brevi moriendi.
- 29 Denique ratione infirmitatis ii omnes censendi sunt esse in periculo mortis, qui tali morbo premuntur, ex quo plures solent interire, sive morbus sit ex naturalibus causis, sive ex violentis, ut est vulnus, percussio, & id genus alia, ut per Panorm. in d. cap. pastoralis d. numer. 3. de offic. Ord. Covar. in cap. alma mater p. 1. §. 11. numer. 8. Cum enim plerumque ex tali infirmitate frequenter mors sequatur, habetur sufficiens fundamentum statuendi, quod infirmitas contineat periculum mortis. Hinc etiam si quis debeat subijci alicui periculose incisioni, quamvis morbus non contineat periculum, censendus est constitutus in periculo mortis, cum ratione incisionis sit periclitaturus.
- 30 Sextò inimicitia capitalis excusat ab accessu ad Urbem, d. cap. De cætero 11. ubi Panorm. numer. 1. & cap. quamvis 58. de sentent. excomm. Goffred. in d. sum. de sentent. excomm. num. 5. Felin. in cap. Accedens 4. num. 4. ut lite non contest. Butr. in d. cap. De cætero 11. num. 2. Turrecrem. loco supracitato num. 9. & inter pericula mortis connumeratur ex capitul. de cætero, & cap. quamvis de sentent. excomm. traditque Abb. in d. cap. de cætero numer. 3. Quia inducit probabile periculum mortis, cum possint timeri insidiæ, quando autem habet locum ista excusatio inimicitie capitalis, stabitur arbitrio boni viri, l. Continuus 138. §. Cum ita ff. de verb. oblig. Turrecrem. loc.

loc. cit. & alii. Idem autem importat gravis inimicitia, & capitalis, Bartol. in §. Inimicitia instit. de excusat. tut. Bald. in cap. Veniens 16. num. 5. de jurejur. Capitalis oritur vel ex sequuta, aut minitata morte, aut ex sequuto exilio a Patria, l. licet, 130. ubi Bartholom. Cæpoll. in princ. ff. de verb. & rer. signif. Panorm. in cap. Repellantur v. 4. de accus. Bart. in l. non solum num. 3. & 4. ff. de adm. l. Oritur etiam inimicitia capitalis ex accusatione capitalis criminis, §. si verò quis, ubi Glof. in v. De crimine auth. de testib. Panorm. & Bartol. loc. cit. Nec non ex lite & contentione omnium bonorum, vel majoris partis, c. Accedens 4. ubi Butr. num. 6. ut lite non contest. l. Propter litem 24. ff. de excusat. tut. Panorm. in cap. 1. num. 3. de judic. Anchar. in d. c. Repellantur, num. 3. de accus. Bona enim temporalia sunt vita hominum, l. Advocati 14. ne advoc. div. Jud. Panorm. in c. Cum oporteat 19. n. 4. de accus. Item ex gravi infamia per calumniam irrogata, Bald. in cap. Veniens 16. num. 5. de jurejur. Nam unufquisque suam bonam famam, & honorem proprium tanti æstimat, quanti propriam vitam. Hujusmodi verò inimicitia cum uno ex consanguineis, & attrinentibus contracta transit in alios propinquiores in gradu, l. 1. C. si quacunq; præditus potest l. 1. C. si Rector Provinciae, Panorm. in can. cum P. Manconella 10. num. 3. de accus. Bald. in c. de transmissa num. 8. in fin. de rest. spoliat.

33 Cum plures alias ob causas possint oriri inimicitia capitales, ideò remittitur arbitrio Judicis declarare, & interpretari in dubio, quænam sit inimicitia capitalis, Panorm. in d. cap. Cum oporteat, num. 4. in fin. de accus. Ubi etiam Anchar. num. 13. & in dict. cap. Repellantur, num. 4. Plures autem causæ, ex quibus præsumuntur oriri capitales inimicitia recentetur a Menochio lib. 3. præf. 37. num. 26. & seq. Farinac. in pr. crim. q. 49. num. 2. & seq. Gigan. de crim. læsæ Majestatis lib. 2. tit. quomod. & per quos crim. læsæ Majestatis prob. q. 2. Generaliter autem quoad rem præsentem illa censenda est inimicitia capitalis, quando prudenter, judicatur, quod inimicus sit invidiosus vitæ, quod ex inimici qualitate, & aliis circumstantiis decernendum est. Advertendumque est cum Panorm. in d. cap. Repellantur, n. 5. de accus. quod ad contrahendas inimicitias non inspicitur justitia, vel injustitia causæ, sufficit enim tale quid præcessisse, quod potuerit provocare animum alterius ad inimicitiam, l. 1. ff. bis. quibus, ut indigne l. aufer. Item advertendum, quod etiam si tempore datæ literarum absolutionis lator haberet inimicitias capitales, attamen si tempore executionis sequuta sit reconciliatio, non gaudebit lator beneficio absolutionis demandatæ, sed tenebitur accedere personaliter ad Urbem pro ea obtinenda, cum adhuc, re integra, cessaverit causa, propter quam eximebatur ab obligatione veniendi ad Urbem. Septimo modica, & levis injuria excusat, cap. Pervenit 17. ubi Jo: Andr. & Panorm. num. 2. cap. Cum illorum 32. ubi Panorm. num. 1. cap. Canonicas 50. & cap. Relatum 37. de sent. excomm. Octavo officium Officiarii, seu alterius similis muneris excusat, si in ejus licito exercitio excedatur modus correctionis, c. si verò 3. ubi Panorm. num. 2. de sentent. excomm. Nonò immoderata propullatio vis sibi per Clericum illatæ excusat, d. c. si verò, §. si verò. Decimo dubietas causæ, id est excommunicationis incurset, tandem excusat ab accessu ad Urbem, d. c. si verò 4. in princ. de sent. excomm.

34 Quæ causæ, licet omnes excusent a personali accessu ad Urbem, attamen non omnes excusant, ut per supplicem libellum non recurratur ad sedem Apostolicam pro absolutione obtinenda, quando id fieri commodè potest.

35 Non potest autem percussor Clerici absolvi, nisi præstita satisfactio, quæ quidem satisfactio partis læsæ, id est recompenratio illatæ injuriæ secundum justitiæ æqualitatem debet procedere absolutionem, cap. Porro 7. ubi Panorm. num. 3. cap. Parochianos 9. cap. Quamvis, 58. ubi Glossa v. satisfaciatur, cap. Ea noscitur, 13. ubi idem Panorm. num. 3. & in cap. ex tenore 10. num. 1. de sentent. excomm. cap. Cum tu 5. de usur. Quænam verò satisfactio præcedere debeat Jo: Andr. Panorm. in d. c. Ea noscitur indicat, videlicet respectu expensarum; damnorum circa patrimonium, vel fructus beneficii ob sui absentiam, & interesse circa medicos, & medicamenta, & circa mercedem licitorum laborum intermissorum, & passorum ex percussione, & non sufficit flectere genua injuriato, & petere veniam. sed percussus præterea tenetur satisfacere de damno, & de injuria illatis, quæ æstimabitur secundum quantitatem injuriæ, & qualitatem personæ injuriatæ. Nam secundum gradum dignitatis, vitæque honestatem crescit, ac minuitur æstimatio injuriæ. instit. de injur. §. Pœna autem. Anchar. in d. cap. Ea noscuntur num. 3. Et ex persona injuriantis,

Jo: Andr. in cap. Cum illorum 32. num. 17. & in c. Quamvis 58. numer. 1. de sent. excomm. Injuria etiam compensatur pecunia, cap. Olim 7. ubi Panorm. num. 3. de injur. d. §. Pœna autem, Instit. de injur. Jo: Andr. in d. cap. Ea noscitur num. 4. & ibi etiam Anchar. num. 2. Goffred. in sum. de injur. num. 4.

36 Quod si percussus fuit Religiosus, pœna hujusmodi applicabitur illius Monasterio, c. Cum ad Monasterium 6. de stat. Monach. Glof. in d. cap. Parochianos in 6. v. in Monachos, de sent. excomm. Dec. in cap. In presentia 8. num. 222. de probat. Butr. in cap. Non dubitamus 5. num. 7. de sent. excomm. & in d. cap. Parochianos num. 6. & 9. ubi etiam Anchar. num. 4. Et ideò remissio injuriæ per Monachum percussum facta non suffragatur percussori, Glof. in d. c. Parochianos d. v. in Monachos, Dec. in d. c. In presentia num. 223. Butr. in d. cap. Non dubium v. 7. & in d. cap. Parochianos num. 10. Si verò percussus est Clericus secularis, pœna prædicta ipsi Clerico applicatur, l. ita apud Labeonem 15. §. Item si liberum ff. de injur. Jo: Andr. in d. c. Parochianos n. 6. Ibiq; Butr. in 1. & Anchar. in 5. Panorm. in d. c. Olim. n. 3. de injur. Bartol. in l. 1. §. Idem ait, ff. de injur. Nisi percussio fuisset facta in contumeliam, & odium Episcopi, vel Ecclesiæ, hoc enim casu etiam Episcopo, vel Ecclesiæ præstanda esset satisfactio. Jo: Andr. in d. cap. Parochianos, num. 6. & ibi Anchar. num. 5. Butr. in cap. Contingit 36. num. 10. de sent. excomm. Injuriæ autem æstimatio fieri debet de tempore, quo illata fuit, non autem ad tempus, quo judicatur, l. Injuriarum æstimatio 21. Ubi Glof. ff. de injur. fieri enim potest, ut postea persona læsa fuerit facta vilior, vel honestior.

Ad hoc autem, ut hic possit absolvi, satis est, ut 37 vel satisfaciatur, priusquam absolvatur, vel sit paratus, quantum in se est, ad satisfaciendum, cessante impotentia, qua forsitan detineatur, quominus possit satisfacere. Nam ista conditio ad effectum obtinendi pro adimpleta habetur, si non stat per eum, quominus adimpleatur; reg. Cum non stat. 66. de reg. jur. in 6. Ista autem impotentia potest ex eo provenire, quia percussor vel non est in loco, ubi percussus tunc commoratur, vel est impotens ob infirmitatem, vel ob paupertatem, vel aliam ob causam ad præstandum debitam satisfactionem percussio. Hoc casu medio juramento promittat satisfacere, ubi primum poterit, arg. cap. Odoardus 3. de solit. si omittatur juramenti hujusmodi delatio, adhuc absolutio ab excommunicatione valet, ut bene advertunt Panorm. & Dec. in c. qu. 21. n. 5. de appell. & Glof. in c. Cum desideres 15. v. Præstitum, de sent. excomm. quam sequuntur Doctores communiter, Butr. in c. Ab excommunic. 41. de rescript. Quod tamen intelligendum est de forma absolutionis data a jure, secus si forma sit data ab homine, quæ omninò observanda est.

Et quidem ut parti censetur satisfactum ad effectum 38 obtinendi absolutionem, non requiritur; quod immediatè sit satisfactum parti, sed sufficit, si absolvendus ita res disponat; quod satisfactio sit indubitanter sequutura. Ut si tradat Confessario, quod debet restituere, aut apud aliquem deponat, vel transmittat quocunque modo ad partem absentem. Ita Glossa in l. In litibus C. de agric. lib. 11. Alex. conf. 130. vol. 1. Gabriel conf. 8. de solut. Sylv. v. Restitutio 3. num. 4. Henric. lib. 13. sum. cap. 28. num. 2. & 4. qui alios citat in Gloss. lit. F. Valer. in differ. utriusque for. v. Absolutio, differ. 5. num. 2. Sanch. lib. 2. in decal. cap. 20. num. 18. Bossius secl. 1. de Jubil. cas. 21. num. 86. & alii. Nam quando est satisfactio ita disposita, ut sit indubitanter sequutura, habetur pro moraliter facta, siquidem jam est mandata executioni, quantum est ex parte satisfaciendis. Unde non obstat, quod non dicatur factum, quando aliquid superest agendum; nam id valet tantum, quando, quod superest agendum, pertinet ad substantiam facti, non autem quando pertinet solum ad integritatem, ut notat Rota dec. 125. num. 7. p. 2. recent.

Hinc si quis quocunque modo concordet cum parte 39 ita contenta remaneat, etiam si non fiat ipsi realis satisfactio, sed conveniatur de aliqua dilatione, poterit absolvi, nam eo ipso, quod pars contenta remaneat, dicitur satisfactum, l. 1. ff. qui satisd. cog. & l. si rem, §. si omnes, ff. de pignorat. act. Quod non habet locum quoad excommunicationem latam contra Inquisitores in Clem. 2. de heret. qui prætextu officii Inquisitionis extorquent pecunias; nam a tali excommunicatione non possunt absolvi, nisi dictam pecuniam plenè; accu effectū restituunt, ita ut non possint cum parte aliquo modo convenire, ut constat ex dicta Clement. Sufficit tamen, si apud aliquem cum effectu deponant pecuniam. Constituit verò Clem. VIII. prohibentis absolvi minus a Regula-

ibus recipientem ante realem restitutionem, intelligitur, si possit restituere, si enim non possit, tunc absolvi poterit sua cautione possibili restituendi quam primum poterit juxta ea, quæ tradit Sanch. loc. cit. n. 19. Coninch. de censur. disp. 14. n. 206. Et ita in terminis hujus Constitutionis docet Sousa, & Jo: Andr. de la Cruz, quos sequitur Scortia theor. 398. in fin. & Bon. super ead. Constit. punct. 4. n. 3. In hac autem prohibitione non continentur ipsi Religiosi largientes. Ipsi igitur absolvi poterunt, dummodo promittant redintegritatem, seu restitutionem fieri, Sanch. in Decal. lib. 6. cap. 15. n. 70.

40 Ita etiam potest absolvi in foro conscientiarum non præmissa satisfactione, quando est impotens; quoniam facultas concessa sub conditione, quod parti sit satisfactum, adhuc habet locum, quando pœnitens est impotens ad satisfaciendum; ac proinde adhuc potest absolvi. Conditiō enim, sub qua est concessa, est conditiō potestativa, quia est in potestate pœnitentis illam adimplere, non autem dependet a casu. Atqui conditiō potestativa habetur pro impleta, quando non stat per eum, qui debet implere, quo minus impleatur, ut dictum est, ac tradunt Bart. in l. In testamento 1. ff. de condit. & demonstr. Bald. in l. 1. num. 8. C. de instit. & substitut. Brusel. lib. 3. de condit. tit. 4. n. 4. Menoch. lib. 5. præsumpt. 183. n. 18. Et licet clausula, satisfacta parte, induceret formam, non tamen esset necessaria quoad impotentem; quia quando ex aliquo casu, aut necessitate fit, quod forma impleri non possit, omissio non vitiat actum, ut docent Roland. cons. 81. n. 25. 52. 89. & seq. Paris. cons. 33. n. 29. lib. 2. Tiraquel. ad l. connub. glos. 6. num. 54. Malchard. de gener. stat. interpr. concl. 9. n. 78.

41 Quare quando excommunicatus est impotens ad satisfaciendum, si citata parte probet coram Judice suam impotentiam, tenetur Judex illum absolvere, cap. qua fronte, cap. Odoardus, de solut. & cap. Venerabilibus, §. 1. de sentent. excomm. & cap. Ex parte 1. de verb. signif. & cap. solet, de sent. excomm. in 6. & notant communiter Doctores. Ergo a fortiori id præstandum est etiam in foro conscientiarum. Et ita tenet dot. in 4. d. 22. quest. 2. art. 3. concl. 2. Navar. cons. 75. dub. 11. num. 36. de regul. Covar. in cap. Alma p. 1. §. 11. num. 7. Cajetan. in sum. v. Absolutio cap. 4. Atque ideò posse validè, ac licitè absolvi asserunt Grass. p. 1. lib. 4. dec. cap. 15. n. 5. Medin. lib. 2. iust. cap. 12. Sanch. lib. 2. sum. cap. 20. num. 19. Roderiq. in Bull. Cruc. §. 9. num. 55. Alter. tom. 1. de censur. lib. 4. disput. 4. cap. 4. dub. 4. Suar. disp. 7. de censur. sect. 5. num. 41. Sayr. l. 2. Thesaur. c. 18. num. 26. in fin. Bonac. disp. 1. de censur. quest. 3. pun. 9. num. 4. Valer. loc. cit. differ. 2. num. 1. Homobono p. 1. exam. tr. 5. q. 38. Henriq. a lib. 7. sum. cap. 13. num. 2. Layman lib. 1. Theol. moral. tr. 5. p. 2. c. 6. n. 7. Vasquez opusc. de excomm. dub. 20. num. 2. Ledesma 2. p. 4. qu. 26. art. 1. Ludovic. a Crine disp. 1. in Bull. Cruc. cap. 4. dub. 2. n. 7. Candid. tom. 1. disp. 3. art. 3. Leon. p. 1. de Jubil. num. 51. Duard. in Bull. Cene lib. 3. p. 2. q. 2. num. 20. Vega p. 1. sum. cap. 6. cas. 28. Coninch. disp. 14. de pœnit. dub. 76. n. 206. Filliuc. tr. 11. c. 9. num. 295. Avil. p. 2. de censur. cap. 7. disp. 3. dub. 8. Ferdinand. p. 3. exam. Theol. mor. cap. 9. §. 12. n. 10. Jo: a Cruce p. 2. direct. dub. 5. de excomm. concl. 3. Villalob. p. 1. sum. tr. 27. claus. 9. §. 2. n. 22. Mazuchel. disp. 1. de casib. reserv. q. 4. diff. 10. n. 24. Gobatius de Jubil. cap. 35. n. 269. & alii cum Glos. inc. Cùm desideret, de sent. excomm. ac delimitur ex Jubilæo Pii V. concessio anno 1568. die 17. Octobris. Si verò pœnitens potest in parte satisfacere; debet prius satisfacere, quam absolvatur. Nam quoad id. quod potest, non habetur pro impotenti.

42 Quin posse impotentem ad satisfaciendum absolvi, non præmissa satisfactione, etiam quando solus mortis articulus excipitur, tradunt Glos. in Clem. 2. v. Satisfecerint de heret. Imol. ibid. num. 7. Cardin. oppos. 1. nu. 5. Vitalin. num. 142. Henriq. lib. 13. sum. cap. 28. num. 1. Roderiq. p. 1. sum. cap. 27. n. 8. Molin. tom. 3. de just. disp. 756. in fin. Sousa in Bulla Clementis VIII. de largit. num. 96. Sanchez lib. 2. sum. cap. 29. n. 19. Quia excommunicatio, tanquam pœna medicinalis non plus obligat ad satisfaciendum, quam obliget præceptum justitiæ. Non enim inducit novam obligationem, sed est solum in supplementum obligationis ex justitia, ut nimirum inducat ad talem obligationem adimplendam. Præceptum autem justitiæ obligat tantum potentes, impotentes verò habet pro excusatis. Undè, si stante solo præcepto possunt absolvi impotentes, poterunt etiam absolvi, non obstante excommunicatione.

43 Nec quando absolvitur impotens in foro tantum conscientiarum, non satisfacta parte, est necessaria cautio pignorantia; aut fidejussoria, aut saltem juratoria de satisfaciendo parti lætæ juxta c. ex parte 1. de verb. signif.

& cap. Cum contingat, de offic. deleg. & cap. solet; & c. Venerabilibus, de sentent. excomm. in 6. Sed sufficit solum propositum pœnitentis, quia forum conscientiarum est forum veritatis, in quo pœnitenti creditur tam pro se, quam contra se; & ideò si pœnitens affirmet se habere firmum propositum satisfaciendi, quando primò poterit, standum est ipsius dicto. Quod extendunt aliqui etiam ad eos, qui sunt excommunicati ob publicam, & notariam offensam, ut cum Navarro docet Bossius de Jubilæo sect. 1. cas. 21. §. 3. num. 45.

44 Quia publicitas non impedit absolutionem pro foro interno, neque talis absolutio perturbat Ordinem Reipublicæ. Nam Judex procedere potest, ac si non fuisset absolutus; & favent formulæ sacre Penitentiarie, quæ non exigunt juramenta prædicta, nisi in casu presbytericidii publici, licet contrariam sententiam veriorum plures existiment, nempe exigenda esse etiam pro foro interno prædicta juramenta. & peccare Confessarium omittentem illa exigere. Ita Avil. p. 2. cap. 7. disp. dub. 3. Henr. lib. 13. cap. 28. num. 4. Tanner. tom. 4. disp. 6. qu. 10. num. 126. Sanch. in decal. lib. 2. cap. 13. nu. 24. & 26. Et probatur text. 1. §. Incendiariorum in fin. de privil. & cap. Quamquam de Usuris. Sacra autem Penitentiaria in suis formulis præcipit injungi de jure injungenda, inter quæ sunt dicta juramenta. At ego primam sententiam amplector cum eod. Henr. soc. cit. c. 13. num. 2. & cap. 28. num. 3. Navar. cap. 27. man. nu. 278. Laym. lib. 4. Theol. mor. tr. 5. p. 2. §. 6. num. 7. Valer. in diff. utr. for. v. Absolutio diff. 5. num. 3. Bossio sect. 3. de cubicul. cas. 21. §. 3. num. 44. Moron. resp. 98. num. 262. Dian. resol. 54. miscell. 2. p. 1. Idem dico in absolutione ab excommunicatione pro foro conscientiarum, quod scilicet non debeat exigi juramentum de stando mandatis Ecclesiæ, idest de non contraveniendo de cætero, quod exigi solet, quando quis absolvitur in casu quocunque enormi juxta cap. gravem, de sent. excomm. cap. ex tenore, & cap. De cætero, & cap. Cùm desideret, & cap. A nobis eod. tit. quibus in locis sermo est de absolutione pro foro externo, quod juramentum non est exigendum in absolutione a quacunque excommunicatione, etiam pro foro externo, sed tantum ab excommunicatione ob magna crimina, ut notant Cajetan. v. Absolutio cap. pen. Achil. de Graf. p. 1. dec. lib. 1. c. 13. num. 90. Suar. disp. 30. de pœnit. sect. 3.

45 Nam quando jus præcipit exigi hoc juramentum, semper loquitur de absolutione ab excommunicatione ob grave crimen, & ideò extensio debet fieri ad absolutiones ab excommunicationibus, servata proportione, ac proinde ob gravia crimina. Quod autem hoc juramentum in foro conscientiarum non est necessariò exigendum, probo, quia finis hujus juramenti non est imponere obligationem ad servandum mandatū, quod violavit, cùm jam ad ipsum obligatur, neque ipsum coercere a violatione cùm adsit pœna excommunicationis, qua sufficienter coercetur. Sed solum ponere vinculum; quo mediante cogi possit ad observantiam illius, quod promittit, & ut possit puniri tanquam perjurus, si contraveniat. Hic autem finis cessat in foro conscientiarum, & ideò debet etiam cessare necessitas juramenti. Undè neque est exigendum juramentum de se præsentando superiori, & parendo mandatis ipsius, quando Confessarius absolvit pœnitentem nomine Summi Pontificis, quia sicut non habet locum obligatio se præsentandi, ita nec necessitas exigendi hoc juramentum. Exigitur tamen, quando absolvitur impeditus ab inferiori juxta cap. eos, qui de sentent. excomm. in 6.

46 Idipsum de juramento, quod exigitur, cùm quis absolvitur a reservatis ad reincidentiam pro articulo mortis, vel alias ratione impedimenti, & etiam in casibus Bullæ in Cena Domini, in quibus nemo potest etiam pro articulo mortis absolvi; nisi petita cautione juratoria de stando mandatis sedis Apostolicæ, & de satisfaciendo, ut in §. Caterum ejusdem Bullæ, pro eodem foro conscientiarum dicendum est, scilicet non requiri, immò neque posse virtute Jubilæi; sive alterius facultatis impertiri absolutionem ad reincidentiam. Nam ad absolvendum ad reincidentiam non sufficit potestas absolvendi, sed requiritur etiam potestas imponendi censuram; absolvere enim ad reincidentiam est tollere censuram, & rursus eam ponere, quando contingit reincidentia. Quod autem est ablatum, non potest de novo poni, nisi per facultatem ponendi. In Jubilæo autem, aliisque facultatibus conceditur solum potestas absolvendi, non autem ponendi censuras; nec obstat, quod non tollitur excommunicatio, sed tantum suspenditur; quia excommunicatio non potest suspendi; sed aut in totum debet tolli, aut in totum perseverare, ut notant communiter

munitur cum Glossa in cap. *Præsenti v. Declaramus*, in fin. de sentent. excomm. in 6. Deinde Pontifex concedit facultatem absolvendi, non suspendendi, qui cum sint actus diversi, concessio uno non censetur alter concessus. Secus autem dicendum pro foro externo, de quo loqui videntur Doctores contrarii. Pro eo enim absolute requiritur altera ex præfatis cautionibus, præsertim quoad eos, qui possunt satisfacere, sed de præfatis non possunt id executioni mandare ob aliquod impedimentum, quia in his non potest præsumi voluntas satisfaciendi, cum antea non satisfecerint.

47 Immo impotens ad satisfaciendum potest absolvi invito Judice, & parte pro utroque foro; quia quando in iudicio probatur impotentia ad satisfaciendum, compellitur Judex absolvere excommunicatum, licet non præmittat satisfactionem, ut supra dictum est. Igitur quando in foro conscientie constat de impotentia, non poterit impedire, quin in tali foro absolvatur. Præsertim, quia cum in foro penitentiali non habeat jurisdictionem, non potest circa ea, quæ pertinent ad talem forum se ingerere, & erit irrationabiliter invitatus; quare non erit attendendus, sicut nec etiam pars, neque in aliquo præjudicatur Judici, aut parti. Siquidem possunt adhuc in foro externo prosequi suum iudicium, si non fuerit deductum, si verò fuerit deductum, potest absolvi, licet non debeat, ut desumitur ex dict. cap. *solet*, de sentent. excomm. in 6.

48 Nec impotens ad satisfaciendum pro foro interno reincidentit, si non satisfaciat, quando fit potens, & quando facultas, quæ conceditur, non limitatur ad reincidentiam, sed est absoluta, ut conceditur in Jubilæo. Tunc enim potest absolute exerceri absque conditione reincidentiæ; nam reincidentia non habetur, nisi in iure exprimitur, cap. *Ad reprimentam*, de offic. ordinatum. ubi qui absolutus contempsit satisfacere, de novo excommunicationi est subjiciendus; quemadmodum exprimitur in literis magnæ Penitentiarie; non quidem quia reviviscit prima excommunicatio, a qua absolutus fuit, cum obligatio semel extincta non reviviscat, leg. *Qui res* 98. §. *Aream*, ff. de solut. leg. si unus 28. §. *sed si stipulatus* ff. de pact. leg. *Mævius* 68. §. *Duobus*, ff. de leg. 2. sed est; nova excommunicatio a jure prolata propter illius contemptum, ut bene advertit Panorm. in cap. *De cetero* 11. in fin. de sentent. excomm. Et probatur ex cap. *Eos qui*, 22. eodem tit. in 6. ubi cum Glossa vers. *Decernimus* notatur, quod textus dicit, *Decernimus*, quod qui contemnunt parere, reincident in eandem excommunicationem; & ideo novam inducit censuram. Si enim voluisset primam censuram reviviscere loco verbi *Decernimus*, posuisset *declaramus*, quod de sui natura nihil novi importat, leg. *heredes palam* 21. §. *sed si quid ff. de testament. leg. Adeo* 7. §. *Cum quis ff. de acquir. ver. dom. Clem. 1. de verb. signif.* Effectus enim declarationis est, verbum obscurum clarius explicare, Dec. in leg. *Edita* 3. num. 24. Cod. de edendo. Diciturque in eadem, quia est ejusdem speciei cum prima, sicut illa est major, ita & hæc ejusdem qualitatis, & sicut illius absolutio erat reservata sedi Apostolicæ, & per speciale mandatum Magnæ Penitentiarie delegata Ordinario. ita & hujus est reservata eidem sedi Apostolicæ, licet probabiliter videatur reservata Ordinario. Primò, quando excommunicatio est major, & Pontifex eam sibi non reservat, nullas, citra Episcopum, & proprium Sacerdotem regulariter absolvit, cap. *Nuper* 29. ubi Panorm. num. 7. de sentent. excomm. Glossa in cap. 2. v. *Reservantur*, de penitent. & remiss. in 6. & communiter Doctores, Secundò; quia per non partitionem sententiæ, & Ordinationis illudicitur Ordinarii delegata jurisdictio; ideo, ut illius indemnitati consulatur, eidem absolutio reservatur. Demum potest dici eadem cum prima excommunicatione ex juris fictione, quod fingit, eandem esse cum prima, arg. d. l. *qui res* §. *Aream*, ff. de solut. & prima improprie reviviscere, Bald. in cap. *questioni* 21. n. 1. de appellat. ac proinde eo ipso, id est absque ulla declaratione, reincident in eandem excommunicationem. Idem quoque dicendum est pro foro externo, ut patet ex declaratione Gregorii XIII. anno Jubilæi 1572. apud Pegnam in *Direct. Inquis. par. 2. comm. 25.* illis verbis: *Sicque ab omnibus quavis autoritate fungentibus censeri, ac judicari debere.* Quæ verba referuntur ad forum externum; quia enim absolutus ad effectum consequendi Jubilæum potest in foro externo in ordine ad hunc effectum se gerere, tanquam absolutum, Pontifex declarat, quod consequuto Jubilæo, se debeat gerere, tanquam excommunicatum in foro externo, & ideo reincidente quoad exteriores effectus. Et proinde sic

absolutum debere se gerere in publico, ac si non fuisset absolutus, ut docent Avila p. 2. de censur. cap. 7. disp. 3. dub. 12. Acoſta in Bull. *Cruceiate* qu. 50. Villalob. p. 1. sum. tom. 27. claus. 9. §. 2. num. 24. ubi alios citat. Accedit etiam, quod in casu, quo facultas non exprimit reincidentiam, Pontifex loquitur absolute de abolitione quod non proſit pro foro externo, nisi parti fit satisfactum, sed tantum valeat pro foro interno, & proinde non videtur comprehendere casum impotentie. Unde vult etiam, quod eo ipso reincident, & ideo non est casus, in quo Authores contrarie sententiæ solum volunt, quod reincident, quando impotens fit potens ad satisfaciendum. Neque urget, quod fiat negligentior ad satisfaciendum, si non reincident; quoniam adhuc habet motivum satisfaciendi, quia in foro externo est excommunicatus, & quia peccat mortaliter, si non satisfaciat, quando fit potens.

Porrò ille contemnere dicitur, qui cessante impedimento non adimplet, quod adimplere tenetur, cap. *eos*, qui 22. ubi Jo: Andr. de sent. excomm. in 6. cap. *Metropolitano* 2. quest. 7. cap. *quis dicat*. d. 10. Cessatio autem impedimenti sumenda est, prout est talis remotio impedimenti. & difficultatis, ut obligatus ad parendum commodè parere possit, quod manifestè colligitur ex dict. cap. *Eos*, qui ubi Jo: Andr. num. 2. explicat verbum istud; cessante, debere intelligi, iusta cessante causa; quod idem est, ac dicere legitimo, hoc est a jure approbato impedimento cessante, quodnam sit istud legitimum impedimentum, jam supra dictum est, nunc addo hujusmodi impedimentum debere esse tale, ut incommoditatem afferat alicujus momenti, aliàs si sit leve, pro nihilo habetur, & hinc colligitur, quod absolutus non tenetur parere sententiæ Ordinarii; statim cessato principali impedimento, sed prætereà debet habere commoditatem parendi, ut dicitur in d. cap. *Eos*, qui, & in leg. *Continuus* 137. §. *Cum ita*, ff. de verb. oblig. Hæc autem commoditas duplici ex capite colligitur. Primò ex dignitate salva. Secundò ex incommodo excluso, commodè enim id fieri dicitur, quod salva dignitate, & sine incommodo promittentis fieri potest, leg. *Nepos Proculo* 125. ff. de verb. signif. Dignitas autem personæ non est salva, sed læditur, quando jubetur fieri, vel compellitur, quod contra justitiam est. Et ideo si Ordinarius jussisset viro nobili faciendum, quod est hominis plebei, vel homini libero, quod spectat ad servum, vir nobilis, & liber non tenentur parere; quia esset præceptum injustum, & injusto præcepto etiam Summi Pontificis non est parendum, ut per Innoc. in c. *Inquisitioni* 44. de sent. excomm. quem sequuntur Panorm. in cap. *significavit* 6. de offic. Ord. Dec. in cap. *Nam concupiscentiam* 4. num. 14. de constit. & alii. Idemque dicendum est, si plus iusto quis gravaretur, cap. *Ad hæc* 20. ubi Glof. v. *Apellant de appellat.* Nec obstat juramentum generaliter præstitum de parendo sententiæ, & ordinationi Ordinarii; quia in juramento generali semper subintelligitur conditio, si fieri potest, & non obviet juri, cap. *ad nostram* 21. de jurejur. & mandatum sit licitum, cap. *Quintavallis* 25. cap. *quemadmodum* 25. de jurejur. Ad quem autem debeat appellari, indubitabile est, vel ad Archiepiscopum, cap. *Per tuas* 40. de sent. excomm. vel ad S. Congregationem super Consultationibus Episcoporum, vel simpliciter ad Sedem Apostolicam pro liberatione ab illato gravamine, & pro reductione ad arbitrium boni viri, d. cap. *Quintavallis* ubi communiter Doctores. & Panorm. in cap. *Ne imitatis de constit.*

Insuper absolvi potest virtute Jubilæi, etiam si fuerit publicus percussor Clerici, vel excommunicatus nominatim, si parti satisfecerit, nam Pontifex concedit per Jubilæum absolutam potestatem absolvendi a sententiis excommunicationis sive a jure, sive ab homine latis, parte satisfacta, nec ullam adhibet restrictionem. Ergo facultas se extendit etiam ad denunciatos nominatim, si parti satisfecerint, nam sub generali facultate absolvendi, ipsi quoque comprehenduntur. Et quidem excommunicatio est imposita tanquam medicina ad sanandam contumaciam, & inducendum ad satisfactionem. Cum ergo sit sortita suum finem; poterit impendi absolutio, aliàs non esset amplius medicina, sed iniquum gravamen, præsertim si absolvendus esset in statu peccati mortalis. Nam cum non possit absolvi a peccatis, nisi absolvatur ab excommunicatione, certè cogeretur, quamquam emendatus, manere in statu peccati, nec posset consulere propriæ salutis, essetque contra piam intentionem Ecclesiæ, quod non posset consequi Jubilæum, nam absolutio in foro externo non ita facile potest obtineri, cum procedendum sit servato juris ordine, Sicque tradunt Sotus in 4. dist. 22. quest. 2. art. 3. concl. 2. Navar.

Navar. cap. 27. man. num. 278. Ugolin. de censur. tab. 1. cap. 10. §. 4. num. 4. Ledesma 2. p. 4. quæst. 26. artic. 1. dub. 9. Rodriguez in Bull. Cruc. §. 9. num. 52. Gutier. lib. 1. cap. quæst. cap. 6. num. 19. Lud. a Cruce disp. 1. in Bull. Cruc. cap. 4. dub. 1. num. 5. Lezana n. Bulla Cruciatæ num. 25. Henric. lib. 13. sum. c. 27. §. 1. Covar. in cap. Alma p. 1. §. 11. n. 12. & 16. A costa in Bull. Cruc. q. 50. Sanchez lib. 6. Sum. cap. 17. n. 49. Sayr. lib. 2. de censur. cap. 20. num. 29.

52 Reclamantibus Vasquez opusc. de excomm. dub. 10. concil. 1. Vega p. 1. Sum. cap. 6. cas. 52. Coninch. disp. 14. de penit. dub. 16. num. 207. Sorbo in compend. privil. v. Absolutio quoad seculares vot. 9. Hurtado disp. 14. de excomm. diff. 5. num. 23. & 24. Valero in differ. utriusque fori, v. Absolutio diff. 3. num. 2. quia, inquit, talis absolutio esset scandalosa, & perturbativa jurisdictionis Judicis externi. At hæc ratio facillè diluitur, quoniam talis absolutio prodest solum pro foro conscientie; in ordine autem ad forum externum se habet, ac si non esset absolutus. Undè poterit Judex causam prosequi, servato juris ordine abique ulla perturbatione propriæ jurisdictionis. Etenim inter alias differentias fori externi, & interni una est, ac præcipua, quod absolutio, vel dispensatio concessa pro foro conscientie tantum non suffragatur pro foro externo, seu contentioso. Quare poterit nihilominus Judex procedere contra reum ad pœnas, ac si dispensatus, vel absolutus non fuisset, Glos. in cap. de bis, in fin. ubi Panorm. num. 3. de accusat. Dec. in cap. 1. num. 31. de except. Navar. conf. 23. num. 4. de penit. & remis. & conf. 51. de sent. excomm. Covar. lib. 2. cap. 10. num. 3. & in dict. cap. Alma par. 1. §. 11. num. 6. Menoch. de arb. cas. 539. numer. 31. Suarez de censur. disp. 41. sect. 2. num. 11. & tom. 4. de Relig. tract. ult. lib. 9. cap. 2. num. 35. Sanchez in decal. lib. 2. cap. 11. num. 13. & de matrim. lib. 8. disp. 34. num. 29. Genuen. in prax. cap. 25. Estque communis sententia, & vera.

53 Et idè si absolutus non debet se publicè gerere pro absoluto, sed eget publica absolute in foro judiciali. Et interim antequam sic absolvatur, non potest publicè participare de bonis fidelium communibus. Hinc sequitur, quod excommunicatus, si absolvatur pro foro conscientie tantum, poterit ab Ordinario declarari, & denunciari, ut videtur Covarruvizæ, & Genuensi locis citatis. Et si celebravit in censura taliter absolutus, poterit pro foro externo declarari, irregularitatem incurvisse, Genuensi ibidem Avil. p. 2. cap. 7. disp. 3. dub. 11. §. & dictis, Layman. lib. 1. tract. de censur. in com. cap. 7. num. 7. Quamvis coram Deo non sit irregularis, Navar. conf. 82. num. 2. de sim. Item poterit declarari nulliter beneficium obtinuisse, ut Salzedo ad Diaz. cap. 33. §. excusabitur, ubi alii? quamvis coram Deo valida sit provisio, Suar. de Relig. loc. cit. num. 57. Licet alii contrà putent, quod si constat in foro externo de absolute tali data pro foro conscientie per schedulam, nempe Confessarii, non possit Judex contra talem procedere, eos allegat Diana resol. 26. tr. 11. tom. 1. & Menoch. loc. cit. Quia talis facultas conceditur in ordine ad ministrandum Sacramentum pœnitentiæ, ac proindè ordinatur ad amplificandam facultatem, & jurisdictionem ministri talis Sacramenti. Siquidem ipsi conceditur, tanquam tali ministro, & idè in illo Ordine, in quo est minister. Ergo est concessa solum pro foro pœnitentiæ, non pro foro externo, in hoc autem omnes conveniunt, quod Ordinarius potest, si velit, cum taliter absolutio benignè agere; & acceptare illam absolute inem, ut suffragetur pro foro etiam externo, & repellere Promotorem fiscalem, Layman, & Avila superius adducti, Navar. conf. 4. n. 4. de fid. instr. & conf. 51. num. 3. de sent. excomm. Genuen. d. cap. 25. Quod intelligendum est, quando non esset reus censura ligatus, seu declaratus in pœnas incidisse, Judice procedente ad instantiam partis, sed ex officio; quia non potest Judex acceptare absolute inem fori interni pro foro externo, parte legitime contradicente, ut Navarrus, & Genuensis citati, nisi in casu impotentie ad satisfaciendum, ut supra dicebamus. Illudque etiam certum est, quod Ordinarius non potest ratam habere dispensationem, ut puta super impedimento matrimonii datam pro foro conscientie tantum, sed debet confitio de illo cogere ad separationem, Navar. conf. 4. de Judic. num. 7. Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 15. num. 15. & 17. Coninch. de Sacram. disp. 27. num. 6. Idque donec obtineant dispensationem a Dataria.

54 Inde etiam sequitur, quod dispensatio, & absolutio, quæ datur pro foro conscientie tantum, debet abditè dari, neque Notario, neque testibus adhibitis, ut Sanchez. de matr. disp. 34. n. 29. in fin. lib. 8. ne illi profit

pro foro externo. Sed neque convenit; Confessarium pœnitenti dare schedulam absolute inem, Filliuc. tr. 11. c. 9. num. 293. sed etiam illam det, nulla fides illi schedulæ adhibenda est in foro externo, ut Calderinus; & Rebuffus, quos allegat, ac sequitur Salz. ad Diaz. d. c. 33. §. Excusabitur tamen. Quamvis alii contra asserant, expedit talem schedulam dare pœnitenti absolute inem, ut possit se tueri foro externo, ut apud Dian. d. resol. 26. Posset tamen Confessarius testimonium prædictum absolute inem impartitæ dare literis suis privatis clausis, directis Ordinario, ut possit, si velit, illam acceptare, quemadmodum major Pœnitentiarius dat literas clausas absolute inem in forma promisso. Dispensationum autem testimonium nunquam concedendum est; quia hoc est contra mentem Pontificis, & aliàs fieret præjudicium Datarie; & ita exactè observat S. Pœnitentiaria. Atque ex his colligitur contra Avilam, Coninch & alios publicos Clericorum percussores, ac nominatim denunciatos, nedum validè, sed etiam licitè absolvi posse, quia nulla adest prohibitio, quin facultas concessa mandetur executioni, nec ponitur aliquod impedimentum pro foro externo, nec alicui fit aliquod præjudicium.

55 Observo tamen, quod quando dicitur, absolute inem a censuris non valere pro foro externo, intelligitur, quod non valet, quando censura deducta est ad forum externum; quæ si non est deducta, quamvis sit publica, non indiget absolute inem in foro externo. sed sufficit, si absolvatur pro foro conscientie, & quod de tali absolute inem constat, quando opus est, per testificationem Confessarii. Nam tunc per absolute inem extinguitur totaliter censura, quia non est extinguenda quoad forum externum, cum ad ipsum non sit deducta. Undè absolutus fit capax eorum omnium, quorum ratione censuræ incapax erät juxta ea, quæ tradunt Felin. in cap. Veniens 2. num. 21. & in cap. Testimonium circa finem de testib. Calder. conf. 2. de testib. Crescen. decis. 14. de probat. alias 169. Comit. decis. 15. num. 25. Rot. in Altoricens. Canonatus coram Paleotto; quare valebit simpliciter absolute inem a censuris a jure; si non sint deductæ ad forum externum. Nunquam autem valebit pro foro externo in censuris ab homine; quia hæc semper sunt fori externi.

56 Præterea certum censeo absolute inem, seclusa impotentia satisfaciendi, non valere, non præmissa satisfactione, quando adest clausula satisfacta parte. Nam idè valeret, quia dicta clausula non inducit formam tanquam id, quod de jure inest. Atqui non obstante, quod de jure inest, inducit formam, quia licet in illa clausula, satisfacta parte, non tradatur forma servanda, sed tantum contineatur monitio de eo, quod est faciendum, expressioque illius, quod de jure inest, nihilque operatur, cap. significasti, de elect. & l. 3. ff. de leg. 1. & l. Conditiones, que extrinsecus, ff. de cond. & demonstr. Et proindè si exprimitur, non inducit novam formam, ut notant Glos. in Clem. de offic. Deleg. Navar. in cap. si quando, except. 10. de rescript. Covar. in d. cap. Alma part. 1. §. 9. num. 8. Cardin. in d. Clem. 1. quæst. 13. Vitalin. n. 36. Imol. n. 20. Archid. in cap. Dudum 18. quæst. 2. Innoc. in cap. fin. de præsumpt. sub init. Abb. num. 16. & communiter Doctores, attamen quando id, quod de jure inest, alio modo exprimitur, ac inest, inducit formam, ut docent Cardin. in dict. Clem. 1. quæst. 2. de concess. præb. Imol. ibidem num. 12. Vitalin. in Clem. 1. num. 36. de offic. Deleg. Felin. in cap. fin. num. 36. de præsumpt. & in cap. Cum dilecta de rescript. Abb. ibidem numer. 12. Covar. in d. cap. Alma p. 1. §. 9. numer. 8. Nam, dum alio modo exprimitur, inducit specialis dispositio, quæ reddit actum conditionatum; & specialis forma servanda, præsertim si exprimitur per verba, quæ formam præferunt. In hoc autem casu satisfactio partis exprimitur alio modo, & per verba, quæ formam præferunt, nempe per ablativum absolute inem, leg. A testatore, ff. de condit. & demonstr. & notant Parif. conf. 41. numer. 14. lib. 4. Caputaque dec. 150. num. 1. & 2. part. 1. Roland. conf. 81. num. 15. lib. 1. Sessè decis. Aragon. 31. num. 8. Rot. dec. 628. num. 2. & in Ferrarien. bonorum 16. Junii 1614 coram Dunozetto.

57 Et sanè absolutio virtute Jubilæi, non satisfacta parte saltem non est licita, atque adèd neque valida, quoniam quando Pontifex delegat facultatem absolvendi, delegat secundum naturam ejusdem facultatis, & secundum mensuram finis, ob quem illam concedit; nam finis dirigit operantem, & est mensura operationis. Facultas autem absolvendi ex sui natura se continet intra terminos rationis, & non se extendit ad id, quod est contra jus, & honestatem, ac proindè neque illicita, leg. Nequos Proculo, ff. de verb. signif. & l. quæro, §. Inter locatorem,

latorem, ff. locati, & cap. Causam, que de rescript. & cap. Cum dilectus, de consuet. Quia potestas, & facultas est quid ordinatum, & concessa ad manutenendum debitum ordinem Reipublicæ; ideòque non potest esse causa illicitorum, atque ita desumo ex Covar. in dict. cap. Alma loco citato, Sayro lib. 7. de censur. cap. 20. num. 30. Suarez disp. 7. de censur. sect. 5. num. 44. & lib. 2. de legib. cap. 13. num. 4. in fine, Soto in 4. d. 27. qu. 2. art. 2. concl. 2. Sylvestro v. Excommunicatio 7. casu 20. num. 65. Henriquez lib. 13. sum. cap. 18. num. 3. & lib. 7. cap. 13. num. 2. Navarro cap. 27. man. num. 37. & conf. 75. dub. 11. num. 36. de Regul. Cajetano v. Absolutio cap. 4. Medina lib. 2. sum. cap. 12. Rodriguez in Bull. Cruc. §. 9. num. 52. Corduba lib. 5. qu. 45. dub. 3. in fin. & in sum. cas. 18. punct. 1. Gratiano part. 1. lib. 4. decis. cap. 15. num. 6. Coninch. disp. 14. de pœnit. dub. 16. num. 211. Filiucio d. tract. 11. c. 9. num. 295. Valquez qu. de excommunicat. dub. 20. Preposito 3. par. qu. 1. de censur. dub. 15. num. 114. Gaspar. Hurtado disp. 14. de excommunicat. diff. 5. Trullench. lib. 1. in Bull. Cruc. §. 7. cap. 2. dub. 17. num. 11. & Gobatio cap. 35. de subil. num. 217. Ideòque contra Sanchez lib. 3. de matrimon. disp. 33. num. 3. Avilam de censur. part. 2. cap. 7. disput. 3. dub. 9. concl. 2. Layman. lib. 1. Theol. moral. tract. 5. part. 2. cap. 6. num. 7. Ludovic. a Cruce disput. 1. in Bull. Cruc. cap. 4. dub. 2. num. 23. & dub. 9. numer. 5. Lezanam tom. 3. vers. Bulla Cruciate num. 32. Moronum resp. 58. nam. 267. Bonacinam disput. 1. de censur. quest. 3. punct. 9. numer. 3. Valerium in diff. utriusque for. vers. Absolutio, differ. 5. num. 5. Dianam part. 1. tract. 11. de Bull. Cruc. resol. 22. & alios.

58 Omnes tamen utriusque Sententiæ Doctores conveniunt, quod talis absolutio sit illicita, & proinde absolvens peccet mortaliter; quia in re gravi, & cum gravi præjudicio partis excedit terminos suæ facultatis, cum ei concedatur facultas absolvendi cum clausula, satisfacta parte. Quod etiam habet locum, seclusa dicta clausula, quia facultas non censetur concessa, nisi quatenus ex natura rei iustè exerceri potest; ex natura autem rei requiritur, quod præmittatur satisfactio. Conveniunt etiam, quod, si in concessione facultatis absolvendi sit aliqua clausula irritans, absolutio non valeat; clausula enim irritans annullat omnia, quæ in contrarium fiunt, cap. si eo tempore, de elect. in 6. & cap. Adjiciebatur, de concess. præb. eod. lib. & notant Gomez ad reg. de trien. quest. 49. Gonzal. ad reg. 8. glos. 67. numer. 17. Menoch. conf. 83. num. 7. Cassad. decis. 1. numer. 7. de restit. spol. Ex his autem colligitur, quod etiam si non adsit in delegatione, seu concessione Jubilæi clausula, satisfacta parte, adhuc absolutio erit nulla; non præmissa satisfactio, quando penitens potest satisfacere. Nam facultas non censetur delegata, nisi juxta terminos juris communis, siquidem nunquam Princeps præsumitur velle evertere jus, præsertim cum præjudicio tertii, sed semper ejus mens talis præsumitur, qualis debet esse de jure, ut rectè observant Grammat. conf. 34. numer. 3. Gozadin. conf. 101. numer. 10. Dec. conf. 580. numer. 2. Jason in leg. causam num. 6. Cod. de transact. Cum autem de jure non possit absolvi, nisi præmissa satisfactio, facultas ad absolvendum, utpotè concessa intra terminos juris, non se extendet ad absolvendum non præmissa satisfactio, ac proinde actus erit nullus, seclusa impotentia. Nam, stante impotentia, ommissio formæ non vitiat actum; quia censetur posita tantum, quando possibilis est servari.

59 Denique percussor Clerici potest absolvi, stante dubio de obligatione ad satisfaciendum, etiam si non sit præmissa satisfactio, desumitur ex cap. solet, de sentent. excom. Quia, stante dubio, nondum adest obligatio satisfaciendi, cum possit dubium resolvi in unam, vel alteram partem, & tam in favorem penitentis, quam contra ipsum, & proinde non est condemnandus, ut satisfaciatur. Dubium verò judicandum est, sicut judicatur in materia restitutionis, & juxta regulas restituendi decernendum, an sit restituendum. Et in hoc casu non requiri aliquam cautionem de satisfaciendo, si contingat constare de obligatione ad satisfaciendum, ajo cum Laymano lib. 1. Theol. moral. tract. 5. p. 2. cap. 6. numer. 7. Henriquez lib. 7. sum. cap. 3. num. 2. Valero in differ. utr. for. d. v. Absolutio differ. 12. & Bossio sect. 1. de Jubilæo, cas. 21. §. 4. n. 54. Quia cum sumus in foro conscientie, sufficit propositum, cum standum sit in hoc foro confessioni penitentis, & cautiones, sive pignoratitiæ, sive fidejussoriæ, sive juratoriæ relinquendæ sunt foro externo; quod est contra Sayrum lib. 2. Theol. cap. 18. num. 16. ubi saltem exigit cautionem juratoriam confessario

præstandam; sed de his, ac hujusmodi aliis lege libellum nostrum Italicè inscriptum. // *Gubileo dell' anno Santo.*

Nec percussor liberatur ab hac satisfactioe ex eo, quod Clericus percussus ei forsitan remiserit injuriam. Nam, ut benè advertunt Panorm. in cap. 1. de injur. & Bart. l. Non solum 11. §. Injuriarum actio num. 3. ff. de injur. per remissionem injuriæ præsumitur remissus rancor, idest displicentia illa, propter quam quis desiderat, vel quærit malum suo inimico, non autem satisfactio. Immo si reo remittantur damna illata, adhuc satisfactio præstanda remanet pro expensis a percusso ratione percussioe factis; quia nomine damnorum non veniunt expensæ, c. in nostra 8. Panorm. num. 1. de injur. Etenim ex injuria oritur duplex actio; una ad pœnam, alia ad damna; expensas, & interesse. Ergo una sublata remanet alia, arg. textus in l. si pro fure, §. 1. ff. de cond. furt. textus in l. si domus, ff. de serv. urb. præd. traditque expressè Bald. in l. si tibi decem lect. 1. §. 1. ff. de pact. & ibi Alexand. col. 2. num. 2. putans hoc singulare, Jacob. de S. Georg. in fin. num. 5. ibidem Bald. in c. 1. §. Injuria ex pact. jur. firm. col. 2. in usib. feud. specul. in tit. de accusatore, §. 1. col. 6. Cardin. Anchar. & alii in d. c. 1. de injur. Angel. de Perus. in l. sed si unius, §. si ante, ff. de injur. Fab. in §. fin. Instit. de injur. num. 3. Jason in l. 1. col. 3. num. 16. ff. de pact. ubi ait esse diligenter notandum.

Si autem ista absolutio fiat extra Sacramentalem Confessionem, Episcopus, vel ejus Vicarius generalis majori diligentia animadvertere debet, ut non solum parti læsæ, idest privatæ personæ satisfiat, verum etiam populo, qui ex tali persona læsus fuit, cum ex privato delicto publicum bonum, & publica Reipublicæ quies lædantur, & propterea Reipublicæ expediat ad consequendum publicum bonum, & publicam quietem, ut delicta puniantur, & non remaneant impunita, c. Ut fame 35. de sentent. excomm. l. si ita vulneratus 52. ff. ad l. Aquil. Dec. in l. Nec ex Prætorio 28. num. 2. ff. de reg. jur. Ideoque cum delictum sit publicum, & declaratio publica, necesse etiam est, ut absolutio publicè fiat juxta formam præscriptam in Rituali Romano coram Notario, & duobus saltem testibus, præmissis Psalmo Misereere, & orationibus consuetis excommunicatum genuflectentem levi verberatione Episcopus, vel ejus Vicarius Generalis sedens percutiet in humero usque ad indusium exclusivè denudato, postea surgens, & aperto capite dicat, kyrie eleison, &c. prout in Rituali; quibus completis sedens, & cooperto capite dicat Dominus noster Jesus Christus te absolvat, & Nos auctoritate ipsius, & Sanctissimi Domini Pape nobis commissa absolvimus te ab excommunicationis sententia, quam ex eo, quod Presbyterum percusseris, & vulneraveris, incurristi, & incurristi, & incurrisse declaratus es, & restituimus te communioni, & unitati fidelium, & Sanctis Sacramentis Ecclesie in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Quod si hæc forma fuerit ommissa, absolutio erit nulla, Joan. Andr. Innoc. Felin. & Butr. in c. Cum desideres 15. de sent. excomm. Quia forma præscripta ad unguem observanda est, & si deficiat, actus corrumpit, leg. Cum hi §. Si Prætor, ff. de transact. leg. Non dubium §. Cod. de legibus l. Traditionibus 20. Cod. de pactis. cap. que contra 64. de regul. jur. in 6. c. Cum dilecta 22. §. fin. de rescript. c. quia propter 42. §. Aliter, de elect. c. 1. de reb. Eccl. non alien. in 6.

Pro foro verò conscientie non est necesse observare hanc formam accidentalem, seu solemnitates, de quibus in cap. Anobis 28. in fin. de sent. excom. & apud Navar. cap. 26. num. 8. & in cap. 1. sub init. num. 64. de penit. & remis. dict. 6. docetque Sayr. lib. 2. de censur. cap. 18. num. 19. Suar. disput. 19. de censur. sect. 2. Alter. tom. 1. de censur. lib. 4. disput. 7. cap. 2. Avila part. 2. c. 7. disp. 3. dub. 3. cum Polanco in Directorio, & Bonnac. de censur. disp. 1. qu. 3. punct. ult. propè fin. Ait tamen Avila, quod si Confessarius absolveret in loco secreto, ubi posset commode observari ista solemnitas, expediret illam observare ad majorem terrorem penitentis. Certè ex privilegiis Religionum multis Religiosis concessum est absolvere, non servata dicta solemnitate, ut Suarez de censur. disput. 7. sect. 10. num. 4. cum Navarro, Sorbus in compend. priviil. v. Absolutio quoad seculares 1. §. 14. Quod privilegium pro absoluteione in foro conscientie non erat necessarium, sed fuit impetratum ad tollendum dubium, & ut absolventes prætermitterent hæc ceremonias, innixi authoritati Pontificis, & non tantum sententiæ communi Doctorum; quare in absoluteione a censuris virtute Jubilæi, & pro solo foro interno non esse necessarium adhibere hos ritus, præter Navarrum, Sayrum, Suarez, Alterium, aliosque supra citatos, qui etiam volunt, neque semper hos

ritus adhibendos esse in foro exteriori, nempe urgente necessitate, quando fuit lata excommunicatio non servata solemnitate; quando fuit injusta; quando absolutio est ad tempus, & ad certum effectum; quando absolutio non est Sacurdos; & quando absolutio datur ad cautelam, tradunt Cajetanus v. *Absolutio cap. 4. Henriq. lib. 7. sum. cap. 28. num. 2. Valer. in differ. utr. for. v. Absolutio differ. 6. num. 3. Filliuc. tr. 11. cap. 10. num. 333. Bossius sect. 1. de Jubil. cap. 23. num. 6. Cordub. q. 18. nu. 1. Franc. in cap. Eos, qui, not. 3. de sent. excomm. in 6. Quia quando in jure præscribitur talis, agitur de absoluteione pro foro externo, & ideo, quod præscribitur pro tali absoluteione, non est necessarium servandum in absoluteione in foro interno, pro quo sufficit, quod quocunque modo exprimat absoluteio censuræ, ut notant Hostiens. lib. 5. sum. tit. de sentent. excom. num. 14. §. qualiter, & Covar. in d. cap. Alma part. 1. §. 11. num. 7. neque in absoluteione sit exprimenda causa, ob quam censura est contracta, quia de jure communi hoc non est necessarium, ut observat Sayr. lib. 2. de censur. cap. 16. num. 2. Nam causæ expressio non pertinet ad significationem absoluteionis, ut constat etiam in absoluteione a peccatis, in qua non est necesse exprimere peccata in particulari.*

63 Injungi tamen debet pro foro externo poenitentia salutaris, quæ relinquatur arbitrio Ordinarii; qui, considerato statu, & qualitate personæ, poterit publicè imponere poenitentiam, postea privatè peragendam, quæ conferat ad salutem animæ. Idque ad differentiam solemnis poenitentis, quæ præscribitur in c. In capite d. 50. Abstinentum est ab imponenda poenitentia pecuniaria, cum jam fuerit satisfactum parti læsæ, & Ecclesiæ, necnon suæ condemnationi. imponendumque libenter aliquod jejunium corporis afflictivum, cap. licet 6. ubi Panor. de poenit. & remis. cap. 2. de homicid. volunt. cap. Accusasti 8. de accus. & aliquot preces secundum capacitatem delinquentis, cap. Deus qui Ecclesiam 8. de poenit. & remis. & diversis temporibus occultè recitandas. Hoc enim modo vulnus sanatur, & Ordinarius liberatur a suspitione avaritiæ; de poenitentia verò presbytericæ alibi differemus.

64 Potest etiam ejusmodi Clerici percussor absolvi ad cautelam virtute Jubilæi; aut alterius facultatis ab eis excommunicationibus, a quibus absolute absolvi potest; hæc autem absolute impenditur, stante dubio de censura aliqua in particulari. Vel quia dubitatur, an sit lata, vel quia dubitatur de validitate, vel quia dubitatur de crimine, ob quod est imposita. Ratio est, quia facultas absolvendi ad cautelam continetur in facultate absolvendi absolute quoad eadem censuras, tanquam quid minus in majori; concessio enim majori est etiam concessio minus, quod in ipso continetur, leg. filiusfamilias, §. fin. ff. de donat. & leg. Marcellus, ff. de donat. caus. mort. & leg. non debet, ff. de reg. jur. & cap. ex parte de decim. Deinde qui est certus, quod sit excommunicatus, potest absolvi vigore Jubilæi; ergo etiam qui est dubius de eadem excommunicatione. Alioquin qui est dubius esset prioris conditionis.

65 Nec obstat, quod absolute ad cautelam sit gratia extraordinariam sedis Apostolicæ, c. Per tuas, de sent. excom. ac proinde non censeatur concessa, nisi specialiter exprimat, quod est fundamentum Covar. in d. cap. Alma part. 1. §. 12. in fin. Dec. in cap. Præterea, num. 6. de offic. Deleg. Felin. in cap. Causam num. 6. de rescrip. Jas. in l. 3. quæst. 2. ff. de juris. omn. Jud. & aliorum. Nam respondetur, facultatem absolvendi ad cautelam esse quidem gratiam extraordinariam, sicut est etiam gratia extraordinaria absolvendi absolute, & ideo non censeatur concessam, nisi exprimat. Verum dum conceditur facultas absolvendi absolute, conceditur etiam facultas absolvendi ad cautelam, ut contenta in ipsa, & habetur pro expressa in specie, tanquam contenta sub expressa, juxta ea, quæ tradunt Cravet. conf. 149. num. 11. Bec. conf. 14. num. 15. vol. 1. Paris. conf. 66. num. 62. vol. 2. Menoch. de arb. cas. 276. n. 2. & seqq. atque ideo posse absoluteionem impendi ad cautelam, docent Archid. in cap. solet, de sent. excomm. in 6. Dec. ibidem, & cap. Ad præstantiam de appell. Henriq. lib. 13. summ. cap. 29. numer. 5. Ludovic. a Cruce in Bull. Cruc. disp. 1. cap. 4. dub. 7. numer. 2. Trullench. lib. 1. in eandem Bullam §. 7. cap. 2. dub. 9. num. 15.

66 De hac autem absoluteione ad cautelam habetur sermo cap. Ad præstantiam de appell. in cap. Veniens 2. in fin. de text. in cap. Apostolicæ, de except. cap. Cum desideres §. 1. & cap. Venerabilibus de sent. excomm. & in cap. Præsentis, eod. tit. in 6. Estque vera, seu putativa ab Ec-

clesiastica censura liberatio, Jo: Andr. in cap. solet nu. 12 de sentent. excom. in 6. qui post Innoc. Hostiens. & Jo: Monach. ibi diffusè hanc materiam tractat. Eo verò non habet locum, nisi in sententia excommunicationis lata ab homine, & censuris statis in homines, quia illæ possunt esse nullæ, & injustæ, non autem in sententiis latis a canone, & a jure, de quibus non dubitatur, quod sint injustæ, nisi occurrat dubium facti, vel probabile dubium juris secundum Jo: Andr. quem ceteri sequuntur, præsertim Boich. de Synod. part. 2. art. 1. concl. 13. num. 112. ubi etiam tenet, quod sicut absolute ad cautelam non habet locum in censuris latis a Canone, ita nec in censuris statutorum synodaliū. Colligitur etiam ex præallegatis juribus, quæ loquuntur de censuris latis ab homine; excommunicatio autem nunquam fertur ab homine, nisi propter contumaciam, Abb. in cap. Qua fronte num. 11. de appell. in rubr. de sentent. excomm. & in cap. 2. de rap.

Item habet locum quando ex quacunque causa allegatur nullitas sententiæ, quam opinionem esse veriorē ait Abb. in d. cap. Apostolicæ sub num. 10. de exempt. Et ideo si sententia censuræ dicatur injusta, tunc non debet peti absoluteio ad cautelam, sed simpliciter, ex quo est ligatus, cum sive justa, sive injusta ligat. Idem quando sententia esset justa, ut Franch. in d. cap. solet col. 4. vers. quinto quærit. Habet igitur locum in omni casu, quo dubitetur de nullitate, Franch. ibidem in 3. not. quod si constat, eam esse nullam, tunc debet statim pronuciari nulla, nec est necessaria absoluteio ad cautelam, Cardin. in cap. quoties 2. quæst. 6. A sententia verò justa non datur absoluteio ad cautelam, quia fatetur se ligatum, ac proinde necesse est petere directè absoluteionem, & non ad cautelam, Gemin. in d. cap. solet, n. 7. Casus autem, in quibus excommunicatio est nulla, enumerat Glof. in d. cap. Præsentis de sent. excomm. in 6. & quæ dicatur injusta, & nulla, Glof. in cap. Sacro eod. tit. Abb. in c. Ab excommunicato, de rescript. & Navar. in man. c. 27. sub num. 2. Estque ex gratia. Nam de jure est, quod prius constat de veritate causæ, quam detur absoluteio. Ideoque est in arbitrio Judicis, qui poterit eam concedere, vel denegare secundum circumstantias rerum, Innoc. Hostiens. & Jo: Andr. in d. cap. Solet, ubi etiam Franch. in 2. not.

Quando tamen impertitur, requiritur citatio illius, cujus interest, nisi periculum esset in mora, debetque impertiri cum cautione de parendo mandatis, si liquet eum justè excommunicatum. Cum enim hæc absoluteio solam concedatur in dubio; tale dubium postea per probationes certificabitur, per quas constabit, an absoluteio habeatur pro putativa, quod erit, si constiterit non fuisse ligatum. Erit vera, si apparuerit illum justè ligatum; undè non bene in hoc casu provisum esset adversario, si non cavisset. Debet etiam præstari juramentum ex Jo: Andr. & Franch. in d. cap. solet, ubi tradit regulam, quod ubicumque pars potest impedire, ne actus fiat, semper requiritur citatio. Facit, quod notatur 3. quæst. 9. cap. omnia, hujusmodi absoluteio potest dari etiam, antequam Judex de veritate causæ cognoscere incipiat, d. cap. Venerabilibus, §. sed si ex causa, ibique Franch. de sent. excomm. in 6. Unde inferitur, quod Archiepiscopi in hac absoluteione plus habent potestatis, quam in inhibitione; quia non possunt inhibere, nisi prius incipiant cognoscere de veritate causæ appellationis ante diffinitivam, Glossa fin. in dict. cap. Venerabilibus.

Rursus secundum Cardin. in cap. sollicitudinem num. 69 4. de appellat. in omni casu, in quo nulla causæ cognitio requireretur, tunc inferior, pendente appellacione coram Superiore, potest adiri; quare cum absoluteio ad cautelam possit impendi, præstita cautione absque causæ cognitione, pendente appellacione coram Papa a facto Episcopi, poterit excommunicatus ab Episcopo petere ab Archiepiscopo absoluteionem ad cautelam, non obstante, quod interpoluerit appellacionem ad Papam. Neque solum absolvitur ad cautelam, quando quis principaliter appellat, sed etiam quando contra aliquem testem possit opponi exceptio excommunicationis, ut repellatur a testimonio. Tunc enim Judex potest absoluteio ad cautelam testes, quando tamen aliter veritas haberi nequit, nisi sit tale genus excommunicationis, cujus absoluteio reservatur Papæ, & durat, durante ejus dispositione, dict. cap. Veniens 2. in fin. & ibi Gloss. Joan. Andr. & Doctores de rescrip. quemadmodum, & absoluteio eligere debentis, dict. cap. Apostolicæ, de except. & potest concedi tunc a quocunque Judice causæ, Felin. in cap. Pastoralis num. 13. de Offic. Ord. Tales enim absoluteiones prospiciunt negotiis, quibus functis reviviscit sententia, & procedit excipi-

excipitur de excommunicatione in vim dilatoriam, fecus in vim peremptoriam. Nam tunc non fieret absolutio ad cautelam, Franch. in d. cap. solet, col. 2. post Joan. Andr. in cap. 1. num. 2. Gemin. num. 10. de except. in 6.

70 Conceditur etiam extra casum excommunicationis propter ambiguum duplicitatis, Glof. in cap. fin. de his, qui fil. occid. v. Bonum, & cap. significasti, v. ad cautelam de homicid. De poenitentia ad cautelam legitur in cap. significasti 7. de homicid. Et tradit Glof. inc. Perpendimus de sent. excomm. & de venia ad cautelam in cap. exhibita, eod. tit. cap. 2. & 3. ibi Glof. fin. de Cler. percuss. Quicumque autem absolvitur saltem ad cautelam, semper obtinere debet literas absolutionis, Glof. in cap. Proposuit, v. De absolutione de Cler. excomm. Item de juramento ad cautelam Glof. in cap. super eo, de sent. excommunicat.

71 An verò absolutio a censuris impertiri possit absenti aliàs a nobis dictum est.

72 Si quis verò; suadente diabolo, in hoc sacrilegii genus proruperit, quod quemvis Pontificem, idest Episcopum jam consecratum, ut communiter Doctores, injuriose, vel temere percusserit, aut cœperit, aut bannierit, vel hæc mandaverit fieri, aut facta ab aliis, rata haberit, vel focius in his fuerit facientis, aut, aut consilium, aut favorem dederit, vel scienter defensus fuerit facientem, primò fit ipso facto excommunicatus, a qua excommunicatione non possit absolvi, nisi per Summum Pontificem, scilicet mortis articulo excepto. Secundò a feudis, locationibus, officiis, & beneficiis spiritualibus, & temporalibus, quæ ab Ecclesia, cui offensus Episcopus præest, obtinet, cadat ipso facto, eaque ad eandem Ecclesiam libere revertatur. Tertio ipsius filii per lineam masculinam descendentes usque ad secundam generationem reddantur ipso facto inhabiles ad Ecclesiastica beneficia in Civitate, & diocesi ejusdem Episcopi obtinenda omni spe dispensationis adempta. Quarto, Terra ipsius offendentis, & cooperantis, ut supra, si non ultra unam diocesim extendatur usque ad condignam satisfactionem ejusdem Domini Ecclesiastico subiaceat interdicto. Itemque locus quilibet, in quo captus Episcopus detinebitur, quandiu detentio ipsa in eodem loco duraverit, Ecclesiastico subiaceat interdicto; quod si Terra illius duas, vel plures dioceses contineat, tunc diocesis domicilii principalis ipsius delinquentis, & illa, in qua fuerit delictum commissum, si sua sit, & duæ aliæ ejusdem Domini eidem loco magis vicinæ, interdicto subiaceant supradicto. Item Civitas, quæ aliquid prædictorum commiserit in proprium Episcopum interdicto subiaceat memorato, donec satisfecerit, & ejus Magistratus & officiales omnes culpabiles existentes incurrant excommunicationem, a quo non possunt absolvi, nisi a Sede Apostolica. Ita ex Constitutione Clementis V. in Concilio Viennensi, quæ est Clem. 1. de poen.

73 Hoc autem interdictum est lætæ sententiæ, ut constat ex verbo subiaceat, & tradidit in terminis Vitalin. in d. Clem. 1. num. 70. Henric. lib. 3. cap. 43. num. 5. Navar. cap. 27. num. 169. quod autem dicit textus de Terra ipsius delinquentis, intelligitur Terra ipsius, sive ipse illius fuerit Dominus, sive Gubernator, ut Suarez de censur. disp. 37. sect. 1. n. 9. Glof. in d. Clem. v. si sua, ubi se remittit ad notata in cap. 1. de postul. Præl. v. Terram propriam, quo loco ait, hoc verbum suum accipi ibi lætè, ut sufficiat, si sit de jurisdictione illius, licet non sit in ejus proprietate.

74 Delinquentes autem, ut supra excommunicati, denunciandi sunt publicè, & solemnè forma anathematis, singulis festis, donec satisfecerint; & cum absolvendi fuerint, cavere debent idoneè de parendo poenæ inferendæ, & de peragenda poenitentia injungenda. Formam autem solemnem anathematis ibi ponit textus, & tractat Suarez de censur. disp. 8. sect. 3. numer. 2. & seq.

75 At ex cap. 11. Bullæ in Cœna Domini fertur excommunicatio specialiter Papæ reservata contra injuriam inferentes in personam Episcopi, quæ partim excedit, partim exceditur ab illa, quæ fertur in d. Clem. 1. quia in Clem. 1. excommunicantur bannientes Episcopum de quocunque territorio, sed in Bul. Cœn. non continentur, nisi bannientes Episcopum de Terra, in qua jurisdictionem habet, seu jus aliquod idem Episcopus. Item in Clement. 1. excommunicantur etiam ratum habentes, non autem in Bulla Cœnæ. E contra in Bulla Cœnæ excommunicantur hostiliter insequentes Episcopum, qui non continentur in Clem. 1. In aliis autem actionibus conveniunt.

76 Occidens verò Episcopum tenetur l. Pompeja, de pa-

ricid. ut Plaz. epit. lib. 1. cap. 22. num. 22. & Farinac. qu. 112. num. 131. Civitas autem occidens proprium Episcopum privatur dignitate Episcopali, cap. Ita nos 25. qu. 2. Plaza, & Farin. ibid. Sed hæc poena non est lætæ sententiæ, ut patet ex textu, & non videtur procedere, nisi adfit frequentia talis delicti in ea Civitate, ut saltem bis occiderit Episcopos, ut obligatur ex textu, & ibi notat Glossa v. Usum. Neque enim poenæ offendentis Cardinalem cap. felix de poen. in 6. militant contra offendentem Episcopum, Farinac. loc. cit.

Notandum tamen est ex dict. cap. 11. Bullæ in Cœna Domini, quod Princeps si bannierit de Regno suo Episcopum non habentem in eo Regno diocesim, neque dominium ullum, neque jus legationis, seu Nunciaturæ officium, non incurrit in hanc censuram, ut Navar. dict. cap. 27. num. 67. Ugolin. in eo cap. 11. Bull. 5. 1. num. 4. & Duard. ibid. qu. 9. num. 6. Occidens verò Nuncios, seu Legatos Papæ, vel alterius Principis incurrit crimen lætæ Majestatis, unde damnatus est infamis, & irregularis, quam conclusionem declarat Farinac. d. qu. 112. a num. 160.

Excommunicationem itaque Papæ reservatam incurrit qui clericum interficit, vel mutilat, vel percutit ex dict. can. Si quis suadente 17. quest. 4. Item ex cap. in quibusdam de poen. Si alicujus Ecclesiæ patroni, aut Vicedomini, aut advocati, aut feuda, aut alia beneficia, seu jura Ecclesiastica, vel temporalia ejusdem Ecclesiæ habentes, per se, vel per alium occidere, aut mutilare præsumserint Rectorem, aut Clericum illius Ecclesiæ, juris patronatus, advocatiam, Vicedominatum, feudum, beneficium, seu jus illud prorsus amittunt.

Hæc poena est lætæ sententiæ. Quia licet verbum amittunt, sit futuri temporis, tamen adjuncta particula prorsus, operatur privationem ipso facto, seu ipso jure, ut per Tiraquel. in l. si unquam, v. revertatur num. 71. C. de revoc. donat. Sanch. de matr. lib. 5. disp. 53. n. 8. & in terminis Abb. ad dict. cap. in quibusdam num. 7. Garz. de benef. p. 11. cap. 10. num. 57. & communem ait Tolet. lib. 1. cap. 88. num. 7. ac de praxi Penitentiarie testatur P. a Costa in not. ad consil. Navar. 28. vel 13. de poenit. & remisio.

Limitatur tamen id primo, ut hæc poena non procedat in causa secundaria, seu cooperante minus principaliter ac homicidium, verbi gratia, consulendo, seu indicando locum per ea, quæ tradit Navar. cap. 27. n. 51. Secundò, ut amittat solum beneficia, & jura, quæ habet ab eadem, seu in eadem, non in diversa Ecclesia, Farinac. quest. 119. num. 68. Tertio, ut non procedat in occidente Clericum quemcumque, sed solum Clericum illius Ecclesiæ, a qua, seu in qua occisor, seu mutilator dictum jus, seu beneficium obtinet, ut patet ex textu, & ita Oltienf. in d. cap. v. prorsus, ac Socin. ibid. nam. ult.

Item ex eodem cap. in quibusdam de poen. additur, ut ad hæredes dictorum delinquentium nihil perveniat de dictis juribus, quæ ipsi amittunt, sed Ecclesiæ eidem devolvantur. Item in eodem textu statuitur, ut posteritas talium delinquentium usque ad quartum gradum in Clericorum Collegium nullatenus admittantur, neque in domibus Regularibus alicujus prælationis assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum.

Ad primum declarandum est, ut intelligatur tantum de posteritate per lineam masculinam, ut per Socin. loc. cit. num. 34. Zabarel. num. 15. cum Jo. Andr. Secundò, ob particulam illam nullatenus, esse poenam lætæ sententiæ, Abb. ibi num. 7. cum communi. Tertio, quod ait non admittendos in Collegium Clericorum, ex hoc istos filios esse irregulares, ut non possint ad clericatum promoveri, Glof. ibid. v. prælationis, Abb. num. 1. Jo. Andr. Anchar. Zabarel. & Socin. in sum. text. & consequenter isti sunt inhabiles ad beneficia, tum ex dicta irregularitate, tum etiam per se primo, dum textus prohibet in Collegium Clericorum admitti. Ita P. a Costa ad d. consil. Navar. & Socin. in d. cap. num. 40. Ultimo id declarandum, ut dispensatio dictis filiis possit ab Episcopo concedi ex causa aliqua rationabili, Glof. ult. in d. c. in quibusdam; quia textus non reservat dispensationem, sed illam indefinitè permittit.

Ex quibus declarari potest praxis S. Penitentiarie, quæ omnibus laicis, qui presbyteros publicè occiderunt, ultra publicam poenitentiam, quam illis imponere solet, declarat, remaneant privati feudo, vel emphyteusi, si ea habebant ab Ecclesia, in qua presbyter ille occisus intitulus erat, utque eidem Ecclesiæ devolvantur. Præterea declarat, ut filii ipsorum delinquentium non possint Ecclesiastica beneficia obtinere. Quam proximè

reprobat Navarrus *d. consil. 28. de pœnit.* tanquam nullo jure subnixam. Eam verò defendit P. a Costa *ibid.* Sed distinguendum est. Quia illa pœna privationis jurium, & inhabilitatis filiorum non debet intelligi procedere, nisi in occidente Clericum, vel presbyterum ejusdem Ecclesiæ, a qua occisor habebat dicta jura; aliis autem Clericis, vel presbytericis non videtur injungenda talis pœna, quia ipso jure non est imposita, & Pœnitentiaria solum in præmissis declarat pœnas incurfas a jure, ut P. a Costa *ibid.* fatetur. Præsertim hodie cum post reformationem Pii V. & aliorum Pontificum, Pœnitentiarius Major non habeat jurisdictionem externi fori. Jure puto, neque obligari in conscientia pœnitentem sponte a se abdicare dicta jura, sed solum si exigatur. Neque aliter cogendum a Pœnitentiario minore, vel majore. Unde Covar. *in epit. in 4. decretal. p. 2. c. 6. §. 8. n. 10.* ait, quod ubi lex imponit pœnam privationis bonorum ipso jure, non debet eam Confessarius exigere, ut pœnitens eam ultrò exolvat; sed solum intendit S. Pœnitentiaria intimare pœnitenti per suam absolutionem non esse ei remissam pœnam privationis, & inhabilitatis supradictæ, quatenus eam de jure incurrit, quominus in eam exequi possit.

84 In c. 2. de pœn. & remiss. ita habetur. *Qui presbyterum occiderit, convictus usque ad ultimum tempus vitæ suæ militiæ cingulo careat, & absque spe conjugis maneat.* Hæc pœnæ videntur latæ sententiæ; quia verbum, *careat* est latæ sententiæ secundum magis communem sententiam, ut testatur Tiraquel. *in d. l. si unquam, v. reveratur num. 196.* Sed titubatur Abb. *in d. c. 2.* quia inquit debere privari cingulo militiæ, deinde ait, quo Ecclesiæ eum privavit. Certè cum agitur de jure quesito amittendo, requiritur sententia declaratoria. Similiter verbum, *maneat sine spe conjugis*, est latæ sententiæ, quia non indiget factò hominis positivo ad executionem. Vide Tiraquel. *num. 105.*

85 Atque ex his inferitur primò, quod presbytericida si sit religiosus militaris perdit cingulum, seu militiam, & consequenter amittit privilegium clericale, ac remanet merè laicus subiectus laico foro. Ita Roderic. *q. regul. 62. ar. 5, tom. 2. Bobadil. lib. 2. polit. c. 17, n. 86.* Idemque dicunt de Doctore Abb. *in d. c. 2. vers. Secunda pœna*, ut possit privari eo gradu, scilicet per sententiam Judicis Ecclesiastici, seu privati declarari.

86 Secundò inferitur, quod presbytericida incurrit impedimentum matrimonii impediens, non irritans, Sanch. *lib. 7. disp. 6. num. 9.* Sed hodie hoc impedimentum est defuerudine abrogatum, ut nulla sit opus dispensatione, Sanch. *d. lib. 7. disp. 173. num. 8. Coninch. disp. 30. num. 25. de Sacram. Navar. conf. 9. num. 5. Laym. de matrim. imped. cap. 25. §. quartum.* Quia hæc pœna hic imposita est tanquam canon pœnitentiæ, ratione publicæ pœnitentiæ, ac solemnæ, qua durante, non licebat matrimonium contrahere, ut *can. de his verò 33. q. 2. Majol. lib. 3. c. 3. n. 2. de irregul.* Hodie autem cessant solemnæ istæ, ac publicæ pœnitentiæ.

87 Idem existimo dicendum de pœna prædicta amissionis cinguli militiæ, quia solemniter pœnitentibus illicitum erat cingulum militiæ assumere, ut *dict. can. de his verò.* Quia debebant lacrymis vacare. Et ita intelligit Innoc. *in d. cap. 2.* & non dissentit Abb. *ibid. §. secundò potest intelligi*, dicentes has pœnas ex hoc textu fuisse imponendas in foro pœnitentiæ. Et facit, quod textus in principio, & in eodem contextu pœnitentiam duodecim annorum imponi præcipit. Et quia textus ponitur non sub rubrica *de pœnis*, sed *de pœnitentiis, & remissionibus.* Non ergo pertinent ista ad forum contentiosum. Et hanc veriore ait Cardin. *in d. e. 2.* qui etiam notat, hanc pœnitentiam non procedere in homicidio casuali, sed voluntario.

CONSULTATIO VII.

An electio Vicarii Capitularis, a cujus concursu aliquis rejicitur, sit valida?

1 **R**espondeo negativè. Nam quilibet idoneus de jure potest eligi, idèque non potest a concursu repelli, Rot. *in recent. decis. 65. numer. 6. & 7. part. 3.* Sicuti ex eadem ratione non potest Episcopus repellere concurrentem ad Parochialem, ut tradit Garz. *de benef. part. 9. cap. 2. numer. 100.* Barbof. *in collection. ad Concil. sess. 24. cap. 18. de reformat. numer. 63.* & Rota coram Eminentissimo Otthobono *decis. 37. numer. 3. & 4.*

2 Rejectio enim idonei vim habet voluntariæ coarctationis ad certum numerum eligendorum, quæ non permittitur electoribus in præjudicium aliorum, solumque

coarctationes permittuntur duntaxat post factum scrutinium, dummodo omnes in eo fuerint admissi, & tanquam minus idonei rejecti; quod si quis a scrutinio repellatur, ex hoc ipso electio dicitur restricta, & coarctata, ut declarat eadem Rota *eadem decis. 375. numer. 8. & Lavor. variar. lucubr. titul. 4. cap. 21. numer. 15.* Barbof. *vor. 37. numer. 66. & Rot. dict. decis. 65. numer. 6. & 7. p. 1. rec.*

Idoneus autem censetur quilibet doctor, & maxime si in Vicarium Capitularem aliàs fuerit electus, quo in casu non est iteranda inquisitio, *cap. accepimus de erat. & qualit. Peyr. de substitut. tom. 1. quest. 1. c. 31. nu. 10.* Castil. *de elect. c. 13. num. 21.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. gloss. 4. numer. 84. & seqq.* ac Rota in Pampilonensi Beneficii 9. Decembris 1620. coram Remboldo, & in Melevitana commendæ 17. Martii 1645. coram Bichio.

Essetque hujusmodi electio non solum invalida, sed etiam attentata, si a declaratione electorum super inhabilitate fuerit appellatio interposita, cum non possit, discussione pendente, fieri electio, *c. si postquam de elect. in 6.* ac Rot. cor. Em. Octob. *dec. 29. n. 55. & d. dec. 37. sub n. 30.* & in Melevitana Marefcellatus 26. Maji 1642. coram Dunogetto.

Neque discutiendum est, an appellatio fuerit judicialis, an extrajudicialis. Etsi enim electio ex sua primæva natura sit actus extrajudicialis, sit tamen judicialis ex concursu, & contradictione oppositorum, ut in specie declarat Barbof. *d. vor. 37. sub numer. 8.* Postquam enim gravamen comprobatur ex causa appellationis, electio interim facta semper est attentata, quamvis appellatio fuerit extrajudicialis, ut tradit Rota apud Burattum *decis. 77. numer. 4. & 5. & coram Eminen. Octob. d. dec. 29. numer. 56.*

Præsertim si qui fuit prima vice electus post declaratam nullitatem primæ electionis interfuit novæ electioni, & votum dederit una cum aliis, quo in casu fateatur, & admitteret nullitatem, sine qua non potuisset electio iterari, unde non poterit postea impugnare, *c. cum Ecclesia Sutrina, §. non igitur de caus. possess. & propr.* Qui enim alium admittit ad scrutinium Capitularia fatetur idoneum ad eligendum, adeò ut pro ea vice non possit electionem impugnare, Gutier. *conf. 3. num. 1. & Rot. coram Otthob. dec. 164. num. 15.* etiam sprete prohibitione superaddita, quod per novam electionem non censetur juri suo præjudicatum, quia tanquam contraria factò nihil operatur juxta doctrinam Bartol. *in l. non solum §. morte num. 17. ff. de nov. oper. nunc. & Seraph. dec. 754. num. 2. & 3.*

CONSULTATIO VIII.

An jus Cathedralicum, sive Synodicum præscribi possit? Ubi quid illud sit, an sublatum a Tridentino? quid Cathedrala Episcopi, ejus origo, aliaque ad rem strictim.

Communis sententia est, quod in totum præscribi non possit, sed quoad quantitatem. Eam docent Glos. *in can. quicumque 16. qu. 7. Felin. in cap. cum ex officio de prescript. num. 16.* Imol. *in Clem. 1. vers. Sed an isto jure de jurepatr. dicens*, quod in Cathedralico non currit præscriptio, nedum super toto, sed neque super quantitate, Jo: Faciol. & Hugur. *13. quest. 2. in princ. Archid. & Joan. Andr. in c. 1. de præb. lib. 6. Abb. in c. cum venerabili n. 3. de censib. & in c. Accedente col. 3. de prescript. & conf. 99. in fin. lib. 1. & conf. 7. n. 4. lib. 4.* Ubi testatur hanc esse communem, quam sequitur Fagnan. *in cap. Conquerente de Offic. Ordin. Bald. de prescript. p. 1. §. p. princip. q. 16.* Cardin. *in Clem. 1. sub initio q. 12. de censib. Calder. conf. dict. de prescript. Navar. in c. 1. in princ. de pœnit. d. 6. & in can. Placuit eadem d. Barbof. de potest. Episc. alleg. 86. n. 92. ac Ricc. in prax. var. resol. 182. num. 2. & seq.*

Rationes autem sunt. Tum quia petere hoc jus Cathedralicum pendet a facultate Episcopi. In facultativis autem non currit præscriptio, ut per Canonistas communiter *in cap. cum Ecclesia Sutrina de caus. possess. & propr.* cum vulgò aliis. Tum quia in tributis præscriptio non habet locum, ut *in l. comperit, C. de prescript. 30. an. & §. porò 16. qu. 3.* & notat Glos. *in cap. cum non liceat de prescr. & in c. Tua 2. vers. tributa de decim.* Tum quia est de Imperio Episcopali, quod sicut non potest Episcopus a se abdicare, ita illud non potest subditis præscribere, ut *l. legatus, ff. de offic. Præsida.* Et tum denique, quia debetur ex jure communi, atque adeò præscriptione, aut pacto privatorum hominum tolli non potest, itaut ab illo subditus liberetur *d. c. Accedentes de præ-*

- de præscript. & d. c. Cum ex offic. eod. tit.* quia est jus publicum, secus autem si deberetur vel præscriptione, vel consuetudine, vel institutione, vel privilegio, vel aliquo alio speciali jure, aliave causa, ut notatur in *d. c. Accedentes, & can. servitium 8. q. 2.* & advertit Vital. in *Clem. Cum sit n. 5. & 6. de censib.* tunc enim non esset jus publicum.
- 3 Non obstat, quod præscriptio habeat vim privilegii, *leg. hoc jure, §. ductus aque, ff. de aq. quot. est.* cum aliis ejusmodi, itaut non sit necesse ullum titulum allegare per *d. §. ductus aque, & c. 1. de præscrip. in 6.* Privilegium autem cathedraliticum tolli potest.
- 4 Primò, quia id procedit in actibus, in quibus aliquod agitur positivè, secus autem in hoc casu, in quo præscriptio allegatur, nullo dato actu positivo, sed sola patientia, aut negligentia Episcoporum interveniente. In hoc autem casu est necessaria tituli allegatio, maxime in hac re, quæ est gravis præjudicii, ut per Bartol. in *l. cum in rem verso, ff. de usur. & in l. si certis C. de pact.*
- 5 Secundò, quia id locum habet in juribus Episcopalibus, & oneribus præscriptibilibus, ut est quarta decimarum, & funeralium, quæ est præscriptibilis etiam contra Episcopum, ut in *cap. De quarta de præscript.* non autem in juribus impræscriptibilibus, ut sunt cathedraliticum, & quædam alia jura Episcopalia, de quibus per Doctores in *cap. Cum venerabilis de censib.* quare Abb. in *conf. 94. apud Balbum d. q. 6. num. 3.* tradit, quod præscriptio prodest in iis oneribus evitandis, quæ sunt præscriptibilia, non autem in aliis, ut est casus in *Clem. 1. de cens.* Ubi tradit, in quibus oneribus non currit præscriptio, nempe in cathedralitico, in procuratione, & in aliis ibi relatis, quod etiam firmat Calder. *d. conf. 2.* quare in iis, quæ ex sui natura præscriptionem pati non solent, præscriptio longissimi temporis privilegio non comparatur; alioquin enim laici jura spiritualia longissima præscriptione possent acquirere; quod est omninò falsum. Nam laicus spiritualis juris capax non est.
- 6 Minus obstant aliquæ declarationes S. Congregationis Concilii, quæ circumferuntur, ut in Albinganen. & aliis. Nam intelligendæ sunt cum præscriptione, sive de consuetudine quoad totum, quod nunquam præscribi potest, sed quoad quotam, sive quantitatem, vel absolutè, ac simpliciter prout illas adduxi *tom. 1. conf. 283.* ex authographo Em. Card. Ginetti.
- 7 At nihilominus contrarium censuisse videtur eadem S. Congregatio Concilii in subjecta declaratione, quam loco allegato adduxi, & nunc declaro. Sic etiam S. Concilium Tridentinum *sess. 24. cap. 3. de ref.* valere ait consuetudinem circa procurationem, & tamen in *d. c. Cum ex officii de præscript.* procuratio non præscribitur. Nam multa possunt tolli, quæ non tolluntur per præscriptionem, ut per Navar. *conf. 5. de censib.* quare Vitalin. *loc. alleg.* censet, valere compositionem super procuratione, vel cathedralitico non danda Episcopo quoad ejus præjudicium; quia per hoc Reipublicæ non præjudicatur, & ex dono impena pecuniaria solùm concernens utilitatem propriam ipsius Episcopi remittitur, *arg. l. Si quis in conscribendo C. de pact.* cum simil. fateturque; quod talis compositio non gravat successorem, Neque obstat *d. l. legatus ff. de offic. Præsidi.* quia ibi sermo est de eo, qui vult abdicare a se totam jurisdictionem, vel etiam partem, ubi vertitur præjudicium Reipublicæ, hic autem non est præjudicium, nisi ipsius Episcopi.
- 8 Die 3. Decembris 1664. Episcopus Albinganensis unà cum Clero ejusdem Civitatis supplicat pro declaratione infra scriptorum dubiorum.
- 9 Primò. An modernus Episcopus, qui nunquam adhuc exigit Cathedraliticum, possit pro præterito tempore, & in futurum exigere?
- 10 Secundò. In qua quantitate, & qualitate monetæ possit illud exigere?
- 11 Tertio. An a toto Clero, an verò a beneficiatis tantùm sit faciendæ exactio?
- 12 Sacra, &c. ad dubia superscripta respondit, ut sequitur, videlicet.
- 13 Ad 1. Si Cathedraliticum Episcopis antecessoribus aliquando fuerit solutum, posse per modernum Episcopum exigere.
- 14 Ad 2. Exigi tantum posse duos solidos juxta juris communis dispositionem, & in moneta antiqua juxta illius estimationem, non concurrente contraria consuetudine.
- Ad 3. Exactionem non esse faciendam a toto Clero, sed tantùm ab Ecclesiis, Capellis, & Beneficiatis, si ad eorum favorem non concurrat privilegium Apostolicum exemptionis, vel immemorabilis.
- 15 Porro sicuti principale munus Episcopi est docere, in cujus signum habet cathedram in signum administrationis, ac subjectæ curæ, veluti publicam notam professionis doctrinæ, prout statuitur in *Psal. 1.* Unde statim ac Leonuncupaverat administrationem, mox cathedram vocat in *can. Si quis Episcopus 7. q. 1.* ita a singulis Basilicis cathedraliticum exigit, quod est pensitatio duorum solidorum *can. placuit, & can. inter cætera 10. q. 3.* & quidem usualis monetæ, ut tradit *Glos. in sum. ejus q. v. quid verò.* Et dicitur eadem hæc pensitatio quandoque synodaticum, quia videlicet solvi consuevit in Synodo, *Glos. in d. c. Conquerente, v. duos solidos de offic. Ord. & in sum. d. q. 3. eodem v. quid verò.* Quæ quidem quantitas solvenda est secundùm valorem antiquæ monetæ, non autem ejus, quæ currit tempore solutionis, ut docet *Glos. in d. c. Conquerente eod. v. cum aliis, quos sequitur Surd. conf. 404. n. 11.* Quamvis enim, moneta mutata, videtur etiam mutatum cathedraliticum, ex quo illud sequitur usum regionis, hoc tamen intelligitur, quando ex hujusmodi mutatione præscriptum est unum aliquod monetæ genus, & secundùm illud facta solutio cathedralitici per quadraginta annos, aliàs secus, ut plenè declarat *Ostiens. in sum. de censib. n. 8.*
- Est autem cathedra locus sublimior circa selatn professorum, concionatorum, aut declamatorum. Differt a solio, & tribunali. Etenim.
- Rex solium, Doctor cathedram, Judexque tribunal Possidet, ac sedem Præsul, Prætorque curule.*
- Idem etiam significat nomen ambonis, quo utitur Socrates *lib. 6. cap. 5.* Suggestum scilicet, seu pulpitem, ex quo Episcopi, ut clariùs audirentur a populo, concionari solebant, sicuti eodem loco Socrates testatur, & lectores, vel diaconi lectionem, seu Evangelium recitare. Hujusmodi locum Templorum D. Cyprianus honoris causa tribunal quoddam Ecclesiæ appellat. Ab ambiendo dictum volunt, quod locus ille utrinque gradibus ambiatur. Nam in quibusdam Ecclesiis duo ordines graduum visuntur, unus a sinistris, quo fit ascensus versus orientem, alter a dextris, occidentem spectans, quo fit descensus. In quibusdam verò Ecclesiis Diaconus una, Subdiaconus altera via in pulpitem, seu ambonem conscendit. Expositor Romani Ordinis ambonem idè hanc appellationem habere tradit, quod ambiat, & cingat intrantem. Sed veriùs est græcam esse vocem, quæ inter cætera significat ascensum, & locum editum, ut in Laodiceno Concilio *cap. 15.* & Panuin. in *interpret. voc. obscur. Ecclesiast. in calce Platine fol. 93.* Dicitur etiam pulpitem, quasi publicum, quod qui ipsum conscenderit, spectari simul, & audiri publicè possit. Item suggestus, sive quid constat ex suggesta, hoc est congesta materia, in qua concionatores stare possint, sive quod inde populo suggeratur, quod in rem ejus esse possit.
- Clemens autem Pontifex circa annum 90. statuisse dicitur, ut cathedra Episcopalis in eminentiori loco statuatur, vel erigatur, in qua stans, seu residens Episcopus omnes possit circumspicere, & ab omnibus circumspici *dist. 95. Martin. Polon. in supput. in vita Clementis, Antonin. tit. 7. c. 2.* Mirum verò, si Clemens circa hæc, quæ res ipsa admonet fieri debere, occupatus fuerit. Nam res per se sine mandato postulat, ut altiore, quàm alii loco stent concionatores, quos nimirum inde ad populum verba facientes, commodiùs, & facilius, majore etiam cum autoritate, & gratia audiantur; adeoque locus hic, in quo verbi divini ministri stant docentes populum, egregiè etiam sui officii eos admonet, ut scilicet meminerint, quando in altis his locis steterint, se & videri posse ab omnibus, & diligentes, ac providos habitus sui, gestuum vitæ, & morum suorum custodes esse oportere, quando homines plebei in illa externa ferè magis oculos intendunt, quàm in verba dicentis. Unde & lux mundi, & in specula positi, & capita appellantur. Ac quemadmodum ipsi in omnium hominum vitam, ac mores ex alto inspiciunt, sic in ipsorum vultus, gestus, voces, ac mores populus omnis oculos suos intendit. Qua de causa qui locum hunc excelsum conscendunt, prudenter, & cautè se se gerere debent, ne quid faciant, aut dicant, quod eorum persona, officioque sit indignum, proptereaque eis vitio vertiqueant.
- Talem autem cathedram in Templis non debere esse sumptuosam ex Epistola Concilii Antiocheni apparet, quæ inter mores portentosos Samosatani hoc quoque numerat, quod non consensu mediocri ut discipulum Christi, sed, gradum sibi in Ecclesia, thronum ad morem Principum hujus sæculi extruxerit. Hoc verò non semper observatum; nam Romæ in multis Templis hæc cathedræ splendidissimis, pulcherrimisque marmoreis tabulis, & porphireticis lapidibus exornatæ fuerunt, sicut referunt *Platina in vit. Pontif. Panvinius in append. ad Platinam,* aliique; qua ratione, ut aliqui volunt, fit, quod populus in tali ornatu, & pompa animum occupans

pans, doctrinam, quæ ex hoc loco proponitur, parum attendat.

20 Cæterum non esse cathedraticum sublatum a Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 3.* prohibente quidquam exigi ex causa procurationis pro visitatione, etiam testamentorum ad pios usus, præter id, quod ex relictis piis jure debetur; & alio quovis nomine, exceptis victualibus, probatur primò; quia cum de jure communi Episcopis cathedraticum debeatur, ut patet *ex d. cap. Conquerente de offic. Ord.* & sit adeò privilegiatum, ut secundum Doctores quamplurimos in totum præscribi non valeat, & in eo frequenter pars non modica reddituum Episcopalis mensuræ dicatur consistere, non est verisimile sublatum fuisse jus tam insigne sine speciali mentione *ad l. item apud Labconem, §. hoc editum, ff. de injur.* de quo est textus expressus *in capit. pastoralis de donat.* ubi deciditur, cathedraticum non comprehendi in dispositione generali, nisi de eo fiat expressa mentio, ibique notant Glossa, & Canonistæ; præcipue, quia cathedraticum inductum fuit ex Concilio Bracharensi secundo *capit. 2.* ut refertur *in can. placuit 10. quest. 3.* Unde multò minus cenleri debet illi derogatum fuisse absque speciali mentione per textum *in cap. ex parte de capel. monach. cap. eam de erat. & qualit. & capit. Novit,* ubi Felin. *numer. 2. de rescript.* Quamvis enim secunda Constitutio conciliaris tollat primam contrariam, etiam si Concilio specialiter non derogat secundum Glossam, Archidiaconum, Jo: Monacum, Jo: Andream, & alios *in cap. de constit. in 6.* requiritur tamen, ut secunda Constitutio statuatur expressè contrarium ejus, quòd disponitur in prima. Neque enim decretis in Concilio tanta cum deliberatione, & solemnitate editis, præsumitur fuisse derogatum sub tali taciturnitate, ut rectè per Oldr. *conf. 326. n. 1.*

21 Secundò, quia Concilium prohibet exactiones causa procurationis pro visitatione. Atqui cathedraticum non exigitur causa procurationis, neque pro visitatione. Tum quia titulus validus, & a procuracione diverso exigitur, ut constat ex citato *cap. Conquerente.* Est enim census duorum solidorum, qui solvitur Ecclesiæ cathedrali in signum subjectionis, & honorem Cathedralis *d. can. placuit, can. illud te, & can. fin. 10. quest. 3.* Tum quia non exigitur in visitatione, sed in Synodo *cap. olim de consib. & ex sententia Sac. Congregationis Concilii dixit Fagnan. in cap. Venerabili numer. 36. de consib.* propterea enim appellatur etiam synodaticum, ut patet *ex d. capit. Conquerente,* vel quia datur pro synodo, quam Episcopus celebrare debet singulis annis juxta Gemin. *conf. 85. numer. 6. vers. sed cathedraticum a visitatione,* quia visitatio est de lege jurisdictionis, cathedraticum verò de lege diocesana; *Glos. in c. dilectus, v. de lege jurisdictionis,* ibique Ostien. *numer. 6. Abb. numer. 4.* & communiter Doctores *cod. tit.* Unde ex prohibitione unius, tamquam ex diversis, non potest inferri ad prohibitionem alterius ad vulgarem *l. Papinian. ff. de min. & cum differenter diversis locis, & temporibus exigatur, non potest applicari ad causam visitationis, quæ habet tempus, & loca particularia, & præcisa.* Effectus enim non debet tribui non proportionatæ causæ, quæ limitata limitatum producit effectum *l. in agris, ff. de acquir. rer. dom. l. quod dictum,* ubi Angel. *ff. de pact.* Atque ita censuit eadem S. Congregatio Concilii, teste eodem Fagnano *loc. cit. & in d. c. Conquerente n. 6. de Offic. Ordin.* ubi n. 4. ait non teneri Monasteria ad cathedraticum, utpotè exempta a lege diocesana, sed eorum capellæ solvunt hoc nomine duos solidos.

22 Notandum autem est, duos solidos pro cathedratico solvendos esse juxta æstimationem illius monetæ, quæ antiquitas, & ab initio solvi consuevit, nisi circa solutionem minoris, vel majoris monetæ, quæ modò est in usu, sit præscriptum, ut *in d. cap. Olim de consib. & cum Glossa in dict. cap. Conquerente* tradunt Ostien. *ibi numer. 12. in fin. Joan. And. num. 39. Butr. num. 43. & abb. numer. 6.* Nomine autem solidi intelligitur aureus, ut notat Glossa *in cap. 1. 10. quest. 3.* Nam & lex civilis pro solido aureum intelligit, & antiquitas septuaginta duo solidi, unam libram auri constituebant, ut *leg. quotiescumque, & ibi Glos. ultim. & Bartol. C. de suscept.* Unde ad illam æstimationem solvendi essent, nisi obstatet consuetudo; hodie verò nonaginta sex auri constituunt unam libram, ut per Abb. *dict. numer. 6.* Quod latius prosequitur *in dict. cap. Conquerente* Felin. *num. 2.* & de varia solidorum, & aureorum æstimatione: vide Covarr. *variav. resol. cap. 10. numer. 3.* Alciato videtur aureum, quod in præsens adhibemus, ex generali omnium populorum consuetudine esse veteri illi subrogatum, & idè, quæ de

solido in jure civili cauta sunt, ad nostrum hunc, quamvis levioris sit ponderis referenda. Præterea *in paragr. annotavit,* esse solidum in jure nummum aureum ejus ponderis, cujus latinis est sextula, vel stadium, idest octo oboli, ut latius ab eo declaratur in opusculo, quod edidit de ponderibus, & mensuris, Budeus ex verbis Lampridii de Alexandro Romano Principe loquentis colligit, solidos primum dictos esse aureos nummos certi cujusdam, suique ponderis, quasi integros. Ego existimo solidum fuisse nummum aureum, qui olim æquivalerat decem, & septem juliis, sed hodie de consuetudine sumi pro scuto monetæ. Hi tamen solidi verti debent in Templi restitutionem, vel ut cum aliis loquar, in Ecclesiæ reparationem *d. can. placuit 10. q. 3.*

CONSULTATIO IX.

Ac, & quatenus Regulari impertiri possit, ac debeat licentia exeundi a sua Religione, ut cum reservatione votorum in habitu presbyteri secularis vivere valeat in seculo?

Certum est ad hoc requiri causam, eamque gravem: ut est odium intimum, & inexpiabile inter ipsum Regularem, & ejus superiorem, lis criminalis, quæ inter ipsos inimicitiam capitalem inducit, *l. licet ff. de arb. test. in auth. si dicatur,* ibique Bartol. *C. de testib. Lanfranch. in tract. de testib. quos sequitur Grammat. dec. 33. numer. 5.* Quod eo fortius procedit, cum probetur causa odii, ut per Innoc. *in cap. Cum l. & A. extr. de re jud. in fin. per textum in c. 3. cum binis seqq. util. tit. & Bald. in l. præser. C. si contra jus, vel eod. publ.*

Præcipue verò, si hujusmodi inimicitia comprobetur persecutione, inclusione carceraria, & cum odio concurrat justus metus mortis, ex probabili causa cadens in virum constantem; quod per se satis est ad liberandum, Regularem a Religione, ut per Grammat. *dec. crim. 5. numer. 8. cum seqq.* ac ita, ut dubitari minime possit, quin metus iste semel illatus semper durare debeat, & præsumatur, donec duret ejus causa, *l. pen. ff. de cond. ob turp. caus. ubi Bart. n. 5. & 7. Olasch. decis. 179. num. 12. Boer. dec. 100. n. 12. & 13. ac Rota in Conchensi nullitatis Ordinis 10. Martii 1606. cor. Pegna.*

Quare hic justus timor non solum extenditur ad periculum præsens, sed etiam ad futurum. Quotiescumque enim casus est probabilis, semper valet pro fundamento intentionis ipsius Regularis, ut probat textus *in l. fin. C. quod metus caus. Bartol. & Bald. in l. ad vindictam ff. eod. tit. Dec. in l. pacta novissima sub. n. 11. cum seqq. C. de pact. Paris. conf. 139. nu. 25. lib. 4. idem Bart. in l. ob turpes numer. 7. de condit. ob turp. caus. Neviz. conf. 52. num. 52. Gratian. conf. 38. nu. 14. lib. 2. & Olasch. dec. 142. num. 12.*

Ac si præcipue ad aliam Religionem strictiorem transire non possit ob inhabilitatem fide Medicorum probandam, sive ex mala valetudine, sive ex senectute contractam; ob quam transitus redditur impossibilis itaut inhabilitas ista, uti naturalis, ipsum excuset ab omni abstinentia; præterquamquod non tenetur transire, nisi ad Religiones similes. Similes autem Religiones non recipiunt professos alterius Religionis; quod probari debet attestationibus Superiorum hujusmodi Religionum vice diligentiarum, ad comprobendam promptam, & paratam voluntatem transeundi, itaut si non invenerit benevolos receptores locus sit licentiæ vivendi in sæculo in habitu presbyteri. Sicque etiam concurrat qualitas bonæ vitæ, ac famæ, testimonium Religionis, & observantiæ regularis, datum a suis Superioribus, & consensus Procuratoris Generalis suæ Religionis.

His itaque, aliisque generis ejusdem extantibus censeo, concedendam esse licentiam hujusmodi Regulari degendi in sæculo in habitu presbyteri secularis, per quam licentiam sit liber a claustris, & delatione etiam occulta, habitus regularis, & ab obedientia regulari, & relinquatur sub correctione, & obedientia Episcopi, sicuti cæteri Clerici seculares. Quæ licentia semper petenda est a Sede Apostolica.

CONSULTATIO X.

In qua etate eligi possit, ac debeat Abbatissa, sive Priorissa? An sufficiat inchoasse annum quadragesimum, ubi an tempus currat de momento in momentum? An in hac etate possit Episcopus, vel Nuncius Apostolicus dispensare, & electio Monialis in Abbatissam minoris etatis sit eo ipso irrita? De penis Monialium aliter eligentium. Et a quo tempore etas sit computanda, an scilicet conceptionis, an natiuitatis, an baptismi?

1. Quoad primum conveniunt omnes, quod ex veterum Canonum dispositione Abbatissa non erat eligenda, nisi quadragenaria, ut decrevit Leo I. in can. nemo 79. dist. Postea sexagenaria, ut statuit Gregorius I. in can. juvenulas 20. q. 1. facitque textus in can. quomodo 31. q. 1. ubi refertur illud Apostoli ad Timoth. 5. Vidua eligatur non minor sexaginta annorum, de quibus Apostoli verbis alibi. Præterea ab Innocentio IV. in cap. indemnitatibus de elect. lib. 6. statutum est, ut in Abbatissam, seu Priorissam, ubi per Priorissam monasterium gubernatur, de cætero non eligatur aliqua, nisi triginta annos compleverit. Atque ita eo tempore Episcopus, & Abbatissa respectu ætatis eodem jure censentur.
2. At hodie ex decreto S. Concilii Tridentini cap. 7. sess. 25. de regular. Abbatissa non minor eligenda est annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit. Ac si his qualitatibus ibi non reperiatur, quæ saltem trigessimum annum ætatis, & quintum professionis exceperit, eligatur. Quare ex S. Congregationis sententia, si in Monasterio sit monialis annorum quadraginta, & quæ octo annis post professionem laudabiliter vixerit, non licet Monialibus aliquam ex alio Monasterio etiam ejusdem Ordinis eligere. Sin autem reperiatur in Monasterio aliqua monialis quadragenaria cum qualitatibus requisitis, non tenentur moniales aliam ex alio ejusdem Ordinis Monasterio eligere, sed liberum illis est, aliquam, de consensu tamen Episcopi, vel earum superioris, eligere ex proprio Monasterio habentem qualitates requisitas ex decreto. Quod si nec talis in proprio monasterio, nec quadragenaria in alio ejusdem Ordinis reperiatur, poterunt aliquam ex alio monasterio eligere, quæ ad præscriptum d. cap. indemnitatibus trigessimum annum expleverit, & expressè sit professa. Nulla tamen minoris ætatis eligi poterit, sed postulanda erit a Sede Apostolica.
3. In hanc sententiam omnes, ut dixi conveniunt, cum dispositio S. Concilii Tridentini sit clarissima. Porro cum Monasterium esset recens erectum, nullumque aliud in tota provincia ejusdem Ordinis reperiretur, & nulla extaret monialis, quæ esset prædita qualitatibus requisitis a Decreto Concilii d. cap. 7. petitumque esset, ut liceret eligere aliquam ex eis absque dictis qualitatibus, responsum est, ex monialibus in dicto monasterio existentibus eam esse eligendam, quæ melior sit, & magis idonea cæteris.
4. Difficultas est quoad secundum, & reliquis aliis. Portellas Minorita p. 1. resp. mor. cas. 13. num. 1. asserit sufficere, quod inchoaverit. Id probat ex Clem. 1. §. cæterum de stat. monach. quæ statuens ætatem petitam ad hoc, ut aliquis sit Prælatum alicujus Conventus, debere esse ait annorum 25. ibi: nisi 25. annum attigerit; Ergo idem dicendum est in isto etiam casu. Hanc rationem probabilem existimat Diana p. 7. tract. 12. ref. 9. illamque approbare videtur Pelliz. de monial. c. 10. sect. 2. n. 91.
5. Verùm hanc opinionem esse apertè falsam patet etiam iis, qui carent sensu communi. Quis enim diceret, quod idem sit annum attingere quadragesimum, & non minorem esse annis quadraginta; Concilium autem Tridentinum hoc requirit, non illud; minor equidem quadraginta annis est, quæ annum quadragesimum non explevit. Tenendum itaque est, quod annus quadragesimus in Abbatissa debet esse completus: Liqueat ex textu in l. 3. §. minore, ff. de minor. ubi deciditur per hæc verba: minor quam viginti quinque annis importare, ut annus supremus debeat esse completus, & computatio fiat de momento in momentum; quod notat Jo: Andr. in cap. cum in cunctis de elect. numer. 35. Ergo idem dicendum in terminis decreti Concilii Trid. dist. cap. 7. sess. 25. de regul. quod loquitur per eadem verba. Id ipsum constat ex cap. 12. §. ad cæteras sess. 24. ubi Concilium præscribens ætatem ad dignitates non curatas, utitur iisdem verbis, ibi: viginti duobus annis non mi-

nores. Et tamen S. Congregatio consultata, an is, qui attingit vigesimum secundum annum, possit obtinere dignitatem non curatam in Ecclesia Cathedrali, seu collegiata, stante decreto Concilii, quod ad eas Clerici alioquin idonei, & viginti duobus annis non minores, ascendant? Respondit non posse, sed oportere, ut annum vigesimum secundum exegerit. Et in hanc sententiam dedit litteras ad Episcopum Abulensem sub die 24. Septembris 1593. quarum tenorem recitat Garzia de benef. p. 7. cap. 4. num. 70. & pro constanti etiam tenet Mandos. de minori etate cap. 5. num. 10. Passar. de elect. c. 40. n. 57. Pasqualig. ad Laurent. p. 1. n. 34. perperam addens, quod sufficiat attingisse ultimum diem anni ex d. l. 3. ex qua contrarium habetur, quod scilicet annus completus debet esse completus de momento in momentum.

Et quidem in hac re communiter recipitur distinctio 6 Glossæ in dist. cap. Cum is cunctis, vers. exegerit, ut testatur Abb. n. 6. nimirum: Quandoque favor tantum vertitur in causa, ut in usucapione, & tunc sufficit diem incipere, ut l. in usucapione, ff. de divers. & temporal. præscript. Quandoque vertitur odium tantum, ut in præscriptione triginta Annorum, & tunc oportet ultimam diem impleri, ut leg. in omnibus, ff. de act. & obligat. Quandoque vertitur utrumque, & sic materia est mista favoris, & odii, & tunc tempus de momento in momentum computatur, ut dist. leg. 3. §. minore, ff. de minor. ubi minores 25. annis licet ultimum diem assecuti, dicuntur tamen minores, donec ad horam natiuitatis pervenerint. Sic in omnibus temporalibus actionibus, nisi totus novissimus dies compleatur, non finit obligationem. Sunt verba textus in leg. in omnibus, ff. de act. & oblig. & plurimos casus similes cumulat Phanut. in tractat. de momento cap. 30. numer. 3. & Tiraquel. de utroque retract. §. 1. glof. 2. Quod est contra Pasqualigum, & Passarinum, qui diem, & horas admittunt.

Ex his autem colligitur differentia inter Abbatem, & 7 Abbatissam. Nam et si in Abbate sufficiat annus vigesimus quintus incæptus ex d. Clem. 1. de stat. monach. in Abbatissa tamen requiritur provectior ætas propter sexus imbecillitatem, ut notat Abb. in c. super inordinata n. 9. de præb. & in d. cap. cum in cunctis num. 6. de elect. facitque textus in San. Sanctionales 20. qu. 1. unde inferunt Abbas ib. num. 7. & Dec. in d. c. in cunctis num. 50. ut dispositum in Abbatissa non habeat locum in Abbate, de quo est glossa in Clem. attendentes, v. cecidisse de stat. monach. In Inquisitore autem factus est annum quadragesimum attingisse, ut est textus in Clem. nolentes in princ. de heret. ubi Glof. v. quadragesimum ait esse mirandum, quod major ætas requiratur in Inquisitore, quam in Episcopo, qui etiam Inquisitor est, concluditque hoc esse de arbitrariis, de quibus non cogimur reddere rationem. Sed rationem reddit Abb. in d. c. in cunctis num. 6. de elect. quia promovendi ad Episcopatum transeunt cum magna inquisitione, ideòque promotus ad tantam dignitatem præsumitur ex omni parte idoneus; Officium autem Inquisitionis non committitur cum tanta indagatione, ideòque jura voluerunt, ut esset maturus ætate.

Ad 3. Et in hac ætate communis etiam sententia est 8 non posse Episcopum, neque item Nuncium Apostolicum, vel alium superiorem dispensare. Quod certum ait Tambur. de jur. Abbatissæ disp. 28. dub. 2. num. 6. & firmant Armendariz in addit. ad recopil. leg. Navar. l. 1. tit. 18. lib. 7. de Episcop. num. 101. ubi hoc decisum refert Garz. d. par. 7. cap. 4. num. 72. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 5. qu. 9. Ricciard. dec. 309. par. 4. n. 9. Sigism. a Bonon. de elect. dub. 62. n. 6. Mirand. de sac. monial. q. 7. ar. 4. Barbof. de jur. Eccles. lib. 1. cap. 45. n. 19. Gavant. in manual. Episcop. v. Abbatissa num. 6. Lezan. in sum. tom. 3. v. Abbatissa nu. 2. Pasqualig. d. p. 1. n. 657. Passarin. ubi supra n. 62. Nemo enim Summo Pontifice inferior potest dispensare in lege Concilii.

Ad 4. negant Suarez, quem sequitur Pelliz. eo loco 9 n. 92. qui tamen firmant fore irritandam. Quod probabile ait Passar. ibid. num. 70. Movetur, quia id non declaratur a Concilio, tamquam substantiale, nec irritatur electio aliter facta, sed simplex prohibitio ponitur, ut non eligatur. Ideòque si aliter electio facta sit juxta commune jus, licet illæ duæ conditiones circa ætatem non serventur, non erit electio irrita ipso jure, vel ad summum irritanda.

Asserunt tamen esse nullam ipso jure Tamb. d. disp. 28. q. 2. n. 7. Barb. d. c. 45. n. 19. Pasq. ad Laur. n. 34. Aldan. in comp. Can. resolut. leg. 1. tit. 28. n. 11. asserens, ita fuisse declaratum a Sacra Congregatione in Viterbiensi 16. Maji 1623. cujus declarationis meminit etiam Barbofa loc. cit. ea quidem

dem ratione, quia in dicto Concilio datur forma. Ubi autem verba dant formam, si actus fiat, non servata illa forma, actus est nullus ipso jure, ut docent Bartol. in l. Gallus, ff. de liber. & posthum. & Gemin. in cap. fin. §. si verò de judic. lib. 6. num. 1. Quod idem Passarinus ait, id manere in sua probabilitate, & hoc esse certum addit, talem electionem esse nullam ipso jure in sensu Glossæ in cap. auditis v. & post, de elect. Quia ipso jure est irritanda, & non potest confirmari sine licentia Summi Pontificis. At ego cenſeo esse irritam eo ipso defectu formæ substantialis, non autem accidentalis, ut vult Pellizarius, Quidquid sit, an ex Bulla Pii IV. super confirmatione Concilii Tridentini in quolibet ejusdem Concilii decreto contineatur decretum irritans, si secus super iis a quoquam quavis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, de quo nos alibi cum Gonzalez. Decretum siquidem irritans inducit formam, sine qua actus ipso jure corrumpitur, ut notant Bald. conf. 351. numer. 9. lib. 5. Dec. consil. 532. numer. 4. & Rota in Romana Societatis officii 14. Januarii 1613. coram Pamphilio. Unde cum actus careat sua forma, & substantia, certum est, quod non possit sustineri, l. cum hi, §. Pretor, ait, ff. de transact. & cap. Tuas nos de sponsal. sed irritatur; quia est contrarium dispositioni c. 1. de concess. præb. in 6. & c. Si eo tempore de elect. in 6. & notat Gonzal. ad reg. 8. glos. 76. n. 12.

11 Ideoque operatur nullitatem actus, statim ac fit, juxta ea, quæ tradunt Sarnen. ad reg. de annual. par. 5. in fin. Cassad. dec. 11. num. 4. & Rota dec. 142. num. 4. p. 2. res. tollitque consuetudinem contrariam, si qua esset, ut observant Gabr. concl. 3. n. 40. de claus. lib. 6. & Gonzal. l. c.

12 Quare electio, non observata forma Concilii non potest revalidari, nisi de novo celebretur cum eadem forma, l. si ut proponis, C. de nupt. & l. nuptiæ, ff. de rit. nupt. traduntque Socin. conf. 92. n. 11. lib. 3. & alii cum Rot. dec. 1242. cor. Seraphino, & dec. 395. n. 11. coram Ludovisio. Tunc enim revalidatio actus est novus actus, l. asse toto, ff. de hered. inst. & l. obvenire solet, ff. de verb. signif. & notat Menoch. conf. 80. nu. 66. Et idem necessarium est, ut interveniat forma, cum qua ex præscripto legis electio fieri debet, alioquin si ab initio fuit nulla ob defectum formæ, semper erit talis, donec ponatur eadem forma.

13 Ad 5. Moniales aliter eligentes privari pro illa vice facultate eligendi, tradunt Labor. var. lucubr. tit. 4. capit. 24. num. 6. & quidam alii, ducti ex cap. Cum in cunctis 7. §. fm. de elect. ubi decernitur, eligentes scienter non habentem ætatem privari pro illa vice facultate eligendi. Quod sequitur Glossa, & Geminianus apud Passarinum loc. cit. n. 78. Sed ego cum ipso Passarino id nego; quia c. Cum in cunctis non loquitur de electionibus monialium: & quidem sufficit, quod electio sit irrita; quod magna pœna est.

14 Ad ultimum respondeo esse computandam a die Nativitatis. Nam, ut definit Bald. conf. 19. nu. 3. lib. 5. ætas nihil aliud est, quam temporis mensura quædam a Nativitate usque ad obitum decurrens. Quapropter nec a tempore conceptionis est computanda, ut contra Glossatorem regul. Cancell. 17. tradit Covar. in 4. decret. p. 2. cap. 8. §. 2. n. 3. & Molina. de just. & jur. tom. 2. disp. 573. sub. initio; idemque Bald. in d. c. Cum in cunctis num. 5. de elect. dicens ætatem non incipere in utero matris, sed in partu, ut l. penult. Cod. de posth. hered. instit. Et de baptismo id jam declaravit S. Congregatio Concilij. Questum enim fuit: Provisus est aliquis de Canonicatu in Cathedrali habente annexum ordinem presbyteratus; ad quem promoveri potest intra annum, si attendatur dies nativitatis, sin autem dies baptismi, minimè, a quo tempore facienda est computatio? S. Congregatio censuit, tempus computari a die nativitatis, non autem baptismi.

CONSULTATIO XI.

An, & quatenus simplici presbytero concedi possit, ac debeat a Summo Pontifice facultas ministrandi Sacramentum Confirmationis chrismate ab Episcopo consecrato.

1 Non posse a Summo Pontifice hanc facultatem concedi docent d. Bonav. in 4. circa lit. Magist. Adr. eod. loc. art. 3. Durand. d. 7. q. 3. & 4. Sotus qu. 1. sed dubius est, & oblcure loquitur, Gabr. apud Fernandez in exam. p. c. §. & n. 3. Castro de hæres v. Confirmatio, Petr. Soto lect. 2. de confir. cui sententiæ favent Cajetan. & alii adducti a Suar. in 3. p. D. Thom. disp. 36. sect. 1. Ratio desumitur ex Concilio Florentino, in quod dicitur,

Sacramenta novæ legis tribus perfici, materia, forma, ministro, quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum; quia sunt hæc tria de substantia Sacramenti immutabilia ex divina institutione; atque adeo non potest Summus Pontifex aliquid in iis immutare. Certum autem de fide est, solum Episcopum esse ordinarium ministrum hujus Sacramenti ex Christi institutione; quod definitur in Conc. Trid. sess. 7. can. 3. de confirm. Et significatur in Conc. Florent. ac probatur ex Act. 8. & 19. Confirmaturque a Clemente Epist. 4. ab Urbano, a Melchiarde, a Damaso Epist. item 4. de Chorepiscopis, a Leone Ep. 88. ad Episcop. Germ. & Gallic. ab Eusebio Pontif. & Martyr. qui vixit anno 310. Epist. ad Episc. & Tuscie, & Campaniæ, ab Innocentio I. Ep. 1. ad Decent. c. 3. & Concilio Vvormatiense can. 8. Ac proinde non potest alteri hoc ministerium committi ex humana dispensatione.

Et sanè, aut collatio hujus Sacramenti est actus essentialiter dependens a characterè Episcopali, aut non est dependens. Si non est dependens, nulla est ratio, cur dicamus hoc ministerium esse proprium Episcopi ex ordinario jure divino. Si autem est dependens, non poterit ille actus committi ei, qui non habet characterem Episcopalem, quia non potest actus esse absque principio, a quo essentialiter dependet. Hac enim de causa consecratio corporis Christi committi non potest ei, qui non habet characterem sacerdotalem, neque ordinatio presbyteri ei, qui non habet characterem Episcopalem, alioquin posset etiam hoc ministerium committi non sacerdoti; quia character Sacerdotalis nihil ad hoc confert per se, & vi sua, ac etiam sine concessione, vel dispensatione Pontificis conferret. Quare vel Episcopus non est necessarius minister necessitate Sacramenti, sed tantum præcepti, seclusa Pontificis dispensatione; vel si Episcopus est minister necessitate Sacramenti, non potest alius loco ejus substitui etiam Pontificia autoritate.

At nihilominus posse Romanum Pontificem munus Confirmationis committere simplici Sacerdoti sensit Sanctus Ambrosius ad Ephes. c. 4. dum dixit in Ægypto presbyteros confirmare in absentia Episcoporum, & quamvis hunc Ambrosii locum aliter exponat Suarez in 3. p. disp. 36. sect. 1. in fine, intelligens per antonomasiam nomine presbyteri, sive Sacerdotis Episcopum, dilucidè tamen D. Hieronymus in dial. contra Lucifer. id asserit, dum ait, ob honorem Sacerdotis fieri, ut soli Episcopi manus imponant, non autem ob legis necessitatem, ac desumitur ex facto D. Gregorii Magni lib. 3. Epist. 26. quod refertur in can. pervenit 95. d. Hic enim Pontifex præcepit presbyteris Insulæ Sardinie confirmantibus baptizatos, ne id facerent; ob cujus præceptum scandalum ortum est; quod cernens Gregorius inquit; Nos quidem secundum usum veterem Ecclesie nostræ facimus. Sed si omnino hæc de re aliqui contristantur, ubi Episcopi desunt, ut presbyteri etiam in frontibus baptizandos chrismate tangere debeant, concedimus, traditque Concilium Florentinum in decreto Eugenii his verbis: Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem ex rationabili, & urgente admodum causa simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrare Confirmationis Sacramentum. Quod etiam supponitur in Concilio Senonensi in decretis morum c. 18. & satis indicatur a Concilio Tridentino asserente, Episcopum esse ordinarium hujus Sacramenti ministrum. Cum enim dicit Ordinarium, supponit, alium esse posse ex speciali commissione, & delegatione, & observarunt Innocentius IV. qui Fratibus Prædicatoribus, Joannes XXI. & Leo X. & Adrianus VI. facultatem præbuerunt Fratibus Minoribus, ut in terris infidelium remotissimis a Sede Apostolica, ubi Episcoporum catholicorum copia non esset, Confirmationis Sacramentum conferre possent, ac uti oleo, & chrismate antiquis, ut patet ex Bulla apud Bullarium Rodriguez relato a P. Thoma a Jesu de conversat. Gentium in fine. Quid enim prohibet, Christum Dominum Episcopos in ministros hujus Sacramenti absolute, & simpliciter instituisse, presbyteros verò non sic, sed facti Summi Pontificis commissione? Etenim hic institutionis modus convenientior est, ne ob defectum Episcoporum fideles hoc Sacramento priventur.

Quod autem hujusmodi fuerit institutio, ostendit primo factum Gregorii supra relatam. Secundo Concilium Florentinum; nam, postquam dixerat Ordinarium ministrum esse Episcopum, subdidit; legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem & c. quibus verbis significat. Christum instituisse hujus Sacramenti ministrum cum hac latitudine, & extensione. Tertiò hoc idem indicat Concilium Tridentinum d. sess. 7. can. 3. de hoc Sacramento, inquiens ejus ordinarius ministrum esse

esse solum Episcopum; cum enim dicit *ordinarium*, duo significat. Primum Episcopum ex vi suæ ordinationis habere hanc indelebilem potestatem, ut idem docuit *sess. 23. cap. 4.* Secundum ita habere Episcopum hanc ordinariam potestatem, ut tamen in Sacerdote sit capacitas ad recipiendum illam saltem ex delegatione. Hinc cum in Sac. Congregatione Concilii sub die 3. Martii 1575. quæreretur, an si Papa concederet simplici Sacerdoti hanc facultatem, videretur facere contra Concilium dicti *can. 3.* Tres Cardinales censuerunt aliquo modo esse contra Concilium, quod vult, Episcopum esse ordinarium ministrum. Alii quatuor Cardinales censuerunt non esse contra Concilium, quod decidit, Ordinarium ministrum esse Episcopum, extraordinarium autem eum, cui Papa concederet. Quarto Concilium Senonense *cit. cap. 38.* ubi cum dixisset, Abbates non habere potestatem confirmandi, subiicit: *Quod si qui sint, qui contendunt sibi competere hanc facultatem ex privilegio, volumus quod cum primum fuerint requisiti a suffraganeis nostris de privilegio, fidem facere teneantur.* Quam ob rem post Concilium Florentinum Gregorius XIII. hanc facultatem concessisse dicitur quibusdam simplicibus Sacerdotibus, quin remotissimis regionibus infidelium versantur, in quibus non sunt Episcopi, & multi eorum, qui ad fidem convertuntur, sine hoc Sacramento decederent, si non possent a presbyteris confirmari, Eandem facultatem fertur concessisse Adrianum VI. quibusdam Fratibus Minoribus pro Indiis, cujus concessionis authographum, sive authenticum servari ajunt Hispali in monasterio S. Francisci. Idemque Gregorius XIII. in quadam Synodo suo tempore apud Maronitas celebrata ei, qui Synodo præsidebat, injunxit, ut qui in illis regionibus a simplici Sacerdote erant confirmati, si vellent, possent iterum ab Episcopo chrismari, si tamen scandalum timeretur, non oportere confirmationem reiterari, etsi nullum esset Sacramentum, tamen cum non sit de necessitate salutis, ob scandalum securè prætermittendum. Eamque hujus rei Summus Pontifex reddidit rationem, quia etsi Concilium Florentinum in unione Armenorum doceat, posse presbyterum ex Papæ confirmatione confirmare, quod Ecclesiæ Calaritanæ concessit D. Gregorius *lib. 3. Ep. 26.* hanc tamen Apostolicam dispensationem non legibus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, cui Maronitæ subsunt, collatam esse, idcirco a presbytero chrisma collatum irritum est. Quare si qui a presbyteris chrismati velent iterum ab Episcopo chrismari, possent chrismari. Cum cæteris verò, qui sine scandalo ejus rei nequeunt admoneri, dissimulandum est, cum non sit Sacramentum necessarium salutis.

5 Atque ita docent D. Thom. *par. 3. quest. 72. artic. 11. & in 4. d. 7.* ubi Richardus, Major, Paludanus, Capreolus, & Sotus, item Alensis *in 4. part. quest. 28. membr. 1. art. 3. §. 2.* Marfil. *in 4. quest. 5. art. 3.* Anton. *3. part. tit. 14. cap. 14. §. 6.* Ferrar. *4. contra gent. cap. 60.* Suar. *cit. quest. 62. quest. 36. sect. 2.* Sylvester, Angenus, alique Summistæ *v. Confirmatio, Durant. de rit. Eccles. lib. 1. cap. 20. n. 22.* Navar. *cap. 22. §. 7.* Covarr. *lib. 1. var. cap. 10.* qui refert alios *Vivald. in candel. de confirmat. quest. 26.* Layman. *lib. 5. summ. tract. 3. cap. 6.* & Canonistæ communiter *in d. can. pervenit 95. d. Innocentius, Ostiensis, & cæteri in cap. Quanto de consuet.* ubi expendenda sunt verba illa textus, *sua temeritate quasi dicat Pontifex, secus si nostra autoritate.*

6 Hactenus de potestate Summi Pontificis, cujus licet sola voluntas pro hac facultate valide concedenda sufficeret, ut tamen licitè concedatur, non tamen est congruentia, sed requiritur rationalis, & valdèurgens causa. Primò, quia Eugenius IV. in citato Concilio Florentino in decreto fidei pro instructione Armenorum ait, Pontifices id munus presbyteris concessisse ex rationali, & urgenti admodum causa. Hæc autem nulla alia erat, nisi illa, de qua decrevit D. Gregorius, penuria scilicet, aut vacatio Episcoporum. Nam ante Concilium Florentinum nullibi legimus, Sedem Apostolicam in hoc dispensasse, nisi in hoc factò Gregorii, aut si fortasse alibi legitur, credi poterit intercessisse hanc causam. Ergo hæc causa rationalis, & admodumurgens subesse debet.

7 Deinde causa a Principe in legibus, vel dispensationibus expressa censetur rationalis, nisi sit manifestus error, ut tradit Cajet. *tr. de Indul. q. 2.* Atqui Gregor. *in dict. can. Pervenit.* ob solam penuriam Episcoporum concessit hujusmodi munus presbyteris. Neque Catholicus aliquis unquam dixerit, D. Gregorium in re tam gravi, bonum commune spectante, errasse. Igitur hæc causa est rationalis, acurgens admodum.

Præterea. Pastor tenetur pascere oves, ac ministrare 8
eis Sacramenta per se, vel per idoneum ministrum, ut in Concilio Trid. *c. 1. sess. 23.* Sed oves quarundam remotissimarum regionum carent ministro confirmationis. Igitur Pastor tenetur eis providere de tali ministro. Hæc autem ratio urget. Ergo & causa.

Postremò admodumurgens, & rationalis causa est 9
illa, quando aliquid fit, ne quis privetur, aut defraudetur aliquo bono, sibi concessò, præcipuè spirituali. In Sacramento autem Confirmationis conceditur maximum bonum; in eo enim, ut patet *in cap. Cum venisset de sacr. uncl. & in Conc. Florent. ac Patribus, necnon ex Act. cit. c. 8.* datur Spiritus Sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes. Hoc autem summo bono fideles privari non debent, præsertim petentes, & reclamantes. Tum maximè si non committatur hoc munus simplici Sacerdoti, sed alicui Abbati habenti territorium, & jurisdictionem Episcopalem, qui mitra, baculo, aliisque pontificalibus utitur insigniis, solemnemque dat benedictionem, vel alii dignitati insigni, & in regionibus, pro quibus id conceditur, nulli sint hæretici, qui credunt simplicem Sacerdotem posse ministrare Chrisma, sicut Episcopus. Et si viderint, presbyteros id facere, se confirmabunt in ista hæresi, quam Concilium Tridentinum *d. can. 3.* damnavit.

Cum igitur res hæc exemplum posteris præbere possit, idè est accuratè considerandum, an in casu, de quo tractabitur, inspecta penuria, sive vacatione, aut absentia, vel distantia Episcoporum, aliisque facti circumstantiis, sive subsit in illis partibus talis necessitas, & causa, ob quam hujusmodi facultas sit concedenda, tum præsertim si in eis Episcopi quam plurimorum annorum spatio non defuerint in hoc Sacramento administrando. Quare cum olim in Congregatione S. Concilii quæsitum fuisset, an Concilium Trident. *sess. 7. can. 3. & sess. 6. c. 5.* obset, quo minus facultas ministrandi Sacramentum Confirmationis concessa a Sede Apostolica ante Concilium Abbati regulari, nunc confirmetur, accedente præsertim consensu Ordinarii, eadem die 3. Martii 1575. Congregatio Generalis censuit, Papam posse id concedere, si velit, an autem debeat, vel expediat, sex Cardinales, solo dissentiente Alciato, censuerunt, non debere, neque expedire, cum nulla necessitas subsit. Referendum tamen Sanctissimo, qui dixit, videntum, an Prædecessores sui restrinxerint istas facultates.

Pontifex itaque ad concedendam hanc Sacerdotibus 11
facultatem rationali, & admodumurgenti, vel gravi saltem causa duci debet, aliàs imprudenter operabitur, validè tamen, teste Suar. *d. sess. 2. v. Tertia pars, Henr. lib. 1. cap. 6. n. 4.* Coninch. *q. 72. art. 11. dub. un. n. 110.* Layman. *lib. 5. cap. 6. assert. 2.* Quia Pontifex hanc Sacerdotibus facultatem concedens, in lege Christi non dispensat, sed utitur potestate sibi a Christo relicta. Neque credendum est, Christum Dominum suo Vicario hanc potestatem reliquisse pro solo casu urgentis necessitatis, quia esset grave periculum sæpè efficiendi irritum Sacramentum. Neque obstat Concilii Florentini decretum supponens ex dispensatione Sedis Apostolicæ, & ex rationali, & urgenti admodum causa hanc administrationem Sacerdotibus concedi posse; nam id verum est de concessione, ut licitè, ac prudenter fiat, secus ut validè. Concessio namque facultatis extraordinariæ, & præter communem usum sæpè dispensatio appellatur. Sufficit igitur, quoad valorem, quòd subsit aliqua necessitas. Unde cum examinarentur in Urbe ritus quidam Maronitarum circa Sacramenta, fuit dictum, quòd minister Sacramenti Confirmationis ordinarius est Episcopus, extraordinarius verò, & tempore necessitatis, ex commissione tamen Summi Pontificis est quilibet simplex Sacerdos. Ita colligitur ex Florentino; a quo etiam ex Summi Pontificis delegatione chrisma potest consecrari.

Ad rationes initio adductas facilè ex dictis respon- 12
detur, nimirum Pontificem in hac re non dispensare, neque immutare jus divinum, sed constituere talem ministrum hujus Sacramenti, qualem Christus instituit. Voluit autem Christus, ministrum ordinarium, & ex officio esse Episcopum, extraordinarium vero posse esse simplicem Sacerdotem, autoritate Summi Pontificis ad id deputatum. Hunc autem fuisse institutionis modum probatum est ex usu, & traditione Ecclesiæ. Ea verò, quæ Authores contrariæ sententiæ adducunt ad impugnandum variis interpretationibus D. Gregorii factum, relatum in citato *can. placuit,* doctè, ac solidè, ut in omnibus, diluit meus Suar. *ca. sect. 2.*

Interrogabis fortassis, an apposita sententia sit hæretica, & hæc, quam sustinemus, si de fide? Affirmat Ledesma, & insinuat Sotus, apud Suarez allegata *sect. 2. propè.*

propè finem, præsertim post Concilium Florentinum, & Tridentinum. Ipse tamen Suarez existimat, nondum esse in hac re aliquid de fide definitum, quamquam ego cum ipso non nequem, Concilium Florentinum magnam nostræ sententiæ tribuisse auctoritatem, adeoq; temerarium censeam, contrarium velle pertinaciter defendere.

CONSULTATIO XII.

- 1 An Regulares privilegiati, præcipuè Fratres Prædicatores, & Minores ex cap. in his de privil. possint hodie uti altari portatili, etiam invito Episcopo diocesano? Et quatenus negative?
- 2 An id possint de illius licentia, & approbatione?

1 AD primam. Affirmant ferè omnes Regulares. Illi sunt Rodriguez, Ledesma; Jo: a Cruce, Her. Rodriq. Cardinalis de Lugo, Marchinus, Caspensis, Baumius, Ludovicus a S. Joanne, Præpositus, Aversa, Tamburinus, Dicastillus, Franciscus Lugo, Peyrinis, Villalobos, Thomas Hurtadus, Leander, Lezana, quos sequitur Pasqualigus de sacrif. Miss. quest. 474. num. 5. Ratio, quam adducunt, est, quia hoc privilegium insertum in corpore juris fuit de novo concessum, & declaratum ab Honorio III. in dict. cap. In his, de privil. atque adeò non est revocatum per Concilium Tridentinum in decreto de ser. & vit. in celebratione Missar. sess. 22. Est enim regula certa, quod privilegia inserta in corpore juris non revocentur per clausulas generales, sed sit necessaria specialis mentio, ut desumitur ex leg. ejus Militis, §. Militia, ff. de restam. mil. & tradunt Rota decif. 645. numer. 5. part. 3. rec. & in Romana successione de Girona coram Robustero, ac Doctores, quos refert idem Pasqualig. loc. allegat. num. 6. ideòque cum in decreto Tridentino sit tantum clausula generalis, non se extendit ad derogandum dicto privilegio inserto in corpore juris; ac proindè possunt uti hoc privilegio, invito etiam Episcopo. Quibus addo, & hanc rationem: & ideò non est revocatum privilegium altaris portatilis Episcopis, eorumque Superioribus concessi in cap. fin. de privil. in 6. Quod ex sententia S. Congregationis a Concilio sublato non fuit, ut declaravit 1. Julii 1628. in Visen. & Elborensi. Etiam in diocesi, ut in Martirana 6. Aug. 1615. Cujus privilegio gaudere etiam Episcopum titularem in diocesi, cujus est suffraganeus, censuit 8. Apr. 1623. Imò in quocumq; loco, ut in Valentina pro Episcopo Coronensi; non tamen administratorem Episcopatus, nisi sit consecratus Episcopus, ut in Varnien. 12. Apr. 1625.

2 Ad 2. loquens idem Pasqualigus num. 7. de privilegiis, quæ non sunt inserta in corpore juris, asserit ne quidem esse revocata absolute, sed solum quatenus non possunt Regulares se tueri virtute ipsorum contra Episcopos prohibentes celebrationem missæ extra loca deputata, sive uti altare portatili; quia sicut prius uti poterant, etiam contradicentibus Episcopis, modò si contradicant, non possunt uti, & actus aliàs licitus fit illicitus. Hoc autem factum est a Concilio, quia intendebat in illo decreto tollere tantum abusus, atque adeò voluit prohibere Regularibus, ne celebrarent extra loca deputata cum altare portatili in virtute suorum privilegiorum, sed solum iniunxerit Episcopis, ne permitterent celebrare; relinquendo eorum prudenti judicio discernere abusus a legitimo usu privilegiorum, & prohibere, quando adverterent abusus, quod antea non poterant, itante exemptione Regularium, & eorumdem privilegiiis.

3 Antequam ad proposita dubia respondeam, præmittendum est, quod quamvis ex antiquorum canonum præscripto Sacrosanctum Missæ sacrificium celebrari non debeat, nisi in sacris ædibus, ut S. Paulus 1. ad Cor. 11. perspicuè docet, S. Clemens Ep. de 3. offic. Sacerdotis can. Hic ergo d. 1. & in Ecclesia consecrata, can. 1. in fin. can. sicut non alii, can. unicuique cum aliis de consecr. d. 1. & compluribus prosequitur Durant. de rit. Eccles. lib. 2. cap. 6. adeò, ut non liceat in privatis domibus celebrare etiam ex permissione Episcopi, ut in d. can. Sicut non alii, & auth. ut in privatis collat. 5. Sed opus sit privilegio Apostolico, ut per Archid. in c. fin. de privil. in 6. Ex Concilio tamen Triburiensi relato in can. concedimus de conf. ead. dict. 1. generaliter permittitur, ut si Ecclesiæ consecratæ fuerint combustæ ab infidelibus, vel impiis Christianis, in Capellis non consecratis cum tabula consecrata Missæ interim celebrentur, donec consecratæ Ecclesiæ valeant restaurari. In itinere verò positis, si Ecclesia defuerit subsidio, seu in tentoriis, si tabula altaris consecrata ibi af-

fuerit, liceat Missarum solemnia celebrare. Ex Concilio item Agathensi cap. 21. permittitur iis, qui sunt valdè remoti ab Ecclesia parochiali propter fatigationem familiæ suæ, ut audiant Missas in minoribus festivitatibus in Oratoriis suis; sed in præcipuis festivitatibus Missam audiant in suis parochialibus Ecclesiis, ut refertur in can. Si quis etiam de conf. cit. d. 1. Verum hos canones communiter Doctores intelligunt non habere locum, nisi de consensu Episcopi diocesani; quod satis constat ex canon. Missarum de consil. d. 1. qui est ejusdem Concilii Triburiensis: Missarum, inquit, solemnitas non ubique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit, celebranda esse censemus: Idem colligitur ex sexta Synodo can. 31. relata in can. Clericos ead. d. & tradit Glossa in d. can. Concedimus, & incan. Unicuique ead. d. Et propterea Jo: Andr. in can. fin. de privil. in 6. dicit, posse unumquemque Episcopum in sua diocesi concedere hoc privilegium altaris viatici juxta textum in dict. can. Concedimus, can. Missarum, can. Clericos, & can. Si quis de consecr. dict. 1. & solum Papam in universo Orbe, ut in d. cap. In his de privil. & in d. cap. fin. eod. tit. in 6. Joannem Andream sequuntur Butrius, Ancharanus, & alii, atque ita communiter teneri testantur Abb. in cit. cap. In his n. 2. & Nav. consil. 1. q. 37. de consil.

Postea Honorius III. concessit Fratibus Prædicatoribus, & Minoribus privilegium altaris portatilis, sed quia nonnulli asseriebant, illud non habere locum absque consensu Episcopi diocesani, idem Honorius in dicta sua decretali, In his de priv. declaravit, prædictos Fratres uti posse hoc privilegio, etiam Episcopo non permitte. Nam cum de licentia Episcopi unicuique liceret in altari viatico celebrare absque alio Pontificis privilegio ex indulgentia Concilii Triburiensis in cit. can. Concedimus, indultum Honorii nihil illis contulisset præter jus commune, si necessaria fuisset Episcopi licentia, & privilegium fuisset omninò elusorium, quod esse non debet, ut in dict. c. in his, ibique notat Glof. v. ex indulgentia, & Abb. in princ.

Demum supervenit S. Concilium Tridentinum, quod d. cap. un. sess. 22. ita decrevit: Nove patiantur Episcopi privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum cultum dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda, & visitanda, sanctum hoc sacrificium a secularibus, aut Regularibus quibuscumque peragi, non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque.

His itaque præmissis, ad primum respondendum est, Fratibus Prædicatoribus, & Minoribus, aliisque Regularibus quibuscumque nequaquam licere uti privilegio altaris portatilis, atque adeò in claustris missam celebrare, præsertim Episcopo contradicente, nisi privilegium post Concilium Tridentinum a Sede Apostolica obtinuerint. Siquidem, ut inquit Jo: Andr. in d. cap. in his num. 8. post Ostien. num. 11. Butrius numer. 8. & Abb. numer. 3. hoc privilegio utebantur isti Fratres in novitate sua, quando carebant propriis Ecclesiis, habebant oratoria simplicia, non consecrata, & celebrabant in propriis habitaculis; hodie verò, & habent cæmeteria, & Ecclesias consecratas, & ideò uti illo non posse; cum fuerit eis concessum in subsidium. Cessante igitur causa, ob quam privilegium fuit concessum, cessat privilegium, arg. cap. Et si Christus de jurejur. & capit. Cum cessante de appell. Ideòque indultum Concilii Triburiensis celebrandi cum tabula consecrata, cum fuerit concessum in defectum Ecclesiarum, non habet locum in locis, in quibus Ecclesiæ non desunt, ut probat cit. can. Concedimus de consecr. d. 1. ibi; donec consecrata Ecclesiæ valeant restaurari, & si Ecclesia defuerit. Videtur enim inferri injuria Ecclesiæ, & loco sacro, cum extra eum nulla necessitate cogente Missæ Sacrificium celebratur, ut in can. 1. & can. Sicut non alii de consecr. d. 1.

Neque audiendus est Augustinus Barbosa in d. cap. in his num. 3. de privil. dicens privilegium hoc Fratibus Prædicatoribus, & Minoribus concessum celebrandi in altari portatili fuisse postea renovatum, & ampliatum a Sixto IV. Alexandro VI. & Gregorio XIII. ut asserit explicari, & comprobari per Rodriguez quest. reg. 34. art. 4. tom. 1. Nam verè Sixtus, & Alexander hoc privilegium non innovarunt, nisi quoad Fratres Minores, ut refert idem Rodriguez. Unde quoad Prædicatores privilegium remansit in eodem statu, in quo erat ante illius innovationem. Gregorius vero hujusmodi privilegium concessit tantum presbyteris Illud tatis Jesu; quoad alios autem tantum abest, quod illud innovaverit, ut potius declaraverit universis ademptum fuisse a Tridentina Synodo; ait enim in suis literis directis

rectis Præposito generali, & presbyteris dictæ Societatis, Usus altaris viatici societatis vestre à fel. rec. Paulo Papa III. concessum, deinde a Concilio Tridentino universe sublatus, vobis eatenus restituumus, ut inter Missiones, &c.

8 Sed quatenus adhuc vigeret ratio indulti Honorii III. itaut Fratres Prædicatores non prohiberentur illo uti ex capite rationis cessantis, obstat tamen illis decretum Concilii Tridentini d. cap. un. sess. 22. quod sustulit omnia privilegia celebrandi, etiam quoad Presbyteros Regulares extra Ecclesias, & publica Oratoria, atque adeo etiam in altari portatili, ut constat dilucidè ex prædictis literis Gregorii XIII. Ex quibus patet quod Pontifex habuit hujusmodi privilegia pro universaliter revocatis. Quare Congregationi Peregrinorum Ordinis Prædicatorum olim supplicanti Sac. Congregatio Concilii censuit, concedendam esse privilegii Apostolici confirmationem celebrandi in Oratoriis, & altaribus portatilibus in illis locis, in quibus nulla suppetit commoditas Ecclesiarum consecratarum, & in specie hoc privilegium Fratrum Prædicatorum, & Minorum fuisse a Concilio sublatus tenet Navar. in man. cap. 25. num. 82. in fin. Barbof. de potest. Episc. allegat. 23. num. 4. Posselin. de pollut. Eccles. disp. 2. cap. 11. n. 1. ex ipsi Regularibus, Sorb. in compend. privil. Mendic. v. Missa 3. in annot. §. 1. Henriq. lib. 9. sum. c. 27. nu. 2. in com. lit. S. Beia p. 4. resp. cas. 33. Faultus de Euchar. lib. 2. de sacrif. miss. quest. 171. Chamerota de Sacram. tract. de Euch. dub. 15. Lezan. p. 1. quest. regul. cap. 21. num. 16. Peregrin. in comp. privil. Cler. Regul. p. 1. tit. Missa §. 2. Miranda tom. 1. man. quest. 40. art. 9. Garz. in sum. tract. 3. dif. 8. dub. 2. p. 5. n. 29. ex Jesuitis verò quibus ut dixi, veritas cordi est, chorum ducit Azor. p. 2. l. 10. cap. 26. q. 7. Suarez tom. 3. disp. 11. sect. 3. in fin. Valq. 3. p. disp. 233. c. 1. num. 7. Reginald. lib. 29. prax. for. penit. cap. 9. sect. 1. n. 178. Coninch. de Sacram. q. 83. art. 3. dub. 1. n. 226. Fagundez præcept. 1. Eccles. lib. 3. cap. 13. n. 16. Becan. de Sacram. c. 25. n. 2. Laym. l. 5. theol. mor. tr. 5. cap. 5. n. 5. Tanner. tom. 4. disp. 5. q. 10. dub. 2. n. 23. Palaus p. 4. q. mor. tract. 22. disp. un. punct. 8. n. 8. & alii.

9 Neque obstat, quod privilegium d. cap. in his de privil. tamquam clausum in corpore juris non videatur a Concilio sublatus. Primò quia ex eo, quod privilegium Honorii III. fuerit insertum in corpore juris, non propterea definit esse privilegium. Ideòque Glossa, & Doctores in cap. quod nonnullis de privil. dicunt, privilegium illud concessum Episcopis celebrandi clam tempore generalis interdicti, hodie non esse privilegium, sed jus commune propter capit. Alma mater de sentent. excom. in 6. inuentes ante promulgationem d. cap. Alma mater, illud fuisse privilegium, licet clausum esset in corpore juris.

10 Secundò. Quamvis privilegium insertum in corpore juris faciat jus commune inter nominatos tantum, ut notat Jo. Andr. post Hostiens. in capit. ex part. 1. de decim. & tenet Glos. 2. in capit. Constitutionem de Regul. in 6. & in Clem. Dudum v. de jure de sepul. juri tamen communi non est opus expressè derogare, quia constitutio posterior tollit priorem contrariam, licet de illa mentionem non faciat, cap. 1. ibique Doctores de constit. lib. 6. can. vasa de consecr. d. 1. cap. 1. de cogn. spir. Ergo ex eo, quod privilegium in jure clausum faciat jus commune, potius sequitur, ut eidem privilegio non sit opus derogare, & ita per hanc rationem concludit Felin. in cap. 1. n. 11. de rescript.

11 Tertiò. Concilium Tridentinum, quotiescumque sustulit privilegia, sustulisse etiam inserta in corpore juris, etiamsi fuerint conciliaria. Nullibi enim est stylo S. Concilii in derogationibus generalibus consuevit fieri mentio talis insertionis; ideòque in cap. 2. sess. 5. & in cap. 15. sess. 23. ex sententia S. Congregationis sustulit privilegia Clementis V. concessa in Concilio Viennensi, inserta in d. Clem. Dudum de sepul. audiendi scilicet confessiones secularium sine Ordinariorum licentia, quoties Ordinarii eam exhibere recusaverint. Item in cap. 8. sess. 7. & in cap. 9. sess. 24. derogavit privilegiis exemptorum, de quibus in can. Luminoso 18. q. 2. & c. Cum Episcopus de offic. Ordin. in 6. In cap. 5. sess. 14. quoad durationem Conservatorum sustulit dispositionem cap. fin. de offic. deleg. pariter in 6. In cap. 8. & 10. sess. 23. quoad Ordines, & dimissorias sustulit privilegia inferiorum, de quibus in cap. Cum ullus de temp. Ord. in 6. & in cap. Abbates de privil. eod. lib. In cap. 18. sess. 24. ex sententia Sac. Congregationis sustulit indultum studentium, insertum in cap. Cum ex eo de elect. in 6. In cap. 2. sess. 25. de Regul. correxit decretum Concilii Lateranensis, de quo in cap. Monachi de stat. monach. quatenus permitteret Monachis habere peculium de licentia Abbatis, ut

Sacra Congregatio Concilii aliàs declaravit adversus sententiam Navarri. In c. 6. ejusdem sess. 25. de Regul. ex sententia ejusdem Sac. Congregationis in electionibus superiorum Regularium sublata fuit forma eligendi per compromissum, vel quasi per inspirationem a generali Concilio præscriptam in cap. Quia propter de elect. in c. 2. sess. 24. dum præcipitur, ut provincialia Concilia quolibet saltem triennio celebrentur, tollitur obligatio ea celebrandi singulis annis, inducta per Constitutionem Innocentii III. editam in generali Concilio, de qua in cap. Sicut de accusat. In cap. 12. sess. 23. dum præfinit ætatem vigesimi secundi anni inchoati ad Subdiaconatum, & vigesimi tertii ad Diaconatum, abrogavit dispositionem Concilii Viennensis, qua constitutum erat, ut quis liberè posset in 18. ad Subdiaconatum, & in vigesimo ætatis suæ anno ad Diaconatus Ordines promoveri. In c. 6. sess. 22. ademit Clericis non habentibus requisita ibi præscripta, fori privilegium Ordini Clericali concessum, etiam in Concilio Parisiensi, ut habetur in cap. 2. de for. comp. In cap. 17. sess. 24. ademit Cardinalibus privilegium retinendi ex dispensatione Apostolica plura beneficia curam animarum habentia in corpore juris clausum, de quo in extravag. Joannis XXII. Execrabilis de præb. Nam & extravagantes prædictæ sunt pars corporis juris, ut Gregorius XIII. in sua Constitutione declaravit. Et tamen insertiones hujusmodi in jure communi S. Concilium Tridentinum nullam mentionem fecit.

Et in specie decretum dicti cap. un. sess. 22. de ob- 12 serv. & evit. in celebr. Miss. abstulit Episcopis facultatem concedendi, etiam ex legitima causa usum altaris portatilis in sua diocesi, quam habebant ex dispositione juris communis juxta textum in can. Concedimus, & can. missarum de consecr. d. 1. ut solide probat Navar. cons. 1. quest. 37. de constit. quidquid in contrarium scripserint Suar. d. t. 3. disp. 81. sect. 2. & Rodriguez de Regul. tom. 3. q. 4. art. 6. & propterea cum Cardinalis Paleottus olim petisset, an posset concedere licentiam domi celebrandi, cum infirmus deberet pro viatico communicari, Sacra Congregatio respondit, non posse. Idem etiam respondit Cardinali Legato Portugaliæ, ut dixi tom. 3. cons. 39.

Et quidem in his, ac plurimis aliis casibus, in quibus S. Concilium Tridentinum non derogavit contrariis decretis aliorum Conciliorum, aut privilegiis Canonum; si diceremus illius dispositionem non valere, id aut contigeret ex defectu potestatis, aut voluntatis. Afferere primum est hæreticum; quia negatur autoritas Concilii generalis. Secundum est absurdum, quia infert defectum ignorantie erroris juris in Concilio generali, intentionis derogandi, & faciendi actum inanem, & elusorium, magnaque ejusdem Concilii pars subverteretur. Quis enim hodie assereret fieri posse, quidquid S. Concilium Tridentinum locis superius adductis fieri vetat ex eo, quod mentionem non fecerit Conciliorum, aut Canonum, quorum contrariam dispositionem revocat? Quis æquus judex non iniquum censerebit ejusmodi judicium?

Non est igitur ambigendum, quin Concilium abstulerit privilegium Prædicatorum, & Minorum, aliorumque Regularium, sive sibi ipsis, sive per communicationem concessum, utrumque clausum in corpore juris, præsertim quia in d. cap. un. §. neve patiantur, dum prohibet, ne in privatis Oratoriis missæ sacrificium celebretur, utitur dictione illa universali quibuscumque, de cujus natura est, ut omnia includat, cap. solita v. Quodcumque ligaveris de major. & obed. cap. Si tibi absenti, ubi Archid. num. 4. v. quicumque de præb. in 6. & comprehendere etiam ea, quæ aliàs in simplici dispositione non comprehenderentur, Glos. in Clemen. 2. §. dignitatem v. Quodcumque de vit. & honestat. Cler. cum aliis allegatis a Sarnen. in regul. de trien. qu. 2. num. 2. & 4.

Ratio autem, cur Concilium Tridentinum eo capit. 15 un. non abstulerit Episcopis privilegium altaris portatilis, sive viatici, non est, quia in corpore juris sit insertum, sed quia Episcopos, cæterosque majores Prælatos, qui in sublimiori gradu hierarchiæ Ecclesiasticæ constituti reliquis omnibus ædificationi, & exemplo esse debent, non decet sine missa transire abique rationabili causa ullam diem, ut legitur in d. cap. fin. de privil. in 6. Esset enim scandalum, ut Episcopi in sua diocesi, vel extra eam iter facerent abique eo, quod Missam celebrarent, vel audirent. Unde hoc indultum, quod in præcipua honestate, & decentia Pontificalis officii in divini cultus augmento, populique ædificatione fundatur, non sunt censendi Patres Concilii voluisse vulnerare, cum hoc semper præcipuum habuerint, ut Epi-

Episcopi in his, quæ ad religionem, & Dei cultum spectant, cæterisque prælucentur *cap. 1. sess. 24. cap. 1. sess. 25.* & passim alibi. Lex enim semper respicit, quid deceat secundum honestatem, *cap. magna de vos. can. erit autem lex 4. d. & cap. Cum non deceat de elect.* Quæ ratio minimè viget in inferioribus Sacerdotibus, imò vix esset sine scandalo, ut quilibet simplex regularis haberet usum altaris portatilis, præsertim quia fortasse in vim Communicationis idem privilegium prætenderent etiam Regulares aliorum Ordinum. Quo in casu verè comprobantur verba *canon. Sicut non alii de consecr. d. 1.* quod fatius sit missam non cantare, aut non audire, quàm in illis locis, ubi fieri non oportet.

16 Et ad dubium secundum distinguendum est. Aut enim intendunt Fratres Prædicatores, & Minores celebrare in altari portatili, & hodie non possunt etiam de licentia Episcopi. Aut in altari fixo in aliqua Capella ad divinum cultum dedicata, & possunt, si Episcopus locum prius visitaverit, & approbaverit. Utriusque propositionis veritas clarissimè apparet ex relatis verbis *d. cap. un. sess. 22.* quibus Concilium primò prohibet, ne Episcopi permittant, ut missa celebretur in privatis domibus. Deinde prohibet, ne id fieri permittant in locis, quæ sunt omninò extra Oratoria ad divinum tantum cultum dedicata. Postremò præcipit, ut hujusmodi Oratoria prius designentur, & visitentur ab Ordinario. Ex his autem hæ conclusiones colliguntur.

17 Prima est. In privatis domibus nullo casu potest Episcopus permittere, aut indulgere, ut a Sacerdotibus, sive secularibus, sive regularibus Missæ sacrificium celebretur. Et in hoc sublata est facultas, quam Episcopi habebant ex dispositione *can. missarum de consecr. d. 1.* ut diximus. Undè cum olim dubitatum fuerit, an in domo Principis possit missa celebrari, quasi non veniat appellatione domus privatæ, & quid de arcibus, & palatiis Baronum, ubi exercent jurisdictionem? S. Congregatio censuit comprehendere dicto decreto Concilii hujusmodi loca.

18 Quæ Conclusio præcedit, etiam si in privatis domibus constructum esset Oratorium dedicatum ad divinum cultum. Nam nihilominus non liceret Episcopo impertiri licentiam illic celebrandi; quia cum in secunda prohibitione Concilium statuatur, ne Episcopi permittant, ut celebretur extra Ecclesiam, & extra Oratoria ad divinum cultum dicata, supervacanea fuisset prohibitio de non celebrando in privatis domibus, si diceret in eis celebrare in Oratorio dedicato ad cultum divinum. Satis enim fuisset simpliciter prohibere, ne celebraretur in locis extra Ecclesiam, & extra Oratoria, ut supra dedicata. Nam per hoc satis clarè fuisset prohibita celebratio in privatis domibus, in quibus non extarent hujusmodi Oratoria. Ut ergo illa aliquid operetur, dicendum est Concilium nullo casu voluisse, ut Missæ sacrificium fieret in privatis domibus, etiam si in eis esset Oratorium ad divinum cultum dedicatum. Atque hanc interpretationem sæpius sequuta est S. Congregatio; censuit enim Oratoria intra domesticos parietes, aut in privato solo constructa, aut privatis ædibus adiacentia, utcumque sint dedicata ad divinum cultum, censeri tamen privata, nec posse Episcopum indulgere, ut in eis sanctum missæ sacrificium fiat, nisi habeant ostium, quod immediatè respondeat in viam publicam, ut in ipsa nullus aditus, aut prospectus ex privatis ædibus pateat.

19 Quinimò sæpè declaravit Oratoria ædificata in agro, aut solo privato, licet a domibus distincta, adhuc privata censeri, si ostium respondeat in aream privatam, utcumque omnibus patentem. Quamvis his casibus aliquando rescripserit ad Episcopos, ut, postquam domibus soli per publicum instrumentum situate Oratorium existentè efficaciter, & cum effectu renunciaverit, declarent, Oratorium illud esse publicum, itaut sit in ipsorum facultate licentiam tribuere illic celebrandi, ubi tamen illud prius visitaverint, ac divino cultui peragendo aptum, ac decens esse compererint. In Oratoriis autem, quæ non omninò sunt extra ædes privatas, respondit celebrandi licentias etiam ex causa Episcopum concedere non posse, sed petendam esse a Sede Apostolica, prout observatur. Olim hujusmodi licentiæ concedebantur a Sacra Congregatione Concilii, hodie verò expediuntur per litteras in forma Brevis.

20 Hæc Conclusio est contra Sotum, Sà, Henriquez, & alios, quos adducit, ac sequitur Pasqualig. *de Sacrif. Miss. q. 445. & 477.*

21 Secunda Conclusio. In locis, quæ sunt omninò ex-

tra Ecclesias, & extra Oratoria ad divinum tantum cultum dedicata, Episcopus permittere non potest, ut Missæ sacrificium a presbyteris secularibus, aut regularibus quibuscumque, atque adeò minimè potest tribuere licentiam fratribus Prædicatoribus, vel Minoribus celebrandi in claustris super altari portatili. Nam, & si claustrum non sit domus privata, ideòque non cadat sub primam prohibitionem Concilii de non celebrando in privatis domibus, cadit tamen sub secundam de non celebrando in locis extra Ecclesiam, & extra Oratoria ad divinum cultum dedicata. Verè enim claustrum nec est in Ecclesia, nec altare portatile potest dici Oratorium ad divinum cultum dedicatum.

Ideòque Parisius *conf. 34. n. 14. & 15. vol. 4.* respondit, domum Confraternitatis non esse locum sacrum, aut religiosum, etiam si in ea sit campanula, & altare portatile, & quandoque celebretur ibidem diebus festis, sed adhuc remanere privatum, & profanum. Allegat Feder. de Sen. *conf. 130. Abb. in cap. Patentibus de priv. & Felin. in capit. De quarta num. 14. de prescript. & alios quamplures.* Et olim S. Congregatio consulta, utrum Episcopus, si in loco a domo privata distincto adsit altare, non tamen Oratorii formam habente, possit licentiam celebrandi concedere, respondit oportere Oratorii formam habere, & visitari, & approbari ab Ordinario. Aliquando etiam fuit habitus recursum ad Sacram Congregationem pro licentia celebrandi missam in altari posito in Ecclesia nondum consecrata, & Congregatio concessit, dummodò cum petra sacra. Unde ex verbis Concilii apertè colligitur, Episcopum non habere amplius facultatem concedendi usum altaris portatilis etiam in locis publicis, sicut olim habebat ex Indulgentia Concilii Triburiensis, & Agathensis.

Confirmaturque ex eo, quod licet Oratoria auctoritate Episcopi fundata aliquando veniant appellatione beneficii, ut notat Abb. *in cap. fin. de censib. & ideò possint comprehendere sub regula de infirmis secundum Sarnen. in eadem regula qu. 23.* In altaribus tamen portatilibus regulæ Cancellariæ, jura de beneficiis loquentia locum habere non possunt, ut tradit Mandos. *in regul. de annal. quest. 17. num. 6.*

Tertia conclusio, Episcopus potest concedere licentiam, ut missæ sacrificium celebretur in Oratoriis publicis, sed ad divinum tantum cultum dedicatis, dummodò illa non sint in privatis domibus, quia tunc non essent publica. Nam Concilium prohibet, ne Episcopi permittant, ut celebretur in locis extra Ecclesiam, & extra Oratoria ad divinum cultum tantum dedicata. Ergo permittit, ut hoc fieri possit in Ecclesia, & in Oratoriis prædictis a contrario sensu, ut ex regula *c. Nonne de presumpt. & l. cum Prætor. ff. de judic.* Prohibitum enim in uno casu, in alio cenietur permissum, *l. Cum lex ibique Glof. ff. de legib.* Præcipuè verò, quia Concilium jubet, ut Oratoria ipsa prius designentur, & visitentur ab Ordinario. Ergo clarè admittit, ut idem Ordinarius dare possit licentiam in eis celebrandi, alioquin inania essent verba illa *ab Ordinariis designanda, & visitanda.*

Ex qua conclusione infertur, quod si Fratres Prædicatores, vel Minores, alique Regulares intendunt Missam celebrare in claustris, non super altari portatili, sed super fixo, & in Capella, seu Oratorio ocluso, & interfecto, sicut aliqua cernuntur in claustris nonnullorum Monasteriorum Urbis, hoc eis non prohibeatur de consensu Episcopi diocesani; quia tunc Oratorium illud cum non sit in privatis domibus, sed in loco religioso cum altari fixo, & auctoritate Episcopi designatum, dicitur publicum, *c. auctoritate de privil. in 6. Mandos. cit. q. 17. n. 9.* Unde succedit facultas Episcopis per Concilium attributa, aut saltem non adempta, concedendi licentiam, ut in eo missæ sacrificium celebrari valeat. Talia sunt Societatum Oratoria, de quibus loquitur Bald. *conf. 162. num. 4. Bartol. in l. Sodales n. 6. c. de colleg. illic. Cardin. conf. 11. n. 1. & seqq.* Item Oratoria Hospitalium, de quibus per Lapum. *alleg. 41. Calderin. conf. 352. alias 23. de testam. Roman. conf. 477. num. 13. Paul. de Castro conf. 167. lib. 2.* Nec non Oratoria Eremitarum, pœnitentium, super quibus consultavit Butr. *conf. 19. num. 19.* Quippe in his, & aliis consimilibus, tamquam in publicis Oratoriis, etiam hodie celebrari potest prævia visitatione, & approbatione Ordinarii, & super altari lapideo in forma, sicut habent Ecclesiæ, ad textum in *can. Clericos, can. nullius, & can. altaria de consecr. d. 1. & declarat Roman. d. conf. 477. n. 13.*

Et hunc sensum similiter sæpius admisit S. Congregatio. Nam olim consulta, quænam ratio tenenda sit Nolæ, ubi in custodia tenentur delinquentes in domo officialis ad hoc,

hoc, ut detenti possint missam audire, stante decreto Concilii in *dist. cap. un.* Censuit scribendum, etsi in privatis domibus non licet celebrare missam, tamen si erigatur ad hunc usum, & in loco decenti Oratorium, ab Ordinario visitandum, & approbandum, tunc posse. Item Confraternitas Vallis Oleti Palentinæ diocesis olim transfinit suas constitutiones, in quibus illud reperitur adnotatum, quod cum velint celebrare in quodam Cœnaculo dictæ Societatis, Sacra Congregatio respondit, Oratorium tale debere ab Ordinario visitari, & approbari. Ac demùm respondit, Oratoria existentia in Seminariis, in Monasteriis, vel Hospitalibus ordinaria, vel Apostolica autoritate fundatis, non comprehendi in prohibitione Concilii dictis verbis: *Neve patiantur.*

27 Ex quibus omnibus patet responsio ad plures quæstiones, quas pro Regularibus definiunt Palqualig. *de sacrif. miss.* nominatim a qu. 474. ad 493. uterque Rodriquez, & Portellus v. *Altare*, aliique.

CONSULTATIO XIII.

Iterum de censurarum declaratione in materia litterarum hortationum, significationum, comminationum, præceptorum, etiam pœnalarum Principis, supremi Magistratus, Judicium, aliorumque Episcopis, eorumque Vicariis, aliisque Ordinariis Ecclesiasticis missarum pro illarum revocatione, amotione, vel ab eis absolute. Et præcipue an, & quatenus sententia declaratoria censurarum ob violationem immunitatis, sive jurisdictionis Ecclesiasticæ lata contra supradictos sit nulla defectu citationis? Ubi respondetur etiam aliis oppositionibus, quæ in hac re fieri solent; afferuntur plura consilia, sive conditiones proponuntur super absolute a præfatis censuris ad componendum dissidia utriusque fori.

ET quidem affirmativè respondendum videtur. Nam in quocunque judicio semper requiritur prima citatio personalis, & si non potest fieri personalis, adhibitis diligentibus, saltem fieri debet domi dimissa copia, *l. 4. §. Prætor ait, ff. de damn. infect.* ibique Bartolus, & Doctores communiter, Roman. *conf. 454. num. 4.* & latè Tiraquel. *de retract. glos. 2. num. 44.* eoque magis requiritur citatio personalis in materia censurarum per textum in *cap. Sacro de sent. excom. Put. dist. 271. lib. 3. Rot. d. 2. num. 52. de rescrip. in nov. & d. 11. de dol. & contum. etiam in nov.*

2 Quare admisso, quod admonitio non requiratur, ubi ob eandem causam excommunicatio, censurave alia in quæpiam fertur; quamobrem a jure jam lata est juxta plenè allegata per Ugolin. *de censur. tab. 1. capit. 18. num. 2.* saltem requiritur citatio, quando fertur sententia declaratoria censurarum, vel aliarum pœnarum incurfarum. Cum enim hæc materia ferri debeat, causa cognita, hoc fieri non potest, nisi is, cujus de re agitur, præfens adfit. Et propterea prius est citandus, antequam declaretur excommunicatus, *Glos. in Clem. præfente, vers. constiterit*, ubi Anchar. *num. 4. de censib. & in Clem. 1. vers. quam citò commodè in fin. de pœn. & in cap. Sacro vers. constiterit, de sent. excomm. Abb. in cap. pervenit num. 5. Ubi Dec. num. 10. de appel. idem Abb. in capit. Parochianus num. 2. de sent. excomm. Felin. in cap. Rodulphus vers. citatur etiam pars num. 41. de rescript. Soccin. in cap. Perpendimus num. 261. de sent. excomm. Gabr. de citat. concl. 1. num. 160. & 164. & est communis opinio, ut per Ugolin. *dist. tab. 1. cap. 21. §. 2. num. 9.* Ubi considerat fieri posse, ut se tueatur, si fuerit citatus, & in excommunicationem se non incidisse probet, *arg. cap. licet, de præb. in 6.* Et quod de gravi ejus præjudicio agatur, & ideò hac quoque ratione citari debeat, *l. de unoquoque, ff. de re jud. de quo etiam benè per Aretin. conf. 163. pro Republica Florentina num. 10. & in eadem causa Curt. sen. conf. 20.**

3 Quamvis enim sententia excommunicationis promulgatoria, omiſsa admonitione, vel citatione, sit quidem injusta, sed sustineatur, ut per *Glos. in dist. cap. Sacro, vers. justa, & in cap. 1. vers. judiciario*, ubi *Abb. num. 3. de excess. Prælat. Felin. in dist. cap. Rodulphus num. 41. & latius in cap. Cum sit num. 17. ubi Bero num. 87. de appel. Covar. in cap. Alma mater §. 9. num. 7. cum aliis per Ugolin. d. cap. 18. num. 4.*

4 Tamen secus est in sententia declaratoria, in quam aliquem incurrisse prætenditur ex juris dispositione. Illa enim omninò nulla est, si fuerit omiſsa citatio, ut per *Imol. & Lap. quos refert Felin. in dist. cap. Rodulphus num. 41. Aretin. dist. conf. 163. num. 10. & Ugolin. d. cap. 21. §. 2. num. 9.* quæ necessariò requiritur *leg. absentem Codice de accusat. leg. 1. §. Item cum ex edicto,*

*ff. quæ sentent. sine appell. rescind. cap. Consuluit de jurep. d. cap. Sac. cap. Cum medicinalis de sent. excom. cap. Constitutionem cap. Constitutus eodem in 6. Glos. in Clem. sepe de verb. signif. & in cap. Cum contumacia de heret. in 6. & in sententia declaratorie excommunicationis tenet Abb. conf. 6. lib. 2. num. 4. Idque etiam, ubi proceditur summariè, & sine strepitu, & figura judicii, *Glos. in Clem. sepe, Bartol. in extravag. ad reprimendum num. 20.**

Et ideò antequam feratur ista sententia declaratoria, 5 servari debet praxis, quam tradit Genuen. in *pr. Archiep. Neap. cap. 23. num. 19. & seq.* Ubi loquitur in terminis censurarum ob violatam Ecclesiæ immunitatem, & apertè vult præmitti citationem ad dicendum causam, quare declarari non debeat excommunicatus ob prædictam causam.

Neque relevare videtur, quod agatur de facto valdè 6 notorio, & ideò, licet verum sit, quod agatur de excommunicatione infligenda, admonitio sit necessaria, quantumvis factum sit notorium, & manifestum, juxta plenè allegata per eundem Ugolin. *dist. cap. 18. numer. 1. & per Covar. in dist. cap. Alma Mater d. §. 9. num. 6.* Secus tamen est in sententia declaratoria excommunicationis, de qua nos agimus. Tunc enim si factum sit notorium, minimè est necessaria citatio, vel monitio, *Abb. in cap. Reprehensibilis de appel. & in d. cap. Pervenit, Ubi Dec. num. 13. & seq. Franch. & alii, Felin. d. cap. Rodulphus num. 14. Gabr. d. concl. 1. num. 161.*

Nam id procedit, quando factum esset adeò notorium, 7 ut constaret nullam competere defensionem. Secus autem si quis posset aliquam defensionem habere, itaut se excusare posset, in quo casu negari non posse videtur, esse remittendam citationem, antequam declaretur incidisse in censuras, alioquin sententia declaratoria est nulla, ut concludunt Doctores supra allegati, traditque *Abb. in cap. Vestra num. 18. de cohab. cler. & mul. Felin. in d. cap. Rodulphus num. 41. & in cap. Cum olim n. 30. de judic. Dec. in dist. cap. Pervenit num. 14. de appel. Aret. d. conf. 163. num. 7. & 9. quod esse communiter receptum, ait Ugolin. d. cap. 21. §. 2. num. 9. Ubi etiam idem ait de denunciatione num. 3.*

Immo in isto casu, in quo factum non est adeò om- 8 nibus notorium, neque ita evidentè constat, ut nihil penitus opponi possit, non solum est necessarium, quod præcedat citatio, sed etiam sententia declaratoria hujusmodi notorietatis, ea quidem ratione, quia multa dicuntur notoria, quæ non sunt, ut per *Dec. in cit. cap. Pervenit. num. 14.*

Quod autem factum non sit adeò notorium, ut nul- 9 la excusatione defendi possit, convinci poterit ex ipsius facti circumstantiis, & suaderetur etiam ex eo, quod ait Innocentius, quem sequitur *Butr. in d. cap. Vestra*, nullum maleficium posse esse ita notorium, ut non possit habere excusationes, sive circumstantias occultas excusantes; eumque refert, ac sequitur *Aret. d. conf. 163. numer. 6. & Curt. loco allegato.*

Et potest etiam factum esse notorium, sed non ita no- 10 torium, an quis pœnam incurrerit, cum multi casus contingere possint, in quibus excusetur a pœna. Et in dubio ita est capienda interpretatio, ut quis se defendere possit, ut post alios declarat *Ugolin. dist. cap. 21. §. 2. num. 8.*

Neque etiam obstat, quod non requiratur monitio, 11 ubi delictum esset factum in præsentia Judicis, ut per *Felin. in cap. Sacro num. 7. de sent. excomm.* Nam, præterquamquod nos hic non agimus de admonitione, quæ requiritur in excommunicatione ferenda, sed de citatione, quæ sequitur in sententia declaratoria excommunicationis a jure inflictæ, dicimus etiam, quod hoc procedit juxta terminos *cap. Venerabilibus §. porò de sent. excomm. in 6.* quando scilicet Judice pro tribunali sedente quis prædixisset in judicio, vel se minimè compariturum, si citaretur, vel se non pariturum, si admone-retur. Et sic ubi quis esset manifestus contumax, ut declarat *Ugolin. d. cap. 18. num. 2.*

Denique non obstat Romanus *conf. 482. num. 6.* qua- 12 tenus vult, quod in discussione causæ, propter quam quis dicitur in excommunicationem incidisse ipso facto, requiratur quidem citatio partis, sed non in sententia declaratoria. Nam ultra id, quod contra tenent Doctores superius allegati, hoc tolerari posset, si id observaretur, secus autem si nullo modo quis citetur; ut per eundem Roman. *eo loco.*

Quòd si dicatur hanc citationem esse necessariam, ubi 13 esset discutiendum factum, propter quod quis dicitur in excommunicationem incidisse, at secus ubi præsupposito delicto pro indubitato quis declaratur excommunicatus ad effectum, ut magis innotescat, vel ut evitetur ab aliis,

- ut per Felin. *d. cap. Rodericus num. 41.* Nam poterit responderi negando, quod præsuppositum delictum sit indubitatum, & propterea quod saltem in illius discussione reus audiri debeat, ut admittit Roman. *d. conf. 482, num. 6. & in fin.* Tametsi verius sit, quod etiam in sententia declaratoria sit necessaria citatio juxta superius adducta, & Felin. ubi supra intelligi debet, ubi quis denunciatur excommunicatus, ut magis, magisque evitetur, ut tradit Ugolin. *d. cap. 21. §. 2. num. 9.*
- 14 His tamen non obstantibus persistendum est in iis, quæ in tom. 1. de hac eadem re diximus, nempe si delictum sit notorium, tunc sententia sine citatione lata sustinetur, etiam si Judici non constisset de notorio, dummodo verè sit notorium, ut per Innoc. *in cap. Tua num. 3. & 5. ac 10. de cobabit. Cler. & mul.* ubi quod sententia tenet irrevocabiliter; quod sequitur Oltien. *ibi num. 10. & Butr. in cap. Cum olim num. 14.* ubi ait, quod ommissio citationis non vitiat processum, si postea constet de notorio, quia ratione circuitus evitandi remanet sententia, ibique Abb. *num. 26. & seq. & de re judic.* ubi dicit, quod Princeps potest illam ratam habere, non revocare.
- 15 Præcipue ubi agitur contra occupantes bona, vel jura Ecclesiæ potest ferri sententia absque citatione, Felin. *in d. cap. Cum olim num. 17. de re jud.* ubi allegat Archid. *in can. Que Lotharius 2. quest. 1.* ubi ipse, & Gemin. inquit, Episcopum posse, nemine citato, declarare statutum laicorum esse contra libertatem Ecclesiasticam. Et in hoc casu Episcopus, ubi pars procedit extrajudicialiter absque citatione *cap. Dilecto de Sent. excomm. in 6.* Neque in declaratione excommunicationis a jure infligendæ requiritur citatio juxta verissimam opinionem, pro qua consuluit Romanus allegata *conf. 482, a num. 5.*
- 16 Primò, quia qui excommunicatus est per declarationem, amplius non ligatur, cum a principio ligatus fuerit, sed solum declaratur, ut ab aliis evitetur. Unde ex declaratione non inferitur poena gravissima, quæ inferitur ex sententia excommunicationis. Ideoque tanta solemnitas non exigitur per textum in *cap. Pastoralis §. Verum de appel.*
- 17 Secundò, quia jura in favorem animæ excommunicati majorem, ut Romanus ait, accelerationem, & minorem solemnitatem exigunt in declaratione excommunicationis, quam in ipsa excommunicatione inferenda ad hoc, ut declaratus excommunicatus, postquam ex noticia excommunicationis ex declaratione insurgente videt se vitari, dum cupit hominum habere commercium, festinet citius reconciliari ei, qui est, & per hoc redeat ad salutem; quæ sunt verba textus in *can. Si inimicus 93. d. & in cap. 1. de except. in 6.*
- 18 Ac tertio quia, etsi in discussione causæ, propter quam quis dicitur in excommunicationem incidisse, citatio requiritur secundum Glossam superius citatam, quam quidam non intelligentes aliter allegant, ut ait Romanus ea *conf. num. 6.* tamen in declaratione, quod quis inciderit in excommunicationem propter aliquid illicitum commissum, citatio, aut monitio non requiritur ab eodem Romano, qui de hoc dicit esse textum singularem in *cap. Irreprehensibilis*, ubi Abb. *de appellatione.*
- 19 Itaque, licet in discussione facti, propter quod quis poenam incurrit, requiratur citatio, & in casu, in quo delictum esset simpliciter publicum; id tamen non habet locum, si factum ipsum sit notorium, ut per Gemin. & Franc. *in cap. Episcoporum de privil. in 6.* Non enim est citandus, cui notorium est defensionem non competere, Alex. *conf. 6. col. fin. lib. 3.* ubi testatur de communi, & alii relati a Vantio *tit. de nullit. ex defectu cit. num. 20.* Et hanc distinctionem inter publicum; & notorium in hac materia denunciationis ponit expressè Vitalin. *in Clem. 1. num. 51. de privileg.* Satisque est, ut de facto notorio constet Episcopo per extrajudicalem informationem, de qua in *cap. Cum contingat de rescript.* ut post Abbatem tradit Felin. *in cap. Non potest num. 3. de re judic.*
- 20 Quæ autem Principes, ac Magistratus seculares opponere solent, sunt hujusmodi. Primò, quod Episcopus procedat absque jurisdictione, tanquam in non subditos.
- 21 Respondeo. Non procedit ad excommunicationem, sed ad declarationem censurarum incursum ipso jure ex jure communi, vel ex Bulla Cœnæ Domini, quæ omnes afficit, & ligat. Deinde ratione violatæ jurisdictionis, ac dignitatis Episcopalis Princeps, & Magistratus secularis efficitur subiectus ipsi Curie Episcopali ratione delicti, ut propterea jurisdictionem habet, *cap. 1. de pen. in 6.* Ideoque potest procedere etiam ad publicationem censurarum *d. cap. Dilecto de sent. excom. in 6.* Et

hac ratione offendens exequutorem Curie Episcopalis sub-jicitur punitioni ejusdem Curie, *leg. nullum C. de testib. Genuen. in pr. c. 10. & Farinac. de hæres. q. 188. num. 40.*

Secundò opponunt defectum citationis, sive monitionis.

Respondeo, monitionem non requiri in declaratione censurarum a lege, sed tantum in censuris latis ab homine, ut docuimus. Citatio autem non requiritur in facto notorio, prout est factum intimationis literarum hortatoriarum ex Commissariis, equitatibus, præsentatione præcepti coram Notario, testibus, ac publicè, ut per *cap. Pervenit 1. de appel. Genuen. in pr. cap. 23. n. 16.* præsertim cum consumetur coram ipso Judice.

Tertio sæpè prætendunt, quod causa sit feudalis, atque adeò non sit materia censurarum, sed discutienda coram Tribunali Domini directi feudi.

Respondeo. Id constare debet in facto, quo probato servandum est, quod adduxi dicto tom. 1. ac alibi. Interim cum Episcopus sit in possessione, vel quasi possessione pacifica, pro ea tuenda potest uti remediis censurarum ex deductis.

Quartò opponunt, quod hortatoriæ sint permissæ ex longissimo usu, sive consuetudine immemorabili, non prohibeantur a Sacris canonibus, & approbentur tacita permissione Sedis Apostolicæ, cum aliud non sint, quam preces, & hortationes.

Respondeo, Quidquid sit de simplicibus literis hortatoriis, falsum est de significatoriis, comminatoriis, & præceptis etiam pœnalibus, ut ex tenore ipsarum patet; quare nunquam illas Sedes Apostolica tacitè, vel expressè approbavit, sed semper, habita notitia, mandat Episcopis, ne illas observent, neve pareant. Nam præter ea, quæ *d. tom. 1.* tradidi tenor illarum importat jussionem, habeturque instar injuriarum, & per consequens ei parendum esset. Principum enim preces importunæ minæ sunt, *cap. Petitio de jurejur. cap. Quia propter, de elect. Bellug. in Specul. Princip. num. 16.* ibique Borel. *in addit. liter. A. Maichard. vers. Blanditiæ, Alex. conf. 124. num. 4. lib. 1.* ubi alii Panorm. *in cap. 1. num. 10. de bis, quæ vi, met. caus. & in cap. 2. eod. tit. num. 3. cum seq.* ubi ait: Principis preces præcepta esse, non preces. Idem notat Gloss. *in leg. 1. vers. quemadmodum, ff. quod jussu, Afflic. dec. 69. num. 9. Gail. lib. 2. obser. 93.* quia blanditiæ Principum indicant justum metum ex Gloss. *in leg. 1. Cod. Si rector Provincie, & rogatio domini, vel superioris habet vim præcepti, ut dicit Bartol. in tract. tyrannid. col. 3. Bald. in l. si mandator, C. quod cum eo, faciuntque dicta per Barbat. in cap. Quoniam de offic. deleg. Maril. singul. 645, quo & illud Poetæ referendum est.*

Scribere me Augustus jubet, & mea carmina poscit.
Penè rogans, blando vis latet imperio.

Et rogando cogit, qui rogat potenter juxta Mimum, traditque Felin. *in capit. 1. numer. 2. & 3. de offic. Jud. deleg.*

Præsertim, quia hæc literæ hortatoriæ scriptæ sunt nomine Officii, & dignitatis, ex quo capite tam eas scribens, quam recurrens ad Principem scribentem innodantur excommunicatione Bullæ in Cœna Domini, quamvis sint hortatoriæ, idest non comminantes, neque præcipientes, quia non sunt simpliciter amicabile, sed aliquo modo compulsivæ, ut proinde dici possit interpositam fuisse auctoritatem Principis, aut Judicis laici, ex quo satis Ecclesiasticæ jurisdictioni irrogatur injuria, si modò præsumatur Judex Ecclesiasticus non admittitur, nisi intercessissent literæ eo modo scriptæ, a quibus, ut talibus, dicatur esse motus.

Sunt injuriosæ, quatenus continent vim quandam, & coactionem saltem moralem ad obtinendum intentum, cum inferior non possit congruè resistere tali efficaci hortationi. Nam tunc continent vim coactivam, quando, nisi satisfiat, hortans est paratus inferre damnum. Et efficacia ipsa hortationis excitat reverentialem metum, ob quem non manet libertas ad negandum, quod petitur, præcipue quando tales hortatoriæ sunt cum quadam violentia morali. Tunc autem sunt cum violentia morali, quando adhibentur verba constrictiva, & hortans declarat se omninò velle, quod in hortatione petit. In hoc enim casu locum habet metus saltem reverentialis; & proinde injuria contra libertatem disponendi.

Hinc quod sit enixè, petente Principe, metum factum censetur, ut inter alios Gloss. *in leg. 1. ff. quo jus, Imol. in cap. Cum inter de elect. Paris. conf. 5. num. 152. vol. 4. & verba constringentia, & hujusmodi declaratio æquivalent vultui atroci, immò superant. Vultus autem atrox potentis sufficiens est ad incutiendum metum, ut docent, Bald. *in §. injuria de pac. jur. fir. Angel. in l. qui in aliena.**

aliena §. fin. ff. de acq. hered. Decian. in cap. 1. de of-
fic. deleg. qui metus reverentialis, quidquid sit, quan-
do concipitur ex sola qualitate personæ, an impediatur
liberam voluntatem, quando tamen concipitur, non
solum ex persona, sed etiam ex qualitate petitionis,
quia videlicet ostendit animum omnino determinatum
ad obtinendum, quod petitur, tunc certè cadit in con-
stantem virum; quia rationabiliter sibi persuadet, quod
nisi obsequatur, petens graviter indignabitur. Unde ve-
recundia conjuncta est cum timore indignationis, &
damni, quod potest ex ea sequi, & ideo est sufficiens,
ut cadat in constantem virum. Immo si non timeret
non esset constans, sed temerarius. Idque præsertim,
quando, ut *dict. tom. 1. dixi*, preces sunt reiteratæ, ac
importunæ cum Commissariis, & armatorum turmis;
quæ omnia sunt prohibita non solum a jure communi,
sed etiam a Bulla Cœnæ Domini, in qua reprobatur
quæcumque consuetudo etiam immemorabilis, ut sæpè
alibi docuimus.

31 Quintò opponunt; quod possunt evocari Episcopi, ac
eorum Vicarii ad audiendum verbum regium, maxime
autem feudatarii.

32 Respondeo. Vocatio simpliciter est prohibita, camque
semper Sedes Apostolica impugnavit, tanquam casum
comprehensum in Bulla Cœnæ Domini; quia Ecclesia-
stici trahuntur ad forum secularem, qui in Ecclesiasticos
nullam habet jurisdictionem. Estque textus in *canon. Si
quis Episcopus 23. quæst. 8. can. si vobis ead.* præsertim,
quia concipitur verbis præceptivis. In feudatariis verò
semper requiritur licentia præcedens Summi Pontificis,
ut per Turrecrem. in *can. quo ausu 23. quæst. 8.* Vel sal-
tem non permittitur, quando adest vocatio Papæ, id-
que illi opponunt, ac protestantur, Glossa communiter
recepta in *cap. Cum parati de appell. ubi Innoc. num. 1.
& 2. Ostien. num. 3.* Præsertim in Regno Neapolitano,
in quo Papa est Dominus directus proprietarius; de qua
re vide etiam *tom. 1.*

33 Consilia verò five conditiones, quas propono absol-
vendi supremos Magistratus, five Officiales, qui rela-
xarunt literas hortatorias, & Commissarios, qui eas
exequutioni demandarunt, commiseruntque plures ex-
cessus, præsertim quando in declaratione, five monitio-
ne excommunicationis non intercesserat citatio, sunt
hujusmodi.

34 Prima conditio sit, quod Magistratus, five Officiales
laici absolvantur ad cautelam a Confessario, qui acci-
piat facultatem ab Episcopo, vel a Nuncio, præceden-
te tamen redintegratione Ecclesiæ, vel Episcopi, vel
alterius partis, ac sublatis molestiis contra Episcopum,
vel ejus Vicarium, & partem. Et quoad Commissarios,
excludantur ii ab absolutione, vel eam recipiant sim-
pliciter.

35 Ista conditio videtur approbanda, quia est favorabi-
lis, ac præsertim dignitatem Sedis Apostolicæ, cum sal-
tem justitia circa Commissarios exequutioni demandatur.
Unde sit quod in posterum Commissarii, five mandata-
rii non erunt adeo faciles in exequendo has literas;
nam hoc modo ad ipsos pertinebit instare apud Sedem
Apostolicam, quæ quò diutius absolutionem prorogabit,
eo majorem satisfactionem accipiet: & ex parte Sedis
Apostolicæ res, quoad Magistratus, five Officiales finem
faciet. Eoque magis, quia absolutio ad cautelam satis-
facit aliquo modo violationi jurisdictionis, & immunita-
tis Ecclesiasticæ.

36 Ut autem hujusmodi absolutio simpliciter quoad Com-
missarios suadeatur Magistratibus, five Officialibus lai-
cis, considerari debet, quod ii deliquerint uti principa-
les, & notorii, atque adeò non debent in absolutione
tractari æquè, ac ipsi Magistratus, five Officiales eo sub
obtentu, quod fuerint mandatarii. Quia in hortatoriis,
in quibus ipsi sunt mandatarii, non comprehenduntur
peculiares excessus ab ipsis commisi, pro quibus evocari
deberent, ut accedant ad Urbem pro absolutione in
forma Ecclesiæ consueta: quare, ut id effugiant, non
debent recusare absolutionem simpliciter a Nuncio, vel
ab alio legato impertiendam.

37 Secunda conditio sit; quod suspendantur Censuræ quoad
Magistratus, five Officiales ex gratia ad beneplaci-
tum Sanctissimi, & Sedis Apostolicæ, præcedente re-
dintegratione, & amotis molestiis, ut supra, & præ-
termisso Commissario, vel is accipiat absolutionem sim-
pliciter.

38 Hanc conditionem judico esse utilem jurisdictioni Ec-
clesiasticæ; sed an placeat laicis, addubito. Nam nol-
lent hanc suspensionem, nollentque separare Commissa-
rios, ne præjudicaretur literis hortatoriis, non obstante
diversitate, & majori gravitate delicti Commissariorum.
In casu autem, quo hæc laicis non placebit, poterunt

censuræ suspendi ex gratia, & ad beneplacitum San-
ctissimi, ac Sedis Apostolicæ, tum quoad Magistratus,
five Officiales, tum quoad Commissarios, & alios, dum-
modò tamen ad ipsorum instantiam committatur causa,
vel per libellum supplicem, vel per commissionem ad
S. Congreg. Immunitatis, ut cognoscat super sententia
declarationis censurarum ab Episcopo inflictæ; debet ta-
men persisti in prima, & secunda conditione.

Tertia conditio sit. Absolvantur ad cautelam Magi-
stratus, five Officiales, prævia redintegratione, & ces-
satione a molestiis, ut supra; Commissarii verò absol-
vantur simpliciter cum narrativa excessuum, & ob præ-
sentationem hortatoriarum relinquuntur in censuris, ad-
vertendo Nuncium, five alium delegatum, ut moneat
Commissarios, & cum reservatione agnoscendi postea
causam censurarum superdicta præsentatione hortatoria-
rum. Sive absolvantur post absolutionem simpliciter li-
mitatam ad excessus simul cum Magistratibus, five Of-
ficialibus ad cautelam, ponaturque in Epistola Nuncio,
vel alii delegato mensura verbum, & alii. Difficultas
erit in exequutione.

Quarta conditio sit. Absolvantur ad cautelam tum
Magistratus, five Officiales, tum Commissarii cum hac
tamen differentia. Magistratus, five Officiales a Com-
missario, Commissarii a Nuntio, five ab alio delegato
in aliqua Capella. In hanc conditionem fateor non esse
deveniendum, nisi in casu necessitatis, vel cui nulla
spes est ad evitandum majora mala.

Quinta conditio sit; quod censuræ declarentur nul-
læ quoad Magistratus, five Officiales, & quoad Com-
missarios videatur de jure. Hanc conditionem propono
tantum, sed non admitto; quia si non præjudicatur quo-
ad literas hortatorias, præjudicatur tamen quoad censu-
ras, quæ, ut verior fert opinio, declarari possunt absque
partis citatione, quando delictum est notorium, cum præ-
cipuè agatur de violata immunitate, eoque magis quan-
do citatio redditur difficilis, & periculosa, ideoque di-
citur in hisce casibus non fuisse solitum citare partem.

Ultima conditio sit. Absolvantur Magistratus, five
Officiales ad Cautelam, ut supra; Commissarii verò ab
Auditore Cameræ vigore appellationis, vel nullitatis,
aut restitutionis in forma. Verum cum prætendatur,
quod hæc absolutio vigore appellationis, non detur in
casu violatæ Immunitatis, considerandum est, an hoc sit
verum, cum non videatur subsistere, nisi excludatur ex
eo, quod delictum sit notorium, & manifestum; quod
laici semper negabunt.

Ex conditionibus propositis approbo præ cæteris pri-
mam uti meliorem, deinde secundam, in quibus omni-
nò est persistendum; quod si illas laici non amplecten-
tur, deveniri poterit ad suspensionem censurarum ex
gratia, & ad beneplacitum Sanctissimi, ac Sedis Apo-
stolicæ quoad Magistratus, five Officiales, & quoad
Commissarios, & alios, dummodò tamen quod ad in-
stantiam ipsorum committatur causa, vel per libellum
supplicem, vel per commissionem ad Sacram Congre-
gationem Immunitatis, ut videatur de validitate, &
justitia sententiæ declaratoris datæ ab Episcopo, ut su-
pra monui.

In has condiciones placuit adducere aliquas observa-
tiones. Porrò absolutio a censuris ad cautelam nunquam
datur, nisi cum dubitetur de illarum validitate, quia si
earum validitas esset clara, non esset danda absolutio
ad cautelam, sed simpliciter; & ideo statim ac abso-
lutio datur ad cautelam, videtur necessario constare de
dubitatione super validitate censurarum. Cum igitur
tractetur dare absolutionem ad cautelam Magistratui,
five Officialibus, quamvis videatur dubitari de censu-
ris, poterit tamen id referri defectui citationis Magi-
stratus, five Officialium; nam quoad ipsos non potest
contingere casus talis notorii, in quo nulla ei defensio
competere posset, ideoque tolerari hoc poterit ob bo-
num pacis. Neque ex hoc infertur dubitatio, quod hor-
tatoriæ non sint illicitæ, ac prohibitæ, maxime autem
cum ante absolutionem redintegranda est Ecclesia, five
Episcopus, vel pars læsa.

Id autem non videtur, quod possit habere locum in
Commissariis, si præter notoriam exequutionem Hortato-
riarum plures commiserint excessus absque ulla excu-
satione legitima; ut si cum hominibus armatis, & de
facto præceptis, aliisque actibus spoliarent ministros Epi-
scopi, ipsumque Episcopum jurisdictione Episcopali, ut
proinde magnum improbitatis exemplum præberent,
magnæque offensionis essent, si ipsis concederetur abso-
lutio ad cautelam, ex qua ostenderetur dubitari de va-
lidity censurarum contra ipsos.

Ac ideo quoad Commissarios censetur minus præjudi-
cialis conditio concedendi absolutionem simpliciter, sed

cum narratione, ac restrictione excessuum ab ipsis commissorum. Nam præcedente satisfactione redintegrando Ecclesiam, & Episcopum, & partem, satis etiam remanet redintegrata immunitas Ecclesiastica per dictam absolutionem simplicem, qua confitebuntur Commissarii suos excessus notorios sibi præjudiciales.

- 47 Et quamquam non recipient absolutionem pro delicto a se commissio in præsentatione, & executione hortatoriarum, nihilominus cum hoc delictum maximè adscribendum sit Magistratui, sive Officialibus, a quibus iussa est illarum executio, & cum eisdem concedatur absolutio ad cautelam ob dubitationem defectus citationis, videtur connivendum quoad Commissarios super executione ab ipsis facta, & saltem sufficeret illos monere, ut quoad reliqua non comprehensa in absolutione consulant conscientiam suam.
- 48 Poterit quoque, si placebit, prius dari Commissariis absolutio simplex limitatè pro excessibus, & postea pro hortatoriis ad cautelam non solum Magistratui, sive Officialibus, sed etiam aliis in genere, atque ita Commissarii quoque essent absoluti ad cautelam pro executione hortatoriarum, cum quoad ipsos poterit etiam habere locum ratio illa, quod absoluti sunt ad cautelam obdubium defectus citationis. Immo ex hoc diversò procedendi modo ad absolutionem inter Magistratum, sive Officiales, & Commissarios comprobabitur validius, datam esse absolutionem Officialibus ad cautelam, non pro dubitatione hortatoriarum, sed censurarum, nam alioquin danda esset absolutio simplex, etiam Officialibus, sive Magistratui, quemadmodum danda est Commissariis ob notorietatem suorum excessuum.
- 49 Quod verò ad commissionem causæ pro majori facilitate, & ad evitandum difficultates de non interposita appellatione, vel de non apponenda nullitate, vel non petenda restitutione, vel recursu, præcipuè si nemo petat absolutionem ad cautelam, pro qua necessariò exigitur mandatum speciale, ac etiam ne appareat signatura Sanctissimi, neque solitum sit cognosci causas judiciales a Congregatione Immunitatis, videtur remittendam esse rem totam ab ipsa S. Congregatione ad Nuncium, vel alium delegatum.
- 50 Neque omittendum putarim, quod redintegrata Ecclesia, vel satisfacto Episcopo, & parte, non evanescent Hortatoriæ, illarumque effectus. Nam hortatoriæ non conceduntur, ut committantur excessus a Commissariis, sed ut amoveantur Vicarii, vel ut Episcopi desistant a perturbatione regiæ jurisdictionis, & idè ex redintegratione Ecclesiæ, & satisfactione Episcopi, vel partis quoad excessus Commissariorum, non satis fit executioni hortatoriarum, nisi illa revocando, & reponendo omnia in pristinum; quod cum obtineri non poterit, videtur sufficere, nullum facere actum verum approbationis, vel revocationis censurarum, quas Episcopus propter hanc causam declaravit. Et licet absolutio ad cautelam inducat dubitationem censurarum, ut dixi, cum tamen id attribui possit dubitationi citationis, nullum etiam infert præjudicium revocationi in dubio hortatoriæ. Atque idcirco non videtur, quod in hac re locum habeat exemplum lædentis immunitatem Ecclesiasticam. Nam in tali casu, quamvis ob restitutionem censetur revocatum esse mandatum extractionis ab Ecclesia, nihilominus, præterquamquod est manifestum, quod hujusmodi mandata non conceduntur in scriptis a Judicibus laicis, quodve non sufficeret restitutio, nisi etiam constaret de revocatione mandati cum omnibus inde sequentibus; quod, etiam si sufficeret, id esset, quia mandatum datum fuerit pro ducendo extractum in carcerem, & idè facta Ecclesiæ restitutione, dici poterit, redintegratam esse immunitatem. Hoc autem cessat in hortatoriis, ut supradictum est; quare non obstat, quod quando intervenit recursus, & præcedit satisfactio, rationi congruit, quod violator absolvatur ad cautelam. Id namque nullatenus verum est; quoniam hoc modo omnes censuræ controversi poterunt, ac reddi dubiæ, cum, ut sepè dixi, absolutio ad cautelam præsupponit dubitationem validitatis censurarum, quæ dubitatio non adimeretur satisfactione, sed est necessaria confessio, sine qua delictum non condonatur.

An stante dispositione Sacri Concilii Tridentini sess. 24. cap. 12. §. distributiones verò de reformatione quod punctaturæ distributionum accrescant solis interessentibus divinis officiis, servanda sit consuetudo, quod dicta punctaturæ distribuuntur peræque inter Canonicos, ita ut de iis æque participent tam interessentes, quam non interessentes divinis, immò etiam ipse punctatus?

Respondendum est negativè. Primò quoniam, qui non intersunt divinis officiis; amittunt ipso facto ante aliquam Judicis sententiam distributiones, ut patet ex cap. un. §. qui verò, de Cler. non resid. in 6. & colligitur etiam ex Concilio Trident. diel. sess. 24. cap. 12. Accrescunt verò tales distributiones aliis Clericis, qui intersunt divinis officiis. Ita Glos. in Clem. 2. de et. & qual. & ord. prof. & in Clem. 2. de vit. & honest. Cler. Gig. cons. 144. numer. 39. Rebuff. in concord. Gall. rubr. de collat. §. 1. Gemin. in d. cap. un. de Cler. non resid. in 6. num. 10. & ibi Franch. num. 4. Sarnen. de visit. lib. 1. cap. 15. num. 25. Navar. in sum. cap. 25. numer. 123. & de orat. & hor. can. cap. 7. num. 34. & missell. 59. de orat. num. 9. Cassad. dec. un. de Cler. non resid. Azor. tom. 2. lib. 7. cap. 7. qu. 8. & 9.

Potest tamen in aliquibus locis esse consuetudo, vel statutum, ut non accrescant interessentibus, sed in Ecclesiæ utilitatem convertantur, Glos. in diel. Clem. 2. de etat. & qual. Franc. Marc. part. 2. dec. 882. num. 6. & 7. Monald. cons. 27. num. 4. quod si omnes absint a divinis officiis, tunc communis sententia est, distributiones esse applicandas Ecclesiæ, Covar. hb. 3. var. cap. 13. num. 7. qui citat Gemin. in diel. cap. un. de Cler. non resid. in 6. num. 5. & ibi Franc. num. 3. Cassador. diel. dec. un. & sentiunt Azor. diel. quæst. 8. Gig. diel. cons. 144. num. 30. ac fuisse decilum in Sacra Rota, testatur idem Cassad. num. 3. ac favet Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 3. de reform. cum ait, distributiones amittantur ob aliquorum absentiam, erogentur in usum fabricæ Ecclesiæ, vel loci, causa communis pietatis extracti.

Verum hæc doctrina pugnat cum decreto S. Congregationis Episcoporum, ac Regularum negotiis præpositæ, & S. Congregationis Concilii, & cum ipso Concilio Tridentino, ut ex sequenti decreto in Calliensi die 17. Januarii 1577.

Visti in Congregatione le proposte del Capitolo, e risposte di V. S. si è risoluto, che quanto all' applicazione delle distribuzioni quotidiane si abbia da osservare il decreto già fatto fin dall' anno 1571. dalla Congregazione del Concilio, cioè, che per il capit. 3. sess. 12. porzioni absentium, quas jubet dividi proportionaliter inter interessentes, non applicari pio loco. E proceda, quando la terza parte di tutte le dignità Cathedrali, ed altri corpi di entrata, ivi enumerate fosse stata pigliata, e convertita in distribuzioni quotidiane per quella sola ragione, che in Ecclesia nulle essent distribuzioni quotidiana, vel ita tenues, ut verisimiliter negligerentur. Ma il terzo capitolo della sess. 22. che dà facoltà d' applicare le porzioni degli assenti a luoghi pii, procede solamente in tre corpi d' entrate, cioè Dignità, Personati, ed Officj, e così non comprende Canonicati, ne altra sorte di porzioni simili, & hà luogo, ancorchè non adesset illa ratio, quod nulle, vel tenues distribuciones essent. E così si riducono a concordia questi due capitoli. Et de jure communi distribuciones quotidiane debent dari presentibus, qui divinis intersunt, & interserviunt, nec possunt aliter applicari per il cap. 1. de Cler. non resid. in 6.

Quatenus igitur consuetudo, vel statutum, immò & Concilium provinciale aliud disponeret, vel sunt explicanda juxta decretum adductum, vel nulla ipsorum habenda est ratio, tanquam contraria dispositioni juris communis, & Concilii Tridentini. Undè multò minùs Episcopus potest applicare fabricæ, vel alteri pio usui distributiones amittas a non interessentibus modo explicato, ut declaravit eadem S. Congregatio Episcop. in Militeni 17. Aprilis 1602. & antea in Castellatenensi 13. Junii 1589. licet eadem S. Congregatio 16. Junii 1601. dixerit: quod punctaturæ dari debeant interessentibus, quamvis ex decreto Episcopi applicandæ essent aliis piis usibus, nisi adesset statutum in contrarium. Nam etiam hoc statutum est contra jus commune.

Deindè in Concilio Trident. d. sess. 24. cap. 12. dicitur, eos, qui non intersunt divinis officiis, percipere non posse distributiones, sed illas accrescere interessentibus, quavis collusione, & remissione exclusa. Ergo Canonicus absens non potest distributiones hoc modo distributas reti-

retinere. Et quamvis nonnulli cenſeant, non eſſe prohibitum remittere diſtributiones præteritas, ſi abſit omnis fraus, & conventio, ſed ſolum eſſe prohibitum de remittendis in futurum, ut probabiliter putat Monet. *de diſtrib. p. 3. quæſt. 5. num. 8.* & ante Concilium Tridentinum hoc licitè potuiſſe fieri, ut affirmat Gloſſa, communiter recepta *in d. cap. 1. de Cler. non reſid. in 6. & in cap. 1. de verb. ſignif. quia cùm hujusmodi diſtributiones accreſcant iis, qui interſunt divinis officiis, quilibet partem ſibi accreſcentem alteri remittere poteſt; attamen tenendum eſt, poſt Concilium id non licere; Ita ſentit Navar. *Miſcel. 59. de orat. num. 3.* ubi ait, ſententiam Gloſſæ eſſe per Concilium Tridentinum ſublata, Steph. Durant. *lib. 3. de ritib. Eccleſ. ubi dicit, prædictam Gloſſam eſſe nunc delendam, Azor. tom. 2. lib. 7. cap. 7. qu. 9.**

7 Hæc opinio eſt certa, & favet cultui divino. Nam alioqui daretur occasio Canonicis, ut abſint a Choro, ſperantes ſibi faciendam eſſe remiſſionem, ſive diſtributionem a ſuis Concanonicis, & ita etiam ipſe Canonicus cogeretur, ſaltem ex gratitudine, hoc ipſum facere aliis Canonicis in diminutionem cultus divini. Et ita cenſuit S. Congregatio Concilii in *Urbinateſi die 10. Martii 1663. ad d. c. 12. ſeſſ. 24. & cap. 3. ſeſſ. 21. de reform. nimirum hujusmodi conſuetudinem non eſſe tolerandam.* Et ſicut ipſi Canonici non poſſunt remittere diſtributiones ob non reſidentiam, pariter neque eas poteſt remittere Capitulum, vel Episcopus, ut notant Menoch. *de arb. caſ. 429. num. 6. Navar. de orat. & hor. can. cap. 22. miſcell. 14. num. 48. & conſ. 7. de Cler. non reſid. num. 1.* prout neque etiam Collegium Canonicorum ſine Episcopo poteſt ſtatutum condere de modo dividendi diſtributiones, Monet. *par. 2. de diſtrib. qu. 15. num. 26.* licet Azor. *tom. 2. lib. 7. qu. 17.* & Franch. *in cap. Conſuetudinem in §. ſtatuiſſimus num. 2. de Cler. non reſid. in 6.* putent, poſſe id facere, quando nihil conſtituit contra Episcopi jurisdictionem, nec contra jus commune.

8 Illud mihi probatur, nempe ſi is, qui diſtributiones accepit, ſibiſque applicavit, donet ei, qui propter abſentiam amiſit diſtributiones, tunc valida eſt donatio, & poterit eas retinere, Gloſ. *in d. cap. un. v. ſuas, de Cler. non reſid. in 6.* & ibi Gemin. *num. 10. Navar. d. miſcell. 59. num. 4. & 5. Azor. d. cap. 7. quæſt. 9. Monet. diſt. par. 3. quæſt. 5. num. 6.* Nam Canonicus eſt dominus diſtributionum. Ergo ſicut eas poteſt donare aliis, poterit etiam donare Canonico, qui propter abſentiam a Choro eas amiſit.

9 Neque obſtat Sac. Concilium Trident. *loc. citat.* quia prohibet remiſſionem, non autem donationem. Nec propriè loquendo idem ſunt remittere, & donare, ut notat Dec. *in l. ſi quis obligationem, ff. de regul. jur. num. 6.* quare Gloſ. *in cap. ſtatutum, §. ſi quid autem, v. Remiſſione,* ait, quod quamvis Canon, vel lex prohibeat remiſſionem alicujus rei, poteſt tamen ea donare poſt factam reſtitutionem, dummodo abſit omnis fraus. Neque ex hoc datur abſentiae occasio; nam qui diſtributiones amittit, non ſolet eas recuperare, poſtquam aliis Canonicis ſunt traditæ, præſertim cùm reddantur, ſemora omni fraude, colluſione, & conventionem. Si verò fieret pactum, ut præſentes redderent diſtributiones abſentibus, etiam poſtquam ſibi fuerint applicatæ, donatio, tanquam facta in fraudem legis eſt invalida. Et ita intelligo declarationem Sacræ Congregationis Episcop. in *Casaleſi 8. Junii 1612.* quod ſcilicet donari poſſint a quolibet Canonico diſtributiones quotidianæ pro parte ſibi contingente, etiam ei, qui non interſuit.

CONSULTATIO XV.

An manutentio altarium, que ſunt de jure patronatus, ac ornamentorum neceſſariorum pro eiſdem altaribus, ſpectet ad ipſos Patronos, an ad Eccleſiam, in qua dicta altaria ſunt erecta, ſtante conſuetudine, quod Patroni nunquam fuerint coacti ad dictam manutentionem, ſed eandem impenſam præſtiterit dicta Eccleſia, prout hodie ſupplet impenſas mapparum, & omnium paramentorum Sacerdotalium. Nec beneficiati, qui habent capellanas erectas in dictis altaribus, poſſunt eidem manutentioni concurrere, ſtante redditus tenuitate vix excedentis onera miſſarum, que dictis Capellaniis annexa ſunt?

1 **R**eſpondeo cum Sac. Congregatione Concilii in *Urbinateſi ſub die 10. Martii 1663. ad cap. 7. ſeſſ. 21. & cap. 9. ſeſſ. 22. teneri Eccleſiam ad limites conſuetudinis legitime; in reliquis, prout de jure.*

2 Porro altaria eſſe dotanda ab erectoribus pro congrua

Tom. VI.

manutentione, docent Fulch. *lib. 1. de viſit. cap. 21. num. 10. Pax Jordan. tom. 1. lucubr. lib. 5. tit. 10. num. 33. & facit cap. Eccleſiæ vel altaria de conſecr. d. 1. ubi ſtatuitur, quod altaria ſuperflua deſtruantur. Hujusmodi autem ſunt, quæ non ſunt dotata, quia non poſſunt congruè manuteneri in ordine ad offerendum ſacrificium, cujus cauſa ſunt erecta.*

Id tamen non habet locum, quando Eccleſia ita eſſet 3 dotata, ut poſſet congruè modo manuteneri altaria, & longo tempore manutenerit; quia tunc dos Eccleſiæ cenſetur etiam dos altarium. Oportet autem, quod iſta dos ſit inſtituta pro manutentione Eccleſiæ, non autem inſerviat pro manutentione miniſtrorum. Quia proventus deſtinati pro Miniſtris non debent diminui, ut provideatur altaribus, cùm jam ad ipſos jus acquiſiverint; quare aliudè erit providendum de dote.

Quod ſi Eccleſia non eſt ſufficienter dotata, poteſt 4 fieri præceptum patronis beneficiorum, ut intra competentem terminum provideant altaria omnibus neceſſariis, vel ut dotem augeant ſub pœna privationis eorum juris, eo autem elapſo, & non parito, ad privationem procedi poteſt. Hinc altaria inornata, & indotata poſſe ab Episcopis, & a Regularibus concedi aliis patronis, qui eis provideant, ſi proprii poſt tertiam monitionem cum aliquo intervallo, vel termino, non adeò coarctato, ab Ordinario faciendam, id præſtare negligant, vel recuſent, cenſuit Sacra Congregatio Episcop. in *Mutineſi 2. Maji 1601. & 16. Februarii 1604.* ac alibi sæpè. Præceptum autem de dote augenda fieri quoque poteſt, etiamſi in fundatione fuerit ſufficienter assignata, & deindè tractu temporis fuerit diminuta. Patronus quippè, qui dotem inſufficientem assignavit, dicitur benefactor, non patronus. Undè, etiamſi Episcopus conſenſerit, ut hæc dos ſit ſufficiens, non idcirco fit patronus, Gloſ. *1. in cap. quicumque 2. 16. quæſt. 6. Vivian. de jurep. lib. 2. cap. 4. num. 56. & Sperell. dec. 68. num. 11. in fin. qui etiam num. 12. ait, patronum, qui dotem inſufficientem beneficio assignavit, poſſe compelli ad præſtandam congruam ſuſtentionem beneficiato, vel ad patiendum beneficii Eccleſiam alteri Eccleſiæ uniri, & ita teſtatur, fuiſſe deciſum a S. Congregatione Concilii; quod procedere etiam in patrono altaris, ſive Capellæ, firmat Lambert. *de jurep. lib. 1. arr. 19.**

At ſi patronus ab initio assignavit dotem ſufficientem 5 pro mercede Sacerdotis, & ornamentorum manutentione, tunc Rector tenetur proſpicere Eccleſiæ, Capellæ, vel Altari, Sperell. *loco cit. num. 11.* Si verò nec patronus, neque Rector poſſunt neceſſaria miniſtrare, & aliter neceſſitati opportunum remedium præberi nequit, tunc Episcopus poterit pecuniam deſtinatam pro celebrandis miſſis, vel anniversariis, ad tempus in eandem neceſſitatem convertere per textum in *leg. 1. Cod. de expenſ. Imol. lib. 11. Jo: Andr. in cap. fin. extra de teſtam. & tradit Ricc. decif. 123. par. 2. ac Genueſ. in prax. cap. 54. num. 5.* ſed perpendenda nunc ſunt decreta Sacræ Congregationis Concilii *de celebrat. Miſſar.* cum ſuis declarationibus, ut rectè obſervavit Episcopus Lycienſis in ſua *2. Synodo diœceſana, §. ſecundò in annos.*

Quanta autem debeat eſſe dos altaris, pendet ex 6 circumſtantiis miniſtrorum, loci, ſervitii, temporis; & idèd relinquendum eſt arbitrio Episcopi, Roch. de Curt. *de jurep. par. 3. qu. 8. num. 172. Lambert. eod. tract. lib. 1. par. 5. qu. princ. 21. num. 16. Selv. de benef. qu. 5. requiſ. 8. num. 165. & Fulch. de viſit. lib. 1. cap. 21. num. 11.* Inter cætera conſiderandum conſuetum ſervitium, & apparatus aliorum altarium, quæ ſunt in eadem Eccleſia juxta *l. Titia §. ſeia ff. de aur. & arg. leg. ne detur inæqualitas, quæ diminuit ſplendorem.*

CONSULTATIO XVI.

Aliquando Regulares in China, Tunchino, Cocin- 1 cinna, cæterisque Regionibus Vicariorum Apoſtolicorum curiæ commiſſis degentes nolunt præſtare ea, quæ præcipiuntur, aut abſtinere ſeſe ab iis, quæ prohibentur a Summis Pontificibus ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ; quo poſito quaeritur?

Utrum tales Regulares poſſint ſeſe invicem ab hac excom- 2 municatione abſolvere?

An Miſſionarii regulares in ſupradictis locis degentes poſ- 3 ſint valide virtute alicujus privilegii abſolvere a caſibus, quos Vicarii Apoſtolicus ibidem ſibi reſervarunt, aut reſervabunt?

An Regulares Miſſionarii in ſupradictis locis degentes 4 gaudeant facultate, quam vocant omnimodam Summorum Pontificum *Adriani VI. & Leonis X.* Motivum hujus du-

bii est, quia Patres Dominicani, & Jesuitæ in multis Conjugiis contractis in primo affinitatis gradu, virtute illius facultatis dispensarunt, immo ipsimet Vicarii Apostolici cum certò sciant se hac facultate carere, ab iisdem Missionariis Regularibus nonnunquam postularunt, ut cum conjugibus, qui cum tali impedimento contraxerant, dispenserent, ut eorum saluti prospiceretur. Die 7. Octobris 1682. Sanctissimus Innocentius XI. concessit facultatem Praefecto Missionis Brasiliæ, Ordinis Capucinorum dispensandi super impedimento in primo gradu affinitatis ex copula illicita in foro conscientiæ, illamque communicandi.

Supposito, quod prefati Regularès non poterint in tali gradu affinitatis dispensare, an concedenda sit Missionariis facultas dispensandi cum iis, qui in omnibus prædictis locis in primo gradu affinitatis matrimonium contraxerunt, cum quibus supra dicti Regularès dispensarunt.

4 An iisdem Missionariis eadem facultas dispensandi concedenda sit cum omnibus, qui a 30. annis, & supra in supradictis locis ignorantia juris in supradicto affinitatis gradu contraxerunt?

5 An sit concedenda facultas dispensandi in primo affinitatis gradu tam quoad matrimonia futura, quam præsentia? Ratio petitionis est, quia Tunchinenses præsertim, & Cocincinenses solent, mortua prima uxore, matrimonium contrahere cum præmortuæ uxoris sorore ob proliis sumptæ amorem, ne si alienam ducerent, proles ex prima uxore suscepta malè a secunda uxore tractaretur, ac educaretur; præterea quando secundas nuptias cum sorore prædefunctæ uxoris contraxerunt; nolunt, aut saltem ægerrimè ferunt ob supradictas causas ab ea separari. Undè timendum esset, ne fidei Catholicæ renunciarent, & antequam dispensatio a Sancta Sede obtineretur, & obtenta, ad illas remotissimas partes perveniret, plures anni elaberent, quos supradicti conjuges ducerent in concubinato, aut potius incestu; posset limitari hæc facultas ad solos Vicarios Apostolicos; cum potestate tamen eam ad Provicarios tantum communicandi, onerando super hoc eorum conscientiam.

6 An concedenda sit Vicariis Apostolicis, eorumque Provicariis facultas infidelium connubia dissolvendi, cum id in animarum salutem, & in bonum cedit Religionis Christianæ? Motivum hujus petitionis oritur ex eo, quod multi ejusdem naturæ casus occurrunt, in quibus talis facultas necessaria videtur. Viri namque infideles ducunt uxores pariter infideles, quæ post aliquot annos in lepræ morbum incidunt, & a suis maritis sunt relicte; viris autem earum Christianos fieri volentibus, & alias Christianas uxores ducere, interrogandæ fuerunt priores eorum uxores leprose, utrum similiter velent fieri Christianæ, quæ se velle responderunt, ut a Christianis, ut assolet, nutrentur, aut a maritis non omnino deserantur. At in supradictis casibus facultas dissolvendi duo matrimonia supradicta necessaria videtur, cum præsertim uxores leprose consentiant, ut mariti, qui cum ipsis leprosis uxoribus nolunt habitare, nec possunt servare castitatem, alias ducant uxores; si verò talis facultas non concedatur, queritur, quid in tali casu sit agendum cum supradictis uxoribus, & maritis?

7 An sit concedenda facultas specialiter dispensandi in quodam matrimonio contracto cum eo, qui præmortuæ uxoris Sororem duxit, ex quo matrimonio quintuplex proles suscepta est?

8 An concedenda sit facultas pro religiosis jam missis, & in futurum mittendis in Missiones Vicariorum Apostolicorum utendi vestibus more Sacerdotum secularium, ut facilius, & utilius possint decorari inter neophytos, quibus Religiosorum vestimenta sunt prorsus insolita, & ignota, quique possent ex vestimentorum diversitate pati scandalum, & infideles ob eandem novitatem possent etiam persecutionem movere?

1 Ad 1. non posse, nisi eis concessa fuerit ejusmodi absolventi facultas, quam non ita facilè concedendam esse puto, cum daretur illis occasio non obtemperandi Constitutionibus Apostolicis sub spe facilis absolutionis.

2 Ad 2. Affirmativè, si hoc habeant in suis facultatibus. Regula tamen est, quod qui reservat eas, ille absolvat, alioquin potestas reservandi eis concessa inanis prorsus redderetur; quare exhibendum est ejusmodi privilegium absolventi ab hujusmodi casibus, quatenus existat, ne alioquin alius ædificet, alius destruat.

3 Ad 3. Negativè, quia facultates hujusmodi concessæ a Leone X. & Adriano VI. fuerunt personales, iis tantum fratribus concessæ, qui in Bullis eorum Pontificum nominantur; licèt antea ipsa facultas, ac ferè omnia

concessa a dictis Leone, & Adriano fuerint concessa Ordini Prædicatorum, ac Minorum ab aliis Pontificibus. De Prædicatoribus constat ex Bulla Sixti IV. & de Minoribus ex Bulla Joannis XXII. ac multa ex illis privilegiis post Concilium Trident. Ordini Carmelitarum Excalceatorum a Clemente VIII. & Paulo V. fuerunt indulta.

Quod verò ad Patres Societatis Jesu possunt presbyteri ejusdem Societatis a Præposito generali per se, vel alios ad id electi, autoritate Apostolica, gratis tamen dispensare cum neophytis, in quibusvis Orientis, Brasiliæ, Perù, Novæ Hispaniæ, & aliis ultramarinis Regionibus, Insulisque Oceani maris, ac Occidentalibus partibus degentibus, in quibuscunque jure divino non prohibitis, consanguinitatis, vel affinitatis gradibus, aut aliàs conjunctis, aut ad se attinentibus in impedimenti ejusmodi, non absentibus matrimonium inter se contrahere, & solemnizare, (secus si jam etiam scienter contraxerint) & denuò contrahere valeant. In partibus tamen, ubi locorum Ordinarii facilè adiri possunt, in foro conscientiæ tantum, sed perpetuò. Ordinarii verò ipsi ibidem in utroque foro, sed tantum ad 20. annos a data præsentium computandos; de Consilio tamen, & assensu dictorum Societatis presbyterorum, tanquam adjutorum, & assessorum suorum, ubi eorum copia commodè haberi potest. In reliquis autem Provinciis Ordinariorum præsentia destitutis, vel ab eis ducentis millibus passuum remotis, iidem presbyteri per se in utroque foro possunt in prædictis dispensare; possunt etiam prædicti Sacerdotes in iisdem locis denunciations, & alias extrinsecas solemnitates, ac cæremonias, cum id expedire, aut necesse esse visum fuerit, omittere, prolemque susceptam, aut suscipiendam legitimam declarare, ut habetur in Compendio privileg. Soc. Jesu, & apud Thomam a Jesu de procur. Gentium salute prope finem lib. 10.

Quod 4. nihil. Constat ex supradictis, hujusmodi Regularès habere has facultates. Nec credendum est, quod viri Religiosi dispensaverint in hujusmodi impedimento sine hac facultate cum damnatione suarum, & animarum eorum, cum quibus dispensaverint, permittendo eos vivere in continuo concubinato, ac incestu, & proles inde secutæ sint illegitimæ. Et quatenus illam non haberent, videtur concedenda, cum illis conditionibus, quæ leguntur in facultatibus datis Jesuitis.

Ad 5. etiam nihil. Cum non videatur subesse hæc necessitas, dum illis partibus sunt Vicarii Apostolici Regularès, & forsitan Episcopi, qui hanc facultatem habent; quatenus verò subesset necessitas, poterit concedi facultas, ut supra.

Ad 6. quoad præsentia, sive præterita poterit concedi, si & quatenus subit necessitas, & cum conditionibus, ut supra; quo verò ad futura cap. Deus de divor. ad rem. Innoc. III. ubi sic decernit: Deus, qui Ecclesiam suam &c. quia dispar est ritus in Livoniensi Ecclesia de novo ad fidem catholicam converforum a nostro propter infirmitatem gentis ejusdem concedimus, ut matrimoniis contractis cum relictis fratrum utantur, si tamen fratribus decedentibus sine prole, ut semen defuncti juxta legem Mosaycam suscitarent, cum talibus contraxerunt; ne tales sibi de cætero, postquam ad fidem venerint, copulent prohibentes.

Ad 7. Quoad facultatem dissolvendi matrimonia infidelium, Negativè. Matrimonium namque tum jure naturali, tum divino est indissolubile. Et licèt Judæis fuerit permillum Matrimonium consummatum dissolvere, Deuter. 24. At post legem Evangelicam Matth. 5. & 19. nec Judæis, nec Gentilibus, neque Christianis permillum est vinculum matrimonii consummati dissolvere. Solùm enim favore fidei matrimonio infidelium conceditur dissolutio, si alter ad fidem convertatur, altero in infidelitate remanente. Extra hunc casum vinculum matrimonii consummati tam fidelium, quam infidelium indissolubile persistit, sola morte conjugis dissolvendum, uti tanquam de fide certum definitum est ab Alexand. III. in cap. ex parte de sponsal. a Concilio Florentino in Armenor. instr. & a Trid. sess. 24. can. 10. Quare in hoc instruendi sunt, qui Christiani fieri voluerint, quod scilicet matrimonii vinculum est indissolubile. Et matrimonium infidelium non potest solvi autoritate. Principis, cui infideles subjiciuntur, cum in dissolutione matrimonii nullam a Deo potestatem acceperit, neque item autoritate summi Pontificis, cum ejus potestas extra Ecclesiam non extendatur, Universe enim scriptum est a D. Paulo quid ad nos de his, qui foris sunt, judicare.

Undè cum quidam anno Domini 1588. ex eo, quod in dissolubilitatem matrimonii ex significatione unionis

hypostaticæ oriri existimaverint, deducere non dubitant, matrimonium consummatum infidelium, cum ad fidem convertuntur, dissolvi posse auctoritate Pontificis, eo quod non sit signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, a Summo Pontifice Sixto V. obtinere pro viribus contenderunt, & repulsam passi sunt, in quorum sententiam Vasquez nunquam subscribere voluisse affirmat *disp. 2. de matr. cap. 6. num. 58.* ubi falsissimam docet esse sententiam contrariam. Id, quod sequitur Ponc. *de matr. lib. 9. cap. 2. numer. 8. & seqq.* Unde quod aliqui gentiles ad fidem facilius converterentur, si liceret illis, dimissa prima aliam, quam magis diligunt, retinere, nulla idonea causa est, nisi laxare libidini habenas, & velle, uti Christi Evangelium libidini, & voluptati deserviat.

¹⁰ Quod verò ad Leprosos servetur *cap. 1. & 2. de Conj. leprof.* ubi hic, & hujusmodi casus deciduntur.

¹¹ Ad 8. Poterit concedi arbitrio, & prudentiæ Episcopi.

CONSULTATIO XVII.

Cum Judices, & Magistratus sæculares prætendant esse probabilem, immò communem Theologorum, & Canonistarum sententiam, quod possint de facto procedere pro delictis commissis ante Clericatum, etiam ad distinctionem personalem Clerici, qui in fraudem jurisdictionis laicæ ad primam tonsuram se promoverent fecit, vel habitum Clericalem resumpsit, ac proinde ipsos non incurrere excommunicationem, aliasque censuras Ecclesiasticas a Bulla in Cæna Domini *can. 19.* & a jure communi inflictas, posseque declaratorias censurarum tuta conscientia negligere, illisque tuto non obtemperare absque ullo peccati, vel delicti exemplo, siye offendiculo; ideò *queritur, an, & quatenus id veritate innitatur, & quenam in hac re partes sint Judicis Ecclesiastici, quenam Judicis, & Magistratus secularis, ut uterque forus intra limites sue jurisdictionis contineatur? Ubi quando hæc fraus præsumatur, aliaque hujusmodi.*

¹ Casus iste utinam frequenter non eveniret. Hanc quæstionem semel, ac iterum tractavi *tom. 1. & 2.* nunc tertio illam versabo, ut penitus rem totam absolvam, & evincam. Et sanè, quod tunc possit procedere Judex laicus contra Clericum, quando Clericatus est assumptus in fraudem, seu mala fide, & ad effugiendam justitiam, est sententia Theologorum Molinæ Jesuitæ *tom. 4. de just. & jur. tr. 3. disp. 49. num. 21.* Filicij item Jesuitæ *tom. 1. tract. 16. cap. 10. num. 265.* Sylvestri Dominicanus *in sum. vers. Judex num. 6.* Dyni *in l. idem Ulpianus, ff. de accus. t. n. Oldradi cons. 4. ad fin. Archid. in cap. Nemo num. 2. l. 9. & 1. Boich. in cap. Proposuiti cel. 2. de for. comp. Farinacii de inquis. q. 8. num. 104.* Julii Clari *qu. 36. num. 38.* ibique Bajard. *lit. G. Ambrosini cap. 19. num. 15.* Menochii *de præsumpt. lib. 6. quest. 76. num. 35.* Zerolæ *in pr. Episcop. v. Clericus num. 6.* ac præ aliis Bartoli *in l. 1. ff. de pœnit.* Jo: Andreæ, & aliorum *in cap. 1. de oblig. ad ratioc. Albertini in cap. 1. quest. 13. de heret. lib. 6. Gattierez lib. 1. præf. quest. 5. & Covarruvæ præf. quest. cap. 31. concl. 2.* testantis de communi, de qua etiam testatur Aufser. *in Clem. 1. reg. 1. fall. de offic. Ordin. & de communi testatur Imol. cons. 119. num. 1. & alii, quos cumulavit Carol. de Graff. effect. 1. num. 1071.*

² Probant tum a simili ex civilibus sanctionibus *l. si maritus, §. legis, ff. de adult.* ubi qui bona fide abest Reipublicæ causa, non potest accusari, secus si abest in fraudem, & data opera, ut evitet cognitionem Judicis. Ad idem textus *in l. bos accusare, §. hoc beneficium, ff. de accusat. & in l. Et qui data opera, ff. ex quibus caus. major. l. fin. ff. de re milit. l. 4. C. qui militare non possunt lib. 12.* Tum efficacius ex eo, quod nemini sua fraus patrocinari debet. Nec potest esse mens Ecclesiæ, quod quis ita abutatur Clericatu, ut ejus susceptio sit aditus, quo delicta remaneant impunita, ac proinde facilius patrentur. Quinimò Ecclesiæ mens est, ut patet ex decreto S. Concilii Tridentini *cap. 4. sess. 23. de reformat. aliisque similibus, pro quo etiam facit di. cap. Proposuiti de for. comp.* ut quis ad assumendum Clericatum non moveatur duntaxat, vel præcipue animo effugiendi forum laicum, vel gaudendi Ecclesiasticis privilegiis. Apertè enim in hac reluctatur; & ideò cum ipsius consensus non possit præsumi, quandoquidem eos tantum vult complecti, ac protegere, qui animo deserviendi Deo, Clericatum perunt, sequitur, quod nulla ratione gaudeant; Igitur & si ita assumens Clericatum fortè non

peccet, utaturque jure suo, defectu tamen consensus Ecclesiæ in illo saltem delicto non participat de privilegio ipsius Ecclesiæ; hinc privilegium *cap. Odoardus de solut. tamen indultum fuerit in favorem ordinis Clericalis, nihilominus non suffragari dolo, decidit Rota dec. 841. lib. 3. par. 3. div. Veral. decis. 278. lib. 1. Put. dec. 251. par. 1.* quod manifestè declaravit Sixtus V. *Constit. Cum de omnibus* contra criminosos assumentes Monachalem habitum, quos concedit posse puniri quomodolibet per laicos, eo quia assumptio præsumitur facta in fraudem; quodque approbavit Sac. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum in Clerico, qui dimisso habitu, & tonsura deliquit, & postea habitum, & tonsuram resumpsit, & Ecclesiæ inservivit; declaravit enim hunc gaudere fori privilegio, dummodò non resumpserit habitum in fraudem. Idem igitur dicendum de laico in fraudem promotò, quandoquidem Clericus non beneficiatus quandiu in habitu, & tonsura non incedit, & non inservit Ecclesiæ, fori privilegium amittit, perinde ac si esset laicus ex decreto Concilii Tridentini *cap. 6. sess. 23.* Undè quemadmodum resumens habitum in fraudem, fori privilegio non gaudet ex S. Congregationis sententia, ita nec ille, qui in fraudem Clericatum assumit; & in causa Nepesina Sacra Congregatio in specie hanc sententiam probavit etiam in laico, qui dicebatur prima tonsura initiatus post commissum delictum ad declinandam Judicis sæcularis jurisdictionem.

Oppositum nihilominus assero ex iis, qui simpliciter tenent Clericum in fraudem, utcumque promotum gaudere fori privilegio. Huic assertioni fortiori subscribi debent Auctores, qui censent laicum, etiamsi ordines suscepit, postquam fuit conventus in Curia sæculari, nihilominus nec in causis civilibus, neque in criminalibus posse a Judice laico judicari, & puniri. Hi enim absque dubio sentiunt, ordinatum in fraudem gaudere fori privilegio, cum fraus indistinctè præsumatur in eo, qui ordines suscepit post causam præventam, & cœptum judicium in foro sæculari; quod ex antiquioribus tenent plures relati a Jo: Andr. *in cap. magnus numer. 19. de oblig. ad ratioc. & onera in d. cap. Proposuiti qu. 2. num. 7.* post eos Bellam. *in d. cap. & ex recentioribus Genuens. in pr. cap. 9. num. 5.* Bonac. *de legib. disp. 10. quest. 2. punct. 1. num. 16.* Dian. *par. 1. tract. 2. resol. 26.* Delbene *de immun. cap. 6. dub. 14. sect. 1. num. 12.* licet variis, aliis, quos adduxi *d. tom. 1.* Tum quia *in l. non distinguemus, §. sacerdotio, ff. de arb. l. bos accusare, §. hoc beneficium, ff. de accusat.* statuitur, Legatum Provinciæ non esse accusandum de crimine, quod ante legationem commisit, quod ratione indecentiæ, & honoris debiti decernitur, *l. Prætor §. 1. vel si quis sacerdotium §. fin. & l. his honoribus, §. acutis, ff. de vacat. mun. l. Idem Ulpianus, & l. Spadonem, §. si autem l. Jurisperitos, ff. de excus. & l. qui cum uno, §. reus ff. de re milit.* habetur, quod si paganus accusetur de crimine, & fiat miles, non convenitur sub primo Judice, sed sub secundo, facitque *cap. fin. de purg. can. cum aliis, quæ allegat Anchar. in cap. Ea que qu. 3. de reg. jur. in 6.* Tum quia privilegium exemptionis a foro est generale, nullam habens circa hoc in toto jure exceptionem; ergo generaliter debet accipi, præsertim cum attendatur contrectatio personæ, quæ viget non minus in eo, qui delictum ante commisit absque fraude, quam cum fraude, & eadem est indecentia, trahi Clericum ad laicum tribunal pro delicto ante Clericatum commissò, quam pro commissò post illum. Tum quia res lite pendente devenit ad eum casum, a quo non poterit inchoari. Ad quod facit regula Juris factum cum aliis *l. post finitam, ff. de suspect. tut. l. 4. §. 1. ff. de lib. agnosc. & quod notatur in leg. nemo potest ad med. 2. glos. ff. de legat. 3.* Tum quia fugiens ad Ecclesiam habet immunitatem, *c. inter alia de immun. Eccl.* etiamsi primo fuerit carcervatus; quinimò ad mortem damnatus; nam si quo tempore ad supplicium ducitur, per Ecclesiam, vel Cœmeterium transeat, gaudet immunitate Ecclesiæ, neque potest inde violenter extrahi, & est communis opinio, ut testatur Remig. *de immun. Eccl. fol. 301. in 30. fall.* Et ita se vidisse in facto judicari, affirmat Cassan. *in consuet. Burgund. fol. 55. num. 121.* quem refert Boer. *decis. 110. post num. 8. & Clar. in §. fin. qu. 30. v. Scias autem, de quo & nos aliàs; ergo fortius hac immunitate gaudere debet, qui factus est Clericus.*

Nec valet responsio, quia confugium ad Ecclesiam materialem admittit expressè, ac præcipit Ecclesia salvo esse, qui ad templa confugiunt; at illud non admittit. Nam nullibi Ecclesia privat expressè fori privilegio, qui in fraudem Clericatum assumit, sed generatim absque ulla distinctione illud concedit omnibus

Clericis in ca. 2. de for. comp. & statuitur in can. 15. *Bulle Cœne*. Tum qui declaratoria noviter orta bene opponitur post litem contestatam cap. *insinuante de offic. de leg. Glol. in Clem. 1. de sequestr. posses. & fruct.* quam in terminis Clerici præventi allegat Socin. ten. *conf. 91. n. 24. in fine lib. 3.* Ac denique quia per textum in cap. *Calumniis 14. qu. 6.* ubi res alterata, vel consecrata non restituitur priori domino.

5 His addi potest textus in leg. *qui ante, ff. si quis caut.* cujus hæc sunt verba: *qui autem novo privilegio utitur, non videtur in eadem causa sisti.* Ex quo Paul. de Castro in lege præcedenti colligit, privilegium generale, quod quis non teneatur coram tali Judice comparere, extendi etiam ad Judicem præventum; quod sequitur Jason. in leg. *Cum quedam puella numer. 9. ff. de jurisd. omni. Jud.* Et pro hac parte secundum Jo: Andr. in cap. *Magnus de oblig. ad ratioc.* bis fuit id disputationibus determinatum, placetque Archidiacono, Turrecremate, Geminiano, & Præposito in can. *Nemo 11. qu. 2.* propter characterem impressum, præcipue ubi agitur de pœna corporali.

6 Neque obstant jura contraria, nimirum *l. si quis postea, & dist. 1. Cum quedam puella, & cap. proposuisti*, quoniam in illis iuribus, si rectè incipiantur, non mutatur forus, sed adjicitur forus foro; nam aliud est fori adjectio, aliud mutatio, *l. Senatores, ff. de Senator, & l. si eum, §. item si servus, ff. de exercit. act.* Per Clericum autem mutatur status, & forus, ut can. 1. 53. d. ibi: *nequaquam studens seculum fugere, sed mutare, can. quid proderit 61. d. ibi: In aliud vitæ genus calcata reverentia Ecclesiastica discipline transire, Concilium Trid. cap. 4. sess. 23. ibi: hoc vitæ genus elegisse.* Quinimodò non tantum mutatur forus, sed etiam genus fori, ut can. *duo sunt 12. qu. 1.*

7 In hanc opinionem inclinat Bellam. in cit. cap. *proposuisti qu. 2. num. 7. de for. compet.* ex duplici fundamento. Alterum est, quia privilegium non est concessum Clericis in favorem singularium personarum, sed in favorem totius Ordinis clericalis, ut in cap. *si diligenti de for. comp.* Igitur non possunt Clerici huic favori tacite, vel expresse renunciare, ut ibi dicitur, & est communis Doctorum sententia, ut attestatur Boer. *super v. Bituricensi fol. 26. col. 3. & Clar. §. fin. quæst. 36. v. secundo inferitur:* Ergo nulla ratio habenda est obligationis personalis, inductæ etiam per causæ præventionem coram Judice sæculari. Alterum fundamentum est, quia coercitio Clerici est jurisdictionis meræ spiritualis, quæ non cadit in laicum, & cujus laicus est omninò incapax, cap. *causam de præscript. & legitur*, ac notatur in cap. 1. & 2. & d. cap. *si diligenti de for. comp. in cap. 2. & cap. at si Clerici de judic.* Igitur dependentia, vel connexitas judicii nihil facit, ut cap. *tuam de ora. cognit. cap. lator de re judic. & cap. Causam, quæst. 2. qui fil. sint legit.* Quæ duo fundamenta simul juncta secundum Bellameram videntur dissolvere omnia argumenta contraria, quæ subdit esse sufficientia ad inducendum summum Pontificem, super hoc potestatem habentem, ad faciendam novam Constitutionem pro Judice sæculari, quæ hucusque a nullo Pontifice facta est.

8 Minus obstat, quod dicitur de fraude; quia, ut respondet ibi Bellamera, hoc tantum operatur, ut fraudulentus Clericus de hujusmodi fraude sit puniendus; sed hoc intelligitur per Judicem suum, cum sæcularis Judex potestatis eum puniendi sit prorsus incapax, ut dictum est. Item non obstat, quod ex fraude sua commodum quis reportare non debeat, cap. *Cum universarum de rer. permut. Et cap. officii de testam.* quoniam hæc ratio esset attendenda, si privilegium fori emanasset in favorem personæ singularis. Sed non est ita; quia fuit concessum in favorem totius Ordinis clericalis, ut pariter diximus. Ergo propter delictum, vel odium personæ auferri non debet, ut in reg. lib. 6. *delictum.* Sed habet locum in quacumque persona, quæ quocumque modo acquirat talem Ordinem, quia respicitur Ordo ipse, non autem modus, & intentio, quibus assumitur.

9 Tandem non obstat Constitutio Sixti V. quia redacta fuit ad terminos juris a Gregorio XIV. & a Clemente VIII. neque S. Concilium Tridentinum, quod potius suffragatur in d. cap. 4. *sess. 23. de ref.* quia solum prohibet Episcopis ordinare illos, qui fraude, ut fugiant judicium sæculare, ordines suscipiunt. Frustra autem id prohiberet, si fraus illos a laica potestate non eximeret; sique voluisset sic ordinaros privare fori privilegio, id declarasset, quemadmodum id declaravit in Clericis non habentes qualitates cap. 6. ejusdem Sessionis. Nunquam enim jus novum intelligitur corrigere jus antiquum, nisi in eo, quod expresse corrigit, Bartol. in l.

4. §. *Prætor ait, ff. de damn. infect.* alique passim. Præcipue cum hæc exemplo Clericorum sit de jure divino cap. *si Imperator 96. d.* & non nisi ex gravi causa Ecclesia potest declarare personam Clerici in aliquo casu non gaudere fori privilegio, arg. cap. *in omni de testib. & tradit Card. in repet. cap. perpendimus in 7. oppos. de sent. excom.* Sicuti declaravit dict. cap. 6. *sess. 23.* & in Clerico incorrigibili, ut in cap. *cum non ab homine de judic.* in Clerico assassino, ut in cap. 1. *de homic. in 6.* in Clerico tabernario, vel carnifice juxta terminos Clem. 1. *de vit. & honest. Cler.* in Clerico bigamo, ut cap. *un. de bigam. in 6.* & in aliis; non autem hucusque declaravit hujusmodi ordinaros fori privilegio non gaudere etiam quoad personam.

At verò, licet hæc secunda sententia recentioribus 10 probabilior videatur, tenendum nihilominus omninò est, quod, & si laicus sit Judex competens in causa Clerici in fraudem promoti, non tamen potest eum personaliter distringere, nisi persona sit præventa. Et ubi vertitur controversia, an Clericus fuerit in fraudem promotus, nec ne, cognitio spectat ad Judicem Ecclesiasticum, nec Judex laicus potest procedere, nisi præcesserit declaratoria Judicis Ecclesiastici super fraudem. Ita Jo: Andr. in dict. cap. *magnus num. 19. de oblig. ad rat.* ubi concordando jura, & opiniones contrarias, pato, ait, quod in civili, vel criminali nulla distractio personalis per sæcularem Judicem fieri possit, ut ponere in carcere, vel detinere, vel similia; & etiam in criminali realis excoquo per ipsum sæcularem, qui inchoavit, fieri poterit, ut sic Clericatus exemerit personam quoad omnem manus injektionem, vel distractionem, sed non exemerit causam a jurisdictione præventis quoad ipsius processum, & instantiam finiendam, & realiter exequendam. Allegatque simile in cap. *sane de for. comp.* ubi in reali est quis quandoque Judex causæ, & non personæ; & paulò post subdit: *quæ dicta sunt de personali distractione procedere non videntur in illo, qui in carcere secularis Judicis existens ibi ordinaretur.* Tum quia hic præventa est causa, & persona. Tum quia Ordo non invenit illum liberum. Tum denique quia ex contrario nimium eluderetur justitia.

Facitque ad hæc, quod notat idem Jo: Andr. in cap. *sane num. 4. de celeb. missar.* Ubi post Vincent. & Oltiens. ibi, & Glol. Joan. in can. *quæstum v. in patibulis 13. qu. 2.* concludit; damnatum ad mortem suscipientem Corpus Christi juxta textum in d. can. *quæstum*, non gaudere immunitate; quia Corpus Christi eum captivum invenit, & sic captivum dimittit, ne videatur justitiam damnare; & ita pluries judicatum fuisse, refert Igneus in l. 1. in princ. num. 6. ff. *ad Syllan.* quem citat Clar. in §. *fin. qu. 68. vers. sed pone.*

Joannem Andream sequuntur communiore calculo Doctores, speciatim Butr. in d. cap. *magnus num. 9. de oblig. ad ratioc.* ibique Cardinalis qu. 9. Anchar. num. 2. & in cap. *Ea, quæ qu. 13. num. 19. de reg. jur. in 6.* Socin. in 15. *art. princip. num. 53. & seqq.* idem Feder. de Sen. *conf. 97.* Et hanc theoreticam esse communiter receptam, testatur Auferrius, alios adducens in tr. *de potest. secul. super person. Eccl. in 1. reg. fall. 11. num. 19.* & contentit Sac. Rota Romana dec. 5. *de for. comp. in antiq.* Bartol. in d. l. 4. num. 3. ff. *de pœn.* ac probat textus in d. l. *qui cum uno, §. reus ff. de re milit.* Covar. dict. cap. 32. post num. 4. Bofs. in tit. *de pœn. num. 38.* alique plures apud Clar. d. §. *fin. qu. 36. vers. Sape numerò*, ibique Bajard. num. 42. & seq. ac ii, quos adduxi d. tom. 1. Et multoties probavit S. Congregatio Concilii, ut in subjectis declarationibus.

Præsupposito, quod quidam Clericus initiatus prima tonsura dimisso habitu, & servitio Ecclesiæ, dederit mandatum ad committendum prætentum delictum. Postea verò resumpto habitu, & servitio Ecclesiæ, fuerit commissum prætentum delictum, quo tempore in habitu, & tonsura incedebat inserviando divinis, dubitatur, an Clericus prædictus fori privilegio gaudeat?

Die prima Februarii 1607. Sacra Congregatio censuit, 14 debere utique gaudere, nisi in fraudem habitum resumpservit, quod Judex Ecclesiasticus respicere debet. Ac præterea, si de hujusmodi fraude constiterit, Judicem sæcularem eatenus in illum jurisdictionem habere, quatenus a sacris Canonibus permessa est illi jurisdictione in eos, qui post delictum commissum in fraudem ordinibus initiati sunt.

Rursus quidam dicecesis Lunensis Sarzanensis in puerili ætate constitutus susceptus Ordines minores, sed deinde per viginti annos circiter nunquam gestavit habitum, neque tonsuram Clericalem, sed semper incessit uti sæcularis, & uti talis per dictum tempus habitus fuit. Verum novem, vel decem abhinc mensibus cum fuisset occi-

occisus quidam ejus frater carnalis, statim resumpsit ex hoc capite, & absque aliqua adscriptione Ecclesie, habitum; & tonsuram Clericalem, & aliquando etiam inservivit Ecclesie, interessendo in choro divinis Officiis, ac etiam inserviando Missis. Modò fuit occisus pater occisoris fratris dicti Clerici, & Judex sæcularis præcedens inquirere de dicto homicidio contra Clericum prædictum, illum carcerari fecit, & in actu capturæ fuit inventus sine tonsura, & cum armis, ipse verò ad declinandam jurisdictionem sæcularem exhibuit instrumentum suorum Ordinum, ac per testes probavit a dicto tempore novem, vel decem menses se gestasse habitum, & tonsuram Clericalem, ac etiam inservisse Ecclesie. Ex hoc dubitatur, nunquid debeat gaudere privilegio fori Ecclesiastici?

16 Die 26. Aprilis 1607. Sacra Congregatio Concilii censuit, hujusmodi inquisitionem, an inquisitus resumpserit habitum in fraudem, spectare ad Judicem Ecclesiasticum. Ceterum, an talis fraus subsit, necne, ipsum magis scire posse. Itaque ejus muneris esse id decernere.

17 Die 23. Martii 1626. Sacra Congregatio Concilii censuit, Clericum, qui characterem, seu tonsuram, & habitum Clericalem assumpsit in fraudem, etiam post processum, & sifidjussionem de se representando coram Judice laico, gaudere nihilominus fori Privilegio, & a Judicis laici jurisdictione liberatum esse quoad personam, si tamen Judex Ecclesiasticus declaraverit subesse fraudem, poterit Judex laicus procedere quoad bona.

18 Idem censuit eadem Sacra Congregatio in Papiensi 23. Maji 1626. quæ etiam anno 1622. censuit, Clericum primæ tonsuræ, qui in carcerem Curie laicalis conjectus, ac deinde in carcere Curie Ecclesiasticæ depositus fuerat, eo quod ex defectu servitii Ecclesie non gauderet fori Privilegio, posse a Judice laico puniri, etiam pœna corporis afflictiva, non obstante, quod post capturam Episcopus ei contulisset beneficium Ecclesiasticum; quia, quamvis solum beneficium eximat Clericum a Jurisdictione Judicis laici ex cap. 6. sess. 23. Trid. tamen hæc qualitas superveniens illi non profuit, quia persona erat præventa, & beneficium non reperit eum liberum per doctrinam Jo: Andr. superius relatam. Nec constituenda videtur differentia in hoc, quod ille jam esset Clericus. Etenim quoad fori Privilegium nulla est diversitas inter laicum, & Clericum, non habentem qualitates a Concilio requisitas. Ambo enim pariformiter subjiciuntur jurisdictioni Judicis sæcularis. Unde sicut qualitas beneficii, quæ per se sola potest eximere, nihil operatur, quando persona est præventa, ita nec operatur Clericatus superveniens.

19 Die 14. Novembris 1609. proposito hoc dubio in S. Congregatione Concilii, An Clericus, qui dum laicus esset ex causa homicidii a Judice laico ad certum tempus in exilium damnatus, pulsusque fuerat cum eo, ut si exilium non servaret, incidere in pœnam trivemium, & durante tempore exilii, prima tonsura initiatus, Ecclesiasticum beneficium adeptus, exilium deinde non servavit. Et hac de causa novissimè inquisitus, jussuque sæcularis Judicis in carcerem conjectus, opponit exceptionem fori declinatoriam, sit remittendus ad Judicem Ecclesiasticum, necne? Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, re diligenter perpensa censuit, hunc Clericum ante transgressionem exilii promotum, Ecclesiasticumque beneficium adeptum remittendum esse ad Judicem Ecclesiasticum. Porro cum inspecto tempore sententiæ, & delicto homicidii, Clericatus fuerit assumptus, & beneficium acquisitum post delictum, & nedum post præventam causam, & personam, sed etiam post condemnationem exequutam. Inspecto autem tempore transgressionis, Clericatus fuerit susceptus, beneficiumque receptum ante delictum, videndum est, quod tempus attendatur. Et certè videtur attendendum hoc tempus posterius exilii non observati; qua in re extat expressa decisio Alberici in l. meminisse, ff. de offic. Proc. n. 5. qui in casu converso proposita questione de officiali Tholosano, qui Clericum ad tempus relegaverat, reservata sibi pœna duplicationis, si ante tempus reverteretur, & interim laico effecto ob viduam in uxorem ductam, & ante tempus revertere, respondet, novum Judicem, idest sæcularem, vindicare debere; quia agitur de novo facto, & de nova conditione personæ. Et in suis terminis id sequutum est Neapolitanum Concilium, ut tradit Vincent. de Franchi. dec. 209.

20 An autem Judex Ecclesiasticus sequuta remissione teneatur stare sententiæ contra hunc Clericum latè in foro sæculari, dum ipse laicus esset, & cogere eum ad servandum tempus exilii, ac etiam punire ob exilii transgressionem pœna trivemium, negat Velasch. tom. 1. consult. Regni Portugal. 44. sed de novo cognoscere debet.

Affirmat Bart. in l. cum quedam, ff. de jurid. omn. Judic. & Ausier. de potest. sæcul. super Ecclesiast. reg. 1. fall. 11. n. 30. At non teneri, sed posse, si velit, tradidi to. 1.

Idem declaravit Sacra Congregatio super Episcop. & Regular. in Januensi 20. Julii 1621. in Tranensi 22. Decembris 1617. & sæpius Sacra Congregatio Immunitatis, præcipuè in Civitatis Castellanzæ 23. Martii 1626. & 18. Februarii 1631. ac 10. Septembris 1622. in Reatina, in qua habetur, quod Clericus post dimissionem habitus, resumens illum in fraudem, gaudet Privilegio fori, quoad personam tantum, non quoad bona. Et in Papiensi, ut habetur in Clypeo immunit. Eccles. num. 26. declaravit, quod assumens habitum Clericalem post delictum patratum gaudet privilegio fori quoad personam, non autem quoad bona. Et 7. Decembris 1632. Clericus effectus post delictum commissum non punitur quoad personam, nisi a Judice Ecclesiastico.

Non obstat, quod Sacri Canones expressè, ac in specie decernunt, quod exempta persona molestari non possit in bonis, idque ne per unam viam concedatur, quod per aliam prohibetur per textum in c. un. de Cler. conjug. in 6. Estque expostulatio Genuensis d. cap. 8. & Bonacinzæ in Bullam Cœnzæ disp. 1. quest. 16. sect. 1. punct. 5. num. 9. & de legib. d. disp. 10. quest. 2. punct. 1. num. 16. Nam bona Clericorum non sunt ita exempta jure divino, cum admodum exemptæ sunt eorum personæ; quod jus divinum pertinet ad Ecclesiam declarare, uti declaravit in hoc casu ex relatis declarationibus S. Congregat. Concilii, in quo licet habeatur, Ecclesiasticarum personarum immunitatem Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus esse constitutam, nihilominus ita illam suis declarationibus est interpretata.

Atque ita intelligenda est declaratio ejusdem S. Congregationis in Nepesina supra relata, quæ fuit in causa N. & N. qui dicebantur prima tonsura initiati in fraudem fori sæcularis propter homicidium, ut præcedebatur ab eis patratum. Primò enim censuit Sacra Congregatio, eos quoad personas gaudere fori privilegio, tametsi in fraudem fori sæcularis Clericatum assumpsissent, sed quoad bona, an subsint sæculari jurisdictioni, maturius esse deliberandum. Verum postea dum amplius præcedebatur ex parte Curie sæcularis, Clericatum in fraudem susceptum, nedum illis non suffragari quoad bona, sed nec quoad personam, cum de hoc iterum actum esset verbum in S. Congregatione, firmatum fuit, gaudere Privilegio fori quoad personam, non autem quoad bona.

Et quamvis nonnulli ex Authoribus adductis pro hac sententia sentierint, Clericum in fraudem promotum esse degradandum a Judice Ecclesiastico, & tradendum sæculari, etiam corporaliter puniendum, ut Bart. in d. l. t. Anchar. in d. regul. Ea quæ, & alii relati a Covar. loc. cit. qui amplius censet, hanc degradationem non requiri in Clericis primæ tonsuræ, verius tamen est, hunc casum, idest cum quis est promotus in fraudem, non recenseri inter eos, in quibus pœna degradationis imponitur, ut patet in cap. Novimus de verb. signif. in c. Cum non ab homine de judic. in cap. ad falsarium de crim. fals. & in c. ad abolendam de heret. Ideòque Clericum neque esse hoc casu degradandum, neque tradendum Curie sæculari, probat Butr. in d. c. Magnus col. 4. Ac præterea Bartol. & alii asserentes, Clericum fraude promotum esse degradandum, sunt intelligendi, si Clericus talia delicta perpetraverit, ob quæ degradationem mereatur, ut optimè declarat Card. in d. cap. Magnus in fin. de oblig. ad ratioc.

Ac licet Covarruvias d. cap. 32. existimet, Clericum primæ tonsuræ posse hoc casu puniri per Judicem sæcularem, etiam pœna mortis absque ulla degradatione, ejus tamen opinio, si vera est, intelligenda est procedere, dummodò Clericus sit incorrigibilis, vel aliquod delictum ex supradictis patrauerit, & fuerit traditus ab Ecclesia Judici sæculari, prævia declaratione super delicto, alioquin sequeretur absurdum, uti Clerici primæ tonsuræ pro quolibet crimine puniri possent a potestate laica, nec unquam fori privilegio gauderent contra text. in d. cap. Cum non ab homine cum aliis, & decretum Sacri Concilii Tridentini cap. 6. sess. 23.

Quatenus igitur degradatio in illis non requiratur, adhuc tamen coerceri non possunt a sæculari potestate, nisi duobus concurrentibus. Primò scilicet, ut tradantur ab Ecclesia Curie sæculari, ut per Glos. in d. c. Cum non ab homine, v. postmodum, & est communis opinio secundum Alciat. ibid. num. 108. & Clar. d. qu. 36. vers. Scias autem. Deinde, ut præcedat declaratio Judicis Ecclesiastici super delicto, cap. Cum secundum de heret. in 6. Ideòque Clericus assassinus potest a Judice laico puniri, etiam absque aliâ degradatione cap. 1. ubi Gemin.

Gemip. Franchus, & alii de homic. in 6. Et tamen necesse est, ut præcedat declaratoria Ordinarii Ecclesiastici super qualitate assassini, ut ibi notant Jo: Andreas, & Geminiabus, estque communis opinio, testè Alex. conf. 166. n. 5. lib. 7. & extat de hac re conf. 12. Cardin. Albani, relatum a Farinac. de inquis. quest. 8. num. 85. qui num. 109. amplius censet, etiam Clericum primæ tonsuræ, quantumvis gravia delicta commiserit, non posse a Judice seculari corporaliter puniri, nisi postquam illum Judex Ecclesiasticus degradaverit, & Curie seculari tradiderit, si modò habitum, & tonsuram deserat.

[27] Fraus verò indistinctè non præsumitur, nisi prius laicus, qui Clericatum assumpsit, fuerit in foro seculari conventus, vel acceptatus, aut crimine deprehensus, argum. textus in l. fin. ff. de bon. eor. qui mort. sibi consc. ubi qui sibi mortem conscivit, non præsumitur id fecisse propter malefium commissum, nisi prius fuerit accusatus, aut in crimine deprehensus. Ad idem textus est in l. ult. ff. de re mil. ubi factus miles post commissum delictum non repellitur a militia, nisi prius fuerit postulatus, idest accusatus, ut ibi exponit Glos. quibus concinit textus in l. 1. Cod. de reis postul. lib. 10. & notatur in l. si quis postea ff. de judic. & l. Si adulterium, §. si eo tempore, ff. ad leg. Jul. de adult. Docetque Dyn. in alleg. l. idem Ulpianus ff. de excus. & alii in d. l. 1. de pen. & Bald. in l. 1. num. 7. C. an servus ex suo facto, Gulielm. de Cun. in l. pen. ff. si ex noxal. caus. agat. Jacob. Butrig. in l. si quis postea, ff. de judic. & Bart. in d. l. 1. ff. de de pen. qui declarantes opinionem Dyni, quod promotus sine fraude, eximatur a jurisdictione primi Judicis, dicunt, eam procedere in delinquente per secularem Judicem non prævento. Ac sequuntur Oldrad. Archid. & alii, facitque textus in d. cap. proposuisti de for. comp. qui est desumptus ex d. l. si quis postea, in quo habetur, quod legitime citatus tenetur coram Judice citante causam prosequi, licet post citationem forum mutaverit; quem textum ibi exemplificat Oltiensis, & alii in Clerico post citationem promoti. Hujusque sententiæ est Jo: Andr. loc. alleg. ubi aperte sentit. Judicem secularem eatenus posse procedere, quatenus prævenit, Cardinal. ibid. col. 4. Butr. ubi supra col. item 4. & apertius Feder. de Sen. conf. 97. ubi ait: sola commissio criminis non facit præventionem, sed conventio, vel deprehensio, ut in fraudem vitandæ pœnæ videatur ordinatus. Eamque tenet Anchar. in d. cap. Ea, quæ num. 19. quest. 13. de reg. jur. in 6. ubi quærens, coram quo debeat respondere laicus post commissum delictum effectus Clericus, sic ait: Cum ante iudicium inchoatum assumpsit Clericatum, non videtur dubium, quod coram Judice Ecclesiastico, postquam Judex secularis non prevenit. Atque hoc ipsum videntur sentire omnes, qui censent Clericum in fraudem promotum; quoad bona adhuc subesse jurisdictioni seculari; quia quoad bona de fraude tunc dicitur constare, quando iudicium jam erat ceptum, & causa præventa, vel per citationem, vel per litis contestationem juxta textum in dict. l. si quis postquam de judic. in dict. cap. proposuisti de for. compet. & in leg. pœn. ff. de jurisd. omn. Jud. & tradit Oldrad. d. conf. 4. num. 2.

[28] Itaque Judex laicus ira demum potest procedere contra bona Clerici post delictum promoti, si in causa prævenit Judicem Ecclesiasticum ante Clericatum; & in hunc sensum accipienda est declaratio Sac. Congregationis Concilii in causa Nuscana, in qua, cum dubitatum fuerit, an Clericus conjugatus, qui post dimissum habitum, & tonsuram Clericalem deliquit, & pro eo delicto in Curia seculari citatus, & condemnatus fuit, deinde resumpto habitu, & tonsura Ecclesie inservire cepit juxta decretum cap. 6. sess. 23. possit a Judice laico post delictum commissum judicari, & puniri. Sacra Congregatio censuit, non posse propter idem delictum in carcerem conjici, aut personaliter distringi, modò non resumpsit habitum in fraudem, Judicem posse processum finem imponere, & contra illum realiter procedere juxta doctrinam Joannis Andree in cap. un. de oblig. ad ratioc. Verba enim illa: modò non resumpsit habitum in fraudem non important, ut qui habitum resumpsit animo evitandi iudicium seculare, possit indistinctè in eo foro personaliter distringi. Sed ita demum si persona fuerit præventa, puta quia positus in carcere aufugit, aut dimissus fuit sub fidejussione. Tunc enim de fraude constare dicitur, quantum pertinet ad personalem distractionem, quemadmodum de ea dicitur constare quoad bona, quando causa est præventa.

[29] Et confirmatur ex dicta Nepesina, in qua Sacra Congregatio tandem respondit N. & N. quamvis malè promotus, dummodò non secularis iudicii fugiendi fraude Cleri-

catum assumpserint tam quoad personam, quam quoad bona exemptos esse a seculari jurisdictione; sed, etsi in fraudem primam tonsuram susceperint, gaudere tamen fori Privilegio quoad personam, sed quoad bona subditos esse seculari potestati, si modò Judex laicus ante illorum promotionem prævenit in causa. Cæterum non posse Judicem secularem prævenientem in bonis procedere, nisi postquam Judex Ecclesiasticus pronuntiaverit, eos in fraudem Curie secularis promotos fuisse. Et ita resolutum.

Ut autem rem hanc totam illustremus, expellamusque tenebras a variis Scriptoribus, qui illam non solum obscurarunt, sed excæcarunt, placuit sequentes conclusiones, ceteri Canones adjicere.

Conclusio prima. In causis civilibus Judex secularis, qui verbaliter citavit laicum, qui postea factus est Clericus, potest causam prosequi, & definitiva sententia terminare.

Conclusio secunda. In causis civilibus idem Judex potest sententiam realiter exequi in bonis Clerici.

Conclusio tertia. In causis civilibus idem Judex non potest Clericum pro illa causa personaliter distringere.

Conclusio quarta. In causis civilibus Judex secularis si pro debito civili realiter, idest per capturam personæ citaverit laicum, qui existens in carcere ordinatus sit Clericus, potest in causa procedere, eumque in carceribus detinere.

Conclusio quinta. In causis criminalibus Judex secularis, qui verbaliter citavit laicum, qui post commissum delictum factus est Clericus, potest in causa procedere, & pronunciare.

Conclusio sexta. Idem Judex potest sententiam suam exequi realiter in bonis Clerici.

Conclusio septima. Non tamen potest eandem sententiam exequi in personam, nec Clericum personaliter distringere.

Conclusio octava. Judex secularis, qui pro criminali causa realiter, idest per capturam personæ citavit laicum, qui, dum detineretur, factus est Clericus, potest eum distringere, & punire etiam in personam.

Harum Conclusionum præscriptio. Judex laicus, qui in causa civili, vel criminali, sive per citationem, sive per capturam prævenit contra laicum, qui postea factus est Clericus, potest causam illam prosequi, ac definire, & exequi realiter, vel personaliter ad limites præventionis duntaxat, & non ultra.

Conclusio nona. Semota fraude laicus post commissum delictum prima tonsura initiatus omnino eximitur a jurisdictione Judicis laici, tam quoad personam, quam quoad bona.

Conclusio decima. Laicus, qui post patratum delictum primam tonsuram in fraudem suscepit, ut scilicet eximeret a seculari potestate, quoad personam nihilominus gaudet fori privilegio, nec potest a Judice laico puniri, aut personaliter distringi.

Conclusio undecima. Laicus, qui post delictum assumpsit Clericatum in fraudem, quoad bona subest seculari jurisdictioni; ideoque potest a Judice laico puniri pœna pecuniaria, & confiscatione bonorum, dummodò Judex laicus in causa prævenit Judicem Ecclesiasticum ante Clericatum.

Conclusio duodecima. Ad hoc, ut Judex laicus possit procedere contra bona Clerici in fraudem promoti necesse est, ut præcedat declaratio Judicis Ecclesiastici super fraude, & interim debet supersedere.

Conclusio decimatertia. Cognitio, & declaratio, an Clericus fuerit promotus in fraudem, necne, ad Judicem secularem non pertinet, sed ad Ecclesiasticum tantum; quia, cum agatur de Clericatu, & illius qualitibus, si ve quæstio sit juris, sive facti, Judex laicus nullam habet jurisdictionem; ideoque malè faceret Judex laicus trahendo indirectè, sive de facto ejusmodi Clericum, antequam esset declaratum circa fraudem, ac proinde, cum traheret præter juris dispositionem, innodaretur censura can. 19. Bullæ in Cæna Domini.

Conclusio decimaquarta. Laicus spurius, vel homicida licet initiari non debeat absque dispensatione Apostolica, tonsuratus tamen recipit primam tonsuram, & gaudet fori Privilegio, licet Ordinis executionem non habeat.

Conclusio decimaquinta. In illis casibus, in quibus Judex secularis potest procedere contra Clericum pro obligationibus initis, vel maleficiis commissis ante susceptos Ordines, potest etiam procedere contra eum, qui professionem emisit, & è contra. In quibus casibus eximitur Clericus a jurisdictione Judicis laici, eximitur etiam professus, cum in hac materia a pari procedant, salvo tamen eo, quod defensio causæ spectabit ad Monasterium.

47 Conclusio decimasexta. Clericus etiam conjugatus, qui post dimissum habitum, & tonsuram Clericalem deliquit, & pro eo delicto in Curia seculari citatus fuit. Deinde resumpto habitu, & tonsura, Ecclesie inservire cepit juxta decretum Concilii Trident. cap. 6. sess. 23. gaudet Privilegio fori, & Canonis quoad ea, in quibus non est inducta preventio. Sed quoad ea, in quibus esset preventio, non prodest resumptio.

48 Conclusio decimasextima. Laicus a Curia seculari pro criminali causa carceribus mancipatus, vel si è carceribus aufugit, vel sub fidejussione dimissus, si postea Clericali caractere insignitus habitum, & tonsuram deserat, atque alicui Ecclesie de mandato Episcopi inferviat, pro eadem causa potest a Judice laico personaliter distringi, ac puniri.

Porro Clericus ordinatus absque fraude, sive ante patratum delictum tanquam in sortem Domini vocatus can. Clerus 21. d. eique consecratus Levit. cap. ult. nullatenus potest a legibus publicis, nec a potestatibus seculari, sed a solis Pontificibus dici, & de errore puniri can. si Imperator 96. dist. quippe qui non minus ordinatione divina, Concil. Trident. sess. 25. de refor. cap. 20. Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 9. Concil. Colonien. par. 9. c. 20. cap. quamquam de cens. in 6. cap. Sacerdotibus 11. quest. 1. can. futuram 12. quest. 1. cum aliis, quam humana exemptus ab eorum jurisdictione, tum Summorum Pontificum, & Conciliorum in locis citatis, tum ex Imperatorum sanctionibus, nominatim Constantini Magni, & in can. Constantini 96. d. Valentiniani, Theodosii, & Arcadii, ut in can. Continua 11. quest. 1. Martiani in l. cum Clericis C. de Episcop. & Cler. Leonis, & Anthemii in l. omnes C. eod. Justiniani in pluribus locis in auth. constit. 79. 83. & 123. & aliorum ad jus Sacerdotum pertinere dignoscitur, Concil. Aquense, sive Aquilgranense, lib. 10. cap. 99. 33. & eorum interest ulcisci omnem illius obedientiam in virga directionis, S. Paul. ad Corinth. 2. ep. 10. Psal. 44.

49 Hæc autem omnia potiori jure vindicant sibi locum in Regno Neapolitano, ut tradunt Vincentius de Franch. dec. 545. & Genuensis in prax. cap. 5. num. 4. his verbis: *Prædicta multo magis procedunt in Regno Neapolitano, in quo in nullo casu, nec in persona, nec in bonis potest Clericus a Judice seculari molestari, etiam propter turbatam jurisdictionem, etiam propter offensas aures Judicis laici juxta textum in l. nullum C. de testibus, qui tollit exemptionem, præterquam in causis feudalibus, ut testatur Vincentius de Franch. dec. 545. per Capitulum Regis Caroli Secundi, quod incipit: Item statuimus, quod Clerici ad secularia judicia, in quo fit mentio de conventionem inita cum Sancta Romana Ecclesia, Afflict. & Isernia in Constit. Regni de personis. Quod procedit in rebus emphyteuticis, quas Clericus tenet a Regia Curia; quia pro illis esset conveniendus coram Judice Ecclesiastico, sed tantum in feudalibus convenitur coram laico, ut dicit notabiliter Afflict. in Constit. Regni, si quis Clericus. Ita quod hodie de omnibus casibus positus per Chassan. in tit. des judges rubr. 1. §. 5. in quibus laici cognoscunt contra Clericos nullo modo per Judices laicos in Regno cognoscitur, ut dicit Vincent. de Franch. d. dec. 545. & sic hodie per dictum Capitulum Regni, quod generaliter loquitur, est resoluta illa ardua questio, an Clericus effectus post litem eximatur in illo casu a jurisdictione Judicis secularis, cum generaliter loquatur, & tantum excipiat casum feudi, ergo firmat regulam in aliis l. nam quod liquide, ff. de pæn. leg. cum aliis, & ita etiam lege Hispanie cautum esse, tradit Velasquez cons. 48. cujus legis vigore probat Clericum effectum post relegationem fuisse juxta remissum ad Judicem Ecclesiasticum. Hactenus Genuensis, & ego.*

CONSULTATIO XVIII.

De validitate, & justitia declaratorie censurarum ob impositam Ordinariorum Ecclesiasticorum jurisdictionem Ecclesiasticam observationes aliquæ.

1 Frequentissima est in utroque foro hæc materia, id eoque sæpius est examinanda, cum sive ex facilitate, vel imperitia Judicis Ecclesiastici, sive ex difficultate ipsius rei, sive ex ejus gravitate, ac maturitate, cum qua Sacri Canones ad alligandum fidelium animas censuris Ecclesiasticis procedendum esse moneant, ac præcipiant, sæpius a supremis Tribunalibus Urbis declarantur invalidæ, ac injustæ.

2 Et quidem in prima parte Canonis decimasexti Bullæ in Cæna Domini ita cavetur: *Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque Superiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoscunque Judices Ecclesiasticos, Ordinarios, quomodolibet hac de causa directè, vel indirectè*

carcerando, vel molestando eorum Agentes, Procuratores, familiares, necnon consanguineos, & affines, aut alias impediunt, quominus sua jurisdictione Ecclesiastica contra quoscumque utantur, secundum quod Canones, & Sacre Constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum generalium, ac præsertim Tridentini statuunt.

Hoc Canone directè Judicium Ecclesiasticorum tutela in usu jurisdictionis Ecclesiasticæ intenditur, desumptive videtur ex c. quoniam de immun. Eccl. in 6. ad mentem Sacri Concilii Tridentini sess. 25. cap. 3. de ref. statutis, nefas esse seculari magistratui prohibere Ecclesiastico Judici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet. Ipseque Canon in Bulla Cæna non est antiquus, teste Navar. in man. cap. 27. num. 70. A Gregorio XIII. additum fuisse putat Sayrus de censur. lib. 3. cap. 20. a Beato Pio V. Vivald. p. 2. candel. in expos. Bull. Cæn. cap. 16. Alterius de cens. tom. 1. lib. 5. disp. 17. Duard. ad d. Bull. lib. 2. c. 16. qu. 1. num. 2. & Scortia in Bullas selectas theor. 425. col. 2. implicitè tamen partim sub Canone decimotertio partim sub decimoquarto, decimoquinto, & decimonono dicitur conclusus. Paulus verò V. inter verba: *quomodolibet impediunt* posuit ea, *hac de causa directè, vel indirectè carcerando, vel molestando eorum Agentes, procuratores, familiares, necnon consanguineos, & affines.* Quæ continent peculiarem modum indirectæ impeditiois, in Regno præcipuè Neapolitano. Post hanc clausulam Urbanus VIII. addidit, *aut alias*, ut omnis, & quicumque exquisitus modus excludatur.

Materia hujus Canonis est sacrilegium, Prohibetur in ejus prima parte quælibet impeditio opposita Judicibus Ecclesiasticis Ordinariis, ne sua jurisdictione Ecclesiastica, ut convenit, utantur. Estque excommunicatio generalis, quia non solum protegit usum jurisdictionis in solis causis spiritualibus, vel eis annexis, sed in omnibus quibuscumque causis, & negotiis.

Per particulam autem illam, *qui*, utpotè de se generalem, & neminem excludentem, comprehenduntur non solum quicumque potentes autoritate laica, sive laici sint, sive Ecclesiastici, cum ii præsertim sint, qui solent impedire Ecclesiasticam jurisdictionem, & per eos ratione autoritatis maximè læditur Ecclesie exemptio, sed etiam Ecclesiasticos Judices, tam Ordinarios, quam delegatos, quoties subjecta materia non obnititur, si indebitè, seu de facto alios Judices Ecclesiasticos Ordinarios impediunt. Secus est, si de jure, & via præventionis, aut per recursum ad superiores, aut si habeant, vel satis probabiliter arbitrentur se habere in illis causis jurisdictionem.

Neque solum per eandem particulam *qui* comprehenduntur autoritative agentes, sed etiam privatos, seu privata vi impediunt, tum ex ejus generalitate, tum ex praxi, de qua testatur P. Theaur. de pæn. Eccles. v. Jurisdictio cap. 5. §. Amplia. Tum quia aliquin possent sequi multa absurda, & facillimè violari, ac deludi jurisdictione Ecclesiastica: nam Principes, & Barones, aliique Magistratus laici possent supponere personas privatas, & facere ab illis impediiri exercitium jurisdictionis Ecclesiasticæ ita, ut vix unquam daretur casus, quo possent puniri illius violatores. Tum quia est sententia communior, quam tuetur Ugolin. de cens. in d. Can. 16. Bullæ Cæna, §. 1. & tradunt Navar. in man. cap. 27. numer. 68. & 70. Alter. de censur. lib. 5. cap. 2. disp. 27. Suarez eod. tit. disp. 21. sect. 2. num. 94. Filliuc. tract. 16. cap. 10. quest. 9. num. 266. & quest. 10. num. 267. Bonacina de censur. disp. 1. §. 17. prin. 1. num. 7. art. eod. argum. lib. 3. cap. 17. num. 8. qui minus rectè pro contraria opinione allegantur Thom. Delbene de immunit. Eccles. tom. 1. cap. 3. dub. 10. sect. 2. num. 11. & dub. 11. sect. 2. Alphons. de Leo de censur. ref. 4. lit. I. v. Impedientes. Quare non refragatur opinio Duardi, & aliorum, qui oppositum tenent, cum contra ipsos flet magis communis opinio, & ratio ipsa, Pat. dec. 66. num. 3. lib. 3. & in dubio sequi debemus illam opinionem, quæ est favorabilis Ecclesie, & Ecclesiasticæ libertati, Sperell. decis. 61. num. 29. tom. 1. & decis. 121. num. 130. tom. 2. Tum quia est securior, idèque cum concernat censuras Ecclesiasticas, & animarum salutem, tenenda est, ut præ cæteris firmant Abb. in cap. inveni num. 1. Butr. num. 4. & Præposit. num. item 4. de sponsal. Felin. in cap. auditis num. 32. de præscript. Rot. decis. 29. num. 9. part. 2. drv. obtinendaque absolutio cum pœnitentia salutari, ut alii similia perpetrando deterreantur; quia in dubio semper delinquentes sunt cogendi ad recipiendam absolutionem propter periculum animarum, & communionis fidelium, ac læsionis justitiæ, Rot. dec. 9. num. 2. de sentent. excomm. in novis, & in rec. dec. 568. num. 10. part. 4. tom. 3.

- 7 Et quidem, an impeditio facta sit autoritate publica, standum aliquando est circumstantiis facti. Ut si non agatur de nocturnis, & clandestinis lacerationibus edictorum, neque de resistentia, quæ cum minis, vel aliis privatis actionibus facta sit, sed de excarceratione, quæ nonnisi publica, & judiciali autoritate sequi poterat; vel si de præcepto abstinendi injuncto exequentibus Episcopalis Curie a publico Magistratu, vel Governatore laico. Vel si pulsentur campanæ ad arma, quod privata autoritate fieri non potest, sed publica, & præceptiva, quæ in Communitatibus etiam datur ex dispositione Sacri Concilii Tridentini *sess. 25. cap. 9. de ref. Gonzal. ad reg. 8. Glos. 18. num. 68. Garz. de benef. par. 5. cap. 9. num. 102. Mant. dec. 234. & 252. Burattus, ejusque Add. decis. 551. num. 9.* Unde dato etiam, quod probabilis, vel colorata esset perturbantium præsentio, non idcirco licitum esse debet sibi ipsis jus dicendo sui Episcopi jurisdictionem contemnere, sed debent superiorem adire, ut habetur *decis. 187. par. 2. div. præsertim* ubi nullum immineret damnum irreparabile.
- 8 Hoc certum, quod, etsi dubium esset, an hoc Canone comprehendantur turbantes, sive impediens autoritate privata, illi tamen comprehendantur *in d. c. quoniam de immunit. Eccles. in 6.* ubi continentur eadem excommunicatio contra impediens exercitium jurisdictionis Judicis Ecclesiastici, ut ibi notant Franch. *numer. 4. Gemin. num. 8. Anchar. num. 3. & docet Alter. d. c. 2. Bonacina loc. cit. d. num. 7. in fine*, & admittit Duard. *ad Bull. Cæn. d. cau. 16. g. 4. in addit. lit. A.* Quod sufficit, ut sustineatur declaratoria excommunicationis, nihil refragante, an sit in Bulla Cænæ Domini, an juris communis, cum hoc solum respiciat effectum absolutionis, quæ respectu primæ a solo Summo Pontifice concedi potest, respectu autem secundæ, etiam ab Ordinario. Unde turbantes, vel impediens Judici Ecclesiastico ejus jurisdictionis exercitium, posse excommunicari, Canonistarum autoritate firmatur apud Farinacium *de crimin. læsæ Majest. quest. 114. num. 26.*
- 9 Omnes item Judices Ecclesiastici ordinarii protegentur, nemine excluso, ob vim particulæ *omnes*. Est autem Judex Ordinarius non is solum, qui Ordinarius loci dicitur, ut Episcopus, vel habens jurisdictionem in loco, quasi Episcopalem, sed is omnis, qui utcumque habet autoritatem, seu jurisdictionem ordinariam, prout distinguitur a delegata. Est autem jurisdictionis ordinaria, quæ alicui competit ex officio, vel dignitate, sive sit ex concessione juris, sive ex legitima consuetudine.
- 10 Hanc jurisdictionem Ordinarium habent præter Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores, Patriarchas, Primates, & Summum Pontificem, cæteri omnes Prælati, quibus ratione dignitatis, muneris, aut administrationis aliqua jurisdictionis, seu autoritas competit. Inter hos sunt Judices, Ministri, & Officiales Sedis Apostolicæ, seu Curie Romanæ, quorum autoritas, licet sit a Pontifice, eique modo quodam speciali subdatur, censetur tamen ordinaria ex stylo Curie, exceptis simpliciter delegatis ad tempus, & ad particulares causas, vel munera. Inter eosdem Judices ordinarios enumerantur Nuntii, & Legati Apostolici. Item Cardinales, qui in Ecclesiis suorum titularum dicuntur habere jurisdictionem ordinariam ex *cap. his que*, ubi Abb. *numer. 1.* ac cæteri *de major. & obed. Jo. Monach. in cap. un. eod. tit. 6. Roman. conf. 498.* Præterea Vicarii Generales Episcoporum ex *cap. tua nobis*, ubi Innoc. *de offic. Vicar. facitque Abb. in capit. Cum ab Ecclesiarum de offic. Ordin.* Quibus adde Superiores Regularium tam Generales, aut Provinciales, quam locales, eorumque Vicarios.
- 11 Judices verò delegati excluduntur a protectione hujus partis Canonis, in quo solum Judices Ordinarii exprimentur. Ita supponunt, vel expressè docent ejus Interpretes apud Sayr. *lib. 3. de censur. cap. 20. numer. 4.* Verum tamen est, quod sic impediens Delegatos ab Ordinariis innodari facile potest, vel ex aliis Canonibus, vel ex tertia parte hujus Canonis, vel quatenus impediens tales Delegatos indirectè dicitur impedire Ordinario, quorum autoritate Delegati jus dicunt.
- 12 Hoc Canonis beneficio gaudet Episcopus, antequam sit consecratus. Nam est Judex ante consecrationem, cum ea, quæ jurisdictionis sunt, non consecratione, sed confirmatione acquirantur. Sola tamen electione nihil jurisdictionis acquiri, ac proinde solummodo electum non gaudere.
- 13 Ante tamen adeptam possessionem Episcopatus jurisdictione Episcopatus utens, hoc privilegio non gaudet per *Extravag. Injunctæ de elect.* ubi dicitur, Episcopos, aliosque Prælatos superiores, & inferiores, qui a Sede Apostolica promoventur, aut confirmantur, consecran-
- tur, seu benedicuntur, non posse ad suas Ecclesias accedere, & administrationem recipere sine literis Apostolicis continentibus promotionem, confirmationem, &c. nullumque debere eis parere, nisi post ostensionem literarum, & irritum esse, quicquid per eos fuerit attentatum. Quod etiam dicitur de iis, qui pallium receperunt sine literis hujus receptionis. Ex quibus constat, quod si de facto hi possessionem acciperent sine hujusmodi literis, non protegerentur præsertim Canone in usu jurisdictionis. Item quod post ostensionem literarum vigeat protectio, etiam si nulla alia solemnitate possessio cape-retur, quam ea, quæ est per ostensionem literarum. Si quidem de jure inter duas sententias oppositas probabilior est illa, quam sequitur Innocentius, Ostiensis, & Joannes Andreas, quos refert Abbas *in cap. transmissam numer. 3. de elect.* nimirum quod Episcopus statim post confirmationem, etiam non adeptam possessionem possit exercere ea, quæ sunt jurisdictionis, nisi legitima consuetudo possessionem insuper requirat; quia jura post confirmationem nil aliud videntur expetere *cap. nosi, cap. qualiter, cap. nihil est, d. c. transmissam*, ibique *Glos. de elect.* Quicquid contra sentiant Ancharanus, & Abbas *loc. cit.* Tandem constat, quod post receptionem, & alias quaslibet solemnitates capiendi possessionem, non protegetur hoc Canone Prælati, nisi possessio capiatur per literarum congruam ostensionem, de aliis Prælati, qui non indigent in sua dignitate literis Apostolicis, probabile est post legitimam assumptionem protegi, etiam si aliquis solemniter actus capiendi possessionem non præcesserit, in quo tamen standum est consuetudini.
- Judices autem Ordinarii formaliter protegentur, id est prout tantum utuntur jurisdictione ordinaria, non autem materialiter ratione personæ, ac proinde prout uterentur etiam jurisdictione non ordinaria. Idque non solum, quia verba legis recipienda sunt formaliter, ubi alia non obstat, verum etiam quia id satis insinuat, dum dicitur, quominus sua jurisdictione utantur. Propria enim eorum jurisdictionis est, quæ ordinaria est, cum delegatus, ut nomine agit delegantis, ita etiam jurisdictione; quare protegentur quidem personæ in hac parte Canonis, sed nonnisi ratione jurisdictionis, cum mens sit omnium Canonum pro jurisdictionibus Ecclesiasticis pugnare, & idè jurisdictionis potius, quam personæ habenda sit ratio.
- Quod autem ad illam jurisdictionem, quæ Episcopis ut locorum Ordinariis, confertur ex speciali concessione juris, aut Conciliorum, præsertim Tridentini cum clausula, ut agant tanquam delegati Sedis Apostolicæ, distinguendum puto, quædam enim non conceduntur denuò Ordinariorum jurisdictioni, sed tantum declaratur, ea illis convenire, & per eos esse, ac fuisse expedienda, licet ex prætenso Privilegio, vel aliis aliqui in his detrectarent eorum jurisdictionem. Idè enim, ut facilis illis procedendi sterneretur via, dictum est cumulativè, ut agant etiam tanquam Apostolicæ Sedis Delegati, ut qui negaret id ordinariè Episcopis competere, acquiescere teneretur iis, saltem ut procedentibus tanquam Delegatis Sedis Apostolicæ; quædam verò Ordinariis intra limites ordinariæ jurisdictionis non conveniunt, veluti procedere in personas, res, vel loca exempta, sed eis per specialem concessionem Sedis Apostolicæ, vel Conciliorum permittuntur, etiam si aliundè congruenter id fiat, quatenus nulli congruentius committi possunt, quam locorum Ordinariis; in usu jurisdictionis circa res prioris generis Ordinarii locorum hujus Canonis protectione gaudent; quia spectant ad jurisdictionem ordinariam, nec illi agunt in his revera, ut Delegati Sedis Apostolicæ, quamvis Privilegium habeant agendi tanquam tales. In usu autem autoritatis circa res secundi generis non protegentur; quia revera non agunt, ut Ordinarii; siquidem aliàs sine delegatione ad ea non extenditur ordinaria jurisdictionis, sed ut veri Delegati.
- Non obstat, quod hæc delegatio sit perpetua, & annexa dignitati; quia cum simus in pœnalibus, standum est toti rigori verborum, secundum quem non dicitur propriè in his Episcopus procedere autoritate propria ordinaria, sed delegata, seu tanquam Delegatus, ut dicitur in iuris, & in Concilio Tridentino; quod discrimen animadvertere est ex modo loquendi prædictorum iurium, & Concilii. Aliquando enim dicitur ampliativè, quod agant etiam tanquam Apostolicæ Sedis Delegati, ut in *cap. 10. sess. 24. & in cap. 8. sess. 22.* ubi, cum agatur de correctione subditorum, & de executione illarum piarum dispositionum, quæ a jure Episcopis conceditur, ac proinde certum sit utramque auctoritatem ordinariam Episcoporum non excedere, non

- opus erat hæc delegare, ideoque ampliatiuè dictum est, *etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati*. Hæc enim est vis particulæ *etiam ex cap. unic. ubi Abb. num. 3. & Doctores de commod.* Aliquando verò simpliciter dicitur, quod agant *tanquam* Apostolicæ Sedis Delegati, ut dum permittitur Episcopis punitio Regularis exempti, delinquentis extra Monasterium *c. 3. sess. 6. & examen unio-num perpetuarum a quadraginta annis citra factarum cap. 6. sess. 7.* Nam cum in his, ac similibus agatur de personis, rebus, aut locis exemptis a iurisdictione Episcopali, non potest ad ea extendi ordinaria iurisdictione, alioquin exempta non essent. Ac per consequens delegatione Apostolica opus est; quod adhuc expressius cernitur in *Clem. quia contingit de relig. domib. ubi dicitur, per Ordinarios locorum compelli debere Rectores piorum locorum ad præstanda aliqua, quæ ibi injunguntur, non exemptos quidem propria, exemptos verò, & alios privilegiatos autoritate Apostolica. Idemque habetur in cap. periculoso de stat. Regul. in 6.*
- 17 Subdit autem Bonacina *num. 12. cum Filiucio num. 279.* locis allegatis, effugientes excommunicationem huius Canonis, quia non impediunt Ordinarios in usu Ordinariæ iurisdictionis, sed delegatæ, innodari adhuc Canone XIV. ejusdem Bullæ, tanquam impediens Commissarios Apostolicos. Verum ibi, quoad persona non solum Commissarii Apostolici, sed etiam omnes alii Judices Ecclesiastici proteguntur. Actio tamen est diversa; quia ibi est impeditio dumtaxat causarum, seu litium spiritualium, vel spiritualibus annexarum, ideo non semper quilibet quomodocumque impediens innodabitur, præsertim in sententia ejusdem Bonacina, qui negat, ibi satis esse impedire, nisi etiam quis se interponat tanquam Judicem. At hic impeditio est generalis in omnibus quibuscumque causis, & negotiis, ut supra dictum est.
- 18 Ne autem aliqui, ut Judices Ordinarios Ecclesiasticos retraherent ab usu iurisdictionis, nec posset immediatè contra ipsos obniti, eorum Agentes, familiares, aut conjunctos molestarent, visum fuit Summis Pontificibus specificè, & expressè hunc indirectum impediendi modum damnare, ut usus aliquorum Tribunalium, de quo non erat omnino certum, an esset damnatus, aperte sub anathemate huius Canonis concluderetur. Et ne iste solus modus impediendi censeretur damnatus, additum est, *aut alias*, ut iste sit clausulæ sensus, videlicet excommunicari, qui quomodolibet impediunt usum iurisdictionis ordinariæ, sive directè, sive etiam indirectè, puta molestando hac de causa Agentes, vel conjunctos Judicum Ordinariorum, vel aliud quidpiam agendo.
- 19 Ex his habetur, intentionem ejus, qui agit contra hunc Canonem, debere tendere formaliter in finem impediendi, itaut non excommunicetur qui aliquid facit etiam iniquum, ex quo impeditio sequitur, sed præter intentionem. Id enim colligitur ex clausula hæc de causa.
- 20 Quid verò sit impedire, breviter dicimus, esse obstaculum ponere, quod de se efficere valet, ne Judex Ecclesiasticus Ordinarius sua iurisdictione utatur. Quare is non dicitur impedire, neque innodatur, qui precibus, pecunia, blanditiis, aliisque similibus tentat, ne prædictus Judex sua utatur iurisdictione. Tum quia vis verbi *impedire* præferre videtur violentiam, nisi aliud sit in contrarium, *l. fin. ff. de C. Si quis aliquem testari prohibuerit.* Tum quia hic Canon præsertim tendit adversus violentias autoritatis laicæ, quibus læditur Ecclesiastica, quæ alioquin non læditur precibus, & suasionem. Ita Bonacina, Filiucius, Ugolinus, Alterius, Duardus ad hunc Canonem, aliique apud ipsos. Qua ratione defendi, & salvari possunt simplices Hortatoris Neapolitanæ.
- 21 Receptum tamen est innodari impediens metu incusso, minis, imperio, &c. quia Judex Ecclesiasticus his actus abstinet invitatus ab usu iurisdictionis, *arg. d. l. fin. de cap. 1. de sent. & re judic. in 6. ac Clem. 1. de heret.* quod verum est, etiam si metus non sit gravis, Doctores modò citati, licet Filiucius, quoad metum levem non videatur convenire; siquidem loquitur de metu tolente voluntarium, quod verum censo.
- 22 Non est autem necessarium, quod de facto Judex desistat, dummodò impedimentum de se sufficiens fuerit facere, ne sequatur usus iurisdictionis, non in ita facilius, & citò. Secus est, si actio non devenerit ad actum impediendi, ut si quis pecuniam dedisset alicui, ut impedimentum poneret, iste autem non posuisset. Nam, quamvis necessarium non sit, quod Judex de facto ab usu desistat, necesse est tamen, quod de facto in usu impediatur, alioquin non verificaretur, quod quis impe-

dierit, quod est contra Alterium, Duardum, Bonacina, & Scortiam asserentes, necessariam esse actualem desistentiam; quia verba legum sunt intelligenda cum effectu, & delicto consummato ex *Abb. in c. Cum cunctis, §. Clericis, num. 3. de elect.* Unde nec dicitur quis impedisse Judicem, quominus sua iurisdictione utatur, si revera utatur. Quibus tamen responderetur effectum hic esse, quod impedimentum de facto operetur, etiam si aliunde superetur. Alioquin qui non incidit ob non sequutam desistentiam, obligatus erit Judici Ecclesiastico, qui ob majores vires impedimentum superavit. Unde bene dicitur impeditus, ne iurisdictione utatur, qui ea utitur, dummodò in usu impedimentum expertus fuerit. Non enim ea verba: *quominus sua iurisdictione utantur*, significant effectum, sed finem, in quem debet tendere impedimentum.

Impedimenta hæc ad tria capita reduci solent. Ad ea, quæ obstant, ne fiant a Judice Ecclesiastico causarum cognitiones, delegationes, citationes, decreta, præcepta, sententiæ, & cætera hujusmodi. Ad ea, quæ obstant, ne prædicta postquam emanarint, executioni demandentur. Nil enim refert judicasse, nisi iudicatum executioni fuerit traditum, *Abb. in c. Pastoralis de offic. deleg.* Et ad ea, quæ faciunt, ut executioni demandata revocentur, idest non perficiantur; quodcumque autem impedimenti genus sufficiens est ad inducendam censuram.

Ac ita tamen, ut a tertio impedimentorum genere excludantur ea, quæ ponuntur post factum, quod proportionabiliter, ac respectivè de toto processu in causa accipiendum est. Etiam si enim quis arbitraretur, se posse impedire usum iurisdictionis, si tamen in eo, quod vult impedire iurisdictione, jam exiit in usum, non verificatur, quod impediatur usus iurisdictionis. Et sic quod ait Grassius *lib. 4. dec. cap. 18. num. 139.* non incurrere eum, qui laceraret, vel sordibus macularet sententiam, aut edictum, publicè affixum contra aliquem, procedit rectè, dummodò ex ea affixione non dependeat aliquo modo executio sententiæ. Etenim, exempli gratia, si tali edicto quis excommunicatur, aut declaratur excommunicatus, non debet tolli edictum, nisi excommunicatio ad reum devenerit, vel fuerit facta notoria, pro ut excommunicantis intentum erit. Et ita intelligendi sunt Duardus, & Bonacina, qui Grassium sequuntur.

Impedimentum autem damnatur, sive simpliciter, & absolutè impediatur, sive tantum apposita conditione, ut si quis Judex laicus vellet per Ecclesiasticum iudicium ferri in causa, & iudicatum mandari executioni, sed non nisi ipsius consentu, vel concursu accedente. Nam dicitur, *Quomodolibet impediunt.* Et aliunde potestas Ecclesiastica independens est, & absoluta a laica, itaut notabiliter lædatur ab hac associatione.

Suscipere verò examen, aut iudicium illius causæ, quæ ad Judicem quidem Ecclesiasticum pertinet, ad ipsum tamen non est deducta, non dicit impedimentum in hoc Canone damnatum, modò non appareat, vel probabile sit, Judicem Ecclesiasticum velle cognoscere. Nam in primo casu Ecclesiasticus non dicitur propriè impediri, quod violentiam agenti positam significat. Siquidem nil agit, aut tentat. In secundo autem casu impedimentum habet locum; quatenus, dum cognoscit laicus, impeditur Ecclesiasticus in eo, in quo ipse vellet, & tentat in causa procedere; quamvis & in primo innodari quis possit ex aliis Canonibus Bullæ, ex XIX. si causa sit criminalis contra personam Ecclesiasticam, ex XV. si persona Ecclesiastica ob assumptum a laico iudicium ad tribunal sæculare trahatur, vel ex XIV. utpotè se interponens in cognitione causæ, sit tamen spiritualis, vel spiritualibus annexa, beneficialis, vel decimalis.

Non innodatur impediens Judices ordinarios Ecclesiasticos, ne utantur iurisdictione laica, & temporali, quam habent ratione temporalis domini, etiam si dominium hoc sit ratione Ecclesiæ, vel beneficii Ecclesiastici. Nam in Canone dicitur, *quominus sua iurisdictione Ecclesiastica utantur.*

Neque in eo protegatur iurisdictione, quæ in foro interno Sacramentali exercetur. Tum quia in hac parte Bullæ, quæ est pro iurisdictione, sermo videtur esse tantum de contentiosa, cum vix contra Sacramentalem quid possit audere laica potestas, a qua cavetur. Tum quia usus talis iurisdictionis non est contra aliquem, ut loquitur Canon, sed pro aliquo; quale Canon eò tendit, ut Judices ordinarii Ecclesiastici sine ulla perturbatione uti possint iurisdictione sua ordinaria fori contentiosi. Tum quia partitio illa potestatis Ordinis, & iurisdictionis satis ex stylo iurium, & Curis, unde eam desumpserunt Doctores, est

est recepta, ut tollitur est dicto *cap. Transmissam*, junctâ *Glof. fin. de elect.* Et potestas jurisdictionis subdividitur in coactivam, & voluntariam. In hoc autem Canone est sermo de coactiva; quamobrem quoadusque ea, quæ circa usum potestatis Ordinis emergunt, non fuerint deducta ad forum contentiosum, non dicuntur ad potestatem hujusce jurisdictionis, quæ coactiva est, spectare, etiam si potestatem jurisdictionis voluntariæ includant, quatenus sunt in subditos, & nequeunt, quæ validè, & quæ licitè, in non subditos fieri.

29 Dicitur in Canone *contra quoscumque*, ut nullus intelligatur exclusus, neque Clericus, neque laicus, neque alius cujusvis conditionis, status, sexus, ac dignitatis; quod adnotatur, ne quis existimaret protegi Ordinariorum jurisdictionem tunc dumtaxat, dum ea utuntur contra Clericos, qui iis subditi sunt, non autem contra laicos, qui ad forum laicum pertinent. Nam in iis, in quibus Ecclesiastico Judici facultas data est, & ipsi quoque subditi sunt. Ex illa autem particula *contra* aliqui videntur deducere, quod non protegatur usus jurisdictionis, dum Judex Ecclesiasticus ordinarius ea utitur in beneficium alicujus, ut non innodari impediens Episcopum, ne excommunicationem latam revocet, aut ne excommunicatum absolvat, putat probabile Bonacina *punct. 1. num. 5.* Nam, inquit, isti non impediunt, quominus Judex utatur jurisdictione contra aliquem, sed quo minus utatur pro illo, cum ei sit favorabile absolvi. Verum dici posset, indirectè absolutionem, & aliud quidpiam beneficium unius in judicio contentioso, ferè semper esse odium alterius, ac proindè semper usum talis jurisdictionis esse contra aliquem. Attamen quoad rem talis impediens innodatur regulariter *ex §. 3.* hujus Canonis, tamquam decernens, vel exequens prohibitionem aliquam dictis iudicibus ad instantiam eorum, qui ad Judicem laicum recurrunt. Immo etiam aliquando ex clausula, *quive partes adrices.* Canonis XIV. & tandem *ex cap. unic. de iis, qui met. caus. lib. 6.* ubi excommunicantur, non tamen reservata absolutione, extorquentes ab aliquo Judice Ecclesiastico absolutionem per vim, vel metum.

30 Ex hac particula *quomodolibet* deducitur excommunicari mandantes impeditorem. Significat enim particula *quomodolibet*, idem ac per se, vel per alium, & mediatè, vel immediatè. Immo cum excommunicentur principaliter potestates laicæ, notum est, eas ferè semper aliquibus intermediis, ut Officialibus, & Exequutoribus uti, ac proindè esse mandantes; quod qui adhuc negaret ex eo, quod mandantes solent expressè recenseri quoties Bullæ mens est, quod innodentur, resellendus esset ex eo, quod in fine Canonis excommunicantur auxilium, & favorem dantes, sub quibus certum est, etiam mandantes comprehendere.

31 Quemadmodum verò non potest sine hac censura impediri Ecclesiasticorum Judicum Ordinaria jurisdictionis, dummodò ea utantur secundum dispositionem juris Canonici, & Conciliorum, ita ex contrario sensu, quod argumentum in jure validissimum est per ea, quæ habet Everardus *in locis juris loco a contrario sensu*, aliter utentes impedire potest. Eo vel maximè quia, quæ de jure fit, non erat prohibenda impeditio, sed tantum, quæ fit de facto, quomodo læditur ordinaria Ecclesiasticorum autoritas; quare præsentis censura damnatur tantum prohibitio jurisdictionis, cujus usus est secundum Canones, & Concilia.

32 Ex quo etiam habetur, censuræ non esse locum quoties iudicium, vel usus jurisdictionis ex aliquo capite nulla sunt. Ut si Judex sit a jurisdictione suspensus, vel excommunicatus notorius, seu denunciatus. Vel si is, contra quem exercetur jurisdictionis non sit subditus. Vel si post sententiam legitime appellavit ad Superiorem. Post appellationem enim iudicium decidit a priorè Judice. Vel si de re manifestè pia, aut laudabilis quis condemnaretur, quomodo dicitur, sententiam continere errorem intolerabilem *can. qui præstet. 11. quest. 3. capit. Venerabilibus, §. potest quoque de sentent. excommun. in 6.* quia tunc usus iste est contra Sacros Canones, non secundum ipsos. Unde non obstat particula *quomodolibet* in alia clausula posita. Tum quia coarctatur consultò per clausulam præsentem. Tum quia significat tantum modos impeditio, non motiva, ex quibus quis inducitur ad impediendum.

33 Non videtur tamen reputandus ab hac excommunicatione immunis, qui impedit in iudicio, quod deinde declaratum est nullum, non ex eo capite, contra quod viguit impedimentum, sed ex alio capite; quia in eo, in quo Judex impeditus est, verè utebatur jurisdictione, secundum quod permittit jus Canonicum; ut supponitur. Sed quia sumus in pœnalibus, & iudicium ex alio

capite nullum regulariter irritatur ex toto, ideo benigne poterit sic impediens reputari immunis.

Secus autem est, si injustitia contra jus Canonicum non sit evidens, sed dubia; quia tunc præsumptio stat pro Judice Ecclesiastico, & in dubiis potius in favorem ipsius iudicandum est. Et militat illud, quod in facto Superioris non præsumitur delictum. Et tandem, quia possessio stat pro eo, pro quo stat juris præsumptio. In præsentem autem stat pro Judice, utente jurisdictione, quem in dubiis iniquè uti non præsumitur, sed potius justè. Unde innodaretur sic impediens, si de facto iudicium postea non reperitur nullum, vel saltem reputare se deberet excommunicatum, donec per Judicem Superiorem non declaretur nullum.

Ex hac clausula, quæ recens est, dumtaxat jus scriptum, infertur non induci excommunicationem ex impeditio Ecclesiasticæ jurisdictionis, dum ea Ordinarius Judex Ecclesiasticus utitur in negotiis, vel causis spectantibus ad ipsam ordinariam auctoritatem ex consuetudine tantum. Non enim tunc utitur jurisdictione secundum quod Canones, & decreta Conciliorum, & Constitutiones Ecclesiasticæ statuunt, sed prout permittit consuetudo, quæ, & si habeat vim juris, non est tamen propriè jus. In pœnalibus autem verba in stricto rigore accipienda sunt.

Verum quia in dicto *cap. Quoniam de immunit. Eccles. in 6.* approbantur consuetudines, ex quibus causæ cognoscuntur per Judicem Ecclesiasticum, si tamen causæ ratione personarum, negotiorum, vel rerum pertineant ad forum Ecclesiasticum; ideo illa solum probari videntur, ex qua discutiantur illæ causæ, quas aliundè congruum est, aut æquum per Judicem Ecclesiasticum discutere, quatenus ratione personæ, negotii, vel rei Ecclesiasticum forum in aliquo respiciunt, cum non omnes causæ hujusmodi cognoscuntur a Judice Ecclesiastico de jure expresso, cum non sit in jure generale statutum, præcipiens expressè omnes causas, non solum Ecclesiasticas, sed etiam, quæ aliquo modo ratione personarum, negotii, vel rei respiciunt forum Ecclesiasticum, discuti debere per Judicem Ecclesiasticum cum exclusione laici. Unde fatendum est, in his aliquid ab initio potuisse consuetudinem, sive deinde jure firmata sit, sive non, quod non refert. Ratio autem est, quia non habetur, unde conjiciamus, Summos Pontifices voluisse approbare omnes consuetudines forenses, etiam continentes necessarium favorem Ecclesiæ, & alioquin valdè præjudiciales autoritati laicæ, quin potius oppositum colligitur *ex cap. Novit. in princ. de judic. ex cap. Si Clericus laicum, cap. Licet, & cap. Ex tenore de for. comp.*

Quod si quis velit cum Filliucio, & Bonacina omnem consuetudinem esse probatam. Primò oportet, esse antiquam, quæ eadem est, ac immemorabilis, & saltem debet esse longissima. Secundò dici potest, probatas eas tantum consuetudines, quæ tempore editæ a Bonifacio VIII. dictæ decretalis *quoniam* vigeant, non autem, quæ sequentibus temporibus fuerunt inductæ.

Ex eo etiam, quod tantum Conciliorum generalium habetur mentio, infertur decreta aliorum Conciliorum non habere locum. Nomine enim Canonis, in rigore sumpto, significatur tantum Constitutio edita, vel confirmata a Papa, ut notat Cardinal. in *Clement. quest. 26. de privil.* Canon quippè est regula, & sola Constitutio Summi Pontificis potest esse certa, & infallibilis regula, vel a Concilio Generali per textum *in cap. 1. ubi Felin. num. 1. de constitut.* Sicuti etiam Constitutio Ecclesiastica propriè dicitur, quæ pro communi Ecclesiæ bono, vel regimine a Papa emanat ad instar libertatis Ecclesiasticæ, sub qua intelligitur ea, quæ toti Ecclesiæ convenit.

Quod verò ad delicta mixti fori, quæ sunt illa, quæ ab utroque jure, Canonico scilicet, ac civili damnantur, & idcirco ab utroque Judice Ecclesiastico, & sæculari puniri possunt in personis laicis; nam Clerici pro delicto semper ab Ecclesiastico coercentur, cujusmodi sunt adulterium, usura, perjurium, & alia, de quibus Glossa, & Doctores in *c. Cum sit generale de for. compet. & nos alibi*, regula est in his delictis, Judicem prævenientem cognoscere, & judicare, ut consequenter iudicatur in laicum censura, qui Ecclesiasticum ita prævenientem, seu præventum a partibus impedit. Utitur enim tunc de jure Ecclesiasticum jurisdictione, quia omni jure datur præventioni locus, & præveniens causam facit suam *argum. l. Si pluribus, ff. de legat. l. 1. ff. de offic. Præsid. & l. Si quis postea, ff. de judic.*

Neque obstat, jurisdictionem Ecclesiasticam rigorosè sumptam excludere mixtam, ut aliquis posset assumere; nam Judex præveniens non dicitur uti jurisdictione mixta, sed propria. Mixtum autem dicitur propriè de delicto, quatenus ab utraque jurisdictione cognosci potest; quæ

quæ denominatio improprie extenditur ad jurisdictionem.

41 Et ex eadem ratione sequitur, Judicem laicum posse prævenire sine periculo excommunicationis; prævenire enim in licitis non est impedire de facto, sed jure. Unde possit eo casu sine censura laicus impedire Ecclesiasticum, si non obstante præventione adhuc vellet se ingerere cum præjudicio Judicis laici, ut ex Abb. in cap. 1. num. 4. de sortileg. habet Ugolin. loc. cit. Secus autem videtur, si sine præjudicio. Nam cum possit etiam Ecclesiasticus cognoscere, dum procedit absque præjudicio præventionis, injustè impediretur a præveniente, ac perinde induceretur præsens censura. Sicuti è converso Judex laicus præventionem facta per Ecclesiasticum non dicitur impedire, si sine præjudicio Judicis Ecclesiastici sese ingerat, tamquam præparatoriè ad judicium suum.

42 Quæ quidem procedunt de jure. At cum consuetudine serè communi locorum, & quidem non iniqua, teste Claro in prax. crimin. §. fin. quest. 37. & 57. Covar. lib. 1. variar. cap. 10. num. 6. Carol. de Grass. effect. Cler. 1. num. 602. & aliis, res ad hanc praxim deducta sit, ut Judex Ecclesiasticus procedat tantum per censuras, & per alia fori sui arma arg. cap. Statutum de maled. c. Quamquam, & cap. 1. de usur. in 6. laicus verò per pœnas corporales, & aliàs similes, præventio non videtur habere ampliùs eandem vim, nec unus Judex alteri esse impedimento, cum simul Ecclesiasticus procedere possit per censuras, & laicus pœna temporali. Unde Grassius ubi supra numer. 141. & Duardus loc. cit. tùm ex antiqua consuetudine, tùm ex nonnullis Pontificum, præsertim Honorii III. Constitutionibus testantur in Regno Neapolitano, non obstante præventionem Judicis laici, in delictis notoriis simul procedere posse per censuras Judicem Ecclesiasticum. Idèd inquirunt, jam duas potestates agere, ut separatas, & deductionem causæ ad unum forum non parere acceptionem alterius fori, sicuti nec pœna imposita, vel absolutio per unum forum parit exceptionem rei judicatæ juxta Bald. cons. 260. lib. 3.

43 Verùm quidquid sit de justitia hujus praxis, ex qua videntur, plura sequi inconvenientia, ut quod Judex Ecclesiasticus non possit personaliter retinere delinquentem. Quolibet enim tempore potest eum distringere Judex laicus, sicuti quolibet tempore potest personaliter punire; quod damnatus in foro Ecclesiastico judicari possit innocens in laico; quod sibi sint impedimento, si uterque Judex reum velit examini subicere, & alia similia. Hoc recipiendum est, quod, si dum quisque procedit juxta stylum proprii fori, contingat alterum alteri esse impedimento, melior tunc fit conditio ejus, qui prævenit, itaut dum prævenit Ecclesiasticus, non possit sine periculo censuræ eum laicus impedire, puta volens tunc ipse, quando Ecclesiasticus, reum, vel testes examinare. Et è contra si prævenit laicus, possit is sine censura impedire Ecclesiasticum volentem examinare, quia in casu, qui consuetudo legitime non prospicit, recurrendum est ad jus. Jus autem stat in omnibus pro præveniente.

44 Hæc, quæ de causis criminalibus dicta sunt, de quibuscumque aliis causis mixtis cum proportione sunt accipienda. Quod si causa dicatur mixta in solidum, quia simul ab utroque Judice conjunctim procedentibus sit cognoscenda, & definienda, gaudet protectione hujus Canonis, quatenus intervenit jurisdictionis Judicis Ecclesiastici, ut per Soufam concl. 3. Et hæc satis de prima parte hujus Canonis. Nam, monente Reginaldo tomo 1. praxi fori parit. lib. 9. cap. 24. num. 365. in ejus tractatione, nisi valdè circumspèctè procedatur, plus periculi tractantis, quam utilitatis aliis inesse potest.

45 Ut autem constet de validitate censurarum contra hujusmodi impedientes, utque Judex ritè, ac rectè processisse in illis ferendis dicatur, capi debet informatio impedimenti præstiti contra exercitium jurisdictionis Ecclesiasticæ, citari delinquentes ad dicendum causas, quare non deberent declarari excommunicati, & præfixo illis termino competenti ad comparandum, eoque elapso illos declarari, & cedulones affigi mandandum est juxta praxim traditam a Genuensi in prax. Archiepisc. Neap. cap. 23. num. 22. & seq. quam sequitur, & laudat Alphons. de Leo de censur. recol. 2. sub num. 609.

46 Ad probationem verò facti circa impedimenta præstita exequutoribus Curie Ecclesiasticæ videtur posse inferri depositiones ipsorum Satellitum, eorumque Ducis, præcipuè si sint contestes, & numero tres, vel quatuor. Testium enim numerus supplet exceptiones, Glof. in l. ubi numerus, ff. de test. Burat. dec. 143. numer. 12. Eminentiss. Otthob. dec. 200. num. 5. & in Signina census 12. Maji 1645. coram Ghislerio, ubi quod id pro-

cedit, etiamsi omnes defectum patientur. Sique in casu difficilis probationis, Chartar. dict. dec. 87. num. 51. & seq. ac num. 56. Farinac. de test. quest. 56. num. 379. Estque difficilis probatio, ubi explicita veritas aliunde haberi non potest; quia licet factum esset notorium in loco publico, & populo acclamante, attamen ubi non agitur de delicto singulorum, neque de materia ad singulos spectante, sed de causa universali, ac delicto totius populi, ut si omnes Cives essent principales in causa, mortem potiùs subituri, quam testimonium ferre. Præsertim, si præter exequutorum dicta, quæ communis praxis omnium Curiarum admittit sufficere ad inquirendum, & capiendum informationem, Farinac. de carcer. quest. 32. num. 82. & de testib. quest. 56. num. 395. concurrant depositiones aliorum deponentium de publica voce, & fama, ex qua cæteræ probationes efficaciter adminiculantur, Farinac. in prax. quest. 47. num. 50. Chartar. dec. 5. num. 29. & 55. Item si concurrant verisimilitudo materiæ stante præcedente mandato de exequendo, & prætenfa exemptione reorum, nolentium pati hujusmodi exequutiones, ex quibus eorum depositiones adminiculari, & probare concludunt Farinac. d. quest. 32. num. 83. & quest. 56. eodem num. 395. in fin. & cons. 100. numer. 20. lib. Ricc. in praxi resolut. 42. num. 1. Sperel. dec. 149. num. 20. in fin. Chartar. dec. 87. num. 20. & 55. cum seqq. quamquam enim depositiones exequutoris explicitè deponentis de facto proprio integram fidem non mereantur, id tamen procedit ad effectum perfectæ, & concludentis probationis, itaut cum solo eorum dicto sine aliis probationibus, vel adminiculis ad condemnationem procedi non valeat, non tamen, ut omninò sit eis fides deneganda, quoniam eorum depositiones sufficere ad torturam ex Ifernina, Afflicto, & aliis habetur apud de Franch. dec. 379. Amendol. ad eundem dec. 147. cujus tamen rei limitationes aliquas mox afferemus.

Unde dubitari non potest, quin possit ferri declaratoria ex depositionibus Exequutorum conjecturis, & circumstantiis adminiculatis, quas isto casu sufficere probant Doctores, cum tamen materia ista, an illorum dictis credendum sit, tota posita sit in arbitrio Judicis, qui pensatis omnibus circumstantiis potest illis adhibere, vel non adhibere fidem, prout ejus religioni videtur, ut per Menoch. de arb. cas. 112. Amend. ad Franch. dec. 747. Cabal. resol. crim. 126. & a num. 7. & cas. 127. num. 8. Farinac. d. quest. 32. num. 83. Guazzin. ad defens. 1. cap. 37. num. 78. Et in his terminis ferendi excommunicationem præter Riccium, & Guazzinum locis allegatis, & tradit Sperel. dict. dec. 146. num. 22. ubi asserit, ita fuisse ab ipso servatum, Chartar. d. dec. 87. numer. 51. Ex quibus omnibus factum esset sufficienter probatum in judicio, in quo solum agitur de probatione censuræ, cum licet in criminalibus probationes imperfectæ non conjungantur ad imponendam pœnam ordinariam delicti, ad imponendam tamen pœnam censurarum conjunguntur. Unde famam cum argumentis sufficere, tradit Genuin. loc. cit. num. 18. & Gemin. & Franch. in cap. 1. de usur. in 6.

Facta sufficienti probatione, & citatis reis, iisque maxime contumacibus, rectè contra eos procedi debet ad definitivam sententiam, & ad declarationem ex causa, ob quam fuerunt principaliter citati, ut advertit idem Genuens. num. 20. in quo firmat, quod ubi agitur de periculo animarum, procedi potest ad definitivam contra contumacem, vel absentem ex testibus receptis, lite non contestata. Idemque tradit Ciarlin. controuv. cap. 147. num. 36. ubi, quod sufficiunt ad ipsum reum citandum, & si non compareat ad excommunicandum, vel excommunicatum declarandum, & inde affigendum Cedulones, ut in specie Chartar. decis. crimin. 62. num. 12. & 13. ubi multos refert Sperel. dec. 48. n. 51. Bellet. disquis. Cler. de favor. Cler. can. §. 5. num. 28. Estque generale, quod contra contumaces ferri possit sententia ex solis indiciis sufficientibus pro capienda informatione, & transmittenda citatione juxta consuetudinem ibique receptam, de qua testatur Clar. §. fin. quest. 11. n. 2. & quest. 44. num. 10. ubi ait, posse fieri condemnationem ex probationibus insufficientibus ad inquirendum, Chartar. de exequut. capt. bandit. cap. fin. num. 175. Farinac. quest. 11. num. 105. & de consuetudine totius Italiæ, quod ita servetur in foro Canonico, testatur Villagut. in pr. lib. 1. cap. 4. concl. 10. Foller. in prax. crimin. can. fol. 149. num. 12. & Guazz. defens. 10. cap. 2. num. 32. Concurrentibus præsertim adminiculis, nempè minis, & metu illatis ad terrendum, & impediendum exequutores in actu exequutionis, quæ cum afferantur ad coadjuvandum probationes jam factas, sufficiunt pro sustinenda declaratoria, etiamsi post illam afferantur, Cæsar,

far. de Graff. *decif. 2. de judic. ad fin. Duran. decif. 172. num. 7.* & in Cæſaraugustana portionis 16, Novembris 1605. coram Juſto.

- 48 Neque obſtat, quod citatio contra reos exequuta fuerit, domi dimiſſa copia, non autem in perſonam; quia præter alia ſufficit, quod talis citatio perſonalis non requiritur, quando non ſumus in excommunicatione, ſed in ſententia declaratoria excommunicationis, ut tradunt Genuenſ. in *præſcrib. Eccleſ. qu. 708. Ciarlin. cap. 148. num. 14.* ubi ait, neminem dicere, quod in declaratoria ſit neceſſaria citatio perſonalis; Idemque tradunt Maceratenſ. *reſol. 171. lib. 1. Bellet. diſquiſit. Cleric. part. 1. de favor. Cleric. §. 4. num. 54. Rota decif. 48. num. 20. part. 4. rec. tom. 2.* itaut non ſit opus in hoc caſu probare, quod citationes pervenerint ad notitiam reorum, multoque magis ſi ad notitiam perveniſſe probaretur ex atteſtatione eorum, quibus fides habenda eſt, in quo caſu ſuſtinentur cenſuræ, etiamſi citatio perſonalis fuiſſet neceſſaria, Sayr. de *cenſur. lib. 1. cap. 12. n. 12. & 14. Bellet. ubi ſupra num. 54. Ciarlin. controverſ. part. 2. diſt. cap. 148. num. 19. & 20.* qui loquitur de notitia probata ex atteſtationibus, Maceratenſ. *loc. cit. reſol. 71. num. 8.* & latiffimè firmavit Rota in Leodienſi Abbatiffatus 8. Aprilis, & 20. Junii 1644. coram Ghislerio, & in Monopolitana juridiſtionis 11. Februarii 1647. coram Bichio, & in Cracovienſi præpoſituræ S. Floriani 12. Decembris 1650. coram eodem, & in Leodienſi decimarum 12. Junii 1649. coram Arguella.

- 49 Et notandum, quod omnes Doctores affirmantes requiri citationem perſonalem, loquuntur de excommunicatione ferenda ab homine, quæ dicitur ferendæ ſententiæ, ſecus autem quando agitur de declaratoria excommunicationis jam latæ a jure, ut in hoc caſu. Tunc enim vera, & communis opinio eſt, quod ſufficiat ſola citatio domi exequuta, quam latè firmant Roman. *conf. 481. num. 5. & ſeq. Mandol. formul. 20. commiſſ. exequut. verſ. ſexto quæro.* Maceratenſ. *diſt. reſol. 71. num. 7.* ubi reprobat Mohedanum, ac docent Bellet. & Ciarlin. locis allegatis, Alphon. de Leon. de *cenſur. reſol. 2. num. 615. Laur. in controverſ. quæſt. 8. Genuenſ. in præſcrib. Eccleſ. quæſt. 710. num. 2.* & tenuit Rota *diſt. dec. 48. num. 20.* Attento præcipuè ſtylo Curie Episcopalis, & totius ferè Provinciæ citandi reos inſcriptos domi habitationis, quod probari poteſt per ſimplices atteſtationes, quæ factis ſunt, cum agatur de probando ſtylo concernente ordinaria judicii. Immo Judex de illo poteſt extrajudicialiter cognoscere, Gratian. *diſcept. 545. num. 35. Rota Gregorio decif. 484. num. 6. ibique Adden. num. 8.* & coram Coccino *decif. 141. num. 1.* & alii cumalati a Burat. *decif. 124. num. 13.* ubi Add. *num. 32. quare, ubi viget talis conſuetudo, ſufficiunt citationes exequutæ domi dimiſſa copia, Maceratenſ. d. lib. 1. reſ. 57. n. 16. Ciarlin. controverſ. 148. n. 9. & 16. Ubert. de citat. tom. 2. cap. 11. num. 346.* & Rota in *recent. dec. 644. n. 5. p. 1.*

- 50 Et præterea, quæ alibi diximus de facti notorietate, certum eſt ſufficere limitationem, ubi tutus non eſſet accessus, vel aliàs concurreret citandi impedimentum, maximè ſi accederet præſumpta ſcientia, ut sæpius firmavit Rota, nominatim in dicta Leodienſi Abbatiffatus coram Ghislerio, in Romana, ſive Albiganenſi bonorum 1. Julii 1648. coram Em. Cerro.

- 51 Conſulto de validitate cenſurarum ob violatam immunitatem, vel juridiſtionem Eccleſiaſticam, abſolutio ab illis ſpectat ad Sedem Apoſtolicam, ſive ad Sacram Congregationem Immunitatis, a qua non aliter conceditur, niſi in forma Eccleſiæ, redintegrata priùs ipſa immunitate, vel juridiſtione Eccleſiaſtica, & ſatisfacta parte, quæ non poteſt audiri, niſi obtenta abſolutione, & reſectis expenſis, ut firmat Decian. in *cap. Prudentiam, §. ſi verò num. 2. de offic. deleg. Rota in recent. dec. 568. num. 21. part. 4. tom. 3.* cum certiffima ſit juris conſuſio, quod ubi ceſſat nullitas, cenſuræ non revocantur, ſed neceſſaria eſt abſolutio, etiam quando allegatur injuſtitia, cum excommunicatio ſive juſta, ſive injuſta, ſemper ſit timenda juxta diſtinctionem textus in *cap. Per tuas, §. verum, ibique Gloſſ. de ſentent. excomm. cap. Cum contingat de offic. deleg. Sayr. de cenſur. lib. 1. c. 17. num. 21. Rota in recent. dec. 568. num. 5. & 12. par. 4. to. 3.* & in Leopoliſi cenſurarum 27. Januarii 1635. coram Cerro *§. abſolutionem autem;* quia excommunicatio lata validè, jam injevit vinculum, quod neceſſarium eſt ſolvere per abſolutionem, ne detur occasio contemnendi authoritatem Eccleſiæ. Et ideò fruſtra expectatur eventus, cujus nullus eſt effectus, ut probat textus in *d. cap. Cum contingat, ibique Abb. num. 1.*

- 52 Neque obſtaret, ſi rei appellaverint, etiam ad Cardinales Legatos. Tum quia appellatio ſolum admittitur a præceptis comminatoriis excommunicationis, non au-

tem a declaratione excommunicationis jam incurſæ, ſecundum diſtinctionem communiter receptam, Scacc. de *appell. quæſt. 17. limit. 22. num. 1. & 6. Ricc. in præx. p. 4. reſol. 18. num. 2. & ſeq.* ubi quod ita ſervat Curia Romana, Sperel. *dec. 48. num. 42. lib. 1. & dec. 160. n. 57. lib. 2.* ubi, quod sæpiùs id declaravit Sacra Congregatio Immunitatis, alioquin numquam poſſent ferri declarationis contra violatores Immunitatis, & juridiſtionis Eccleſiaſticæ.

Et tum quia appellatio interponeretur ad Judicem incompetentem. Nam, quando agitur de cenſuris inſiſtis ob violatam immunitatem, vel juridiſtione Eccleſiaſticam, nullus alius poteſt ſe ingerere, & abſolvere, niſi Papa, vel Sacra Congregatio Immunitatis, quæ vi-ces illius agit, multòque magis quando agitur de cenſuris impoſitis a Bulla in Cœna Domini, a quibus, ne Legatus quidem a latere abſolvere poteſt Rebuff. in *Bull. Cœn. §. non obſtantibus, Ugolin. de cenſur. part. 3. cap. 2. ſub num. 5. Fragol. de regim. Reipubl. tom. 2. diſp. 10. §. 2. tit. de Legat. a Latere num. 31. & ſeq. Alter. de cenſur. lib. 5. cap. 2. diſp. 22. clauſ. 2. verſ. Secunda dubitatio principalis.*

Minus obſtaret ſi, ut fieri ſolet, ut eludantur cenſuræ, producantur fides eorumdem Exequutorum, vel aliorum, qui pro impediſtione juridiſtionis Eccleſiaſticæ, antea depoſuerant, contrarium teſtantes; vel dicerent tunc temporis fuiſſe ebrios, quia biberint vinum, vel aquam vini ſtillatitii.

Nam, quoad hujusmodi fides cenſentur affectatæ, & nullius momenti, cum de jure attendatur primum dictum, maximè ſi ſit juratum, Farin. de *teſtib. quæſt. 66. a num. 124. Adde ad Gregor. dec. 230. num. 10. Rot. in recent. decif. 64. num. 3. par. 4. & decif. 66. num. 4. & ſeq. & dec. 82. num. 12. & decif. 87. num. 17. p. 6.* Multòque magis, ſi primum dictum emanaverit tempore actus geſti, nulla tunc vigente ſuſpicionem, fueritque ſcriptura confirmatum, quo caſu primum ſemper prævalet, nulla habita ratione ſecundi; quia præſumitur emanatum per ſubordinationem partis, ut per Farinac. *d. quæſt. 66. num. 223.*

Et quoad ebrietatem, unde & quomodo talis conſenſio in unam voluntatem bibendi cum exceſſu, & inebriariæ Rurſus, aut ebrietas fuit levis, aut magna. Si levis, non officiit, quia non tollit intellectum. Si magna privat ſenſum, & reddit inhabilem ad agendum. Præcipuè ſi biberint ſolam vini ſtillatitii aquam, quæ tenuiſſimo ſuo ſpiritu non inebriat, ſed accendit quidem, & inflammat ſanguinem, febresque & alios morbos generat, ut docet Jacob. Sachl. de *vitis vinif. effect. ſect. 7. c. 2.* cum tamen ad effectum tollendi fidem teſti, ebrietas ſit probanda aliundè, quàm ex dicto ipſius ebrii per probationes, & actus concludentes veram, & magna ebrietatem tempore examinis, ut per Rot. in *rec. dec. 503. n. 2. p. 4. & dec. 45. n. 27. p. 6.*

E contra verò dicendum eſt cenſuras hujusmodi non ſuſtineri, ſi interveniat defectus cauſæ, & proceſſus, ſive invaliditas, & injuſtitia.

Defectus cauſæ intervenit, quando aſſerta impeditio non fait facta in contemptum juridiſtionis Eccleſiaſticæ, & ad illam impediendam dolo malo, & de facto, ſed inintendo alicui Privilegio Apoſtolicò exemptionis a juridiſtione Episcopali, & propterea dici non poterit contra Sacros Canones editos contra impediētes juridiſtione Eccleſiaſticam de facto, non autem ſi cum ſomento juris contradixerint, ut per Duard. in *diſt. §. 16. Bullæ quæſt. 1. n. 3.* & tradunt Oldrad. *conf. 81. in princ. Roman. conf. 482. num. 1. Felin. in cap. Cauſam quæſt. 18. numer. 20. de reſcript. ac egregiè Soccin. Sen. in l. 1. ſub initio num. 15. ff. ſi quis jus dic. non obtemp. Menoch. conf. 230. numer. 18. & ſeq.* & nos ſupra. Unde contra eos non erit relaxanda declaratoria per regulam, quam ponit Sanchez de *matrim. lib. 7. diſp. 33. num. 22.* ſcilicet, quod poteſtas excommunicandi ejus eſt, qui juridiſtione in foro externo ad id cogendum habet; eſtque deciſio Buratti 146. Et hoc caſu diceretur non ſolum injuſta, ſed etiam nulla ipſo jure, ut lata contra, & in odium juris, & Privilegii exemptionis, ut explicat Abb. in *d. cap. Per tuas num. 11. de ſentent. excomm. Mirand. in man. tom. 2. quæſt. 35. art. 13. concl. 1. caſ. 4. Chartar. de pœn. innoc. pr. 3. num. 24. per cap. Cum ad quorundam, ubi Gloſſa, & Doctores de exceſſ. Prælat. Quando igitur ſententia continet notorium errorem in facto, illa redditur ipſo jure nulla ex *cap. Per tuas, ibique Gloſſ. v. error. de ſent. excomm. Chartar. de pœna innoc. art. 3. num. 127.* Fundatur enim in præſuppoſito impediſtionis, vel reſiſtentia, quæ nullo modo intervenit.*

Ratio autem eſt, quia non dicitur turbare juridiſtione nem Judicis ille, qui aliquem turbativum actum facit pro

pro aliquo suo jure conservando, ut per Farin. *de crim. les. Majest. quest.* 114. num. 120. & seqq. Præcipue si gerens hujusmodi actum protestaretur, quod non habet animum turbandi, & impediendi, ut post Papien. in *form. libelli pro turb. possess. v. animo*, & intentione, notat idem Farinac. *loc. cit.* & plenè Hondend. *conf.* 100. num. 28. & 75. lib. 2. Fusch. *lit. P. concl.* 938. num. 1.

61 Cessatque dolus malus, sine quo actus turbativus non est injurius, atque adeò nec punibilis, ut in specie arguit Menoch. *dict. conf.* 230. num. 21. cum seq. ac numer. 45. Cephal. *conf.* 76. numer. 17. & 18. lib. ... Gabr. *conf.* 166. num. 8. & 9. Ubi quod si non potest colligi animus injuriæ inferendæ, multò minusturbandi jurisdictionem, & *conf.* 163. num. 2. lib. 2. Hondend. *conf.* 95. num. 38. & 53. & d. *conf.* 100. num. 28. Ubi, quod circa hoc stari debet assertioni ejus, qui actum fecit, cum consistat in ejus animo, Farinac. *dict. quest.* 114. num. 110. & seq. ad testum in l. 1. ff. de eo per quem factum erit, sub initio illis verbis *dolum ejus coercere*, & *dolum autem malum*, & §. seq. *Si reus dolo actoris*, & in terminis Innoc. *cap. 1. num. 4. de offic. deleg.*

62 Si igitur omninò dolus abesset, & asserta impeditio haberet aliquod juris fomentum, nullum poterit considerari crimen in præsentia turbatione; quia causa quælibet etiã levis, & injusta excusat a pœna, Menoch. *d. conf.* 230. numer. 37. & præsertim a pœna excommunicationis, cui non esse locum, si culpa facti, ob quod a canone requiritur inflata, minuatur ex circumstantiis, optimè concludit Covar. in *cap. Alma mater part. 1. §. 9. num. 2. in fin. de sent. excom. in 6.* Quare ad effectum revocationis censurarum sola credulitas exemptionis latet esset, dummodò excludatur ignorantia supina, crassa, seu affectata; quia cessat illatum fundamentum, quod est peccatum, & contumacia, sive contemptus clavium, sine quo censuræ non feruntur, Sperel. *dec.* 39. num. 3. & inducitur bona fides, ac tuta conscientia, necnon justissima præbetur excusatio a dolo, a peccato, a pœna, Farinac. *quest.* 97. a numer. 109. Alex. *conf.* 57. numer. 5. lib. 1. Afflic. *decif.* 328. numer. 2. Et hac de causa Sac. Congregatio Immunitatis in Faventina censurarum sub die 5. Aprilis 1661. declaravit, censuras de jure inflatas vigore canonis 15. Bullæ in Cœna Domini in Bagnacaballenses ob notoriam rebellionem a suo Episcopo, non sustineri propter justam eorum exemptionis a jurisdictione Episcopi credulitatem, quam habere potuerant ex literis Legati Ferrariensis, cujus jurisdictioni subjiciebantur.

63 Quod verò ad defectum processus hic præcipue resutare solet ex duobus: ex irrelevantia probationum, & ex defectu citationis. Ex irrelevantia probationum, ut si in materia impeditiois præstitæ in actu executionis credatur omninò ipsis Executoribus, ut per Bos. *de denunc. numer.* 12. ubi ait, quod id apud se nullam habet difficultatem, licet viderit multos pauperes vexari ex solis dictis satellitum, quod sequitur Farinac. *de carcer. & carcerat. quest.* 32. numer. 80. Ubi ex Alciato, & aliis id ampliatur, dicens eorum fidem non suppleri ex numero, & *de testibus quest.* 56. num. 376.

64 Solùmque eorum dicta adminiculata possunt admitti in levibus, non autem in gravibus, ut conciliando contraria, inquit Farinac. *d. quest.* 56. numer. 379. Et tunc demum possunt habere locum, si supplerentur ex dictis aliorum testium omni exceptione majorum, ac præstantissimæ fidei, ut advertit idem Farinac. *quest.* 62. num. 344. Neque admittitur supplementum probationum, earumque conjunctio, nisi in casu difficilis probationis, & in quo aliter veritas haberi non potest, in quibus terminis intelligi debet Chartar. *alleg. decif.* 88. numer. 29. & 30. dum citat Farinacium loquentem secundum distinctionem supra positam, cum dicta Doctorum recipiant interpretationem a juribus, quæ allegant. Et Alterius in casu Chartarii aderat dictum alterius testis de visu integerrimæ fidei, & contumacia, quæ juxta receptam praxim sufficiunt ad transmittendam inquisitionem, & ad condemnandum. Secus autem ubi adessent testes de auditu, & fama absque suis requisitis, cum potuerit habere originem ab ipsis satellitibus, & quæ non facit indicium ad torturam, tam de jure civili, quam canonico, Farinacius alios adducens, & materiam declarans *de indic. & tort. quest.* 47. numer. 15. & 16. cum seqq. secus autem, ubi aderit copia probationum, & factum prætenderetur publicum, & manifestum juxta doctrinam Butrii, sic distinguens in *capit. Veniens 1. num. 10. de testib.* Ubi quod hoc casu non habet locum regula, quæ non profunt singula, &c. firmatque Dec. in *cap. Cum causam numer. 30. de probat. Paris. conf.* 57. numer. 36. lib. 1. & Marchard. *de probat. concl.* 397. numer. 8. Immo constare debet, quod aliter veritas

Tom. VI.

haberi non possit ad hoc, ut eorum dicta aliquid relevent, idque aliter quàm per dicta satellitum, post Afflic. Follerium, & alios tradit Farinacius *dict. qu.* 56. num. 397.

Idque præcipue si ageretur de causis Confraternitatum laicorum, quæ uti merè laicales, & non habentes ullum jus Ecclesiasticum non gaudent privilegio fori juxta doctrinam Bart. in l. id quod pauperibus num. 34. C. de Episc. & Cler. Paris. *conf.* 34. numer. 2. lib. 4. Natt. *conf.* 62. numer. 6. Tiraquel. in *præf. de privil. & pie caus. col. 2. in princip.* Bobadil. *de Republ. lib. 2. cap. 18. num. 228.* quos latè prosequitur Ansal. *de jurisd. part. 2. tit. 11. cap. 14. num. 8. ubi numer. 10.* quod laicales, & profanæ de jure præsumuntur, quia esse Ecclesiasticum, & sub jurisdictione Episcopi non inest a natura rei, sicuti etiam dixit Rota in Mediolanensi bonorum 31. Maji 1649. coram Corrado.

Excluso autem privilegio fori Ecclesiastici clara resultaret injustitia censurarum; quia nunquam dici poterit læsa Immunitas, sive jurisdictio Ecclesiastica, prout requiritur ad hunc effectum ad textum in d. *capit. Quoniam*, ibi: *Super causis Ecclesiasticis, sive quæ ad forum Ecclesiasticum ratione personarum, negotiorum, & rerum, de jure, vel antiqua consuetudine pertinere noscuntur, de immunit. Eccles. in 6.* & secundum dictam Bullam in Cœna Domini loquentem per verba restrictiva ad ipsam jurisdictionem Ecclesiasticam in §. *nec non*; ibi: *sua jurisdictione Ecclesiastica secundum Canones.*

Et quo ad defectum citationis præterii alia a nobis 67 aliàs dicta, certum est, quod ad effectum excommunicationis debet præcedere citatio personalis, ut in specie plenè probat Felin. in *capit. Cum sit Romana numer. 14. de appell.* ubi Addens cumulat decisiones antiquas Sacri Palatii, & admittit Rota *decif.* 48. numer. 18. part. 4. tom. 2. rec. Et omissio citationis, & ordinis judicialis in declaratoria excommunicationis latæ sententiæ non operatur, ut quis remaneat excommunicatus ipso jure, ut declarat Aretinus *consil.* 163. numer. 12. & tradunt alii supracitati, præcipue Rota *d. decif.* 48. numer. 19. & 20.

Quia licet in promulgatione sententiæ declaratoriæ 68 non requiratur citatio personalis, certum tamen est requiri in discussione facti, per quod quis prætenditur incidisse in excommunicationem, ut expressè distinguit Roman. *d. conf.* 482. num. 6. ubi citat Gloss. in *Clem. presenti de censur. & declarat Felin. in cap. Cum non ab homine num. 10. de judic. & in cap. Rodolphus num. 41. de rescript.* & nos aliàs; quod præcipue locum habet in notorio facti transeuntis, non autem permanentis, conciliatore Farinacio *quest.* 21. numer. 88. & Sperel. *decif.* 48. num. 45. quia in facto potest Judex a testibus decipi. Ideoque reum citandum esse saltem ad videndum jurare testes, & examinari super facto, firmans in terminis declaratoriæ Clar. §. *fin. quest.* 31. num. 3. & clarissus Covarr. in d. *cap. Alma Mater, §. 9. num. 5. de sentent. excom. in 6.* Farinac. *quest.* 21. numer. 99. ubi de communi Chartar. *dec.* 38. & 39. & firmat etiam Ciarlin. *contr.* 147. num. 39. aliique relati a Rota *decif.* 110. num. 3. part. 1. div.

Maximè quando agitur de facto extra locum, & oculum Judicis, & non permanente, sed transeunte ut distinguendo ait Farinac. *loc. citat.* subdens, quod opinio contraria procedit in delicto notorio permanente, ac evidente evidentiæ facti, vel confessione partis, quod non est juris ordine probandum, Sperel. *dec.* 48. num. 45. & Scacc. *de judic. lib. 2. cap. 9. num. 43.* Et quamquam ex informationibus extrajudicialibus de consuetudine possit procedi ad sententiam, quod reus est contumax per Clar. §. *fin. quest.* 11. num. 3. & Farinac. *quest. item 11. num. 105.* Id tamen procedit in pœnam contumaciæ, ex qua legitimatur inquisitio, & confirmatur delictum. Et ideò non comprobatur, nisi in vero contumace, nempe in ea, qui fuit citatus personaliter, vel dixit, se nolle venire, vel latitat, Farinac. *quest.* 18. numer. 51. Rota post ejusdem consilia *decif.* 84. num. 18. & in terminis sententiæ excommunicationis tenent relati a Sperello *dec.* 48. num. 3.

Et nihilominus in criminalibus contra hujusmodi contumaces absentes non proceditur ad sententiam, prævia unica citatione domi dimissa copia, sed per affixionem prævio monitorio, & servatis quatuor terminis per diernum interstitia ad se expurgandum, & deinde elapsis saltem diebus triginta, in quibus non computantur dies itineris, proceditur ad diffinitivam Farinac. *dict. quest.* 11. numer. 43. & seq. dicens, ita se in praxi observasse, & vidisse observari in Provincia Romandiolæ, & tota Italia, Scacc. *de judic. lib. 1. capit. 92. numer. 3.* testans hunc

E

hunc

hunc esse stylum Urbis, Galliarum, & Flandriæ. De stylo Ferrariæ testatur Peregrin. Jannin. *inter cons. ejusdem Farinac. 85. num. 168.* Tulich. *littera F. conclus. 95. num. 78.* subdens, quod aliter non habetur pro citato, & sententia est nulla. Et in specie de praxi deveniendi ad declaratoriam excommunicationis juxta formam supra traditam Ricc. in praxi infordescentiæ in excommunicatione *par. 3. resol. 218. ubi num. 4.* ex Scaccia ponit præfatum terminum triginta dierum, alioquin absens, qui sic, ut supra, non fuit monitus, non potest dici contumax, Rot. *decif. 11.* ubi addens post consilia Farinacii, qui stylus, quando tendit ad decisoria, scilicet ad constituendum contumacem, & confessum, qui de jure non est, esset probandus formiter, & non per subscriptionem Notarii, qui processum conficit, Farinac. *cons. 86. num. 11. & seqq.* & probatus non relevaret, uti improbus denegans defensiones, Farinac. *d. cons. numer. 16.* hujusmodi citationis defectus suppleretur ex illius præsentia scientia, nisi contiterit, quod fuerit præcisa, & tempore citationis, ut requiritur per Caputaq. *decif. 116. num. 3. par. 1.* Uberr. *de citat. cap. 113. num. 149. & seqq. tom. 3.* Neque contrarium probant adducti per Guazzin. *def. 10. num. 32.* Quia loquuntur, quando reus est contumax; quod accidit, quando citandus latitat, aut fuit primò personaliter citatus, vel aliis modis, de quibus Genuen. in *pr. cap. 29. num. 12.* in quibus terminis loquitur etiam Spad. *cons. 115. num. 1. & 2. lib. 3.*

71 Et licet regula sit, quod a sententia excommunicationis non detur appellatio suspensiva, quia secum trahit executionem, neque idcirco impediri denunciatio excommunicati, & affixio edicti per textum in *cap. Per tuas de sent. excomm. Scacc. de appell. lib. 3. cap. 2. quest. 17. limit. 12. num. 1. 4. & seqq.* Ricc. in *pr. ser. Eccl. p. 4. ref. 18. & num. 2. cum pluribus seqq.* nullus tamen negat excommunicatum posse ab ea appellare, ejusdemque appellationem admitti ad effectum devolutivum adeò, ut Superior, ad quem provocatum fuit, possit illum absolvere, nec teneatur absolvendum remittere ad Judicem a quo, licet possit, si maluerit, ex traditis in *d. cap. Per tuas, §. nos igitur, & in specie Spicul. tit. de appell. §. in quibus num. 17.* Farinac. *quest. 101. num. 68.* & Scacc. *dict. limit. 22. num. 34.* declarantes, id procedere, quando Superior per viam appellationis cognoscit de toto negotio, secus autem si fuerit ad eum simpliciter reclamatum per modum querelæ, & Ricc. *d. ref. 18. numer. 5.* quare appellatio saltem ad effectum devolutivum semper admittitur etiam in terminis censurarum, Capel. Tolos. *decif. 299.* ibique Aden. in *fin. Rot. dec. 100. num. 3. part. 1. div. cum aliis, quos sequitur.*

72 Neque refragatur, quod Sperel. *d. dec. 48. numer. 42. par. 1. & dec. 160. num. 57. par. 2.* dixerit, hodie post declarationes Sac. Congregationis Immunitatis non dari, neque amplius admitti a declaratoria appellatione ad effectum suspensivum. Tum quia non excludit illius admissionem quoad devolutivum operantem, ut causa, & illius cognitio transferatur ad superiorem, ita ut possit excommunicatum, qui appellavit, absolvere juxta *d. cap. Per tuas, vers. verum de sent. excomm.* ipsumque appellantem in dicta causa eximat a jurisdictione Judicis, ad quem, *cap. Non solum, & cap. Si a Judice de appell. in 6.* Et tum quia præsertim declarationes Sac. Congregationis emanarunt in terminis Constitutionis Gregorii XIV. ob violatam Immunitatem Ecclesiæ. In quibus terminis etiam loquuntur litteræ a dicta Sac. Congregatione scriptæ Cardinali Magalotto Legato Ferrariensi, quod ne Legatus quidem possit abtque speciali facultate Summi Pontificis absolvere a censuris incurfis per violatores immunitatis Ecclesiæ; quare non sunt extra illam trahendæ ad generalem correctionem juris communis canonici. Neque tollunt cognitionem gravaminis in devolutivo, ita ut non possit appellantem eximere a jurisdictione Judicis a quo, & inde cognitio gravamine adire Summum Pontificem pro absolutione, saltem ad cautelam, quatenus esset necessaria. Alias enim tolleretur indirectè jurisdictio Legatis, aliisque Superioribus Ecclesiasticis concessa ex dispositione juris communis *cap. 1. de offic. leg. & cap. 2. eod. tit. in 6.* & forsan etiam ex peculiaribus facultatibus.

73 Et quamvis hoc limitetur in notoriis ex Franch. & aliis relatis a Sperel. *d. dec. 98. num. 43.* & Ricc. in *pr. d. resol. 18. num. 4. & resol. 27. num. 1.* hujusmodi tamen limitatio non solum intelligitur de notorio inexcusabili, quod nulla possit tergiversatione celari, ceu post Alter. *de censur. tom. 1. disp. 5. lib. 3. cap. 3. art. 2. litt. A.* & Suarez *cod. tit. disp. 3. sect. 15. vers. quod intelligo, & ita constaret,* declarat Ricc. *d. resol. 27. num. 2.* Unde

probato delicto non statim sequitur notorietas inexcusabilis; quia de qualitate notorietatis constare debet per testes examinatos, citata parte, & deponentes directè de visu suo, & totius populi, nec sufficiunt testes de auditu, ac de publica voce, & fama, Farinac. *quest. 21. num. 99. & seqq.* Ubi dat formam examinandi, & interrogandi super notorio, Seraph. *dec. 393. n. 15.* quare ad hunc effectum constare debet de delicto, de notorietate, de re inquisitis, & de inexcusabilitate. Sed etiam quia licet a notorio non detur appellatio secundum Gloss. in *d. cap. Cum sit Romana de appell.* nihilominus a sententia declarante factum esse notorium datur appellatio ex annotatis a Franch. in *cap. Pervenit 13. num. 13. & seq. de appell.* Felin. in *d. cap. Cum non ab homine sub num. 12. de judic. & post alios relatos, Scacc. de appell. lib. 3. cap. 3. quest. 17. limit. 4. num. 65.* Grat. *dec. 444. num. 29. & seq. Sperel. d. dec. 48. num. 44.* ac Ricc. *d. resol. 27. num. 3.* adeò ut satis, superque sit dicere Appello, quia non sum culpabilis, vel non fuit probatum, me incidisse in hanc censuram, sicut ex Baldo, & Felino ait Sperell. *d. num. 44.*

Non refragatur, quod absolutio ab hac excommunicatione sit reservata Summo Pontifici. Tum quia nunc agimus de cognitione causæ appellationis ob notorium gravamen, quod illatum fuisse patere debet, non autem de absolutione a censuris sine causæ cognitione. Tum quia Bulla in Cœna Domini loquitur de censuris ritè, ac rectè relaxatis, non autem de nullis, & injustis. Nam adversus illas appellans auditur, Abb. in *d. cap. Per tuas de sent. excomm. num. 3.* Navar. in *cap. Cum contingat 64. de rescript. remed. 2. num. 3.* Covar. in *d. cap. Alma Mater, §. 7. num. 5. de sent. excomm. cum aliis adductis per Anald. de jurisd. p. 3. tit. 8. cap. 6. num. 1.* Videatur præ cæteris Ridolphinus in *prax. judic. Audit. Cam. p. 1. c. 14. a n. 237.* & Genuensis in *sua prax. Neapol. d. c. 23.* quæ praxis quoad citationem aliquibus, teste ipso Genuensi, vix est dura. Ita enim ille ait *num. 19.* Decimo tertio sciendum est, quod in Curia Archiepiscopalis, quando aliquis incidit in aliquam censuram, nempe ob violationem immunitatis Ecclesiæ, vel alias causas, capta informatione, citatur ad dicendum causam, quare non debeat declarari excommunicatus ob prædictam causam. Et si non comparet, non excommunicatur, tanquam contumax, sed contra eum proceditur ad definitivam sententiam, & declaratur excommunicatus ex causa, ob quam fuit principaliter citatus; quæ praxis aliquibus fuit visa dura ex regula juris, quod contra absentes, & contumaces ex testibus lite non contestata receptis, non potest procedi ad definitivam, tot. tit. ut lite non contestata, *cap. omnia, cap. absente can. absens 3. quest. 9.* in contrarium est veritas. Nam ubi de periculo animarum agitur, potest procedi ad definitivam contra contumacem, vel absentem, etiam ex testibus receptis, lite non contestata, textus est notabilis in *cap. Quoniam frequenter, §. porò, ut lite non contest. Lap. alleg. 10. Marian. Socin. in d. cap. Quoniam fall. 58. juncta fall. 8.* Præpos. in *cap. de accusationibus 3. qu. 9.* Et quando excessus est exemplaris, solet Curia Archiepiscopalis in prima citatione, sive monitorio præfigere competentem terminum ad dicendum causam, quare non debeat declarari excommunicatus, & quod intra eundem terminum, vel alium competentem valeat citatus allegare, deducere, & probare quidquid vult, potest, & intendit; quare non debeat declarari cum comminatione, quod dicto termino elapso, si nihil deduxerit, prima die juridica compareat ad videndum se declarari excommunicatum, & pro excommunicato publicè denunciari, decerni, & affigi per loca solita, & consueta Civitatis, ipso ulterius non monito, nec citato, nisi quatenus opus fuerit, & expediret, & ad valvas Ecclesiæ Metropolitanae, &c. Datum, &c. Et postea ipso non comparente, instante Fisco, proceditur ad declarationem, & affixionem cedulorum. Ita Genuensis.

Ex quibus constat ejusmodi praxis durities, & rigor contra integrum titulum, ut lite non contestata, *can. omnia, & can. absente, & can. absens 3. quest. 9.* At nihilominus illam servandam esse jam diximus, & tradit Ridolphinus loco allegato.

CONSULTATIO XIX.

De invaliditate, & injustitia censurarum Ecclesiasticarum, deque appellatione ab illis, aliqua in pravi non spernenda pro Episcopis, aliisque Prælatibus Ecclesiasticis, tum ex jure communi, tum ex Sac. Concilio Tridentino.

In cap. Sacro de sentent. excomm. prohibetur, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam promulgare præsumat, nisi competenti admonitione præmissa, & præsentibus personis idoneis, per quas, si necesse fuerit, probari possit monitio. Quod si contra præsumpserit quisquam, etiamsi aliàs iusta sit excommunicationis sententia, ingressum Ecclesiæ per mensem unum sibi noverit interdictum: alia nihilominus pœna multandus, si visum fuerit expedire.

Ex hoc textu sententia excommunicationis dicitur injusta tribus modis, de quibus plenè habetur in cap. Episcopus, §. si ergo, & cap. Non debet, §. cum ergo 11. quest. 3. & in cap. Cum medicinalis de sent. excomm. Primò enim dicitur injusta ex causa, idest quando non subest legitima, aut vera, ut patet in d. cap. Sacro: ibi: absque manifesta, & rationabili causa. Secundò ex animo, scilicet quando fertur potiùs ad vindictam, quam ad correctionem. Nam quod severiùs castigare necesse est, non plectatur sæviendis animo, sed mendendi, can. odio 86. d. Tertio ex ordine, scilicet quando competens monitio non præcessit, ut in d. cap. Sacro. Sicut enim citatio prærequiritur ad alias sententias; ita etiam monitio ad sententiam excommunicationis; quia excommunicatio fertur propter contumaciæ perseverantiam, can. nemo 2. 11. qu. 3. Undè monitio requiritur, ut a contumacia desistat, ut per Butr. in d. cap. Sacro num. 2.

Dicitur autem monitio competens, idest trina, can. de illicita 24. quest. 3. & cap. Contingit de sent. excomm. Si tamen Prælatus excommunicaret subditum unica tantùm monitione præmissa, non incurreret pœnas d. cap. Sacro, & quandoque expedit ita fieri secundùm Innoc. ad d. cap. num. 1. arg. cap. Tuæ ut lit. non contest. & can. 1. in fin. 4. quest. 5. quoniam ex causa monitio arbitraria est, ut si partes patratæ sint ad arma, & admonitione Episcopi supervenientis nollent a pugna desistere, idèò ad refrænandas ipsas statim excommunicat omnes pugnantes, utique ab omni pœna excusabitur, arg. l. nequissimum, ff. de usufr. & notatur in cap. Statuimus, §. 1. de offic. deleg. in 6. Plerumque enim nec tempus, neque locus patitur plenius deliberandi consilium, l. 1. ff. de exercit. act. Et propterea d. c. Sacro, cautè non dixit trina, sed competenti, quasi dicat arbitraria, argum. cap. fin. de transact. Felin. in d. c. Sacro num. 4. Ubi aliis relatis concludit, Prælatum posse excommunicare non præmissa monitione, quando periculum est in mora.

Id tamen locum habet, si excommunicatio feratur pro culpis præteritis, secus verò si pro culpis futuris; quia tunc nulla requiritur monitio, ut in d. cap. Sacro declarant Innoc. num. 1. Ostien. eod. num. & Felin. num. 5. Nec procedit, si excessus sit notorius, quia tunc nulla requiritur monitio, dummodò tamen constet de contumacia, sive sit notoria. Tunc enim supervacua est admonitio cap. Venerabilibus, ff. porrò, ibi: secus autem si de contumacem consteatur, vel aliàs de sua contumacia constet, de sent. excomm. in 6. Aretin. cons. 165. num. 9. Si verò non constat de contumacia, monitio est necessaria, etiam in notoriis, ut post Innoc. Ostien. Butr. & alios concludit Felin. eo loco num. 3. Cum enim excommunicatio ab homine feratur, tantummodò contra perseverantem in contumacia, semper requiritur admonitio, ut a contumacia desistat, quantumcumque delictum sit notorium, ut probatur in cap. Illicita 24. quest. 3. ubi delictum supponitur manifestum, & tamen requiritur trina monitio, vel una pro omnibus peremptoriè, ut si parere noluerit, adversus eum quasi in contumacem iudicari possit, ut dicitur in d. cap. Sacro, & notat Glos. in cap. Cum medicinalis, v. causam, de sent. excomm. in 6. & sic ponderatur contumacia, quæ insurgit post monitionem, licet delictum sit manifestum, de quo alias. Neque etiam requiritur monitio, si excommunicatio feratur ad sui juris defensionem; quia tunc Prælatus potest vim propullare, & jus suum tueri armis spiritualibus, ut cap. Dilecto de sent. excomm. in 6. de qua re nos alibi; quo in casu nulla requiritur causæ cognitio, aut monitio, quia non procedit, ut Judex, sed ut pars, Innoc. in cap. Venerabili num. 4. ibique Butr. num. 10. de censib. quos sequitur Felin. in d. cap. Sacro num. 6. Lap. al-

Tom. VI.

leg. 73. num. 3. minusque id requiritur in Prælato Regulari. Unde si Monachum excommunicat non præmissa monitione, & non in scriptis, non incidit in pœnam interdicti per mensem ab ingressu Ecclesiæ, de qua in d. c. Sacro, ut concludit Felin. ibid. num. 7. per textum in c. 1. de sent. excomm. in 6. & Lapum alleg. 73. ubi videtur loqui de culpis futuris, sed in alleg. 13. pro culpis præteritis, ait, Prælatum, qui excommunicavit religiosum monitione non præmissa, non excusari ab errore juris, neque ab irregularitate, si sic suspensus ignoranter celebravit; quia, licet excusetur, tamen quoad extenuandam gravitatem delicti, non quoad tollendum delictum ex toto. At Gregorius XIII. audita relatione Congregationis, dixit Prælatum regularem, qui non præmissa monitione, protulit sine scriptis contra subditum sententiam excommunicationis per viam præcepti, hoc modo. Præcipio tibi sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ad cautelam absolvendum esse, & de cætero servandam consuetudinem Religionis. Dictum verò Regularem Prælatum non comprehendit d. cap. Sacro, & cap. 1. de sent. excomm. in 6. iudicatum fuit.

Extra hos casus, aliosque hujusmodi, non debet quis excommunicari, nisi monitione præmissa, & monitio debet esse trina, vel una pro omnibus cum aliquot dierum competentibus intervallis, ut est decretum in cap. Constitutionem, §. statuimus de sent. excomm. in 6. & notant in d. cap. Sacro Butr. numer. 10. Felin. numer. 1. cujus praxim ponit Covarr. in cap. Alma mater de sentent. excomm. in 6. par. 10. §. 9. numer. 5. viderit, moneo te ad hoc faciendum, vel non faciendum intra quindecim dies, quorum quinque pro prima, quinque pro secunda, & reliquos quinque pro tertia monitione assignamus. Itaque debent assignari dies pro singulis arbitrio Judicis, ut non minus una dies; & communiter duo assignantur. Vide Menoch. de arb. cas. 545. num. ult.

Quod si monitio non præmittatur, non propterea excommunicatio redditur nulla, nisi in casu cap. Statuimus de sent. excomm. in 6. cum scilicet excommunicatio fertur in participantes cum excommunicato, & ita intelligitur Glossa 2. in d. cap. Sacro in fine, ut ibidem declarat Felin. num. 2. post alios, ac Federic. de Sen. cons. 11. numer. 1. & 7. ac 10. quibus in locis firmat, excommunicationem lataam, non præmissa trina monitione, non esse nullam, sed injustam, & idèò timendam; quod etiam tenet Rota decis. 7. num. 1. de sent. excomm. in novis. Ratio autem est, quia vis excommunicationis non ab admonitione, aut ordine iudiciario, sed a clavibus Ecclesiæ, & jurisdictione ferentis dependet, quæ tam in delegato, quàm in Judice Ordinario esse potest.

Et notandum primò est ex cap. Romana de sentent. excomm. in 6. quod nec in specie, neque in genere pro culpis præteritis, vel præsentibus Judices Ecclesiastici ferre debeant censuras sine competenti monitione, aliàs sententia est injusta.

Secundò, quod dicitur in d. cap. Sacro de modo ferendi sententiam excommunicationis, idem etiam in aliis censuris, scilicet suspensionis, & interdicti observandum est, ut non ferantur sine monitione, ut supra, c. Reprehensibilis de appell. cap. Statutum de sent. excomm. in 6. Sayr. lib. 1. cap. 12. & Suarez disp. 3. sect. 12. num. 4. Verùm pœna, de qua in d. cap. Sacro, scilicet interdicti ab ingressu Ecclesiæ, non incurritur nisi in illo casu, quando fertur censura excommunicationis, non servata dicta forma prævia, & non procedit contra ferentem sententiam suspensionis, vel interdicti, Suar. disp. 37. sect. 1. num. 3. Bonac. de censur. suspens. qu. 5. pun. 1. §. 1. num. 2. Tolet. lib. 1. cap. 48. §. octava, quamvis alii contra teneant apud Bonacinam, scilicet Felinus, Henriquez, & Alterius.

Tertio, quod interdictum illud, seu pœna, de qua in d. cap. Sacro, non procedit contra Episcopos, quia de illis non est facta mentio, cap. Quia periculosum de sent. excomm. in 6. Sayr. lib. 1. cap. 13. num. 15. & Suar. d. disp. 37. sect. 1. num. 3.

Et quartò, quod non prærequiruntur monitiones, quando fertur præceptum sub censura ipso facto incurrendo in casu contraventionis cap. reprehensibilis de appell. Suar. disp. 3. sect. 8. num. 5. Sanch. in decal. lib. 6. cap. 4. numer. 50. qui dicunt procedere, sive illud præceptum sit speciale ab homine extrajudiciale, sive generale a jure, quia illud præceptum satis monet. Sed neque requiritur monitio ad sententiam declaratoriam censuræ incurse, sed requiritur tantùm una citatio ad defendendum causam, quare non debeat declarari, utque non feratur in inauditum, nisi in contumaciam, Gloss.

in d. cap. Sacro, v. confiterit de sent. excom. & in Clem. presenti eod. v. de cens. ac Genuen. in prax. capit. 20. numer. 16. Hastenus de injustitia excommunicationis ex causa, ex animo, & ex ordine in terminis juris communis.

- 11 Verum ex jure novissimo S. Concilii Tridentini. Hac tria non sufficiunt, sed requiruntur, ut excommunicatio in subsidium feratur. Nam Sancta Synodus animadvertens excommunicationis gladium, si temerè, aut levibus ex rebus incutitur, magis contemni, quam formidari, præcepit omnibus Judicibus Ecclesiasticis, ut in causis civilibus abstineant se a censuris, ubi exequutio realis, vel personalis propria autoritate ab ipsis fieri poterit; quod si hujusmodi exequutio non possit fieri, sique erga Judicem contumacia, tunc eos etiam anathemate arbitrio suo ferire possit. Sed & in causis criminalibus ita demum censuris uti liceat, si exequutioni reali, vel personali faciliè locus esse non possit, & delicti qualitas, præcedente bina saltem monitione aliam per edictum id postulet, *in cap. 3. sess. 25. de reform.* Quare gravissimam omnium Excommunicationis poenam considerantes Patres, præcipuè Origenes *homil. 9. in Hieremiam*, non nisi ex gravissima, & publica causa, & in contumaces dumtaxat adhibendam tradiderunt.
- 12 Ex his verbis primò colliguntur tria requisita ad hoc, ut quis possit justè excommunicari. Primum est, ut præcedat monitio saltem bina, & ita hac in parte reciditur a dispositione juris communis, quod regulariter trinam requirebat, vel unam pro omnibus cum competentibus dierum intervallis, ut dictum est supra. Item ex Concilio sufficit monitio, etiam per edictum, cum tamen ex jure in veteri debeat fieri personaliter, ut determinat Innoc. *in cap. Si adversarius num. 1. de eo, qui mit. in possess. in caus. re. ser. Rot. dec. 28. num. 5. de appell. in antiq. nisi in quatuor casibus.* Primus est, quando excommunicatus latitat, vel in fraudem se absentat, *Rot. in nov. dec. 11. in fin. de dol. & contum.* Secundus, quando semel fuit citatus personaliter, ut *in dec. un. de fer. in nov.* Tertius, quando monitio, vel citatio ad domum pervenit ad notitiam citati. Quartus, quando fuit malè absolutus, & agitur de reincidentia, *Rota dec. 7. de sent. excom. in nov. Covar. in d. cap. Alma Mater in par. 1. vel. §. 9. de sent. excom. in 6.*
- 13 Secundum requisitum ex dicto S. Concilio ad hoc, ut quis possit justè excommunicari pro causa civili, est contumacia, veluti si peremptoriè citatus coram Judice renuit comparere, de justitia responsurus, vel quia justus, ut intra talem diem centum Titio solveret, ad quæ illi ex causa depositi tenebatur, facere recusavit, ut declarat Glos. *in cap. Cum medicinalis, v. caus. de sent. excom. in 6.* quod ex jure veteri sancitum erat, ut *dist. can. nemo 2. 11. quest. 3. & alibi.* Et in causis criminalibus præter contumaciam exigitur, ut delicti qualitas id postulet, quia pœna excommunicationis nulla est major in Ecclesia, *can. Corripiantur 24. quest. 3. & can. non affirmamus quest. 1.* Illa enim separat a corpore Christi, quod est Ecclesia *cap. penult. de sent. excom. & in can. Engeltrudam 3. qu. 4.* Et ideò non infligitur, nisi pro culpa mortali cum contumacia *d. can. nemo 2. 11. qu. 3. Capel. Tholof. dec. 98.*
- 14 Tertium requisitum est, ut censura in subsidium feratur, scilicet ubi fieri non potest exequutio realis, vel personalis, five causæ sint civiles, five criminales; quod jure communi cautum non erat. Quin potius ordine inverso primo utendum erat gladio excommunicationis, eoque non proficiente, in subsidium deveniendum erat ad capturam, seu personalem distractionem, *cap. Odoardus, ibique Abb. in 1. & 2. not. de solut.*
- 15 An autem excommunicationes latæ ab Episcopo non servata forma *d. cap. 3. sess. 25.* sint ipso jure nullæ, vel invalidæ, Sac. Congregatio ejusdem Concilii Interpres consulta respondit, esse validas, & excommunicatum indigere absolute, per ea, quæ tradit Abb. post Glos. *in cap. 1. de excess. Præl. & Felin. in cap. Rodolphus nu. 26. de rescript.* excommunicationem latam sine citatione, vel monitione, vel ejus ordipe non servato, tenere quamvis sit injusta. Placuit tamen S. Congregationi, ut per privatas literas moneretur Episcopus, validam esse excommunicationem, curandum tamen illi imposteriorum, ut omni diligentia fervetur forma Concilii de hac materia, vide *can. Si quis frater cum præcedenti, & sequenti 11. quest. 3.* Sed quid tum fiet, si injustè excommunicatio decernatur? Audi Gregorium *homil. 26. in Evangelia: Sub magno moderamine Pastores Ecclesie, vel solvere studeant, vel ligare. Sed utrum justè, vel injustè obliget Pastor, Pastoris tamen sententia gregi timenda est, ne is, qui subest, & cum injustè forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur.*

Deinde colligitur ex *cit. cap. 3. §. sanè*, excommunicationis materiam, & illius cognitionem ad Ecclesiasticos Judices pertinere, privativè ad judices laicos. Idem habetur ex *can. corripiantur*, cum Gloss. 1. 24. *quest. 3. c. Cum ad Ecclesiarum*, ubi etiam Gloss. 1. *de Offic. Ordin.* Nam excommunicatio mucro Episcopi dicitur, gladius Ecclesiasticus, spiritualis defensio, & nervus Ecclesiasticæ disciplinae, *can. vifis 16. quest. 2. cap. Dilecto de sent. excomm. libr. 6.* cujusque ulum fuisse in Ecclesia, etiam temporibus Apostolorum, patet ex *Matth. 28.* Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus. Et 1. *ad Corinth. 5. tradidit eam Sathane in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Nostri Jesu Christi;* quam quidem poenam non modo, ut incestuosus ille a dæmone obsessus miserabiliter cruciaretur, esse intelligendam, sed etiam, ut a communicatione fidelium haberetur abscissus, Patres omnes consentiunt, Tertull. *de pudic. cap. 15.* Ambros. *lib. 1. de pœnit. cap. 14.* cum aliis relatis a Baronio in annum 57. ubi Spondanus *numer. 4.* & simili excommunicationis modo per traditionem Sathane usus alibi Paulus adversus Alexandrum, & Himenæum, qui a fide exciderant ad *Galat. 1.* Undè excommunicationem verè efficacem, & metuendam esse, asserunt Clemens Romanus *can. Apostol. 10. 11. 12. 29. 31. & Constit. Apostolic. lib. 2. cap. 21. cap. 41. & 47.* Origenes *homil. 7. in Joannem, & homil. 21. & 11. in Hieremiam, & tract. 35. in Matth. Petrus Alexandrinus can. 4. & 5. ac 7. Eusebius Cæsariensis hist. Eccles. lib. 6. cap. 27. Concilium Nicenum can. 5. Antiochenum can. 6. Sardicense can. 13. & 14. Basilus Magnus Episc. 47. ad Athanasium, Gregorius Nyssenus orat. adversus eos, qui ægrè ferunt reprehensiones, Joannes Chrysostomus contra Gentiles de Babylona martyre, & lib. 3. de Sacerdotio, & in prioris ad Corinth. Episc. orat. 15. Palladius histor. sanct. Patr. cap. 40. Synesius Episc. 12. & 58. ad Episcopos, Joannes Cassianus libr. 2. institut. capit. 16. Cyrillus Alexandrinus, & Ægypti Synodus Episc. ad Nestorium, Sozomenus libr. secundo cap. 25. Theodoretus Eccles. hist. lib. quinto capit. 17. & in capit. 5. prioris ad Corinth. Concilium Chalcedonense ad 3. Episc. ad Valentinianum, & Marcianum Imp. Olympiodorus in cap. 3. Ecclesiast. Episcopi Orientales Episc. ad Simmachum Papam, Justinianus Imperator in auct. de Sanctis Episcop. §. omnibus, & in auct. de monach. & Asceteriis, & in auct. quomodo oportet Episcop. & Cler. §. si quis autem, Constantinus Scholasticus in proem. suarum collectionum, Isechius lib. secundo in Levit. cap. 10. Antiochus *homil. 122.* Joannes Damascenus orat. de Transfigur. Domini, Nicephorus Cartophylax Episc. ad Theodosium Monach. Theophylarus ad cap. 16. Matth. & ad cap. tertio poster. ad Thessal. Euthymius ad cap. 18. Matth. Joannes Zonaras tom. 3. Michael Clycas par. 4. annal. Nicephorus Callistus lib. 6. cap. 33. & lib. 13. cap. 33. & lib. 14. cap. 3. Emanuel Malaxus in hist. de Patriarch. Constantinop. cap. 9. de Maximo.*

Ex Patribus Latinis, Tertullianus *in apolog. cap. 39. 17. & libr. secundo ad uxor. de matrim. Cum gentilib. cap. 3. & advers. Marcion. lib. 4. cap. 24.* Calixtus Episc. 2. Fabianus Episc. 1. Cyprianus Episc. 28. & Episc. 55. & Episc. 62. Sixtus Secundus Episc. 2. Eutythianus apud Gratian. 23. *quest. 8.* Concilium Elibertanum cap. 8. Arelatense primum cap. 16. Arelatense secundum cap. 8. Carthaginense primum cap. 14. Ambrosius lib. 1. de pœnit. cap. 14. & de jejuniis cap. 22. & lib. secundo offic. capit. 27. Syricius Episc. 1. cap. 3. Hieronymus Episc. 1. ad Heliodorum cap. 7. & Episc. ad Demetriadem cap. 10. & Episc. 53. ad Riparium & ad cap. 18. Matth. Concilium Carthaginense quartum cap. 73. Augustinus de fide, & oper. cap. quinto & contra adversar. leg. & Prophet. lib. 1. cap. 17. & tract. 50. in Joannem, & ad Psalm. 54. Concilium Toletanum primum cap. 15. & 16. Innocentius I. Episc. 31. quæ est ad Arcadium Imperatorem, Paulinus Presbyter Mediolanensis in vit. Ambrosii, Cœlestinus I. Episc. 6. ad Joan. Episcop. Antiochen. Concilium Arausicanum cap. 11. apud Gratian. 11. qu. 3. ibidem, & apud Burchardum, Leo I. Episc. 89. ad Episc. Viennensis Provinciae cap. 6. Prosper. de vit. contempl. lib. 2. cap. 7. Eucherius Lugdunensis ser. 3. post 3. Dominic. Quadrage. Faustus Reginensis serm. ad Monachos, Gelasius Episc. 8. ad Episcop. per Dardan. & Illyric. constit. Symmachus apologet. ad Anastasium Imper. Concilium Agathense cap. 3. Eucherius Gallus lib. 3. Reg. cap. 17. Primasius lib. 3. in Apocal. Benedictus Abbas cap. 24. Regulæ, & cap. 26. Justus Orgelitanus in Cantica, Concilium Turonense secundum cap. 21. Lugdunense capit. 4. Bracharense primum cap. 33. Martinus Bracharensis in capitulis grecarum Synodorum cap. 36. Gregorius Magnus *homil. 26. in Evangel. & lib. 3.*

lib. 3. Ep. 24. Concilium Antifiodorense cap. 39. Audoenus Vita S. Eligii lib. 2. cap. 19. Concilium Toletanum 11. cap. 6. Beda homil. in die Petri, & Pauli, & historiae Anglicanae lib. 3. cap. 22. Zacharias Papa Epist. ad Bonifacium, Concilium apud Palacium Vernis cap. 9. Ambrosius Ansbertus in Apocal. lib. 5. cap. 11. Carolus Magnus lib. 1. legum cap. 36. & lib. 5. cap. 23. & lib. 6. c. 140. Concilium Cabilonense secundum cap. 25. Eugenius Secundus decreto 1. Vualfridus Strabo de reb. Ecclesiast. cap. 17. Rabanus Maurus ad cap. 13. Hieremie, Concilium Vvromaticense cap. 13. Metense cap. 7. & cap. 8. Arnulphus Imperator in Synodo Triburienfi cap. 3. Regina Prumiensis lib. 2. annal. de anno 866. Radulphus Flaviacensis in Levit. lib. 18. cap. 4. Smaragdus ad cap. 28. Regulæ Benedicti, Synodus Rhemenfis c. 12. Osbertus Anglus vitæ S. Dunstani cap. 13. Radulphus Ardens Dominica 1. post Pascha, Petrus Damianus Ep. 2. ad Gregorium VII. Gregorius VII. lib. 4. Ep. 2. Anselmus ad cap. 18. Matt. & Ep. 8. quæ est ad Guilelmum Abbatem, Ivo Carnotensis Epist. 98. Hugo Victorinus de Sacram. lib. 1. cap. 26. Bernardus Epist. 303. ad Ludovicum Regem Francorum, Petrus Lombardus lib. 4. dist. 18. Richardus Victorinus de ligandi, & solvendi potest. cap. 11. Frider. Imper. in auth. from quæcunque Cod. de Episc. & Cler. Alexander III. Epist. ad Bononienses, Hildegardis lib. 2. visione 6. Concilium Lateranense sub Alexandro par. 1. cap. 24. Innocentius III. Nidrosiensis Archiepiscopo, Concilium Lateranense sub Innocentio cap. 47. Saxo Grammaticus hist. Danicæ lib. 11. Concilium Alemanicæ cap. 6. Guillelmus Alyernus Parisiensis de Sacram. Ordin. cap. 11. Alexander Alensis par. 4. quæst. 22. art. 2. Thomas Aquinas in supplemento 3. par. quæst. 22. art. 1. & d. cap. 11. Apocal. Bonaventura par. 1. centilog. cap. 27. Nicolaus Lyranus ad cap. 18. Matth. Ludolphus Carthusianus Vitæ Christi p. 2. cap. 1. Thomas Argentinensis lib. 4. dist. 18. quæst. 1. art. 1. Thomas Vvaldensis tom. 2. de Sacram. pœnit. cap. 145. Laurentius Justinianus serm. in Dominica de ramis palmarum, Dionysius Carthusianus ad cap. 18. Matth. Gabriel Bielius lect. 26. in Canonem, Albertus Crantzius in metropoli lib. 3. cap. 10.

18 Sed ad quid hæc, & alia hujusmodi? Ut luce clarius appareat, quàm temerè sola mentis caligine, & catholicæ Religionis, ac jurisdictionis Ecclesiasticæ odio non solum hæretici, sed etiam Pseudopolitici asserant, excommunicationem esse recens figmentum, nec licere Prælati in quemquam, quantumvis contumacem favire excommunicationis gladio.

19 Hoc anathematis non bruto fulmine percussis sæpiùs fuere Imperatores, Reges, aliique Principes. De Theodosio Imperatore ob cladem Theffalonicensis a S. Ambrosio ab Ecclesia repulso post Augustinum lib. 5. de civit. cap. 25. Ambrosium Ep. 28. ad Theodosium, referunt annales Baronii anno 390. Ubi Spondanus num. 1. 2. & 3. de Philippo Imperatore, qui post baptismum deliquit, cum ab Ecclesiæ jure deberet esse extorris, idem facta exomologesi publicè in Ecclesia, Fabiano Papa aliter eum ad preces cum reliquis celebrandas postrema vigilia Paschatis admittere recusante, magnæ pietatis exemplo lacrymis delictum diluit, Eusebius lib. 6. histor. cap. 25. Baronius anno 246. ubi Spondanus nu. 2. Sicuti etiam Innocentius Papa Archadium, & Eudoxiam conjugem a communione Ecclesiæ rejecit ob facinora in Joannem Chryostomum perpetrata, ut post Nicephorum, & alios refert Baronius anno 407. ubi etiam Spondanus num. 7. ac etiam Anastasius Imperator a Symmacho Papa excommunicatus ex eodem Baronio anno 502. num. 3. Sic quoque Henricus Imperator a Gregorio VII. ab Alexandro III. Federicus Lab Innocentio III. Otho III. a Gregorio IX. & Innocentio IV. Federicus II. ab Joanne XXII. & Clemente VI. Ludovicus IV. Bavarus, quos etiam iidem Pontifices imperio privaverunt, & alii ab aliis apud historicos passim. Illud sanè horrendum fuit anathema, quod Theodorus Papa, ad sepulchrum S. Petri accedens, de sanguine Christi ex calice distillato in attramentum depositionem Pyrrhi olim Monothelitarum Patriarchæ excommunicati conscripsit ex Baronio in annum 648. ubi Spondanus num. 2. Simile quoque factum legimus apud Græcos in octava Synodo œcumenica adversus Photium intrusum in Ecclesiam Constantinopolitanam ex actis ejusdem Synodi, & apud Baronium anno 869. nu. 5.

20 Ne igitur Magistratus sæculares ex eo decreto cap. 3. sess. 25. ansam arripere sibi aliquam jurisdictionem vindicandi in materia excommunicationis, providè S. Synodus statuit per hæc verba: *Nefas autem* (hoc est impium, & execrabile, quo nefari quidem liceat) *seculari cuilibet magistratui prohibere Ecclesiastico Judice, ne quem excommunicet, aut mandare, aut latam excommuni-*

cationem revocet sub prætextu, quod contenta in præsentis decreto non sint observata, cum non ad sæculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.

At nihilominus cum in Curia Parlamenti Dolensis relatum esset a Regis Secretario, quo Concilii Tridentini decretis interdictus, & prohibitus erat usus gladii excommunicationis pro contumacia, & executione sententiarum Ecclesiasticarum, quotiescumque executio realis, vel personalis fieri possit, & quod ejus Majestas, ut tam sancto decreto effectum daret, voluerat, ut omnes sententiarum Ecclesiasticorum Judicium, quæ ipso jure deberent executioni mandari, non obstant appellatione suspendantur, donec obtentum sit mandatum in Curia dicti Parlamenti, in qua declarabitur, an sit locus executioni reali, vel personali. Prohibuit Senatus Curie, ne aliqui se censuris, non servata dicta, forma lacefferent, sub pœnis, &c. Sac. Congregatio Concilii censuit, hoc decretum convellere jurisdictionem Ecclesiasticam contra veteres Canones, contra Concilium, quod dedit hoc arbitrium Episcopis, contra Bullam Cœnæ Domini, quæ eos excommunicat, qui quomodolibet impediunt jurisdictionem Ecclesiasticam. Regem, vel Senatam non potuisse sibi quicquam jurisdictionis vindicare in materia excommunicationis. Siqui autem in ea abusus irrepserint, debuisse consulere Pontificem, ad quem solum spectat eos tollere, ut decreto ejusdem Concilii sancitum est eadem sess. 25. in fin. de recipien. & observan. Ideoque scriptum fuit Nuncio, alloqueretur Regem, ut iste juberet revocari hoc edictum, & aboleri, & abradi de libris, in quibus scriptum est. Quod si Rex difficilem se ostenderet, diceret expressè, Sanctissimum, si viderit Regem non providisse, coactum iri exercere potestatem spiritualem contra Senatam Dolensem.

Porrò si Judex voluerit excommunicare contumaces ex d. cap. 3. sess. 25. est necessarium, ut constet ex actis per relationem Nuncii, realem, vel personalem executionem fieri non posse, nec sufficit id extra Judicium liquere. Quia cum excommunicatio sit pœnarum gravissima, tunc demum a Judice ferri permittitur in contumaces, cum nulla alia illis remedia profunt. Non enim feveriora sunt adhibenda, cum leviora sufficiunt. Itaque, si posset adversus reos fieri realis, vel personalis executio, non esset deveniendum ad excommunicationem. Non esse autem locum reali, vel personali executioni videtur necessarium, quod constat ex actis, ad hoc ut Judex ritè adhibere valeat excommunicationis remedium. Non enim Judex ex seipso aliquid judicare debet, sed ex auditis, visisque apud acta judiciorum, Glos. in cap. 1. de offic. Ordin. & Bartol. in l. 1. num. 4. C. ut quæ des. advoc. part. Jud. & etiam notoria, quæ nulla indigent probatione can. de manifesta 2. qu. 1. cap. Evidentia de accus. & l. 1. ff. de in integr. rest. debent tamen constare Judici, ut Judici, ex actis esse notoria, Felin. in cap. Pastoralis num. 23. de offic. Ordin. ubicumque non licet procedere ad actum, nisi aliqua præcedant, constare debet illa præcessisse, ut actus gerit validè possit, nec statuer assertioni agentis, ut probat Alex. conf. 101. num. 6. vol. 1. ubi ait, non stari assertioni Principis alicujus bona ob rebellionem publicantis, nisi de rebellionem constet, & notant Doctores in l. Si forte, ff. de cast. pec. Notandum autem est hoc decreto ex S. Congregatione Auditores Rotæ non comprehendit.

Item licet censuræ de rigore relaxari possint in reum 23 contra quem executio realis, vel personalis fieri non potest, etiamsi alter reus similiter in solidum obligatus solvendo sit, & contra eum executio facilis sit; quia quando duo sunt obligati in solidum, sunt etiam duæ principales obligationes parit potestatis, l. si reus, & l. eadem in fin. C. de duob. reis, nec una dependet ab altera, atque aded concurrentibus in unum requisitis a Concilio, & secundum formam obligationis, censurarum relaxatio fieri poterit contra eundem. Et ubi sunt plures rei, creditor potest exigere debitum, a quo voluerit, l. 2. C. de duobus reis, nec auferenda ei est hæc electio l. exprimere eod. tit. sed auferretur, si ommissa via censurarum contra unum, teneretur invitus alium excutere.

Æquius tamen videtur, & proprius ad mentem Sac. Concilii, ut, quando alter correus solvendo est, & contra eum executio fieri potest, ablineat Judex a censuris contra alterum; quia cum re inspecta una tantum sit obligatio correorum l. 3. §. ubi duo eod. tit. Et actio, quæ ex obligatione oritur, sit jus prosequendi, quod sibi debetur, inst. de act. in princ. Sufficere debet creditori, ut a quocumque sibi obligato debitum consequi possit, ut ab actione subsidiaria, quæ ultimum affert præsidium, excludatur arg. §. sciendum inst. de satisf. tut. Ergo similiter Judex abtinebit a censuris, quæ dum-

Sumtaxat in subsidium decernuntur, etiam in vim obligationis Cameralis ex Constitutione B. Pii V. 113. incip. *Inter illa*. Confirmatur, quia per Concilium quoadmodumque in una causa potest aliter fieri executio contra reos, a censuris abstinendum est *d. cap. 3. §. In causis verò*. Ac quando pro eodem debito duo sunt obligati in solidum, una causa est, & una obligatio. Et ita declaravit S. Congregatio Concilii, quæ etiam declaravit cum pensionarius non esse necessariò servandam diligentiam, quam requirit *d. cap. 3. sess. 25*. Hi enim vigore clausulæ in literis Apostolicis insertæ, *elapso termino incurrant*, quod verbum importat excommunicationem ipso jure, Tiraquel. *in l. Si unquam numer. 145. §. seq. C. de revoc. donat.* lata jam a Papa sententia excommunicationis, statim illam incurrunt, cum non agatur amplius de illis excommunicandis, sed tantum de declaratoria in eos ferenda, ut proinde Auditor Cameræ, & quilibet alius inferior non potest non exequi sententiam, & licet Concilium dicat *in procedendo*, id intelligitur quando Judex ex se procederet, non quando Papa jam excommunicavit. Id ipsum etiam declaravit, si obligatio contineret præceptum de solvendo sub pœna excommunicationis ipso jure secundum antiquam formulam, scilicet non intrare tunc decretum Concilii cum in hoc casu non agatur de irroganda excommunicatione, sed de declarando tantum jam irrogatam fuisse legitime, sicque sit declaratio excommunicationis jam incursum.

25 Eadem S. Congregatio declaravit, jus decernendi excommunicationes, quæ pro rebus deperditis, vel subtractis, ferri solent quoad subditos Abbatis exempti, & jurisdictionem quasi Episcopalem habentis, non pertinere ad Episcopum, sed adeundam esse Sedem Apostolicam. Quæ tamen declaratio non videtur procedere in casu, quo Abbas habeat quandam jurisdictionem, quasi Episcopalem, sed appellationes ab eo ad Episcopum interponantur, sed locum habet in casu, quo nulla jurisdictio penes Episcopum remaneat, neque actu, neque habitu, ut si sit exemptus, & immediatè subiectus Papæ; quo casu data negligentia, vel impotentia ipsius, non succedit in jurisdictione Episcopus, sed Papa, Abb. *in cap. Grave in fin. de offic. Ordin. Felin. in c. Irrefragabili in princ. cod. tit. Papa enim est Judex ordinarius exemptorum, Doctores in cap. Si Papa eod. tit. & Gloss. in cap. Autoritate de privil. Secus autem in casu, quo inferior habeat jurisdictionem actu, ita, ut habitu remaneat penes Episcopum, ut puta per privilegium, quod tribuat huic inferiori jurisdictionem, sed eum non subiciat immediatè Papæ. Vel si hic inferior non habeat privilegium, sed per præscriptionem acquisierit jurisdictionem in certa parte diocesis, quo casu non potest eam ita præscripsisse, ut constituat caput in eadem diocesis parte, cum una diocesis non possit habere duo capita, sed ita potuit acquisivisset, ut ipse sit sub Episcopo, & Episcopus habeat universalem jurisdictionem habitu secundum Ostien. & Butr. *in cap. Cum contingat de for. comp.* quare in hoc casu cum Concilium ademerit hujusmodi inferiori jus decernendi excommunicationes ad effectum revelationis, illud videtur pertinere ad Episcopum, & non esse necesse adire Sedem Apostolicam.*

26 Vicarius verò generalis potest concedere has excommunicationes, si sibi ab Episcopo in specie talem facultatem habeat; quod locum habet etiam in Vicariis Capitulorum, Sede vacante. Et cum Concilium *d. cap. 3.* dicat, ad solum Episcopum spectare, advertendum est, Decano Ecclesiastico, qui inferiori Prælati subditus est, non opus esse licentia sui Prælati ad hujusmodi monitiones ab Episcopo concessas, fulminandum, sicut etiam facta revelatione, causa non est cognoscenda ab Episcopo, sed a Prælato, a quo alias cognoscenda esset. Verba verò illa *d. cap. Ex re non vulgari ex S. Congregatione intelligenda sunt juxta statum, & conditionem personarum petentium*. Ideò si quis pauper, ut puta villicus, aut alius similis amiserit rem valoris quinque, aut sex aureorum, & hujusmodi excommunicationem petat, sit concedenda, ut notatur *in cap. Episcopi, canon. nullus Sacerdotum 11. qu. 3. & d. cap. Sacro de sent. excom.* Et licere Episcopo, dixit eadem S. Congregatio multas pecuniarias in causis civilibus irrogare, & exactas locis piis esse assignandas.

27 Cum verò quæreretur, an Executor Apostolicus, in partibus deputatus cum potestate excommunicationum nunciandi, postquam sibi constiterit per obligationem excommunicationis sententiam incurrisse, teneatur servare hanc formam, adeò, ut verba commissionis excommunicationem publicè nunciatis, & faciatis ab aliis nunciari, oppositis maximè per obligatum exceptioni-

bus de nullitate pensionis, & consensus præstiti, & intelligantur in subsidium excommunicationis realis, & interpersonalis, S. Congregatio censuit, non teneri, & verba allegata non esse intelligenda in subsidium.

An autem debeant necessariò præcedere aliqua alia monitiones ad hoc, ut contra infordescentem per annum in excommunicatione, uti suspectum de hæresi, procedi valeat, S. Congregatio censuit, non opus esse monitionibus, ut respiciat, sed elapso anno, citari potest, tanquam suspectus de hæresi. At de hoc alias exactè.

In cap. Medicinalis de sent. excomm. in 6. habetur Quisquis excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, & causam excommunicationis conscribat, exemplumque hujus scripturæ teneatur tradere excommunicato intra mensem, si fuerit requisitus, super qua requisitione fiat publicum instrumentum, vel literæ testimoniales conscribantur sigillo authentico.

Si quis autem Judicem hujus Constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem unum ab ingressu Ecclesiæ, & divinis officiis noverit se suspensum. Superior verò, ad quem recurritur, sententiam in tali casu relaxet, & latorem, seu Judicem qui talem sententiam protulit, condemnet in expensis, & interesse, & aliter arbitrio puniat. Et hæc etiam in suspensionis, & interdicti sententia mandat observari. Et declarat, quod si quis in dictis censuris divina officia fuerit executus, fiet irregularis, quod explicat Menoch. *de arbitr. casu 541. a num. 14.*

Hic textus primò declaratur, quod ista censura suspensionis ab ingressu Ecclesiæ, est propriè loquendo interdictum. Suspendio autem hæc a divinis officiis est interdictum ab usu activo, & passivo divinatorum, Suarez *de censur. disp. 37. sect. 1. num. 2. Bonac. de censur. in part. disp. 3. qu. 1. pun. 1. §. 2. num. 17.*

Secundo, Episcopus non incurrere in pœnam interdicti, seu suspensionis, quia eorum non est facta mentio per *d. cap. Quia periculosum de sent. excomm. in 6. Genuen. in pr. cap. 24. num. 5.*

Tertiò, ad incurrandam hanc pœnam requiritur temeritas, Suarez *d. num. 2.* quare aliqui dicunt, requiri scientiam, Suarez *ibid.* & Cardinal. *in Clem. 1. §. porò de sum. Trinit. & in Clem. 1. §. Si quis de stat. Monach.* Sed communior sententia ait, sufficere culpam latam, sive ignorantiam crassam, Gloss. *in d. cap. Medicinalis v. temerarius de Monach.* quam ibi sequuntur Doctores communiter, & Genuen. *d. cap. 24. num. 1.* quia temeritas non dicit dolum, sed fatuitatem, & imprudentiam, Jo. Andr. *in d. cap. Medicinalis, Angel. in l. cum, quem temere ff. de judic. D. Thom. 2. 2. qu. 35. art. 25.* dicens temeritatem esse defectum consilii, & speciem imprudentiæ, facitque textus *in l. Julianus §. item, qui furem in fin. ff. de act. empt.*

Quartò, ut non procedat, quando censura fertur per modum legis, vel edicti generalis, Menoch. *iupra num. 6. Genuen. d. cap. 24. num. 4.* Item secundum aliquos, neque procedit, quando feratur censura per modum præcepti specialis pœnalis, extrajudicialiter facti, ita Coninch. *disp. 13. num. 85. Tolet. lib. 1. cap. 9. num. 6.* Sed contraria est communis, ut per Genuen. *num. 1.*

Quintò declaratur, quod non procedit hæc constitutio in Prælati Regularium, Genuen. *num. 5.* & dixi supra de præmissione monitionis. Reliqua vide apud Genuen. *d. cap. 24.* & apud Sayrum, qui inter Scriptores omnes de censuris Ecclesiasticis est princeps *lib. 1. cap. 13.*

Quod verò ad causam excommunicationis, debet illa esse certa, non autem erronea; alioquin sententia declaratoria centurarum, causæ erroneæ innixa, ipso jure erit nulla *cap. Per tuas de sent. excomm. Anchar. conf. 37. num. 2.* & generaliter Gregorius XV. *dec. 2. num. 4. & dec. 709. num. 7. par. 4. div.* ita ut non valeat hujusmodi sententia declaratoria ex aliis causis veris existentibus sustineri, cum ad causam expressam censetur Judex se retrinxisse, Felin. *cap. Sicut de sent. & de re jud. Alex. in l. qui Romæ §. duo fratres de verb. oblig. Afflict. dec. 47. per tot.*

Quod verò ad nullitatem, & injustitiam excommunicationis, prima inter eas differentia est, quod dicens excommunicatorem nullum, auditur, licet non petat absolutionem purè, vel ad cautelam, ut *in cap. Per tuas de sent. excomm.* ibi: *ad probationem eorum, etiamsi absolutionem non petat, debet admitti, & notant Abb. in eo loco num. 3. & Socin. in 11. notab. Jo. Andr. & omnes;* quod locum habet non solum in duobus casibus *in d. cap. Per tuas expressis, vers. nos igitur, videlicet cum sententia excommunicationis est nulla, quia lata fuit post appellationem interpositam secundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. Pastoralis §. verum de appell. & in*

Et in cap. Licet de sent. excomm. in 6. Vel quia in ea fuerit expressus intolerabilis error, scilicet juris, ut in *d. cap. Per tuas* notat Gloss. v. *intolerabilem*, sed etiam in omnibus aliis casibus, in quibus allegaretur nullitas, de quibus in *cap. Cum contingat de offic. deleg. & per Socin. in cap. Perpendimus in 10. princip. art. qu. 10.* Isti enim duo casus in *d. cap. Per tuas* ponuntur exempli gratia, & ideo non restringunt regulam, vel ejus rationem per *c. 1. Ubi Gloss. 1. ne Cler. vel Monach. & tradit Abb. in d. c. Per tuas num. 3. & Socin. num. 10. aliique.*

38 At vero dicens sententiam excommunicationis injustam non auditur probare volens ejus injustitiam, nisi ante omnia petat absolutionem, ut patet ex *d. cap. Per tuas ad finem*, ibi: *verum in aliis*, id est ubi non proponitur excommunicationis nullitas, sed injustitia, nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri, & tenet Gloss. v. *in aliis*, Butr. num. 14. & concordat *cap. Cam contingat de offic. deleg.* ubi qui dicit sententiam nullam, admittitur ad probationem, ante quam absolvetur, sed qui dicit eam injustam, ante absolutionem non admittitur.

39 Ratio autem differentiae est, quia excommunicatio etiam injusta ligat quoad Ecclesiam militantem *can. 1. & can. Si Episcopus 11. qu. 3. cap. A nobis de sent. excomm.* Et cum sit in omnem eventum necessaria absolutio, ne frustra expectetur eventus nihil operaturus, juxta notata in *leg. Si quis ita scripserit hered. ff. de petit. hered. & l. aliquando §. fin. ff. ad Velleian.* merito ante omnia debet peti absolutio; quinimmo excommunicatus non petendo absolutionem videtur contemnere sententiam Ecclesiasticam, & ex hujusmodi contemptu magis ligatur, ut dicitur in *d. cap. Per tuas*, & notat Glossa adeo, ut tunc incipiat ligari etiam quoad Deum, Feder. de Sen. conf. 11. in princ. Sed cum proponitur nullitas, tunc effectus est maximus, quia probata nullitate, non erit opus absolutione, ut declarant in *d. cap. Per tuas*, Butr. num. 14. Abb. num. 3. & Socin. nu. 10.

40 Non obstant jura, quae dicunt excommunicatum posse appellare, & appellationem prosequi, licet absolutionem non petat; quia appellatio est species defensionis, quae excommunicatio non denegatur, *cap. Cum inter priorem, cap. Significavit, cap. fin. de except. & c. intelleximus de judic.* Ac proinde frustra distinguitur inter injustitiam, & nullitatem sententiae, cum utroque casu excommunicatus sit audiendus in suis defensionibus, ut per Butr. in *d. cap. Per tuas in 2. not.*

41 Nam respondetur cum distinctione. Aut quis appellat ab ipsamet excommunicatione, quam dicit injustam, & sic litigium est super justitia, vel injustitia ipsius excommunicationis, & habet locum in *d. cap. Per tuas*, quia ex quo fatetur se ligatum, licet injuste, debet ante omnia petere absolutionem praestita cautione, cum nullus sit effectus hujus dilationis. Nam si probeatur injustitia, si non probeatur, in omnem eventum est petenda absolutio, ut in *cap. Cum contingat de offic. deleg.* Aut excommunicatus appellat super alio articulo, & adversarius excipit contra eum de excommunicatione. Et tunc, quia appellans non fatetur se excommunicatum, non est necesse, ut petat absolutionem. Immo si sibi opponatur de excommunicatione, poterit replicare, de hoc non esse disputandum, quia tenet locum rei, & in aliud tempus poterit differri quaestio super nullitate, vel injustitia. Ex hoc enim non impugnatur excommunicatio; & in hoc casu loquuntur jura contraria, ut declarat Abb. in *dict. cap. Per tuas num. 7. de sent. excomm. & in dict. cap. fin. num. 6. de except.*

42 Secunda differentia est inter injustitiam, & nullitatem excommunicationis, quia appellans ab injustitia, absolvitur pure, & simpliciter. Nam excommunicatio etiam injusta ligat quoad Ecclesiam, & si contemnitur, ligat etiam quoad Deum, ut dictum est, & ideo absolutio est simpliciter necessaria. Sed proponentes nullitatem excommunicationis, & intendentes eam probare, quamvis sint audiendi, licet absolutionem non petant pure, vel ad cautelam, tamen ad cautelam absolvi possunt; quia etiam tales Sedes Apostolica ad cautelam consuevit absolvere, ut dicitur in *d. cap. Per tuas*. Idque non obstante contradictione excommunicationis, vel adversarii, nisi ab eis diceretur, & intra octo dies probaretur excommunicatus pro manifesta offensa, ut in *cap. solet*, ibique Jo. Andr. & Doctores de *sent. excomm. in 6.*

43 Tertia differentia est; quia ubi appellatur ab injustitia, devolvitur jurisdictio ad Superiorem, *can. re vera 3. quest. 9. & cap. Cum in Ecclesia de appell.* Sed effectus excommunicationis non suspenditur, & sic appellatur, operatur effectum devolutivum, sed non suspensivum, ut in principio *dict. cap. Per tuas*, ibi: *voceem*

non habent appellandi, & in cap. Is, cui de sent. excomm. lib. 6. & in cap. Pastoralis, §. verum de appell. ubi redditur ratio, quia executionem excommunicatio secum trahit, & quod non est homo, qui ligat, sed Deus, *can. nemo 1. 11. quest. 3.* Et quod nemo excommunicatur, nisi praecedente culpa mortali, & pro contumacia, *cap. Nemo 2. ead. caus. & quest.* Et contumax non auditur appellans, *can. sunt, quorum 2. quest. 6. Innoc. in dict. cap. Per tuas num. 1. & 3.* dicens appellationem nihil valere quoad excommunicationem, quia semper excommunicatio secum trahit executionem, sed facere quoad principale negotium, quia si justa causa est appellatum, illud trahit ad cognitionem Superioris.

Verum ubi quis dicit sententiam excommunicationis nullam, non modo causa, & jurisdictio ad Superiorem defertur, sed etiam suspenditur effectus sententiae. Et sic dictio nullitatis in *d. cap. Per tuas* operatur utrumque effectum, devolutivum, & suspensivum ex notatis ab Innoc. in *cap. Pastoralis num. 3. de offic. deleg.*

Quarta differentia, quae ex tertia resultat, est, quia si Judex citet aliquem ad dicendum causam, quare non debeat excommunicari, a tali excommunicatione datur appellatio ad utrumque effectum; quia cum censura seculum trahat executionem, & sic inferat gravamen irreparabile, ut in *d. cap. Pastoralis, §. verum de appell.* ratio postulat, ut citatus a tali gravamine se tueri possit praesidio appellationis, ut *l. 2. ff. de appell. recep.*

Sed ubi Judex citat ad dicendum causam, quare non debeat declarari incidisse in excommunicationem, a comminatione talis declaratoriae non datur appellatio, quia a declaratoria postea lata poterit appellari, & appellatio operabitur utrumque effectum devolutivum, & suspensivum, ut per Rot. *decis. 2. nu. 5. de dol. & contum. in nov.* Unde cum gravamen declaratoriae reparari possit remedio appellationis, consequens est, ut a comminatione talis declaratoriae appellare non liceat, ut in Concilio Trident. *sess. 24. cap. 10. ibi, Neque appellatione recipiantur*, nisi a diffinitiva, vel a diffinitivae vim habente, & cujus gravamen per appellationem a diffinitiva reparari nequeat; quod etiam antea jure civili sancitum fuerat in *leg. secunda ff. de appell. recip.* Et ita alias declaravit S. Congregatio ejusdem Concilii Interpretum.

Ceterum si Episcopus declaraverit aliquem excommunicatum, poterit talis a declaratoria appellare, & appellationem prosequi absque eo, quod prius petat absolutionem; quia hoc casu appellans non fatetur se excommunicatione ligatum, nec contemnit censuram Ecclesiasticam non petendo absolutionem, quae est ratio, propter quam dicens excommunicationem injustam non auditur, nisi prius absolutionem petat, nec petitur litigium super justitia, vel injustitia excommunicationis, sed solum super facto; quia appellans negat a se commissum esse delictum, pro quo a jure poena excommunicationis infligitur; nam per declarationem, seu denunciationem non ligatur, ut *d. cap. pastoralis §. verum de appell.* Et cum super facto Episcopus potuerit decipi ex falsis testibus, Judex appellationis poterit pronunciare, bene appellatum. Quo casu nulla indigebit absolutione, nec appellationis effectus erit frustratorius, *cap. sollicitudinem de appell. & notat Innoc. in d. c. Per tuas in fine, & consequenter in appellatione a declaratoria non militat ratio, quae militat in excommunicatione injusta, a qua in quocunque eventu necessaria est absolutio, ut constat ex dictis.*

Advertendum tamen est, quod licet appellans a declaratoria excommunicationis, non egeat absolutione, potest tamen a Metropolitano absolvi ad cautelam. Nam & nulliter excommunicati, qui absolutione non indigent, a Sede Apostolica solent ad cautelam absolvi, & quod dicitur de Sede Apostolica, intelligunt Doctores etiam cum nullitas excommunicationis proponitur coram aliis Judicibus, ut per Butrium in *dict. cap. per tuas num. 23.*

Quod limitatur, nisi appellans declaratus fuerit incidisse in excommunicationem, Papae reservatam, puta ex *can. Si quis suadente 17. qu. 4.* Quia tunc Metropolitanus nullo modo potest eum absolvere, *cap. porro de sent. excomm. ne quidem ad cautelam*, sicut alias posset, cessante reservatione, *cap. solet*, ibique Doctores cum Glossa de *sent. excomm. in 6.* Quemadmodum & Auditor Camerae, quamvis sit Judex Ordinarius appellationum, quae a sententiis per quoscunque Ordinarios, etiam extra dictionem Ecclesiasticam latis, ad Sedem Apostolicam interponuntur, ut in *Constit. 28. alias 20. Pauli V. quae incipit, Eximia fidelitatis §. 10.* potest tamen appellationes absolvere, ne quidem ad cautelam, vel cum reincidentia ab excommunicatione infligenda

ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis Ecclesiasticæ, cùm casus iste sit Papæ reservatus in *extravag. Et si Dominici de pœnit. & remis.* & in Bulla Cœnæ Domini §. 15. & 22. de quo nos alibi, & constat ex subiecta declaratione Sac. Congregationis Cardinalium, & Prælatorum ab Urbano VIII. aliàs deputatæ, & ab Innocentio X. revocatæ super appellationibus, & inhibitionibus tribunalis Auditoris Cameræ, & aliorum tribunalium Curie Romanæ in præjudicium Nunciorum, Episcoporum, ac Superiorum Regularium hujus tenoris.

50 *Dubitatum fuit, an in tribunali Auditoris Cameræ, & in aliis Tribunalibus Curie Romanæ possint concedi inhibitiones, seu monitoria cum absolutione, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam excommunicatis per Episcopos, & alios Ordinarios ex causa violatæ jurisdictionis, immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticæ appellantis, vel aliàs recurrentibus ad supradicta tribunalia.*

51 *Secundò, an in causis, quæ agitantur in supradictis Tribunalibus Curie Romanæ possit recursus haberi ad S. Congregationem super immunitate, & controversiis jurisdictionalibus pro solutione, vel declaratione, an sit, vel non sit commissa violatio jurisdictionis, immunitatis, vel libertatis Ecclesiasticæ, & an sit locus redintegrati hujusmodi violationis, & interim debeant dicta tribunalia suspendere usque ad resolutionem, seu declarationem ejusdem Sacre Congregationis, illamque sequi, & exequi?*

52 *Die 4. & 11. Augusti 1626. dubiis supradictis cum interventu omnium Illustrissimorum DD. Cardinalium, & Reverendissimorum Prælatorum deputatorum mature discussis, ac rationibus hinc inde deductis, diligenter ponderatis, unanimi consensu censuit quoad primum tribunal Auditoris Cameræ, nec non alia tribunalia supradicta non posse hujusmodi absolutiones concedere, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam.*

53 *Quo vero ad secundum, licere partibus ad dictam Congregationem, ut supra recurrere, & interim supradicta tribunalia expectare debere resolutionem, seu declarationem, & illam omnino sequi, & exequi.*

54 *Quibus quidem decretis eidem Sanctissimo die 5. Septembris ejusdem anni 1626. plenè relatis unà cum rationibus, & autoritatibus, Sua Sanctitas approbavit, & confirmavit, illaque omninò exequi iussit, & ad hunc effectum notificata fuerunt. Et subindè cùm de supradictis dubiis iterum actum esset in Congregatione habita die 27. Aprilis 1650. nemine dissentiente, resolutum fuit, Auditorem Cameræ debere decreta, ut supra edita, omninò observare, ac præcipere, ut a suis ministris, & Officialibus exactè observentur.*

55 *Verùm quia circa primam declarationem dubitatum fuit, nunquid in tribunali Auditoris Cameræ possint concedi inhibitiones, seu monitoria excommunicationis ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis Ecclesiasticæ ex eo quod Congregatio nihil dixit de monitoriis, & inhibitionibus, sed respondit simpliciter, tribunal Auditoris Cameræ non posse hujusmodi absolutiones concedere etiam cum reincidentia, vel ad cautelam.*

56 *Pro solutione quæstionis distinguendum est. Nam quandoque reus appellat, non ab ipsa excommunicatione, sed ab aliogravamine, & in iudicio appellationis opponitur ei exceptio excommunicationis, & tunc Auditor Cameræ procul dubio potest eum audire etiam si absolutionem non petat, eique inhibitionem concedere. Quia hæc est species defensionis, quæ excommunicatio non interdicatur.*

57 *Quandoque reus appellat a sententia excommunicationis, quam dicit injustam, & tunc Auditor Cameræ potest talem absolvere per seipsum, vel eum remittere absolvendum ad Episcopum excommunicatorem sicut potest Metropolitanus ad suffraganeum, & consequenter post impertitam absolutionem poterit eum in iudicio appellationis audire, & Episcopo inhibere. Neque hoc casu obstabit declaratio Sac. Congregationis, quia loquitur in terminis excommunicationis Sedi Apostolicæ reservatæ ex causa violatæ libertatis Ecclesiasticæ: Et quamvis dubium fuerit conceptum de excommunicatis ab Episcopo, tamen videtur intelligendum de declaratis, seu denunciatis. Aliàs enim non videtur quomodo excommunicatio lata ab Episcopo, possit esse reservata Sedi Apostolicæ, cùm sit excommunicatio ab homine & non a jure, & conditor canonis absolutionem concesserit excommunicatori, cùm eam sibi non retinuerit, ut e. *nuper de sent. excom.* nec Episcopus possit quempiam excommunicare ob violatam immunitatem, sed tantùm denunciare, cùm excommunicatio ab homine ferri non possit, nisi pro contumacia, ut diximus supra.*

Aliquando excommunicatus non appellat ab injustitia, sed dicit sententiam excommunicationis nullam. Et hoc casu absque dubio potest audiri in tribunali Auditoris Cameræ, & inhibitionem obtinere, quia non indiget absolutione, ut deciditur in *d. cap. Per tuas*, & diximus etiam supra.

Nonnumquam demum reus appellat non a sententia excommunicationis, sed ab illius declaratoria. Et tunc similiter Auditor Cameræ non prohibetur in causa procedere, & inhibitionem decernere, etiam si agatur de declaratoria excommunicationis Sedi Apostolicæ reservatæ, quia a declaratoria, nisi excessus sit notorius, datur appellatio tam ad effectum devolutivum, quàm suspensivum, & interim appellans non debet se habere pro excommunicato, nec tenetur petere absolutionem. Quare nihil obstat, quominus audiri possit, & inhibitionem obtinere in tribunali Auditoris Cameræ, dummodo tamen sic declaratum ex causa violatæ libertatis, vel immunitatis Auditor Cameræ non absolvat, etiam ad cautelam, vel cum reincidentia. Obstat enim reservatio Apostolica, & declaratio S. Congregationis, ut superius dictum est.

Atque ita die 27. Aprilis 1650. in Sac. Congregatione super hujusmodi appellationibus, & inhibitionibus dictum fuit, in tribunali Auditoris Cameræ posse quidem concedi monitoria, & inhibitiones iis, qui ab Episcopis, vel aliis Ordinariis declarati fuerint excommunicati ob violatam jurisdictionem, libertatem, vel immunitatem Ecclesiasticam, & ad Sedem Apostolicam appellarunt, cùm ab hujusmodi declaratoria, nisi excessus sit notorius, detur appellatio ad utrumque effectum devolutivum, & suspensivum, & Auditor Cameræ sit Judex Ordinarius quarumcunque appellationum, quæ a sententiis per Ordinarios latis etiam extra flatum Ecclesiasticum ad eandem Sedem interponuntur, sed non possit eas absolvere, etiam cum reincidentia, vel ad cautelam, obstante decreto hac de re edito, & a s. m. Urbano VIII. approbato, quod S. Congregatio observari mandavit.

Dictum est, nisi excessus sit notorius, quia talis non auditur appellans per *cap. Cum sit Romana §. præterea, c. Pervenit 1. cap. Consuluit, cap. Proposuit de appel.* & notat Abb. in *d. cap. Per tuas num. 2.* post Innoc. in *cap. Tua nos numer. 4. de cohab. cler. & mul.* & nos aliàs latè.

Quando, & quatenus excommunicatio suspendatur per appellacionem. Vide etiam Genuensem in *prax. Archiep. Neapol. cap. 22.* ubi plura.

Referam actionem, cui similes sæpiùs contingunt in Civitate Neapolitana, ejus Regno, ac alibi, ut sit exemplo Judicibus Ecclesiasticis in formando processu, & relaxanda declaratoria censurarum, quam in hoc casu sustineri, declaravit Sac. Congregatio immunitatis.

Fatto trasmesso del Signor Cardinale Arcivescovo di Napoli sopra la declaratoria delle censure contro N. N. Giudice della Vicaria.

Adi 10. di Febbraro 1629. Sabato verso le 18. hore Placido Galletti, aliàs Caldaronè, essendo rifuggito nella Chiesa di S. Giovanni in Corte, per Capitano Domenico Casale, & Geni di sua guardia fù estratto violentemente sotto pretesto, che poco prima haveva ferito in testa D. Michele Sanfelice.

Il fisco della Corte Arcivescovale havendo nel medesimo tempo havuto notizia di detta estrazione, dà Memoriale a Monsignor Vicario, e domanda si pigli informazione contro gli estrattori, & altri, che hanno commesso contro l'immunità Ecclesiastica, e viene ordinato, che capiatur informatio, ut fol. 1.

Si esaminano quattro Testimonii, e dicono, che detto Giovanni essendò fuggito dentro detta Chiesa, vi corsero appresso due con le spade rancate, che pareano Cavalieri, li quali fecero da doi sbirri, ch'erano corsi appresso, legare detto Giovanni, & sopravvenuto il Capitano Domenico Casale, & Sebastiano suo Caporale, & altri cinque, ò sei sbirri, detto Capitano fù visso parlare in detta Chiesa con il Scrivano fiscale Francesco Balbino, & subito da detti Capitani, e sbirri detto Giovanni fù estratto.

Nel medesimo giorno detto Capitano, Caporale, & altri di sua guardia jurono citati ad dicendum causam quare non si doveano dichiarare scomunicati per la causa di detta estrazione.

Nell' stesso giorno essendò inteso, che per li Giudici di Vicaria si procedeva contro detto Giovanni per condennarlo a morte, fù spedita significatoria da Monsignor Vicario, nella quale ad istanza del medesimo fisco si significa agli Giudici di Vicaria, come detto Giovanni era stato estratto da detta Chiesa da detto Capitano, e Guardia fece.

- fecolare, & che constava anco detta estrazione per Informatione presa, & si moniscano, che debbano ridurre, & restituire detto Giovanni a detta Chiesa, & non innovare cosa alcuna, altrimenti contro essi si procederà agl' opportuni rimedii de jure, & in particolare alla dichiarazione delle censure, & pene contenute nelli Sacri Canon, & Constituzioni Apostoliche, & signanter nella Bolla di Gregorio XIV.
- 70 Quale significatoria a di 11. di detto Mese Domenica mattina ad ore 16. fù intimata di persona al Consigliere Salgada, Avvocato fiscale di Vicaria, & alli Giudici D. Giovanni de Vera, D. Pietro Oforio, & Carlo Califano, i quali non volsero ricevere la copia di detta Significatoria come dalla relazione.
- 71 Nel medemo giorno circa ore 21. fù eseguita la sentenza di morte contro detto Giovanni, e fù appiccato.
- 72 Adì 12. di detto Mese Lunedì comparè il Reverendissimo, e dice, che essendosi proceduto da detti Giudici in detta causa con tanta celerità, in fraude, & pregiudicio dell' Immunità Ecclesiastica, non ostante la notorietà di detta estrazione, & non ostante detta Significatoria, & fa istanza, si procedi contra detti Giudici, & altri Ministri alla dichiarazione della scomunica per essi incorsa, & sopra di ciò.
- 73 S'essaminano tre altri Testimonii, & il primo dice, che li sbirri di detta guardia lo portarono in casa di detto Giudice N. N. e che vidde, che fù fatta pigliare una correa di Seggettato, & intese che li fe dare una quantità di botte con detta correa, & che quello strillava.
- 74 Dice di più, che tiene per indubitato, che detto Giudice Califano sapeffe, che quello era stato estratto dalla Chiesa, perchè lo potè intendere al rumore delle genti, che le andavano mille persone appresso, e tutti a voce di Popolo pubblicamente gridavano, ch' era stato pigliato nella Chiesa, & che dopo battuto, come di sopra, fù portato in Vicaria, & il giorno seguente fù appiccato.
- 75 Il Secondo Testimonio dice il medesimo, & che li sbirri, & altre genti, ch' erano in grandissimo numero a voce di Popolo dicevano tanto nella strada, quanto nel cortile della casa di detto Giudice Califano, ch' era stato pigliato dentro detta Chiesa & de auditu da uno sbirro, che Gio: Battista alias Titta sbirro l' aveva estratto da detta Chiesa, & che dappo raccontarono al medemo Giudice N. che l' avevano pigliato dentro detta Chiesa.
- 76 Il Terzo Testimonio dice, che stando in casa del detto Giudice Califano vidde portare detto Giovanni da un Capitano, e sbirri, e che uno di detti sbirri, quale si domanda Gio: Battista disse al detto Giudice: Signore questo carcerato è quel assassino, che hà dato a D. Michiele Sanfelice, lo l' ho sempre seguitato, & arrivato nella Chiesa di S. Giovanni in Corte, da dove l' avevo pigliato, & portato a V. S. & che li vidde dare con detta correa di ordine del medemo N. & che doppo lo vidde portare in Vicaria, & che la Domenica giorno seguente fù eseguita la sentenza della morte.
- 77 A detto giorno 12. fù spedita citatione contro il detto Giudice Califano, che fra termine di sei ore assignatele per la prima, seconda, & terza monitione dovesse comparire a dire la causa, perchè non si dovesse dichiarare incorso nella detta scomunica, & dedurre le sue ragioni, altrimenti elasso detto termine fra un' altr' ora con continuatione dovesse comparire ad audiendam sententiam.
- 78 Detta citatione fù intimata l' istesso giorno ad ore 18. al medemo Giudice personalmente, e datoli la copia d' essa.
- La sera di detto giorno in termine di detta citatione comparè Loise Portio Procuratore del detto Giudice, & appella dalla detta citatione, quale appellazione da detto Sig. Vicario non si admette, ma li concede gli Apostoli refutatorii.
- 79 Questa sopradetta citatione è conforme lo stile di questa Corte, nella quale testificano Genuense nella pratica al c. 29. n. 10. Bellet. in disq. Cler. de fav. Cler. can. §. quanta n. 24. e detto stile anco appare dall' altre informazioni simili, che si conservano in archivio.
- 80 E per lo fisco anco si comparè dicendo, che dagli atti della causa notoriamente consta detto Giudice Califano essere incorso in detta scomunica, e dimanda quello dichiararsi essere incorso senz' altra citatione per essere in fatto molto chiaro & notorio, & anche perchè mentre hanno appellato, e la sua appellazione è stata rejetta, si può contro esso procedere senz' altra citatione a tutti altri atti, & anco a diffinitiva sentenza ex vulg. tex. in c. eum, qui de dolo & cont. in 6. cum aliis concordantibus.
- 81 Adì 14. detto fù proferita sentenza declaratoria di detta scomunica contra detto Califano, salvo jure di procedere alla dichiarazione contro gli altri, e furono affissi li Cedoloni.
- 82 Con quest' Informazione è unito un' altro processo formato nell' anno 1626. sotto il dì 6. d' Aprile, nel quale il medemo Giudice viene inquisito, che non curando fare restituire due estratti dalla Chiesa di Santo Giacomo de' Spagnuoli, quali avesse fatto appicare.
- Di più præcedente citatione in contumacia furono dichiarati anco scomunicati li predetti Capitano, Caporale, e genti di guardia con affiggersi anco contro d' essi li Cedoloni.
- Si degni d' avertire, che dal fatto, e da quello si deduce per parte de Regii, i Cedoloni, & censure sono state contro N. publicate particolarmente ob non factam restitutionem Ecclesiæ dell' estratto.
- Has censuras, ut prædixi, substineri, ac fuisse, esseque validas, & justas declaravit S. Congregatio Immunitatis, jurisdictionis Ecclesiasticæ, quamvis opponeretur a Judice Califano neminem ex Judicibus magnæ Curie extraxisse reum assassini, quod intervenisse in hoc casu prætendebatur, neque hoc de ipsorum mandato esse factum, neque hujusmodi extractionis scientiam habuisse, nisi post executionem sententiæ, & tunc neque judicialiter.
- Quod extractio necessariò debeat probari judicialiter; prout in fortioribus terminis notarii dixit Farinac. prac. crim. tom. 1. quæst. 21. num. 64. & notorium non solum debet plenè probari per testes, sed etiam juris ordine servato, & reddita scientiæ ratione, idem a num. 45. ad 103.
- Quòd magno Curia Vicariæ procedat in crimine assassini, tanquam delegata, quod cum constat ex ipsius actis, tum ex pragmatica sanctione tit. de assassinis, & sic unus ex delegatis, nihil solus judicat, neque decernit, cap. causam matrimonii cum similibus de offic. deleg. l. duo ex tribus de re jud. neque disputandum, an adit claufula, quod, si non omnes ex dispositione textus in cap. prudentiam de offic. deleg. Quia certum est, saltem in causis delegatis, secuta delegationis forma, quatuor Judices esse debere, & sic omnia acta, & sententia subscripta sunt a septem Judicibus. Atque adedò unius suffragium nil operabitur, & casu quo N. Judex scivisset, reum extractum fuisse ab Ecclesia, nescitur tamen cujus fuerit suffragii. Quæ est ratio vera textus in cap. Romana illis verbis, In universitatem & Collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus, volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contigerit, innoxios hujusmodi sententiis irretiri, sed in illos dumtaxat de Collegio, vel Universitate, quos probabiliter culpabiles esse constiterit, promulgetur de sent. excom.
- Quod alter Judex post executionem Sententiæ fuerit citatus ad dicendum causam, quare non debeat declarari incursum in excommunicationem cum termino sex horarum pro trina monitione, aliàs eo elapso intra aliam horam cum continuatione debeat comparere ad audiendam sententiam.
- Quod alter Judex comparuerit, & allegaverit, non esse vera contenta in citatione, ab ea appellans, & instans in omnibus audiri, cum brevioris termini protestatione.
- Quod fisco Ecclesiasticus institerit, debere Judicem declarari incursum ex facti notorietate, & absque alia citatione diffinitiva sententia fuerit prolata incursum in excommunicationem.
- Et quod reus, de quo quæritur, convictus fuerit devulnere lethali, & præviis legitimis inditiis in tortura confessus fuerit assassinium.
- Ex quibus constare ajebat de nullitate sententiæ. Neque novum erit asserere, subjungebat, quod quando Judex, qui non extraxit, neque mandavit, si non remittit, non incurrat, cum nulla constitutio id demonstret, sed ex interpretativa ratione id deduxit Farin. in comp. de immun. num. 324. relato Genuensi, cujus rationibus facillimè poterat respondere.
- Neque notorii ratio attendenda in hoc casu ex his quæ distinctè refert Farinac. dict. quæstion. 21. a numero 84.
- Non intervenerit citatio in sententia declaratoria.
- Non obtare, quod Judex magnæ Curie Vicariæ appellaverit a citatione, atque adedò, quod potuerit sine ipsa procedi ad sententiam ex regula textus in cap. fin. de dol. & cont. in 6. Nam respondebat primò in hoc casu non fuisse inductam protestationem recedendi a lite, & idedò, ut omnes in eo textu fatentur, tunc textus non habet locum.
- Secundò, quia appellatio non fuit ab interlocutoria, seu gravamine, sed solum a citatione, quæ citatio non inducit gravamen, quod videtur sentire Glos. in d. capit. fin. v. gravamine, ubi asserit, interlocutoriam esse lite contestata, quæ contestatio in hoc casu non adfuit; Quod iterum asserit v. ad sententiam. Idque summa

ma ratione, quia citare non est interloqui, neque gravare, sed solum iudicium præparare.

97 Tertio, quia ipse in comparitione asserit, non esse vera in citatione contenta, & attulit probationem facti. Unde non videtur a iudicio recessum, & appellatio tollitur facto contrario, *cap. sollicitudine de appell.*

98 Quarto, quia textus in *dist. cap. fin.* intelligitur, quando generaliter & absolute appellat, sed in presenti, non solum fuit appellatum, sed consensus in iudicem, & sic nequaquam per huiusmodi appellationem a iudice recessit, *cap. gratum de offic. deleg. cap. Cum novisset de test.* Neque in eo casu potuit iudex cognoscere, si recessit appellans a iudicio, vel non, ex tam breviter intervallo.

99 Quinto, quia prima textus decisio procedit, quando fuit, appellatione renunciatum; cumque renunciatio inducatur dupliciter expressè, aut tacite, *Gloss. in eod. text. v. renunciet.* Hic autem tacita renunciatio inducta fuit, quia non petiit Apostolos; quia in eadem citatione se obtulit probaturum, ut dictum est.

100 Sexto, quia iudex Calisanus in comparitione petiit in omnibus audiri, protestando de termini brevitate, & ideo non dicitur recurrere per appellationem in eodem libello ex mente *Glossæ*, & Doctorum. Quod iudex Ecclesiasticus cognovit, quia fiscus institit; non requiri monitionem, quia factum fuit notorium.

101 Addebat etiam pro nullitate sententiæ, quod testes non fuerint ratificati, quod est necessarium, etiam in iudicio summario, *Clem. sepe de verb. signif.* Et cum ageretur de probanda notorietate, testes non probant, nisi citata parte, *Farin. d. quest. 21. num. 91.* maxime quando Calisanus non extraxit, neque extrahi mandavit, sed solum agitur de probanda scientia extractionis.

102 Item quod in monitorio asserbatur, stante notoria extractione, & scientia, ex quo curavit restituere, & sic variat sententia a libello contratextum in *leg. ut fundus ff. comm. divid.*

103 Et suffragatur terminus horarum sex pro trina monitione, etiam post dies tres ab executione sententiæ in reum assassini, ideoque valde brevis contra *cap. Constitutionem de sent. excom. in 6.* pensata personarum qualitate, ut ait ibi *Gloss. v. competentia*, maxime, ut dixi, tribus diebus elapsis a sententiæ executione. Quod etiam consideravit *Gloss. ibi v. necessitas.*

104 Tandem omni iure assassinium ab immunitatis beneficio excludendum; agitur namque de reo confesso, & convicto. Neque necessarium est mortem ex vulnere sequi, quando ex vulnere animus occidendi clarè constat, prout desumitur ex *cap. 1. de homicid. in 6.* quantum mors ex hoc fortan non sequatur, ut per *Clar. §. assassinium num. 6.* *Farin. loc. alleg. quest. 28. nu. 26.* & *seqq.* licet in *append. ad immunit. cap. 8. num. 123.* disputando hanc questionem non resolverit, dum loquitur per verbum *cogito*, sed reliquerit dubiam, tamen absque ratione, ac fundamentis loquitur, & contra textum *c. 1. de homicid.* quem ipse sæpius pro contraria allegavit, & contra bannimenta Civitatis Neapolitanæ, contra generalem Italiæ consuetudinem, de qua etiam meminit *Tusch. v. assassinium a num. 41.* & in Regno Neapolitano esset perveracitas contrarium asserere, extantibus tot decisionibus, ut est videre apud *Afflictum*, *Capycium*, *Grammaticum* & alios, allegatos a *Claro*, ubi *suprà*. Et propter assassini atrocitatem licet ordinem aliquando prætermitti, & ad torturam devenire, etiam sine iudiciis, *Tusch. supra numer. 19. & 20.* Neque ex alio iure novo contrarium decernitur, ut per *Farin. dist. quest. 28. numer. 27.*

105 At nihilominus, his minime obstantibus, tum quia de illis non liquebat, tum quia constabat de notorio, tum ex aliis rationibus, iterum ead. S. Congregatio declaravit, censuras sustineri. Semper tamen seculares possunt reclamare, & se tueri defectu citationis, & notorii.

CONSULTATIO XX.

An fideiussor iustè cogi possit, quod præfensus delinquens, quem fideiussor habiturum Urbem, vel domum pro carcere, ad Ecclesiam confugerit?

1 Affirmativè respondendum censeo, & cardinem causæ in hoc constituo. Quia hic præfensus reus contravenisse patet, dum ad Ecclesiam confugit, & pro tuto carcere non habuit; frangit enim carceres non solum, qui tenetur sub clave in arcta custodia, sed etiam qui sublata, assignata Civitate, vel loco pro carcere, ut docent *Oldrard. conf. 65. num. 1.* *Joan. Andr. ad Specul. part. 2. tit. de prescript. §. species*, *Grammat. conf. 57. num. 4.* *Guido Papa dec. 253. n. 1. & 2.* *Boer.*

decif. 215. n. 19. *Malcard. de prob. concl. 266. num. 10.* & *seq. Menoch. de arb. cas. 301. n. 9. & 10.* *Bertaz. ad conf. 35. addit. 1.* *Becc. conf. 44. n. 36.* de *Marin. var. ref. can. 194. n. 19.* *Borgnin. dec. 14. n. 5. & 6. part. 5.* *Magon. dec. Lucen. 90. n. 8. & 9.* & *Franch. dec. 709. n. 2.*

Et facientes huiusmodi promissiones eas frangunt, si non redeant ad carceres, sed confugiunt ad Ecclesias, licet inde non possint extrahi, ut tradunt *Farinac. de immunit. Eccles. n. 200.* *Fagandez ad præcept. Eccl. 2. lib. 4. c. 4. n. 58.* *Castrop. oper. mor. tom. 2. tr. 11. punt. 7. n. 13.*

Tenebatur igitur, quia pro tuto carcere præfensus reus non habuit civitatem, vel domum, sed confugit ad Ecclesiam, præsertim si interpellatus, ut se repræsentaret, noluit se constituere in manibus iustitiæ, prout iustè potest interpellari ante sententiam, juxta proximum, de qua testantur *Mill. in pr. §. 1. in formul. denunciati. n. 65.* *Clar. §. fin. quest. 46. n. 10.* *Farin. quest. 33. n. 63.*

Et quia pro nova querela poterat in carceres conjici, etiam si habitatus esset cum dicta cautione, ut in specie docet *Bartol. quest. 6. incip. lapsus fuit captus num. 18.* Ideo fideiussores tenentur, cum sufficiat, non præsentare habitatum, ut asserunt in terminis *Bertaz. conf. 63. num. 1.* *Rimin. Jun. conf. 135. num. 16.* & *seqq.* *Mart. vot. 234. an. 1.* *Borgnin. dist. dec. 14. num. 1. & 2.*

Non obstat, quod non tenebatur se repræsentare absque novis iudiciis; quia id non procedit, quando petitur repræsentatio pro ferenda sententia, ut declarant *Millæus*, & alii supracitati. Ulterius id procedit in fideiussore de se repræsentando; tunc enim reus jam est liberatus a carcere, secus autem in fideiussore de habendo locum pro carcere, in quo casu reus est etiam carceratus, licet in laxiori loco ex supra deductis. Tunc enim potest quodcumque revocari ad arctiores carceres, & non excusatur, si hac de causa fugiat, *Rimin. Jun. d. conf. 135. num. 23.* & *Bertaz. cit. conf. 63. num. 1.*

Neque etiam obstat præfensio, quod carceratio prætendatur injusta, quia dum Princeps mandavit condemnari in poenam carceris jam passi, & compelli ad præstationem fideiussionis, censetur etiam mandasse, ut ad carceres ad hunc effectum revocaretur, prout ex prædictis tenebatur; estque in mero arbitrio iudicis, ut pro obtinenda cautione incipiat a captura, ut ait *Herculan. de caut. de non offend. c. 5. sub num. 1.*

Pariter non obstat, quod appellaverit ab executione; quia cum esset cautio præstita apud acta, paratam habet executionem, & non poterat ab ea appellari, *Bartol. in leg. Siquis reum in fin. ff. de cust. reor. ubi etiam Angel. num. 7.* *Bald. in leg. eum, pro quo, num. 1. ff. de injus voc. ubi etiam Caltr. num. 1.* *Alex. num. 3.* & alii apud *Farinac. quest. 34. num. 29.*

Pro coronide adduco verba, quæ Senatui Romano dixisse *Marcellum* refert *Livius decad. 3. lib. 6. Que feci ea vos rata habeatis Patres Conscripti, nec non magis Reipublice interest, quam mea, mea quippe fides exsoluta est, ad Rempublicam pertinet, ne acta mea rescindendo, alios imposterum segniores duces faciatis.*

CONSULTATIO XXI.

1 *An Vicarii pro cura animarum parochialium Ecclesiarum S. Joannis Lateranensis, & S. Petri in Vaticano, ac Sacrissa, vel alius minister Ecclesie S. Mariæ Majoris præcedere debeant in ducendo funere proprio Parocho defuncti, dum ad ipsorum Ecclesias tumultuandus essentur.*

2 *An inter eosdem Vicarios, & alios Rectores, sive Parochos Urbis debeat in præcedentia aliarum quarumcumque processionum observari statutum Cleri Romani c. 2. §. 8.*

AD 1. Respondeo, negativè, & observandum esse statutum Cleri Romani. Clarissima enim est illius dispositio *c. 5. §. 9.* his verbis. *Inter ipsos autem Parochos ille, in cujus Parochia tumultuandus obiit usque ad fores Ecclesie, ad quam funus defertur, semper præcedat.*

Immo, si hoc dubium resolvendum esset de jure communi, certum est, huiusmodi Vicariis præcedere debere Rectores aliarum Parochialium. Primò quia dignitatem, quam ipsi Rectores habent, ex persona propria habent, cum omnia possint in suis Ecclesiis, tanquam illarum Prælati per textum in *c. in Apibus 7. quest. 1.* & habent tantam auctoritatem, quantam habent Prælati cum capitulis in Ecclesiis Cathedralibus, ut docet *Abb. in c. 1. num. 26. de dol. & contum.* Major autem est dignitas, quam quis habet ex persona propria, quam dignitas, quæ dictis Vicariis competit ex persona alterius, ut per *Bartol. in leg. quod Principi in fin. ff. de legitat. 2. Dec. in c. Sane num. 2. de offic. ord.* bene, ac late *Ca-*

Cagnol. in rubr. ff. de offic. ejus num. 79. ubi firmat, quod repræsentans personam alienam, dignitatem, quam habet, alieno jure habet, persona verò repræsentata ex jure in se radicato, dignitatem habet jure proprio, & propterea hæc dignitas illi præferenda est, arg. leg. si quid bello cum ibi notatis a Glos. & Doctoribus, ff. de capt. & possim. revers. cum aliis ibidem per Cagnol. deductis, & firmavit Rota part. 1. divers. decis. 326. iniquiens Vicarium Parochialis non dicitur possidere nomine proprio. Interque cætera requisita, ut aliquis dicatur Curatus, illud est, ut exerceat curam nomine suo, & non alieno, ut in cap. extirpanda, §. qui verò, & ibi Doctores de præb. Anchar. in Clem. 1. num. 4. de offic. Vicar. ac Rota in Ravennatensi parochialis 10. Maji 1577. coram Cantuccio. Quo etiam sensu ait Bartol. in leg. si quis in bello, ff. de capt. quod firmius retinetur illud, quod quis habet ex propria acquisitione, quam ex aliena, & Rota inter dec. nov. decis. 2. num. 1. quod minus jus, & minorem utilitatem habet Vicarius in Ecclesia, quam Rector; quod probat ex variis juribus. Potentior siquidem est causa, quæ proprio jure, quam quæ alieno beneficio obvenit, l. si Augustæ, ff. de legat. 2. l. si filius §. evit, ff. de fid. liber. Undè & olim triumphus, qui fuit honor redeuntibus in Urbem cum Victoria posuit omnium maximus, iis tantum a Senatu, populoque Romano decernebatur, qui suis auspiciis bellum gessissent; nam si alienis, ut Imperator, aut Proconsul per Legatos, non ipse, qui gessisset, sed is, cui nomine gestum erat, triumphabat.

3. Secundò, quia cum Rectores sint caput, & Prælati suarum Ecclesiarum, & nullum alium habeant supra se, ratione administrationis, ac dignitatis, dicuntur majores illis, qui habent Capicula supra se saltem in cura habituali, & illa repræsentant, & illorum tantummodò vices obtinent. Nulli autem dubium est, quin major in dignitate semper præferendus sit, can. ad hæc dist. 89. cap. 1. & cap. Statusus de major. & obed. leg. 2. Cod. ut dignit. ord. serv. leg. 2. ff. de alb. scrib. & Abb. cons. 21. num. 3. in fin. lib. 2.

4. Nec juvat, quod hujusmodi Vicarii sint constituti a Pontifice, & non a suis Capitulis. Rectores autem aliarum Parochialium non nisi ab Em. D. Cardinali Vicario, ex quo videtur sequi præminentiam deberi talibus Vicariis, cum a majori, vel digniori instituti sint juxta doctrinam Glos. in cap. 1. v. major de major. & obedient. Monachi in cap. Statutum num. 20. de rescript. in 6. Decii in l. cum quid ff. si certum petat. ac aliorum.

5. Primò enim respondetur, quod a Summo Pontifice non sunt instituti ipsi Vicarii, sed Vicariæ; Vicarii autem instituuntur ab eodem Eminentissimo Vicario per concursum: quemadmodum & ipsi Rectores. Secundò id procedere cæteris paribus, & cum æqualibus, itaut dicti Vicarii Parochiales præcedant omnes alios Vicarios Parochialium, non autem majores in dignitate, quales sunt Rectores, & Parochi ex Contilor. in quest. de præc. num. 43. & ex Monacho, ubi supra, dicens id esse verum, nisi ordinati ab inferiori sint constituti in majori dignitate, ac Dec. loc. cit. num. 12. dum ait, hoc procedere inter Doctores ejusdem professionis, & observatur in capella Pontificia. Sæpè enim contingit, quod aliquis Generalis, vel Vicarius Generalis Mendicantium sit institutus autoritate Apostolica, ideòque Apostolicus; at nihilominus non idcirco ullam præcedentiam habet super alios Generales, vel Vicarios Generales jure Ordinum suorum institutos.

6. Secundò, quia licet institutus a Papa ad aliquam dignitatem, vel officium habeat hanc prærogativam, quod inferior non possit recognoscere de tali institutione, aut illam in dubium revocare, nisi titulo subreptionis juxta cap. 1. & 2. de confirmat. util. vel inutil. atque adeò talis dignitas, vel officium habeat majorem firmitatem, itaut ab inferioribus revocari non possit, saltem sine causa legitima ad tradita per Abb. in cap. Postulasti num. 10. de Cler. excomm. ministr. ac Dec. in cap. Ad nostram num. 16. & 17. de confirmat. util. vel inut. attamen institutio facta a Papa talis dignitatis, vel officii, nullum majus jus, nullumque majus privilegium, prærogativam, aut præminentiam præbet, quam si fieret ab Ordinario; tum quia Pontifex in illa concurrat cum Ordinario, & in ipsius defectum juxta cap. 2. de præben. in 6. tum quia in tali institutione nullo modo alterat, seu immutat naturam dignitatis, vel officii, quod instituit ex Doctoribus, quos refert Sanchez lib. 7. in decal. cap. 29. numer. 133. & seqq. Peyrin. in addit. ad constitut. Clem. VIII. c. 9. num. 22. & ad intentum nostrum patet ex constitutionibus B. Pii V. erectionis dictarum Vicariarum, in qua Pontifex solum ipsis concedit jura Vicariorum, non autem prærogativas Rectorum, & Parochorum, aut alia

speciali forma præter communem. Quare non propterea sequitur, quod ipsi sint Prælati suarum Ecclesiarum, & quod idem honor iis debeatur, ac si essent creati Rectores, & Prælati in locum demortui, ut prosequitur idem Cagnol. in d. Rub. a num. 75. ubi sub d. num. 79. statuit, quod quando quis est constitutus in locum demortui, tunc pro se agit, non pro alio, & omnis prærogativa sibi competit ad text. in l. 2. C. de off. ejus, ibique Doctores. Porrò & Parochi, sive Rectores nendum a Pontificibus sunt instituti, ut tot. tit. de Paroch. sed etiam a Sacris Conciliis, & quod excellentius est ab ipso Christo, & ab Apostolis ipsis, ut constat ex D. Paulo ad Timoth. ad Titum & ad Ephesios & D. Petr. 1. de quo alibi.

Neque pariter obstat, quod ejusmodi Vicarii exerceant curam animarum in Ecclesiis Parochialibus, atque adeò censeantur majores aliis Rectoribus; quemadmodum majores sunt Ecclesiæ Patriarchales aliis Ecclesiis, ac illi, quos repræsentant.

Nam huic objectioni respondetur, quod, etsi Ecclesiæ & Patriarchales habeant in se majorem jurisdictionem, non ideò tamen illarum Vicarii pro cura animarum habent majorem dignitatem, qua nihilo magis egreditur limites Vicariatus, atque adeò illos non facit absolute Prælatos illarum Ecclesiarum; prout sunt Rectores in suis Ecclesiis, sed solum illarum Capitularium Vicarios. Ad effectum autem præcedentiæ non solet attendi, an quis habeat majorem Jurisdictionem, sed an habeat ex se majorem dignitatem per leg. 1. & 2. C. ut dignit. ord. serv. lib. 12. Constat autem ex supra deductis majorem dignitatem habere ex se Rectores, quam Vicarii. Quis enim dixerit Oratorem Regis Christianissimi, qui repræsentat suum Regem præcedere, debere Regi Portugalliæ, quando simul conveniunt? Licet enim Rex Galliarum sit dignior, ac potentior Rege Portugalliæ, non idcirco ejus Orator erit major Rege Portugalliæ, quia Orator habet dignitatem nomine alieno, Rex autem nomine proprio. Secus autem dicendum, si ageretur causa inter Oratorem Regis Christianissimi, & Oratorem Regis Portugalliæ, atque adeò inter Vicarios S. Joannis, & S. Petri, & Vicarios aliarum Ecclesiarum Parochialium, non autem inter ipsos Vicarios, & Rectores Ecclesiarum. Undè non refragatur, quod honor, qui debetur Domino, idem debeatur illi, qui Dominum repræsentat, de quo allegatur textus in cap. fin. quest. 3. d. ubi dicitur, quod Diaconus tenens locum Patriarchæ honoratur, sicut Dominus suus, quem textus ad id allegat Abb. in capit. fin. de offic. delegat. Prærogativa enim, quæ est in principali, eadem esse debet in locum tenente suo, Angel. in l. si prior ff. qui potior. in pignor. & Anchar. in cap. grandi not. 5. de suppl. negl. Præl. in 6. Quoniam hæc conclusio procedit, quando Orator unius Principis contenderet cum oratore alterius Principis, nam cuilibet locus, & gradus assignaretur ex persona Domini sui. Sed ubi ex parte unius Principis interveniret orator ejus, ex alia verò parte esset alius Princeps in propria persona, tunc esset secus. Atque ita declarat Dec. in d. cap. fin. quod etiam docet Purpurat. in l. 1. ff. de off. ejus num. 633. Præterea Vicarii non gaudent eadem auctoritate, iisdemque privilegiis, quibus fruuntur illi, quorum sunt Vicarii leg. filius leg. filio & l. Vicarius ff. de legationib.

Id, quod comprobatur etiam variis exemplis, ex quibus constat, quod illi, qui aliorum personas repræsentant, prout sunt Vicarii, Procuratores, Vicesgerentes, vel similes, non sedent in eodem loco, in quo sui principales sedere debent, sed inferiori. Primum desumitur ex cæremoniali Romano lib. 1. cap. 3. quod est de ordine sedendi in Conciliis. Ibi enim statuitur, quod Oratores Principum non sedeant in Conciliis in eo loco, ubi sederent ipsi Principes, quos repræsentant, idest inter Cardinales, sed in sedibus humilioribus pro Dominorum suorum dignitate.

Secundum de eisdem Oratoribus Principum, qui in 10 Capellis Regum non habent locum Principis, quos repræsentant, sed inferiorem. Undè Rex Galliarum Ludovicus XII. voluit, quod Dux Sabaudix, qui ibi aderat, præferretur Legatis Venetorum, Dec. in cap. Sanè vers. num. 12. de offic. deleg. quod refert, ac sequitur Purpurat. d. num. 533.

Tertium de Conciliis Generalibus, in quibus prout 11 ex ultimo illorum scilicet Tridentino, constat Vicarii, seu Procuratores Episcoporum absentium non admittuntur, nec scribuntur in locis Episcoporum quos repræsentant, sed in alio inferiori, & separato, & post Generalem Servitarum, cujus ordo est inferior ordine Carmelitano, Vicarius Carmelitarum. Idem quoque observatur in Conciliis Provincialibus, in quibus Vicarii, seu

seu Procuratores Episcoporum, seu Abbatum absentium non admittuntur in eorum locis, quos repræsentant, sed in aliis inferioribus. Navar. *conf.* 7. de *major. & obed.* Franc. Leo. in *thes. for. Eccles. part. 1. cap. 9. num. 4.*

12 Quartum est de Coadjutoribus Canonicorum, qui non sedent in loco Canonicorum, quorum sunt Coadjutores, sed in inferiori post omnes Canonicos ex Rota in Salamantina Coadjutoria 25. Junii 1593. coram Pegna; ea ratione, quod Canonici propria dignitate fulgeant, sintque veri Canonici, Coadjutores verò aliena, sintque ficti Canonici, ejus verba integra sunt ista: Quoniam licet coadjutor repræsentet personam illius, cui datur coadjutor, & subrogatus frui debeat eisdem prærogativis, quibus fruitur ille, in cujus locum subrogatur, *l. si eum §. qui injuriarum ff. si quis cautionibus, l. filie sue §. Titia ff. de condit. & demon. l. in duobus §. 1. ff. de jurejur.* Id intelligitur respectu aliorum inferiorum, quibus præferri quidem debet, non autem respectu aliorum Canonicorum parium ipsi coadjuto quos præcedere non potest, cum illi propria dignitate, & prærogativa, Coadjutor autem aliena tantum præfulgeat, nec dubium sit, eas, qui propriæ auctoritatis lumine fulgent, illis præferri, qui aliena luce corruscant, aut vices aliorum gerunt, Purpur. in *l. 1. de offic. ejus, cui mand. est jurisd. num. 632. Dec. in cap. Sane 2. num. 12. de offic. deleg. Jacob. de Nigrii in repub. l. 1. ff. de offic. ejus num. 14. Alciat. resp. 199. num. 36. & Menoch. conf. 51. num. 24. lib. 1. Hactenus Rota. Quæ num. 13. tradit, præcedentiam non competere ratione Canoniciatus, sed ratione antianitatis, quæ concernit prærogativam personæ, non officii. Et prosequuntur, Garz. de benef. part. 4. capit. 5. numer. 66. & seqq. Gonzal. in regul. 8. §. 9.*

13 Quintum de Archipresbyteris, qui præferuntur Vicariis Parochialium, quamvis Curati, quos repræsentant tales Vicarii, præcedant Archipresbyteros, Rot. d. *decis. 326. part. 2. div.*

14 Sextum de Vicario generali Episcopi, qui licet ordinariam habeat jurisdictionem per Glois. in *cap. Romana de appel. in 6. vers. generaliter*, atque aded ipsius Episcopi repræsentat personam, & auctoritatem, eique debeatur idem honor, ac eadem prærogativa, Menoch. *conf. 51. num. 16.* Nunquam tamen Vicarius Archiepiscopi, vel Episcopi antiquioris præsumptus habere præcedentiam supra Episcopos minus antiquos, aut occupare locum Episcopi etiam absentis.

15 Septimum ex Contiloro in *consult. de precedent.* Ubi refert sub anno 1510. sub Julio II. Generalem Servorum in Capella Pontificia sedisse ante Vicarium generalem Carmelitarum. Et sub Innocentio VIII. Vicarium generalem Prædicatorum cessisse locum aliis Generalibus Mendicantium in eadem Capella. Idem observatum sub Innocentio X. in P. Dominico Merino Vicario Generali Dominicanorum, qui cessit omnibus Generalibus Mendicantium, & præcessit Vicarium Generalem Augustinianorum. Ac generaliter in præ eminentia, etiam Episcoporum attendendum esse tempus eorum ordinationis, non autem dignitatem Ecclesiarum, neque illarum ordinem, ac præ eminentiam, declaravit Sacra Congregatio Concilii in Constantinopolitana 13. Julii 1631. referente Nicolio in *addit. ad foicul. v. Episc. num. 64. ante Indicem part. 2. lacubrationum.* Et S. Congr. Rituum sæpius censuit circa præcedentiam inter suffraganeos Episcoporum latinorum, & Episcopos græcos, & generaliter inter Episcopos Latinos, & Græcos, cæteris paribus, nullam aliam rationem habendam esse, quam temporis, seu promotionis ad Episcopatum. Ita pro Polonia Februarii 1630.

16 Illud igitur juris axioma: Subrogatum sapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur, *l. si eum, §. qui injuriarum, ff. si quis caret*, ubi Bartolus, Angelus, & alii, obtinet, quando subrogatus est æqualis conditionis cum eo, cui subrogatur, Menoch. *conf. 784. num. 12.* Ut autem ostensum est, aliud est esse Rectorem, sive Parochum, aliud esse Vicarium Rectoris, sive Parochi. Rectores enim, & Parochi Basilicarum sunt ipsa Capitula quibus quoad solum exercitium Curæ, non autem quoad jurisdictionem, multoque minus quoad dignitatem instituti sunt a Pio V. ejusmodi Vicarii, & 21. Martii 1604. eadem S. Rituum Congregatio in Segobienfi ita declaravit: *Episcopus prius promotus sive electus ad Episcopatum, debet alteri Episcopo post ipsum promoti, vel electo præcedere, etiamsi sit ipso dignior, & illustrior.* Secundò intelligitur quantum ad substantialia, non autem accidentalia, *Surd. de alim. tit. 9. quæst. 21. num. 22.* Tertiò in subrogato per legem, non per hominem ex Rim. Jun. *conf. 18. num. 88. & conf. 113. num. 128.* Vicarii autem hujusmodi Parochialium non sunt a lege, sed ab

homine subrogati. Quartò limitatur in privilegiis, quale est id de præcedentia, ut subseribunt Azeved. *num. 27. lib. 6. nov. recop. Girond. de privil. in exempt. explic. num. 1313.*

Itaque jura, quæ in contrarium afferri possunt, solum probant hujusmodi Vicarios debere uti eodem jure, eodemque honore quantum ad jurisdictionem erga suos subditos, non autem quantum ad prærogativam dignitatis, & ordinis, egregiè Decius in *dist. cap. Sane, de offic. deleg.* dicens contra Abbatem dum ex hoc infert, quod Vicerektor debet honorari, sicut Rector, hoc bene inferri non videtur, quia, licet quis debeat honorari, tanquam repræsentans delegantem, vel Rectorem, non tamen sequitur, quod debeat honorari tantum, quantum principalis, quem repræsentat. Et hanc doctrinam commendat Navar. *dist. conf. 7.* Neque etiam in se id verum videtur, quia major reverentia debetur principali, ut probatur ex *leg. Sed, & si, §. fin. ff. de in jus voc.* vel reverentia, quæ debetur patrono, non debetur administratori, ideòque ait Bald. in *d. leg. Sed, & si §. Prætor ait*, quod major honor debetur Episcopo, quam ejus Vicario. Et Aponte *decis. 15.* ubi quod Balivi titulorum in Regno non tenent locum principalis Domini in Sessionibus, Gama *decis. 1. num. 48. & seqq.* Ubi quod substitutus, & locum tenens Patriarchæ, vel Metropolitanus debet honorari, prout Patriarcha, vel Metropolitanus in iis, quæ pertinent ad jurisdictionem, non autem in aliis, quæ competunt respectu dignitatis, vel ordinis.

Quæ omnia multò magis locum habent in Sacrista, vel alio simplici Sacerdote S. Mariæ Majoris, qui nullo jure præcedere potest in funere ducendo proprio Parocho defuncti; tum quia Parochus defert stolam; tum quia est in actu sui officii Sacerdotalis, & tum quia est de hierarchia Ecclesiastica, de qua non sunt Sacristæ, neque alii simplices Sacerdotes. At de his hactenus. Plura enim Parochi, sive Rectores dicere possunt pro suo jure tuendo, sed nunc ipsis sufficit, quod observetur in hac re Statutum Cleri Romani superius adductum.

Neque obstat decretum Sac. Congregationis pro dictis Vicariis Sancti Joannis, & Sancti Petri, ac pro Sacrista Sanctæ Mariæ Majoris, quia fuit editum in auditis Rectoribus, ac Parochis Urbis. Et quia nulla in ipso facta est, nedum revocatio, sed ne mentio quidem supra dicti Statuti Cleri Romani. Et tandem para intelligendum est, quando in funere cum proprio Parocho defuncti intervenit Capitulum S. Joannis, vel Sancti Petri, vel Sanctæ Mariæ Majoris, ut pro Capitulo Cathedralis declaravit hæc Sac. Congregatio 22. Martii 1631. apud Gavantum in *Enchir. v. Exequiæ in add. num. 13.* nempe: *Quando in funere intervenit Capitulum Ecclesie Cathedralis, Curatus, & Sacrista, licet amovibiles sint, debent præcedere Parocho defuncti. Quemadmodum ipsi Canonici Cathedralis, & Collegiatae præcedunt Parocho, ex eadem S. Congregatione in Viterbien. 25. Junii 1611. in nullius 12. Maji 1612. & in Prænestina Canarum 14. Aprilis 1618. scilicet, Canonici Cathedralis præcedere debent Parochum, etiam in funere, non autem alii: quod etiam tradit Cardinalis de Luca de præmin. *discurs. 21.* ubi refert, ita novissimè declaratum fuisse in *Parmen. Sacra Congregatione Rituum*, licet etiam pro Parocho contra Capitulum Cathedralis contrarium doceat Grat. *alleg. discept. 298. & Barbof. in Pastor. alleg. 78. num. 18.* ac referunt, ita decisum a Rota Rom. in Calaguritana præ eminentiarum de Victoria die 16. Novembris 1592. & extant decreta antiqua ejusdem S. Congregationis in Nuceria die 14. Octobris, ac aliàs sæpius. Cum itaque dicti Vicarii, & Sacrista seorsim a suis Capitulis intersint funeribus, nullo modo præcedere possunt proprio Parocho defuncti, cum nullo modo sint, neque dici possint pars, aut membrum Capitulum; quod locum habet, etiamsi unus ex ipsis Canonicis seorsim a suo Capitulo interesset, ut firmat idem Cardinalis de Luca *loc. cit.* quibus concinit Statutum Cler. Rom. *eo cap. 5. §. 18.* ubi ita disponit: *Beneficiati vero etiam Patriarchalium, nulla ratione Parochis ipsis cum stola intervenientibus præcedere possint.* Ergo multò minus Sacrista, & Vicarii, qui non sunt pars Capituli, neque cum Capitulo intersint funeri, ut supra diximus.*

Ad 2. respondeo, observandum etiam esse Statutum Cleri Romani *cap. 2. §. 8. ibi.* *Ad evitandam confusio-nem, & pro majori decore Collegii Parochorum curabit Camerarius, ut in processibus tam Parochi Regulares, quam Parochorum substituti incendant in capite processibus, reliqui verò Rectores juxta ordinem eorum antianitatis subsequantur; quod non est dissonum a jure Communi.* De jure enim is præcedit, qui in labore est antiquior instar militis, *l. 2. C. de offic. Magistr. offic. ibi: Is ceteros antecedit,*

cedat, quem labor prolixior, vel stipendia meliora fecerint anteire, & l. fin. Cod. de tyron. lib. 12. ibi: Tyrones loco semper posteriori ponantur, nec enim patimur quenquam celsiorem gradum obtinere, nisi cui, & laborum assiduitas, & stipendiorum prolixitas suffragantur, traditque Glos. in cap. fin. v. antiquiores de consuet. in 6. & in terminis præminentia, ac prælationis est textus in cap. 1. de major. & obed. & in l. 1. ff. de alb. scrib. ubi Bartol. ac sequitur Peregrin. conf. 3. num. 60. & Paris. conf. 38. num. 1. volum. 4. Antiquior quippe de Collegio aliis præferatur, Cassan. in catalog. glor. mund. part. 4. confil. 76. & part. 11. confid. 17. Rebuf. in tract. nomin. quæst. 21. num. 4. Gonzal. ad regul. 8. §. 3. proæm. num. 23. Ciriac. contr. 201. num. 44. & Seraph. decis. 326. num. 3. & in hac specie declaravit sæpius Sac. Rituum Congregatio, præcipuè in Maceratenf. præcedentia inter Parochos referente Eminentiss. Sacchetto sub anno 1622. & aliàs; quæ ratione etiam Sac. Congregatio Concilii declaravit, in professis eadem die præcedentiam deberi ei, qui prius habitum novitiatus suscepit, teste Barbosa de jur. Eccles. cap. 46. num. 56. quæ declaratio est conformis dict. decisioni Rotæ apud Seraph. & in Sac. Concilio Tridentino cum lis de cessione mota fuisset inter Hispanos, & Gallos, placuit Patribus, ut Theologorum quisque, habita illius temporis ratione quoad Doctoratus, aut magistræ gradum promotus fuisset, sententiam ferret, ut per Vasquez in præfat. illustr. contr. num. 13. & 17. Quod si etiam consideretur stipendium hujusmodi Vicariorum, certum est, illud esse mercenarium, ac menstruum quatuor, vel quinque scutorum, ex quo gradum inferiorum ostendi, habetur ex d. l. 2. & l. fin. & tradit Vasquez loc. cit. num. 19. Ratio autem horum omnium est, quia jus, quod de novo alicui acquiritur, est merum jus absque injustitia, & ideo non debet esse præjudicialiter alteri. Effet autem, si prævaleret contra jus alteri acquisitum; quia ipsum deturbaret de loco, quem jam acquisivit, & possidet. Unde cum in casu nostro Rectores, sive Parochi sint priores in tempore, sunt etiam potiores in jure. Hinc qui prius dignitatem, vel munus obtinuit, censetur dignior in ordine, quem instituit illa dignitas, vel officium can. fin. d. 17. cap. Statutus, ubi Glos. v. primum locum de maj. & obed. cum sim. & tradunt Bald. in l. cum quid, ff. si certum per. Ubi etiam Bartol. Alex. Jas. & Soccin. Igitur Rectores, sive Parochi, qui prius obtinuerunt suam dignitatem, sive officium, sunt digniores in ordine Parochorum.

21 Confirmatur id ex observatione. Nam Episcopus promotus ad Cardinalatum post Clericum, quamvis dignior sit Clerico, sedet tamen post ipsum, quia est posteriori loco promotus. Sic etiam Episcopus sedens in Capitulo cum Canonicis, sedet in loco, quem obtinet, uti Canonicus, non in loco, quem habet uti Episcopus, quia ibi habetur ratio tantum Canonicatus, ut tradunt Glos. in cap. In collatione de appell. in 5. ibique Franch. & Gemin. Sic quoque Cardinalis, quando adscribitur de novo alicui Congregationi, tenet in ipsa locum sibi debitum, habito respectu temporis suæ promotionis, præcedens antea adscriptos, sed in posteriori tempore ad Cardinalatum promotus. Servandus est igitur ordo promotionis. Ex supra deductis.

22 Neque obstat præsentia consuetudo contraria; quia debet esse centenaria, & immemorabilis, cum illis resistat jus commune, & Statutarium, vel saltem quadragenaria, Purpurat. in l. 1. num. 200. ff. de offic. ejus, Barbat. conf. 5. num. 2. Rot. dec. 410. num. 1. cor. Seraph. quæ quidem non est probata, neque probari poterit, cum præsentis Vicarii sint moderni in cura animarum, & sæpius Rectores Parochialium illis in processibus præcesserunt, ac proinde cum non sit probata aliqua consuetudo in eorum favorem, donec illa legitime probeatur, observandum est Statutum Cleri Romani. Et quatenus etiam possessio pro utraque parte concurreret, adhuc esset præferenda illa Rectorum, tum ex adductis in superiori dubio; tum quia habet assistentiam juris communis, & Statuti, per Rot. dec. 81. num. 1. part. 1. div. Seraph. decis. 1437. in fin. & post. de man. obs. 71. num. 74. Ita quidem, ut non sufficiat, quod aliquando dicti Vicarii præcesserint, cum unus Rector, sive Parochus alteri præjudicare nequeat. Eo vel maxime quia præcedentia juxta antianitatem est data per Statutum Cleri omnibus Rectoribus, sive Parochis Urbis, & ideo esset necessarium probare, quod omnes Rectores interfuerint semper omnibus processibus, & præcedentiam Vicariis cesserint spatio tanti temporis ad præscribendum necessarium; quod tradunt Doctores, & Glos. in l. de quibus, ff. de leg. in l. 1. v. Prælati, & in l. 2. C. que sit longa consuet. & Rot. coram Merlino dec. 353. num. 54. ac alibi; quin & ipsa Vicariorum præcedentia in aliqui-

bus processibus non ex jure proprio contigisse videtur, sed ex ipsis Rectoribus, qui id neglexerunt, non quidem Vicariorum gratia, sed quia ita sibi expedire crederunt; quod nihil obstat, quominus sibi suaferit Statutum Cleri, id facere possint, quod antea non fecerint. Ex quibus omnibus miror in tam raso tramite scirpam quæri, & in scirpo nodum.

CONSULTATIO XXII.

An sunt licite literæ exemptionis tum Ecclesiasticorum, tum secularium, vulgò Salvæguardiæ a jurisdictione Episcopi, ejusque tribunalis, tam in civilibus, quam in criminalibus, a Prorege Siculo concessæ, uti a Sicilia Monarchia? Ubi afferuntur capitula super Regia Monarchia cum novis reformationibus, & declarationibus marginalibus transmissa a Regia Curia, & Consilio Catholice Majestatis.

NCn est nostrum in hac Consultatione agere de origine, institutione, & justitia hujus Siculæ Monarchiæ, de quibus jam olim hinc inde actitatum est a Viris clarissimis, præ cæteris verò a Cæsare Baronio Annal. tom. 11. & a nobis alibi raptim. Est enim expositio causæ sinuosa, & altè repetita, sed solum, an inter præjudicia jurisdictionis Episcopalis recenseri debeat hic novus abusus Salvæguardiæ, dixi jurisdictionis Episcopalis, non autem Ecclesiasticæ, nam & ipsa Monarchia, tanquam Legatus Apostolicus jurisdictionem Ecclesiasticam in Regno Siciliæ præterdit exercere.

Inter jura extraordinariæ protectionis, unum est, quod dicitur Salvæguardia, singularis, ac privilegiata: Illius causa efficiens, & finalis inde patet, quod cum in tanta hominum perversitate, ac mundi malignitate innocentes multifariam offendantur, ac opprimantur, inter alia, quibus succurri ipsius posse visum est, remedia Summi Principes æquissimum judicaverunt, Salvam ipsis guardiam largiri, ut eadem territi adversarii ab eorumdem offensione absterent ad notata Bartoli, & Doctorum in l. illicitas §. ne potentiores, ff. de offic. Præsid. Felin. in rubr. de treg. & pac. Jas. in l. si super col. fin. C. de transact. & Guidopap. decis. Gratianop. quæst. 418.

Hanc autem Salvæguardiam definiunt, esse protectionem, & securitatem, quæ minus potentibus contra potentiores a superiori potestate, vel etiam absolute ad suam, ac bonorum suorum tutelam petentibus amicis, aut alioquin charis, præstatur.

Dividitur non incommodè quatuor modis. Uno, & 4 principaliter quidem; secundo modo ratione subjecti in sæcularem, & Ecclesiasticam. Hæc est, quando personæ Ecclesiasticæ, illa verò cum seculares in singularem protectionem, ac Salvæguardiam a liberis Principibus suscipiuntur.

Hujus partitionis ratio inde colligitur, quod tam laici, quam clerici in specialem Principum clientelam recipi soleant, cujus rei innumera extant exempla, & id ipsum clarè testatur Menoch. arbitr. quæst. lib. 2. cas. 338. num. 6. ubi scribit, se vidisse Serenissimum Ducem Sabaudia, Abbati, & Monachis Carthusiæ Vallis Piæii apud Montem Regalem Pedemontium amplissimam Salvæguardiam concessisse.

Tertiogeneratim dividi solet in absolutam, seu generalem, & limitatam, uti eam dispartitur Bechtius in disput. de securit. & Salv. conduc. cap. 10. Generalis est illa, quæ omnem omnino tam facti, quam juris defensionem continet. Limitata autem, quæ certæ defensionis limitibus continetur, atque includitur, ut si defendendus cliens fortè plures habeat possessiones, ac subditos in diversis locis, & unam ex illis Princeps, reliquis exclusis, protegendam suscipiat.

Quartò subdividi potest in eam, quæ in genere, & 7 non contra certam personam, etiam nemine citato, & citra causæ cognitionem conceditur, & in eam, quæ adversus certas personas, a quibus impetrans se sibi metuere narrat, & regulariter quidem citatis eis, ac cum causæ cognitione tribuitur. Addidi verbum regulariter, quia interdum, & sine causæ cognitione conceditur, & nihilominus illi, contra quem impetrata fuit, ob Principis, quem facile adire, & revocationem obtinere potest, voluntatem solam, observanda est, Menoch. loc. alleg. num. 8. & 9.

Quinta porro subdivisio est, quæ dispartitur Salvæguardia in eam, quæ diplomatæ, vel literis patentibus in modum privilegii per notata Fabri lib. 3. C. tit. 12. de fin. 5. num. 1. Gail. lib. 2. obs. 54. numer. 7. & in eam, quæ per signi, titulive impositionem, de qua in leg. 2.

C. ut nem. priv. tit. trad. suit. Vel per appositionem custodiam, Menoch. *dist. loco num. 11. & 12.*

9 Salvam autem guardiam habens nullo modo inquirendus, vel molestandus est per textus, & Doctores in leg. Sancimus 25. in princ. C. de admin. tut. lib. 2. §. 1. Cod. de quadr. præscript. lib. 6. de postlim. revers. novel. 138. Farinac. in pr. crim. part. 1. tit. 4. quest. 29. num. 1. & seq. Nec ullam debet experiri injuriam, nullam incurrere læsionem, damnum, aut periculum, lib. 6. §. 2. ff. de offic. Præs. l. 28. §. 7. ff. de pœn. auth. habita C. ne fil. pro patr. novel. 5. cap. 2. §. 1. novel. 17. cap. 6. argum. l. 1. §. quoties 17. ff. de ventr. in posses. mitt. Glos. in l. Si mandatum 59. §. ult. ff. mandat. Angel. in leg. 1. ff. qui satisd. cog. Butr. & Imol. in cap. Quoties 2. de post. quos hanc in rem allegat Straccha in præfat. de asseverat. n. 60. & Corlet. in suis singul. v. Securus, Zaf. conf. 9. num. 26. & conf. 10. num. 13. tom. 1. quia secutus dici non potest, qui periculis, contumeliis, & oppressionibus est obnoxius, ut ex Plinio lib. 3. epist. 12. refert Petr. Brem. in tract. de securit. promiss. in princ.

10 Hactenus de Salvaguardia in genere, nunc de Sicula. Excellentissimus Siciliæ Prorex, ut illius Monarcha concedit Salvaguardiam tum Ecclesiasticis, tum hominibus laicis, præcipiendo Episcopis, eorumque ministris, ne se ingerant in omnibus causis civilibus, & criminalibus, activis, & passivis, motis, & movendis contra supradictos homines, nec contra eorum consanguineos, & affines usque ad secundum gradum de jure civili inclusivè: & casu, quo præfati homines, vel eorum aliquis commiserit delictum aliquod, cui pœna major relegatione est imposita, vel in flagranti crimine reperiantur, possint eos in carcerem secularem includere nomine Proregis, ac regiæ Monarchiæ, statimque illum certiore reddere absque eo, quod ad actum aliquem deveniant sine ejus autoritate; quod si in flagrante non reperiantur, nullo modo, nullaque de causa, & ob nullum delictum etiam levius, in illos procedant, sed id ei significant, expectentque mandatum, ac interim inhibentur, ne secus agant sub indignatione Catholiciæ Majestatis, & sub pœna scutorum mille Fisco regiæ Monarchiæ. Adversus verò Episcopatus, qui officii sui partes implent, hujusmodi Salvaguardias non exequendo, petitur a Prorege illarum observatio, & obtenta mittitur præsentanda Episcopis, vel eorum Vicariis a Nuncio Regiæ Monarchiæ cum præcepto pœnali, quod intra diem curent illam regerer in actis Curia Episcopalis, ut executioni demandentur. Et informatione facta in criminosos, ejusque maleficii affines procederetur, ut legibus, moribusque convenit.

11 His ita deductis certum mihi est, has Salvaguardias esse illicitas.

12 Primò, quia est novum commentum, & nunquam expertum in Monarchia, Sicula, estque aptum ad inducendum plura inconvenientia, perturbationes, & irreverentiam, ac odium erga Prælatos Ecclesiasticos ab eorum subditis, qui, ut eas obtineant, imponunt illis varias, & falsas calumnias, libellique frequentibus litigando postulant, ut suæ causæ Curia det operam.

13 Secundò, quia si concederentur Magistratui Civitatis, qui numerosus esse solet, & quotannis mutatur, ac ejus consanguineis, & affinibus usque ad secundum gradum, tota ferè Civitas a jurisdictione Episcopi eximeretur.

14 Tertio, quia cum jurisdictione ordinaria pastoralis Episcoporum sit immediatè a Deo, & a Sede Apostolica, non potest transire ad Legatum Apostolicum, quemadmodum transfret hinc Salvaguardias, cum idem Legatus habeat a Sacris Canonibus, & Conciliis auctoritatem restrictam, & limitatam dumtaxat ad secundas instantias, & in casu gravaminis per viam recursus tantum, qui cum dari possit, quoties contingit casus gravaminis, cumque gravamen nequeat esse ita irreparabile, ut per recursum occurrere non possit, nulla tubest ratio auferendi Episcopis jurisdictionem ordinariam in suos subditos, illamque dividere, immò & convellere, ac discerpere. Undè non obstat, quod dicitur de Syndico, qui si controversiam haberet cum Barone, obtinet Salvaguardiam, quia jurisdictione Episcopalis est a Deo, & a Sede Apostolica, Baronis ab homine tantum.

15 Quarto, quia Prorex hoc modo, atque hac arte, ac novitate eximendi etiam Ecclesiasticos a jurisdictione Episcoporum, illotque subjiciendi Monarchiæ in brevi avocaret ad se omnes causas, & indirectè fieret Episcopus totius Siciliæ, concedens exemptionem ex solis supplicibus libellis, & frivolis de causis, etiam quando allegatur causa interdicti Ecclesiastici impositi etiam auctoritate Summi Pontificis, atque ad nutum Judicis Mo-

narchiæ, qui solum procedere potest servatis servandis. Cumque in hac specie Prorex ipse procedat, ut incausis merè laicalibus cum potestate absoluta, certum est præjudicium irreparabile propter exemptum, & finem est quem hujusmodi Salvaguardiæ consecuturæ sint in Sicilia in omnibus causis, quæ ab Episcopis avocari poterint de plenitudine potestatis; quemadmodum facit Summus Pontifex in Signatura Gratiæ, & idem Prorex in causis merè laicis tribunalium laicorum sub obtentu, quod ita visum est Judici Monarchiæ, qui licet sit clericus, & Judex Ecclesiasticus, nequit tamen ullam auctoritatem facere hujusmodi avocationi sine juris Ordine servato, & prout juris fuerit.

16 Quintò ex indecentia, & modo incivili, quo hæ Salvaguardiæ conceduntur, præcipiendo Episcopis, ne se immisceant, & quod coniciant reos in carceres seculares, quodque significant alios, atque expectant iussa Proregis.

17 Ac demùm quia cum his Legatus non sit in his causis Judex competens, quia S. Concilium Tridentinum sess. 24. capit. 20. de ref. tribuit Ordinariis cognitionem causarum primæ instantiæ privativè ad alios, cum loquatur per dictionem taxativam, ibi: *Coram locorum Ordinariis duntaxat*, quæ adimit cæteris jurisdictionem, Angell. in l. C. ubi, & apud quem, Felin. in cap. Pastoralis numer. 2. de offic. Ordin. apertè constat ipsum Judicem Legatum, qui jure proprio hanc jurisdictionem non habet, non posse cognoscere, nisi per devolutionem, per delegationem, aut per prorogationem jurisdictionis; quorum nullum in hoc casu potest habere locum.

18 Non quidem devolutio, quia illa requirit formam a Concilio præscriptam d. cap. 20. §. *Legati quoque*, scilicet, ut Episcopus sit requisitus, & neglexerit procedere, quod in hoc casu non supponitur. Non delegatio, quia hic non intervenit; & quia Episcopus non potest extra propriam diocesim causas committere, nisi & litigantium consensus accedat, ut notat Glos. 1. & penult. in cap. ut litigantes de offic. Ordin. in 6. quam ibi sequuntur Butr. num. 4. Anchar. num. 1. & alii communiter; quod maximè procedit post Concilium Tridentinum. Non denique prorogatio; quia quemadmodum Clericus subditus Episcopi non potest sine ejus contentu prorogare jurisdictionem Judicis Ecclesiastici non sui, ita nec Episcopus potest Clericum subditum suum invitum subjicere in aliqua causa jurisdictioni alterius Judicis Ecclesiastici, nisi subditus consentiat, ut in cap. 1. de for. comp. ubi sic firmat Ostien. num. 2. Joan. Andr. num. 11. & latè Socin. in 3. princip. art. in 7. quest. num. 41. quare inter alia requisita, quæ conjunctim concurrere debent, ut validè prorogetur jurisdictio Judicis incompetentis, est non solum consensus partium, sed Episcopi diocesani.

19 Quare, ut hujusmodi controversiæ dirimantur, debent Episcopi Siciliæ, cum casus iste evenit, facere declarationem, & revocationem hujusmodi Salvaguardiæ. Ad Regem Catholicum querimoniam deferre super hisce gravaminibus, conquerendo, quod concessio Salvaguardiarum contra exemptos a jurisdictione Episcoporum Ordinariorum sit insolita, & mera innovatio, cum illorum discussio fieri facienda sit coram Sede Apostolica. Nec mihi videtur omnino improbandum remedium scribendi per S. Congregationem Immunitatis, & jurisdictionis Ecclesiasticæ literas circulares Episcopis super eisdem Salvaguardiis, necnon super observatione generali S. Concilii Tridentini, & quod Nuncius Apostolicus apud Regem Hispaniarum hanc rem in se assumat, de qua edoceri debet.

20 Cæterum specimen Salvaguardiæ, cujus authogramum cognovi, est hujusmodi.

21 *Philippus &c. Vicereus &c. Rev. Episcopo Catanensi, e jusque Rev. Vicario Generali, Assessori, Notario, & aliis Officialibus, ac servis diocesis majoribus, & minoribus, presentibus, & futuris, salutem. Siamo stati supplicati, e Noi provisto del tenor, che siegue.*

22 *Ulustr. &c. Eccel. Sig. i Sacerdoti N. N. & i Giurati, e Senato della Città di Catania N. N. dicono, che avendo cominciato la lite sopra le concessioni delle Terre del Vescovato nulliter facte del Rev. Vescovo avanti al Tribunale del Real Patrimonio &c. li scomunicò, e presentategli dal Procuratore di detta Città l'assoluzione ottenute dalla Regia Monarchia, gli bravo, &c. Onde per li sudetti, & altri capi, de quali V. E. è informata per lettere, i detti esponenti gli sono diventati nemici capitali, e però non deve ingersì negli esponenti, suoi parenti, e familiari usque ad quartum gradum. E perciò supplicano V. E. d'ordinare se gli spediscano Salvaguardie con ordini penali di non molestarli in amplissima forma.*

23 *Panormi 10. Januarii 1630. Ex parte Excellentie sue*
fiant

fiant literæ Salvæguardiæ ad instantiam supplicantium sub visione Rev. Judicis Regiæ Monarchiæ.

24 E perciò vi ordiniamo, che per l'avvenire non vogliate, nè dobbiate in modo alcuno intromettervi, nè impedire, nè fare intromettere, nè impedire, nè permettere, che niuno de' vostri Officiali, e persone suddite alla vostra giurisdizione s'ingerisca, nè intrometta in niuna delle cause così civili, come criminali, attive, e passive, mote, e movende, nè contro i detti N. N. Giurati della detta Città di Catania, & N. N. Sindico, nè loro parenti consanguinei, e affini usque ad secundum gradum de jure civili inclusive, e in caso che N. N. esponenti, o alcuno de' suddetti loro parenti consanguinei, e affini usque ad secundum gradum de jure civili, ut supra commettessero alcun delitto a relegatione sopra delle cose spettanti a noi, e alla vostra giurisdizione, e fussero presi in flagranti crimine, all'ora procederete a carcerazione a nome nostro, e del Tribunale della Regia Monarchia nelle carceri del Regio Dominio, e di subito ne avviserete del tutto, e non procederete interim ad ulteriora, in finchè sarà dato da noi l'ordine, che sarà necessario, e non essendo presi in flagranti crimine tanto per delitti a relegatione supra, quanto infra, in tal caso non procederete in cosa alcuna, ma ne darete del tutto avviso, e aspetterete da noi l'ordine sarà conveniente, come sopra, e così eseguirete tanto ad istanza de' suddetti supplicanti, quanto di ogn'uno de' suddetti loro parenti usque ad secundum gradum inclusive, seu di qualsivoglia persona per essi, e ogn'uno di essi comparenti, etiam senza procura &c. e sotto la pena di scudi mille &c. Datum Panormi 12. Januarij 1630.

El Duque d'Albuquerque
Vidit Neyla Judex R. Monarchiæ.

25 Tenor verò, ac formula Observatoriarum Salvæguardiæ est in hæc verba. Philippus &c. Vicerex &c. Reverendiss. Episcopo &c.

26 Siamo stati supplicati &c. da N. N. che havendo essi ottenuto Salvæguardia, e presentatele col far molte istanze, non han potuto eseguire l'esecutione, tutto per il Vescovo contro agli esponenti la sua rabbia, e sdegno per averlo proseguito de' delitti in Roma, avendole fatte lettere osservatorie, nè anche sono state eseguite, avendosi col progresso delle persecuzioni esso Monsignore dichiarato per parole, e lettere capitalissimo nimico degli esponenti. Perciò supplicano V. E. per detta prosecutione, e di far di nuovo lettere dirette a tutti gli Abbati, Priori, e Superiori de' Regolari per conseguire l'esecutione, e che vadi un Portiero della Regia Monarchia a notificare al Vicario Generale, e Maestro notaro l'emanazione, & esecuzione di esse.

27 Dal quale memoriale fatta relatione per la Regia gran Corte in Consiglio di cause fiscali tenuto a 29. Luglio, fecimo in dorso di esso provista, quod fiant literæ sub visione Judicis Regiæ Monarchiæ.

28 E perciò in esecuzione vi diciamo, e ordiniamo, che vogliate eseguire, & osservare le dette lettere di Salvæguardia ottenute de verbo ad verbum, & a prima linea usque ad ultimam, e conforme a quel vi diciamo, & ordiniamo, che per l'avvenire non vogliate, nè dobbiate &c. così contro i detti &c. come contro &c.

El Duque d'Albuquerque
Vidit Neyla &c.

29 Priusquam proferam capitula Vicerugia super Regia Monarchia cum novis reformationibus, & declarationibus marginalibus transmissa a regali Curia, & Consilio suæ Majestatis Catholicæ, referam litteras, & aliqua capitula concordata, & litteras Excellentissimi viri D. Marci Antonii Columnæ Proregis Siciliæ, quæ sunt veluti apparatus ad dicta Capitula, & ostendunt religionem innatam Domus Augustæ Austriacæ in Deum, reverentiam, obedientiamque in Sanctam Sedem Apostolicam, observationem in Sacros Canones, præcipuè in S. Concilium Tridentinum, quod auspiciis dictæ Domus Augustæ incæptum, & absolutum fuit, & religiosissimè in omnibus Regnis etiam Indicis, Catholicæ Majestati subiectis observatur, mandaturque observari, cum sit Sacrorum Canonum, sacrorumque Conciliorum, quin & totius fidei catholicæ custos, protetrix, & propagatrix, & propugnatrix. Capitula, & litteræ Columnenles sunt hujusmodi.

Molt' Illustr. e Reverendiss. Sig.

30 Essendo nate alcune differenze trà il Reverendiss. Arcivescovo di Palermo, & il M. R. D. Nicolao Stitia, come Giudice delegato della Monarchia, & avendomi S. M. ordinato con sue lettere delli 24. di Luglio passato, che Io provveda, che il detto Molto Rev. di Stitia nel suo procedere

offerri il Concilio Tridentino, e specialmente, che non metta mano nelle prime, & seconde cause, ma quelle lasci all'Ordinarij, con questa occasione avendo prima inteso li sudetti Reverendiss. Arcivescovo, & il M. R. D. Nicolao nelle loro differenze, hò preso l'appuntamenti, che vanno notati nell'allegato foglio, mi è parso mandarli a V. S. acciò possa valersene nell'occasione, pregandola ad avvisarmi quello, che intorno a questo l'occorresse, & a V. S. mi profero, & raccomando. Di Palermo li 27. di Settembre 1580.

Serv. di V. S. Molto Illustr. & Rev.
Marco Antonio Colonna.

Al Molto Illust. e Rev. Mons. Arciv. di Messina.

Panormi die 26. Septembris 9. Indiæ. 1580.

Per S. E. appuntati li seguenti Capitoli.

Circa le cause, che vanno via gravaminis non si facci Superfessoria, eccetto conforme al Concilio Tridentino cap. 1. sess. 13. de ref. & cap. 2. & 3. ejusdem sess. negl' atti irretrattabili, & irreparabili, nelli quali così l'Ordinario debba soprasedere, ancorchè non li venissero lettere Superfessoriali. Ben vero, che quanto alle Injuntioni fatte, e da farsi de non conversando, non si debbano fare Superfessorie, nè l'Ordinario abbia a soprasedere.

Le prime istanze non si trattino in altra parte, che avanti all'Ordinario, conforme al Concilio Tridentino, & le seconde istanze avanti all'Arcivescovo, e se saranno commesse ad altre persone, tali commissioni non si debbano eseguire, e s'intendano surrettitie.

Che quando l'Ordinario, & il Giudice della Monarchia saranno presenti, dove sarà S. E. non si facciano lettere, che veniant alla via gravaminis, se prima non si facciano lettere all'Ordinario, che informi delle cause, per le quali si gravino. Questo però s'intenda, quando gl'aggravij sono reparabili per la diffinitiva, e l'Ordinario abbia da rispondere fra tre giorni.

Che quando per lo Giudice della Monarchia sarà retrattata alcuna sentenza, seu Interlocutoria di pena pecuniaria, la quale sarà stata assegnata dal Giudice a quo, e si faranno lettere di restituire tal somma, si debba prima dar pieggeria de restituendo in casu succumbentie.

Che s'abbia avvertenza alli memoriali, che si danno dalle parti via gravaminis, se usano parole impertinenti dette contro li Prelati, dalli quali appellano, e si gravino, e se ne faccia particolare relazione a S. E.

Quando le parti si gravino alla Monarchia, si debbano esprimere specialmente le cause del gravame nel memoriale dell'istanze, acciò che dalla Monarchia si possa conoscere.

Ex libro actorum anni 9. Indiæ. 1580. 1581. fol. 19.

Capitoli Vicerogij sopra la Regia Monarchia con le nuove riforme, e declarationi in margine, venuti dalla Regal Corte, e Consiglio di Sua Maestà.

Sogliono alle volte nel Tribunale della Regia Monarchia di questo Regno succedere controversie sopra l'osservanza nelle cause, che in detto Tribunale vertono, d'onde nascono diversi abusi, per il che l'Illustr. & Excell. Sig. Marco Antonio Colonna Vicerè, e Capitan generale in detto Regno ha ordinato s'abbia inviolabilmente da osservare, come di sotto segue.

Primo. Nella Regia Monarchia vi sia uno Avvocato, & uno Procuratore fiscale, siccome è stato ordinato, acciò si negotij del fisco non patiscano.

Secondo. Si tenerà la Corte, e faranno gl'atti giudiziarij, che occorreranno farsi in detta Corte il Martedì nella Casa del sudetto Giudice.

Nelle cause, che si trattaranno inanti esso Legato, e Giudice deputato, si debba osservare la dispositione della legge Canonica, come Corte Ecclesiastica, e negl'ordinarij si guardi l'osservanza della Regia gran Corte.

Tutte le cause appartenenti al foro Ecclesiastico nella prima istanza non si trattino in altra parte, che inanti li loro Ordinarij secondo la forma data dal Sacro Concilio Tridentino, e le seconde istanze inanzi l'Arcivescovo Metropolitano, quando non parerà altrimenti al Vicerè in alcuno caso particolare.

32 cap. 1. sess. 13. de ref. & c. 2. & 3. ejusdem sess.

34 E nel 4.º M. guarda il Concilio, no esset ceta.

35 E nel 6.º vasta dicho que S.; E. no se jem. pache.

37 E nel 7.º no se può epachiar el Virci, pero se si declarare por los luez arbitraros por suspechiosos, su M. tien ordenado, quæ en Palermo sia l'Arcohispo y en Messina l'Arcovisbo.

38 E nel 9.º non se ha da empachar el Virci y lo mismonel 10.

- 42 In dette Cause Ecclesiastiche supplicando la parte li Memoriali non si decretaranno Magna Curia referat, ma che il Giudice di essa Regia Monarchia riferisca.
- 43 Nelle Cause di gravamine quando le parti si gravaranno delle provviste fatte dall'Ordinarij, tanto in Cause Criminali, quanto Civili, che altro si facci, si supplicarà al Vicerè, e si provvederà secondo la qualità del negozio, o che lo Prelato informi, o che lo Giudice provveda.
- 44 Se al Giudice deputato per sua Maestà sarà sospetto, le parti ricorreranno al Vicerè per vederle d'altro Giudice non sospetto.
- 45 Le lettere, che si faranno per detto Giudice all'Ordinarij, quando che si drizzeranno all'Arcivescovi, si dia titolo di Molto Illustr. Reverendiss. alli Vescovi d'Illustr. e Reverendiss. all'Archimandrita di Reverendiss. all'Abbatì, e Vicarij di Rev.
- 46 * Le lettere, che si faranno per li Prelati, quando si trasmetteranno l'atti per via di gravame, o d'altro remedio, si abbiano da drizzare al Vicerè, e quelli, che si sottoscrivono per li Vicarij, o d'altri officiali si drizzeranno al detto Giudice con il titolo d'Illustr. e Molto Rev. e le lettere di Prelati, e di loro officiali li presenteranno al Maestro Notaro di essa Regia Monarchia.
- 47 Nelle lettere, che vengono l'atti via gravaminis non s'inferiscano li Memoriali delle parti per esteso, ma solamente si farà menzione della sostanza del fatto, e della provvista fatta per il Vicerè, e si ordinarà quel, che sarà di giusto.
- 48 Nelle cause di gravame non si facciano lettere superfefforiali, eccetto secondo la forma del Sacro Concilio Tridentino in atti irrettrabili, & irreparabili, nelle quali così l'Ordinario debba soprasedere, benchò sopra ciò non si fossero date lettere.
- 49 Ricorrendosi via gravaminis, e trattandosi de gravamine riparabile, e retrattabile, quando sarà presente l'Ordinario dove sarà S. E. con il detto Giudice non si facciano lettere, che vengano l'atti per via gravamen, che prima non si facciano lettere all'Ordinario, che s'informi delle cause, per le quali si gravano, e l'Ordinario debba rispondere fra tre giorni.
- 50 Tutte le lettere della Regia Monarchia, che per ordine si fanno sotto nome del Giudice di quella, si sottoscrivano da lei, dall'Avvocato fiscale, acciò sia informato dell negotij del fisco, e delle parti, e si sigillino col sigillo del Giudice, ma quelli, che spettano all'Integrazioni di beni Ecclesiastici per conto delle visite di benefizij, che sono di Jus patronati regij, si facciano sotto nome del Vicerè, e con la sottoscrizione con la causa del Giudice, e dell'Avvocato fiscale, e così alcune altre, che per più autorità, & esecuzione paresse così espedite, e questo col Sigillo del Vicerè.
- 51 Occorrendo concedersi lettere superfefforiali in cause delle Injunzioni rotte, o pleggerie de non conversando, non s'intenda mai per ciò, che le parti proibite possino conversare, anzi resti l'Injunzione, o pleggeria nel suo vigore, ne anco che se li dicesse, debba in ciò l'Ordinario soprasedere, ma tenere la lettera per sorrettizia.
- 52 Li processi, e le scritture, che verranno per via di appellazione si potranno servata la forma del rito introdurre alla Corte della Monarchia, e se sarà bisogno, si potranno mandare lettere del Giudice di drizzarsi al Giudice a quo della Introduzione del processo per citare la parte con le solite clausule, che al Giudice parerà di giustizia a fare altri atti necessarij.
- 53 Nelli memoriali, che saranno dalle parti, che appellaranno, o si gravaranno, si abbia da riconoscere per referendarij, se vi saranno parole impertinenti dette contra Prelati, da quali appellaranno, e si gravaranno, & essendoue, si faccia di ciò relazione particolare al Vicerè.
- 54 Qualunque persona per occasione di gravame, ricorrerà alla Monarchia, debba nelli memoriali specificare particolarmente le cause dell'aggravij.
- 55 Li negotij spettanti all'ufficio di essa Regia Monarchia, che s'averanno da riferire al Vicerè, si riferiranno al Mercoledì, o Sabato dinanzi le cause patrimoniali.
- 56 Li proscuti, che averanno appellato alla Monarchia, staranno della maniera, che averanno stato nel giudicio anteriore ad istanza però del fisco di essa Regia Monarchia, facendovi istanza le parti, se ne facci nota alle carceri, e se saranno carcerati per la sola pena pecuniaria, prestando pleggeria di pagars essendo condannati, siano scarcerati.
- 57 Se il detto Giudice ritrattara alcuna sentenza, o Interlocutoria di pena pecuniaria, la quale è stata eseguita dal Giudice a quo, innanzi che si spediscano lettere, che si restituisca la somma riscossa, si faccia dare pleggeria in forma Curie de restituendo in casu succumbentia.
- 58 Le lettere, che si dicono di Salvaguardie non si concedano per il Giudice, eccetto per il Vicerè a matura discussione,

per evidenti cause, e quando si concederanno, la forma non sarà di maniera, che parrà, che quelli che l'otterranno s'esimono in tutto dall'Ordinario, ma con dirli, che prima che proceda, il tale certifichi al Vicerè di quello, che passa, e se la causa sarà grave, lo ligarà a pleggeria eccetto che al Vicerè paresse altrimenti, e quando l'Ordinario fosse dichiarato sospetto, in tal caso si proceda secondo i termini della legge.

Nelle cause di reintegrazione de' beni Ecclesiastici risultanti dalle visite delli Regij visitatori, l'ordinario delle cause, mentre la causa non è terminata si spediscano per il Giudice della Monarchia, come Consultore, e per lui si provvedano l'articoli incidenti, & emergenti, senza farne relazione al Vicerè, eccetto se fossero gravi, e d'importanza, e quali siano questi si rimette all'arbitrio di esso, se vede male provisione nella causa principale, non si facci per modo alcuno senza farne relazione al Vicerè, e le sentenze si proferiscano sotto il nome del Vicerè, con far menzione del voto, e consiglio di esso Giudice, come consultore, e questo si faranno leggere da un Commissario in persona di esso Giudice.

L'Emolumenti dell'officiali di essa Regia Monarchia saranno conforme alle pandette della Regia gran Corte.

Li sopradetti ordini si averanno da osservare infino all'alt'ordine di Sua Maestà, e si registrino nell'ufficio di Protonotario. In Palazzo alli 17. di Giugno 11. Indizione 1583.

Marco Antonio Colonna.

Antonius Xibacca Protonot.

Ex registro officij Regni Siciliae Protonotarij extracta est presens copia. Coll. Sal. Joseph Gentilis Coadjutor.

An autem Bulla in Cœna Domini tollat hoc privilegium Monarchiæ Regni Siciliae, & casus, quos privilegiatos appellat, certant sententiæ. Hos casus privilegiatos ponit Chassan. super consuet. Burg. rubr. 1. tit. des justices §. 5. num. 48. Bullam Cœnæ illos non tollere tenet Bovius in resp. ad Paulum Servitum pro censuris Pauli V. part. 4. ad arg. 10. Contrariam sententiam docet Binfeldus in com. de injur. & damn. dat. cap. 7. concl. 13. Et usum talium privilegiorum Regni Galliarum non audet damnare Navarrus, & alij, quos adduxit Dian. part. 1. resol. 6. Et quoad Monarchiam Regni Siciliae, eam acriter impugnat Hieronymus Catena in vita B. Pij V. cum Cardinalis Baronio ad annum 1097. sed illam defendit Antonius Xibacca in allegationibus manuscriptis ad Marcum Antonium Columnam, Archiepiscopus Compostellanus in discursibus de origine, & usu Monarchiæ Regni Siciliae, hispanicè conscriptis, ac editis Vallisoleti anno 1605. Videndus hac de re Henriquez in sum. lib. 10. cap. 28. num. 3. & lib. 2. de Sum. Pontif. clauve cap. 10. §. 3. Camil. Borrel. de præstantia Regis Catholici cap. 50. Goffred. lib. 4. de reb. gest. Robert. Guiscardi cap. 29. Fafel. lib. 7. poster. decad. cap. 1. Jo: Marianus hist. Hispan. lib. 10. cap. 5. Ferdinand. Matute in responso pro imposit. gabel. contra Messanenses fol. 24. Mauroleus in hist. Sicil. lib. 3. art. 98. Laurent. Anania in fabr. Muzdi tract. 1. fol. 129. Antonius Costa lib. 1. consil. 1. numer. 75. & 85. Cumia in Præl. cap. si aliquem numer. 49. & 52.

Mihi autem certò sic constat. Dominantibus Græcis in orientales Italiæ oras, Saracenis in Siciliam, in quam irruerant, Gulielmus Fortebracius, unus ex duodecim Tancredis Ducis Normandiæ filiis, tunc inter Italos agens, cum Capuano, & Salernitano Principe fœdus sanxit, in idemque Malochum Apuljæ, Calabriæque Constantinopolitanorum Cæsarum loco, pactis initis, ut Saracenis expulsi, quidquid acquireretur inter eos æquis portionibus divideretur. Nec mora in Siciliam itum. Saraceni tota fermè Insula ejeti. At Græcus, nuntio conditionibus remisso totum illud sibi, Imperatorique suo Regnum adscripsit, detinuitque. Quare Gulielmus in Italiam reversus, ut primùm tulit occasio, in Græcos invasit, eisque circiter annum 1040. magnam Apuljæ partem ademit. Gulielmo Draco frater successit, qui Marte secundo cum Græcis bella gessit. Draconi subiit Onfridus, Onfrido Gutifridus quartus frater. Hoc tempore Gisulphus, & ipse Normandus, Salerni Princeps Benevento potitus est, cujus Urbis recuperandæ gratia cum sese Leo Nonus illuc contulisset, in hostium manus incidit, a quibus tamen non tantum libertate donatus, sed & humaniùs, officiosèque exceptus fuit.

Pontificatu in Victorem Secundum collato, Rupertus Guiscardus, & ipse Tancredus in Saracenos, qui Capuam oppugnabant, arma movit, & a Civitate illa hostes propulavit. Tum Stephani X. a nonnullis IX. nuncupati Pontificatu, Græcos ferè omnes à Calabria e-

cit. Moriturus autem Gotfridus testamento hæredem Apuliæ, & Calabriæ Bellegardum, sive Bagelardum filium, nepotemve instituit. Quare indignatus Rupertus Bellegardum è ditionibus expulit; & Trojam, quæ Civitas Pontificibus parere consueverat, subegit. Hanc Urbem in Apuliæ limitibus, ut colonia Apulorum, & Calabrorum ingenia compesceret, & Romanorum vexaret fines, Babaganus Michaelis Græci Imperatoris Dux non multò ante ædificaverat, quam ei post quartum obsidionis mensem ademptam Henricus II. Imperator Benedicto X. Pontifici donarat. Troja a Ruperto capta Nicolaus II. Pontifex in Apuliam migravit, ubi pactis cum Ruperto initis ab eo, quidquid ad Ecclesiam spectabat, recepit. Quocirca diris anathematis iustratum Apuliæ, & Calabriæ Ducem renuntiavit, atque in vassallum, & ligium Ecclesiæ suscepit, annuo duorum bovm, & duodecim denariorum censu constituto. Et hinc primum Ecclesiæ jus anno 1602. in Neapolitano Regno ortum est, quod tempore incrementum acquisivit.

64 Illud Jurisconsulti feudum ligium appellant, cui binæ competunt conditiones. Altera, ut se ipsum domino vassallus obliget, bonaque omnia, ea etiam, quæ a feudilibus se juncta sunt. Altera, ut jurejurando spondeat, se perpetuò obsequium domino præstiturum, nulla cuiusvis alterius obligationis habita ratione.

65 Rupertus dein loca multa è Græcorum manibus abstulit. Præterea frater ejus Ruggerius, Ruperto copias, opemque suggerente, in Siciliam appulsus, quæ rursus in Saracenorum potestatem delapsa erat: Melfanam primò expugnavit, tum priorem Regni partem, illum ideo frater Siciliæ Comitem creavit, & nos hoc illum nomine appellamus, ut ab aliis hujus gentis Ruggeriis dignoscatur. Cum verò Rupertus in Picenum irrumpere inchoasset, eum Gregorius VII. iterum anathemate percussit. Sed citò convenere, Ruperto iterum in vassallum, & ligium Ecclesiæ recepto.

66 At illo è vivis erepto, in patris ditiones invasit Ruggerius natu minor, qui Capuam, & omne solum Ecclesiasticum, & Romani juris ad Tyberim usque occupavit. Tum Boemundus major natu fratrem armis adoriri, nec prius abcedere, quam sibi Apuliæ portionem relaxaret; Ruggerio cum Ducis titulo cætera omnia obtinente, qui Amalphim ad Urbanum II. transgressus sese protoligium Ecclesiæ constituit, Ducatus Apuliæ, qui tunc ad Siculum usque mare protendebatur, accepta confirmatione. Hinc in Siciliam appulsus Syracusas primò, tum Insulam totam subegit; quod tamen ab aliquibus non huic Ruggerio, sed Ruggerio Siciliæ Comiti, Ruperti Ducis fratri adscribitur, qui ab Urbano II. maximi beneficii loco Legatus Apostolicus ea in Insula est constitutus, qua præcellentissima juris eminentia nunc quoque Siciliæ Reges Augustæ Domus Austriacæ trunantur; undæ Siculæ Monarchiæ nomen emanavit. Occubuit Princeps iste anno 1101. cui Regni successores fuerunt filii, primò Simeon major natu, deinde Ruggerius II. Verùm in hac re standum est authoritati Cardinalis Baronii loco superius allegato.

CONSULTATIO XXIII.

- 1 An, & quatenus domus Ecclesiæ conjunctæ gaudeant immunitate? In dubio, an gaudeant?
- 2 Anue ex illis extrahens confugam incurrat excommunicationem?

AD primum non gaudent, quando sunt laicis locatæ, & habent ingressum ad viam publicam; quo in casu etiam ex alia parte respondeant in claustris, vel atrio Ecclesiæ dicuntur merè laicales, & non gaudent immunitate, ut in specie Aponte dec. 35. Santelic. dec. 136. Peregrin. de immunit. cap. 4. n. 27. & alii a me adducti in primo tomo, ubi & declarationes S. Congregationis Immunitatis, quæ etiam in Narnien. declaravit sub die 28. Februarii 1662. apothecas sitas sub palatio Episcopali in platea Ecclesiæ Cathedralis locatas laicis, non gaudere immunitate ecclesiastica.

2 Quamquam enim domus Ecclesiæ contiguæ, vel existentes in atrio, vel porticu Ecclesiæ, sive claustrum nasterii gaudeant immunitate, id tamen procedit, si habitentur a Canonicis, vel a Clericis ejusdem Ecclesiæ, quia dicuntur de appendicibus, & accessoriis Ecclesiæ tamquam ad habitationem ejus ministrorum deputatæ, vel si ad illas non potest haberi aditus, nisi per locum sacrum, & immunem. In quo casu etiam laici eas inhabitent, non potest fieri extractio, cum necessariò transiri debeant per locum sacrum.

3 Quod ad secundum. Posita justa causa credendi, domos prædictas non esse immunes, non incurrit excom-

municationem, si quis ab eis confugam extraxerit, licet revera gaudent immunitate, & extractus esset eis restituendus; quia cum excommunicatio sit pœna spiritualis gravissima, ad eam incurrendam requiritur delictum temeritatis, & mali animi inducens peccatum mortale, sine quo excommunicatio non datur. Ideoque ignorantia, quæ non sit affectata, sive alia causa prababilis excusat ab excommunicatione, ut latè per Sayrum de censur. lib. 1. cap. 18. nu. 18. & seqq. & in terminis immunitatis Ecclesiasticæ tradit Farinac. de immunit. in append. n. 328. ubi solum reprobat Decianum, quatenus teneat injustam causam excusare. Potest quippè simul esse, locum, vel personam esse immunem, ideoque extractum esse restituendum, & extrahentes non incurere censuras exemplo eorum, qui in carceres conjiciunt Clericos non notorios in habitu laicali incedentes. Et in hoc casu ignorantia non est juris, sed facti, atque adeò excusatione digna, nisi probetur talis facti notorium.

CONSULTATIO XXIV.

- 1 An Episcopus licitè retinere possit cymbam piscatoriam pro suo, suorumque usu, & pisces eos, qui supersunt vendere, eorumque pretium in elemosinam, ac in stipendium piscatorum convertere?
- 2 An pretium horum piscium sit immune a vectigalibus?

AD primum affirmativè; tum ex jure divino. Apostoli enim, qui & Episcopi erant cymbam piscatoriam habebant, Jo: 21. ubi Chrysoctomus, Augustinus, & Gregorius licitum fuisse fatentur, etiam post conversionem. Negotium, ait Gregor. quod ante conversionem sine peccato extitit, post conversionem repetere culpa non fuit, traditque Hieronymus, loquens de Monachis episc. ad Rustic. relatus in can. nunquam 33. de consecr. d. 5. ait: texantur, & lina capiendis piscibus, & Christus ipse iussit Apostolis, ut mistant in dexteram navigii rete. Ergo id est licitum. Non jubet enim Deus, nisi licita.

Tum ex jure gentium apud quas liberum, ac licitum est omnibus piscari, & ipsum mare est liberum, instit. de rer. divis. §. & quidem §. flumina autem, ibi: Jus piscandi omnibus commune est. Quare licitum est cuique in mare piscari l. venditor, ff. de com. pred. cum alii ejusmodi.

Tum quia piscatio nullibi jure canonico Episcopis prohibetur, ergo censetur permessa, in can. Esau dist. 86. in quo dicitur, non inveniri in scripturis Sanctis Sanctum aliquem venatorem, piscatores inveniri Sanctos. Cum igitur licita sit piscatio Episcopo, multò magis erit licita ejus ministris. Cumque pisces, qui capiuntur sint sub dominio capientis, d. instit. de rer. divis. §. ferè, iniquum est dicere, liberum non esse homini ingenuo de rebus suis disponere, l. non usque adeò ff. si quis apparente.

Non obstat Albericus in l. legatis servis, ff. deleg. 3. Sebast. Medic. de venat. & piscat. q. 59. & seq. quos refert Genuen. in pr. cap. 77. in fine, dicentes, quod piscatores, vendentes pisces dicantur negotiatores. Negotiatio autem prohibita est Clericis, cap. fin. de vit. & honest. Cler. Nam respondetur prohibitam esse Clericis negotiationem lucrativam, non autem economicam.

Ad secundum etiam affirmativè; quia res Clericorum sunt immunes a vectigalibus per textum in c. quamquam de censib. in 6. c. non minus, & c. adversus de immunit. Eccles. l. Sancimus C. de Sacros. Eccles. & auth. Item nulla C. de Episc. Pisces autem hujusmodi sunt Episcopi jure piscationis. Atque adeò immunes. Et quia possunt Clerici res abundè emere pro victu suo, suæque familiæ, & si quid superest, vendere, etiam carius, quàm emant, neque hoc diceretur negotiatio, neque tenerentur ad vectigalia, ut docent Molin. de just. & jur. disp. 342. n. 41. Palaus to. 3. tr. 16. d. 4. pun. 13. §. 3. nu. 6. & præ aliis Gabr. Pereira, Author parum benevolus immunitati Ecclesiasticæ tr. de man. Reg. p. 1. c. 10. n. 3. Nam hujusmodi piscatio non fit in fraudem, ac directè ad pisces vendendum, & ad lucrum, sed primariò per se, ac sincero animo ad proprium usum, & per accidens, ac præter intentionem ejus est, quidquid superest, vendi. Cumque licito modo, & citra labem negotiationis propriam ejus effectum sit, redditur immune a vectigalibus, sicut alia, quæ sunt Episcopi propria.

Et nihilominus in hac re mihi considerandum videtur, an id sit novum, & contra solitum, ac præjudiciale Reipublicæ, cum hoc modo aperiretur via multis fraudibus, exemplumque præberetur aliis Ecclesiasticis, qui emendo & ipsi hujusmodi cymbas, magnum præjudicium inferrent publicis vectigalibus; quare pro quiete utriusque Reipublicæ Ecclesiasticæ, & secularis, & ad

obviandum fraudibus, quæ hac piscatione, pisciumque venditione committi poterint, detracta ex captis piscibus quantitate illa, quæ copiosè sufficeret Episcopo, suæque familiæ, reliquum, quod venditur, non sit immune a vectigali.

- 7 Atque ita etiam censuit in Pisaurensi sub die 16. Januarii 1652. S. Congr. Immunitatis Ecclesiasticæ, & controversiis jurisdictionibus præposita, nempè *Episcopum Pisaurensem gaudere debere immunitate; & exemptione a gabelle piscium pro usu suo, familia, & pro elemosynis*, & 6. Maji 1653. *Episcopus potest retinere cymbam piscatoriam.*

CONSULTATIO XXV.

An hodie sit in usu extensio privilegii immunitatis Ecclesiæ majoris per quadraginta passus, & per triginta in minoribus?

- 1 **P**rima sententia absolutè, & indistinctè affirmat per textum in *can. Sicut antiquitus*, qui est Nicolai Papæ, *can. quisquis*, qui est Joannis Papæ VIII. ad omnes Episcopos, & *can. definit*, qui est Concilij Tolentani 12. omnes relati 17. *qu. 4.* quibus in locis hoc privilegium expressè supradictis Ecclesiis conceditur, habeturque in *l. 3. C. de his, qui ad Eccles. confugiunt*, ad exemplum sex Civitatum refugii apud Judæos *Exod. 21. & Num. 35. n. 20.* Quod si ullo pacto exhibit occisor iste termino civitatis &c. Et docent Abbas, Henric. Boichius, & alii in *c. Ecclesiæ de imm. Eccles. Sylv. in Summ. v. immunitas 3. Boss. in pr. crim. tit. de captura n. 3.* Clar. etiam in *pr. §. fin. q. 30.* testans, ita jussu Senatus servatum fuisse, *Oldrad. conf. 55. Rom. conf. 227. n. 1. in fin.* Doctores, quos sequitur *Farinac. in pr. crim. p. 1. to. 2. qu. 28. tit. de carcer. & carcerat. num. 12.* *Remig. de imm. ampl. 6. n. 5.* *Felin. in cap. Cum pro causa de sent. excomm. nu. 2.* *Peregr. de imm. Eccles. cap. 4. num. 28.* *Ambros. eod. tit. c. 10. num. 4.* *Tusch. to. 3. concl. 9. n. 1. & concl. 10. nu. 4. & 5.* ubi post *Bartol. in l. item apud Labionem §. cum vitium ff. de injur. Angel. de malef. v. in scalis S. Petronii, Jas. in l. plerique col. 2. ff. de in jus voc. Socin. in tr. de citat. art. 17. in §. q. Oskien in sum. tit. de imm. Eccles. §. in quantum*, firmans, quod captura facta in dictis quadraginta, vel triginta passus sit nulla, & quod, etiam parte non opponente, Judex debet supplere, & captum relaxare, & *n. 18.* quod sufficit sola attestatio exequutoris de captura facta in Ecclesia, quia ejus attestatio dicitur de actis, & facit notorium, ut in specie respondit *Roman. d. conf. 227. nu. 3. & Dec. tr. crim. to. 2. lib. 6. cap. 29. n. 10.* Ratio autem, cur Ecclesiis hi confines fuerint tributi, multiplex est, præcipua, quia nemini confugæ somnum intra templum, sive ipsum altare, vel cibum capere licet. Propterea enim tantam spatii latitudinem etiam Imperatores in *d. l. 3.* Ecclesiis concesserunt, ne religio violetur, & reverentia loci Sacri profanetur, secus si fiat, præferenda humanitati religio est, & a divinis ad alia loca deturbanda temeritas.
- 2 Hinc Dianæ Ephesinæ asyli termini sæpè mutati sunt, Alexander ad stadium extendit. Mitridates paululum plus addidit. M. Antonius etiam Urbis partem comprehendit, *Strab. lib. 14.* Ab Hierocætaribus memorabantur *Perperna, Isaurici*, multaque alia Imperatorum nomina, qui non modo templo Dianæ Persicæ, sed duobus millibus passuum eandem sanctitatem tribuerant, referente *Tacito 3. Annal.*
- 3 Non obstat contraria consuetudo. Quia quæcumque consuetudo contraria immunitati Ecclesiarum potius corruptela, quam consuetudo dici debet, cum sit irrationalis, quare ex quovis usu induci non potest, *Glof. in c. fin. v. rationalis de consuet. & tradit cum aliis Thom. del Bene de imm. cap. 16. dub. 24. sect. 5. n. 6.* Privilegium autem quadraginta, vel triginta passuum per Canonicas Sanctiones, & Summorum Pontificum decreta concessum est immunitati Ecclesiasticæ, atq; adeò nulla potest contra illam induci consuetudo, ut in terminis horum passuum *Tusch. v. Immunitas concl. 59. a n. 18.* *Diana tract. 1. resol. 2. p. 6.* *Peregr. d. cap. 4. n. 33.* Quod pariter sentire videtur *Farinac. de imm. c. 18. nu. 294.* & *Mar. Ital. cap. 4. §. 2. lib. 1.* Et confirmatur ex Sac. Concilio Trid. *sess. 25. c. 20.* in quo cum innovavit omnes Sacros Canones de immunitate Ecclesiæ, ac personarum Ecclesiasticarum, abrogatum fuisse quæcumque consuetudinem illis contrariam, inferunt *del Bene d. sect. 5. n. 1. & dub. 7. num. 2.* *Dian. loc. cit. ref. 29.* & *Donat. de asyl. ref. 209. n. 10.*
- 4 Et quidem si hujusmodi immunitas esset per consuetudinem sublata, vel id esset per modum revocationis interveniente scientia, & sic tacito consensu Summi

Pontificis, vel per modum legitimæ præscriptionis, quæ etiam ignorante Principe adversus legem fit. Neutrum autem dici potest. Non primum, quia cum Pontifex ubique locorum præsens non sit, non præsumitur in illo talis scientia, sed potius ignorantia præsertim cum hujusmodi immunitatem pluribus in locis servari in Gallis, & Germania, probet Papiensis, quem sequitur *Tusch. d. concl. 59. nu. 19.* ubi præ cæteris in Italia servatam fuisse probat ex *Genuensi, & Papiensi*, ac restitutum fuisse quemdam Titium imputatum de uxoricidio, quia captus fuerat in quadam domo sita intra sexdecim passus ab Ecclesia majori, testatur *Clar. d. qu. 30. quem refert Mar. Ital. d. c. 4. §. 6. n. 6.* ubi *n. 2.* refellit dicentes hanc immunitatem abjisse in desuetudinem propter ingentem Ecclesiarum numerum.

Neque secundum; quia cum quæcumque consuetudo, quæ adversatur immunitati Ecclesiasticæ, sit corruptela, manifestè sequitur, eam legitimè præscribi non posse, tamquam contraria Sacris Canonibus, & Ecclesiasticæ disciplinæ, *c. ad nostrum de consuet. cap. Cum satis de offic. Archid. canon. 1. & 2. d. 11. Burat. dec. 300. num. 10.*

Præterea privilegium horum passuum continet Ecclesiasticam immunitatem; igitur consuetudo huic privilegio opposita est sublata per Constitutionem Gregorii XIV. hac de re editam. Nam in illa quæcumque consuetudinem immunitati Ecclesiasticæ contrariam per decretum irritans annullatam esse, testantur *Donat. d. ref. 209. n. 6. & 7.* *Dian. d. ref. 29. Peregr. de imm. c. 2. n. 16.* *Farinac. d. q. 28. n. 74.* & *Delbene d. c. 16. dub. 7. n. 1.*

Denique ad inducendam consuetudinem contra Sacros Canones requiritur necessariò scientia, & consensus Summi Pontificis, nec aliter unquam lex canonica per contrariam consuetudinem abrogatur, quia Summus Pontifex non recipit potestatem a populo, sed immediatè a Deo, ideòque non est populus, qui inducit consuetudinem, sed autoritas Summi Pontificis permittentis, ut firmavit Rota in *Trevirensi Abbatia 24. Januarii 1635.* coram *Coccino*, quam adducit *Diana loc. cit.* ubi pluries id fuisse decisum refert.

Sed concedamus etiam, quod hæc immunitas in plebibus locis abrogata sit, adhuc tamen tenetur pars adversa plenè, & in specie ostendere consuetudinem hujusmodi in loco, in quo casus contingit, fuisse legitimè præscriptam, cum certum sit consuetudinem non extendi de loco ad locum, maximè ubi juris correctio inducitur, *l. quod verò contra, & l. jus singulare ff. de legib. Seraph. dec. 1159. n. 6.* *Mantic. dec. 284. n. 6.* passim; alii. Imò probanda erit consuetudo, quæ fuerit obtenta in contradictorio judicio, *Donat. d. resol. 209. nu. 7. per l. cum de consuetudine ff. de legib. & Glof. inc. Abbate de ver. signif.*

Secunda sententia vult, gaudere hoc privilegio Ecclesias illas, quæ sunt extra murorum ambitum, non autem Ecclesias intra muros populi continentis ex textu in *d. cap. quisquis 17. q. 4.* ubi *Capellæ*, quæ sunt inter ambitum murorum castellarum non ponuntur in hac triginta passuum observatione, & tradit *Glof. in d. can. antiquitus v. passus 17. q. 4.* *Decian. tr. crim. lib. 6. c. 35. n. 6.* *Germon. de imm. Eccles. lib. 3. c. 16. n. 40.* *Farinac. de carcer. d. q. 28. n. 12.* & in *append. de imm. cap. 17. n. 281.* & *c. 18. n. 290.* *Ambros. de imm. c. 10. n. 4.* & *Bonac. disp. 3. q. 7. de imm. §. 2. n. 5.* *Tusch. v. Ecclesia concl. 9. n. 5.* *Suarez lib. 3. de relig. c. 8. n. 3.* & *cap. 9. n. 9.* *Sarp. de jur. Asyl. Delbene d. cap. 16. dub. 11. sect. 8. num. 6.* *Ignes in l. 1. in princ. ff. ad Syllan. n. 58.* *Covar. lib. 2. var. resol. cap. 20. num. 5.* *Oldrad. conf. 55. Roch. resp. 31. nu. 2. & 31. in fine.* *Merlin. Pignat. contr. 2. c. 56. n. 22.* & *seqq.* & *Thorus in comp. dec. par. 3. v. Immunitas Ecclesiastica.*

Tertia sententia firmat, id procedere in eo, qui jam ad Ecclesiam confugit, ex illaque progreditur per 30. vel 40. passus, secus verò de eo, quem Ecclesia nondum recipit. Sic probat textus in *d. can. definit 17. q. 4.* ut constat ex verbo *progredi* ibi: *qui Ecclesiam petunt per omnium licitum eis est in 30. passus ab Ecclesia januis progredi.* Et infra: *Separatis ab Ecclesiæ domibus nullo modo abscedat.* Deinde requiritur, ut hujusmodi progressus ad requisitum naturæ usum sit, ut constat ex illis verbis ejusdem Canonis: *Qualiter ad requisitum naturæ usum debitis exeant locis, & nullo tentantur eventus necessitudinis, qui dominicis se defendendos commiserint claustris.* Hanc sustinet *Jo. de Vischis de imm. Eccl. n. 12. & seq.*

Quarta sententia est, hos passus competere quidem Ecclesiis per circuitum earum, sed ita tamen, ut excludat circuitum non ipsius Ecclesiæ, sed domus alterius particularis, vel vie publicæ. Si enim, inquit, domus alicujus privati ibidem existeret, quæ circuitus Ecclesiæ, ejusque ter-

ritorium discontinuaretur, nullo modo privilegio immunitatis ibidem existens gauderet, quia talis domus, & via publica dici non potest Ecclesiæ circuitus, cum Ecclesiæ non sit, ita Alberic. in l. 2. vers. Ego credo, C. de his, qui ad Eccles. confug. Mar. Ital. de immun. lib. 1. c. 4. §. 2. & §. 6. Farinac. in append. de immun. d. c. 18. n. 291. & probat textus in d. c. definit. 17. qu. 4. ibi: In hoc triginta passuum n. absque domorum extraneorum receptaculo progrediendi aditum obtinebunt. Ex quo fit, non solum domus laicorum, sed etiam particularium Clericorum existentes intra 30. passus Ecclesiæ hac immunitate non gaudere, sed necessario requiri, ut domus illius Ecclesiæ sint, aliàs dici non possunt in circuitu Ecclesiæ esse Decian. conf. 80. n. 28. lib. 3. Tusch. v. Immunitas copel. 59. n. 22. Mar. Ital. de immun. d. cap. 10. num. 8.

12 Neque obstat textus in d. can. quisquis 17. q. 4. ubi dicitur committere sacrilegium, qui infregerit Ecclesiam, vel 30. Ecclesiasticos passus, qui in circuitu Ecclesiæ fuerint, vel domus, quæ intra prædictos passus fuerint, ubi Glossa dicit, domus Clericorum, nam aliæ non debent ibi esse can. nulla 12. q. 1. non obstat, ajo, quia inde non convincitur, domus particularium Clericorum intra illum ambitum existentes gaudere privilegio immunitatis, sed solum convincitur, sacrilegium esse domus illas diripere, vel auferre. Inquit enim textus: Sacrilegium committitur si quis infregerit Ecclesiam, vel 30. Ecclesiasticos passus, qui in circuitu Ecclesiæ fuerint, vel domus, quæ intra prædictos passus fuerint, aliquid diripiendo, vel auferendo. Nihil ergo circa immunitatem de domibus particularium definitur,

13 Verùm istis, aliisque sententiis omissis, & quidquid sit de jure communi, & veteri, quod moribus abrogatum esse tradunt Navar. in man. cap. 25. n. 18. Covar. d. cap. 20. num. 5. Clar. d. qu. 30. n. 1. Vulpel. conf. 230. n. 4. Farinac. d. qu. 28. n. 12. Ambrosin. d. cap. 10. nu. 4. Fagundez præc. 2. lib. 4. c. 4. n. 61. Laym. lib. 4. tr. 9. c. 3. n. 2. Gavant. in add. ad man. Episc. v. immunitas n. 5. Villal. in sum. to. 2. tr. 39. Sanchez tom. 2. consil. moral. lib. 6. c. 1. dub. 7. & alii apud ipsos, tenendum est, hos passus gaudere, si adsit in loco legitima consuetudo. Ita Suarez d. lib. 3. cap. 9. n. 8. & declaravit S. Congregatio Immunitatis tum alibi, tum præcipuè in Interamneni 17. Julii 1663. & tradidi tom. 1. consul. 436. Quam quidem differentiam a jure antiquo, & immunitatem hodie hac consuetudine restrictam esse puto propter ingentem numerum Ecclesiarum, & multitudinem, ac frequentiam delinquentium. Aliàs enim facile quilibet malefactor evaderet, nec penderet pœnas sceleris, cum nulla ferè sit via in Civitatibus, & Oppidis, in qua non sit una, & quandoque etiam plures Ecclesiæ, ita ut priusquam caperetur, facillimè posset in aliquam earum se recipere, maximè nemine persequente. Quod tamen esset contra mentem eorum, qui Ecclesiis immunitatem hanc tribuerunt, non quidem, ut essent ayla delinquentium, sed ut præstarent refugium miseris, qui humana fragilitate, aut casu in aliquod crimen incurrisserent. De qua re nos aliàs fusè, ac seriò. Unde hos passus non gaudere declaravit eadem S. Congregatio Immunitatis sub anno 1634. in Spoletana relata a Donato de asyl. ref. 43. n. 1. & 2. Sed forsitan quia non aderat consuetudo legitima, ad cujus terminos judicandum in hac re censeo, cum sit laudabilis, & conformis Sacris Canonibus, ideòque observanda.

14 Non obstat, quod immunitati Ecclesiasticæ non possit derogari per consuetudinem; nam id procedit in derogatione generali immunitatis, non autem in particulari, ut alibi etiam diximus. Quare licet privilegium fori sit de jure divino, can. fin. in pr. 27. ubi Glossa, Zabarel. in Clem. perpendimus de sent. excom. Jo: Andr. & Ostien. in cap. 2. de major. & obed. tamen potest Papa non in toto, sed in uno, seu in aliquibus dispensare, Zabarel. in d. Clem. notat Archid. in can. sunt quidam 25. qu. 1. & facit cap. un. de Cler. conjug. in 6. & cap. Verum de for. comp. & cap. Romana §. debet de appell. in 6. Nam prohibitio disponendi contra jus divinum in Papa procedit in dispositione universali, quæ tollit jus divinum, non autem in particulari, quæ illud interpretatur, & ea ratione, qua dicit Zabarella, quod Papa potest subjicere unum Clericum Judici laico, videtur posse dici de aliquibus Clericis in quibusdam casibus respectu alicujus Principis sæcularis, sicut in canon. præter hoc 32. d. Papa commisit duobus Ducibus causam clericorum simoniacorum, & in canon. Memnam 2. quæst. 4. Papa commisit causam spirituales Brunichildi Reginæ Francorum. Facit canon. nos si incompetenter 2. q. 7. text. in can. illud 10. qu. 3. ubi committitur Cresconio illustri laico, ne permittat aliquem

Episcoporum Siciliae de Parochiis, ad ipsos pertinentibus nomine Cathedralici amplius quam duos solidos accipere, neque compellere presbyteros, &c. Et Glof. in cap. Clericum nullus 11. q. 1. quod si hoc potest facere per delegationem, non minus id facere potest per privilegium, ex quo Rex Galliarum dicitur habere facultatem judicandi, ac puniendi civiliter Clericos in casibus, quos privilegiatos appellant, nunquam tamen criminaliter, nisi in expressis, ergo etiam per consuetudinem, quæ habet vim privilegii potuit derogari privilegio horum passuum. Denique respondetur, quod non tollitur, sed restringitur per modum interpretationis. Sic quoque licet excommunicationi multam nongentorum solidorum jussit Concilium Triburiense in can. si quis contumax ead. caus. 17. q. 4. & in can. seq. reo sacrilegii triginta libræ examinati argenti purissimi injunguntur, quæ pecuniaria pœna quandoque major, quandoque minor invenitur, ideòque est arbitrio Judicis committenda, & debet reddi illi personæ, vel loco, cui facta est injuria, cap. Parochianos de sent. excom. c. de hoc de sim. can. si quis in atrio 17. q. 4. Ost. de jur. immun. n. 14. hæc tamen multa hodie non exigitur. Nam per desuetudinem perdidit Ecclesia jus eam exigendi, Clar. lib. 5. sentent. §. fin. qu. 30. n. 1.

CONSULTATIO XXVI.

An si is, quem satellites insequuntur, dum ad Ecclesiam confugit, ejusque ostium tangit, vel ostii vestem apprehendit, ob metum adhuc insequentium cadat prope aditum ostium sub Ecclesiæ stillicidiis, ibique capiatur, sit restituendus? Ubi an ad id probandum sint idonei testes amici? Et in casu dubio an extrahentes incurvant excommunicationem? & quomodo sint absolvendi?

ET affirmativè respondendum videtur, quia confugiens est jam constitutus in quasi possessione immunitatis, atque adeò si per metum injultè illatum cadat, non potest tunc temporis capi; nam in tali casu, metu interveniente, moraliter non tam egredi, sed per violentiam ab Ecclesia extrahi censetur.

Et quamvis deprehendatur duobus, vel tribus palmis longè ab Ecclesia, nihilominus immunitate gaudet; quia tam modica distantia illum extra limites, & situm Ecclesiæ non constituit, cum adhuc maneat sub stillicidiis, ac proinde dicitur captus in Ecclesia, cum stillicidium, quod est supra domum, ostendat quantum extendatur proprietas loci inferioris per textum in l. fin. §. Lucius Titius, ff. de servit. urb. præd. ibique Florian. de S. Petr. Fulgol. Bald. Angel. alique communiter; quod eo magis in hoc casu locum habet, cum agatur de immunitate, cujus materia est favorabilis, & latè interpretanda, ut per Sperel dec. 63. & vulgò alios.

Probatur autem id duobus testibus de visu, qui plenam fidem faciunt, cap. in omni negotio, & cap. licet universis de testib. can. si testis, §. ubi 4. qu. 3. & l. ubi numerus, ff. de testib. idque etiam si alter illorum sit confugæ amicus. Nam & si solius amici testimonium non probet, suppletur tamen ex integritate alterius testis, contra quem nihil opponitur, Farinac. de testib. p. 2. quæst. 55. inspect. 5. n. 246. Mafchard. de probat. conclus. 86. num. 9. Angel. conf. n. 2. & 4. Corn. conf. 131. n. 9. volum. 4. Ruin. conf. 67. num. 12. lib. 1. & in simili de domestico conf. 92. nu. 4. d. lib. 1. Farinac. d. p. 2. q. 54. nu. 69. Roman. conf. 486. in fin. & Cravet. conf. 923. nu. 25. Præcipuè si testis amicus sit vir probus, & verax apud omnes; quo casu non videtur quidquam detrahendum de ejus testimonio prætextu amicitie, Mafcard. de probat. concl. 26. n. 5. Joan. de Amic. conf. 120. n. 18. & seqq. Gabr. lib. 1. de testib. concl. 11. n. 6. estque textus in cap. in litteris de test.

Quod, & eo minus attendendum est, si testis arcta familiaritate confugientem non amplectatur, quemadmodum requiritur ad illum hac de causa repellendum, Glof. in can. accusatores 1. vers. Nam non quilibet amicus 3. qu. 3. Jason. in l. exigendi nu. 6. & seq. C. de procur. Roman. conf. 220. n. 2. l. latè §. amicos, ff. de verb. signif. Alex. conf. 66. n. 8. lib. 6. Mafchard. concl. 86. n. 8. Gabr. d. lib. 1. de testib. conclus. 11. num. 4. & Corn. conf. 131. nu. 8. vol. 4.

Vel si testes ex adverso producti, dubii testentur, & non per certam scientiam, quo casu nihil omninò probant, Burat. dec. 611. n. 7. Farin. de test. p. 2. q. 68. §. 1. nu. 1. & seqq. ubi innumeri. Imò stante depositionis dubitatione testimonium illorum erit accipiendum contra eum, qui illos producit, ut decidit Rota dec. 6. de testib. in antiq.

& coram Seraph. *dec. 469. n. 5. & dec. 485. nu. 2.* Unde quamvis pro satellite adessent testes, qui per duos palmos longè gradu Ecclesiæ capturam factam fuisse affirmarent, nihilominus cum agatur de immunitate Ecclesiæ, præferendi sunt testes pro confugiente examinati; quia in dubio semper est favendum immunitati, Sperl. *d. decis. 63. num. 10. Decian. conf. 80. num. 22. lib. 3. & Ciarlin. contr. for. cap. 116. nu. 62.* Et in dubio potius præsumendum est, quod reus sit captus in loco sacro, quam extra illum, ut per Farinac. *de immun. c. 2. n. 56.*

6 Ex quibus, cum clarè liqueat, satellites rectè declarari posse excommunicatos tanquam læsæ immunitatis reos, non videntur absolvendi simpliciter, nisi prius captus fuerit restitutus Ecclesiæ, a qua extractus fuit, ac resecta fuerint omnia damna, quæ ex tali extractio-
ne passus est, ut per Thom. Delbene *d. capit. 16. dub. 34. n. 7. Mar. Ital. lib. 1. c. 6. §. 2. n. 22. Dian. d. p. 6. tr. 1. ref. 27. per textum in can. miror, ubi Glos. 17. q. 4.*

7 Verumtamen in hac reponderandum puto, quod, etsi admittatur confugientem cecidisse propter metum, nihilominus, quia metu non cadit sub sensu corporis, atque adeò non dependet a iudicio testium, Vermigl. *conf. 382. num. 4.* debet ad hunc effectum plenè, & concludenter probari, Mar. Ital. *de immun. lib. capit. 5. §. 1. num. 124.* Cumque casu absque violentia, dolo, aut ministerio insequentium confugiens reperiri possit extra locum immunem, licita erit captura, ut annuit Bonac. *de censur. tom. 3. disp. 2. quest. 3. pun. 16. §. 4. numer. 19. & seq. ac Donat. de asyl. resol. 39. num. 16.* etiam si in ipso intervenerit metus, vel timor, Donat. *resol. 22. num. 3. & latè Sanfelice. dec. 286. n. 56. & seq. p. 2.* Siquidem captum aliquem fuisse in loco immuni ad effectum infligendi censuras, plenè, & concludenter probari debet, tum maximè si adsint depositiones satellitum, sive executorum concludentes, capturam in loco immuni non esse factam, ut per Mar. Ital. *d. cap. 6. §. 2. num. 98. & Sperl. decis. 149. num. 15. p. 2.* Vel si adsit depositio tantum unius testis, deponentis de captura in loco immuni, qui non sufficit ad relaxandum censuras, Vermigl. *conf. 122. num. 13. & conf. 123. n. 16.* Vel si testes deponentes de captura in loco immuni vincerentur a majori numero testium contrarium probantium, qui tum ex numero, tum quia sunt ad defensionem, ac conformes præsumptioni juris, sunt in concursu cæteris præferendi pro fisco examinatis, Vermigl. *conf. 55. num. 16.*

8 In omnem tamen eventum, quatenus extimore, vel metu a Curia seculari non incusso, hæc teneretur restituere carceratum Ecclesiæ, non tamen teneretur ad damna, & expensas, ut firmant Ricc. *in pr. variar. ref. 328. n. 5. p. 6. & Sanfelice. d. dec. 286. n. 6. & seq.*

9 Ideoque si post adductas hinc inde probationes res adhuc remaneat dubia, num ex timore injustè incusso, confugiens ceciderit, censeo concedi posse abolitionem ad cautelam, quam semel concessa, nequit postea absolutus denuò reintroduci in censuras, nisi nova causa, aut contumacia superveniente, etiam si absolutio illegitima detegeretur, ut respondit Rot. *dec. 4. num. 1. de sent. excom. & Ricciul. de jur. person. lib. 4. c. 66. n. 45.*

CONSULTATIO XXVII.

An confugiens ad Ecclesiam, illamque clausam inveniens, si manibus tangat, vel amplectatur parietem, eique adhaereat, vel ostium Ecclesie vellem, aut catenulam apprehendat, gaudeat immunitate? Ubi quid quoque de ostio Ecclesie, aliorumque locorum immunium? De confugiente ad Crucem, & ad Sacerdotem deferentem Sacram Eucharistiam, vel Oleum sanctum infirmorum, ubi non ab re, an & quatenus extremo supplicio afficiendis sit danda Eucharistia? De consuetudine, quod morte damnatis non ministratur, & de eiusmodi aliis; quidve tandem de reo comprehenso in fenestra posita in pariete communi Ecclesie, & domus secularis?

1 ET quidem quoad parietem Ecclesiæ, licèt negaverit Archid. *in cap. un. de reliq. & vener. Sanctor. in 6. & Sarpus de jur. asyl. cap. 4.* Nam, inquiunt, appellatione Ecclesiæ non venit pars exterior muri Ecclesiæ, quæ viam publicam spectat; neque reus in tali casu dicitur esse in Ecclesia.

2 Affirmativam tamen tuentur Ricc. *in pr. to. 3. ref. 560. nu. 8. Bonac. de legib. to. 2. disp. 3. q. 7. pun. 4. nu. 5. Diana p. 3. tr. 1. ref. 73. Scipio de Rub. in aphor. Episcop. v. immunitas n. 3. Novar. in summ. Bullar. de immun. nu. 16. Trullench. in decal. to. 1. lib. 1. c. 11. dub. 1. n. 4. & Delbene de immun. c. 16. dub. 11. sect. 8. n. 15. & declaravit sapius S. Congre-*

gatio super Episcopis per hæc verba: *Qui clapsus è manibus satellitum confugit ad Ecclesiam, vel apprehendit parietem, aut seras janue, gaudet immunitate die 31. Martii 1604. & 18. 1614. & 20. Decembris 1616. & in Amerina 18. Febr. 1632. & in Camerinenfi 13. Julii 1638. sic Adherens muro Ecclesie gaudet immunitate.*

Rationes, quas Authores supradicti ex generalibus quibusdam regulis asserunt, fuitiles sunt. Primò, ajunt, quia privilegia immunitatis Ecclesiæ amplianda sunt. Secundò, quia, quæ religiosis adhærent, religiosa censentur. Tertio, qui accessorium sequitur naturam sui principalis. Et quartò, quia privilegium concessum Ecclesiæ, dicitur etiam concedi per triginta passus in ejus circuitu. At mihi rationes magis idoneæ videntur primò, quod pro hac immunitate nomine Ecclesiæ, stricta etiam significatione, & in communi modo loquendi usitata, tota ejus fabrica comprehenditur; atq; adeò debetur toti ejus fabricæ reverentia, maximè in causa religionis. Secundo, quia si muri Civitatis Sacrosancti habentur adeò, ut pœna capitis in delinquentem in eos constituta sit §. *Sanctæ quoque insit. de rer. divis.* quia debent civibus tutum præstare receptaculum, multò magis muri Ecclesiæ asylum, & refugium civium, protectio, & præsidium Republicæ dici, ac esse debent. Tertio, quia Constitutio Gregoriana de immunitate Ecclesiarum loquitur de confugiente ad Ecclesiam. Dictio autem *ad* denotat exterioritatem, arg. *l. quidam Hiberus de servit. urb. præd. Bart. in l. ex Cornelia, §. domum, & in l. item apud §. vitium, ff. de injur.* Et quartò, quia confugiens ad statuam Principum, illamque tangentes immunes erant, cum ex Plinii *c. 97. lib. 10.* constet adorationis etiam cultum statuis, & imaginibus Principum fuisse exhibitum, estque clarum ex *l. 28. ff. de pœn. & l. an. c. de his, qui ad stat. confug.* At servorum ferè tantum refugia ad statuas fuisse inde colligo, quod leges civiles plerumque de servis loquantur, ut *l. 1. & §. 8. ff. de off. Præf. Urb. l. 17. §. 12. ff. de edil. edil.* ubi Jurisconsultus eum, qui ad statuam Cæsaris confugit, fugitivum non esse arbitratur, quia non fugiendi animo hoc facit. Et Tiberius tyrannus suam statuam pro aylo proposuit capitali pœna proposita iis, qui servum a statua detraxissent. Adduco etiam locum Senecæ *lib. 1. de Clem. c. 18. servus ad statuam licet confugere, cum in servum omnia liceant.* Et confugiens ad muros Ecclesiæ, in qua adorationis cultus veri Dei exhibetur, illoique amplectens, vel iis adhærens non erit immunis? Facit ad rem Epistola Deme-
trii Regis ad Judæos *lib. Machab. c. 10. Quicumque, ait, confugerint in Templum, quod est Hierosolymis, & in omnibus sinibus ejus, obnoxii Regi in omni negotio dimittantur, & universa, quæ sunt eis in Regno meo, libera habeantur.*

Quare non excusandos esse puto impios, ac crudeles 4
Satellites, qui prætextu mandati judicialis capiendi aliquem insolentius, quàm reverentia loci postulat, segeserint, ne videantur Christiani inferiores veri Dei cultu, & irreverentiores ipsis Ethnicis in idolorum, & statuarum religione conservanda.

Quod ad ostium, sive valvas Ecclesiæ negant Jo. de Visc. *de immun. n. 12. & Sarpus de jur. asyl. cap. 4.* Cum enim iniquiunt, quæ Ecclesiæ in Civitatibus, & Castris finitima sunt, nihil habeant immunitatis, reliquum est, ut ea tantum, quæ interiori sunt, immunitates reos protegant; quamobrem, qui parietibus, aut valvis, aut etiam tecto innititur, nulla defenditur Sacrarum ædium immunitate, nihilque interest inter parietes, & ostium clausum, cum pariter utrumque sit extra Ecclesiam. Immo propior est aræ proximus eidem paries, quàm Ecclesiæ janua; quare si quando de ostio facta sit mentio, dum de Ecclesiarum immunitate agitur, de illis Ecclesiis tantum sermo est, quæ extra Civitatis, & Castrorum mœnia positæ immunitatem ad quadraginta passuum spatium porrigunt.

Communis tamen sententia est, gaudere. Hanc sequuntur Bartol. *in l. præsent. nu. 2. C. de his, qui ad Eccles. confug.* Angel. *de malef. v. quod fama publica n. 59. & v. in scalis num. 3. Barbat. conf. 33. num. 9. & 10. Megal. in 3. p. lib. 4. cap. 2. qu. 2. nu. 27. Decian. lib. 6. cap. 25. num. 17.* ubi generaliter de tangente manu tantum locum Sacrum, vel fines ipsius Ecclesiæ, etiam quod totum corpus esset extra locum Sacrum, vel fines ipsius Ecclesiæ, & ita testatur vidisse observari, & observasse, dum erat affessor, Correa *in relect. de immua. p. 2. n. 16. Suarez tom. 1. de relig. lib. 3. c. 9. num. 9. Ignæus in d. l. 1. ff. ad Syllan. affirmans sic sæpissimè Rothomagi decisum, Navar. in man. c. 25. num. 17. in fine, Farinac. de carcer. qu. 28. num. 24. & in appen. de immun. cap. 17. nu. 279. Sanch. in opusc. tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub. 7. n. 2. Villal. to. 2. tr. 39. diff. 5. n. 4. Bobadil. in polit. to. 1. lib. 2. cap. 14. nu. 81. Chartar. decis. crim. 7. num. 1. & 11. Locatel.*

catel. in brevior. de tort. inspect. 5. numer. 163. Dian. part. 6. tract. 1. resol. 3. Franc. Leo in thes. par. 1. capit. 13. numer. 11. Mar. Ital. de immun. lib. 1. capit. 4. §. 6. numer. 9. Delbene dict. cap. 16. dub. 9. sect. 6. numer. 6. & quod mireris Covarruvias, & Gambacurta immunitatis Ecclesiasticæ haud æqui Judices, ille variar. resolut. lib. 2. cap. 20. num. 18. inquires id a ratione Sacrorum Canonum super hac re statutorum palam deduci, iste Covarruvias in omnibus sequax lib. 4. cap. 2. q. 2. num. 37.

7 Et sanè id palam non solum deducitur, sed etiam decernitur in can. si quis contumax 17. quest. 4. ibi: Si quis contumax, &c. de atrio Ecclesiæ, vel de porticibus quolibet modo Ecclesiæ adherentibus per vim extraxerit, &c. Ostium autem magis adhæret Ecclesiæ, quàm porticus, vel atrium; peropportunè Carolus Magnus in suis Capitular. tit. de iis, quæ ad l. de Cler. occis. statuantur, ubi sic ait: Si quis ad Ecclesiam confugium fecerit in ipso atrio Ecclesiæ pacem habeat, nec sit necesse Ecclesiam ingredi, & nullus inde per vim eum extrahere presumat. Expressè ex jure civili in l. 3. C. de his, qui ad Eccles. confugiunt, non autem in dict. canon. si quis contumax, ut incautè Diana, & ejus affecla Delbene locis allegatis. Ita enim constituerunt Theodosius, & Valentianus Imper. ne sola altaria, & oratorium Templi circumjectum, qui Ecclesias quadripartito parietum septu concludit ad tuitionem confugientium sint proposita, sed usque ad extremas fores Ecclesiæ, quas oratum gestiens populus primum ingreditur confugientibus ara salutis. Et lex ipsa divina præcipit, ut confugientes stent ante portam Civitatis, & loquantur Senioribus Urbis illius ea, quæ se comprobent innocentem, sicque suscipiant eos, & dabunt eis locum ad habitandum Josue 20. num. 5. quod de summaria tantum cognitione intelligendum, N. 17. nu. 10. v. cum ex examinatione in tempore mediocri, ubi Gloss. plenaria namque examinatio causæ fiebat in loco perpetrati homicidii quod clarè demonstrant verba legis divinæ Num. 3. n. 24. & seq.

8 Neque deest ratio, quia licet hujusmodi confuga non sit intra Ecclesiam, est in illa magis, quàm si esset in Cœmeterio, & certò est intra concavum ejus non parietis Ecclesiæ, & ita est intra spatium ejus non minus, quàm si esset in superiori cubiculo. Hinc appellatione domus venit etiam ostium in l. si quis aqueductum, C. de contrab. empt. ergo etiam id venit appellatione Ecclesiæ, præsertim favore religionis. Atque adeò accedens ad ostium, licet non ingrediatur Ecclesiam, dicitur immunis, quia ingredi, & accedere in ratione immunitatis æquiparantur, ita ut qui confugit ad fores Ecclesiæ, dicatur esse in Ecclesia, cum sacræ dicantur, & Ecclesiæ nomine ad hunc effectum contineantur; Atque ita etiam declaravit Sac. Congregatio Immunitatis in Amerina 28. Maji 1628. his verbis: In iuxta stipiti portæ Ecclesiæ gaudet immunitate, & in Firmana 13. Julii 1657. Evadens è manibus birruariorum, & ut dicitur: si attaccò alla porta della Chiesa, gaudet immunitate. Et in Brundisina 4. Septembris 1640. Qui in actu carcerationis, ut vulgò dicitur: stava attaccato alla porta della Chiesa con un piede, & con una mano, gaudet immunitate. Et in Caputaquensi 7. Septembris 1638. Tenens anulum portæ Ecclesiæ gaudet immunitate, & in Rossanensi decimo octava Februarii 1653. captus a birruariis in porta Conventus gaudet immunitate.

8 Ex quibus falsum est, quod asserit Sarpus, nihil interesse inter exteriorem parietem, & ostium clausum. Nam licet utrumque sit pars Ecclesiæ, ostium tamen est intra parietem, est magis intrinsecum Ecclesiæ, & in legibus nominatim expressum, quæ omnes Ecclesias comprehendunt, cum id non sit eis concessum ratione passuum, sed ratione ipsarum Ecclesiarum, quæ sine valvis esse non possunt, quemadmodum possunt esse sine spatio quadraginta, vel triginta passuum.

9 Quod verò ad tectum videtur nongaudere, quia non est in Ecclesia, tamquam in loco, neque muris ejus ullo modo continetur.

10 At nihilominus tenendum est, gaudere. Id est contra Sarpum ubi supra, adversus quem stant Villalob. loc. alleg. nu. 5. Diana d. ref. 3. §. non autem, Castropalaus tom. 2. tract. 11. disp. un. punct. 6. n. 9. Suarez d. n. 8. Farinac. num. 282. Fagundez p. 2. lib. 4. cap. 4. n. 63. Peregr. cap. 4. de immun. n. 40. Delbene dict. sect. 6. num. 1. Mar. Ital. n. 24. & seq. Acugna de jub. cap. 7. dub. 13. n. 20. Persic. de offic. Sacerd. lib. 1. cap. 9. dub. 11. n. 98. Sperell. decis. 63. num. 9. ubi id ampliatur ad tectum palatii Episcopalis, domorum Canonicorum, quem sequitur idem Diana, ampliatur, & ipse ad tectum Monasteriorum,

hospitalium, & aliorum locorum, hujusmodi immunitate gaudentium.

Ratio autem est. Tum quia is re vera est in Ecclesia; nam ibi dicitur aliquis esse, ubi pedes habet, licet a tali corpore non circumdetur. Tum quia licet is non sit intra Ecclesiam, est intra situm Ecclesiæ, & adhæret illi, atque adeò gaudet immunitate non minus, quàm qui est in Camera superiori. Is enim non tam videtur gaudere propter muros, quibus circumdatur, vel propter tectum, quo tegitur, quam quia est supra ipsam Ecclesiam, & intra situm ejus. Tum quia domus nedum ex solo, sed etiam ex tecto constat, ex leg. Eum, qui in princip. ibique Glossa ff. de usucap.

Et quoad confugientem ad nobile asylum Crucis certum est, gaudere. Fuit quippè Crux Christi Christianis semper Sancta, & venerabilis, l. 26. Cod. de Episcop. & Cler. Adeòque fuit signum Christi sanctum, ut in instrumentis pro fide, & subscriptione cederet, l. ult. C. de jur. delib. Novel. Leonis 72. Et collatione ejus profana loca expiari, & Deo consecrari solerent, l. ult. Cod. Teod. de pag. sacris. Novel. 5. & 67. Et præferri quoque in Litanis publicis Novel. 123. Cujac. in pand. Cod. nemini licere signum Salvatoris Christi humi, vel in silice. Doctores, quos allegat Forst. in tract. Justin. & Sanctorum Patrum testimoniis probat Ritteri. in sacr. lect. Et ita quoque declaravit Sac. Congregatio Immunitatis in Melitenfi die 7. Decembris 1638. in hæc verba: Confugiens ad Crucem existentem in via, gaudet immunitate.

Quod demum ad confugientem ad Sacerdotem deferentem Sanctissimam Eucharistiam, sunt nonnulli, qui cum Glossa in can. questum 13. quest. 2. id negant, suntque Bajard. ad Clar. quest. 20. num. 20. & Covarruvias, qui dubitat cap. 20. var. num. 6. & Bonac. de legib. disp. 4. qu. 8. §. 2. num. 11. his ducti rationibus. Primò, quia immunitatem hanc a Canonibus statutam nullibi extra Ecclesias datam fuisse legatur. Secundò, quia communicans, & intra os habens Eucharistiam non gaudet immunitate ex communi sententia, teste Farinac. de carcer. quest. 28. num. 276. Ergo multò minus confugiens ad Sacerdotem deferentem Eucharistiam. Tertio, quia est privilegium Ecclesiæ, atque adeò non debet trahi ad consequentiam c. petisti 7. q. 1.

At nihilominus tenendum est absolutè cum communi sententia juris utriusque interpretum, inter quos ex antiquioribus Archidiacon. in dict. canon. questum, Abb. in cap. sanè de celebr. Missar. ubi Ostiensis, ac cæteri Canonistæ, Speculat. de immunit. Eccles. Oldrad. conf. 54. numer. 5. Addit. Raynald. Corset. lit. C. Joan. Igneus ad l. 1. num. 5. ff. de S. C. Syllan. Decian. tract. crimin. tom. 2. cap. 29. num. 9. lib. 6. Mant. conf. 211. numer. 22. vol. 1. Joan. de Vilch. de immun. Eccles. n. 50. Viv. com. opin. v. condemnatus lib. 1. opin. 45. ubi alios congerit, Guazzin. defens. 1. cap. 37. num. 36. Boffet. tract. crimin. tit. de captur. num. 29. Roman. singul. 335. Catel. Cott. in dicta ratione identitas, Albert. in cap. 1. de heret. in 6. quest. 13. num. 18. Ludov. Gomez, qui appellat communem in §. pœnales de act. nu. 50. Jo. Lup. in rubr. de donat. §. 38. num. 5. Petr. Gregor. Tolos. synt. jur. lib. 33. cap. 21. num. 15. Bobadil. in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 86. qui in Gloss. lit. G. citat pro hac sententia triginta Doctores, quibus Diana p. 1. tr. 1. resol. 28. addit tredecim alios, quibus junge Delbene, & quos ipse adducit d. cap. 16. dub. 9. sect. 16. a num. 1. qui non rectè id concedit, ubi adfit consuetudo. Tenendum dixi absolutè, immunitatem scilicet asyli personale tribui Sacerdoti deferenti Sacrosanctum Domini nostri Jesu Christi Corpus, ad quod confugiens liberatur carcere, in quem ducebatur, vel fugitionis pœna, vel morte.

Ratio, qua moventur, est, quia major honor exhibendus est Eucharistiæ, quam ipsis Ecclesiis, quibus ob ipsam Eucharistiam plura privilegia conceduntur. Ergo multò magis debet ipsum gaudere immunitate, qua gaudent Ecclesiæ. Additque Suarez loc. cit. nomen Ecclesiæ non absurdè extendi ad locum illum, in quo actus est, quamvis in transitu Corpus Christi. His adjuncto autoritatem Evangelicam Matth. 9. ubi mulier, quæ patiebatur fluxum sanguinis, tangens fimbriam Domini nostri fuit salva, & ego subijcio has rationes. Si enim aræ asylum erant, multò magis, & Corporis Domini erit. Sanctificatur enim inde altare, & majus, digniusque, quod sanctificat, quàm quod sanctum factum est. Porro aræ supplices immunes præstabant, & Sacrosanctorum altarium aliquoties meminerunt Imperatores in d. l. 3. Et Adonias, quod timens Salomonem surrexit, & abiit in Tabernaculum, tenuitque cornu altaris 2. Reg. 1. num. 50. Idemque fecit Joab. 2. Reg. 2. 28.

- 16 Quod confirmo ex alylo Baptistarii Euagii monitu, qui lib. 2. c. 8. de Proterio Alexandrinorum Episcopo scribit: *Ipsam quo necem effugeret ad Sacrosanctissimum Baptistarium se recepisse. Quo in loco, & barbaris, & cunctis ferocibus hominibus reverentia quaedam incutitur. Ubi notandum Baptistaria apud antiquos quandoque ab Ecclesia separata esse, ut videre id est hic Romæ propè Templum S. Joannis in Laterano, ubi Baptistarium Constantini Imperatoris, quo sacro lavamine ablutus fuit. Unde similiter alii ad fidem Christianam conversi inibi baptizantur. Senis itidem Baptistarium est ad radices Templi Cathedralis D. Virginis Sacri Florentiæ è regione Templi Cathedralis S. Mariæ Floridæ Sacellum S. Joannis Baptistæ, opus Urbis antiquissimum, olim Marti dicatum, non omnino rotundum, sed potius sexangulare ex nigro, albo, viridique marmore. De quo Angel. Polit. ep. 2. & Leo Albert. descr. Ital. p. 44. & seq. Pisis quoque pulcherrimum est Sacellum juxta Templum Cathedrale, in quo præter suggestum ex alabastro, & marmore artificiosissimè elaboratum, ejusdem splendoris est Baptistarium opus Baldorum.*
- 17 Item ex alylo cadaveribus Principum olim concessio. Lepidus, & Marcus Antonius Triumviri cum plus satis in eos, qui Julii mortis conficii fuerant, sevisissent, totam ferè urbem interfectorum sanguini maculassent, Julio demum Cæsari sepulchrum construxerunt in foro, ubi ejus cadaver combustum fuerat, eosque, qui ad ipsum confugerent, tutos, & inviolatos esse voluerunt Xiphilin. in Augusto, & Dio lib. 47. Theophylus Imperator tantum Mariæ filiae defunctæ uxori Cæsaris Alexii honoris detulit, ut cadaver in arca argento obducta reposerit, & cujuscumque flagitii reis sepulchrum ejus alylum constituerit, Cedrenus auctor. Neque tantum sepulchra, sed etiam cæmeteria, idest dormitoria inviolabilia sunt, ut exprimitur in rubr. tit. 49. lib. 3. decret. de immunit. eccles. & c. fin. c. decet domum ead. in 6. Panorm. in c. Cum Ecclesia n. 2. de immunit. eccles. Et nos negabimus, hoc alylum concedi institutori baptismi, panni vivo Vitæ æternæ, quia extra Ecclesiam materiale?
- 18 Non obstat Glossa in d. can. questum, & ex ea Covarruvias, & Bonacina; quamvis enim id non legatur expressè statutum extra Ecclesias, legitur tamen tacite, & per consequentiam; nam si hæc immunitas conceditur Ecclesiæ propter Eucharistiam, ut ipse Covarr. ait, multò magis concedi debet ipsi Eucharistiæ; & ratio, cur liberetur ille, qui confugit ad Ecclesiam, & non ille, qui recipit corpus Christi, non est solum, ut ipsa Glossa inquit, quod corpus Christi est cibus animæ, non corporis, ergo animam liberat, & non corpus; sed etiam est, quod in communicante Eucharistia non se habet per modum venerationis, sed per modum Sacramenti sumpti, & consumpti. Immunitas autem conceditur propter reverentiam, & venerationem debitam Ecclesiis; atqui reverentia, & veneratio debetur jure divino Corpori Christi existenti, non autem sumpto, atque adeò hæc immunitas est ei concedenda, tamquam illius fundamentum, ac ita ut idem Covarruvias dixerit d. cap. 20. quod ratio concedendi Ecclesiis hanc immunitatem sit Sacrificium, vel continua Christi Sacramentalis præsentia. Ergo etiam cum Christus deferatur in Sacramento Eucharistiæ per Sacerdotem extra Ecclesiam. Facilius tamen admitto cum Claro lib. 5. quest. 3. eo ipso die reum, qui sumpsit Eucharistiam, non debere mori; quod & usus, ait, observat. Ac demum dici potest, quod non liberat corpus, quia est præventum a Curia seculari, & non invenit liberum, secus autem si non sit præventum, & inveniat liberum, ut de laico ordinato in fraudem aliàs dixi.
- 19 Minus obstat tertia ratio. Primò quia consequentia, quæ hic fit, valdè probabilis est, quia, ut ait Suar. loc. allegat. corpus Christi fundamentum est Immunitatis Ecclesiæ. Secundò, quia privilegium extendi potest ultra casum expressum ex voluntate privilegiantis ratiōnabiliter præsumpta, præsertim Principibus laicis consentientibus, ut per Abb. in dict. cap. sanè num. 2. de celebr. Missar. & Delbene d. sect. 16. num. 6. Hinc, quamvis in casibus exceptis non liceat argui ex iis ad alios ex paritate, vel majoritate rationis, licet tamen in locis refugii per dictam Constitutionem Gregorianam assignatis argui ex iis ad alia loca ex paritate; vel majoritate rationis; quia in istis est materia favorabilis Religioni, in illis est odiosa. Præcipua verò ratio est Religio Christiana, & ut Diana ait loco citato, concors omnium Doctorum sententia, quibus omnibus addo sententiam alterius Glossæ marginalis in dict. can. questum; quæ contra Glossam supradictam ait: *Sed tu defendas, quod talis est per Ecclesiam defendendus, quia corpori Christi aliqua res anteponi non debet, can. multi 1. q. 1. can. ecce d. 95. can. nihil de consecr. d. 5. ut proinde communem sententiam servandam esse in praxi censeo, & ut Oltiensis loc. cit. ait, tenendam esse usque ad effusionem sanguinis.*
- Hanc assertionem extendit Diana d. resol. 28. ad casum, in quo reus non potest tangere Sacerdotem, sed solum ingredi cubiculum, ubi Sacerdos Sacrum Viaticum ministrat infirmo. Item ad casum, in quo reus se immiscet inter alias personas, quæ associant per vias, & plateas Sanctissimam Eucharistiam, etiam si non tangeret Sacerdotem, neque baldachinum; quia omnes representant unam Ecclesiam, & ad id citat Peregrinum, & Marium Italiam, quibus ad stipulatur Delbene loc. cit. n. 1. & seqq.
- Et quamquam Tholosan. d. c. 21. num. 5. hoc recipiendum putet quamdiù habuit locum immunitas in criminibus potissimum, quæ digna sunt misericordia, non autem in aliis, consequenter tamen ad dicta tenendum etiam est, quod reus in dictis casibus immunitate gaudeat simpliciter, ut per Doctores, quos refert, ac sequitur d. c. 16. dub. 9. sect. 16. nu. 7. quod intelligi juxta Constitutionem Gregorianam extra casus in ea exceptos.
- Atque ita etiam declaravit S. Congregatio Immunitatis in Melitensi 28. Maji 1626. his verbis: *Carceratus sequens, & manutenens sabbatium vestis Sacerdotis redeuntis ad Ecclesiam cum Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento gaudet immunitate.* Et in Beneventana 30. Septembris 1636. *Associans processionem Sanctissimi Sacramenti gaudet immunitate.*
- Quod autem ad confugientem ad Sacerdotem defertentem Oleum Sanctum infirmorum de jure non gaudere immunitate, communis sententia est apud Gambac. de immunit. lib. 4. cap. 6. & Rice. par. 3. decis. 88. num. 5. Delbene, & Dianam locis superius adductis; tum quia non est ita dignum, ut est Eucharistia continens, gratiam, & auctorem gratiæ; tum etiam quia Oleum Sanctum non est Sacramentum, sed materia Sacramenti, quod tantum consistit in unctione infirmi, & in forma verborum. Unde multò minus gaudebit confugiens ad solum ipsum Sacerdotem, quin & ad Episcopum, vel ad Sanctorum reliquias, vel imagines, quæ per plateas circumferuntur, ut per Delbene num. 14.
- Secus autem ex consuetudine, ut per Corream in 24. relect. in capit. inter alia de immunit. Ecclesiæ. part. 2. numer. 25. quem sequitur Delbene dicti numer. 14. ubi numer. 15. adducit Lucatellum in breviar. de consil. inspect. 5. num. 164. cujus opinionem ait probabilem, dum docet, quod Sacerdos superpelliceo, & itola indutus extra Ecclesiam, præcedente Cruce ad efferendum verbi gratia defunctum, non possit de licentia Episcopi a satellitibus capi, & ita coram Cardinali Vicario Urbis anno 1614. decisum fuisse testatur, ea ratione, quia Sacerdos in habitu Sacerdotali divina ministrat, & Ecclesiastica officia exequitur, representat Ecclesiam, & Christum Dominum, cujus vices gerit; quare subdit Locatellus in his casibus, si Sacerdos caperetur, & interrogaretur ab Episcopo de aliquo delicto, propter quod captus fuerat, non tenetur ad mentem illius respondere, sed potest, utpotè illegitimè captus, capturæ nullitatem objicere.
- Cæterum morte ob delicta puniendis ministrandam esse Eucharistiam, si sint baptizati, & sufficienter dispositi, decernitur in dict. can. questum quest. 2. Et de hæreticis relapsis, qui igne comburantur in cap. super eo de hæret. in 6.
- Negant verò ministrandam esse eis ipsa die supplicii Clar. questum. 79. numer. 31. Chartar. de execut. sentent. contum. capit. ultim. numer. 334. Vega part. 1. summ. capit. 61. cas. 21. Cuch. lib. 5. institut. titul. 5. numer. 107. & Zerol. in pr. Episcop. par. 2. v. damnati. Quia est contra reverentiam debitam Sacramento, quod in illa die, in qua necandi sunt, ministratur. Imò nec per tres, aut quatuor dies sequentes, ut per Olt. in sum. de immunit. Eccles. in quantum column. 3. An de Falcon. in addit. ad Abb. in cap. sanè de celebr. mis. lit. B.
- Asserunt Corlet. singul. 38. in fine, testans de praxi, Scapp. de jur. non script. lib. 5. capit. 210. numer. 2. Majol. lib. 3. de irregul. capit. 24. numer. 13. Cened. in quest. can. 3. numer. 4. Suarez disp. 68. de Euchar. cap. 5. numer. 11. Villalob. p. 1. summ. tract. 7. difficult. 39. numer. 1. Laym. lib. 5. Theol. mor. tract. 4. cap. 6. numer. 20. Zambran. in dec. cap. 3. de Eucharist. dub. 5. numer. 6. Sylvius

vius 3. part. quest. 80. artic. 8. Sotus in 4. d. 12. qu. 1. art. 12. Navarr. capit. 25. man. numer. 23. Toletus lib. 2. capit. 28. Sylvest. v. Eucharistia 3. quest. 5. Angel. eod. v. numer. 27. Victor. in summ. numer. 83. Sā numer. 2. Coninch. de Sacram. quest. 80. artic. 9. numer. 50. Reginald. lib. 29. in pr. for. pœnit. cap. 6. qu. ult. numer. 120. Fagund. præc. 3. Eccles. lib. 3. capit. 4. numer. 3. Jo: Sanch. in select. de Sacram. disputat. 40. numer. 8. Bonac. disput. 4. de Eucharist. quest. 7. pun. 1. num. 5. ubi alios citat, Præposit. 3. p. qu. 80. art. 11. dub. 1. num. 56. illat. 4. Quintanadvena sing. 13. de Euch. num. 1. Dicast. de Sacram. tr. 4. de Euch. disp. 10. dub. 2. num. 26.

28 Hæc assertio est ad mentem Summorum Pontificum. Siquidem B. Pius V. in sua Constit. 91. Concedit Confraternitati S. Joannis Decollati Urbis, ut ejus Capellanus possit de nocte celebrare, ne extremo supplicio puniendi careant Eucharistia; quinimò ministrare potest, etiam si paulo post, nempe post horam, mors sit inferenda damnatis, & dummodò non sint illicitò ducendi ad patibulum, imò etiam statim, si ex urgenti causa debeat mors inferri. Ratio autem est, quia habent jus ad Eucharistiam, & illatio mortis, cum sit actus justitiæ vindicativæ, ex natura sua non continet irreverentiam erga Sacramentum, & ideo etiam si exerceatur statim post sumptam Eucharistiam, non irrogabitur Sacramento aliqua irreverentia.

29 Hinc tenendum est absolutè, non posse induci consuetudinem, quod morte damnatis non ministraretur Eucharistia, neque inductam posse subsistere, sed omninò esse iis ministrandam. Ita docent communiter Doctores Glossa in *Clemen. 1. de pœnit.* ibique Cardinal. Anchar. & cæteri Canonistæ, Cherubin in *comp. Bullar. ad constit. 91. B. Pii V. schol. 2. Gomez. tom. 2. variar. capit. 14. de delict. numer. 6. Hippol. in pr. §. ulterius numer. 4. Cosmal. pragm. sanct. titul. de excomm. non vit. §. statuit, Aufser. in *Clemen. 1. tit. de potest. Eccles. super laic. cas. 128. de offic. Ordinar. Cassan. in consuet. Burg. tit. de justit. rubr. 2. §. 5. num. 12. & rub. 2. §. 1. Suarez disput. 69. de Eucharist. sect. 3. in fine. Martha de *jurisdic. par. 2. cap. 47. numer. 4.* ubi vocat talem consuetudinem crudelem, & contra omnem humanitatem, Dicastil. de *Sacram. tr. 4. de Euch. disp. 10. dub. 2. n. 26.* qui illum vocat abusum, aliique apud ipsos.**

30 Probatur dict. *Clemen. de pœnit.* quæ licet expressè loquatur de Sacram. pœnitentiæ, procedit tamen etiam de Eucharistia, ut cum Glossa notant ibi Doctores; siquidem in jure nomine pœnitentiæ venit etiam Viaticum, ut decernitur in *c. quod in eo de pœnit. & remis. ibi: Per quod pœnitentiam morientibus non denegamus, Viaticum etiam, quod vult pœnitentibus exhibetur, intelligi voluimus.* Imò ab Ecclesia abrogati sunt illi Canones, quibus denegabatur aliquibus Viaticum ob certa delicta, & in *dict. can. questum 13. quest. 2.* præcipitur dari Eucharistiam iis, qui ob delicta morte puniuntur, & in *dict. cap. super eo de hæret. in 6.* statuitur dandam Eucharistiam etiam hæreticis relapsis, igne comburendis, ac B. Pius V. in suo motu proprio edito anno 1569. hanc consuetudinem improbavit, & præcepit tolli, atque ministrari Eucharistiam omnibus morte afficiendis, qua occasione in religiosissima Hispania lege Regia cautum est, quod decretum Pontificis omninò servaretur.

31 Nam licet contra jus Ecclesiasticum possit induci consuetudo, non tamen induci potest contra jus divinum, quia consuetudinis vis non excedit vim legis humanæ, & solum se habet tamquam lex non scripta, & proinde abrogat legem, tamquam altera lex; semper tamen est intra ordinem legum humanarum, & ideo tamquam inferioris ordinis non potest prævalere contra jus divinum, quod est superioris ordinis; quod autem detur Eucharistia morte plectendis est de jure divino; quia præceptum divinum obligat ad sumendam Eucharistiam in fine vitæ, aut saltem præceptum divinum de sumenda Eucharistia indeterminatè est determinatum ab Ecclesia, ut obliget in fine vitæ. Unde semper consuetudo erit contra jus divinum.

32 Et quamvis aliquando statuerit Ecclesia in pœnam quorundam delictorum, negandam Eucharistiam in fine vitæ iis, qui idòlis sacrificassent, licet postea pœnitentiam egissent, ut desumitur ex Concilio Eliber. *can. placuit ex Sirycio I. epist. ad Hincmarum Tarracensem Episcopum cap. 3. ex Concilio Sardicensi can. 2. ex Innocentio I. epist. 3. ad Exuperium Episcopum Tholos. §. 2. & ex Concilio Arelateni I. canon. 22.* quia Christus ipse reliquit potestatem statuendi circa Sacra-

menta, salva eorum substantia, quæ ipsorum reverentiæ, & fidelium utilitatis magis expedirent, ut habet Concilium Tridentinum *sess. 21. cap. 1.* ubi tamen non est talis potestas, non potest circa hoc aliquid decerni, ac proinde neque induci consuetudo. Hæc autem potestas non est apud Ecclesias particulares, & multò minus apud laicos.

Quare ne hanc quidem quoad milites, qui more militari in exercitiis morte plectuntur, valere consuetudinem, sed esse abusum omninò evellendum, & curandum, quod ad mortem damnati ita disponantur, ut ministrari iis possit Eucharistia, tenendum est. Nam decreta Pontificia procedunt universaliter de omnibus mortiadictis, & hi quoque tenentur præcepto divino, & habent jus divinum sibi assistens pro obtinenda Eucharistia, & ideo quoad hos etiam consuetudo est irrationabilis.

Atque ex his communiter Doctores afferunt, Judicem 34 teneri concedere tempus damnatis ad mortem non solum ut possint confiteri, sed etiam ut possint sumere Eucharistiam, & si deneget, peccare mortaliter. Ii sunt Suarez *disp. 69. de Euch. sect. 3. in fine, Petr. Navar. lib. 3. de restit. cap. 3. n. 228. Henriquez lib. 8. summ. cap. 5. num. 4. Sylvest. v. Eucharistia 3. quest. 3. dict. 8. Reginald. lib. 29. prax. for. pœnit. num. 7. Rodriq. p. 1. summ. cap. 68. num. 1. Bonac. disp. 4. de Sacram. qu. 7. pun. 1. num. 6. Ochagav. de Sacram. tr. 2. de Eucharist. qu. 14. num. 10. Leand. tom. 2. de Sacram. tr. 7. disp. 2. qu. 14. Dicastil. de Sacram. tract. 4. de Euch. disp. 10. dub. 2. num. 28. Elicitur ex *d. Clem. 1. de pœnit.* ubi injungitur, quod compellantur Judices etiam mediis cenfuris ad concedendum tempus damnatis ad mortem pro Sacramento pœnitentiæ, quod de jure intelligitur etiam de Eucharistia, ut supra dixi.*

Ratio autem est, quia Ecclesia præcipit, quod damnatis 35 ad mortem detur Eucharistia, ut in *d. can. questum 13. q. 2. & in can. tanta d. 96. & ex B. Pio V. ubi supra.* Et urget etiam præceptum divinum sumendi Eucharistiam, cum sint in fine vitæ. Atque adeò tenetur Judex sub mortali concedere tempus, ut possint implere hujusmodi præceptum, cum non possit ne indirectè quidem impedire, ne impleantur præcepta divina, neque possit in re gravi contravenire dispositioni Ecclesiæ.

Unde non potest Judex negare tempus sufficiens pro 36 sumenda Eucharistia damnato ad mortem ex eo, quod timeat recursum ad Superiorem Judicem, non obstantè quod probabiliter credat, quod Superior Judex sit advocaturos ad se causam, & reum liberaturus; quia cum hujusmodi recursum sit licitus, sicut etiam avocatio causæ, peccaret graviter, si, ut impediret aliquid licitum, negaret aliquid debitum. Imò ex eo etiam capite peccaret, quod impediret, quod nequit impedire. Quamvis enim non teneatur concedere tempus, ut possit recurrere ad Superiorem Judicem, adhuc tamen nec impedire potest recursum, quia hoc esset detrahere jurisdictioni superioris Judicis, Et ideo, si aliàs adsit tempus recurrendi, & neget hoc tempus in hunc finem, ne recurrat, impedit data opera id, quod impedire non potest.

Quod si damnatus ad mortem non posset ob aliquam 37 indispositionem sumere Eucharistiam, ut esset tussis, vomitus, non teneretur Judex differre supplicium, donec cesset indispositio, nisi fortè brevi speraretur cessatura. Tunc enim esset eadem ratio de ipsis, ac de infirmis, qui ob talem dispositionem non possunt suscipere Viaticum. Unde haberentur pro incapacibus hujus Sacramenti, & ideo non teneretur Judex concedere tempus, seu expectare, quod fiant capaces.

Quando tamen Judex timet, si uors differatur, quod 38 reus eripiendus sit Curia, non debet statim denegare tempus pro suscipienda Eucharistia, sed debet res ita disponere, ut obviet periculo, quoad fieri poterit: quod si ex dilatione mortis timeatur aliquod grave scandalum, aut grave damnum Republicæ non tenetur Judex concedere tempus pro sumenda Eucharistia. Nam in hoc casu concurrunt utilitas, & necessitas publica cum privata, & jus naturale divinum, quo tenetur Judex procurare quietem, & utilitatem Republicæ, atque adeò jus, quod respicit publicum commodum cum jure divino, quo obligatur reus sumere in illo casu Eucharistiam, atque adeò respiciente privatum commodum. Ergo debet præferri publica necessitas, & utilitas privata, & jus naturale divinum respiciens publicum commodum juri tantum divino respicienti privato commodum.

In casu vero, quo Judex timet reum eripiendum, 39 etiamsi nullum scandalum, aut damnum sit sequuturum, non tenetur concedere tempus pro sumenda Eucha-

ristia, quando aliter periculo occurri non potest; quia in eo casu concurrunt publica necessitas, cui Judex tenetur providere, & privata necessitas, cum hoc tamen discrimine, quod si non subveniatur publicæ necessitati, reipublica positivum damnum patietur, nempe læsionem jurisdictionis, & violentiam in suis ministris, si vero non occurratur privatæ necessitati, reus patietur tantum damnum negativum, nempe subtractionem illius auxilii, quod præbet Eucharistia. Atque adeo debet præferri publica necessitas, & illi occurri, negando damnato tempus sumendæ Eucharistiæ, si aliter occurri non potest.

40 Etenim Judex tenetur ex officio providere indemnitati Reipublicæ, & curare, ne aliquod damnum patiat, & proinde potest uti illis mediis, quæ sunt in ipsius potestate, etiam si inde proveniat alicui damnum aliquod, quia in hoc utitur jure suo, & nemini injuriam facit, l. 1. §. denique, ff. de acqu. plu. arc. & l. fluminum §. fin. ff. de damn. infect. & cap. cum Eccl. de elect. tunc enim alterius damnum est præter intentionem. Cum ergo Judici nullum aliud medium suppetat pro avertendo periculo, & damno, quod imminet Reipublicæ, poterit jure suo utens tradere reum morti quamprimum. Neque in hoc casu periclitatur salus spiritualis proximi, quia potest elicere actum contritionis, & confiteri, nec si adesset aliquod periculum, esset notum. Unde non confurgit obligatio subveniendi proximo, præsertim cum non possit subvenire, nisi cum notabili damno.

41 Si autem damnatus ad mortem habuit sufficientem tempus se præparandi, & noluit, imò adhuc perseverat in sua pertinacia absque spe emendationis, non tenetur Judex concedere aliquam dilationem, quamvis si concederet, rectè faceret; quia cum habuerat tempus sufficientem se præparandi, sibi debet imputare, quod non se præparaverit. Cumque non adsit spes emendationis, neque etiam adest motivum differendi executionem sententiæ.

42 At quando Judex concessit debitum tempus damnato ad mortem, & reus noluit se præparare, si adsit spes, quod concessa dilatione se præparabit, tenetur Judex illam concedere. Si vero confessus est, quamvis non teneatur concedere ulteriorem dilationem, ut possit sumere Eucharistiam, expediens tamen erit, quod concedat. Ita Petr. Navarr. d. c. 3. n. 227. Bonac. dist. pun. 1. num. 6. Reginal. loc. cit. n. 70. Quintanadven. d. singul. 15. num. 2. & Dicastil. dist. 2. dub. 2. nu. 28. Nam ratione Charitatis tenetur quisque succurrere proximo constituto in gravi necessitate, præcipue quando id præstare potest absque suo gravi incommodo, imò etiam cum gravi incommodo, quando necessitas est spiritualis; quia spiritualia proximi præferenda sunt temporalibus propriis juxta communem doctrinam, quam tradit D. Thom. 2. 2. qu. 25. art. 5. Damnatus autem ad mortem, qui non se præparavit, est in gravissima necessitate, & potest ipsi succurri, si concedatur tempus; si quidem adest spes, quod se præparabit, & ideo tenetur Judex ratione Charitatis concedere dilationem. Cum vero sumplerit Sacramentum penitentiae, non est in illa gravi necessitate, in qua aliàs esset, & si non habet tempus sumendi Eucharistiam, sibi imputare debet, quia non est usus tempore concessio: & ideo non tenetur Judex concedere ulteriorem dilationem. E contra vero cum damnatus sit dignus misericordia, & Eucharistia sit illi valde necessaria ad vincendum tentationes, erit valde expediens, quod concedatur dilatio.

43 Quæ omnia ita vera sunt, ut ne in pœnam quidem cujusvis delicti denegari possit Eucharistia reis ad mortem damnatis, quia jus commune præcipit concedi Eucharistiam omnibus damnatis ad mortem, quantumvis facinorosis, ut ex dict. can. Questum, & dict. can. Tanta, ita ut etiam hæreticis relapsis sit ministranda ex dict. capit. Super eo. & B. Pius V. præcipit absolute concedi tempus damnatis, ut sumere possint Eucharistiam. Ergo non relinquitur locus, ut in pœnam delicti denegari possit Eucharistia. Siquidem pœna non potest esse contra Canonicas sanctiones, quia cum sit effectus justitiæ non potest esse aliquid injustum, sicuti esset, si esset contra Canonicas sanctiones, & ita docent Angel. in flor. question. 2. de Eucharist. articul. 9. diff. 3. Chamerot. de Eucharist. cap. 10. dub. 1. Graff. p. 1. dec. lib. 2. cap. 38. num. 28. Suarez d. disput. 69. sect. 3. Reginaldus, Bonacina, & Quintanadvenna locis allegatis.

44 Ac ita quidem, ut nullo pacto induci possit consuetudo denegandi Eucharistiam damnatis ad mortem ex quibuscumque delictis. Desumitur ex Glossa in d. Clem. 1. de pœnit. ubi Cardinalis, & Ancharanus, & ex Che-

rub. in comp. Bullar. ad d. cons. 91. B. Pii V. quatenus talem consuetudinem appellant abusum. Si enim est abusus, est irrationabilis, & ideo non potest prevalere contra jus etiam merè Ecclesiasticum ex cap. fin. de consuet.

Etenim consuetudo non potest induci contra legem divinam, ut communiter docent Doctores cum D. Thoma 1. 2. qu. 97. art. 3. ad 1. quia lex divina dependet a voluntate divina, contra quam nulla alia voluntas prevalere potest, quia semper est voluntas inferioris, qui mutare non potest, quæ sancita sunt a Superioribus. Clem. ne Romani de elect. Unde Christus reprehendit Judæos, quod propter suas consuetudines transgredierentur præcepta Dei Matth. 5. num. 15. Transgredimini, inquit, præceptum Dei propter traditiones vestras. Ac proinde non potest induci consuetudo præscribens contra ministrandam Eucharistiam damnatis ad mortem; quia ex præcepto divino est ministranda.

Quinimò, licet Eucharistia denegari debeat iis, qui duxerunt vitam improbam, & ex circumstantiis formatur judicium moraliter certum, quod non sint dispositi, in dubio tamen est iis ministranda, etiam si dubium sit positivum, & pro utraque parte adsint motiva, ut per Baun. p. 1. Theol. mor. tract. 5. de Eucharist. qu. 26. Cum enim quisque habeat jus ex vi institutionis Christi ad illam petendam, & sumendam, non potest ratione cujuscumque dubii privari hoc jure, nec super re incerta proferri sententia certa, quod debeant carere Eucharistia, can. grave 11. quest. 1. & can. habuisses d. 33. Hinc non potest denegari Viaticum, & multò minus consuetudinem induci, quod denegetur recenter conversis ad fidem ex dubio, an sufficienter sciant discernere inter cibum, & cibum, aut an ex corde conversi sint; quia si res relinquitur dubia, non possunt privari suo jure, neque ipsis infligi pœna certa ex incerta causa. Et subintrat regula generalis, quod in dubio quisque debet præsumi bonus, l. meritò, ff. pro socio, & l. quoties, §. qui dolo, ff. de prob. cap. dudum, & cap. fin. de presump.

Potest insuper ministrari Eucharistia damnatis ad mortem, etiam si non sint jejuni, Suar. disp. 66. de Eucharist. sect. 5. Navar. cons. 40. in fin. de pœn. & remis. Granad. contr. 6. tr. 10. disp. 8. num. 9. Tanner. to. 4. sum. disp. 5. qu. 8. dub. 4. num. 84. & alii, quia præceptum de jejunio ante Eucharistiam non extenditur ad tempus, in quo implendum est præceptum divinum de sumptione pro extremo vitæ tempore. Cum enim tunc non solum urgeat præceptum divinum, sed etiam Eucharistia sit maximè necessaria ad superandas tentationes, quæ speciali modo urgeat damnatos, noluit Ecclesia ponere aliquod impedimentum, aut cavere aliquam difficultatem in ordine ad sumptionem, qualis nasci posset, stante tali præcepto. Et ideo non extendit ipsum ad hujusmodi tempus, ut proinde sit privilegium Viatici, quod possit ministrari non jejunis, consequenter etiam damnatis ad mortem.

Neque damnati ad mortem tenentur servare jejunium, 48 quando debent sumere Eucharistiam, etiam si absque notabili incommodo id possint; quia damnati ad mortem pervenerunt ad extremum, & cum majori certitudine, quam quilibet graviter, & cum periculo ægro-tans. Et ideo tenentur præcepto divino de sumenda Eucharistia, cujus ipsi omnium maximè indigent, ut potè expositi ratione circumstantiarum gravioribus tentationibus, ideoque a fortiori militat in ipsis ratio, ob quam Ecclesia extendit præceptum de præmittendo jejunio ad moribundos; & causa finalis, ob quam Ecclesia non extendit suum præceptum ad infirmos ex Concilio Constant. sess. 13. est, quia vult; adimpleri præceptum divinum Sacræ communionis, quocumque modo Impleri possit, & per Eucharistiam ipsis succurri. Quod autem non possit servari regulariter jejunium ab infirmis, nisi cum notabili incommodo, est causa impulsiva, qua cessante, non cessat dispositio, quia, ut casum comprehendat, sufficit similiter eadem ratio, & causa finalis, l. illud, C. de Sacros. Eccl. & l. his solis, §. satis etiam, C. de revoc. donat. & notant Alex. in l. peregrè, §. 1. ff. de acq. posses. Ruin. in l. 2. num. 95. ff. de leg. 1. & Riminald. instit. de donat. numer. 227.

Et non solum licet, sed etiam stante bona ipsorum 49 dispositione valde eis expedit quotidiana sumptio Eucharistiæ ab intimatione sententiæ, ut per Jo. Sanchez in select. disp. 40. n. 40. & Quintanadven. singul. 14. de Eucharist. n. 1. Quia tunc maximè indigent roboratione, & prælevatione a peccatis. Unde in die supplicii esse ministrandam tradunt Majol. lib. 3. de irreg. c. 34. n. 15. & de praxi testatur

Corsetus, & Scappus locis supracitatis. Non potest tamen pluries non jejunis ministrari Eucharistia, nisi ex aliquo accidenti differatur supplicium ultra quatuor dies postquam non jejuni illam sumpserint; quia juxta Rituale Romanum Pauli V. tit. de commun. infr. non potest Viaticum ministrari de novo, nisi infirmus per aliquot dies supervivat, & ideo a prima sumptione usque ad secundam quatuor dies regulariter requiruntur. Pluralitas enim dictionis aliquot importat pluralivum significati dictionis aliquis. Dictio autem aliquis habet vim pluralem, l. si verò plures, §. ait Prætor, ff. de his, qui dejec. Rot. dec. 668. num. 2. p. 2. rec. Undè cum pluralis numerus saltem duo requirat, l. ubi numerus, ff. de resib. & cap. pluralis de reg. jur. in 6. deberent inter unam, & alteram sumptionem viatici intercedere saltem duos dies. Cum ergo dicat si aliquot dies vixerit, necesse erit, quod intercedant saltem quatuor dies, quia pluralis dictio Aliquot importat pluralem significationem dictionis Aliquis, atque adeo pluralitatem saltem quatuor dierum.

50 Si quis verò pridie ad supplicium sumpsit Eucharistiam poterit in die supplicii non jejunos communicare, nam Eucharistia per modum Viatici est ministranda de proximo morituris, & quando probabile est, quod eam amplius non sint sumpturi, ut habet Rituale Romanum Pauli V. loc. cit. Ergo damnatus potest differre adimplentionem præcepti ad ipsum diem mortis, & tunc potest sumere non jejunos, cum hoc sit privilegium Viatici; quod si damnatus ad mortem pridie ante supplicium sumpsit Eucharistiam per modum Viatici, non poterit amplius sumere die sequenti, in quo morte afficiendus est, nisiumat jejunos; etiam si ex inadvertentia sumpsisset cibum, quia jam implevit præceptum Viatici, & Eucharistia non potest ministrari per modum Viatici non jejuno, nisi post aliquot dies juxta Rituale Pauli V.

51 Quod demum ad fenestram Ecclesiæ, probato quod reus comprehensus fuerit in illa, gaudebit immunitate; Donat. de asyl. resolut. 9. num. 8. & seqq. & resol. 59. num. 8. Gamb. conf. 20. num. 40. & seqq. Mar. Ital. de immun. Eccles. lib. 1. cap. 4. §. 9. n. 24. & seq. Dian. d. p. 1. tr. 1. resol. 73. & p. 6. tr. 1. resol. 3. Trullench. in decal. tom. 1. lib. 1. cap. 11. dub. 1. num. 4. Sperel. dec. 63. num. 8. & seqq. lib. 1. & pluries a S. Congregatione declaratum, testatur Donat. de resolut. 59. num. 8. Idèque articuli ad id probandum admittendi sunt. Quinimò ad hunc effectum sufficit sola depositio Archiepiscopalis, vel alterius Sacerdotis ejusdem Ecclesiæ sic affirmantis, cui plena fides adhibenda est, cum habeat vim duorum testium, Honded. conf. 77. nu. 38. vol. 1. Menoch. conf. 92. num. 89. lib. 1. Roland. conf. 24. num. 52. vol. 1. Costa conf. 40. num. 13. & Rotacoram Mantica dec. 125. num. 1.

52 Præsertim si examinatus sit ad instantiam fisci, & Curie Episcopalis, qui propterea licet unicus plene probaret, Alduin. conf. 22. num. 48. Turret. conf. 72. num. 20. lib. 3. Honded. conf. 99. num. 17. vol. 1. Farinac. conf. 89. num. 11. lib. 1. & conf. 193. num. 50. lib. 2. Vel si ad hunc effectum a comprehenso vocatus fuerit in testem suæ capturæ factæ in loco immuni, & sic plenius probaret, cum de facto proprio deponeret, Rota in Romana separationis honorum 20. Aprilis 1646. coram Verospio. Accedentibus etiam depositione ipsius rei comprehensi, & aliis circumstantiis, res erit conclusivissime probata, Rota decif. 325. numer. 4. coram Mantica.

53 Ex quibus articuli omninò admittendi sunt, eoque facilius, si testes reperiantur in Urbe, in qua examen passim, & facillimè admittitur, Rota coram Verallo dec. 47. p. 2. & in rec. dec. 416. n. 5. p. 5. & in Romana centus 1. Julii 1641. coram Bichio, & super omnibus articulis, etiam quod unus tantum articulus revelatus esset, ut latè firmat Rota in Toletana decimarum 16. Martii 1648. coram Celso. Et facilius cum omnes sint relevantes, & relevantia sit manifesta, cum tamen articuli sint absolutè admittendi, etiam quando ipsa relevantia esset dubia, ut pariter firmatum fuit in dicta Toletana decimarum sub §. Rota enim.

54 Quæ articulorum admissio eoque magis concedenda erit, si ageretur de præjudicio fidejussorum, quos dictus reus comprehensus de tuto carcere exhibuit.

55 Cæterum comprehensio præsumitur ritè, ac rectè facta, itaut contrarium asserenti incumbit onus probandi quod dici non potest adimpleri ex probationibus summarie, & absque Sac. Congregationis Immunitatis mandato factis, attenda præsertim protestatione partis, quæ est citanda juxta textum in cap. si Judex laicum de sentent. excommunicat. in 6. Gratian. discept. 190. num.

17. quare probationes hujusmodi non solent referri in d. S. Congregatione, nisi factæ sint de ejus mandato, & partibus auditis.

CONSULTATIO XXVIII.

An Episcopus in declaratione faciendâ, an reus confugiens ad Ecclesiam, gaudeat immunitate, debeat procedere servato juris ordine.

Negandum, ac proindè aliqualem etiam extrajudicalem informationem sufficere videtur, quæ opinio videtur magis consona verbis; ac menti Bullæ Gregorij XIV. ut per Farinac. in append. de immun. Eccles. cap. 9. num. 135. & cap. 22. num. 375. & in addit. ad conf. 168. lit. A & B & in conf. 212. num. 9. Gratian. discept. for. cap. 596. num. 22. & seqq. Giurb. conf. 100. n. 28. & conf. 50. num. 2. & 10. Gambacurt. de immun. Eccles. lib. 6. cap. 5. signate num. 5. & 6. Donat. de asyl. resol. 188. num. 2. & 3. Remig. eod. titul. quæst. 2. num. 3. Novar. in sum. Bullar. de immun. Eccles. cap. 94. nu. 96. & alios.

Primò quia in Constitutione Gregoriana nulla est præfinita forma, sive modus hanc rem cognoscendi, itaut ejus verba in quacunque cognitione verificentur, atque adeò non est necessaria rei confugientis citatio, neque plenaria cognitio, sed summariantum, ac semiplena, & extrajudicialis.

Secundò, quia hæc cognitio commissæ est judicio Episcopi per hæc verba: Si præfacta delicta, eorumve aliquod iudicio suo commissæ videbuntur. Hæc autem verba boni viri arbitrium denotant, & æquiparantur verbis discretionis tuæ, ut tradunt Felin. in cap. 1. num. 51. ve. constitut. Menoch. de arbitr. quæst. 8. numer. 17. Gratian. loc. cit. numer. 29. Giurb. dict. conf. 100. num. 28. in fine. Quare sufficit rei gestæ examen ad institutionem tantum Episcopi, cum præsertim in quæstionibus emergentibus non requiratur plena causæ cognitio; sed satis est cognitio extrajudicialis, Bartol. & Bald. in leg. jus alimentorum, ff. ubi pupil. educ. deb. & Gratianus numer. 25.

Ac tertio, quia immunitatis privilegium primò, ac principaliter non est concessum reis confugientibus; sed Ecclesiis, cap. inter alia de immun. Eccl. & l. pateant, Cod. de his, qui ad Eccles. confug. Et licet rei confugientes in hoc habere possint commodum in consequentibus, inde tamen non fit, ut eorum citatio requiratur, quia illi, de quorum comodo agitur in consequentiam, citandi non sunt, l. de unoquoque, ubi Glossa, & Alex. num. 17. de re judic.

Ex quibus sufficere, quod Episcopus aliqualem cognitionem pro securitate suæ conscientie adhibeat, etiam illa sit extrajudicialis, ac etiam absque processu se instruat, concludit Remigius loc. alleg. ubi has informationes secretò, ac sine vocatione partis sumendas esse, ita Gratian. ibid. num. 22. & seqq. ubi tenet, satis esse informationes a Judice laico captas, Giurba d. conf. 50. num. 10. & conf. 70. num. 23. ubi præsumptivam probationem sufficere tradit, & latius conf. 100. num. 28. ubi non solum asserit, sufficere extrajudicalem cognitionem, & informationem a Judice laico captam, sed Farinacium. & Ambrosinum contra sentientes ineptia redarguit ipse Farinac. in addit. ad conf. 168. ubi ex Berve Clementis VIII. concludit contra ea, quæ non a se, sed ab aliis in præcedenti Consilio deducta fuerunt, ac idem confirmat conf. 211. num. 19. Novar. loc. cit. ubi contrariis respondet, & praxi Curie Archiepiscopalis Neapolitanæ testatur Gambacurta eo loco, ubi tuetur non exigi rei citationem, neque cognitionem majorem ea, quæ ante Bullam Gregorianam exigebatur. Idem firmat Donat. ubi supra.

Horum sententia confirmata videtur literis in forma Brevis Clementis VIII. sub die 6. Februarii 1597. quibus scripsit Archiepiscopo Panormitano, ut super qualitatibus delictorum immunitatem Ecclesiæ excludentibus se instrueret summarie, simpliciter, & extrajudicialiter, & quantum pro suæ conscientie informatione sufficere ipsi visum fuerit. Unde Farinac. in appendic. de immun. Eccles. cap. 22. num. 275. & in addit. ad conf. 168. ait juxta hanc declarationem Clementis VIII. intelligendam esse Bullam Gregorianam; neque amplius esse quærendum; sed secundum hanc declarationem Episcopus judicare debere, Novar. ibid. c. 94. de quo meminit Giurb. d. conf. 50. n. 2. qui post dictas literas hanc sententiam usu receptam testatur. Et hanc eandem sententiam pluries sequuta est Sac. Congregatio Immunitatis, ut refert idem Donat. d. resol. 89. in Meliteni 9. Martii 1632. his iisdem verbis, Bullam Gregorianam non præscribere.

scribere certam, & determinatam formam adhibendam in declaratione per Episcopum facienda, an confugiens debeat gaudere immunitate, vel ne, sed sufficere qualem cognitionem, etiam extrajudicalem.

7 At nihilominus contrarium tenendum est, tum ex alibi adductis, tum etiam quia, licet non desint Doctores dicentes, quod processus fabricatus super delicto ad effectum cognoscendi de immunitate Ecclesiastica non indigeat legitimatione, moti ex eo, quod satis est causam immunitatis cognosci summariè, & sine partis citatione, ut Merlin. Pignatell. *controv. for. cap. 64. num. 8.* Nam hujusmodi processus non formatur, nisi ad effectum cognoscendi de qualitate criminis, non autem condemnandi delinquentem, quæ non requirit exactam judicii solemnitatem. Sufficit enim, quod probationes sint tales, quod ex illis tortura inferri possit, Giurba *conf. 22. num. 1.* Et ideò admitti probationem per indicia, & conjecturas, firmat Rota in Cathacen. Ecclesiæ 1. Julii 1644. coram Coccino, & Castil. *decif. 156. num. 9.*

8 Alii tamen docent, requiri probationem plenam, ac veram, ut Bonac. *d. tom. 3. de censur. disp. 2. qn. 3. punct. 16. §. 12. num. 8.* ac cæteri cum Vermigliolo *conf. 99. num. 2.* & seqq. ac itaut semiplena probatio non sufficiat, cum non veniat appellatione veræ, ac plenæ probationis, l. *hujus ff. de condit. & demonstr. Glof. in cap. statutum de rescript. Roman. in l. 1. Cod. de testam. milit.*

9 Quare juxta hanc secundam opinionem dicimus, quod requiritur vera, & plena probatio, idque ex auctoritate Constitutionis Gregorianæ, ibi: *Cognito prius per Episcopum, ut ipsi verè crimina superius expressa commiserint.* Quæ verba significant, quod delictum exceptum sit manifestum, & clarum, non autem præsumptum, *argum. textus in leg. Cum hi §. modus, ff. de transact.* Nam cum hujusmodi probatio sit gravis præjudicii, non sufficit præsumptiva probatio, sed requiritur plena indagatio, *auth. hodie Cod. de repud. l. miles, §. pen. ff. de adult. Bald. in leg. tabularum, §. si dubitetur num. 3. ff. quemadm. testam. aper.* Dum ergo requiritur, quod plenè, ac verè probetur delictum, utique dicendum est requiri, quod testes legitimentur. Quia non dicitur verè constare de delicto, nisi legitimo processu, quia tunc dicitur constare secundum regulas juris juxta ea, quæ tradit Clarus *quest. 10. num. 2. quest. 45. num. 13. Farinac. quest. 72. num. 103. & Cabal. cas. 279. num. 4.*

10 Neque obstat, quod ex qualitate criminis, nempe crassationis, prodicionis, vel assassinii potest procedi ex abrupto, & ex solo processu informativo, ut tradunt Afflict. *decif. 301. numer. 5.* & 20. Grammat. *conf. 74. numer. 4.* & vot. 3. num. 23. cum seqq. Burlat. *conf. 201. num. 102. lib. 2. Olsch. decif. 79. num. 19. Farinac. quest. 39. num. 31. & conf. 103. num. 5.* Et sic nulla videtur requiri legitimitio.

11 Nam quod iudicium immunitatis est potius iudicium facti civilis, quam criminalis, quia disputandum est, an reus delinquens gaudeat immunitate, necne, notat Anast. Germon. *tit. de immun. lib. 13. cap. 16. num. 22.* Jura enim immunitatis non admittunt hunc modum procedendi ex abrupto, cum immunitas sit privilegium Ecclesiæ principaliter attributum, quod non est restringendum hisce modis dispensativis, & a naturali jure exorbitantibus. Prieterea non videretur constare, quod inquisiti verè crimina excepta commiserint, nisi testes fuerint legitimated. Nam verbum *cognito* idem est, ac legitime *cognito*, adeò quod citato reo testes fuerint examinati, & sic per citationem contra eundem inquisitum exequentam, admonetur idem inquisitus ad præparandum suas defensiones, & fisco ad tuendum jura Ecclesiæ, ut per Peregrin. *de immun. c. 3. num. 11. Bero conf. 168. nu. 39.* apud Farinacium, ipse Farinac. *in append. ad immun. c. ult. Peliz. in man. Regul. to. 2. tr. 8. c. 5. nu. 43. Castropal. p. 2. tr. 11. disp. un. punct. 13. num. 1011. ad seq.* qui contrarium negat, esse in praxi receptum, Tho. Delbene *c. 16. de immun. dub. 44. sed. 1. Ciarlin. c. 10. n. 149.* Immo si reus non citatus spontè compareat, & petat audiri, audiendus est, Ciarlin. *loc. cit. n. 152. Grasset. annot. nec. prodit. §. 29. num. 107.* ac proindè postea publicandus est ei processus, ut volunt Farin. *in d. append. n. 376. Vermigl. conf. 103. num. 2.*

12 Si ergo publicandus est processus, legitimitio quoque adhibenda est; quia legitimitio est quænam solemnitas, quæ si non adfit, processus non est validus, immò non subest ulli exceptioni, quia non interest partis ratione commodi, neque ratione vindictæ per ea, quæ tradit Bald. *in d. l. Tabularum. §. Testamentum num. 2. ff. quemadm. testam. aper.*

Ad litteras Clementis VIII. respondi *tom. 1. Consult. 127. a num. 11.* ac alibi, quos locos adi. Et ad declarationem Sac. Congregationis Immunitatis respondeo verum esse, quod ad effectum extrahendi delinquentes non requiruntur probationes concludentes, sed pro arbitrio, & conscientia Episcopi, ut etiam declaravit eadem Sac. Congregatio die 15. Junii 1638. in Melevitana, idque tamen ut extracti in Ecclesiasticis carceribus constituantur, donec ab Episcopo cognitum fuerit, an aliquod ex criminibus exceptis commiserint: eadem Sac. Congregatio in Neapolitana 30. Septembris 1616. Sic etiam Sac. Congregatio Episcoporum negotiis præposita in Neapolitana 23. Aprilis 1602. & in Messinensi 4. Maji 1604. & in alia Neapolitana 1. Julii 1622. declaravit, ad licentiam extrahendi concedendam non requiri certitudinem delicti, sed sufficere dubium, neque esse necessarium, quod talis opinio, vel dubium resultet ex notitia judiciali, sed sufficere extrajudicalem, etiam quæ resultat ex processu laici. Ad effectum verò consignandi reum Curie sæculari non sufficit sententia contumacialis, sed requiritur plena probatio. eadem Sac. Congregatio super Episcop. in Cremonensi 24. Februarii 1612, & in Lucensi 27. Julii 1618. Nec potest consignari reus propter solum processum factum a Judice laico, eadem Sacra Congregatio Episcop. in Neapolitana 25. Junii 1600. & in Vestana 15. Octobris 1613. & Sac. Congregatio Immunitatis declaravit die 7. Novembris 1651. in Laudensi ad privationem privilegii Immunitatis requiri concludentem probationem. Et 1. Julii 1622. eadem Sacra Congregatio super Episcopis, in Neapolitana dixit, Decretum Clementis VIII. ad Archiepiscopum Panormitanum fuisse locale.

CONSULTATIO XXIX.

An Clerici creditores possint tutò provocari ad iudicium concursus una cum laicis creditoribus coram Magistratu sæculari, cui ex statuto laico de modo procedendi in casu decolorum hoc munus incumbit? Ubi quid de edicto laico. ut compareat coram se, qui sua putaverit interesse in causa?

Affirmant Anchar. *in cap. ea, que 26. num. 1. de regul. jur. in 6.* adducens exemplum Clerici auctoris laudati. Aloysi. de Leo *in l. cum soliti nam. 11. Cod. qui bon. ced. poss. Viv. decif. 38. numer. 8.* Ursil. ad Afflict. *decif. 380. num. 7. Mastril. decif. 79. num. 5.* afferentes, ita fuisse iudicatum, Anton. de Amat. *resol. 38. num. 8.* Ceval. *de cognit. per viam viol. part. 2. quest. 72. num. 3.* & fuscè Salgad. *in labor. credit. part. 1. cap. 6. numer. 8.* cum seq. ac Thom. Delbene *de immunit. Eccles. cap. 9. dnb. 12.*

Ratio autem est primò, quia in hoc casu nulla intervenit læsio immunitatis Ecclesiasticæ; quia in hoc iudicio Ecclesiastici non sunt rei necessarii, sed actores voluntarii, dum non possident; sed provocantur solum ad exhibendum sua, & ideò non sunt audiendi, quatenus opponant declinatoriam. Actores autem tenentur sequi forum rei, *cap. Si Clericus de for. comp.* quod autem Clericus, ubi non possidet, verè sit actor voluntarius provocatus ad exhibendum sua jura, non autem reus, probat Ubert. *de cit. cap. 5. num. 130.* post Bald. & alios *in l. Testamenta, C. de testam.*

Secundò, quia cum iudicium concursus sit ex sua natura universale, quia in illo agitur de toto patrimonio communis debitoris, ac de cessione omnium bonorum a communi debitore simul facta, ut post plurimos allegatos firmat idem Salgad. *diç. part. 1. cap. 1. num. 12.* ideòque in hujusmodi iudicio nihil aliud agatur, quam de dividendo inter omnes creditores patrimonio communis debitoris juxta eorum anterioritatem, & potioritatem, est utique iudicium individuum, ut rectè idem Salgad. *diç. part. 1. cap. 3. num. 4.* & seq. Et propterea omnes creditores etiam Ecclesiastici tenentur comparere, & tamquam actores jus suum deducere coram Magistratu sæculari ad id deputato, quando introductum est in ejus Tribunali iudicium universale dicti concursus.

At nos negativam amplectimur cum Martha *de jurisd. part. 4. centur. 2. cas. 123. num. 9.* & seq. Duardo *in Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. quest. 11. numer. 53.* Diana *part. 1. tract. 2. resolut. 22.* & generaliter asserimus, Judicem, sive Magistratum hujusmodi provocantem ad hoc iudicium Clericos, Ecclesiasticas personas, loca pia incurrere in excommunicationem *can. 15. Bulle in Cænna Domini inflictam in trahentes ad forum laicum personas Ecclesiasticas quovis quæsito colore.* Quæ clausula roborat.

roborat prohibitionem, ne prætextus etiam beneficii ipsorum Clericorum, qui trahuntur, possit suffragari.

Ratio autem est; quia omnis actus juridicus laici in Clericum etiam in favorabilibus, cum fiat per modum superioritatis, est invalidus, & illicitus ex Doctoribus in cap. Ecclesia S. Mariæ de Constit. Unde optime ex hac clausula adnotavit Bonacina pun. 5. num. 13. in hunc canon. 15. non excusari trahentem ex intentione absolvendi, quia absolutio est actus iudicii, & superioritatis; quod etiam tenet Carol. de Grass. cum aliis effect. Cler. 1. num. 257. Et ex hac ratione evertitur fundamentum Salgadi, Delbene, & aliorum.

Neque obstat, quod exemptio Ecclesiastica favore Ecclesiasticorum inducta, non debeat verti in præjudicium eorum, ut priventur utilitate, quæ posset sperari ex huiusmodi iudiciis laicis. Nam favor potior omnibus est exemptio, qui cum sit generalis totius Ordinis Clericalis, non debet prætermitti ob privatorum interesse. Et hanc sententiam olim sequuta est Sacra Congregatio Immunitatis, quæ supplicii libello ab Alexandro VII. sibi transmissio pro Consulibus Mercatorum Civitatis Anconitanæ supplicantibus, posse provocare Clericos in huiusmodi iudicio, respondit, Nihil.

Hinc Judex laicus innodatur dict. canon. 15. tanquam indirectè trahens generaliter in aliqua causa edicens, ut compareat coram se, qui sua putaverit interesse in ea causa, si novit, vel probabile putavit interesse tangere aliquem ex Clericis, quoties intendit inducere, etiam Clericos, ut coram se compareant, secus si de solis laicis intendat, cum Clericos suo foro relinquere mens sit; quamvis ubi Clericorum, & laicorum simul urget interesse, & causa disungi non potest, pertineat id ad Judicem Ecclesiasticum, argumento, quod dignius trahit ad se minus dignum; quod si nihil de Clericis cogitavit, præsumitur ad solos laicos edictum extendi, cum nullus præsumatur eos in jus vocare, in quos jus non habet; quare comparentem Clericum tenetur non admittere, sed remittere ad suum Judicem.

Et quamvis sint, qui absolute putent, huiusmodi edicta, etiam ad Clericos extensa nihil præjudicare Ecclesiasticæ exemptioni a foro laico, nam, inquit, nullus cogitur ad comparendum, cum in Clerici arbitrio sit comparere, vel non; undè & nulla arguitur ex hac citatione superioritas in citante, argumento eorum, quæ Glossa in cap. Cum causam, v. ad illis duobus, de offic. deleg. & est potius monitio, quam citatio, & ad voluntatem exquirendam, non ad causam. Ideo enim citatus non comparens non dicitur contumax, quia accedit voluntarius, & voluntariè reus est quasi actor; ut post alios latè Dec. in cap. Cum inter numer. 36. & seq. de except. Felin. in cap. intelleximus de iudic. Doctores in l. fin. Cod. de edict. D. Adr. toll. Clericus autem, ut actor, non prohibetur a iudicio laicorum, ut per Bald. Castr. & Jas. in l. testamenta num. 4. Cod. de testam. & alios, quos citant, & sequuntur Surd. decis. 26. Afflict. decis. 24. & 85. Ubi etiam Ursillus, cum hæc sit praxis Regni Neapolitani ex Constitutione Regni, cujus initium: Omnis depredatio, Roland. conf. 29. col. 2. Grass. lib. 4. dec. c. 18. num. 128. loquens, dum agit de spolio, seu manutentione in possessorio; & alii apud Dianam dict. part. 1. tr. 2. ref. 20. qui proponit hunc casum de citatione faciendâ in confectioe inventarii.

Horum tamen sententiam reprobo cum Martha loc. cit. Duardo quest. 11. numer. 50. Grammatico decis. 51. Ambrosino de Immunit. cap. 22. num. 73. & aliis. Tum quia huiusmodi citationes edictales exorbitant a jure communi, præsertim canonico, ut habetur ex Clem. 1. de iudic. & Clem. causam de elect. Undè quando sumus certi de persona, ut est in hoc casu, in quo suppono esse notum iudici, quod tangatur interesse Clericorum, citatio generalis est invalida, ut habetur ex dictis iuribus, & ex Bart. in Extravang. ad reprimendum numer. 16. Tum quia huiusmodi citatio est actus jurisdictionis, qui nullo modo potest exerceri in Clericum. Nam negari non potest, dum Clericus virtute huius citationis comparet, quin dicatur trahi saltem indirectè, quod tamen est in dict. canon. 15. Bullæ Cœnæ expressè inhibitum. Tum quia non comparendo, & si formaliter non damnetur de contumacia, proceditur tamen ad ulteriora in præjudicium ipsius; quamobrem dicitur cogi, in quantum si non compareret, ejus interesse periclitaretur; neque est tantum actor, qui cogitur in iudicio respondere aliorum actionibus, si aderunt, verbi gratia, quando ipse Clericus possideret, quo casu, cum

certum sit sua interesse, non potest esse reus voluntarius.

Si ergo fiat hæc generalis citatio ad effectum, ut Clericus compareat, innodabitur Judex, etiam si de facto Clericus non compareat. Non enim stante clausula, Vel trahi procurant, necessarium est ad hanc censuram incurrendam, quod Clericus compareat, & multò minus, quod audiatur, vel iudicetur, quidquid in contrarium videatur sentire Duard. quest. 10. num. 4. & sentiat revera Bonacina d. pun. 4. num. 18. & seq. Ubi ait, citationem secundum se non inducere censuram, quia simplex citatio non trahit, tunc autem inducere, si virtute illius Clericus compareat; quin addit, nec per capturam, seu mandatum illius ea sequuta, induci hanc censuram, si ad actum iudicii captus non trahatur: quæ omnia clausula dicti canonis 15. considerata nequeunt admitti, quia ad minus verificatur, quod trahi procuret de eo, qui ad hunc effectum citat, capit, mandat, &c. Unde sententia hæc Bonacina non est bona Cœnæ Domini interpres.

CONSULTATIO XXX.

An simplex præceptum Curie Ecclesiasticæ sub pena excommunicationis super excarceratione coloni partiarum modicæ quantitatis terrarum mensæ Episcopalis, a quo fuit illicitè appellatum, & declaratoria censurarum intra sex horas sine citatione personali, comparentem tertio, ac protestante post appellationem prolata absque citatione ad videndum jurare testes, sint valida, & justa? Ubi quid si colonus obtinuerit inhibitionem ab Episcopo, & pro majori parte anni viveret ex fructibus Colonie? quidve de conductoribus, & affictuariis?

Huiusmodi censuræ non solum sunt revocandæ, uti nullæ, & injustæ, declarando Judicem sæcularem non esse illis irretitum, quia excommunicatio notoriè nulla, & injusta non ligat, neque indiget absolutione ad textum in cap. cum contingat ibique Abb. num. 2. de offic. deleg. can. cui est illata 46. qu. 3. ibi. Et se non absolvi desideret, qua se nullatenus prospexit obligatus, Sayr. de censur. lib. 1. cap. 16. num. 21. Suar. cod. tr. disp. 4. sect. 7. Farinac. in fragm. p. 1. lit. E. num. 29. Sperel. decis. 48. num. 12. tom. 1. & decis. 101. num. 22. tom. 2. ac Rot. in rec. decis. 568. num. 5. p. 8.

Sed etiam Episcopus, qui nulliter, ac injustè processit, condemnandus est ad omnia damna, & interesse per textum in cap. Sacro 48. ubi Gloss. v. interesse de sent. excomm. Sayr. d. lib. 1. cap. 15. num. 16. ubi ait, id procedere, sive nullitas processerit ex ignorantia, sive ex temeritate, sive ex negligentia excommunicantis, Monet. de distrib. part. 2. qu. 15. numer. 45. Farinac. loc. cit. num. 42.

Nullitas resultat primò, quia præceptum huiusmodi non continet terminum ad allegandum causas, si quas citatus haberet contra illud, neque clausulam justificativam, si te senseris gravatum, sed est simpliciter præceptum de excarcerando, in quo casu dicitur nullum, & inconsultum, cum nemini debeat auferri defensio, atque adeò non solum corrumpit ipsum præceptum, sed etiam excommunicatio illi accessoria, Ugolin. de censur. tab. 1. cap. 18. num. 4. in fin. Sayr. d. lib. 1. cap. 12. num. 28. Navar. in Man. cap. 27. num. 11. & in cap. Cum contingat in 8. caus. nullit. num. 4. de rescript. Secundò ex defectu citationis personalis per textum in cap. Sacro de sent. excomm. & per alia alibi adducta. Adeoque ut non obstat, quod citatio convalidetur per comparitionem citati, quia id potest procedere, quando citatus, vel ejus legitimus procurator comparuit; secus est, quando comparet tertius, de cujus mandato procuræ non constat; quia factum non legitimi procuratoris, non potest dominum afficere, neque ei præjudicare, Bald. in l. falsi col. 2. C. de furt. Cardin. in Clem. pastoralis §. ceteram de re jud. Dec. conf. 457. in princ. Vant. de nullit. ex defect. man. num. 60.

Et nihilominus, quatenus comparitio esset valida, debet attendi protestatio comparentis, nec potest deveniri ad declaratoria, si ab illo appelletur, ut mox dicitur.

Tertiò ob breviter terminum sex horarum, quibus Episcopus iussit excarcerationem, & sententiam excommunicationis protulit. Monitio enim debet continere aliquod dierum intervallum, nec potest restringi, nisi periculum esset in mora, quod in hoc casu abest, per textum in cap. Constitutionem in fine de sent. excomm. in 6. ibique Doctores, & tradit Covar. in c. alma mater p. 1. §. 9. n. 5. eod. titul. Sayr. d. cap. 12. n. 32. & seqq. Bellet. disp. Cler. p. 1. titul. de fau. Cler. can. §. 4. num. 43.

Quare,

- 5 Quare, stante hac imprudenti brevitati termini, non solum monitio, & citatio fuit nulla, neque arctavit citatum ad comparandum, ut post Bartolum, Abbatem, & alios tenet Gravet. *ad Vestr. in pr. lib. 7. cap. fin. numer. 29. Afflic. decis. 124. num. 3. & Vant. de nullit. ex defect. cit. num. 67.* verum etiam ipsa excommunicatio, ut in terminis excommunicationis latae post terminum sex horarum Sperel. *decis. 48. num. 15. & Rota in Leodiensi Abbatia 6. Novembris 1620. coram Sacrato, quae sic ait:*
- 6 Quantum ad secundum processum factum vigore litterarum expeditarum in forma gratiae, videbatur aliquibus ex dominis, quod ex quo Nicolaus elegerat viam ordinariam, non potuerit postea convolare ad viam executivam, Caesar. *de Graf. decis. 2. num. 2. & 3. de sentent. excomm. Rot. decis. 53. num. 6. lib. 3. p. 3. div. cum aliis per Gonzal. super reg. 8. glos. 6. num. 492.* Omnes tamen amplexi fuerunt illud fundamentum quod iste Judex processerit nimis precipitanter, dando scilicet solum terminum sex horarum pro tribus terminis ante incursum excommunicationis necessariis juxta cap. Constitutionem §. Statuimus de sent. excomm. in 6. ubi Gemin. & Franch. in princ. Covar. in cap. alma mater p. 1. §. 9. num. 3. Navar. in man. cap. 27. num. 11. Est enim certum, sententiam ob nimiam precipitantiam reddi nullam, & dari appellationem, ubi alias non daretur juxta notata in cap. praeterea de appel. & in can. Sciendum 29 d. Bartol. in l. prolata in fin. C. de sent. Abb. conf. 46. num. 1. lib. 2. Alex. conf. 123. num. 24. lib. 4. Barbat. conf. 1. num. 32. Ideoque cum, & Vinandus ab istis decretis precipitantibus appellaverit, appellatio fuit juridica ex modo dictis, atque gesta post istas appellationes fuerunt nulla, & attentata ex allegatis in principio. In Rota.
- 7 Quod eo minus fieri potest, quando citatio non est personalis, prout servatur in Curia, ubi si citatio non sit personalis, non potest fieri ad hodie per totam, Specul. cit. §. 1. §. Item quia, facta ex intra nimis angusta tempora, Afflic. *dec. 124. in fin. Cassador. decis. 6. in fin. de dol. & cont. Vant. de nullit. ex defectu cit. num. 67. & seq.* Idemque dicendum, si citatio moneat excommunicandos ad comparandum in termino, exempli causa, viginti quatuor horarum sub comminatione, quod alias hora immediatè sequenti procederetur ad excommunicationem, & nihilominus sententia declaratoria promulgaretur ante horam cadentis citationis. Nam hoc casu censura esset nulla, Felin. in cap. consuluit num. 3. & 4. de offic. deleg. & in cap. 1. num. 22. de judic. Rot. *dec. 340. num. 1. p. 1. rec.* Ideoque non potest reddere contumacem citatum non comparentem, & sub hoc praetextu contumaciae illum censuris innodare, Felin. *d. cap. 1. num. 22. de judic. Rot. d. dec. 34. num. 1.*
- 8 Praecipue cum Episcopus praeeperit positivè sub poena excommunicationis, quae verba sunt latae sententiae, Sayr. *dist. lib. 1. cap. 11. numer. 7.* Undè multò magis apparet nullitas, & precipitantia Judicis; quia cum intra tam breve tempus non potuerit Judex adhibere causae cognitionem, neque audire defensiones citati, sententia tam praecipiti festinatione prolata ob termini brevitatem remansit nulla, cap. Cum ex literis de integr. ressit. lib. 2. & leg. fin. Cod. de sent. ex brev. Gravet. *conf. 150. num. 2. & alii, quos sequitur Mascard. de prob. conclus. 141. numer. 2. & seqq. Rota decis. 507. numer. 5. part. 4. & decis. 570. numer. 2. p. 4. tom. 3. recent.*
- 9 Quartò excommunicatio fuit, & est nulla, atque attentata, uti lata post interpositam appellationem a dicto praeepto comminatorio censurarum. Licet enim a sententia excommunicationis non detur appellatio, ut declaravit saepius S. Congregatio Immunitatis, & ab illius declaratoria in materia immunitatis; certum tamen est, quod datur a praeepto de aliquid faciendo sub comminatione excommunicationis, & excommunicatio postea lata est nulla, & attentata, neque ligat, sive appelleretur judicialiter, sive extrajudicialiter, cap. 1. de appel. cap. per tuas de sent. excomm. Franch. in cap. Saepè num. 30. & in cap. pervenit num. 6. de appell. Angel. *conf. 188. Navar. in cap. Cum contingat in 14. caus. de rescript. Covar. in cap. alma mater p. 1. §. 7. num. 5. de sent. excomm. in 6. cap. dilecti 2. ibique Abb. num. 2. de appel. Farinac. q. 101. n. 70. Scacc. de appel. q. 17. limit. 22. n. 47. & n. 54.* Ubi quod taliter excommunicatus potest celebrare, exercere officia, omniaque alia, non obstante excommunicationis sententia, Borgnin. *dec. 33. nu. 2. 35. 49. & seq. p. 2. Tomat. dec. 18. n. 1. & Sperel. dec. 48. nu. 7. & alii adducti a Ridolph. in pr. p. 2. c. 8. num. 198.* Eoque magis, si expedita fuerit, & Episcopo praesentata inhibitio Auditoris Cameræ, & S. Congregatio Immunitatis avocaverit ad se causam ad effectum illam cognoscendi, & nihilominus Episcopus, contempta inhibitione, & Sac. Congregatione, nec expectato illius judicio, protulerit sententiam excommunicationis, & jusserit affigi illius edictum, Nam justitia, & aequitas non patitur, quod partes, quae legum praesidio tuentur, decipiantur sub fide publica, & liceat partibus temere sibi jus dicere in contemptum Supremorum Tribunalium Urbis, ut per Vermigl. *conf. 212. numer. 8. & seq. & conf. 246. numer. 21.* ac Rotam in Viterbiensi fideicommissi, sive attentatotum 12. Maji 1645. coram Eminentiis. Cerro, his verbis: *Proinde dum ultra deducta in actus, ex quibus attentata plenissime justificatur, etiam possessio partis, visum fuit Dominis, non esse amplius ambigendum de eorum revocatione, quia attentata sunt privilegiatissima, & ante omnia revocanda tam ratione Judicis, cujus majestas fuit lesa, quam ratione praedicti partis, quae ab attentante fuit contra dispositionem juris temere sua possessione spoliata. & denique ratione publici interesse, quia publice interest, quod juris, & legum ordo servetur, Judicibus obtemperetur, & partes, quae sub clypeo legum secure dormiunt, illesae remaneant text. in cap. Cordi in fin. de appell. in 6. Franch. in cap. bene num. 14. eod. tit. Alex. conf. 99. num. 9. & 10. lib. 5. Nat. conf. 568. num. 4. Rota decis. 2. num. 2. de resit. spol. in nov.*
- Neque Episcopus se tueri potuerit, si Sac. Congregatio rescribat, ut saepe solet, ad D. Secretarium cum A. C. juxta mentem; ex hoc enim magis resultabit ejus contemptus, quia debet expectare decretum Sac. Congregationis, non autem facere se interpretem, & judicem causae, cujus cognitionem illa sibi reservaverat, ut saepe respondit Rota arguendo Judices de partibus, qui volunt interpretari inhibitiones Curiae, & facere se Judices causarum, quarum cognitio pertinet ad suprema Tribunalia Urbis, Ridolph. *in pr. part. 3. cap. 5. num. 231. & seqq. & 261. cum binis aliis, Rot. div. decis. 201. num. 1. part. 2. & in recent. decis. 179. numer. 2. & seq. part. 7. & coram Merlino decision. 152. numer. 5. & 6.*
- Ac denique obstat nullitas totius processus, quia non est facta citatio ad videndum jurare testes, ut requiritur, juxta notata in cap. 1. de testam. l. si quando C. eod. adeò ut testes examinati, parte non citata ad videndum jurare testes, ne faciant quidem indicium, Cresc. *dec. 2. num. 6. de test. & cessante probatione, quae praetenditur desumi ex depositione testium, sententia declaratoriae non justificatur ex actis, prout requiritur, Rot. in rec. dec. 333. nam. 4. & dec. 346. num. 1. p. 2. & sic remanet notoriè injusta, Caesar. de Grass. decis. 2. num. 6. de solut.*
- Injustitia liquet, cum lata sit sub praetextu, quod Colonos modicae quantitatis terrae mensurae Episcopalis gaudeat privilegio fori, nam, quidquid sit de illa quaestione, an Coloni partiarum Episcoporum gaudeant immunitate, & privilegio fori, pro qua pugnant hinc inde sententiae, etsi numerantur Doctores, communior opinio est negativa, ut patet ex adductis a Ciardin. *contr. 186. & a Delbene de immunit. cap. 4. dub. 15. n. 27. & seqq. ubi sub num. 30. ingenuè fateatur, quod consuetudo stat contra hujusmodi Colonos, de quibus nos alibi, ita tamen certum est in casu, quo terrae mensurae Episcopalis sint modicae quantitatis, cessat privilegium fori juxta distinctionem, quam saepius amplexa est tum S. Congregatio Immunitatis, tum S. Consultae, quae pluries declararunt, Colonum partiarum gaudere privilegio fori, quando in alicujus integri, & magni praedii cultura toto tempore anni, vel pro majori anni parte occupatur, secus quando est Colonos alicujus modicae quantitatis terrae, ut ex declaratione emissa 9. Januarii 1610. Et ex illa Perusina, quam refert Sperel. *dec. 128. num. 33. p. 2. & nos alibi.* Ac cessat quoque in affectuario, & conductore, qui terras conducit, conventa mercede alicujus responsionis. Hoc enim casu, quidquid sit de exemptione a vectigalibus, de quo alibi, omnes ferme Doctores tenent, quod isti non gaudent privilegio fori, ut Thom. Delbene *ubi supra num. 29. & seqq. & n. 31.* ubi restringit hoc privilegium ad solos Colonos partiaros Episcoporum, Gratian. *dec. March. 235. num. 4. & 5.* ubi distinguit inter affectuarios, & Colonos partiaros, Farin. *in pr. q. 8. v. 46.* qui pariter ita distinguit, & in fortioribus Ciardin. *contr. 20. n. 36. p. 1. & contr. 186. num. 35. part. 2. & alii communiter.* Declarationes verò Sac. Congregationis Immunitatis loquuntur de Colonis partiaris, non autem de conductoribus, & affectuariis, respectu quorum Sac. Congregatio, & omnes Curiae servant contrarium.*
- Multòque magis, si hujusmodi colonia procurata sit in fraudem jurisdictionis laicalis, ut si extorta fuerit inhibitio, nemum pro ipso Colono, sed etiam pro tota ejus familia;

lia; quod jure non procedit, cum ejusmodi exemptiones, ubi locum habent; sint personales, & ipsorum Colonorum personas non egrediantur. Unde tanto magis est injusta; nam sicuti æquum est, quod immunitas Ecclesiæ intacta servetur, ita etiam æquum est, ne sub illius prætextu, & clypeo jura alterius fraudulenter lædantur.

14 At verò si Colonus obtinuerit ab Episcopo inhibitionem super exemptione fori, ut ne alibi, quam coram Ecclesiastico Judice judicari posset ad formam Sacrorum Canonum sub pœna excommunicationis, eamque præsentaverit Judici laico, & nihilominus in contemptum dictæ inhibitionis Colonus ex mandato ejusdem Judicis fuerit in carcerem conjectus, factoque processu super contraventione dictæ inhibitionis, eaque plenè probata emanaverit a Curia Ecclesiastica præceptum super excarceratione dicti Coloni cum citatione ad allegandam causam, quare declarari non debeat excommunicatus intra sex horas, prout fuit declaratum ob dictam contraventionem, & non partitionem in excarcerando Colonus, videtur ritè, ac rectè relaxatam fuisse declaratoriam excommunicationis; quia Judex laicus non debet cognoscere de viribus actus Judicis Ecclesiastici, ex traditis per Sperell. *decif. 9. numer. 53. cum seq.* Eoque magis in casu, quo fuerit canonicè concessa Colono partiariorum Episcopalis, qui pro majori parte anni incumbit culturæ, & de ejus fructibus vivit, nam uti talis gaudet privilegio fori juxta plures declarationes Sac. Congregationis Immunitatis, relatas a Sperel. *decif. 42. numer. 21. & dict. decif. 128. numer. 35.* a Thom. Delbene de *immun. cap. 5. dub. 28. num. 2.* & a Barboisa in *collect. Bullar. v. Coloni in fine*, nec probetur, esse occupatum in cultura suorum prædiorum pro majori parte anni, sicuti probari debet a parte, quæ se fundat in exceptione regulæ firmantis, Colonus partiariorum gaudere debere privilegio fori.

15 Neque dictus Judex laicus debet judicare de justitia, vel injustitia dictæ inhibitionis; sed tenetur illam servare, cum ex regula, quod Judex inferior non cognoscit de substantia actus superioris, tum ex eo, quod inhibitiō superioris, sive justa, sive injusta, est timenda.

16 Quare objectum de brevitate termini non habet locum, quando inhibitione præsentata continetur pœna censurarum, quatenus dictus Colonus vexaretur a Curia sæculari, & consequenter per illam dictus Judex fuit monitus, ut firmat Delbene *cap. 2. num. 7.* Ea ratione quia agitur de censuris illatis a Canone contra violatores jurisdictionis Ecclesiasticæ, & contravenores inhibitionis Episcopalis, in quibus trina monitio non requiritur, nisi ex urbanitate. Unde non esse reprehendam coarctationem ad sex horas latè defendit Sperel. *dec. 48. num. 55. cum seqq.*

17 Maximè in casu, quo est resistendum executioni de facto cum periculo infestationis pœnæ corporalis, in quo casu relaxantur censuræ, non servatis de jure servandis, juxta textum in *cap. reprehensibilis*, ibique Glossa v. *proferatur de appell. & ad fusè tradita per Sayr. de censur. lib. 1. cap. 12. num. 26.*

18 Sicuti etiam Judex Ecclesiasticus potest pro violata jurisdictione sine monitione ad excommunicationem procedere per textum in *cap. dilecto de sentent. excomm. in 6.* & latè Sperel. *dict. dec. 48. num. 52. & seqq.* ubi quamplures congerit.

19 Cessatque nullitas, quæ infertur ex appellatione; si fuit interposita adversus citationem legitimè transmissam a Judice Ecclesiastico, ad quem solum spectat cognitio, an quis sit declarandus excommunicatus, attendita dispositione S. Concilii Tridentini *sess. 25. cap. 3. de reform.* Præsertim si Judex laicus appellaverit sine expressione causæ, & ad protrahendam obedientiam in excarcerando Colonus, ac se fovendum in contraventione inhibitionis, in quibus casibus appellatio est rejicienda, ut dixit Rota coram Pegna *dec. 844. num. 5.* & in specie Sperell. *d. decif. 48. num. 39. cum seq.*

20 Et quamvis aliqui firmant, appellationem dari a declaratoria, hodie tamen juxta declarationes S. Congregationis Immunitatis non datur ad effectum suspensivum ut refert idem Sperel. *d. dec. 48. num. 42.* de quo tamen nos aliàs fusè.

21 Decisio verò Sac. Rotæ in Leodiensi coram Sacro loquitur de excommunicatione inferenda ab homine, non autem illata a jure contra contemptores inhibitionis Judicis Ecclesiastici, ideòque non adaptatur.

22 Et quidem perniciosi esset exempli, quod Judex laicus posset, contempta inhibitione Judicis Ecclesiastici, procedere ad incarcerationem personæ gaudentis, vel gaudere prætendentis privilegio fori. Nam certum est,

hanc inspectionem competere Judici Ecclesiastico, & interim laicum abstinere debere ab ulteriori processu, donec terminetur articulus, an talis persona, quæ habet inhibitionem Tribunalis Ecclesiastici, gaudeat, vel ne privilegio fori, ex latè congestis a Carolo de Grass. *effct. cler. 1. numer. 1262. & seq. a Sperel. dec. 8. n. 23.* a Thoma del Bene de *immunitate cap. 2. dub. 15. numer. 5.* a Ciarlino *contr. form. cap. 164. numer. 13. tom. 2.*

Quæ verò objecta sunt ex defectu citationis, alibi 23 examinavimus, an, & quando citatio personalis requiratur in materia hujusmodi censurarum.

CONSULTATIO XXXI.

Reprehenditur, castigaturque negligentia Prælati Ecclesiastici, qui non ruerit immunitatem, libertatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam a potestate seculari, ejiciente Ecclesiasticos a sua ditione, & imponente illis angarias, & perangarias, aliave onera &c. & exigente census; tributa &c.

PLuries liquet de negligentia Ordinariorum juxta I. monitum D. Gregorii, relatum a Gratiano in *can. 1. & 2. d. 84.* his verbis. *Nunciatum est nobis Campaniæ Episcopos ita negligentes existere, ut immemores honoris sui, neque erga Ecclesias, neque erga filios suos patrisne vigilantie curam exhibeant, vel monasteriorum sollicitudinem gerant, seu in oppressorum, & pauperum sollicitudinem impendant, Ubi Archid. ait, sed non videtur esse astutus, qui in his, quæ debet agere pervigil. non est, & sollicitus, & in d. can. 2. non enim, ait, superintendit, qui debitam curam subditis non impendit, ubi etiam Gemmin. non debet, inquit, esse desidiosus, vel negligens, sed sollicitus, & ibid. Episcopus debet esse intentus defensionis, & auxilio suæ, & aliarum Ecclesiarum, monasteriorum, & Clericorum, & pauperum oppressorum jurisdictionis suæ, & illos diligere, & fovere. Ibi autem Paschasius Episcopus in duobus delinquebat, scilicet quia non curabat defendere monasteria, & pauperes oppressos.*

Negligendo autem delinquent, si v. g. expellatur a Regno, vel ditione Principis laici clericus suæ diocesis, & non curabunt monere expulsos pro illius redintegratione, vel si timeant Principem laicum, debent certiores facere ministros S. Sedis Apostolicæ, quod si facere omittant, nequeunt excusari a negligentia, quæ est omissio actuum rationis; qui necessarii sunt, ut opus suo tempore fiat, Less. *de just. & jur. lib. 1. cap. 2. num. 19.* Ventrigl. *de jurisd. Archiep. cap. 4. num. 7. & 8.* & clarè in *can. 1. d. 29. & in can. Deus ergo 3. qu. 1.* Delinquit itaque, qui non curat libertatis Ecclesiasticæ defensionem qui negligenter, ait, *d. can. 2. pascit dominicum gregem, toties commendatum, convincitur, summum non amare pastorem: quod comprobat can. nulli 4. can. violatores 5. 25. qu. 1.* ubi Archid. *num. 1.* ait, *habentes decreta Romanorum Pontificum, & non observantes, de temeritate sunt corripiendi.* Diciturque Gratianus in *can. facientis d. 86.* inquit, *facientis culpam proculdubio habet quidquid potest corrigere, negligit emendare, non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, participes judicantur, & ibi: negligere, cum possis deturbare perversos, nihil aliud est, quam favere. Et latum pandit delinquentibus aditum, qui jungit cum pravitate consensum.* Et Eleutherius Papa in *can. 55. 2. qu. 7.* ait, *non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare; quod reputant Anastasius, & Damasus, ut in can. qui potest 8. ex D. Augustino in psal. 81. in can. fin. 23. quæst. 3.* Joannes VIII. in *can. præterea 12.* post multa sic ait. *Qui crimina, cum potest emendare, non corrigit, ipse committit, ead. caus. 23. qu. 8.*

Et licet laici prætexant causam justam expulsionis, atque adeò non incurri pœnas Ecclesiasticas, apud Deum tamen, & Ecclesiam incurrit in sacras Sanctiones. Hinc Urbanus VI. Constitutione sua tertia in *Bullar. tom. 1. in proœm.* sic ait: *Non attendentes, quod laicis in Clericos, & personas Ecclesiasticas, & illorum bona nulla sit tributa potestas; nihilominus ministros Ecclesiæ, etiam interdum in dignitatibus constitutos temeritate propria bannire, seu relegare, aut proscribere non verentur. Et §. 1. Nos adversus temeritatem hujusmodi remedium apponere cupientes, omnes &c. qui hujusmodi sacrilegii principaliore existere, excommunicationis sententias incurvere, nec non &c. in quibus talia fierent, Civitates, Terras, Oppida, Castra, & alia loca Ecclesiastico interdictione subiacere volumus ipso facto.*

Hæc Urbani VI. sacra Sanctio originem duxit a 4 Constitutione Imperiali Friderici II. Imperatoris, relata in

in Constitutione I. Honorii III. ejusdem Bullarii tom. 1. ubi damnantur omnia contra libertatem Ecclesiasticam, prohibentur laicæ potestati collectæ, exactiones, angariæ, perangariæ Ecclesiis, vel aliis piis locis, aut Ecclesiasticis personis imponere, ut in §. Item nulla, & §. seqq. quæ Sanctio Imperialis fuit ab eodem Honorio III. Summo Pontifice comprobata, & excommunicationis gladio munita.

5 Carolus IV. Imperator anno 1377. quinto Kal. Julii inter cætera sancivit §. Item pronunciamus, & declaramus Imperiali auctoritate, quod quicumque laicus cuiuscumque status, vel conditionis existat, ausu sacrilego, & propria temeritatis audacia Sacerdotem, vel Clericum sæcularem, vel religiosum diffidaverit, vel captivaverit, proscripterit, spoliaverit, occiderit, mutilaverit, aut in carcere detinuerit, aut hujusmodi maleficia perpetrantes scienter receptaverit, vel favorem in his præstiterit, præter penas a Sacris Imperialibus, & canonicis Sanctionibus eis infestas sunt ipso facto infames.

6 Quam Imperialem sanctionem inhærendo Constitutioni Honorii III. observari jussit sub pœna excommunicationis Bonifacius Nonus; ut in sua Constitut. 4. d. tom. 1. Viget quoque in his Constitutio 10. §. 11. Leonis Decimi eod. tom. 1. Bullarii; quæ omnes Constitutiones robor, & ampliationem accipiunt a Bulla in Cœna Domini canon. 11. quarum amplæ formulæ regestæ reperiantur in Constitutionibus Apostolicis, ac præcipuè Pauli III. Constit. 10. §. 11. cum binis seqq. tom. 1. Gregorii XIII. Constit. 81. §. 14. & seqq. tom. 2. Pauli V. Constit. 64. alias 41. a §. 15. tom. 3.

7 Ratio autem est, quia laica potestas nullam habet in Ecclesiasticis jurisdictionem, ergo multominus coercitivam, seu punitivam, valdèque indecens est, atque in contumeliam ordinis Clericalis cedit, ut minus dignus judicet, ac puniat digniorem. Episcopi autem, Sacerdotes, aliique Clerici digniores sunt laicis, can. duo sunt ad 6. Quam rationem affert Leo Primus ep. 96. ad Episcop. & presbyt. Thraciæ, & Gregorius VII. lib. 7. & lib. 8. Epist. 21. ad Hermannum Metensem Episcopum, relata in can. 9. dist. 96. & Concilium Matifconense Secundum cap. 9.

8 Porro, quod Ecclesiastici quoad personas habeant plenissimum fori privilegium, quo personæ ordine, aut professione Deo dicatæ eximuntur, & liberæ sunt a temporali jurisdictione, & laico tributo, vel onere, ac quolibet sordido opere sæculari, aut profano, earum dignitati non congruente, adeoque, ut coram Judice sæculari conveniri, judicari, aut puniri nullo modo possint, constat ex Concilio Chalcedonense canon. 9. Milevitano canon. 13. Matifconense canon. 8. Agathense canon. 32. Carthaginense tertio canon. 8. Toletano tertio canon. 8. Constat item ex cap. 2. de form. comp. canon. juxta Sanctionem, canon. generaliter, canon. placet 16. quest. 1. canon. 1. & seqq. 17. quest. 4. Ac etiam ex leg. ultim. Codice de muner. & honor. leg. 2. Codice de Episcop. & Cler. & Cajo Papa in Epist. ad Felicem Episcop. Marcellino Papa in Epist. 2. Gregorio Magno lib. 8. registr. Epist. 45. & lib. 11. Epist. 54. ad Joannem defensorem, Ambrosio Epist. 78. Hieronymo ad cap. 17. Matth. Augustino epist. 162. Severo Sulpitio lib. 2. sacr. histor. Rufino lib. 10. histor. capit. 2. & ex aliis.

9 Quare legenti jus Cæsareum, ac Pontificium manifestum est utroque jure sancitam immunitatem, exemptionem, seu libertatem Ecclesiasticam, cujus tam multa in Scripturis sacris cum legantur exempla, non potest etiam dubium esse, quin & juri divino id maxime congruat, Genes. cap. 47. Num. 3. 1. Eisd. 7. Psalm. 114. Matth. 17. Concilium Nicenum generale in histor. Lateranense sub Alexandro III. in cap. non minus de immunit. Eccles. Lateranense sub Innocentio III. in capit. nimis, & in cap. adversus eodem titul. Lateranense sub Leone X. sess. 9. in Bull. reform. Curie, §. & cum a jure, Colonense part. 9. cap. 20. Tridentinum sess. 25. cap. 20. de reform. can. præsertim, can. relatum, & can. placuit 11. quest. 1. cap. 10. & seqq. de immunit. Eccles. in 6. cap. dudum de decim. cap. nullus Judicum, d. cap. si diligenti, & cap. conquestus de for. comp. Symmachus Papa in 3. synodo Romana, Joannes VIII. in can. Si Imperator d. 96. Gregorius Magnus lib. 4. Epist. 75. Nicolaus Primus in Epist. ad Michaelem Imper. Innocentius III. in cap. 2. de major. & obed. Bonifacius VIII. in cap. quanquam de censib. in 6.

10 Eademque exemptionem Imperatores Christiani agnoverunt, & decreverunt. Constantinus Primus apud Rufinum d. lib. 2. hist. cap. 2. ubi habetur: Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. Vos verò non potestis ab hominibus ju-

dicari; quod dictum etiam refert Gregorius Papa in Ep. ad Mauritium Imper. & lib. 16. Cod. Theodosiani lib. 7. de Episcop. & Cler. Idemque Constantinus decrevit, ut Clerici minimè ad Curias revocentur, sed immunitate plenissima potiantur. Et impiè violatam a Juliano Apostata integrè revocarunt Theodosius, & Valentinianus Imperatores lib. 45. 46. & 47. ejusd. Cod. Theod. tit. eod. Ubi manifestè ostendunt immunitatem; libertatem, & exemptionem Ecclesiasticorum, adeò omni jure divino, & humano firmatam esse, ut sine tyrannide, & sacrilegio a Principibus laicis violari non possit.

Nec dissentit Justinianus Imper. in l. Sancimus, Cod. de Sacrosanct. Eccles. l. nemo C. de Episcop. & Cler. & leg. rescripto ff. de muner. & honor. & in instit. lib. 2. de ver. div. §. sacra res sunt, qui licet postea Ecclesiasticam immunitatem non parum diminuere incæperit Novel. 83. collat. 6. tit. 12. ubi decernit, quod Clerici saltem in civilibus criminibus, ut furto, homicidio, &c. coram sæculari Judice conveniri possint, & si reos illos esse appareat, priùs ab Episcopo spolièntur Sacerdotali dignitate, & ita laico Judici subdantur; quod propter temporum illorum injuriam Matifconense Concilium permisit; hæ tamen, multæque aliæ leges, quas Justinianus limites suæ potestatis excedens de Ecclesiasticis causis, & personis condidit, ut in cap. de Episc. & Cleric. nullius roboris, & momenti sunt, ipsaque Constitutio, ut in civili crimine Clerici ad sæcularem Judicem trahantur, correctæ fuit a Fridertco II. Imperatore in auth. ubi sic ait: Statuimus, ut nullus Ecclesiasticam personam in criminali questione, vel civili trahere ad judicium sæculare præsumat contra Constitutiones Imperiales, & Canonicas Sanctiones; Quod si actor fecerit, jure suo cadat, judicatum non teneat, & Judex ex tunc potestate judicandi privetur. Cui concinit d. cap. at si Clerici, & d. cap. cum non ab homine de judic.

Et quidem injuria est supremi Principis, aut Regis, 12 ejus familiam, seu bona ab inferiori, ac altero illius subdito Principe judicari, aut disponi. Injuria igitur etiam Dei erit, si bona illius in alios, quam divinos, ac pios usus convertantur, & personæ obsequio emancipatæ divino, alii subjectæ sint Principi, quam Deo, aut illi, quem in rebus divinis constituit Principem, & caput, seu Judicem Deus. Matth. capit. 17. in quem locum Sanctus Hieronymus, Div. Augustinus lib. 1. qu. Evangel. quest. 231. Bellarm. tom. 2. contr. lib. 1. de Cler. cap. 28.

Et speciatim quod ad personas Ecclesiasticas spectat, 13 ipsas naturali, ac divino jure exemptas esse suadet, quia superior potestas non judicatur ab inferiori, neque oves pastores regunt, neque subditi Judicem, aut Principem judicant, seu puniunt, can. lege Imperatorum, canon. non licet, canon. certum est, canon. Constitutiones, canon. Imperium, canon. suscipitis, canon. si non adjutorium, & canon. quoniam dist. 10. canon. quis dubitet dist. 96. canon. Episcopo, canon. nemo, canon. aliorum, canon. facta, canon. ipsi sunt, & canon. cuncta per mundum 9. quest. 3. Sacerdotes autem potestatem spirituales habent, rectores, atque pastores animarum sunt, & in iis, quæ ad salutem animarum spectant, præsumunt non solum populo, sed etiam Principibus, quos & benedicunt, superiorque non benedicunt ab inferiori. Atque adeò indignum est illos judicari ab alio Judice, quam Ecclesiastico, can. satis evidentem, canon. in scripturis, dist. canon. quis dubitet, canon. Si Imperator, canon. nunquam, canon. Constantinus 1. & 2. dist. 96. capit. 1. & seqq. de form. comp. Alioquin Dei ministri, quibus debetur honores, contemnerentur, nec, dum arguunt, aut corripiunt, in viamque salutis dirigunt, audirentur. Et dum contra rectam rationem operarentur Principes; vel temporales Judices, temporali abutentes facultate contra fas, ac justum, non possent a Sacerdotibus salubriter corripi, si Principum sæcularium essent jurisdictioni subiecti.

Idque cum omnium Sacerdotem dignitati in foro saltem inferiori competere possit, ut sint ipsi Judices, peculiari tamen quodam jure Episcopis competit, qui sunt in Ecclesia Principes, & in utroque foro in iis, quæ pertinent ad conscientiam, Judices; Sac. Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 5. de Sac. penit. Malè possent suum exercere officium, risumque moverent, dum potestate ligandi, atque solvendi a Deo sibi tradita in exteriori foro uti vellent. Statim namque alicujus saltem colorati criminis ficta specie, a malis Principum ministris accusati, atque in carcerem detrusi, tanto & ipsi, & alii terrore afficerentur, ut rationabiliter judicare possent, se potestate tradita frustra uti, & ab officio proprio absque conscientie scrupulo desistere possent. Quemadmodum iis contingit Episcopis, qui in parti- bus

bus infidelium Ecclesie usu; ac dispensatione non residentia in iis locis, ad quos Sedes Apostolica iudicat non decere, ut inutiliter accedant Episcopi. Igitur non est rationi consentaneum, ut rectores, atque pastores animarum, quales sunt Sacerdotes, & Episcopi, laico, seu temporali Principi in causis etiam civilibus, aut temporalibus subdantur.

15 Quod si hæc ratio in aliis Ecclesie Sacerdotibus, atque Episcopis valet, valebit plurimum in Romano Pontifice, qui est Summus Sacerdos, totius Ecclesie Episcopus, cui subesse est de necessitate salutis omnibus hominibus, qui sunt de Christi grege, vel ovibus, ut ex Scripturis, Concilia, Sacri Canones, & Sancti Patres docent, Deuteron. cap. 17. Matth. 16. Luc. cap. 22. Joan. cap. 21. Concilium Nicen. can. 1. 2. & 39. Sardicense cap. 4. & 7. Synodus Ephesina in epist. ad Cælestinum Papam, Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 11. cap. pastor æternus, Florentinum sub Eugenio IV. in litteris unionis, Tridentinum sess. 7. can. 3. de baptismo, sess. 14. cap. 7. de cas. refer. cap. 3. de extrema unct. & sess. 25. cap. 1. & 2. de reform. cap. per venerabilem qui fil. sint legit. cap. antiqua de privil. cap. ubi periculum de elect. in 6. cap. 1. de Summ. Trin. & fid. cath. in 6. Clem. un. de Sum. Trin. & Clem. de iurejur. Bonifacius Octavus in Extravag. Unam Sanctam de major. & obed. S. Irenæus lib. 3. cap. 3. S. Cyprianus in lib. de dupl. martyr. ad Fortunat. in lib. de unit. Eccles. & Epist. 52. 55. & 67. S. Athanas. in apolog. 2. contra Arianos, & in epist. ad Marcum Papam, S. Basilius Magn. in epist. 52. ad Athanas. & in epist. data Sabino Diacono ad Pontificem Romanum, S. Ambros. in epist. 78. ad Theophyl. & in epist. 81. ad Syricum, Sanct. Hieronym. in epistol. 57. ad Damasum, S. Augustinum in epist. 106. 157. 162. & 165. S. Joan. Chrylost. in epist. ad Innocentium Papam, S. Cyrill. Alex. in epist. ad Cælestinum Papam, S. Leo Magn. in serm. 2. de assumpt. sua ad Pontificatum, Theodor. in epist. ad Leonem Papam, Agatho Papa Epist. ad Michaelem Imper. S. Bernard. lib. 3. de confid. cap. 8. in Epist. 125. 131. 183. 190. & 273. & serm. de privilegiis S. Joannis Baptiste.

16 Qui iudicare potest, ac debet, & iudicavit etiam de legibus temporalibus, quæ, etsi politicum tantum regimen respiciant, divino tamen juri, atque Ecclesiastico, quo homines in viam salutis æternæ diriguntur, repugnare non debent; quod & naturalis ratio suadet, & Ecclesia a Spiritu Sancto edocta decrevit sæpius 2. Paralip. cap. 23. & 26. 4. Reg. 11. 1. Corinth. cap. 6. Concil. Trid. sess. 24. cap. 6. de ref. matr. can. qui dubitet, can. si Imperator, & seqq. d. 96. Can. quedam 35. qu. 3. cap. non debet de consangu. Cap. cum secundum de secund. nupt. cap. fin. de prescript. cap. per venerabilem qui fil. sint legit. cap. ad Apostolicæ de sentent. & re jud. in 6. cap. grandi de supplen. neglig. Præl. in 6. Bonifac. VIII. in d. extr. unam Sanctam de major. & obed. S. Gregor. Nazianz. in orat. ad populum, Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacram. p. 2. cap. 4. Thom. Vvalden. lib. 2. de doct. fid. cap. 78. Theodoret. lib. 5. histor. cap. 17. S. Bernard. in lib. 1. & 4. de confid. ad Eugen. S. Bonifacius Episc. Mogunt. in Epist. ad Zachariam, Paul. Diacon. lib. 6. histor. cap. 5. Cedren. in vit. Leonis Isauri, Blondus de cad. 2. lib. 3. & 6. Bellarm. tom. 1. contr. lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 6. 7. & 8. Suarez lib. 4. deleg. cap. 9. Azorius p. 1. instit. moral. lib. 5. cap. 20. & 21. Ut & nostri temporis, & antea acti piorum Principum, Summorumque Regum, atque Imperatorum facta declarant, legesque demonstrant, quibus naturaliratione ducti, ea, quæ ad Ecclesiasticam immunitatem tuendam spectarent, sancire voluerunt, Cod. Theodosian. lib. 16. tit. 2. l. 16. & 26. leg. Sancimus Cod. de Sacros. Eccles. quos vicissim Deus Regnorum dator, cui magnificentia debetur, felici bellorum exitu, & pacis tranquillitate reddita, prosperis eventibus cumulavit, locupletavit, auxit, sicut vindicem, ac ultorem signis, atque portentis in eos se demonstravit, qui Christos suos tangere, eorum bona dilapidare, Ecclesiæve facinoribus polluere, atque contaminare sunt ausi. Quos si hic non puniat, æternis reservantur suppliciis, ni a suo peccato per pœnitentiam ad Deum convertantur, quæ damna, quasve injurias in Ecclesiam, Ecclesiasticasque personas intulerunt, reficiant.

17 Obijciunt præ cæteris Principes sæculares. Juris naturalis est, ne quis jure suo privetur absque culpa. Antequam autem aliquis sit Sacris initiatus; in causis temporalibus, & in iis, quæ spectant ad civile, & politicum regimen, erat subditus Principi, ac sæculari Judici. Ac proinde non potest Princeps laicus in tali casu jure suo privari.

Respondeo, Principes sæculi, qui immediatè expresso, aut tacito populi consensu præficiuntur, quibusque præfectis naturali, ac divino jure debetur honor, reverentia, subjectio, obedientia, & tributum. Exod. cap. 22. 1. Reg. cap. 10. Proverb. 29. Sap. 6. Matth. cap. 17. & 22. Luc. 2. Joan. 19. ad Rom. cap. 13. 1. Timoth. 2. ad Tit. cap. 3. ad Hebr. cap. 13. 1. Petr. cap. 2. S. Clemens Roman. lib. 4. Constit. Apost. cap. 12. & lib. 7. c. 17. & can. 48. Apostol. S. Dionys. Areop. cap. 12. de div. nom. S. Ignat. in Epist. ad Smirnenses, & in Epist. ad Antiochenos, S. Justinus in orat. ad Antoninum Pium S. Irenæus lib. 5. cap. 24. Theophyl. Antioch. in l. 1. & 3. ad Autolyt. Origenes lib. 9. in Ep. ad Roman. Eusebius Cæsariensis lib. 4. hist. Eccles. cap. 14. S. Basilius Magnus in moral. cap. 79. Didymus Alexandr. enar. in 1. Epist. S. Petri, S. Gregorius Nyssen. in orat. adversus eos, qui egre ferunt reprehensiones, S. Chrysostomus hom. in psalm. 148. & hom. 23. ad cap. 13. ad Rom. S. Cyrillus Alexandrinus de recta in Deum fide ad Theodosium Imper. Isidorus Pelusiota lib. 2. Epist. 216. Teodor. ad cap. 13. Epist. ad Rom. Epiphani. Constantinop. in Ep. ad Hormisdam Papam, Procopius Gazæus ad cap. 12. Exod. S. Maximus serm. 9. de magistrat. Roman. 13. S. Damascenus orat. 2. de imagin. Photius, & Theophylactus ad cap. 13. ad Roman. Simeon. Metaphrast. de S. Melania; Oecumenius ad d. cap. 13. ad Roman. Euthymius ad psalm. 148. S. Martialis in Epist. ad Tholosanos cap. 8. Tertullianus ad Scapul. cap. 2. in apolog. cap. 30. & 31. & de idololatria cap. 15. S. Cyprianus de baptisim. Christi, & lib. 3. testimonior. ad Quirin. cap. 38. S. Ambros. ad cap. 5. Luca, S. Hieronymus ad cap. 3. Epist. ad Titum, S. Augustinus in Ep. 48. & 54. ex Epist. ad Roman. in cap. 72. & 74. & lib. 3. in conf. cap. 8. Innocentius I. in Ep. 2. ad Exuperium cap. 2. S. Leo Magn. in Ep. 72. ad Julianum Episc. Coensem, Sedulius ad cap. 13. ad Roman. S. Prosper. in epigr. 34. Salom. explicatis in parab. Salom. Symmachus Papa in apolog. adversus Anastasium Imper. Hormisdas Papa in Ep. 22. ad Justinum Augustum, S. Primasius in cap. 13. Epist. ad Roman. S. Gregorius Magnus in lib. 1. Reg. cap. 10. lib. 4. Epist. 52. & lib. 7. cap. 120. Isidorus Hispalensis lib. 3. de Summ. bon. cap. 49. Beda ad cap. 12. Marci, Alcuinus præf. in lib. de S. Trin. ad Carolum Magn. Haymo ad cap. 13. ad Roman. Remigius Antifiodor. ad psalm. 88. Petrus Damiani in Epist. ad Carolum, S. Anselm. ad cap. 13. ad Roman. ubi etiam S. Bruno, Ivo Carnotensis in epist. 214. ad Ludovicum Francorum Regem & in Ep. 250. Hugo Victorinus de Sacram. fidei lib. 2. Ep. 2. cap. 8. & 9. S. Bernardus in Epist. 170. Petrus Blesensis in epist. 80. Alensis p. 3. quest. 137. membr. 3. Albertus Magnus lib. 2. sent. dist. 44. S. Thomas lib. 1. de regimen. Princip. cap. 8. & lib. 2. cap. 15. S. Bonaventura in lib. de Ecclesiastica hierarch. p. 1. alique innumeri, recipiunt quidem facultatem in iis, quæ ad politicum, & temporale regimen spectant, ut populi tranquillam, & quietam vitam possint agere, quæ ex discordia civium, seu maleficiorum, & bellis, quæ ab exteris excitantur; impediri cum possit, Principis prudentia, & virtute, ut hæc repellantur, populorum consilium, & animus fuit.

At non sibi auferre voluerunt, aut rationabiliter poterant gentes, potestatem, seu libertatem eligendi statum, quem magis, & ad alia bona, & ad vitam præfertim æternam conducere sibi arbitrarentur, ut per Bellarm. tom. 2. contr. lib. 1. de Cler. cap. 30. post medium. Non igitur Principi, si libertate, ac facultate, quam sibi reservarunt in electione status, utantur, etiam si ab ejus subjectione subtrahuntur; quare nullo suo proprio jure privantur Principes, dum ii, qui sunt de populo juxta sacras Sanctiones eligunt statum, quem sibi magis proficuum existimant.

Item obijciunt factum Christi Domini, qui interrogatus, an liceret dare censum, vel tributum Cæsari, recepto numismate, respondit: Cujus est hæc imago? Et cum respondissent, Cæsaris, dixit, Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. In quo dicto neminem excepit a solutione census, sive tributi, quin & omnes videtur inclusisse Matth. cap. 22. & ad Roman. cap. 13. quique jussit Petro, ut solveret tributum pro se, & pro ipso.

Sed respondeo. Christus docuit tributum dari Cæsari ab iis, qui debebant, sed non docuit Dei, & Ecclesie ministros ad id teneri, S. Hilar. in cap. 12. Matth. ad quod etiam S. Hieronymus, Bellarm. loco relato cap. 28. Et quando dixit: Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, docuit censum, seu tributum, quod est quid temporale, deberi Cæsari, & esse illius, quia illi debebatur solutio; non autem quod esset dominus totius signati argenti, aut

aut æris, aliàs privatæ personæ, civisque singuli omnem pecuniam Cæsari, tanquam illius, reddere tenerentur, quod nemo tamen unquam somniavit, ut diceret privatas personas, ac cives nec obolum unum, tanquam proprium possidere, & totum signatum æs, aut argentum Cæsaris esse. Ex quo sequeretur, debito iustitiæ satisfacere, quicumque res a privatis civibus ablatas Principi restituerent. Nec esse amplius quærendum, justæ, an injustæ essent gabellæ, tributa, portoria, pedagia, & quæcunque aliæ sunt decreto, atque autoritate Principis exactiones.

22 Quando verò dicitur, Christum iussisse Petro, ut solveret laterem pro se, & ipso, id fecit ad scandalum fugiendum, non quia teneretur. Nam Principes, qui in regimine politico locum Dei tenent, sicut non exigunt tributa a propriis filiis, ita neque a filio Dei. Matth. cap. 17. ubi Origenes, & S. Hilarius, ac S. Hieronymus, S. Augustinus lib. 11. *quest. Evangel. cap. 23.* Theophylatus, Euthymius in eod. cap. 17. Matth. D. Thoma in 2. d. 44. *quest. 2. art. 2. ad 1.* S. Bonaventura dicta d. 44. art. 1. qu. 1. ad 1. ubi etiam Richardus art. 3. *quest. 1. ad 1.* Cajetanus 2. 2. qu. 104. art. 6. Bellarm. d. tom. 2. lib. 1. de Cler. cap. 28. Azor. p. 2. *instit. lib. 5. cap. 12.* quæ est Rex Regum, & Dominus Dominantium, Genes. 1. & seqq. Deuter. cap. 6. 1. Reg. cap. 2. Psalm. 17. & 85. Sap. cap. 12. Isai. 43. Malach. 2. Marci cap. 12. ad Galat. cap. 3. ad Ephes. cap. 4. 1. Timoth. cap. 2. Apocal. cap. 17. & 19. Concil. Nicen. Constantino-pol. Ephesin. & Chalchedon. in symbol. Concil. Toletanum 1. 4. 6. 8. & 11. in profes. fidei, Sanct. Dionys. cap. 1. de div. nom. S. Cyprian. de Idol. vanit. Lactant. lib. 1. *instit. cap. 4.* Sanct. Hilar. com. in cap. 1. Matth. Boer. de consol. lib. 8. prof. 10. S. Gregor. Magn. hom. 27. in Ezech. Petr. Blesens. Epist. 99. S. Thom. p. 1. *quest. 11. art. 3.* Scot. in 1. d. 2. jure exigere potuisset, qui etiam quatenus homo ratione unionis hypostaticæ, æterni Patris erat filius naturalis, Psalm. 67. ex Apostolo ad Ephes. cap. 4. Baruch. c. 3. Joan. c. 8. Actor. c. 20. ad Roman. c. 9. 1. Corinth. 12. & 13. ad Hebr. 1. & 2. Concil. Ephesin. c. 4. Chalcedonen. act. 1. & 5. Sexta Synod. act. 4. 11. & 18. Concil. Lateranense sub Martino I. *consult. 5. can. 4. & 9.* Lateranense sub Innocentio III. c. *firmiter de Sum. Trinit. & fid. cath.* Catechism. Roman. in explicat. art. 2. 3. & 4. Symbol. Apostol. S. Hilar. lib. de Trinit. Nazianzen. in ep. ad Didymum, S. Basil. in Psalm. 48. S. Leo Magn. in epist. 10. 11. 83. & 97. S. Fulgen. de fid. ad Petrum c. 2. Agatho Papa in ep. ad Constantinum, S. Thom. 3. part. qu. 2. art. 3. ad 1.

23 Quare nec filius, nec qui in Dei sortem vocati sunt Sacerdotes, tributa solvere tenentur. quinimodò & Sacerdotibus non solum de fructibus agrorum, aut pecorum, sed de labore, atque militia debentur decimæ, Genes. c. 14. & 28. Exod. cap. 22. Levit. c. 27. Num. cap. 18. Deuter. c. 12. 14. & 26. Paralip. c. 31. 2. Esdr. c. 10. & 12. Tob. c. 1. Malach. c. 3. 1. Corinth. c. 9. ad Hebr. c. 7. canon. statuimus, canon. revertimini, & canon. decimæ 16. *quest. 1. c. 1. & seqq.* præcipue c. ex parte, & c. non est de decim. S. Hieronym. in c. 3. Malach. S. Augustin. in fer. 1. dominicæ 12. post Trinit. & fer. 119. de temp. S. Thom. 2. 2. *quest. 87. art. 1. & seqq.*

24 Ex his solvi possunt, quæ ex dictis, & factis Apostoli Pauli in contrarium etiam ducuntur. Nam D. Paulus a Cæsaris ministris, a quibus injuriam patiebatur, cum se auferre non posset, Act. cap. 35. & 28. Azor. p. 1. *instit. lib. 5. c. 12.* facto ad Cæsarem appellando, ab illorum judicio se exemit, quasi ad Petrum, ad quem de jure poterat, appellasset, risu, ac sibilo exceptus nihil profecisset, & scientiæ, prudentiæ, ac sapientiæ, quam a Deo acceperat, illique necessaria erat ad Evangelium cum fructu, & autoritate propagandum, derogasset multum.

25 Et quando asseruit omnem animam sublimiori potestati subiectam esse, etiamsi inter sublimes potestates regiam posuerit, cui etiam Sacerdotes debent honorem, & quam contemnere magnum esset peccatum, nunquam tamen docuit, Ecclesiasticas personas in sortem Dei vocatas temporali Principi esse subiectas. Quamobrem ex eo loco colligitur tantum, unamquamque animam, seu quemcumque hominem subiectum esse debere superiori illi potestati, ad quam pertinet, ad Roman. c. 13. 1. Petr. c. 2. D. Chrysost. Theodoretus, Theophylatus, & Oecumenius in d. c. 13. ad Rom. Azor. d. c. 12. & Bellarm. d. c. 30. de Cler. Ecclesiastici autem viri ad Ecclesiasticam potestatem cum pertineant, illi tantum subiecti erunt.

26 Undè minimè defendi potest, quod asserunt Bobadil-

la in polit. tom. 1. lib. 2. c. 10. num. 66. Castillus Ramirez in reg. §. 27. num. 12. Joan. de Hevia in Curia Philip. p. 1. §. 5. num. 35. Pereira de man. reg. c. 12. nu. 12. Francisc. Pradilla p. 2. c. 8. num. 4. Mar. Giurb. conf. crim. 48. num. 16. Anton. de Ballis tr. var. lib. 5. pragmat. 1. tom. 10. num. 4. Fusch. de visit. lib. 1. c. 20. num. 25. Humada in l. 65. tit. 5. p. 1. glos. 8. Cevallus in tract. de cogn. per viam viol. gloss. 6. num. 65. Azevedus tom. 2. lib. 4. tit. 1. l. 4. num. 12. Cenedo in quest. canon. 45. nu. 24. Salgadus de protect. reg. tom. 1. p. 1. c. 2. a num. 273. Sotomajor. de Tertiis tom. 7. c. 41. n. 190. Cutellius ad l. Feder. c. 22. not. 25. num. 5. aliique apud ipsos, quod nimirum Episcopi, & quicumque alii Ecclesiastici, tanquam inobedientes mandatis Principum justis, vel ex quibusvis aliis delictis, licitè possint etiam per viam jurisdictionis contentiosæ & judicialis e Regno ab ipsis Principibus ejici, vel saltem per viam jurisdictionis æconomicæ, ac politicæ, quemadmodum licitè potest paterfamilias e sua domo expellere Clericum famulum, si inobediens, & perturbator sit. Non enim tenentur Principes impunè relinquere in Regnis suis Episcopos, vel alios Ecclesiasticos, si seditiosos, & pacem, ac Rempublicam perturbantes viderint, cum id tendat in damnum boni communis, cui Principes ex officio providere tenentur. Denique, & si Ecclesiastici nequeant ejici a Regno, non possunt tamen transmitti ad Summum Pontificem, ut ab illo tanquam a legitimo Judice plectantur per textum in canon. si filius 26. *quest. 6.*

Id, inquam, defendi non potest, quia licet debeant 27 Ecclesiastici obedire mandatis Principum justis. & eorum leges servare, cum sint pars Reipublicæ, ad hoc tamen non tenentur vi coactiva, sed directiva, ideoque si iis non obediant, non possunt licitè a Principibus puniri, & a Regno ejici, ut præ aliis docent Molina t. 1. tr. 2. disp. 3. concl. 6. Valquez in 2. p. t. 2. disp. 167. c. 4. Becan. in Summ. Theol. p. 2. tr. 3. c. 1. sect. 11. n. 11. & præter Doctores, quos refert, ac sequitur Bonacina de legib. disp. 1. qu. 1. punt. 6. num. 29. & alios, docet ex ipsis Juristis Valenzuela in defens. monit. Pauli V. p. 4. num. 101.

Neque distinctio illa in jurisdictionem judicialem, & 28 politicam, minusque exemplum de paterfamilias hic locum habent. Siquidem in can. 11. Bullæ in Cæna Domini punitur omnis ejectio injuriosa, & violenta, qualis censetur esse omnis facta inscio, & non assentiente Pontifice, cui non alii subdunt personæ in illo canone expressæ. Quare ad ipsum esset recurrendum, & ad alios proprios Judices Ecclesiasticos, qui possunt judicare personas Ecclesiasticas, & in eas delinquentes jurisdictionem exercere, causa tamen cognita, secus autem injustitiam committerent condemnando reum inauditum, essetque etiam contra sanctionem Friderici Imperatoris tit. 1. §. si Clericus de pac. tenend. in usib. feud. ubi sancitur coram suo Episcopo conveniendum esse Clericum violatorem pacis, & ab eodem puniendum. Facitque e. Olim cum Gloss. v. banniverat de injur. & damn. dat. & lentit Alter. c. 4. col. 13. ad dict. canon. 11. Bullæ, citans Victoriam relect. 1. de potest. Eccles. sect. 7. propos. 9.

Famulus autem Clericus a paterfamilias constituitur 29 ad serviendum domui suæ, ideoque licitè potest ab illo expelli, non solum si inobediens, & domus ejus perturbator fuerit, sed etiam si inobediens, & pacificus, nullaque injuria ipsi infertur; cum nullum jus habeat commorandi in aliena domo. At Episcopi, & Clerici constituuntur a Summo Pontifice in Regnis ad servitium, ac regimen Ecclesiarum. Et ideò si aliquando ii delinquant, non possunt licitè a Principibus ejici, quia habent jus commorandi in eorum Regnis non solum ut cives, sed etiam ut persona ad servitium, ac regimen Ecclesiarum constitutæ, non solum a Summo Pontifice, sed etiam a Deo, juxta illud Mar. 16. Euntes in Mundum unversum, prædicate Evangelium omni creaturæ; atque adeò habent ex jure divino, vel libere possunt ubicunque habitare, & Ecclesiastica officia exercere.

Quare non possunt Principes, Clericos, si quas Ec- 30 clesias in suis ditionibus a Summo Pontifice obtinuerint, ab illis ejicere, nisi de licentia ejusdem Pontificis, alioquin tum ipsi, tum mandantes ratum habentes, & auxilium, consilium, aut favorem præstantes incurrunt in excommunicationem 11. Bullæ Cene, ut communiter tradunt Theologi, nominatim Henriquez lib. 14. c. 12. num. 6. & in Gloss. lit. V. Suarez de censur. disp. 21. sect. 2. num. 70. Filliuc. tom. 1. tr. 16. c. 9. num. 247. Reginald. to. 1. lib. 9. c. 20. n. 313. Scortia in Bul. Pontif. epist. 266. theor. 420. Alter. de censur. tom. 1. disp. 12. lib. 5. c. 4. §. quod

5. quod verum est, Sayr. eod. tit. lib. 3. cap. 15. numer. 8. Coriol. in d. can. 11. ubi etiam Duard. quest. 9. & Soufa num. 3. & disp. 69. Gambacurt. de casib. reserv. capit. 11. num. 4. Megal. in part. lib. 3. cap. 11. numer. 4. quest. 1. Navar. in man. cap. 27. num. 67. quem sequitur ex Juristis Martha de jurisd. part. 2. cap. 34. num. 24. quidquid in contrarium dicant Pereira de man. reg. cap. 12. num. 12. & Salzed. in addit. ad pr. crim. Diaz. cap. 102. adeo quidem, ut ex ipsis Juristis hanc sententiam consulere non audeat Josephus de inhib. cap. 3. §. 3. num. 103. & seq. & periculosam illam vocet Joannes de Hevia in Curia Philip. part. 3. §. 3. numer. 30. quod ampliat Martha loc. cit. part. 4. cent. cas. 140. num. 8. ad Prælatos, qui ad instantiam Principum sæcularium oratenus, & causa non cognita, præciperent alicui Ecclesiastico, aut illum cogent, ut a sua diocesi discederet ex eo, quod talis est Principis voluntas; quia cum hujusmodi præceptum, seu preces fiant ad instantiam Principis sæcularis, sunt illius quodammodo executores. Maxime quia in hoc casu non id faciunt, ut Episcopi, sed ut privati.

31 Et quamvis non teneantur Principes impunè relinquere in Regnis suis Episcopos, vel alios Ecclesiasticos seditiosos, & pacem publicam turbantes, in his tamen, ac hujusmodi casibus Episcopi, ac cæteri Ecclesiastici a Summo Pontifice, & ab ejus Judicibus id potestibus Principibus reprimi, ac puniri possunt, ac debent, quin & ab ipsis Principibus à Regno eiici de licentia tamen ejusdem Summi Pontificis; quod si Pontifex consuli nequeat, tantaque esset necessitas, quod evidens periculum esset in mora, eo casu licebit Principi sæculari in Clericos, & Episcopos per modum justæ defensionis facere id, quod recta ratio ad impediendum damnum Reipublicæ imminens opus esse dictaverit; quia tunc præsumitur consenturus Pontifex, & ratum habiturus, ac proinde idem censetur, ac si antecedens ipsius licentia intercessisset; licet Alterius absolutè loquens, nunquam posse eiici videatur asserere. Secus autem si res ita se non haberet; quia quando periculum non est in mora, non habet modus locum justæ defensionis. Nam ad justam defensionem conditio necessaria est, ut fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Quando autem Princeps potest a Summo Pontifice, vel a Prælato Ecclesiastico defensionem petere, inculpatè se defendit. Atque ita docent Molina d. tom. 1. tr. 2. disput. 41. concl. 4. Salas de leg. tr. 14. disp. 34. sect. 9. num. 111. Tanner. in 2. 2. disp. 4. quest. 4. dub. 1. num. 30. & Suarez in Reg. Angl. lib. 4. cap. 34.

32 Transmissio denique Ecclesiasticorum ad Summum Pontificem, ut ab eo puniantur, est quoque regulariter contra immunitatem Ecclesiasticam; quia cum non sit ex se necessaria, est quædam colorata ejectio. Hinc committere Doctores concedunt Judici laico, ut tantum capere possit Clericum, quando reperitur in flagranti crimine, vel quando is probabiliter præsumitur incedere ad delinquendum, ad effectum illum præsentandi Prælato Ecclesiastico, si sit de fuga suspectus. In his enim solis casibus ex tacita voluntate Prælatorum, vel a jure censetur cuiuslibet capiendi Clericum facta potestas juxta l. raptores C. de Episc. & Cler. non autem titulo jurisdictionis, ut ex capit. non ab homine de judic. & capit. si verò de sent. excomm. & capit. Si Clericus de for. comp. Et præter præsumptionem fugæ requiritur etiam, ut non potuerit a proprio Prælato impetrari mandatum, & quod statim Judici proprio remittatur, scilicet intra spatium viginti horarum, & ut docet Palaus, breviori tempore, si fieri potest; quia in tali casu neque Superior Ecclesiasticus præsumitur consentire, neque sæcularis Judex rationabilem causam habet Clericum diutius retinendi, & si alii Doctores absolutè negent Judicem laicum capere posse Clericum etiam in flagranti crimine, ut sistat illum Prælato Ecclesiastico, ut Martha dist. part. 4. cent. 1. cas. 42. numer. 17. Megal. in 3. part. lib. 3. cap. 11. numer. 7. & Soufa in Bull. Cœnæ capit. 16. disputat. 82. numer. 8. quod si secus factum est, factum est de facto, non autem de jure. Non enim quod factum sit, sed quid fieri debeat, spectandum est, l. sed licet 12. de offic. Præs. & capit. cum causam de elect. Neque exempla, nisi bona, sequenda sunt, ut rectè ait Gell. lib. 10. noct. Attic. cap. 19.

33 Textus verò in can. si filius 16. quest. 6. non solum non tribuit Principi laico, quod possit transmittere Episcopum ad Summum Pontificem, ut ab illo puniatur, sed tantum permittit, quod apud eundem Pontificem instet, rogando illum, ut providere velit, sed per sublequentes canones est abrogatus.

34 Hoc autem subjecio, quod, si grave periculum, aut scandalum timeatur ex admissione Episcopi ad suum Episcopatum, vel aliorum Ecclesiasticorum ad suas Eccle-

fias, nec tunc possit admoneri Pontifex, non inducatur censura ex ea pro interim non admissione, quæ est ad majus malum vitandum. Immo Abbas, Innocentius, & alii in capit. 2. & capit. cum terra de elect. volunt, Episcopos scandalosos, & temporalibus Principibus merito, ac valde suspectos posse sine aliqua pœna non admitti.

35 Quod si ad locorum possessionem, vel residentiam semel admissi, & deinde ad tempus discessi, dum redeunt, prohibeantur admitti, asseverant aliqui absolutè non induci censuram; quod alii distinguunt. Vel enim discessus fuit dolosè affectatus ad effectum non admittendi, dum redire contigerit, & tunc volunt induci; minimè verò, si secus. Nam in priori casu adest vera ejectio, licet, quia subdola, & palliata, non videatur talis, id quod potius injuriam aggravat, quam tolerabiliorem reddat. Præsumitur quippè ita facta, vel in fraudem dicti can. 11. Bullæ Cœnæ, ne dicatur quis propriè ejector, dum tamen idem sequitur ejectionis effectus, vel quia manifesta expulsio fortè non habitura esset effectum, puta ob majorem personæ eiciendæ potentiam, vel aliam ob causam. Unde talis non admissio est saltem indirecta ejectio; quod sufficere ad censuram contrahendam, tradit Alter. d. cap. col. 13. Dicitur quippè eiici, qui discedit invitus alterius machinatione, estque saltem indirecta ejectio, qua nimirum id fit, ex quo cogitur Prælatatus discedere, quæ & debet præsumi damnata. In posteriori autem casu, etiam si sit injuria, non tamen est aliquo modo ejectio, quod sufficit ad censuram effugiendam.

36 Porrò quod Ecclesiasticæ personæ sint immunes etiam ab angariis, & perangariis, ut in notatis in l. fin. §. cursus, & §. legati, & §. fin. ff. de muner. Glos. in l. neminem 11. C. de Saccros. Eccles. l. maximarum 12. C. de excus. lib. 10. l. 1. Cod. de quib. muner. vel præstat. nem. lic. se excus. l. ult. C. de fabricens. lib. 11. voluit & Fridericus II. loco relato, & tradit Sixtin. de regal. lib. 2. capit. 13. numer. 11. & 14. Joan. Arze de nobil. Hispan. part. 1. capit. 2. numer. 23. & 26. quas injustissimam, & gravissimam extortionem appellat. numer. 34. & numero 36. & 37. ac 39. Ripol. de regal. capit. 19. numer. 1. ac 9. ubi ait: conclusio in hac regula hæc est, quod in casibus necessitatis vassalli teneantur operas Regi præstare tam personales, quam cum jumentis, curribus, & aliis. A quibus omnibus non solum exemit Fridericus II. verum etiam & antea Magnus Constantinus, ut lib. 2. C. de Episc. & Cler. & Bulla in Cœna Domini can. 18.

37 Unde si fuerint Ecclesiasticorum coloni gravati ad angarias, & perangarias committeretur in can. ecclesiarum 69. 12. quest. 2. ubi Archid. num. 1. Gemin. numer. 1. & 2. ac docent Thom. del Bene de immun. part. 1. cap. 5. dub. 28. ubi refert plures resolutiones S. Congregationis super Episcopis, & Immunitatis Ecclesiasticæ, Bellet. disq. Cler. part. 1. rubr. de exempt. Cler. §. 7. numer. 1. ubi communissimam ait, Sperel. decis. 41. numer. 52. ubi de qualitate oneris num. 56. & 8. Fagnan. in capit. non minus numer. 1. ac 7. de immun. Eccles. latè Spad. lib. 1. conf. 131. ubi articulum examinat, distinguit, & comprobatur; ut si cogentur ad perducendum currus sine subministrazione expensarum, ac mercede juxta explicationem Afflict. in Constit. Regn. lib. 1. rubr. 87. §. omnes officiales num. 1.

38 Quod autem Coloni Clericorum non possint gravari angariis, & perangariis, docent Paris. conf. 25. num. 10. lib. 1. Mandel. Alban. conf. 441. numer. 14. lib. 3. Bursat. conf. 25. num. 1. ubi, quod etiam de jure communi non solum Clerici, sed etiam eorum Coloni non subeunt munera personalia, factionesque aliquas, Decian. conf. 51. num. 42. lib. 3. Eugen. conf. 96. num. 8. & 13. lib. 1. Caroc. de locat. part. 4. tit. de collect. num. 40. cum aliis cumulatis a Lancel. Gall. conf. 59. num. 49. quem sequitur Sperel. dec. 41. num. 79. & 80. & dec. 42. num. 1. & 13. dec. 43. num. 45. Gambacurt. lib. 1. de immun. cap. 2. num. 8. & lib. 3. cap. 1. num. 5. Ubi latius explicat in quibus versatur immunitas Ecclesiastica, Flav. Pap. de libert. Eccles. cap. 23. num. 6. ubi ait, multos Doctores docere, Colonos Ecclesiæ esse immunes ab oneribus personalibus, atque adeo ab angariis, & perangariis, cum militet eadem in omnibus ratio. Declarationes Sacrarum Congregationum alias adduxi.

CONSULTATIO XXXII.

An acta per Judicem secularem post allegatam a reo in suis constitutis immunitatem Ecclesie, ante subsequendam Judicis Ecclesiastici declarationem, sint valida?

Respondeo negativè. Nam exceptione immunitatis opposita Judex laicus remanet incompetens, & quicquid deinde agit, tanquam privatus agere dicitur in l. 3. ff. de offic. Præsidi. Ber. conf. 113. num. 7. lib. 3. Spe-rell. dec. 126. num. 38. Nec ullo unquam tempore sanantur, quia ex Constitutionis Gregorianæ verbis irritum, & inane decernitur, si secus scienter, vel ignoranter contigerit attentari; quod etiam in hac specie libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ habetur in auth. cass. C. de Sacros. Eccles.

2 Neque suffragaretur decretum judicis laici, si postea mandaret certiorum reddere Judicem Ecclesiasticum; quia certioratio post jam incursum nullitatem actorum substantialium, & decretum subsequens Judicis Ecclesiastici non possunt convalidare acta, quæ perpetuo nulla, atque irrita sunt, teste Donato de immunit. Eccles. res. sol. 26.

3 Idque præcipuè si in carcerem secularem extractus a loco immuni coniceretur; esset enim contra dictam constitutionem Gregorianam §. 5. ubi delinquentes laicos ad Carceres Curie Ecclesiasticæ reponi mandat, nec tradi Curie seculari, nisi cognito prius per Episcopum, an delicta verè commissa sint.

4 Minus obstant fatellitibus, ac depositiones, quod delinquentem comprehenderint extra locum immunitatis. Quoniam in iudicio formando super immunitate Ecclesie nulla fides fatellitibus, deponentibus super exclusione immunitatis, adhibetur, ut per Mar. Ital. de immunit. lib. 1. cap. 6. §. 2. numer. 98. Decian. tr. crimin. tom. 2. lib. 6. cap. 29. num. 10. Viv. der. 19. numer. 6. Sed sola comprehensio assertio sine alio documento veritatis cognitionem capturæ illic devolvit ad Judicem Ecclesiasticum, & interim Judex laicus tenetur abstinere ab ulteriori processu, quia agitur de re Ecclesiastica, & ad Ecclesiasticam immunitatem spectante, ut per Dian. par. 3. tract. 1. res. sol. 32. Peregrin. de immunit. lib. 1. cap. 6. §. 2. num. 100. & seqq. Et in dubio semper præsumitur, reum potius fuisse comprehensum in loco immuni, quam extra, Donat. d. res. sol. 26. Maximè autem si accesserit depositio saltem unius testis deponentis de visu extractionem, & alterius de auditu, quorum dicta simul juncta sufficiunt in hac materia, nulla in contrarium existente probatione, ut advertit Donat. loco cit. res. sol. 82. num. 6.

CONSULTATIO XXXIII.

An sit recedendum a declarationibus aliis emanatis a S. Congregatione Immunitatis, quas alibi retulimus, præsertim 18. Martii, & 14. Junii 1625. quibus firmatur, Colonos, & Custodes Ecclesiasticorum damnum dantes in bonis laicorum cum animalibus eorundem Ecclesiasticorum, conveniendos esse coram Judice Ecclesiastico?

Respondeo negativè, ac proinde cognitionem hujusmodi causarum spectare ad Ordinarium, non obstantibus laicorum objectionibus. Tum quia Butr. in cap. gravem 53. numer. 18. de sent. excomm. Felin. in cap. Ecclesia S. Marie numer. 104. ad fin. de constit. Grammat. conf. civil. 102. numer. 8. & seqq. cum aliis per Surdum conf. 301. numer. 88. lib. 3. loquuntur in damnis datis propria culpa, & malitia, aut negligentia custodum permittentium animalia damnum inferre, neque ea aliter arcendo, ne damnum inferant, non autem in damnis datis ab animalibus non ex proposito, & ex consilio, sed fortuito. Siquidem in hoc eventu cessat ratio prædicta, cum poena in hoc casu non sit locus, sed ad damni emendationem dominus animalium teneatur, ut per seiplos Doctores laicos nominatim Luc. de Pen. in l. C. de pasc. publ. Frec. de feud. lib. 2. tit. de auth. & potest. Baron. aut. 46. numer. 3. Afflict. dec. 290. numer. 5. & lib. 3. Constitut. rubr. 37. numer. 7. ad fin. Quare cognitio hujus controversiæ, an damnum illatum fuerit data opera, vel casu, pertinet ad ipsum Judicem Ecclesiasticum, ut per eundem Butr. in capit. Ceterum numer. 9. de judic. Covar. fautor laicæ jurisdictionis præf. qq. 33. num. 1. & Farinac. quest. 8. num. 33. ubi de communi.

2 Tum etiam quia receptissima est limitatio contrariæ conclusionis, ut illa non procedat, quando indirectè resultaret præjudicium Ecclesie, vel personis Ecclesiasti-

cis, prout resultat in casu, quo bona Baronum coherent bonis Ecclesiasticorum, ut proinde difficillimum esset ita animalia custodire, ut aliquando damnum non inferant. Unde si Coloni, & custodes possent conveniri a Judicibus Baronum, aliisve Ministris laicis, Ecclesiastici neminem invenirent, qui suos agros, & animalia coleret, & custodiret, ut per Federic. de Sen. conf. 111. numer. 10. Felin. in dict. cap. Ecclesia S. Marie numer. 99. de constit. Capra regul. 96. numer. 86. Menoch. de arbit. cas. 552. numer. 54. Carol. de Grafs. de effect. Cler. effect. 3. num. 71. Anton. Macerat. variar. resolut. lib. 1. resolut. 111. numer. 32. & seqq. idem Surd. dict. conf. 301. num. 74. & seqq. Leo in thesaur. for. Eccles. part. 1. cap. 14. num. 6.

Atque hac ratione merito eadem S. Congregatio Immunitatis noluit attendere objectum præsentium immemorabilis consuetudinis cognoscendi causas damnorum dictorum contra colonos, & custodes laicos damna inferentes cum animalibus Ecclesiasticis. Cum enim consuetudo, ubi probaretur cum requisitis, non sit majoris potentiae, quam jus commune, ideò ex causa præcedentis limitationis, ne Ecclesia indirectè lædatur, recedendum est a consuetudine, sicut receditur a jure, l. omnes populi, ibi: legibus, vel minoribus, ubi Bartol. num. 1. de just. & jur. Cavaler. dec. 447. num. 2.

Non obstat præsentia declaratio ejusdem Sac. Congregationis, in qua declaratum esse dicitur, quod, ubi Coloni, ac ministri Ecclesiarum, & Clericorum damnum inferunt cum animalibus Ecclesiarum, vel Ecclesiasticorum, cognitionem quoad personas spectare ad laicum, quo verò ad animalia ad Curiam Ecclesiasticam. Nam præterquamquod hujusmodi divisio fieri nequeat saltem, ubi damnum est illatum ab animalibus fortuito, non autem consilio, cum tunc, ex quo causa respectu emendationis damni concernit interesse Ecclesie, debet ab Ecclesiastico Judice cognosci tanquam digniore, ne continentiarum causarum dividantur, & in materia damni procedentis a facto individuo contingat super eadem re diversitas, vel contrarias ferri sententias, l. qui de crimine 9. ubi Glos. v. super utroq. C. de accus. Bois. de for. comp. num. 114. ac seq.

Adhuc tamen retenta dicta declaratione, pro vera intelligenda videtur, ubi non applicatur limitatio prædicta, secus verò ubi applicatur. Alioquin læderentur Ecclesia, & Ecclesiastici in non reperiendo colonos, & custodes ex Feder. de Sen. d. conf. 111. num. 10. Felino, Menochio, & Surdo locis allegatis.

CONSULTATIO XXXIV.

An Præses Romandiole possit cognoscere causas appellationum ab Archiepiscopo, & Episcopis Provinciae ad ipsum interpositarum?

Affirmativè respondendum videtur. Nam habet pro se juris assistentiam, & est in quasi possessione immemorabili cognoscendi hujusmodi causas. Et licet ad hunc effectum sibi sufficeret quælibet simplex quasi possessio lib. 1. §. interdictum ff. uti possid. Rot. decis. 147. numer. 1. part. 2. rec. cum aliis passim, multò tamen magis ei prodest quasi possessio immemorabilis. Quamvis enim ex longæva possessione oriatur præsumptio tituli adeò, ut ex eo possit concedi mandatum de manutendo, etiam inferiori adversus Superiorem habentem assistentiam juris, ut per Covar. pr. quest. cap. 17. num. 2. ubi in terminis cap. Cum persona de privil. in 6. dicit sufficere titulum præsumptum, qui oritur ex longæva possessione, Rot. dec. 534. num. 2. & 7. & dec. 595. numer. 4. part. 1. div. nihilominus hæc sine dubio procedunt, quando non solum docetur de longæva possessione, sed etiam de immemorabili, habens enim immemorabilem potest allegare meliorem titulum, & etiam privilegium Apostolicum, Rot. in rec. dec. 11. num. 4. part. 2. cum vulgò aliis.

Et rursus multò magis suffragatur aut simplex, aut longæva, aut immemorabilis quasi possessio, dum concurrat assistentia juris, quinimò ipsa sola sufficit pro habendo mandato de manutendo d. cap. cum persona, Rot. rec. decis. 332. num. 1. & decis. 491. numer. 2. part. 1.

Quod autem jus assistat huic Præsidi, satis, superque patet, quia est deputatus Præses cum facultatibus Legati de latere, Dec. conf. 149. sub num. 6. in fin. adducens textum in cap. 2. de offic. deleg. ubi Legatus Proconsuli adæquatur, Paris. conf. 17. lib. 4. num. 4. Navar. in cap. Cum contingat num. 2. de rescript. ubi, quod paria sunt, quem esse Cardinalem, & Legatum de latere, & Legatum cum potestate Legati de latere.

4 Præfes autem cum facultatibus Legati de latere est major omnium in Provincia post Romanum Pontificem; Franch. in cap. Si Abbatem num. 2. de elect. in 6. Gambar. de offic. legat. lib. 8. num. 110. & potest omnia, quæ specialiter non reservata Sedi Apostolicæ in signum specialis privilegii, Barbol. in collect. ad cap. Quod translationem num. 7. de offic. legat.

5 Et in specie, quod ab Episcopo, qui etiam sit Legatus natus, ut Cantuariensis, & Remensis, tenet Gamb. loc. cit. numer. 111. & 113. dum querit, quis cognoscat appellationem interpositam ab Episcopo ad Legatum, ad Archiepiscopum & ad Papam, Franch. in cap. Acollatione num. 4. de appell. dum ait, quod Archiepiscopus Legatus in sua Provincia aliquid facit, ut Archiepiscopus tunc ad eum non potest appellari, ex quo actum solum gessit; ergo si non judicasset esse causam appellationis interpositæ ab Episcopis, cognosceret tanquam ejus Superior, ut clarius tenet Villadieg. in tr. de Legat. part. 1. quest. 8. num. 36. in quibus, talem legatum esse Judicem talis appellationis ab Archiepiscopo, etiam quod cognoverit solus, Scacc. de appell. quest. 8. num. 86. Gemin. in d. cap. Acollatione num. 8. Rot. dec. 313. sive prima de suppl. neglig. Præl. in nov. Mil. in repert. v. appellatio a sententia Episcopi, Villadieg. loco allegato.

6 Non obstat, quod jurisdictionis Præsidis sit jurisdictionis Judicis temporalis. Nam etiam est Ecclesiastica; & idem potest cognoscere de omnibus causis Ecclesiasticis, cap. 1. de offic. deleg. in 6. & per hunc textum Villadieg. d. quest. 8. num. 3. etiam quod vertantur inter duos Episcopos, ut per eundem Villadieg. ibidem num. 24.

7 Id. quod specialiter statutum est per Constitutionem Ægyptianam lib. 6. cap. 5. quæ licet emanaverit a Cardinali Ægyptio representante Principem temporalem, in iis tamen, quæ expressè disponuntur de personis Ecclesiasticis, eas ligat, ut de statuto confirmato a Papa, eo quod dicatur Papale, Rota apud Statil. de salv. dec. 237. num. 3. & 2.

8 Præterea D. Præfes circumscripta quacumque dispositione juris communis, & specialis, debet manebere ex sola quasi possessione præscripta ex allegatis sub initio, cum saltem non possit dubitari, quin hujusmodi jurisdictionis non sit præscriptibilis, cap. Romana §. debet de appell. in 6.

9 At nihilominus negativè respondendum esse censeo; nam Constitutio Marchiæ lib. 6. cap. 5. aut non est valida, aut non afficit subditos Provinciæ Romandiolæ. De invaliditate autem constat ex defectu jurisdictionis statuentis per ea, quæ adducit Grammat. doc. 61. num. 10. nam Clerici, & eorum bona sunt etiam de jure divino exempta, & immunia a jurisdictione Judicis secularis per textum in can. Si Imperator, ubi Glos. v. discuti 96. d. cap. quamquam, ibique Glos. de censib. in 6. ad quos textus Doctores communiter. Ac ita, ut ne quidem possint Clerici in illam tacitè, vel expressè consentire, cap. Significasti, & cap. Si diligenti de for. comp. quinimodò si forum sæculare non declinantes in dictam sæcularem jurisdictionem expressè consentirent, deberent per Judicem Ecclesiasticum pœna extraordinaria puniri, ut per Grammat. d. dec. 61. & tam Judices, quàm Notarii, & Advocati, ac procuratores, necnon partes ipsæ inciderent in excommunicationem contentam in Bulla Cœnæ can. 15.

10 Siquidem a sententia Suffraganeorum appellatur ad Metropolitanum per textum in d. cap. Romana de appell. in 6. can. placuit 2. quest. 6. & omisso medio ad Sedem Apostolicam can. Si quis vestrum can. ad Romanam, can. arguta, & can. Si quis putaverit 2. quest. 6.

11 Non obstat, quod ejusmodi Constitutio sit confirmata a Papa; quia cum ejus confirmatio sit in forma communi, & juris antiqui tantum præservativa, nihil de novo tribuit, nullumque tollit obstaculum, defectum, seu impedimentum, cap. 1. ubi Glos. 2. cap. cum dilecta, & cap. examinata de confr. util. vel inutil. Cassador. dec. un. eod. tit. Præterquamquod non videtur obligare subditos Provinciæ Romandiolæ, cum sit localis, ideòque non extendenda ad alias Provincias ultra Marchiam. Nam Constituens in Provincia Romandiolæ nullam habebat jurisdictionem, cap. ut animarum de constit. in 6. l. fin. ff. de jurisd. omni. Jud. Aliter enim sequeretur absurdum, quod scilicet potentia finita produceret actus infinitos, ut in terminis docet Gail. lib. 2. observ. 124. num. 5. & 6.

12 Et in omnem eventum Ægyptianæ Constitutiones non comprehendunt personas, aut bona Ecclesiasticorum, ut sæpius fuit decisum a Rota Romana in decisionibus allegatis ab Hondedeo conf. 20. numer. 6. & pluribus seqq. vol. 2. & in Romana domus coram Coccino, ut apud Farinac. in 2. vol. crim. dec. 305.

Quod autem ad præsentam consuetudinem, seu quasi possessionem, cum illa sit contra libertatem Ecclesiasticam, induci non potuit, neque inducta valet, cap. at si Clerici, & cap. Clerici de judic. can. placuit, & can. innotuita 11. quest. 1. auth. statuimus C. de Episc. & Cleric. & magistraliter Rota in antiq. tit. de consuet. dec. 840. & omnino tollitur, & abrogatur per Bullam Cœnæ Domini d. can. 15.

CONSULTATIO XXXV.

De veste, ut dicitur, virgine, nempe indumento factus nascentis, posita sub mappis super lapide sacro altaris, ejusque abusu ad Sortilegia, & de probatione hujusmodi delicti.

AD triplicem delicti speciem valet hoc referri, nimirum ad sacrilegium hæreticæ perficiendum cum dicta veste, postquam missæ sacrificium fuisse super ea celebratum, pacto inito cum dæmone perquirendo de eo, quod nec facere, nec cognoscere potest.

Ad sortilegium non hæreticæ absque pacto expresso cum dæmone, id tamen querendo, quod ille facere, & cognoscere potest, sicut ex traditis a Martino Delrio diq. mag. lib. 5. sect. 5. tradit Farinac. in pr. quest. 20. n. 84. & de hæres. quest. 181. §. 1. sub num. 20. loquendo de hostia non consecrata, super qua fuit celebratum sacrificium Missæ, quamvis contrarium tenferit Scaccia de judic. lib. 1. cap. 12. num. 34. & Caren. de mod. proced. in caus. offic. tit. 12. §. 8. num. 53. speciatim de cute, & vestimento pueri nascentis supposito, & oblato in Sacrificio Missæ docet Paul. Girland. de sortil. quest. 3. numer. 20. & 22. exultans Sacrilegium hoc casu fieri, cooperante Sacerdote, qui Sacrificio Missæ preces nefarias, & inhonestas immilcet, de quorum Sacrilegiorum pœnis plenè agit Farinac. d. quest. 131. §. 1. numer. 51. & seq.

Ad simplicem superstitionem apponentis dictam cutem, seu vestem virginem super altare, inscio sacerdote ibi celebraturo, credendo, quod illam virtutem assequatur adversus inimicorum arma, vel ad mortem subitanam evitandam, seu quid aliud, de quo loquitur Moronus resp. 95. num. 154. 155. & 192.

Ad quam autem speciem ex relatis id referendum sit, inquirendum est. Et in primis apponi debet corpus delicti, scilicet dicta cutis, seu vestis ex notatis a Caren. d. tit. 12. §. 20. num. 173. Et de ipso delicto in genere, nempe de repetitione dictæ cutis sub mappis super lapide sacro altaris, in quo Missæ Sacrificium a Sacerdotibus offertur, debent adesse depositiones testium, qui debent esse contestes, ac deponere, quod antequam altare fuerit inspectum, in eo dicta cutis fuerit reperta, alioquin non junguntur in judicio criminali, etiam ad faciendum indicium, quod probari debet per duos contestes, ut inquit Bero. in cap. at si Clerici ex num. 138. de judic. qui articulo ad partes discusso ita distinguendo concludit sub numer. 139. Marfil. in l. de minore §. plura num. 90. aliàs 115. ff. de quest. Paril. conf. 154. num. 26. & seq. Plot. conf. 65. num. 11. Foller. in pr. crim. 2. part. 3. p. princip. v. & si consuebuntur num. 2. Boss. tit. de indit. num. 21. Farin. de testib. quest. 64. num. 145. Rota coram Puteo dec. 165. num. 6. lib. 2. in correctis, Seraph. dec. 1029. numer. 11. loquens de crimine simoniæ, quod in civilibus etiam ab ea servari testantur Pur. dec. 466. num. 1. lib. 2. & dec. 3. de probat. Cæli. de Grass. dec. 4. num. 4. de sent. & re jud. Pegn. dec. 430. num. 3. Millin. dec. 278. num. 11. Sacrat. dec. 664. numer. 6. part. 1. rec. Merlin. dec. 170. num. 3. cum aliis.

Et quamvis quamplures recenseantur de auditu ab illo, qui dictam cutim apposuit, attamen ultra regulam, quod testes de auditu alieno nihil probant ex congestis a Farinac. de testib. quest. 69. cap. 1. num. 2. cum seqq. eis oberit, si singuli audirent ab uno. Nam ad hoc, ut testimonium de auditu aliquam fidem mereatur, opus est, quod illi, a quibus testes audiverunt, sint plures, quàm unus, aliàs nihil probant, cap. licet quadam de testib. ibi: non utique ab uno, cum non sufficeret ille, si videret, sed duobus ad minus, cum notatis Glos. v. ab uno, Innoc. v. duobus, Ost. num. 6. & 11. Joan. Andr. numer. 4. & 6. Bald. in princ. Butr. num. 7. in 4. notab. ac num. 6. Abb. num. 8. Imol. num. 3. & Jo: de Anan. num. 1. Rip. in l. 1. num. 33. in fin. & Curt. jun. num. 59. ubi ait communem ff. si cert. per. & alii plena manu cumulati a Farinac. d. quest. 99. cap. 1. num. 79.

Quæ fortius urgerent, si qui dictam cutim in altare apposuerit, non fuerit examinatus. Nam testes de auditu nullum prorsus indicium faciunt, quando illi, a quibus dicunt audivisse, sunt in humanis, nec fuerunt

examinati, Aym. de antiq. temp. part. 1. num. 1. Menoch. de arbitr. lib. 2. cap. 475. num. 6. & conf. 98. num. 54. vol. 1. & conf. 207. num. 13. vol. 3. & conf. 410. num. 53. vol. 5. Rimin. jun. conf. 560. num. 55. vol. 4. Honded. conf. 17. num. 46. vol. 1. & alii, quos refert ac sequitur Farinac. d. quest. 69. cap. 1. num. 92.

7 Minus attendenda depositio alterius testis de confessione extrajudiciali; nam uti unicus nihil probat. Non enim valet consequentia: duo testes contestes de loco, tempore, & verbis plenè probant, ergo unus testis comprobare debet femiplenè, ut per Rot. apud Puteum dixit in præcitata dec. 446. ante num. 1. lib. 2. & Ubald. sent. dec. 406. num. 3. part. 2. rec. præcipuè si sit inimicus. Siquidem testimonium inimici non facit indicium, nec aliquam præsumptionem, ut docent Marsil. conf. 15. num. 5. & conf. 20. num. 29. Roland. conf. 95. num. 29. vol. 4. Burfat. conf. 20. num. 34. vol. 1. dicens communem, Bertaz. conf. crimin. 8. num. 43. lib. 1. Menoch. de arb. lib. 1. quest. 88. num. 5. Farinac. de testib. quest. 53. num. 12. etiam si inimicitia causata fuerit facto, & culpa illius, contra quem testis producitur, ut post alios ibidem subdit Farinac. num. 18.

8 Vel si esset testis olim famulus expulsus a prætenso reo. Nam obstat dictum Baldi in l. Lucius Titius 90. §. Lucius Titius de leg. 2. quod expulsus de domo præsumitur odiosus expellenti, & ideo non potest testificari contra expellentem, & Alexandri in addit. ad Bartol. in l. 2. lit. B ff. de testib. quod præsumitur inimicus, quem expello è domo. Quod approbarunt Marsil. in l. 1. §. præterea num. 22. aliàs 55. ff. de quest. Bertaz. conf. crimin. 283. num. 10. lib. 2. & alii relati a Farinac. quest. 49. num. 81.

Cætera, quæ opponi possunt, pendent ex processu.

CONSULTATIO XXXVI.

An, & quatenus domus, sive palatium Episcopi gaudeat immunitate? Et quid de illius pariete, tecto, janua, &c.

1 Gaudere, dummodò non distet ab Ecclesia Cathedrali ultra quadraginta passus, ajunt Oldrad. conf. 55. Covar. var. resol. lib. 2. cap. 20. numer. 6. Corrad. in pr. tit. de capt. num. item 6. Clar. quest. 30. numer. 2. in fin. ibique Bajard. qui testatur de frequentiori opinione, & servata praxi, Doctores relati ab Abb. in capit. Ecclesie num. 9. de immunit. Eccles. Innoc. in capit. inter alia col. 1. eod. tit. ubi etiam Butr. num. 9. Anan. numer. 10. Turrecrem. in can. id constituimus 17. quest. 4. Decian. in tract. crim. lib. 6. cap. 25. num. 14. qui hanc sententiam in jure credit esse veriore, & forensi praxi observatam testatur. Hunc sequi videtur Farinac. in addit. in quest. 28. numer. 38. Doctores adducti a Tusch. pr. concl. v. Ecclesia concl. 10. num. 7. Ambrosin. de immunit. cap. 10. numer. 7. Cutellius de immunit. Eccles. lib. 1. quest. 27. Bobadil. in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 85. qui in Gloss. lit. C. de communi praxi testatur, Pialec. in pr. Episcop. part. 2. cap. 4. art. 8. num. 2. Sarp. de jur. asyl. cap. 4. Elis. Danza de immunit. Eccles. cap. 2. num. 1. Bonac. disp. 3. quest. 7. de immunit. §. 2. num. 8. Rationes sunt.

2 Primò quia Palatium Episcopale non debet distare ab Ecclesia per textum in can. Episcopus d. 41. & can. Episcopus de consecr. d. 3. Ideòque, si distat, cum hoc sit contra jus, non debet gaudere privilegio immunitatis. Secundò, quia hoc privilegium non datur personis, atque adeò neque Episcopo, vel Clericis, sed datur loco sacro ob illius reverentiam. Quare cum domus Episcopi non sit sacra, neque loco sacro adhæreat, non potest gaudere privilegio immunitatis. Et tertio quia Constitutio Gregorii XIV. de locis confugii nullam facit mentionem de palatio Episcopi. Et cum in ea reducuntur omnia ad unicam formam, non est, cur palatio Episcopi ab Ecclesia cathedrali ultra quadraginta passus distanti privilegium immunitatis tribuatur.

3 Volunt alii, gaudere, quamvis distet ab Ecclesia cathedrali quadraginta passus, dummodò tamen habeat oratorium, sive Capellam, in qua divinum celebratur Sacrificium. Ita ex antiquioribus Hugo relatus a Jo: Andr. in d. cap. inter alia num. 2. de immunit. Eccles. ubi etiam Butr. num. 9. Anania num. 10. Archid. in d. can. id constituimus num. 3. Bellam. num. 6. Turrecrem. numer. 1. in quam sententiam omnes conveniunt, eamque prosequuntur Decian. d. cap. 25. num. 14. Farinac. quest. 28. num. 38. & in append. num. 273. Ambrosin. loc. cit. monens: Ideò cauti esse debent Episcopi ad Oratoria constituendum in aedibus Episcopalibus, quando distant ab Ecclesia, in quibus per seipos, vel per alios missam faciant, ut hanc

immunitatem habeant. Germon. de sac. immunit. 3. p. 16. sub n. 46. Ubi propterea dixit, pauca, aut nulla admodum Episcopalia palatia inveniri posse, quæ careant Capella, Azor. insit. mor. part. 2. cap. 9. quest. 5. Guazzin. loc. alleg. numer. 23. Thom. del Bene de immunit. cap. 16. dub. 11. sect. 14. num. 7. Ratio est unica; quia saltem ratione Oratorii est locus sacer.

4 Communis verò sententia est, gaudere indistinctè, si ve adhæreat Ecclesie cathedrali, sive non adhæreat, sive distet ab illa quadraginta passibus, sive non distet, verbo, ubique positum, ac sive habeat Oratorium, vel capellam, sive non habeat. Doctorum, qui eam amplectuntur, chorum ducit Gloss. in d. cap. id constituimus v. vel domus 17. quest. 4. ubi Archid. num. 3. qui post aliorum relatas opiniones hanc sequitur sententiam, Bellam. num. 5. in fine, & num. 6. Innoc. & Ostien. in d. cap. inter alia numer. 1. de immunit. Eccles. ibique Joan. Andr. num. 2. Zabarel. num. 4. Abb. in cap. Ecclesie num. 9. eod. tit. ibique Henric. num. 9. Anchar. in Clem. 2. numer. 4. de pœnit. & remis. ubi quoque Joan. de Imol. numer. 8. Barbat. conf. 33. S. Antonin. in sum. part. 3. tit. 12. §. 1. Rosell. v. immunitas 2. num. 14. Navar. in man. cap. 25. num. 18. ubi de communi Clar. quest. 30. numer. 10. ibique Bajard. Germon. d. lib. 3. cap. 16. num. 45. & seqq. ubi testatur de communi Tusch. pr. concl. v. Ecclesia concl. 9. num. 11. & concl. 10. num. 8. ubi aliis relatis testatur de communi, & in v. Immunitas concl. 59. num. 24. ubi pariter de communi, de qua etiam testatur Covar. d. cap. 20. num. 5. Azor. insit. moral. d. part. 1. lib. 9. cap. 8. quest. 5. Sylv. v. immunitas 3. quest. 1. Suarez de relig. lib. 3. cap. 9. num. 9. Franc. Leo in thesaur. for. Eccles. part. 1. cap. 13. de immunit. Eccles. num. 14. Mar. Ital. de immunit. lib. 1. cap. 4. §. 9. num. 1. & seqq. Ubi respondet Deciano, & alii, quos refert, ac sequitur Farinac. d. quest. 28. num. 38. de carcer. & in append. de immunit. n. 272. ubi de veriori. Eamque admittunt Fagundez præcept. 2. lib. 4. cap. 4. num. 60. Persic. de offic. Sacerd. lib. 1. cap. 9. dub. 11. num. 97. Acugn. in decret. Gratian. part. 1. d. 87. cap. 2. num. 2. Correa relect. de immunit. part. 2. n. 19. Alzed. in prax. Episcop. part. 1. cap. 12. num. 77. Peregrin. de immunit. cap. 4. num. 69. Megal. in 3. part. lib. 4. cap. 2. qu. 7. num. 36. Villadieg. in polit. cap. 4. n. 101. Gambac. de immunit. lib. 4. cap. 3. num. 7. Diana part. 1. tr. 1. resol. 25. Castrop. par. 2. de rev. deb. loc. sac. disp. un. par. 6. n. 20. Giurb. conf. 10. n. 13. Novar. in sum. Bullar. tit. de immunit. Eccles. n. 10. Bellè. part. 1. tit. de favor. Cler. real. §. 4. n. 35. Ciarlin. contr. for. cap. 116. n. 4. Gayant. in manual. Episc. v. Immunitas num. 4. Tasson. in pragmat. de antisfat. ver. 13. obser. 3. num. 3. Thomas del Bene d. sect. 14. num. 7. Genuens. in prax. cap. 12. num. 10. Guazzin. d. cap. 27. num. 20. Fagnan. in d. cap. Ecclesia de immunit. Eccles. num. 29. aliique.

5 Rationes, quas adducit Abbas loco relato, quatuor omnes alii sequuntur, sunt hujusmodi. Prima, quod textus in d. can. id statuimus loquitur indistinctè. Secunda, quod in re simili familia Episcopi licet sit secularis, gaudet privilegio fori. Tertia, quod cum materia ista sit favorabilis, non debet restringi, sed potius ampliari. Quarta ratio est Ostiens. in d. cap. inter alia in princ. quod aliàs palatium Episcopi nullum privilegium haberet; nam & domus, quæ intra prædictos fines existunt, hoc privilegio gaudent indistinctè, ut can. quisquis 17. quest. 4. Quinta est Peregrini, Dianæ, Thomæ del Bene, & aliorum locis allegatis, quod hoc privilegium non solum de jure est concessum Ecclesie, sed etiam sponso Ecclesie ratione ejusdignitatis. Ideòque dato, quod palatium Episcopi sit extra spatium privilegiatum Ecclesie, & quod non habeat Oratorium, gaudet immunitate.

6 Ad rationem oppositam respondent, quod licet congruum sit, ut palatium Episcopi sit propè Ecclesiam, tamen verum non est, quod de jure ad præsens non teneatur Episcopus ibi habitare, quia illa jura per contrariam consuetudinem, sciente Summo Pontifice, sunt abrogata. Nec quia distat ab Ecclesia ultra quadraginta passus contra jura antiqua, privari debet immunitate, cum non quidquid sit contra jus, tollit immunitatem a jure concessam. Et Canones illi editi fuerunt, quando Clerici habitabant simul cum Episcopo, & ideo præcipiebant, quod palatium Episcopi non abesset ab Ecclesia majori; quod, cum hodiè non observetur, locum non habent. Et quod ad Constitutionem Gregorianam licet illa mentionem non fecerit de palatio Episcopi, fecit tamen de loco sacro, & religioso ibi: super adducendis, vel extrahendis ab Ecclesia, monasteriis, sacellis, domibus secularibus, & regularibus, locis sacris, vel religiosis, alias quam, &c. Appellatione autem loci sacri, vel religiosi venit, utpotè locus pius, Palatium Episcopale, etiam si Capellam, vel Oratorium non habeat; quod inde patet, quia pœnæ, & elemosinæ pro piis operibus relicta, pos-

possunt pro fabrica palatii Episcopalis applicari, ut docent Doctores, quos sequitur Suarez de relig. tom. 2. lib. 4. cap. 30. num. 19. Et hanc sententiam sequitur S. Congregatio Immunitatis, quæ sæpius declaravit, palatium Episcopi quamvis locatum gaudere immunitate Ecclesiastica, ut in Aquinatenſi die 6. Decembris 1666. Et in Cervienſi 17. Septembris 1658. *Executiones non possunt fieri in palatio Episcopi.* Alias declarationes alibi adduxi. Idem declaravit de domo parochiali, ut in subiectis declarationibus. *Domus parochialis gaudet immunitate Ecclesiastica* 18. Februarii 1631. in Mutinenſi. *Gaudet immunitate etiam respectu bonorum ibi existentium* 19. Augusti 1630. in Nullius Caſtri Duranti.

7 *Gaudet immunitate etiam pro civili* 3. Maji 1661. in Ariminenſi.

8 *Gaudet immunitate, etiamſi distet ab Ecclesia, & non sit locata laicis* 18. Novembris 1653. in Cælenatenſi.

9 *Delinquens in domo parochiali gaudet immunitate* 4. Maji 1626. in Nepeſina.

10 *Domus Ecclesiæ contigua gaudet immunitate Ecclesiastica* 17. Novembris 1654. in Oppidenſi.

11 *Domus contigua Ecclesiæ confraternitatis gaudet immunitate* 23. Julii 1652. in Civitatis Caſtelli; quæ omnia multo magis locum habent in palatio, & domo Episcopali.

12 Hæc sunt, quæ ex aliorum sententia producere potui; quod si & meam quæſiveris, licet hanc communem opinionem propter Scriptorum consensum non impugnent, rationes tamen eorum mihi non placent; sunt veluti monetæ Caracallæ, pro aureis auratæ. Censeo igitur, de jure veram esse sententiam illam, quæ requirit, palatium Episcopi ad hoc, ut gaudeat privilegio immunitatis, non distare ab Ecclesia Cathedrali ultra quadraginta passus, de consuetudine verò, & ex communi praxi gaudere, etiamſi distet ultra dictos passus, etiamſi non habeat Oratorium, sive Capellam. Adducor ex d. can. *id constituimus* 17. quæst. 4. qui est Concilii Aurelianensis celebrati anno 508. vel ut placet Baronio 507. vel ut aliis 512. in quo ita decernitur. *Id constituimus observandum, quod Ecclesiastici Canonis decreverunt, & lex Romana constituit, ut ab Ecclesia atrii, vel domo Episcopi reos abstrahere omnino non liceat.* Ecclesiastici autem Canonis decreverunt, & lex Romana constituit in can. *Sicut antiquitus ead. caus. & q.* per hæc verba: *Sicut antiquitus a sanctis Patribus statutum est, statuimus, ut major Ecclesia per circuitum quadraginta passus habeat, Capelle verò, vel minores Ecclesiæ triginti. Qui autem consilia eorum infringere tentaverit, aut personam hominis, vel bona ejus inde subtraxerit, nisi publicus latro erit, quousque emendet, & nisi, quod rapuerit, reddat, excommunicetur.* Et licet hic canon adſcribatur Nicolao Papæ, qui vixit anno 853. atque adeò post Concilium Aurelianense, ille tamen non fuit illius author, sed promulgator, ut liquet ex verbis Canonis, quibus statuitur, quod a Sanctis Patribus antiquitus statutum est. Item Ecclesiastici Canonis decreverunt, & lex Romana constituit in Concilio Carthaginensi quarto sub anno 398. relato in can. *Episcopus d. 41.* in hunc modum: *Episcopus vilem suppellectilem, & mensam, ac vilius pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem fidei, & vitæ meritis quærat. Hospitium quoque non longè ab Ecclesia habeat.* Ergo, ut palatium Episcopale gaudeat immunitate, est observandum, quod observari constituit d. can. *Id constituimus*: Ac proinde, quod domus Episcopalis non distet ab Ecclesia majori ultra quadraginta passus, neque habeat Episcopus hospitium longè ab Ecclesia. Notanda insuper est dictio illa, vel, quæ legitur in d. can. *Id constituimus*, ibi: *ut ab Ecclesia atrii, vel domo Episcopi.* Hæc enim dictio hic significat idem, quod *ideſt*. Dictio autem *ideſt* habet vim restringendi, l. 1. ff. ad leg. Aquil. cum similibus, atque adeò restringit domum Episcopi ad atrium Ecclesiæ, quod proximum januæ esse debet ex Vitruvio. Hinc D. Ambrosius relatus in can. *Convenio* 23. qu. 8. inquit, *ad Imperatorem pertinent palatia, ad Sacerdotem Ecclesiæ, cui congruit can. Duo* 12. d. 1. Sunt enim in palatio loca usibus Imperiali majestatis destinata, & veluti consecrata, l. quicumque C. de oper. publ. & Regalibus annumerantur, Cothman. in Comm. ad lib. 1. C. ad rubr. num. 17. Cassan. in catal. glor. mund. part. 5. confid. 24. §. 17. ubi scribit, quod solis Principibus competat habere palatia, & quod propriè sint domus Principum.

13 Confirmo id ex illa summa ratione, qua constitutum legimus ab Eugenio Papa, can. *necessaria* 12. quæst. 1. ut Clerici, ac Sacerdotes domicilia propè Ecclesias haberent. Olim enim canonicis in claustris juxta Ecclesiam erat communitas vitæ, atque victus, can. in omnibus de consecr. d. 5. lvo part. 7. cap. 402. In Concilio Meldensi

apud Ivonem part. 6. cap. 184. presbyteri assidui esse in Ecclesia jubentur; nec alibi habitare permittuntur. Hæc verò non solum vim obtinent in presbyteris, sed in Episcopo, qui in Ecclesia sua sacerdotali more assiduus esse debet, can. *pervenit* 7. quæst. 1. qua ratione dicto Concilio Carthaginensi constitutum fuit, ne Episcopus hospitium habeat procul ab Ecclesia, d. can. *Episcopus vilem d. 41.* Neque adversatur quod ex dicto Concilio Aurelianensi primo can. *Episcopus de consecr. d. 1.* Episcopus jubetur adesse Ecclesiæ diebus tantum dominicis. Concilium enim minime indulget Episcopum aliis diebus, quam dominicis abesse ab Ecclesia, verum diebus dominicis Episcopum adesse arctius, & accuratius adstringit. Neque enim permittit abesse diebus dominicis, nisi premat infirmitas, quasi illis diebus nulla alia excusatio accipienda sit, Sanè, sicut & Episcopus alios superat honoris ordinis, ita, inquit Gregorius in past. part. 2. cap. 1. omnibus devotior, & humilior esse debet, Hieronym. in Levit. *Si quis, ait, vult Pontifex non tam vocabulo esse, quam merito, imitetur Moysen, imitetur Aaron.* Quid enim dicitur de eis? *Quod non discedunt de tabernaculo Domini.* Et postea: *Oret ergo & Sacerdos Ecclesiæ indeficienter,* can. *Si quis d. 36.* Causa igitur finalis, quod domus Episcopalis gaudeat immunitate est Ecclesiarum assidua religio, & veneratio per Episcopi habitationem propè illas.

Non obstant Doctores, qui indistinctè hoc privilegium admittunt; quia aliqui loquuntur de consuetudine, non autem de jure, ut del Bene. Aliqui fuerunt coacti canere palinodiam, ut Farinacius, qui se retractavit in appendice de Immunit. Eccles. in multis, quæ liberè scripserat in d. quæst. 28. num. 38. In ista enim scripsit, quæ voluit, in illa, quæ noluit. *Præclare Quintil. declam. 7. Genus servitutis est coacta libertas, & eadem iniquitas, quidquid de homine invito facias.* Alii responderunt rationibus Abbatis, ut Decianus.

Et quidem facillimè rationes adductæ evertuntur. Prima: quia falsum est, textum in d. can. *Id constituimus* loqui indistinctè, sed tantum relativè ad canones Ecclesiasticos, & ad legem Romanam, qui canones, quæve lex decreverunt, & constituunt immunitatem Ecclesiæ per circuitum quadraginta passus, & hospitium Episcopi non longè ab Ecclesia abesse. Secunda similitudo non habet locum, quia hic agitur de immunitate locali juxta canones antiquos, & legem Romanam, illic de privilegio fori personali, quod absolutè, ac indistinctè conceditur familiæ etiam sæculari Episcopi, ut in cap. fin. de Offic. Archid. Tertia: toties repetita, est sanè favorabilis Episcopo, sed præjudicialis jurisdictioni laicæ, ideòque servandum est, quod d. can. *Id constituimus* observandum constituit. Quarta: Falsum item est, quod domus, quæ intra triginta Ecclesiasticos passus existunt, gaudeant indistinctè hoc privilegio. Nam secundum Glos. in d. can. *Quisquis* 17. quæst. 4. domus Clericorum tantum hoc gaudent privilegio, atque adeò domus Episcopi, cum aliæ domus non debent esse intra ambitum Ecclesiæ, ut in can. *nulla* 12. quæst. 1. & Glossa ibidem. Adde, quod hi passus competunt Ecclesiis per circuitum earum, & excluditur circuitus non ipsius Ecclesiæ, sed alterius particularis, vel viæ publicæ. Si enim domus alicujus privati ibidem existeret, qua circuitus Ecclesiæ, ejusque territorium discontinuaretur, nullo modo privilegio immunitatis ibidem existens gauderet; quia talis domus, & via publica dici non potest Ecclesiæ circuitus, cum Ecclesiæ non sit, Alberic. in l. 2. C. de his, qui ad Eccles. confug. Mar. Ital. de immunit. lib. 1. c. 4. §. 2. & 6. Farin. in appen. de immunit. cap. 18. num. 291. & probat textus in can. *definiunt ead. caus. 17. quæst. 4.* ibi: *In hoc triginta passuum numero absque domorum extraneorum receptaculo progrediendi aditum obrinebunt.* Ex quo fit, non solum domus laicorum, sed etiam particularium Clericorum existentes intra triginta passus Ecclesiæ hac immunitate non gaudere, sed necessariò requiri, ut domus illius Ecclesiæ sint, aliàs dici non possunt in circuitu Ecclesiæ esse. Cum ergo palatium Episcopale sit Ecclesiæ, ut existat intra ambitum Ecclesiæ, utique gaudebit hoc privilegio, quo aliorum privatæ domus non gaudent, etiamſi intra dictum spatium sint. Præterea in d. can. *quisquis* non est fermo de immunitate quoad personas, sed quoad bona. Neque ex eo textu convincitur, domus particularium Clericorum intra illum ambitum existentes gaudere privilegio immunitatis, sed solum convincitur sacrilegium esse, domus illas diripere, vel ab eis aliquid auferre. Quinta: nullibi reperitur, quod hoc privilegium, etiam de jure concessum sit Episcopo, uti sponso Ecclesiæ ob suam dignitatem, sed tantum Ecclesiæ, illiusque spatio assignato. Ultima de Oratorio diluitur, quia est Oratorium privatum, atque

adeo non gaudet, ut communiter Doctores, & in hac specie Thomas del Bene *d. cap. 16. dub. 9. sect. 14. num. 10.* & Castropal. *part. 2. de vener. deb. loc. sacr. disp. un. punt. 6. num. 22.* Immunitas verò conceditur ob locum publicum Sacrum, qui est Ecclesia. Domus autem Episcopi ultra quadraginta passus existens, neque est Ecclesia, neque illius confinis; quod autem palatio Episcopi applicentur eleemosynæ, atque adeo sit locus sacer, non rectè infertur; nam etiam eleemosynæ applicantur carceri Episcopali. Ergo carcer est locus sacer, Pernego consequens.

36 Secus autem dixi de consuetudine, Cum enim amplius presbyteri simul cum Episcopis vitam non ducant communem, non est necessarium, quod habeant domum, sive palatium propè Ecclesiam, sed satis est, quod munia Episcopalia exercent in Ecclesia Cathedrali, & ad præscriptum Sacrorum Canonum, & S. Concilii Tridentini ita, ut antiquorum Canonum mens adimpleatur quoad religionem, & venerationem Ecclesiarum, atque adeo locum habet privilegium immunitatis palatii Episcopalis ubicumque positi; quæ quidem consuetudo cum juri sit consona, sitque laudabilis, observanda est; quod verò ad contrariam praxim, quam asserit Covarruvias; illa quatenus extet, restringi debet ad consuetudinem Hispaniarum, in qua erat versatus, ut respondet Farinac. *diel. quest. 28. numer. 28.* Et licet Bajardus ad Clar. *d. quest. 30. num. 10.* affirmet, se vidisse aliquando capi reos in palatio Episcoporum, id tamen credit evenisse de Episcoporum licentia. Ideoque religiosè servanda sunt decreta Sac. Congregationis superius adducta.

37 Extenditur hæc immunitas, etiam si Episcopus abesse contigerit a suo palatio, ac etiam Sede vacante; quia per absentiam, & per obitum Episcopi non desinit ejus palatium esse, quod fuerat; etiam si illud sit extra propriam diocesim, ut declaravit eadem S. Congregatio Immunitatis in Castren. de qua *tom. 3. quod est contra Peregrin. d. cap. 4. num. 73.* Mar. Ital. & alios.

38 Habetque locum non solum quoad partes interiores palatii, sed etiam quoad totam superficiem, & partes exteriores fabricæ, nempe restum, parietes, januam, scalam, & alia hujusmodi, ut in specie Bonacin. *in 1. præc. decal. disp. 3. quest. 7. punct. 4. prop. 1. Sperel. dec. 63. num. 8.* & *9. tom. 1. Diana part. 6. tr. 1. resol. 3. del Bene d. dub. 9. sect. 6. num. 9.* Cum enim sint partes integrales palatii, non debent diverso jure censer, *l. eum, qui ades, ff. de usucap.* Accedente præsertim consuetudine, quæ sola sufficit ad tribuendam jurisdictionem, *cap. cum contingat de for. comp. Ambrosin. de immunit. cap. 14. num. 1.* adeo, ut transgressor hujus consuetudinis puniri debeat, sicut transgressor legis, ut latè Sperel. *dec. 73. num. 3.* & *4. part. 1.*

39 Quare, constituto de extractione ab hujusmodi palatio, ejusque partibus, debet extractus ad illud remitti, vel saltem ad carceres Ecclesiasticos pro custodia, donec cognoscatur, an gaudeat immunitate, ne interim violata remaneat, ut post multos tradit Ambrosin. *d. cap. 10. num. 2.* Guazzin. *cap. 31. num. 6. defens. 1.* & Giurb. *diel. conf. 20. num. 23.*

CONSULTATIO XXXVII.

An habens utramque jurisdictionem cognoscendi, ac puniendi tum delicta laicorum, tum Ecclesiasticorum, in puniendi inquisitum, comprehensum, & existimatum ut laicum, & in suo constituto dicentem se esse Clericum, teneatur procedere secundum jus Pontificium?

Affirmo per textum in *cap. quod Clericus de for. comp. Turrecrem. in can. continua 11. quest. 1. num. 2. in can. inter hæc 33. quest. 2.* & in *can. lege Imperatorum a 10.* & tradit Marth. *de jurisd. part. 4. cas. 50. numer. 1.* Chartar. *dec. 1. num. 74.* & *223.* Unde debet habere diversos Judices, ut certus esse possit de sua jurisdictione, Rot. *dec. 21. de concess. præb. in nov. & dec. 143. part. 2. rec. & dec. 265. num. 3. part. 7.* & certus de conditione illius, quem præcipit pœna capitali puniri *ex l. qui cum alio ff. de reg. jur. quæ locum etiam habent in criminalibus, & in delictis, Bartol. in l. per alios in fin. ff. de adult. Alex. conf. 77. num. 6. lib. 3.* Chartar. *de cap. bannit. cap. fin. num. 26.* & successivè, an uti Judex Ecclesiasticus procedat, & procedere debeat, an verò uti secularis ex traditis Felino, & Gigante, & aliis apud Sperel. *dec. 133. num. 48.* quod si utramque potestatem non exerceat, sed temporalem tantum, debet statim, ostentis literis clericatus inquisiti, ab ulterius procedendo in causa abstinere, ut observant omnia Tribunalia verè Catho-

licorum, præcipue nostri Religiosissimi Regni Neapolitani, non obstante ritu antiquissimo Magnæ Curie Vicariæ, ut ex Vincent. de Franch. *decif. 329. num. 1.* & sequent. Merlin. Pignatelli. *cent. cap. 49. num. 22.* Campan. *in prax. foro judic. resol. 4. num. 2.* & Guazzin. *defens. 22. cap. un. num. 49.*

Producis igitur literis Clericatus, erit procedendum contra citatum, uti Clericum, non uti laicum, licet prætenderetur, non habere Sac. Concilii Tridentini requisita, atque adeo, quod privilegio fori non gaudeat ex illius dispositione *sess. 13. cap. 6. de reform.* quia non idcirco privilegio Canonis privatur, ut per Bonacin. *de legib. disp. 20. quest. 2. punct. 1. p. 4. num. 20.* Dian. *part. 1. tr. 2. resol. 36.* Squillant. *de privil. Cler. capit. 12. dub. 1. Sanfelice. dec. 2. numer. 4.* de Marin. *var. resol. libr. 1. capit. 47. numer. 73.* Comitoli. *resp. moral. lib. 6. quest. 20.* quod etiam in Clerico, qui in fraudem Clericatum assumpsit, locum habere ait Sanfelice. *diel. decif. 2. numero 24.*

Vel si in contumacia Judex laicus procedat, tunc enim visis literis Clericatus, debet supersedere absque alia requisitorum probatione, ut etiam observant ipsi Judices laici, & Sacrum Concilium Neapolitanum, cum multa in facto deduci possint, vel ad excusationem requisitorum Tridentini Concilii, vel ad illorum probationem, nec interim procedi debet ad condemnationem, Merlinus, & de Franchis *locis assignatis.*

Vel quia resumptio habitus etiam in fraudem, suffragatur Clerico, ut privilegio fori Ecclesiastici gaudeat, saltem quoad distinctionem personalem, Marth. *de jurisd. part. 4. cent. 2. cas. 121. a num. 10.* Ricc. *decif. 357. part. 4.* Dian. *d. resol. 26.* Carleval. *de judic. disp. 2. num. 448.* & *909.* Squill. *de privil. Cler. cap. 7. num. 33.* de Marin. *cap. 38. num. 6.* & *cap. 50. num. 9.* & *10.* Barbof. *ad d. cap. 6. sess. 23. num. 31.* Giurb. *conf. 15. num. 34.* Sanfelice. *dec. 2. num. 23.* & *segg.* Chartar. *dec. 17. num. 25.* & *26.* alique ab eo relati, & ita declaravit Sac. Congregatio Concilii in Cosentina 26. Septembris 1630. in Firmana 7. Augusti 1640. in nullius S. Laurentii in Campo 17. Decembris 1630. passimque aliàs.

Vel demum, quia coram Judice utramque jurisdictionem laicam, & Ecclesiasticam exercente non exiguntur requisita Concilii Tridentini, cum semper possit Episcopus suum subditum punire, judicare, & cognoscere, donec trina monitione præmissa eum fori privilegio non privaverit Sperellus *dec. 17. numer. 33.* del Bene *de immunit. cap. 4. disp. 8. num. 42.* cum in præjudicium ipsius Clerici, non autem Episcopi dispositio Concilii locum habeat.

Nec videretur admittenda declaratio Judicis Ecclesiastici in præjudicium Ordinis clericalis, declarando, hujusmodi Clericum privilegio fori non gaudere; tum quia saltem gauderet privilegio canonis, quo impeditur Judex laicus, in Clericum manum injicere, ut per Sanfelice. *diel. decif. 2. numer. 24.* Barbof. *in l. Si quis postquam numer. 233. ff. de inof. testam.* & Chartar. *diel. decif. 17. num. 27.* Tum quia falsa est opinio Thomæ del Bene, & aliorum, qui volunt, Clericatu non obstante, procedi posse a Judice seculari contra Clericum etiam ad distinctionem personalem, si post inquisitionem præsumatur in fraudem suscepisse Clericatum, ut latè nos alibi.

Minusque obstaret renunciatio beneficii ab ipso Clerico antea facta, sed potius illi suffragaretur, cum beneficium Ecclesiasticum jam obtinuerit juxta *d. capit. 6. Concilii Tridentini*, cum semper remaneant vestigia. Neque ex eo, quod beneficium renunciaverit, renunciasset censetur, & Clericatum, neque post Clericatusrenunciationem impeditur habitum resumere, atque adeo Clericatus privilegio gaudere, nisi renunciatio in manibus Episcopi fieret, & pœna amissionis privilegii apponatur in casu resumptionis, ut refert decisum de Marinis *lib. 1. cap. 49. num. 4.* & *5.* & me teste, quoties hic casus contingit in Tribunali Illustrissimi Gubernatoris Urbis, qui utramque jurisdictionem exercet, ita judicatum fuisse, & monitorium emanatum in pœnam ultimi supplicii, & confiscationis bonorum, moderatum in pœnam tritemium. Et jure quidem, ne ex facto subditi præjudicium fiat Episcopo, Superiori Ecclesiastico, juri Pontificio, ac toti ordini clericali. Referam haud proflus inopportune resolutionem Gregorii XIII. & Sac. Congregationis super Episcopis de commissionibus caularum feudalium Episcoporum sub die 3. Julii 1582. *Che i Vescovi possano deputare chi par loro per giudicare nelle cause sudette fra meri laici, e ancora tra Ecclesiastici, e laici, quando il Chierico sarà attore, ma non già quando fusse reo, nel qual caso il Giudice deo esser persona Ecclesiastica, e che pur anche nelle sudette cause, acciocchè ap-*

parischa chiaramente, che i Vescovi sono padroni della suddetta giurisdizione, si mutino qualche volta questi Giudici, ovvero Commissarii, che i Vescovi medesimi, e loro Vicarii decidano qualche causa particolare tra laici, e non delegino alcune a' Giudici Chierici, e anche ad altri laici della Città, e Diocesi.

CONSULTATIO XXXVIII.

An, & quatenus domus Collegii scholarium, quam ingreditur per atrium, quod conducit ad Oratorium publicum dicti Collegii, gaudeat immunitate?

Affirmativè respondendum est, quia cum hujusmodi domus sit contigua, & cohærens Ecclesiæ, sive Oratorio publico dicti Collegii, quinimò per eandem janam pateat ingressus in dictam domum, sicut in Ecclesiâ, sive Oratorio, sequitur, quod gaudeat immunitate, cum confugiens ad ambitum, vel septa Ecclesiæ non minùs illius immunitate gaudeat, ac si ad ipsam Ecclesiâ confugeret, ut latè per Farinacium, qui pluribus comprobatur, Ecclesiæ ambitu, vel septis intelligi tota fabrica, de *immun. Eccles. cap. 17. num. 268.*

Idque præsertim, si in dicta Ecclesia celebretur publicè Missæ Sacrificium, aliaque divina officia, si habeat Campanile cum campana pulsari solita, adsint presbyteri ad divinorum celebrationem deputati, ut benè Eugen. *conf. 88. num. 45. & seqq. lib. 2.*

Edque faciliùs, si dictum Collegium fuerit erectum autoritate Apostolica, vel ordinaria. Nam sicut propterea totus locus reputatur religiosus, *cap. fin. ibique Canonistæ de cens. cap. 3. de relig. dom. cum aliis per Eugen. d. conf. 88. num. 1. & 43. ita præfata domus gaudere debet privilegio immunitatis, tum ex juris communis dispositione per Abb. in cap. Eccles. num. 7. de immun. Eccles. Felin. in cap. de quarta num. 3. de præscript. Angel. de Castr. cum Paulo ejus genitore inter consilia Castr. *conf. 458. num. 1. lib. 2. Decian. tr. crim. lib. 6. cap. 24. num. 32. Bellen. de remed. subsid. quest. 38. num. 11. Farinac. d. cap. 17. num. 251. Eugen. loc. cit. num. 6. tum ex Constitutione Gregorii XIV. quæ expressè loquitur de locis sacris, & religiosis, ut latè per eundem Farinac. d. cap. 17. num. 252. Et ubi etiam res dubia remaneret, adhuc favendum est immunitati, & pro ea pronuncian- dum, ut per Decian. *conf. 80. num. 22. lib. 3.***

Secùs autem dicendum est, si locus non est sacer, neque religiosus. Non sacer, quia ab Episcopo non fuit consecratus, *cap. nemo de consecr. d. 1. Non religiosus, quia in illo non humanatur mortui §. relig. insir. de rer. divif. neque inhabitant Religiosi, aut personæ Ecclesiasticæ, sed juvenes sæculares, cap. ad hæc de relig. dom. Decian. in cap. quanto num. 51. de judic. Non pius, si non est institutus ad opera pietatis, sive religionis, sed tanquam Collegium adolescentium, quod non est locus pius, Capr. *conf. 54. num. 10. & Gabr. tit. de pia caus. conf. 1. num. 29. ubi alii.**

Nec oratorium, sive Capella in eo existens reddit hujusmodi locum sacrum, sive religiosum; quia Capellæ, sive Oratoria laicorum non faciunt locum religiosum, vel sacrum ex Abb. in cap. fin. col. 1. de censib. & in cap. patentibus de privil. Calder. *conf. 4. tit. de relig. dom. Paris. conf. 34. lib. 4. Becc. conf. 148. num. 1. & de istis Collegiis laicorum Capr. d. conf. 54. num. 9. Decian. tract. crim. lib. 6. cap. 25. num. 19. & hanc esse communem post Remig. de immun. testatur Clar. in §. fin. quest. 3. v. sed quid dicendum.*

Neque obstat, si in dicta Capella celebrentur missa, & alia divina officia, quia non idcirco illa gaudet immunitate juxta communem opinionem, de qua Clar. *loc. cit.* Nam istæ Capellæ, sive Oratoria sunt loca privata, quæ ad dominorum voluntatem destrui possunt, etiam quod in eis celebretur missa, ut docet Henric. Boich. *d. cap. Ecclesie num. 1. de immun. Suar. de relig. tom. 1. lib. 3. cap. 9. num. 10. Farinac. de carcer. quest. 28. num. 71. & declaravit semel, ac iterum S. Congregatio super Episcopis per hæc verba: al Vescovo di Marsh essendo stato riferito nella S. Congregazione il caso di quel laico, che trovandosi carcerato nella Cappella della medesima Rocca, e pretendendo di godere l'immunità Ecclesiastica, questi Illustriissimi miei Signori a relazione del Sig. Cardinal Lantini hanno ordinato di scrivere a V. Sig. che non impedisca l'estrazione del suddetto laico, stante che le Cappelle de' Palazzi privati non godono il privilegio dell'immunità Ecclesiastica. Di Roma li 17. di Novembre 1617.*

Minùsque Campana facit locum religiosum, si non est appositae ad vocandum populum, sed scholares, seu familiares Collegii, quemadmodum fit in palatiis Emin. Cardinalium, Decian. *d. cap. 25. Tusch. lit. B. concl. 59.*

Tom. IV.

numer. 24. ubi de communi, & Decian. *d. conf. 148. numer. 1.*

Authoritas verò Pontificia, vel ordinaria non facit locum sacrum, religiosum, vel pium, nisi quando ab ipso Pontifice, vel Ordinario consecratur, vel ad usum pium, sive religiosum destinatur, ut docet Capr. *d. cap. 54. & Farinac. de immun. Eccl. d. cap. 17. numer. 255. & 258. non autem quando ab eis conceduntur aliqua privilegia, quæ respiciunt gubernium, & præminentiam Officialium, & alia hujusmodi, quæ non faciunt locum Ecclesiasticum, sive immunem, ut de Collegio adolescentium, Petr. de Perus. in tr. de canon. port. quest. 14. num. 24. Rot. de jurep. v. in Ecclesia quest. 5. quos sequitur Gabr. *loc. alleg. concl. 1. num. 19.**

Præcipuè verò si hujusmodi Collegium coactum fuerit ad solvendum vectigalia laicorum, si gubernetur a laicis, jusque in eo reddant illius gubernatores laici, non autem Judices Ecclesiastici. Hæc enim, & id genus alia faciunt, quod locus sit laicalis, & non Ecclesiasticus, etiam si aliquando ab Episcopo fuisset visitatus juxta ea, quæ tradit Decian. *d. conf. 148. num. 1. & nos alibi.*

CONSULTATIO XXXIX.

Cum in can. 11. Bullæ in Cæna Domini feratur excommunicatio in interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, & alios Prælatos, ut prospiciatur indemnitati, ac dignitati Episcoporum, quos sæpè hostiliter insequuntur Barones, quaritur?

Quid comprehendatur nomine ejusmodi hostilis insecutionis? An comprehendantur verba injuriosa, insultus? An requiratur effectus, & quod Episcopus fugiat, & alius eum insequatur hostiliter?

Negativè respondendum videtur; quia hujusmodi excommunicatio non incurritur propter verba injuriosa, aut insultum, sed requiritur effectus, & actus realis, ut per Archid. in cap. Felicis num. 10. Jo: Andr. n. 1. Gemin. num. 5. & 6. Anchar. num. 1. Franch. num. 5. & alii de pæn. in 6.

Et requiritur, quod Episcopus fugiat, & alius insequatur hostiliter, ut denotant illa verba, *insequatur hostiliter*, ad tradita per Archid. Jo: Andr. Gemin. & alios in d. cap. Felicis, & in terminis hujus Canonis Bullæ Cœnæ, Navar. *conf. 32. v. 5. de sent. excom. Suar. de censur. disp. 22. sect. 3. v. tertia excommunicatio*, Duard. in com. ad d. Can. 11. quest. 5. Alter. *disp. 12. lib. 5. cap. 4. lit. C. tom. 1.*

Non obstat Bulla B. Pii V. cujus meminit Navarrus; quia ipse non allegat, quænam sit ista Bulla, nec ea reperitur, & contrarium tenuit ipsemet Navarrus *diff. conf. 32.* Neque obstat distinctio inter proprium, & alienum Episcopum; quia sufficit dicere, quod jure non probatur, nec alia allegatur excommunicatio in Bulla Cœnæ. Denique non potest prætendi excommunicatio in can. Si quis suadente 17. quest. 4. quia requiritur actualis percussio, Sylvest. *v. excommunicatio 7. num. 23. & Suar. d. disp. 22. sect. 1. v. quarto loco.*

At nihilominus, cum hæc materia frequens sit, operæ pretium est, illam accuratè discutere, ut Episcopi, & Barones invicem se honorent, se diligant propter Christum, cujus munus exercerent, illi ob finem Beatitudinis supernaturalis, isti ob finem felicitatis politicæ ordinatæ ad supernaturalem.

Est igitur hostilis insecutio persecutio omnis personæ manifestæ, animo quomodocumque offendendi in vita, honore, aut in rebus, etiam offensio non deveniat ad effectum.

Dicitur persecutio personalis, seu corporalis primò ad excludendam eam, quæ fraudibus, dolis, aut calumniis fit. Quare qui his utitur, non irriterit, quia sicuti aliæ actiones damnatæ sunt personales, idest inter personas lædentes, & læsi immediatè consistentes, ita etiam ejusdem generis censi debet esse hæc hostilis insecutio.

Et idè licèt dixerimus insecutionem esse, etiam si fiat animo offendendi in rebus, nolumus tamen comprehendere sub censura rapinam rerum Prælatorum hujusmodi, sed tantum illam insecutionem, quæ, licèt ultimò tendat ad rapinam, est personalis, dum scilicet quis insequitur personam, ut rebus potiat, quod grassatorum, seu latronum viarum proprium est, Filliuc. in Bull. Cœnæ num. 246. Undè qui insequitur tantum subdolè, & sine aperta persecutione, ut, nocta occasione, occultè furatur, & sine vi, non innodatur.

- Secundo perſecutio perſonalis dicitur ad excludendam perſecutionem, quæ verbis tantum contumeliolis fit cum Ugolino ad d. can. 11. num. 6. Alterio cap. 4. col. 7. & 8. Duardo d. queſt. 5. num. 3. & queſt. 22. num. 10. Scortia Theor. 156. in fine, Bonacina punt. 1. num. 6. in eundem Can. Non enim eſt hæc perſecutio phyſica, & realis, ſed impropria, & moraliſ, & ideo non inducens cenſuram. Quidquid in contrarium dicat Jo: de Anan. in cap. 1. de maled. & Felin. in cap. non dubium de ſentent. excom. ſentientes afficientem convitiis, & contumeliis Cardinales, ſaltem tanquam percufforem ſeum eſſe, d. cap. felicitis de pæn. in 6. ducti tum autoritate Bartoli, qui in l. aut facta in princ. ff. de pæn. dixerit, ſub percuffione comprehendit aliquando percuffionem verbalem, tum ex eo, quod diſpoſitio d. cap. felicitis, ut favorabilis Eccleſiæ, late eſt extendenda.
- Negant tamen prædicto capite excommunicationem contrahi Covar. lib. 1. var. reſol. cap. 11. num. 5. Diaz. pr. crim. cap. 66. & ad eum Salzed. v. protulerit, alios citans, eſſeque communis ſententiæ ad d. can. Si quis ſuaſente, non dici Clericis inferre vim, aut percudere, qui tantum verbis eos aſſicit injurioſis. Ad fundamenta autem contrarium opinantium, quæ pluribus optimè inſequitur Covarruvias, reſpondetur ob rigorem, qui in pœnalibus attenditur, non ſatis eſſe in præſenti, quod aliquando ſumpta percuffio in latiffima, & impropria ſignificatione comprehendat etiam verbalem injuriam. Atque ita vel eadem de cauſa, quia ſcilicet canon magis interpretandus eſt, ut pœnalis, quam ut favorum inducens, vel etiam quia admiſſo tanquam privilegio, verba non debent uſque ad ſenſum omnino improprium extendi, ruit alterum argumentum.
- Advertendum autem eſt, non eſſe neceſſarium, quod perſonalis hæc inſecutio fiat per motum localem, aut progreſſivum, quo ſcilicet uno fugiente, ut manus inſequentis eyadat, alter a tergo inſectatur, & urgeat, ut loquuntur Graff. lib. 4. cap. 18. num. 116. Filiuc. loc. cit. numer. 246. Bonac. eod. numer. 6. & videtur ſententia Sylveſtr. in ſum. d. verb. Excommunicatio 7. num. 23. Navar. d. conf. 32. num. 4. D. Antonini 3. part. tit. 24. cap. 2. Fuitque opinio Geminiani referentis Archidiaconum in d. cap. felicitis num. 6. Ancharani num. 1. Franchi num. 5. & aliorum de pæn. in 6. Licet aliqui quoad capturam loquantur, non ſolum ſiſtendo in ſola hoſtili inſecutione, ut Archidiaconus, qui nititur teſtimonio Innocentii ad cap. nuper de ſent. excom. Innocentium autem præceſſit tempus edicti cap. felicitis, ubi primùm hoſtilis inſecutio damnatur. Dicuntur autem hujus eſſe ſententiæ, quatenus, vel dicunt, inſecutionem habere eſſe publicam, & manifeſtam, ideſt notam inſecuto, vel quatenus volunt, obſidentem in domo, & inſultantem non innodari, eo quod obſeſſus non fugiat, nec de facto perſonalempatiatur injuriam. Fundantur, qui inſecutionem in tali motu conſiſtere dicunt, in vi grammaticali verbi compoſiti ab *in* & *ſequor*, motum ſequentis poſt fugientem indicantis.
- Sed videtur certè miqua hæc conſideratio, dum aliàs verè dicitur hoſtilem pati perſecutionem, qui malo animo perſonaliter expetitur, etiam ſi ipſe non fugiat, vel quia non advertat, vel quia non timeat, vel quia ſit in loco tuto. Negatur autem primo, eam eſſe ita propriam verbi vim, ut ampliora comprehendere non poſſit. Eſt enim idem, quod *inſector*, ſeu *proſequor*, quod etiamſi ſit a *ſequor*, perſecutio inde derivata injultum omnem offenſam ſignificat. Deinde, data etiam vi ejus verbi ſecundùm communem ſenſum, qui in legibus interpretandis eſt attendendus, nomine hoſtilis inſecutionis comprehendit omnem actum, vel conatum hoſtilitatis, etiamſi non intercedat motus unius poſt alium fugientem.
- Undè patet ſimiliter non eſſe inſecutorem, & innodari, qui domum, in quam aliquis ex Prælatiſ expreſſis in Canone ſe receperit, adit cum animo obſidendi ad injuriam inferendam, ſi daretur ingreſſus, vel Prælati� exiret; intervenit enim vera hoſtilis perſecutio, non minus, quam ſi Prælati� in viã eſſet & fugeret. Ita Alterio cap. 4. col. 5. qui id pluribus probat, licet non cuncta convincat.
- Patet etiam cum eodem Alterio contra Bonacinam cit. num. 6. Filiucium numer. 245. & Sayrum numer. 6. eum dici inſequi, & innodari, qui domum circuit hoſtili modo, & animo non ad inferendam corporalem læſionem, ſed tantum ad ignominia, dedecoreve aſſiciendum media illa actione. Nam hujusmodi impetuoſa, & violenta acceſſio ad domum habet omnes ex parte perſequentis conditiones hoſtilitatis. Subdola autem calumnias, & verba contumelioſa excluſivum a cenſura, non quia perſecutionis, & hoſtilitatis rationem habere nequeant, ſed quia non dicuntur injuriæ perſonales, ut ſupra explicatum eſt. Illud tamen crediderim probabile, non incurrere hos ita obſidentes domum, ſtatim ac incipiunt accedere animo prædicto, ſed poſtquam actualiter pervenerint, ſimulque conati fuerint offendere, aut id fecerint, ex quo dedecus & ignominia obſeſſi conſequitur.
- Diſtinguendum autem eſt inter eam injuriam realem, & inſultum in facto conſiſtentem ad inferendum dedecus, ſeu ignominiam ordinatum, ac inter verba contumelioſa, quæ ſimiliter in dedecus redundant. Aliqui enim, ut Duardus, & Bonacina utrumque confundentes ſupponunt Alterium, quem nos ſequimur, utrumque voſuiſſe ſub excommunicatione eſſe contentum, cum tamen ipſe Alterio col. 8. v. Itaque reſpondentes aperte dicat, verba contumelioſa non puniri cenſura & col. 6. v. quarta ratio, aſſerat puniri eum, qui Præſulem a domo, vel caſtro exire non permittit, etiamſi non agat, ut illum ſub cuſtodia retineat, ſed tantum, ut pudore, & verecundia afficiat.
- Inſecutio autem debet eſſe manifeſta, non quidem, ut neceſſarium ſit notam eſſe inſecuto, ut volunt Graffius, Filiucius, Sylveſter, Navarrus, D. Antoninus, Geminianus, Archidiaconus, Ancharanus, & Franchus ſupra relati, ſed ut excludatur latens, & ſubdola inſecutio, quæ fieret ſine aperto impetu, ac vi. Hæc enim, etiamſi feret ad læſionem inferendam ſi non ſequatur effectus, non inducit cenſuram, quia more hoſtium, & belli manifeſta vi debere injuriam fieri, ſignificatur verbo illo *hoſtiliter*. Et ita loquitur Sylveſter loc. citat. Duard. ea queſtion. 5. numer. 2. Bonacina d. numer. 6. & alii communiter. Nec tamen addidi, inſecutionem debere eſſe publicam, ut prædicti Auctores addunt, quia nullam video rationem, cur inſecutio, quæ ſit in privato, aut paucis inſpicientibus, non ſit ſubjicienda cenſuræ.
- Neque neceſſarium eſt, quod aliqua actualis læſio facta ipſo ſequatur, ſed ſufficit conatus. Ita Gloſ. in d. cap. felicitis v. inſecutionem, Ancharan. ibidem, Sylveſtr. loc. citat. Bonac. & Duard. ubi ſupra. Alter. d. cap. 4. col. 8. Ugolinus referens Decium, & Navarrum §. 1. Undè ſiquis Cardinalem, aut Episcopum perſequeus telum in eos torſerit, aut lapidem inſecerit, vel aliud ſimile conatus fuerit, irretitur, etiamſi non vulneraverit, aut percufferit, aut aliquid damni ſequutum fuerit. Ad hunc enim effectum principaliter videtur appoſita hæc ratio, ut includat eos, qui attentantes in perſecutione aliquam ex ſuperioribus actionibus nequiverint perpetrare. Undè non habet hic locum regula, quod lex excommunicans præteritum non punit conatum, ſed actiones conſuetas. Nam aperte conatus exprimitur, alioquin redundaret hæc actio, & conſequenter lex ſatis oſtendit ſuam intentionem. Præterquam quod hæc hoſtilis inſecutio non habet ſolam rationem conatus, ſed participat per ſe conditiones particularis actionis. Ille autem diceretur tantum fuiſſe conatus, nec innodaretur, qui paraſietarma, vel alia neceſſaria ad ſequendum, vel etiam iter ſuſcepiffet ad hunc finem, ſed tamen non perveniſſet ad Prælatum, realemque actum inſequendi illum, vel impotentia fuiſſet deterritus, ut per Ugolin. num. 4. & Alter. col. 9.
- Et quia in noſtra ſententia non eſt neceſſarius actualis motus ſeu curſus poſt inviſum Episcopum, conſequenter advertimus, non declinare cenſuram, qui ſine prævio curſu conaretur lædere, puta jaciens telum, vel lapidem, etiamſi ictus vel inanis fuerit, vel declinatus. Id quod tenentur admittere plerique etiam adverſa ſententiæ, qui tamen inſiciantur, eſſe locum excommunicationi, quando quis domui Episcopii aſſiſtit animo interficiendi, vel vulnerandi, ſi per occaſionem quamlibet dabitur facultas, ut tenet in ſpecie Ugolin. d. num. 4. citans ad id Gemin. in d. cap. felicitis. Cum ergo id fieri poſſit ſine fuga, & curſu, non erit detecta hujus excuſandus a cenſura, qui telum, aut quid ſimile ſine alia prævia inſecutione, contorquet, dummodò interſit aperta vis, & non tantum ſubdolum quid, & occultum, ut ſupra dictum eſt.
- Ille verò non eſt cenſendus innodari, qui ſine animo directè ipſos offendendi, ſed aliundè inductus, obſideret Caſtrum, vel locum, in quo detineretur Episcopus ad Caſtro potiendum, Alterioſ, Duardus & Bonacina punt. 3. numer. 4. Et quidem ſi bellum, vel obſeſſio ſit juſta, nullum dubium eſſe poteſt; quia præter voluntatem vis redundat in Episcopum, nec cenſetur canon jus ſuum ab aliquo auferre. Lis eſt aliqua, quando bellum eſſet injultum. Qui affirmant excommunicationi eſſe locum, ſuadentur, quia illicita eſt hæc vis, ſicuti illicita res, cui datur opera. Qui negant, moventur ex eo, quod anti-

animus offendendi Episcopum desideratur. Utraque sententia probabilis est. Ego tamen cenfeo, quod animus, si non formalis virtualis esse possit.

19 Videtur etiam & ille excusandus, qui insequeretur non ad realiter offendendum, sed tantum ad incutiendum timorem, vel verbis contumeliosis afficiendum, dummodò non sit expressus animus in cogendo ad fugam, aut conviciorum prolatione ignominiam, & dedecus afferendi, ut supra dictum est. Quia læsio honoris attenditur, quando personaliter lædens facit insultum. Undè aliud est simpliciter verba contumeliosa proferre, aliud eò animo, & circumstantiis, quo manifestum dedecus inferatur, & hoc quidem videtur censuræ subijci, illud autem minimè. Si quis tamen persequendo ad incutiendum timorem esset proxima causa alicujus alterius inhibitiæ actionis, puta mortis, ut si quis exploderet manuale tormentum ad timorem, Episcopus autem improvviso timore correptus exanimaretur, tunc induceretur censura, ut probabile videtur. Quia tenebatur, præcavere periculum, in quod illicito opere incidit. Undè est vera causa mortis, ut in simili docet Bonac. to. 3. disp. 2. q. 3. pun. 6. sect. 1. §. 2. n. 13.

20 Minusque est necessarium, ut aliqui volunt, & præcipuè Duard. loc. cit. ex Germano in dict. cap. felcis, quod in insequente sit animus graviter offendendi, & tanquam capitale hostem. Hostium enim, inquit, esse persequi capitaliter. Et ratio, cur id non admittimus, est, quia videtur nimia verborum restrictio, si Bulla ab iis tantum insecutoribus protegat, qui ad instar hostium ad mortem expetunt, cum aliunde etiam simpliciter percipientes innodet. Nobiscum Sayrus num. 7. & fortè nullus discrepat, si capitale odium, & hostile dicamus, non esse illud solum, quod ad mortem expetit, sed etiam ad alias injurias. Nam ipse Duardus fatetur disertè, eum incurrere, qui animo tantum percipiendi insequitur.

21 An autem protegatur hoc Canone etiam familia Episcoporum, affirmat Alter. ubi supra col. 4. Ego nego, nisi fortè ad effectum familiæ commodius lædendæ, ipse Episcopus hostiliter haberetur.

CONSULTATIO XL.

An committens homicidium, vel mutilationem in viridario Conventus, vel Hospitalis, aliisque in locis, Ecclesiæ adherentibus, gaudeat immunitate?

1 Jure asylosum gaudere Monasteria certum est, utrum autoritate privilegiorum omnibus Ecclesiis concessorum, an ex speciali quandoque gratia, dubitatur. Non nescio quidem Monasteria cum aliis Ecclesiis, & locis piis pari jure censerentur, ut patet ex nov. 120. Immodò expressè Monasteria nominantur in jure canonico, & in canon. quisquis 17. quest. 4. ubi dicitur: Si qui Monasteria, & loca Deo dicata, & Ecclesias infringunt, & deposita, vel alia quælibet exinde abstrahunt, damnium novies componant, & Immunitatem tripliciter, & velut sacrilegi canonice sententiæ subigantur, & notat Archid. in canon. diffinivit. num. 1. v. in loco sancto ead. c. & q. ubi dicit nec de hospitali, nec de domo religiosa quem extrahi deberet, ut docent Jo: de Visch. de immun. Eccles. num. 48. Doctores, quos citant, & sequuntur Sanchez de matr. l. 9. disp. 15. numer. 32. & Farinac. in append. de immun. c. 17. num. 268. Palas tom. 2. tr. 11. disp. un. pun. 6. n. 18. Peregr. de imm. cap. 4. num. 58. Raphael. de la Torre tom. 2. in 2. 2. D. Thom. q. 99. art. 7. disp. 7. Navar. cap. 27. n. 17. Correa in relat. de immun. p. 2. n. 2. & seq. Portell. in dub. Regul. v. Ecclesie, immunitas, Lezana in sum. eod. v. n. 3. Bonac. tom. 2. disp. 3. q. 7. pun. 4. n. 10. Rodriq. tom. 2. q. regul. 75. ar. 2. Villal. in sum. to. 2. tr. 39. diff. 5. num. 6. Diana p. 6. tr. 2. resol. 6. del Bene de im. c. 16. dub. 9. sect. 11. a. n. 1. Qui id extendunt etiam ad Grancias Religiosorum, id est ad parvas domos Religiosorum, quæ sunt veluti spatia ipsorum, & membra Monasterii, quæ subduntur potestati, & jurisdictioni Superioris Monasterii, cujus sunt Granciae, quamvis contrarium sentiat Trullench. tom. 1. lib. 1. c. 11. dub. 1. num. 6. ego tamen cenfeo quoad dictas Grancias gaudere, si sit locus sacer, sive religiosus, hoc est, si in eis adsit Capella, in qua publicè missa celebratur. Atque ita decernitur in Constitutione 7. Gregorii XIV. §. 2. his verbis: Ab Ecclesiis, Monasteriis, sacellis, domibus regularibus, locisve sacris, aut religiosis.

2 Et licet aliqui querantur, res venum exponi prohibitas, in Monasteriis detineri, & si emptor reperiatur, indè peti solere; quod quid aliud, ajunt, est, quam immunitatibus, atque privilegiis suis ad malitiam abuti?

sub pietatis velo auctoritatem Magistratus politici eludere, & subditos ad inobedientiam, atque rebellionem animare? Meminerint tales illius dicti Quintiliani: dum proximos existimat transfugis, a quibus transfuga recipiuntur, hoc natura similes esse ait, facere scelus, & probare. Audiant Marcianum Jurisconsultum in l. 1. ff. de rapt. Pessimum genus est receptarum, sine quibus nemo latere diù potest, & præcipitur, ut perinde puniantur atque latrones, in pari causa habendi sunt, quia cum apprehendere latrones possent; pecunia accepta, vel subreptorem parte, dimiserunt. Quadrat hoc disticon nescio cujus Poetæ.

Quot monachorum ædes olim, tot asyla fuerunt.
Ipsi nunc sylan incipiunt monachi.

Hæc tamen non loci sacri, aut religiosi, sed hominum improborum sunt, & abusus immunitatis, quem nos non tuemur, si fortè detur; quod non credimus. Quare impiè hoc dicitur.

Hospitale etiam gaudere immunitate habetur ex Glos. in l. 17. §. 12. ff. de ed. edict. Panorm. inc. Cum Eccles. nu. 5. de immun. Eccles. Parlador. lib. 1. rer. quotid. cap. 3. quo de decimis agit, laudans Lasartem in tractatione illius quæstionis. Sanè pari cum Ecclesiis jure censerentur Xenodochia, Orphanotrophia, Gerontocomia, Ptochotrophia, Nofocomia, Brephotrophia, quæ vulgò Hospitalia audiunt, manifestum est ex leg. 12. leg. 13. leg. 15. leg. 17. leg. 19. leg. 22. C. de sacror. Eccles. Et tradunt Abb. in can. Ecclesie num. 6. de immun. Eccles. Archid. in dict. canon. diffinivit. num. 1. per auth. de Eccles. tit. in princip. & §. ad hoc. Quod tamen intelligendum est, si autoritate Episcopi sit constructum, alias secus, ut notat Innoc. in eap. cum inter dilectos num. 4. de donat. Abb. in d. cap. Eccles. num. 7. & in cap. ult. num. 4. de censib. Jo: de Visch. d. num. 48. Fagnan. in dict. cap. Eccles. num. 27. Decian. lib. 6. cap. 25. num. 18. Sylvest. v. immunitas 3. num. 1. Navar. d. cap. 25. num. 17. & 18. Lezan. eodem vers. num. 2. Tusch. vers. Ecclesia concl. 10. num. 2. Scott. Theor. 385. Raph. de la Tor. dict. tom. 2. in 2. 2. quæst. 99. ar. 3. Layman lib. 4. tr. 9. cap. 5. num. 3. Palas tom. 2. tr. 11. disp. un. pun. 6. num. 17. Farinac. q. 28. num. 36. & seq. & in app. num. 285. & 266. Sa'yr. lib. 3. de cens. c. 29. num. 16. Gambacurt. de immun. lib. 4. c. 4. Filliuc. tr. 15. cap. 6. q. 5. num. 150. Mar. Ital. lib. 1. c. 4. §. 8. Covar. lib. 2. var. resol. c. 20. num. 4. Suar. lib. 3. de relig. tom. 3. c. 9. n. 3. & 9. Sanchez dict. lib. 9. disp. 15. n. 39. & in opusc. tom. 2. lib. 6. c. 1. dub. 7. n. 2. Megal. in 3. p. lib. 4. conf. 2. q. 2. num. 37. Villalob. in sum. tom. 2. tr. 39. dif. 5. num. 2. Sperl. dec. 55. num. 19. Ciarlin. discept. for. cap. 116. num. 7. Diana d. p. 6. tr. 1. resol. 6. Persic. de offic. Sacerd. lib. 1. c. 9. dub. 11. nu. 97. Peregr. de immun. c. 4. num. 69. ubi ex Paulo de Castro conf. 458. lib. 2. & ex Tuscho satis probabiliter subdit, id verum esse, etiamsi in hospitali autoritate Episcopi erecto altare non sit, nec campanile, neque Ecclesia, si tamen ex aliis signis colligitur, autoritate Episcopi esse erectum, ut si institutum sit sub nomine alicujus Sancti, & visitetur ab Episcopo, del Bene d. dub. 9. sect. 10.

At verò, an Hospitalia, vel Oratoria in dubio censentur publica, atque adeò gaudeant immunitate, vel privata, cum non appareat, an autoritate Episcopi sint constructa, si ibi est campana elevata, quæ publicè pulsatur, signum est ea esse publica, & Episcopo subjecta, & idem dicitur, si ibi celebratur. Sunt enim ista signa loci publici, arg. can. unicuique, & can. seq. de consecr. dict. 1. & notat Archid. in canon. nemo num. 3. ead. dict. & plenius idem Abb. in dict. canon. inter dilectos num. 1. & latè consuluit Feder. de Sen. conf. 130. Et advertendum, quod actus solius celebrationis missæ necessariè non concludit, locum esse publicum, ut probat textus in cap. ult. de censib. ubi dicitur in Oratoriis privatis interdum celebrari, & sic non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, cap. 2. de translat. Episcop. & l. neque natales Cod. de prob. Quod notandum ait Abb. in dict. cap. ult. num. 1. Tunc ergo celebratio Missæ signum est loci publici, & sacri, si actus celebrationis sit publicus, ita ut omnes indifferenter admittantur, prout intelligunt Archid. in dict. Can. Nemo num. 3. & declarant Butr. in d. cap. ult. in 3. notab. & Abb. num. 1. de censib. & nos alibi, & Sac. Congregatio super Episcopis declaravit in Januensi 7. Junii 1605. quod in dubio censetur Oratorium publicum autoritate Episcopi constructum, si publicè campanam habeat, aut si publicè, & in quibusvis anni solemnitatibus in eo celebretur. Nam in altari Oratorii privati solet ex privilegio Apostolico concedi celebratio missæ, exceptis solemnioribus festis, nempe Natali Domini, Epiphania, Paschate, Pentecoste, Annunciatione, & Assumptione B. Virginis, festo Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & omnium Sanctorum, eadem S. Congregatio super Episcop. 17. Novem-

Novembris 1607. & hoc modo intelligenda est declaratio S. Congregationis immunitatis, qua declaravit, hospitale uti Ecclesiasticum, hoc est, erectum auctoritate Episcopi, gaudet immunitate Ecclesiastica, 8. Aprilis 1631. in Civitatis Castellanae.

- 5 Atque adeo gaudere quoque eorum hortos, certum etiam est ex constitutione Theodosii, & Valentini Imp. in l. 3. C. de his, qui ad Eccles. confu. ibi: *Ut inter templa, quod parietum descripsimus cinctu, & post loca publica, & januas primas Ecclesiae, quicquid fuerit interjacentes sive in cellulis, sive in domibus, hortulis, balneis, arcibus, atque porticibus confugas interioris templi vice tutantur; & in casu homicidii commisi, vel in offio, vel in scalis, vel in alio quovis loco Ecclesiae adherent, communiter affirmant Merlin. Pignatell. controuv. for. 55. num. 25. & seqq. cent. 2. Carol. Marant. resp. 36. a num. 1. de Marin. quotid. resol. c. 170. n. 12. Diana p. 1. tr. 1. resol. 7. Viscont. in addit. ad Franc. dec. 704. Ricc. dec. 250. num. 1. p. 3. Maltril. dec. 22. a num. 5. lib. 1. Sperel. dec. 60. signatè n. 14. lib. 1. & nos alibi, & declaravit saepius S. Congregatio Immunitatis apud Marantam in fine resp. 45. tom. 2. & in Barenfi die 8. Junii 1638. per haec verba. *Viridarium Ecclesiae gaudet immunitate Ecclesiastica. Quod etiam sequuta sunt alia totius Orbis Tribunalia, praesertim Regni Neapolitani, & Siculi, ut testantur idem Merlinus, qui plurimas resolutiones recenset d. controuv. 55. num. 31. & seqq. Marant. d. resp. 36. num. 16. & ref. 46. num. item 16. de Marin. loc. cit. lib. 1. cap. 170. num. 11. Viscont. ad dec. Franc. 709. Thor. in compend. dec. p. 1. v. Immunitas. Ricc. dec. 250. sub init. lib. 3. Maltril. d. dec. 22. num. 5. in fine lib. 1. male reclamante Sarpo de jur. asyl. cap. 4. & Barbof. de jur. Eccles. lib. 2. cap. 3. numer. 73.**
- 6 Ratio desumitur ex Constitutione Gregoriana de immunitate Eccles. quae expressè loquitur de occidente, vel mutilante in Ecclesiis, vel Coemeteriis. Homicidium autem, vel mutilatio commissæ in viridario Ecclesiae propinquo, non dicitur commissæ in Ecclesia, cum dictio in denotet intrinsicam; & restringatur ad homicidium, vel mutilationem intus Ecclesiam patratam, ut comprobatur Bero. conf. 177. num. 16. cum pluribus seq. vol. 3. Marant. dist. resp. 36. num. 5. & resp. 45. num. 12. Mar. Ital. de immunit. lib. 1. c. 4. num. 20. Sperel. d. decis. 60. num. 9. lib. 1. & Maltril. dec. 22. num. 9. Et, ut clarior restrictionem ostenderet, addidit aliam dictionem restrictivam nempe *ipsis*, ibi: *in ipsis Ecclesiis*. Quod etiam advertunt Marant. dist. resp. 36. num. 8. & resp. 4. num. 13. num. 2. Sperel. dist. dec. 60. num. 11. lib. 1. & Ricc. d. dec. 250. p. 3.
- 7 Neque obstant Doctores affirmantes, etiam viridaria, claustra, alias partes, & Ecclesiis adherentes, in materia immunitatis Ecclesiae comprehendendi. Nam loquuntur in casu, in quo agitur de favore immunitatis, non autem de excludenda immunitate, & sic de materia poenali, & odiosa, ut distinguunt Bellet disq. Cler. p. 1. §. 2. num. 34. Marant. resp. 35. num. 20. tom. 2. Sperel. d. dec. 60. n. 27. & Maltril. ea dec. 22. n. 7. lib. 1. At ego percipere non possum, cur viridarium, cella vinaria, & alia loca hujusmodi, quae adherent Ecclesiae, debeant esse magis privilegiata, quam ipsa Ecclesia: quod si sunt Ecclesiae accessoria, dum committens in illa, quae principalis est, homicidium, vel mutilationem, non gaudet, multo minus gaudere debent accessoria, quae ob reverentiam Ecclesiae principali debitam, immunitate gaudent. Ducor tamen magis auctoritate Doctorum, quam ratione ad sequendum hanc opinionem, in qua declarationem Pontificiam desidero.
- 8 Minus obstat, si dicatur pro excludenda immunitate esse in Viridario Coemeterium, quod excipit homicidium, & mutilationem; quoniam haec qualitas super qua fundatur exclusio immunitatis, a parte opponente probari debet, ut rimat Chartar. decis. crim. 46. n. 56. ac ita ut non sufficiant praesumptiones, & conjecturae, sed plenissimè ac omnino concludenter probanda est, ut per Farinac. conf. 76. num. 3. & seqq. lib. 1. & conf. 168. a num. 1. lib. 2. & de immunit. cap. 22. num. 374. Vermigliol. conf. 105. num. 1. Mar. Ital. de immunit. lib. 1. cap. 6. §. 1. num. 8. & seqq. Quae probatio desumi non potest ex processu Judicis saecularis, sed ex solo processu Judicis Ecclesiastici competentis, ut in specie comprobant Vermigliol. dist. conf. 105. num. 3. Farinac. d. conf. 67. num. 1. & 2. lib. 1. & conf. 158. num. 26. & seqq. ac de immunit. Eccl. n. 367. & seqq. Mar. Ital. de immunit. lib. 5. c. 6. §. 1. num. 76.
- 9 Ut autem probetur, quod in Viridario sit Coemeterium, debet constare, quod fuerit deputatum, sive benedictum auctoritate Episcopi ad sepeliendum mortuos, Sperel. dec. 62. num. 13. quod adsint Crux marmorea,

vel lignea, vas aquae benedictae cum asperorio, & alia requisita a Synodis, ut per Mar. Ital. de immunit. lib. 1. cap. 4. §. 7. num. 33.

Etque magis gaudent viridarium, atrium, scalae, & alia generis hujusmodi, si homicidium, vel mutilatio ex pura, & subita rixa sequatur, in quo casu etiam si id eveniat in ipsa Ecclesia, occidens, vel mutilans gaudet, ut communiter tenent Doctores, nominatim Vermigliol. conf. 103. nu. 5. & conf. 104. nu. 9. Merlin. Pignatell. dist. 55. num. 31. & seq. tom. 2. Gutier. pract. quest. 1. lib. 3. numer. 20. Azeved. lib. 1. tit. 2. leg. 3. n. 26. tom. 1. Farin. de immunit. c. 16. nu. 238. & 240. Dian. d. p. 1. tract. 1. resol. 11. & p. 4. ref. 107. & p. 6. tr. 2. resol. 7. Cartar. dec. crim. 74. num. 12. Tulch. v. Ecclesia concl. 11. num. 13. & 14. Azor. p. 2. lib. 9. c. 9. q. 9. Sesse dec. 141. num. 8. Navar. in sum. Bullar. tit. de immunit. num. 58. Zambel. in report. mor. v. Ecclesia quod ejus immunit. num. 13. Sperel. dec. 59. num. 36. Mar. Ital. de immunit. dist. lib. 1. cap. 5. §. 3. nu. 5. & seqq. Moventur ex cap. inter alia de immunit. Ecclesiae. Ratio vera est, quia in hoc casu provocatus in rixa, si per modum defensionis cum moderamine inculpatae tutelae occiderit, vel mutilaverit, non delinquit, cum de jure naturae vim vi repellere liceat; quod est contra Abb. in dist. cap. inter alia, Covar. lib. 2. var. cap. 20. num. 15. Navar. cap. 25. num. 20. Suar. de relig. lib. 3. cap. 11. num. 6. in fin. Clar. pr. §. fin. quest. 30. Farinac. de carcer. quest. 28. num. 54. Laym. lib. 4. tract. 9. num. 6. Peregr. de immunit. cap. 6. numer. 15. Gambacurt. lib. 5. cap. 23. Decian. lib. 6. cap. 28. nu. 5. Germon. de sacram. immunit. lib. 3. capit. 16. numer. 79. Bonac. disp. 5. quest. de immunit. 7. §. 4. num. 7. & Cutel. de immunit. Eccl. lib. 1. quest. 11.

Præcipue si rixa capta fuerit longè ab Ecclesia, aut in viridario, scalis, &c. & mors sequuta in Ecclesia. Ac praesertim si quis non occiderit, neque mutilaverit, sed tantum fuerit socius occidentis, vel mutilantis, cum dicta Constitutio Gregoriana privet dumtaxat occidentem, & mutilantem, ut in specie tradit Gambacurt. de immunit. lib. 5. cap. 33. num. 14.

CONSULTATIO XLI.

An ob penuriam Ministrorum, quia haberi non possunt feria 5. Cenae Domini pro consecrandis Oleis eo die, concedi possit facultas illa consecrandi Dominica in albis, vel alio die commodiori? Ubi quinam sint ritus, qui a recta fidei regula discrepant, ita ut tollerari non possint, plura disquiruntur, discutunturque?

Fabianus Martyr; & Pontifex Epist. 2. quae habetur in can. literis de consecr. dist. 3. severè scribit Episcopis Orientalibus in haec verba: *Literis vestris invenimus, quosdam Religionis vestrae Episcopos a vestro, nostroque ordine discrepare, & non per singulos annos in Cena Domini Christum conficere. Errant verò, qui talia excogitant, & mente vesana potius quam recta sentientes hoc facere audent. Sicut enim ipsius diei solemnitas per singulos annos est celebranda, ita ipsius Christum sancti confectio per singulos annos est agenda, & de anno in annum renovanda, & fidelibus est tradenda. Quia novum Sacramentum est, & per singulos annos in jam dicta die innovandum, & vetus in sanctis Ecclesiis est cremandum. Aditque: ista a sanctis Apostolis, & a successoribus eorum accepimus, vobisque tenenda mandamus.*

Ex hac constitutione disertè constitutum est, singulis annis Christum confectioem instaurandam, & renovandam in die Cenae Domini, vetusque Christum cremandum. Idque Romanam, Antiochenam, Jerusalemitanam, Ephesinam Ecclesias a temporibus Apostolorum custodire; quodque consecratio Christum fieri debeat in die Cenae Domini, Missam celebrando, habetur ex c. Te referente de celebr. Missar. Vel quia, ut ait S. Eligius Novionensis Episcopus homil. 8. in die Cenae Domini ad Cler. & pleb. Eodem denique die Cenae Domini proinde Sanctum Christum conficitur, quia ante biduum Paschae Maria caput Domini, ac pedes unguento perfudit, sicut perhibetur, vel quia, ut inquit idem Fabianus loco citato in illa die Dominus Jesus postquam cenavit cum discipulis suis, & lavit eorum pedes, sicut a Sanctis Apostolis Praedecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt, Christum conficere docuit. Quare Suarez disp. 32. sect. 2. in 3. p. D. Thom. q. 72. art. 2. videtur sentire, hunc ritum pertinere ad substantiam hujus Sacramenti.

Atque hinc Episcopis Clerum perpauca habentibus, praesertim in partibus infidelium existentibus, concedi solet, ut sacra Olea feria quinta in Cena Domini consecraret, ut possint cum minori numero assistentium. Extra verò diem

diem Cœnæ non invenio concessum a Sac. Congregatione de propaganda fide, nisi semel Archiepiscopo Antiocheno 2. Augusti 1625. idque sub conditione, si Sanctissimo placuerit.

4 Petente verò Episcopo Tinenfi facultatem consecrandi Oleum in die Cœnæ Domini cum Sacerdotibus Diaconis, & Subdiaconis, quos poterit habere, attenta penuria Ministrorum Ecclesiasticorum, eadem S. Congregatio de propaganda fide censuit posse dispensari, sicut factum est cum aliis Episcopis 4. Februarii 1625. Idemque obtinuerat tempore Clementis VIII. Congregatione super Episcop. 7. Novembris 1601.

5 Quare censeo in præsentī casu dispensandum potius esse, ut oleum conficiatur cum eo tantum ministrorum numero, qui haberi poterit, quàm ut conficiatur extra diem Cœnæ Domini. Nec suffragatur consuetudo illud conficiendi in Dominica in Albis, quia a Fabiano, ubi supra, vocatur error.

6 Et nihilominus, quoniam Suarez loco allegato intelligit Sacramenti Chriftatis institutionem potius inchoatam, quàm perfectam esse in nocte Cœnæ, seu in futurum potius traditam per instructionem, quàm de præsentī per facultatem, & efficaciam datam; nam soli Episcopi habent potestatem administrandi hoc Sacramentum. Apostoli autem, licet in nocte Cœnæ fuerint ordinati Sacerdotes, non tamen Episcopi, ut probabilius creditur, usque ad Chrifti resolutionem, & ideo in nocte Cœnæ non fuit hoc Sacramentum in eo statu constitutum, in quo posset & administrari, & recipi, & hac ratione dicit, non fuisse tunc plenè institutum, sed quando Joan. 20. Chriftus dixit Apostolis, *Accipe Spiritum Sanctum, &c.* quatenus tunc Chriftus fecit Episcopos suos Apostolos, atque dedit illis potestatem conficiendi hoc Sacramentum, inposita instructione præcepti, & promissione, quæ prius in nocte Cœnæ eisdem tradiderat.

7 Ac quoniam Apostolorum instituta, decreta, & ritus non iidem fuere apud omnes. Nam licet Apostolorum sanctiones aliquæ hinc fuerint editæ, ut ab omnibus Chrifti fidelibus pariter servarentur, ut puta symbolum Apostolicum; aliæ tamen pro ratione loci, & temporis sic ab illis sunt statutæ, ut non omnes iidem legibus, ac ritibus adstringi voluerunt, quos alicujus privatæ causæ occasione cæteris locis præscripserint, ut de Idolothytis, de quibus Apostoli, & cum ipsis Paulus, diversa dederunt præcepta Syriæ, ac Ciliciæ populis, ut constat *Act. 15. & 16.* diversa verò Paulus Corinthiis, ut patet *1. Corinth. 8.* Neque vel in minimo lædi fidem variis Ecclesiarum consuetudinibus Sancti Patres tradiderunt, in primis S. Augustinus ad Januar. *Epist. 118.* *Hæc est commendata regula, ut faciat unusquisque, quod in ea Ecclesia, in qua reperitur, invenit.* Et ad eundem *Epist. 119.* *miror sanè, quod ita volueris, ut de his, quæ variè per diversa loca observantur, tibi aliqua conscriberem, cum & non sit necessarium, & una in his saluberrima regula retinenda sit, ut quæ non sunt contra fidem, neque contra bonos mores, & habent aliquid ad exhortationem vitæ melioris, ubicumque institui videmus, vel instituta cognoscimus, non solum non improbemus, sed etiam laudanda, & imitanda sequeamur, si quorum infirmitas non ita impedit, ut amplius detrimentum sit.* Gregorius *lib. primo Epist. 4.* item hæc ad Leandrum Episcopum Hispanensem in eandem sententiam scribit: *In una fide nihil officit Sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa.*

8 Quare licet apud Græcos, & Orientalium nationes plures sint ritus, atque diversi inter Cophtos, Syros, Maronitas, Æthiopes, Armenos, atque inter Christianos alios, quos prudenter ratione diversarum gentium Apostoli instituerunt, non ob id Religio Christiana læditur, si diversi ritus in Oriente, atque in Occidente retineantur. Circundata est enim Ecclesia Dei mira varietate, quæ potius ejus pulchritudinem ornat, & auget, quàm orthodoxæ fidei contrarietur. Hinc mos est Catholicæ Ecclesiæ ab Apostolorum tempore inductus, ut unaquæque Provincia servet ea, quæ a suis Apostolis, & a legitimis successoribus accepit, ut proinde admoneat D. Hieronymus *Epist. 28. ad fin.* traditiones Ecclesiasticas præsertim, quæ fidei non officiant, ita esse observandas, qualiter a majoribus traditæ essent, & aliorum consuetudinem contrario more non subverti, addens: *Ita unaquæque provincia abundet in suo sensu, ut præcepta majorum leges Apostolicas arbitretur.* Undè rectè continevit Ecclesia ritus Hæreticorum, Schismaticorum, aut etiam Gentilium tolerare, qui cum ratione, aut fide divina non pugnant.

9 Nec solum Ecclesias, quos a diversis Apostolis, ritus, moresque imbibant, retinuisse comperimus, sed

etiam quæ apud Gentes superstitioso cultu impiè agebantur, eadem expiata sacro ritu ad pietatem transtulisse. Inter alios Gregorius Thaumaturgus, ut auctor est Gregorius Nyssenus *orat. de ejus vit.* Gentilium ferias superstitionibus cumulas in festa, ac celebritates Sanctorum Martyrum commutavit. In eodemque sensu Theodoretus de Gentilium feriis in honorem Martyrum piè, sanctèque translatis multa differit.

10 Qui verò sint ritus, qui a recta fidei regula discrepant, vel a ratione dissentiant tam in Schismaticis, si ve hæreticis, quàm in aliis infidelibus, etiam Ethnicis, non facile erit unicuique discernere. Et ut rei ita gravi, & difficili lucem aliquam afferamus, oportebit speciatim præcepta aliqua tradere, si ve talia demonstrare principia, quibus apertè dignosci possit, qui ritus cum naturali ratione, aut fide divina non conveniant, aut qui ab his dissentiant, ac proinde qui tolerandi, qui verò omnino rejiciendi, & extirpandi sint.

11 Ea igitur est potissimum pro ritibus discernendis regula, ut quando id commodè fieri potest, Apostolica sedes consulatur, maximè si subsit justa, & rationabilis dubitandi occasio. Si tamen Romanus Pontifex non ita facile adiri possit, tunc ex sequentibus capitibus de rituum puritate tam inter Ethnicos, quàm inter Schismaticos ad Ecclesiam venientes erit judicandum.

12 Si ille ritus nationibus aliis, si ve Ecclesiis, quæ communionem retinent cum Catholica Ecclesia, sit ab eadem permissus.

13 Si ritus ille non pugnet cum naturali, & recta ratione præferens inhumanitatem, (qualis erat olim Romanorum, quo damnatos feris objiciebant) inhonestatem, ut totius corporis nuditas, vel si alii actus inhonesti, & turpes, etiam inter conjuges publicè fierent. Ac demum ea omnia, quæ humanæ vitæ politiam offendunt, abolenda, & exterminanda sunt, & cogendi Barbari, ut non belluino, sed humano more vivant.

14 Ritus omnes instituti ad protestandum aliquod dogma fidei contrarium, omnino sunt delendi; ita Armeni, ut profiteantur Dioscori errorem inam tantum naturam in Chrifto asserentis, cum celebrant, vino aquam non immiscent. Et idem etiam censendum erit de quocumque alio signo, si ve nomine cujuslibet erroris protestativo, ut Monophysitæ, cognomen, de quo hæretici olim gloriabantur, ut etiam nomine ipso unius in Chrifto naturæ post unionem assertores, viderentur, ut refert Præteolus verbo *Monophysitæ*, quo etiam de Monothelitis asserit, hanc eos sibi appellationem usurpasse ab una tantum voluntate, & actione Divina, quam ipsi Chrifto temerè tribuebant. Nec solum cognomina, a re ipsa, si ve a dogmate hæretico derivata iuppimenda sunt sed etiam ea omnia, quæ ab Hæresiarchis, quorum se profiterent sectatores, descenderunt; sicut & Jacobitarum, & Severianorum, aliorumque similium, qui a Jacobo, & Severo hæretico denominationem acceperunt; quare cum multi ex Nestorianis Catholicæ Ecclesiæ adjungantur, anathematizatis Nestorii nomine, & erroribus, Chaldæi Orientales appellati sunt.

15 Ritus omnes, & Legalia veteris legis, si eo fine retineantur, ut lex vetus observetur, omnino damnanda sunt; nam de fide est, omnia veteris Testamenti Legalia, & cæremonias post Evangelii promulgationem omnino extincta esse, & non solum mortua, sed, & observantibus fore mortifera, ut definitum est in Concilio Florentino. Dixi si eo fine Legalia retineantur, ut lex vetus observetur, quia licet hac ratione damnata sit Legalium observatio, tamen si non eo fine, & respectu observentur, sed tantum materialiter, ut dici solet, licita est, & permissa aliquorum veteris testamenti Legalium, non ut Legalia sunt, observatio, Ex his fit olim, apud Orientis Ecclesias non immeritò fuisse in usu ritum Sabbathum observandi, & hodie etiam apud Græcos, & Ruthenos illicitum reputatur Sabbatho, ac Dominico die jejunare; quod apertè colligitur ex Epistola D. Ignatii ad *Philippenses*, & ex Concilio Gangrensi, atque Apostolorum canonibus. Ille tamen ritus, vel observandi Sabbathum, vel non jejunandi in Orientali Ecclesia inductus est ob hæreticos Simoniacos in Oriente ortos, qui mundam, a cujus creatione Deus Sabbatho requievit, opus ejus esse negabant. Tum quia divinitus afflati Apostoli prænoscebant futuros quoque hæreticos in Oriente Manichæos, Eustachianos, Marchionistas, Lampetianos, & Messalianos, qui in Paphlagonia apparuerant, qui quidem Sabbatho simulatè jejunabant in contumeliam resurrectionis Chrifti, cui resurrectioni a vesperè Sabbati, ut ait Magnus Leo Pontifex in *Epist. 81. cap. 1.* initium constat adscribi. Porrò quia in Occidente eadem causa non erat, nec illa hæresis vivebat, prohibitum non est, quin ipsa die Sabbathi alium

ad finem jejunare, laborare, sive a carnibus abstinere cum laude possent. Videndus Turrianus *lib. 7. in Canon. Apostel. & Baronius tom. primo Annal. ad an. Christi 57.*

- 16 Hodie verò ritus colendi Sabbathum tanquam diem festum manet apud Abyssinos, apud Græcos, & alios Orientales, licet Sabbathum non observent, in eo tamen, sicut nec in Dominica die nefas ducunt jejunare.
- 17 Deinde apud Orientales Ecclesias mos est, & ritus consuetudine receptissimus, quem veluti præceptum strictissime observant, non ut a lege veteri dimanantem, sed ex Apostolorum decreto, quo ipsi ignorantia ducti existimant ad hanc etiam teneri observationem, non considerant id adversus idolorum cultores latum fuisse, qui immolatum, & idolothyum edebant, aut Calicem, quem Apostolus vocat Dæmoniorum, bibebant, fervandum autem esse sicut, & a Catholicis fervatur, decretum illud ubicumque inter gentes, quæ idola adorant, immolatitia sint. Porro eo decreto immolatitia non autem relicta fuisse prohibita gravissimi testes sunt Patres quamplurimi Orientalis Ecclesiæ. Quare hæc observatio nec Græcis, neque Ruthenis interdicitur.
- 18 Ritus, & consuetudines circa Sacramentorum administrationem examinandi sunt. Primum, an peccent in substantia, idest circa illa substantialia requisita ad conficiendum Sacramentum, scilicet materia, forma, ministro, intentione. Deinde an contraria sint præceptis Divinis, a Sacra Scriptura, vel a traditionibus Ecclesiæ emanatis circa eorum administrationem. Tunc enim similes ritus omnino erunt extirpandi; tolerandi verò si tantum præceptis, ac sanctionibus juris positivi, & Canonici prohibeantur; qui verò speciatim abrogandi, & qui permittendi, facilius constabit, si breviter per Sacramenta singula discurremus.
- 19 De Baptismo. Quod ad Baptismum attinet, Græci utuntur hac forma: *Baptizetur servus Christi, &c.* quæ approbata est ab Ecclesia Catholica in Concilio Florentino in unione Græcorum. Si tamen hac forma Græci schismatici utantur, existimantes formam apud nos usitam non esse validam, in hoc a Catholica, & Orthodoxa fide dissentiunt. Deinde ritus, qui apud Græcos etiam, & Ruthenos, aliasque nationes fervatur, ut Baptismus fiat integra corporis immersione, Baptismi substantiam non variat. Sive enim immergendo semel, aut bis, aut tantum capitis perfusione, ut in Occidentali Ecclesia, aut tantum aspersione baptizetur quis, parum interest, quia utrobique re idem est.
- 20 Apud Coptos ritus est praxi usurpatus, ut etiam ritum non habeant hoc Sacramentum, ne quidem in extrema necessitate, si ab alio, quam a Sacerdote conferatur, idque præcisè in Ecclesia, etiam si baptizandus periclitetur. Sed mos hic expressè pugnat cum decreto Concilii Florentini, ac cum Ecclesiæ antiqua traditione quibus cavetur hoc Sacramentum administrari posse a Laico, sive viro, sive fœmina tempore necessitatis, quamcumque Sectam illi profiteantur, sive Gentiles, Judæi, ut hæretici sint, modò habeant propositum faciendi, quod Ecclesia Catholica in administratione Baptismi facit, & utantur forma, & materia, qua ipsa Ecclesia utitur, quocumque loco, sive in Ecclesia, sive extra illam conferatur.
- 21 Mos est etiam apud ipsos, ut parvulis etiam in vitæ periculis existentibus, nulla ratione ante quadragesimum diem Baptismi Sacramentum conferatur. Imò & aliquando ad annum, & ultra soleat differri, qui etiam intolerabilis est. Quia præceptum Divinum suscipiendi, aut conferendi Baptismum maxime obligat necessitatis tempore, ac necessitate seclusa irrationabilis est consuetudo Baptismi tempus ultra annum, tam in pueris, quam in adultis prorogare; seclusa tamen necessitate, jure Divino non est præfixum tempus parvulorum Baptismo.
- 22 Coptorum quoque, & aliorum Orientalium mos est, statim a Baptismo parvulos chrismate, oleoque sancto ungere in fronte, in pectore, in juncturis, & in renibus; qui ritus laudabilis est, & antiqua Ecclesiæ cæremonia, ita tamen, ut non concedant Chrismatis usum esse de substantia Baptismi, ut falsò sentiunt Armeni apud Alphonsum a Castro *v. Baptismus*. Sine hujusmodi enim unctione consistit vera Baptismi ratio, ut constat Joan. 3. Illis verbis. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, &c.* Undè & usus Ecclesiæ obtinuit, ut in casu necessitatis Baptismus administraretur sine unctione, & absque aliis cæremoniis.
- 23 Pueris statim, ac sacro baptismate abluuntur, Eucharistia ferè apud Orientales omnes confertur; sed in hoc retinens antiquum Ecclesiæ usum approbatum a

Sac. Synodo Tridentina *sess. 21. cap. 2.* quod si existimant Eucharistiæ Sacramentum necessariò parvulis statim post Baptismum conferendum, turpiter errant contra prædictam Synodum Tridentinam, & idè in hac parte corrigendi, & instruendi erunt.

Jacobitæ, imò & alii ex Orientalibus ferro candenti figuram Crucis in fronte Baptizatis imprimunt. At si ipsi hoc ritu, & cæremonia loco aquæ in Baptismo utantur, ut refert Bernardus Luxeburgensis, existimantes verba illa Joannis Baptistæ apud Matth. *cap. 3. Ego baptizo vos in aqua, ille autem vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne*, accipienda esse de igne materiali, pessimè errant cum hæreticis Manichæis, & Seleucianis, ut auctor est D. Augustinus *lib. de hæres. cap. 59.* Si verò post abluitionem aquæ, ut post alia ad substantiam Baptismi requisita Baptizati Crucis imagine in fronte, ut omnibus constet de Religione, quam profitentur, sive alio honesto fine signentur, consuetudo potius laude, quam vituperio digna videtur.

Denique circa Baptismi ritus illud se offert memorandum apud Abyssinos, dum in festo Epiphaniæ, ut latius refert Franciscus Alvarezius, benedictò prius aquarum stagno, trina immersione tam mares, quam fœminæ præmissa forma Baptismi quotannis rebaptizantur. Qui ritus in usu est, ut Posselinus tradit in *Commentario de rebus Moscovitis*, ad Religionem spectandam apud Græcos Orientales. Error tamen hic, quantum conjici potest, a Novatianorum hæresi ortum habuit, qui falsò existimantes, non esse in Ecclesia potestatem reconciliandi lapsos, ut illi sine spe non remanerent, alterum Baptismum Abyssini admilere, ut ex eodem Alvarezio non obscurè colligitur.

At non desunt, qui Abyssinos excusandos credant, quia id non tam rebaptizandi gratia, quam in honorem Christi Domini Baptizatis faciunt. Ita Romæ interrogati aliqui ex Abyssinis ipsis responderunt.

Circumcidunt etiam pueros Baptismi tempore tam Abyssini, quam Copti; qua in re duo sunt examinanda. Primum, an Abyssini, & Copti servant Circumcisionem, ut Legalem, vel ut figuralem, quia neutro modo sine manifesta hæresi licet. An verò tantum materialiter hoc abutantur ritu. Secundum, an supposito, quod excusentur a culpa, an ratione circumstantiæ scandalii aliarum Ecclesiarum sit ab Ecclesia Romana tolerandus hujusmodi abusus.

Prima quæstio partim pendet a facto, nempe quo fine circumcidantur. Nam in hoc non est una sententia illorum Authorum, qui Abyssinæ gentis ritus, moreque referunt. Alii namque more Hebræorum affirmant circumcidi. Alii ob Christi imitationem. Alii denique, ut profiteantur se a Judaica prosapia originem ducere. Tamen quicquid sit de opinionum diversitate circa finem. Primum constituo, si Abyssini circumcisionem observent, ut Legalem, vel figuralem, eos errare cum hæreticis Ebionitis, qui temerè legem veterem cum nova observandam existimabant. Secundum deinde assero: Circumcisio, si ab Abyssinis non Religionis, sed honoris causa observetur, nempe ut profiteantur se a Davidica prosapia ducere originem, non ob id erunt damnandi; quia Circumcisio tantum materialiter utuntur. Undè optimè Gulielmus Reginaldus in *suo Calvino Turcismo lib. 2. cap. 9. Abyssini*, inquit, *Christianè quidem, & cum vera Christianorum fide infantes baptizant, & circumcidunt, nobilitatis antiquissima nullo meriti, aut Judaicæ fidei respectu. Quo posito nollem eos propter Circumcisionem magis damnare, quam si propter Medicinæ causam abstergerent a carne porcina, quam tamen lex Mosaica prohibebat.*

Solum ergo est difficultas, an si circumcidantur ad imitationem Christi Domini, sit licita Circumcisio? Cajetanus in *3. par. quæst. 37. art. 1.* tenet partem affirmativam, cui adhæret Medina *1. 2. quæst. 103.* Contrariam sententiam tenet Sotus *lib. 2. de justit. qu. 5. art. 4.* qui expressè hujus gentis de Circumcisione ritum damnat, & Sotum sequuntur Suarez in *3. par. d. qu. 37. art. 1.* & Valentia *1. 2. disp. 7. qu. 7. punct. 7.* ea potissimum ratione, quia Christus servavit Circumcisionem, ut Legalem, sed Abyssini servant Circumcisionem ad imitationem Christi. Igitur videntur fervare, ut Legalem; quod fieri non potest sine errore. Quæ sententia probabilior, & certior apparet, quam eruditè confirmat Valentia *loc. cit.*

Secunda difficultas est, an dato, quod circumcisio in sensu præfato in illis gentibus excusetur a culpa, an ob scandalum aliarum Ecclesiarum sit permittenda? Cajetanus in affirmativam partem manifestè inclinat, quamvis tandem, utpotè in re gravissima, Ecclesiæ judicium desideret his verbis: *Ego verò tam in hac difficultate, an*

- oporteat Ecclesiam Romanam in illis gentibus circumcissionem approbare, vel saltem permittere, libentius ipsam Ecclesiam, quam alios audirem Auctores. At ego censeo, quod hunc ritum, quantumvis ipsi non tam Religiosis, quam honoris causa facere contendant, ob aliarum tamen Ecclesiarum scandalum minimè tolerari debet.
- 31 De ritibus circa Confirmationis Sacramentum, aliqui ex Ecclesia Orientali simul cum Baptismo Sacramentum Confirmationis conferunt, ut de Abyssinis affirmat Zagizabus illius gentis Episcopus in libello, quem in Lusitana de fide, ac religione Abyssinorum edidit. Divus quoque Augustinus in *quest. nov. Test. qu. 42.* graviter queritur de corrupta Ægyptiorum, & Alexandrinorum consuetudine, quorum Sacerdotes audebant Confirmationis Sacramentum administrare. Sed nunc examinandi sunt ritus, qui Baptismi tempore adhibentur, an sufficiant ad conficiendum hoc Sacramentum.
- 32 Primum constans est apud Catholicos de fide tenenda sententia, ad Confirmationis Sacramentum de necessitate Sacramenti, saltem requiri, ut Chrisma sit ex oleo Olivarum, quod apud nos solum Episcopi Consecratione conficitur, quamvis non defuerint graves Auctores, qui etiam de necessitate Sacramenti, ut Balsamo esset admistum, requirerent. Quod verò oleum sit consecratum ab Episcopo, ut probabilis tenet opinio, non requiritur de necessitate Sacramenti.
- 33 Forma verò substantialis his verbis definitur. *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Ad formam etiam reducitur, quod confirmandus Chrismate in fronte signetur, quamvis Romanus Cathedricus hoc ad caeremonias extrinsecas, quasi de præcepto tantum necessarias, referre videatur.
- 34 Minister hujus Sacramenti Ordinarius est Episcopus, extraordinarius vero, & tempore necessitatis ex commissione tamen Summi Pontificis, est quilibet simplex Sacerdos. Ita colligitur ex Concilio Florentino, a quo etiam ex Summi Pontificis delegatione Chrisma potest consecrari.
- 35 Cætera verò, ut quod confirmandus manu in maxilla ab Episcopo cædatur, quod fiat hoc Sacramentum in die Pentecostes, caeremoniæ sunt, quæ non ad substantiam Sacramenti spectant.
- 36 His igitur stabilitis, facilè erit indicare, an ritus, qui post Baptismum celebratum interveniunt, sufficienter materiam, formam, & ministrum hujus Sacramenti saltem necessitate, quam vocamus Sacramenti, contineant, nam tunc non erit Sacramentum Confirmationis iterandum.
- 37 Ex quibus apertum fit, Sacramentum Confirmationis a Presbytero collatum, irritum esse; quare Gregorius XIII. Pontifex Maximus in quadam Synodo suo tempore apud Maronitas celebrata, ei, qui Synodo præsidebat, injunxit, ut qui in illis Regionibus a simplici Sacerdote erant confirmati, si vellent, possent iterum ab Episcopo chrisinari, si tamen scandalum timeretur, non oportere confirmationem reiterari, & si nullum esset Sacramentum, tamen cum non sit de necessitate salutis, ob scandalum securè præmittendum. Eamque Summus Pontifex reddit rationem, quia, & si Florentinum in unione Armenorum doceat, posse Presbyterum ex Papæ dispensatione confirmare, quod Ecclesiæ Calaritanæ concessit D. Gregorius *lib. 3. Registri ep. 26.* hanc tamen Apostolicam dispensationem non legitimus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, cui Maronitæ subsunt, collatam esse, idcirco a Presbytero Chrisma collatum irritum est.
- 38 De Sacramento Eucharistiæ, Jacobitæ, & aliæ nationes Orientales sæpè Eucharistiæ impuberibus, maxime altari ministrantibus, absque prævia confessione conferunt, qui ritus irrationabilis est, & non tolerandus in iis, qui conscientiam alicujus culpæ lethalis habent. Ita colligitur ex Tridentina Synodo *sess. 13. cap. 7. & 11.* Quare vera sententia Theologorum tenet, esse de jure divino præceptum confitendi ante Eucharistiæ sumptionem, nisi alias Sacerdoti celebranti desit copia confessoris, quo in casu tenetur conteri, & post celebrationem quamprimum confiteri.
- 39 Sunt & alii ritus circa Sanctissimæ Eucharistiæ ministerium in usu apud Orientales, qui si attentè considerentur, omnes ferè ab Apostolorum doctrina, vel traditione in illas emanarunt nationes.
- 40 In primis Ecclesiæ primitivæ usus de quotidiana communione usque adhuc in multis Orientalium servatur nationibus, quæ utinam æquè, & antiquam Christiano-

rum consuetudinem, & eorum circa hoc Sacramentum reverentiam, & fervorem imitarentur.

Deindè omnibus etiam laicis non solum apud Orientales, sed & apud Græcas nationes Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie confertur, quam fuisse olim in Ecclesiæ receptam consuetudinem luculenter docet Concilium Constantiense *sess. 13.* Et, quamvis similis ritus illis jamdiu permissus sit ab Ecclesia, in Ecclesia tamen Latina justissimis de causis laicis prohibitus est communicandi ritus sub utraque specie, quare nationes Orientales, quæ Eccl. Cat. manus, obedientiamque dederunt, pedentem arcendæ sunt a communione sub utraque specie, cum id tanti faciat Tridentina Synodus *sess. 21. c. 1.* Quod si id fieri nequeat, est hic ritus eis tolerandus, dummodò tamen credant in unaquaque specie integrum esse Corpus Christi. Verissimum namque est tantundem sub alterutra specie, atque sub utraque contineri; totus enim, & integer Christus sub panis specie, & sub quavis ipsius speciei parte. Totus item sub vini specie, & sub ejus partibus existit, ut definitur in Trident. Concilio *sess. 13. c. 3. & can. 3.*

Tertiò votus mos erat illius primitivæ Ecclesiæ, quo Christianis permittebatur Eucharistiæ propriis manibus acceptam, vel in Ecclesia statim sumere, aut illam domum asportare, sumptionemque in aliud tempus opportunum differre. Illud tamen erat discriminis inter viros, ac feminas, quod illis nuda manu Eucharistiæ tangere erat permissum, his verò prohibitum erat manu nuda, sed linteamine nitido utebantur, quod Dominicale vocabatur, ut in Concilio Antisiodorensi expressè legitur *can. 26. & 39.*

Ritus verò iste Eucharistiæ propria manu domum asportandi, teste Baronio *tom. 1. Annal. an. Christ. 57.* idèd fuit potissimum introductus, quia cum olim minus liceret ad sacras synaxes tempore præscriptionis Christianos in unum coire, ut qui quotidie de vita periclitarentur, quotidie Eucharistiæ sumerent, secundum quod ita Cyprianus *epist. 56. considerantes se quotidie calicem Sanguinis Christi bibere, ut possint & ipsi propter Christum sanguinem fundere, ideo fuit concessum, ut cum in Ecclesia, vel aliis locis abditis Missæ peragerentur, fideles non solum ibi communicarentur, sed Eucharistiæ particulas a Sacerdote acceptas domum ferendas sumerent, quas reverenter asservatas singulis diebus summo mane jejuni participabant.* Hæc autem consuetudo, teste eodem Baronio, cum communis fuerit & Orientali, & Occidentali usque ad Concilium Cefaraugustanum perduravit, in quo *canon. 3.* in Hispania hæc consuetudo abrogata fuit. In eo enim Canone legitur, Eucharistiæ gratiam, si quis probatur, acceptam non consumpsisse in Ecclesia, anathema sit in perpetuum. In Orientali verò Ecclesia etiam post dicta tempora adhuc ejusmodi consuetudinem viguisse, plura exempla declarant, quæ in Prato spirituali habentur descripta.

Quarto in itinere etiam secum Eucharistiæ ferre aliquando concessum fuisse (tanta enim erat tunc Christianorum pietas) Sanctus Ambrosius in *orat. funer. fratris sui* scribit, ubi de Satyro fratre agens id manifestè significat. Testatur idiplum Div. Gregorius *dialog. lib. 3. cap. 36.* de Maximiniano Episcopo Syracusæ, & ejus fociis Eucharistiæ secum portantibus, dum mare Adriaticum navigarent. Eam quidem consuetudinem apud Ecclesiam Orientalem alicubi etiam viguisse temporibus Alexandri Papæ Tertii acta Sancti Laurentii Episcopi Dublinensis in vita Sancti Laurentii Episcopi *cap. 8.* apud Surium *tom. 6. die 14. Novembris* testantur, in quibus hæc leguntur: *Quatuor Sacerdotes, cum magna turba hominum transire comperunt, qui Eucharistiæ, sicut tunc moris erat pluribus, secum pro tuto viatico, ac securo duce itineris publicè deferabant.*

Hic etiam mos perseverasse videtur inter Orientales usque ad nostra tempora. Hic autem ritus in Occidentali Ecclesia solum remansit apud Summum Pontificem, qui in itinere Eucharistiæ publicè, atque honorificentissimè ante se gestat, ea verò fuit causa, ut olim tam Clerici, quam laici in itinere Eucharistiæ secum deferrent, quia cum hoc Sacramentum viaticum sit, ac hominibus quibuscumque in mortis articulo necessarium prudenter olim fiebat, ut tam Clerici, quam laici ob mortis pericula, quæ in itinere se offerebant, maxime persecutionis tempore, secum in itinere conficiendo deferrent, ne, si illis mori contingeret, viatico privarentur, & quamvis hæc consuetudo ob majoris hujus Sacramenti reverentiam hodie tantum apud Summos Pontifices fuerit conservata, apud Orientales tamen non video alicubi fuisse damnatam, nec audeam Evangelii ministros in illis Regionibus, aut aliis infidelium

provinciis conservantes, si imminente mortis periculo fecum viaticam, occulte tamen deferrent, condemnare.

46 Quinto, Eucharistiam quoque absentibus deferri mos fuit apud antiquos, qui etiam hodiemanet apud Orientales aliquos. S. Irenæus *epist. ad Victorem Papam* apud Eusebium *lib. 5. hist. Eccles. cap. 24.* testatur moris fuisse, Papam mittere aliis Episcopis Eucharistiam in signum pacis, & communionis. Dionysius etiam Alexandrinus in *epist. ad Fabium* apud eundem Eusebium *lib. 6. hist. cap. 36.* ait, Serapionem in extremis agentem accepisse Eucharistiam missam per puerum a Sacerdote tunc domi ægrotante.

47 Sexto, ritus Græcorum consecrandi in fermentato approbatus etiam est ab Ecclesia, ita tamen, ut potior sit in Azymo, ut fit in Ecclesia Latina.

48 Septimo Armeni, & Orientales alii non miscent in Sacrificio Missæ aquam vino; quod si hoc faciant, ut profiteantur Eutychemis hæresim, unam tantum naturam in Christo agnoscens, manifestus est, & intolerabilis error, si verò hoc fiat, vel quia non existimant esse de necessitate Sacramenti, vel in significationem alicujus Christi Mysterii, fortè tolerabilis esset consuetudo; quia hæc aquæ mixtio, ut optime probat Suarez 3. tom. in 3. p. D. Thoma *disp. 45. sect. 2.* tantum est de necessitate precepti humani; quare, cum hæc cœremonia non pertineat ad Sacramenti substantiam, posset ab Ecclesia dispensari. Tamen urgendi sunt Armeni, ut præcipit Concilium Florentinum, ut sese cum universo Orbe conforment.

49 Octavo, mustum ex avis maturis expressum in rigore est sufficiens materia consecrationis Calicis; ita tenent cum Div. Thoma 3. part. *quest. 74. art. 3.* communis Doctorum sententia, & colligitur ex *canon. Cum omne crimen de consecrat. dist. 2.* ubi dicitur, si necesse fuerit, posse botrum in Calice exprimi, & aqua misceri, & ita confici. Unde Aristoteles 4. *meteor. cap. 10.* mustum vocat vinum recens, licet non sit parum, & satis coctum, quia nondum separatus aqueus humor, flos, & sex, quæ per decoctionem vini secerni solet. Idem etiam censo de musto expresso ex vuis passis, ut moris est apud Abyssinos; quare in hujusmodi musto conficientes non peccant: quod si ab hoc ritu, tanquam minus convenienti, sive potius indecoro, retardari nequeant, ferendi sunt, si aliter fieri non possit.

50 De Sacramento Ordinis. Primo ritus apud Orientales nationes visitatus Ordinandi pueros ante rationis usum, licet non sit contra fidem, imprimatque characterem Ordinis sacri etiam in hac ætate, irrationabilis tamen valde est, atque adeo extirpandus, si ferat illarum nationum conditio.

51 Deinde Ordines collati absque eo, quod suscipientes materiam cujusque Ordinis propriam tangant, ut verior sententia tenet, irriti sunt, nulliusque valoris, aut effectus, quare sic ordinati iterum saltem sub conditione debent ordinari. Ita Romæ fuit decretum, ac executioni mandatum cum fratre Tecla Abyssino, & Monacho S. Antonii anno 1594.

52 Cum Stephanus Papa in *canon. aliter dist. 31.* tradat Orientalium veterum esse traditionem, ut eorum Sacerdotes matrimonio copulati sint, cumque id illis nunquam interdixerit Ecclesia, nulla ratione id interdicendum videtur, dummodò ante Sacerdotium matrimonium contrahatur. Nam contractum post Sacerdotium est irritum, ut nos alias fusè; lex enim cœlibatus semper gravis visâ est Græcis, & Orientalibus aliis, propterea conjugium permissum est illis ab Ecclesia.

53 De matrimonio. Primo ritus sive consuetudo contrahendi in aliquibus gradibus sine Summi Pontificis, aut Episcopi dispensatione jure divino non est prohibitus, quales sunt omnes alii, ultra primum in linea transversali, ut verior sententia docet, & in linea recta omnes in infinitum.

54 Mos, qui communissimus est inter Schismaticas nationes, quo permittitur ob fornicationem matrimonium dissolvi, est contra fidem, & ob id non tolerandus.

55 Hæc sunt, quæ exempli gratia a nobis interim sunt allata. Adiciam nihilominus interrogationes Patriarchæ Maronitarum, & responsa Summi Pontificis Gregorii XIII. super fide, ac ritibus Catholicis, manifestata in Synodo, quæ celebrata fuit circa festum Paschatis anno 1579.

56 Interrogationes de Baptismo; quantum ad Sacramentum Baptismatis. Primo nos benedicimus, & consecramus aquam, quoties volumus baptizare, non autem consecramus in Sabbatho sancto secundum ritum Ecclesiæ

Romanæ. Secundo, non simul baptizamus masculos, & foeminas, credentes hoc pacto affinitatem contrahi. Tercio, ordo etiam Baptismatis nostri diversus est ab Ecclesia Romana, quamquam forma sit eadem. Quarto, item quia gens nationis nostræ habitat mixta Schismaticis, hinc quandoque fit, ut nostrorum filii ipsorum ritu baptizentur.

Responsio. Ad primum, laudabile est benedici fontem Baptismi in Sabbatho sancto, idque paulatim in Ecclesia Maronitarum esset introducendum. quia, ut patet de *consecrat. dist. 4.* antiquissimus fuit omnium Ecclesiarum usus ab Apostolis acceptus, in Paschate, & in Pentecoste conferre Baptismum, in Paschate præcipue, quia proprie inquit Leo Papa *canon. proprie ead. dist.* in morte Crucifixi, & in Resurrectione ex mortuis potentia Baptismi novam creaturam condidit ex veteri, ut in renascentibus, & mors Christi operetur, & vita, dicente Apostolo; *An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus, consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Immo Syricius Papa eadem *dist. can. non ratione,* temeritatis arguit Claraconensem Episcopum, quod extra hæc duo tempora baptizaret. Qui mos licet modò non fervetur, quod ea tempora adultis essent attributa qui nunc raro veniunt ad Baptismum, decet tamen retinere Consuetudinem sub ipsum Pascha benedicendi fontem Baptismi, & sine ullo scandalo videretur id introduci posse apud Maronitas.

Ad secundum. Hujusmodi affinitas nulla est, cum veteres Canones, scilicet *canon. Pygmatium 30. quest. 5.* & in *lib. 6. de cognat. spirit.* non aliam agnoscant affinitatem ex Baptismo, nisi paternitatem, compaternitatem, & fraternitatem, quæ sit inter regeneratum, & liberos tum regenerantis, tum susceptoris. Immo Tridentinum Concilium *sess. 24. cap. 2. de matrim.* statuit, ut inter susceptores, & Baptizatum, & illius patrem, & matrem, necnon inter Baptizantem, & Baptizatum. Baptizatique patrem, & matrem tantum spiritalis cognatio contrahatur.

Ad tertium. Cum Florentinum Concilium suas Græcis cœremonias reliquerit, possunt & suæ permitti Maronitis in Baptismo, dummodò per viros doctos ab omni superstitionis, aut erroris specie expurgentur.

Ad quartum. Licet permitteudum non sit, ut Catholicorum filii a Schismaticis baptizentur, valet tamen eorum Baptismus, ut habetur de *consecrat. dist. 4. canon. si non sanctificatus, canon. Romanos, canon. a quodam Judæo,* & in Concilio Florentino in *unione Armenorum,* si tamen debita forma, & materia adhibita sit cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, dummodò non intendat Baptizans profiteri, vel inducere suum errorem, vel hæresim, addendo formæ aliqua verba orthodoxæ fidei repugnantia; quapropter servandum est, quod statuitur in Concilio Arelatensi relato in *canon. de Arianis de consecr. dist. 4.* ut videlicet ab Hæreticis Baptizati interrogentur, qua forma fuerint baptizati. Nam, si constabit ritè baptizatos, nihil agendum est, si irritè, simpliciter baptizentur, si probabiliter dubitetur, baptizentur sub conditione.

Interrogationes de Chrismate; quantum ad Sacramentum Confirmationis attinet. Primo, quia Chrisma nostrum hoc anno præsentis antiquo ritu consecravimus, offenderetur populus noster, si ex propria mea auctoritate id ipsum igne absumerem. Idem dico de Chrismate, quod, divina favente gratia, hoc die Jovis sancto secundum ritum Ecclesiæ Romanæ, & Pontificis sum consecraturus, quod servatum velim pro aliquo anno eandem ob causam. Insuper non ita facilè hic reperitur Balsamum. In posterum Chrismate sancto pueros ungemus circa annum ætatis eorundem octavum. Scire etiam aveo, quid statuendum sit circa nostrates antiquo nostro ritu Chrismate inunctos, idque a Sacerdote, & tempore Baptismi.

Responsio. Ad primum. Per hæc initia liberandi a Chrismatis annua combustione ad populorum offensio-nem, & inopiam Balsami, modò moneantur, ut pedetentim studeant hortari populus ad recipiendum hunc Ecclesiæ Romanæ ritum. de quo Fabianus Martyr de *consecr. dist. 3. can. literis.*

Ad secundum. Concilium Aurelianense, relatum de *consecr. dist. 5. can. ut jejuni* sancire videtur, ne ante usum rationis pueri chrismantur; sic enim ait, *ut jejuni ad confirmationem veniant perfecte ætatis, ut moneantur confessionem facere prius, &c.* Nec immeritò; hæc enim de causa dum quis confirmatur, alapa ceditur, ut

- admonetur, quemadmodum juxta verbum Evangelicum ante Reges, & Præfides flagella pro fide æquanimiter ferre debeat, & mortem. Pueri autem ante usum rationis tam ad pugnam, quam ad hujusmodi cæremonias inepti sunt. Cæterum, quoniam id solo Ecclesiæ usu tenetur, non malè sentit Sotus in 4. sentent. dist. 7. quest. un. ar. 8. si aliquibus nationibus ulus esset confirmare infames, retineri posse, cum id etiam factitarit Ecclesia primitiva, ut ex Dionysii c. 2. Ecclesiast. Hierarch. colligitur.
- 64 Ad idem secundum. Sacramentum a Presbytero collatum irritum est, ut ait Eusebius Papa de consecr. dist. 5. canon. manus. Id, quod Innocentius I. Epistola ad Eugubinum Episcopum cap. 3. docet, non solum consuetudine Ecclesiastica demonstrari, sed etiam actis Apostolicis, quæ afferunt Petrum, & Joannem esse missos, qui Baptizatis traderent Spiritum Sanctum, tametsi, ut Florentinum Concilium in unione Armenorum docet, possit Presbyter ex Papæ dispensatione confirmare, quod Ecclesiæ Calaritanæ concessit D. Gregorius lib. 3. registr. Ep. 26. quam dispensationem Apostolicam, quia Hierosolymitanæ Ecclesiæ collatam esse non legimus, idcirco, si quis à Presbyteris Chrismatibus vellet iterum ab Episcopo Chrismari, possit Chrismari, cum cæteris verò, qui sine scandalo ejus rei nequeunt admoneri, dissimulandum est, cum non sit Sacramentum necessarium saluti.
- Interrogationes de Eucharistia. De Sanctissimo Sacramento Missæ. *Primò*, nos missam celebramus in solo azymo, laici verò nostri sub utraque specie communicant. *Secundò*, neque pluries, quam semel uno, eodemque die super eodem. & uno Altari celebramus. *Tertiò*, itidem apud nos mos obtinet, quod uno Sacerdote celebrante missam, quotquot alii præsentés sunt Presbyteri, habitu tamen dicentium Missam carentes, neque etiam consecrantes, communicantes tamen, omni onere, atque obligatione tam pro vivis, quam defunctis, eleemosynisque eam ob causam acceptis, Missam celebrandi, absoluti, & satisfecisse censeantur. *Quartò*, diebus verò jejunii circa Vesperam, immò quandoque exacto die solemus Missam celebrare. *Quintò*, communicantibus autem administratur particula de ipsamet hostia majori, sub qua celebratur, etiamsi magnus foret communicantium numerus sub hisce verbis Christi: *benedixit, fregit, deditque, &c. Sexto*. Timore infidelium non asseratur Sacramentum Eucharistiæ, neque, ubi pro infirmis conservatur; lampas ulla accensa præpenditur.
- 65 Responso ad primum. Si volunt in azymis consecrare, non videntur prohibendi, laici verò a communione sub utraque specie pedetentim arcendi sunt, cum id tanti faciat Tridentinum Concilium sess. 21. cap. 2. Totus enim Christus in una specie continetur, & in usu Calicis magnum est periculum effusionis.
- 66 Ad secundum. Non peccatur sæpius una die in eodem altari celebrando, tametsi ea consuetudo mala non sit.
- 67 Ad Tertium. Non satisfaciunt eleemosynis pro Missa collatis, nisi qui sigillatim ritè celebrant, & consecrant, tametsi dissimulandum non est, quod asserunt Palud, in 4. dist. 45. quest. 2. D. Antonin. part. 1. tit. 10. c. 2. §. 4. & Sylvest. verba Missa 1. qu. 10. videlicet, Sacerdotem posse una Missa satisfacere multis, quibus missam promittit ob acceptas diversas eleemosynas, si ipsi id sciunt, vel scire tenentur, quia scienti, & volenti non fit injuria. Hæc illi. Quæ sententia, quia probabilis est, tolerari possit mos Sacerdotum Maronitarum, si inter se conveniant, ut Missa, quæ in communi dicitur, aut legitur a multis, applicetur iis, qui eleemosynas contulerunt, cum ipsis ea consuetudo Sacerdotum perfecta jam sit, ut probabile est.
- 68 Ad quartum. Hujusmodi mos mutandus non videtur, nam antiquus fuit in Ecclesia, cum Concilium Cabilonense, relatum de consecr. dist. 1. can. solent: percipiatur in jejuniis quatuor temporum circa vespertinas horas, in Sabato verò sancto circa noctis initium Missarum solemniter celebrari. Id, quod licet jamdiu Latinis Ecclesia remiserit, nostræ consulens imbecillitati, ubi tamen servari potest, non tamen tollendum videtur, sed collaudandum etiam, quo diutius protrahatur jejunantibus hora comedendi, quam nonnisi Vespertinam olim fuisse tota Quadragesima, idem Concilium declarat; quæ consuetudo ad tempus usque D. Thomæ Aquinatis ferè perduravit; quia ut ipse testatur 2. 2. quest. 147. art. 7. suo tempore jejunabatur usque ad horam nonam, quæ ut ibidem annotat Cajetanus, est hora tertia post meridiem, ut nempe jejunantes Christo compaterentur usque ad horam nonam, qua expiravit, qua item hora quia peractum est cruen-

tum sacrificium, non indecorè in eandem horam deferatur incurrentum. Quoad tamen fieri potest, servanda est Rubricas Missalis Romani.

Ad quintum. Non dammandus videtur is ritus, si non ex superstitione fiat, sed ex pio affectu in ea Evangelii verba: *Benedixit, fregit, deditque*. Et dummodò talis consuetudo sit antiqua.

Ad sextum. Servetur quod in ipsorum Synodo 12. 70 constitutione decernitur, & quod necessitas jubet.

Interrogationes de Confessione, quoad confessionem attinet. *Primò*, ob raritatem Sacerdotum peritorum singulis terris, & oppidis, villisque proprio Pastori constituendo non sufficit eorum numerus, hinc ad diversa loca diversi Sacerdotes confessiones excepturi mittuntur sicut ovilia Pastore privata quandoque remanere cogantur. *Secundò*. Et quia hætenus auctoritatem a Sancta Sede Apostolica mihi particulariter concessam ignoro, etiam me latet; quousque in alios eadem extendenda sit, quapropter Sanctitas vestra hac in re mihi limites præscribere non dedignetur. *Tertiò*. Insuper informatum me velim Brevi Sanctitatis vestræ, quod & aliis ostendere possem num antiquæ pœnitentiæ observandæ sint, num verò arbitrariæ imponendæ.

Responso. *Ad primum*. Propter magnam ex propriorum Pastorum in suis Ecclesiis residentia utilitatem, gravissimè in Sacris Canonibus, & Tridentino Concilio commendatam, magnoperè conandum esset, ut quoad ejus fieri poterit, proprii Pastores singulis parochiis, oppidive deputentur. Et per hæc initia Summo Pontifici supplicandum esset, ut aliquos eò Sacramentorum idoneos ministros mitteret, qui & præsentem ministrorum paucitatem sublevarent, & alios subindè alerent ac docerent, qui sibi deinceps succederent.

Ad secundum. Huic Patriarchæ concedenda videntur præcorum Patriarcharum privilegia, quæ habentur de privil. & excess. privileg. cap. antiqua, cum expositione Doctorum. Nec deneganda facultas absolvendi in omnibus casibus, & casibus propter molestiam transmarinæ navigationis evitandam. Atque hæc concessio quo fuerit amplior, eò minus ipsis videbitur laboribus, & gravis, & novus ad Ecclesiam Romanam reditus, ac subjectio.

Ad Tertium, Arbitrariæ pœnitentiæ concedendæ videntur, commendandæ tamen antiquæ, & ad eas populus suaviter inducendus, cum experiamur, rigidarum pœnarum relaxatio ad quantum licentiæ in peccando Christianum populum deduxerit, dummodò illorum antiquæ pœnitentiæ recognoscantur, & si oportuerit, expurgentur.

Interrogationes de Matrimonio; quantum ad matrimonium attinet. *Primò*. Gens nostræ nationis induci non potest ad intelligendum illicitam esse repudiationem uxorum, etiam in adulterio repertarum, quas ita repudiatas rursus matrimonio associari posse, existimant. *Secundò*, quomodo cum utriusque sexus hominibus taliter repudiatis, postmodum de novo matrimonio copulatis sit disponendum? *Tertiò*. Et num eorum proles legitima sit, & in Clerum admittenda, necne? *Quartò*. Item credimus, viros ad quartas nuptias, feminasque ad easdem non esse admittendos. *Quintò*. Itidem num licitum sit Catholicis cum Schismaticis matrimonium contrahere, quod pro dolor sæpè fit, aut non. *Sextò*, Scire etiam desidero quousque mihi liceat matrimonium dispensare? *Septimò*, de impedimento publicæ honestatis non cognoscimus, quod tamen quandoque incurritur, desideroque cum talibus dispensari. *Octavò*, credimus etiam illicitum esse patrem, & filium cum matre, & filia, duosve fratres cum duabus sororibus matrimonio posse copulari.

Responso. *Ad primum*. Constat divortio ob fornicationem habito matrimonii vinculum non solvi, sed quia affirmat Patriarcha, id suæ nationi incredibile videri, percommodum esse hanc Catholicam veritatem illis promulgare certissimis scripturarum, Patrumque auctoritatibus, & rationibus communitam.

Ad secundum. Quia prioris matrimonii vinculum adhuc durat, faciendum est, quod Apostolus præcipit 1. Corinth. 7. *Præcipio non ego, sed Dominus uxorem a viro non discedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari*. Separandum itaque est secundum matrimonium, & redeundum ad primum, si ambo conjuges vivant, alioquin manere possunt cum iis, quibus jam juncti sunt, dummodo denuò spontè contrahant, perindè ac si nihil ante contraxissent.

Ad tertium. Liberi ex hujusmodi matrimoniis, quæ vera putabantur; cum non essent suscepti, ut in Clerum recipi possint, auctoritate Apostolica legitimi declarantur.

clarentur, cum legitimi filii in jure censeantur nati ex matrimonio, quod vel legitimum erat, vel legitimum putabatur, ut colligitur ex c. *Cum inter*, & c. *ex tenore*, qui *fil. sint legit.*

- 79 *Ad quartum.* Hic usus est contra illud Hieronymi, relatum in *can. Aperiunt* 31. *quest. 1. Non damno*, inquit, *bigamos, immò nec trigamos, & si dici potest octogamos.* Et infra: *Ego nunc voce proclamo libera, nondamari in Ecclesia bigamiam, nec trigamiam, & ita licere quinto, & sexto, & ultra, quomodo & secundo marito recte nubere.* Ratio autem in promptu est; quia ex nuptiis quotiescunque repetitis existunt & bonum proli, & remedium concupiscentiæ. Catholicæ itaque non sentit, qui id licere negat.
- 80 *Ad quintum.* Non licet contrahere cum Schismaticis & Hæreticis, cum id prohibeatur 28. *quest. 1. can. Cave*, ex D. Ambrosio, & *can. non oportet*, ex Concilio Agatenfi, item *can. 13. Concilii Chalcedonenfis.* Hoc tamen impedimentum non dirimit contractum, tenet enim matrimonium ratione characteris baptismalis ex D. Thoma in 4. *distinct. 39. quest. 1. art. 1. ad 5.* & ex communi Doctorum sententia; quoad habitationem tamen separandi essent, si fidei periculum Catholicis immineret, *cap. questit de divor.*
- 81 *Ad sextum.* Idem videtur dicendum, quod supra ad secundam de confessione.
- 82 *Ad septimum.* Libera est Summo Pontifici dispensatio in hoc impedimento, cum nihil habeat divini juris.
- 83 *Ad octavum.* Putandum non est, non licere contrahere duos fratres simul cum duabus fororibus, aut patrem cum matre, & unius filium cum filia alterius. Affinitas enim non est in cognatos contrahentium, sed inter unum contrahentem, & cognatos alterius contrahentis ex c. *Quod super his de consangu. & affinit.*
- 84 Interrogationes de Ordine. Quantum ad Sacramentum Ordinis attinet. *Primò*, in nostro Pontificali conferuntur Ordines sine forma per modum precatationis dicendo. *Ut eligas hunc in Diaconum, Presbyterum, &c.* Et si quid in hoc fit dubii, nobis insinuare dignemini, quamquam in posterum secundum Pontificale Romanum, quod modo de novo a Legatis sanctitatis vestræ in linguam nostram vulgarem est traductum, illos conferemus. *Secundò*, creamus insuper pueros quinque, vel sex annorum Subdiaconos sine obligatione legendi horas Canonicas. *Tertiò*, neque etiam confertur apud nos Diaconatus, vel Sacerdotalis dignitas, nisi his, qui prius contra tamen usum Ecclesiæ Romanæ, cum Virgine contraxerint: cum vidua, vel corrupta non item, quibus tamen secundæ nuptiæ sunt interdictæ. *Quartò*, dubium insuper nobis est, an iis, qui ordinati sunt sine autoritate, vel literis dimissorialibus Patriarchæ, vel proprii Episcopi, in tali sint ordine vel suspensi, vel irregulares, similiterque Episcopi sine ordine, auctoritateque Patriarchæ.
- 85 *Responsio ad primum.* Posthac juxta Pontificalis Romani ritus habeantur ordinationes; quæ verò antehac præter illud factæ sunt, quales fuerint, judicari certò non potest, nisi huc mittant illi suum Pontificale, ut ejus ritibus, & cæremoniis perspectis facilius de re tota statuatur.
- 87 *Ad secundum.* Sapienter Ecclesia *distinct. 77. & 78.* in ordinandis non solum usum rationis requirit, sed perfectam plus, minusve ætatem pro ordinum varietate, idque tum ratione characteris, qui cum sit potestas exercendi, conferendique, quæ ad Dei cultum pertinent, tradi non debet, nisi in ea ætate, quæ hujus potestatis exercendæ sit capax, tum ratione annexi voti castitatis, quo nullus, nisi sciens, & volens debet obstringi. Itaque in sexta Synodo Constantinopolitana *canon. 14. & 15.* statuitur, ne Diaconus ante 25. annum creetur, nec Subdiaconus ante 20. nec Presbyter ante 30. quæ tempora licet variè mutata sint, inducendi tamen sunt Maronitæ, ut Tridentini Concilii tempora observent *sess. 23. cap. 12.* dummodo intelligatur, Ordines ante usum rationis collatos valere ex communi sententia Theologorum in 4. *distinct. 25.* Tenentur etiam omnes ordinati ad horas Canonicas saltem illi nationi consuetas, & a viris doctis recognitas, non solum beneficiati, sed etiam qui sunt in sacris sine beneficio ex D. Thoma 6. *quodlib. & in 4. eod. d. ex Panorm. in cap. 1. de celebrat. Missar. & Cardinal. in Clem. 2. eod. tit. & communi sententia.*
- 88 *Ad tertium.* Cum Stephanus Papa *can. aliter dist. 31.* tradat Orientalium veterem esse traditionem, ut eorum Sacerdotes matrimonio copulati sint, cumque de illis nunquam interdixerit Ecclesia, nec videtur interdendum Maronitis. Sic enim scribit Clemens III. in *cap. questum de penit. & remiss. Sacerdotibus Græcis legitimo matrimonio licet uti.* Et clariùs Innocentius III. in *cap. cum olim de Cler. conjug. Orientalis Ecclesia votum continentie non admisit, quoniam Orientales in minoribus Ordinibus contrahunt, & in sacris utuntur matrimonio jam contracto.* Permittendum id itaque videtur Maronitis, dummodo ad matrimonium non compellantur, qui exilibus esse vellent; sed ad id potius piis hortationibus inducantur.
- Ad quartam.* Benè se res habet, sed admonendi sunt, quod illi Episcopi, qui ante ordinationem non sunt a Patriarcha legitime electi, etiam si consecrarentur, vel, ut ipsi dicunt, ordinarentur, sunt suspensi ab executione ordinationis Episcopatus.
- Interrogationes De Conciliis, De sacris verò Conciliis nullam aliam notitiam habemus, quam de quatuor generalibus. Hinc quid alia Concilia generalia circa consuetudines innovaverint, vel abrogarint, prorsus ignoramus.
- Responsio;* quoniam quatuor tantum Concilia generalia habent, & postulant de reliquis edoceri, necessaria videtur ad tantæ rerum divinarum ignoracioni consulendum jussu Summi Pontificis ab aliquot Theologis colligi in libellum omnes Catholicas, & Orthodoxas propositiones a cæteris Conciliis sancitas, tamen Concilium Tridentinum totum posset ad eos mitti in Arabicam linguam convertendum; idem de Cathedramo ad Parochos.
- Interrogationes de variis rebus. Quoad diversas verò res alias atinet. *Primò*, quæro, quid statuendum mihi erit circa certum populum diocesis nostræ vulgariter Bianchi nominatum, metu tributorum, seu mortis, Mahometicæ legis ritus externos obeuntem, qui tamen nostro ritu baptizatur: & jejunat, confessionem, sacramque communionem maximè exoptans. *Secundò*, Item num modus noster jejunandi sit validus, qui sic instituitur, ut toto die in jejunio transacto, vesperi tamen interruptam cœnam in dormiendi usque tempus protrahamus. *Tertiò*, Cavetur insuper exactissimè, ne mulieres menstruum patientibus sacra Synaxis, vel Oleum sanctum administretur; multoque minus in Ecclesiam intromittantur. *Quartò*, lapides altarium nostrorum sacri Oleo Chrismaris uncti sunt, non adhibitis sacris Sanctorum reliquiis, super quibus num rectè celebretur, necne? *Quintò*, ornatus itidem Ecclesiarum nostrarum, velaminaque alba altarium bombycina sunt propter lini penuriam. *Sexto*, Præterea cum Pontificale Romanum statuatur, jubetque singulos Episcopos Ultramarinos omni triennio Romam venire de Ecclesiarum ipsorum statu deposituros, num & nostri ad idem teneantur, necne, sufficiatque propter itineris difficultates, Turcarumque pericula quempiam eorum nomine delegare?
- Responsio ad primum.* D. Thomas, & Cajetanus 2. 93 2. *quest. 3.* docent aliud esse occultare suam fidem in Christum, aliud profiteri religionem falsam. Illud non semper malum, non enim necessaria confessio fidei, nisi cum interrogamur, vel urget necessitas proximorum, vel scandalum. Hoc verò nunquam licet, nec verbo, nec facto, cum utroque modo Christus æque negetur, etiam si corde credatur. Inde qui in tormentis Christum negant, quamvis animo fidem retineant, damnantur in *canon. existimat 12. quest. 3.* a Hieronymo, in *canon. non solum*, ab Augustino, in *canon. nolite*, a Chrylostomo, & credere id licere pertinet ad hæresim Elcesaitarum, de quibus Eusebius *lib. 6. cap. 28.* contra quos Origenes in *psalm. 82.* scribit. *Quia corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem, qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego cum coram Patre meo, qui in Cælis est.* Ex quo patet hos populos Altorum in statu damnationis esse, si metu tributorum, seu mortis, vel obeunt externos ritus Mahometicæ legis, vel habitu aliquem gerunt per se institutum ad eam profitendam, ut disertè Cajetanus *ibidem*, ac Sylvester *v. fides* §. 5. alii que.
- Ad secundum.* Conandum est, ut jejunium non multis interruptis comestitionibus fiat, sed unica tantum. Id enim Ecclesiastico jejunio necessarium esse, asserit D. Thomas 2. 2. *quest. 147. art. 6.* & Theologi reliqui in 4. *dist. 25.*
- Ad tertium.* Menstruatæ nec Eucharistia, nec Oleum, sanctum, nec Ecclesiæ ingressus inhibendus, nisi ipse ex devotione abstineant, sic enim de eis D. Gregorius Augustinus Anglorum Episcopo scribit *canon. ad ejus dist. 5. Mulier, dum ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi Ecclesiam intrare non debet; quia ei nature suspensitas in culpam reputari non debet, & pro hoc, quod invita patitur, injustum est, ut Ecclesiæ ingressu privetur. Novimus namque quod mulier, quæ fluxum sanguinis patiebatur.*

patiebatur, post tergum Domini humiliter veniens, vestimenti ejus simbriam tetigit, atque ab ea statim sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit vestimentum Domini tangere, cur etiam quæ mensura patitur sanguinis, ei non liceat Ecclesiam intrare? Si enim ea bene præsumpsit, quæ vestimentum Domini in languore posita tetigit, quod uni personæ infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ suæ vitio infirmantur? sanctæ quoque communionis ministerium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere non præsumpsit, laudanda est; sed si susceperit, non est iudicanda.

96 Ad quartum disputari posset, donec mittantur commodè reliquiæ, quæ portatili altari inferantur.

97 Ad quintum concedendum videtur, ut utantur in Ecclesia ornamentis telis bombycinis ob lini penuriam.

98 Ad sextum ob magnam locorum intercapedinem denegandum non videtur, quod petunt, ut satis sit unoquoque triennio unum Episcopum omnium nomine Romam destinari.

CONSULTATIO XLII.

An a sententiâ favore libertatis in materia S. Officii Inquisitionis detur appellatio, & ad quem effectum.

1 Censeo affirmativè respondendum, idque saltem quoad effectum devolutivum; quia si in eodem crimine hæresis sententiâ absolutoria ad favorem rei inquisiti, etiam ut innocentis lata, & sic definitiva, nunquam transit in iudicatum, & propterea sic absolutus potest iterum de eadem hæresi inquiri, & molestari, novis supervenientibus iudiciis, ut ex relatâ Farinac. de hæres. quest. 185. §. 13. num. 197. multo magis ab ea sententiâ admitti poterit appellatio, ut cognoscatur, an reus odij gratia, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtenti ab Inquisitoribus damnatus, vel liberatus sit juxta Clem. multorum de hæret.

2 Ad summum autem dicendum in hac re videtur, quod licet in iis casibus appellatio denegari videatur, Judicis tamen officium potest implorari, & ita per viam querelæ quis comparere coram Iudice superiore, ut rescindatur sententiâ, ut per Jo: a Royas de hæret. singul. 19. num. 7. Lex enim, aut statutum excludens appellationem, non videtur excludere officium Judicis, Royas loc. cit. num. 8. Præsertim si aliquo modo constiterit, vel probabiliter dubitetur de injustitiâ sententiæ, ut per Felin. in cap. ad abolendam num. 3. in fin. de hæret. & Farinac. dict. q. 185. §. 15. n. 233.

CONSULTATIO XLIII.

Quidam Regularis professus procuravit irritari suam professionem, probando falsis testibus illam emississe per vim, ac metum, & deinde uxorem duxit. Post aliquod tempus comparens sponte in S. Officio confessus est, se validè professum fuisse, falsumque esse, quod de vi, ac metu per testes probaverat; quare commissa causa principaliter de validitate, vel nullitate matrimonii ad Sac. Congregationem Concilii, ista censuit, prævia separatione conjugum, utatur suo jure coram Ordinario. Verùm quia ex falsis testibus unum tantum vivit, qui nolit se retractare, idèdque nequit probare hujusmodi falsitatem, supplicat propterea sibi concedi, vel ut conjurat cum dictâ uxore, vel ut illa liberetur a vinculo matrimoniali, nulla factâ mentione de muliere, cum non sit complex falsitatis, & concedere eidem Regulari reditum ad suam Religionem. Quæritur an sit annuendum?

1 In hujusmodi casibus magna cum circumspectione procedendum est, ego autem censeo, nullo modo huic spontè comparenti inhibendam esse cohabitationem cum sua conjuge, sed convivere debet cum ipsa, donec probetur judicialiter validitas professionis, atque nullitas matrimonii; quia pœnitentis confessio valet contra se ipsum, non verò contra tertium, cap. 1. de confess. Sanchez. de matrim. lib. 10. disp. 12. num. 50. solumque obtinet, ut evitentur pœnæ contra reos S. Officii ex jure inflictæ, non autem, ut evitentur probationes judiciales criminum; neque propriæ confessioni credendum est in alterius possessionis præjudicium, ut colligitur ex cap. vidua de regul. Hæc autem mulier est in possessione matrimonii, supponitur enim bona fide cum viro soluto illud contraxisse, ac proinde non debet ex sola ipsius spontè comparentis confessione eo spoliari. Ac insuper quia ad dissolvendum matrimonium non est randum conjugum confessioni, cap. super eo de eo, qui

Tom. VI.

cogn. consang. & redditur ibi ratio; quia sæpè adversus matrimonium, ut illud dirimatur, conjuges inter se colluderent. Quod in hoc casu valdè suspicor intervenire. Porrò si ad solam separationem thori requiruntur plene probationes ex Rota dec. 815. coram Burato multo magis requiruntur ad dissolutionem matrimonii.

Quare ita in hoc casu procedendum esse arbitror. 2 Recepta judicialiter spontanea professi confessione, nec circa ipsum, neque circa uxorem quicquam decernendum est, sed procedendum ad capiendam informationem validitatis professionis, & interim prohibere ipsi professo, ne debitum matrimoniale petat, sed tantùm reddat, quia mulier habet jus ad illud petendum, donec non constiterit de nullitate sui matrimonii ex cap. laudabilem ut lit. pend. quemadmodum cum polygamis spontè comparentibus agendum esse docent Caren. p. 2. tit. 18. §. 3. num. 16. & Garzia in prax. Hispan. S. Offic. fol. 7. his verbis: contra las personas, que se casando; o mas vezes, &c. aunque ella mismas espontaneamente se vengan a denunciar, y confesar su delito, nõ se puede ni debe proceder sin primero verificar todos los matrimonios. Conflita tandem validitate professionis, tunc procedendum ad declarationem nullitatis matrimonii, ad pœnitentiam salutare ipsi spontè comparenti arbitrio Inquisitorum, & ad illius reditum ad Religionem.

Non obstat cap. Consultationi de sent. excom. Nam intelligitur de eo, qui mala fide contraxit, cui non favet possessio, utpote malæ fidei, & ideo eum non posse petere, quamvis teneatur reddere alteri, qui bona fide contraxit. Præterea in d. cap. Inquisitioni est sermo in foro interiori conscientiæ. Nam in eo Innocentius loquitur. Et sola injustitia non reddendo est majus peccatum quam fornicatio, etiam incelstuosa, habens duplicem malitiam, ut docet Montefin. disp. 39. q. 4. num. 31. Vide Magistrum in 4. dist. 33.

CONSULTATIO XLIV.

1 An de erroribus falsitatis, vel hujusmodi, qui committuntur in examine testium pro statu libero contrahere matrimonium valentium, examinerum coram Camerario Clerici, vel alio ad id deputato, teneatur Notarius, qui scribit, an Camerarius, vel deputatus, qui assistit, an uterque?

2 An cognitio testium, qui examinantur, pertineat ad solum Notarium? & mittens Notarius clausulam, mihi cognitus, vel saltem cognitus ab alia persona, ipsi Notario cognita, qua pœna puniri possit juxta dispositionem juris communis, præter pœnam arbitrariam, impositam in Instructione pro hujusmodi testibus recipiendis a S. Officio Inquisitionis?

3 An fides, aliaque documenta, quæ producuntur pro statu libero probando, nempe obitus, matrimonii alterius conjugis defuncti, attestaciones ordinariorum super statu libero examinari debeant a solo Notario, an etiam a Camerario Clerici, vel alio deputato? cumque sint ex vitio visibili falsæ, quisnam sit censendus reus, & qua pœna puniendus.

4 An dictæ fides, quæ mittuntur ex partibus, sint recognoscendæ a testibus, licet sint legalitate munitæ, & ad quemnam spectet facere hanc recognitionem?

5 Si testes, qui asseruntur a Notario, recognovisse hujusmodi fides, & attestaciones, negent recognovisse, cuinam credendum sit? Num Notario, an testibus, maxime sit testes sint personæ civiles, & qua pœna puniendus sit Notarius, vel testis?

AD primum. Tenetur uterque ex Instructione S. Officii §. Pro testibus, ubi utriusque præcipitur, quod intersint examini hujusmodi testium. Quamobrem providè, cautèque a jure statutum est, ut in causis arduis, & criminalibus, cujusmodi videtur esse, quæ spectant ad S. Officium, non committantur Judicibus testium examen tabellionibus, sed ut præsentibus sint huic examini, per text. in Auth. apud eloquentissimum Cod. de fid. instr. & in auth. de testibus §. hæc omnia. Quidquid sit in civilibus, de quo Covar. l. 2. var. c. 13. num. 10.

Ad 2. spectare ad solum Notarium ex d. Instr. §. 2. Cumque ipse omiserit hanc solemnitate a d. Instructione, a jure, & a consuetudine requisitam; puniendus est ex jure communi de falso, nec auditur aliquo modo probare volens errorem. Nam eo ipso, quod omittit debitam, & consuetam solemnitate, præsumptio juris, & de jure est, quod scienter commiserit falsum. Casus est

est in l. *Iubemus in fin. C. de testam.* & ibi *Glof. ult.* Estque communis opinio, quam tamen cum *Menoch. lib. 2. de arbitr. cas. 370. num. 4. & seqq.* intelligerem, non quod ordinaria falsi poena, sed extraordinaria, sive arbitraria puniatur, ex quo saltem sit in dolo praesumpto commissi falsi, qui poenam ordinariam non meretur.

Ad 3. Huiusmodi fides, aliaque documenta recognosci debent a Deputato, & a Notario, non autem a Camerario, qui solum assistere debet examini testium, ad quod deputatus dumtaxat deputatur. Deputatus vero, & Notarius pro recognoscendis aliis documentis ad statum liberum probandum necessariis, ut ex d. *Instruct. §. fides aliaque documenta, quae producuntur a partibus, non admittantur, nisi sint munita &c.* Deputatus autem, & Notarius huiusmodi fides, & documenta admittunt, non autem Camerarius, ideoque si censendi sunt rei, ac puniendi poena arbitraria.

Ad 4. Affirmative ex cit. *Instruct. d. §. fides*, ubi id expressis verbis praecipitur; spectatque id munus ad d. Deputatum, & Notarium, qui eas admittere debent ex d. *§. fides*.

Ad 5. Si Notarius sit non admodum probus, sed suspectus, testes vero contra deponentes sint omni exceptione majores, tunc potius testibus habebitur fides secundum *Bart. in l. 1. §. 1. ff. quemadmodum testam. aper. Menoch. de arbitr. cas. 105. num. 42. Myling. cent. 4. obs. 39. Zafum lib. 2. sing. resp. cap. 23. per tot. Covar. pract. 9. cap. 20. num. 6. & lib. 2. var. resol. cap. 13. num. 11. Gravart. ad Vestr. lib. 6. cap. 1. num. 23.* Ideoque hoc iudicium arbitrio Iudicis relinqui, docet *Menoch. loc. cit.* ac rei puniendi de falso, poena tamen extraordinaria, sive arbitraria, ut supra dictum est ad 2. Censeoque, ut in posterum testes, qui recognoscunt huiusmodi fides, & documenta, debere illas manu sua subscribere, quod si nesciant scribere, recipiatur recognitio coram testibus.

Non omittendum putarim decretum *Sacr. Inquisitionis*, quod est huiusmodi. Testes, qui inducuntur ad probandum aliquem esse solum ad effectum contrahendi matrimonium, non examinentur per Notarios Urbis Vicarij solos, sed cum interventu Iudicis, & per Vicesgerentem considerentur depositiones testium, an concludenter probent 12. Januarii 1602. fol. 20.

CONSULTATIO XLV.

Quidam Monachus Basilianus Graecus Schismaticus ad trivemes damnatus in ditione Latinorum Catholicorum in articulo mortis communicavit in fermento, quod penes se conservabat, alium pariter schismaticum conceptivum in eadem triveme his praecisis verbis: N. Mangia il corpo, il sangue di Christo. Queritur, an talis communio sit delictum? Et dato quod sit delictum, an spectet ad S. Officium, & qua poena puniendum?

Respondeo, id totum pendere ab intentione ministrantis huiusmodi communionem. Ideoque primo interrogandus est, unde habuerit sacram Eucharistiam, an ipse, anue alius rite illam consecravit, & ad quem finem apud se illam conservabat? Si respondebit, illam retinuisse ad malum finem, puniendus est poena contra abutentes usu Sacramentorum, nempe contra haereticos; abuti enim sacramentis sapit haeresim. Quare Inquisitor potest punire tales abutentes, quando abutuntur Sacramento Altaris ad sortilegia, ut dicitur in *Glof. v. saperent §. sane cap. accusatus de haeret. in 6. & habetur per Panorm. in glof. fin. cap. 1. de sortileg. Oldrad. conf. 210. & Gemin. conf. 54.* Si vero respondebit, licere in itinere Eucharistiam ferre pro viatico: id aliquando concessum fuit. Cujus rei extat testimonium *D. Gregorij Dial. lib. 3. cap. 36. de Maximiano Episcopo Syracuse, & ejus sociis Eucharistiam secum portantibus, dum mare Adriaticum navigarent.* Hanc quidem consuetudinem apud Ecclesiam Orientalem alicubi etiam vixisse temporibus Alexandri Papae Tertii alibi diximus.

Non videtur obitare, quod dictus minister versetur in ditione Latinorum, quia cum ipse sit Graecus, debet uti ritu Graeco, atque adeo in fermentato, ut jubet *B. Pius V. & Concilium Florentinum* in literis unionis.

An autem id fateri debeat in tortura, quod scilicet non ad malum finem, sed ad servandam consuetudinem Orientalium Eucharistiam in fermento secum detulerit pro viatico, arbitrio Inquisitorum remittitur, attentis circumstantiis personae, & responsionibus super interrogatoriis de intentione supradicta.

Pariter interrogandus est super verbis illis, *N. mangia il corpo, & il sangue di Christo*, An scilicet credat, esse de necessitate salutis usus calicis, nempe Sanguinis

Christi, & non sufficere solum corpus, in quo totus Christus continetur. Si recte non responderit, est tanquam haereticus puniendus ex *Trid. sess. 21. capitul. 1. & can. 1.* verbum mangia tolerari potest ex institutione Christi, qui eodem est usus verbo, cum Apostolos communicavit, dicens: *accipite, & comedite, Matth. cap. 26.*

Denique interrogandus est, cur schismatico impenitenti Eucharistiam ministraverit? Si male responderit, vel male credat de potestate Ecclesiae, ac usu clavium, & quod liceat etiam schismaticis impenitentibus Eucharistiam in articulo mortis praebere, est puniendus tanquam haereticus. Secus autem si contrarium responderit, & credat, ex *capitul. super eo de haeret. in 6.* quem textum ad omnes poenitentes ex identitate rationis extendunt communiter Doctores, quos sequitur *Suarez de fid. disp. 23. sect. 2. numer. 12. Simancha tit. 63. numer. 7.*

Atque ex his patet, hanc rem spectare ad *Sac. Officium*, saltem ut cognoscat de intentione huius schismatici, & juxta ejus responsiones se ingerat in causam.

CONSULTATIO XLVI.

Canonicus quidam Cathedralis Germanicae, in qua juxta concordata pacis Monasteriensis una pars Canonicorum est Catholica, alia est haeretica, cum fuerit Canonicus Lutheranus, & modo ad fidem Catholicam secreto conversus, sitque dominus Territorii, & nobilis, magnaque auctoritatis apud Principem haereticum Lutheranum, unde si sciretur, quod ad fidem Catholicam sit conversus, magnum damnum ipsi, aliisque Canonicis Catholicis inferretur, supplicat.

Primo, quod cum non bene calleat linguam latinam, & non observetur in recitando Divino Officio, ac Horis Canonicis, cum eo dispensare possit Confessarius ad psalmos tantum poenitentiales, Rosarium, vel huiusmodi aliud.

Secundo, ut promoveri possit secreto ad primam tonsuram, qua ipsi collata non fuerit.

Tertio, ut absolvi possit a Simonia ob pecuniam acceptam pro suo suffragio ad Canonicatum Lutheranum dato, & ab obligatione illam restituendi. Queritur, an sit indulgendum?

AD 1. non posse cum beneficiato, sive Canonico in hoc dispensari, asseruerunt aliqui antiquiores, quia existimantur obligationem beneficiatorum ad persolvendum officium divinum esse de jure naturali, in quo Pontifex non potest dispensare. Ita *Angel. in sum. v. Hore quesi. 6. Rosel. eod. v. numer. 13. Abb. in capitul. 1. de celebr. miss. & Turrecrem. in can. Eleutherius d. 291. q. 5.*

At vero certum est, existente hac justa causa, posse Summum Pontificem cum hoc Canonico dispensare; quia certum pariter est, obligationem beneficiati ad solvendum officium esse etiam de jure Ecclesiastico, ut per *Bellarmin. lib. 1. de bon. oper. cap. 19.* atque adeo potest in eo Pontifex dispensare, ut ex communitantur *Suarez, Bonacina, Barthol. de S. Fausto*, quos sequitur *Leander. p. 1. in praecip. decal. tr. 8. de hor. Canon. disp. 5. q. 65.* Et observatur in praxi.

Immo in hac specie non est necessaria haec dispensatio; quia Officii Divini praecipuum non obligat, quando illud recitans magnam timet jacturam bonorum, vitae, vel honoris, ut in hoc casu. Non enim obligat cum tanto incommodo, ut loquendo de aliis Ecclesiae praecipuis, docent Theologi, & in specie firmat *Tambur. lib. 2. in decal. cap. 5. §. 8. num. 2.* qui recte ad rem notat, quod licet id raro inter Catholicos evenire soleat, solet tamen contingere in locis haereticorum, vel infidelium, etiam praescindendo a contemptu Religionis, & ante ipsum tradiderat *Suar. lib. 4. de hor. cap. 28. num. 30.* & alii apud *Leandrum loc. cit. q. 63.*

Quare facta prius haereticis abjurata saltem in foro conscientiae potest cum illo dispensari.

Ad 2. pariter, praemissa absolute a suspensione, & dispensatione ab irregularitate, quatenus in suspensione ordines exercuerit, qua de causa effectus fuit irregularis, potest Summus Pontifex cum illo dispensare, ut per *Borgal. de irreg. p. 6. tit. de Cler. per salt. promot. numer. 7. & Sayr. de Censur. lib. 7. cap. 10. numer. 39.* quam suspensionem, & irregularitatem, si ministraverit, etiam incurrit recipiens ordines, omisa prima tonsura, ut per *Sayr. loc. alleg. lib. 4. cap. 14. num. 26.* ubi refert, ita decla-

declarasse Sac. Congregationem Concilii Trid. quia satis dicitur per saltum promoveri, cum a statu laicali immediatè ad ordinem clericalem transeat, quòd valdè abhorret Ecclesia, ut per Thef. in prax. Ecclesiast. v. ordo cap. 13. ubi §. fin. advertit, quod cum promotus per saltum Sacra Pœnitentiaria non dispensat, nisi quando in occultis periculum adestet gravium scandalorum, nisi dispensaret, & tunc concedit litteras ad effectum omissum Ordinem recipiendi a quocunque Catholico Antistite &c. etiam extra tempora, etiam non servatis interstitiis, & absque dimissoriis proprii diœcesani: quod periculum cum in hoc casu probabiliter timeatur; idè dispensandum.

Ad 3. Licet dispensationes super Simonia remittantur ad S. Pœnitentiariam, non autem ad S. Officium, ut declaravit S. Congregatio ejusdem S. Officii sub anno 1642. Nihilominus facta priùs restitutione Ecclesiæ, vel pauperibus, ut per cap. de hoc, &c. audivimus de Simon. vel quatenus ipse Canonicus sit pauper, facta eidem per Summum Pontificem applicatione pecuniæ acceptæ per modum elemosinæ, vel erogata per eum parte aliqua ejusdem pecuniæ pauperibus arbitrio Confessarii, potest absolvi ab excommunicatione ob hanc remissa, per Extr. cum detestabile §. Statuentes de Simon. & Bulla B. Pii V. incipit Cum primum §. 8. ac etiam dispensari ab irregularitate, quam, si ministraverit, contraxit per text. in cap. 1. de sent. & re jud. in 6. & cap. 15. cui de sent. excomm. pariter in 6. & tot. tit. de Cler. excomm. ministr. ibique Canonistæ communiter.

CONSULTATIO XLVII.

An decreto Concilii Trid. sess. 24. capitul. 10. de reform. matr. prohibeatur sub peccato mortali Sponsæ traductio solemnitas, an etiam non solemnitas ad domum Sponsi, & carnalis copula. Hinc rationes ad utramque partem.

Disputant hac de re variè Theologi, Canonistæ, & qui eos sequuntur. Equidem D. Prosper Fagnanus in affirmativa defendenda valdè laborat in cap. Capellanus de ser. a num. 8. ubi asserit, traditionem quoque uxoris ad domum viri his temporibus esse interdictam, satisque liquere ex can. Nec uxorem 33. quæst. 4. explicans verba illa textus nec uxorem ducere, idest, traducere cum Abbate, & Sylvestro. Ac sequutus rationem, quam reddit D. Thomas in 4. dist. 32. quæst. 1. art. 5. quæst. 4. his verbis. Quia quando novæ Sponsæ traducuntur, animus conjugum magis ex ipsa novitate ad curam carnalium occupatur, & idè in nuptiis consueverunt signa multa lætitiæ dissolutè ostendi. Et propter hoc illis temporibus, in quibus homines præcipuè debent se ad spiritualia elevare, prohibitum est nuptias celebrari, tenet, quamcumque traductionem uxoris ad domum viri esse prohibitam. Tum quia textus in dict. can. Nec uxorem simpliciter dicit, uxorem ducere, atque ita interdicitur ibi non tantum solemnitas, sed etiam traductio; tum quia etiam cessantibus conviviis, & aliis solemnitatibus militat ratio D. Thomæ, quod ex ipsa novitate traductionis animus circa carnalia, & voluptuosa occupetur; tum denique quia cum feriarum tempore prohibita sit copula carnalis, est etiam prohibita traductio privata, per quam ad carnalem copulam pervenitur. Confirmat hanc opinionem declaratione Sac. Congregationis Concilii, & decreto Concilii Provincialis Mediolanensis, atque autoritate Sylvestri, Rosellæ, & aliorum, quos citat Sanchez de matrim. disp. 7. num. 14. & ante eos Cardinalis in d. c. Capellanus num. 2.

Assertat id similiter idem D. Fagnanus quoad copulam carnalem, appellans contrarias rationes valdè infirmas, & rationem D. Thomæ superius adductam, ne statis temporibus animus conjugum circa carnalia, & voluptuosa occupetur, potissimum vigere in consummatione matrimonii. Quare contra opinionis contrariæ auctores ait, stare communem Canonistarum ferè omnium sententiam, adducitque Glossam in dict. cap. Capellanus, Petrum de Samps, & post eum Abbatem antiquum, Jo: Andream, Baldum, Butrium, Cardinalem Ancharanum, Imolam, Ananiam, Abbatem Siculam. Idemque firmare inquit, Glossam Raymundum, Ferrariensem, Ostiensem, Henricum Boich, Stephanum de Gaeta, concludens, hanc esse unanimes Canonistarum sententiam, quam etiam tenuerunt ex Theologis Paludanus, Cajetanus, S. Antoninus Sylvester & alii relati a Sanchez, eamque probavit S. Congregatio Concilii, cujus declarationes licet ipse non adducat, eas tamen ego referam, quæ sunt hujusmodi.

In Interamneni 27. Martii 1591. S. Congregatio Concilii.

lii censuit quocunque tempore posse denunciations fieri, & matrimonium contrahi coram Parocho, sed nuptiarum solemnitates, convivia, traductiones ad domum, & carnalis copula prohiberi decreto Concilii cap. 10. sess. 24. de ref. matr. lib. 7. decretor. pag. 6.

In Mantuana 31. Januarii 1597. Præterea ab Adventu 4 Domini Nostri Jesu Christi usque ad diem Epiphaniæ, & a feria quarta Cinerum usque ad Octavam Paschatis convivia, nuptiarum solemnitates, traductiones ad domum, & carnalem copulam decreto Concilii cap. 10. sess. 24. de ref. matr. prohiberi, sed matrimonium coram Parocho, & testibus, etiam dicto tempore contrahi posse, lib. 9. dec. pag. 18.

Clarissimè in Laodiensi 17. Augusti 1600. Ad primum 5 S. Congregatio Concilii sæpiùs respondit decreto dicti cap. ult. intelligi prohibitam etiam hujusmodi traductionem non solemnem lib. 9. dec. pag. 97.

Die 8. Januarii 1619. An matrimonium coram Parocho 6 quocunque tempore contrahi possit; S. Congregatio Concilii censuit, posse quocunque tempore matrimonium contrahi, sed temporibus comprehensis in cap. 10. de reform. matrim. sess. 24. nuptiarum solemnitates, convivia, traductiones ad domum, & carnalem copulam prohiberi lib. 12. dec. p. 4.

In Veronensi; quocunque tempore potest matrimonium 7 contrahi coram Parocho, sed nuptiarum solemnitates, convivia, traductiones ad domum, & carnalis consummatio certis temporibus prohibentur.

Tandem adducit Fagnanus Concilium Toletanum celebratum anno 1473. sub Sixto IV. tom. 4. Concil. p. 1. vol. 1. cujus verba refert, quibus prohibet, ne fiant nuptiæ, nec carnales commixtiones, nec solemnitates tempore jure vetito.

At negativam sententiam, quoad primam partem dubii defendunt ex Canonistis Goffredus, Ostiensis referens Tancredum, Hugo, Archidiaconus, Turrecremata, Rebuffus, Navarrus, Cajeta, Cavalcanus. Ex Theologis autem Gabriel, Astensis, Paludanus, Angelus, Armilla, Eman. Sà, Petr. de Ledesma, Graffius, Alexander Philarcus, Bellarminus, Ludovicus Lopez, Manuel Vega, quos refert, ac sequitur Sanch. d. lib. 7. cap. 7. n. 16. illam existimans veriorem, quatenus docent solam solemnem traductionem sponsæ in sponsi domum prohiberi: quibus addo Poncium de matr. lib. 6. cap. 8. num. 8. ubi firmat a tempore S. Concilii Trid. non solum consuetudine id receptum, sed etiam ipso jure Tridentini decreti, in quo planè indicatur antiquas prohibitiones tantum quoad solemnitatem nuptiarum in suo robore permanere. Dicit enim antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones servandas, diligenter, statimque concludens, inquit: Tantum ergo jure Tridentini Concilii prohibetur solemnitas nuptialis; quo nomine intelligit benedictiones nuptiales, traductionem solemnem, quam convivia, & lætitiæ signa comitantur. Et in hunc sensum accipit decretum Concilii Mediolanensis a Fagnano relatum. Id ipsum docuit Villalob. in sum. tom. 1. tr. 14. diff. 2. num. 4. Diana p. 3. tr. 4. resol. 264. reprobans Doctores contrarios, Martin. Perez de matr. disp. 22. sect. 2. num. 5. Bonnac. eod. tr. quæst. 3. pun. 14. num. 4. Castropal. de Sponsal. disp. 4. pun. 2. §. 1. num. 4. asserens nomine nuptiarum solemnium benedictiones nuptiales intelligi secundum omnium sententiam, & traductionem Sponsæ in domum Sponsi, quam convivia publica, choreæ, aliaque signa lætitiæ comitantur; quod antea asseruerat Coninch disp. 30. dub. 3. num. 23. & 36. Jacobus Bajus l. 4. instit. Relig. Christ. lib. 2. cap. 143. §. secundum, ubi ait, vetari solemnem in Ecclesia benedictionem, & Sponsi, ac Sponsæ eum pompa deductionem, Nicol. in fosc. v. matrimonium n. 6. & p. 1. lucubr. l. 1. tit. 10. de nupt. n. 71. Hurtad. disp. 25. de matrim. diff. 1. n. 2. dicens, prohiberi tam antiquo, quam novo jure Tridentini, non matrimonium contrahere, sed solemnitas consistens in benedictionibus nuptialibus, & in traductione Sponsæ in domum Sponsi comitatu solemnem, seu splendido convivio, & aliis lætitiæ signis, ut paucis quibusdam exceptis docent communiter Doctores, & indicat Tridentinum, dum ait: antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones Sac. Synodus observari præcipit, aliique innumeri, & recentiores ferè omnes. Ex quibus liquet hanc sententiam post Tridentinum esse veriorem, atque communem.

Non obstat can. Nec uxorem. Primò, quia illo canone non solum benedictiones solemnem, sed etiam contractus matrimonii, quæcumque traductio, & copula carnalis prohibetur, ut constare probat Pontius loc. cit. ex Concilio Laodiceno, Illerdensi, & Ravennate 2. Salegostadiensi, & Toletano, reprobans Glossam, & Abbatem minus rectè verba illa uxorem ducere pro traducere interpretantes. Quemadmodum autem consuetudine inductum est, ut non obstante illo canone contrahantur matrimonia, ita etiam

etiam quod Sponsa traduci possit ad domum sponſi traductione non ſolemni, etiamſi de ſponſæ traductione non ſolemni canon loquatur, quem conſuetudine abrogatum eſſe, tradunt Doctores adducti. Secundò, quia Nicolaus Primus in illo canone non de obligatione, ſed de convenientia loquutus eſt. Sic enim ait: *Nec uxorem ducere, nec convivium facere in quadrageſimali tempore convenire poſſe ullo modo arbitror.* Tertio demus etiam, quod loquatur de obligatione, id tamen intelligendum eſt de ſolemni traductione, ideoque poſtquam dixerat *nec uxorem ducere*, ſtatim ſubjunxit, *nec convivium facere*, hoc eſt non traducere uxorem traductione ſolemnicum convivium publico, & aliis vanæ lætitiæ ſignis, quibus olim Etnici ſua matrimonia celebrabant, ut apud Tholoſan. in *ſyntaxm. jur. l. 9. cap. 5.* ubi etiam refert formulam jungendi matrimonii inter Judæos, quæ extat in Tobiaſe hiſtoria cap. 7. quam Chriſtiani imitantur, & præter ſcripturam conjugii fiebat epulum, & Dei benedictio, ut etiam nunc hodie fit convivium ſeptem dierum, ut habetur in libro precum illorum, qui dicitur *Mabazor*, ſed ea cum modèſtia, quæ Chriſtianos decet. Unde poſt Concilium Valentinum, Carthaginèſe 4. Nicolaum Primum ad conſulta Bulgarorum cap. 3. quod habetur *can. noſtrates 30. queſt. 5.* quibus in locis ſolemmitas, honor, ac reverentia in matrimonialeſ conjunctionem oſtenditur, ita ſanxit Concilium Laodicenum cap. 55. *Quod non oporteat Chriſtianos euntes ad nuptias plaudere, vel falſare, ſed venerabiliter prandere ſicut Chriſtianos decet.* Quare in nuptiarum læſiviam acriter invehuntur Chryſoſtom. *homil. 56. in Geneſ. l. 42. in Act. Apoſtol. Ambroſ. ſerm. 82. ad plebem, l. 3. de Virgin. & Auguſtin. ſerm. de nupt. ſub initio.* De hac igitur ſolemni, ac indecenti traductione intelligitur canon *nec uxorem*, non autem traductione non ſolemni. Et quartò, quia demus etiam, quod loquatur de traductione non ſolemni, id tamen ſervandum eſt, ſi uxor conſenſum adhibere voluerit. Cæterum ſine ejus conſenſu, nec cauſa orationis continentia ſervari debet, ſunt verba ejuſdem Nicolai in *d. can. nec uxorem 33. queſt. 4.* Unde Auguſtinus ait; niſi ex conſenſu communi orationi conjuges vacare non poſſunt, & Apoſtolus nec ad tempus, ut vacent orationi, niſi ex conſenſu, voluit conjuges, nec carnali invicem fraudari debito, & habetur in *can. Apoſtolus ead. cauſ.*

11 Et quamvis Gloſſa interpretetur nunc locum de oratione privata, vel privato loco, non autem de ſolemni oratione, miſſa, tempore, & officio a Canonibus, & univerſali Eccleſia indiſto, quo caſu vacare licet, debet, ac poteſt, ut in *can. omnis homo de conſ. diſt. 2.*

12 Nihilominus ſemper in conjuge attendi debet periculum incontinentiæ in caſu præſertim, quod ſine ſcandalo fit traductio non ſolemni; quo ſpectat Gregorius in *reſp. 10. ad interrog. Auguſtini*, habeturque in *can. Virg. cauſ. 33. queſt. 4.* his verbis; *Si quis ſua conjuge non cupidine voluptatis captus, ſed ſolummodo creandorum liberorum gratia utitur, ipſe proſecto ſive de ingreſſu Eccleſiæ, ſive de ſumendo Dominicicorporis, ſanguiniſque myſterio ſuo eſt judicio relinquendus; quia a nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne poſitus nescit ardere;* quibus reſpondetur canoni *omnis homo*, in quo decernitur, quod ante Sacram Communionem a propria uxore quiſque abſtinere debeat tribus, aut quatuor, aut octo diebus, ubi Gloſſa *v. abſtinere ait*, quantum in ſe eſt, ut non exigat, exactus tamen reddere debet quolibet tempore, & adducit *can. ſi dicat 33. queſt. 5.* ſubdens, *non enim eſt præceptum, quod hic continetur*, ut notatur in *can. vir. 33. queſt. 4. & can. ult. 23. diſt.*

13 Ergo multò minus continetur præceptum in *d. canone nec uxorem*, alioquin Pontifex non requireret conſenſum uxoris. Quod debet ſaltem habere locum in traductione uxoris non ſolemni, quæ tantùm præſertit quamdam modeſtiam, & honeſtatem Chriſtianam, & ut ipſe Nicolaus in *d. can. nec uxorem ait*, convenientiam, ut fiat ſtatim temporibus.

14 Minus obſtat ſecunda ratio Fagnani ex D. Thoma deducta. Cùm enim inter Chriſtianos non res humana, ſed divina ſit matrimonium, ad illud cum ſumma pietate, religione, atque ſanctimonia accedendum eſt. Providè igitur Eccleſia decretis ſuis prohibuit ſponſi, ac ſponſæ cum pompa deductionem, convivia publica, falſitates, & hujusmodi, quæ fidelium devotionem, quietem, jejunia, & commodam præparationem ad ſumendam Euchariftiam impediunt. De quo tantùm impedimento intelliguntur Canones relati *33. queſt. 4. Concilium Agathenſe can. 18. Laodicenum cap. 25. & Tridentinum d. ſeſſ. 24. cap. 10. de ref. matr.* Hoc autem impedimentum non reperitur in traductione abſque ſolemmitate, & vanæ lætitiæ ſignis, quæ mentem a divinis avocant. Quod convincit ratio D. Thomæ, qui ſolum

id prohiberi ait obſigna multa lætitiæ diſſolutæ, quæ illis temporibus conſueverunt oſtendi. Ergo ſi non oſtendantur, non erit prohibitum.

Tertia quoque ratio minus obſtat; ſupponit enim id, quod nos negamus ut mox conſtabit. Denique non obſtat declaratio S. Congregationis Concilii, de qua etiam infra, neque Concilium Mediolanèſe, quia intelligitur de traductione ſolemni, quemadmodum illud intelligunt Poncius *loc. cit. d. num. 8.* & Bonacina loco etiam *cit.* cui tanquam Theologo Mediolanèſi, ſuæque Eccleſiæ rituum egregiè perito magnam fidem habere debemus.

Quod verò ad copulam carnalem præter adducta proſe a Fagnano ſtant etiam pro ipſo argumenta cum eorum reſponſionibus apud Sanchez *d. lib. 7. diſp. 7. num. 21. & 24.* quibus minimè obſtantibus tenendum eſt, nullam extare prohibitionem conſummationis matrimonium temporibus ab Eccleſia ſtatutis. Ut id manifeſtè evincatur, examinanda ſunt verba Concilii Tridentini, quæ ſunt hujusmodi, *Antiquas ſolemnum nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſervari Sancta Synodus præcipit.* Inter autem antiquas ſolemnum nuptiarum prohibitiones nullibi legitur prohibita conſummatio matrimonii temporibus ab Eccleſia ſtatutis. Canones enim, qui ad hoc adduci poſſunt, quales ſunt *can. non oportet 2. d. cap. nec uxorem 33. queſt. 4. & can. aliter 30. q. 5. & cap. capellanus de fer.* ſolam benedictionem nuptialem, & traductionem ſolemni ſponſæ ad domum Viri eo tempore prohibent; atque adeò carnalis copula decreto Tridentini non prohibetur, & ſane, ſi ut ait Sanchez *d. diſp. 7. num. 23.* ob temporis reverentiam prohibita eſſet conſummatio matrimonii, non minùs ſanctitati illius detraheretur per primam conſummationem; quàm per ſequentes, ſive Sponſa ſit benedicta, ſive non: & tamen Doctores contrarii in hoc duplici caſu copulam excuſant. Et tandem quia tempore orationi dicato multò verior ſententia eſt, teſte ipſo Sanchez eo loco, vacare culpa copulam conjugalem, & ſolum eſſe conſilium tunc abſtinere, ut latè firmat *lib. 9. tot. diſp. 11.*

Ideòque huic ſententiæ favet D. Thom. in *4. d. 32. 17. queſt. un. ar. 5. queſt. 4. ad 2.* quem minùs rectè proſe adducit Fagnan, ac Turrecrem. in *can. non oportet 1. 33. queſt. 4. art. 1. num. 1. ad 3.* ubi admittunt indiſtinctè, eſſe licitum iis temporibus petere, ac reddere: illamque docent expreſſè Petr. de Soto *teſt. 14. de matr. §. huic proximum eſt. Navar. in ſum. cap. 22. num. 71. vir pius*, qui vivebat tempore Concilii Tridentini, inquit, *conſummare autem matrimonium per copulam abſque ſolemmitate nuptiarum, & abſque traductione ſolemni in domum nulli tempore prohibetur*, additque Paludanus, & alios, qui contrarium tenent, *ſine ratione neceſſaria id tenere*, Philarchus de *Offic. ſacerd. tom. 1. p. 1. lib. 2. cap. 4. Vega tom. 2. ſum. cap. 34. caſ. 179. præmultis Bellarminus lib. 1. de matrim. cap. 31. ad fin. §. in altero Em. Sà in ſum. v. matrimonium num. 2. Ludov. Lopez 2. p. inſtr. de matr. cap. 46. in fin. clarè Petr. de Ledèſma de *matrim. q. 58. art. 88. col. penul. dicens omnia eſſe licita eo tempore præter traductionem uxoris, nuptiarum benedictionem, & conviviū celebratam, Sanchez ea diſp. 7. num. 23. Palauſ loc. cit. num. 4. ubi certum exiſtimat, licere temporibus ſponſalia, & matrimonium abſque ſolemmitate celebrare, & a fortiori conſummare, quia hæc comprehendendi non poſſunt ſub nuptiis ſolemnicis. Id; quod etiam tradunt Poncius loco item allegato *numer. 8. que reſ. numer. 9.* inferit conſequenter cum cæteris Doctores poſt Tridentinum Concilium nullum proſus committi peccatum mortale, nec veniale in ducenda uxore, nec introducenda, ſi abſque ſolemmitate fiat, neque in conſummatione matrimonii, ſi ante tempora illa contractum eſſet, Nald. in *ſum. v. matr. num. 2. docens, ſolam benedictionem, traductionem ſolemniem, & convivia contineri prohibitione Sacri Concilii Tridentini Jacob: Bayus d. c. 143. his verbis: Ab Adventu Domini uſque ad Epiphaniam, & à die cinerum uſque ad octavam Paſchæ Concilium Tridentinum hanc prohibitionem redegit; quia hiſ temporibus paſſim fideles ſe ad communionem præparant, & tempora ſunt lucèni magis accommodata, quam lætitiæ. Quibus tamen temporibus, licet Eccleſia ſolemmitates conjugii prohibuerit, non tamen inſubit celebrari matrimonia per verba de præſenti, neque matrimonii conſummationem*, Hurtad. diſt. diſp. 25. diſſicult. 1. aſſerens id, quod a nonnullis dicitur pro dictis temporibus etiam prohiberi actum conjugalem, abſque fundamento dici, Coninch. de *Sacram. diſp. 30. dub. 3. conſoluſ. 4. n. 37. Filliucius t. 1. tract. 10. p. 2. c. 9. n. 271. Diana d. p. 3. tract. 4. reſol. 266. reprobandis Authoribus contrariæ opinionis tanquam parum probabiliter loquutos, Nicolius in *lucubr. jur. civil. lib. 1. tit. 10. de nupt. n. 72. ubi ait, matrimonium quolibet tempore contrahi,****

trahi, & consummari potest absque alia Superioris licentia, cum id concedat Rituale Romanum *in rubr. matrim. circa fin.* amplectens in hoc opinionem Sylvestri *v. matrimonium p. 2.* ibique refert declarationem Sac. Congregationis in Perusina 6. Martii 1614. Quare hanc sententiam post Sac. Concilium Trident. & Rituale Romanum esse communem inter Theologos liquet, Fagnano, paucisque aliis ex Canonistis perperam reclamantibus, cum nullo idoneo, canonicoque fundamento nitantur, nisi auctoritate D. Thomæ, quæ rectè explicata, & intellecta eorum opinioni minimè favere dignoscitur. Quare non infirmæ, ut *vise* sunt Fagnano, sed robustissimæ pro hac sententia militant rationes. Quod ut melius suadeatur, respondemus singillatim rationibus D. Fagnani.

18 Quod ad rationem D. Thomæ jam diximus illam habere duntaxat locum in translatione solemnii, non in consummatione matrimonii, quia, ut ait Cajetanus *in Sum. v. matrimonium num. 9.* id non invenitur prohibitum, nec cadit sub prohibitione Ecclesiæ, ut prohibitum, sed ut finis prohibiti; aliud enim est, quod præcipitur, & aliud, quod est finis præcepti. Unde finis præcepti non cadit sub præcepto, ut communiter docent cum D. Thom. 1. 2. *quæst. 96. artic. 3.* Sicuti finis præcepti jejunii est elevatio mentis, si tamen quis jejunat, & non elevatur mente, non est transgressor præcepti. Quod etiam tradit Palaus *d. disp. 4. punct. 2. §. 1. num. 4.* quamvis id congruat, ut fideles certis temporibus orationi, & præparationi ad communicandum deputatis ab officio conjugali absterneant, ut ex Apostolo 1. *Cor. 7.* colligitur, & *Exod. 19.* Judæi legem a Deo accepturi triduo præparari jubentur, nec accedere ad uxorem. Et 1. *Reg. 21.* continere debuerat panes propositionis manducaturus. Multo ergo magis panem cœlestem, panem Angelorum sumpturus, ut argumentatur Hieronymus *lib. 1. contra Jovinianum, & in Apologia.*

19 Ex quibus respondetur auctoritati Glossæ *in d. c. Capellanus v. quocumque tempore de fer.* cujus verbis videntur esse compositæ declarationes Sac. Congregationis Concilii. Quinimò, si diligenter ejus verba examinentur, favent potius nostræ sententiæ. Sic enim ait: *Quocumque tempore potest matrimonium contrahi, sed nuptiarum solemnitas tantum his diebus, ne carnaliter conjungantur, prohibetur.* Ergo permittuntur nuptiæ absque solemnitate. Quod verò ad carnalem copulam, hariolatur, cum sicut diximus, id nullibi reperitur prohibitum, tantumque ex ipsa Glossa nuptiarum solemnitas prohibetur, ergo cætera permittuntur, quia non prohibita. Neque id patitur Sanctæ Matris Ecclesiæ pietas, benignitasque; præberetur enim occasio iis temporibus committendi plura carnis peccata, si non possent homines tunc matrimonium consummare, quod in concupiscentiæ remedium est institutum, possent illud contrahere. Unde retorqueo argumentum, Permittitur contrahi quocumque tempore matrimonium, ergo & illius consummatio; permisso enim medio, permittitur finis, ad quem medium est ordinatum, dummodò tamen id absque solemnitatibus fiat, quæ tantum ex dicta glossa prohibentur.

20 Ad Canonistas, quos D. Fagnanus concessit, verbo respondetur. Ducuntur; neque errantium multitudo parit errori patrocinium; novumque non est, multas opiniones publicè defendi; non quia veræ, sed quia communes existimantur. Interim nego ex citatis Doctoribus esse opinionem communem, sed saltem complurium antiquorum Canonistarum, a qua discedere ob rationes fas est. Et licet esset sententia communis, tamen sententias communes sæpè corrigi non insolens est, de qua re alibi fusiùs.

Ex quibus etiam respondetur Concilio Toletano sub Xysto IV. illud scilicet interdicat convivia publica, strepitus, choreas, histriones, aliaque vanæ lætitiæ signa, cum quibus ad Ecclesias plerumque Sponsi accedebant; quod & nos interdiximus. Quatenus verò prohibet iis temporibus matrimonium contrahi, illudque consummari, non solum est contra mentem Sacrorum Canonum, sed etiam contra communem Hispaniarum consuetudinem, ut ex Manuali Salmantino testatur Pontius insignis Theologus Hispanus *d. num. 8. & 14.* Ac denique respondetur declarationibus Sac. Congregationis Concilii, quæ sæpius juxta Regionum consuetudines solet respondere per textum *in d. cap. Capellanus de fer.* ibique *Gloss. v. Alii vero,* ubi ait, in his, quæ ad solemnitatem spectant, diversa tenere, non est peccatum, quia unaquæque provincia abundat in suo sensu *can. utinam 76. dist. can. illud 12. dist. & cap. certificari de sepult. cum similibus.* Quare non dubito quin ob rationum momenta, Doctorum gravitatem, temporum circumstantias, consuetudinem etiam Romanam, quæ rerum om-

nium est Domina ipsa Sac. Congregatione, ac Summo Pontifice scientibus & non reclamantibus, Reverendissimo Vicegerente, Eminentissimo Cardinali Vicario, præcipue post Rituale Romanum, aliter sit decretura cum Villalobo *loc. cit.* quemadmodum eadem Sac. Congregatio super Episcopis jam declarasse in antedicta Perusina, refert Nicolius *supra.* Verba Villalobi sunt hujusmodi: *En este tiempo llevar a la muger a casa con solemnidad, y senales de alegria, dicen muchos, que seria peccado mortal, aunque Sanchez con otros dice, que solas las bendiciones serian peccado mortal, porque esta assi recucido en uso, la qual sententia es mas mansa, y proba ble, y se puede seguir, & cum Clemente V. in Concilio Viennensi relato in cap. unic. de Sum. Trinit. & fid. cath. in fine,* approbante illam opinionem tanquam probabiliorum, quæ Doctorum modernorum Theologiæ magis est consona. Præterea cum secundum stylum S. Congregationis Concilii non exhibeantur declarationes in forma authentica, nisi iis, ad quorum instantiam factæ sunt, & nulla sit eis fides adhibenda; nisi sint in forma authentica, ut decrevit eadem Sac. Congregatio ex speciali mandato Urbani VIII. die 2. Augusti 1631. ideò nulla confurgit obligatio universalis ad illas sequendum; quia nemo potest obligari ad impossibile. Est autem impossibile, quod servet legem, qui eam ignorat; quod est per accidens, ex eo quod declaratio non habetur ab omnibus in forma authentica, ad quos pertineret observatio, non autem quia ex se non habeat vim obligandi. Et est intelligendum de declarationibus, quæ fiunt ab ipsa Congregatione juxta formam a Xysto V. præscriptam, qui inter alias condiciones requirit, quod hujusmodi declarationes fiant, consulto Summo Pontifice, ut habetur in ejus Bulla 74. Secus autemerunt tantum resolutiones observandæ in illis specialibus casibus, pro quibus emanant, etiam si sint in authentica forma. Et idcirco solet procedi ad executionem illarum per Brevia Pontificia, & monitoria Auditoris Cameræ, & Sac. Rota Romana fundare in eis suas decisiones, ut in Abulensi Canonatus 17. Aprilis 1589. coram Mantica, & in Averfana Beneficii 3. Julii 1606. coram Sacrato ac aliis sæpè.

CONSULTATIO XLVIII.

An Canonici noviter erecti ab Episcopo perfecte acquirant omnia jura Canonicalia?

An iidem debeant participare de omnibus distributionibus quotidianis, ac rebus aliis?

Et an Canonici antiqui teneantur ad restitutionem fructuum, ac distributionum perceptarum ex novis Canonibus pro eo tempore, quo novi Canonici habuerunt litem propter discordiam, & varietatem presentationum habitaram a compatronis?

ANtequam hæc dubia resolvamus, ordo postulat, ut prius resolvatur, an hi Canonici sint veri Canonici, an tantum supranumerarii. Illos autem esse veros Canonicos, ostenditur primò, si ex dispositione fundatorum constet erigi hos novos Canonicatus pro novis Canonicis. Canonicorum enim appellatione in dubio non veniunt supranumerarii, sed tantum veri, & numerarii, ut advertit Bellam. *conf. 34. num. 5. in fin. cum seq.* ea ratione quia de jure verba debent intelligi cum effectu, & de principali supposito, ac potius in significato naturali, & ordinario, quam in accidentali, & extraordinario.

Quod eò faciliùs, suadetur, si Capitulum, & Canonici antiquæ foundationis ita interpretati sunt voluntatem fundatorum, dum non devenerint ad erectionem novorum Canonicatum cum protestatione, quod Canonici noviter recepti sint supernumerarii, quo casu ipsi non assequuntur jura canonicalia; quia Capitulum, recipiendo cum tali protestatione censetur, noluisse numerum infringere, sed tantum quoddam jus extraordinarium dare, & sic taliter recepti non habent jus integrum, & ordinarium, sed solum jus quoddam præparatorium ad jus integrum obtinendum, quod interim est inane; sed devenerint ad erectionem simpliciter, quo casu taliter recepti assequuntur plenum jus Canonicatum, & consequenter omnia jura canonicalia. Tum quia sibi imputare debet Capitulum, quod voluntariè legit; tum quia per receptionem simpliciter factam ultra numerum, dicitur factus ipse numerus, quando etiam esset præfixus, ceu distinguendo tradit D. Fagnan. *in cap. dilectus 1. num. 21. & seqq. de præbend. & ante ipsum docuerat Abb. in cap. cum M. Ferrariensis de constit. numer. 31. ac ibi Felin. numer. 23. Monet. de distrib. p.*

2. *quest. 1. num. 12. in fin. Mandos. ad reg. Cancell. 11. quest. 10. num. 5.* quod etiam sentire videtur Rot. *dec. 93. num. 4. coram Buratto*, dum decidit, Canonicos noviter receptos assequi omnia jura Canonicalia, si Canonicatus fuerunt creati ultra numerum per modum augmenti, & non uti supranumerarii.

3 Neque his obstaret, si Canonici noviter recepti solum stallum in Choro, nullaque alia jura consequuti fuerint, atque adeo debeant intelligi illis per Capitulum concessa ea, quæ sunt chori ad limites tantum installationis, non autem ea, quæ sunt Capituli juxta Barbof. *de Canon. & dignit. cap. 3. num. 16.* Nam, ommissa hujusmodi denegatione installationis in Capitulo, & quod Canonici novi simpliciter recepti dederunt causam liti, & propterea in illa nullum posse constitui fundamentum, attenta præcipue dispositione foundationis erigendi veros Canonicos, quæ omnino servanda est, juxta text. *in cap. cum dilectus de jurep. & Rot. dec. 484. num. 13. coram Buratto*; respondetur, id procedere, quando in Ecclesia adest consuetudo, quod Canonicus non possit administrare jura canonicalia, nisi prius habuerit stallum, in quibus terminis loquitur Barbofa, & alii, ut rectè vidit Fagnan. *in d. cap. dilectus num. 10. & seq. de præb. & advertit idem Barbof. loc. cit. cap. 21. num. 14.* Undè cum de tali consuetudine, sive statuto non constet, clarè sequitur, Canonicos novos, licet nunquam capitularibus actibus interfuerint, adhuc ex ipsa tantum installatione sequuta in choro acquisivisse omnia alia jura canonicalia, atque adeo etiam possessionem, quamvis injustè denegatam, loci in capitulo, ad tradita per Rot. *dec. 175. num. 2. apud Posthium de manu. ea evidenti ratione, quia in beneficialibus per ademptionem possessionis quoad aliquos actus dependentes ex titulo, sive jure universali beneficii, censetur etiam adepta possessio quoad omnes alios actus ab illo jure, actibus dependentes, ut disserunt Tondut. quest. benef. cap. 111. num. 14. & Angel. de acquir. possess. quest. 1. ar. 5. num. 261. & Cancr. var. ref. p. 1. cap. 23. num. item 23. & 25. ac p. 3. cap. 4. num. 123. & seqq. ac generaliter quod magis attendatur causa actus, quam ipsius actus exercitium, adstruit Bald. in l. 1. num. 24. C. de eman. c.*

4 Et hæc maximè procedere debent in casu, quo Capitulum docere non potest de aliqua consuetudine, sive statuto jurato, aut confirmato per Sedem Apostolicam, quo mediante sit præfixus in Ecclesia certus numerus Canonicorum. Quo casu Capitulum, consentiente Episcopo, potest augere numerum Canonicorum, ut ait D. Fagnan. *in d. cap. dilectus num. 24.* quia hujusmodi augmentum cedit in utilitatem Ecclesiæ, cujus interest habere plures consiliarios, & defensores, ac Ministros; unde sequitur, quod Canonici noviter admissi aliàs non possunt dici erecti ultra numerum, ut firmant Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 1. quest. 14. & Barbof. de Canon. & dignit. cap. 3. num. 13.* Et quatenus adhuc vigeret aliqua consuetudo, sive statutum in contrarium, obstaret, cum in constitutione Ecclesiæ, qua taxatur certus Canonicorum numerus, subintelligatur tacita conditio, nisi Ecclesiæ redditus augmententur, ut annotat D. Fagnan. *in sæpè citato cap. dilectus numer. 22. & seqq. de præb. quod repetit in cap. Cum M. Ferrariensis numer. 43. de const. & num. 46.* ubi addit, hoc procedere, etiam si confirmatio constitutionis facta fuerit a Papa cum decreto irritante.

5 Cessatque omnis difficultas ex litteris. Apostolicis super provisione Canonicatum noviter erectorum, si Pontifex non mandet novos Canonicos recipi simpliciter; Quo casu tantum contingit dubitare, an sic recepti consequantur jura, quæ competunt Canonicis numerariis, ut distinguendo firmat D. Fagn. *in d. cap. dilectus num. 25. & seq.* Et quod talis clausulæ virtus sit, novos Canonicos ad omnia jura, emolumenta, & præeminentias aliorum admittere, asserit Barbof. *d. cap. 3. num. 15.* cum aliis ab eo relatis *claus. 36. numer. 6.* & in efficacioribus terminis tradit Seraph. *dec. 98. numer. 1.* dum loquitur de Dignitatibus, quæ de jure communi non sunt de Capitulo.

6 Quinimò idem procederet, si in ipsis litteris adesset clausula, sine præjudicio; quia adhuc intelligeretur præterquam quod ad expressa, ut in puncto respondit Rot. *decis. 520. num. 6. p. 3. rec. & dec. 193. num. 22. & 24.* coram Buratto, ubi amplius advertit, quod quamvis per expressa inferatur aliquod præjudicium Canonicis antiquis, propter tamen eorum privatam utilitatem amitti non debet utilitas publica, honor, ac decus Ecclesiæ, quæ consistunt in augmento Canonicorum, quorum idcirco erectiones intelligi debent non strictè, sed cum omnibus prærogativis, quæ de jure, & consuetudine aliis fuerunt concessæ; & sic juxta textum *in cap. Pro illorum*

de præb. quem ad rem ponderat Monet. de distrib. p. 2. cap. 1. num. 8. & prosequuntur Lotter. de re benef. q. 14. num. 31. ac Barbof. eo cap. 3. num. 16. & in collect. ad d. cap. Pro illorum num. 1. Immo etiam si quis jure proprio privaretur, Marefcot. *var. lib. 4. cap. 120. num. 4.* cum aliis relatis a Corrad. *in prax. disp. lib. 20. cap. 4. n. 58.*

7 Unde non obstaret, quod novi Canonici recepti fuerint; atque admissi absque præjudicio antiquorum. Nam prætermisso, quod hujusmodi protestatio sit contra expressam dispositionem Summi Pontificis, & consequenter minimè suffragetur, cum, ut ante dictum est, ipsi Canonici simpliciter ab initio fuerint admissi, quemadmodum exoptabat dispositio fundatorum, vel ea intelligenda est de omni alio præjudicio præter illud, quod venit in necessariam consequentiam, ad tradita per Seraph. *dec. 1445. numer. 4.* cum aliis adductis a Barbof. *claus. 157. num. 5. & 6.* vel saltem, ut ait idem Barbof. *num. 14.* uti incompatibilis cum receptione simpliciter facta, vitiat; ne actus reddatur nugatorius, vel tanquam protestatio contraria facta non potest prodesse, ut in specie respondit D. Fagnan. *in d. cap. Cum M. Ferrariensis num. 18. & 19. de const.* Præsertim si ad probandum hanc protestationem non detur nisi simplex fides extracta ex libris capitularibus descriptis ab ipsis Canonicis antiquis, ad quorum favorem propterea non probant juxta ea, quæ tradit Rot. *dec. 159. numer. 2. coram Greg. XV. & dec. 181. num. 3. p. 4. rec. & Afflict. dec. 364. num. 7.* Immo ipsas Scripturas extractas ex Archivo existente penes capitulum, non citata parte adversa, non probare pro capitulo, dixit Rot. *dec. 549. p. 4. dru.*

8 Atque ex his patet responsio ad primum dubium. Habito enim pro constanti, Canonicos noviter erectos esse veros Canonicos, utique sequitur illos perfectè acquirere omnia jura canonicalia secundum Abb. *in d. cap. cum dilectus num. 7. de præb. & d. cap. cum M. Ferrariensis n. 30. & ibi Felin. num. 23. & Dec. num. 129. de const.* quos approbat Rot. *dec. 109. num. 8.* coram Cavalerio, atque adeo vocem in capitulo. Ratio autem est, quoniam Canoniam nil aliud est, quam vis Spiritualis in Ecclesia, quo jure communi competit locus in Choro ad divina officia, & cætera, quæ debent fieri in capitulo, ut definiendo Canoniam, inquit D. Fagnan. *in d. cap. Cum M. Ferrariensis num. 25. & 26.* ibique Barbof. *in collect. num. 18. & de Can. & dignit. cap. 13. num. 1.* ac perinde uti quid inseparabile ab ipsa Canoniam, statim ac quis eam obtinet, vocem habet in capitulo juxta Doctores *in d. cap. Cum dilectus de præb. Mon. de distrib. p. 2. quest. 4. num. 15. & Hojed. de incompet. benef. p. 1. c. 12. n. 1.* Lotter. *de re benef. l. 1. cap. 19. num. 5.* ac Roza in Abulen. jurisdictionis 6. Februarii 1586. coram Pamphilio. Quam ob causam non valere statutum auferens vocem Canonicis, decidit Rot. *dec. 201. num. 7.* coram Em. Cardinali Otthobono, ubi refert, ita fuisse declaratum a S. Congregatione Concilii, præsertim dum Canonici antiqui non docent de aliquo statuto inhabilitante Canonicos noviter receptos ad dandam vocem in capitulo ad tradita per Rot. *dec. 78. n. 7. p. 9. rec.*

9 Cum igitur non agatur de Canonicis supranumerariis, nec de merè honorariis, in quibus posset esse difficultas ex traditis per Celcoper. *lucubr. can. lib. 1. num. 178. & seq.* sed de Canonicis verè, ac propriè ejusdem Ordinis, validè ab Episcopo recentere creatis cum sua præbenda licet inferiori, prout firmavit S. Congreg. Concilii in Eugubina 4. Decembris 1606. non videtur in controversiam revocari posse, quod frui debeant omnibus honoribus, & præminentis absque ulla prorsus differentia cum antiquis, sicuti eadem S. Congregatio expressè declaravit in Senogallien. 25. Februarii 1617. referente Aldano *in comp. Can. ref. l. 2. tit. 29. num. 2. & Barbof. in sum. Apost. dec. coll. 87. num. 3.* & in Feretrana 9. Februarii 1664. fuerunt approbatæ conditiones appositæ in erectione novorum Canonicatum, quod scilicet novi æquè, ac antiqui debeant habere stallum in Choro, & præcedere aliis, qui postea fuerint admissi secundum antianitatem. Ita quoque sensit S. Rituum Congregatio in Rheg. 8. Junii 1652. dum ad quæsitum, an Canonici noviter introducti debeant in Choro sedere semper in novissimo loco, vel occupare sedes Canonicorum antiquorum; quando aliquis ex illis non adsit, prout etiam thurificari sicut antiquiores, respondit, tractandos esse, ut antiquos; & iterum die 28. Septembris ejusdem anni magis præcisè dixit, novos occupare posse sedes antiquorum, nedum quando abest aliquis, quia hoc esset per accidens, sed quando moritur, ita ut provisus in locum antiqui cedere ipsi debeat.

10 Et quoad vocem in Capitulo minor potest esse difficultas, dum competit etiam Canonicis supranumerariis, quando habent plenum jus Canoniam, sicuti probant Zuch.

Zuch. de republ. Eccles. lib. 24. de Canon. num. 4. Barbof. de Can. d. cap. 3. num. 15. & Cefcooper. lucubr. can. lib. 4. num. 34. Immo competit etiam Coadjutoribus, qui tamen non sunt verè Canonici, sed ficti, ut ait Gonzal. ad reg. 8. glos. 5. §. 9. num. 191. cum seq. Et quod hi vocem habeant activam, & passivam in Capitulo, resolvit Rota in Salamantina Coadjutoræ 1. Julii 1594. coram Pegna inter ejus decisiones impressas dec. 398. Fortius itaque debita est vox Canonici noviter erectis, qui sunt verè, ac propriè Canonici, & habent jus Canonice, quod eos reddit pares, & omnino æquales in omnibus prærogativis cum cæteris, ut in specie, quod Canoniam non recipiat magis, & minus, dixerunt Lancellotus, Mascardus, & alii citati a Cefcooper. d. l. 4. num. 7. Hinc meritò Sac. Rituum Congregatio sub die 14. Augusti 1666. censuit, Canonico Coadjutori non competere præcedentiam super Canonicos ab Episcopo de novo erectos. Agnovit enim, quod hi sunt veri Canonici omnino pares coadjuto, & ex hac ratione coadjutorem cedere debere locum omnibus Canonici, etiam receptis per gratiam Coadjutoræ, dixit Rot. in d. Salamantina 25. Junii 1593. coram Pegna dec. 314. quam refert, ac sequitur Gonzal. d. §. quest. num. 101. cum seqq. & in Hispanensi præminentiarum coram Damasceño dec. 546. num. 8. p. 1. rec. & latè Barbof. de Can. c. 16. n. 22. & seq.

11 Idque etiam si isti Canonici non habeant æquale servitium, nec æquales redditus cum antiquis, quoniam ex hoc dici non potest, quod in substantia non sint veri Canonici, ut antiqui. Nam quoad servitium potuit ab Episcopo, præsertim in fundatione, remitti diebus feriatis, ut jam S. Congregatio id d. Eugubina resolvit; & quoad redditus non est novum, quod aliqui Canonici præbendas non habeant in ipsa Ecclesia, & tamen sunt verè, ac propriè Canonici, ut ex Corrado probat Cefcooper. lib. 1. num. 179.

12 Ad secundum respondetur etiam affirmativè, ut, præsuppositis iis, quæ supra diximus, firmat D. Fagnan. in d. cap. dilectus a num. 21. & tradunt Moner. de distribut. p. 2. quest. 1. num. 7. Tondut. lib. 1. quest. benef. cap. 111. num. 12. Barbof. in collect. ad d. cap. cum M. Ferrariensis sub num. 18. de const. & de Canonic. & dignit. cap. 21. num. 13. & seqq. cum aliis relatis a Gratian. discept. 567. num. 5. & 9. Ac licet ipse videatur inclinare contrariæ opinionis, attamen non refragatur, cum ibi admissio facta fuerit a Summo Pontifice sine præjudicio antiquorum Canonicorum, ut advertit Tondut. d. cap. 111. num. 13. quia ante num. 6. ita explicat a se tradita in cap. 68. & secundum hanc explicationem videtur intelligendus Castrenf. conf. 170. ut patet ex ipsa hypothesi; nam certi juris est, quod Canonicus eo ipso, quod recipitur in Canonicum, debeat compos, ac particeps fieri omnium bonorum, privilegiorum, ac distributionum quotidianarum, quæ ratione residentie, atque interessentie conceduntur, ut præcisè tradit Rot. dec. 720. num. 1. & 2. p. 3. rec. & dec. 193. numer. 10. coram Buratto. Et quod omnes illi, qui sunt de capitulo debeant esse particeps omnium emolumentorum, egregiè tradit Rot. dec. 124. num. 9. p. 4. t. 2. rec. omnino videnda, ubi addit, hoc procedere, licet dictæ distributiones non sint conflatae ex fructibus dotis ipsorum Canonicatum; quia non ideo minus sunt debitæ omnibus Canonici interessentibus.

13 Neque diversè judicandum est respectu temporalium, tum attentis verbis universalibus literarum Apostolicarum, quæ nullam patiuntur restrictionem, ut observat Rot. d. dec. 720. num. 2. & 3. p. 3. rec. tum quia cum a fundatoribus fuerit demandata aggregatio, & massa bonorum mensæ Capitularis cum bonis ab ipsis relictis sequitur, quod dum agitur de bonis communibus Canonici antiquis æquè, ac novis, & non solum de bonis distributionum, festivitatum, anniversariorum, & similibus, quæ debentur ob servitium personale, non autem respectu tituli, nec tanquam Canonico, sed tanquam interservienti divinis, verum etiam de bonis omnium aliorum, ex mensæ capitulari provenientium, utique eorum omnium participes esse debent, ad tradita per Rot. d. dec. 720. num. 4. & dec. 195. num. 7. & 8. ac 17. & 18. coram Buratto, & videtur sentire D. Fagnan. in d. cap. M. Ferrariensis, vers. Tertia solutio, ubi ait, communicationem præbendarum antiquarum inter omnes Canonicos justam esse.

14 Id quod etiam procedit in casu, quo per fundatores Canonici novis fuerint assignata bona distincta bonis, Mensæ Capitulari jam aggregatis, & sic pro omni eorum congrua portione. Nam valde inverisimile esset, fundatores voluisse, quod sint melioris conditionis Canonici extranei, quam ab ipsis creati cum reservatione

juris patronatus, qui propterea juxta ea, quæ tradunt Doctores in vulgari l. cum avus C. de fideic. & l. cum acutissimis ff. de condit. & demonstr. præsumuntur prædilecti, & consequenter; attenta præsertim pingui hereditate, ultra dictam portionem, vocati ad bona communia Mensæ Capitularis, cum ad interpretationem actus semper verisimile respiciendum sit, Cravet. conf. 348. num. 9. Lancel. Gall. conf. 55. num. 23. cum aliis pluribus relatis a Barbof. in tr. loc. com. arg. 121. num. 1. quæ interpretatio eò magis justa, & æqua videtur, si Canonici antiqui participent de ipsis bonis distinctè assignatis Canonici novis, ut proinde iniquum esset, si versa vice isti non deberent participare de bonis communibus, relictis communi Mensæ Capitulari, ponderando præcipue, ipsa bona relictæ fuisse cum conditione illa aggregandi aliis bonis Mensæ Capitularis, quæ idcirco efficiuntur ejusdem naturæ actione aggregationis cum bonis ipsius Mensæ Capitularis, quæ sicuti omnia interserviunt pro distributionibus quotidianis, assignatis singulis horis, ita & ista bona relictæ a fundatoribus, & per consequens, ex quo omnia bona interserviunt pro distributionibus quotidianis, habito respectu ad interessentiam, & servitium personale, sunt merè spiritualia, & sic bene procedunt auctoritate superius allegatæ, speciatim Rotæ dec. 124. p. 4. t. 2. rec.

Ex qua ratione, quod bona omnia effecta sint ejusdem naturæ, omnis tollitur difficultas. Ex quo enim omnia bona dicuntur fructus supercrecentes, prout certè dicuntur bona relictæ a fundatoribus, de quibus propterea uti tales debent participare omnes Canonici per textum in d. cap. cum M. Ferrariensis de const. & ibi Fagnan. num. 1. & 51. ubi ait, id procedere etiam favore Canonico-rum ultra numerum, qui tali casu, nimirum supercrecentium fructuum debent augeri; quia, ut ipse ait, numer. 40. hoc favore cultus divini introductum est in ampliandis Ecclesiæ Ministris, & præclare decidit Rot. dec. 98. numer. 2. coram Seraph. qui loquitur in casu, quo Canonici habebant propriam dotis assignationem.

Ad tertium patet ex Constitutione 106. B. Pii V. incip. Durum nimis, ubi hujusmodi fructuum acquisitio, pendente possessione, prohibita est capitulo, & applicatur proviso de Canonicatu, licet aliàs capitulum haberet statutum concedens, si eorundem fructuum exactionem; quia statutum debet intelligi, quatenus steterit per Canonicos noviter provisos, quominus possessionem adepti fuerint, non autem quando Canonici noviter creati habuerunt legitimum impedimentum, ut scitè decidit Rot. dec. 733. num. 7. coram Pegna, & tradit Grat. discept. 591. n. 34. & seqq.

Neque obitat, quod una pars contra aliam protestari teneatur, ut obtinere possit in lite distributiones, scilicet quod sit parata residere, itaut aliàs non consequatur etiam si victoriam litis reportet. Nam auctoritates, quæ ad hanc rem allegari possunt, solum procedunt, quando lis vertitur inter duos præsentatos, quorum unus jam est in possessione Canonicatus, & percipit distributiones, & sic agitur de illis recuperandis a Canonico contra alium præsentatum, seu provillum eodem Canonicatu; secus autem quando agitur de recuperandis distributionibus perceptis ab ipso capitulo, & restituendis Canonici noviter provisis, quo casu nullam requiri protestationem, resolvit Rot. dec. 21. num. 3. & 4. coram Coccino cum pluribus ibi relatis.

CONSULTATIO XLIX.

An Beneficiati ex antiqua consuetudine teneantur ibus dare Clericis Seminaris in Missa, vespere, & laudibus etiam, si sint induti dalmatica, vel pluviali?

Respondeo affirmativè, quia debent incensari omnes qui sunt de choro ex Cereimoniali Episcop. l. 1. cap. 23. & lib. 2. cap. 3. Clerici autem Seminaris censentur de choro; nam juxta declarationem Sac. Congregationis Concilii Trident. ad sess. 23. cap. 18. de refer. Episcopus cum duobus Canonici senioribus curare debet, ut pueri Seminaris diebus festis cum superpelliceo, & in gradibus inferioribus choro interserviant. Ergo debent incensari. Ita etiam omnes de choro asperguntur aqua benedicta a Canonico induto pluviali.

Quod autem possit capitulum hujusmodi Clericos facere de choro, probatur, quia in concernentibus ordinationem chori habet a jure plenissimam potestatem absque ulla participatione inferiorum, ut in fortioribus terminis Rot. dec. 606. per tot. p. 4. recent. & in Illerden. Statuti 3. Decembris 1593. coram Corduba, & tradit. Lotter. de re benef.

benef. l. 1. quest. 14. num. 88. Neque dubium est, quin penes Capitulum resideat potestas ferendi leges super gubernio Ecclesie, & circa omnia concernentia tranquillum illius regimen ad divinum cultum promovendum, quibus Beneficiati tanquam Ministri Ecclesie parere debent, ut per Rot. dec. 321. & 351. p. 6. & dec. 76. p. 7. rec. per doctrinam Glossæ, quam sequuntur Anchar. Franch. & omnes in cap. 2. §. ceterum de verb. signif. Calder. conf. 2. de constit. & Oldrad. conf. 81. Maxime in illis Ecclesiis, in quibus ex Constitutionibus Apostolicis Beneficiati præcisè subsunt Canonicis, & capitulo, quamvis & id jure etiam communi subsistat, Cavaler. dec. 57. Rot. dec. 183. p. 1. rec. Cum Canonici solum habeant omnimodam administrationem in Ecclesia, Graf. dec. 131. Caputaq. dec. 84. p. 1. rec. Dur. dec. 418. 444. & 445. Solique faciant unum corpus cum suo Prælo sine Beneficiatis, ac soli repræsentant Ecclesiam, cap. cum Clerici de verb. signif. Seraph. dec. 426. num. 4. Eoque magis si accedat autoritas Episcopi, quo casu capitulum etiam in arduis, & concernentibus universalem statum suæ Ecclesie, potest statuere Rot. d. dec. 606. p. 4. rec. & latissime Lotter. d. quest. 15. a num. 88. etiam circa præminentias in choro, ut fuit decisum in Hispalen. præminentiarum coram Andrea apud Rot. dec. 494. num. 6.

3 Cum igitur sint choro incorporati, & tanquam speciale membrum exercent suum munus in servitio chori, dicuntur esse de communitate, qua chorus constituitur juxta doctrinam Gemin. in cap. si propter de rescript. in 6. Abb. in cap. pro illorum num. 6. in fin. de præben. Felin. in cap. Grave de offic. ord. Atque adeo tanquam de choro incensandi sunt juxta Cæremoniale Episcoporum.

4 Idque præsertim, quia sunt in possessione, ut incensentur a Ministro pluviali, vel dalmatica induto. Siquidem cum consuetudo obrineat, quod omnes de choro incensentur ab eo, qui defert pluviale, dum ipsi quoque fiunt de choro, debent secundum eandem consuetudinem incensari; qui enim incorporatur alicui Communitati, vivere debet iisdem legibus, statutis, & consuetudinibus, atque iisdem frui privilegiis, ac cæteris, ut notant Bart. in l. si maritus 2. §. legis ff. ad leg. Jul. de adult. Boer. quest. 260. citans Bald. Angel. Roman. & alios, ac Ruin. conf. 76. numer. 14. lib. 3. & Menoch. conf. 738. num. 6. quæ quidem consuetudo octo, vel novem annorum sufficere debet pro observatione interpretativa, tam Cæremonialis, quam Seminarii, quod ejus Clerici debeant thurificari, tanquam de choro, Crescent. dec. 1. de constit. Put. dec. 12. in fine lib. 3. Seraph. dec. 1410. num. 17. Cæs. de Graf. dec. 11. num. 6. Rot. div. dec. 574. num. 4. p. 1. Multoque magis consuetudo immemorabilis. Unde consuetudo incensandi chorum, ac cæteros de choro, etiam inferiores extenditur etiam ad inferiores de novo erectos, vel creatos, ut per Rot. div. dec. 17. num. 8. & seq. & per tot. & dec. 2. num. 3. de præscript. in nov. & apud Seraph. dec. 1047. & 1297. num. 6. fuit sæpissimè decisum, ut in Burgen. processio-num 4. Maji 1588. coram Plato, & in aliis.

5 Ac præsertim si hæc consuetudo Beneficiatorum, etiam indutorum pluviali, vel dalmatica, incensandi etiam inferiores de choro, nedum esset immemorabilis ante confirmationem cæremonialis, & sic præservata, sed etiam post illam per quadraginta & amplius annos, quietè, ac pacificè continuata pro majori decore, ita ut si in aliquo discordaret, non esset contraria, sed præter regulas Cæremonialis, quæ cessant ubi per quadraginta annos non sunt receptæ cum augmento decoris juxta declarationes relatas a Barbof. d. v. Consuetudo, & comprobatur per Rot. decis. 356. p. 1. rec. & in aliis sæpè. Ac præcipuè quoque si hæc consuetudo viguit nedum in thurificando Clericos Seminarii, sed etiam in præferendo illos aliis Capellanis, & Musicis chori, quos Beneficiati semper incensantur, etiam si ii fuerint mercenarii, & amovibiles ad nutum. Unde fit locus regulæ: *Si vinco vincentem te*, Menoch. conf. 52. num. 38. & Contilor. in dissert. de præced. num. 27. & 46.

6 Neque obstat, quod hujusmodi Capellani, & musici uti amovibiles non possint jvari immemorabili. Nam hæc immemorabilis non acquiritur a quolibet Capellano, vel musico in particulari, cum sit hoc impossibile, quia repugnat naturæ immemorabilis, sed acquiritur a toto illorum corpore, quod tanquam nomen collectivum nunquam moritur. Quæ deinde immemorabilis jvat dicto corpori, uti corpori, & omnibus, uti singulis. Decisio verò 249. p. 5. recent. num. 7. in fin. non asserit, quod corpus integrum non præscribat, sed quod Capellani uti amovibiles non præscribant uti singuli, atque adeo hi Capellani, ac musici debent incensari, suo ser-

vicio durante, propter jus incensandi præscriptum a suo corpore, non verò postquam fuerint a Capitulo dimissi. Et hoc est, quod ait dicta decisio, ut rectè illam consideranti liquet.

Neque adversatur Cæremoniale d. cap. 23. lib. 1. vers. 7. *Ipsi autem*, ubi expressè ponit casum, quo thurificans sit majoris dignitatis thurificando. Nam paulò infra inquit, quod ipse thurificans alios post Canonicos parum, vel nihil versus eos caput inclinet pro eorum qualitate. Et rursus in vers. sed si celebret, mandat explicitè, quod Diaconus paratus thurificet alios de choro, & sic etiam inferiores. Idem repetit lib. 2. cap. 8. vers. Diaconus vero, & in cap. 1. lib. 2. dicitur, quod Cæremoniarius ducat Subdiaconum, vel alium, ad quem de consuetudine Ecclesie spectat, ad intonandum in habitu, in quo reperitur, & sic etiam cum pluviali, idque ipsum servari mandat in thurificando, ut ibi est legere.

Unde non obstat, quod in d. cap. 23. thuriferarius ac- 8 cepto de manu presbyteri thuribulo, omnes Canonicos ordine suo, deinde cæteros de choro thurificet. Nam etiam ibi præsupponitur, quod reliquide choro esse possint inferiores presbytero thurificante. Quare nullo pacto repugnat, quin thuriferarius possit etiam ipse esse indutus pluviali, tum ad evitandam contrarietatem dicti cap. 23. quod loquitur de Diacono induto dalmatica veste longa digniore; tum etiam ad conciliandam consuetudinem inveteratam, & immemorabilem tot Ecclesiarum, quæ dederunt regulam ipsi Cæremoniali, itaut propterea non sit ab illa recedendum, non obstante confirmatione Clementis VIII. ut censuit S. Rituum Congregatio in Brundusina, & in aliis a nobis alio in loco relatis, ac Rot. in Hispalensi præminentiarum 26. Junii 1615. coram Sacrato, dec. 506. numer. 5. & seq. p. 1. rec.

Et nihilominus adeo verum est, quod Diaconus, et- 9 iam paratus, ad Evangelium debeat thurificare totum chorum, & sic etiam inferiores, ut consuetudo contraria fuerit reprobata ab eadem Sac. Congregatione in Alexandrina, ut per Barbof. in collect. Bullar. v. Consuetudo. Quia munus thurificandi est Diaconi parati, ea tantum distinctione, ut Canonici Canonicos, reliquos verò alios pro Ecclesie consuetudine incensare debeat, ut censuit eadem Sac. Congregatio in Lucensi, de qua Barbof. ibid. v. thuribulum. Et cum pro parte Ecclesie Turritanæ in Sardinia quæreretur, a quo incensari debeant Canonici; & Beneficiati, ac Magistratus in Vesperis, quando assistunt Beneficiati cum pluvialibus: Sac. Rituum Congregatio respondit, incensationem in casu proposito fieri debere per aliquem ex Beneficiatis assistentibus, pluviali indutis. Die 5. Julii 1631.

Neque in Ecclesiis Patriarchalibus, Cathedralibus, ac 10 etiam Collegiatis Canonici distinguuntur ab omnibus, & reliquis Clericis secundi gradus, Sylva de benef. p. 1. quest. 3. numer. 5. Jo: Montaig. de auct. Magn. consil. numer. 8. Chassan. in catal. glor. Mund. p. 4. confid. 47. Unde non debet permitti, quod Beneficiati, vel alii ordinis inferioris thurificent chorum, mutando thuriferarium per alios gradus, cum omnes æqualiter debeant obedire, atque inservire choro, & Capitulo, Abb. in capitul. Cum non liceat numer. 2. de præscript. Cæs. de Graf. dec. 131. numer. 8. & multa in proposito congerit Alberic. in v. assisi, Host. in capitul. Cum ad hoc numer. 1. ubi cæteri Canonice, de Cler. non resid. ac Rot. in d. Hispalen. 4. Junii 1612. p. 1. recent.

Minusque facit ad rem, quod id videatur esse inde- 11 corum. Nam contrarium evincitur ex ipso Cæremoniali, & ex rationibus adductis, quibus additur, quod etiam si juxta ritum primitivæ Ecclesie, cum in ipsa non Beneficiatus, vel Clericus pluviali indutus, sed Episcopus ipse indutus vestibus pontificalibus, non solum incensabat chorum, & populum a summo ad imum Ecclesie, verum etiam catechumenos, & energumenos, teste D. Dionysio Areopagita lib. de Eccles. Hierar. 2. cap. 3. his verbis. *Episcopus precem sacram ad altare Dei celebraturus, ejusdem suffitione initium faciens universum circuit chori, sive sacri loci ambitum, donec rursus ad altare divinum rediens sacram incipit psalmodiam melodium, omni ordine Ecclesiastico sacram ipsi psalmodiam succinente. Per Ministros exinde consequenter Sacrarum scripturarum lectio recitatur, qua finita, sacro ambitu accentur catechumeni, & cum iis energumeni, & penitentes, illis, qui divino aspectu, & communiione digni sunt, remanentibus.* Idem c. 4. §. 3. de mystica liturgiæ contemplatione. ait, *Antiphitem divino prorsus modo a divino altari ad extremitates usque Templi cum odoris suavitate procedentem, & ad illud ipsum perficiendi sacri causa reverentem. Ex quibus docemur, Pontificem ipsum, ubi orationem* fab

sanctam super altare peregit, ex ipso incensum adolere, omnemque Fani ambitum circumire.

CONSULTATIO L.

An bonorum redditus, qui pertinent ad Ecclesiam, non autem ad Capitulum, possint Canonici convertere in usum proprium, hoc est in reparationem ruralium domorum, ac cetera huiusmodi.

Non possunt per *Clem. Quia contingit* §. ut autem de relig. dom. & Gratian. discept. 395. numer. 28. & seq.

2 Ad cognoscendum verò, an bona relicta sint capitulo, Canonicis, vel fabricæ, inspicere debet eorum distinctio. Si enim fabrica Ecclesiæ distincta est a Canonicis, & capitulo, bona Ecclesiæ relicta, ipsi acquiruntur, non autem capitulo, vel Canonicis, ut bene adducit Rot. in Romana pensionis 19. Novembr. 1640. coram Em. Cerro. Quinetiam absque alia distinctione loquendi: legatum Ecclesiæ non censetur legatum Canonicis, vel Monachis illius, ut advertit Navar. conf. 9. per tot. de testam. Roderic. qu. reg. 127. art. 5. & Rot. in rec. dec. 365. num. 30. p. 5. Unde quemadmodum legatum factum Canonicis non fit de Mensa capituli, sed inter ipsos distribuitur, ut per Felin. in cap. Auditis num. 24. de præscript. Bald. in cap. requisitis col. 4. de testam. Et legatum factum capitulo non cedit commodo fabricæ; ita quoque hæreditas delata fabricæ sub diversa, & distincta ratione, prodesse non debet ruralibus capitulo. Imò, etiam si adesset aliqua dispositio, in qua de Canonicis fieret mentio, quotiescunque tamen reperitur nominata Ecclesia, semper Ecclesiæ, non autem Canonicis relictum censetur, cum personæ in hoc casu stent solum demonstrativè, & legata debentur Ecclesiæ, cujus ipsi custodiam, & curam habent, Rot. dec. 697. num. 16. & 17. coram Merlino. Et sanè cum specialiter in hanc causam relicta fuerint, non possunt in alios usus converti sine Apostolica dispensatione ex d. *Clem. Quia contingit* v. sedis Apostolicæ, l. legatum ff. de admin. rer. ad Civit. pertin. Lap. alleg. 48. num. 1. ac Rot. in Mutinensi Bonorum 21. Junii 1641. coram Ghislerio, vers. verum, & in Carpentorateni hæreditatis 15. Martii 1660. coram Bevilacqua sub initio, Cardinalis, Imola, & Lapis id d. *Clement. Quia contingit*, ubi ampliant, ut nec fieri possit commutatio a legato de latere, etiam si accederet consensus hæredis; quia non agitur de utilitate ipsius, cui possit renunciare, sed de servanda voluntate defuncti.

3 Atque ita, ut non relevet, quod non doceatur, de originali institutione fabricæ. Quia ex geminatis actibus, in quibus semper actum fuit de fabrica Ecclesiæ, oritur observantia interpretativa, declarans huiusmodi redditus ad Ecclesiæ fabricam pertinere, atque in ejus usum dumtaxat erogari posse, ut in specie dictum fuit in Barchinonensi alimentorum 17. Maii 1647. coram Dupozeto.

4 Idque fortius, si Canonici tanquam fabricæ administratores, libros, scripturas, & inventaria retineant. Dum enim sunt administratores, fatentur non possidere jure proprio, sed jure Ecclesiæ, cujus redditus administrant, Cravet. conf. 27. sub num. 5. & dixit Rot. in rec. & in citata Barchinonensi vers. secundus verò articulus. Et dum libros Ecclesiæ non exhibent, ex quibus facile dignosci posset pertinentia reddituum, præsumitur, quod contra se faciant, ut rectè inferit Cravet. conf. 6. num. 8. Menoch. l. 2. præsumpt. 91. num. 4. Greg. dec. 521. num. 6.

5 Cum itaque bona ad Ecclesiam pertineant, ejusque fabricam, capitulum, & Canonici, qui illorum redditus administrant, tenentur de eis rationem reddere suo Episcopo, tam ex dispositione juris communis, de qua in d. *Clem. quia contingit*, ubi Glos. v. reddere rationem §. Oeconomus auct. de sanctis Episcop. quam S. Concilii Trident. sess. 25. cap. 9. de reform. non obstante quacunque consuetudine in contrarium. Idque sive capitulum sit principalis administrator, sive subordinatus, ac deputatus ab alio. Ubi autem est principalis, soli Episcopo rationem reddit; ubi verò est subordinatus, eum reddit Episcopo, ac deputatis juxta declarationem S. Congregationis Concilii ad d. cap. 9. relata in dec. 473. num. 10. coram Merlino. Aliàs Canonici essent melioris conditionis ipso Episcopo, qui etiam rationes reddere tenentur Metropolitanò. Et in specie de capitulo administrante bona fabricæ, Gratian. discept. 395. per tot. Rot. dec. 355. num. 4. & 10. p. 1. rec. ubi causa maturè discussa, recedendo ab aliis decisis; firmatum fuit, rationem omninò reddendam esse in manibus

Ordinarii, non obstante Consuetudine, seu immemorabili. Ac successivè redintegrare tenentur Ecclesiam de eo, quod converterunt in alium usum; quia obligatio reddendi rationem continet obligationem restituendi reliquum, l. cum servus ff. de cond. & demonstrat. Gregor. decis. 554. num. 2. Aliter dicendum puto, si officium fabricæ non spectet ad Ecclesiam, sed ad capitulum, non tanquam principalem administratorem, ut erat casus dictæ decis. 355. p. 1. rec. sed tanquam verum Dominum. Capitulum enim in iis, quæ ad ipsum spectant, & concernunt administrationem suorum bonorum, ac sua particularia negotia potest quæcumque gerere, & statuere, Glos. in c. 1. §. 2. Bart. in c. Constit. num. 35. de rescript. & Felin. in cap. Cum omnes num. 9. de Constit. Marefcot. var. res. lib. 2. c. 32. num. 22. & seq. Rot. coram Greg. dec. 65. num. 11. & D. Fagnan. in d. cap. Cum omnes num. 37. ubi quod ex Jure communi, & Sac. Congregationis Concilii declaratione, etiam Episcopo competit ista facultas in iis, quæ propria ipsius capituli negotia respiciunt.

CONSULTATIO LI.

An, & quatenus Canonico debeantur distributiones Capellanice; quam ex dispensatione Apostolica in provisione sui Canonicatus obtinet sub eodem tecllo?

Debentur, si non agatur de duobus beneficiis habentibus residentiam, sique non doceatur ex particulari consuetudine, vel statuto, aut fundatione residentiam præcisam requirere, cum de Jure præsumatur beneficium simplex, ut probat Gonzal. ad reg. 8. glos. 5. num. 80. & Garz. de benef. p. 3. c. 2. num. 4. & 5. quamvis aliquod onus, seu servitium habeat, ut est in specie decisio 489. p. 2. recense. Etiam si adesset statutum, quod Capellani teneantur interesse horis canonicis, & divinis officiis inservire fuitque confirmata dec. 631. p. 3. non obstante Constitutione Apostolica, quæ faciebat capellaniam incompatibilem cum Canonicatu, p. 8. dec. 182. non obstante fundatione, quod Capellanus teneatur canere Primam, & Completorium cum Litanis, ac celebrare quotidie Missas. Idem habetur in Aquilana Capellanice 17. Junii 1657. coram Royas, ac plenissimè in Tirasoneni beneficii 20. Maii 1658. coram Priolo, pariter confirmata, in cujus fundatione erat impositum onus interestiæ in choro horis nocturnis, & diurnis cum personalis residentia, & onere coadjuvandi, Curatum, & Vicarium Ecclesiæ, etiam cum distributionibus, & nihilominus Rota noluit recedere a distinctione recepta Innocentii & aliorum in cap. fin. de Cler. non resid. inter residentiam præcisam, & causativam. Qui textus loquens de Assisiis intelligitur a Glossa de beneficiatis, qui servire debent Ecclesiæ, & de beneficiatis in Ecclesia Sanctæ Mariæ Majoris erectis cum titulo residentie loquitur dec. 607. numer. 13. p. 5. rec. & in Romana Anniversariorum coram Merlino inter ejus impressas 685.

Cessante igitur statuto, aut fundatione, aut consuetudine, & Capellania non consistente in distributionibus, quæ debentur interestibus, ut declarat Gonzal. cit. glos. 5. a num. 100. sed habente præbendam, consuetudo participandi de distributionibus importat solum residentiam causativam ad eas lucrandas, sicut in d. Tirasoneni, & advertit decis. 483. num. 2. p. 1. div. quæ non causat incompatibilem, sicut causat præcisam, respectu tituli, Gonzal. ad reg. 8. glos. 15. num. 20. & in specie respondetur dec. 489. num. 3. p. 2. rec.

Quæ multò magis admitti debent propter consuetudinem tam in provisionibus Apostolicis earundem Capellaniarum, quàm in dispensationibus illas retinendi cum Canonicatibus, concurrente ultimo statu, qui sufficit ad decidendam quæstionem de illius qualitate ex adductis in dec. 737. num. 5. p. 2. rec.

Item si non agatur de duplici distributione uno, eademque servitio, sive una, eademque interestentia, in qua quæstione opinionem affirmativam Jo: Andreæ tuetur Abb. in c. cum olim a num. 3. de sent. & re jud. & consuluit Bald. ac Zabarel. conf. 53. ac veriorum testatur Covar. var. lib. 3. cap. 13. num. 6. cum aliis per Lotter. de re benef. lib. 1. q. 15. num. 45. ubi refert decisionem Rotæ coram Lancelotto, & communem, magisque communem fatetur Moneta, qui contrarium sequitur p. 2. de distribut. qu. 4. n. 6. Præsertim si Canonicatus nullas habeat distributiones, & quatenus haberet, in hoc casu adhuc amplecti debemus opinionem affirmativam, sive quia concurrat consuetudo, cum qua etiam tenentes contrarium illam admittunt juxta citatum consilium Baldi, & Zabarellæ in fine, & Covar. alleg. cap. 23. n. 6. ac Monet. d. qu. 4.

qu. 4. num. 6. in princ. & num. 16. ac plenissime Barbof. de Canon. cap. 21. num. 18. quæ consuetudo sufficit esse decennalis, etiam ad duplicandas distributiones, Monet. d. q. 4. num. 18. siue quia distributiones Capellanæ debentur pro servitio, vel interessentia, non choro horis canonicis, & missa, in quibus Canonici tenentur interesse, sed pro aliis precibus diversis horis, ac tempore, quibus Canonici non interfunt, ac proinde cum interessentia, & servitium se mutuo non impediunt, & istud augeat laborem Canonico Capellano, debetur etiam interessentia negativa duplex distributio, quemadmodum declarat Monet. cit. q. 4. n. 11.

5 Unde cum Canonici inserviando verè sufferat laborem Capellani, & Capellanæ onus adimpleat, ad illud uti Canonici non tenentur, juxta doctrinam Felini in cap. cum olim num. 2. de sent. & re jud. ubi limitando conclusionem duplicandi distributiones, declarat non procedere, quando constat, quo jure persona utitur, & dicitur uti jure Capellani, si celebrat in Capella, in qua solent Capellani celebrare, non autem Canonici, jure verò dignitatis, si celebrat in festivitate, in qua dignitates solent celebrare, non autem Canonici. Quod videtur sentire Rot. dec. 288. sub num. 5. p. ... rec. admittens deberi Canonico habenti dignitatem commodam, & distributiones Canonicatus juxta præcitatam consil. 53. Zabarellæ.

6 Quibus non applicatur controversia, de qua Lotter. d. lib. 1. qu. 14 a num. 46. quæ versatur in eo, an persona habens duo jura in aliquo actu faciundo, censetur uno, vel altero uti ad text. in cap. a collatione de appell. in 6. quin functionibus Capellanorum, & tempore, quod peraguntur, non interfunt Canonici, atque adeo Canonici Capellanus dicitur interesse, tanquam Capellanus sustinendo onera Capellanæ ad effectum lucrandi distributiones juxta citatam doctrinam Felini, Et in simili de eo, qui habet duo jura conferendi ratione Vicariatus, & ratione Canonicatus, dum contulit in capitulo simul cum aliis Canonici; in quo, ut Vicarius non debet conferre, dicitur conferre, uti Canonici, quamvis Vicarius appelleretur. Et quod fortius est ad declarandum nullam collationem, quæ uti Vicarius potest sustineri, plenè Rota in Montifalti beneficii 28. Junii confirmata 15. Decembris 1656. coram Bichio. Accedente insuper Consuetudine, qua, uti Canonico, non uti Capellano distributiones fuerunt consignatæ, ut in d. 2. dec. Montifalti. Quodque in actu æquivoco, & dubio dependente a voluntate illum gerentis, regulariter statuitur ejus declarationi, Burat. d. 228. num. 2. unà cum regula juris, qua dicitur, actus geri semper titulo necessario, & ad satisfaciendum, propriæ obligationi potius, quam titulo merè voluntario, Cravet. conf. 106. a num. 9. & conf. 304. num. 5. Adeo ut videatur servanda consuetudo, hæcenus servata in hac materia, ut evitentur confusio, dissensiones, & scandala, quæ aliàs timeri possunt, juxta dec. 288. p. 1. rec. & resolutionem S. Congregationis Concilii sub anno 1651. in hac re editam pro hujusmodi Canonico, & Capellano.

7 Quia si vigeat consuetudo interessendi Canonicos Capellanos in stallis, & habitu canonicali, illa servanda est, Mellin. d. dec. 685. num. 28. ac seq. & in fortiori de consuetudine quando debeantur distributiones totius diei interessentibus, vel non integris horis, vel aliquibus tantum, Barbof. de Canon. cap. 21. num. 22. & in materia præcedentiæ est axioma, sicut de consuetudine præcedendi Archidiaconum, idem Barbof. cap. 5. n. 39. cum seq. Præcipue quia censetur rationabilis, ne aliàs cogantur Canonici Capellani finita interessentia in choro ratione Canonicatus exire, ac spoliare se vestibus canonicalibus, induere & superpelliceo, ut inter Capellanos assistant in inferiori loco ejusdem chori quod admittitur in citata decis. 288. numer. 5. p. 1. rec.

CONSULTATIO LII.

An Canonici, & Præbendati interessentes Matutino, & Laudibus, lucrentur distributiones Primæ, licet illi non interfunt, & a tempore foundationis ex Indulto Summi Pontificis ante Sacrum Concilium Tridentinum, existant in consuetudine immemorabili, quæ continuata est a tempore publicationis dicti Concilii?

1 Videtur hanc consuetudinem non posse sustineri, quia adversatur juri communi in cap. licet de præb. in cap. inter quatuor, & cap. fin. de Cler. non resid. in quibus verbum residere accipitur cum effectu, id est, Ecclesiæ in divinis officiis deservire, cap. relatum de Cler. non resid. & cap. conquerente eod. tit. & tradunt Doctores apud

Covar. lib. 3. var. cap. 13. num. 3. Canonicatus enim ad divinum cultum, & Ecclesiastica munia sunt constituti, cap. cum ad hoc eod. tit. & habetur in decreto S. Concilii Trident. c. 13. in princ. sess. 21. Est item contra dispositionem ejusdem Concilii cap. 12. sess. 24. de reform. & ita intellexisse canonicorum residentiam S. Congregationem ejusdem Concilii, testantur Fagnan. in d. cap. licet num. 24. Spectato enim jure communi, præceptum obligat omnes Ecclesias Cathedralis, Collegiatis recitandi omnes Horas canonicas in choro, ut habetur expressè in Clem. 1. de celebr. miss. ubi leguntur hæc verba: In Ecclesiis Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis devotè psallatur, in aliis verò convenienter, & debite celebretur Divinum Officium diurnum pariter, & nocturnum. Et colligitur ex can. ult. d. qu. 2. & ex cap. dolentes de celebr. Miss. Divinum autem Officium constat septem Horis Canonicis, ex Concilio Cabilonensi cap. 59. & docent canonistæ in d. cap. 1. de celebr. missar. & in d. Clem. 1. eod. tit. & B. Pius V. in sua Constitutione, ac Doctores omnes. Quare poterit Episcopus demandare, ut imposterum interessentes Matutino, nequeant lucrari distributiones Primæ.

At nihilominus contra censeo. Nam Constitutio, quæ reperitur adjecta in limine foundationis, est valida: quia per Concilium Tridentinum non fuit ullo modo derogatum foundationis ordinationibus præcipue Regiis, ut declaravit ejus Sac. Congregatio, testante Garzia de benef. p. 3. cap. 2. numer. 493. Quinimò sess. 22. cap. 1. de reform. illas in quacunque dispositione Juris novi inductiva præservat, sicuti advertit Lotter. de re benef. lib. 1. qu. 32. num. 18. Estque clara juris regula, fundatorem in limine foundationis posse apponere quaslibet conditiones sibi bene visas juxta Rot. dec. 311. num. 2. p. 4. rec. etiam contra jus commune, quotiescunque accedit consensus Ordinarii, ut decidit dec. 21. num. 3. & decis. 61. num. 2. coram Buratto, & sequuntur Lotter. dicta q. 92. num. 2. & Vivian. de jurepatr. lib. 2. cap. 8. num. 10. in fine. Optima quidem ratio; quia cum possit quisque ad libitum de rebus suis disponere, l. 2. in fin. ff. si quis a par. fuer. manum. ita ut privatio istius facultatis dicatur contra bonos mores, l. penult. ff. de pact. ubi Doctores, & l. nemo exterus C. de Juda. ibi: Justum est enim sua cuique committere, & l. dudum C. de contrab. empr. & annot. Cravet. conf. 217. num. 2. atque adeo fit contra justitiam, Injuriam, §. si quis me prohibeat ff. de injur. Ecclesia admittit illas conditiones, quas apponunt fundatores in aliqua foundatione. Neque novum, atque inconveniens est, quod in statuendis hisce legibus tantum deferatur voluntati fundatorum; quia tota ratio consistit in favore Ecclesiæ, ne scilicet quis retrahatur a foundationibus, sed potius alliciat, ideòque proculdubio unicuique pro arbitrato suo de suis rebus disponere licet; quo casu non intelligitur Episcopus quicquam contra jus moliri, cum id efficiat juris permisso, ut optimè ait Lotter. de re benef. d. lib. 1. qu. 32. numer. 14. & seqq. cum aliis ibi allegatis, quibus num. 17. addit, quod si Episcopus denegat his legibus absque causa legitima consentire, possit fundator recurrere ad superiorem, qui eum cogat ad consentiendum, vel si contumax sit, ipse superior consentiat.

Quapropter, etiamsi demus Constitutionem, qua disponitur, Canonicos, & præbendatos interessentes Matutino, & Laudibus lucrari distributiones Primæ, licet illi non interfunt, esse contra jus, adhuc tamen cum sit apposita in limine foundationis, & autorizata, atque adjecta ab ipso Episcopo ad instantiam fundatoris, debet profectò religiosissime servari juxta dec. 774. num. 1. coram Seraph. cum nullus a Papa inferior fundatoris voluntates commutare possit, ut docet Corrad. in praxi benef. lib. 2. cap. 15. num. 7. & Vivian. de jurepatr. p. 3. lib. 14. cap. 3. num. 46. ne de consensu quidem patronorum, ceu firmant Garz. de benef. p. 7. cap. 1. num. 107. & seqq. ac Rota dec. 216. num. 4. p. 2. recent. Imò neque in melius ad tradita per Tondut. qu. benef. cap. 112. n. 5. & 14. p. 1. Quia commutatio, aut alteratio ultimarum voluntatum est contra jus: non potest autem Episcopus contra jus aliquid statuere; nam id soli Pontifici summo est reservatum.

Neque obstat, hujusmodi constitutionem esse speciatim a jure, & Concilio Tridentino reprobata, ut pluries censuit ejus S. Congregatio, declarando esse nulla statuta quarumvis Ecclesiarum, ut interessentes uni Horæ lucrentur distributiones alterius, cui non interfunt. Nam, omissa responsione, quod Sac. Concilium deroget tantum consuetudinibus, aut statutis, quorum nominè non veniunt ordinationes in fundatione appositæ, ut

firmat Corrad. *loc. cit. cap. 12. num. 135.* & antea *cap. 10. num. 9.* ubi ait, foundationes leges majorem vim habere, quam consuetudo, vel privilegium: responderetur allegatas declarationes non loqui in terminis ordinationum, quæ fuerunt adjectæ in limine foundationis, & cum consensu Episcopi, præsertim uti Delegati Apostolici, quo casu idem est, ac si Pontifex ipse approbasset, ordinationemque fecisset, ut tradit Rot. *dec. 115. num. 25. p. 6. recent.* quod adeo verum est, ut eadem S. Congregatio pluries improbaverit consuetudinem immemorabilem, qua licebat Canonicis ultra tres menses abesse, declarando eam esse sublatam per Sac. Concilium, nisi tamen reperiatur confirmata a Sede Apostolica, aut id adjectum in limine foundationis, prout referunt Garz. *de benef. p. 3. cap. 2. num. 216.* & Corrad. *d. lib. 2. cap. 14. num. 46.* & explicat Card. Bellarm. *ad d. cap. 12. sess. 24. de reform.* & in Valentina 28. Januarii 1576. censuit, quod per decretum Concilii *d. cap. 12.* non abrogatur Statutum confirmatum a Sede Apostolica, per quod conceditur abesse ultra tres menses ab Ecclesia Cathedrali, & Collegiata. Si autem tale statutum in desuetudinem abisset, contraria consuetudo est servanda.

5 Quæ omnia facilius procedere videntur in Canonicis, qui non habent præbendam distinctam, aliove fructus præter distributiones, in quibus dumtaxat Canonicatum redditus consistunt. Hoc enim casu, etiam si ad rationem dierum, atque horarum pro interessentibus fiat divisio, dicuntur fructus præbendæ, nec fortiantur naturam, quam habent veræ distributiones quotidianæ juxta Glossam communiter receptam *in cap. un. de Cler. non resid. in 6. v. receperit,* & *in cap. licet. 32. de præbend. & dignit. v. distributiones,* ac decidit in specie Rot. *dec. 694. num. 2. coram Buratto.* Nam aliàs Canonicatus remaneret absque præbenda, quod esse non debet per *text. in capit. Cum super de concess. præb. & Glos. in cap. de Cler. non resid. in 6. v. receperit,* ibique Proff. *ad Monach. sub numer. 26. ac Rot. in Alerien. Canonicatus 27. Novembris 1645. §. neque etiam in fin. coram Verospio cum aliis ibi allegatis.*

6 Hinc non est ulterius quærendum, an pro tuenda hac constitutione in fundatione apposita suffragari possit consuetudo maximè in præsentis, cum illa originem habeat ab ipsa erectione, & suffragari affirmat Tondur. *quæst. benef. cap. 52. p. 1.* ubi clarè asserit, quod stante immemorabili Ecclesiæ consuetudine, quod Canonici teneantur interesse dumtaxat certis Horis matutinis, & vespertinis magni officii, ac Missæ, non posse Episcopum illos cogere ad interessendum omnibus officiis tam minoribus, quam majoribus, ac Horis Canonicis. Idemque tradit Sandoval, *de Offic. Eccles. p. 6. cap. 27.* ubi ait tolerabilem esse consuetudinem, quod, qui interest matutinis, lucretur distributiones Primæ. Ac in fortioribus valere consuetudinem, ut Canonicus, qui in aurora missam celebrat sic immunis a cæteris servitiis Ecclesiæ, totaliter lucretur distributiones quotidianas, luculenter confirmat Gratian. *discept. 800. num. 1.* ubi testatur, fuisse approbatam a Sac. Congregatione Concilii. Receptumque est in omnibus fere Ecclesiis Hispaniarum, quod quis lucretur præbendam, sive, ut inquirunt, grossam, residendo una Hora. Quam consuetudinem esse validam, scribit Garz. *de benef. par. 3. cap. 2. num. 330.* pro qua refert Cæsar. *de Graf. dec. 5. num. 8. de præb. ac dignit.* ubi similiter deciditur sustineri consuetudinem residendi, ac interessendi divinis pro parte anni, & lucrandi distributiones pro toto anno. Verùm de his, aliisque consuetudinibus vide *tom. 1.*

CONSULTATIO LIII.

1 An omnes Beneficiati tam Cathedralis, quam Collegiatarum Civitatis possint ex immemorabili consuetudine unà cum Dignitatibus, & Canonicis Cathedralis eligere Vicarium Capitularem, ceterosque Officiales ad Ecclesiæ regimen necessarios?

2 Et an qualibet ex tribus fratribus Canonicis in sacris Ordinibus constitutis debeat vocem habere in Capitulo.

1 AD 1. Negativè respondendum videtur ex S. Concilio Trident. *sess. 24. cap. 16.* ubi decernitur, quod Capitulum Officiale, seu Vicarium intra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur. Beneficiati autem maximè Collegiatarum non sunt de Capitulo Cathedralis. Quod etiam constat ex sequentibus declarationibus.

In Aretina 13. Septembris 1647. sacra Sac. censuit, Vicarium Capitularem capitulariter, & per secreta suffragia eligi debet intra octo dies a morte, vel translatione Episcopi, vel ejus noxia, & a Capitulo Cathedralis, non Collegiata Cathedralis subjecta.

In Syontina 6. Aprilis 1656. sacra Sac. censuit non constare de Cathedralitate Ecclesiæ Montis S. Angeli, seu Gargani, ac proinde non esse locum electioni Vicarii Capitularis a Capitulo Garganico, vacante Sede Episcopali Syontina. Unde eadem S. Congregatio 8. Novembris 1658. declaravit nullam electionem Vicarii capitularis factam a Capitulo Garganico.

Nihilominus affirmativè puto respondendum. Quoniam, licet ex dispositione S. Concilii Tridentini loco allegato Capitulum, Sede vacante, Vicarium constituere teneatur, & regulariter soli Canonici faciant capitulum, attamen per consuetudinem immemorabilem tam Dignitates, quam Beneficiati possunt effici de Capitulo, & sub capiti nomine comprehendendi, Rot. *dec. 296. nu. 5. & seqq. p. 1. & dec. 708. num. 2. p. 3. rec.* Unde in hac specie Beneficiati, qui aliàs elegerunt Vicarium capitularem, debent manuteneri in possessione illum eligendi, Rot. *dec. 8. num. 1. & 5. p. 5. recent.*

Non obstant declarationes adductæ. Nam loquuntur in casu, in quo non adest consuetudo immemorabilis.

Ad 2. Respondeo affirmativè ex Sac. Congregatione Concilii in Hydruntina 27. Martii 1653. ad cap. 4. sess. 22. de ref. & in Fesulana 4. Maii 1639. quæ in simili censuit patrum, & duos nepotes habentes in eadem Ecclesia Canonicatus, posse votum habere in actis capitularibus, præciso statuto, vel consuetudine in contrarium.

CONSULTATIO LIV.

An beneficiatis, & Capellanis indulgendus sit habitus Canonialis?

Negativè, Aliàs enim confunderetur ordo non solum in terris, c. Cleros 21. d. tot. tit. ut dignit. ord. ser. lib. 12. Chassan. in Catal. glor. Mund. p. 1. conf. 77. sed etiam in caelis c. principium 45. de pœnit. d. 2. Chassan. p. 3. confid. 20. Tiraquel. de nobil. c. 37. num. 157. Ut igitur humana societas, & concordia conservetur, quæ alioquin importuna quasi confusione perturbaretur, ordo servandus est, c. ult. 89. d. Decian. conf. 7. num. 71. & seq. lib. 3. Undè Natt. conf. 637. num. 1. & conf. 638. num. 2. voluit, has controversias non esse ambiciosas, neque arrogantes, sed tendere ad bonos mores, & institutionem vitæ politicæ. Quod probat Peregr. conf. 34. n. 1. lib. 1. esseque justas, firmat Menoch. conf. 51. num. 1. cum seqq. Becc. conf. 192. num. 1. Cost. conf. 24. Greg. Tholos. in Republ. lib. 4. c. 10. num. 21. adeo, ut Canonici, aliive Dignitatem habentes non debeant pati eam imminui, aut contemni, sed ad illius conservationem teneri, Cyriac. contr. 201. id, quod sæpius fecere. Nam cum beneficiati S. Petri in Urbe prætendere cepissent, interesse capitulo, partemque habere in administratione massæ, rejecti fuerunt a Canonicis per Sac. Rotam apud Caval. dec. 57. Controversia inter Canonicos S. Mariæ Majoris, & beneficiatos profligata dec. 59. p. 7. rec. Aliæ aliarum Ecclesiarum benè ad clausulam deductæ apud Caputaq. dec. 84. p. 1. & dec. 309. & 351. p. 6. & dec. 76. & 112. p. 7. ac de illa nobiliori, ne inferiores se denominarent Canonicos, seu insignia, & alias prærogativas assument, Rota in Ampuriens. denominationis Canonicorum 20. Aprilis 1646. coram Meltio, ubi licet nomina, & alia id genus multa sint ad placitum, attamen, si id queat alteri præjudicium asserre, prohiberi potest.

Et certè, ut primùm nomina imponuntur ex placito, ita & vestium distinctiones ex communi consensu primum inductæ, & convenientia probata retinent honestatem, atque decorem. Cum autem ab illis sine causa, & ad confusionem Ordinum receditur, inhonestum, atque indecens videtur. Et quidem prætexta pueritiæ Romæ fuit; qui pueritiam excessissent, deposita prætexta cum virili animo Togam sumebant, & ita civibus data generaliter Romanis hæc vestis, ut Stola mulieribus. Dictique Romani, gens Togata, ut Palliati Græci. Gell. lib. 1. c. 2. Moreque Togati opponuntur Barbaris a Theodorico, Cassiod. lib. 3. var. c. 17. Carebant namque usu Togæ Peregrini, Barbari, & hi, quibus aqua, & igni interdictum est, Jul. Paul. lib. 3. recept. sent. tit. 4. è contra, qui efficiebantur cives usum Togæ accipiebant, l. sed & si accepto 2. de jur. fisci, Plin. lib. 4. epist. ad Cornel. Minutianum, & Cic. pro Cornel. Balbo. Refert diversas sententias Macrob. lib. 1. saturn. c. 6. de prætexta purpura intexta, de Bulla & Toga Nobilium, & Ple-

& Plebejorum, & quando apud Romanos Bulla aurea insignis nobiliorum erat, eorum verò Plebejorum, ut tradunt Alcon. Pedian. in 3. in Verem adf. & Plin. lib. 33. c. 1. ex quo Juv. satyr. 5. & Plaut. in Afin. adf. 2. sed & apud eosdem Romanos Patricii lunulas in pedibus deferebant, nobilitatis signum, ut scribit Plutarch. probl. 101. cujus rei rationem videbis apud Caelium lib. 20. c. 28. Ad quod alludit Statius noster Sylv. lib. 5. in prorept. ad Crispum, & Juvenal. sat. 7. & Martial. lib. 1. epigr. 17.

Quin etiam phaleris utebantur nobiles; Undè illud Persii sat. 3. Ad populum phaleras, illudque D. Hieronymi: Noli aspicere ad phaleras. Item annulis aureis insignis nobilitatis ex Livio 1. decad. lib. 9. ad fin. & Plinio lib. 33. c. 1. Præterea purpura utebantur Patricii, non etiam cæteri, Plinius enim lib. 9. cap. 36. purpura, inquit, distinguit ab equite Curiam. Quod tamen abusu abolitum fuisse, conqueritur Juvenalis sat. 3. Aequales habitus illic similemque videbis Orchestram, & populum. Per Orchestram enim intelligit Senatores, qui in Orchestra sedebant, ut tradit Vitruvius lib. 5. c. 6. Sed quia hic nihil interest ea scire, & sufficiat annotasse, in ea Republica Romana distinctas fuisse vestes puerorum, nobilium, libertinorum, servorum, & ingenuorum, ac Magistratum, judicum, triumphantium, & aliarum Dignitatum lubens fileo; sed tamen legendus Thololanus lib. 9. syntagm. jur. c. 19. ubi reperies destinasse Romanos singulis Dignitatibus certum genus vestimenti, & ita habitus arguebat, vel indicabat honorem, quem gerebant: Id, quod & Carolus V. anno 1630. omnibus ordinibus præscripsit. Ita quoque in Republica Hebræorum fuerunt vestes Sacræ, & ornatus Sacerdotii distincti, Exod. c. 28. & 29. Levit. c. 6. 8. 10. & 16. vestesque primogenitorum erant meliores, Gen. 25. 15. & 27. ac tradunt Jo: Andr. & Panorm. in c. licet de vot. Bald. in l. cum antiquioribus col. 4. & ibi etiam Jac. a S. Georg. C. de jur. delib. & latius Mart. Laud. de primog. sub init. Barbat. conf. 100. col. 5. lib. 2. Curt. sen. conf. 67. col. 10. D. Hieronymus, Glossa ordinaria, & Lyriensis ad dictum locum Genesis. Ita etiam purpurati, qui ad latus Principis sunt, qui que venerantur Sacram purpuram, qui gladium, quo animadvertitur in noxios, & funditur impiorum sanguis, dicti sunt; ut Sacri Concilii, & Senatus Pontificalis, Cardinales consilarii habent galerum, & vestimentum purpureum, quod non ad pompam, sed in symbolum gerunt, tanquam existentes parati effundere pro Christi fide, cui destinantur, sanguinem proprium, caput nostrum proximius sequentes, Dominum nostrum Jesum Christum; qui torcular calcavit solus, qui ascendit de Edon tinctis vestibus cum rubro vestimento, seu veste aspersa sanguine, Isaj. 63. v. 2. & 3. & vocatur nomen ejus Verbum Dei.

Debet itaque Canonicus a beneficiato, & Capellano distingui habitu, sede, loco, in quibus præcipue præminentia consistit ex Altograd. conf. 1. lib. 2. arguens qualitatem denotantem dignitatem Canonici comparative ad beneficiatum, sicuti & honor ipse dicit quid relativum, ut docet Leonel. de præc. homin. q. 1. art. 2. & 12. & Altog. l. c. num. 35. Differre enim debet Dominus a servo, superior a subdito, Ideoque voluit Augustus purpura distinguere personam, & Dignitatem imperantis, eorumque, quæ ejus jussu, & potestate præerant, a reliquo populo apud Gratian. Valent. Theod. C. in l. 1. & 2. queres ven. non pos. liq. 4. tit. 40. & Theodoricus Rex Gothorum, ut est apud Cassiod. l. 1. var. ep. 2. regale opus dixit tincturam purpuræ, quia color, inquit, nimio lepore vernans, obscuritas rubens, nigredo sanguinea Regnantem discernit, dum conspicuum facit, & præstat humano generi, ne de aspectu Principis possit errari. Undè quilibet alendus est, ac vestiendus secundum Dignitatem suam, etiam servus, l. sed & si quid, §. sufficienter, ff. de usuf. & notat Glol. 1. in c. quia nonnulli, de Cler. non resid. ac Boer. in addit. ad tr. de auth. magn. consil. num. 29.

Atqui rectè Domini, & servi comparatio instituitur inter Canonicos, & beneficiatos; nam isti non dicuntur pars Capituli, sed servi, ut liquet ex allegatis decisionibus, & ex Glol. in cap. penult. v. Affissos de Cler. non resid. ubi Butr. Abb. & cæteri, dixitque Rota in Cæsaraugustana portionum, ac nos alibi. Quicquid autem de hoc sit, certum est, quod Canonicis non sunt æquales, sed inferiores ex institutione, ut ordo sedendi in choro, aliaque in Cæremonialic contenta planè ostendunt; quod eò magis procedere debet in Capellanis, nullum titulum collativum habentibus, unde sunt simplices Cleri manuales, seu adscripti ad servitium, qui Collegium non constituunt, nullumque jus proprium, &

radicatum habent in Ecclesia, cum careant titulo ex deductis per Gonzal. ad regul. 8. Cancel. glol. 11. num. 12. cum seqq.

Est igitur hac in re æmulatio perniciosissima, quæ jus perimit, quod aliàs competeret, l. opus novum, ibique Bart. ff. de oper. public. Nam imminuit dignitatem, atque honorem Ecclesiasticæ Hierarchiæ, dum inferiores, ac servi redduntur in vestibus æquales domino, ac superiori, contra ordinationem libri Cæremonialis, qui ideò tandem beneficiatis vel Capellanis concedere usum almutiorum concessit, ut dum ingrediuntur chorum, vel functiones agunt coram Canonicis, illa ab humeris ad brachia in signum reverentiæ, atque obsequii dimittant. Nobilioribus quippè vestibus major honor exhibetur ex Florian. in d. l. sed quid §. mancipiorum ff. de usufr. Luc. de Pen. in l. 2. C. de vestib. oleb. l. 11. Secul. tit. de advocato §. sequitur videndum col. 2. ubi ait, quem Judex magis ornatum inspiciet, majoris existimabit esse autoritatis, & ei assurgit salutatione debita, & honorificet, ad quod tenetur l. fin. in fin. C. de offic. divo. Jud. & eum præ aliis honorabit, l. pen. C. eodem, textus in c. 1. 21. q. 1. & in c. 2. de custodia Euchar. subjungens, quod vestis debet esse conveniens statui, ordini, & officio, pro quo facit textus in l. id vestimentum ff. de pecul. & cap. 3. l. 2. Eldræ, ubi vestiri purpura est honor.

CONSULTATIO LV.

An constitutio præcipiens, quod beneficiati, & Capellani obedire debeant statutis Ecclesiæ factis a Canonicis in iis, quæ pertinent ad servitium ejusdem Ecclesiæ, extendatur ad faciendum in futurum?

Quod beneficiati, & Capellani Canonici solum esse debeant morigerati, in reliquis verò esse subjecti suo Episcopo, habetur ex cap. Omnes Principes 4. de major. & obed. Hilar. in D. Matth. c. 17. Vayas de Episcop. jurisd. axiom. 3. prop. 1. Benzon. de Sub. lib. 2. c. 30. Maur. de Alzed. de excell. Episcop. p. 1. c. 8. n. 48. & seqq. & c. 9. num. 18. 39. & 41. & ex Concil. Trid. sess. 23. c. 12. & sess. 24. c. 11. & 20. ac sess. 25. cap. 2.

Undè licet in Constitutionibus continetur, quod debeant parere ordinationibus per Canonicos factis circa Divinum officium, non idcirco in illorum potestate est nova concedere statuta, quia functiones ferè omnes Ecclesiasticæ sunt ordinatæ a Cæremoniali Romano jussu Clementis VIII. quod in universali Ecclesia servandum est cum prohibitione addendi, vel minuendi, vel immutandi, & cum clausula derogatoria statutorum Ecclesiarum, earumque consuetudinum, ut ex illius constitutione 69. Bullar. tom. 3.

Verùm contra resolvendum esse censeo. Primò, quia solum agitur de servitio Ecclesiæ, in qua nulla potest assignari sufficiens differentia ratio, cur potius servari debeant ordinationes jam factæ, quam faciendæ, maxime quod in dies plura immutantur, nedum quoad dominia, verùm etiam quoad morum, ac rituum reformationem. Undè vigere debet eadem juris dispositio.

Secundò, quia verbum factis non adedò strictè accipiendum est, ut referatur solum ad præterita; respicit enim tempus executionis, & obedientiæ per beneficiatos, & Capellanos præstandæ, postquam fuerint factæ constitutiones, cum impossibile sit eas exequi, antequam fanciantur. Et sicuti lex omnis prospicit futuris casibus; & non præteritis, l. leges C. de legib. c. 2. & ult. de Constit. ita hoc verbum, quod non ab homine, sed a lege est, respicit omne tempus, habetque tractum successivum, ac perpetuum, Bart. in l. si ita legatum num. 2. ff. de aur. & arg. leg. & in l. cum lex num. 2. ff. de legib. & in l. illicita sub prin. ff. de offic. Præsid. ubi ponit exemplum de statuto rescindente venditiones factas a minoribus, quod intelligitur etiam de faciendis, traditque glol. in l. 1. v. nova lege in fin. ff. de cond. ex leg. & Rot. coram Mart. Andr. dec. 100. num. 39. in qua resolvit, constitutionem loquentem de Prothonotariis creatis, intelligendam quoque esse de creandis, quandoquidem lex semper viget, loquiturque l. Arriani C. de heret. etiam si proferantur per verbum hodie, quod verificatur semper, & quodocumque eadem leges leguntur, Bartol. in l. certa fortuna C. de jur. fisci. lib. 10.

Tertiò, quia sicut omni tempore Capitulum, & Canonici habent jus condendi statuta, præsertim pro cultu divino, & servitio Ecclesiæ, de quo nunc agitur, ut sæpius firmavit Rota coram Cef. de Grass. de his, quæ fiunt a major. par. Capit. dec. 4. n. 4. Seraph. dec. 548. & 1447. n. 1. & 2. p. 2. rec. & dec. 328. n. 2. & p. 7. dec. 107. n. 4. ac ple-

CONSULTATIO LVII.

nus in Patavina Sedilium 26. Januarii 1618. coram Sa-
crato, ita quoque ne reddantur eluforia, servanda sunt
omni tempore a beneficiatis, & Capellanis, quemad-
modum observantur ab ipsis Canonicis, qui sunt illo-
rum superiores; aliter enim multa inconcinna, atque
absurda sequerentur. Nam exempli causa Canonici con-
venient in chorum in aliqua particulari Capella propter
insignem Reliquiam ibi existentem, & beneficiati, aut
Capellani voluerint alibi residere. Item quod nollent
Missam propriam de aliquo Sancto cantare, dum illam
Canonici ordinant, & ejusmodi alia, quæ Canonici exer-
cere possunt, ac debent circa divina, & non disposita
in Cœremoniali.

6 Atque ita censuit, ac declaravit S. Rituum Congre-
gatio in Januensi, in cujus Ecclesiæ statutis illa verba
legebantur nimirum: *Expositum fuit Congregationi Sacro-
rum Rituum præpositæ, pro parte Canonicorum Ecclesiæ Me-
tropolitane Januensis, sæpius oriri dissensiones, & controver-
sias in grave Ecclesiasticæ disciplinæ detrimentum inter ipsos,
& Capellanos de Massa super obedientia præstanda in Choro
ejus pro tempore Præfecto, ad quem, absentibus prima, se-
cunda, & tertia Dignitate, spectat ejusdem Chori directio
in celebrandis Divinis Officiis. Quocirca Eminentiss. Pa-
tres ad dirimenda hujusmodi dissidia, partibus auditis, re-
ferente Eminentiss. D. Cardinali Sacchetto, decreverunt Ca-
pellanos de Massa subiectos esse Præfecto Chori in iis tan-
tùm, quæ ipsius Chori directionem concernunt die 28. Mar-
tii 1651.*

7 Cùm referente Emin. & Reverend. D. Cardinali Sacchet-
to fuerint denuò propositæ controversiæ exortæ inter Capitu-
lum, & Canonicos Metropolitanæ Ecclesiæ ex una, & Ca-
pellanos de Massa ejusdem Ecclesiæ partibus ex altera super
obedientia præstanda in Choro, Capitulo, & Canonicis in
iis, quæ concernunt servitium Ecclesiæ super usu nominis
Collegii, & super aliis prærogatiis per eosdem Capella-
nos prætentis, S. Rituum Congregatio censuit, ac declaravit
servandum esse decretum alias editum sub die 28. Martii
1651. Capellanos scilicet de Massa esse subiectos Capitulo
in iis, quæ spectant ad servitium Ecclesiæ, prout subsunt
Capitulares, & alii ejusdem Ecclesiæ, die 24. Augusti 1652.

CONSULTATIO LVI.

*An depositiones testium scribendæ sint idiomate, quo profe-
runtur.*

1 Ta omninò cenſeo, ne forſan aliquando eveniat, ut
Notarii non ad eò periti linguæ Latinæ vim depõſi-
tionis non exprimant, vel aliqua verbis vulgaribus, &
alia verbis Latinis modica cum dignitate exprimere co-
gantur, tradente Afinio de execut. §. 6. c. 39. num. 10.
& Poſth. de manu. obſerv. 92. num. 14. Quare Cavalcan.
de teſtib. p. 5. num. 229. monuit, quod ſi verba teſtis ſint
in vulgari ſermone prolata, non poſſunt redigi in Lati-
num. Cùmque poſt medium referat, quod dum eſſet
delegatus in quadam cauſa, & teſtis coram ſe examina-
retur per quendam Actuarium Papiæ, qui verba illius
redigebat in linguam Tuſcam, ut melius intelligeretur
ejus depõſitio, animadvertiſſe, quod ille ſcribebat id,
quod teſtis non depõſuerat in ſuo ſenſu, ſed quid diver-
ſum, ideoque valdè admiratum Actuarius dixiſſe, quod
illa praxis non erat vera, neque juridica.

2 Et quidem dicta teſtium non alio, quàm idiomate,
quo proferuntur, ſcribi debent. Ut enim Romani re-
rum potiti omnibus ſuis Provinciis Latini ſermonis ulum
non ſolum in judiciis, l. decreta 48. ff. de re judic. verùm
etiam in aliis hominum actionibus mandarunt, ita Prin-
cipes, ad quos Reipublicæ adminiſtratio pertinet, patrio
ſermoni hunc honorem adhibere debent. Multos enim
impliciores plebis antea Latina ſcriptione deceptos fuiſ-
ſe conſtat. *Surdi namque ſumus omnes in linguis*, ait Cice-
ro lib. 5. Tuſc. quæſt. quas non intelligimus. Quapropter
omnium rectè ſentientium iudicio, ob plurimas commo-
ditates obtinendas, Legatum etiam ad exterum, quique
ſuæ linguæ inſolens eſt, eum mittendum eſſe, qui periti-
am ejus idiomatis, ad quem mittitur, habeat, Alberic.
Gentil. l. 3. c. 7. de Legation. Gravior enim illi erit, quod
hunc honorem ſermoni ſuo haberi, quo ab exteris com-
pelleretur, videat, & majore attentione audiet, quàm ſi
per interpretem oratio referatur. Vis enim illa movendi
affectus, quæ in dicentis locutione conſiſtit, ſi per in-
terpretem reddatur, lentefcit, intentio vanefcit, acumen
hebeſcit. Interpretamenta enim tantùm nativo cedunt
ſermoni, quantum aut ſignum, aut tabula corpori effi-
giato, Patchal. c. 48. de legat. Multò ergo magis ſtatus
Reipublicæ, cùm ad officium Actuarii, qui ejus linguæ,
qua teſtes ſua dicta exprimunt, peritiam non habet, ab-
legare debet.

*Habet Archiepiſcopus quidam ſuum Vicarium in ſpiritu-
alibus, ſuffraganeum Archiepiſcopum titulare. Quæri-
tur, an iſte præcedere debeat Episcopum Provinciæ,
qui eſt antiquior ſuffraganeus, quando ambo reperiuntur
in iſtius Diœceſi, quando in Provinciâ, quando in loco
tertio, & ſic tam extra Diœceſim, quàm extra Provin-
ciam?*

1 P R i m u s caſus pro Episcopò reſolvendus videtur. Quia
in ſua Diœceſi præcedit omnes, etiam majores or-
dine, vel Dignitate, cùm ibi ſit Pontifex, Chaffan. in
Cathal. glor. mund. p. 4. conſid. 44. Barbol. de jur. univerſ.
Eccleſ. c. 12. num. 11. Sicuti habetur de Parocho, qui
in propria Parochia præcedit Dignitates, ac omnes alios
Rot. in Pampilonenſi præminentiarum 22. Martii 1604.
coram Litta, confirmata 1. Junii 1609. coram Innocen-
tio X. & in Zamorenſi juris Parochialium 23. Maii
1644. coram Peuting. ac in aliis.

2 Neque conſideranda eſt diſtinctio inter functiones E-
piſcopales, & alias: Tum quia conſuſio firmatur indi-
ſtinctè. Tum etiam quia indiſtinctè militat eadem ratio
actualis juridiſtionis, ac ſuperioritatis; conſtatque ex eo,
quod Episcopò in quibuſvis locis, & actibus ſuæ Diœ-
ceſis indiſtinctis, etiam deambulando recreationis
cauſa, utitur exomide, vulgò Mozzetta, atque impar-
titur benedictionem, quorum neutrum facere poteſt Ar-
chiepiſcopus non Metropolitanus. Ac proinde nullo pa-
cto dici poteſt, ut non deferens exomidem præcedat
deferentem, & ille, qui tanquam ovis benedicitur a
Paſtore, præcedat benedicientem, & Paſtorem. Quare
circumſcripta lege urbanitatis, quæ eſt actus merè vo-
luntarius, in hoc primo caſu nulla videtur eſſe diffi-
cultas.

3 Secundum caſum ſubdiſtinguo in functiones publicas
Provinciales, tam Eccleſiaſticas, quàm temporales, pu-
ta in Synodo Provinciali, Conſtitutionibus Episcoporum
comprovincialium, in Comitibus Regni, in Coronatione
Regis, vel Reginæ, & ejuſmodi aliis, quæ geruntur ab
Episcopis, & Prælatibus Regni, ſeu Provinciæ jure pro-
prio illius particularis Prælaturæ, & in functiones pri-
vatas indiſtinctas, ſicuti ſedere in menſa, congregari pri-
vatim, & id genus plura.

4 Circa functiones primi generis videtur pariter reſpon-
dendum pro Episcopò; quoniam illi ſunt actus, qui ge-
runtur in titulum ſub nomine Prælaturæ, & in quibus
Archiepiſcopus titularis nullum jus habet interveniendi.
Siquidem aut conſideratur tanquam Archiepiſcopus titu-
laris, & in his actibus eſt tanquam unus de populo, ni-
hil in dictis functionibus peracturus. Aut tanquam Vica-
rius Archiepiſcopi, & ſimiliter nullum jus habet pera-
gendi hæc officia, vel occupandi locum. Quia ſi Ar-
chiepiſcopus eſt præſens, ipſe cum Episcopò repræſentat
unum corpus eodem planè modo, quo Capitulum cum
Episcopò. Si eſt abſens, ſpectant ad Episcopum antiquio-
rem, ut ſæpius fuit reſolutum a Sac. Rituum Congre-
gatione inter primam Dignitatem Cathedralis, & Vica-
rii Episcopii.

5 Circa verò functiones privatas indiſtinctas videtur
eſſe aliqua difficultas contra Episcopum, cùm in illis
non jus particulare ſuæ Prælaturæ, ſed dignitas in ab-
ſtracto conſideratur. Sed tamen puto pro Episcopò re-
ſpondendum eſſe propter rationem habitualis juridiſtictio-
nis, & præminentię, quàm Episcopò Provincialis ha-
bet in Provinciâ, quia ſcilicet intervenit in Conciliis,
ubi habet votum deciſivum, tanquam Conjudex, co-
gnofcit cauſas Coepiſcoporum, ſupplet aliquando vices
Archiepiſcopi, & in catu ejus negligentię, aut non re-
ſidentię, judicat juxta diſpoſitionem S. Concilii Triden-
tini ſeſſ. 23. de ref. cap. 23. adeò, quod videtur etiam
dici poſſe ſuperior prædicto Archiepiſcopo titulari, tan-
quam privato exiſtente in Provinciâ, ideoque videtur
militare eadem ratio, quàm prædiximus in Eccleſia, &
Diœceſi propria.

6 Hancque rationem comprobatur obſervatio totius ferè
Germaniæ, ubi frequens eſt uſus Archiepiſcoporum ha-
bentium hos Episcopos titulares in Vicarios in ſpiritu-
alibus. Nam paſſim Episcopos provinciales, quiniſmò,
& omnes alii Episcopos eos præcedunt. Cùm enim offi-
cium inferius Vicarii, quod exercent, ſit indiviſibile a
perſona, indecens, atque abſurdum videtur; ut ille, qui
gerit perſonam Officialis, & miniſtri inferioris, præce-
dat illum, cui in titulum, & jure proprio partes ſupe-
rioris ſaltem habitu competunt.

7 Neque obſtare poteſt obſervatio Romanæ Urbis, & Ca-
pellæ Pontificiæ, ubi Episcopos titulares antiquiores præce-
dunt

dunt recentiores actuales. Quoniam hic agitur in loco tertio, ubi nullus ex Episcopis neque actu, neque habitu habet jurisdictionem, sed omnes sunt æquales, & æqualiter gerunt personam Episcopi; ibi verò Episcopus suffraganeus habet in Provincia quendam habitum, seu participationem jurisdictionis, & Archiepiscopus titularis gerit munus Vicarii, ac suffraganei conductitii.

Quatenus verò in dictis actibus indifferentibus privatis contra censendum videatur, id tamen admittimus, quatenus sint actus omnino voluntarii, & nullam connexionem habeant cum peculiari jure Prælatuæ, puta in mensa amicabile, in rheda recreationis causa, aliisve. Nam, si etiam extra actus Pontificales, alios gestiri occurrat titulo Prælatuæ, idem dicendum est: Puta iturus est Archiepiscopus cum suis Coepiscopis, tanquam repræsentans corpus Ecclesiasticum ad visitandum Regem, vel alium Magnatem, utique in rheda, vel alio modo incedendi non poterit Archiepiscopus titularis, & Vicarius præterdere locum, vel præcedentiam, quia ipse, tanquam Archiepiscopus titularis, in hoc publico munere est unus de populo, ac prorsus extraneus, & tanquam Vicarius non debet habere locum digniorem.

- 8 Ad tertium calum etiam pro Episcopo respondeo. Nam habens dignitatem cum actuali possessione, & exercitio jurisdictionis, videtur alteri habenti eandem dignitatem cum solo titulo præferendus, ut de Rege, vel Duce habente actu Regnum, vel Ducatum, quod præferendus sit alteri carenti actuali possessione, firmat Mastrill. *de Magistrat. lib. 4. cap. 13. num. 71. & 82.* ubi alii. Et in specie de Episcopis, actualem jurisdictionem, ac potestatem habentibus, præferendis in loco tertio Episcopis, quorum Dioceses ab infidelibus occupantur, quamvis antiquioribus, tenet Jacobat. *de Concil. lib. 1. art. 2. num. 72. & seqq.*

CONSULTATIO LVIII.

Utrum in processibus una tantum Crux deferri debeat? & quid in funeribus? Ubi, an consuetudo possit abrogare Constitutiones Pontificias.

- 1 **I**N processibus, seu supplicationibus Cruces, & vexilla deferri consuetam, testantur Ado Viennensis in *Chron. de 6. ar. cap. 3.* Gregorius Turonensis *de glor. confes. cap. 10. & 79.* Rupertus *lib. 7. de divin. offic. c. 20. ad fin.* Innocentius *lib. 2. Myst. Miss. c. 13.* supplicationem celebratam cum Cruce in Cælarea Palestinæ, Probat Synodus Nicæna *2. act. 4.* & ne litanix, hoc est supplicationes sine Sacerdotibus, & honorandis Crucibus fiant, vetat disertè Justinianus August. *novel. 123. c. 34.* cujus initium est, *omnibus autem, auth. de Sanctis. Episc.*
- 2 Causæ multæ. Ut qui sequuntur eas, intuentes in Jesu Christo Crucifixo Deum præsentem recognoscant, & majori modestia incedant, ac devotione, eumque reverenter adorent, Jacob. Eucillon. *de processibus. tit. de ordin. & appar. process. c. 3.*
- 3 Vel quia teste Durand. *lib. 4. rational. c. 6.* cum sit Crux ipsa, quasi regale vexillum, ac triumphale signum, consentaneum utique videtur, quod in processibus omnino præmittatur, ut fugiant, qui oderunt eum, a facies ejus, juxta *Psal. 67.*
- 4 Vel etiam quia cum Apostolo *ad Galat. Absit nobis gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mundus nobis Crucifixus est, & nos mundo crucifigi debemus.*
- 5 Vel quia cum processio in hoc mundo Ecclesiam peregrinantem, ac militantem significet, æquum propterea judicetur, etiam ad bellum procedere sub signis Christi Imperatoris, cujus auspiciis viget, ac militat ex memoria, & exemplo Constantini, qui sanxit, Crucem in Cælo visam exercitibus suis adversus hostes dimicaturis semper proferri, ut refert Euseb. *lib. 1. de vit. Constant. c. 20.*
- 6 Vel tandem quia processuum alias tristes, & solliciti agimus in tribulatione, quam peregrini hoc exilium peragrantes patimur, veniam peccatorum, & misericordiam deprecantes; alias lætas ducimus in modum Cælestis cujusdam exercitus, de Christi gloria, & triumpho exultantes, & canentes; Crucis signa, & vexilla in aera sustolentes, ad significandum aereæ potestatis expugnationem, ut in formula reformationis a Cesare præposita in Comitibus Augustanis. Quo argumento Synodus Augustana *c. 20.* processuum quosdam appellat lætas, alias lugubres *c. 22.* lætæ etiam, quæ ad gratiarum actionem obres benè, feliciterque gestas, de quibus

Jes. Stephan. Durantus *de ritib. Eccles. Cathol. lib. 2. cap. 10. a num. 8.* & Casal. *eodem argum. c. 41.*

Atque hinc haud erit difficile ad dubitationem respondere nimirum, quod quisque Ordo, aut Religio suam propriam Crucem in processibus deferre possit. Idque, nedum ex consuetudine universali, verum etiam ex Constitutione Leonis X. Pontificis Maximi in *Bullar. 27.* per quam aperte mandatur, ut unaquæque Religio in cunctis Ecclesiasticis functionibus incedat sub propria Cruce cum decreto irritante, & clausula sublata; ita sanè, ut neque obstat hujus Constitutionis inobservatio contraria. Quandoquidem tam usus, quam observatio in Constitutione Pontificia non requiritur, saltem de forma substantiali, quicquid dici possit de accidentalibus, ut in terminis docuit Rota coram Cavalerio, sequens doctrinam Felyni in *cap. 1. de rezu. & pac. dec. 77. num. 14.* Quinimodò nec posset allegari non usus, vel contrarius usus, nisi data scientia ejusdem Pontificis, Caval. *d. dec. 77. num. 3.* junctis decisionibus *111. num. 1. & dec. 423. num. 2.* ubi quod contrarius usus deberet probari cum scientia, & patientia Papæ, Burat. *dec. 795. num. 3.* ibique *Add. lit. B. num. 9.*

Neque præscriptio. Nam perfecta præscriptio non datur contra Constitutionem sine scientia ipsius Pontificis, ut in puncto respondit Rot. *dec. 211. num. 4. p. 1. rec. ubi sub n. 5.* subdit, quod scientia Papæ debet esse certa, positiva, & expressa ad effectum, ut inducta dici valeat legitima præscriptio contra Constitutionem Pontificiam; quod sequitur Caputaq. *dec. 204. num. 2. p. 3.* ubi ditertè habetur, Constitutionem non posse elidi ex non usu, vel contrariis actibus sine expresso consensu Principis, quem consensum debere esse explicitum, & non tacitum, probat Franch. in *cap. cum de beneficio num. 4. de prob. in 6.* Archid. *num. 2.* quia Pontificis autoritas non est ab homine, sed a Deo. Undè ab homine nihil prorsus fieri potest, quod firmum sit, absque illius consensu, Rot. *dec. 221. num. 5. in fin. par. 1. rec. ubi sub n. 6.* reprobat opinio Turcremata, admittentis tacitum consensum in derogatione Constitutionis Pontificiæ, & assertur, quod non possit ullo modo induci consuetudo rationabilis legitimè præscripta contra Apostolicas Constitutiones. Præsertim quando agitur de Constitutione publicata, ut optimè Rota coram Buratto *d. dec. 795. n. 5.* ibi *Add. n. 10.* cum ibi congestis.

Verum circa hoc communissima sententia admittit, Pontificias quoque leges non usu, & consuetudine abrogari. Ita communiter Theologi cum D. Thoma *1. 2. q. 97. Summistæ v. consuetudo,* & Canonistæ in *cap. de consuet. ubi id expressè declaratur his verbis: licet etiam longævæ consuetudinis non sit utilis autoritas, non tamen est usque adeò valitura, ut vel juri positivo debeat præjudicium generare, nisi fuerit rationabiliter, & legitimè præscripta.* Vis ergo abrogandi jus positivum tribuitur consuetudini secundum se, nec requiritur scientia Pontificis, & ita etiam tenuit Rot. coram Mohed. *dec. 1. de constit. & dec. 8. nu. 1. de locat. & dec. 896. n. 1. lib. 3. par. 3. divers.* Nec obstat, quod autoritas Papæ sit immediatè a Deo; quia ex hoc solum fit, quod possit leges ferre independentè a Populo, non autem, quod consuetudo non possit eas abrogare. Quia adhuc contentur positæ, servata natura legis, quæ est talis, ut possit contra ipsam prævalere consuetudo rationabilis. Siquidem cum vis legis consistat in ratione, debet etiam cedere, quando cedit ratio alteri rationi. Præsertim, quia naturalis ratio habet vim legis, *l. cum ratio, ff. de bon. damnat. & l. scire oportet, §. sufficit, ff. de excus. tutor.* Et idè quando informat consuetudinem, dat illi robur abrogandi quamcumque legem.

Quod ergo aliqua Constitutio Pontificia non sit usu abrogata, ex eo desumendum est, quod in judiciis manentur in suo robore, & secundum ipsam judicatur. Sic, verbi gratia, Constitutionem Christi V. privantem Clericos beneficiis, & pensionibus, si non incedunt in habitu clericali, esse usu receptam, manentem Rota, quia secundum ipsam judicavit in *dec. 158. num. 16. par. 1. rec. & in Eborensi pensionis 7. Junii 1627. coram Ubaldo, & in Cælaraugustana pensionis 3. Junii 1623. coram Coccino, & coram Merlino dec. 382. num. 1.* Hoc autem sufficit ad manutenendam Constitutionem in suo vigore, & quod non sit usu abrogata. Et quamvis aliqui eas non servant, non potest hinc concludi consuetudo contraria, sed potius violatio legis, quia prædicti actus non observantur, etiam si essent majoris partis, non sunt actus inconcussi, sed interrumpuntur per sententias in contrarium, quæ evertunt consuetudinem, & tamquam actus contrarii non sinunt vires sumere, juxta quæ tradunt Bartol. in *l. semper in fin. ff. de regul. jur. Cagnol. num. 12. Surd. conf. 393. num. 23.* Schrader. cum aliis *de feud. p. 10. sect. 20. num. 557.* ac Rota coram Ludovif.

- dovif. dec. 162. num. 9. & coram Merlino dec. 554. n. 3. si tamen aliquo in loco aliqua Constitutio, ut plurimum, non servaretur, sufficeret ad pœnam evitandam juxta doctrinam, quam tradunt Bartol. in l. 1. §. Apud labeonem n. 1. ff. de edil. edict. Surd. conf. 327. num. 51. Roland. conf. 96. num. 26. lib. 2. Gutier. can. quest. 8. num. 9. Lotter. de re benef. quest. 25. num. 42. lib. 3. & Rot. dec. 356. num. 9. par. 1. rec. Non quidem, quasi prætendi possit non usus, sed quia quælibet causa licet non justa excuset a pœna, ut docent communiter Doctores, præsertim Alex. conf. 233. numer. 12. lib. 6. Cravet. conf. 6. num. 89. Bald. in l. 2. §. quod observari, C. de juram. calum. Jas. in l. 2. num. 61. C. de jur. emphyt. Menoch. de recuper. remed. 4. num. 49. Marsil. in l. 1. §. Præterea num. 13. ff. ad leg. Corneli. de sicar. & Clar. in pr. §. fin. q. 60. v. & generaliter.
- 11 Aliter igitur id probandum est, & ex eo maxime, quod non usus legis non solum non reddit illicitum usum illius, sed neque tollit jus ad usum legis; & proinde adhuc stat in arbitrio operantis illa uti, ut cum communi Legistarum sententia notat Jo: Andr. in cap. Joannes num. 14. de Cler. conjug. Butr. ibidem num. 11. Quod præcipue verum est, quando lex est obligatoria, habetque decretum irritans, nam tunc quisque potest se subijcere obligationi legis.
- 12 Porrò Crucem deferre debent Clerici talari veste indati cum duobus luminibus, Concil. Prov. Mediol. 5. Canonici autem Lateranenses illam ferre debent cum velo, seu panno appenso, S. Rituum Congregatio 14. Januarii 1617. Capuccini quoque ferre possunt Crucem propriam, Paulus V. anno 1617. Curareque debet Ordinarius, ut Regulares cum in processibus publicis, tum in iis, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & aliis similibus bini cum omni modestia, & decencia incedant, & ut Ordines ipsi minime confundantur, S. Congregatio super Episcop. & Regular. in Toletana 25. Augusti 1593. Nec sub alio vexillo incedant, nisi propria Crucis, eadem S. Congregatio in Neritonensi 16. Maii 1588. ac Cruces distinctè deferantur, non verò omnes simul, eadem S. Congregatio in Verulana 31. Maii 1597. In processibus autem, in quibus quilibet Clerus Ecclesiarum sub propria Cruce incedit, sub eadem Cruce propria incedere debet. In processibus quibus verò, in quibus non intervenit nisi unica tantum Crux, Clerus illius Ecclesie, cujus est Crux, quæ deferretur, digniorem locum obtinere debet; Sac. Rituum Congregatio in Senogallienfi 29. Novembris 1632.
- 13 Sed quid dicendum in funeribus? Regula est, quod semper Crux illius Ecclesie deferatur, in qua defunctus sepelli debet. Ita Sac. Congregatio super Episcopis decrevit, observandum esse ubique, ut in Castellatenfi 1593. & in Barenfi 29. Julii 1616. & in Potentina 14. Junii 1647. Declaravitque Sac. Rituum Congregatio in alia Barenfi Terræ Medagni 2. Augusti 1631. & in Messanenfi 12. Februarii 1635. Ejus hæc sunt verba: *In funeribus deferenda est unica tantum Crux illius Ecclesie, ad quam corpus transfertur; post quam sequi debent immediate personæ illius Ecclesie, & deinde ceteri secundum antianimitatem, ut censuit eadem S. Rituum Congregatio in Narniensi 30. Septembris 1614. & in Andriensi 22. Novembris 1631. ad 3. & elicitur ex Rituali Romano in rubr. de exequiarum ordine, atque Romæ observatur.*
- 14 Id tamen intelligendum est, dummodò non interveniat Capitulum Ecclesie Cathedralis, sub cujus Cruce omnes funus associantes incedere debent. Et hinc Curatus, & Sacrista Cathedralis, etiam quod sint amovibiles, quando intervenit Capitulum dictæ Cathedralis, debent præcedere proprio Parocho defuncti, eadem S. Congregatio Rituum in Pisauriensi 22. Martii 1631. Vel dummodò non extet consuetudo a tempore immemorabili observata, quod in associatione cadaverum, etiam quando interveniunt Capitulum, & Canonici Cathedralis, non deferatur solummodò Crux ejusdem Cathedralis, sed etiam Crux Ecclesie, ad quam corpus defuncti deferretur, aliorumque etiam Regularium, qui fuerint vocati.
- 15 Nam licet Capitulum Cathedralis habeat pro se regulam, quod cadavera defunctorum associari debeant cum unica tantum Cruce, quæ debet esse vel illius Ecclesie, in qua corpus defuncti tumulatur, vel Ecclesie Cathedralis, quoties intervenit ejus Capitulum, id tamen non procedit in iis locis, in quibus adest consuetudo in contrarium, quæ sit in viridi observatione, & maxime quando in propriis Regularium Ecclesiis cadavera sepellienda sunt, ut expressè habetur in Concilio Lateranensi disponente, Regulares non ingredi in Parochias alienas cum Cruce ad levanda funera illorum, qui apud ipsorum Ecclesiam elegerint sepulturam, & exci-
- piante Consuetudinem in contrarium, ait: *nisi eisdem fratribus super hoc antiqua consuetudo, quæ sit in viridi observatione, & cum pacifica possessione suffragaretur.* Idem referendo dictum Concilium, firmat Roderic. in Compend. quest. Regul. resol. 109. num. 7. ac censuit Sac. Congregatio Rituum die 12. Januarii 1604. ut in resolutione edita pro declaratione ejusdem decreti Conciliaris apud Quarant. in summ. Bullar. v. Privilegium Regularium. Et non obscurè declaravit eadem Sac. Congregatio super Episcopis 29. Julii 1616. nimirum, quod Crux Parochialis regulariter deferri tantum debeat, nisi probetur contraria consuetudo canonicè præscripta, servandamque esse in hac re consuetudinem locorum, resolvit Sac. Congregatio Rituum in Camerinenfi 21. Novembris 1637. in responsione ad 4. relata a Peyrino tom. 3. in decret. novis; Sac. Congregatio decret. 10. & in apostil. margin. ita habetur. *Ubi unica tantum Crux deferri solet in cadaveribus effereendis, deferenda est tantum Crux Ecclesie, ad quam corpus deferretur.* Et generaliter, quod in similibus materiis plurimum deferendum sit consuetudini præsertim immemorabili, adeò quod nec etiam liber cœremonialis illam tollat, declaravit pluries Sacra Congregatio apud Barbosam de Canon. & dignitat. cap. 33. numer. 24. & in summ. Apostol. collect. 78. numer. 5. & 6.
- Hæc autem consuetudo sufficienter probatur ex fide 16 subscripta a viris gravibus, & formiter recognita. Add. ad Gregor. dec. 214. lit. B Rot. dec. 525. num. 5. par. 2. rec. & dec. 248. num. 8. par. 6. Sed tamen in omnem eventum supplicari poterit pro concessione litterarum remissorialium, quæ non videtur deneganda: sicut in terminis ad probandam consuetudinem cujusdam Confraternitatis deferendi propriam Crucem (quod circumscripta consuetudine non est permittum) remissoriam concessit S. Rituum Congregatio in Anconitana 20. Julii 1609. apud Seilell. in select. cap. 50. num. 32. & Barbos. in sum. Apost. dec. collect. 207. num. 36. assentiente Concilio Prov. 1. Mediolan. quod Cruces tot adhibeantur, quod Collegiatæ vocantur, & sub Cruce Retoriarum procedant alii invitati Clerici.
- At cur in funeribus una tantum Crux deferatur? An quia sunt processiones mœstæ? An ut differant a processibus, quæ fiunt pro vivis? An ut sciant fideles, in quam Ecclesiam convenire debeant ad orandum pro defuncto? An ad denotandum prærogativam Ecclesie tumulantis? An ut doceamur, quod pallida mors æquo pede pulsat pauperum tabernas, Regumque Turres? omnes una manet nox, & calcanda semel via lethi? Quodque, mista fenum, ac juvenum densantur funera, nullum sæva caput Proserpina fugit, & tendimus huc omnes, metam properamus ad unam, ac omnia sub leges mors vocat atra suas? scilicet omne sacrum mors importuna profanat, ac tandem quod omnia mors æquat?

CONSULTATIO LIX.

An Canonici Ecclesie Cathedralis, vel Collegiatæ possint levare Cadavera defunctorum ex alienis Parochiis sine proprio Parocho.

Non possunt. Quia cum de jure non liceat tam Regularibus, quam secularibus, irrequisito Parocho, levare de domo cadavera, imò nec Parochiam cum Cruce ingredi sine licentia Parochi ad levanda corpora defunctorum in eorum Ecclesiis sepellienda, c. nullus 9. quest. 2. Oldrad. conf. 82. numer. 2. Gratian. discept. 492. numer. 28. & seqq. hujusmodi Canonici, qui id contra juris dispositionem prætendunt, vel debent exhibere privilegium clarum, & indubitatum, vel probare immemorabilem aut saltem præscriptionem quadragenariam cum titulo, ut requiritur ad præscribendum contra juris dispositionem, Gloss. in cap. pervenit v. Censur. de Censib. ibique Abb. numer. 3. traditque Rot. dec. 97. numer. 3. p. 1. rec. & apud Merlin. dec. 8. num. 7.

Atque ita non posse declaravit Sac. Rituum Congregatio in Novariensi, cujus hæc sunt verba: *Capitulum, Archipresbyter, & Canonici Cathedralis Novariensis questus sunt de Canonicis Collegiatæ Ecclesie S. Gaudentii ejusdem Civitatis, quod ausi sint processionaliter ingredi limites Parochie Cathedralis pro efferendo quodam cadavere, intra cujus fines decesserat, ad eorum Collegiatam absque licentia, & interventu proprii Parochi, supplicantis mandari restitui cadaver unum cum emolumentis funeralibus, & provideri in posterum ad evitanda scandala, & pro bono pacis.*

Sacra Rituum Congregatio respondit, in casu proposito nullo.

nullo modo licuisse Canonice Collegiatae S. Gaudentii, ingredi fines Parochiae Cathedralis, irrequisito, & non expe-
dato pro Priore Parocho, & cadaver fuisse sepellendum in
Parochiali sub qua decefferat; sed non propterea iustis de
causis exhumandum. Omnia vero emolumenta funeralia
esse per Canonicos di Collegiatae restituenda Parochiali Ca-
thedralis absque ulla replicatione, prout cum effectu inte-
graliter restituit, & a similibus abstinendum in poste-
rum omnino praecipit, & mandavit die 15. Januarii
1633.

4 Et in Valvensi. Archypresbyter Terrae Rajani con-
questus est de Regularibus S. Francisci de observantia,
quod non sante decreto alias per hanc S. Rituum Congre-
gationem, audeant sepellire cadavera defunctorum in ipso-
rum Ecclesis sub praetextu, quod in vita mandaverint tes-
tatores sepelliri velle cum habitu S. Francisci, & hoc
etiam sine interventu proprii Parochi. Et S. Rituum Congre-
gationis respondit, servanda esse decreta per S. Congregatio-
nem edita, & cadavera non posse extrahi de Parochia sine
interventu, aut de consensu proprii Parochi, die 12. Junii
1638.

5 In Aversana. Eminentiss. Palloto referente dubia exhi-
bita pro parte Parochorum Civitatis Aversanae, praedictis
dubis sic respondendum censuit. Ad primum, vocato ad
funus Capitulo Cathedralis non aliam Crucem, quam ipsius
Capituli deferendam esse. Ad secundum. Capitulo interven-
iente, ut supra, proprium Parochum defuncti, etiam quod
fit stola indutus, incedere debere ante Canonicos Cathedra-
lis. Ad tertium. Ad solum Parochum spectare aspergere
aqua benedicta cadaver, antequam levetur de domo, & ad
eundem pertinere intonare antiphonam: si iniquitates, &
officium super Cadavere in sua Ecclesia peragere. Die 15.
Septembris 1640.

6 Iterum in Novariensi Vicario. Rev. Pater. A Parochis
Civitatis Novariae supplicatum fuit S. Congregationi juxta
decreta alias lata declarari, Capitulum, & Canonicos S.
Gaudentii non posse Parocho inconsulto cadavera defuncto-
rum ex ulla Parochia levare, & ad unumquemque Paro-
chum spectare munus benedictionem faciendi super eadem
cadavera, & illa aqua benedicta aspergendi, antiphonam,
Exultabunt Domino intonandi, quando effertur cadaver, offi-
cium defunctorum peragendi, omniaque alia ad funus per-
tinentia. Eminentissimi vero Patres eorum decretorum exem-
plar adjunctum tibi remitti voluerunt, cujus partes erunt
illorum observantiam curare. In quo si aliqua difficultas
orietur, mandabis, ut in hac Sac. Congregatione jura de-
ducantur, non suspensa tamen dictorum decretorum execu-
tione. Datum Romae die 21. Septembris 1651. Alex. Car-
din. Capponius.

7 Quod est decretum generale non solum S. Rituum
Congregationis in declarationibus recensitis a Barbof. in
summ. decret. v. Defunctus, ut in Thelesina 18. Augu-
sti 1619. & in Novariensi 12. Junii 1626. sed etiam de-
cretum generale S. Congregationis super Episcopis, &
Regularibus contra omnes Regulares, editum anno
1604. 12. Jan. cum abrogatione quarumcumque contra-
riarum consuetudinum apud Quarant. in summ. Bullar. v.
Privilegia Regularium vers. ne liceat. Extatque hac in re
decretum Concilii Lateranensis sub Leone X.

8 Ex quibus probe colligitur, quod ad proprium Paro-
chum non autem ad alios spectat peragere officium su-
per cadavere in ejus propria domo, illudque aspergere
aqua benedicta, intonare antiphonam, quando effertur,
ac peragere omnes alias caeremonias funeris, ut specia-
tim ultra dispositionem Ritualis Romani tit. Exequia-
rum ordo, habentur quoque declarationes Sac. Congre-
gationis Rituum in d. Aversana 15. Septembris 1640.
in Pientina 1. Martii 1636. & in eadem 8. Augusti
1637. in qua requisita fuit probatio immemorabilis tem-
poris ad firmandum contrariam consuetudinem.

CONSULTATIO LIX.

An beneficiati deferre possint Carbasinam praesularem, vul-
go Rocchetto, sicut eam deferunt Canonici?

1 ET affirmativè resolvendum videtur. Nam illam an-
tea detulerant, atque adeò habent usum eam defe-
rendi, ac proinde ex hoc usu, & consuetudine perpe-
tuo servata acquisiverunt jus illam deferendi, ita ut nil
aliud sit innovandum ex vulgari illa regula, quod in
ejusmodi praerogativis attendatur usus, & consuetudo,
Felin. in cap. Pastoralis n. 9. de offic. deleg. Rot. dec. 4.
num. 1. in fin. cum seqq. de elect. in nov. & nos passim,
sufficitque solus usus, & consuetudo servata spatio de-
cem annorum, ut notat Add. ad dec. 124. Gregor. XV.
sub lit. A fuisse resolutum in Seguntina praecedentiae 3.
Junii 1609. coram Innoc. X. Quinimò etiam si usus

iste, & consuetudo esset contra jus, adhuc per lapsum
quadraginta annorum esset praescriptus, cap. ult. in fin.
ubi Glos. ult. in princ. de consuet. ibique Cardinal. n. 27.
Butr. n. 39. & Bellam. n. 21. in 2. quest.

Neque obstat, quod non intercesserit scientia Pontifi-
cis Maximi. Tum quia publica, atque assidua delatio
Carbasinae cum tolerantia Episcoporum, ac scientia to-
tius populi aequipollet cuivis sententiae, ac inducit a-
pud omnes, atque etiam apud ipsum Principem, scientiam
certam, Eugen. conf. 9. num. 4. & seqq. lib. 1.
ubi de communi Becc. conf. 15. num. 9. lib. 1. & An-
char. q. fam. 50. num. 13. Praesertim in superioribus ple-
nè edoctis de statu Ecclesiarum, atque advertentibus ea,
quae respiciunt incrementum honoris Ecclesiastici, & di-
vini cultus, Rot. dec. 129. num. 2. p. 6. rec. & Clarius
dec. 63. num. 10. p. 5. rec.

Tum quia non agitur de praescribendo contra titulum,
sed de demonstrando qualis titulus ab initio fuerit, & sic
non videtur necessaria scientia Principis, Rot. dec. 93.
num. 99. & seq. p. 5. rec.

Accedit, quod delatione Carbasinae praesulatis dignitas
redditur splendidior, decor Ecclesiae, & cultus Divi-
nus venerabilior. Id, quod hinc in rebus praecipue con-
sideratur, Rot. dec. 252. num. 11. p. 6. rec. Inhonestus
quippe esset aspectus beneficiatorum cum sola Cappa,
sufficitque, quod differant a Canonicis praerogativa di-
gnitatis, sicut in simili dixit Rot. dec. 288. num. 19. p.
6. rec.

At verò negativè respondendum est. Etenim nulla est
difficultas, quod Ecclesia repraesentatur per solum Capitu-
lum, non autem per Beneficiatos, Seraph. dec. 426. n. 4.
quodque Capituli appellatione soli Canonici, non Bene-
ficiati continentur, Casl. de Graf. dec. 131. alias 4. num.
6. & 7. de his, quae fiunt a major. par. Cap. Ac proinde
quod Beneficiati tamquam ministri, & servi Ecclesiae
non faciunt partem cum Capitulo, ut per Rot. d. 309.
n. 4. cum dec. 351. n. 2. p. 6. rec. Ideoque beneficiati sub-
jacent Capitulo, ut in eadem dec. 351. num. 13.

Hinc autem cum absque dubio Ordo Beneficiatorum
sit inferior Capitulo, illique debeat inservire, ut etiam
per Casl. de Graf. dec. 4. n. 8. consequenter dicendum
est, quod quilibet ordo vestes sibi congruentes assumere
debeat juxta textum in Clem. 2. incip. Quoniam sub princ.
de vit. & honest. Cleric. & per hunc textum Benedictus
Capr. num. 1. notat, quod quisque uti debeat vestibus
suo ordini convenientibus, adeo ut si inconvenientes as-
sumat, indignus reddatur privilegio illius ordinis. Aequa-
lis enim habitus delatio arguit dignitatis aequalitatem, ut
ex Geminiano, & aliis firmavit Rot. p. 6. rec. dec. 252.
n. 13. Beneficiatus autem cum Canonico proculdubio com-
parandus non est, neque decet ordines confundi, & ea-
dem praerogativa inferiorem, & superiorem gaudere, ut
per Rot. dec. 288. n. 18. & seq. p. 6. Et sicuti in seden-
do, ac in aliis est inferior, talis etiam esse debet in ha-
bitu, quae duo tanquam d. aequiparata ad invicem ar-
gumentum praebent, Rot. 252. num. 13.

Et quidem est planè indecens, quod constitutus in di-
gnitate inferiori utatur vestibus majoris Dignitatis, cap.
ut Apostolica 6. cum glos. v. dignitatum de privil. in 6.
Menoch. conf. 902. num. 16. & 17. lib. 10. Quamobrem
cum Rocchetti in nullis Ecclesiis deferantur a Beneficia-
tis, sed a solis Canonicis, idque servetur, etiam in Ur-
be, tam in Basilica Lateranensi, quam Vaticana, &
Liberiana totius Orbis insignioribus, utique ejusmodi
delatio prohibenda est beneficiatis, & praecipue ubi Ca-
nonici cappa, & Rocchetto utuntur ex indulto speciali
Pontificis; Beneficiati verò in limine eorum erectionis
solo capparum privilegio, ut per eundem Capr. in ead-
dem Clem. Quoniam num. 11. quatenus firmat, vestes
congruere debere qualitati, & conditioni personarum;
& ab Ecclesia S. Petri, quae omnium Ecclesiarum exem-
plar, & magistra est, ceterae Ecclesiae addiscant, Rot. d.
dec. 288. n. 21. p. 6.

Atque hinc delatio cappae, & Rocchetti minimè per-
mittitur, nisi ex solo Summi Pontificis privilegio, vel
ratione dignitatis, cui hoc privilegium consequenter in-
haeret, Anast. Germ. de sacr. immun. lib. 3. cap. 6. num.
72. & seqq. Campanil. in divers. jur. can. rubr. 9. cap. 5.
n. 3. Gratian. discept. 845. num. 50. cum seqq. & constat
ex declaratione, quam hic apponimus. Nolanam Eccle-
siam ex antiquissimis totius Regni Neapolitani multis Sancto-
rum reliquiis speciosissimam Sacro Cemeterio, numerofo Cle-
ro, copiosa diocesi, & multis insignibus qualitatibus dota-
tam, & refertam esse pro parte R. P. D. Fabricii Galli,
ejusdem Ecclesiae Episcopi, Sanctiss. D. N. narratum est,
& petitum pro ejusdem Ecclesiae Nolanae Canonicis, &
prabendatis usum Cappae, & Rocchetti ad instar Canoni-
corum, & prabendatorum Ecclesiae Aversanae eidem vic-
no.

na, & prout in Urbe Canonici, & Beneficiati Basilicæ S. Petri deferre solent. Quod præterdictæ Ecclesiæ Nolane qualitates tantò magis concedendum videtur, quanto similis gratia, & prærogativa deferendi Cappas concessa fuit in sua Diocesi Ecclesiæ Collegiatæ Terræ, seu oppidi Summæ, cujus Ecclesiæ Canonici cum aliquando pro faciendâ Synodo, vel alia de causa Canonici Ecclesiæ Cathedralis conveniant, indecens videtur, ut nobiliori habitu, & dignioribus insignibus ornati Collegiatæ Ecclesiæ Canonici, & præbendati appareant, quàm Canonici, & præbendati Ecclesiæ Cathedralis. Et cum idem Sanctiss. D. N. negotium hoc examinandum S. Congregationi Rituum remisit, eadem S. Congregatio, si Sanctitati suæ ita placuerit, censuit gratiam petitam posse concedi. Et ita declaravit 28. Aprilis 1607.

9 Hinc etiam delatio Almutiorum permittitur solum, vel Canonici Cathedralium, vel ex privilegio, ut per Cardinal. Zabarel. in Clem. 1. num. 3. ad med. de stat. Monachorum.

Et præcipuè cum hæc quoque regula statuatur pro personis in dignitate, in officio, & in magistratu sæculari constitutis; nam & in iis vestes debent convenire statui, ordini, & officio, l. sed quid §. mancipiorum ff. de usufr. Joan. Licier. de primog. quest. 3. lib. 2. num. 21. per tot. in tr. novis. tom. 10. par. 1. & Mastrill. de Magistrat. lib. 5. cap. 2. num. 14. & seqq. Ad eò ut vestium usus extra qualitatem Dignitatis permitti a solo Principe possit, ut per eundem Mastrill. eo loco num. 28.

10 Neque obstat, quod beneficiati spatio quadraginta annorum, & amplius Rocchettum detulerint. Tum quia cum illorum erectio concessa a Pontifice cum inclusione privilegii deferendi cappam excludat delationem Rocchetti ex conclusione recepta, quod unius privilegii inclusio sit alterius exclusio, Ruin. conf. 112. num. 3. lib. 5. Becc. conf. 74. num. 32. lib. 1. Surd. conf. 294. num. 18. lib. 2. Rot. in Romana vigesima 15. Martii 1627. confirmata 7. Aprilis 1628. coram Pirovano, sequitur quod stante hac exclusione proveniente ex literis Apostolicis, non possit dari in observatione, & consuetudine contraria, quantumvis præscripta, non probata Summi Pontificis scientia, ut per Rot. apud Caval. decif. 91. num. 1. & 6.

11 Tum quia cum subreptione id factum præsumatur, non autem Romani Pontificis concessione, ut dicit textus in cap. Illud autem 22. d. 93. ubi gloss. v. præsumptum admonet, antiquitatem, & longam consuetudinem non dare privilegium, quia hoc de jure communi possideri non poterat. Ideoque concludit, in hujusmodi materia præscriptionem non dari. Idemque dicit Archidiaconus eo loco, loquens in fortioribus, nimirum de Clericis, qui in curia Romana usi erant mappulis, quibus concludit, non profuisse præscriptionem, sed temper intelligi usurpasse, cum non ex eo, quod factum fuerit in curia Romana, dicatur Papa id scivisse, sed potius ignorasse præsumatur.

12 Tum etiam quia consuetudo, quamvis præscripta, non suffragatur, quando est irrationabilis ex textu in cap. fin. ubique Gloss. v. Rationabilis de Consuet. Quod autem hujusmodi consuetudo sit irrationabilis, liquet ex c. pervenit 21. dist. 93. quatenus D. Gregorius firmat, Diaconus Ecclesiæ Catiliensis calcæatos compagis procedere præsumpsisse; quod quia nulli hæctenus per totam Siciliam licuit, nisi solis tantummodo Diaconis Ecclesiæ Messanensis, quibus olim ab ejus prædecessoribus fuerat concessum, fuit temeritatis, & usurpationis ausus iudicatus, subdens, quod si negligenter ea, quæ malè usurpantur, omittimus, excessus viam aliis aperimus.

13 Undè Rocchettum, tanquam vestis primariis Ecclesiæ viris reservata, & jurisdictionem denotans, non nisi ex Principis concessione deferri potest, ut de compagis est textus allegatus in d. cap. pervenit, & de mappulis in can. Illud autem 22. ead. d. 93. & generaliter in l. 2. §. 4. C. de vestib. holof. & aur. lib. 11. ubi Luc. de Pen. in l. nemo sub num. 1. Chassan. in Catal. glor. mund. part. 12. confid. 26. ubi etiam citat Jo. de Plat. post Gloss. in d. l. 2. & prosequitur Grat. discept. 845. num. 53. & de almutiis pluries dixit Sac. Rituum Congregatio apud Barbofam in collect. Bullar. v. Almutia, & nuperrimè in Balneorengensi, iterum confirmata, ac de Rocchetto loquitur etiam Grat. ubi supra, & ostendunt decreta ejusdem Sac. Congregationis, relata per Barbof. loc. alleg. v. Rocchetum.

14 Quæ autem dicuntur de decore Ecclesiæ, potius in illius dedecus, atque ipsius habitus vilipendium tendunt; est enim inhonestum, quod servientes uti debeant Rocchetto, quo non nisi Ecclesiæ Prælati uti debent. Hinc ad delendam hanc maculam quilibet de populo admittitur, cum agatur de publico dedecore, atque ad eò satis

est, quod unus ex Canonicis contradicat, licet alii consentiant. Quia ubi actus tendit in damnum, ac dedecus universitatis, unus solus potest obsidere, ut ex pluribus optimè expressit Garz. de benef. par. 3. cap. 2. num. 455. Immo etiam si versetur in actu voluntario, & non damnofo, adhuc unius contradictio sufficeret juxta decisiones, quas plena manu coacervat Rubeus in suis singul. ad Seraph. dec. 708. & ad dec. Bubuli 187.

CONSULTATIO LX.

- 1 An, & quatenus extensio Officii proprii concedenda sit? ubi an pro ejusmodi concessione requiratur, quod Sanctus sit canonizatus?
- 2 An concedi possit de Beatificatis tantum, qui habent cultum limitatum? Et
- 3 An sit licitum utentibus Breviario Romano accipere officia propria ex aliis Breviariis?

Posse officia propria Sanctorum, vel Beatorum extendi etiam ab Ordinibus regularibus ad Ecclesiam, vel Diocesim, aut Provinciam, vel Regnum, constat ex officio S. Theresiæ, approbato pro Religione Carmelitarum, & permissum a Sac. Congregatione pro Regnis Hispaniarum decreto suo sub die 18. Augusti 1629. & Sancti Alberti Carmelitæ die 8. Augusti 1637. in Mazarenfi.

Pro responsione autem advertendum est, quod, licet agatur de Sancto non canonizato, debet tamen esse de iis, de quibus potest fieri officium, nempe de Sancto, qui reperitur descriptus in Martyrologio Romano, cum is non sit dicendus Sanctus tantummodo enunciativè per nuncupationem Papæ cum titulo Beati, vel acclamativè per populum juxta doctrinam traditam a Molphesto conf. 45. num. 26. & seq. sed declarativè, de quo licet officium facere limitatè, ut ibidem per eundem Molphest. num. 25. Aliàs enim, si requireretur specifica Canonizatio, vel Beatificatio in Sanctis, præsertim antiquis, ubi de specifica approbatione proprium officium apparere deberet, multa officia expungenda essent non solum ex Breviariis Monasticis, sed ex Romano. Sola enim appositio in Breviario, quæ fieri non debet inconclusa Sede Apostolica, importat approbationem.

Ex quo ad 2. est locus Rubricæ Breviarii in cap. 1. ut liceat facere officium duplex de Sanctis non descriptis in Calendario, qui apud quasdam Ecclesias, vel Religiones honorari solent cum officiis propriis approbatis per Sedem Apostolicam. Undè potest extendi non quidem universaliter, sed tantum ad particularem Ecclesiam, vel Diocesim.

Ad III. Non licet, & idè supplicandum est pro licentia, quæ concedi, ac commendari meretur, cum nullum aliud habeat fundamentum, nisi devotionis erga Sanctos, præsertim cives, in quorum honorem, si ab immemorabili Clerus alicujus Diocesis celebraverit, & celebret officium de communi juxta declarationes S. Rituum Congregationis, continuare etiam poterit post decretum de tollendis abusibus, ut fuit responsum in una Venetiarum 27. Novembris 1632. & in Perusina 11. Martii 1641. Quod procedit etiam quoad Sanctos non canonizatos, ut declaravit eadem Sac. Congregatio die 8. Octobris 1628. ad primum dubium super decreto de tollendis abusibus his verbis: Ad primum de Episcopis, &c. fuit responsum quod aut habent officia propria, & a Sede Apostolica approbata, & debent continuare modo concessa.

Neque de non canonizatis est diversa ratio ab iis, qui sunt canonizati, ut S. Albertus, & Sancta Theresia, quoad hujusmodi extensionem. Nam Beatus Philippus Benitius non erat canonizatus, & tamen de illius officio concessa Fratibus Servitis, facta fuit extensio primum ad Civitatem Florentinam, deinde ad Civitatem Tudertinam, ac demum ad totam ditionem Florentinam, ac nuper ad Germaniam ex decreto S. Congregationis 3. Januarii 1626. Idem factum fuit de officio proprio B. Laurentii Justiniani in una Venetiarum 10. Januarii 1631. ad omnes Ecclesias Civitatis, passimque alibi. Si enim extensio deneganda esset ex capite non Canonizationis, vel specialis Beatificationis, non Justificationis legitimæ eorum, quæ leguntur in officiis propriis, eadem sanè ratio debuerat impedire primam concessionem. Hac autem posita non debet ex hoc capite denegari extensio.

Minusque subsistit, quod per ejusmodi extensionem officium contra prohibitiones Sacræ Congregationis elevetur ad altiorem ritum. Tum quia id prohibitum Ordinariis non esset prohibitum Sac. Congregationi. Tum quia elevare ad altiorem ritum non est extendere, sed simplici

placi facere semiduplicem, ut docet eadem S. Congregatio in dicto decreto 28. Octobris 1628. in responsione ad 2. dubium, scilicet. *Ad secundum fuit dictum, non potuisse, neque posse Episcopos, neque Regulares elevare festa Calendarii Romani ad nobiliorem ritum, puta e semiduplici ad duplicem sine licentia Sedis Apostolicæ.*

7 Quod autem de quatuor lectionibus, quæ sunt in Breviario Romano id facillimum est absque ulla mutatione historiæ, debetque fieri pro observantia Rubricarum.

CONSULTATIO LXI.

1 *An pro veneratione Reliquiarum antiquarum, recens tamen repertarum, sit licentia concedenda? ubi aliqua de probanda identitate corporum Sanctorum.*

2 *Et an reliquie Sanctorum existentes in Ecclesiis Regularium, quæ exponuntur publicæ venerationi fidelium, possint ab Episcopo visitari, eo quod non constet unquam fuisse ab ipso visitatas, aut approbatas juxta dispositionem S. Concilii Trid. sess. 25. de invoc. ven. & reliq. Sanctorum?*

AD Primum. Censeo affirmativè. Quoniam non agitur de veneratione novarum Reliquiarum, sed antiquarum, recens tamen repertarum post illarum amissionem, quo casu licentia conceditur, si ex aliquibus signis probetur illas esse reliquias antiquas Sancti jam canonizati. Est concordis theorica Canonistarum desumpta ex cap. fin. de reliq. & vener. Sanctorum: qui textus, licet prohibeat Reliquias recens inventas, a nemine publicè coli, nisi fuerint approbatæ autoritate Romani Pontificis, ubi gloss. v. auctoritate, requirit, quod in ista approbatione recipiantur testes super vita, & miraculis illius Sancti, cujus esse Reliquias asseritur juxta textum in cap. venerabili de testib. Nihilominus concludunt ibi Doctores, illum textum procedere in Reliquiis omnino novis, non verò in antiquis recens inventis; istæ enim sunt venerandæ. Ita Butr. num. 5. Abb. num. 1. & antea Hostiens. num. 9. ubi, quod, si invenirentur aliquæ Reliquiæ cum scriptura in eis existente, quod essent alicujus Sancti antiquitus approbati, tunc tales Reliquiæ debent coli ex solo testimonio illius scripturæ, inconsulto Romano Pontifice, quod prosequitur Azorius par. 1. instit. moral. lib. 9. cap. 8. quest. 8. & Barbof. de offic. & potest. Episcop. alleg. 97. num. 11. & seqq. neque videtur dissentire Jo. And. in eodem cap. 1. de reliq. & vener. Sanctorum num. 6. quatenus ait, quod possit Episcopus diem festum alicujus Sancti instituire, si antiquitus Sanctus ille fuerit approbatus.

2 Et in his terminis loquitur Sac. Concil. Trid. sess. 25. in decreto de invocac. & reliq. Sanctorum. ad quem locum ejus Sacra Congregatio adhibuit eandem distinctionem inter novas Reliquias, in quibus declaravit in Cæsaraugustana, quod Sanctorum Reliquiæ, si sunt antiquæ, habendæ sunt in ea veneratione, in qua hæctenus habitæ sunt, si verò sunt novæ, Episcopus servet decretum Concilii.

Ideò summa rei est in comprobanda identitate, quod sit illa ipsa Reliquia, quæ antea colebatur, quod probari potest ex multis circumstantiis, ex quibus admodum verisimilis redditur probatio ejusmodi identitatis, speciatim ex miraculis, ex quibus sumi debet argumentum sufficiens. In hac enim materia Ecclesia contenta est ordinariis probationibus, ut patet ex Gloss. in dict. cap. fin. Hostiens. ibidem cum aliis supracitatis, cui probationis ordinariæ circa identitatem cumulati satisfit per leviores probationes, etiam conjecturales, ac per indicia, Corn. conf. 205. num. 6. lib. 4. Cassador. dec. 3. de procurat. Maschard. aliique concl. 875. ubi agitur de probanda identitate personæ.

3 Aded, ut concurrentibus demonstrationibus per antecedentem famam publicatis non solum probata videatur omnino identitas, sed etiam omnis imposturæ scrupulus cessare censeatur, ut in simili arguit D. Augustinus contra Manich. lib. de util. cred. cap. 3. ubi ait, illos Hæreticos jaclantes Manetem postea Manichæum, eorum caput, fuisse Spiritum Sanctum, & Evangelio attestanti, Spiritum Sanctum tempore Apostolorum venisse longè ante nativitatem Manetis, respondere solitos ante nativitatem Manetis, nescio quos corrupisse Evangelium, ubi D. Augustinus replicat: quomodo illi potuerunt divinare futurum aliquando Manichæum, qui se Spiritum Sanctum esse diceret, & ideò Evangelium corrupisse, ut futuro postea Manichæo præjudicaret?

4 Sed quid si interveniat aliqualis nominis diversitas? Ex diversitate nominis arguitur diversitas corporis secundum Bald. in proæm. C. num. 18. negantem posse nomen mutari, quia hoc ingereret difficultatem probationis;

nam ex diversitate nominis præsumitur diversitas corporum, nisi probetur, quod sit idem corpus. Quin etiam conf. 194. col. fin. vol. 1. dixit: quæ sunt diversa in nomine, non sunt idem, ut in l. ex legato 18. num. 1. C. de legat. quod ex nominata esse diversa in substantia. Quare Gloss. in cap. 1. v. formam d. 99. asseruit, quod diversitas nominum debet designare diversitatem rerum, & in cap. olim 5. v. Tolereimus d. 95. quod distinctio nominum differentiam rerum declarat.

Idem dicendum de diversitate temporis. Certum enim est, quod diversitas temporis inducit diversitatem factorum, ut Gloss. inquit in can. 1. v. honestissima in fin. 35. q. 1. Siquidem acta diversis temporibus dicuntur numeri discreti, qui non debent aggregari, teste Baldo in l. Sancimus, §. autem sub init. C. de donat. Immo nec temporis incertitudo aliquid probationis habet, cum obstat regula sine præfinito 23. ff. de pæn. & l. servus 10. C. de præscript. long. tem. cum similibus, quod dictum sine præfinitione temporis certi, intelligitur de solo decennio. Qua ratione Bald. annotavit in l. 1. num. 2. ff. pro Socio, quod appellatione temporis indefinitè prolata intelligitur decennium, ut in d. l. servus num. 2. & sic est, quod ubi fit mentio de tempore incerto, intelligitur de decennio.

Neque videtur referre, si exprimat patria, professio, locus Martyrii, & hujusmodi alia; quandoquidem identitas personæ sufficienter probatur duabus demonstrationibus, etiam si alia non convenient. Nam præterquamquod Bartolus antesignanus dictæ theoricæ in leg. demonstratio falsa 16. qu. 27. num. 14. & 15. ff. de condit. & demonstr. exigit omnimodam identitatem, non diversitatem nominis, non solum dicendo in princ. num. 14. Debetis scire, quod ad demonstrandam personam perfectè debet exprimi nomen cum duobus aliis accidentibus, vel indiciis, addendo etiam in fine. Ille, qui vult probare quid de corpore; ut sit falsa demonstratio, non intret, si ostendit nomen cum duabus demonstrationibus, seu duabus evidentibus congruis huic personæ, ipse habet fundatam intentionem, quam quia de corpore constat, & licet aliqua alia demonstratio fuisset adjecta, quæ reperitur falsa, hoc non nocet. Et ratio est evidens, quia nomina sunt inventa ad recognoscendum singulos, l. ad recognoscendos 10. C. de ingenu. & manum. quod etiam sentit Arist. 4. Metaph. Ideoque Tullius de invent. lib. 2. dixit, nomen esse, quod unicuique personæ datur, quo suo quoque proprio, & certo vocabulo appelletur.

Respondetur primò, dicta accidentia patriæ, professionis, & loci Martyrii esse generica, quamplurimis communia, quæ non attenduntur ad firmandam identitatem, requirentem demonstrationes speciales, non convenientes aliis, ne res inde ponatur in obscuro, sicque dicatur, non constare de corpore certo, sicut in d. leg. demonstratio falsa supponunt Bartol. num. 15. & Castr. n. 6. traduntque Corn. conf. 91. num. 46. & 111. num. 14. vol. 1. & consil. 165. ad fin. vol. 3. Ruin. conf. 30. num. 60. vol. 1. Roland. conf. 98. num. 29. vol. 3. Surd. conf. 201. num. 14. vol. 2. Rot. cor. Greg. XV. dec. 455. num. 10. ubi Add. litt. F. Cavaler. dec. 578. num. 1. & Burat. dec. 132. num. 8. qui alios recenset.

Respondetur secundò, dictam conclusionem, quod identitas probatur duabus demonstrationibus, licet aliæ non verificentur, procedere solum, quando aliæ demonstrationes non sunt adaptabiles alii corpori, secus quando conveniunt alteri; quia tunc res ponitur in obscuro; nec propterea potest asseri, quod constet de identitate certi corporis, ut inquit Castr. & Alex. l. si in homine 4. C. de testam. ille num. 3. hic conf. 38. n. 5. vol. 5. Ruin. conf. 115. num. 4. vol. 2. Abb. conf. 10. num. 13. Surd. conf. 325. num. 18. vol. 2. Rot. dec. 245. num. 9. par. 1. rec. Add. ad Burat. d. dec. 132. num. 10.

Undè liquet, quod postulatores teneantur probare, quod Sanctus, cujus officium proprium petunt, sibi concedi, vel Reliquias publicè exponere, sit idem in substantia cum descripto in Martyrologio, ut concludere debent pro fundamento suæ intentionis; quia identitas concludenter probanda est ab eo, qui eam allegat, & in ea se fundat, Corn. conf. 144. post num. 11. vol. 4. Purpur. conf. 414. num. 8. & conf. 434. num. 7. & 503. numer. 14. vol. 2. Afflict. dec. 23. num. 3. in princ. Surd. dec. 55. num. 1. Gregor. XV. dec. 195. num. 5. Aliàs succumbit, qui specificè non probat identitatem personæ, Signorol. conf. 16. num. 5. Aym. conf. 294. num. 4. Surd. dec. 336. num. 22. Quod non solum repetit Valenz. conf. 110. num. 17. vol. 2. sed pro ratione subdit num. 18. & seqq. hoc provenire ab incertitudine, cum probatio debeat esse certa, aliàs non relevat tam in causa odiosa, quam favorabili.

At nihilominus unum, atque eundem Sanctum esse ultra nominis uniformitatem, ostendunt patriæ, ac profes-

fectionis identitas, ac profus idem Martyrii genus, locus, & dies, cum aliàs ad probandum identitatem personæ sufficiant duæ demonstrationes specificæ, quales sunt prædictæ juxta veram sententiam; quàm tradit Bartol. d. l. demonstratio falsa 17. num. 14. & seqq. ff. de condit. Gratian. discept. 555. num. 56. Cyriac. cap. 281. num. 6. & Rot. dec. 641. num. 12. p. 3. rec. ac dec. 600. num. 2. coram Merlino, ubi sufficere alteram demonstrationem particularem, asserit num. 3. & in Bononiensi fideicommissi 5. Junii 1651. §. neque Domini coram Eminent. Otthobono, ubi ex identitate exercitii, ac loci, in quo quis obiit, infertur identitas personæ. Idque præcipue, si confirmetur ex Historicis, Rot. dec. 212. num. 8. part. 7. rec. in Papiensi fructuum 15. Januarii 1638. §. supra dictis coram Ghislerio, & in Cordubensi decimarum 5. Julii 1638. §. Unde coram Reverendissimo Compostellano, & videtur agnovisse Sacra Rituum Congregatio, dum die 19. Novembris 1650. approbavit sub ritu semiduplici lectiones S. Crescentiani, qui uti præceptor Typherni colitur cum celebratione proprii Officii, & Urbini ut patronus sub nomine Crescentini, licet Rota ad effectum questionis Primatus noluerit Chronologis deferre, ut dec. 60. num. 43. & per tot. p. 8. rec.

12 Hinc non obstat levissima in nomine varietas, quando superius ponderatæ demonstrationes conveniunt, l. si in nomine 32. ff. de verb. oblig. Rot. decif. 617. n. 4. p. 7. rec. Audimusque in dies juxta diversitates regionum, præsertim apud Italos aliquam in pronunciatione nominum varietatem irrepere, dum Petrus dicitur Piero, e Pietro, Paulus Paolo, & Polo, Bartholomæus Bartolomeo, e Bartolo, Jacobus Giacomo, Jacopo, Jacomo, & in aliis innumeris. Unde Baronius observavit, Bibianam aliquibus dictam Vivianam, immò & fortè melius Vibianam in Martyrol. sub die 2. Decembris. Et frequenter lit. B. in V. mutationem observavit Rhodius in votis ad Scribon. num. 60. & num. 122. Immo etiam B. veluti M. prolatam fuisse num. 231. & Salvator noster Christus Dominus facta tenui mutatione dicitur Chrestus apud Svetonium in vit. Claudi cap. 25.

13 Contra idem Baronius nominis similitudine deceptus ex duobus Gabinis, qui Turribus in Sardinia Martyrium subierunt, unum fecit ex eo, quod unus dicitur Gabinus, alter Gavinus. In quo quidem erravit; quia olim apud Latinos, & nunc apud Græcos, & alias nationes V. & B. inter se passim permutantur. Porro duos esse Gabinos, firmiter asserunt: Jo: Franciscus Fara de reb. Sardois lib. 1. fol. 75. an circiter 300. Joannes Arca de Sanctis Sardois lib. 2. fol. 1. & seqq. Pintus lib. 3. tit. 4. loc. 12. numer. 22. de Christo crucifixo, & Ferrarius in catal. general. Sanctior. qui in Martyrolog. Roman. non sunt. Nec mirum est, quod viro alioquin diligentissimo in longo, & difficillimo opere somnus obreperit: rerum enim singularium notitia obstrusior est, & plerumque in re historica, quæ ad factum pertinet, id contingit, ut quæ in Patria alicujus viri Sancti omnibus notissima sunt, alibi delitecant, neque insolitum est, quod nominum similitudine, etiam viri magni interdum decipiantur. Aliquot hujus generis hallucinationes in suis notis ad Martyrologium nuper impressis, animadvertit Luc. Holstenius. Atque penè infiniti ostendi possunt errores gravissimorum Doctorum, ac Rotæ Romanæ super statutis, & consuetudinibus, vel moribus quarumdam Civitatum, & Regionum, etiam per Italiam; undè propterea receptum est in jure, quod solis Doctoribus Regionis, vel in ea versatis aequaliter deferatur circa consuetudines, aliaque in facto consistentia, non autem aliis, Maschard. de probat. concl. 528. Gabr. de prob. concl. 4. Capyc. consult. 98. num. 19. Adedque verissimum esse agnoscimus illud, quod ait Fabius: Et magni auctores labuntur aliquando, & oneri cedunt, & indulgent ingeniorum suorum voluptati, nec semper intendunt animum, & nonnumquam fatigantur, cum Cicero dormitari interdum Demosthenes. Horatio verò etiam Homerus ipse videatur.

14 Neque applicantur autoritates in contrarium adductæ. Qui procedunt, præsupposita totali nominis diversitate, non autem quando concurrat unius syllabæ, vel unicæ literæ variatio, quæ nullam arguit diversitatem, arg. text. in cap. ex parte de fid. instr. text. in l. qui habebat 54. ubi qui habebat servum Cratistum, testamento ita cavuit: servus meus Cratinus liber esto, & tamen Cratistum liberum esse respondit Jurisconsultus, dicens, nihil obesse, quod in syllaba errasset, ff. de manut. testam.

15 Ad secundum? Respondeo negativè. Ita Sacra Congregatio Concilii in Urbinatensi 10. Martii 1663. ad dictum Concilii locum. Sanctorum enim Reliquiæ antiquæ habendæ sunt in illa veneratione, qua hucusque fuerunt. Si verò sint novæ, Episcopus servet hoc decretum Concilii nempe visitet, atque cognoscat, etiam

in Ecclesia exempta. Undè, quamvis in Ecclesia Regularium proponi publicè non possint Reliquiæ Sanctorum sine Episcopi approbatione, prout ex declaratione Sacrae Congregationis apud Sellium in select. Can. cap. 3. num. 11. & Novar. in Lucern. Regular. v. Reliquiæ num. 3. colligitur, attamen quando apud eorum Ecclesias fuerint aliquæ Reliquiæ, quæ ab antiquis temporibus in veneratione fuerunt, tunc tales Reliquiæ publicè proponi poterunt; quia Sacra Congregatio declaravit expressè, quod Reliquiæ antiquæ habendæ sint in illa veneratione, quam hucusque habuerunt, teste Naldo in summ. v. Reliquiæ Sanctorum num. 1. Quoniam tunc possessio, & præsumptio stat pro Reliquiis.

CONSULTATIO LXII.

An Consules, Syndici, Nobilesve Civitatis in Processione Sanctissimi Corporis Christi incedere liceat cum cereis funalibus post Capitulum, & sic immediate ante Sanctissimum?

Respondeo, non licere ejusmodi laicis præfatum locum occupare. Siquidem cum in libro Cæremoniali mandetur, quod post Confraternitates laicorum sequantur Religiosi, & successivè Nobiles, ac Magistratus, atque deinde Clerus, & Canonici, ac ultimo loco Dignitates cum pluvialibus, sequitur, quod ista loci occupatio sit abusus, atque aded tolli debeat, dum Clemens VIII. Constitutione sua 69. confirmata ab Innocentio X. mandaverit, formam dicti libri Cæremonialis omninò servari, quibuscumque consuetudinibus non obstantibus, ut habetur §. 6. & in terminis hujus processions, quod fieri debeat, servata forma Cæremonialis, declaravit Sacra Rituum Congregatio in Insulana de Forio 19. Junii 1604. apud Barbosa collect. 606. n. 3. ea ratione, quia Cæremoniale Romanum facit jus commune, Rot. dec. 701. num. 2. part. 4. rec. tom. 3.

Neque urget, quod antea tenuerint eundem locum. Quoniam in materia præcedentiæ attenditur solummodo consuetudo, quæ sit rationalis, alioquin dicitur corruptela, & per consequens est impræscriptibilis, Abb. conf. 21. num. 4. lib. 1. Gregor. XV. dec. 110. num. 5. & 6. & cum aliis, quos adducit Emin. Cardinal. Otthobon. celebratissima illa dec. 4. numer. 36. cum duob. seqq. Et quod hæc distinctio procedat etiam in terminis consuetudinis immemorabilis ex mente ejusdem Sacrae Congregationis, firmare videtur Gratian. dec. March. 16. n. 5. cum num. 7. In præfenti autem esse omninò irrationabilem ejusmodi consuetudinem, quod scilicet laici præcedant Canonicis, & Dignitatibus, Capitulariter incedentibus cum pluvialibus, atque habitu Sacerdotali, extra dubium est, cum non sapiat honestatem, quod minor præcedat majorem, Abb. d. conf. 1. num. 4. lib. 1. & in durioribus Gratian. d. dec. March. num. 7. & Cardin. Otthob. alleg. dec. 4. num. 39.

Quæ quidem irrationabilitas augetur ponderando, quod, si hujuscemodi laicis daretur præcedentia in Processione Sanctissimi Corporis Christi, ejusque Octava, esset illis quoque concedenda in Ecclesia, ad quam Processionaliter itur, cum ille etiam sit actus Processions, licet in illa decantaretur Missa, ut Rota in Cæsaraugustana præminentiarum 27. Aprilis 1627. quam refert, ac sequitur in Calaguritana præminentiarum 27. Novembris 1665. coram Ottalora.

At nihilominus Sacra Rituum Congregatio sub die 13. Februarii 1666. in Taurinensi præcedentiæ censuit, ejusmodi Syndicos, & Consules manutenendos esse in sua possessione. Quod & aliàs censuit in Forolivienfi 4. Aprilis 1606. his: Magistratus in Processionibus Sanctissimi Sacramenti debet incedere in loco, in quo secundum antiquam consuetudinem consuevit incedere. Nam Prælatio minoris respectu majoris ita demum in aliquibus casibus toleratur, quatenus subsistit ratio aliqua dignitatis, vel officii, aliàs omnis consuetudo reprobat tamquam irrationalis, & impræscriptibilis, Doctores in cap. 1. de major. & obed. præsertim Butrius, qui bene declarat num. 11. & judicavit Rot. in d. Calaguritana præminentiarum 14. Martii 1668. coram Ottalora. Dummodò tamen Magistratus non incedat supra Clerum, neque dividat corpus Cleri. Hæc enim sunt impræscriptibilia.

CONSULTATIO LXIII.

- 1 An Regulares prohibere possint Parochis celebrationem Processionis die Dominico intra octavam Corporis Christi, vel alio die?
- 2 An in suis Processionibus possint mutare viam semel electam?
- 3 An extra propria claustra, dum Processionaliter incedunt intra limites aliene Parochie, possint deferre stolas?

AD primum negativè. Nam de jure ad Parochos spectat facere quascumque Processiones intra limites suarum Parochiarum privativè, quoad omnes etiam Regulares, qui nequeunt eas facere sine Parochorum licentia, ut per Barbof. *ad Concil. Trident. sess. 25. de Regul. cap. 13. num. 45.* Nil refragantibus Constitutionibus B. Pii V. & Clementis VIII. pro Dominicanis. Nam illæ non comprehendunt Parochos, nec tollunt eorum jura, cum non fuerit iis derogatum, & propterea concessæ censentur sine præjudicio juris Parochialis. Et in specie, quod illæ non comprehendant Parochos, neque ex eis Regulares possint impedire illorum Processionem die Dominico intra dictam Octavam, resolutum fuisse a Sac. Rituum Congregatione in Materanen. 15. Maji 1632. refert Barbof. *de offic. & potestat. Paroch. cap. 12. numer. 14.* Præsertim si constat de possessione Parochorum, vel Capituli a tempore, cujus non extat memoria, quæ in materia Processionum, & præcedentiarum habet vim legis, *Glof. in cap. deliberatione, v. electionis, de offic. delegat. in 6. Masfril. de Magistr. cap. 14. num. 1. lib. 4. Rot. decif. 229. num. 1. apud Polth. de manut. coram Merlino decif. 779. num. 2. & decif. 4. num. 35. coram Eminentissimo Othobono, & idèd sunt in ea manutentendi, ut censuit S. Rituum Congregatio in Taurinensi 9. Aprilis 1633. & tradit Bellet. *disquis. Cleric. p. 1. de fav. Cler. real. §. 2. num. 7. Novar. in sum. de præcedentia in procesf. num. 3. Pax Jord. lib. 11. tit. 2. de procesf. num. 62. & dixit Rot. decif. 817. num. 2. coram Penna. Adversaturque ordini hierarchico, juri Canonico, Cæremoniali, Constitutionibus Apostolicis, & decretis Sacrarum Congregationum, quod Regulares præcedant Clericis, illisque prohibeant per suos limites ducere Processiones, ut egregiè Sperell. *dec. 179. num. 11. & seqq. tom. 2. Rot. in Oppidenf. Processionum 15. Junii 1648. coram Verospio.***

2 Idque, etiam si Parochi, vel Capitulum associantur a Confraternitate recentè erecta in eorum Ecclesiis, & è contra Regulares associantur a Societatibus antiquioribus illis unitis; quia cum illa sit eorum membrum, est præferenda, tamquam unita, atque effecta unum, ac idem corpus cum Capitulo, vel Parochis, militans sub eadem Cruce, ut in proximis terminis, quod ille, qui alios non præcedit, ut solus, præcedat, quando est conjunctus cum eo, qui de sui natura habet præcedentiam, tradit Ferr. *de præced. quest. 52. num. 6. Ricc. in prax. resol. 557. num. 4. & seqq. part. 1. & Ventrigl. etiam in prax. annot. 14. de procesf. §. un. a num. 20.*

3 Et confirmatur. Quia ne Parochus quidem impedire potest alteri Parocho, ne faciat Processiones in propria Parochia, ut decifum est a Rota apud Buratt. *decif. 43. num. 1. & in CæsarAugustana dedicationis 18. Decembr. 1618. coram Manzanedo.* Nam quilibet Parochus habet jus ad omnia Parochialia exercenda in sua Parochia, quorum unum est Processiones facere. Si igitur aliquis attentat impedire Processiones, attentat ipsum privare proprio jure, atque adeo facit contra justitiam, atque incurrit in excommunicationem Papæ reservatam, latam in Bulla in Cœna Domini, & in Concil. Trident. *sess. 22. cap. 11. de refor.* Deinde nemo potest seingere in iis, quæ sunt alterius Parochiæ, *cap. nullus alterius, c. nullus Primas 9. quest. 2. neque debent Ecclesiæ, & Parochiæ confundi, nec Parochus unius se immiscere in iis, quæ sunt alterius; si autem alter Parochus vellet prohibere Processionem alteri, se immisceret in iis, quæ sunt alterius Parochi, & confunderentur jura.*

4 Neque obstat, quod attentans prohibere sit in possessione faciendi Processionem illa die, alter verò non consueverit facere. Nam ob id non est derogatum juri, quod habet faciendi Processiones. Quia eo ipso, quod Parochus retinet in communi jus Parochiale, exercendo aliqua Parochialia, retinet omnia jura, quæ sibi competunt. Sufficit enim aliqua exercere, ut omnia retineantur juxta tradita per Innoc. *in cap. dilectus num. 3. Capell. Monach. Cardin. ibid. q. 11. Boich. num. 11. Jo: Andr. num. 7. & 8. Anchar. quest. 21. atque Abb. num. 19.*

Quod ad horam autem faciendæ Processionis, standum est provisioni Ordinarii, cujus ad evitanda scandala in Processionibus est tributa specialis facultas a Sacro Concilio Tridentino *sess. 23. cap. 13. de Regul. maxime* quia in dictis Constitutionibus nihil de hora disponitur.

Ad secundum etiam negativè, cum non possint mutare viam, semel a principio electam, sicut resolvit eadem Sacra Congregatio in Pilsauriensi 14. Novembris 1613. & in d. Materanensi apud Barbof. *loc. allegat. & num. 25. & tradunt Portell. in addit. ad dub. Regular. v. Processiones num. 18. Novar. in sum. Bullar. tit. de Process. Regul. Lezana v. Processio quoad Regular. num. 11.* Nil obstante, quod via primò electa intelligi debeat de illa electa, in qua primùm Regulares fecerunt Processionem die Dominico, quia potius est intelligendum de via, per quam Processionaliter prima vice ire cœperunt, ut per Portell. *loc. cit. & in specie de Patribus Dominicanis, quod, licet ii sint manutenendi in Processione faciendâ die Dominico infra Octavam, non tamen possint mutare viam prima vice electam, tradit idem Barbof. ubi supra, & ad Concil. Trident. sess. 25. de Regul. d. cap. 13. num. 29.* In primâ namque Processione fuit consumpta facultas viam eligendi *ad text. in l. apud Ausidium, ff. de opt. legat. & statim atque elegerunt, juris fictione translatum fuit in illos dominium, l. a Titio de furt.*

Ad tertium item negativè. Quoniam delatio stolæ est de Juribus Parochialibus, & proinde spectat privativè ad Parochos, ut in puncto resolvit Rot. in Romana juriurium funeralium 4. Julii 1653. §. *Quibus consequens, & §. seqq. coram Reverendissimo Varate Vallisoleitano, & tradit Lezan. in summ. quest. Regul. cap. 12. num. 41. ubi vers. 3. subdit, fuisse declaratum a Sac. Congregatione Concilii sub die 2. Julii 1620. non posse Regulares deferre pluviale, aut stolam extra Ecclesiam, aut claustrum per alienas Parochias.*

CONSULTATIO LXIV.

An sit licita consuetudo immemorabilis cantandi Missam de Requiem pro Defunctis die quolibet ex devotione fidelium?

NON esse licitam videtur respondendum, cum obstant Rubricæ Missalis, quoad illam celebrandam diebus Dominicis, ac festis officii ritus duplicis *tit. 5. n. 2. Unde absolutè negant Gavant. in rubr. Missal. d. tit. 5. num. 2. litt. A. Garz. in summ. tract. 3. difficult. 8. dub. 6. punct. 2. num. 21. Lezan. tom. 1. q. regul. cap. 21. num. 28. & Quarant. in d. rubr. Missal.*

At ego puto, ejusmodi consuetudinem posse tolerari, atque indulgendum devotioni, ac pietati fidelium erga Defunctos, exceptis tamen iis diebus, quos Sacra Rituum Congregatio excipere mandaverit. Primò quia immemorabile solitum non est sublatum per Rubricas, propter quod in simili jam Sacra Rituum Congregatio solet respondere, licitum esse continuare celebrationem Missæ votivæ de B. Maria in Aurora, etiam in quibusvis diebus festis, licet obstant Rubricæ, ut in sequentibus declarationibus.

In Burgenf. Utrum Missa B. Mariæ dotata perpetua in Sabbato, quæ in Cathedrali dicitur de memoria, stante regula Missalis, quæ disponit, quod non dicantur Missæ votivæ in diebus duplicibus, poterit dici, cum non sit principalis, tum propter devotionem maximam populi concurrentis, tum quia motus proprius præcipit regulas Missalis observari?

Sacra Rituum Congregatio anno 1594. singulis singulariter respondit, ut infra: *Ad secundum censuit utramque esse dicendam.*

In Vallisoleitana. Cum immemorabili tempore servatum fuisse, asseratur in Congregatione Vallisoleitana Ordinis S. Benedicti Congregationis Hispaniarum post Primam immediate canere singulis diebus Missam votivam de B. Virgine, & in Capitulo Generali dicti Ordinis novissime habito decretum fuerit continuari debere prædictam Missam votivam, Magister frater Alphonsus de S. Victore modernus Generalis præfate Congregationis Hispaniarum, & Concionator Regis Catholici supplicavit pro approbatione, & confirmatione prædicti decreti.

Et Sacra Rituum Congregatio approbavit, & confirmavit, exceptis tamen Dominicis prima Adventus, feria quarta Cinerum, Dominica prima Quadragesimæ, Dominica Palmæ cum tota majori hebdomada, Dominica Resurrectionis cum duobus sequentibus, Dominica Pentecostes cum duobus pariter diebus sequentibus, Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Ascensionis, Corporis Christi, & omnibus diebus, in quibus celebrari debet peculiare festum in honorem Beatæ Virginis juxta præscriptum in Calendario

David Romano, ac dummodò diebus, in quibus celebratur dicta Missa votiva, præter dictam Missam votivam celebratur etiam Missa Conventualis diei, seu festi currentis, hac die 19. Novembris 1633.

5 In Maricensi. Cùm in Oppido Vigiani amplissimo finitimum concursu festivitàs S. Mariæ de Monte in primis Dominicis Maji, atque Septembris annis singulis ab immemorabili tempore celebraretur, supplicavit Archipresbyter, & Clericus ejusdem loci, ut vice officii, & Missæ currentis, ibidem recitari possit Missa Beatæ Mariæ, Sacra Rituum Congregatio, attentis narratis, indulgit, ut post peractum officium occurrens, Missa votiva de Beata Maria in eadem Ecclesia celebrari possit, servatis in reliquis rubricis Breviarii, & Missalis Romani, die 16. Aprilis 1644.

6 Secundò, quia Rubricæ non derogant consuetudinibus immemorabilibus, præsertim in iis, quæ se compatiuntur in reliquis cum rubricis, ut in hoc casu, quod propter hanc Missam non relinquatur Missa Conventualis qualibet die.

7 Tertiò, quia ubi periculum est, quod homines retrahantur a bonis operibus, & agitur de devotione populi, quam pro ipsis, & pro Ecclesia expedit aliquando in quibusdam locis promoveri, indulgeri convenit, quoad fieri potest. Rubricæ enim non obligant cum gravi incommodo, earumque observantia in tali casu esset impeditiva majoris boni; nam esset causa, cur fideles non facerent celebrare Missas pro Defunctis, atque adeò, quod Defuncti privarentur hujusmodi suffragiis. Unde non est verisimile, quod in hoc casu velit Ecclesia præferri observantiam Rubricarum pietati suæ, ac fidelium, quæ oritur ex gravi motivo.

CONSULTATIO LXV.

An Fratres Ordinis Prædicatorum, ac sodalitates Rosarii creclæ in eorum Ecclesiis ducere possint Processionem Rosarii prima Dominica Octobris cujuslibet anni per alias Parochias absque interveniu, vel licentia Parochorum?

1 Affirmandum videtur juxta Privilegium B. Pii V. illis concessum in Constit. 86. Inter desiderabilia §. 4. Præsertim si sint in possessione hujusmodi Processionem faciendi, in qua manuteneri debent non solum ex dicti Privilegii, sed etiam ex consuetudine, quam in his casibus attendi debere nedum pluries in Sacr. Rituum Congregatione decretum est, ut in Meliteni 9. Februarii 1606. & in Fundana 24. Maji 1644. ac in Senogallienfi 15. Septembris 1657. sed etiam in Sacr. Congregationibus Concilii, atque Episcoporum, & Regularium sancitum in hæc verba: Sacr. Congregatio negotiis Episcoporum, & Regularium præposita in una Leopoliensis 14. Februarii 1642. ad instantiam Mendicantium decrevit, ut infra videlicet: Oratores, quando habeant ad ipsorum favorem consuetudinem legitimè præscriptam faciendi Processiones extra ambitum ipsarum Ecclesiarum, atque Conventuum, non posse prohiberi a Parochis, seu locorum Ordinariis, ne de cætero ipsas Processiones, sicut præmittitur, faciant sine ipsorum licentia, prout hætenus facere consueverunt, præmissis, cæterisque contrariis quibuscumque non obstantibus.

2 Sacra verò Congregatio Concilii in specie loquens de Processione Rosarii in una Nucana prima Martii 1581. cum ex parte Conventus Prædicatorum Balneoli invocata fuisset; ut manuteneret eum in possessione habendi Processionem Rosarii per vias publicas, ita rescripsit: Sacra Congregatio Concilii censuit de his Processionibus Rosarii servandam esse consuetudinem Beatæ Mariæ super Minervam. Et quidem in ea manutendendos esse habetur in cap. fin. de consuet. Ubi Doctores communiter, sufficienter consuetudo decennalis. Nam Sacra Congregatio super Regularibus consulta nomine Conventuum Prædicatorum Cremonæ, & Sonciai pro manutentione in possessione deducendi Processionem Rosarii extra ambitum Ecclesiæ per Civitatis vias, præcipuè in festivitibus B. Mariæ Virginis sub die 6. Decembris 1591. ita respondit: Censuit Sacr. Regularium Congregatio servandam esse consuetudinem, quæ ab annis decem retrò servata fuit in Processionibus faciendis in quatuor festivitibus Beatæ Virginis pro Rosario per totam Civitatem, seu Terram. Cujus decreti meminit Barboi. de offic. Episcop. alleg. 78. num. 7. & in summ. Apostolic. collect. 651. num. 5. Peyrin. ad Constit. 7. Pii V. num. 13. Fast. in sum. par. 1. cap. 23. & Lezan. tom. 1. quest. Regul. cap. 15. num. 62.

3 Quod est conforme jure communi. Quando enim consuetudo est circa id, quod innititur rationi, & æquitati juris, etiam de jure Canonico sufficit consuetudo de-

centialis juxta Glos. v. Consuetudo d. c. fin. de consuet. in 6. & ibi Gemin. num. 9. Hæc autem consuetudo tota innititur rationi, & æquitati juris, nam evidens est, quod in solemnitatibus præcipuis Beatæ Mariæ Virginis, inter quas numeratur solemnitas Rosarii, quæ celebratur prima Dominica Octobris ex decreto Gregorii XIII. in memoriam Victoriæ obtentæ contra Turcas a Classe Catholica intercessione ejusdem B. Virginis die 7. Octobris 1571. evidens, inquam, est, quod in hujusmodi festivitibus ducere Processiones per vias publicas maxime conducit ad Dei, ac B. ejus Matris honorem promovendum, atque ad excitandam, & formandam devotionem fidelium summè necessariam propter ingentem populi concursum ad vitandum confusionem, & ut omnes devotè, ac ordinatè Processionem associare possint. Ideò rationi, & æquitati juris etiam divini, cui omnes jus privatum Parochorum subordinatur, quàm maxime convenit, ut hujusmodi Processiones in his festivitibus per vias publicas extendantur, sicque fidelium devotio- ni, ac Dei, ejusque Matris honori consulatur.

Et hoc præcipuè locum habet in supremis Tribunalibus. Nam, ut inquit Aristoteles 3. Polit. eos Judices, quibus ex bono, & æquo judicare, aut legibus, aut moribus licet, cujusmodi sunt suprema Tribunalia, quæ scripto juris ulquequaque non adstricta sunt, id est, qui interdum pro re nata liberam causarum disceptationem habent, æquo, & bono ita uti debere, ut cæmentarii fabri, & structores Lesbia norma utuntur. Cùm enim cæteri fabri soleant structuras suas ad normam exigere, Lesbii soli plumbeam normam habentes, pro arbitrato suo flexibilem, & subinde mutabilem ita ad normam structuram suam exigunt, ut interdum, si lapidis natura non faciliè ad structuram æquabilis pervicerit, normam ad structuram inflectant, & structuræ normam, non normæ structuram accomodent, quo scilicet opus suum consummari possit. Sic & suprema Tribunalia interdum non modo juris præscriptum, sed ne suarum quidem sententiarum præjudicia sequantur, prægravante æqui bonique lance in pendendis temporum, personarum, locorum, & aliis qualitatibus. Et hac ratione æquum, & bonum emendatio est juris scripti, quatenus scilicet aliter de nonnullis statuit, de quibus lex ferri non potuit in univèrsam, quod ipsum, ut fiat, decreto opus est, vel plebiscito. Quippe indefinitarum rerum indefinita, & norma esse debet, ut quemadmodum in Lesbia structura, ut dixi, plumbea norma adhiberi solet, quæ ad lapidis formam transformari possit, & subinde immutari, sic ad hujusmodi species rerum, cùm usus venerit, decreta accommodari oportet legi derogantia.

At verò tenendum est, non licere, nisi ex Privilegio. Id probo, tum ex præscripto juris communis, tum ex decretis Sacrarum Congregationum Concilii, Episcoporum, & Rituum, quibus vetitum est quibuscumque Regularibus, ac sodalitatibus facere Processionem intra limites alienæ Parochiæ absque licentia Parochi. Ex præscripto quidem juris communis, quia facere Processiones est actus jurisdictionis, ut asserit Ricc. par. 1. decis. 90. numer. 2. Jurisdiclio autem in alieno territorio exerceri non potest, atque adeò nec fieri queunt Processiones, ut rectè concludit P. Donatus in pr. rer. Regular. tom. 1. part. 2. tom. 13. quest. 81. numer. 1. & sequentibus, & ante ipsum Tamburin. de jur. Abbat. disp. 15. quest. 7. numer. 39. tom. 2. & Zerol. in prax. v. Processions numer. 4.

Ex decretis autem Sacrarum Congregationum, quia sic pluries fuisse resolutum, referunt quamplures Regulares, nominatim Peyrin. tom. 2. priv. Constit. 7. Pii V. §. 10. numer. 11. Novar. in Lucern. Regul. v. Processiones num. 25. & post Dianam, Lezanam, & alios idem Donatus loc. alleg. num. 5. & 6. ubi inter cætera ponit integre duo decreta Sacræ Rituum Congregationis, quæ mandant; quod in Processionibus faciendis, tam per Regulares, quam per Confraternitates laicorum servetur, ut in Ecclesiis habentibus claustrum, Processiones fieri non possint, nisi inter claustra, & non extra. In Ecclesiis verò carentibus claustris fieri possint intra ambitum, hoc est propè muros Ecclesiæ, sive exeundo a janua Ecclesiæ, & per aliam intrando, sive per eandem, & propè muros Ecclesiæ, extra verò ambitum Ecclesiæ non licere, neque Regularibus, neque Confraternitatibus facere Processiones, nisi de licentia, consensu, aut cum Cruce Parochi, exceptis tamen illis Ecclesiis, quæ habent in hoc speciale Privilegium faciendi Processiones per alia loca.

Idem decrevit Sacra Rituum Congregatio 26. Februarii 1628. in hunc modum: In Regularium Ecclesiis habentibus claustra fiant Processiones intra claustra tantum. Si non habent claustra, fiant propè muros Ecclesiæ, sive exeundo ab una porta, & intrando per aliam Ecclesiæ portam, sive

per eandem. Extra ambitum Ecclesie non licet Regularibus facere Processiones, nisi de licentia, consensu Parochi salvis Privilegiis, si qua sunt. Processiones vero Confraternitatum non debent extendi per vias, sed circa muros Regularium, qui eas regunt. Quod etiam declaravit in Limana 15. Decembris 1632. & in Aretina, Montis Sancti Savini 19. Maji 1614. & antea in Aretina 1613. & in Gaballicensi Insulæ 28. Augusti 1615. & 18. Februarii 1617. & in Hispalensi 28. Februarii 1618.

Id ipsum sæpè sanxit Sacra Congregatio super Episcopis, ut in Placentina 26. Aprilis 1605. in Tarracinenfi 26. Maji 1645. in Cortonenfi 22. Novembris 1593. in una Conventualium 5. Februarii 1602. & luculenter decrevit Sacra Congregatio Concilii, cujus verba hæc sunt: Sacra Congregatio censuit Regularibus, & Confraternitatibus in Regularium Ecclesiis erectis, permissum esse Processiones facere intra eorum Ecclesias, & claustra tantum, & non extra. Si verò Ecclesie claustra careant, eisdem Regularibus, & Confratribus licere Processiones facere intra ambitum dumtaxat ejusdem Ecclesie, sive exeundo ex una janua Ecclesie, & intrando per aliam, sive per eandem, & tunc propè muros Ecclesie, & non extra ambitum, nisi de licentia, & consensu, aut cum Cruce Parochi, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus, vel præscriptionibus etiam immemorabilibus. Privilegiis Apostolicis Sacro Concilio Tridentino posterioribus in suo robore permanentibus, quibus per hoc decretum minime censeatur derogatum. Die 27. Julii & 21. Augusti ac 19. Septembris 1628. Quod decretum fuit a Sanctissimo expressè approbatum, & confirmatum, ac successivè observatum, ut retuli tom. 1. consult. 121. num. 1. Hoc ipsum decernunt eadem Sacre Congregationes apud Barbot. in Collect. Bullar. v. processio apud Gayantum, & Nicolium eodem v. ut proinde otiosum sit in re aperta inculcare decreta, atque exempla, quæ vulgò sunt plurima.

10 Neque obstat, quod in processibus Rosarii ex specialibus Privilegiis res diverso modo procedat. Quia Processiones Rosarii in hoc non esse Privilegiatas, ostendit primo loco P. Donatus, qui fuit ex ordine Prædicatorum, ubi optimis rationibus rejicit Faustum contrarium asserentem.

12 Minus obstat prætenfa Consuetudo etiam immemorabilis. Quia vel regulares ad illam probandam intendunt uti actibus gestis post decreta Sacrarum Congregationum, & huic intentioni resistunt decreta ipsa, quæ specificè derogant consuetudini etiam immemorabili, sicque introductionem novæ consuetudinis impediunt, ut loquens de dictis decretis ingenuè scribit Donatus *id. quest. 81. num. 9.* Vel illam probare intendunt ex gestis ante annum 1628. quo emanavit decretum Sacre Congregationis Concilii, & Sacre Rituum Congregationis, & satis est dicere, hanc probationem esse impossibilem ratione ætatis, cum reperiri debeant testes, qui eo tempore essent ætatis quinquagintaquatuor annorum, ut in puncto ad exclusionem immemorabilis fuit dictum in *rec. par. 6. decis. 142. num. 5. & decis. 266. ex num. 16.* quod probavit Rota in Calaguritana decimarum 26. Junii 1654. coram Zarate, §. *Præterea excluditur.*

13 Textus autem in *cap. fin. de consuet.* admittit sanè consuetudinem, sed cum duabus qualitibus, nempe quod sit rationabilis, & legitime præscripta; Utrumque hic consideratur. Etenim nequit dici rationabilis eo ipso, quod sit processio intra fines alienæ Parochiæ, quia turbatur illius jurisdictio, & prohibetur a jure. Neque dici potest præscripta, quia non docetur Processiones factas fuisse absque licentia Parochi, & Ordinarii. Quare non relevat declaratio Sacre Congregationis Episcoporum, & Regularium in contrarium adducta, quia loquitur in casu consuetudinis legitime præscripta. Alia verò mandat solum servari consuetudinem, quæ semper intelligitur de legitima, & præscripta, ideò non adversatur. Immo probata non relevaret, quia cum Parochi habeant juris assistentiam, contra ipsos immemorabilis non suffragatur, nisi fuerit approbata per tres sententias conformes, Rota in Beneventana Jurisdictionis 27. Januarii 1653. §. *Præterea cor. Zarate.* Et quia ipsi etiam derogatur per decreta posteriora.

14 Præsertim si testes, quos ad illam probandam induxerint sint omnes sodales Societatis Rosarii; ratione enim affectionis fidem non merentur, Rot. *decis. 193. num. 4. part. 4. rec.* neque concludunt prohibitionem, & acquiescentiam Parochorum, cum in his facultativis prohibito, & acquiescentia maximè probanda sit, ut multis relatis firmavit Rot. in dict. Calaguritana Decimarum 17. Aprilis ejusdem anni coram eodem Zarate, §. *Et insuper.* Vel si Episcopus, vel ejus Vicarius testetur, se dedisse licentiam pro faciendis hinc processibus intra limites alienæ Parochiæ. Id enim excludit immemora-

bilem, cum illa se non compatiatur cum quolibet etiam minimo actu contrario, uti post aliàs fuit dictum in Calaguritana Cathedralitatis 27. Maji 1658. coram Eminentiss. Cerro, §. *tum etiam ex quo continuatio, propè finem.*

Ex quibus liquet, agi non posse de manutentione. Vel quia petitorium clarum manutentionem absorbet, de *Posth. de manut. obser. 42. num. 146. & plurib. seq.* ubi innumerari. Vel quia possessio ante decreta Sacrarum Congregationum non probatur, & illa, quæ post decreta probata est, non suffragatur, cum habeat contra se eadem decreta, quæ consuetudini derogant, etiam immemorabili.

Pariter neque obstat Privilegium B. Pii V. quia non loquitur de hac Processione, sed de facultate accedendi ad Processiones alienas. Tandem neque asyllum æquitatis, quia causa Parochorum non modò æqua probatur, & certa, sed æquitatem quoque, non modò jure niti.

Quare iterum dico, non licere, nisi ex Privilegio. 17

CONSULTATIO LXVI.

An in Constitutionibus Apostolicis pœnalibus comprehendantur Clerici, de quibus nulla in eis fit mentio specialis? Et

Quid si in eisdem Constitutionibus nominentur quæcumque persona cujuscumque gradus, dignitatis, Ordinis, & instituti, an comprehendantur etiam Clerici, de quibus nulla fit mentio in d. Constitutionibus Apostolicis pœnalibus.

AD primùm comprehendi omnes in univèrsum, atque adeò Clericos in materia eis adaptabili, per textum in *c. Canonum Statuta de constit.* ubi Innoc. num. 1. *cap. Si quis omnem 1. quest. 7. & can. si Romanorum 19. d. dummodò tamen Constitutiones sint generales, c. Cum longe 63. d. cap. nihil de elect.* Glof. 1. & omnes in *d. cap. Canonum statuta.* Quia lex imponitur subditis, ac proinde obligat etiam Clericos. Lex enim de se habet vim obligativam, quia præscribit, quod est necessarium secundum exigentiam boni communis. Clerici autem sunt capaces talis obligationis, quia tamquam membra totius Reipublicæ sunt propter totum, atque adeò tenentur cooperari bono ipsius. Eo igitur ipso, quod lex pœnalis Canonica generaliter imponitur, confurgit in ipsis obligatio ad pœnam sustinendam. Alioquin multi Canones, ac Constitutiones Apostolicæ, præsertim *can. 14. 15. 16. & 17. Bullæ Cæne Domini* non comprehenderent Clericos, quos tamen ex subiecta materia, & quia de se sunt generales, nullum excludere, & ad Ecclesiasticos extendi, docent ibi expositores. Ut proinde Constitutionem, *Si de protegendis B. Pii V.* utpotè generalem comprehendere etiam Clericos, docet Scortia, quem sequitur Carena de *Offic. S. Inquisit. lib. ... cap. ... num. ...* Sic etiam Constitutio Sixti V. contra Astrologos comprehendit Clericos, licet in ea non exprimentur, ut praxis quotidiana declarat. Comprehendere autem Constitutiones de materia ad S. Officium pertinente omnes, & quoscumque Regulares exemptos, nisi in edendis excipiantur, declaravit Urbanus VIII. Constitutio, quæ incipit: *Cum sicut accepimus* edita anno 1631.

Quod abique dubio locum habet, primò quando Constitutio generalis fertur de aliqua re, quæ mala est. Etenim in *cap. Si quis suadente 17. qu. 4.* qui est pœnalis, comprehendi non solum Clericos, sed etiam Cardinales, quamvis in ea non fiat de illis expressa mentio, asserunt Jo: Monach. in *extrav. Excommunicamus de sent. excom. v. Clericus, Felin. in c. Quod super his de fid. Instrum. v. Tertio.* Ac secundò, quando aliquid per Constitutionem generalem statuitur ad tollendum fraudes; sub illa enim Constitutione comprehendi, nedum solos Clericos, verum etiam Cardinales, notant Paris. de *resignat. lib. 8. q. 8. n. 146. & lib. 12. q. 4. n. 8. Caputaq. lib. 1. dec. 211.* Ac tertio, quando Constitutio fertur ob salutem animæ, comprehendit etiam Clericos, ut asserunt Jo: Monach. *loc. cit. Præposit. in c. Non licet sub init. dist. 10.*

Ac denique quando non continent odium irrationabile. Tunc autem solum continent odium irrationabile, quando versantur circa ea, in quibus Clerici sunt specialiter privilegiati. Eodem modo namque de Cardinalibus resolvunt communiter Doctores, ut nimirum teneantur legibus, ac Constitutionibus Pontificiis universaliter latis, licet odiosis, quando non continent odium irrationabile, seu quando sunt de iis, in quibus Cardinales non sunt specialiter privilegiati. Ita Mantica *dec. 230. Caputaq. dec. 83. p. 2. Cassador. dec. 1. n. 3. de decr. 51. lib. 1.* Rota in Valentina Archidiaconatus 1531. & in Cauriensi Canonatus apud Gomez *ad reg. Cancell. Gloss.*

Glos. 24. num. 13. & in Aretina pensionis coram Litta apud Marchef. de commiss. part. 1. Put. dec. 137. lib. 2. in Correc. Rot. dec. 46. num. 10. & dec. 464. num. 2. & seqq. par. 5. recent. ubi testatur, Rotam ita semper iudicasse.

4 Ratio autem generalis est, quia generalis dispositio est propter bonum Communitatis, atque adeo ex natura sua, tamquam regula publica, dirigit totum corpus Communitatis in ordine ad bonum intentum, & in dicto corpore personas singulares, tamquam membra huius corporis, quæ bono, & commodo totius tenentur cooperari, quia sicuti membra sunt propter corpus, ita etiam sunt propter bonum ipsius, ac proinde afficit omnes, qui sunt membra corporis, quatenus tenentur regulatè vivere in ordine ad bonum Societatis. Omnes autem personæ, quantumvis conspicuæ, & speciali nota dignæ, tenentur regulatè vivere tamquam membra corporis civilis in ordine ad bonum communitatis. Et ideo ligantur legibus in eo, in quo non sunt specialiter privilegiatæ, quia Privilegium declarat, quod non tenetur in tali materia cooperari commodo Communitatis.

5 Atque hinc est, quod lex, & statutum generale comprehendat etiam personas, & causas privilegiatas, quando in illa speciali materia non habent speciale Privilegium, *leg. in fraudem, §. fin. ff. de test. milit. ibi: Quia generalis est ista determinatio, & notat Bald. ibid. Tiracquel. de re tract. lignag. §. 1. Glos. 14. numer. 97. & seq. Rot. dec. 46. num. 16. part. 5. rec. quia lex obligat secundum exigentiam publicæ utilitatis; propter quam fertur. Publica autem utilitas exigit omnia membra Communitatis, quæcumque illa sint, obligari.*

CONSULTATIO LXVII.

Quis inter Parochos præcedere debeat?

1 Ille, qui prior fait assumptus ad regimen suæ Parochialis. De jure enim is præcedit, qui in labore est antiquior inlar militiæ, *l. 2. C. de offic. Magist. l. fin. C. de tyron. lib. 12. Cyriac. contr. 201. num. 44. & Seraph. dec. 326. num. 3. & resolvit Sacra Rituum Congregatio in Macerateni præcedentiæ, referente Em. Sacchetto, atque habetur in statuto Cleri Romani cap. 2. §. 6.*

2 Præcipuè, si uti antiquior per plures annos permanfit in quasi possessione præcedendi, quæ possessio potissimum in hac re consideratur, tum ex dispositione Constitutionis S4. Gregorii XIII. quam omnino observandam, pluries respondit Sacra Rituum Congregatio, ut dixit Rota in Mutinensi præcedentiæ 25. Junii 1638. coram Merlino. Tum etiam quia jus præcedentiæ magis competit ratione possessionis, quàm tituli anterioris, *l. 1. C. de consul. lib. 12. Fab. de Ann. conf. 4. num. 10. Menoch. conf. 51. num. 4. & conf. 162. num. 3. & 6. Gratian. discept. 867. numer. 26. & discept. 940. numer. 7. Cyriac. d. contr. 201. num. 173. Novar. in lucer. Regul. v. præcedentia num. 8. Campanil. in div. jur. Canon. rubr. 12. cap. 12. num. 12. & cap. 13. num. 121. Lotther. de re benef. lib. 2. quæst. 25. numer. 38. Rot. dec. 483. num. 1. & seq. part. 5. rec. cum aliis allegatis in d. Mutinensi cor. Merlino.*

3 Consuetudo verò in præcedentiâ inducitur per decem annos, eaque præscribitur, *Cyriac. loc. cit. n. 169. Rot. in Seguntina præcedente 23. Junii 1609. coram Pamphilio, & Add. Gregor. XV. dec. 124. lit. A. ubi conciliat opiniones. Ideoque est observanda, cum habeatur pro jure, & prævaleat prioritati originis, ac etiam ipsi juri, Cyriac. num. 171. Seraph. dec. 964. num. 1. Gregor. dec. 124. num. 2. Sperel. dec. 36. num. 4. Rot. dec. 483. num. 1. par. 5. rec. & in d. Mutinensi præcedentiæ, accedente præsertim scientia, & patientia adversarii. Gregor. dec. 417. num. 2. Rot. dec. 717. num. 3. part. 2. rec. Coccin. decis. 26. num. 4. & decis. 32. num. 6. apud Post. de manut.*

4 Licet autem de jure antiquior præferatur juxta Glos. in cap. fin. vers. antiquiores, de consuet. in 6. cum similibus, id tamen procedit solum inter æquales, Marchef. de commiss. par. 1. cap. 1. de refer. num. 21. Cyriac. contr. 201. n. 135. secus verò, quando concurrat persona majoris qualitatis, sive dignitatis, *Caval. dec. 650. num. 7. Dignitas enim tribuit assistentiam juris in materia præcedentiæ, Rota dec. 483. num. 1. part. 5. rec. eoque casu attenditur ordo qualitatis, secundum quem posterior majoris qualitatis præferatur antiquiori, Cyriac. dict. contr. 202. num. 70.*

CONSULTATIO LXVIII.

- 1 An Parochus possit peragere functiones Sacerdotales, & solennes, tam in Capellis, aut Ecclesiis, vel Oratoriis Confratrum suis intra limites suæ Parochiæ, quàm in sitis in propria Ecclesia?
- 2 Et an peractis per Parochum exequiis, possint Capellani Sodalitatum reiterare in eisdem Ecclesiis, vel Oratoriis Officium super cadavere cum Stola, & aspersorio? Ubi plures Confraternitatum abusus castigantur, coercenturque.

AD primum, seclusa legitima consuetudine, vel Privilegio Apostolico, affirmativè respondendum est. Nam Ecclesia Parochialis habet intentionem fundatam ex jure communi super omnibus Ecclesiis, & Oratoriis sitis intra Parochiam, ut colligitur ex Concilio Cabilonensi, relato in cap. Ecclesiæ 16. quæst. 1. & ex Concilio Vormaciensi in c. Quicumque eadem caus. & qu. atque ex cap. Ad audientiam 3. de Eccl. edif. & tradunt Canonistæ ad hæc loca, & in cap. Pastoralis de iis, quæ fiunt, & in rubr. de Paroch. quibus adhæret Rot. decis. 1120. cor. Seraph. Id, quod de Capellis, & Oratoriis sitis intra Ecclesiam Parochialem, est omnino certum, ne contentum sit diversum a continente ad textum in l. Eum, qui ædes, ff. de usucap. Et regula est, quod dispositum de Ecclesia intelligatur, & habeat locum in omnibus Capellis per textum in cap. si Civitas v. ratione quoque, de sent. excomm. in 6. & c. unic. de consec. Eccl. vel alt. difficileque creditur, quod sine Privilegio, vel legitima consuetudine Capella, vel Oratorium intra Parochialem Ecclesiam situm, Parocho, vel Prælato illius non sit subjectum, licet non sit impossibile, ut consideratur per Rot. dec. 686. num. 2. & 3. par. 4. & dec. 697. num. 2. to. 3. rec. Cùmque Parochus in sua Ecclesia Parochiali sit Prælatus, argum. c. in apicibus quæst. 1. Abb. in c. Decernimus num. 16. de judic. ubi Dec. num. 34. debet præcedere omnes in functionibus solemnibus. Chassan. in Cathal. glor. mund. par. 4. consid. 81. Rota dec. 204. n. 17. cor. Pegna; Gonzal. ad regul. 8. Cancel. glos. 6. num. 104. Et licet quilibet Sacerdos habeat ad id potestatem Ordinis, non tamen habet potestatem jurisdictionis, nisi eam accipiat ab Episcopo, vel a Parocho, vel nisi saltem ei competat ex legitima consuetudine præscripta, vel ex Privilegio. Alioquin in eadem Ecclesia duo essent capita, quod est monstruosum, ut de Capella Lauretana dixit Rota dict. dec. 686. num. 13. & 14. Estque constans Sac. Rituum Congregationis sententia, ut in Neapolitana 18. Maji 1602. etiam si Ecclesia Parochialis sit sub gubernio Confratrum. Ita enim declaravit: *Sacra, &c. consuit, ad Parochum pertinere functiones Sacerdotales in Ecclesiis, quæ sub laicorum sunt gubernio, non ad Capellanos, atque ad Sacristam, nempe benedictiones cinerum, candelarum, ramorum oliivæ, ovorum, fontis Baptismatis, delationes Sacramenti, celebratio Missæ feria V. in Cæna Domini, aspersiones Domorum, & quæ fiunt die Dominico, Orationes quadraginta Horarum, & similes. Et Sacra Congregatio Episcop. & Regular. in Senogallienfi 5. Julii 1583. & in Ferrariensis 22. Septembris 1598. declaravit, Parochum, si velit, posse perfolvere officium funeris in Ecclesia Confraternitatis. De quo Lavor. var. tit. 2. cap. 11. num. 106. Idem de Missis solemnibus, & delatione Sanctissimi Sacramenti, modò faciat officium gratis, alioquin liberum sit Confratribus uti suis Capellanis, censuit in Laudensi 20. Augusti 1601. & 2. Augusti 1647. Ubi etiam declaravit, posse Parochum intervenire in funeribus, quæ fiunt in Ecclesiis Confraternitatum, licet Defuncti non sint de sua Parochia, ac debere hujusmodi functiones Capellani Confraternitatum permittere; si vocatus nolit accedere. Et præ cæteris extat resolutio ejusdem Sac. Rituum Congregationis in hunc modum: *Cùm in Civitate Casarugustana intra fines vetustissimæ Parochiæ Sancti Pauli ejusdem Civitatis situm sit quodam Hospitale cum Capella sub invocatione B. Mariæ Conceptionis, & Sanctarum Justæ, & Rufinæ, cujus Hospitalis Confratres sub prætextu, quod dictum Hospitale extitisset in Monasterio fratrum Carmelitarum, obtinuerunt aggregari Hospitali, sive Ecclesiæ Lateranensi de Urbe, & ex dicta aggregatione prætendunt per Capellanum, sive Capellanos suos dicto Hospitali inservientes, exercere posse omnia, & singula, quæ ad solum Parochum pertinent, ut Missas eum cantu solemniter celebrare, Confessiones audire, communicare, sepelire mortuos, prædicare; Sacramenta ministrare, in die Cæna Domini sepulchrum facere, Sanctissimum Sacramentum aservare, & alia hujusmodi exercere, etiam sine consensu, & licentia Ordinarii, & Parochi proprii, quæ ex dispositione juris ad solum, & proprium Parochum spectant. Et quia no-**

teyium esse asseritur, dictum Hospitale nullam habere dependentiam, seu connexionem cum dicto Monasterio fratrum Carmelitarum; immo omnia predicta in maximum damnum, & præjudicium tam ipsius Monasterii, prope quod dictum Hospitale existit, quam etiam Parochi predicti Sancti Pauli, & jurium dictæ Parochiæ resultare; propterea tam pro parte Parochi predicti, quam Prioris, & Fratrum dicti Monasterii Carmelitarum supplicatum fuit in Sacra Rituum Congregatione, ut dignaretur declarare supradicta omnia, dictis Confratribus non licere absque expressa licentia Ordinarii. Et cum negotium ab eadem Sacra Congregatione commissum fuerit Illustrissimo, & Reverendissimo Domino Cardinali de Monte, qui audire voluit etiam Vicarium, & Canonicos Ecclesiæ Lateranensis de Urbe pro eorum interesse ob predictam assertam aggregationem, & tandem, audita de omnibus predictis relatione ejusdem Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Cardinalis de Monte, eadem Sacra Rituum Congregatio censuit, non licere dictis Confratribus Hospitalis predicti, & Capellæ Beatæ Mariæ Conceptionis, & Sanctarum Justæ, & Ruffinæ, sitæ sub Parochia Sancti Pauli in Civitate Cesaraugustana predicta facere sine expressa licentia Ordinarii, & ipsius Parochi. Et ita declaravit die 14. Januarii 1612. Et generatim in Verulana Sacra Rituum Congregatio respondit, functiones omnes in Ecclesia propria spectare, & pertinere ad proprium Parochum private quoad omnes alios. Et ita observari mandavit, non obstante quacumque consuetudine die 12. Martii 1641. Expressim verò in Thelesina pro Terra Ceræti Sacra Rituum Congregatio respondit, Capellanos in Ecclesiis laicorum, seu Oratoriis non posse benedictiones facere candelarum, cinerum, palmarum, & ciborum Paschaliū, sed hæc omnia peragi debere per Curatos in suis Parochialibus. Prout nec posse eosdem Capellanos, sive Sacristam in supradictis Ecclesiis, & Oratoriis Missam celebrare in feria quinta, nec Sacramentum in sepulchro eodem die custodire, cum hæc munia exerceri debeant in Ecclesiis Parochialibus. Die 3. Aprilis 1632.

Et in Assisensi 16. Aprilis 1639. in qua Confratres Societatis S. Sebastiani supplicarunt declarari, licere ipsis Missas celebrare in suo Oratorio, & Sacramentum Eucharistiæ ministrare, excepto Paschate, etiam renuente Parocho. Sacra Congregatio respondit, servari decreta alias in his terminis edita.

Ac in dicta Thelesina eadem Sacra Congregatio ad primum respondit, in Ecclesiis non Parochialibus non posse ullo modo asseruari Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Ad secundum, neque Capellanos Ecclesiarum non Parochialium, neque Regulares posse publicè exponere Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, & ita, &c. die 7. Julii 1630. & 2. Aprilis 1632. In eadem Thelesina: l' Arciprete di S. Martino Diocese di Teleso supplica l' Eminenze Vostra a dichiarare, se si possa portare il Santissimo Sacramento nelle 40. hore negli Oratorj, e Chiese di Confraternità di laici. Sacra Rituum Congregatio respondit, nihil ex supradictis licere Confraternitatibus laicorum, aut Capellanis earum, neque cuicunque alteri Sacerdoti sine expressa licentia, aut consensu proprii Parochi. Eadem die 20. Julii 1630. & 2. Aprilis 1632.

Hoc etiam tamquam certum supponit Concilium Provinciale Mediolanense tit. de Societatibus, apud Bonacin. tom. 1. disp. 4. quest. ult. punct. 7. §. 4. num. 1. in quo statuitur, quod in Ecclesiis, vel Oratoriis Confratrum, &c. neque ullæ benedictiones candelarum, ramorum, olivæ, ovorum, aliarumque novarum frugum, ad Parochi jurisdictionem spectantes habeantur. Et ita servandum, nisi obstet consuetudo in contrarium, rescripsit Sacra Episcoporum Congregatio Episcopo Cajetano sub die 26. Martii 1602. & Senogaliensi die 7. Januarii 1604.

Et licet quoad Ecclesias, sive Oratoria sita intra limites Parochiales dissentiat Rota, tradens Ecclesiam Parochialem nullum jus super illis habere, ut dec. 522. ex num. 3. part. 5. recent. tom. 2. & Tondut. quest. civil. cap. 53. num. 35. & seqq. nihilominus contrarium verius est, ac juri magis consentaneum, atque a Sacris Congregationibus receptum, ut supra ostentum est; accedente præsertim antiquissima quasi possessione Parochi exercendi ejusmodi functiones in iis Ecclesiis, sive Oratoriis, quæ vel habet vim præscriptionis, Rota apud Seraph. dec. 2410. num. 26. cum aliis per Buratt. decis. 484. num. 12. Vel saltem tamquam interpretativa excludere debet functiones solemnes, l. si de interpretatione, ff. de legib. Rota apud Cavaler. dec. 117. num. 6. Unde confiatres, aliive, qui præterito jure quasi ad se pertineant, nolunt Parochum fungi officio suo, juraque sua Parochialia in ejusmodi Ecclesiis, sive Capellis, vel Ora-

toriis exercere, incurrunt excommunicationem 17. Bullæ Cœnæ Domini inflictam contra usurpantes jurisdictionem seu fructus, redditus, & proventus spectantes ad Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiarum, ut alias tradidi, ac docet Navar. cap. 27. num. 21. Cajet. excomm. 5. cap. 27. Bonacin. disp. 1. quest. 18. par. 2. & Bordon. in dec. Miscel. 421.

Ac ita quidem, ut non obstet, quod Ordinarius in erectione hujusmodi Sodalitatum decernat, functiones Sacerdotales, ac solemnes ab earum Capellano, sive Sacrista celebrandas fore, etiam si adsit consensus Parochi, intra cujus Ecclesiam, vel Parochiam Capellæ, Oratoria, vel Ecclesiæ existunt. Nam Ordinarius nequit id decernere, & Parochus assentiri cum præjudicio jurium Parochialium absque beneplacito Apostolico, in quo semper etiam ponitur clausula, sine præjudicio ejusmodi jurium, text. in cap. Ecclesiæ antiquitas, & cap. seq. 16. quest. 1. de nov. oper. nunc. cap. Cum olim de elect. cap. Ad audientiam 1. cum ibi notatis de Eccles. edific. Extravag. Ad Apostolatus de concess. præb. Cardinal. conf. 8. numer. 3. decis. 360. Mandol. super signat. gravat. v. Erectiones, Lupus allegat. 41. numer. 3. & alii quamplures.

Confirmatur; quia Ordinarius, & Parochus nequeunt facere, quæ sunt in præjudicium Ecclesiæ Parochialis, quia non sunt domini, sed administratores, & ideo tenentur conservare, non autem destruere jura Parochialia; quod si præjudicent, possunt, ac debent revocare ea, in quibus præjudicarunt, non obstante etiam juramento, ut statuitur in cap. intellecto de jurejur. ubi Gloss. sub init. Et proinde successor in Parochia non tenetur stare iis, quæ in usum detrimentum a Prædecessore facta sunt, ut tradunt Doctores in l. prohibere, §. planè, ff. quod vi, aut clam, & in c. quicumque 16. quest. 1.

Quare cum in hujusmodi concessione, sive erectione non intervenerit beneplacitum Apostolicum, prout requiritur, cum hoc sit species alienationis, Lupus alleg. 78. num. 3. sed fortè fuerit tantum reservatum, erectio, & concessio remansit imperfecta sub tali conditione, & in suspenso, ut notant Olasch. dec. 164. numer. 7. Rot. coram Durano decis. 83. num. 27. Et ex hoc capite non fuit translata jurisdictio in Capellanum, vel Sacristam sodalitatum, ut observat Rota coram Puteo decis. 2. de transact. alias dec. 343. lib. 1. Ideoque subintrat regula, quod nihil censetur factum quamdiu superest aliquid faciendum, ut desumitur ex leg. Titia ff. de verb. oblig. & l. Cum Silanianum, C. de iis, quib. ut indign. ibique Jasi. num. 3. Rot. dec. 725. num. 8. par. 2. rec.

Minusque obstaret, quod aliquando Capellanus sodalitatum has functiones peregerit. Nam, vel id evenit ex licentia, & consensu Parochi, vel quatenus etiam possessio pro utraque parte concurreret, adhuc esset præferenda illa Parochi, cum habeat assistentiam juris, Rot. dec. 81. num. 1. par. 1. div. Seraph. dec. 1437. in fin. Post. de manut. observ. 71. num. 74. Vel cum sint facultativa, & dependeant a voluntate Parochi, non poterunt Confratres acquirere quasi possessionem negativam, nisi præcesserit ipsorum negatio, & Parochorum acquiescentia, Caputaq. dec. 215. par. 2. Rot. dec. 565. num. 1. part. 1. rec. & apud Posth. dec. 164. num. 3.

Atque hinc etiam Parochus cumulativè cum Sodalibus potest in Ecclesia, vel Oratorio existente intra limites Parochiæ, quando necessitas, & occasio exposcat, etiam Missæ Sacrificium celebrare, & Sacramenta ministrare, aliisque jura Parochialia exercere. Nam hujusmodi Ecclesiæ laicis sodalitatibus conceduntur cum clausula, sine præjudicio jurium Parochialium. Hæc autem clausula adjecta in concessionibus usus Ecclesiarum præservat jura Parochialia quoad omnia, quæ Parocho de jure debentur, ut declaravit Sacra Congregatio Concilii adducta per Barbol. de Paroch. part. 1. cap. 11. num. 2. Cavaler. decis. 100. sub num. 4. & Rot. decis. 69. num. 8. part. 1. recent. Adeo ut per hujusmodi limitatam concessionem ad effectum, ut Parocho hujusmodi concessio non sit præjudicialis, Ecclesia dicitur stare in primævo statu, & prout erat ante concessionem, Cavaler. decis. 100. sub num. 5. Inter alia autem jura Parochialia illud est præcipuum, quod Parochus in Ecclesiis existentibus intra limites Parochiæ non possit impediri, quin per seipsum, vel per alium ab eo deputandum functiones Parochiales exerceat. Dicitur enim Ecclesia existens intra limites Parochiæ membrum Parochialis, itaut Parochus sit Prælatum utriusque Ecclesiæ ratione subjectionis, ut est Gloss. notab. in c. eam te 20. vers. pendente de etat. & qual. ibi: Item si Ecclesia Parochialis in fundo suo aliam constituat, nihil impedit in ea Vicarium institui, & Prælatum majoris Ecclesiæ Prælatum esse utriusque. Quod valde

- valdè notandum dicit Abb. n. 11. *Glof. & Butr. sub n. 10. & in fortioribus terminis Host. etiamsi Ecclesia habeat suum Rectorem sub num. 5. ac ibi Cardin. num. 3. ac Felin. in cap. ex par. 2. num. 5. de rescript.*
- 11 Neque Parochus potuerit hoc jus parochiale amittere ob non usum. Quia præter quod quasi possessio in Parochialibus per non usum non amittitur, ut in specie est decisio Buratti 43. num. 6. traditque Posth. *de manut. obser. 58. num. 16.* in actibus facultativis non usus nunquam præscribit, cum requiratur prohibitio, & acquiescentia, Add. ad Greg. *decif. 262. num. 16. Seraph. dec. 1086. num. 1. & Rot. dec. 530. num. 1. ac seq. par. 2. recent.*
- 12 Ad 2. Respondeo negativè. Nam id est jus parochiale, *vers. parochialibus, cap. Quia ex eo tit. 3. de pact. si quidem jus sepulturæ competit Ecclesiæ parochiali ex eo, quod talis est ex allegatis per Canonistas in tit. de Paroch. & de sepult.*
- Neque obstat, quod non repugnet, quin Capellanus sodalitatibus stolum deferat ex plenè deductis per Grat. *dissep. 298. num. 55. & signatè num. 66.* Primò, quia id solùm illi conceditur ex consensu Parochorum, & per viam tantùm; unde non potest extendi ad alios actus. Secundò, quia Parochi non denegant reiterationem officii defunctorum, sed tantùm utum stolæ, & asperforii, qui spectat regulariter ad Parochos, *Clem. Dudum, §. hujusmodi de sepult.* Stola enim est signum spiritualis jurisdictionis, qua intra fines Parochiæ non possunt alii, nisi Parochi uti, præsertim in functionibus parochialibus. Et ita censuit Sacra Rituum Congregatio in Cavenfi sub anno 1665. nempe posse Capellanos sodalitatibus reiteratione officium defunctorum super cadavere parochiani, *absque tamen stola, & asperforio.*
- 13 Quin etiam non licet confratribus laicis psalmos ad modum officii canere, ac celebrare, ut in puncto respondit Innoc. *in cap. præbyter num. 4. de celebr. Missar.* Oratorium namque non instituitur, ut in eo celebretur, sed ut oretur, *Dec. conf. 148. num. 1.*
- 14 Quod autem ad celebrationem Missarum possunt quidem Confratres illas celebrare facere in suis Oratoriis privatim dumtaxat, & post Missam parochialem, ut ex Gavanto in *manual. Episcop. v. Missa num. 10.* non autem solemniter, *Barbof. in collect. Apost. 207. num. 17. & in collect. Bull. v. Confraternitas,* ubi refert binas resolutiones Sacræ Congregationis. Immo neque id videtur indistinctè eis permittendum, ut colligitur ex decreto S. Congregationis in relata Affinenfi 16. Aprilis 1639. cum Oratoria non sint instituta ad celebrandum, ut diximus, & tradit Mantic. *dec. 38. num. 5.*
- 15 Minus etiam confiteri queunt in suis Oratoriis januis apertis, cum hoc sit munus parochiale, & Confessionalia debeant retineri in Ecclesiis tantùm, Gavant. *loc. cit. v. Confessarius num. 3. Nicol. eod. verb. num. 26. Fusch. de visit. cap. 12. num. 1. lib. 1. & Sac. Congregatio apud Barbof. v. Confraternitas, §. 2. & de jur. Eccles. cap. 11. num. 105. lib. 2.*
- 16 Neque illis permittitur campanas habere, cum unica tantùm solis fratribus Mendicantibus sit permittitur, *Franch. March. dec. Delph. 1049. num. 3. tom. 1. & regulariter usus campanarum non debet concedi Confratribus laicis in præjudicium jurium parochialium, ut late Tondut. resol. benef. cap. 53. num. 4. & seq. tom. 1. Fusch. de visit. cap. 14. num. 6. lib. 6. Barbof. alleg. 22. num. 8. nec sine licentia Sacræ Congregationis Rituum retineri possunt, quæ sub die 27. Septembris 1608. concessit tintinnabulum cuidam Oratorio. Prohibetur quippe in Oratoriis privatis campana publica, Dec. *dist. conf. 145. num. 1. Abb. in cap. Inter dilectos num. 8. de donat.* Solùm igitur iis permittitur usus tintinnabuli, nec quidem publicus, sed privatus, *Abb. in cap. patentibus n. 2. de priv.**
- 18 Nequeuntque de jure in suis Oratoriis festa solemniter celebrari facere, *Nicol. v. Festum num. 5. in fin. Barbof. in elect. d. v. Confraternitas, §. 2. & de jur. Eccl. cap. 11. num. 105. lib. 5.*
- 19 Celebratio verò anniversariorum Confraternitatibus regulariter non permittitur, nisi dumtaxat in die commemorationis Omnium Defunctorum, non autem in tertio, & trigésimo die, quod propriè spectat ad Parochum: Et quatenus per earum Capellanum anniversarium aliquod celebretur, mortuaria tamen ad illum non spectant, sed ad Parochum, *Mantic. decif. 298.* Sicut etiam elemosynæ, quæ fiunt in Oratorio, distribuendæ sunt per Parochum, *Cavalcan. de contract. dec. 17. alias 63. num. 69. Mar. Anton. var. resol. cap. 112. num. 4. & 9.*
- Et quoniam uti probatum est leges egregias, & exempla honesta apud bonos ex delictis aliorum gigni.

Sic Oratorum licentia Cinciam rogationem, candidatorum ambitus Julia leges. Magistratum avaritia Calpurnia scita pepererunt, verba sunt Poeti Thraseæ apud Tacitum *lib. 5. anal.* Ideò producimus Sac. Congregationis super Episcopis decreta, quibus Sodalitatum ejusmodi penè abusus coercentur. Cum igitur S. Congregationi super negotiis, & Consultationibus Episcoporum D. Episcopus Bergomensis difficultates quasdam & dubia proposuerit, quæ partim nunc intercedunt, partim videtur intercedere posse inter ipsum Episcopum, & Confratres Civitatis, ac diocesis Bergomensis, etiam unitos, & aggregatos Archiconfraternitatibus almæ hujus Urbis, eadem S. Congregatio ad singula capita earundem controverfarum, seu dubiarum quæstionum respondens, ita declaravit, censuit, & decrevit, ut hic interius explicatur.

Primò. *Se essi Confratri, e Disciplinati, non ostante qualsivoglia pretesa esenzione, sino sottoposti alla giurisdizione Ordinaria, così in esser visitati, come in qualunque altra azione, spettante al culto divino, ed alla salute dell'anime, conforme al Sacro Concilio Tridentino sess. 22. cap. 8. ed al Concilio Provinciale Milanese 2. tit. que ad bona, & jura Ecclesiæ, piorumque locorum pertinent, decreto 22.*

Serventur decreta Sacri Concilii Tridentini, & Concilii Provincialis Mediolanensis in hoc articulo allegata de Jurisdictione Ordinarii, & illius visitatione in hujusmodi Oratoriis, & societatibus, & super sodalibus Confratriarum.

Secundò: *Se ssi lecito ad essi Confratri pubblicare qualsivoglia Indulgenza senza licenza dell' Ordinario contro il Concilio Tridentino sess. 21. cap. 9. ed al Concilio V. Provinciale Milanese par. 1. tit. de Indulg. & Sac. Reliq. e contro la Bolla di Pio IV. sub datum Romæ 7. Calend. Maji anno secundo, e all'altra 13. Calend. Octobris anno 3. e a quella di Gregorio Decimotertio Calend. Aprilis anno 4.*

Indulgentias solis Confratribus concessas, semel ab Ordinario visas, & publicatas, poterunt sodales sibi, & inter se, quoties velint, sine alia nova Ordinarii licentia publicare. Alias verò Indulgentias omnibus Christi fidelibus in eorum Ecclesia concessas non debent publicare sine singulari Ordinarii licentia, quoties hujusmodi publicatio erit facienda, ut divini cultus ordini, ac decori, ac Christi fidelium spirituali utilitati, ac devotionis argumento rectius consulatur.

Tertiò: *Se i Capellani di essi Confratri debbano essere approvati dall' ordinario conforme il Concilio Milanese 1. par. 24. tit. que pertinent ad Sacramenti Pœnitentiæ Administrat. & Concil. 4. par. 2. eod. tit.*

Capellani societatis, alii non sint ulli, nisi approbati ab Ordinario, etiam juxta decreta Conciliorum Provincialium Mediolanensium.

Quartò. *Se possano assolvere da casi riservati da esso Ordinario contro il decreto del Concilio di Trento sess. 14. cap. 7. & il Concilio 5. Provinciale Milanese, tit. que pertinent ad sacr. pœnit. adm.*

Capellani, seu Confessores societatis non possunt absolvere sodales, aut alios in casibus Ordinario reservatis, sine ejus licentia, nisi eis sit indultum per privilegia Sedis Apostolicæ, quæ tenetur Ordinaria edere, ut ei de hujusmodi facultate Apostolica constare possit.

Quintò. *In che modo possano i detti Capellani assolvere da casi riservati nella Bolla in Cœna Domini.*

Confessores societatum hoc ferè semper habere solent in privilegiis Apostolicis, ut sodales in ingressum in societatem, & in mortis articulo possint absolvere a casibus reservatis Sedi Apostolicæ, etiam in Bulla in die Cœnæ Domini legi solita contentis. Sed de hujusmodi, vel alia simili facultate Apostolica Ordinarius debet certior semel fieri ex lectura hujusmodi privilegiorum, priusquam Confessores ea utantur.

Sextò. *Se possano i detti Confratri conservare nel loro Oratorio il Santissimo Sacramento dell' Eucaristia.*

Nisi Ecclesia societatis sit Parochialis, vel id societati privilegio Apostolico, de quo Ordinario constet, sit expresse indultum, non possunt sodales hujusmodi in suo Oratorio Santissimum Eucharistiæ Sacramentum conservare, quod in Ecclesia parochiali conservari debet.

Septimò. *Se i detti Confratri possano esporre il Santissimo Sacramento dell' Eucharistia senza licenza dell' Ordinario contro il Concilio IV. Provinciale Milanese par. 2. tit. que ad Sanctiss. Euch. Sac. pert.*

Sacra Congregatio censuit, in hoc articulo servandum esse decretum Concilii Provincialis Mediolanensis, nec sine licentia Ordinarii in Oratorio societatis palam esse proponendum Santissimum Eucharistiæ Sacramentum, nisi Ordinario constet privilegio Apostolico, id esse societati indul-

indultum, cuius privilegii formam Ordinarius faciet servare.

- 34 Octavò. Se, dovendosi esporre il Santissimo Sacramento con la sudetta licenza dell'Ordinario, possano i detti Confratri metter fuori tavole, bacile, o altro vaso per raccogliere elemosine, ma solamente le loro cassette serrate con chiavi, conforme al Concilio 4. Milanese tit. quæ ad Sanctiss. Euch. Sac. pert. v. Nec verò.
- 35 Servetur Concilium Provinciale Mediolanense de elemosynarum collectione, ejusque modo, & forma in hac sacra actione Sanctissimi Sacramenti altaris palam propositi.
- 36 Nonò. Se, non servandosi hospitalità, per ragione della quale espongono le dette cassette, possano tenerle in modo alcuno contro il Concilio di Trento sess. 25. cap. 6.
- 37 Si privilegio Apostolico facultas elemosynas queritandi non sit societati indulta, id non nisi ex Ordinarii licentia fieri debet, & secundum modum ab eo prescribendum.
- 38 Decimò. Se possano far queste di sorte alcuna contro il Concilio di Trento sess. 21. cap. 9. ed alla detta Bolla di Pio IV. sub datum Romæ 13. cal. Octobris anno ejus 3.
- 39 Serventur decreta Sacri Concilii Tridentini, & literæ Apostolicæ fel. record. Pii IV. de quæst. Elemosynarum prohibet.
- 40 Undecimò. Se possano senza licenza dell'Ordinario in scritto, ed intervento del Rettore della lor Parochiale portare in processione il Santissimo Sacramento.
- 41 Licet Sanctissimum Eucharistia Sacramentum in processionibus sine interventu Rectoris Ecclesiæ parochialis, & licentia Ordinarii non videatur deferendum; non debet tamen Ordinarius negare licentiam id faciendi, quod aliquo privilegio Apostolico concessum repererit. Verum Ordinarius provideat, ut SS. Sacramentum reverenter, & honorificè de more deferatur.
- 42 Duodecimò. Se possano i Capellani di detti Confratri comunicare altre persone, che i medesimi Confratri per gl' inconvenienti, che nascano.
- 43 Tametsi nullus debeat Sacramenta Christi fidelibus ministrare, nisi ad id admissus fuerit, & secundum sue admissionis limites; rectè tamen faciet Ordinarius, si ad augendam Christi fidelium devotionem permittat Capellano societatis in illius Oratorio extra tempus paschale, non solum sodales, sed alias quascunque personas devotas, sibi notas, communicare, nisi lateat aliquod magnum periculum, vel impedimentum.
- 44 Decimotertiò. Se possano i Cappellani di detti Confratri esercitare alcun atto di cura d'anime senza licenza del Rettore della Parochiale.
- 45 Observatur illud, quod alias per literas hujus Sacre Congregationis decretum fuit de cura animarum per Capellanium societatis sine licentia Rectoris Parochialis non exercenda.
- 46 Decimoquartò. Se avendo privilegi di sepellire ne' loro Oratorj, possano sepellire alcuno, che di sei mesi innanzi la morte non sia stato accettato nella Compagnia conforme al Concilio V. Provinciale Milanese part. 3. tit. quæ ad schol. & Confratr. vers. Ne in Confratriarum: E che in articulo mortis non si abbia eletto la Sepoltura in esso Oratorio. Ed in tali casi il Rettore solo della Parochiale, e non altro dee recitar l'Officio sopra i cadaveri, come s'usa nelle Chiese Parochiali.
- 47 Observetur de sepeliendis sodalibus in societatis Oratorio privilegium illis super sepultura concessum, ac illud, quod statuit Concilium Provinciale Mediolanense ad obviandum fraudibus, ut videlicet sepeliendus verè fuerit sodalis illius societatis sex mensibus ante mortem, & saltem in articulo mortis ibi quoque elegerit sepulturam. Et quanvis in ejusdem sepultura officio Rector parochialis solus stola indutus debeat peragere officium juxta ritum Ecclesiæ, & sepellire mortuos quoscunque intra limites sue Parochiæ, non arceatur tamen societatis Capellanus, si is quoque velit Rectori assistere, & simul cum eo officium sepulture pro defuncto sodali sue societatis, in illo tamen Oratorio recitare.
- Decimo quintò. Se possano far celebrare la Messa ne' loro Oratorii in tempo, che si dice la Messa Parochiale contro il decreto quinto Provinciale Milanese par. 2. tit. quæ pertinent ad Sanctiss. Missæ sacrif. vers. si verò plures, ed al Concilio V. Provinciale par. 3. tit. quæ ad Schol. & Confr. vers. Quo tempore.
- Censuit Sacra Congregatio, illud esse observandum, quod secundum Sacrorum Canonum instituta, Concil. Provinciale Mediolanense constitutum est, ut in Oratorio societatis diebus Dominicis, & festis Missa non celebretur tempore, quo celebratur Missa parochialis, seu conventualis in Ecclesiâ parochiali, nec etiam ante illam finitam, ut confratres hujusmodi possint frequentius convenire ad Ecclesiam Parochialem, & ibi sui Pastoris vocem, & monita salutaria audire, & quæ ille in nomine Domini Episcopi se-

pe denuncianda, & proponenda habet præcipere, & exequi valeant.

Item servari debet decretum, ne in Oratoriis Confraternitatum celebretur in festis diebus ante parochialem, dummodo Parochus celebret hora competenti, eadem S. Congregatio in Cortonensi 9. Januarii 1587. & in Senogaliensi 29. Januarii 1613.

CONSULTATIO LXIX.

- 1 An reductio Missarum ex legato cum expressa obligatione, & substitutione, obtenta a Sac. Congregatione Concilii sine expressione dictæ obligationis, & substitutionis, sit valida, itaut Fabrica S. Petri in ea se ingerere non possit?
- 2 Et an hujusmodi reductio commissâ Episcopo fieri possit ab ejus Vicario?

PRæmitto, Fabricam S. Petri non posse se intromittere in executione legatorum quoad pias causas, atque adeò promissis, nisi data negligentia, aut malitia omnium executorum testamentariorum, ut etiam notat Paul. de Rub. de testam. cap. 86. num. 52. & liquet ex constit. 31. §. 15. Pauli III. & ex constitut. 96. §. 2. Pii V. Neque enim per privilegia ei concessa voluerunt Summi Pontifices impedire, ne adamussim defunctorum voluntates servarentur, cum æquitas naturalis exigat servari, leg. in conditionibus, ff. de cond. & demonstr. & leg. Cum de lanionis, ff. de fund. instr. cum aliis, observatque Rot. coram Ewin. Otthobono dec. 254. num. 16. & in Romana, seu Januensi legati 1. Julii 1652. coram Verofpio.

Et ad primum affirmat Pasqualig. de Sacrif. Miss. qu. 2. 1031. a num. 3. ex rationibus ibi relatis. At verò tenendum est negativè. Quia onus Missarum non provenit ex simplici legato; sed ab obligatione ex legato, & ab expressa promissione, & obligatione. Reductio autem ex stylo Sac. Congregationis non solet concedi, quando adest promissio, & obligatio instrumentalis, & stylus potissimum inspicitur in discernendo, an ea, quæ tacita sunt, inducant subreptionem ex traditis in annos. ad Gregorium XV. dec. 150. num. 11. ante med. Deinde quia non fuit expressa substitutio per testatorem adjecta. Et ideò necesse erat vocare substitutos, cum fortè potuissent se obligare ad integra onera. Undè diminutio oneris, non vocatis substitutis, de quorum præjudicio agebatur, & non impleta voluntate testatoris, est minus legitima, ut in terminis tradit Genuen. pract. Eccles. cap. 263. & Tiraquel. privil. pie caus. 191. uterque in fine, idque approbat Alphonsi. de Leon. de offic. Capel. quæst. 5. sect. 22. num. 322. semper enim gratiam, quæ alteri præjudicium infert, præsumitur, Principem non concedere, vel saltem difficilius, ut per Rot. cor. Gregor. XV. dec. 150. num. 4. Et cum hujusmodi onera sint pacto firmata, debet pactum servari, lib. 7. §. Pretor, ff. de pact. & cap. 1. & 2. de pact. Sicut enim est in uniuscujusque potestate pacisci, vel non pacisci, ita secuto pacto, non est amplius alicui liberum venire contra pactum, l. per fundum, ff. de pact. ubi Bart. & Doctores ex quibus responderetur rationibus Pasqualig. ea quæst. adductis.

Id, quod intelligitur non mutatis rebus, & circumstantiis. Quia quando initur pactum aliquod, habet semper tacitam conditionem, quod obliget rebus sic stantibus, l. quero, §. inter locutores, ff. locati, & leg. Cum quis, ff. solut. matr. per quem textum annotat Bartol. in l. quoties, §. si duo, ff. de hered. institut. Ergo si statum rerum mutetur, habet locum ex natura ejusdem pacti, quod reductur onus ad terminos æquitatis juxta præsentem rerum statum, vocatis tamen vocandis, itaut tale fiat, quale imponeretur, stante præsentem rerum statu, & habita ratione æquitatis. Præsertim quia hujusmodi pactum tendit in præjudicium Ecclesiæ, ac successorum. Nam facit, quod publici ministri non habeant ex ministerio offerendi sacrificium congruum sustentationem, quæ illis debetur ratione hujus muneris ex decretis Sac. Congregationis de celebr. Miss. Et ideò esset capax reductionis, quatenus non debet permitti, quod privatorum pactis publica utilitas mutetur, juxta leg. 2. §. sed quis veremur, C. de jur. calumn. & observant ibi Doctores, ac tradunt Ruin. conf. 10. num. 5. Fulgol. conf. 28. Cæphal. conf. 375. Plot. conf. 198. num. 52. & Paris. conf. 69. num. 111. lib. 3. Quare cessat regula fundata in jure naturali, quod pacta sint servanda. Quia cum aliquid quo modo lex resistat, non comprehenduntur sub dicta regula, juxta l. A duo, ff. de rit. nupt. & leg. non dubium, C. de legib. & tradunt Bald. ac cæteri DD. in l. nemo potest, ff. de l. 1. & Viv. dec. 369. num. 13. tit. 3. Ad

- 4 Ad secundum etiam negativè. Quia Vicarius causam Episcopo delegatam non potest cognoscere, nisi additum fuerit, sive ejus Vicario generali, ut post alios Barbof. *de offic. & potest. Episc. alleg. 54. num. 111.*
- 5 Neque obstat, quod non sit causa commissæ, sed remissa. Quia non remittitur reductio, sed libellus, in quo continetur rescriptum Episcopo directum, qui reducat autoritate Sac. Congregationis. Unde cum non agatur de remissione ad Ordinarium super re ad ejus jurisdictionem pertinente, sed super negotio ei prohibito, & per ipsum expediendo vigore specialis commissionis autoritate S. Congregationis, intrat conclusio, quod Vicarius de eo cognoscere non possit.
- 6 Eoque minus quando reductio a Sac. Congregatione non solum est commissæ Episcopo, sed cum clausula consueta, qui pro suo arbitrio, & conscientia moderetur, quæ fortius restringit commissionem ad personam nominatam, & omnino subdelegationem excludit, *leg. nulli*, ubi Bald. *num. 4. C. de Episc. & Cler. Marchef. de commiss. par. 1. cap. 6. num. 90.* cum hæc clausula non sit posita circa executionem rescripti, sed circa factum ipsum reductionis, præcipuè commissum, juxta distinctionem traditam a Marchef. *loc. cit.*

CONSULTATIO LXX.

1 Vir quidam laicus, & quædam mulier aliàs contraxerunt matrimonium inter se per verba de præsentia per mandatum procurei ab hinc decem annis, a quo tempore illud non consummarunt, neque consummare intendunt. Tum quod dicta mulier vi, & metu ad id inducta fuerit, tum quod inter dictos graves dissensiones ortæ fuerint, & de presenti vigeant: unde si dictum matrimonium fieret, necesse inter eos, & scandala magna inter eorum consanguineos probabiliter timeri possent, & fierent. Ad tollendum igitur omne inconveniens, quod modò inde, & in futurum posset nasci, queritur, an sit cum eis dispensandum ad effectum remanendi in eo, quo ante præmissa erant, statu?

R Espondeo. Cum metus cadens in constantem virum, vel mulierem non fuerit purgatus copula spontanea ex affectu conjugali, vel diutina cohabitatione etiam spontanea, quæ talis non est, dum non cessat metus, quantumcunque temporis intervallum distet, & quandiu censeatur causa metus durare, vel iis actibus, qui sunt indicia sufficientia consensus, ut si omnino cessante metu se amplexabantur, uti conjuges, vel se tales affectu maritali appellabant, dicendum est, hunc contractum matrimonii esse nullum, quia defecit consensus ad matrimonium necessarius. Quod etiam habet locum in constitutione Procuratoris ad matrimonium, cum in ea includatur constituentis consensus ad matrimonium, cujus virtute operatus est postea, & contractus procurator constituitus. Quare si per hos actus præsens matrimonium non fuerit ratificatum, non solum petita dispensatio concedenda videtur in forma tamen commissaria, sed etiam irritum declarandum. Ita elicio ex Sanchez. *de matrim. lib. 4. disp. 18. Pontio eo tract. lib. 4. cap. 14.* & ante eos ex Covaruvia, censuitque S. Congregatio Concilii in Platensi matrimonio 28. Julii 1662. *ad sess. 24. de reform. matr. cap. 5. & cap. 1. & 9.*

CONSULTATIO LXXI.

Quidam a Confraternitate laicali autoritate Ordinarii erecta accepit ad lucrum mille oves cum solutione annua ducatorum septem pro centenariis, eas in sine restituendo in eodem numero, & qualitate. Nunc a Communitate seculari cogitur, ut dictas oves in Catastrum referat, ac pro illis tanquam propriis solvat omnia onera, & pascua, quæ ab aliis civibus solvuntur. Ideo queritur.

Primo, an Communitas possit cum cogere, ut dictas oves ponat in Catastro, cum sint loci pii?

Secundo, an pariter possit illum cogere ad solvendum omnia onera, quæ a civibus ob propria animalia solvuntur?

Tertio, an etiam possit vendere pascua communia in præjudicium Ecclesiarum, piorumque locorum? Et

Quarto, an quoque possit illum adstringere ad solutionem pascuorum, quæ dictis ovibus necessaria sunt? Ubi alia obiter.

Quamquam disputatum sit, utrum istæ Confraternitates haberent favorem piæ causæ, & an illis

relictum, dicatur relictum ad pias causas, ut notat Tiraquei. *in præf. tract. de priv. piæ causæ*, Nam ad pias causas videri relictum dixit Petrus Perusin. *de quart. Canon. Pancirol. conf. 31. & conf. 32. Paul. Castr. conf. 5. lib. 2. Jo: Andr. ad cap. Joannes testam. & alii.* Sed in contraria sententia sunt Bald. *ad l. Illud col. 2. v. Quod de eo, C. de Sacr. Eccl. Idiplum notat ad auth. hoc jus portectum, eod. tit. & ad leg. Id quod pauperibus de Episcop. & Cler. Imol. & Panor. ad cap. Offic. de test. & alii citati per Tiraq. prædicto loco, ubi ajunt, quod fraternitas non dicitur propriè pium collegium per d. textum, l. Illud, v. nullis. Siquidem postquam Justinianus statuit donationes etiam ultra quingentos auteos valere sine insinuatione factas Ecclesiæ xenodochio, nosocomio, orphanotrophio, prochorotrophio, gerontocomio, blephotropio, vel pauperibus, adiicit clausulam, *Nulli danda licentia quacunque alia causa, quasi pietatis jure subnixæ præter eas, quas specialiter exposuimus, introducenda veterum scita super intimandis donationibus permutare.* Disputat & Alexand. *conf. 102. vol. 7. per lib. 1. §. quibus quod cujusq. univ. nom.* quod corpus fraternitatum potest res suas vendere, quia non est pium collegium, sed omnino profanum, & seculare, & non privilegiatum. Unde potest omnino disponere de bonis suis, sicut cætera collegia secularia, Bartolus etiam *ad l. Cum Senatus de reb. dub. et ad leg. fin. de colleg. illic.* concludit, quod hujusmodi fraternitates debent conveniri coram Judice seculari, ut & Bald. *ad leg. Si quis ad declinandum, C. de Episc. et Cler.* dum tractat, an de relicto facto fraternitati disciplinorum S. Dominici possit detrahi ab Episcopo quarta, quæ non detrahitur de relicto, etiam pio loco, nisi & is sit religiosus, nec de legato facto hospitali privato juxta Alexandrum *lib. conf. 130.* Requiritur enim, ut fiat pro anima, & opus sit pium, & pro loco relinquatur, *cap. fin. de testam.* quod non videtur comprobari in fraternitatibus. Cæterum hic animadvertendum est cum Alexandro *d. conf. 102. num. 2. et seqq. vol. 7.* quæ sint fraternitates, & num bona illarum confueverint, vel debeant distribui in pios usus, & num fuerint institutæ propter pietatem servandam, & propter opera pietatis, & charitatis exercenda, de quibus constare poterit ex privilegiis, & concessionibus factis ab Episcopis, per quas appareat, eas fraternitates habere loca erecta cum autoritate Episcopi, ad divinum cultum, & ad pietatem ibi servandam. Subinde si habeant proprium templum, tunc deberetur ex illorum relictis quarta Episcopo, ut ait ibidem Alexander; alioquin minimè. Nam debetur de relictis Ecclesiæ *cap. Requisivisti de testam. & personis*, & non loco relictum videtur, Panorm. & Imola *ad dict. cap. Officii eod. tit.* licet ibi Barbatia teneat contrarium, & *consil. in 4. vol. super quo distinguit Petr. de Perus. de tract. de Canon. Episcop. lib. 1. qu. 14.* quia fraternitas alioquin non est de jurisdictione Episcopi, cum Episcopus in eam non exerceat jurisdictionem, nec sint loca sacra, vel religiosa, vel Ecclesiastica, quibusque Ecclesiæ non possunt accedere, vel alia jura spiritualia, *Clem. Per literas de præb. facitque cap. Sacrosancta, et cap. Massana de elect. Doctores ad Clem. quia contingit de relig. domib. & notat Rebuff. tom. 2. comment. in Conflit. Regias, tract. de confratr. sive artif. conventib. et colleg.**

Nihilominus tenendum est tanquam certum, ejusmodi Confraternitates esse merè laicales, quando non sunt erectæ autoritate Episcopi, quod nec distinguuntur aliquo signo Religionis; secus verò si sint institutæ autoritate Episcopi ad aliquod pium opus, ut puta venerationis Sanctissimi Sacramenti, Rolarii, &c. habentes Ecclesiæ, vel Oratoria, aliave Ecclesiastica signa. Ita magistraliter Rota in Romana beneficiatus S. Laurentii in Damaso 7. Februarii 1628. coram Durano *par. 3. divers. dec. 144. num. 1.* & coram Cerro in Cajetana bonorum 3. Decembris 1646. ac sæpè alibi. Quare ad ea, quæ proponuntur.

Respondeo negativè. Ratio manifesta, & inconcussa est, quia sunt res Ecclesiasticæ, arque adeò immunes ab oneribus, & a jurisdictione laica. Et ita etiam declaravit Sacra Congregatio Immunitatis in una Montis Cafini die 23. Augusti 1667. Donantur enim hujusmodi res Deo ad pios usus, ac proinde sunt extra commercium hominum, *l. 1. de rer. div. §. Nullus, Institut. eodem tit. ubi dicuntur in nullius bonis esse, facitque l. Inter stipulantem, §. sacram. de verb. oblig. & Institut. de inutil. stipul. Item l. servitutes, §. fin. ff. de servit. l. Caveri, ff. commun. præd.* Ita etiam jure Canonico asseritur, quod omne, quod offertur Ecclesiæ Sanctum Sanctorum efficiatur Domino, & ad jus pertineat Sacerdotum, *cap. Nulli 12. qu. 2. cap. Qui abstulerit eadem caus. & qu. quod & tradit Glossa in c. Causa Carpenfis de verb. signif. Unde*

Unde quod bona Hospitalium, & Confraternitatum potiantur iisdem privilegiis, ac bona Ecclesiastica, declaravit Sacra Congregatio Episcoporum in Barensi 30. Junii 1617.

- 4 Hinc Priores Confraternitatum, & Administratores Capellaniarum fundatarum auctoritate Episcopi, quarum redditus converti debent in celebrationem Missarum, aliorumque divinarum officiorum, ac piorum operum, quamvis sint laici, quoad administrationem talium reddituum sunt conveniendi in foro Ecclesiastico, ut declaravit Sacra Congregatio Immunitatis die 4. Septembris 1662. in Carilonensi.
- 5 Episcopus verò non potest prohibere Confraternitatus laicorum, erectis auctoritate ordinaria, ne faciant expensas extraordinarias excedentes summam scutorum viginti sine sua licentia, quemadmodum declaravit Sacra Congregatio Concilii in Urbinatensi 10. Martii 1663. ad cap. 9. sess. 22. de reform. Non enim Episcopus potest se ingerere in administrationem bonorum Confraternitatum laicorum, dum illa non dilapidant ex Sacra Congregatione super Episcopis in Castellatanensi 14. Novembris 1603.
- 6 Nec laicorum Confraternitates, quæ ad formam Gregorianæ Constitutionis tenentur subvenire pauperibus monasteriis Monialium, possunt compelli, sed moneri tantum ab Episcopo ad præstandam annuam subventionem dictis pauperibus monasteriis juxta annuam indigentiam eorundem. Nec quia Eleemosynæ ab ipsis Confraternitatibus distribuendæ in victum, & alimenta pauperum, de quibus loquitur dicta Constitutio, sunt tenuissimæ, eadem Confraternitates possunt compelli ad subveniendum pauperibus monasteriis ex aliis redditibus, qui supersunt necessitatibus earundem Confraternitatum. Ita etiam censuit eadem Sacra Congregatio Concilii in dicta Urbinatensi 10. Martii 1663. ad dict. cap. 9. sess. 22. de refor.

CONSULTATIO LXXII.

1 An milites S. Jacobi de Spatha, Calatrava, & Alcantara, qui emittunt tria vota castitatis conjugalis, paupertatis, & obedientiæ, ac professionem solemnem, gaudere debeant privilegio fori quoad personas, & immunitate ab oneribus, quoad bona? Ubi quid de Equitibus Hierosolymitanis, S. Stephani, militia Christi, S. Mauritii, & Portugalicæ.

- 1 Certant sententiæ. Prima est, ejusmodi milites non esse personas Ecclesiasticas, nec privilegio aliquo Ecclesiasticorum gaudere, sed esse mere seculares. Hujus sententiæ sunt Sarmiento de reddit. Eccles. part. 1. mon. 55. Lassart. de gabell. sive Alcalá, vel decima vendit. cap. 19. num. 92. Montalu. in lib. 8. glos. 1. tit. 1. lib. 2. form. Pueron. ad Bull. Cæn. cap. 15. num. 26. §. Magis tamen.
- 2 Secunda sententia vult, quod nec ex toto laici, nec ex toto Ecclesiastici, & Religiosi sint, magisque participant de natura, & conditione laicorum, quam Religiosorum, Covarruvias referens Sotum in 4. dist. 2. par. cap. 3. §. 1. num. 18. Gregorius Lopez lib. 1. tit. 7. par. 1. in glos. mag. Avendan. de exec. manual. cap. 26. num. 11. Bellug. in specul. Princip. cap. 1. rubr. 7. numer. 7. Molin. de Hispan. primog. lib. 1. cap. 13. num. 98. Azeved. lib. 4. tit. 5. lib. 3. recopil. hispan. num. 3.
- 3 Tertia sententia defendit, quod verè sint Religiosi, ac personæ Ecclesiasticæ, canonis, & fori, ac aliis quibusvis Ecclesiasticis privilegiis gaudentes. Hanc sententiam tuetur Navar. pluribus in locis, præsertim de redditib. Eccles. cap. 3. monit. 55. quest. 1. & per tot. Menoch. controv. Illustr. lib. 3. cap. 105. num. 49. 50. & de successor. creat. lib. 3. §. 30. num. 302. & seq. Didac. Perez. l. 10. tit. 11. lib. 4. ord. Reg. Hispan. glos. vers. hijos dalgo col. 1. in fin. Gregor. Lopez l. 1. glos. 1. tit. 7. par. 1. & istam pro militibus de Alcantara laudavit Rota divers. impres. dec. 266. par. 2. num. 2. & extat consilium Fortunat. Garz. pro militibus S. Jacobi, ubi hæc opinio latè discutitur, ac præ omnibus Delbene de Immunit. cap. 1. dub. 11. sect. 1. per tot.
- 4 Ultima fuit eorum, qui voluerunt, quod, quicquid sit de aliis militibus, tamen milites de Calatrava sint verè Religiosi, ac personæ Ecclesiasticæ, omnibus Religiosorum, & Ecclesiasticorum privilegiis gaudentes sub regula Cisterciensium militantes, & eam profitentes. Ita Oldrad. conf. 300. in princip. & Gregor. Lopez ubi super ver. De aliis verò Ordinibus, & extat celebre consilium Burgos. de Paz. 17. per tot. Anton. Gomez in

l. Si Tauri num. 68. Joan. Guttier. pract. qu. 111. num. 2. Azeved. ubi supra. Videndus Diana par. 1. resol. 49. & par. 4. resol. 86.

Tenendum tamen est, ejusmodi Milites connumerandos esse inter personas Ecclesiasticas, & si quatenus professionem expressam emiserint. Atque ita declaravit sæpius Sacra Congregatio Immunitatis, præsertim in Reatina die 5. Martii 1652. pro Michaelæ Vincentio Equites S. Jacobi. Quibus adjicio has declarationes.

Equites Hierosolymitani gaudent immunitate juxta eorum 6 privilegia, Sac. Congreg. Immun. in Novariensi 28. Martii 1626.

Gaudent exemptione pro bonis patrimonialibus, eadem S. 7 Congreg. in Tudertina 19. Januarii 1638.

Gaudent immunitate a collectis, & gabellis, exceptis 8 iis, in quibus comprehenduntur a Sede Apostolica, eadem Sac. Congreg. in Anconitana 13. Julii 1637.

Novitii hujus Religionis gaudent privilegio fori, ead. S. 9 Congreg. in Meliten. 12. Januarii 1646.

Non comprehenduntur in contributionibus, nisi fuerint 10 in specie expressi, ead. Sac. Congreg. in Casaragustana 20. Junii 1671.

Equites S. Stephani gaudent immunitate a Collectis, & 11 aliis oneribus, ead. S. Congreg. in Mantuana 27. Novembris 1626. & 19. Aprilis 1627.

Gaudent exemptione a quibusvis impositionibus, ead. Sac. 12 Congreg. in Urbeveterana 24. Januarii 1646.

Equites militia Christi gaudent exemptionibus in eorum 13 privilegiis expressis, & a Sede Apostolica confirmatis, ead. S. Congreg. in Reatina 10. Febr. 1632.

Gaudent privilegio fori, ead. S. Congreg. in Assisen. 28. 14 Februarii 1640.

Eximuntur a represaliis, ead. S. Congreg. in Anagnina 15 11. Februarii 1684.

In eorum erectione non requiritur, exequatur Regium, 16 sed sufficit auctoritas Apostolica, ead. S. Congr. in Salernitana 11. Junii 1627.

Equites Sancti Mauritii gaudent immunitate pro bonis 17 patrimonialibus, eadem Sac. Congreg. in Assisen. 13. Augusti 1629.

Gaudent immunitate quoad bona commendæ, ead. S. Con- 18 greg. in Camerinensi 13. Augusti 1647.

Gaudent immunitate ab oneribus, ead. S. Congr. in Tu- 19 dertina 7. Maji 1651.

Gaudent privilegio fori, ead. S. Congr. in Neapolitana 20 10. Septembr. 1629.

Equites Portugalicæ gaudent privilegio fori, & exem- 21 ptione Ecclesiastica, ead. Sac. Congregat. in Tudertina 12. Novemb. 1647.

His subnecto eruditum scriptum Gasparis Aborghi Mantuani, Viri genere, doctrina, probitate præclari, quod est hujusmodi.

Pro Illustrissimis Equitibus Sacræ Religionis
Militaris

S. STEPHANI

JURIUM ALLEGATIONES.

ARGUMENTUM.

Agitur de Equitibus Sacræ Religionis Militaris, & ostenditur eos esse Personas Ecclesiasticas, ac gaudere privilegiis Canonis, & Fori, etiam in Civilibus, necnon omnium eorum bonorum etiam Patrimonialium exemptionibus, referendo Catalogum Doctorum id affirmantium, ac refellendo objectiones contrarium asserentium.

SUMMARIUM.

- 1 Opus aliquod non dicitur vile, licet consurgat ex alienis laboribus, & studio.
- 2 Opus Araneorum vilius quamvis ex se proprio Marte, & sudore fila gignant.
- 3 Opus Apum pretiosus, etsi ex floribus mela libant.
- 4 Religio ordinata est, sive ad opera vitæ contemplativæ, sive activæ, seu mixtæ.
- 5 Religio illa major est, quæ exercet opera activæ.
- 6 Majus bonum minori bono, & communis utilitas specialis utilitati præfertur.
- 7 Militaris Religio ordinatur ad majus bonum, nempe Charitatem majorem aliarum Religionum.
- 8 Nulla major Charitas illa, qua quis ponit vitam pro defensione aliorum.

- 9 *Militaris Religio instituta est pro conservatione Fidei, & defensione Catholicorum contra Turcas, & Hereticos, &c.* & num. 12.
- 10 *Militaris Religio habet perfectiorem ceteris Religionibus dilectionem.*
- 11 *Militaris Religio ceteris nobilior.*
- 13 *Militaris Religio consistit in summa Charitate, & iustitia.*
- 14 *Militaris Religio habet in Caelis plurimos S.S. Martyres, & Beatos Patres, & supra sub num. 10. & seqq.*
- 15 *Sancti Stephani Militaris Religio instituta est ad Fidei Catholicæ defensionem.*
- 16 *Ad Maris Mediterraneæ ab Infidelibus custodiam, & tuitionem, num. 25.*
- 17 *Milites Sancti Stephani Charitatem expressè profitentur.*
- 18 *Honorem Dei rebus universis præferunt.*
- 19 *Decertant pro Fide Catholica, & num. 31. & 40.*
- 20 *Iustitiam colunt.*
- 21 *Pauperibus elemosynas largiuntur.*
- 22 *Captivos redimunt a Turcis.*
- 23 *Exponunt facultates, & vitam cuicumque periculo pro Christianæ Religionis defensione, & numer. 27.*
- 24 *Indulgentias plures ob tot pia opera consequuntur.*
- 26 *Indefessi Jesu Christi Athletæ appellantur, & n. 39.*
- 28 *Invigilant publicæ quieti per maria undique discurrentes.*
- 29 *Occurrunt insidiis, & fraudibus Piratarum, & multoties eos subegerunt, & num. 33. & 43.*
- 30 *Tutantur bona, corpora, & animas Christianorum ab Infidelibus.*
- 32 *Italiæ ferè totius oras Maritimas tuentur, & tutati sunt, & num. 43. & 44.*
- 34 *Regularem habitum suscipiunt.*
- 35 *Nobilitate, Opibus, & virtute præstant.*
- 36 *Ingentes sumptus pro Fidei Catholicæ defensione faciunt.*
- 37 *Sanguinem, & vitam pro Fidei Catholicæ propagatione profundunt, & amiserunt, & num. 53.*
- 38 *Victorias multas contra Turcas reportarunt.*
- 42 *Fortes, & strenui vocantur a S. Pontifice.*
- 45 *In Infidelium dominia irruerunt.*
- 46 *Oppida eorum expugnarunt.*
- 47 *Insignes Victorias retulerunt.*
- 48 *Formidabiles se Turcis reddiderunt magna Christiani nominis commendatione.*
- 49 *De Italia, ac tota Republica Christiana optimè meriti dicuntur a S. Pontifice.*
- 50 *Magnanimitatis famam etiam apud exterarum nationes consequuti sunt.*
- 51 *Sancti Stephani Militia clarior, & illustrior in dies evadit.*
- 52 *Magnum propugnaculum Reipublicæ Christianæ adversus infideles fuit, est, & erit.*
- 54 *Maximum, & admirabile pariter incrementum.*
- 55 *Sacra Religio nuncupatur.*
- 56 *Equites Ordinis Militaris gaudent privilegiis personarum Ecclesiasticarum, licet Conjugati.*
- 57 *Dispensatio Apostolica facit compatibilem statum Conjugalem cum statu Clericali & sub numer. 63. & 96.*
- 58 *Religio Militaris, in qua contrahitur Matrimonium ex dispensatione Apostolica, sive ex forma ita profutenda, est vera Religio.*
- 59 *Cardinal. de Luca. carpit Navarrum, & malè.*
- 60 *Navarrus laudatur.*
- 61 *Eques Religionis Militaris liberatus fuit a morte juxta opinionem Navarri.*
- 62 *Sotus taxatur novæ, & scandalosæ opinionis.*
- 63 *In Lusitania Religio Militaris habetur ut vera Religio.*
- 64 *Et est communis sententia DD. secundum Navar. & num. 121. & sub num. 137.*
- 65 *Omnes Religiosi faciunt Votum Paupertatis, nec tamen pari modo illud servare tenentur.*
- 66 *Franciscani, & Capuccini servant Paupertatem in communi, & in particulari.*
- 67 *Ceteri non Mendicantes servant Paupertatem solum in particulari, & non in communi ex Papæ dispensatione.*
- 68 *Equites S. Stephani sunt verè Religiosi in sensu veritatis.*
- 69 *Amicus Plato, Amicus Socrates, sed magis Amica veritas.*
- 70 *Equites S. Jacobi, & ceteri gaudent privilegio fori, & num. 74. 93. 103. 163. & 179.*
- 71 *Connumerantur inter Personas Ecclesiasticas, & num. 178. & 222.*
- 72 *Profitentur Religionem approbatam a Summ. Pontifice.*
- 73 *Novitii eorum gaudent exemptione Gabellarum, & num. 80. 85. & 86.*
- 75 *Equites prædicti gaudent prædicta exemptione ubique, & num. 83. 95. 133. 171. & 198.*
- 76 *Sunt verè Religiosi, & num. 79. 82. 91. 97. & 137.*
- 77 *Eorum privilegium est absolutum.*
- 78 *Et procedere debet in omnibus mundi partibus.*
- 81 *Equites Sancti Stephani gaudent privilegio Fori, & exemptione Gabellarum.*
- 84 *Equites Sancti Jacobi, &c. sunt saltem Personæ Ecclesiasticæ, & largo modo Religiosi. Et num. 92. & 101.*
- 85 *Panormi absoluti fuerunt a solutione Gabellarum.*
- 87 *Novitii Religionum Regularium gaudent privilegio Fori ante emissam professionem.*
- 88 *Valet argumentum de Statu Regularium ad Statum Religiosorum Militarium.*
- 89 *Declaratio Sacræ Congregationis Immunitatis pro dictis Equitibus.*
- 90 *Consuetudo contraria Immunitati Ecclesiasticæ reprobatatur.*
- 94 *Uxores, & Viduæ Equitum Militarium gaudent eisdem exemptionibus, & num. 172.*
- 96 *Equites prædicti sunt Religiosi Militares.*
- 98 *Gaudent privilegio Canonis. & num. 102.*
- 99 *Equites S. Stephani sunt verè Religiosi, & n. 108. 111. 120. 147. 153. & sub num. 172.*
- 100 *Equites Divi Stephani emittunt Votum Charitatis loco Paupertatis ex dispensatione Sancti Pontificis.*
- 104 *Equites S. Stephani gaudent privilegio Canonis, & Fori, & num. 110. 127. 140. 145. 151. 156. 170. & 177.*
- 105 *Emittunt tria vota, & num. 139.*
- 106 *Consuetudo dictis Equitibus contraria non valet.*
- 107 *Utentes consuetudine contraria dictis Equitibus incurrunt excommunicationem.*
- 109 *Equites S. Stephani sunt Personæ simpliciter Ecclesiasticæ, & n. 112. 114. 121. 126. 138. & 176.*
- 113 *Non sunt tamen propriè Religiosi secundum aliquos, sed contra sub num. 172.*
- 115 *Deputantur publica auctoritate Ecclesiastica servitio Dei.*
- 116 *Et impugnationi Infidelium in defensionem Fidei Catholicæ.*
- 117 *Equites etiam Novitii sunt Personæ Ecclesiasticæ, & num. 122.*
- 118 *Monachi, & Religiosi gaudent omnibus privilegiis Clericorum.*
- 119 *Equites Militares professi fruuntur eisdem privilegiis Clericorum.*
- 123 *Veniunt sub nomine Clericorum in favorabilibus, & num. 150.*
- 124 *Equites S. Stephani sunt immunes a quibuscumque oneribus, & Tributis, & num. 143. 148. & 152.*
- 125 *Nec subjacent jurisdictioni Principum Sæcularium.*
- 128 *Equites S. Stephani Professi fruuntur exemptione in eorum propriis bonis, & n. 149.*
- 129 *Contrarium asserere videtur nimis licentiosum, immodestas, & n. 134. 136. 155. & 162.*
- 130 *Qui gaudet privilegio Canonis, gaudet etiam privilegio Fori.*
- 131 *Privilegium Canonis est Juris positivi.*
- 132 *Privilegium Fori est Juris Divini.*
- 135 *Bulle Pontificiæ sunt ejusdem virtutis, cujus Textus, vel Canones.*
- 141 *Rota non determinavit contra exemptionem Equitum Divi Stephani.*
- 142 *Sacra Congregatio Immunitatis pluries decrevit favore dictorum Equitum, & num. 146.*
- 144 *Qui non subijcitur, non collektatur.*
- 154 *Religiosi Militares sunt verè Religiosi, Ecclesiastici, & Regulares Sedi Apostolicæ subijcti.*
- 157 *Equites prædicti non possunt eorum privilegiis renunciare.*
- 158 *Sunt exempti a Laica Jurisdictione, & etiam Ecclesiastica pariter quoad eorum bona.*
- 159 *Sunt feudorum capaces, licet sint Religiosi, seu Ecclesiasticæ Personæ, quia sunt tales, quibus arma non prohibentur, immò armorum Militiam profitentur.*
- 160 *In Hispania sunt exclusi ab officiis sæcularibus, quia sunt Personæ Ecclesiasticæ, & immunes a Regia jurisdictione.*

- 164 Qui eximuntur a jurisdictione Ecclesiastica, censentur prius exempti a Laica, licet de hac nihil dicatur.
Equites Commendatores licet sint verè Religiosi, non tenentur tamen ad recitationem Divini Officii, ibidem.
- 165 Sacra Congregatio saepius declaravit, praedictos Milites esse Personas Ecclesiasticas, ubi expressè professi sunt.
- 166 Sunt capaces pensionum Ecclesiasticarum.
- 167 Tam antiè, quam post professionem.
- 168 Equites Portugalliae gaudent omnibus privilegiis, quibus alia Militiae, licet bigamiam contraxerint.
- 169 Sunt verè Religiosi, & ideo incapaces beneficiorum Saecularium, nisi dispensentur.
- 173 Militia Sancti Stephani appellatur Religio Militaris a Card. de Luca.
- 174 Commenda Religionum Militarium regulariter eodem modo, quo beneficia Ecclesiastica.
- 75 Ordo Militaris S. Stephani ratione observantiae, & communis opinionis in Statu Ecclesiastico reputatur verè Ecclesiasticus.
- 180 Plura Decreta Sacrae Congregationis Immunit. inter quae quatuor in causis Mantuanis, quibus decernitur exemptio Militibus S. Stephani ab omnibus collectis, & impositionibus Laicalibus, etiam pro eorum bonis Patrimonialibus, referuntur.
- 181 Mantuae fuit observatum privilegium Fori in Persona Equitis Paleologi usque de anno 1564.
- 182 Aliud simile Mantuae observatum de anno 1617. refertur.
- 183 Militia S. Stephani fuit instituta, & approbata omnino similis Militiis Regni Hispaniarum.
- 184 Immo similis Militiis secundum aliquos.
- 185 Magnus Magister Militiae Sancti Stephani fruuntur omnibus privilegiis, quibus aliarum Militiarum Magistri.
- 186 Particula, ad Instar, denotat imitationem, & veram similitudinem.
- 187 Si quid est ad Instar alterius, idem de utroque debet determinari.
- 188 Privilegia, & Gratia aliarum Militiarum concessa fuerunt Militiae S. Stephani.
- 189 Referuntur Pontifices, qui Militiam S. Stephani, & ejus Milites appellant Religionem, & Religiosos, & loca aliqua indicantur.
- 190 Equites Sancti Stephani fruuntur pensionibus Ecclesiasticis.
- 191 Non solvunt decimas, nec ipsi Pontifici.
- 192 Forum Prior utitur habitu Pontificali cum Mitra, & Baculo Pastoralis.
- 193 Duces Serenissimi admittendo Equites Sancti Stephani in eorum Statu, videntur consensisse eorum exemptionibus.
- 194 Observantia assistit Equitibus S. Stephani in Statu Mantuano pro eorum exemptionibus.
- 195 Pontifex potest eximere Laicum a jurisdictione Saeculari ex justa causa.
- 196 Quilibet potest mutare jurisdictionem, & cursum ejus Vitae.
- 197 Vita humana non est propter jurisdictionem, sed jurisdictione propter ipsam.
- 198 Religiosi Militares debent potiri eorum privilegiis in omni loco, & Regno Catholicorum, & Principum.
- 199 Res hominibus serviunt, non homines rebus.
- 200 In praxi est receptum, quod Milites praedicti gaudeant privilegio Fori, etiam in Civilibus.
- 201 Trabentes Ecclesiasticas Personas ad Tribunalia Laica, tam in Criminalibus, quam in Civilibus indistinctè, excommunicantur in Bulla Cænae Domini.
- 202 Consuetudo contraria non potest induci, stante dictae Bullae impeditivae publicatione anniversaria.
- 203 Decretum irritans extensum in Bulla erectionis dictae Militiae destruit quancumque consuetudinem contrariam.
- 204 242 Standum esse observantiae circa exemptionem Militum S. Stephani, qui dixerint. Sed contra ibi, & supra num. 106. & 107.
- 205 Observantiae probatio incumbit eam alleganti.
- 206 Equites S. Stephani non possunt prorogare jurisdictionem Judicis incompetentis.
- 207 Hirundo una ver non facit; & unum exemplum pluribus vincitur exemplis.
- 208 Equites S. Stephani non possunt equiparari Clericis conjugatis.
- 209 Clerici conjugati gaudent exemptione in Civilibus, & Criminalibus.
- 210 Suspecta non existentiae allegatur declaratio una Sanctae Congregationis in contrarium deducta, & probatur.
- 211 Declarationes Sacrae Congregationis non authentice nullam fidem faciunt.
- 212 Afferuntur novem objectiones Cardinalis de Luc. contra exemptionem Equitum S. Stephani.
- 213 Resolvuntur praedictae objectiones, & num. seqq.
- 214 Equites S. Stephani de jure exempti sunt a jurisdictione Laica.
- 215 Et pariter vigore Privilegiorum.
- 216 Particula, Etiam, dicitur ampliativa.
- 217 Equites Maltenenses exempti sunt a jurisdictione Ordinariorum ad praescriptum Sacri Concilii Tridentini.
- 218 De majoritate jurisdictionis Ecclesiasticae, & Laicalis remissive.
- 219 Pontifex non subtrahit Laicum a jurisdictione Principis saecularis, ut subdat alterius Principis jurisdictioni Saeculari Ecclesiasticae.
- 220 Pontifex in concessione Privilegiorum facta Militiae Sancti Stephani noluit inferre praedictum alii Militiis.
- 221 Clausula, sine praedictis, nihil operatur, ubi emergit incompatibilitas.
- 222 Exemptio competit Personis Ecclesiasticis, licet non Religiosis.
- 224 Militiae Hispaniarum non afferuntur exemptae a jurisdictione Ordinariorum.
- 225 Dispensatio Pontificia tollit omnem defectum.
- 226 Sine approbatione Apostolica Religio non consistit.
- 227 Milites Sancti Stephani vovent omnipotenti Deo Charitatem, Castitatem Conjugalem, & obedientiam.
- 228 Non observantes eorum Statuta non peccant mortaliter, secus in votis data materia capaci.
- 229 Qualitas Religiosi Militaris exprimens est in Confessione in materia lesae pudicitiae, attento voto illam servandi.
- 230 Votum debet aliquid operari.
- 231 Immunitas Ecclesiastica provenit a jure divino.
- 232 Observantia, etsi longissime contraria Immunitati Ecclesiasticae, non officit.
- 233 Exemptio competit Militibus S. Stephani, ubi maxime non est observantia in contrarium.
- 234 In Statu Ecclesiastico adest observantia exemptionis pro Militibus S. Stephani.
- 235 Nomine Clericorum veniunt Milites S. Stephani uti Personae Ecclesiasticae, & Clericalibus gaudent privilegiis, etiam secundum de Luc.
- 236 Declarationes Sacrae Congregationis inducunt observantiam.
- 237 Sacra Congregatio habet jurisdictionem in causis Militarium Religionum.
- 238 De Luca in causa Militum S. Stephani scripsit more Advocati in discurs. 92. de jurisdictione.
- 239 Magnus Dux cognoscit causas omnes Militum Sancti Stephani, non ut Princeps Saecularis, sed ut magnus Magister Ordinis.
- 240 In concernentibus dictam Militiam Magnus Dux reputatur Praelatus Ecclesiasticus, & Delegatus S. Pontificis.
- 241 Et uti talis Pontifici maximo subjicitur.
- 242 D. Torre, & Caponus sequuntur opinionem de Luc. in dicto discurs. 92. asserendo attendendam esse observantiam circa exemptionem Militum S. Stephani.
- 243 Caponus scripsit in eademmet causa, in qua de Luca more advocati.
- 244 D. Torre Lucensem in Legali scientia, omnique re litteraria nemini secundum favore Patriae, cujus amor dulcis est, scripsisse dicendum est.
Necnon Caponi intimi ejus Amici, qui dicitur alter ego, in cujus erudito Museo versabatur, dum praedictorum futurae successionis Opus aureum effingeret, ut ipse retulit.
- 245 Bibliotheca Caponi fuit in pretio Ducatonorum 18000.
- 246 Delbene non sincerè allegatus a Capono.
- 247 In statu Mantuano adest Consuetudo favorabilis exemptionibus Militum S. Stephani.
- 248 Afferuntur Modernum Decretum Excellentissimi Consilii Serenissimi Domini Nostri Ducis favore dictorum Equitum.
- 249 In dubio pro Ecclesiastica jurisdictione, & Reo pronuntiandum est.
- 250 Ecclesia, & Reus sunt favorabiles.

Ad majorem Dei gloriam.

Equites Illustrissimæ Religionis Militaris S. Stephani esse verè Personas Ecclesiasticas quicquid sit, an exstant Religiosi simpliciter, aut secundùm quid, ut ferè omnes concludunt, & infra videbimus, & gaudere Privilegio Canonis, & Fori, necnon omnium eorum bonorum exemptione, prout cæteri Ecclesiastici, citrà ullam dubitationem requisitus respondebam, nixus fundamentis rationum, ac autoritatum infra scriptis habitis ex aliorum monumentis, quæ omnia originaliter visa afferam, colligabo, ac in fasciculum reducam; † Et hinc non opus hoc meum vilius, quia ex aliis coadunetur juxta Lypsonianam sententiam ibi: † *Nec Arancorum sanè textus idèo melior, quod ex se fila gignant*; † Nec noster vilior, quod ex aliis libamus, ut Apes, quod noluit pariter dicere Gonzalez. *ad regul. 8. Cancell. in præfat. sub n. 6. David. Meuius in dedicat. de Arrest. §. in hoc, Fagnan. in 3. decretal. c. sanè n. 24. usque ad n. 44. de Regularibus* † docet, Religionem ordinatam esse, vel ad opera vitæ contemplativæ, de quibus Carthusienses, &c. vel ad opera vitæ activæ, seu mixtæ, de quibus, alia consistunt in prædicatione, & Doctrina, ut apud Prædicatores, Carmelitas, &c. & alia in Militia, ut apud Equites Calatrenses S. Jacobi, S. Mariæ Theutonicorum & his similes.

5 Item † majorem illam existere Religionem, quæ habet opera activa, per rationem, quam assert Text. in 6 cap. licet de Regul. ibi; † *Quoniam sicut majus bonum minori bono præponitur, ita communis utilitas speciali utilitati præfertur*; quod pariter confirmat ipse Author in 7 dict. cap. licet num. 17. † Sed Militaris Religio ordinatur ad majus bonum, nempe ad Charitatem majorem 8 aliarum Religionum. † Quis enim habere potest majorem Charitatem, quam qui ponit vitam suam pro 9 amicis suis? Jo: 15. † Ergo Militaris Ordo institutus pro conservatione fidei, & defensione Catholicorum cum effusione proprii Sanguinis contra Turcas, & Hæreticos major centeri cæteris debet, unde Glos. ad illud Hebr. 10 12. ait, † *Perfectior in hac vita dilectio nulla est ea, ad quam Sancti Martyres pervenerunt, qui contra peccatum usque ad sanguinem certarunt: Certare enim usque ad sanguinem competit interdum Religionibus, quæ ad Militiam ordinantur secundùm Div. Thom. ibi citatum.* † Hinc activum opus Militiæ, quod est ordinatum ad publicam utilitatem, videtur esse nobilius; quia ut dicitur, melius est bonum gentis, quam unius hominis; 12 † Nam opus Militiæ in Religione ordinatum non ad mundanum commodum, sed ad defensionem Divini cultus, & publicæ salutis, subsidium Terræ Sanctæ, personarum miserabilium, & Patriæ, inter opera activa est nobilius; Unde de Juda legitur 1. Machab. 3. *Præliabatur prælium Israel cum lætitia, & dilatavit Gloriam Populo suo; Item: pugnabimus pro animabus, & legibus nostris. Sic cæteri SS. & Justii, ut habetur in cap. Noli 23. qu. 1.*

13 *Cap. fortitudo 23. quest. 3. ubi, † Ordo Militaris non tantùm summæ Charitatis, sed & justitiæ plenus est.* † Hinc jure meritò perorando in Concilio Lateranensi coram Leon. X. Jo: Baptista Gargii Sennensis miles exclamavit: *O salutifera, & præ omnibus expetenda Christi Militia, in qua certa, & pretiosissima sunt Trophæa, quibus tot Martyres, ac Beati Patres Cælesti imperio gloriantur, ac perpetua pace quiescunt! Habetur in Concil. tom. 3. fol. 629. quæ collegit Petrus Crabbe.*

Hujusmodi autem existere Ordinem Militarem Sacræ Religionis S. Stephani, habetur in sequentibus Pontificiis Constitutionibus.

15 Pius IV. in suo Brevi impresso in principio Statutorum hujus Militiæ, quod incipit; *Eximie, ibi, † Cùm itaque tu ad Dei laudem, & gloriam, ac fidei Catholicæ defensionem, Marisque Mediterranei ab infidelibus custodiam, & tuitionem, &c.*

Idem in Bulla pariter ibi impressa, quæ incipit, *His que, prædicta verba præcisa repetit, & infra subjungit.* 16 † *Cùm idem Cosmus Omnipotentem Deum honorare, proximo prodesse, & vitam beatam promereri desiderans, Militiam S. Stephani in Majestatis Divinæ Gloriam, & honorem exererit, † ut ejus Milites Charitatem expressè profitentes, † Honorem Dei rebus universis præponant, † pro fide Catholica pugnet, † justitiam colant, † Pauperibus subveniant, † captivos ab infidelibus vinculis recuperent, 20 † & finaliter sese ultroneos cuicumque periculo pro Christianæ Religionis defensione, & augmento non solum facultates, sed & propriam vitam exponant.*

Idem in alia Bulla ibi impressa, quæ incipit, *Altitudo,* 24 ubi concedit Indulgentias dictis Militibus, † ut animo

serventiori Catholicæ Ecclesiæ, & fidelium defensionem contra infideles suscipiant.

Xistus V. in Brevi impresso in dictis Statutis, quod incipit, *Præclara, ibi, Nos ipsius Militiæ, quæ a clar. mem. Cosmo Medice Magno Etruriæ Duce Progenitore tuo † ad Maris Mediterranei incurssibus infidelium infestati custodiam, & defensionem instituta fuit, incrementum, paternis exoptantibus affectibus, ac attendentes, quod illius Milites, † tamquam indefessi Jesu Christi Athletæ pro fide 26 Catholica, † etiam vitæ, & salutis incolumitati non parcentes, † dicta Militiæ trirēibus per maria undique discurrunt, ac publicæ quieti invigilantes, † piratarum, 29 sive Maritimarum latrunculorum insidiis fraudibus occurrere, † ac Christi fidelium tum bona, tum corpora, & animas ab illis tutari, atque defendere non cessant.*

Idem Xistus in ejus Constitutione ibi impressa, quæ incipit, *Circumspecta, ibi, Nos animadvertentes nostris potissimum temporibus † hujusmodi Milites pro Dei, & Christiani nominis gloria, ac fidei Catholicæ defensione, non solum sæpius in diversis expeditionibus contra infideles fortiter, & magna cum laude dimicasse, sed eorum Trirēmes, & Maritimas copias ad Maris Mediterranei, † & 32 Ora Maritimæ totius ferè Italiæ tuitionem, † & ad coercendas Turcarum, & aliorum Piratarum incurssiones magnum jugiter adjumentum asserre, ipsamque Militiam nunc maxime sub felici regimine, & gubernio dilecti filii Nobilis Viri Ferdinandi Magni Etruriæ sibi subjectæ Duci, ac Moderni Magni Magistri in dies magis florere, † & 34 plurimum Militum, qui regularem illius habitum susceperunt, † nobilitate, opibus, & virtute præstantium, quasi 35 egregio, ac numerofo fœtu multiplicato auctam esse, & quotidie augeri, ac propterea, tam ipsum Ferdinandum Magnum Ducem armis, opibus, potentia, virtute inclitarum Civitatum, & Populorum ejus ditiori subjectionum amplitudine, ac Militum copiis inter Christianæ Reipublicæ Principes, valde insignem, præcipua verò erga Nos, & Sedem Apostolicam reverentia, & devotione, summoque Catholice fidei tuenda, & propaganda zelo accensum, † quam 36 etiam eosdem Milites, qui in tam egregio, & laudabili exercitio non solum ingentes sumptus assidue faciunt, † 37 sed sanguinem ipsum, & vitam, cùm se offert occasio, prompte, & libenter profundunt, &c.*

Paulus V. in constitutione ibi impressa, quæ incipit, *Dum generosa Militum Militia Sancti Stephani Papa, & Martyris, sub felici Religiosissimi Principis Ferdinandi Magni Etruriæ sibi subjectæ Ducis, & dictæ Militiæ Magistri auspicio, gubernio, & directione plurimum progredientis † 38 gesta, laudabileque, & gloriosas contra nefarios Turcarum ausus reportatas victorias animo perpendimus, dignum, quin potius debitum arbitramur, ut † eosdem Milites, ut- 39 pote Domini nostri Jesu Christi Athletas accerrimos peculiari beneficentiæ nostræ largitate prosequamur, eorumque commodis, & congruè sustentationi opportunè consulamus; ut ipsi exinde ad majora ab ipsorum Turcarum copiis trophæa reportanda alacriores reddantur, & promptiores, &c.*

Et infra ibi: † *hujusmodi Milites pro Dei, & Christiani nominis gloria, & fidei Catholicæ defensione non solum sæpius in diversis expeditionibus contra Infideles fortiter, & magna cum laude dimicasse, † sed eorum Trirēmes, & 41 Maritimas copias ad Maris Mediterranei, & Oræ Maritimæ totius ferè Italiæ tuitionem, & ad coercendas Turcarum, & aliorum Piratarum incurssiones magnum jugiter adjumentum asserre, &c.* Et infra ibi: *Cùm autem, sicut nobis innotescit, dicta Militia sub felicibus ipsius Ferdinandi Magni Ducis auspiciis † fortium, & strenuorum Militum, Trirēumque, & aliorum navigiorum bellicis, & 42 nauticis apparatibus optimè instructorum numero copioso aucta, † ipsique illius Milites Piratarum Infidelium oras, 43 Tyrrenique Maris passim infestantium excursionibus, & depredationibus armata classe obsistentes, † non solum Italiam 44 ipsam pluries ab incurssionibus hujusmodi damnis, & incommodis magno ejus bono egregia animi fortitudine tutari sint, † sed etiam in ipsorummet infidelium dominia, & 45 regiones magnis ausis summo cum vitæ, fortunarumque discrimine irrupentes graves ei clades † Oppidorum expugnationes, & diruptiones intulerunt, † ac partis, non semel de illis insignibus victoriis eorumdem audaciam represerint, vires frægerint, impios conatus contuderint, † ac perinde sese magna sui gloria, & nominis Christiani commendatione formidabiles eis reddiderint. Hisce, & aliis rebus præclare gestis de † ipsa Italia, atque adeo tota Republica Christiana optimè meriti, † & apud etiam exteras nationes inclitæ magnanimitatis, reique Militaris peritig famam adepti sint, ipsaque Militia, tum dicti Ferdinandi Magni Ducis, qui majorum suorum vestigiis insilens in hoc ejus eminentiori animi studio, & cura incumbit præstanti virtute, & potentia, tum etiam propriorum Militum fortitudine eximia, † clarior, & illustrior in dies evadat, & 50 quem-*

quemadmodum bucusque Republicæ Christianæ adversus Infidelium incurfiones magno propugnaculo fuit, ita etiam de cætero in expeditionibus contra eosdem Infideles pro Fidei Catholicæ defensione pari, vel majori adjumento esse possit, &c.

33 Card. Seraph. in una Pisana Hospitalis ibi impressa ait in fine: Sicut est realis, & perpetua ejus causa † cum fuerit eo tempore in recompensam laborum, & sanguinis effusionem, quos Milites tulerunt, & postea † maximum, & admirabile incrementum fuisse, totius penè Orbis fama testatur.

Hæc de Instituto, & Religiosis operibus hujus Sacræ Militiæ approbatis, & laudatis a prædictis Summis Pontificibus, & aliis, Barbof. in sum. Apost. dec. collect. 311. num. 4. Tambur. de jur. Abbat. tom. 2. disp. 24. quest. 5. num. 85.

Nunc sequitur sententia illorum; qui dictam Sacram Militiam, Religionem, & ejus Milites Religiosos verè, vel saltem secundum quid existimant, & appellant, concludendo hinc esse propriè Ecclesiasticas Personas, Ecclesiasticorumque Privilegiis omnibus gaudere.

55 Cosmus Secundus Magnus Dux Etruriæ, & simul Magnus Magister hujus Sacræ Militiæ in suis litteris Privilegiorum dictæ Militiæ concessorum ibi impressis, pluries eam appellat † Sacram Religionem S. Stephani, quam ad Christianam Rempubicam tuendam, propagandamve fundavit.

In toto libro Statutorum sexcenties appellatur Sacra Religio Militiæ Sancti Stephani.

56 Fagnan. in 2. part. primi decretal. cap. a nobis numer. 35. de bigam. scribit: † Equites Ordinis Militaris potiri privilegiis Personarum Ecclesiasticarum, licet Matrimonium contrahant ex dispensatione Papæ † cum status conjugalibus, nec incompatibilis sit cum Clericali, immò nec cum Sacro Ordine Subdiaconatus in vim Apostolicæ dispensationis, sequitur Sancius disp. 49. num. 11. in medio.

58 Navar. lib. p. tit. 39. de his, quæ vi, metusque causa fiunt conf. 5. ubi: Tum quia † non est verum, quod alias Religiones militares, in quibus per dispensationem, vel formam profitendi contrahi potest matrimonium, non sint verè Religiones, ut nos efficaciter probavimus decem argumentis nervosissimis in tractat. de redd. Eccles. quest. p. monit. 55. per totum, & quest. 3. 27. 28. & 29. quem prædictis in locis fortè non vidit

59 Card. de Luca alias † ipsum non taxasset in suo discurs. 92. num. 20. de jurisd. licet eum carpit, quod tumultuaria studio; † ut ejus solita, & notorissima Navarii modestia, immò Sanctimonia fatetur in conf. 23. de regular.

61 lib. 3.) † per quæ nostra scripta liberatus fuit Eques S. Jacobi a morte, quæ ei imminere ob contrariam opinionem Soti, † quæ certè nova, & scandalosa fuit in Hispania. Idque denuò refert in conf. 13. num. 5. de regular. lib. 3. ubi † idem etiam praticari in Lusitania,

63 cum dictæ militiæ sint verè Religiones approbatæ a Sede Apostolica, non implicante, quod hujusmodi Religiosi Matrimonium contrahant, quia per dispensationem Pontificis id fieri potest, † secundum communem sententiam,

64 de qua ibi n. 2. & infra 121. Nam † sicut omnes Religiosi emittunt votum Paupertatis, non tamen omnes parimodo eam servare obligantur, quippè † Franciscani, & Capucini servant in communi & in particulari, & † cæteri non Mendicantes servant tantum in particulari, non autem in communi, & hoc quidem ex Papæ dispensatione.

66 Idem Navar. lib. 3. conf. 23. de regular. late probat, & bene more suo † Equites prædictos S. Stephani esse verè Religiosos coactus veritatis amore id sustinere † etiam contra Amicum, sicut testatur ibi in fine.

70 Diana resolut. mor. p. 3. tractat. 1. resolut. 61. ait, † dictos milites gaudere privilegio Fori, † quia connumerantur inter Personas Ecclesiasticas, † & profitentur Religionem approbatam a Summo Pontifice, † necnon etiam eorum Novitios gaudere exemptione Gabellarum.

74 Idem loc. citat. resolut. 86. vers. sed ego; Confirmat † Equites hujusmodi gaudere privilegio Fori. Et in fine ejusdem resolut. firmat † gaudere etiam exemptione Gabellarum ubique cum sint verè Religiosi, ut patet ex Bullis Pontificijs, & † eorum privilegium sit absolutum, & † eo gaudere debeant in omnibus mundi partibus, sicut cæteri Equites. Et licet Diana loquatur in locis prædictis de militibus S. Jacobi Calatravæ, &c. minimè miretur Letor, quia, ut infra aperte probabimus, dictorum militum privilegia competunt, pariter militibus S. Stephani, quorum militia erecta, & instituta est ad instar militarium Hispaniarum.

78 Idem part. 4. tractat. p. resolut. 36. tenet † dictos milites esse verè Religiosos, & † etiam eorum Novitios

79 gaudere privilegio fori, & exemptione Gabellarum; Nec non statuit in specie † ita dicendum esse de Militibus S. Stephani, ut ibi in fine d. resolut. versic. nota etiam.

82 Idem part. 1. tract. 2. resolut. 50. ubi Equites Sancti Jacobi, &c. † esse verè Religiosos, & non esse collectandos, † sed immunes existere a Gabellis, quia dato, & non concessio, quod non sint verè Religiosi, † sunt tamen Personæ Ecclesiasticæ, & largo modo Religiosi, & ita obtinuisse, ait † Panormi ab illo sapientissimo Senatu, qui dictos Equites etiam adhuc Novitios a solutione Gabellarum eximit.

86 Idem part. 5. tract. 1. resolut. 17. ampliat † ad Novitios Equites, qui pariter gaudent privilegio Fori, ea ratione, quia sicut † Novitii altarum Religionum Regularium gaudent privilegio Fori ante emissam professionem, sic etiam novitii harum Religionum Militarium; Nam † valet argumentum de statu Regularium ad statum Religiosorum Militarium, & † ita declarasse Sacram Congregationem, subjungendo, quod si † adesset in contrarium consuetudo, hæc non esset attendenda, ex quo feriret immunitatem Ecclesiasticam a Sacris Canonibus, & Bulla Cœnæ singulis annis reprobata.

91 Idem part. 6. tract. 8. resolut. 6. inquit: Suppono ex his, quæ alibi sæpius firmavi dictos † Equites, vel esse verè Religiosos, vel † saltem esse Personas Ecclesiasticas, & † ideò gaudere privilegio Fori; Hoc supposito, quod negari non potest, idem assero de † eorum uxoribus, & Viduis; & in fine dict. resolut. pariter sustinet † gaudere exemptione Gabellarum.

95 Emanuel. Roderic. quest. regular. tom. 1. quest. 2. art. 6. versic. de aliis, &c. ait duplicem adesse opinionem, unam Jurisperitorum affirmantium Equites hujusmodi esse verè Religiosos, & alteram Theologorum dicentium esse Religiosos secundum quid; at ipse Roderic. tenet † esse Religiosos Militares ibi versic. in hac, &c. ubi usque ad finem id probat. Nam Religio cum additamento Militaris utique compatitur cum Uxoribus ex Pontificis indulgentia, Sperell. dec. 2. n. 93. ubi hoc, & altero modo, de quo ibi n. 92. explicat illud D. Thomæ dicentis esse hujusmodi Milites Religiosos, secundum quid, & sub num. 120. infra.

97 Idem ubi supra quest. 13. art. 2. versic. nec is in fine, dicit dictos Milites † verè Religiosos existere, & ut † tales gaudere privilegio Canonis, ibi versicul. ex qua Bulla.

99 Joannes Sancius in select. disp. 49. num. 13. ubi, & † verè Religiosos esse Equites Sancti Stephani, & alios similes probabiliter tenet, licet † Equites Divi Stephani loco paupertatis, emittunt Votum Charitatis vigore Bullæ Pii IV.

101 Bonacin. de excommunicat. tom. 1. disput. 4. punct. 3. num. 9. & in Bulla Cœnæ tom. 3. disput. 2. quest. 1. sect. 3. punct. 6. numer. 9. postquam dixit ex sententia Garziæ, † Equites Divi Jacobi, &c. esse Personas saltem Ecclesiasticas, & † gaudere privilegio Canonis, † & Fori subjungit; Idem † valet in Equitibus Sancti Stephani, & similibus, qui privilegio sunt exempti, † & tria vota emittunt, contra quos, † nec valet consuetudo, uti contra libertatem Ecclesiasticam se referens ad ea, quæ dixit in Bulla Cœnæ disput. 1. quest. 16. punct. 3. num. 8. ubi firmat: † utentes hujusmodi consuetudine incurrere excommunicationem cap. noverit. de sent. excomm.

103 Pelizar. in manual. regular. tract. 1. capitul. 3. sect. 1. numer. 29. ait, ex eo autem, quod Milites talium Ordinum † nempe Sancti Stephani, Sancti Mauriti, & similibus, de quibus supra, sunt propriè Religiosi, quoad statum, † sequitur illos esse Personas simpliciter Ecclesiasticas, & ut † tales gaudere privilegijs Canonis, & Fori, quam ejus sententiam testatur ibi num. 28. tenuisse priùs.

105 Suar. tom. 4. de Relig. tr. 9. l. 1. cap. 4. num. 26. ibi, Igitur absolute asserendum censemus † hos Milites quoad statum esse propriè Religiosos.

107 Mastrius in Theol. moral. disput. 14. sub num. 4. ibi: ex quo etiam deducitur eos, qui in ordinibus Militariibus ab Ecclesia approbatis Castitatem non absolutam, sed limitatam, seu conjugalem profitentur, † licet Ecclesiasticæ Personæ censeantur, non † tamen esse propriè Religiosos ex Divo Thoma, qui explicatur supra remissivè sub num. 96. & infra sub num. 196.

109 Bordon. de privileg. Cleric. cap. 1. quest. 9. numer. 26. ibi † Religiosi Militares sunt Personæ Ecclesiasticæ: deputantur enim publica auctoritate Ecclesiastica ad servientium Deo, † impugnando Infideles in defensionem Fidei Catholicæ, † & idem dicendum est de eorum Novitiis.

111 Idem

Idem

118 Idem ibi: *cap. 4. qu. 6. nu. 20.* postquam dixit, † Monacos, & Religiosos gaudere omnibus privilegiis Clericorum, nempè Canonis, & Fori in Civilibus, & Criminalibus, necnon a Gabellis, cum eorum bona sint sub Patrimonio Christi, cui se cum bonis dedicarunt; subjungit: † dicta procedunt etiam de Militaribus professis, ut docent omnes; † sunt enim verè Religiosi, † & Personæ Ecclesiasticæ ex communissima opinione, cui nullus contradicere debet, negando esse Personas Ecclesiasticas, † quod etiam procedit in eorum Novitiis.

Idem ibi *cap. 16. quest. 13. num. 27.* ubi quærit an hætenus dicta de Clericis locum habeant in Religiosis Professis, tam Claustralibus, quàm Militaribus, & respondet affirmativè; nam privilegium Fori Civilis commune est omnibus Personis Ecclesiasticis. Sed hujusmodi Personæ, nempè Milites veniunt, non tam sub nomine Personarum Ecclesiasticarum, quàm † sub nomine Clericorum maximè in favorabilibus; ergo dicta de Clericis applicanda sunt his Religiosis, & Militaribus S. Stephani ibi *num. 30. & seqq.*

Thomas Delbene *de Immunit. Eccles. part. 1. cap. 1. dubit. 21. sess. 1. num. 1. & 2.* ibi: † Equites Sancti Stephani, & similes sunt immunes a Gabellis, Tributis, † & Principum secularium Jurisdictione, quo ad Forum judiciale, quia † hi omnes inter personas Ecclesiasticas, † ut Gabellarum Fori, & Canonis privilegio gaudeant, reputantur; ut apud Doctores innumeros, quos ibi citat, videri potest. Et in sententia etiam negantium dictos Equites esse verè Religiosos, † esse tamen exemptos, quoad bona eorum propria, si sunt professi, refert ibi *num. 6. & probat num. 7. & seq.* itaut † contrarium videatur nimis licentiosè dictum; confirmatque suam opinionem ibi *sub num. 15. uni, † qui gaudet privilegio Canonis, gaudet etiam privilegio Fori: † quia primum est positivus Juris. † Secundum est Juris Divini, & sic fortius hoc competit Personæ, quàm illud. Et quod † ubique Terrarum debeant esse immunes absque ulla loci restrictione ibi num. 16. Sperell. *decis. 2. num. 49. de Equitibus Sancti Jacobi dicit † nefas esse afferere, ipsos non esse Religiosos, qui tales † vocantur a Sede Apostolica in Bullis, quod idem est, ac si vocarentur in aliquo Textu, vel Canone, non implicando, quòd arma tractent, quia id faciunt pro fide, exemplo Machabæorum. Et idem replicat ibi sub num. 59. ubi ex sententia Pontii, asserit se adèd existimare prædictos Equites esse verè, & substantialiter Religiosos, ut † oppositum judicet nimis licentiosè dictum, nec dicat gravius, cum pleno ore † Literæ Pontificiæ eos appellent Religiosos. Et num. 97. ait gaudere privilegio Fori de jure communi, cum sint Religiosi, pro ut cæteri regulares, tam in Civilibus, quàm in Criminalibus, & hanc opinionem esse in pravi receptam. Immo quod licèt non essent verè Religiosi, sed secundùm quid, vel simpliciter personæ Ecclesiasticæ, adhuc gauderent Fori privilegio, pro ut tenent omnes, & etiam contrarii negantes eos propriè Religiosos non existere num. 98. & quod tales appellati sint a Clemente V. ibi num. 99. & probat num. 100. & seqq.**

Quæ omnia supra observata inquit procedere etiam in Equitibus Divi Stephani, Lazari, & similibus; Nam, † hi sunt Personæ Ecclesiasticæ, † emittunt vota, † & gaudent privilegio Fori; ibi Sperell. *num. 120.* qui licèt habeat contradicentes, firmat tamen hujusmodi Equites esse saltem Personas Ecclesiasticas, ac gaudere privilegio Fori, † nec contrarium determinasse Rotam, immò † Sacram Congregationem id pluries decrevisse, ut in una Assisien. Dec. 1627. & altera 28. Feb. 1640. respectu Equitum Christi, & in Mantuana 25. Septembris 1627. respectu Equitum Sancti Stephani.

Idem Sperell. ibi *num. 124.* asserit, & mordicus defendit prædictos Equites, sive sint Religiosi, sive Personæ Ecclesiasticæ † collectari non posse, sed a Gabellis, & collectis esse immunes juxta communissimam regulam: † Quinon subicitur, & collectatur.

Barbos. *de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 12. n. 45.* tenet † Militares Religiosos Sancti Stephani, & similibus gaudere Fori privilegio, ubi post infinitos DD. refert per extensum † idem Decretum Sacræ Congregationis in una Mantuana supra allatum a Sperell. & *num. 48.* firmat † dictos Equites esse verè Religiosos, licèt juxta alios secundùm quid, quod ex cujusque ordinis regulis facilè dignosci potest. Idem ibi *alleg. 13. num. 14.* dicit † hos Equites exemptos esse a Daciis, Gabellis, Vectigalibus, Tributis, & Oneribus, tam realibus, quàm personalibus, † quoad omnia eorum bona, licèt aliqui limitent solum quoad bona Commendæ.

Novar. *tract. de elect. variat. Fori sess. 2. quest. 69. n. Tom. VI.*

18. ibi: sic etiam de Militibus Sancti Stephani, & similibus; quia, & illi pariter sub nomine Ecclesiasticorum comprehenduntur, immò, & veniunt † appellatione Clericorum taliter † ut sint exempti, & Fori privilegio gaudeant, uti aliæ Personæ Ecclesiasticæ: Et *num. 22.* prosequitur. Et hinc sicuti Clerici, & aliæ personæ Ecclesiasticæ non tenentur solvere collectas, & Gabellas: sic pariter † hujusmodi Milites, neque Gabellis, & collectis gravari possunt, immò neque contributionibus, ut refert decisum, & *num. 28.* repetit dictos Milites esse Personas Ecclesiasticas, immò & † esse verè Religiosos tenet cum aliis ibi *sub n. 31. ver. nam non, & n. 32.* ubi quod ideò a sæculari jurisdictione sint omninò exempti.

Franciscus Amostazo *de causis piis lib. 8. c. 2. num. 38. & 50.* defendit prædictos Equites esse personas Ecclesiasticas viventes sub certis Regulis a S. Pontifice præscriptis ad defendendam fidem Catholicam.

Thomas Carleval. *de jud. tom. 1. lib. 1. tit. 1. disp. 2. quest. 6. sect. 3. num. 416. in fine,* affirmant hujusmodi † Equites esse propriè Religiosos; nam vovent, & servant, quod necessarium est, ut sint Religiosi Militares, & hæc sententia ei videtur verissima, & sic statuit esse Religiosos *n. 422.* Ecclesiasticas Personas *n. 423.* & Regulares immediatè subjectos Sedi Apostolicæ *n. 424.*

Idem ibi *num. 48.* dicit gaudere privilegio Canonis, & Fori in Criminalibus, & etiam in Civilibus, quando agitur de bonis Commendarum, aut juribus earum; & *n. 423. 425.* esse subjectos Ecclesiasticæ jurisdictioni, † ita ut obstinationi, & inflexibili pertinaciæ tribui possit de hac veritate dubitare, aut eam in controversiam deducere, ibi *num. 428.*

Caball. *resol. crim. 225. num. 15.* ibi: semper tenui † Milites Sacræ Religionis Divi Stephani non habere alium Judicem in criminalibus, quàm dictæ Religionis Concilium, vel a Magno Magistro deputatos, † nec tali privilegio posse renunciare, quod idem prosequitur *n. 23. & seq.* & hic Author carpitur a de Luca *in cit. disc. 92. de jurisd.* uti d. Militiæ stipendiarius, sed non justè.

Ansaldo. *de jurisdict. part. 2. tit. 4. cap. 2. num. 8. & cap. 6. num. 25. & tit. 11. cap. 5. num. 147.* defendit † Milites Sancti Stephani exemptos a Jurisdictione Laicali, & etiam Ecclesiasticæ, necnon eorum bona, vigore Bullæ Pii IV. *Altitudo;* sed tantum subjectos esse eorum Magno Magistro.

Petrus Jordan. *Ursin. de success. feudal. part. 1. qu. 9. art. 4. num. 6.* ubi quærit, an Milites Sancti Jacobi, &c. succedere possint in feuda. Et postquam dixit multorum opinionem esse, quod sint Religiosi, & verè, ac propriè Personæ Ecclesiasticæ, ideòque prohibiti a successione Feudorum, † ipse resolvit eos posse succedere, ibi *vers. in hac re,* non obstante, quòd Religiosi, vel quodammodo Religiosi sint, ea ratione, quia armorum Militiam profitentur, quibus Dominum Feudi possunt pugnando defendere. Quam conclusionem ampliat etiam ad alios hujusmodi Milites. Et idem repetit *in fin. ibi vers. 2.* respondetur, nempè, quod licèt detur esse verè, & simpliciter Religiosos, Feudorum esse capaces.

Antonel. *de regim. Eccl. Episc. lib. 4. c. 1. n. 17.* quod nomine Monachorum gaudentium privilegio Canonis, & Fori intelliguntur omnes Regulares, & *n. 8.* eodem: Equites qui emittunt tria vota, quales sunt etiam Equites S. Jacobi, qui licèt verè, & strictè loquendo Religiosi non sint; sunt tamen Personæ Ecclesiasticæ servantes tria vota suo modo. Gonzalez. *ad regul. 8. Cancell. glos. 3. n. 55.* assert duo dicta Mendosii; nempè quòd Religiosi Militares non dicuntur propriè Beneficiati, eò quòd sunt in continuo armorum exercitio, & ideò debere esse ultrà alios privilegiatos; Cui ipse Gonzalez. ibi *sub n. 65. & n. 667.* respondet quòd licèt non sint propriè Religiosi, nec eorum Beneficia Regularia, sunt tamen sæcularia, & cadunt sub reservatione, et si militant pro Fide Catholica: pari modo Clerici sæculares dicuntur Milites Cœlestes, & pro Fide Catholica Militantes. Ergo cum non æqualiter indicantur.

Spada *conf. 140. n. 16. lib. 3.* sequitur sententiam Navarri probans Equites S. Stephani esse verè Religiosos.

Pet. Quesada Pillo *contr. forens. cap. 50. sub num. 82.* ibi: Equites Ordinum Militarium, ut Personæ Ecclesiasticæ, &c. dixi, Equites Militarium Ordinum, † ut Personas Ecclesiasticas ab iis officiis jacere exclusos, & meritò, cum sint Personæ Ecclesiasticæ, & sic immunes a jurisdictione regia, ut in primo meo Tomo disertationum *c. 22. n. 83. & seqq.* defensavi, pluresque Doctores cumulavi.

Didac. Ant. Frances de Urrutigoiti *de compet. Jur. inter Cur. qu. 75. n. 4.* ubi, † Equites Sancti Jacobi, &c. esse verè Religiosos, & *n. 8.* ex sententia Ramirez † esse temeritatem arbitrari contrarium post confirmationes Apostolicas;

- sed five etiam large, & extensivè sint Personæ Ecclesiasticæ, quomodocunque considerentur † gaudent Fori, & Canonis privilegio, pro ut etiam eorum Novitii ibi num. 29. & seq.
- Idem num. 33. & 34. eosdem eximit a Jurisdictione Ordinarii, ubi refert, & explicat dispositionem Concilii Trid. † nec per hoc eos subijcit Judici sæculari, quamvis ab hujus Jurisdictione nullum verbum habeatur in dicto Concilio, sed eorum Magno Magistro, contra extraneam interpretationem Card. de Luca de qua infra videbimus.
- Hyacint. Donat. Laynens. in *prax. Regul. to. 4. tr. 18. qu. 12.* ubi: Equites Commendatores, licet sint verè Religiosi, non tenentur ad recitandum Divinum Officium sub mortali.
- Jacob. Pignatell. *to. 6. consult. 72. num. 5.* censet † hujusmodi Milites connumerandos esse inter Personas Ecclesiasticas, si & quatenus professionem expressam emiserint, & ita sæpius Sacram Congregationem declarasse testatur.
- Idem ibi *consult. 73. num. 1.* quærit † an hujusmodi Milites sint capaces pensionum Ecclesiasticarum, & affirmativè respondet, quia inquit, licet non sint Clerici; sunt tamen Personæ Ecclesiasticæ, ut in proxima consultatione probavimus, ubi Decretum Sacræ Congregationis Concilii sub die 10. Decembris 1600. statuens Milites Regulares Militiæ S. Jacobi, & alios hujusmodi non emittentes omnia tria Vota substantialia, videlicet Paupertatis, Castitatis, & Obedientiæ esse capaces beneficiorum Sæcularium, sive simplicium, sive curatorum, ac etiam pensionum.
- Idem *tom. 1. consult. 229. n. 7.* ibi: † Equites admissi ad Religionem Militarem fruuntur pensionibus absque ulla distinctione ante, vel post professionem.
- Idem *tom. 2. consult. 61.* ibi † Equites Portugalliæ connumerantur inter Personas Ecclesiasticas, & sic gaudent privilegio Fori, & Immunitatis, quemadmodum aliæ Militiæ non obstante, quod in habitu Laici videantur, & bigamiam etiam contraxerint ex Decretis Sacræ Congregationis Immunitatis ibi relatis.
- Idem *to. 1. consult. 254.* quærit, an † Sacerdotes Professi Ordinum Militarium Portugalliæ possent consequi, seu retinere beneficia sæcularia cum cura, & sine cura, necnon Canonicatus sine dispensatione Apostolica, & negativè respondet ex S. Congregatione Concilii, quia sunt verè Religiosi, & idè incapaces beneficiorum prædictorum.
- Idem *tom. 9. consult. 13. n. 4.* ait, hinc etiam est, quod in omnibus favorabilibus, sicuti & cæteris Equites Ordinum Militarium veniunt nomine Religiosorum.
- Fermosin. *de for. compet. c. 2. q. 16. per tot.* Prædictos Milites esse Personas Ecclesiasticas, & idè a tributis immunes esse, nec a Principibus posse collectari tenet cum aliis ibi n. 7.
- Flav. Cherubin. in *compend. Bullar. tom. 3. ad Bull. 41. Pauli V. schol. 2. num. 2.* ait veros Religiosos esse, verius puto ex his, quæ scribit de similibus Militibus Roderic. &c. *Et tom. 1. ad Bull. 5. Alex. II. schol. 2.* ait veriore esse hanc supradictam opinionem altera D. Thomæ stantibus Constitutionibus Apostolicis, cum hi Religiosi promittant Paupertatem, Castitatemque Conjugalem ordinatam ad eundem Statum Militarem, ac Obedientiam Magno Magistro.
- Joseph. de Januar. *de casib. reserv. resol. 59. n. 18.* sic habet; † Religiosi Milites S. Stephani, & alii similes erecti autoritate Papæ gaudent Privilegio Fori, etiam † extra loca Commendarum, cum privilegium sit personale, seu personæ, non loci, eodemque gaudent eorum Novitii, † Uxores, & Viduæ honestè viventes, necnon exemptione gabellarum.
- Card. de Luca *de Jurepatronatus discurs. 20.* in sua illa famosa Pisana Commendæ, seu de Grifonibus appellat Militiam S. Stephani † Religionem Militarem, & num. 2. ait: † Commendas Religiosorum Militiarum regulari eodem modo, quo beneficia Ecclesiastica, & n. 16. ibi ipsa Religio, &c.
- Idem *de credit. & debit. discurs. 118. n. 8.* ibi: Ordo † Militaris S. Stephani saltem ratione observantiæ, & communis opinionis in statu Ecclesiastico reputatur verè Ecclesiasticus; de cujus Authoris sibimetipsi contradictione, & sententia plura infra videbimus.
- Rota coram Pamphil. *decis. 404. num. 1.* ubi Milites S. Jacobi, & similes largo modo sunt Personæ Ecclesiasticæ; sed ibi Additionat. D. Card. Abitius † absolute fatetur esse Personas Ecclesiasticas, † & gaudere privilegio Fori, aliisque exemptionibus post plures Doctores, quos citat ibi num. 7.
- Rota coram Bich. *decis. 288. n. 46.* ibi: † Equites Ordinis de Calatrava, &c. sunt Personæ Ecclesiasticæ, † ac uti tales gaudent privilegio Fori.
- Sacra Congregatio Immunitatis in una Mantuana die 6. Octob. 1626. iniunxit Episcopo, † ut juxta præscriptum Sacrorum Canonum tueatur Immunitatem Equitis Mundini Ordinis S. Stephani a collectis, & impositionibus Laicalibus.
- Eadem S. Congr. in eadem Mantuana die 22. Nov. 1626. dedit literas Episcopo, ut omninò curet restitutionem soluti dicto Equiti cum expressione, quod indebitè fuit solutum, uti ab exempto, qui non poterat gravari pro suis bonis, & hujusmodi declarationem interat in actis Curie Episc.
- Eadem S. Congregatio sub die 2. Septembris 1656. in causa sæpius proposita censuit Equites S. Stephani quoad bona Patrimonialia gaudere exemptione ab oneribus Laicalibus; cujus declarationis literæ extensæ, unà cum prædictis Decretis habentur apud Pignatell. *tom. 1. consult. 441.* & Sperell. Delbene & Barbol. *sup. cit.*
- Eadem S. Congr. in una Mantuana die 27. Novem. 1626. & altera Mantuana 19. Aprilis 1627. declaravit Equites S. Stephani gaudere immunitate a collectis, & aliis oneribus.
- Eadem S. Congr. in una Urbeveta 24. Januarii 1646. declaravit Equites S. Stephani exemptos esse a quibuscunque impositionibus. Quæ declarationes unà cum aliis circa ceteros Equites Militares, & omnes quidem favorabiles habentur extensæ apud Pignatell. *to. 6. consult. 72. num. 11.* & 12.
- Carleval. *cit. disp. 2. qu. 6. sect. 3. num. 438. in fin.* testatur † observatum fuisse Mantuæ privilegium Fori in Persona D. Flamini Paleologi Equitis Divi Jacobi de anno 1564. Aliud † simile Mantuæ observatum ex Decreto Sacr. Congreg. die 25. Septembris 1617. habetur ex Barbol. *Apost. decis. collect. 303. n. 4.* ubi quod Camerales, & complices carcerationis hujusmodi Equitis absolventur a censuris. Ergo Eques Ecclesiasticus; non enim incurrerentur censuræ ob carcerationem alicujus Laici, patet tamen ad oculum. Quod autem Militia S. Stephani † reguletur ad similitudinem Militiarum Divi Jacobi Calatravæ, Alcantaræ, immò omnium aliarum ritè institutarum expressè patet in Bullis erectionis ipsius Militiæ. In prima liquidem Pii IV. impressa in libris Statutorum ipsius Militiæ, quæ incipit: *Eximia*, sic habetur: *cum itaque, &c. cupias unam Militiam sub certo approbato ordine per te eligendo cum convenienti Dote per te ex tuis propriis assignanda pro uno Magistro, ac certo numero Militum ad instar aliarum Militiarum in Regno Hispaniarum, vel alias ritè institutarum in dominio tuo erigere, & instituere, &c.* Et infra ibi: *per Nos, & Sedem Apostolicam postmodum approbandis (scilicet Statutis, &c.) confirmandis ad instar aliarum Militiarum in dictis Regnis Hispaniarum, vel alias ritè institutarum; ut est † Militaris, cujus instituto ferè vivunt Equites Divi Stephani, & tesseram omninò similem ferunt, ait Barbol. decis. quest. collect. 312. num. 5.* immò ad instar Ordinis Hierosolymitani Militiam Sancti Stephani instituisse Pium IV. voluit Tamburin. *de jur. Abbat. num. 2. disp. 34. q. 5. num. 85.*
- Idem Pius IV. in Constitut. quæ incipit: *His, quæ*, impressa pariter in dictis Statutis sic habet: *dudum liquidem, &c. unam Militiam sub certo approbato ordine per eum eligendo, &c. ad aliarum in Hispaniis, vel alibi ritè institutarum Militiarum instar in ejus dominio erigere, &c.* & infra: *cum stabilimentis per nos approbandis ad aliarum Militiarum prædictarum instar erigere, &c.* & infra: *ac eundem Cosmum † in Magnum Magistrum ejusdem Militiæ cum honoribus, oneribus, prærogativis, & facultatibus, quibus alii aliarum Militiarum autoritate Apostolica confirmatarum Magistri inter suos Milites quomodolibet utuntur, fruuntur, & gaudent similiter, perpetuè constituimus, & deputamus, &c.*
- Nam particula illa, *Ad instar*, demonstrat veram, propriam imitationem, ac omnimodam equiparationem, Palma sen. *conf. 84. num. 30.* Militiæ S. Stephani cum Militiis Hispaniarum, itaut quæcunque privilegia concessa sunt dictis Militiis Hispaniarum cum eadem extensione, & limitatione concessa censeantur Militiæ S. Stephani ad aliarum prædictarum Militiarum instar erecta, & instituta; idèoque † quicquid determinetur de illis, determinari pariter debeat de ista, ut ostendit Bonac. *de legib. disput. 1. q. 3. punct. 7. §. 1. num. 20.* & expressè, quod † Equitibus S. Stephani concessa sint privilegia, & gratiæ aliarum Militiarum a Pio V. (voluit dicere IV.) in Constitutione, quæ incipit: *His, quæ* affirmat Card. Lauria in *Epit. Canon. verb. Equites S. Stephani in princip.*
- Nec deficiunt Pontifices (quos supra allegare debebam,) qui

qui Militiam, & Milites S. Stephani Religionem, & Religiosos appellent. † Pius enim IV. in citata Bulla; *Altitudino*; ibi: *insuper quod nullus, &c. & ab ipsa Religione rebellionem, &c. & paulò post ibi: quodque Religionis, & Militiæ hujusmodi bona, &c. & in altera citata Bulla His, quæ, ibi: at eosdem Milites, & Religiosos ab illis nullatenus revivere posse.*

Xistus V. in ejus Constitutione, quæ incipit, *Circumspecta*, disponit, quòd licet Clericis, & Ecclesiasticis Personis de jure prohibiti sint actus bellici, nimirum Militares, nihilominus vult † ipsos Equites gaudere posse pensionibus, & idem pariter dicit, & approbat Paulus V. in ejus Bulla, quæ incipit; *Circumspecta*, impressa in lib. *Statut. fol. 62.* ex quibus clarè infertur prædictos Pontifices habuisse nostros Equites uti Ecclesiasticas Personas Clericis, & Ecclesiasticis personis comparando, aliàs superflua fuisset prædicta dispositio; necnon † liberatio a quibusvis decimis impositis, seu imponendis per Romanos Pontifices, apertè monstrat eos habitos fuisse Ecclesiasticos, cum hæc, nonnisi Ecclesiasticis Personis pro rebus Ecclesiasticis imponantur, de qua liberatione patet in præmissis Bullis Pii IV. Xisti, & Pauli V. & ex Barbof. in *sum. Apost. dec. collect. 311. n. 3. in fin.* immò ex aliis multis, quæ habentur in supracitatis Bullis, mens Pontificum elicitur censuisse dictos Equites Religiosos, Regulares, & Ecclesiasticos, ut ibi: *unam Militiam sub Regula S. Benedicti, Item ibi: ac habitu Regulari donandum, & ad Regularem Ordinis hujusmodi professionem: item ibi: super pena transgressoribus Regule, super modo Militiæ ad professionem recipiendi, illorum habitu, Ecclesiæ, & cultu Divino, Hospitalitate, &c. & ibi: per Milites Fratres, & alias ejusdem Militiæ Personas: item ibi: singulos ipsius Militiæ Milites, Priorem, cæterosque Ministros Ecclesiæ dicti Conventus, & ibi: ac Priori Ecclesiæ dicti Conventus pro tempore existenti, ut quoties sibi placuerit Missam, & alia Divina Officia in prædicta, aliisque dictæ Militiæ Ecclesiis in habitu Pontificali cum Mithra, & Baculo Pastoralis celebrare; aliisque pluribus in locis.*

At multa contra superius firmata objici solent ab adversariis, ad quorum aliqua, sive ratione, sive auctoritate meo videri fortè validiora juxta vires respondere congruum duco.

Et primò, objicitur, non posse Pontificem in præjudicium Jurisdictionis Principum Sæcularium eximere tot eorum subditos, & illis privilegium Fori, & Immunitatis bonorum concedere.

Respondeo, (applicando objectionem præsentibus temporum conditionibus in hoc Statu Mantuano, ubi vertitur controversia, quod & similiter infra peragam) nullum posse considerari præjudicium factum Serenissimo Nostro Duci Domino Clementissimo, † attento ipsius, & anteriorum Ducum consensu, qui habetur in admissione Equitum Sancti Stephani, & † observatione hæcuscque eorum privilegiorum, ut videtur practicum præteritis temporibus ex casibus relatis supra a Doctoribus, & decisis a Sacra Congregatione Immunitatis prædictis Equitibus in hoc eodem Statu; itaut observantia totalis, & plena introducta dicatur, & taliter assistere, ut omninò nefas esset ipsi contraire, ut ipse censet pater de Luca de *jurisd. discurs. 92.* cui observantiæ omninò concludit esse deferendum, ut infra fusius videbimus. Hæc de præjudicio; de potestate autem Pontificis. Respondeo cum Carleval. de *judiciis lib. 1. tom. 1. disp. 2. quest. 6. sect. 3. num. 427.* & post Dianam, & Januar. de *casib. reserv. resolut. 59. numer. 17. in fin.* † posse Pontificem eximere quemcumque Laicum a jurisdictione Sæculari (quod ausus non fuit negare de Luca in *dict. discurs. 92. num. 4.* id transiens sub silentio; & veritati relinquens) cum idem Laico addatur aliqua qualitas, seu causa Ordinis, vel Religionis, ex qua immediatè provenit exemptio, prout videmus in Clericis conjugatis, in novitiis, & aliis absque ulla injuria Principum, quam nec pariter infert Laicus ipse se eximens; † nam quilibet potest mutare jurisdictionem, & cursum vitæ, subjiendo se Ecclesiæ; quia † cursum, & via vitæ humanæ non est propter jurisdictionem, sed jurisdictione propter ipsam constituta est. Ultraquamquod potestas clavium, quæ residet apud Pontificem, id operatur.

Secundò, objicitur, privilegia Equitum S. Stephani restricta esse ad loca, in quibus ad instantiam eorum Principum prædictorum Equitum militia erecta fuit, & non alibi.

Respondeo cum eodem Carleval. *ubi supra num. 436.* quod dicti Equites † debent frui eorum privilegiis in omni loco, & Regno Principum Catholicorum; nam cum dicta privilegia illis sint indulta, ob id quòd sint Religiosi Militares, quæ qualitas pertinet ad statum Per-

sonæ, succedit doctrina Bartoli, quòd pænæ, beneficium, & privilegium, quæ respiciunt statum Personæ; sequuntur Personam, sicut lepra leprosum; non enim coarctantur loco, sed ubique locorum eidem adhærent, præsertim quia cum privilegia se extendant ad ea omnia loca, ad quæ se extendit potestas concedentis, & privilegia dictorum Equitum sint indulta a Pontifice, ad omnes Catholicas provincias extendi debent, in quibus decreta Summorum Pontificum in causa Religionis vigent, & servantur. Et hoc etiam censet de bene de *Immunit. part. 1. c. 1. dubit. 11. sect. 1. num. 16. de quo supra num. 133. & alii supra citati num. 75. 83. 95. 133. & 171.*

Tertiò, objicitur, Equites D. Stephani gaudere quidem exemptione personali, non autem reali.

Respondeo cum eodem Carleval. *loc. cit. num. 427.* quod non Domo Dominus, sed Domino Domus honestanda est, & non possessiones Viros, sed Viri possessiones nanciscuntur, & † universam res hominibus accedunt, non rebus homines per *l. justissime 43. in princip. ff. de edilit. edic. Rosca disq. jur. cap. 82. num. 4. vol. 1.* & quidem decreta Sacra Congregationis supra relata, ultra plures Doctores satis probant, num prædicti Equites gaudeant tantum exemptione personali, non autem reali; & ideò ulterius non insisto.

Quartò, objicitur ex Carleval. *ubi supra nu. 450.* non gaudere prædictos Equites Fori privilegio in Civilibus, quorum Forus est necessarius, quem declinare non possunt civiliter conventi apud Judicis sæculares.

Respondeo, non procedere allegatam Carleval. opinionem, quam reprobant tot supracitati Doctores, qui statuunt prædictos Equites Fori privilegio etiam in Civilibus frui, & quidem recta ratione, quam nec ipse Carleval. declinare potest, qui admittendo hujusmodi Milites esse Personas Ecclesiasticas, utique, ad instar aliorum Ecclesiasticorum conveniri debent, & sic etiam in Civilibus coram propriis Judicibus, aliàs sequeretur absurdum, quòd essent personæ Ecclesiasticæ, & non essent respectivè ad Forum Criminalem, & Civilem, sicque eorum privilegia existerent mutilata, jusque commune, quod hoc etiam statuit in Personis Ecclesiasticis, claudicaret, quod non est dicendum; immò hanc nostram opinionem † esse in praxi receptam, neque contradici a negantibus dictos Milites esse verè Religiosos, testatur Sperell. *de decif. 2. num. 97.* Verum quod ait Carleval. circa Civilem Forum procedit in Regnis Hispaniarum vigore Brevis Pontificii, & concordatorum inter Regem, & Equites, non autem extra, ubi cessante concordia, sive privilegio attendi debet jus commune, ut clari juris est, & defendit Sperell. *loc. cit.* Tantò magis, quod † Bulla in Cœna Domini excommunicat indistinctè eos, qui Ecclesiasticas Personas ad Læica Tribunalia trahunt, tam in Criminalibus, quàm in Civilibus, ut notum est; Neque † consuetudo, si qua adesset contraria, relevaret; quia illamet impeditur quot annis a publicatione prædictæ Bullæ, necnon † destruitur a Decreto irritanti apposito in Bulla erectionis prædictæ Militiæ, Sperell. *dicta dec. 2. n. 128. & seqq.*

Quintò, objicitur, omninò deferendum esse auctoritati Cardin. de Luca, qui sustinet † standum esse observantiæ circa exemptionem horum Militum, quæ observantia in hoc statu minimè probatur.

Respondeo magnificere auctoritatem de Luca; at in hac ejus opinione non multi, ut infra videbimus; verum hæc admissa nostris favet etiam Militibus; quia hujusmodi observantiam prædictis Equitibus in hac maximè Mantuana ditione assistere supra monstravi, *num. 194.* verum etiam dato, sed non concesso, quòd non adesset, in contrarium certè non extat, † ejus probationis onus incumbit alleganti, Sperell. *loc. cit. num. 116.* & ubi daretur aliquando observatum fuisse contrarium, id pariter non officeret, quia prædicti † Equites non possunt prorogare jurisdictionem, & consentire in non suum Judicem; cum non de suo, sed de totius Ordinis, ac ejus superioris præjudicio tractetur, Sperell. *ibi n. 117.* Cherubin. *supracitatus to. 2. ad Bullam 104. Xisti V. schol. 1. & ad Bullam 6. Gregorii XIII. schol. 2.* ultraquamquod, ubi aliquis casus allegaretur in contrarium, responderet Carleval. *dict. q. 6. num. 443.* † hirundinem unam ver non facere, cum unum exemplum multis vincatur exemplis.

Sextò, objicitur, nostros Equites æquiparari Clericis conjugatis, qui in Civilibus non eximuntur a Potestate Læica. Respondeo † non bene procedere æquiparationem; quia in nostris Militibus major militat ratio exemptionis, respectu Votorum, quæ emittunt, & Religionis approbatæ a Sede Apostolica, quam profitentur: ultraquam-

209 quod etiam Clerici conjugati, & in Civilibus, & in Criminalibus gaudent exemptione ex pluribus Decretis Sacrae Congregationis Immunitatis a Sperell. *diff. decif. 2. num. 125. vers. ceterum*, & a Pignatelli. *tom. 1. consult. 488.*

Septimo, objicitur, Sacram Congregationem declarasse sub die 28. Septembris 1666. Equites S. Stephani non gaudere, his praecisus verbis; refert Pignatelli. *tom. 1. consult. 441. in fin.*

210 Respondeo et dubiam in hoc mihi esse dictam declarationem, itaut de ea prudenter dubitari possit; Nam contra quem, quo in loco, pro quavis causa lata sit, non legitur, contra stilum Pignatelli. qui ceteras omnes declarationes, tam in citata consultatione, quam in altera *consult. 72. tom. 6. per extensum retulit*, indicando personam, locum, & causam; Tanto magis cum sit contraria de directo ceteris memoratis declarationibus Sacrae Congregationis omnibus favorabilibus Militiae S. Stephani; quae suspicio maximè augetur, ex eo quod cum ipse Pignatelli. ceteras omnes declarationes Sacrae Congregationis extensas in dicta ejus *consult. 441. tom. 1. repetierit in ejus consult. 72. num. 6. illam tamen in contrarium deductam, in hac altera ejus consult. 72. Vir prudens inferere neglexit, itaut justè dici possit contra allegatam in contrarium declarationem habere locum Constitutionem Urban. VIII. die 11. Augusti 1636.*

211 statuentis, et quod hujusmodi similes declarationes fidem nullam faciant, refert Dian. *part. 5. tr. 12. resolut. 52.*

Ultimo, objicitur loco omnium nobis ob stare summam auctoritatem Cardin. de Luca in *discurs. 92. de jurisdictione*, & foro competenti, qui pluribus objectionibus impetit Equites S. Stephani, eorumque exemptionem argumentorum vi enervare, eliminari, & totaliter proferbere contendit.

212 Prima objectio talis est. Equites S. Stephani et non sunt exempti ex causa privilegii, quia Bulla Pii IV. quae eos eximit ab omni jurisdictione Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum Ordinariorum, subjungendo illos Magno Duci, uti Magno Magistro Religionis, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, eosdem non subtrahit a jurisdictione Principum Secularium, de quibus in dicta Bulla nulla fit mentio *diff. discurs. 92. num. 2. vers. quatenus.*

Secunda, Equites S. Stephani non dicuntur exempti ex causa praedicta privilegii a jurisdictione Principis secularis; quia consuetudo Pontificis est non subtrahere subditos alicui Principi, & eos subdicere alterius Principis jurisdictioni; ex qua consuetudine rectè in hoc nostro casu Pontificis voluntas dignoscitur, ibi *n. 4. & 5.*

Tertia, nec pariter praedicti Equites censentur exempti a jurisdictione Seculari, ex praedicta causa privilegii, attenda clausula, sine alicujus praedicti, apposta in dicta Bulla, cujus clausulae virtus est, servandi quodcumque alterius jus, vel praedictum.

Quarta, Equites S. Stephani, nec dispositione juris communis sunt exempti a jurisdictione Seculari, quia Authores, & decisiones negant dictos Equites esse verè, & propriè Religiosos, & licet admittant esse Ecclesiasticas Personas, id procedit, quia loquuntur de Militibus Hispaniarum, a quibus nostri Milites valdè differunt, ut ex sequentibus apparet.

Quinta, Equites S. Jacobi, &c. Hispaniarum gaudent exemptione Fori Laicalis; quia id disponitur in Bullis Pontificum recensitis, ibi *num. 11. de Equitibus* autem Divi Stephani, nihil de hoc in eorum Bullis habetur; ergo, &c.

Sexta, Equites Hispaniarum faciunt professionem post annum probationis, & servant Concilium Tridentinum circa aetatem profitendi, at secus Milites Divi Stephani, ibi *num. 12.*

Septima, Militiae Hispaniarum in sua primæva Institutione habebant proprium Generalem, aliosque Prælatos per electionem sibi constitutos de eorum ordine, licet nunc ex dispensatione Pontificis habeant perpetuò pro Magno Magistro Regem Hispaniarum pro tempore existentem; quod secus est in Militia S. Stephani, quæ in ipso erectionis initio nata subdita Magni Ducis Etruriae, illi pariter statim fuit subdita ad instar Militiarum aurei Velleris in Hispania, & S. Spiritus in Gallia.

Octava, in Militiis Hispaniarum fit solemnis professio cum formali emissionem votorum obligantium, nedum ad peccatum, sed etiam ad sacrilegium, licet votum continentiae, quod antea emittebant, nunc commutatum habeant in castitatem conjugalem ex dispensatione Pauli III. ab anno 1540. de qua Barbof. in *Apostol. dec. collect. 306. n. 5. at Secus in Militia S. Stephani*, in qua non emittuntur dicta formalia vota, sed solum quaedam promissio-

nes super Statutorum observantia non obligantes ad peccatum, ut expressè habetur in dicta Bulla Pii IV.

Nona, & ultima in Militiis Hispaniarum, in quibus tot circumstantiae concurrunt, & differentiae a Militia S. Stephani, attenditur observantia circa exemptionem Fori secularis; Ergo multò magis attendenda venit in militia S. Stephani longè differente, minusque privilegiata aliarum Militiarum.

Quæ objecta cujus ponderis sint videbit Lector, certè Cardinalis sapientissimi auctoritas præponderat: rationes non itidem, quibus sic audeo respondere, &

Ad primam sciteo ipso, quod quis efficitur Clericus, consequitur omnia privilegia, et quæ competunt Clericis, inter quæ, quod eximatur a jurisdictione Laica, & subjiciatur Ecclesiasticae, quod si aliàs, separaretur qualitas a subiecto, & accidens a substantia, ut ratiocinatur Pignatelli. *tom. 2. consult. 61. num. 2. ita pariter eo ipso quod quis est actu Miles S. Stephani, gaudet privilegio omnibus dictæ Militiae, quæ cum erecta sit auctoritate Apostolica, & ejus Professores Ecclesiastici dicantur, ut supra visum est, ne contradicit ipse de Luca licet largè, & improprie tales appellet in *diff. suo disc. 92. num. 17. hinc est, et quod statim, ac quis profitetur dictam Militiam, subtrahantur a seculari jurisdictione, &**

Ecclesiasticae subjiciatur propter qualitatem illam Religiosæ Militiae, quæ ei superadditur, ut differui cum Carleval. *aliis supra num. 195. absque eo quod necesse sit eos eximere; quod quidem nec adsolet id facere Pontifex, ut ipse affirmat de Luca ibi num. 4. ex quo esset superfluum, cum id efficiat natura ipsiusmet actus; ad quod demonstrandum eo magis probat exemptio dictorum Equitum facta ab omni jurisdictione ordinaria Episcoporum, cui perneceffe est affirmare, antequam eximerentur, fuisse uti Ecclesiasticos subiectos, aliàs frustranea evasisset hujusmodi exemptio, ut pariter considerat Sperell. *decif. 2. sub num. 109. vers. illatio vero, Spad. conf. 127. nu. 3. lib. 1. immò damnosa, ut ad rem arguit Fermosin. de judic. & for. compet. p. 1. c. 2. qu. 24. n. 9. Ad instar Regularium, qui ex privilegiis habent, ne subjiciantur jurisdictioni Ordinariorum, de qua essent, ni eximerentur. Fermosin. ibi p. 2. cap. 1. de for. compet. q. 3. num. 20. ergo ne dici possit, quod subiecti sint Laicæ jurisdictioni, a qua non eximuntur; non equidem, cum eximantur a jure. Immo ausim dicere, quod etiam et Milites S. Stephani vigore etiam privilegii exempti sint a Laica jurisdictione. Nam in Constit. Xisti V. quæ incipit, *Circumspecta*, impressa apud statuta Militiae fol. 52. ubi Pontifex refert exemptiones ipsi Militiae concessas, subjungendo: *etiam a jurisdictione Ordinariorum; & hujusmodi pariter cum dicta particula, etiam a jurisdictione Ordinariorum*, loquitur Paulus V. in *Constit. Dum generosa*, ubi supra impressa, per quam et particulam, *Etiam*, quæ dicitur ampliativa, Spad. *conf. 168. num. 15. lib. 1. arguitur dictos Equites statim, ac Militiam suscipere, a jurisdictione Laicali exemptos extitisse, non autem ab illa Ordinariorum, a qua ideò necesse fuit eximere, ampliando eorum exemptionem etiam a jurisdictione Ecclesiastica, eosdem totaliter subjungendo eorum Magno Magistro. Nemo neget Milites Hierosolimitanos, uti verè Religiosos exemptos esse a jurisdictione Laicali, & tamen et cum hi prætenderent se etiam exemptos ab illa Ordinariorum, non obtinuerunt nisi ad terminos Sacri Concilii Tridentini, ut refert Galet. in *Marg. verb. Miles, & Nicol. in fosc. verb. Hierosolimitani. De et majoritate jurisdictionum non disputo*, de quibus Franciscus a Victoria in *Arbor. magno Jurisd. Ecclesie relict. 1. sect. 4. numer. 2. & seqq. & sect. 6. numer. 1. & relect. 2. sect. 1. num. 4. hoc tamen scio, quod Ecclesiastica prævenit Laicam contra ejus subditos in causis mixtis; Laica autem nunquam Ecclesiasticam in quibusvis causis contra Ecclesiasticos, Bordon. de privileg. Cler. cap. 18. numer. 25. Ecquis igitur dicit Milites Sancti Stephani exemptos ab Ecclesiastica, Laicali subiectos esse jurisdictioni? de Luca in tenebris lu-****

cet.

Ad secundam transeat, immò concedatur, ut supra dixi allegata Pontificis consuetudo, quia in hoc jus operatur, ut pariter supra tetigi; Libertas namque humana concedit, ut quisque ambulet in via, quam sibi elegit; hinc est quod læpius lamentatur: positus est mihi laqueus in via, qua ambulabam, ubi eidem impeditur vivendi sub quo Principe magis arridet. Non tollit, nec tollere præsumitur Serenissimus Dux Noster subditum alieno Principi, si quis cum focus, & laribus huc commigraret, & felicissimæ hujus Civitatis incola fieret; ita a pari, nec Pontifex tollit, sed se quisque tollit, dum arctius Religionem se mancipat; immò nec se quisque tollit hujusmodi in casu, sed qualitas, quæ ex susceptione habi-

habitus Religiosi superadditur, suscipientem eo ferme inficio, & invito, Pontifici nihil operanti, uti Dei Vicario, jure Divino statuyente, addicit. Ubi verò insistetur non sibi, sed alii Sæculari Principi Pontifex alienum subditum subicere, pili pariter habenda esset instantia: quia quilibet jus, quod habet, potest in alium transferre. Nonne Pontifex Dominus est omnium Ecclesiasticorum, & tamen aliquos eorum subicit Ordinariis, ut Clericos: alios eximit, ut Regulares, subiciendo eorum Prælati, sicut Malteses eorum Magno Magistro, simul, & Melitæ Principi Sæculari, ita † & Equites Sancti Stephani, quos in ordine ad susceptionem habitus, & professionem Militiæ, propriæ acquirunt jurisdictioni, eorum gubernationem alteri demandat, non ut Sæculari principi, sed ut Prælato Ecclesiastico sub nomine Magni Magistri; ergo non tollit subditum Sæculari Principi, nec dat alteri Sæculari, sed Ecclesiastico hoc quod supra negat de Luca, fatetur in disc. 20. num. 18. de jure patronatus: Magnus, inquit, Dux Etruriæ gerit in Spiritualibus, & Ecclesiasticis Personam Prælati, seu Generalis Religionis, vel Militiæ Ecclesiasticæ auctoritatem sumens a Papa, licet aliàs in suis statibus sit supremus Princeps in temporalibus. En sibi met contraditor.

Ad tertiam ultraquamquod magis favorabilis est objectio, quàm responsio allata a de Luca, ut ibi videre est; dico non ibi in citata per eum Bulla agi de præjudicio alicujus Principis Sæcularis, † sed de præjudicio aliarum Militiarum, quibus nullibi derogare intendit Pontifex per erectionem similitudinariam Militiæ Sancti Stephani, ut aperte legitur in Constitutionibus Pii IV. supracitatis, nempe in prima, quæ incipit, *Eximia*, per hæc eadem verba. Ad instar aliarum Militiarum in Regno Hispaniarum, vel aliàs ritè institutarum, sine tamen alicujus præjudicio; Et hinc est quod ibi in fine subjungitur. Non obstantibus constitutionibus, privilegiis &c. quibusvis, quorumcumque Regnorum Militiis, illarumque administratoribus aliàs concessis, & approbatis. Et in secunda, quæ incipit *His, quæ*, ibi: ad aliarum Militiarum instar sine tamen alicujus præjudicio; Et quod voluntas Pontificis sola fuerit reservandi præjudicia aliarum Militiarum, patet etiam in ejus tertia, quæ incipit *Altitudo*, ubi concedens Indulgentias omnes, quas consequuntur Benefactores Hospitalis Sancti Joannis Hierosolimitani, subjungit, sine illorum præjudicio: hæc quidem clara sunt, nec indigent interpretatione; verum ubi ambigua, ita statuenda forent ad tollendum † absurdum incompatibilitatis, quæ haberetur ex eo: quod totaliter Militia subiceretur Magno Magistro etiam in præjudicium Ordinariorum, & simul subiceretur aliis Principibus ratione cujus evitandæ, ipse etiam de Luca agnovit ibi num. 6. clausulam illam, sine præjudicio, nihil operari. De Luca de luce demit.

Ad quartam satis de hoc supra degustatum esse, & ideo amplius non insisto, cum etiam sine hac qualitate Religionis possit dictis Militibus exemptio competere; quod agnovit etiam de Luca, ibi num. 9. admittendo † Milites Hispaniarum esse Personas Ecclesiasticas, † quibus satis est, ut competat exemptio, & mihi etiam, dum quæ favet dictis Militibus, favet & nostris S. Stephani ob similitudinem inter eos intercedentem, & privilegia ad instar illorum his nostris concessa, ut supra vitum est.

Ad quintam fidem esse penes Authorem, qui ideo loquitur per verbum, supponitur; non enim ibi assert contextum Bullarum allegatarum continentem hanc exemptionem a jurisdictione Laicali; sed etiam hoc dato, id fortè processit, instantibus Regibus uti Magnis Magistris, qui certè Litteras dederunt iudicibus Provinciarum, quas vocant, Regium exequatur, ut prædictis Militibus exemptionem servarent, Barbof. de post. Epis. allegat. 12. num. 45. verum cum † dicti milites fortasse non liberentur a jurisdictione Episcoporum, de qua nihil dicit de Luca, & Barbof. in Apost. dec. collect. 105. 106. & seqq. in quibus agit de Hispaniarum Militiis, & tamen ubi tractat de Militia S. Stephani, S. Lazari, & Malteni, ait has esse exemptas a jurisdictione Ordinariorum, quod certè Scriptor diligens Barbofa non tacuisset, si pariter prædictæ Hispaniarum Militiæ ab Episcoporum jurisdictione fuissent exemptæ: imò Ecclesiasticæ jurisdictioni subiectos existere dixit Carleval. loc. supr. cit. numer. 425. de quo hic supra sub num. 154. in fine, quare opus hic fuit eosdem eximere a potestate Laica, ut Ecclesiastici reputarentur; Sed quidquid sit, cum Militia S. Stephani erecta, & instituta sit ad instar Militiarum Hispaniarum, quidquid de istis determinatur, de altera pariter determinari debet, ut supra probatum est.

Ad Sextam ita Pontificem admisisse, ut promptiores nulla interjecta mora triremes conscenderent ad profligandos Turcas mediterranei Maris infestos Piratas; hic est eorum Novitiatus, & probatio Papa authorizante; quis contra ibit? Autoritas Clavium est. Papa potest omnia; † Effectus Pontificiæ dispensationis est, quæ tollit omne discrimen inter professum, præmissio probationis anno, & illo omisso professum, per ea, quæ tradit Ottobon. dec. 187. num. 11. & 12. Pasqualig. quest. jurisd. 69. num. 65.

Ad Septimam nihil referre, quod ab initio erectionis Hispaniarum Militiæ proprium haberent Magnum Magistrum ab eisdem electum, dum tamen in præsentiarum habent Regem pro tempore existentem a Pontifice Adriano VI. datum 1522. de quibus Barbof. Apost. dec. collect. 12. num. 1. & collect. 306. num. 4. quo pacto habet Militia S. Stephani pro Magno Magistro Magnum Etruriæ Ducem; nam qui poterat alterare electionem Magistrum Hispaniarum Militiarum constituendo eis pro perpetuo Magistro Regem pro tempore existentem loco Magni illius Magistrum, qui ab ipsis Militiis eligebatur, potuit etiam a principio erectionis Militiæ Magistrum eligere, eidem concedendo omnia privilegia Magnis aliarum Militiarum Magistris concessa, ut legitur in Bulla Pii IV. quæ incipit. *His, quæ*, At inconveniens, ait de Luca, quod Princeps alienus in Statibus exerceat jurisdictionem; igitur, & inconveniens hoc caderet in Magno Magistro Militense; sed absit. Aliud simile Authoris agnosco in comparatione illa, quam facit Militiæ S. Stephani cum illa Aurei Velleris, quam certò scimus erectam a quodam Ducibus Burgundionibus absque ulla Sedis Apostolicæ auctoritate, & ideo omnimodè Sæcularem, ut ipse habet, ibi num. 15. in fin. cum † approbatio Apostolica illa sola sit, quæ imprimat Religiosam, sive Ecclesiasticam qualitatem, pro ut ipse Author ibi testatur, & sequitur Pignatell. to. 1. consult. 112. num. 4. & to. 4. consult. 197. num. 3. & Cherubin. ubi supra tom. 1. ad Bullam 1. Alex. 4. sebol. 2. quàm tamen inspectionem negligit examinare, ut effugiat objectiones, in quas impingeret ibi num. 14.

Ad octavam in hoc allucinatam de Lucam, cum legantur expressa vota charitatis, castitatis conjugalis, sive pudicitæ, & obedientiæ facta Omnipotenti Deo in ipsius Militiæ Statutis fol. 94. † quæ quidem vota obligant ad peccatum mortale, ubi transgrediantur, si eorum transgressio ad tale peccatum pertingat, ut legitur in citata Bulla. *Altitudo*, ibi: *Et ob alios casus peccatum hujusmodi ex divinis præceptis, Sacrilique Canonibus generantes*, & in simili Tamburinus de jur. Abbat. tom. 2. disp. 6. quest. 21. num. 5. Sed advertendum est, quod Pontifex ibi liberat Milites a peccato mortali incurrendo propter transgressionem Statutorum, non autem Votorum, de quibus ibi nulla mentio, ideoque mea quidem est Sententia, nec procul a communi Moralium: † Militem pudicitiam labefactantem teneri in confessione exprimere qualitatem ejus Militiæ cum voto servandi pudicitiam professæ. † Votum enim illud debet aliquid operari, & hinc eum a Sacriligio non liberarem cum magis communi Doctorem, de qua Roderic. q. regul. tom. 1. q. 13. art. 2. Sperell. d. dec. 2. num. 55. ubi etiam referuntur contrarii sentientes; sed quod prædicta vota sint tantum promissiones, non abnego, quippe Votum nihil aliud est, quàm promissio facta Deo, & huic Equites nostri promittunt; negotamen prædicta Vota promissiones tantum esse servandi Statuta Militiæ, ut fallitur de Luca, quia horum observantia consequens est ad prædicta Vota, ut legitur post emissionem Votorum in d. fol. 94. ibi: *e vivere secondo la regola, e Statuti di quest' Ordine*, ob quorum Statutorum inobservantiam mensuit Pontificis liberandi Milites a peccato mortali, quatenus tamen in se tale non esset, ut supra dixi, non autem ob transgressionem Votorum; sed quæro a de Luca. Si votum transgrediendo Milites Hispaniarum, Sacriligium committunt, cur non idem Milites S. Stephani ad instar illorum instituti?

Ad nonam, & ultimam non constare, quod servetur observantia circa Forum in Militiis Hispaniarum, cum circa illam varient Doctores, attendentes, ut plurimum exequatur Regium; at hoc etiam non convincit: eadem enim ratio, quæ in Regibus Hispaniarum uti Militiarum Magnis Magistris, procedit pariter in Magno Duce Magistro hujus Militiæ, qui vigore indulti Apostolici ad eorum libitum in subiectas Militias jurisdictionem exercent; verum quidquid sit: observantia hæc Militibus Divi Stephani non resistit, imò assistit, ut supra vitum est; attamen non possum non mirari de Luca, † qui fatetur Immunitatem Ecclesiasticam a Jure Divino, & quidem benè, & Equites prædictos

admittit Ecclesiasticos, licet largè, & improprie, & quidem malè, cum DD. omnes appellent eos proprie Ecclesiasticos; determinet tamen standum esse observantiæ, 232
 † quam certò certius ipse non ignorat Immunitati Ecclesiasticæ licet longissimam officere non posse, ut ibi num. 17. Spad. *conf. 127. num. 22. 23. lib. 1. & sup. ex Dian. & Bonac. dixi num. 76. & seqq.* quare concludit 233
 de Luca n. 19. † exemptionem competere Militibus etiam Sancti Stephani, ubi observantiâ non est in contrarium, vel ubi assilit, † quam adesse in Statu Ecclesiastico fatetur in *discurs. 118. n. 4. & de Credit. & debit.* 234
 ubi: † Milites Sancti Stephani, uti Professores Ecclesiasticæ Militiæ, inquit venire nomine Clericorum, & Clericibus privilegiis gaudere, licet in cit. num. 19. *disc. 92.* parvi pendat hanc exemptionem in Statu Ecclesiastico ex duplicitate gladii, quem gerit Pontifex, & quidem malè, quia recti Principis, & potissimum Sanctissimi non est confundere ejus Ministrorum jurisdictionem, jurgia, & inconvenientia cavendo, sed cuique jus, jurisdictionemque suam conservare; per tradita in *Capitulo perverit 11. qu. 1. Ertl. in theat. superiorit. territor. apparat. 3. fundamento 14. §. verum fol. 69.* ultraquam quod nonne plures alæ practicantur differentiæ in eodem Statu inter Sæculares, & Ecclesiasticos? bene igitur, & circa Equites, absque eo quod suspicetur duplicem jurisdictionem Sæcularem, & Ecclesiasticam concedere, quod non debetur, vel auferre quod competit: Ideoque non est somniandum, quasi dolo agere Pontificem, declarando Ecclesiasticas Personas dictos Milites, ut alienis in Statibus tales habeantur, licet ipse in suis Provinciis, & si tales declaret, tales non habeat ex duplicitate gladii, cum in eos quo Ministro animadvertat nihil referat. At ne intactum aliquid relinquatur de allegatis a de Luca, mox subjungit declarationes Sacræ Congregationis, quæ circumferuntur, emanasse pro Statu Ecclesiastico, vel pro locis, ubi viget observantiâ; ego autem dicerem, ubique processisse de jure, nec loco attentò, nec observantiâ, ut bene videri potest in præmissis declarationibus, & aliis, de quibus Pignatelli 236
leg. cit. Verum † cum declarationes Sacræ Congregationis inducant observantiâ, ut ait de Luca *de credit. & debit. d. disc. 118.* & multæ pro hoc Statu Mantuano hujusmodi declarationes legantur sive de jure, sive vigore observantiæ, omnino censendi sunt Milites Sancti Stephani immunes a collectis, & oneribus Laicalibus, quam exemptionem admittit etiam de Luca, dum extra Statum Ecclesiasticum asserit hujusmodi exemptionem innixam observantiæ Equitibus Sancti Stephani 237
 competere, Sacram Congregationem declarasse, † cui jurisdictionem hujusmodi tribuit Xitus V. in Bulla 74. quæ incipit, *Immensa æterni Dei*, ut videri potest apud Cherubin. ubi supra *tom. 2. §. Congregationem undecimam.*

Ita de Luca, & ego, dispari tamen gressu, ingenuè fateor ausum meum, quid tamen? Quisque abundat in sensu suo. Vera ergo scripsisse profiteor. de Luca † more Advocati causæ opportunitatem in *d. disc. 92.* ipsemet testatur *disc. 118. n. 5. de credit. & debit.* 238

Demum opponitur Magnum Ducem Etruriæ non concedere exemptionem in propriis Statibus prædictis Militibus Sancti Stephani; ergo &c.

Respondeo, quatenus ita sit (quod tamen negatur) id peragere vigore indulti Pontificis, ut videre est in Bullis supra recensitis, nempe Pii IV. quæ incipit, *His que*, ibi: *ac eundem Cosmum, & pro tempore existentem Florentiæ Ducem in Magnum Magistrum ejusdem Militiæ cum honoribus &c. Similiter perpetuò constituimus, & deputamus, illi que prædicta Statuta immutandi, & reformandi, ac alia quæcumque ad ejusdem Militiæ directionem faciendâ, quoties sibi videbitur condendi facultatem concedimus; & in altera, quæ incipit, Altitudo*, ibi: *dicto Cosmo Duci, & Magno Magistro in spiritualibus, & temporalibus Militibus, res, Commendas, Ministros Ecclesiæ dicti Conventus, & alias Personas etiam in Sacris constitutas &c. immediate subijcimus, & supponimus.* Qua attentata facultate mirum non est, si Magnus Dux, uti Magnus Magister Ordinis jure suo utatur, quo quidem cæteri non utuntur Principes, ut notum est, imò nec ipse Pontifex in Statu Ecclesiastico. Quod si ad imitationem Magni Ducis, negarent alii Principes ipsis Militibus exemptionem in Civilibus, negent pariter in Criminalibus, quam 239
 tamen asserunt concedere, dum † Magnus Dux pariter hujusmodi causas cognoscit per se, sive per ejus Consilium, & hoc quidem, uti Magnus Magister Ordinis, vigore dictarum Constitutionum, Sperell. *d. dec. 2. numer. 84. Cherubin. loc. cit. tom. 2. ad Bull. 104. Xisti V. schol. 2.* qui licet aliàs in suis Statibus sit Supremus 240
 Princeps in temporalibus, tamen in concernentibus Mi-

lites S. Stephani reputatur Prælati Ecclesiastici, de Luc. *de jurepat. disc. 20. num. 18.* D. Torre: mox vi-
 sus *de pact. fut. succes. lib. 1. c. 20. num. 21.* & Dele-
 gatus Summi Pontificis, † cui uti Ecclesiæ Capiti sub-
 jicitur, sicut cæteri Militiarum Magistri, qui tales, & 241
 si Reges subjecti sunt, Barb. *dec. Apost. collect. 12. num. 1.* Et præsumitur actum gerere tamquam Magnus Magister, ex notatis per Bartol. & alios relatos a Marthâ *voto 9. num. 33.* Certi namque Juris est, & apud saniores I. C. quasi canonizatum, quod una, eademque Persona diverso Jure censi possit, & sic sub diverso respectu multiplicem repræsentare Personam, atque tunc diversi respectus non considerantur secundum idem, & idem, sed secundum aliud, & aliud, Ertl. in *supradict. Theatr. apparat. 1. §. attamen fol. 23.* Sanc. Alex. VIII. *dec. 103. num. 9.*

Finem feceram scribendi in hac materia, dum mox allegati fuerunt contraxemptionem præsentam ab Equitibus Divi Stephani, D. Thorre *de pact. fut. suc. lib. 1. c. 20. num. 21. & seqq. ac de success. in Primogenit. & major. c. 30. §. 6. n. 121. & §. 7. n. 126.* & Capon. *discept. forens. c. 121. per tot. tom. 2.* quorum scripta, statim lecta, & æqua lance perpensa reperi † in Sententiam 242
 Card. de Luca inclinare, ejusdemque Farinæ existere. Et in † eadem causa scripsisse, nempe Caponum more 243
 Advocati, & Dominum Consiliarium Thorre † post hæc 244
 scripta mihi in amicitia officiosissimè junctam, Patriæ gratia, & Caponi, cujus in studio, quod † octo supra 245
 mille Romanis scutis valuit, ut ipse mihi asseruit, tunc temporis Minervæ palmas metebat, videlicet attendendam esse observantiâ, sive consuetudinem locorum circa eorum exemptionem, allegando inter alios pro hac opinione del Bene, qui totum tenet contrarium, † ut 246
 supra monstravi, licet apud eum alii aliud sentire, & malè concludat. Quare nollem ex hac parum ingenua citatione, quid de aliis apud Caponum allegatis suspicari deberem, in medium proferre, dum tempus non superest ulterius carthas implendi in re tam clara; Idèdque finem impono, cum etiam eorum sequendo sententiam, hæc pariter † favorabilis sit Equitibus Divi Stephani in 247
 hoc Serenissimo Statu Mantuano, ubi ex Decretis supracitatis introducta apparet consuetudo conservandi ipsis Equitibus exemptionem, † quam quatuor ab hinc annis favore D. Co. Borfati Equitis S. Stephani Illustris. & Excellentis. DD. de Consilio intimo S. C. S. pariter approbarunt, ut patet ex Fide subcripta ab ipsius Consilii Secretario infrascripti tenoris.

Il Sig. Co. Odoardo Borfati creato Cavaliere di S. Stefano sotto li 12. Novembre 1687. come per fede dell' Instrumento, rogato Gio: Battista Bambino, esibita al Consiglio, doverà in avvenire godere l'esenzioni Ecclesiastiche ne termini, che la godano li altri Cavalieri di quell' Ordine; con che però dal giorno sudetto in adietro faldi li Dazii, Gabelle, ed altri dritti del Serenissimo Padrone.

Adi 12. Giugno 1688. approvata dal Consiglio.

Zucca

Unum advertendo, † quod in dubio, potius pro jurisdictione Ecclesiastica, dictisque Equitibus (cum Ecclesia, & † Reus sint favorabiles) quam pro Laicali, standum est, del Bene *de Immunit. to. 1. c. 1. dubit. 5. sect. 3. num. 5.* 249
 250

Et ita &c. sub censura &c. Ad Majorem Dei &c. hac die octava Aprilis 1692. respondebat

Gaspar Dec. Aborghi &c.
 I. C. de Colleg.

Atque ex his omnibus S. Congregatio Immunitatis literas dedit Episcopo Mantuano in hæc verba: *Illust. e molto Rever. Monsign. come fratello. Avendo altre volte questa S. Congregazione dell' Immunita Ecclesiastica dichiarato, che i Cavalieri di S. Stefano debbano godere l'esenzione de' pesi laicali rispetto a' loro beni patrimoniali, sarà cura di V. S. il procurare: che in occasione delle contribuzioni, che si pagano costì per le Truppe Alemane siano i medesimi considerati come gli Ecclesiastici, e non in altra forma, e Dio la felicità.*

Di Roma a' 20. di Gennaio del 1693.

Quare hac de re non est amplius dubitandum.

CONSULTATIO LXXIII.

- 1 An Milites regulares sint capaces pensionum Ecclesiasticarum? Et
- 2 An per exercitium jurisdictionis secularis absque tamen sententia sanguinis pensionem amittant?
- 3 Et quid, si sententiam sanguinis cum effectu pronunciarint?
- 4 Quidve si damnatus ad mortem, veniret in potestatem Curie, & morte afficeretur?

1 AD 1. Affirmativè respondendum est; quia, licet non sint Clerici, sunt tamen personæ Ecclesiasticæ, ut in proxima Consultatione probavimus. Et declaravit Sac. Congregatio Concilii die 10. Decembris 1600. *Sacra Congregatio Concilii censuit, milites Regulares militiæ S. Jacobi, & Spathæ, aliosque hujusmodi non emittentes omnia tria vota substantialia, videlicet paupertatis, castitatis, & obedientiæ esse capaces beneficiorum secularium, sive simplicium, sive curatorum, ac etiam pensionum.*

2 Ad 2. Respondetur negativè; quia communis sententia tenet, quod irregularitas non habeat locum, quando effectus non sequatur; nam fundamentum hujus irregularitatis est homicidium; si quidem homicidium, licet justum, infert defectum lenitatis. Si ergo deficit fundamentum, non habet locum irregularitas. Undè neque habet locum irregularitas ex delicto ob homicidium, nisi sequatur effectus. Et ita docent Hostien. in cap. Significasti, de homicid. ubi Bocin. num. 4. Sylvester. v. Homicidium num. 3. quæst. 2. Navar. in manual. cap. 27. num. 11. Sayr. lib. 7. de censur. cap. 16. n. 4. in fin. & n. 5. Henriq. lib. 14. Sum. cap. 12. n. 1. Snar. disp. 47. de censur. sect. 1. n. 6. Villalob. par. 1. sum. tr. 21. diff. 25. n. 2. Coninch. de censur. disput. 18. de irregul. dub. 10. n. 92. Avil. de censur. par. 7. disput. 5. sect. 2. dub. 1. Gasp. Hurtad. de censur. disput. 2. de irregul. diff. 11. num. 38. Machad. to. 1. de perfect. confess. lib. 1. par. 4. tr. 18. dec. 5. num. 1. & communiter Doctores in cap. Sententiam sanguinis, ne Cler. vel Monach. & in cap. Ad audientiam de homicid.

3 Quin etiam si esset Clericus, & non solum dictasset sententiam sanguinis, sed etiam esset verus homicida, non idcirco pensione privaretur; quia Doctores, & jura agentia de hac materia semper loquuntur de beneficiis Ecclesiasticis, non de pensionibus reservatis super proventibus beneficiorum. Certum est autem in materia odiosa, qualis est causa privationis, appellatione beneficiorum non venire pensiones, Crescent. dec. 296. aliàs dec. 14. tit. de re jud. Pegn. dec. 311. n. 39. & seq. Undè neque in constitutione pœnali privante, vel inhabilitante contineri pensionem nomine beneficii, tenent expressè Navar. conf. 12. n. 15. de rescrip. & Gonzal. gloss. 5. §. 5. n. 26. & declaravit S. Congregatio Concilii in sequenti declaratione.

4 Proposito dubio, an homicida voluntarius, ejusque socius possit obtinere, & obtentas retinere pensiones absque dispensatione, non obstante cap. 7. sess. 14. quod de beneficiis tantum loquitur? Die 11. Julii 1577. Sacra Congregatio Concilii omnium sententiis censuit dicto cap. 7. non comprehendit pensiones. Tamen faciendum verbum cum Sanctissimo, & in memoriam revocandum, quod Cancellaria in Bullis dicit: cum retentione quorumcumque beneficiorum aliàs compatibilium, & pensionum. Referentibus die 19. Julii 1577. Cardinalibus Morono, & Alciato, Sanctitas sua non habuit pro bono argumento, quod Cancellaria ita exprimat, id enim fit ad majorem declarationem. Tamen dixit, in materia favorabilis, ut illa privilegii fori, appellatione beneficii venire pensionem, non autem in materia odiosa. Die 8. Augusti 1577. Congregatio generalis, cum hæc essent relata, dixit, servandam esse hanc distinctionem, & ita referendum.

5 Quod præcipuè procedit in hujusmodi Militibus, ut decidit Rota in Tirafonensi pensionis coram Seraphino 11. Decembris 1570. ea ratione, quia milites regulares non comprehenduntur in odiosis.

6 Quo verò ad privilegium fori Sanctissimus, audita relatione Congregationis die 18. Decembris 1576. declaravit, pensionarium censi beneficium ad effectum gaudendi privilegio fori Ecclesiastici, de quo Concilium loquitur; idque duabus rationibus. Primò, quia Cancellaria habet pensionarium pro beneficiato, undè vult exprimi in Bullis pensiones, sicut beneficia. Secundò, quia Pius V. constitutione sua coegit pensionarium ad recitandum Officium, saltè B. Mariæ. Quare postea S. Congregatio consulta, an Clericus primæ tonsuræ, qui in habitu incedit, habetque tamquam Clericus pensionem,

sed non beneficium, nec Ecclesiæ jussu Episcopi deseruit, gaudeat privilegio fori, censuit, gaudere ad instar obtinentium beneficium. Quamvis non desint, qui affirmant in pœna privationis beneficiorum; vel inhabilitatis ad beneficia lata ex ipso jure contineri pensiones, quia dicunt nomine beneficiorum, veniunt etiam pensiones, Gloss. in Clem. 2. v. Quodcumque de vit. & honest. Cler. & in c. Quicumque, §. Heretici v. Beneficium de heret. in 6. Et quod licet privatus, vel inhabilitatus per sententiam hominis quoad beneficia, non censetur inhabilis quoad pensiones, tamen secus in privato, seu facto inhabili a jure, seu per legem pœnalem quoad beneficia, quia hæc pœna continet pensiones, & sententia hominis est stricti juris. Idque tenent Garz. de benef. p. 1. cap. 5. n. 123. cum Rota, Sarnensi, Crescentio, & Parisio, traditque Farin. de heres. q. 191. §. 2. n. 60. & sequitur Castropal. tom. 2. de relig. tr. 13. de benef. disp. 7. pun. 11. §. 3. n. 6. ubi probabiliorum, & stylo Curie receptam asserunt. Alii verò putant tunc contineri pensiones, quando lex pœnalis utitur particula universalis beneficiis quibuscumque, ita Sanch. in decal. lib. 2. cap. 28. n. 36. ubi plures adducit. At nihilominus non est recedendum a citato decreto S. Congregationis cum approbatione Sanctissimi.

Ad 3. Videtur effici irregularis; quia tunc ponitur effectus, atque adeò irregularitas. Verùm existimo, quod neque tunc fiat irregularis, si pro inferenda morte sit necessarius novus processus, & nova sententia. Tunc enim mors non inferitur ex vi prioris sententiæ, quæ se non habet in genere efficientis respectu mortis, sed in genere objecti qualificantis reum, & redditus dignum morte. Idem quoque censeo, si per sententiam damnatus ad mortem contingat, tamquam proscriptus, ab aliquo interfici; quia non potest licitè interfici ab aliquo, tamquam ministro justitiæ, nisi ultra sententiam, qua adjudicatus fuit morti, sequatur etiam sententia proscriptionis, & solum in virtute hujus proscriptionis interfici potest.

CONSULTATIO LXXIV.

An in funere, cui Capitulum Cathedralis interest, possint Regulares suam erigere Crucem?

NEGATIVÈ, sed omnes incedere debent sub Cruce Cathedralis, quæ omnium matrix est, & præ omnibus debet honorari, ut notant Gemin. in cap. Quamvis, §. Quamquam not. 3. de præb. in 6. Felin. in cap. Postulasti, de rescrip. & in cap. meminimus, de accusat. Chassan. in Catal. glor. mundi p. 4. consid. 32. var. Sed intellige, Boer. tr. de auctor. Magn. Consil. num. 15. in fin. Atque ita censuit S. Rituum Congregatio in Andriensi die 12. Novembris, & in Pisarenensi die 22. Martii 1631. & Aretina 1664. Idque competere etiam Ecclesiæ Collegiati censeo; nam est dignior, ac proinde debet præcedere, l. Omnes, C. ut dignit. ordo serv. & tradunt Gloss. §. Aliam instit. de honor. possess. & in l. Quisquis, C. de postul. & in cap. Licet 2. d. 45. Lara de alim. num. 24. & in l. honor. §. gerendorum, ff. de mun. & honor. Dec. in l. Cum quid num. 7. ff. si certum pet. & alii passim, resolvitque eadem Sac. Congregatio die 14. Maii 1644. Sacra, & c. censuit, ac declaravit in funeribus unicam Crucem adhibendam esse illius Ecclesiæ, ad quam cadaver deferretur, nisi Capitulum Cathedralis, vel Collegiata funeri interfuerit; quo casu Crux Capitularis privativè adhibenda est.

An autem, si favore Regularium concurrat immemorabilis consuetudo circa delationem propriæ Crucis, ipsi suffragetur, affirmat, relatis declarationibus ejusdem Sac. Congregationis Passerinus de homin. stat. q. 187. art. 4. num. 185. cum seqq. tom. 2. Non gravabor tamen adducere quædam decreta ejusdem Sacræ Rituum Congregationis, quæ huc spectant, suntque hujusmodi.

An Parochus, & Clerici parochiali Ecclesiæ Matrici adducti sint præferendi Capitulo, & Canonicis Collegiatae.

An Parochus uti Protonotarius, possit uti almutio?

An Parochus Protonotarius Apostolicus possit uti habitu prælatitio in processibus, & functionibus Ecclesiasticis?

An Capitulum quavis non invitatum, interesse possit generalibus processibus?

An Parochus Matricis Ecclesiæ possit ad suum libitum inchoare generales processiones, non expectatis Canonicis Collegiatae, vel potius eligenda sit convenienti hora?

An decreta aliàs per dictam Sac. Congregationem emanata, quod Capitulum Collegiatae in omnibus sit præferendum Archipresbytero Matricis Ecclesiæ, quavis Archipresbyteralis Ecclesiæ sit unica parochialis, & Collegiata anti-

animarum cura penitus careat, & cum capitulum invitatum fuerit ad levanda funera, debeant omnes tam seculares, quam Regulares convenire in Ecclesiam Collegiatam, & sub unica Cruce capituli incedere, debeant servari, etiam in processionibus generalibus, in quibus inceditur, etiam sub Cruce parochiali, & nullum afferri potest præjudicium juribus parochialibus, & Parocho? Et quis debeat facere functiones benedicendi campis, & maledicendi animalia, & a quo debeat præscribi, & intimari hora hujusmodi processionum?

7 An Archipresbyter in propria Parochia assistens tam in Vesperis, & Missis decantatis, quam in Concionibus, uti possit habitu Protothotarii?

8 An dum capitulum fuerit invitatum ad funus, & illud renuat Parochus levare, possit idem capitulum ab hereditibus requisitum illud levare, prævia tamen protestatione Parocho facienda?

9 An Capitulum Collegiatæ, dum non habet jus funerandi, & corpus est sepeliendum in ejus Ecclesia ex electione defuncti, possit erigere Crucem intra limites Parochiæ, cujus jurisdictionis, & territorium spectat ad Archipresbyterum?

10 An Officium faciendum in Ecclesia Archipresbyterali circa funus ad eandem delatum pro sepultura, spectet ad Archipresbyterum, & capitulum, postquam illud associavit ad portam Ecclesiæ, teneatur recedere?

11 An Officium faciendum in Collegiatæ circa funus ad eandem delatum pro sepultura spectet ad Parochum, vel potius ad Dignitatem Collegiatæ?

Sacra Rituum Congregatio ad 1. respondit Anno 1666. mense Augusti, capitulum, & Canonicos Parocho Matricis Ecclesiæ in omnibus esse præferendos.

Ad 2. Non posse.

Ad 3. Non posse uti habitu prælatitio in processionibus, & functionibus Ecclesiasticis.

Ad 4. Non solum posse, sed etiam esse laudandum.

Ad 5. Non posse, sed spectare ad Collegiatam, & indicanda est hora conveniens.

Ad 6. Affirmative. Et functiones benedicendi spectare ad Parochum, & hora debet præscribi, & intimari a prima Dignitate Collegiatæ.

Ad 7. Posse.

Ad 8. Posse, requisito, & expectato Parocho, & renuente venire.

9. Posse.

Ad 10. Spectare ad Archipresbyterum, capitulum verò posse expectare, vel recedere.

Ad 11. Spectare ad Dignitatem uti in propria Ecclesia.

CONSULTATIO LXXV.

Pater instituit suum filium heredem sub hac conditione; dummodò sit absolutus a S. Inquisitione, sitque liber ab ejus carceribus, in quibus detinetur. Cum autem filius in penam, sive penitentiam, tamquam hæreticus reconciliatus, sit damnatus ad carceres perpetuos S. Inquisitionis, quaritur, an sit locus hereditati? Ubi plura de penis, & penitentiis.

PRincipio discutiendum est, an Pœnitentia sit pœna Ecclesiastica. Et quidem Pœna Ecclesiastica in genere est læsio, quæ ponit, & vindicat, quod quisque committit, inflicta a potestate Ecclesiastica, ut colligitur a S. Augustino relato in cap. Penitentia, d. 3. & ideo continet pœnam, quæ pro foro externo, seu corporis infertur, quæ magis propriè, & in specie dicitur pœna. Item continet pœnam, quæ infertur pro foro interno, seu animæ, quæ dicitur propriè Pœnitentia, quæ ut desinit ibidem Augustinus, est dolentis vindicta, puniens in se, quod dolet commississe. Quæ rursus est duplex. Alia enim imponitur pro foro pœnitentia, seu Sacramentali. Alia verò pro foro conscientie, seu quasi pœnitentia juxta tradita a Canonistis ad tit. de penit. & remiss. Abb. in cap. de his n. 3. de accus. Præpos. in cap. Præterea, 2. de spons. Sanch. de matr. lib. 8. disp. 34. n. 29. Menoch. de arb. cas. 539. n. 32. cum ibi allegatis. Differt autem pœna a pœnitentia. Primò, quod pœnitentia imponitur, ut satisfiat Deo, & animæ. Pœna autem, ut satisfiat Reipublicæ. Ideò pœnitentia non excusat a pœna. Ita Abb. in d. cap. de his n. 3. & Menoch. loc. cit. Secundo, pœna infligitur invito, & independenter ab ejus voluntate; pœnitentia autem acceptance indiget, & consensu pœnitentis. Imò regulariter ab ipso delinquente accipit executionem, ut S. Augustin. loco allegato.

2 Potest tamen peccator cogi ad acceptandam pœnitentiam. Et primò in foro Sacramentali etiam per denegationem absolutionis. Quia habet Confessarius potestatem,

non solum absolvendi, sed etiam ligandi, ut Trid. sess. 14. cap. 8. in fin. Ex quo Decreto communis Doctorum sententia asserit, pœnitentem teneri sub mortali peccato acceptare & perficere pœnitentiam a Confessario injunctam rationabilem, nisi velit alium confessarium adire, ut Suar. de penit. disp. 38. sect. 7. num. 4. qui contrariam sententiam temerariam ait, Bellarm. de penit. lib. 4. c. 15. Tolet. lib. 3. cap. 9. num. 3. Et hanc conclusionem de fide definitam ex dicto Tridentini decreto, ait Valquez 3. p. tom. 4. q. 94. ar. 2. dub. 1. n. 5. Unde non admitto, quòd quidam Authores putant, non obstante dicto decreto, non teneri sub peccato mortali pœnitentem pœnitentiam acceptare, sed sufficere, si habeat propositum satisfaciendi Deo hic, vel in Purgatorio. Quod asserit Novar. in man. cap. 26. n. 20. & alii recentiores apud Dianam resol. 52. miscell. 1. 10. 1. Adde, quòd secundum probabiliorem sententiam potest Confessarius cogere pœnitentem pro crimine publico, & scandaloso acceptare pœnitentiam publicam, Covar. lib. 2. var. cap. 10. n. 3. Sylv. v. Penitentia q. 2. Valquez loc. cit. dub. 2. n. 2. Suarez de penit. disp. 10. n. 74. & alii multi, & probatur ex Trid. sess. 24. cap. 8. de ref. Quamvis contrarium aliqui teneant, quia putant, hoc fore contra sigillum confessionis. Ita Navar. c. 8. n. 10. Em. Sà v. satisfactio, n. 12. Beya 3. p. cas. 1. & alii. Præterea cogi poterit delinquens pro crimine publico, & scandaloso ab Episcopo, seu Prælato per censuras Ecclesiasticas ad acceptandam, & perficiendam pœnitentiam publicam, ut Turrecrem. in cap. Penitentes, 50. d. & probatur ex eodem Tridentino d. c. 8. sess. 24. quòd puto intelligendum de pœnitentia publica, non tolemni. Nam solemnes pœnitentiæ hodie defuetudine abrogatæ sunt, ut Bernard. Diaz in prax. c. 23. & ibi Salzed. Sanch. de matr. lib. 7. disp. 6. num. 10.

Et non potest quis ab Episcopo cogi ad eam suscipiendam, nisi fiat in Ecclesia universalis reformatio, seu restitutio hujusmodi penitentiarum, ut tenent Bernard. Diaz. ibi. Etenim continent rigorem nostris temporibus nimis gravem; nam solemniter pœnitens per manus Episcopi impositionem accipere debet cilicium, & habitum mutare, & statum pœnitentiæ profiteri. Unde & religiosa persona efficitur, & de foro Ecclesiastico, ut Simanch. de cathol. instit. cap. 47. n. 21. Sacra quoque Penitentiaria interdum cogit pœnitentem pro publicis, & scandalosis delictis acceptare publicam pœnitentiam non solemnem, etiam sub cautione præstiti juramenti de ea perficienda. Quidquid in contrarium dicat Navar. conf. 28. de penit. & remiss.

Tertia differentia, quæ sequitur ex præcedenti est, quòd nulla penitentia reperitur latæ sententiæ, seu quæ ipso facto incurratur, seu ad quam quis teneatur ante sententiam Prælati, seu Judicis fori animæ. Et quidem de penitentia solemni apparet, quia a solo Episcopo imponitur per illius manus impositionem, & non ab alio sacerdote, nisi de illius mandato, cap. si verò, &c. Penitentes 50. d. ibique Turcrem. n. 1. Præpos. n. 11. traditque Bellarm. tom. 2. lib. 1. tit. de Penit. cap. 1. §. 5. Similiter penitentia publica non solemnis, licet in multis casibus imponatur a jure, non solum per antiquos canones penitentiales, seu etiam decretales; tamen non obligat in foro conscientie, nisi imposita fuerit ab Episcopo, vel proprio sacerdote. Imò Episcopus potest tales publicas penitentias a jure statutas commutare in secretas, quando sibi visum fuerit expedire, Trid. sess. 24. c. 8. de ref. licet de jure communi antiquo non posset illas in privatas commutare, ut Tiraquel. de pen. tempo. in præf. n. 28. cum alleg. Et idem dicendum de aliis penitentiis a jure statutis, ut carinæ, aliàs carenæ, aliter Carentenæ, hoc est 40. dierum jejunii cum septem annis sequentibus, de qua in cap. 2. de spons. duor. & cap. Accusasti, de accus. Nam etiam potest eas proprius sacerdos pro foro conscientie moderari, ut Barbos. in d. cap. 2. n. 3. Et generaliter quòd omnes penitentia, etiam a jure Canonico statuta, hodie sunt arbitrariæ, idest arbitrio Episcopi, vel confessarii commissæ, ait communem Clerus §. fin. prax. q. 83. in fin. Excipit tamen aliquos casus, in quibus absolutio est reservata Papæ, & statuitur in Canone, ut absolvantur rei cum cautione juratoria de publica certa penitentia agenda, ut c. Felicis, de pen. in 6. Vel quando a S. Penitentiaria imponitur sub simili cautione præstiti juramenti, ut suprà dictum est; in istis enim casibus non poterunt ab inferiore, etiam Episcopo commutari.

An autem possit in aliis casibus Episcopus, vel Confessarius commutare penitentias a Papa, vel a S. Penitentiaria impositas pro casu reservato, communis sententia negat, quam tenent Sylvest. v. Confessio, qu. 27. Suar. de penit. disp. 38. sect. 10. n. 14. Coninch. disp. 10. de Sacram. penit. num. 100. Henriq. lib. 5. c. 22. n. 5. Et hanc sententiam servat stylus Curie. Unde Penitentiarius S. Pe-

- S. Petri specialiter concessum est, pœnitentias hujusmodi alicui injunctas ab alio Pœnitentiaro commutari, si tamen non fuerint determinatæ a majori Pœnitentiaro, seu Regente. Quamvis Bonacina *tract. de Sacram. Pœnit. qu. 6. sect. 3. punct. 3. num. 6.* cum aliis teneat, posse commutari a quolibet Sacerdote, quia putant, ablata reservatione per absolutionem pœnitentiam illam non manere reservatam. Illud concedendum est, pœnitentiam impositam a Papa in casu non reservato, posse mutari ab inferiore. Quia manus appositio Papæ in iis, quæ concernunt forum interius, non ligat manus Ordinariorum, ut Gonzal. *super. reg. 8. gloss. 52. n. 62.* cum ibi allatis.
- 6 De pœnitentiis verò, quæ in Dataria injunguntur pro dispensationibus matrimonialibus, concessis in forma commissaria, aliqui dicunt, posse ab Episcopo commutari ex causa rationabili, ut Genuen. *in prax. c. 20. n. 2.* ubi ait, ita fuisse ab Urbe rescriptum. Quod puto, non procedere de pœnitentiis, quæ debent præcedere actum dispensationis. Quia illæ sapiunt formam, & sunt loco compositionis.
- 7 De pœnitentiis injunctis per commutationem pro votis Papæ reservatis in materiam non reservatam, multi dicunt, posse a quolibet Confessario commutari ex ratione illa, quod materia non sit reservata, quos allegat, & sequitur Sanch. *de matr. disp. 9. num. 20. lib. 8.* & in *decal. lib. 4. cap. 40. num. 46.* & hæc sententia est frequentiori calculo recepta. Sed contraria est tutior in praxi, quam tenent multi allegati Sanch. *loc. cit. de matr. num. 20.* Quia subrogatum sapit naturam ejus, in cuius locum subrogatur. At de his hætenus.
- 8 In hac autem re certum est, hæreticum durante hæresi esse incapacem hæreditatis, ut docent communiter Doctores apud Farinac. *de hæres. quest. 190. num. 93.* a qua sententia, inquit, non est recedendum tam in contulendo, quam in judicando. Probant ex *l. Manichæos, §. 1. C. deberet. ibi: Ipsos quoque volumus amoveri ab omni liberalitate, & successione quolibet titulo veniente.* Hoc ipsum habetur ex *l. Arioni, §. Cunctis, C. eod. tit.* Item ex *cap. excommunicamus 1. §. Credentes de hæret. ibi: Nec ad hæreditatis successorem accedat.*
- 9 Hæc tamen doctrina non obtinet in hæretico reconciliato. Is enim per reconciliationem nanciscitur utramque testamenti factionem, quæ sibi suffragatur, ut possit testari, ac hæres institui, Doctores apud Sanchez *in Decal. tom. 1. cap. 14. num. 40.*
- 10 Obstat tamen videtur condemnatio ad perpetuos carceres, quæ cum æquiparetur pœnæ condemnationis ad metalla, reddit incapacem cujuscumque hæreditatis, Bossi. *in pract. tit. de his, quibus ut indign. bon. aufer. & patet ex l. 3. de his, qui pro non script. habent.* Cum similibus. Quod videtur sentire Vasquez *opusc. de testam. cap. 9. §. 4. dub. 2. n. 123.*
- 11 Verum respondetur primò, quod cum pœnæ sint odiosæ, non sunt extendendæ de casu ad casum etiam graviolem, sed solum locum habent in casibus, in quibus expressè a jure cavetur. A jure autem expressè cautum non est, quod damnatus ad perpetuos carceres sit incapax hæreditatis. Secundò respondetur, quod cum incapacitas succedendi non oriatur ex pœna; sive pœnitentia ob peccatum hæresis, sed ab ipsa hæresi, utique sublata hæresi per reconciliationem, ac pœnitentiam, tollitur etiam incapacitas.
- 12 Restat dumtaxat in hoc casu interpretari mentem testatoris, quæ videtur esse, ut ejus filius sit hæres, si fuerit absolutus ab omni hæresis suspicione, ac liber a carceribus. Quæ cum sit conditionata debet impleri in totum, quia conditio est de genere indivisibilibus, *l. Qui duobus, & l. cui fundus, ff. de condit. & demonstr. Surd. conf. 156. num. 15.* & sub aliqua conditione concessum, sub opposita censetur ademptum, *l. si legatur pure, ff. de adim. leg. & observant Doctores, quos sequitur Surd. conf. 157. num. 9.* Atque idè videtur dicendum, quod, assignatis alimentis pro filio, hæreditas deseri debeat hæredi substituto a patre, sive condemnatio hujusmodi sit in penam, sive in pœnitentiam. Potuit quippè pater in odium hæresis, & ob infamiam a filio contractam, & in suam familiam diffusam ex perpetua carceratione in S. Officio reddere illum indignum hæreditatis. Carceratio enim cum condemnatione in S. Officio infamat. Bordon. *de S. Tribun. S. Offic. cap. 12. num. 69. & seqq.*

Posito, quòd alias S. Congregatio Concilii in uno Nullius, sive in Squillacensi sub die 15. Novembris 1626. declaraverit, presbyteris, & Clericis licere terras patrimoniales, ac beneficiales opera laicorum colere, & pro necessariæ culturæ usu boves, aliaque animalia emere, illorumque fructus vendere, eosque si in propriis bonis habeant quercus, & castaneas, posse animalia, quæ illarum fructibus vescuntur, emere, eaque alere, ac pro sua, & familiæ sustentatione vendere, queritur, an prædictis presbyteris, & Clericis liceat absque negotiationis Clericis interdictæ nota, oves, boves, aliaque hujusmodi animalia emere, eaque locationis, aut societatis titulo conductori, aut socio tradere, ac lucrum ex hujusmodi locatione, sive societate percipere?

Affirmat Jo: Medin. *de restit. qu. 20. art. 2.* tum quia cessat ratio prohibitionis. Quippè cum negotiatio per alium neque distrahat, neque Clerici animum occupet, & modo pecunia ad licitam tradatur negotiationem, peccata, quæ committit is, per quem fit negotiatio, Clerico non imputantur, ut alibi diximus; tum etiam, quoniam jura solum videntur prohibere Ecclesiastico negotiationem per propriam personam, ut patet ex *Clem. 1. de vit. & honest. Cler.* tum quia negotiationem per tertium non esse Sacris personis illicitam, etiam extra necessitatem, censet *Sa v. Clericus, num. 2. Valent. 2. 2. d. 5. quest. 20. pun. 5.* Lessius, Molina, Rebellius, Aragon. Salon. & alii quos profert Salas *tr. de empt. & vend. dub. 2. num. 8.* & Diana *tr. de contr. resol. 72.* qui pro contraria sententia adducit Magalam, Genuensem, Riccium, Hugolinum, Salcedum, & Prosperum ab Angullino. Patetque ex eo, quod scribit Alber. *in l. humilem, C. de incest. nupt.* & quod ibi dicitur, tabernarium inter abjectas personas connumerari, procedere tum demum, si per se exerceat, non si per alios per *l. qua adulterium in princ. C. de adul. in illis verbis, an domina carporæ, an ministra fuerit.* Nam etiam, inquit, honestæ dominæ vinum vendi faciunt in taberna, nec ibi ministrant, nec assunt, nec idè eas dici viles. Et sequitur Alc. *de præf. reg. 1. præf. 48. num. 10. & in lib. 2. verb. sign. & in l. mercis, ff. de verb. oblig. & Petr. Rebus. in interpr. auth. habita, v. Et a vilissimis sæpe hominibus, C. ne filius pro patre.*

Et ad hanc sententiam adfert Alciatus textum in *Clem. 2. 1. de vit. & honest. Cler.* dum illic prohibetur, ne Clerici carnificum, seu macelliariorum, aut tabernariorum artem personaliter exercent. Ergo si per alium exercent non tenentur pœna illius Clementinæ, ut dicit Gloss. *ibi, v. publice, & personaliter,* quam sequuntur Butr. Anchar. *in 4. not. Clar. Flor. in 5. not. & Imol. col. 3.* Nam, ut dicit Anchar. *in cap. Nulli 44. d. Clericus qui non per se, sed per alios eam artem exercet, non notatur, ut tabernarius.* Et idem dicit Gemin. *ibi, & in cap. 1. col. 2. de vit. & honest. Cler. lib. 6.* ubi, & ad hoc citat textum *in cap. Significante, de appel.* ubi Canonici habebant jus vendendi carnes, & subdit Geminianus, se aliquando defendisse Clericum, qui in domibus Ecclesiæ tabernam tenuerat, vendendo vinum, quod ex suis vineis collegerat, non tamen administraverat in propria persona, sed per alium. Idem asserit Franch. *ibi col. 2. & Dec. in 2. not. qui & ad hoc citat textum in cap. ult. ne Cler. vel Monach. lib. 6.* ubi Clerici per alios possint exercere jurisdictionem criminalem ad eos pertinentem, licet per se facere non possint, *ex text. in Clem. ne in agro, §. Porro, in fin. v. Personalem, de stat. mon. Lambert. de jurepatr. art. 26. q. 9. prin. p. 1. lib. 2.*

Facitque textus a contrario sensu *in l. In honoribus, §. 1. ff. de vac. mun.* ubi scribitur, non alios fisci vendigalium redemptores a muneribus excusari, quàm eos, qui præsentis negotium exercent, Quasi scilicet id exercere non censentur, nisi ipsi præsentis, & per se exercent. Et est similis propemodum textus *in l. ult. ff. de excus. tut.* ubi qui in collegio pistorum sunt, a tutela excusantur, si modò per semet pistrinum exercent. Ex quo notar Baldus, quod Doctor non debet habere salarium, nisi per se legat, non etiam si per substitutum. Et illum textum ad hoc expendit Roman. *in repert. l. Si verò, §. de viro in 24. fall.* quod privilegia artis non competunt his, qui eam non exercent per semetipsos, ut & idem facit *sing. 64.* ubi dicit, illum textum ad hoc singularem. Et suffragatur Glossa *in l. 1. v. usurpantes, Cod. de mancip. & col. lib. 11.* Vide Panorm. *conf. 5. lib. 1.*

Alii tamen distinguunt. Nam, si ille alius, per quem nego-

negotiatione exercetur, non sit nisi administer, nec habeat rationem concusæ principalis, putant, negotiationem illam per alium esse Clericis, & Religiosis illicitam. Quia is, qui ita negotiatur per tertium, est verè, & propriè negotiator. Sicque accipiunt, quæ habet Straccha *P. 1. de mercat. num. 26.* monstrans negotiationem per alium constituere verum negotiatorem. Ad hæc talis negotiator, etiam si tertium adhibeat, ferè tamen obnoxius est omnibus illis inquietudinibus, & fluctibus curarum, ob quas negotiatio per se ipsos vetatur sacris hominibus. Videmus enim maximos quosque negotiatores, etiam si pluribus ministris non destituantur, agitari animo, & irrequietos semper esse, ac procul ab illo sancto otio, quod in sacris hominibus Ecclesia, & ipsum eorum institutum deposcit. Itaque talem negotiationem per alium illicitam esse sacris hominibus ponunt extra dubium, sicque accipiunt Rodericum *tom. 2. quest. regul. q. 47. artic. 8.* At si agatur de negotiatione per alium, qui sit concusæ principalis, & curas omnes, & sollicitudines negotiationis exercent, admittunt negotiationem per tertium posse per sacras personas, & Deo dicatas exerceri. Quare volunt, fas esse Ecclesiasticis, ac Religiosis inire contractum societatis cum capto, aut mercatore conferente totam operam. Religiosis ex parte sua non nisi nervos negotiationis, sive pecuniam conferentibus, in quo ne venialiter quidem peccant. Nam huiusmodi negotiatio caret admixtione defectuum illorum, ob quos negotiatio malè audire solet, nimirum obnoxietate mentiendi, vel etiam pejerandi, & rixandi, nec habet adjunctam eam mentis dissipationem, quæ averit negotiatorem ab otio, ministeriis Ecclesiasticis, & vitæ Religiosæ consentaneo.

4 Nihilominus tenendum est, in nullo unquam modo licere; quia ordinatur ad lucrum, & veram negotiationem. Ita Redoanus, & alii *de spol. quest. 2.* Difficile enim est inter huiusmodi contractus non intervenire peccatum, *cap. Qualitas de panit. d. 5.* Et semper intelligitur causa cupiditatis hoc fieri, nisi necessitas probeatur, *Glos. in cap. Decrevit, v. conducere.* Est autem cupiditas mater usurarum, *cap. Virorum 45. d.* Et quamvis aliqui non existant, culpam lethalem esse ita per alios negotiari, aliquid tamen seditionis, atque indecentiæ ratione status Clericalis intervenire arbitrantur. Quocirca improbandum id esse, quantum est ex se, tenent Molina *de just. & jur. tr. 2. disp. 342.* Guttier. *de gabell. quest. 93. numer. 30.* & seqq. Lessius atque alii.

5 Et quidem Capto, aut Mercator, qui operam, aut etiam partem pecuniæ collaturus a sacris personis accipit pecunias, verè negotiatur. Igitur Clerici, qui hac in parte mercatoris socii sunt, & dicuntur, ut patet ex nomine contractus societatis, citra dubium negotiantur.

6 Quamvis autem in contractu societatis solus capto, aut mercator ponat totam operam, tamen cum cooperatores habeat Clericos, & ita quidem, utiis se subducentibus, collapsum esset mercatoris opera, perspicuum est, non minori jure dici negotiatores, quia negotiationis nervos conferunt, quam mercatores, qui ferè tantum confert, quod minus præcipuum est, operam scilicet, & industriam. Sunt igitur personæ sacræ hac in parte negotiatores.

7 Ad quod facere videtur textus in *l. 2. §. 1. ff. de admin. rer. ad civit. pert.* ubi quod quis suo nomine exercere prohibetur, id nec per subjectam personam agere debet. Et idè si Decurio subjectis aliorum nominibus, prædia publica colat, quæ Decurionibus conducere non licet secundum legem usurpata revocantur; & ibi notat Glossa, quod non possum per me, nec per alium quoque possum, & allegat alios multos textus concordantes; qui enim per alium facit, per se ipsum facere videtur, jurius vulgaris, & id quidem propriè, ut plurimis placere video, quos congerit Tiraquel. *in legib. connub. glos. 3. v. Contracter num. 181.* Ex quo Bart. *in l. 3. §. si procurator, ff. quod quisque juris tradit,* statutum loquens in personam facientis, habere locum in eo, qui per alium facit.

8 Nec obstat, id verum non esse, ut propriè facere dicatur, qui per alium facit ex sententia ipsius Bart. *in l. sed si minus §. servus, ff. de injur. & l. si is, qui pro emptore in §. quest. princ.* & ibi quoque Imol. *ff. de usucap.* Nam, & si id verum esset, non tamen procederet, ut dicit Alciat. *d. presump. 40.* quando lex, vel statutum consideraret actum ipsius personæ exercentis, quæ considerari videtur, ut quis dicatur negotiator obeum actum. Non tamen omninò vacat culpa, qui & huiusmodi artes prohibitas per alios exercet, ut dicit *Glos. in d. Clem. v. publicè, & personaliter, de vit. & honest. Cler. lib. 6.* quam & in hoc sequuntur Butrius, Imola, & Ancharanus.

Atque ita in hac re censuit S. Congregatio Concilii in Romana negotiationis die 7. Octobris 1662.

Hinc non solum censetur Clericis, & Religiosis prohibita negotiatio, sive exercere mercaturam *ex can. Negotiatorem, cap. fornicari, cap. Consequens, cap. efficiens 88. d. cap. ult. de vit. & honest. Cler. cap. 1. Ne Cler. vel Monach. & d. Clem. 1. de vit. & honest. Cler.* Idque sub peccato mortali ex genere suo, Sylvest. *v. Clericus 3. quest. 1. Salzed. ad Diaz. in prax. cap. 58. §. & ex ea pæna, & de communi testatur Filliuc. tr. 35. num. 20. Luyfius Turrian. de just. disp. 59. dub. 2. num. 4.* Verum etiam conducere a laicis maxime vestigalia, ut censuit S. Congreg. Episcoporum, ac Regularium in Tarracinenfi 11. Januarii & 5. Aprilis 1647. Item conductio aliorum bonorum, nisi ex urgenti, & præcisa necessitate, nempe pro eorum necessaria sustentatione ab Ordinario declaranda, & petendo prius licentiam a S. Congregatione Immunitatis, ut declaravit 30. Maji 1620. Quando quidem *questus omnis*, inquit Livius, *patribus indecorus visus est.* Et quadrat in hanc rem locus Apostoli vitantis Antistitem, & quemcumque præterea additum divinæ militiæ, esse turpis lucri cupidum ad *Tit. 2.* Quamquam enim turpe lucrum potest accipi pro lucro injusto, quale esset, si Clericus circumveniret suum proximum, eumque litibus involveret, ut haberet quomodo eum esugeret, quod Paulo Samosateno exprobratum est a Patribus Concilii Antiocheni apud Eusebium *lib. 7. hist. cap. 26.* tamen propriè lucrum turpe a lucro injusto est discernendum, & bene notavit Abulens. *in c. 25. Matth. quest. 223. & 225.* existimans lucrum illud dici injustum, quo læditur jus alienum, verbi gratia, quia res venditur ultra justum pretium; illud verò lucrum dici turpe, quod, quamvis non pugnet cum justitia, quia caret immoderatione, tamen caret honestate, non quod propterea sit malum in se, & absolute, ita ut respectu cujuscumque sit inhonestum, sed quod ex se sit indifferens, & vacuum honestatis, ac laudis. Hæc tamen turpis lucri interpretatio non placet; quia tale lucrum juxta Abulensem non est malum, sed indifferens. Quorsum ergo dicitur turpe? Non enim quod pulchritudine, & deformitate æquè caret, dici potest deforme, ac turpe, præcisè quia non est pulchrum; quò dicendum est, idcirco lucrum aliquod denominari turpe respectu certi cujusdam status, aut certæ personæ, quia est ei dissentaneum, etiam si in alio aliquo, a cujus statu non abhorreat, minimè dicatur turpe, & ex bono fine captatum possit justum, & honestum esse. Tale ergo est respectu personarum sacrarum lucrum, quod ex negotiatione paratur, cum negotiatio lucri causa nititur, ut faciunt vulgares negotiatores. Id quippe lucrum respectu Clericorum dicitur lucrum turpe. Quia quamvis supponatur non esse lucrum injustum, tamen dedecet nobilem statum Clericorum, & Religiosorum, sicut etiam passim censetur dedecere statum nobilium.

CONSULTATIO LXXVII.

An per omissionem professionis fidei amittantur etiam distributiones quotidianæ?

R Espondeo negativè. Ità S. Congregatio Concilii in Pistoriensi, ac alibi sæpè *ad sess. 24. de ref.* Per omissionem enim professionis fidei amittuntur tantum fructus præbendarum, non autem distributiones quotidianæ, quas quis serviendo acquisiverit; quia appellatione fructuum, quos suos facere non possunt professionem fidei non emittentes *ex Trid. d. sess. 24. cap. 12.* non veniunt distributiones, *Cassador. dec. un. de Cler. non resid. num. 1. infra. & dec. 6. de præb. num. 6. Oldrad. conf. 118. Covar. lib. 3. var. cap. 13. num. 1. Paris. de resign. benef. lib. 6. quest. 2. num. 30. Rota apud Cæsar. de Grass. dec. 116. alias §. de præ. num. 1. & in nov. dec. 2. eod. & dec. 33. de sent. in antiq. Azor. mor. inst. tom. 2. lib. 7. cap. 2. quest. 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancr. §. 2. proæm. n. 17. ubi testatur, pro hac opinione ita respondisse S. Congreg. Concilii, sicut etiam testatur Garz. *de benef. p. 3. cap. 3. num. 59.* & firmavit Rot. *in Varniensi Canon. cat. 28. Aprilis & 13. Junii, ac 4. Februarii 1611.* coram Sacrato; quia Concilium loquitur de fructibus, quorum appellatione continentur illa tantum, quæ recipiuntur in absentia, non autem distributiones, quæ dantur ratione ministerii personalis, & de illis testari quis potest, Doctores omnes *in cap. un. de Cler. non resid. in 6.**

Sic etiam distributiones quotidianæ non dicuntur de corpore beneficii, sed sunt diversi generis, & naturæ, Cæsar. *de Grass. d. dec. §. num. 4.* & patet ex Tridentino eodem loco, §. *Præterea.* Nam dantur ratione personalis servitii; & ex hoc infertur, quod qui habet pri-

vilegium, ut in absentia possit percipere fructus beneficii, non propterea potest accipere quotidianas distributiones, ut bene notant *Glof. in d. cap. un. de Cler. non resid. Rebuff. in prax. p. 3. tit. de Brev. Apostol. num. 45. Cald. conf. 1. tit. de Cler. non resid. Castador. dec. 1. cod. tit. alique communiter*. Sic etiam si alicui esset concessum privilegium, ut absens posset percipere fructus beneficii eo modo, quo posset percipere, si esset præsens in Ecclesia, non poterit propterea percipere distributiones, *Azor. tom. 2. lib. 7. cap. 7. quest. 2. Gig. conf. 144. num. 23. Viv. in com. opin. v. Distributiones in fin. & tradunt Jo: Andr. in d. cap. un. in novel. num. 3. & ibi Gemin. num. 5. & Castad. d. dec. un. de Cler. non resid.* Sic etiam qui est condemnatus, ut restituat fructus beneficii, non tenetur vi hujus sententiæ restituere distributiones; & qui est privatus ob delictum fructibus beneficii, non censetur esse privatus distributionibus, *Boer. dec. 340. num. 4. Gig. d. conf. 144. num. 18. & 25. Caputaq. dec. 29. num. 1. p. 1. Put. dec. 383. num. 7. lib. 1. & Rot. dec. 1170. num. 2. p. 3. div. si verò condemnaretur ad fructus perceptos, & qui percipi potuissent, tunc etiam condemnaretur ad restitutionem distributionum, Pontan. tr. de spol. lib. 4. num. 21. & Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. progmial. num. 157. & 160. ac censuit S. Congreg. Episcoporum, & Regularium in Avellinensi 29. Novemb. 1600. Sacra &c. censuit, distributiones non esse inter fructus computandas, licet Canonicatus nullos alios fructus habeat.*

3 Quod etiam locum habet, si distributiones non solvantur dietim, sed post longum tempus, & in fine anni, dummodo in solutione habeatur ratio ad singulas horas, *Achill. de Grass. dec. 12. de præb. Seraph. dec. 1140. num. 2. licet contrarium teneat Verall. dec. 29. num. 4. & 5. p. 2. sed immeritò id Verallo imponitur, cum eas decisiones uti spurias pro suis habere noluerit, teste Ricciull. de jur. person. lib. 1. cap. 13. num. 53. Item locum habet in Anniversariis Defunctorum, *Azor. loc. cit. Sanch. in decal. lib. 2. c. 2. q. 5. ante n. 11.**

4 Id tamen limitatur primò in distributionibus, quæ percipiuntur ex interestentia alicujus partis anni; quia tunc non dicuntur verè distributiones, sed magis æquiparantur fructibus, *Rot. dec. 330. num. 4. p. 1. Ricciull. loc. alleg. n. 54.* Secundo quando beneficium, sive Canonicatus non habet aliquos fructus, sed emolumenta omnia consistunt in distributionibus quotidianis: Tunc enim, ut poena per Concilium adjecta possit in aliquo comprobari, debet intelligi de distributionibus, prout dicitur de condemnatione facta in fructibus perceptis, quibus si beneficium careat, comprobatur in distributionibus quotidianis, ut dictum est, & tradunt etiam *Mohedan. dec. 6. num. 1. & per tot. de præb. ac Put. dec. 357. sub num. 6. & seq. lib. 2.*

CONSULTATIO LXXVIII.

Quidam Apostolicum Indultum ad sacros Ordines extra legitima tempora suscipiendos obtinuit solita verborum formula conceptum, nempe: Et subinde ad sacros Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus Ordines tribus Dominicis, seu aliis festis diebus continuis, vel interpositis, etiam extra tempora a jure statuta, &c. Apostolica auctoritate concedere, & indulgere &c. Itaque eum Episcopus die Sabbati quatuor temporum Subdiaconatu initiavit, proxima verò die Dominica Diaconatum, subsequenti verò altera die Dominica Sacerdotium eidem contulit. Nunc quaeritur, an iste ritè ordinatus fuerit?

1 Respondendum videtur negativè. Quia conditio, sive forma in Indulto Apostolico præscripta non fuit servata. Quando enim conceditur facultas exercenda sub aliquo certo modo, & forma præscripta pro usu concessæ facultatis, nulliter, aut minus ritè fit defectu potestatis. Quia cum sit concessa sub tali modo, & forma, non est sine ipsis concessa, immò denegata; nam cum deficiat requisitum in concessione, deficit etiam concessio, *l. 4. §. Toties, ff. de damn. infest. & l. 2. §. loquitur, ff. de aqu. quot. & est. & cap. Indemnitatibus, §. Periculum, de elect. in 6.* Quod autem Indultum inducat formam, satis colligitur ex eo, quod inducit modum, & ordinem, cum quo conferendi sint ordines sacri. Quod operatur, ut dicatur inducta forma, ut notant *Bart. in l. Cum hi, §. Si Prætor. num. 2. ff. de transact. Dec. in cap. de appellationibus num. 10. de appel. Alber. Brun. de form. solemn. cap. 10. conclus. 5. & 7. Menoch. conf. 695. n. 3. Rot. coram Durano dec. 22.*

2 Secundo, quia dum potuit extra tempora ordinari, stante Indulto, & non est ordinatus, sed adhibuit solemnitatem de jure communi, per actum contrarium vi-

detur renunciassè Indulto. Siquidem per usum contrarium amittitur Indultum, *cap. Gratum, de offic. deleg. ubi Glof. v. Recursum, &c. Ex ore. de bis, quæ sunt a major. par. cap. ubi Glof. v. Renunciassè, & communiter Canonitæ, & in cap. Cum accessissent, de constit. & in cap. si terra, & in cap. Accedentibus, de privil. & Juristæ in l. fin. ff. de constit. princip.*

At verò tenendum est, ritè ordinatum fuisse. Desumitur ex *Glof. in l. ejus militis, §. Militia, ff. de testam. milit.* Nam quando quis potest dupliciter rem agere, nempe secundum jus commune, & ex privilegio abique solemnitatibus juris communis, quocumque modo eam agit, validè, ac ritè agit, nempe sive de jure communi, sive de jure privilegiativo, ut habet *Glossa ibi v. Quocumque modo.* Qui autem habet Indultum suscipiendi Ordines sine solemnitatibus juris communis, potest utroque modo illos suscipere; nam jus commune semper illi assistit, & potest Indulto non uti. Et rursus potest redire ad Indultum, quia durat, donec durat potestas suscipiendi ordines, cum sit in ordine ad ipsam, ut habetur etiam ex dicta *l. ejus Militis, §. Militia*, ubi miles, qui testatus fuerat secundum jus commune, potest postea jure militari testari, & valet posterius testamentum, & idè qui reliquos ordines suscepit ex Indulto abique solemnitatibus, ritè ordinatus est, licet antea primum ordinem suscepit solemniter, & juxta jus commune.

Quod adeò verum est, ut etiam si non constet, quod ordinatus voluerit uti Indulto, debet ordinatio ritè sustineri, tamquam de jure speciali privilegiativo facta. Immo etiam si voluisset de jure communi ordinari, & deficeret aliqua solemnitas, deberet quoque sustineri ordinatio de speciali jure per textum in *d. l. similes, ff. de testam. ubi militem, qui proposuit communi jure testari, & non potuit, aut defecit aliqua solemnitas, utiliter adhuc testatum decernitur de jure speciali; quia quando quis potest ex duplici jure operari, licet proponat operari ex uno, non tamen excludit alterum, sed habet interpretativam voluntatem, quod actus, si non potest valere de jure, de quo proposuit, valeat de alio jure, cum quo potest operari, ut in eo textu dicitur, nempe: Neque enim qui voluit jure communi testari, statim beneficio militari renunciavit. Nec credendus est quisquam genus testandi eligere ad impugnanda sua judicia, sed magis utroque genere voluisse propter fortuitos casus.* Et proinde quando actus non potest valere de jure communi, præsumitur factus, stante Indulto de jure speciali, & privilegiativo, ut tradunt *Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 36. num. 6. Alex. in l. Quaquam C. de testam. milit. Galliaul. in l. Centurio, num. 143. ff. de vulg. & pupil. subst. Paul. Leon. tract. de substit. tit. de compend. num. 228. Sfort Odd. cod. tract. p. 5. præmis. 5. quos sequitur Menoch. lib. 6. præsumpt. 6. num. 4.*

Confirmatur, quia dispensatio, cum sit relaxatio obligationis legis, non tollit dispensato usum juris communis, si eo velit uti, aliàs non esset gratia, sed gravamen, tunc maximè quando dispensatio cumulativè se habet, ut in præsentibus, ibi: *Etiam extra tempora a jure statuta.* Dicitio enim *etiam* non excludit, sed includit tempus a jure statutum. Præsertim quod tunc cessat dispensatio; quando non est fortita suum ultimum effectum, *Glof. in cap. Abbate, de verb. signif.*

Nec dicatur, quod qui semel dispensationi renunciavit, non potest amplius, mutata voluntate, dispensatione uti. Etenim respondetur, quod quandiu superior non acceptaverit renunciationem dispensationis, sed in eadem voluntate persistit, quod præsumitur ex *cap. Majores in fin. de baptis. & l. cum, qui, ff. de probat. potestis, cui conceditur, non obstante, quod impetrationi contradixerit, mutavitque voluntatem, ea dispensatione, vel privilegio uti ex cap. literas, de procur. in 6.*

Adducta in contrarium habent locum in forma substantiali, & in iis, in quibus lex præter jus commune aliquid de novo introducit. Tunc enim quicquid in ipsa exprimitur, reputatur de forma, ut docent *Rolan. conf. 82. num. 61. lib. 3. Ancharan. conf. 241. num. 6. Surd. decis. 298. num. 9. Boccat. ad cons. March. glof. 6. num. 163. & 165. Rot. in Romana societatis 5. Decembris 1616. coram Remboldo; quia nimirum se habet, ut regula ordinativa illius, quod est faciendum, & determinativa substantiæ actus; & idè quicquid exprimit, substantiale est, & pertinens ad formam actus. Cum autem dictum Indultum non tollat jus commune, totum, quod in ipso præscribitur, censendum est non pertinere ad formam, & propterea eo in hac parte non servato actum subsistere.*

Nec obstat secunda ratio. Non enim ex eo, quod quis utatur jure communi in eo, quod potest facere ex jure spe-

De speciali, censetur renunciare privilegio, nedum pro tempore subsequenti, sed neque etiam pro illo actu, quem potest facere de jure speciali, ut expressè decernitur in citata l. *similes*. Neque uti jure communi est actus contrarius Indulto; quia Indultum non tollit facultatem juris communis, ut dicebam, sed aliam cumulat; & idè remanet in potestate privilegiati uti ad libitum una, aut altera facultate, vel utraque simul, ut in d. l. *similes*. Accedit etiam, quod contrarius usus, quo amittuntur privilegia, habet dumtaxat locum in privilegiis negativis, quæ eximunt ab aliquo actu præstando, ut solvere tributa, nunc autem agitur de privilegio positivo, per quod confertur specialis facultas Ordines sacros suscipiendi. Atque ita declaravit S. Congregatio Concilii in Surrentina Ordinum die 28. Julii 1662. nempè *Ordines prædictos ritè; ac rectè fuisse collatos.*

CONSULTATIO LXXIX.

An cognitio negotiationis illicitæ Ecclesiasticorum spectet privative ad Nuncios Apostolicos?

Respondeo in hac re dari inter Nuncios, & Ordinarios præventionem. Ita declaravit S. Congregatio Episcoporum, & Regularium in Beneventana die 2. Maji 1660. & in Oppidensi die 7. Januarii 1603.

2 Hinc Emin. Marcus Gallius nobilitate generis, doctrina, & prudentia clarus olim Sedis Apostolicæ in Regno Neapolitano Nuncius, Edictum publicavit tenoris sequentis: *Avendoci gli Arrenditori del jus prohibendi del tabacco di questa Città, & Regno rappresentato, che molte persone Ecclesiastiche così secolari, come Regolari nelle Province di Basilicata, & di Capitanata contro la convenienza del grado loro, e con scandalo de' popoli fanno incetto, e mercanzia di tabacco, che poi vendono di contrabando senza pagare i soliti diritti in grave danno della Regia Corte, e di essi supplicanti, ed inoltre danno ricetto, e proteggono altre persone, che s'impiegano in simili fraudi, & avendoci perciò fatto istanza di opportuna provvisione, noi, per ovviare a tali pregiudizii, e fraudi, siamo condescesi di commettere all' Abbate Giuseppe Vitale, che proceda all' informazione contro quegli Ecclesiastici, che s'impiegano in dette indebite industrie, che gli saranno denunciati da supplicanti, e le trasmetta a questo tribunale della Nunziatura, con dichiarazione però, che non debba procedere contro quegli, che si ritenessero due sole libbre di tabacco, e se prima non havrà provato, che negozi annualmente, e sia solito negoziare, e fare contrabandi. E perchè dalla Santità di Nostro Signore è stato conceduta a noi facoltà con lettera della Sacra Congregazione dell' immunità Ecclesiastica delli 21. Febbrajo 1668. di fare estrarre da qualsivoglia Chiesa, o luogo immune con l' intervento de' ministri Ecclesiastici, e con la dovuta decenza le robe nascoste, e trafugate di contrabando in fraude in detti luoghi immuni, a fine di fargli consignare con inventario a Giudice competente, il quale ne assponga, come farà di ragione, commettiamo al detto Abbate Giuseppe Vitale, che trovando tabacco incettato, e di contrabando nelle case di detti Ecclesiastici, ovvero nelle Chiese, & altri luoghi immuni, gli annoti, e sequestri in nome della Camera Apostolica con consignarlo a' Superiori de' luoghi con obbligo di tenerlo, & esibirlo ad ogni nostro ordine, con mandarne poi subito a noi nota a fine di poter dare la licenza per l' estrazione, comunicandogli per mezzo di questa la facoltà necessaria, etiam di valersi, oltre al braccio secolare, delle censure Ecclesiastiche. Ma dichiaramo, che il tutto debba farsi a sole spese degli esponenti, a quali sarà riservata la ragione di ripeterle, mentre si provi quel, che si pretende contro gl' inquirendi. Dichiarando che la presente sia solo valitura per sei mesi. Proibendo espressamente al detto Commissario, che non possa ammettere a transazione alcuno de' gl' Inquisiti, ò assolvergli, ò fare altra provvista giudiziaria a pro di essi; ma subito compilati i processi mandargli qua per via sicura. Dato in Napoli nel Palazzo della Nunziatura Apostolica, &c.*

3 Simile Edictum promulgavit Eminentissimus Julius Spinola, olim etiam in dicto Regno Neapolitano Nuncius Apostolicus, cujus verba fuere pauca, & sensu permodesto. Illud est hujusmodi. *Essendosi rappresentato dal Magnifico Andrea Brancato, Regio Arrendatore del jus prohibendi del tabacco, che in questa fedelissima Città, e Regno di Napoli vi siano molte persone Ecclesiastiche tanto secolari, come Regolari, le quali giornalmente commettono contrabandi in comprare, e vendere tabacco in fraude, pregiudizio, ed interesse gravissimo, non solo di detto Magnifico Arrendatore, ma anche de' poveri pupilli, vedove, luoghi pii, e persone miserabili interessate in detto Regio Arrendamento & avendoci giuntamente fatto istanza sopra*

di ciò di debitamente provvedere, ci è parso fare il presente editto, col quale ordiniamo, e comandiamo a tutte, e qualsivoglia persona Ecclesiastica, tanto secolare, come Regolare di qualunque stato, grado, e condizione si sia, che sotto pena di ducati cinquecento per ciaschedun secolare & applicarsi alla Rev. Camera Apostolica, e di privazione di voce attiva, e passiva, e d' altre pene a nostro arbitrio riservate in quanto alle persone Regolari, non ardiscano, e ciascheduno di essi non ardisca comprare, e vendere in contrabando qualsivoglia sorte, ò quantità di tabacco, eccetto che tanto, quanto potesse servire per mero uso di ciascheduno di essi. Altrimente in caso di contravvenzione da provarsi, etiam per testimonii si procederà contro di loro, e ciascheduno d' essi rispettivamente all' esecuzione, incarcerazione, dichiarazione di dette pene irremissibilmente. Et acciocchè il presente editto venghi a notizia di tutti, e di nissuno si possa allegare causa d' ignoranza, abbiamo ordinato, che le copie d' esso si rilascino, & affiggano ne' luoghi soliti della Città, Terre, e Castelli di questo presente Regno, le quali abbiano tanta forza, e vigore, come se fossero a tutti, e ciascheduno di essi personalmente notificate. In quorum fidem, &c. Dato in Napoli dal Palazzo Apostolico della Nunziatura li 15. di Decembre 1664. Unde hujusmodi Edicta S. Congregatio Immunitatis, non obstanti reclamatione Archiepiscopi Neapolitani, sustinuit 13. Novembris 1668.

Eadem edicere possunt Ordinarii, atque agere præventivè. Ubi adverto, res Ecclesiasticorum, quæ ex editto apprehenduntur, & in fraudem repertæ sunt, non spectare ad Curiam secularem, sive ad Conductores, vel exactores laicos gabellarum, sed ad Cameram Apostolicam, sive ad Ordinarium, ut declaravit S. Congregatio Immunitatis in Melphitensi die 13. Novembris 1668.

CONSULTATIO LXXX.

An Capellani Majores Regii habeant jurisdictionem spirituales in Arcibus, & Casibus privative quoad Episcopos?

Respondeo negativè. Etenim Episcopi habent propriam intentionem fundatam injure communi, & S. Concilio Tridentino; quare Capellani hujusmodi tenentur offendere privilegium, quod habere prætendunt. Nam Breve Clementis VIII. concessum Regi Philippo III. continet solummodò exemptiones spectantes ad personas, non ad loca, neque in eo legitur, quod Capellani Majores possint deputare personas administrationi Sacramentorum, nisi ex approbatione Ordinarii. Atque ita declaravit Sac. Congregat. Immunit. in una Massæ 13. Novembris 1668. pro Ecclesia Portus Longonis.

Unde S. Congregatio Episcoporum, & Regularium in Tarentina 3. Aprilis 1618. & in Neapolitana 4. Augusti ejusdem anni rescripsit, quod Capellanus Regius Major Neapolis concedere non audeat licentiam celebrandi, ministrandique Sacramenta sine consensu Ordinarii loci; alioquin Confessiones, & Matrimonia nulla erunt, & ipsi non conceditur amplius semeltris prorogatio suarum facultatum, ut resolvit eadem Sac. Congregatio in Brundusina 5. Septembris 1607. in Gravineni 2. Maji 1615. in Salernitana 16. Februarii 1619. in Neapolitana 11. Aprilis 1620. Quæ etiam declaravit, hujusmodi Capellanos non habere jurisdictionem in Clericos, ut in Lucertina 15. Februarii 1622.

CONSULTATIO LXXXI.

An Episcopus confirmans Constitutiones suorum Prædecessorum, in quibus quadraginta dies de pœnitentiis injunctis per Indulgentiam remittuntur, possit addere alios quadraginta dies.

Negativè. Id enim vitasse videtur Episcopis omnibus Innocentius III. in Concilio Lateranensi, relato in cap. *Cum ex eo, de pœn. & remis. & Innocentius IV. in cap. Romana, eod. tit. in 6. & ibidem Bonifacius VIII. cap. ult. ut rectè advertit Sylvester v. Indulgentia quest. 5. §. sextum, his verbis: Si Episcopus dedit 40. dies Indulgentiæ, & successor ejus totidem, non valet utraque secundum Gemavianum in cap. fin. de pœnit. & remis. lib. 6. ex mente Jo. Andree in addit. ad Specul. Quia per talem multiplicacionem venire posset contra Concilium in cap. *Cum ex eo supra allegatum. Ita ille.**

Et tanè si Episcopis successoribus hoc permitteretur, ita quidem brevi hujusmodi Indulgentiæ multiplicarentur, ut pœnitentialis satisfactio propè enervaretur contra

tra mentem summorum Pontificum in cap. cit. & Tridentini Concilii *sess. 25. sub fin.*

3 Verum ego in his non acquiesco. Nam duplex est: limitatio hujusmodi protestatis Episcopalis. Una in quantitate Indulgentiæ, altera in personis, quibus concedi potest; quod attinet ad primam, ea est, ut Episcopus solum possit concedere unum annum Indulgentiæ in dedicatione alicujus Ecclesiæ; in anniversario autem die talis dedicationis solum Indulgentiam quadraginta dierum, quam etiam concedere potest in quocumque casu, in quo ei occurrit causa sufficiens ad concedendas Indulgentias. Ita statutum est in d. cap. Cum ex eo, de pœnit. & remiss. Rationem autem tantæ limitationis aliqui fuisse credunt, quia thesaurus unicujusque Ecclesiæ tenuis est. Sed hæc ratio supponit falsum; quia particularis Episcopus non solum concedit Indulgentias ex illis meritis, quæ in sua diœcesi superfuerunt, alioquin, si illa deessent, quod fieri potest, Indulgentia esset nulla ex defectu thesauri, & proinde semper esset incerta; quod absurdum est. Habet ergo Episcopus jurisdictionem ad dispensandum simpliciter de thesauro Ecclesiæ, & de omnibus meritis ejus, quæ ad effectum sibi proportionatum sufficiunt, quorumcumque fidelium fuerint. Idcirco existimo, nullam aliam fuisse hujus rei rationem, nisi quia secundum prudentem existimationem ad Episcopale manus hoc sufficiebat, & ad impediendas superfluas, & indiscretas Indulgentias erat maximè conveniens. Quæ ratio in d. cap. Cum ex eo insinuat, additurque in fine, summum Pontificem in ordinariis casibus uti solere hac moderatione, ac si diceretur sufficere aliis Episcopis, ut id possint, quod Pontifex in ordinariis casibus solet efficere. Nam quæ majora sunt, Papæ conveniunt propter excellentiorem potestatem.

4 Avertendum autem est in d. cap. cum ex eo, cum conceditur facultas dandi annum Indulgentiæ in dedicatione Ecclesiæ, non addi particulam de injunctis pœnitentiis, quæ postea additur in Indulgentiis quadragenariis. Unde videtur prior facultas amplior quoad hanc partem. Existimo tamen ex vi illius textus, particulam illam cum tota illa concessione conjungi; nam est illa clausula, veluti suspensa usque ad finem ejus. Deinde illa particula non limitat pœnam remittendam, sed declarat, quales dies, & anni pœnæ remittantur. Et ideo puto, quadraginta dies Indulgentiæ absolute posse concedi ab Episcopis, & valere ad remissionem tantæ pœnæ, & peccatis nondum confessis. Et ita, ut opinor, est in usu hæc concessio. Postremò observandum est discrimen inter has duas Indulgentias, nam Indulgentia unius anni uno actu extinguitur; solum enim potest concedi pro die dedicationis Ecclesiæ. Indulgentia verò quadraginta dierum concedi potest, ut duret perpetuò, donec revocetur. Potest enim semel concedi pro omnibus diebus anniversariæ dedicationis, vel pro aliis similibus causis. Demùm notanda est alia differentia. Nam in priori anno Indulgentiæ additur, quod neque ab uno solo, neque a pluribus Episcopis, etiamsi contingat, eos ad dedicationem concurrere, possit major Indulgentia concedi. In altera verò Indulgentia hæc restrictio non additur. Et ideo non videtur prohibitum, quod a pluribus Episcopis, vel successivè, vel simul, si jurisdictionem habeant, possint plures quadragenæ concedi pro anniversario die dedicationis, vel alia simili causa. Quia nec locus fit incapax secundæ Indulgentiæ propter priorem, neque actio unius Episcopi impedit alterius potestatem, neque illa conditio in eo textu, vel in alio tanquam necessaria ponitur.

5 Neque ignoro hac de re plura legi apud Hostien. in sum. lib. 15. tit. de remissionibus, §. Quid ergo, Geminianum in cap. ult. de pœnit. & remiss. in 6. Sylvestrum v. Indulgentia, Navarrum comment. de Indulgentiis notab. 31. num. 12. supplementum Gabriel. d. 45. quest. 3. art. 2. propof. 8. Cordub. quest. 14. Qui neque inter se, nec nobiscum conveniunt. Nam Hostiensis judicat, Episcopum, & Archiepiscopum posse etiam duplicatum annum concedere in Ecclesiæ dedicatione, itaut subditi Episcopi suffraganei duos annos Indulgentiæ consequantur. Sed hoc planè repugnat textui. Unde idem postea id negare videtur etiam de Indulgentia quadragenaria. Existimat enim limitationem additam in priori clausula ad posteriorem extendi. At hoc neque ex textu colligitur, neque oportet favorem restringere, ubi jus non cogit. Geminianus verò negat, Episcopum, & successorem ejus posse distinctas quadragenas eidem loco concedere. Quod Corduba limitat, si pro eodem casu, seu die concedantur. Sed neque hoc modo video sufficientem rationem, cum neuter excedat suam potestatem, & ex vi illius textus unus alium non impediatur.

6 Neque ratio in contrarium me movet. Nam cum sit

institutus duplex modus satisfaciendi, unus per opera propria, & alter mediante thesauro Ecclesiæ, quæcumque quisque ex his duobus modis eligit, prudenter se gerit. Et Ecclesia, sive Episcopus dispensans thesaurum in his quoque prudenter se gerit, quia se conformat institutioni Christi. Atque etiam in eo prudenter se gerit, quod videns homines tepidos, & negligentes in satisfaciendo Deo pro peccatis, subvenit ipsorum infirmitati. Si quidem est actus prudentiæ subvenire propriis membris, & coadjuvare, quoad fieri potest. Quod si pro indignis, & inimicis Christus mortuus est, exercens in hoc prudentissimè suam misericordiam, neque ex hoc potest dici prodigus proprii sanguinis, & indiscretus profusor, multò minus Episcopus poterit dici indiscretus, & prodigus dispensator thesauri, si dispenset amicis Dei, licet negligentibus in satisfaciendo.

CONSULTATIO LXXXII.

An Clericus habens facultatem subdelegandi, ac procedendi contra Ecclesiasticos, eos visitando, ac perquirendo in locis immunibus occasione fraudum, quas in gabellis committunt, possit subdelegare laicum, qui Ecclesiasticos ipsos in carcerem conjiciat?

R Espondeo ad utrumque non posse. Et quoad primum, quia laicus est incapax jurisdictionis in personas, & loca Ecclesiastica, Sperell. dec. 126. num. 34. & seqq. Bellet. disquis. Cler. par. 1. de favor. Cler. §. 3. n. 31. & 33. Quoad secundum verò, quia facultas visitandi, ac perquirendi Ecclesiasticos in locis immunibus non potest extendi ad carcerationem, fractionem januarum, ablationem bonorum, & extractionem, cum etiam in fortioribus terminis procedendi contra grassatores confluentes ad loca immunita, servanda sit forma tradita in Constitutione 7. Gregorii XIV. de qua in Bullario tom. 2. cujus forma multò magis servanda est in his casibus, in quibus simpliciter agitur de inveniendis fraudibus, Sperell. dec. 14. n. 18. ubi quod si Judex sæcularis ex speciali commissione est cognitor causæ contra Clericum, non potest suam exequi sententiam, nec auferre illa bona, sed exequutio faciendi est ab Ordinario, & sic talem facultatem strictè interpretari debemus in favorem Immunitatis, Delben. de Immunit. tom. 1. cap. 1. dub. 15. sect. 1. n. 11. & tom. 2. cap. 16. dub. 9. sect. 14. num. 12. Atque ita, quod non possit procedi in hoc casu absque incurfu censurarum contra violatores libertatis, ac immunitatis Ecclesiasticæ, censuit S. Congregatio Immunitatis in Perusina die 20. Martii 1668.

CONSULTATIO LXXXIII.

An oblationes, quæ sunt Oratorii, atque Ecclesiis, sive Capellis sitis intra limites Parochiæ debeantur Parocho?

A ffirmativè. Habet enim Parochus intentionem fundatam de jure super omnibus oblationibus factis intra limites suæ Parochiæ juxta textum in c. Quia Sacerdos, &c. Sanctorum 10. q. 1. & notant Canonistæ in rubr. de Paroch. ubi nominatim Hostien. num. 1. & Abb. n. 4. ac in cap. Pastoralis, de his, quæ sunt a Prælat. sine consens. Capit. Capel. Tholof. dec. 483. Leo in thesaur. for. Eccles. p. 2. cap. 13. n. 19. Marefcott. lib. 2. var. resol. c. 42. n. 7. Rot. dec. 256. n. 1. p. 4. rec. & dec. 37. n. 3. p. 5. Quod quidem procedit etiam respectu illarum oblationum, quæ sunt Capellæ, sive Ecclesiæ sitæ intra limites Parochiæ, quæ non debentur beneficiato dictæ Capellæ, seu Ecclesiæ, sed Parocho, Butr. & Abb. in d. cap. Pastoralitas in 2. notab. idem Abb. in cap. Dilectus sub n. 4. de offic. ordin. Ferret. conf. 143. n. 4. Fulch. de visit. lib. 2. c. 2. n. 15. Genouf. in prax. Cur. Archiep. Neap. cap. 57. n. 3. Marefcott. dec. 42. n. 8. & 9. Ricc. dec. 170. n. 8. & seq. p. 4.

Ac præsertim quando Parochus præter assistentiam juris reperitur etiam in quasi possessione exercendi jura Parochialia, & percipiendi oblationes in dicta Capella, sive Ecclesia, idque præcipuè probetur ex depositione Sacerdotum, quibus tanquam de facto proprio deponentibus, plurimum est deferendum ad tradita per Glof. in c. Monachus 17. dist. Ruin. conf. 127. n. 2. & 13. lib. 2. Menoch. conf. 92. n. 89. Capyc. dec. 12. n. 14. & 15. Rot. dec. 242. sub n. 5. post 2. vol. conf. Farinac. & dec. 252. n. 2. p. 2. rec. Et maximè si extarent decreta facta ab Episcopis in visitationibus. Tum quia hæc materia oblationum in visitationibus est cognoscenda, Fulch. de visit. lib. 1. cap. 24. in princ. Tum quia in his plurimum defertur judicio Episcopi, qui præsumitur informatus de redditibus Ecclesiarum suæ diœcesis, ut animadvertit Rot. dec. 1026. n. 3. coram Seraph. & dec. 482. n. 6. coram Gregorio XV. & dec. 3. n. 11. p. 9. rec.

Nec refragatur doctrina Felin. in d. cap. Dilectus num. 3. de Offic. Ord. Quod scilicet non agitur de simplici Capellania, sed de titulo, ac Rectoria prius separata, & distincta ab Ecclesia Parochiali. Nam si oblationes factæ alteri habenti proprium Rectorem, & bona separata non debentur Parocho, sed ipsi Rectori, multo magis quando est distincta ipsamet Ecclesia, ut infert idem Felinus, & conferunt, quæ tradit Abb. in cap. fin. in 1. rot. de præb. Cald. conf. 28. in pr. eod. tit. Cassa. dec. 11. etiam de præb. cum aliis deductis in Urbeveta beneficii 15. Decembris 1625. coram Urgellensi, in qua resolvitur, Ecclesiam mensæ Episcopali unitam non comprehendere beneficium distinctum in eadem Ecclesia existens; maxime quod voluntas offerentium potest esse individua ad illam Ecclesiam quo casu non est flectenda, & Parochus remanet exclusus, ut de veriori firmat Lotther. de benef. lib. 1. qu. 30. nu. 31. & declaravit S. Congreg. super Episcopis in Cæliensis 2. Aprilis 1601. non obstante Episcopi visitatione; quia auferre uni Ecclesiæ, & dare alteri, non spectat ad Episcopum visitantem, sed requiritur authoritas Pontificis, & causa, Lap. alleg. 66. num. 3. Garz. de benef. par. 12. cap. 3. num. 4. & fuit dictum in Bononiensi dñmembra- tionis 22. Junii 1633. coram Ghislerio. Neque de causis statur assertioni Ordinarii, sed sunt aliunde comprobandæ, Oldrad. conf. 261. n. 2. Caputaq. dec. 450. p. 3. Garz. loc. cit. c. 2. n. 120. & Rot. in d. Bononiensi, unde licet a decreto Episcopi appellare, non obstante colore visitationis, Dec. in cap. ad nostra num. 1. & seqq. de appell. Pavin. tr. de visit. part. 4. qu. 10. per tot.

Hæc, inquam, doctrina non refragatur, quia procedit, quando non solum altare, seu Ecclesia habent bona distincta, sed ulterius oblationes fiunt per fideles intuitu ipsius Altaris, vel Ecclesiæ, itaut si id non constet, debeantur Parocho, ut bene se explicat idem Felin. d. n. 3. quem sequitur Genuenf. in d. c. 57. n. 3. ubi ait, non præsumi factas intuitu Altaris, vel peculiaris Ecclesiæ. Et ita declaravit S. Congregatio Concilii in Fulginatensi oblationum die 6. Aprilis 1647. per hæc verba: Sac. Congregatio &c. censuit Rectori Parochialis Ecclesiæ S. Nicolai Be. poris Diocesis Fulginatensis deberi oblationes, quæ fiunt in Ecclesia simplici S. Mariæ Prati existente intra limites dictæ Parochiæ. Et iterum 26. Aprilis 1652.

Estque regula, quod oblationes factæ capellæ alicujus Parochiæ, immò etiam imagini depictæ in pariete alicujus domus, de jure communi pertinent ad Parochum, in cujus Parochia existunt, nisi ea ratione offerrentur, ut in honorem, ornatumque sacelli, vel imaginis insumerentur. Tunc enim offerentium intentio servanda est, cap. causa 13. de verb. signif. Angel. v. Ecclesia §. 9. Bonnac. tom. 2. de legib. disp. ult. qu. 5. punct. ult. num. 4. Rot. apud Farinac. part. 1. tom. 1. dec. 256. S. Congreg. Episcopi in Triventina 20. Martii 1601. in Fanensi 27. Junii 1659. & alibi. Nam cum ejusmodi Capellæ, sive Imagines sint sitæ intra limites Parochiæ, jus Parochi, quod habet supra Parochiam, extenditur etiam ad Capellas, & Imagines, & ideo oblationes factæ iis Capellis, vel Imaginibus, pertinent ad Parochum; nisi offerentes aliud disponerent; tunc enim eorum dispositio servanda est, arg. ex cap. Porrò de Privil. & notant Seraphin. dec. 774. num. 1. Caval. dec. 639. num. 6. Rota in Tolët. Capell. 16. Junii coram Merlino. Vide Fagnanum in cap. Pastoralis de his, quæ fiunt a Præl. & nos alibi.

CONSULTATIO LXXXIV.

An, & quatenus Hospitalia, eorumque Hospitalarij laici gaudeant privilegio immunitatis, & privilegio fori?

Respondendum videtur, non gaudere. Primò, quia Hospitalia non sunt Domus Dei, sed hominum. Secundò, quia, licet Hospitalia sint loca pia, & Religiosa, non tamen exinde sequitur, quod Hospitalarij gaudere debeant privilegio fori. Nam exemptio, quæ concessa est Hospitalibus, non est concessa eorum administrato- ribus, quando ii sunt merè laici in iis, quæ illorum personam respiciunt, ut tradit Barb. in Clem. fin. super Gloss. v. Statuimus, de rescript. & Clem. 1. de relig. domib. in qua sententia est item Cocchier. de jurisd. judic. ordin. in exempt. part. 1. qu. 31. num. 8. & Zipæus de jurisd. Eccles. & Civil. lib. 1. cap. 12. num. 2. ubi ait: Eum autem, qui ex commissione dumtaxat Episcopi administrat Hospitalia, Episcopi autoritate erectum, non ob id gaudere privilegio fori probabiliter est, nisi forte sit Clericus, & administratio pro officio Ecclesiastico habeatur. Et ita etiam declaravit S. Congreg. Immanitatis in nullius, seu Foropompiliensi Jurisdic- tionis sub die 18. Novembris 1664. quamvis illud Hospi- tale haberet omnia requisita, quæ habere debet locus Religiosus, & pius, cujus administratio concedi non de-

bet laicis, sed viris Religiosis, vel Clericis non conjuga- tis, & qui perpetuo illi incumbant, ut decernunt Con- ciliū Ravennatense sub Clemente V. cap. 25. & Senno- nente de visit. cap. 29.

Nec obtat, quod ejusmodi Hospitalia visitentur ab Or- dinariis, rationeque administratorum ii recipient. Quod fieri posse non videtur, nisi essent loca Religiosa, & E- piscopi autoritate constructa, eo quod in privatis, & profanis Episcopus non habet jurisdictionem, ut dicit Bald. in auto. hoc jus porrectum. C. de sacros. Eccles. Unde ne- cessario est præsumendum, Episcopi autoritate erecta, ut tenet Regens de Ponte conf. 18. num. 2. 3. & 8. Nam re- spondetur, id non rectè inferri, quia Ordinariis permis- tum est, non solum Religiosa loca visitare, sed etiam pia, quæcumque sint, quamvis profana, ex dispositione S. Con- cil. Trid. sess. 22. cap. 8. & 9. exceptis tantummodo iis, quæ subint immediatè Regum protectioni. Idque effi- ciunt non jure ordinario, sed ut Sedis Apostolicæ Dele- gati, & ita pluries censuit S. Rota Romana, prout refert Garz. de Benef. part. 5. num. 602. in fin. ac dissentit Mar- th. de jurisd. p. 4. cent. 2. conf. 113. num. 30. & 31. An- talda. etiam de jurisd. p. 2. tit. 11. c. 13. num. 37. & seqq. ac Duard. ad Bul. Cæn. lib. 2. can. 15. q. 6. concl. 6. num. 15. Greg. XV. dec. 4. nu. 16. Quare cum provisio ista sit spe- cialiter facta in illis duobus casibus tantummodo in eis- dem capitibus S. Concil. expressis, non est trahenda ad consequentiam, sed in cæteris recurrendum est ad jus com- mune. Hospitalia autem, & Confraternitates sunt de fo- ro laico ex Generali regula juris communis, nisi contra- rium probetur, Marth. ibid. p. 2. cas. 18. n. 1. & visitari ne- queunt ab Ordinariis, Gabr. conf. 195. n. 15. Ac proinde Hospitalarij gaudere non debent privilegio fori, Marth. d. cas. 113. n. 2. & Felin. in cap. 2. n. 8. de for. comp. Idque, etiam si sint Hospitalarij Hospitalis verè Ecclesiastici, Clar. in prax. §. fin. q. 35. num. 23. & constanter Doctores, quos adducit Carol. de Grassi. de effect. Cler. eff. 1. num. 118. & seqq. ac etiam si sint deputati ab Ordinario, nisi deferant aliquod signum habitus Ecclesiastici. Aliàs enim sequeretur, servientes Hospitalibus laicorum esse meliores con- ditionis, quam Clerici, qui licet inserviant Ecclesiæ, si tamen non deferant Clericalem habitum, & tonsuram pri- vilegio fori non gaudent, Conc. Trid. sess. 23. c. 6. deref.

Quia dato etiam, quod sint loca Religiosa quoad ef- fectus, ut illa subint Judici Ecclesiastico, reputenturque loca immunita, atque gaudeant privilegiis Ecclesiasticis, nunquam tamen dicendum est, quod talia sint habenda ad effectum, ut eorum Rectores laici, aliique inservientes sint subiecti Judici Ecclesiastico in iis, quæ non con- cernunt Hospitalium administrationem. Quoniam ultra il- la duo requisita, scilicet exercitii pietatis, & erectionis cum autoritate Ordinarii, requiritur etiam copulativè, quod personæ ita adjectæ sint loco pio, ut nequeant seor- tum considerari, ut rectè asserit Marth. loco alleg. part. 4. cent. 2. cas. 113. num. 24. & Duard. d. can. 15. quest. 7. con- cl. 1. num. 4.

Ut autem persona loco addicta pro tali cognoscatur, requiritur, ut sit adeò ipsi loco obligata, ut penè inter- ta eidem sit, ab eoque discedere non valeat, nec se ullo modo separare, ut in specie docet Bald. in l. si quis 48. §. in omnibus num. 19. Cod. de Episc. & Cler. Quare bene Do- ctores communiter statuunt, quod Hospitalarij, cæterique Officiales hospitalium, etiam Ecclesiasticorum, & autho- ritate Apostolica, vel ordinaria erectorum, non gaudeant privilegio fori quoad sua alicta, vel res proprias, si sint laici, & perpetuo non sint addicti Hospitalitatis ser- vitio. Id, quod magno numero docent apud Lambert. de jurepatr. art. 10. quest. 1. part. 1. lib. 1. num. 6. Valasch. con- sult. 105. num. 31. & seqq. Borgnin. decis. 17. num. 69. p. 2. Carol. de Grassi. de effect. Cler. eff. 1. num. 118. & tradunt Antald. de jurisd. p. 2. tit. 11. cap. 13. a num. 56. Barbol. de jur. Eccles. cap. 39. §. 2. num. 51. Duard. ad d. Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. q. ... concl. 3. sub num. 9. Bonacin. tom. 3. de censur. disput. 1. quest. 16. sect. 1. punct. 4. num. 19. & 24. alique passim, & admisit Rota decis. 482. nu. 39. part. 4. tom. 2. rec.

Quibus non refragatur, quod quando dicti Officiales sunt deputati ab Ordinario, contrarium tenent Doctores adducti a Diana ref. 66. tr. 1. de Immun. p. 3. Nam Va- lasch. d. consult. 105. non loquitur simpliciter, prout refert Diana, sed ulterius addit, quod sint perpetuo deputati, Barboia verò de potest. Episc. p. 2. alleg. 12. num. 40. licet loquatur simpliciter, est tamen intelligendus cum dicta qualitate perpetuæ deputationis juxta ea, quæ tradiderat d. cap. 39. §. 2. num. 51. Immo Diana monet, recurren- dum esse ad Decianum, & Duardum; at isti tenent, quod requiratur deputatio perpetua Ordinarii, itaut non suffi- ciat illius confirmatio quæ non potest extendere ele- ctionem Hospitaliorum, a laicis factam ad privilegia sibi

sibi non competentia, cum dumtaxat robores electionem in statu, quo est, Bald. in l. Item quia num. 1. ff. de pact. & in terminis hujusmodi electionum, quæ fiunt per laicos sub confirmatione superioris perspicuum est, quod iurisdictionis Officii, & potestas illud exercendi pendet ab electione, non autem a confirmatione, Bald. in l. Privatorum 3. num. 2. & 3. ac l. Periniquum 7. num. 4. in fin. C. de iurisd. omni. Jud. Ac denique Doctores contrarium sentientes intelligendi sunt de iis servientibus, qui promiserunt obedientiam, & vivunt ultra septa Hospitalium, sicuti ii, qui Concilio Trid. cap. 12. sess. 24. de ref. sunt etiam exempti a iurisdictione ordinaria respectu Hospitalium Regularium, cum non sit verisimile; sed summæ æquitatis, quod qui sunt illius speciei, quos Concilium vult Ordinariis plenè in omnibus subiectos esse, gaudere debeant exemptione a iurisdictione laicali, ut videtur sentire D. Fagnan. in cap. Nullus, de for. comp. n. 33. in fin.

Porro ad effectum cognoscendi ad Hospitalia sita laicam, sufficit sola institutio, vel desitutio ejus Rectoris, facta a persona laica, ut post Roman. conf. 457. num. 8. & 10. ac plures alios firmavit Rota dec. 725. num. 1. p. 1. div. Unde non potest dici, illud habere requisita necessaria ad hoc, ut gaudeat privilegiis locorum piorum, quamvis adsit campana, & in eo sacrum celebretur. Quia hæc signa ostendunt, esse Ecclesiasticum, quando versaretur in dubio, non autem quando plura concurrunt ad iudicandum, locum esse laicum potius, quam Ecclesiasticum, Roman. ubi supra num. 14. Ac præsertim quando administratio majoris partis bonorum fuit relicta Magistratui sæculari, quod suffragio suo ponderavit in similibus terminis Rota coram Durano dec. 130. n. 2.

Nihilominus tanquam certum tenendum est. Quando Hospitalia est publicum, hoc est erectum autoritate Ordinarii, vel Pontificis, ad textum in cap. Ad hæc, de relig. domib. ubi Doctores, vel alia concurrunt, ex quibus possit iudicari locus Religiosus, aut Ecclesiasticus, tunc habet omnia privilegia, quæ conceduntur Ecclesiis, ut ex Imperiali rescripto expresso in l. omnia, C. de Episc. & Cler. Bald. in l. si quis ad declinandam. C. cod. & in auth. hoc jus porrectum, C. de Sacros. Eccles. Archid. in cap. Deservit 17. quest. 4. Jo. Andr. in cap. Quia contingit, de relig. dom. & in Clem. dispendiosam, v. Beneficia, de judic. ubi etiam Anchar. num. 2. & 5. Soccin. in l. rem, que nobis, de acquir. possess. Barbat. in cap. Nulli, de reb. Eccles. non alien. Paul. de Castr. & Angel. filius conf. 458. volum. 2. plenè Remig. de immunit. ampl. 17. v. Hospitalia, & nuper Renatus Chopp. in lib. 1. Monasticon, sive de jure cenobiorum tit. 1. art. 27. Marth. de Afflict. dec. 67. num. 4. Roman. conf. 477. Tiraquell. de privil. pie caus. in præf. Item relicta hospitali, multos allegans Franc. Marc. dec. 1021. num. 2. vol. 1. Jo. de Castil. Sotom. quotid. contr. jur. de usufr. cap. 54. num. 24. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 4. num. 21. Joseph Ludovic. decis. Perus. 30. n. 6. ac tradunt Doctores, quos sequitur Covarr. lib. 2. variar. cap. 20. num. 4. Farinac. in prax. p. 1. tom. 2. quest. 28. tit. de carcerib. num. 36. Decian. in tract. crim. tom. 2. lib. 6. cap. 25. num. 18. & Anton. Gabriel. com. concl. lib. 6. & 10. conf. 2. Sylvester. in summ. v. Immunitatis 3. nu. 1. Suar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 9. num. 9. Tusch. tom. 3. litt. E. concl. 10. num. 2. & tom. 4. litt. I. concl. 59. nu. 24. Delbene de Immunit. cap. 16. dub. 9. sect. 10. num. 2. & 3. Ciardin. contr. for. cap. 116. num. 7. Sperell. dec. 51. nu. 19. Novar. de elect. for. tom. 1. sect. 2. qu. 54. num. 3. & per tot. aliique, ac iudicavit Rota Rom. decis. 725. num. 2. part. 1. in novis. Quam conclusionem pluribus comprobatur Dec. conf. 488. num. 4. & conf. 504. num. 1. Grat. conf. 204. num. 22. & alii, quos refert idem Tiraquel. sub princip. loci allegati num. 5. Farinac. de immunit. num. 266. Regens Carolus de Tapia in Comment. ad cap. Reg. 95. quod incipit: Item statuiamus, quod Ecclesia num. 7. tit. de bis, qui ad Eccles. confug. lib. 1. juris Regni, ac latè Gabr. d. concl. 2. n. 1. & Valasch. d. concl. 104. & seq. Idque procedere etiam quod in eò non celebretur, docet idem Tusch. ubi supra concl. 10. num. 2. & Castr. d. conf. 438. in princip. libr. 2. Quia cum sit Episcopi autoritate constructum, factus est locus Religiosus, itaut ad profanos usus converti non debeat text. in d. cap. Ad hæc, de relig. dom. Quicquid dixerit Felin. in cap. de quarta, de præscript. num. 11. allegans Cardinalem Zabarellam in cap. fin. de consib.

Etenim affinitas Ecclesiarum sunt loca pia, ut Orphanotrophia, Ptochotrophia, Xenodochia, &c. l. omnes 33. de Episc. & Cler. Monasteria, tot. tit. extr. de relig. dom. ubi Panorm. Host. & alii, Oratoria, §. si quis in auth. de Eccles. tit. Quæ larga hujus significatione comprehenduntur, non propria, cap. 2. ubi Panorm. num. 1. & 2. de consuet. Card. in Clem. 1. quest. 3. de judic. Et in favorabilibus, non odiosis Ecclesiarum appellatione, ac jure comprehenduntur, cap. Grandi, de suppl. negl. Præf. cap. 2.

de in integr. rest. lib. 6. & privilegiis gaudent, §. de temporalibus in auth. de Eccles. tit. Hoc distant, quod hæc uibus, ac alimentatione Religiosarum, aut miserabilium personarum, Ecclesiarum verò cultui præcipue Divino dedicentur, instit. de rev. div. d. §. Sacra cum seq. Affinitas etiam sunt loca Religiosa, Sancta, & publica, l. 10. inst. de rev. div. §. 2. & 3. quibus cum eodem plurimum jure, ac privilegio Ecclesia utuntur, l. ult. C. de sacros. Eccles. Quæ omnia, sicut Ecclesiarum ipsarum Episcopo loci subfunt; cap. 3. & 4. de relig. domib. nisi doceantur exempta, Clemen. 2. cod. tit. Concil. Trid. sess. 22. cap. 8. & sess. 25. cap. 8. de reform.

Idque multò magis, quando ex longi temporis cursu, 9 ut rectè post plures observat Menoch. de præsumpt. lib. 3. cap. 132. num. 51. ubi de solemnè erectione specificè non constat, adsunt signa, & conjecturæ, ad quas recurrendum est ex Felin. loco cit. num. 13. ex quibus Hospitalia efficitur locus sacer, & Ecclesiasticus, ut nimirum si habeat formam Ecclesiarum, & in eo sit altare, sive Oratorium consecratum cum campanile, & campanis, si in eo celebretur Missa, aliaque fiant, de quibus in tomo primo. Hæc enim esse signa indubitata, quod sit erectum autoritate Ecclesiastica, docet Archid. in cap. nemo de consecr. d. 1. Innoc. in cap. Inter dilectos, de donat. ex cujus dictis fuisse decisam Florentiarum magnam questionem, refert Felin. loco proxime cit. & multos congerit Maschard. de prob. concl. 869. sub princ. Gabr. loco alleg. num. 5. Guttier. can. quest. lib. 1. cap. 35. num. 20. cum innumeris, nemine contradicente, ac signatè Romanus conf. 477. num. 13. ubi Add. litt. B alios refert Lotther. de re benef. hb. 3. cap. 6. Marth. dec. seu vot. Pisan. 169. num. 3. quibus subscribit Rota inter divers. d. dec. 725. num. 3.

His verò deficientibus conjecturis, ut signis, non illud 10 Hospitalia iudicandum est profanum, & privatum, quanquam in eo Hospitalitas, aliave opera pia exerceantur, ut voluit Bald. in d. si quis ad declinandam, Alex. conf. 120. num. 3. lib. 1. Jas. conf. 218. n. 1. Cur. jun. conf. 1. per tot. Joseph Ludovic. decis. 90. num. 9. part. 2. Mastr. dec. 100. num. 16. vel saltem tale est præsumendum, ut post Federic. de sen. conf. 125. Roman. sing. 35. Riminal. sen. conf. 486. num. 13. decisum per Rotam Florentinam, testatur Magonius dec. 61. num. 15. Ea ratione, quod non omnis locus pius est Sacer, & Religiosus, & proinde immunis. Nam hæc qualitas distincta, & separata est a pietate, ut benè considerat Roman. d. conf. 477. in fin. Bald. conf. 5. vol. 3. cum cæteris relatis a Gabr. concl. 2. num. 1. Cumque sit fundamentum intentionis, non præsumitur, nisi probetur ut advertit Regens de Ponte conf. 18. num. 5.

Sed ad alia recurrendum est ex natura exemplorum, 11 quæ declarant regulam, non restringunt, l. regula in fin. de jur. & fact. ignor. §. hæcenus, instit. de gradib. cap. Romana, §. si autem, de appell. Ad alia igitur recurrendum est, quæ locum efficiunt sacrum, & Religiosum, prout rectè sentit Guttier. d. cap. 35. num. 26. Et primò si ut tradit Host. in cap. cum olim 2. §. Judices autem, de privil. ad erigendum Hospitalia Episcopus ante omnia locum Deo consecravit, figens in eo salutis nostræ signum. Quod sequitur Mar. Ital. de immunit. Eccles. lib. 1. cap. 4. num. 19. Item si Hospitalia est subiectum Dominio alicujus Ecclesie. Impossibile enim est, quod Hospitalia sit de Dominio Ecclesie illi unitæ, & quod possit reputari profanum, & laicum, subsitque foro laicali. Nam Hospitalia Ecclesiis unita, sunt de foro ipsius Ecclesie, & tanquam quid accessorium sequuntur suum principale, Rebuff. tract. ac nomin. q. 15. num. 14. Gonzal. ad regul. 8. Cancel. gloss. 5. §. 4. num. 16. Ita in fortioribus, si Ecclesia habet dumtaxat Dominium directum in bonis, semper agendum est in Foro Ecclesiastico, licet agatur de solo Dominio utili inter laicos. Quia Dominium directum Ecclesie est inseparabile ab utili, & tanquam dignius trahit utile minus dignum juxta celeberrimam Rotæ decisionem in Romana domus de Scapuceis coram Cocciao, quæ est impressa post Pacific. de Salv. inter d. dec. 237. per tot. & coram Merlin. dec. 803. num. 1. & seq. ac num. 7. & seq. quæ est in appendice excusa post indicem, ac in Romana census, seu emphyteusis 30. Maji 1655. coram Priolo, & declaravit Sac. Congregatio Immunitatis in Carmolensidie 4. Septembris 1669. & in Sorana die 20. Novembris 1657. ac alibi sæpè, scilicet S. Congregatio Sac. consuit meros laicos pro bonis emphyteuticis ac redditibus Ecclesie pro eo, quod spectat ad dominium directum, non posse conveniri in foro laicali.

Ac etiam quando Hospitalia laico unitum est, atque aggregatum aliud Hospitalia Ecclesiastica, exigente ab eo Camera Apostolica pro dicta unione, & aggregatione quinquennia, quæ debentur loco annatarum, & solvi solent pro solis beneficiis Ecclesiasticis unitis vigore Constituti.

Institutionum Apostolicarum, quas referunt Paris. *de rescriptis*. lib. 4. q. 10. n. 4. Lotther. *de re benef.* lib. 1. qu. 29. n. 1. & seqq. Modern. *de sigl. Datar.* lib. 1. cap. 18. §. 4. num. 1. & seqq. Novar. *in addit. ad sum. Bullar.* tit. de quinquennii solut. num. 8. & seqq. ac Rot. *dec.* 474. n. 18. *in fin.* & num. seqq. p. 9. rec. Hinc enim non solum resultat qualitas Ecclesiasticitatis, sed tollitur possibilitas, quod ejusmodi Hospitalis possit esse laicum, dum conflatum est ex unione bonorum, & beneficiorum Ecclesiasticorum, in quibus laici nullam possunt habere, neque exercere jurisdictionem.

13 Aut si in Hospitali Hospitalitas servetur. Hæc enim reddit rem certam pro fori privilegio. Gabr. *d. concl.* 2. num. 6. tit. de pia causa. Nam, ut Hospitalis dicatur locus pius, sufficit, quod opera pietatis exerceat, quia privilegium non datur loco, sed causæ, ex adductis ab Antonell. *de regim. Eccles.* cap. 10. §. 7. num. 72. Vel si Hospitalarius residet cum sua familia in Hospitali, addictus illius servitio. Tunc enim gaudere debet, ut in terminis de Hospitalario habitante cum uxore, & familia in Hospitali, quod gaudeat immunitate, etiam si sit uxoratus, quotiescumque Hospitalis est erectum autoritate Episcopi, tradit Lap. *de Hospital.* q. 1. num. 11. & 12. *inter tract. univ. jur.* tom. 14. fol. 164.

14 Et insuper si in Hospitali sit deputatus Rector ab Episcopo. Unde consequitur, illud præsumendum erectum ejusdem autoritate, ut expressè decisis fuit per Rot. *d. dec.* 725. ac tenet Mar. Anton. *var. res. lib.* 1. cap. 14. n. 4. De qua institutione constare debet per legitimam, & authenticam Bullam; testes enim non sufficiunt. Nam compertum est in jure, eum, qui se fundat in aliquo actu, qui scripturam desiderat, vel saltem de communi stylo per scripturam solet expediri, teneri eam exhibere, eo quod hoc casu scriptura est de essentia, ut docet Butr. *in propria materia in cap. In nostra de script.* & latissimè Afflict. *dec.* 398. & 253. num. 3. Vel saltem debet probari scripturæ, seu literarum amissio ex theoria Bart. *in l. Sicut, C. de fid. instr.* & notat Guid. Pap. *in com. ad status. Delphin. si quis per literas in proam, num.* 23. & q. 474. ubi Ferer. ejus addit. Et testes deponentes subtenore scripturæ amissæ debent esse periti, ut cognoscere possint vitia scripturæ, alias non probarent, ad notata per Bart. *in l. 2. §. Divus, de jure fisci, & in auth. Si quis in aliquo num.* 19. C. de eodem cum aliis relatis per Cancr. *var. res. tom.* 3. cap. 3. *de privil. & rescript.* num. 171.

15 Fateor tamen & ego non ex eo solum, quod Episcopus hoc unum jus Episcopale in Hospitali exercuerit, inferri necessariò, fuisse ipsius autoritate constructum. Nam doctè satis eleganter in specie respondet Abb. *in cap. 1. num. 5. de relig. domib.* non idcirco Hospitalis esse Religiosum, nisi aliud constet. Nam, inquit, contrarium consuluit Federicus de Senis *conf.* 225. quia ex possessione unius articuli non est inferendum ad alios articulos, ut *in d. cap. Cum contingat*, cum similibus, nec obstat iste textus, quia locus ille necessariò debebat esse subiectus alicui Episcopo, ideò præsumptio est pro eo, qui exercuit in aliqua jura. Sed non sit est in Hospitali, quia Hospitalis non Religiosum non tenetur Episcopo ad jura Episcopalia, *cap. ad hæc de relig. dom.* ideòque sumus extra terminos hujus capituli, ut sic dicamus tantum fuisse præscriptum, quantum probatur fuisse possessum, & confert hoc plurimum ad multas quæstiones diluendas, quam doctrinam merito celebrat Maschard. *d. concl.* 869. num. 8. Et tandem potest id fieri ab Episcopo, & quod mortuus sit Hospitalis fundator. Quo calu etiam in profanis, & privatis cura ipsorum ad eum pertinet, ut docet Abb. *in cap. de Xenodochiis num.* 3. *de relig. domib.* Federic. de Sen. *conf.* 111. *sub princ.* & Gratian. *discept. for. tom.* 3. cap. 481. num. 9. Quare hoc solum signum non est omninò infallibile erectionis Episcopalis.

16 Ac præterea si constat de expressa dotatione ad tradita per Felin. *d. cap. de quarta num.* 11. Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. cap. 79. num. 4. Rot. *dec.* 508. *part.* 1. *in novis*, & expressius post alios tenet Cavalcan. *dec.* 17. n. 65. p. 2. Nam alias si solum stipendium, vel introitus quorundam bonorum essent pro operibus piis designati, tunc locus esset profanus. Verum id non approbo; sufficit enim, quod sit locus pius qui Ecclesiæ nomine includit, *cap. Requisisti extr. de testam.* Lap. *de hospit.* num. 14. Giron. *de privil. num.* 520. Garz. *de benef. p. 5. cap. 1. num.* 602. ubi tradit, ita quandoque S. Congregationem declarasse. Præterea non ex eo, quod Hospitalis, vel Capella non habeat dotem, sequitur illud nunquam ullo tempore fuisse dotatum. Quia potuit dotem, & proventus usurpatione, vel alia causa amittere. Lambert. *de jure patr. lib.* 1. art. 2. *quest. princip. 1. p. num.* 10. Rota coram Card. Mantica *dec.* 65. num. 7.

17 Hæc autem immunitas non solum competit Hospitali-

bus, eorumque bonis, sed etiam personis, sive ministris interservientibus, ac deputatis ad illa regendum, quando eorum electio confirmatur ab Ordinario. Etenim isti quoque sive interserviant Hospitalibus Regularium, sive aliorum, adhuc gaudent privilegio fori, sive sint Regulares, sive laici: quia censentur personæ Ecclesiasticæ, sicuti sunt ipsa Hospitalia, ut post alios egregiè probat Lezan. *tom.* 1. *summ. cap.* 6. num. 17. & ante ipsum Barbol. *de offic. & potest. Episcop. alleg.* 12. n. 40. Dian. *tract.* 1. *de immun. resol.* 66. Castro Palaus *oper. mor. tr.* 1. qu. un. *punct.* 2. num. 10. *in fin.* Quod procedit, etiamsi hospitalarii soleant præfigi ad tempus. Quotiescumque enim confirmantur autoritate Ordinarii, gaudent, & reputantur, tanquam perpetui; nam privilegium non conceditur ratione personæ, sed ratione Officii, ac muneris, quod exercent; quam ob causam S. Congregatio Immunitatis sæpissimè rescripsit, *laicos interservientes mensæ Episcopi gaudere privilegio fori.* Quin sæpè etiam censuit, non solum villicum Episcopi, sed etiam ipsos operarios, & colonos hoc privilegio gaudere, quamvis sint conductitii ad breve tempus, ut in Ariminensi 13. Junii 1631. confirmata in Auximana mensè Octobris 1663. Quare multò magis gaudere debent hospitalarii, qui aliquando toto vitæ cursu Hospitalibus interserviunt, ac reputantur tanquam personæ Religiosæ exemplo Jotici, qui hujusmodi pietatis officia invenisse dicitur ex adductis per Lap. in ante allegato loco n. 1. estque textus in *d. l. Omnia, C. de Episc. & Cler.* ubi Glossa referendo, & ipsa exemplum Jotici apertè innuit, privilegia omnia concessa Jotico, primo hospitalario, extendi ad omnes successores, similia opera pia exercentes, atque etiam ad cæteros omnes Hospitalibus interservientes, idque intuitu pietatis.

Hanc sententiam uti de jure veram sequuntur Specul. *in tit. de stat. Monach.* num. 41. Butr. *conf.* 40. Felin. *in d. cap. 2. sub num.* 8. *de for. comp.* & alii relati a Carol. de Grass. *d. eff.* 1. num. 17. Valasch. *d. conf.* 105. num. 32. Squill. *de privil. Cler.* cap. 7. num. 45. Quibus manum porrigit Fermosin. *in d. cap. 2. quest.* 15. num. 6. *de for. comp.* Rationem autem, mirum, quam variè, & confusè Authores expediunt, quantamque eis difficultatem jam olim, ac nunc facessit, ut videre est apud ipsos, quorum plerique affirmant, hospitalarios hujusmodi non posse dici personas Ecclesiasticas, atque adeò non gaudere privilegio fori, nisi promiserint in manibus Episcopi castè vivere, & uxore mortua aliam non ducere, ac propriis renunciaverint; quod videtur sentire Abb. *in d. cap. 2. n. 11. de for. comp.* & prosequuntur ii, quos plena manu adducit Carol. de Grass. *d. eff.* 1. num. 118. ubi post Aloyf. de Leon. *in auth. Cassa, num.* 21. *C. de Sacros. Eccles.* videtur etiam requirere, ut deferant Crucem, vel aliud signum in vestibus. At hi Doctores loquuntur de hospitalariis, qui vivunt in domibus propriis, & non sunt addicti hospitalibus, sed tantum præsidet eorum negotiis exemplo Tutorum, & Curatorum, qui habent quamdam generalem, & externam administrationem. De hisce autem nos nihil asserimus, sed tantum de personis, quæ necessariò servitio Hospitalis addictæ sunt. Istæ enim cum degant intra septa hospitalis, & versentur circa frequens ministerium, dicuntur pars ipsius hospitalis, cum hospitalis esse non possit sine personis, adeòque locus, & personæ constituent unum corpus integrum, cum personæ sint de forma, & nequeant separatim considerari, ut bene advertit Duard. *ad Bull. Cæn. can.* 15. q. 7. n. 4. ubi considerat tria requisita, quæ huc spectant. Primò, ut locus, & personæ, quæ exiguntur ad necessitatem servitii, nequeant separatim considerari; quia non potest considerari hospitalis actu, nisi adsit hospitalarius, qui serviat. Secundò, ut locus sit ordinatus ad pia operanda. Tertiò, ut sit erectus autoritate Papæ, vel Ordinarii. Id, quod scitè comprobatur ex Baldo *in d. l. Si quis ad declinandum sub num.* 19. *C. de Episc. & Cleric.* ubi concludit, quod quando persona est obligata, & inserto loco, censetur unum, & idem, ac dicitur inter personam, & locum adesse inseparabilis conjunctio, adeò, quod unum sine altero considerari nequeat. Pulchrè Oldrad. *conf.* 11. ubi tenet, quod privilegium Xenodochio concessum extendatur etiam ad Oeconomos, & administratores Xenodochii, quorum opera pauperes carere nequeunt. Facitque ad hoc textus elegans *in l. hujus, ff. qui potior in pign. ibi: sine quibus navis salva pervenire non poterat, text. in l. administrantes, §. 1. ff. de excus. tut. text.* notabilis *in l. 1. §. si vir, aut uxor, ff. ad S. Syllan. ibi: sed quia commixta familia est, & una domus, ita judicandum atque in propriis servis, Hippol. sing.* 180. Bald. *in cap. fin. num.* 6. *in fin. de juram. calum.*

Quo pertinet vulgaris regula, aliquem ex alterius persona consequi, quod ex sua consequi nequit, *text. in cap. autoritate, fin. de concess. præb. lib.* 6. & *in l. si communem, ff. quæritur*

ff. quemadmodum serv. amit. & in l. 1. qui duos, ff. de lib. leg. Jal. in l. Si emancipati num. 5. cum seq. C. de collat. Regulariter enim uno concessio, & reliqua concessa intelliguntur, sine quibus illud commodè explicari nequit, text. in l. 3. §. Qui habet, ff. de ser. rust. præd. & in l. 1. §. 1. ff. si usufr. pet. & in l. 2. ff. de jurisd. omn. Jud. ubi communiter Doctores, latissimè vero Jalon per multa exempla hujus necessariæ consequentiæ, quem ad hoc omninò vide text. in cap. Præterea, de offic. deleg. Bart. in l. de quib. in 2. lect. num. 2. ff. de legib. dicens feudo præscripto, omnia ejus accessoria præscripta ceteri. Idem tenet Jal. in d. l. 2. n. 11. in 2. limit. Everard. in loco a concessione antecedentis per text. in l. si. aliena, §. 1. ff. de usurp. Panorm. in cap. venientes num. 3. de jur. & Oldrad. d. conf. 11.

20 Quod adeò verum est, ut non sit opus, quod hujusmodi servientes servitio hospitalis addicti voveant castitatem; quia dicuntur personæ Ecclesiasticæ, etiamsi non reneantur ad continentiam, sed utantur legitimo matrimonio, ut post Glossam in cap. Duo sunt 12. quæst. 1. advertit Valqu. contr. illustr. lib. 3. cap. 105. num. 52. ubi probat a simili de Acolytis, & Templariis, qui sunt Ecclesiastici absque voto continentiae. Insuper vota hujusmodi emitti non possunt extra Religionem a Papa approbatam, atque adeò neque ab his hospitalariis, ut in specie non obscure judicat Abb. conf. 104. n. 1. lib. 1. immò neque a Clericis secularibus. Minusque necessariò exigitur, quod deferant Crucem, vel signum aliquod in vestibus, cum eos necessitas servitii faciat de foro Ecclesiastico, non autem diversitas vestium, Fermosin. d. quæst. 15. n. 6.

21 Atque ita declaravit sepiùs Sac. Congregatio Immunitatis, præsertim in Beneventana 20. Martii 1630. ibi: *Hospitalarius perpetuo addictus servitio gaudet privilegio fori, & exemptione pro bonis, & in Ripana die 24. Junii 1644. nempe S. Congreg. & c. censuit, hospitalarium Terræ Columellæ, dum permanet in servitio hospitalis, & hospitale est erectum auctoritate Ordinarii, gaudere privilegio fori.*

22 Et in Sulmonensi die 28. Augusti 1663. S. Congregat. & c. censuit, Josephum, Custodem hospitalis Sanctis Annunciate, durante servitio, gaudere privilegio fori, si dictum hospitale sit erectum auctoritate Ordinarii.

23 Et in Albanensi die 4. Septembris, & 2. Octobris 1668. S. Congregatio censuit, hospitale erectum auctoritate Ordinarii gaudere immunitate, sicut etiam ejus hospitalarium, durante servitio, & quod hospitale, uti Ecclesiasticum, gaudeat immunitate Ecclesiastica declaravit eadem S. Congregatio in Civitatis Castellanzæ 8. Aprilis 1631.

24 Hospitalis verò apothecæ locatæ usui profano non gaudent immunitate, eadem Sac. Congreg. in Verulana 13. Julii 1637.

25 Undè non obstat, quod requiratur hospitalarios ita perpetuò esse hospitali addictos, ut separari non possint juxta tradita per Felin. in d. cap. de quarta num.

11. Nam talis perpetuitas dari non potest extra Religionem, Abb. d. conf. 104. num. 4. nec reputatur necessaria ad effectum exemptionis, & immunitatis, Valquez d. cap. 105. num. 52. exemplo etiam Eremitarum, qui suo libitu possunt ad seculum redire, & sine aliqua professione gaudent privilegio Ecclesiæ, ut 16. quæst. 1. cap. Qui verè, & notat Innoc. in cap. Cum Monasterium, de elect. Item exemplo familiarium, ac ministrorum Episcoporum, qui pro eo tempore tantum gaudent, quo sunt addicti ejus servitio, ut alibi probavimus.

26 Nec obstat, quod non sint electi ab Episcopo, sed tantum confirmati. Quia hæc confirmatio non pertinet ad Episcopum, nisi quando hospitale est locus Ecclesiasticus, ut firmat Roman. d. conf. 477. num. 8. Marth. d. dec. 169. num. 6. & Rot. divers. dec. 725. num. 1. p. 1.

27 Minusque obstant Doctores firmantes, hospitalarios non gaudere privilegio fori; quia eorum dicta procedunt in hospitalariis conductitiis, qui pro certa mercede fortuitò conducuntur, & dimittuntur; secus autem in illis, qui ab Episcopo destinantur, tanquam ministri hospitalium, vel perpetuò, vel ad aliquod tempus ibidem inservituri. Isti enim privilegio fori potiuntur, ut distinguendo probat Abb. in d. cap. 2. num. 11. de for. comp. & ibi Barbat. num. 68. Carol. de Grass. d. eff. 1. num. 117. & seqq.

28 Tandem non applicatur decretum Sac. Congregationis Immunitati in nullius, seu Foropompiliensis jurisdictionis, cum in eo casu nec hospitale erat subjectum Episcopo, neque ab eo erectum, neque hospitalarius ab eo deputatus, neque tandem aliquod signum apparebat, ex quo esse Ecclesiasticum dignoscebatur.

An Episcopus cogere possit ad Clausuram Moniales exemptas, & Regularibus subjectas? Ubi plura eodem spectantia, præsertim de pœnis contra violatores Clausuræ.

PRemittendum est cum communi Doctorum sententia, quod omnes de Clausura tractantes supponunt, & videri possunt Bonacina, Miranda, Sanchez, Tamburinus locis infra citandis, Azor. lib. 13. instit. moral. cap. 8. q. 2. & colligitur evidenter ex Constitutione Bonifacii VIII. quæ incipit, *Periculoso*, & ex cap. 9. sess. 25. Concilii Tridentini, atque ex motu proprio B. Pii V. Circa Pastoralis, scilicet Moniales esse in triplici differentia. Aliæ enim sunt immediatè subjectæ Episcopo. Aliæ immediatè Sedi Apostolicæ. Aliæ verò immediatè Regularibus, quæ etiam dicuntur exemptæ. Insuper duplex in Episcopo potest dari potestas. Alia ordinaria: Alia delegata, de quibus Doctores passim.

Expendendo igitur hoc triplex Monialium genus cum hac duplici Episcoporum auctoritate, certum est, quod jus cogendi ad clausuram Moniales Episcopo subjectas est ipsius Episcopi auctoritate Ordinaria. In Monasteriis verò Sedi Apostolicæ immediatè subjectis est jus ejusdem Episcopi auctoritate delegata Sedi Apostolicæ. Certum etiam est apud omnes, Episcopum non habere jus super Clausuram Monialium exemptarum auctoritate Ordinaria. Ideò enim vocantur exemptæ, quia non subduntur jurisdictioni Ordinariæ Episcoporum. Hujus ratio est generalis exemptio Regularium a jurisdictione Episcopi; de qua nemo hucusque dubitavit. At Moniales exemptæ Regularium regimini subjectæ, sunt in numero Regularium, potiunturque respectivè Regularium exemptionibus, & immunitatibus spiritualibus, ac temporalibus, ut ex diversis Summorum Pontificum Constitutionibus, præsertim Sixti IV. & Leonis X. demonstrat Tambur. de jur. Abbat. disp. 12. quæst. 1. Rodriguez tom. 2. quæst. regul. 20. art. 22. Atque adeò etiam Moniales exemptæ ab ordinaria jurisdictione Episcopi eximuntur. Tota igitur difficultas reducitur ad potestatem delegatam, an hanc habeant Episcopi quoad clausuram super Monasteria exempta?

Qui favent Episcopis præ cæteris, ut Zerola in prax. Episcop. par. 1. v. Moniales ad 4. & 8. quæst. asserentes nonnullos Doctores, colligere putant ex decreto Concilii Trid. sess. 25. cap. 5. quod in omnibus, & per omnia innovavit Beatus Pius Quintus motu suo proprio, quod sit delegatum jus Episcoporum interdicens, atque excommunicandi Moniales exemptas in ordine ad clausuram.

At Regulares rationibus, & Doctorum auctoritatibus ducti certissimè tenent, nullam Episcopis delegari jurisdictionem super Moniales exemptas, etiam in ordine ad clausuram. Ad id probandum adducunt verba Concilii eo cap. 5. quæ sunt ista: *Bonifacii VIII. Constitutionem, quæ incipit, Periculoso, renovans Sancta Synodus, universis Episcopis sub oblatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, præcipit, ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis, ordinaria, in aliis verò Sedis Apostolicæ auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit diligenter restitui, & ubi inviolata est, conservari maxime procurent; inobedientes, atque contradicentes per censuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacumque appellatione postposita, compescentes.* In hoc autem decreto inveniunt Episcopi, adnotata sunt illa verba, nempe, *ut in omnibus Monasteriis sibi subjectis ordinaria; in aliis verò Sedis Apostolicæ auctoritate clausuram, & c.* Ex his enim manifestè datur a Concilio Episcopis auctoritas delegata super clausuram in aliis Monasteriis sibi non subjectis.

Verum Regulares ajunt, quod medullitus considerando intentionem, & verba Concilii, constat per particulam illam, *In aliis*, non intelligi Monasteria exempta, Regularibus subjecta, sed tantum Monasteria subjecta immediatè Sedi Apostolicæ. Nam particula hæc *In aliis* solum potest intelligi in sensu, quem patiuntur, & possunt admittre aliæ particule, aliaque verba ejusdem decreti, aliàs sibi ipsi contradiceret. Priora autem verba decreti solum possunt admittre, & manifestè inferunt, quod illa particula *In aliis*, intelligatur de subjectis immediatè Apostolicæ Sedi dumtaxat cum exclusione exemptarum. Quippè priora verba clara sunt: *Bonifacii VIII. Constitutionem, quæ incipit, Periculoso, renovans Sancta Synodus.* Atqui Bonifacii Constitutio clarissimè

verbis determinat, quod Monasteria exempta quoad clausuram, subiant propriis Prælati Regularibus, Episcopis dat delegatam solum super subjecta immediatè Sedi Apostolicæ. Cùm itaque Concilii Tridentini decretum sit renovatio Constitutionis Bonifacii intelligendum est juxta Constitutionem, quam innovat, non contra. Aliàs non esset innovatio, sed abrogatio.

6 Confirmatur afferendo integrum cap. 9. ejusdem Concilii cit. sess. 25. ubi sic habetur: *Monasteria Sanctimonialium S. Sedi Apostolicæ immediatè subjecta ab Episcopis, tanquam dictæ Sedis delegatis, gubernentur: Quæ verò a deputatis in Capitulis generalibus, vel ab aliis Regularibus reguntur, sub eorum cura, & custodia relinquuntur.* Concilium autem in hoc capite se non retractavit, nec determinavit oppositum ejus, quod decreverat in cap. 5. igitur, ut Concilii decreta consequenter loquantur, dicendum est, ex d. cap. 5. non conferri auctoritatem delegatam Episcopis super Moniales exemptas, & Regularibus subjectas, quæ expressè ipsis denegatur in dict. cap. 9.

7 Nec juvat effugium, quod hoc cap. 9. non sit ad rem, quia in eo nullus est sermo de Clausura, sed de cura, & custodia. Nam custodire aliquem quid aliud est, quàm a perturbantibus, invadentibus, insidiantibus præcavere? Quænam autem quæso est propriissima Sanctimonialium custodia inter alia, ut earum puritas, & innocentia præservetur a mundi insidiis, quàm ipsa clausura? Per hanc enim verè, ac propriè custodiri dicuntur. Si igitur Moniales exemptæ sub custodia Regularium relinquuntur, sanè Regularibus datur potestas super clausuram. Undè non frustra post verbum cura additum est custodia, ut scilicet per illud intelligeretur earum regimen quoad alias observationes Regulæ, per hoc auctoritas in Clausuram.

8 Minus facit pro Episcopis dictus motus proprius B. Pii V. Circa Pastoralis. Nam Pontifex initio Constitutionis dicit, se sancire, quod servetur Clausura juxta formam Constitutionis Bonifacii VIII. Periculoso, in Sacro Concilio Tridentino approbatam, & innovatam; quam, inquit, nos auctoritate præfata etiam approbamus, & innovamus. Sed ut jam vidimus, Bonifacius clarè statuit, Prælatos Regulares, & non Episcopos esse Judices, & superiores quoad clausuram Monialium exemptarum sibi subjectarum. Ergo & Pius volens, ut in omnibus, & per omnia servetur Bonifacii Constitutio, districtè præcipit Episcopis, ne se intromittant in clausuram Monialium exemptarum, & se explicans sic habet: *Mandantes Patriarchis, &c. quatenus in Monasteriis Monialium sibi Ordinario jure subjectis, sua, in his verò, quæ ad Romanam mediata, vel immediatè spectant Ecclesiam, Sedis Apostolicæ auctoritate, unâ cum superioribus eorundem Monasteriorum clausuram servari procurent.* Quibus verbis Pontifex suis respectivè superioribus, sive Episcopo respectu propriorum, injungit curam clausuræ. Illa enim particula unâ cum superioribus eorundem Monasteriorum, non facit sensum copulativum, quasi quod & Episcopi, & Prælati Regulares simul junctim ex æquo debeant talem clausuram procurare in Monasteriis exemptis, id quod etiam Adversarii docent, volentes, quod clausuræ custodia Episcopis tantùm sit demandata cum exclusione Regularium, sed facit sensum distributivum, ac commodum ita, quod tam Episcopi, quàm superiores Regulares respectivè in Monasteriis sibi subjectis clausuram procurent. Hunc autem esse germanum Pii V. sensum patet. Tum quia aliàs contrarium sanciret ei, quod in eadem Constitutione clarè statuit, præcipiens, ut servetur Constitutio Bonifacii, in qua clausuræ custodia injungitur expressè superioribus Regularibus respectu Monialium sibi subjectarum. Tum quia circa finem ejusdem Constitutionis, ut omnis tolleretur dubitatio, his verbis concludit: *Per hoc autem in Monasteriis exemptis Ordinarii locorum nullam sibi credant jurisdictionem, vel potestatem aliquatenus attributam.*

9 Solum quispiam inquirere posset: Cur si Episcopis datur delegata auctoritas super clausuram Monialium immediatè subjectarum Sedi Apostolicæ, non detur etiam super Moniales Regularium, cùm illæ sint majoris prærogativæ, urpotè insignitæ immediata subjectione Sedis Apostolicæ? Respondetur, disparem esse rationem. Nam Monasteria Sedis Apostolicæ ideò subjiuntur delegatæ auctoritati Episcoporum, & non exempta, non quia illa sint minoris prærogativæ, quàm ista; sed quia, cùm Monasteria requirant immediatam custodiam, nec Pontifex per seipsum possint esse ubique, delegat Episcopos uti suos ministros. At Monasteria exempta cùm habeant præsentem suam propriam Prælatos, a quibus possunt custodiri, non erat necessarium, ad hanc Episcopos delegare.

Ut verò Doctorum sententiis, qui a tempore Concilii Tridentini usque adhuc id ipsum docuerunt, rem illustremus, occurrit imprimis Navarrus, vir in utroque jure, ac in moralibus omnium consensu peritissimus. Is enim comm. 4. n. 6. de Regular. sic ait: *licet Concilium videatur significare, quod Episcopi possunt includere omnes Moniales etiam exemptas sui Episcopatus; tamen mens ejus clara est, quod Episcopi possunt, & debent includere omnes Moniales sibi subjectas auctoritate sua, & etiam exemptas, S. Sedi Apostolicæ immediatè subjectas auctoritate illius.* Non tamen exemptas ab eis, & subditas aliis Prælati exemptis aliorum Ordinum. Nam potestatem includendi hujusmodi Abbatibus, & superioribus suis concedit Constitutio Bonifacii, secundùm quam intelligi debet cap. 5. sess. 25. Concilii Tridentini, cùm Constitutio interpretans in dubio sit intelligenda secundùm interpretatam. Id quod sentire videtur Pius V. in extravaganti incip. Decori.

Thomas Sanchez scriptor rerum moralium Princeps, utinamque haberemus ejus opus in decalogum absolutum. Hic tom. 2. in decal. lib. 6. cap. 15. q. 3. inquirens, cujus sit Moniales ad clausuram cogere, sic habet: *Circa hanc partem ansam dubitandi præbet decretum Tridentini sess. 25. cap. 5. Ubi clare ea facultas concedi videtur Episcopis, tam respectu Monasteriorum, etiam exemptorum, quæ Regularibus subjiuntur, ut sustinet Thomas Zerola. Cæterum dicendum est, nullam Episcopis facultatem concedi indicendæ clausuræ Monialibus exemptis, quæ Regularibus subjectæ sunt; sed id esse superiorum Regularium; quare mens Tridentini est, ut Episcopi auctoritate ordinaria Moniales sibi subditas ad clausuram cogant, auctoritate autem Apostolica Moniales, quæ immediatè Sedi Apostolicæ subjectæ sunt, non tamen exemptas ab eis, & subditas aliis Prælati exemptis aliorum Ordinum; quod aperte probatur ex cap. Periculoso, §. ult. de stat. Regul. in 6. cui decreto Tridentinum non derogat, immò se illud renovare protestatur, atque illud interpretatur: at Constitutio interpretans in dubio est intelligenda juxta eam, quam interpretatur, etiamsi nova lex declarans loquatur strictius, ut ex multis probavi lib. 7. de matr. disp. 46. num. 21. Præterea quia id etiam fere expressis verbis dicit Pius V. in suo motu proprio, Circa Pastoralis, & Tridentinum sess. 25. cap. 9. non statuit Monasteria exempta, Regularibus subjecta, ab Episcopo gubernanda, sed quæ Sedi Apostolicæ sunt immediatè subjecta.*

Bonacina de Clausur. qu. 1. punct. 6. num. 1. hoc idem quæsitum resolvens, ita inquit: *Onus cogendi Moniales ad Clausuram incumbit Episcopo auctoritate ordinaria in suis Monasteriis, auctoritate verò Sedis Apostolicæ delegata in Monasteriis Sedi Apostolicæ subditis, ut constat ex Tridentino sess. 25. cap. 5. In Monasteriis verò exemptis hæc facultas non competit Episcopo, sed Superioribus illorum Ordinum ex cap. Periculoso, de stat. Relig. in 6. ex Trident. sess. 25. cap. 9. & ex motu proprio Pii V. qui incipit, Circa Pastoralis.*

Alcanius Tamburinus de jur. Abbatif. disp. 24. qu. 9. n. 5. idem asserit ipsissimis verbis Sanchez. Idem docet disp. 84. q. 4. num. 6. sic habens; *Colligitur Moniales juxta clausuram adstrictas cogendas esse ad illam servandam, per Episcopum quidem auctoritate ordinaria erga suas, delegata verò erga subjectas Sedi Apostolicæ. In Monasteriis autem Regularibus subiectis hoc munus spectat ad Prælatos Regulares, quibus Moniales subjiuntur.*

Ludovicus Miranda de Sacr. Monial. qu. 2. art. 14. ita inquit: *Quia aliqui interdum Episcopi ex decreto Concilii Trid. sess. 25. cap. 5. colligere volunt, quod possunt ingredi Monasteria Monialium etiam exempta, Prælatiisque Regularibus subjecta ad videndum utrum ipsarum clausura sit collapsa, ne hac in re decipiantur, sequentem statuo conclusionem certissime tenendam. Ingressi nullo modo licet Episcopis Monialium Monasteria exempta, Prælatiisque Regularibus subjecta, etiam prætextu videndi, an violata ibidem fuerit clausura, nisi solummodò in casu, quo publice constaret ipsam esse violatam; nec in tali casu, nisi postquam eadem de re semel, & iterum admonuerint ipsarum Prælatos ordinarios. Hæc conclusio satis constat ex cap. Periculoso, de stat. regul. in 6. §. Et quoniam, ubi cura reparandi clausuram in Monasteriis, Prælati regularibus subiectis, ipsis conceditur in illis verbis, Abbates verò, & alii, &c. Per quæ verba satis datur intelligi, quod hoc ipsorum, non autem Episcoporum officio incumbat.*

Pellizarius de Monial. cap. 5. sect. 1. qu. 5. quærens, ad quem spectet ex officio adstringere Moniales ad observantiam clausuræ Regularis, respondet, spectare ad Episcopum quoad Moniales quidem ipsi immediatè subjectas ex potestate ordinaria, delegata verò erga subjectas Sedi Apostolicæ. Ad Prælatos autem regulares quoad Moniales ipsis subditas. Ita Navarr. Sanch. Tambur. aliique Docti recentiores a me consulti.

- 16 Nec refragantur aliqui Doctores, ut Castropal. tract. 4. disp. 4. punt. 6. num. 2. Barbol. de offic. Episc. alleg. 102. n. 7. & 8. qui talem potestatem Episcopis tribuere videntur. Nam ii non quomodocunque, nullaque urgenti ratione, aut scandalo, aut pro cujuslibet Episcopi sensu eis tribuunt hoc jus innovandi, ac immutandi clausuram, sed cum necessitas scandalis, & publicæ fractionis exigit. Sicque sentire omnes Doctores, quotquot Episcopis tribuunt, delegatam auctoritatem super exempta Monasteria, tradit Andreas Victorellus, relatus a Tamburino loco cit. Et hanc sententiam probabilem censet Thomas Delbene de Immun. cap. 14. dub. 22. n. 20.
- 17 At nihilominus ego non solum improbabilem, sed etiam fallam existimo post Concilium præsertim Tridentinum, ac post Constitutionem san. mem. Gregor. XV. de exemptorum privilegiis, de qua infra. Quia verò hæc delegata potestas, quæ Episcopis competit, vel a Romanis Pontificibus, vel a Conciliis specialiter eis demandari oportet, ideò cardo hujus controversiæ in eo versatur, ut videamus, an illa verè demandata sit. Itaque audiamus Sacram Congregationem Concilii Trident. interpretem. Hæc autem scribens Cardinali Paleotto sic ait: Più volte è stato risoluto, etiam di mente di Nostro Signore, e scritti anche a diversi Prelati, che i Vescovi visitando la Clausura delle Monache governate da' Regolari, conforme alla facoltà, che dà loro il sacro Concilio di Trento, possono, e debbono con questa occasione investigare diligentemente, ed informarsi, se la Clausura sia stata in alcun modo violata, parlando sopra di ciò particolarmente alle Monache per intendere secretamente da loro, se vi è mancamento alcuno. Il che par tanto utile, e quasi necessario in questa materia a chi vuol far l'ufficio di Visitatore nella maniera, che conviene, che non si dovrà lamentar niuno di questa risoluzione. E però dovrà V. Sig. Illustrissima cost' eseguire, a 26. di Aprile 1583. & 24. Februarii 1583. licet Episcopis in visitatione Clausuræ Monasteriorum Regularibus subjectorum investigare diligenter, & informationem capere, etiam a Monialibus, an clausura aliquo modo sit violata.
- 18 Et Sac. Congregatio Eminentiss. DD. Card. Concil. Trid. Interpr. aliàs censuit: licere Episcopo quoties opus esse judicaverit Monasteria Monialium Regularibus subjectarum quoad Clausuram visitare, Monialesque ipsas in his, quæ ad clausuram pertinent, alloqui, & examini subicere absque Regularium interventu, & ipsis inconsultis.
- Fr. Card. Verospius. Loco ✕ sigilli, Fr. Paulutius S. C. C. Secr.
- 19 Et scribens Archiepiscopo Mediolanensi, dixit: Episcopus visitans clausuram Monialium Regularibus subjectarum potest eas examinare in his, quæ pertinent ad clausuram, & potest etiam sermonem habere ad Moniales intra vel extra ad crates, & Sacramenta ministrare, die 23. Martii 1578.
- 20 Ac in eadem Mediolanensi: Episcopus in Monasteriis Monialium suæ diœcesis, alteri Episcopo subjectis, ex Concilio Tridentino habet jus visitandi quoad clausuram, & eandem potestatem quoad alia, quam habet in Monasteriis subjectis Regularibus, die 24. Aprilis 1579.
- 21 Et in Viterbiensi die 26. Jun. 1627. Sacra, &c. sæpius censuit, Episcopum ad clausuram custodiendam, etiam in Monasteriis Regularibus subjectis, posse excommunicationis lætæ sententiæ pœnam sibi reservata imponere circa aperitionem ostii clausuræ extra casus indigentis, nec non circa accessus, & colloquia cum Monialibus, ac dictam excommunicationem ligare nedum Regulares accedentes, verum etiam Moniales, si de ipsis mentio fiat, adeòt superior Regularis ab eadem excommunicatione absolvere nequeat, cap. Monasteria 8. de vit. & honest. Cleric. Hanc declarationem afferunt etiam ex Regularibus Peyrinus in addit. decret. 5. Delbene d. cap. 15. dub. 22. num. 24.
- 22 Id autem spectare ad Ordinarium cumulativè quoad superiores Regulares, non autem privativè declaravit Sacra Congregatio Episcoporum in Fossanensi 31. Augusti 1658. independenter tamen a superioribus Regularibus. Ita quod superior regularis non possit prætere visitare velle clausuram Monialium sibi subjectarum simul cum Episcopo, vel assistere illius visitationi, ut declaravit eadem Sacra Congregatio Episcop. in Fulginatensi 10. Januarii 1648. & sæpius decrevit Sacra Congregatio Conc. Ac censuit novissimè in Urbinatensi die 10. Martii 1663. ad cap. 5. sels. 25. de regul. cum enim quæreretur, an in edicto, quod nemo ingrediatur Monasteria Monialium, vel cum ipsis loquatur sine licentia Archiepiscopi, possint comprehendere Moniales Sanctæ Clavæ exemptæ a jurisdictione Archiepiscopali, Sacra &c. respondit affirmativè.
- 23 Luculenter autem idem declaravit eadem S. Congreg. Tom. VI.
- Concilii in Ratisbonensi die 24. Martii 1647. Cum enim aliàs Abbas Monasterii in Allebarch Ordinis Cisterciensis Ratisbonensis diœcesis prætenderet, Episcopo Ratisbonensi vigore Concilii Tridentini, ac Bullæ san. mem. Gregorii XV. quæ incipit, *Inscrutabili*, non competere jus visitandi circa clausuram Monasterii Sanctimonialium loci, quem vocant Vallis beata diœcesis, & Ordinis eorundem, tanquam non comprehensum in dispositione ejusdem Concilii, & Bullæ; ideò prædictus Episcopus, & Abbas supplicavit Sacræ Congregationi, ut declarare dignaretur, an in Tridentino, & Bulla prædicta comprehendantur Monasteria etiam Ordinis Cisterciensis.
- Die 24. Martii 1647. Sacra Congregatio respondit, comprehendere omnes Ordines etiam Cisterciensem.
- Et inter cætera, quæ in infra scripta responsione, quam 24 Eminentissimi Patres ejusdem Sac. Congregationis Episcopo Satriatensi Sacra limina visitanti dederunt, hoc etiam continetur. Omnia, licet non ad rem, ita se habent. Nos Petrus Aloysius tit. S. Martini in Montibus S. R. E. Cardinalis Carafa nuncupatus, &c. attestamus, &c. retulisse Em. Patribus, qui miraculi sunt, exequutum adhuc non fuisse mandatum in precedenti visitatione factum, ut cura animarum Ecclesiæ Cathedralis alicui certæ præbendæ perpetuò injungeretur ad hoc, ut subjectus populus certum pastorem agnosceret. Tum Capitularium appositiones, & inhibitiō a Tribunali Auditoris Camera emanata potuissent per recursum ad ipsum Auditorem Camera, vel sans ad S. Congregationem, vel ad Tribunalæ signaturæ Justitiæ è medio tolli.
- Pro instaurando servitio Ecclesiæ Cathedralis ob amissas 25 ex popularibus tumultibus distributiones quotidianas, tertia pars fructuum in distributiones quotidianas erigenda juxta Sacri Concilii cap. 3. sels. 24. de ref.
- Contra debitores Monasteriorum Monialium ita demum 26 per censuras procedi poterit, si & Camerali obligatione teneantur; quo cessante aliis mediis a jure permissis experiendum erit.
- Competit Episcopo, indubitatum jus visitandi Moniales 27 S. Jacobi Regularibus subjectas, nedum ex Sac. Concilio Tridentino, verum etiam ex Constitutione san. mem. Gregorii XV. de exempt. privil. Ideò eadem visitatio nullo pacto differenda erit.
- Absolutio excommunicationis incurse ob non servatam 28 formam Brevis Apostolici in alienatione bonorum a Sanctissimo petenda erit, a quo Breve emanavit.
- Contra Clerum non solventem Cathedralicum; & decimas 29 Episcopo debitas debet Amplitudo sua jure proprio, servatis servandis, uti.
- Quoad Canonicum theologum commissionis sub collectorie 30 spoliatorum clypeo servitium Ecclesiæ debitum detrectantem, monebitur R. D. Nuncius Apostolicus, ut dictam commissionem omnino revocet, licet illius exemptio ad servitium Ecclesiæ non possit se extendere. In quorum, &c. Romæ 27. Februarii 1649. Alia decreta retuli in primo tomo.
- Sed pergamus audire Sac. Congregationem Episcoporum, & Regularium negotiis præpositam, Sacra, &c. die 24. Augusti 1594. censuit, quod Moniales Regularibus licet subjectas, alloqui nemo possit absque licentia Episcopi, vel ejus deputati.
- Quod decretum non solum fundatur in doctrina S. 32 Concilii, quod clausuræ custodiam Ordinario committit, sed etiam in ratione boni regiminis ad S. Congregationem Episcoporum, & Regularium, etiam absque alio Canone, vel Decreto ex officio spectanti, ut declaravit eadem S. Congregatio in Bononiensi 26. Augusti 1597. in Auximana 3. Septembris, in Novariensi 24. Novembris ejusdem anni, & in Aquilana 22. Februarii 1647.
- Item die 25. Junii 1596. Sacra, &c. censuit, Episcopus 33 pum visitare posse clausuram Monialium non sibi subditarum sine assensu superiorum Monasterii.
- Die 25. Februarii 1583. Sacra, &c. censuit, posse Episcopum 34 scopum interrogare Moniales Regularibus subjectas de pertinentibus ad clausuram. Et idcirco Monasterium ingredi, ead. S. Cong. 28. Aprilis 1584. Idque etiam si nunquam aliàs visitata fuerint, ead. S. Cong. 24. Novembris 1617. Ac toties quoties expedire judicaverit, ead. S. Congreg. apud Gallettum, Zerolam, & Armendariz. Ac interrogare Moniales de omnibus pertinentibus ad clausuram, ac providere ead. Sac. Congreg. in Mediolanensi 24. Aprilis 1581. Et superiores Regulares non possunt illum impedire ead. S. Congreg. in Ferrariensi 2. Maji 1600. Neque Nuncius Apostolicus ead. S. Congr. 19. Junii 1648.
- Die 19. Junii 1605. in Januensi, Sacra, &c. censuit 35 accessum ad colloquia, vel Rotas, vel alias Monasteriorum Monialium partes esse materiam pertinentem ad clausuram, & per consequens spectare ad Ordinarium, etiam in

Monasteriis subiectis Regularibus, qui ea ad libitum visitare possunt. Quod decretum quoad primam partem est contra Pasqualium quæst. moral. 167. ubi perperam tenet, facultatem Episcoporum quoad clausuram Monialium exemptarum, non se extendere ad alloquutionem. Cura enim, atque custodia clausuræ Episcopis demandata intelligi debet non solum materialiter, sed formaliter. Sed quid tergiversamur? Ita enim ad eludenda omnia subterfugia declaravit S. Congregatio Concilii, approbante Sanctissimo D. N. Clemente IX. Die 11. Maji 1669. Sacra Congregatio Eminent. S. R. E. Concilii Tridentini Interpretum, habita notitia, quod nonnulli Regulares absque licentia crates Monasteriorum Monialium adire, & frequentare non dubitent, præcedentes non esse interdictionem per breve tempus etiam usque ad quadrantem horæ cum dimidia, quod horologio arenario aliquando metiuntur, Moniales, aliasque personas intra clausuram existentes alloqui. Et hanc opinionem tanquam tutam affirmant, disseminant, & forsitan etiam scriptis evulgant, proprias graviter illaque ante conscientias, & scandala confitentibus; ad hujusmodi perniciosos errores eliminandos, opinionem prædictam improbandam, rejiciens, ac damnans declaravit, Regulares cujuscunque Ordinis, Militiæ, Societatis, Congregationis, Instituti, etiam de quibus specialis mentio foret habenda, qui ad Monasteria Monialium, quamvis ab Ordinarii jurisdictione quomodolibet exempta, & etiam ipsi Regularibus subiecta, vel alias speciali mentione digna, absque legitima facultate accedunt, colloquendo, etiam per quodcunque modicum temporis spatium cum Monialibus, aut aliis intra clausuram degentibus, peccare mortaliter, eosque sub excommunicationis, privationis vocis activæ, & passivæ, aliisque contra Regulares accedentes sine licentia ad Monasteria Monialium statutis penis, posse ab Ordinario tanquam Sedis Apostolicæ delegato coerceri. Et die 7. Junii ejusdem anni, facta relatione Sanctiss. D. N. Sanctitas sua præsentem declarationem approbavit, ac typis dari, servarique jussit. Quæ declaratio omnem cunctationem dubitandi, ac solemnem ansam summæ, & ultimæ tergiversationis, non minus inanem, quam impudentem, exemit.

36 Immo eadem S. Congregatio censuit, neque ipsos superiores Regulares ingredi posse in Monasteria Monialium sibi subiectarum sine licentia Ordinarii in scriptis. Ita habetur authenticè in Taurinensi 23. Januarii 1651. ac Civitatis Pennensi 18. Junii ejusdem anni.

37 Verum omnium maximè ita rem clarissimè decedit Gregorius XV. ut non verear, ne ullius mentis habeat sapientibus, si alia produxero. Summus igitur Pontifex in illa sua saluberrima Constitutione, quæ incipit, *Inscrutabili*, inter cætera hæc ait, *Sane Tridentinæ Synodi decreti providè cautum est, &c. ut Episcopi universi sub obtestatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ in omnibus Monasteriis sibi subiectis ordinaria, in aliis verò Sedis Apostolicæ autoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, & ubi inviolata est, conservari maximè procurent, inobedientes, atque contraditores per censuras Ecclesiasticas, aliasque penas, quacunque appellatione postposita, compescant, &c. verum quia, &c. hac generali, ac perpetuè valitura Constitutione decernimus, statuimus, & declaramus, &c. ut deinceps tam Regulares, quam seculares nullis privilegiis, aut exemptionibus tueri se possint, quominus, si deliquerint circa personas intra septa degentes, aut circa clausuram, vel circa bonorum administrationem Monasteriorum, ab Episcopo loci similiter, tanquam ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato, quoties, & quando opus fuerit, puniri, ac corrigi valeant. Et quia dubitabatur, an sub illis verbis, si deliquerint circa personas intra septa degentes, comprehenderetur alloquutio cum Monialibus, Sacra Congregatio, Concilii respondit, comprehendi. Ita autem declaratio se habet. Queritur, an postea dicta Constitutione, Regularis absque legitima licentia accedens ad Monasterium Monialium Regularibus subiectarum, ibique in loco colloquiis destinato cum Moniali colloquens, a diocesano Episcopo, tanquam Sedis Apostolicæ Delegato coerceri, & puniri possit? S. Congregatio Cardinalium Conc. Trid. interpretum censuit posse; quam Congregationis sententiam Urbanus VIII. ad se relatam approbavit.*

38 Quid ad ista? Ita enim clara sunt, ut a nemine, qui vel tantillum habeat mentis negari possint; valdèque miror, viros alioquin doctos, nempe Tamburinum, Delbene, & Pellizarium, atque alios post Gregorianam Constitutionem contrarium, tanquam probabile, scriptis suis consignasse. Quasi verò iis ea temporibus statuerit, ille, quæ non ab omnibus recepta Episcopi publicè profiterentur.

39 Jam respondeamus ad adducta ab Adversariis, & ex Concilio Tridentino petita. Ex inspectione enim ipsius

Concilii, cujus verba modò relata sunt in Constitutione Gregorii, collata citatione asserti *cap. Periculoso de stat. Regul.* patebit rationes Adversariorum æquivocatione laborare, sicut & illorum alia quamplurima; quippe ita in eo legitur: *Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis universis districtè in virtute Sanctæ obediencie sub obtestatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ præcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in Civitate, ac diocesis propria, in Monasteriis Monialium, sibi ordinario jure subiectis sua, in iis verò, quæ ad Romanam immediatè spectant Ecclesia, Sedis Apostolicæ autoritate, Abbates verò, & alii tam exempti, quam non exempti, Prælati Ecclesiarum, Monasteriorum, & ordinum quorumcunque in Monasteriis hujusmodi, sibi subiectis de clausura convenienti, ubi non est, ipsorum Monasteriorum expensis, & fidelium elemosinis, quas ad hoc procurent diligentibus faciendæ, & de ipsis Monialibus includendis, quamprimum commode poterunt, providere procurent.* Ex his enim elucet, Bonifacium in hoc capite loqui de clausura, quæ non erat extruenda, & de Monialibus in ea concludendis: at Concilium loquitur de clausura violata restituenda, & de inviolata conservanda.

Ad *cap. 9. sess. 25.* ejusdem Concilii respondetur, ibi 40 relinquere Moniales, quæ a Regularibus reguntur, subæorum cura, & custodia non quoad clausuram, sed quoad alia, nempe rerum temporalium, & hujusmodi; ibi enim custodia diligenter rei curam, & qualem bonus, ac diligens paterfamilias in suis rebus præstare solet, diligentiam significat, *l. 13. §. ult. de pign. act. l. 2. usufruct. quem car. leg. 5. quod verò, & §. usque aded commod. l. 14. in princ. & §. seqq. de furt. leg. 35. si vendita, de contr. empt. l. 4. & 28. C. de loc. l. 17. §. Si cum mihi, ff. de Præf. Urb. leg. 52. §. Damna, ff. pro soc. & apud Paul. lib. 2. sent. tir. 4.* Nec præsumendum est, quod Concilium statim, ac incontinenti se ipsum corrigat, *leg. Cum hic status, §. 1. Cod. de donat. inter vir. & uxor. & leg. Præcipimus in fin. Cod. de appell.* Immo semper vitanda est correctio, quoad fieri potest, *leg. Si quando, Cod. de inoff. testam. & cap. 1. de nov. oper. nunc. & cap. Cum expediat de elect. in 6. passimque Doctores.* Quod præsertim verum est, quia praxis, & consuetudo interpretatur legem, *cap. Dilectus de consuetud. & Clement. exivi, §. Item quia de verb. signific. & leg. Minime, & leg. si de Interpretatione, ff. de legibus.* Præcipuè si fundetur in publica autoritate, qualis est praxis visitandi Monasteria Monialium quoad clausuram, licet Regularibus subiecta: nam hujusmodi visitatio est actus publicus, & autoritativus. Reliqua ipsis aranearum telis inaniora prætereo.

Quoniam verò utili materia devoluti sumus, placet 41 huic rei paulisper insistendo alia eodem pertinentia, & tanquam theoremata adducere. Et in primis adducam Capitula, & Ordinationes Monialium a Sacra Congregatione annò 1572. promulgata, quæ sunt ista.

Curent Archiepiscopi, & Episcopi, ac locorum Or- 42 dinarii omnia cujuscunque Ordinis, & Religionis Mulierum Monasteria, ubilibet constituta juxta Sacrorum Canonum, ac novissimi Concilii Tridentini præscriptum, necnon Bullas Pii V. & Gregorii XIII. in debita custodia clausuram, eamque inviolatam, illibatamque perpetuè servari.

Sicubi ex Concilii Tridentini præscripto certus Mo- 43 nialium numerus pro modo reddituum, vel solitarum elemosynarum nondum præfixus est, prædicti omnes in Monasteriis quorumcunque Ordinum sibi subiectis, intra duos menses, in aliis verò Regularium, sive aliorum Superiorum curæ commissis, intra tres menses a die, quo superiores eorum moniti comparere neglexerint, numerum certum pro reddituum, & elemosynarum solitarum facultatibus justè, ac proportionabiliter præscribant, nulla tamen intereà, donec numerus statuatur, recipiatur, aut receptæ vestiantur, vel ad professionem admittantur. Quod si fecus factum fuerit, ipsorum Ordinariorum culpa, præterquamquod neglectæ Tridentini Concilii Constitutionis, Sanctissimi D. N. Papæ rationem reddent; noverint se præterea in foro conscientiæ teneri ad illa damna, monasteriis refarcienda, quæ ex hujusmodi transgressione quoquomodo ob- 44 venerint.

Superiores verò Regulares, si ad hoc eorum accesserit consensus, omni officio priventur, atque ipso facto inhabiles reddantur ad vocem tam activam, quam passivam. Quam poenam Abbatissæ incurrant etiam, & aliæ Monialium Superiores, quæ consensus præbue- 45 rint.

Si in Monasteriis plures esse reperiantur, quam præscri- 45 ptus numerus patiatur, nullæ amplius admittantur quoad intra

- intra dictum numerum fuerint reductæ, nisi Episcopus aliter expedire judicaverit. Quo casu nulla Monasterium ingredi, vel profiteri permittatur, nisi eam dederit dotem in bonis stabilibus, aut certis, & legitimis censibus, ex cujus fructibus una Monialis commodè possit ali, aut eam pecuniarum summam, ex qua tantundem emi possit, & cum effectu ematur. Ac præterea ipsius Monialis parentes, aut propinqui obligare, se efficaciter teneatur ad certam summam pro locorum, & Monasteriorum qualitate, supradictorum Ordinariorum, & Superiorum arbitrio terminandam annis singulis, quoad vixerit, eidem dependendam.
- 46 Porro si quæ puellæ ultra præscriptum numerum in Monasteriis jam acceptatæ, vel etiam introductæ, non tamen sint vestitæ, illæ ne introducantur cum dote, quàm fortasse persolverint, domum remittantur, nisi tantum dederint, ut supra statutum est.
- 47 Puellæ vestitæ, non tamen professæ, si numerus nondum æquatus fuerit, ad professionem non admittantur, nisi dote aucta pro modo facultatum.
- 48 In his Monasteriis, ubi redditus, & consuetæ elemosynæ per se Monialium victui sufficiunt, vel per Bullas Pii V. & Gregorii VIII. aliarum necessitatibus subventum fuit, vel non plus una, aut altera numerum excedat, nullæ moniales, sive sorores, aut albæ, aut conversæ quæstuan di causa egredi permittantur. Quod idem longè magis servari debet, ubi hucusque clausura fuit inviolata.
- 49 In illis verò Monasteriis, in quibus ob monialium multitudinem, & reddituum exiguitatem ad petendas elemosynas data est exeundi licentia, si juxta Bullas Pii V. Gregorii XIII. commodè eis provisum non fuerit, ea quæstuat io ad Monialium necessariam sustentationem tandiù erit toleranda, quandiù ad præfixum numerum sint reductæ. Circa quæstuan di verò modum illæ conditiones serventur, quas anno superiori quarto idus Februarii mandatum fuit observari, admonendo interim, ut Conversis potissimum, aut aliis hæc quæstuan di sollicitudo committatur.
- 50 Monasteria Tertiariarum, in quibus nec vota Religionis emittuntur, nec clausula servatur, quæque nisi mendicando sustentari non possunt, supprimantur, ita ut illis decedentibus, de cætero nullæ amplius recipiantur.
- 51 Mulieres, seu puellæ, quæ in hujusmodi Tertiariarum Monasteriis, ubi clausula nulla servatur contra ordinationem literarum Pii V. receptæ, vel etiam professæ sunt, cum illarum professio irrita sit, & nulla, juxta illarum tenorem domum remittantur.
- 52 Si in dictis Monasteriis accepta sit clausura, ipsæque Tertiariæ vota emiserint, redditusque, & elemosynæ Monialium congruenti numero suffecerint, constitutus nihilominus eidem erit numerus, & aliarum acceptatio ultra præfixum numerum prohibenda, concessa interim mendicandi licentia.
- 53 Ne in Monasteriis, quæ ex decreto extingui debent, amplius Monialis ulla ad habitum recipiatur.
- 54 Facultas generalis accipiendi Moniales cum minori dote præter taxam præscriptam, nunquam ulli Monasterio concedatur, sed tantum in casibus singularibus: Item & ista.
- 55 Che le Zitelle introdotte, e vestite, quando gli Ordinarij per verità conosceranno, che i parenti loro non potranno dar più dote della promessa, nè meno potranno dare, ò obbligarli di dare ogni anno in grano, vino, danari, ò altre cose commestibili, durante la vita della Monaca, tanto quanto possa corrispondere alla dote statutata dagli Ordinarij, nè parte alcuna, ancorche poco, se le permetta far la professione.
- 56 Il medesimo si osservi con le introdotte, e non vestite, quando hanno pagato la dote, ò maggior parte di essa, ed il Monastero non avrà modo di poter restituire, gravando in ciò sempre la coscienza de' Vescovi.
- 57 I quali due capi così dell' introdotte, e vestite, come dell' introdotte solo, non s' intendono aver luogo ne' Monasterj de' Terziarj, che non hanno professione, nè clausura.
- 58 Che per le Zitelle accettate, le quali hanno pagato la dote, e furono cacciate dal Visitatore, obbligandosi i parenti a dare ogni anno durante la vita delle Monache, tanto di più, quanto bisognerebbe a fare una dote secondo gli ordini nuovi, si possono rimetter dentro de' Monasterj, e non avendo comodità di poterla crescere ancora in questo modo, nè il Monastero comodità di poter restituire la dote pagata, i Vescovi possono di nuovo farle introdurre ne' Monasterj con minor dote, ò aumento ad arbitrio loro, gravando loro in ciò la coscienza.
- Che le putte accettate da' Monasterj prima della proibizione del Visitatore, e dove non è stato il Visitatore, prima della proibizione fatta dalla Congregazione, le quali hanno dato parte, ò tutta la dote, e non potendo i Monasterj restituirla, nè esse comodità di crescerla in denari alla mano, ò in altri redditi fermi a beneficio perpetuo del Monastero per la quantità tassata dagli Ordinarij, per quelle si vogliono monacare, si concederà il poter essere intromesse, ed esser vestite, e far la professione, dando esse per il supplimento, che manca alla dote, statutata dall' Ordinario in pane, vino, ò denari ogni anno, durante la lor vita quanto si comprenderebbe per la dote statutata, se si sborsasse il restante in danaro; ò non potendo accrescerla nel modo suddetto, si servino loro i primi luoghi, dopo, che il numero sarà ridotto alla professione fatta.
- Quelle, che si sono mandate fuori de' Monasterj per sapere la volontà loro, e sopravvenendo l'ordine del Visitatore, ò della Congregazione non hanno potuto reintrare, godino il privilegio di quelle, che sono ancora ne' Monasterj.
- Le doti delle Monache si possono spendere in estinguere gl' interessi, che avevano i Monasterj, e le compagnie degli officj.
- Che delle doti delle nuove Monache se ne possono pagare i debiti fatti per la Clausura.
- Che ne' Monasterj molto bisognosi, ne quali il numero sopravanza di molto all' entrata, si possono accettare Monache, e delle doti di esse una parte arbitraria all' Ordinario, si debba impiegare onninamente, ed il restante in vivere, e pagare i debiti, obbligando però i parenti di essa a dar quel tanto di più ogn' anno, durante la vita della Monaca, che computato il reddito dell'impiego, la Monaca non venga ad essere onerosa al Monastero, il quale con tratto di tempo, avanzando parte della dote suddetta, venga a rimetterli, andando però ritenute in pigliarne, quanto meno si potrà.
- Le doti, ò beni, che si compreranno con esse per le Monache, che si riceveranno oltre il numero prefisso, fin tanto si ridurrà al numero statutato, servano ad aumento al detto numero, come per esempio: Se oltre il numero di quaranta, mentre si riduca questo numero, se ne pigliassero dieci, che le doti di queste dieci restino nel Monastero, il qual s' intenderà aver da sostenere cinquanta Monache, cioè dieci sopra le quaranta, e morendo una dell' accettate sopra il numero, s' intenda esser mancata una di quelle, ch' erano sopra il numero, acciocchè tanto più tosto si finisca il sopra numero.
- Che il numero si prefigga ne' Monasterj, che non possono possedere beni stabili, ed in prefiggerlo s' abbiano in considerazione non solo l' elemosine quotidiane, ma quelle, che si ricevono per le doti frà tanto, che si determinerà, se hanno da possedere immobili, ed il numero in queste, se faranno Monasterj, che al presente non si trovano in debito, ò altri disordini; si potrà stabilire nel numero, che si trovano, caso che non si possa temere della qualità de' tempi, ò de' luoghi, la diminuzione dell' elemosine, ed i Monasterj restino con buon numero. E caso, che i Vescovi a chi si scrive, non paresse altrimenti, e che si possa pigliar una, ò più Monache a giudizio dell' Ordinario con le doti, delle quali si possano soddisfare a' debiti, e questo di più s' aggiunga al numero, che s' averà da pigliare, non dovendosi verisimilmente temere, che l' aumento di una, ò di due in Monasterj numerosi, e regolati possa cagionar disordine considerabile.
- Che alle Converse non si possa prefiggere il numero, ma sì bene, che le doti s' impieghino.
- Alle Terzarole, che fino a quest' hora non hanno fatto la professione, non prefiggendo la Bolla di Pio V. tempo a doverla fare, volendo di presente farla, s' ammettino.
- I beni de' Monasterj delle Terziarie, estinti che saranno, s' applicheranno a gli altri Monasterj di Clausura. E quando le Terzarole saranno ridotte a poco numero, e che sopravvanzerà loro buona parte d' entrata, qual sopravanzo s' avrà da dare a' Monasterj di Clausura, eziandio vivendo il resto delle Terzarole.
- Che le Converse, ancorche siano delle incluse ne' Monasterj, ed ancorche dopo la Clausura non avessero avuto la licenza d' andar fuori, possano andar quæstuan do, eziandio fuori della Città, e pernottare, alloggiando in Monasterj, ò in casa de' parenti, ò di persone da bene.
- Le Converse s' intendano annoverate nel numero prefisso a' Monasterj, ma la dote loro possa esser meno, computandosi in parte di dote sotto un certo modo di quotidiana fatica, che hanno in servire l' altre, e le accettate di lungo tempo ne' Monasterj si lasciano perseverare.

71 Che le serve, che si sono date a' Monasterj, e che i Monasterj similmente hanno accettate, possano andar questuando nel modo, che vanno le Converse.

72 Il medesimo d'andar questuando si concede alle Monache, che altre volte solevano andare, se bene di questo ancora non si è parlato specificatamente, nè apertamente detto, che possano pernottare.

73 De Tertiariis verò ista:

Moniales Tertiariæ, sive de pœnitentiâ dictæ, quæ tria vota substantialia solemniter emiserunt, cogendæ sunt omninò ad observandum clausuram. Quod verò attinet ad illas Tertiarias, quæ dicta vota non emiserunt, siquidem illæ in Hispania sunt, servandam esse in illis præcisè Bullam Pii V. editam anno 1566. 4. Kal. Junii, sicque declarandum esse Breve, aliàs a Pio V. 20. Sept. 1567. scriptum Nuncio Hispaniarum pro Tertiariis Hispanis, quæ ea vota emiserunt, quatenus in eo concessit, ut permanerent, prout antea vixerunt, intelligatur hæc permissio juxta præscriptum dictæ Bullæ hocque sensu nunc scribendum ad Episcopum Zamoremsem, & ad Nuncium Hispaniarum. In aliis autem Tertiariis, ubicunque locorum degentibus, quæ dicta tria vota non emiserunt, servandam esse, & exequendam illam jussionem, quæ ab eodem Pio V. facta fuit in hunc modum. Quod præfigeretur illis terminus quindecim dierum, aut viginti votorum substantialium, & si facerent, Episcopis eas intra monasterium clauderent, & ad perpetuam clausuram servandam cogerent, earumque curam gererent. Quod si nolent, tunc eas è monasterio egerent, ut ad domos parentum, aut propinquorum remitterent, easque amplius non sinerent neque in monasterio, neque in Congregatione degere. Quæ quidem per plures literas, præsertim in Congregatione Concilii, & a nonnullis protectoribus Regularium scriptas, necnon etiam per Episcopos, generales Visitatores significata jam fuit, & in pluribus locis exequuta. In illis autem locis, in quibus adhuc significata non fuit, vel significata, nondum exequuta, significetur, & executioni demandetur.

74 Secundo, adducam moderationem circa clausuram Monialium Tertii Ordinis S. Francisci obtenta a s. m. Gregorii XIII. 4. Febr. 1573. quæ est hujusmodi.

75 Sanctissimus D. N. auditis queremoniis Sororum, vel Monialium S. Claræ, & Tertii Ordinis S. Francisci, quæ subsunt Ordini Fratrum Minorum de Observantia circa necessitatem, quam asserunt se pati ob novam formam clausuræ, quam hactenus observare coactæ fuerunt, & attendens, quod applicatio elemosynarum facta per Sanctitatem suam Monasteriis Monialium egentium, & clausuram hujusmodi observantium non ita præsentaneum remedium, sicut oporteret, asserre possunt, propterea concessit, & ordinavit, ut Episcopi, intra quorum fines diœcesis Monasteria hujusmodi sita sunt, etiam si aliàs oppida, Terræ, ac loca, ubi dicta Monasteria sunt sita, exempta, & nullius diœcesis esse dicantur, unà cum Ministris Provincialibus dicti Ordinis quamprimum diligenter judicent, an ejusmodi Monialium prædictarum necessitati per remedia in Constitutione Pii V. expressa, vel alia remedia provideri non potuerit, neque possit sufficienter, Quod si ita esse repperint, tali casu iidem Ministri Provinciales eligant ex singulis Monasteriis hujusmodi pro qualitate ipsorum certum numerum Converterarum, tam professorum, quam non professorum, vel etiam ubi Episcopus unà cum Provinciali ministro id valdè necessarium judicaverit, & ante dictam Constitutionem Pii V. id per alias Moniales blancas, vel aliter nuncupatas, fieri consueverat, ex eisdem monialibus blancis, seu aliter nuncupatis, quæ tam Converteræ, quam Moniales hujusmodi in totum non excedat numerum octo, quæ saltem binæ simul incedant, sintque ætatis non minus annorum quadraginta, & vitæ exemplaris, bonæque ædificationis, quæ per tres menses a data præsentium, & non ultra Monasterium exigere, & ad querendum victum, & alia necessaria pro Monialibus liberè, & licitè possint, & valeant, dummodò non exeant extra Civitatem, Terras, & loca, in quibus Monasteria hujusmodi consistunt, nisi si ex loci angustia, & paupertate secus Episcopo, & Ministro Provinciali visum fuerit esse necessarium, & dummodò extra sua Monasteria non pernotent. Oneratque. S. D. N. super omnibus, & singulis præmissis Episcoporum, & Ministrorum Provincialium conscientias. Quodque interim durante dictorum trium mensium spatio, omni diligentia curari debeat ab iis, ad quos Bulla Sanctitatis suæ dictæ applicationis elemosynarum exequutio pertinet, & omni mora cessante, executioni demandetur.

76 Tertio, adducam Edictum Visitatoris Apostolici. Trà molte cure Pastoralis, importantissima cura è l'invigilare, e con gran studio attendere, che niuna cosa possa

macchiare coloro, e massimamente donne, che sotto il soave giogo della Religione, ed olocausto di castità, servono a Christo Redentore, e Signor nostro. E perciò la santa memoria di Pio V. con gran pietà, e provvidenza con le sue lettere Apostoliche volle, ordinò, e comandò, che ogni, e qualunque Monaca, così da all'ora, come nell'avvenire, fosse pur di qualsivoglia Religione, ordine, ò milizia, anche Gerosolimitana, le quali fossero allora accettate, ò per l'avvenire si accetteranno in qualsivoglia Monastero, ò Casa espressamente, ò tacitamente professè, ancorchè fossero Monache converse, ò d'altro nome, ed ancorche per l'istituto loro antico, ò per fondazione, ò per regola loro, non fossero obligate alla clausura, nè mai ne' loro Monasterj, ò Case da tempo immemorabile fosse stata servata clausura alcuna, dovessero nondimeno per l'avvenire ne' loro Monasterj, ò Case star sotto perpetua clausura, come nell'altra simile Costituzione di Bonifacio VIII. suo Predecessore, nella quale comandò, che se alcuna delle Monache suddette si ritrovasse, che fosse per istituto della sua Regola, ò per antichissima consuetudine immemorabile volesse star renitente, ovvero ostinata, e che perciò ricusasse d'osservare perpetua clausura, dovessè, e con rimedj di ragione, e di fatto, come rubelle, e incorrigibili esser costrette perpetuamente all'osservanza della perpetua clausura, e come più amplamente appare nelle suddette lettere, ò Bolla sopra di ciò fatta, e pubblicata in Roma l'anno 1566.

Noi dunque, che visitando in Monasterj abbiamo nuova di molte Monache professè, anche espressamente, le quali sotto pretesto, che le loro Regole, e Monasterj non l'asfringano a clausura, dicendo, che mai a memoria di huomo contraria le loro antiche l'hanno osservata, ma sono andate ad ogni loro volere alle Chiese per la Terra, alle processioni, e alle case de' loro parenti, pernottando: ancora a loro voglia, e che non solo di presente non servano la clausura, ma con vanità superba ricusano ancora per l'avvenire d'osservarla dicendo esse di voler vivere, come hanno fatto sempre le loro antiche, presupponendo quali di non esser sottoposte ad altre leggi, nè ad altra disciplina, poco prezzando altra riforma. E sapendo noi, che per altro non sono fatte le leggi, se non per raffrenare l'umana presunzione, e col timor della pena introdurre il zelo, e la carità, con le presenti intimiamo, notificiamo, deduciamo a notizia di ciascuna Monaca di qualsivoglia Ordine, Religione, e milizia la Costituzione, ed ordinazione Apostolica suddetta, il tenor della quale è stato pienamente riferito, e in virtù di santa ubbidienza, e sotto la pena di scomunica, e maledizione eterna, con l'autorità Apostolica, che noi avemo, comandiamo a ciascheduna Monaca, come di sopra ò velata, ò Conversa, ò Professa tacitamente, ò espressamente, che per l'avvenire debbiano, e debba ciascheduna osservare perpetua clausura, nè mai uscire di Monastero, ò Casa loro, se non ne' casi permessi da' sacri Canoni, e da altre Constitutioni Apostoliche, e con licenza de' loro Prelati, e Superiori, e caso che le Monache fossero renitenti, ò trovate diubbidienti, in tal caso con l'autorità Apostolica suddetta comandiamo a' Prelati, e Superiori loro, che chiamando l'ajuto del braccio Secolare, quelle, che saranno state disubbidienti primieramente le dichiarino scomunicate, e maledette, e poi per forza le facciano condurre in altri Monasterj, dove poste in stretto, e formal carcere, da esso non siano mai liberate, se non con l'espressa licenza di Sua Santità. E in evento, che tal renitenza, e inobbedienza si cagionasse dal commun volere di tutte le Monache, ò maggior parte di esse, in tal caso le debbano dichiarare non solamente scomunicate, ma ancora rubelli, e incorrigibili, e poi arrestin loro ogni, e qualunque reddito, frutto, e provento del Monastero, e non permetta, che sia loro condotto a casa cosa alcuna di detti redditi, ma siano ritenuti in sequestro, e non si rilascino senza licenza di S. B. Ed in caso, che ancora stessero indurate, e non volessero ubbidire con osservar la clausura, come si è detto, ordiniamo, che tutte le Monache di quel Monastero una, ò più, che saranno, siano compartite in più Monasterj, e per forza siano ivi condotte, e carcerate di perpetuo carcere, e i loro Monasterj, ò Case con ogni, e qualunque beni, s'intendino applicati ad altri Monasterj, ò ad altre Monache, che vorranno esser nell'istesso luogo più ubbidienti, e osservare la clausura, ovvero che siano dispensate, e riservati gli alimenti di esse Monache rubelli, mentre viveranno in carcere, secondo piacerà, e sarà ordinato da Sua Beatitudine.

Quarto, referam decreta generalia ejusdem S. Congregationis Episcoporum, & Regularium negotiis præpositæ sub Gregorio XIII.

Acciò che le cose, che ponno esser contrarie al proposito della Castità si levino, come è di dovere; da' Monasteri delle Monache, ordiniamo, e comandiamo intimarsi, e pubblicarsi, come per il presente intimiamo, e pubblichiamo all'istesse Monache, e loro Rettori, Governatori, Operarij, Abbadesse, Prioresse, e altre Superiori i decreti del Sacro Concilio Tridentino, tutte le Bolle Apostoliche, e massime l'ultima di Papa Gregorio XIII. di fel. mem. sopra la Clausura delle Monache ultimamente pubblicata.

79 Ed acciò che alcuno non possa delle cose predette pretendere ignoranza, ed allegare cosa alcuna, ordiniamo a tutti, e singoli predetti, insinuarsi, come per il presente insinuamo le gravi pene, che incorrono, se commettono alcuna cosa, o omettono contro la debita Clausura, e che oltre a quelle, che per officio sono tenute a visitare Monache, non ammettino, nè lasciano andare qualsivoglia altr'huomo, etiamdico, che fosse del medesimo Ordine, e Religione non solo dentro i Claustri, mà ne anche alle stanze del Confessore, nè alcun confessionale, nè a Parlatori di esse Monache.

80 E che per editto publico s'inibisca, come per il presente inibiamo a qualsivoglia persona, che non vada a' Monasteri di Monache senza licenza de' Superiori in iscritto sotto pena pecuniaria ad arbitrio, e in sussidio di scomunica.

81 L'Abbadessa, e Prioresse, che permetterà, tolererà contravenzioni al presente Capitolo, incorra, e sia punita nella pena di carcere per un mese, e la Monaca, che contraverrà, sia privata per sei mesi del velo irremissibilmente.

82 Ed acciò che la Clausura delle Monache si conservi inviolata, e le cose spettanti ad essa siano con diligenza eseguite, ordiniamo, che tutte le fenestre nelle mura principali, che chiudono essi Monasteri, si chiudino in tutto, che il muro sia uguale, e tutti gli edificij, ed arbori che possono far scala dentro, e fuori, siano rovinati, e spiantati, e quando per necessità di lume s'haveffe da lasciare qualche apertura, benchè picciola, si facci a tromba di legno, o di matone, perchè siano impediti tutti i sopra sotto riguardi indecenti. E perchè le Monache desponsate a Christo Nostro Signore conviengano, che stiano ascose, ed aliene dal secolo, ordiniamo, che ogni fenestra di parlatorio, e audienza loro sia con due grate di ferro, e di fuori sia una lama di ferro perforata, la quale sia talmente da tutte le bande confissa, che non si possa in alcun modo muovere, e tutte le ruote, che ci sono di legno, siano circondate con tre cerchi di ferro.

83 E per esser sopra l'altare, o al lato di esso ordinariamente le fenestre, o grate, dalle quali si sentono le Messe, ordiniamo, che a ciascuno si faccia una fenestra di legno con una fodra, e si curi, che si veda chiudersi, e non s'apra mai, se non quando si hà da celebrare la Messa, e quella finita, si chiuda, e si tenga sempre chiusa sotto pena ad arbitrio.

84 A fine che le confessioni delle Monache siano, come si deve, ascoltate, ordiniamo, che in ciascuna Chiesa di esse sia una fenestrella con grate di ferro perforata, ben confitta nel numero, con telaro, e tela negra, dove si habbiano d'ascoltare in confessione. Ed acciò che questo luogo non sia così publico, che facilmente ci possa ciascuno entrare, ordiniamo, che ciascuna bossola, o cancello composto di legno sia ferrato con chiave, da tenerli sempre dal Confessore.

85 E meno convenendo, che nelle camere, e luoghi, dove si stanno, o mangiano, o dormono i Sacerdoti, sia comodità di guardare, ordiniamo, che tutte le fenestre nelle Camere, e luogi predetti siano affatto murate, e che si levi in tutto il prospetto, e il riguardo come sopra.

86 Per la Communion delle Monache ordiniamo, che dal lato del Vangelo di quell'altare, al quale son solite udir Messa, s'accomodi una fenestrella di larghezza, ed altezza d'un palmò, e non più, la quale sia molto ben dipinta, ed ornata, e fortificata con due fenestre di legno, una dentro, l'altra fuori con diverse chiavi ferrate, delle quali una si tenga dall'Abbadessa, o Prioresse, e l'altra dal Confessore.

87 E perchè non sia in potestà delle Monache, nè delle Superiori introdurre ciascuno per leggier causa nel Monastero, ordiniamo, e comandiamo a tutte le Superiori di tal Monastero, che ogn'anno scrivano i nomi di quelli, che devono esser permessi per qualche urgente causa entrare nel Monastero, e ne diano una nota alla Superiora, l'altra la tengano appresso di se, e così ogni anno rinnovandola, e diligentemente pensando alla qualità delle persone, mutino quelle, che dovranno esser mutate.

Tom. VI.

Perchè i Monasteri non siano gravati di più peso di quello, che ponno, in conformità de' decreti del Sacro Concilio di Trento, e delle Constituzioni de' Sommi Pontefici, ordiniamo, che non si ricevano più figliuole da monacarsi di quelle del numero prefisso a ciascun Monastero, e che l'ordine dato ultimamente per la Santità di N. S. Papa Gregorio XIII. sopra il numero delle Monache sia in tutto osservato.

Le Monache chiamate Converse, mentre sia fatta la provvisione di Casa per habitazione loro appresso i loro Monasteri secondo la disposizione della Bolla di Pio V. permettendo solo per causa di necessità uscire a cercare le limosine, ordiniamo siano di quarant'anni, e non vadino sole, ma a due a due, e che si offervi la Bolla di Sua Santità, e tutti gli ordini de' Superiori, e che in tanto dette Converse siano ammonite, che in tutto si portino modestamente, e come conviene, non entrino in botteghe d'artigiani, nè in case private.

E perchè i Monasteri non siano macchiati, e i costumi delle Monache non siano corrotti, ordiniamo, che non si permetta habitare appresso Monasteri meretrice alcuna, nè infami, e disoneste persone, ma si cerchi con tutte le forze, invocando anche il braccio secolare, se bisognerà, per discacciarle lontano da' Monasteri.

Che le porte del Monastero debbano continuamente star ferrate, nè si possano aprir mai, se non per necessità d'introdurre coloro, c'haveranno havuto licenza d'entrare, se non per urgente necessità, conforme alla Bolla di N. S. nè si possano far visite, nè ragionamenti in dette porte, quando anche fossero aperte per necessità, come di sopra, sotto pena di scomunica.

Che sopra tutto alle porte del Monastero siano posti due forti catenacci, l'un di dentro, e l'altro di fuori con le ferrature diverse per ciascheduna porta, delle quali chiavi una per porta sia tenuta, e custodita dall'Abbadessa, o Priora, che sarà di tempo in tempo, e l'altre dalle portinaie deputate; si che non si possano aprire senza licenza della Superiora, sotto pena in caso di contravvenzione alla Superiora, e portinaie della privazione dell'Officio, e della voce attiva, e passiva per cinque anni.

Che i Carregiatori, i quali saranno introdotti per la porta per le sorme, non possano entrar dentro nelle Clausure, ma stiano fuori, e ivi scharichino, e spediscano le loro facende, eccettuando il portare del vino nella Caneva, i formenti, le farine, le legna ne' luoghi deputati; nel qual tempo dovranno tutte le Suore star talmente riferrate, che non siano mai vedute.

Che mai per tempo alcuno, nè per qualsivoglia ragione le Suore possano introdurre nel Monastero ne Donne, nè Huomini, piccioli, o grandi di qualsivoglia età, e condizione per vedere il Monastero, o per fermarvisi dentro o poco, o molto. E caso che alcuna figliuola fosse dispensata di poter entrar dentro, o stare in Monastero in dozzena, o in provvisione, se una volta uscirà fuori, non possa mai più entrar dentro, salvo se poi fusse accettata, o volesse entrare per pigliar l'habito, e farsi Suora.

Che le deputate alle ruote non siano di minor età di quarant'anni, o d'altra età approvata secondo la discrezione del Superiore, purchè siano discrete, e prudenti, nè altra che esse sole possano dare, o ricevere alcuna cosa per la ruota, la quale dovrà star sempre ferrata, e le chiavi dovranno esser tenute dalle Ruotare.

Che nell'uscio di parlatori di dentro sia buona ferratura, e la chiave sia custodita da una delle deputate, nel qual Parlatorio non possa andar niuna Suora per parlare a niuna persona, se non sarà prima stata presentata, ed accettata la licenza de' Superiori, nè anche senza la presenza d'una Ascoltatrice a ciò deputata.

Che non possan le Suore parlare ad alcuno, ne' giorni di Festa, e di Solennità principale, nè anche ne' giorni di Domenica, e meno nel tempo dell'Avvento, e della Quaresima, nè tampoco in que' giorni, ne' quali si saranno comunicate, eccettuando da questa obbligazione i Fattori, Agenti, Servitori, o altri messi, che verranno per la necessità del Monastero, e questi ancora cercheranno di spedirsi il più presto, che sarà possibile.

Che nel giorno della Festa, titolo del Monastero, ne meno in altre Solennità si possano far musiche nella Chiesa di fuori, ma debbano le Suore esser contente del loro solito canto nelle loro Chiese, e si proibisce anche loro il dar pranzo a' Sacerdoti, o altro, ancorchè fusse dell'istesso Ordine; ma debbano i Ministri del Monastero dare in danari in contanti quella somma, che sarà necessaria per quel pranzo, purchè mai passi la somma di tre scudi in tutto.

Che quando vi saranno persone con le licenze, ed altre osservanze di sopra ordinate a ragionare con le Suore,

- gli uscj de' Parlatorii di fuori debbano star sempre aperti, acciochè coloro, che raglioneranno, possano esser veduti da tutti.
- 100 Che se occorrerà, che una Suora per malitia parlasse nel Parlatorio, o nella Ruota con alcuna persona simulata, o vero supposta, che non fusse quella, che si era espressa nella licenza, sia detta Suora sùbita privata del velo, e della crate per sei mesi, con penitenza poi di digiunare ogni Venerdì in pane, ed acqua per detto tempo.
- 101 Che non possano le Suore scriver lettere, nè polize, nè mandar presenti ad alcuno, nè accettarne da altri, se prima e le lettere, e i presenti non faranno stati veduti dalla Superiora.
- 102 Che il Medico, Barbiere, Procuratori, o altri fervienti, dell' opera de quali le Suore haveranno da servirsi, habbiano però prima veduto, e considerato così circa l'età, come la vita, e i costumi loro, quelli solamente, che faranno approvati, e con licenza in scrittura, esser ammessi, e non altri, con dichiarazione, che alcuno degli ammessi non possa star dentro dopo il tramontar del Sole, nè entrarvi prima, che sia levato il Sole, riservando il Confessore in caso di amministrare il Sacramento a qualche Suora inferma, ed anco il Medico in caso d' incidente, o altro caso repentino, e di necessità urgente, dove il Confessore non doverà mai in tempo alcuno entrare, salvo che con la cotta, e con la stola.
- 103 E perchè la faccia delle dedicate a Dio deve conservarsi solamente per esser pretiosa nel cospetto del signore, dovranno le Suore tutte in ogni occorrenza, o necessità c'havranno di parlare a qualsivoglia persona, c'haverà licenza, ancorchè fusse Superiore, tirarsi talmente il velo su gli occhi, che non possano totalmente esser vedute.
- 104 Che non s'introduca mai nel Monastero persona alcuna nè per burattar farina, nè far pane, ma debbano le Suore per se stesse far tali esercitii, e sopra ciò dovranno sempre deputare alcune sufficienti per tale ufficio; ne alcuno dovrà riculare tal servizio sotto pena della carcere per venti giorni.
- 105 Che i panni di lino si facciano bianchi ne' Monasterii da quelle Suore, che si dovranno sopra di ciò deputare. O se pure accaderà per qualche incomodo dargli a far bianchi fuori di casa, allora una delle Ruotare, e non altra, habbia il carico di dargli, e di ricevergli, e non per altro luogo, che per la Ruota, e non mai per la porta.
- 106 Che non possano le Suore accettare, nè introdurre nel Monastero novizia alcuna, se prima l'Ordinario, e Superiori loro, considerate l'entrata del Monastero, non haveranno conosciuto, che ivi sia il modo d'alimentarla, ovvero che le sia provveduto da' suoi parenti di dotte, che sia competente per alimentarle, ed anche di provisione mensile, non minore d'un quarto di Scudo il mese, conforme alla mente del S. Conc. di Trento, e di Papa Gregorio XIII. per Bolla particolare sopra ciò fatta, e pubblicata.
- 107 Che non possa alcun Sacerdote, o secolare, o claustrale, che sia, ingerirsi per servire a Suore, nè anche in dir loro la Messa, e amministrare i Santissimi Sacramenti: se prima non farà approvato dall' Ordinario, e Superiori del Monastero, il quale anche doverà esser d'età matura, di provata vita, e pii costumi, sotto la pena della suspensione a divinis per un'anno.
- 108 Che i Medici, Barbieri, ed altri Deputati alla cura, e al servizio delle Suore non possano, ancorchè fusero legittimamente impediti, mandare in suo luogo altra persona, se però non fusse anch'essa approvata dall' Ordinario, e Superiori sotto pena di esser privato perpetuamente di tale ufficio.
- 109 Che niuna persona così secolare, come Ecclesiastica, possa esser'ammessa da qualsivoglia Superiore, tanto per Medico corporale, come per Medico Spirituale, ovvero agente qualsivoglia negozio di qualsivoglia sorte, le quale fosse stata inquisita, o processata nel Sant' Ufficio dell' Inquisizione, o che fusse stata condannata ad abjurare in publico, o in privato, o fosse stata giudicialmente riputata fautore d'Eretici, o legiermente, o gravemente sospetta d'eresia. E se per caso alcuno di questi tali al presente fosse impiegato ne' servigi di Suore, sia ciascuno di essi rimosso, prohibendogli espressamente, che per l'avvenire non debbano più ingerirsi in simili esercitii, sotto pena a chi contoverrà di scudi mille, e di scomunica in sussidio.
- 110 Che i Medici, Barbieri, Ortolani, Fattori, ed altri fervienti, che dall' Ordinario faranno ammessi al servizio delle Suore non possano entrare ne' Monasterii, se prima non haveranno giurato nelle mani del Ordinario, o suo Vicario generale con l'assistenza de' Superiori de' Monasterii nel modo, e forma, che sarà descritto nel fine de' presenti Capitoli, mutatis mutandis, & singula singulis congruè referendo.
- 111 Che ciascuna chiave delle porte, ruote, parlatorii, ed altri luoghi di Clausura, debbano ogni sera esser presentate alla Superiora, le quali essa dovrà tenere sempre appresso di se, e custodire ogni notte, nè confidarla a persona alcuna con dichiarazione, che se alcuna delle officiali mancasse di consignare ogni sera tali chiavi, come di sopra, questa la mattina seguente sia denunciata a' Superiori, acciochè sia riprela, e penitenziata a loro arbitrio.
- 112 Che in tutti i casi di contravvenzioni di qualsivoglia de' sopranominati Capitoli, dove non sia specificata la pena, sia in arbitrio dell' Ordinario, e d'altri Superiori imporre quella pena, che parrà loro, dover esser più espediente, e più profittevole per l'osservanza inviolabile di essi.
- 113 Tenore, e forma del giuramento. Io N. N. Medico fisico, di età approbata, eletto, e deputato alla cura del Monastero N. per medicare l'inferme, che faranno in esso, giuro, e prometto, che io non entrerò nel detto Monastero a mio piacere, ma solamente ne' casi, ch'io giudicherò di urgente necessità per medicare, e curare l'Inferme, e anderò io in persona, e non manderò alcuno altro in mio luogo, se non sarà approvato, e con l'istesso giuramento, e licenza de' Superiori. Ed ogni volta, che io entrerò nel Monastero, anderò al luogo dell' Inferma per la più breve strada, ed ivi fatto, ed ordinato c'haverò quello, che spetta all' officio mio, me ne tornerò senza fermarmi a parlare, nè andando, nè tornando con alcuna Suora, eccettuando con quelle, con cui non si può far di manco di ragionare sopra le cose necessarie per l' Inferme. E di più, che mai entrerò solo nella Camera dell' Inferme, ma sempre anderò accompagnato dalle deputate a quest' ufficio. E più, che non m'intrometterò per fare accettare veruna putta, nè per Monaca, nè per istare in altro modo nel Monastero, nè nuovi fattori, lavoratori, nè altri officiali per servizio del Monastero; ma il tutto lascerò alla cura de' Superiori. E tutto ciò giuro, e prometto osservare. Così Iddio m'ajuti, e questi Santi Vangeli.
- 114 Quinto adducam decreta particularia ejusdem Sacrae Congregationis Episcoporum, & Regularium. Regio al Vescovo. V. S. si assicuri, che non si può dar certa regola a i casi, che si chiamano necessari, per entrare nella Clausura delle Monache; perciocchè il tempo, e il luogo suol mutare, e variar la natura de' casi suddetti secondo gli accidenti. E perciò è di bisogno, che la prudenza del Prelato distingua, e consideri bene le cose che occorrono, e poi risolva, secondo che alla coscienza sua parrà, che sia maggior servizio di Dio nostro Signore. E così si è detto anche ad altri Prelati, che hanno fatto il medesimo quesito di V. S. Quanto poi alla facoltà dell' Ordinario ne' Monasteri essenti, non si estende oltra la visita, e riforma della Clausura esteriore, ed interiore, per occasione della quale si può anche domandare alle Monache, se fanno cos'alcuna, che pregiudichi a detta clausura dentro, o fuori del Monastero, secondo che il Prelato giudicherà essere ispediente. E così si osserva altrove.
- Verum Sacra Congregatio Concilii declaravit, quod causa necessaria, propter quam permittitur Episcopo, ac Superiori dare licentiam ingressus, solum intelligitur, quando necessitas militat a parte Monasterii, non autem solum a parte externorum, qui ingressuri sunt. Ita in Ravennatensi 9. Septembris 1611. quod autem censuerat Glof. in dist. cap. Periculoso. v. Causa in princip. de stat. Regular. in 6. Unde non licet Episcopis licentiam concedere, vel permittere mulieribus, ut securitatis gratia sequestrentur apud Monasteria Monialium ex causa litium matrimonialium, vel adulteriorum, aut dissentionum inter viros, & uxores. Immo ingredientes etiam ex tali causa, & cum hujusmodi permissione, vel licentia, incidere in excommunicationem a Concilio impositam, tradit ex Sac. Congregatione in Salmantina Diana par. 3. tract. 2. resolut. 130. quam licentiam, & ipsa S. Congregatio raro, & cum difficultate concedit. Pro casibus tamen repentinis precise necessitatis contulit ab Ordinariis, & Legatis anticipari licentiam, obtinendo pro aliquo parvo numero, d. Ravennatensi. Liceret tamen in Conservatoriis, in quibus Clausura non servatur. Aliàs in Monasteriis, ubi est Clausura, Ordinarii nullam auctoritatem habent introducendi mulieres, vel puellas, nisi ad effectum habitus illic suscipiendi in

in locis numerariis, ac directo ad locum novitatus eundi. Salernitana 10. Februarii 1645. & 11. Junii 1646. & in Ostunensi 21. Augusti 1648. Nisi consuetudo esset, puellas in habitu seculari detinendi per duos, vel ad summum per tres dies. In Brixienfi 13. Junii 1594. Alias tam ingredientes, quam recipientes incurrunt in censuras, & pœnas Bullæ Gregorii XIII. in Auximana 13. Novemb. 1589. in Attenfi 18. Decembris ejusdem anni. Hinc non est causa sufficiens ad ingrediendum clausuram videre, an locus sit capax pro recipiendis puellis, Sac. Congreg. Episcop. in Vercellenfi 15. Novembris 1606. Neque collocandi in Monasterio Virginum aliquam mulierem, ne revertatur ad vomitum, in Mediolanensi 18. Augusti 1588. Neque ad descendendam aliquam artem, puta serici, vel texturæ, nisi cum Conversa petita non poterit reperiri, in Mediolanensi 11. Martii 1586. 16. Maji 1588. 14. Februarii 1614. in Januensi 28. Novembris 1620. in Neapolitana 2. Decembris 1624. & in Lucensi 20. Decembris 1652. ac alibi. Neque regulariter ad conficiendum panem, in Ravenatensi 15. Julii, & 19. Augusti 1603. Neque aquam inferendi gratia ingredientium, & egredientium mulierum continua conversatio permitti debet, sed intus acomodari cisternæ, in Alaten. 3. Maji 1603. Multo minus videndi comœdias, vel repræsentationes recitatas a Monialibus, neque de licentia Ordinarii, in Anconitana 4. Septembris 1627.

116 Amerino Episcopo. Veramente la moltiplicazione ne' Monasteri di Monache per le molte necessitâ, nelle quali si trovano li già fatti, e instrutti, è da evitarli. Ma poichè V. S. dice, che la Terra di N. è grossa, e popolosa, e che fa istanza del Monastero, per haver dove collocare le loro figliuole, che vogliono servire alla Maestà di Dio in castità, la Congregazione viene in parere, che si possa conceder loro questa grazia di erigere questo novo Monastero, quando sia ridotto a perfezzione di Monastero, e capace di quaranta Monache almeno, come ella afferma, che farà, e con la certezza delle rendite, ed entrate, che ella dice; nel qual caso, e di poichè haverà provisto di Monaca atta al governo delle Novizie, e non prima, potrà cominciare a ricever le Zitelle, che stanno preparate a questo con la dote conveniente. Avvertendo sopra tutte l'altre cose a quello, che altre volte se le scrissè, di non fondar questo Monastero, se non s'assicura d'haver in quel Castello preti secolari, ò religiosi atti, e buoni per ogni tempo alle Confessioni, ovvero che il Monastero habbia tanta entrata, che oltre il bisogno per la spesa delle Monache, potrà sostentare un Confessore forastiero a tal effetto, a 7. di Ottobre 1575.

117 Parmensi Episcopo. Ai due quesiti, che V. S. hà fatto con la sua, se le Monache consacrate non da' Vescovi, ma da' semplici Sacerdoti, siano mal consacrate, o di nuovo si debbano consecrare, e similmente se quelle, che sono consacrate, e non precedente la professione, siano mal consacrate. Rispondo in nome della Congregazione, che le Monache solo di S. Benedetto si sogliono consacrare, la qual consacrazione non può fare, se non il Vescovo. Però queste, che sono state consacrate da' Sacerdoti, essendo nulla la consacrazione, s'havranno da consacrar di nuovo. Quelle poi, che senza la professione sono state consacrate, se bene è stato errore, dovendo preceder prima la professione, pure essendo consacrate, si possono tollerare, nè si ha da far altro con esse, che far loro supplire cautamente la professione, a' 17. d'Aprile del 1577.

118 Papiensi Episcopo. Subito, che ricevei la vostra de' 25. del passato, m'occorse andar da Nostro Signore, e havendogli esposto ancora il desiderio, che V. S. hà d'introdurre le spezierie in cotesti Monasteri, e di servirsi a questo effetto d'una delle Monache di Valenza, ne ottenni la grazia, come referirò in Congregazione, ed il Signor Cardinale Alessandrino ne scriverà secondo il solito, al quale è bene, che V. S. scriva in simili occorrenze, che in ogni modo io la servirò ugualmente.

119 Quanto alle Compagnie, che sono nelle Chiese de' Regolari, e non erette con facultà Apostolica, ovvero ordinaria, non si dovranno comportare, ed in ogni evento sono sotto alla giurisdizione dell' Ordinario, quanto al visitarle, e riveder loro i conti. Circa poi alle Monache non è dubbio alcuno, che per penitenziarle non si possano trasferire da uno all' altro Monastero senza facultà particolare di questa Santa Sede; la quale, se bene secondo le occorrenze de' casi alle volte si è concessa, com' ella dice, nondimeno questo è di raro, e solo in certi casi particolarissimi, a' 3. di Novembre 1587. Quindi si scrissè a' 28. d' Ottobre passato al Vescovo d' Agubbio dopo essersi più volte parlato in Con-

gregazione del negozio di quella Suora N. Monaca nel Monastero di N. che diede il vetro pisto all' Abadesa, e ad altre, havendo finalmente questi miei Illustrissimi Signori con molta diligenza studiato la causa, concordemente la giudicarono degna di molta pena, conforme all' eccesso, che fù atrocissimo, e che contro di lei si usasse tutto il rigore della legge, in modo che, come dicono alcuni Canonici per più bene della sua vita, le fusse grata la morte, e che fosse fatta specchio di vendetta, come fù di sacrilegio. Poichè qual Superiore farà sicuro, se un' Abadesa di Vergini, che hanno rinunciato al Mondo, ed a tutte le vanità, e concupiscenze, sia insidiata nella vita da loro stesse, perchè cerchi di governarle santamente, e più lontano dal peccato che può, com' è tenuta? Con tuttociò si mostrarono questi miei Illustrissimi Signori miti nella sentenza, e nelle pene, che se le diranno qui a basso, havendo havuto qualche considerazione all' età sua, e con speranza, che la pena, che le diedero, fosse in modo, che possa esser di quell' esempio, che altre, e altri di correzion tale, che si debba emendare, e ritornare alla buona vita, e col parere anche di N. Signore si risolvette di dar carico al detto Vescovo di far eseguire quanto si è ordinato circa la detta pena, che fù la seguente.

Che si chiuda per cinque anni in una stretta prigione nel medesimo Monastero, ov' ha fatto il delitto, e che stia ferrata in modo, che non si possa aprire, se non quando sarà finito il tempo sudetto, ò per qualunque necessitâ d' amministrarle i Sacramenti in caso d' infermità. E deve ancor esser riferrata in modo, che nissun' altra Monaca le possa parlare, se non con licenza dell' Abadesa alle volte per intendere il profitto, che farà in questa penitenza, ed anco per confortarla alla perseveranza con pazienza, per soddisfare più compitamente a' suoi gravi peccati.

Che, come privata in perpetuo di voce attiva, e passiva, non intervenga mai più ne' negozj del Monastero.

Che ogni Lunedì di questi cinque anni dica l' ufficio de' Morti, oltre a gli altri obblighi, che ella hà.

Che ogni Venerdì del medesimo tempo dica i setti salmi con le litanie, e preci ordinarie.

Che il prim' anno digiuni i Venerdì tutti in pane, ed acqua.

Che resti anche in perpetuo privata del Velo. Rifervendosi questa Sacra Congregazione di mitigare, ed anche accrescere la sudetta pena, secondo che intenderà i portamenti della delinquente. Farà dunque V. S. che così s' eseguisca, e avvii minutamente di tutto quello, che ella havrà fatto.

Ariminensi Episcopo. V. S. faccia mettere in prigione tutti quei Frati, che si troveranno ai Monasteri di Monache, etiam soggetti agl' istessi Regolari, se però non saranno tali, che per officio loro vi convenga andarci, e potrà poi consegnarli ai loro Superiori, che gli gastighino, e facciasi il tutto senza scandalo, e senza levare il buon nome delle Monache. E tanto V. S. eseguisca, ch' è mente di Nostro Signore, a' 14. di Luglio del 1578. Quinimò neque ipsi Superiores Regulares ingredi possunt in Monasteria Monialium sibi subjectarum sine licentia Ordinarii in scriptis. Taurinensi 23. Januarii 1651. & Civitatis Pennæ 18. Junii ejusdem anni.

Spoletano Episcopo. Se il dubbio, che V. S. hà mandato di quella Zitella, che fece professione infra annum probationis contro la forma del Concilio, sta semplicemente, come V. S. lo scrive con la sua, si deve restituire al Padre la sua dote; detrahendosi però le spese fatte per la Zitella dal Monastero, agli 11. di Novembre del 1578.

Ariminensi Episcopo. Essendosi inteso, che la frequenza de' Religiosi a' Monasteri, governati da loro medesimi, ed ancora da altri, è molto scandalosa, vuole la S. Congregazione, che costì si offervi ciò che si è ordinato altrove. E questo è, che niun Regolare, che non habbia da fare ne' Monasteri, etiam proprj, non vi possa andare. Ond' ella farà decreto, che eccettuato il Confessore, ò Capellano loro, e i Superiori Ordinarij, o Visitatori, altri non possano andarvi; e contravenendosi, V. S. ordini al Vicario, che gli faccia pigliar prigioni, i quali si dovranno poi consignare ai loro Superiori, che gli gastighino. Il che si farà intendere anche qui a Generali, acciochè anch' essi diano l' ordine, che bisogna in questo senso, a' 2. di Gennaio del 1579.

Pistoriensi Episcopo. Si son letti in Congregazione tutti i capi del memoriale, che V. S. hà fatto dare, ai quali questi Illustrissimi miei Signori hanno ordinato, che si risponda in questo modo. Quanto al primo dell' aumento della dote, che ella hà fatto, considerati i

n'intervenga il consenso dell'Abbadessa, e della maggior parte delle Monache, da ottenerli per suffragi segreti capitolarmente. Che si dia buona cauzione di pagar gli alimenti a' tempi debiti. Che velti modestamente. Che non possa condurre seco serve. Che offervi la medema legge di clausura, e parlatorj delle Monache. Che uscendo una volta fuori, non possa reintrare senza nuova licenza dell'istessa S. Congr. nella quale si dovrà fare espresa menzione di tale uscita, se pure non sarà uscita di licenza della detta S. Congr. o se pure non vorrà monacarsi. Che sia maggior di sette anni, e minore di venticinque, e se dopo i 25. anni ricuserà d'uscire con iscusarsi, che si voglia far Monaca, dovrà il Vescovo prefiggerle un termine, dentro al quale o esca, o riceva l'habito, e a questa nuova deliberazione la S. Congr. suol concedere sei mesi, e anche un' anno a quelle, ch'entrano maggiori per fare esperienza dell' Instituto. Suole ancora la S. Congr. dispensare con lettera con le Zitelle, che han compiuto il festo anno, e con le maggiori non si dispensa, se non con beneplacito del Papa regolarmente, che non sia sopra il numero delle Zitelle proprie del Monastero. Che stii in luogo separato dal dormitorio delle Monache, e dal loro lavoriero.

137 Circa gli Officiali del Monastero, V. S. deve avere buona cura, che siano buoni, ed utili, e trovandoli altrimenti, levarli, e farne provvedere de' nuovi, che siano sufficienti, ed ella non permetta, che alcuno così mafchio, come femina vada a parlare alle Monache, se non con licenza di lei, eccetto il Padre, Madre, Fratelli, e Sorelle, e lei, con i quali non si dee osservare il rigore, che si conviene con gli altri, ma questi ancora nelle feste solenni, e certi tempi devono astenersi d'andarvi, come nella Quaresima, Avvento, e quando le Monache si comunicano, ne' quali tempi è necessaria la licenza, anche ad essi. E chi contraverrà, V. S. lo castighi, e massime le Monache, che avranno dato audienza, e le Superiore, che l' avranno permesso, a' 17. d' Ottobre del 1581.

138 Prohibitio alloquendi Moniales non solet comprehendere sæculares conjunctos in primo, vel secundo gradu. Perusina 19. Januarii 1618. Monopolitana 6. Martii 1625. Excepto casu, in quo ex Constitutionibus Monasterii, vel speciali Episcopi decreto prohiberentur, etiam conjunctis in primo gradu Moniales alloqui sine licentia, quæ tamen, nisi aliud obstat, conjunctis in primo gradu concedi debet ad annum pro alloquendis Monialibus sibi conjunctis, semel in mense, Verulana 10. Febr. 1599. Monasteria verò Pœnitentium, vulgò Convertitarum, puellas ad educationem recipere neque solent, neque possunt, stante prohibitione S. Congr. sub die 12. Martii 1619.

139 Malis all' Arcivescovo, Col parere anche del Cardinal Carrafa si risponde a V. S. che in modo alcuno si deve permettere, che coteste Monache, le quali fanno i tre voti sostanziali, stiano alle case loro, ma si hanno da constringere a vivere insieme, ed in Clausura. Ed è stato error notabile a tolerarlo fin' hora. E però V. S. le farà assolvere da ogni censura per ciò incorse, e poi le riduca insieme, come si è detto, conforme alla Bolla di Pio V. non solo le predette, che fanno i tre voti in mano del Proposto, ma anche, l'altre Terziarie di S. Francesco, che pure fanno i medesimi voti. E così ella non manchi di eseguire, usando altrettanta diligenza, e sollicitudine, quanto è stato il fallo della tolleranza passata, a' 5. di Dicembre del 1582.

140 Viterbo al Vescovo. Suora N. ritrovandosi spiritata nel Monastero di N. ha fatto supplicare questi Signori, che volessero contentarsi, che alcuna buona persona entrasse nella Clausura per esorcizzarla. E perchè pare questo caso veramente necessario; però farà bene che V. S. dia licenza, che possa essere esorcizzata da qualche Sacerdote timorato di Dio, con entrar la Clausura a questo effetto solamente, a' 10. di Novembre del 1582. Nulla Monialis energumena intra Monasterii septa a quocunque Presbytero sæculari, vel regulari etiam Confessario exorcizetur, sed ad Ecclesiam exteriorem ejusdem Monasterii (obtenta prius a Sac. Congregatione licentia) ea de causa deducatur, vel transferatur. In translatione autem hujusmodi, sicut & in actu exorcizationis, honestæ personæ consanguineæ, vel aliæ mulieres provectæ ætatis, ac probæ conversationis energumenam comitentur. Exorcista sit ad actum hujusmodi ab Ordinario approbatus. Exorcizatio minori, quo fieri potest, fiat strepitu. Ecclesiæ janua, eodisque occlusa remaneat, quousque exorcizatione completa, ad Monasterium energumena reducatur. Cæterum tam in reditu, quam in accessu ad Ecclesiam, & Monasterium respectivè, recta, & sine diverticulo tendatur, 1. Julii 1606.

141 Averfa al Vescovo. Si è riferito a N. S. quanto V.

S. ha scritto intorno a quelle due Monache del Monastero di N. una delle quali vorrebbe ritornare al suo primo Monastero della Consolazione, e l'altra venir costà in un' altro Monastero per curarsi d' una sua infermità, con animo di tornar poi, come farà guarita. E così come Sua Santità si è contentata di far grazia per la prima, parendogli conveniente, che possa ritornare al Monastero, dove ha fatto la professione, e d' onde uscì per ubbidienza, e per venire ad ajutare il detto Monastero, così la seconda non le piace, ch' esca di Monastero suo per causa di curarsi, non essendo il suo male di quelli, che sono compresi nella Bolla di Pio V. a' 2. di Dicembre del 1562.

Pisa all' Arcivescovo. Si è parlato con N. S. del negozio scrittomi, e quanto all' Abbadessa del Monastero N. decrepita, e inferma, dice Sua Beatitudine, che il levarla hora dall' Ufficio, e privarla, non farebbe altro, che accelerarle la morte, che non può esser molto lontana, e che però se le dee aver compassione per questi pochi giorni, ne' quali, acciocchè il Monastero non patisca, dovrà V. S. fare, che il Convento elegga un' altra Monaca per coadiutrice dell' Abbadessa con futura successione, se detta Abbadessa morisse dentro il triennio, in maniera che mancando l' ufficio di Coadiutrice, non si duri più di tre anni, come anco non potrà durare l' Abbadessa, se non fosse perpetua, conforme alla Bolla del Papa, a' 12. d' Aprile del 1583.

Al Priore N. si è dato conto a questi miei Signori di quanto mi scrivete intorno a coteste Monache Gerosolimitane, ed è stato caro d' intendere, che il negozio della visita, sia passato bene. Del capo della perpetuità dell' Abbadessa si è dato conto a N. S. il quale ha detto, che se l' Abbadessa moderna fù eletta perpetua, e se è buona, non è bene di levarla, ma quando non fosse il caso del Monastero, e per la riforma, etiamche sia stata eletta perpetua, andate considerando, se ella ha fatto qualche cosa, massime contro la Clausura, per la quale si possa secondo le Bolle Apostoliche, e Sacri Canonici privare, e trovandola, dichiararla privata, che sapete bene, che i Prelati Regolari facilmente si ponno privare, e poi ordinate all' altre Monache, che ne eleggano una nuova triennale secondo la forma della Bolla di Gregorio XIII. E se esse ricusassero di volerla eleggere, dateci avviso, che si provvederà con nuova facoltà di farne una nuova senza esse, a' 17. di Genn. del 1584.

Dopo essersi discorso in Congregazione sopra il dubbio, che mosse V. S. intorno alle donne Terziarie di S. Francesco, hanno finalmente risoluto, che presuppосто per vero, ch' elle non facciano i voti solenni, nè alcuna professione, nemmeno abbiano cosa propria, nè abitino insieme in forma di Congregazione, e non siano sottoposte a' Superiori dell' Ordine suddetto, mà a V. S. come Ordinario loro, non si devono molestare in conto alcuno, come non compresi nella Bolla di Pio V. E perciò attenda pure V. S. a favorirle, ed ajutarle, acciocchè vadino seguitando nelle buone operazioni, che hanno cominciato a salute di molte anime, e edificazione di tutta la Città, e non dubiti V. S. che il Superiore de' Frati Osservanti le dia più fastidio, perchè se gli scrive assai chiaramente la risoluzione suddetta, accertando però V. S. a far levar loro il sottogola, che è proprio delle Monache, se pure lo portano, a' 20. di Marzo del 1584.

Al Cardinal Paleotto. N. S. il quale in diverse occasioni è stato informato, quanto incommodo apporri a' Monasterj di Monache, oltre a qualche dissoluzione, il permetter, che nelle feste loro vi vadino musici a cantare, ovvero a sonare. E avendo questo inteso, che tale abuso era in molti Monasterj di cotesta Città, ha commesso, che io scriva a V. S. si come si è fatto altrove, con ordine, che non si permetta più per l' avvenire in qualsivoglia Monastero, etiam soggetto a' Regolari, si faccia più alcuna musica da' forestieri, dovendo bastar quella sola, che sapranno far le Monache di dentro. E però farà V. S. servita far' intendere a' tutti i Monasterj di cotesta Città, che osservino quest' ordine, e non lasci, che in niuna maniera sia violato, avvilandone quanto per quelli, che sono governati da' Regolari, i loro Superiori, assicurandoli, che se non s' ubbidirà intieramente, se ne farà il risentimento, che conviene, a' 20. di Marzo del 1584.

Spoleto al Vescovo V. S. sa che ormai si osserva in ogni luogo la risoluzione, che fecero questi miei Signori alcuni anni sono, che non si permetta più alle Monache il mandare altre Monache intorno a cercar la limosina, violando in questo modo la clausura, essendosi conosciuto per isperienza, che non metteva a conto il tolerarlo più lungamente per li scandali, ed altri abusi, che ne seguivano. Contuttociò quando un Monastero

- stero è ridotto a tal termine di povertà, che le Monache si morirebbon di fame, se non andassero attorno alcune di esse a raccogliere le limosine, è stato solito di conceder loro licenza in numero conveniente, purché siano di età matura, e non vistose, che per l'avvenire non si accettino più Monache in quel Monastero, ma si estingua a poco a poco, e si trasferisca, o si unisca ad altro più comodo, ove si osserva intieramente la Clausura. E perchè s'intende, che il Monastero delle Monache di N. è ridotto alla suddetta povertà, V. S. per ordine di questa S. Congr. dee permettere, che alcune di esse possano andar fuori per raccogliere le limosine nel modo suddetto, purché accettino il decreto dell'estinzione, che V. S. dovrà fare in virtù di questa mia, e tener poi saldo, che in modo alcuno non si accettino più Novizie in quel luogo, sopra il quale dovrà V. S. diligentemente invigilare, acciocché vivano nel resto conformi a' voti, e allo stato loro, a' 14. di Luglio del 1584.
- 147 In iis Monasteriis, ex quibus Moniales ad quæritandas Eleemosynas emittantur, ad habitum regularem puellæ deinceps non admittantur, nisi a Sac. Congregatione per literas particulares, non autem per licentias impressas, hæc facultas eis fuerit impartita. Conventiarum tamen Conventibus exceptis, quibus peculiariter concessa sit facultas recipiendi ad habitum suæ qualitatibus mulieres, etiamsi Moniales ad eleemosynas conquæritandas emittant.
- 148 Pavia al Vescovo. Circa poi alle Monache, non è dubbio alcuno, che per penitenziarle non si possano trasferire da uno in altro Monastero senza facultà particolare di questa Santa Sede, a' 3. di Novemb. del 1584.
- 149 Parma al Vescovo. Qui in Roma, e in ogni altro luogo, dove si tiene buona cura de' Monasterj delle Monache, si suol fare una lista di persone, che sono necessarie, come fornaro, muratore, falegname, ferraro, facchini per certe occasioni, oltre il medico, cirurco, e barbiere, a quali per una volta si dà licenza per sempre, fin tanto, che non è rievocata, di poter secondo i bisogni entrar nel Monastero per far ciò, che occorre di loro mestiere; avvertendo di pigliar persone approvate di età, e costumi buoni, e così dovrà fare anche ne' suoi, con proibire insieme, che non entrino altre persone, che quelle, che sono necessarie, che così è stato scritto, e ordinato in molti luoghi, a' 20. di Novembre del 1584.
- 150 Al P. Generale de' Camaldoli. Oltre a quello, che si dirà a bocca a V. P. sopra i dubbj dati, questi miei Signori mi hanno commesso, che io per sua soddisfazione le dica con questa mia, che V. P. ha la medesima autorità, e Superiorità ne' Monasterj di Monache soggettati all'Ordine, che hanno gli altri Superiori Regolari ne' proprj, perciocché non vi è nè legge, nè ordine, che gliel'abbia levata, sebbene i Vescovi Ordinari sopra i medesimi Monasterj hanno così ancora quell'autorità in certi casi, ch'è stata concessa loro dal Concilio di Trento.
- 151 Non può già ella sola, come nè anche altri Superiori Regolari, far monacar Zitelle senza sapura dell'Ordinario. Perciocché in questo caso vi bisognano molte cose, che non si devono fare senza intervento dell'Ordinario.
- 152 Parimente nè ella, nè altri Regolari hanno facultà di dar licenza alle Zitelle di educarsi ne' Monasterj; ma si domanda qui, dove si concede licenza con otto condizioni.
- 153 Non dee il Confessore entrar mai nel Monastero, se non è necessario d'esercitar l'officio suo, e non per altra occasione.
- 154 Quei, che portan legna, vino, grano, e simili cose, devono essi ancora aver licenza ogni volta. Ma non è necessario, che queste persone entrino sempre ne' Monasterj, perchè si può far con iscaricare le robe alla porta. E' ben vero, che certi manuali necessarij, come muratori, falegnami, ferrari, facchini, e simili devonfi una volta approvare, in modo, che possano senz'altra licenza entrarvi fin tanto, che non sarà rievocata, a' 30. di Novembre del 1584.
- 155 Stabulum, & alia necessaria pro servitio animalium, & jumentorum esse debent extra Clausuram, in Capuana 9. Januarii 1595. & in Bononiensi 2. Jan. 1601.
- 156 Pistoriensi. Resolutiones super quinque dubiis propositis a Reverendissimo Domino Episcopo Coadjutore Pistoriensi, factæ in Congregatione die 16. Julii 1585.
- Se le Monache spiritate si hanno da eforzare dentro la Clausura, o fuori, ed alla presenza di chi.
- Exorcizentur per bonos, & peritos ad fenestram, vel inter Clausuram, si erit neesse.
- Si ritrovano nella Diocesi alcuni Monasterj, che per esser poveri, mandano questuando non solo le servi-
- giali, ma altre Monache, si domanda, se si dee permettere.
- Nulla Monialis egrediat, nisi licentiam in scriptis hic datam ostendant.
- Se si dee permettere, che le Monache Forastiere in occasione di viaggio, debbano alloggiare dentro alla Clausura, com'è stato solito.
- Nulla hospitetur intra Clausuram.
- Se dee permettersi, che dentro la Clausura entrino uomini, e donne per misurar panni di dette Monache, acciocché non siano ingannate, com'è stato tollerato.
- Hæc negotia omnino agantur ad cratem, & non intra portam Clausuræ, & Episcopus paternæ consulat indemnitati Monialium sua providentia alio modo.
- Se si debba permettere, attesa la strettezza de' Monasterj, che il Sacerdote parato, entri dentro la Clausura a celebrare, e predicare.
- Intra Clausuram nemo celebret, nec sermonizet.
- Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Cardinales Sacræ Regularium Congregationi Præfetti. Ad occurrendum scandalis, quæ contingere possunt, aliisve justis, & rationabilibus causis, animum ipsorum piè moventibus, de speciali, & expresso mandato Sanctissimi D.N. Sixti, divina providentia Papæ V. vivæ vocis Oraculo eis facto, decreverunt, & mandarunt, nulli posthac Religioso cujuscunque Ordinis, gradus, qualitatis, & dignitatis existat (Superiore, cui Monasterj, seu domus cura incumbit, visitatore, vel visitatoribus, Confessarioque Ordinario, & extraordinario cum ad tempus deputabitur duntaxat exceptis) licere absque licentia expressa ejusdem S. Congregationis accedere ad Monasteria, seu domus quarumcunque Monialium, vel sororum, five sui, five alterius cujuscunque Ordinis ad colloquendum, five tractandum cum eis. Quod si aliquando mandato sui Superioris aliquos Religiosos ad prædicandum verbum Dei, vel ad celebrandas Missas in ipsarum Monialium, seu sororum Ecclesiis, five Oratoriis exterioribus, five extra claustra existentibus, mitti contigerit, prohibuerunt, ne dicti Religiosi ullo quæsito colore, Moniales, sorores, aut quamlibet aliam personam intra Clausuram degentes, alloqui possint. Confessariis autem similiter interdixerunt, ne in ædibus Monasterii, seu domus, vel Monasterio, seu domui Monialium, aut sororum contiguis pernoctent, aut alios pernoctare faciant, vel aliàs secum retineant, neve extra tempora generalium confessionum, quibus soli tantum confessario refectionem diurnam vix accipere permittitur, & tunc demum cum sua habitatio, aut virorum domus, vel Monasterium, in quo degit a Monialium, seu Sororum Monasterio, vel domo nimium distat, nisi tamen ex eo casu contrarium specialiter constitutum sit, ibi nullo modo comedant, reficiantur, aut cibum sumant. Quæ omnia, & singula sub pœnis privationis officiorum, ac vocis activæ, & passivæ ipso facto incurrendis, aliisque ejusdem Congregationis arbitrio præceperunt inviolabiliter observari. Injungentes cunctis Reverendis. Patribus Generalibus, Provincialibus, & aliis quorumvis Monasticorum, & Mendicantium, ac non Mendicantium Ordinum, & Congregationum Superioribus, ad quos spectat, quatenus intra terminum unius mensis a die, quo præsens decretum ipsis notificatum fuerit, computandi, debeant ejusdem decreti copiam cum hujusmodi præcepto omnibus suorum Ordinum, & Religionum Monasteriis, domibus, & Conventibus intimare, e notificare, ac intimasse, & notificasse, ne ullam aliquando desuper ignorantiam allegare in futurum, aut prætereundere quoquo modo possint. Nonis Maji 1590. Vide motum proprium Alexandri Septimi, de quo in primo tomo.
- Sacra, &c. Attentis narratis, & dubio ipso mature discusso, & examinato, censuit, & declaravit, Regulares accedentes ad Monasteria Monialium contra formam decreti, quo hujusmodi accessus per Sac. Congregationem prohibetur, ultra pœnas privationis officiorum, vocisque activæ, & passivæ, incurrere etiam pœnam peccati mortalis, 1. Julii 1606. & 20. Martii 1621. in Neapolitana, & ita etiam censuit S. Congreg. Concilii 12. Januarii 1619.
- Per hoc decretum non prohibetur, quin Regulares prædicent Monialibus capitulariter congregatis, die 1. Junii 1593. Episcopo Interamneni.
- Ma non potranno già accomodar differenze, nè risolvere casi, o fare altra cosa in particolare, Caranzaro a' 22. d' Ottobre del 1593.
- Neque hoc decretum habet locum in Gallia, die 23. Junii del 1593. Provinciali Capuccinorum Lugduni.
- Hoc decreto non cavetur, quo minus Regulares possint alloqui ad crates cum sæcularibus feminis, quæ in Mon-

- Monasteris degunt; Al Vescovo di Ferrara a' 9. d' Agosto del 1593.
- 163 Procuratores Monasteriorum Monialium si sunt Fratres, aut Monachi, non possunt absque incurfu poenarum huius decreti alloqui cum Monialibus. A Don Elia da Milano 3. di Novembre del 1593.
- 164 Decretum hoc non comprehendit Regulares Militiarum. Januensi 16. Maji 1594.
- 165 Sacra tamen Congregatio Concilii censuit in Placentina 9. Decembris 1651. per Episcopum fieri posse preceptum Regularibus, ne absque sua licentia accedant ad Ecclesias Monasteriorum Monialium pro celebrandis ibidem missis.
- 166 Potest tamen hodie concedi licentia quater in anno Regularibus conjunctis in primo, vel secundo gradu, etiam per Ordinarium, cum quibusdam conditionibus in sequenti decreto expressis. Cum aliàs de anno 1590. per Sacram, &c. fueritque postmodum declaratum, etiam Equites S. Joannis Hierosolymitani sub eodem decreto comprehendendi, & quoscunque contravenientes ab alio, quam a Sede Apostolica, aut a Sacra Congregatione absolvi, aut rehabilitari non posse, amplissimi ejusdem S. Congregationis Patres decreta hujusmodi innovanda, ac inviolabiliter observanda statuerunt. Verum quia experientia compertum est interdum ob pias, & rationabiles causas, easque ita ferente casu repentino, ut ab eadem S. Congregatione licentiam expectari summè incommodum, vel inutile sit Regularibus supradictis colloquendi cum Monialibus sibi attinentibus necessitatem obvenire. Facto verbo cum S. D. N. Urbano VIII. ac de Sanctitatis suæ expresso ordine, & mandato, facultatem tribuerunt in posterum locorum Ordinariis, ut quatenus sibi visum fuerit in domino licentiam concedere possint per quatuor vices ad summum quolibet anno cujuscunque Regulari, ut Moniales sibi primo, & secundo tantum consanguinitatis gradu conjunctas convenire, & alloqui possit, id verò non aliter, quam servata ad unguem forma infra scripta. Ut id nullo modo liceat diebus festis, aut in Adventu, Quadragesima, feria sexta, Sabbatho, & vigiliis. Prædictaque licentia obtenta ab Ordinario, & ab alio, ad quem spectat, eam concedere, consignetur Confessario Ordinario Monasterii, qui penes se retinere debeat, iisque associet, & præfens sit, & auctoritates de more, non autem aliæ assistant. Prædictaque licentia pro die, & hora certa, & in scriptis concedatur, ac in libris Cancellariæ ejusdem Ordinarii adnotetur, quod si prædicti locorum Ordinarii per plures vices, vel in ulteriori gradu conjunctis, aut aliter, quam servata forma supradicta, licentias concesserint, vel permiserint, faciant se intentionis S. D. N. & S. Congregationis transgressores, judiciumque reformident. Regulares autem poenis in supradicto decreto contentis, ac si nullam licentiam obtinissent, eo ipso se noverint esse addictos, & arbitrio S. Congr. severius puniendos, Romæ 12. Kal. Decembris 1623.
- Milano 23. di Novembre 1592. al Commissario Apostolico observante. Che il soprascripto decreto non comprende il Ministro delle Provincie, nè gli altri Superiori per que' Monasterj, che stanno sotto il governo, e cura loro.
- Al Vicario Apostolico d' Urbino 25. di Gennaro 1593. che un Frate, il quale era stato nell' Ospizio del Confessore d' un Monastero per alcuni giorni ad effetto di curarsi, non era incorso nella pena del sopraddetto decreto, purchè non avesse parlato con Monache, ò mangiato nel Monastero.
- Al Vicario di Ferrara 10. di Febbraio 1593. Che rinvocasse la proibizione fatta al Confessore, Medico, e Barbiero di poter' entrare ne' Monasterj fonata l' Ave Maria senza sua licenza, bastando la licenza generale, che così si osserva in Roma.
- Al Commissario Apostolico, mandata a Napoli per riforma de' Monasterj a' 12. di Ottobre 1593. Che ne' Monasterj, ne' quali non si può far l' Infermeria formalmente, si deputino in luogo di essa alcune stanze separate, e rimote dall' altre, provvedendole del debito servizio.
- Al Coadiutore di Verona 15. di Febbraio 1593. Che la Congregazione di mente di Gregorio XIV. decretò, che ne' Monasterj di Monache si debbano mutare i Confessori ogni tre anni, massimamente dove non mancano soggetti. E che ciò facesse eseguirsi così ne' Monasterj suoi, come negli altri, sottoposti a' Regulari, ed essenti.
- Al Vescovo di Faenza 29. di Marzo 1593. Che per una Monaca pazza, e furiosa non ci è miglior rimedio, che tenerla prigione in una stanza più rimota dalle altre, che si possa, purchè sia dentro la Clausura.
- Al Vescovo di Spoleto 29. di Marzo 1593. Che le licenze, le quali si concedono generalmente a' Medici, Confessori, ed altri Ministri ordinarij de' Monasterj sottoposti a gli Ordinarij inferiori, debbano esser sottoscritte ancora dal Vescovo.
- Al Nunzio di Napoli 29. di Marzo 1593. Due figliuole fuggite di casa de' loro padri per sospetto della vita si ritirarono in un Monastero di Convertite, e ivi presero l' abito. E perche la Corte temporale voleva procedere contro alcuni, che avevano tenuto mano a detta fuga, pretendeva d' aver dette figliuole nelle mani per poterle esaminare. La Congregazione risolvette, che dovesse bastare alla Corte secolare esaminare le figliuole per quel, che toccava a' complici senza che uscissero dal Monastero, giacche il fallo di esse si perdona con la dedicazione fatta a Dio, ed alla Religione.
- Al Vescovo di Como 16. di Marzo 1593. Che le porte de' Monasterj, che servono per uso de' Carri, e delle some si tengano sempre ferrate di fuori con catenacci, e le chiavi si tengano dal Confessore, ò da altra persona deputata dal Vescovo, le quali porte non s' aprano mai, se non per l' uso narrato.
- Che non si possa introdurre per le porte ordinarie quelle cose, che ponno entrare per le ruote, e che le ruote non possan parlare nelle dette porte con persona alcuna.
- Che le novizie stiano tutte sotto la cura, e governo della Maestra. Che il medesimo facciano l' Educande, per le quali si dee deputare habitazione particolare, nella quale non istia, se non la Maestra, e sua Compagna, e si prescrive il numero di tali Educande secondo la capacità delle stanze.
- Al Vescovo di Potenza 26. d' Aprile del 1693. Che potrà permettere, che delle due chiavi della porta della Clausura, una sia tenuta dal Confessore, e l' altra dal procurator del Monastero.
- Montefiascone al Vescovo 20. Settembre 1593. Questi Illustrissimi miei Signori avendo veduto, e diligentemente considerato i capi degli Ordini, fatti da V. S. per la riforma delle sue Monache, e per ridurle all' Osservanza della Regola, e de' decreti del S. Concilio di Trento, dopo aver lodato la cura, e vigilanza, che mostra in beneficio del suo gregge, si sono contentati di riformare, ed approvar gli ordini suddetti nel modo però, che seguirà appresso, e prima.
- Che ne' Monasterj delle Monache sottoposti alla sua cura, si abbia da vivere in commune tanto circa il mangiare, bere, vestire, quanto circa tutte l' altre cose, senza poter tener cos' alcuna di proprio, ancorche menoma, eccetto, che quello, che sarà concesso alle Monache dall' Abbadessa per uso ne' bisogni loro, che dovranno anche esser pronte, e preparate di rendere, e restituire, cessato il bisogno, ovvero giudicandosi così expediente dalla detta Abbadessa, sotto pena di privazione di voce attiva, e passiva per due anni, e di esser punite secondo le Costituzione della Regola, conforme al decreto del Sacro Concilio di Trento.
- Che per mantenere più facilmente questo vivere in commune, e levar via affatto la proprietà, si deputi una Maestra sopra i lavori, per mano della quale passino tutte le robe, che si mandano al Monastero per farle lavorare, e che la maestra sola sia quella, che dispensa il lavoro alle Monache particolari, il qual finito, ritorni in mano della Maestra, per consegnarlo poi a' padroni, e riscuoterne la mercede.
- Che per dar animo alle Monache di lavorare, e farle in comune, si faccia una cassa del deposito con tre chiavi, una delle quali tenga l' Abbadessa, l' altra la depositaria, e la terza la più vecchia delle discrete, nella quale non solo si metta il prezzo, che si cava da' lavori, dati sotto nome di quella Monaca, che lo fa, ma ogn' altra cosa, che sarà data, ò mandata, donata, ò lasciata particolarmente a qualche Monaca, con ordine espresso, che in caso di necessità si abbi il denaro da impiegare prima per beneficio della Monaca istessa, che lo ha guadagnato, e di poi si possa spendere sempre, che vi sarà bisogno urgente per beneficio, e servizio comune del Monastero.
- Che in niuna Camera privata si possano tener vestimenta, ò altre robe di qualsivoglia sorte sotto qualsivoglia pretesto, eccetto quelle, che sono necessarie per uso quotidiano, ò le faranno concesse dall' Abbadessa, e se alcuna ardirà di fare altrimenti, incorra irremissibilmente nella detta pena delle proprietarie.
- Che niuna Monaca particolare possa vendere, donare, ò prestare cos' alcuna, nè tampoco lavorar gratis per alcuno, nè far elemosina senza licenza della Superiora sotto pena di perdere il velo per un mese, e di far tre volte la disciplina: non proibendo però a detta Superiora

- il poter concedere, che a' parenti, e benefattori si possa donare qualche cosa di devozione, e far qualche lavoro di poco momento.
- 177 Che l'Abbadessa non possa dar licenza a Monaca alcuna di tener denari sotto qualsivoglia pretesto, ancorche fosse menoma la somma, e guadagnati da esse stesse; ma il tutto si abbia da metter nella cassa del deposito da conservarsi, e distribuirsi, come di sopra, sotto pena di privazione dell'ufficio, e di voce attiva, e passiva per tre anni.
- 178 Che l'Abbadessa insieme con la Vicaria faccia tre volte l'anno diligentemente la Visita per il Monastero, e per tutte le celle, e trovando alcuna con proprietà, proceda alle pene, da noi poste di sopra, contro le proprietarie; e se troverà qualche cosa, alla quale per se stessa non possa rimediare, ne dia notizia al Vescovo, o al Confessore del Monastero sotto la pena, che meriterà la delinquente.
- 179 Che le Ruotare non chiamino alcuna, che sia mandata alla Ruota, o alla Crata, se non vi concorrono queste tre condizioni. La prima, che la persona di fuori abbia la licenza sottoscritta da V. S. o da chi farà da lei deputato, la quale si faccia mostrare. La seconda, che la Monaca, che sarà chiamata abbia avuto la licenza dall'Abbadessa, altrimenti le Ruotare, che lasceranno parlare senza le dette licenze, siano *ipso facto* private per tre mesi di voce attiva, e passiva, nel qual tempo facciano la disciplina ogni Venerdì; e le Monache, le quali parleranno, non solo incorrano nella detta pena, ma di più siano private di poter parlare per lo spazio de' detti tre mesi a persone esterne di qualsivoglia sorte. La terza, che la Monaca, la quale avrà da parlare nella Ruota, dovendo ragionare con huomini, non le sia lecito senza la presenza di una Ascoltatrice, la quale avrà d'avvertire, che i ragionamenti siano brevi, e honesti, come è conveniente.
- 180 Che le medesime Ruotare non diano presenti, lettere, o altra cosa, nè dentro, nè fuori, che prima non l'abbia mostrato all'Abbadessa, e da lei avutane la licenza, nè le Monache possano accettarla senza la medesima licenza sotto l'istesse pene contenute nel precedente Capitolo.
- 181 Che l'Abbadessa debba leggere tutte le lettere, che verranno di fuori alle Monache, e quelle, che faranno da esse scritte fuori, non solo abbia da leggerle, ma suggellarle, o farle suggellare nella sua presenza; e così suggellate, acciocchè non si mandasse una lettera per un'altra, mandarle subito per la deputata da lei, a chi anderanno sotto pena di privazione d'ufficio.
- 182 Che le Zitelle per educazione siano tutte sotto la cura d'una Maestra, o due, e se occorrerà, che alcuna vi abbia dentro qualche Monaca parente, questa non le sia Maestra principale, ma soprannumeraria.
- 183 Che dette Zitelle quanto alla Clausura, silenzio, parlare, ricevere, o mandar presenti, lettere, o altra cosa, osservino lo stesso, che sono tenute osservare le Monache per vigore della lor Regola, e secondo che è stato ordinato di sopra.
- 184 Che quelle Zitelle, che usciranno una volta di Monastero, non vi possano più reentrare, se non per farsi Monache, se però non avranno nuova licenza dall'istessa Congregazione, o da N. S. istesso.
- 185 Che le dette Zitelle stiano tutte in un luogo tanto alla scuola, quanto al mangiare, e dormire, e con esse stia la Maestra, o altra deputata dall'Abbadessa.
- 186 Che niun Prete di qualsivoglia sorte, e condizione, eccetto i deputati da V. S. alla cura de' Monasterj, possa sotto pena riservata ad arbitrio di lei, andare a parlare alle Monache senza licenza, sottoscritta da lei medesima di sua propria mano, e con detta licenza vi possano parlar solo con l'intervento dell'Abbadessa, e non altrimenti.
- 187 Che nè meno i laici di qualsivoglia sorte, e condizione possano andare a parlare alle dette Monache senza la licenza, sottoscritta da V. S. o da chi farà da lei deputato sotto pena d'uno scudo per ogni volta, che faranno trovati parlare senza detta licenza. Dichiarando però, che i Governatori del luogo, che saranno pro tempore, e il fattore, il giardiniere, e i garzoni ordinarij del Monastero possano senz'altra licenza parlare all'Abbadessa, ed ufficiali per l'occorrenze, e servizio del Monastero, e non ad altre.
- 188 Vogliamo ancora, che i padri, le madri, fratelli, e forelle carnali, fuori però della Quaresima, o dell'Avvento, e i giorni, che le Monache si comunicheranno, possano senz'altra licenza parlare con le figlie, e forelle una volta la settimana solamente.
- 189 Brindisi, all'Arcivescovo, a' 20. di Settembre del 1593. Fù fatta relazione a questi Illustrissimi miei Signori degli ordini, stabiliti da lei per la riforma, e buon governo delle Monache di cotesto Monastero di S. Benedetto, e dopo matura discussione si è risoluto, che lasciate da banda quelle cose, nelle quali non si è trovata difficoltà, io abbia d'avvisarla per mezzo della presente sopra d'alcuni particolari, che dovrà riformare, secondo che si dirà appresso.
- E prima, quanto al numero delle Monache dovrà rimanere avvisata, che hà da esser tale, che possano le Monache comodamente vivere delle entrate loro, avanzando ogn'anno qualche cosa per la fabbrica, e altri bisogni, che potranno loro occorrere, rimettendosi nel resto alla prudenza di V. S.
- Che la limosina dotale è ben stabilita in 300. ducati. Ma sappia, che di essi si dee consegnare cedola di deposito nel giorno, che si riceve all'abito la Novizia, e non si può riscuotere parte alcuna, se non dopo, che la Novizia avrà professato, con questa dichiarazione però, che durante il noviziato s'han da pagare per la Novizia gli alimenti, e il denaro suddetto non si può spendere, nè impiegare in altra cosa, che in compra de' Censi perpetui, o beni stabili senza ordine espresso di questa Santa Sede.
- Che si levi all'Abbadessa la facoltà di dar licenza alle Monache di poter fare sroppate, e confezioni, o cuocere altre vivande per i parenti, dissimulando con tutto ciò, se in questo ultimo caso alcuna contravenisse per parenti molto stretti, e massime, se infermi.
- Che dovrà proibire assolutamente a' provveditori del vino, ed altre cose necessarie, d'entrare nel Monastero, ordinando, che se occorrerà caso di necessità, abbiano da venire da V. S. per la licenza, la quale non dovrà loro negare ne' bisogni.
- Che non è bene deputer nominatamente negli ordini il Confessore straordinario, dovendosi dare quando uno, e quando un'altro secondo il decreto del Concilio di Trento.
- Che quanto all'introdurre Monache secolari dentro al Monastero, dovrà esser cauta di non permettere, che si faccia nè per causa di servizio, nè per educazione, siano di qualsivoglia età, e prerogativa senza espresa licenza di questi Illustrissimi Signori, essendo ciò proibito per una Costituzione della fel. mem. di Gregorio XIII.
- Che dovrà anche avvertire, che essendo vietato alle Monache di S. Benedetto il mangiar carne per virtù della Regola loro, non si dee mai dispensare dal Superiore, se non di rado, e mai per tutto il Convento, essendo solito concedersi la carne nel giorno della ricreazione, la quale si dee fare dividendo le Monache in modo, che sempre ne resti una parte in Refettorio, che faccia l'osservanza della Regola.
- Che quanto a' fuochi, che si tengono per il Monastero, e per le Cuciniere private, dovrà per ogni modo proibirsi, ordinando, che se ne faccia uno, oltre a quello della cucina, e dell'infermiera in una stanza comune per certe hore solamente, come si costuma in tutte le Religioni.
- Circa la pena della Scommunica, la qual dichiara in molti casi, si è giudicato, che debba raffrenare, e particolarmente contro il Confessore, che non avviserà quelle che mancano di confessarsi. Siccome non si approva, che i Chierici, che avranno in qualche modo ajutato a cosa contro la Clausura, abbiano da essere sospetti di sacrilegio, bastando loro quella pena, che si dichiara contro di loro nella Costituzione della fel. mem. di Greg. XIII. nè tampoco, che chi assolverà le Monache, o altri incorsi in scomunica, per conto loro, s'intendano cacciati in quelle pene, che son poste contro di chi assolve ne' casi riservati a questa S. Sede.
- Si avvertisce a V. S. che nella Chiesa delle Monache non dee esser'altra Crata, che quella per la quale hanno esse da vedere il SS. Sacramento mentre si alza alla Messa, e hà da esser posta tanto alta da terra questa Crata, che non possano le Monache per essa veder persona alcuna, che stia in Chiesa. E però converrà, che ella faccia levare le finestre de' parlatorj, lasciata solo a canto all'Altare maggiore la finestrella della Comunione, che si dovrà tenere ferrata con chiave da conservarsi in mano dell'Abbadessa.
- Ultimo intorno all'età delle Zitelle, che si dovranno ammettere per causa d'educazione, si è risoluto, che V. S. abbia da osservare il decreto di questa S. Congregazione, cioè che abbiano da esser maggiori di sette anni, e minori di venticinque.
- Giacen. al Vescovo a' 13. di Ottobre 1593. La Santità di N. S. è informata, che ne' Monasterj di cotesta Città,

Città, e sua Diocesi, e massimamente ne' soggetti a' Regolari, occorrono molte cose, che hanno bisogno di riforma. Ed essendosi compiaciuta la Santità sua di comandare a questi miei Illustrissimi Signori Cardinali della Sac. Congregazione sopra i negozj de' Vescovi, e Regolari, che debbano provvedervi dopo matura discussione sopra quello, ch'è stato proposto d'ordine delle Signorie loro Illustrissime: dirò io qui a V. S. quanto dovrà fare eseguire.

202 E vogliono, che V. S. con suo editto proibisca generalmente, che niuno possa andare a' parlatorj delle Monache per parlare con gente, che viva dentro la Clausura senza sua espressa licenza sotto quelle pene, che a lei parerà di specificare, eccettuato la scomunica, che si dee riservare per maggior cola, con dichiarazione quanto a' Monasterj sottoposti a' Regolari, che oltre la licenza di V. S. debbano anche avere quella del Superiore del Monastero, e debbano essere escluse dalla proibizione le persone congiunte in secondo grado, per le quali sia bastante la licenza del Superiore suddetto Regulari.

203 Che V. S. debba provvedere, che i Confessori non pernottino in stanze contigue a' Monasterj, ma nelle case, e Conventi loro. Ed essendo ciò incomodo per la lontananza, o altro giusto rispetto, sia da loro l'abitazione disgiunta dalle mura del Monastero, facendo con effetto murare di buona fabbrica qualsivoglia fenestra, che troverà corrispondente dentro la Clausura, levando ogni crata, e ruota, che fosse fuori del Parlatorio, eccettuato se sarà bisogno aver nella Chiesa una Crata per fare i sermoni, e gli scrutinj, la quale si potrà tollerare, ancorchè non serva ad altro effetto; avvertendo, che i ferri tanto di questa, come di quella del Parlatorio siano doppij, ben fermi nell'estremità del muro, e così strette, che le fenestrelle non siano più larghe di due dita, e che dovrà lasciare quelle, che troverà più strette ne' termini loro, eseguendo questa riforma ne' Monasterj sottoposti a' Regolari con l'intervento de' loro Superiori, e non altrimenti.

204 Che si debba provvedere, che niuna Monaca possa donare nè al Confessore, nè ad altre persone cosa alcuna, nè anche di mangiare sotto pena di privazione d'officj, e di voce attiva, e passiva.

205 Che a' Confessori, e Predicatori non si debba dar da mangiar nelle stanze contigue a' Monasterj, ma nelle lor case, e Conventi, con far loro assignare, se sarà possibile, un tanto il mese in denari, o in cose comestibili, come si va introducendo in questi nostri Monasterj d'Italia, la qual riforma in questi due ultimi capi vogliono le Signorie loro Illustrissime che V. S. faccia eseguire subito ne' Monasterj suoi; e quanto a' quei de' Regolari con avvertire a' Superiori loro, che comandino l'istesso, et con le medesime pene, avvisando, se mancheranno de' nomi delle persone, e di qual'Ordine, perche l'assicuro, che vi si farà efficace provvisione. Abbia dunque V. S. a cuore questa riforma necessaria pel buon governo, e honor di Dio, e del suo gregge.

206 Confessarii accipere non debent a Monialibus victum dietim, nec utensilia, vel lineam supellestem, sed tantummodò annuum provisionem, eadem Sac. Congregat. in Bononiensi 19. Junii 1601. in Januarii 28. Jan. 1603. in Recanateni 19. Aprilis 1624. Quæ non excedat duos Julios pro quilibet die, eadem Sac. Congregatio in Neapolitana 27. Septembris 1652. Quæ merces non solvitur ex capitalibus, sed ex fructibus in Narniensi 27. Septembris 1652. Nec pro ea sequestrandis fructus omnes, sed accipienda paulatim, in Assisensi 6. Septembris 1652. Nemo Regularium quacunq; de causa comedat, aut refectioem corporalem sumat in locis, ubi sunt crates, vel rotæ in Monasterium correspondentes, vel in locis adeò vicinis, ut videri, vel audiri possint a Monialibus; neque ante portam Clausuræ eadem refectio corporalis permittatur. Multò minus intra Clausuram, etiam si Superiores Ordinum essent, 13. Septembris 1583.

207 Al Vescovo di Reggio a' 9. d'Agosto 1593. d'ordine di N. S. che faccia eseguire gl' infrascritti ordini non solo ne' Monasterj ad esso sottoposti, ma etiam in quelli, che sono sudditi a' Regolari.

208 Primo, che i parlatorj si abbiano da levare dalle Chiese, accomodandogli fuori di esse in luoghi opportuni con la sua ruota, e ferrate doppie in ogni fenestra, e così strette, che da un ferro, e l'altro non sia più di due dita di larghezza, e si pongano nelle due estremità del muro con la landa di ferro perforata, e con la tela, o velo secondo l'uso, che costà si trova introdotto.

209 Secondo, che i Confessionali debbano levarsi dalle stanze private, e mettersi dentro in Chiesa in luogo conspicuo costrutti con fenestra ferrata da landa pari-

mente di ferro stabile, e fermo in maniera, che non si possa muovere.

Terzo, che le abitazioni de' Confessori abbian da esser disgiunte, e separate dalle muraglie de' Monasterj, se in esse avranno da pernottare, o da mangiare; ma se le stanze avessero da servir per un ricovero, se li permettono anche contigue, ed attaccate al Monastero, purchè non sia in essa ruota, nè fenestra, che corrisponda dentro alla Clausura.

Al Patriarca di Venezia a' 21. di Settembre 1593. Che non dee irritarsi l'amissione, nè il tempo del noviziato d'una figliuola, che aveva preso l'abito nel Monastero senza l'elame dell'Ordinario; mà bensì ha da correggere il Superiore, e il medesimo Ordinario dovrà esaminare l'istessa figliuola dalla crata senza cavarla di Clausura, lasciandola continuare, se si troverà ben disposta, e facendola amettere alla professione, computatole l'anno del noviziato dal giorno dell'ingresso, come se al tempo debito fosse stata esaminata.

Idem decrevit die 22. Novembris 1593.

Al Vescovo d'Assisi a' 13. d' Ottobre 1593. Acciocchè ne' Monasterj poveri si mantenga Capellano sufficiente, restringa, e supprima due luoghi del numero già prefisso, e stabilito.

All' Arcivescovo di Zara a' 27. d' Ottobre 1593. Non permetta, che le Monache si facciano scrivere trà le Coniugate delle Compagnie del Rosario, e del Cordone, o d'altre.

Al Vescovo di Terni a' 6. di Luglio 1593. Una novizia trovata gravida partorì nel Monastero segretamente per opera d'una sua Zia Monaca, e nel cavare il parto fra certi panni, l'Abbadessa lo scuoprì, e tutte le Suore volevano cacciar via detta novizia. Il Vescovo operò di quietarle, come fece, mostrando, che essendo il caso palese solo alle Suore, e la figliuola nobile, cacciandola, i parenti l'amazzerebbono, e così si fermarono; e consultato il caso in Congregazione, fù risposto, che si tenesse detta Novizia in carcere dentro detto Monastero, con proibizione, che niuna Suora tratti seco, e da detto carcere non si muova senza ordine della Congregazione, e trattanto non le corresse l'anno del Noviziato.

Al Patriarca di Venezia a' 9. d' Agosto del 1595. Perche nelle Chiese esteriori de' Monasterj si ritrovavano molte capelle con obbligo di Messe da dirsi da Frati, la Congregazione per levar quella pratica, ordinò, che dette Capelle si trasferissero nelle proprie Chiese de' Frati, lasciando in quelle delle Suore solamente due Messe per ciascheduna.

All' Arcivescovo di Milano a' 29. d' Agosto 1593. che nelle Chiese di Suore non si faccia musica da forastieri, Non permittatur accessus sæcularium ad Monasteria Monialium sub pretextu eas docendi sonum cymbalorum, vel alterius instrumenti, aut etiam musicam, vel cantum, etiam ad Crates, 17. Septembris 1583.

Al Vescovo di Nocera a' 5. d' Aprile 1593. Per convenzione de' Monasterj poveri, stante la carestia, la Congregazione ha fatto gl' infrascritti decreti.

Che si accettino figliuole sopra il numero prefisso con dote duplicata, applicandone la metà pel vivere, e l'altra metà in censi, e beni stabili.

Se ciò non basta, si costringano i luoghi pii alla terza parte delle limosine, che sogliono fare a' poveri ne' luoghi, dove sono Monasterj, estendendo a questo caso la Costituzione di Greg. XIII. che comincia: *Deo sacris Virginibus*, e questi luoghi pii non sono obbligati, se non a' Monasterj del luogo, dove sono, al Vescovo di Rimini, a' 3. di Maggio del 1593.

Si concede licenza di mandare alla cerca delle limosine due, o al più quattro Converse, ovvero Monache professse d'età matura sopra quarant'anni, nel qual caso non pernottino fuori del Monastero, eccetto in caso di necessità, e all'ora in casa di persone honeste, e parenti alle Suore, se ve ne faranno.

Che si debbano costringere i parenti delle Suore, ciascuno a sostentare quelle, che gli sono più congiunte di sangue.

All' Arcivescovo di Sorrento a' gli 8. di Giugno 1593. che aveva fatto male in ametter l'appellazione interposta da uno, che pretendeva esser procuratore d'un Monastero, ed era stato escluso dal Vescovo suffraganeo, perche non avea quarantacinque anni, però rinvocasse l'inibizione, non essendo questa materia da trattarsi in giudizio, dovendosi definire dalla prudenza del Vescovo.

Al Vescovo si scrisse, che in tal materia dee attendersi più la buona vita, e i costumi, che l'età.

Al Prior di S. Domenico di Camerino. Consultando,

- le le figliuole, le quali si trovano nel Monastero, debbano uscire in Chiesa, quando hanno da pigliar l'abito. La Congregazione rispose, che in ciò dovesse osservarsi la consuetudine, parendo tollerabile, che possano uscire, come si usa in Roma, ed altri luoghi. Onde circa il dar l'abito deesi osservare, che la figliuola esca da Claufura nella Chiesa esteriore, e ivi sentir la Messa, e ricever il Santissimo Sacramento dell'Eucarestia, il che finito, con una ghirlanda, e con una Croce sopra la spalla torni dentro, dove se le dovrà dar l'abito con le solite ceremonie, senza che niuno vi entri, a' 14. di Aprile del 1594.
- 225 Quidam Vicarius volens visitare Monasteria Monialium, intravit septa Monasterii associatus a sex laicis tantum, & cum dubitaretur, an incurrisset censuras in Bulla Gregorii Decimiertii contentas, dictum fuit, quod non, sed graviter errasse, cum assumendis sint Sacerdotes seniores, & non laici in huiusmodi functione.
- 226 Corneto a' 4. di Aprile 1594. Il Vescovo consultò, se doveva permettere, che il Confessore d'un Monastero entrasse nella Claufura ad effetto di dar l'acqua benedetta nelle stanze, e la Congregazione rispose, che no, ma l'Abbadessa pigliata l'acqua benedetta di fuori facesse tale officio.
- 227 Torcollo a' 16. di Maggio del 1594. la consecrazione delle Suore dee celebrarsi da' Prelati, stando le Monache dentro la claufura, imponendo esse il velo della consecrazione per un fenestrino corrispondente nella Chiesa esteriore.
- 228 In Cathacensi die 15. Februarii 1595. fu giudicato dalla Congregazione caso necessario quello di dar licenza al Notaro, e testimonj per entrare nella claufura ad effetto di fare il testamento per qualche persona secolare, che si trovasse ivi dentro interma.
- 229 Ordine dato dalla S. Congregazione a tutti i Procuratori degli Ordini, e delle Congregazioni sotto i 24. d'Agosto del 1594.
- 230 Essendo le persone secolari più conosciute da' loro Prelati Ordinarij, che da' Religiosi di qualsivoglia Ordine per abbondare in cautela, questi Signori Illustrissimi della Congregazione hanno risoluto, che per l'avvenire non si abbia da ammettere persona alcuna a parlare alle Monache, nè tampoco dentro alla Claufura di esse ne' Monasterij soggetti, e Regulari senza espressa licenza in scritto dagli Ordinarij de' luoghi, oltre a quella, che si dovrà perciò ottenere da' Superiori Regulari, non ostante qualunque legge, statuto, e consuetudine anche di tempo immemorabile in contrario, con ordine, che io debba avvertir la P. V. acciocchè lo significhi al P. Generale, e a tutti i Provinciali, perchè facciano osservare in ogni luogo la suddetta risoluzione senza eccezione alcuna.
- 231 Confessarii Monialium nullatenus ingrediantur Claustra Monasterii pretextu comitandi operarios, Medicos, Chirurgos, vel alios, Vigiliensi 20. Augusti 1600. Si verò ingrediantur ad ministranda Sacramenta rectè, & absque diverticulo eant, redeantque, nec ad aliam Monasterii partem divagentur, etiam occasione visitandi alias infirmas, quibus Sacramentorum administratio minime sit necessaria. Scientes autem, infirmam ad Confessionale Ecclesie accedere posse, nullo modo audeant Monasterium ingredi, ut ei Pœnitentiæ Sacramentum ministrarent. Ingressus insuper Sacramentum pœnitentiæ ministraturi absque socio ingrediantur, idemque faciant in administratione Eucharistiæ, & Extremæ Uctionis. Dum verò confessiones audiunt infirmarum, Cellæ janua remanere debet aperta, & ambæ comitantes ad eandem Cellæ januam, itaut ibi manentes Confessarium, & infirmam commodè cernere possint, audire tamen non possint, 13. Septembris 1583.
- 232 Cumque Sanctiss. D. N. Bulla cautum sit, ne quis Monasteria Monialium sine urgentibus necessitatibus ingrediat, quæstum fuit, an Sacerdotibus in Monasterium sapius introire liceat, ut iis Monialibus, quæ perpetuo, aut diuturno aliquo morbo laborant, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta sapius ministrarent, licet alias, cum ægrotare cœperint, semel Sacram Eucharistiam sumpserint? Sac. Congr. Conc. die 18. Maji censuit licere.
- 233 Item concedendus est ingressus eidem confessorio ad assistendum morienti, ejusque animam ritè Deo commendandam. Tanta est enim necessitas existentium in articulo mortis, ut ei nulla diligentia par esse possit. Sac. Congr. Episc. in Lucen. 29. Martii 1589. & 22. Decembris 1620. Ad quem effectum cum aliqua Monialis laborat in extremis, conceditur confessorio pernoctatio in sua solita mansione extra Claufuram, ut ingruente necessitate, illico prestò esse possit vocatus, eadem Sa-
- era Congregatio die vigesima secunda Decembris anno millesimo quingentesimo nonagesimo secundo.
- At eadem Sacra Congregatio die 13. Septembris 1583. censuit, quod, administrato Sacramento Extremæ Uctionis Monialibus infirmis, ac animabus earum Altissimo Commendatis, Confessarii non amplius ibi morentur, sed exhortari eas ad benè moriendum aliis Monialibus sit curæ. Sacramentum Pœnitentiæ in casu necessitatis administraturus, ingrediatur in Claufuram sine socio. Idemque in administratione Sanctissimæ Eucharistiæ, & Extremæ Uctionis observetur. Sciens, infirmam ad Confessionale Ecclesie accedere posse, nullo modo audeat Monasterium ingredi, ut pœnitentiæ Sacramentum ei ministraret. Non liceat ei, nec aliis Regularibus ingredi Monasterium sub prætextu sepulturæ tradendi cadaver alicujus Monialis, aut officia funeralia peragendi, sed hoc officii, si intra Claufuram sepelienda est, ab aliis Monialibus, vel a duobus operariis, ab Ordinario approbandis peragatur, vel si in Ecclesia exteriori humanda, cadaver ad portam Claufuræ defertur, receptumque a Regularibus ibi sepeliatur. Non ingrediantur Monasterii septa Confessarius, aut alter Superior, nec etiam Episcopus, aut Ordinarius Generalis prætextu concedendi habitum novitiis vel recipiendi professionem. Multò minus ad interessendum electioni Superiorum, aut officialium Monasterii, cum hæc functio ad crates fieri debeat juxta dispositionem S. Concilii Tridentini. Neque etiam occasione benedicendi, vel consecrandi Abbatissas, ac solemniter velum concedendi, ubi solitum est ea benedici.
- Præter autem ordinarium debet bis, aut ter in anno Confessarius extraordinarius ab Episcopo Monialibus offerri ex Tridentino sess. 25. cap. 10. de Regul. coram quo omnes se præsentare successivè debent, etiam quæ confiteri nolunt, ne discerni possit, quoniam indigeant, necne, Sac. Congr. Episcop. in Tornacensi 19. Octobris 1621. in Canariensi 26. Julii 1651. Undè Confessarius extraordinarius nunquam datur pro Moniali particulari, eadem Sacra Congregatio in Panormitana 27. Maji 1603. Nec perpetuus, neque ad tempus; eadem Sacra Congregatio in Januensi 27. Aprilis 1657. ex dict. sess. 25. cap. 10. Nisi per Sacram Pœnitentiarum pro una vice tantum, vel de licentia Sacra Congregatio ut decrevit die 1. Septembris 1645. & 11. Januarii 1647. Sacra tamen Congregatio Concilii censuit, supradictum decretum non procedere in viris Regularibus, licet ex suis Constitutionibus prohibeantur peccata confiteri, aliis, quam Regularibus sui Ordinis. Monialibus subjectis Regularibus deputentur Confessarii extraordinarii, etiam qui ejusdem Ordinis non sunt Regulares. S. Congr. 12. Julii 1577. in Neapolitana.
- Confessarii verò pro Monialibus quantumcunque exemptis, etiam Regularibus subjectis, ab Episcopo sunt approbandi, alias confessio est nulla ex dict. Constitutione Gregorii XV. Inscrutabili §. 5. cum declaratione Sacre Congregationis Concilii, cujus occasione quæsitum fuit a nonnullis Regularium Superioribus. Primò, an stante eadem Constitutione Gregorii XV. Prælati Regularis, cui Monialium cura commissa est, possit aliquibus ex ipsis Monialibus facultatem concedere ad plures annos, seu indeterminatè duraturam, confitendi Sacramentaliter peccata sua Sacerdoti, qui ordinarius, seu extraordinarius Confessarius non sit totius Monasterii? Secundò, an stante dicta Constitutione quælibet Monialium Regularibus subjecta, sentiens se non gravatam mortali culpa, possit de venialibus validè confiteri Sacramentaliter cuicumque Sacerdoti, etiam non approbato ab Ordinario, & hoc absque licentia, immò & reuente Superiore ejusdem Monialis? Sac. Congregatio secundum ea, quæ proponuntur respondit, non posse in utroque casu, die 9. Junii 1657. in una Januensi.
- Quæ Constitutio Gregorii XV. servari debet etiam in Urbe, ut ex sequenti decreto san. mem. Alexandri VII. Cum nuper Sacre Congregationi Visitationis Apostolicæ innotuerit in quamplurimis Monasteriis, ac domibus Monialium Urbis minime servari Constitutionem fel. record. Gregorii XV. de exemptorum privilegiis, quæ incipit: Inscrutabili Dei providentia edita anno 1622. & Urbis Vicarium in eisdem Monasteriis, & domibus emisisse electionibus Abbatissarum interesse, ac præsidere, ab illorum administrativis rationes administrationis exigere, Confessores approbare, & alia facere, quæ in eadem Constitutione providè sancita sunt; his ad S. D. N. delatis, Sanctitas sua ex ipsius Congregationis sententia innovandam duxit, & præsentis decreto innovavit memoratam Constitutionem, iussitque in omnibus, & singulis Monasteriis, ac domibus Sanimonialium Almq Urbis a quibusvis personis cuiuscumque status, gradus, conditionis existant, etiam S. R. E.

Cardinalibus eorundem Monasteriorum, ac domorum vel Ordinum, seu Congregationum Regularium apud Sedem Apostolicam Protectoribus inviolate observari, non obstantibus Indultis, exemptionibus, & privilegiis, aliisque omnibus, quæ Constitutio ipsa voluit non obstat. Quibus omnibus, & singulis quoad ea, quæ prædictæ Constitutioni, aut præfati decreto quomodolibet adversantur, illis aliis in suo robore permansuris, Sanctitas sua specialiter, & expresse derogavit, cæterisque contrariis quibuscunque. Datum Romæ die 29. Septembris 1660.

238 Sanè Episcopus removere potest Confessarios, & Administratores Monialium, si eorum Superiores ab eo admoniti, id facere renuant, nec Superioribus Regularibus causam, cur id faciat, significare tenetur; quæ tamen facultas non competit inferioribus Prælati jurisdictionem quasi Episcopalem habentibus, nec Episcopis in personas nullius Diœcesis, eadem Constitutione Gregorii XV. Post autem triennium removeri, seu mutari debent, nulla alia subsistente causa. Triennio enim elapso non possunt amplius audire Confessiones in eodem Monasterio per aliud triennium absque licentia S. Congregationis, alias declarantur suspensi ab audiendis confessionibus, eadem S. Congreg. in Comensi 4. Martii 1591. in Ragulina 2. Octobris 1626. & die 27. Martii 1647. ac alibi; quod habet locum etiam in Confessario Conservatorio puellarum, vel aliarum quarumcunque mulierum, eadem S. Congreg. 18. Martii 1649. & in Lucensi 25. Junii 1655. *cap. Indemnitatibus* 43. *S. prædicta siquidem de elect. in* 6. Confessarii verò Dominicani, vel Cassinenses non possunt durare in hujusmodi officio audiendi Confessiones Monialium, nisi per biennium ex eorum Constitutionibus, eadem S. Congreg. 17. Novembr. 1645. & 8. Junii 1657. Generaliter verò ab Episcopo approbati, non possunt vigore illius generalis approbationis confessiones Monialium audire, sed egent speciali approbatione, & approbatus ad audiendas confessiones Monialium unius Monasterii, non potest audire confessiones Monialium alterius Monasterii; extraordinarius toties approbari debet, quoties deputatur, nec sufficit esse semel approbatus, nisi pro iis, quæ obtinuerint Indultum S. Pœnitentiariæ eligendi ex approbatis pro Monialibus semel tantum. Eorum verò porta respondere debet in viam publicam, eadem Sac. Congreg. 10. Januarii 1648. & tam ipsi, quam alii Ministri Monialium neque ab Universitate, neque ab ipsis Monialibus eligi debent, sed ab Ordinario deputari. eadem S. Congreg. in Laurentana 20. Septembris 1588. in Tusculana 25. Octobris 1601. in Regiensi 4. Septembris 1602. in Vallisoleana 26. Octobris 1604. Vicarius verò non potest esse Confessarius Monialium, quia Moniales de ipso non confiderent, ead. S. Congreg. in Sorana 23. Julii 1587. in Mutinensi 3. Februarii 1597. Neque Curatus, si exinde Cura notabiliter pateretur, eadem Sac. Congreg. in Venetiaram 25. Julii 1594. in Parmensi 7. Martii 1652. in Taurinensi 2. Augusteiusdem anni, & alibi passim. Neque Minores Conventuales, quibus id prohibitum fuit a Pio V. eadem Sac. Congreg. in Ortonensi 30. Junii 1599. & in Neapolitana 20. Martii 1621. Neque observantes Provinciæ Reformatæ S. Antonii Lusitanæ, quibus prohibitum fuit a S. Congregatione sub die 7. Novemb. 1653. & generaliter Regulares, non solum non possunt esse confessarii ordinarii, sed neque Capellani Monialium Ordinario subiectarum, eadem S. Congreg. in Pistoriensi 16. Maji 1653. Confessionalia verò amoveri debent ex sacristia, ac locis occultis Monialium, & collocari in Ecclesiis exterioribus, ead. S. Congregatio in Camerinensi 19. Novembris 1605. Ita tamen tecta, ut confessiones audiri non possint, in Fulginatensi 15. Novembris 1652.

239 Hæc autem clausura introduci debet, non obstante qualibet contraria consuetudine, eadem Sac. Congreg. in Verdunensi 15. Januarii 1602. & in Constantiensi 25. Junii 1603. Dummodò Monasteria habeant necessaria, alioquin extinguenda sunt in Calaguritana 18. Septembris 1618. & si renuant, prohibetur receptio ad habitum, in Pampilonensi 10. Februarii 1593. in Tarracinenfi 5. Martii 1603. & in Constantiensi 13. Augusti 1616. Non tamen tenentur Moniales emittre quartum votum de Clausura, quia comprehenditur sub tribus, in Zamorrensi 7. Februarii 1592. In aliquo tamen casu iussæ fuerunt illud expresse emittre, in Attrebatenfi 3. Aprilis 1618.

240 Ubi verò relaxata fuerit, remitti debet sine rigore cum suavitate, & cautela, ac temporis beneficio, in Salutiensi 12. Januarii 1604. Et nimis ampla debet restringi, in Cassanensi 6. Julii 1618. Eiusque clavis ad custodiendam januam a parte interiori per Abbatissam tenenda debet fieri diversa ab exteriori, quam tenet

Confessarius in Marficana 5. Decembris 1600. Vel alia persona moribus, ac ætate gravis ab Ordinario eligenda, quæ non ideo licentiam habere censeatur ingrediendi Monasterium, in Gallipolensi 29. Martii 1589. Non autem illam tenere debet Capellanus junior, vel Magistratus sæcularis, vel ejus Syndicus, vel alius quilibet laicus, nisi in defectum Ecclesiasticorum, & ad nutum in Telefina 17. Februarii 1601. in Marficensi 27. Maji 1603. in Licinensi 4. Junii 1610. in Tarentina 26. Novembris ejusdem anni. Multò minus Superior Regularis ipsarum Monialium, in Perusina 19. Augusti 1603.

Cùm exteri, quicunque sint, etiam Confessarius, ingrediuntur clausuram, Moniales omnes secedere debent nec sinere se conspici præter Superiores, & comites in Januensi 1. Octobris 1602. in nullius Carpenfis 23. Decembris 1603. in Neapolitana 10. Junii 1616. licentia verò tam manuscripta, quam impressa pro ingressu debet concedi ministris, ac servientibus necessariis pro illis solis servitiis, quibus non possunt supplere Conversæ, & quo brevius, ac parcius fieri poterit cum renovatione trimestri, in Placentina 6. Junii 1614. Nec debent admitti licentiæ ingrediendi, nisi ipsæ Moniales capitulariter, secretisque suffragiis consentiant, in Mediolanensi 20. Septembris 1604. Urbanus VIII. 27. Octobris 1624. Constituit. quæ incipit: *Sacrofanctum*.

Nequit tamen Episcopus etiam de mandato Sacre Congregationis ponere puellas ad explorandam voluntatem in Monasteriis subjectis Regularibus, in Ferrariensi 12. Decembris 1581. in Pitana 22. Maji 1582. in Regiensi 6. Decembris 1593. Vicarius verò foraneus non potest concedere hujusmodi licentias sine facultate speciali, in Pistoriensi 3. Decembris 1602. In Monasteriis autem a Civitate remotis debet Ordinarius personam Ecclesiasticam delegare ad has licentias concedendum, quas ipse tamen in principio anni recognoscet, in Papiensi 5. Februarii 1607. Nec debet procurator, vel Syndicus habere licentiam ingrediendi, in Lyciensi 15. Martii 1595. & 4. Junii 1610. & in Tarentina 26. Novembris ejusdem anni. Neque cum Sacerdote ingrediente administranda Sacramenta, in Senogallienfè 26. Januarii 1603. Neque cum aliis Superioribus intrantibus in casibus necessariis, non obstante contraria consuetudine, quæ sublata fuit per Constitutionem Gregorii XIII. in Ariminensi 10. Januarii 1617. Factor verò, si non patiarur exceptiones, habitare poterit in Camera intra colloquutorium, sed extra Clausuram, in Novariensi 5. Decembris 1600. in Januensi 15. Martii 1606. Et ingredi potest, prout moris est, ad accomodanda dolia, recondendum vinum, & alia necessaria servitia peragenda, in Perusina 9. Octobris 1618.

Introducens verò infantes cujusvis sexus, vel ætatis, incurrit in censuras violatæ Clausuræ, in Tudertina 7. Aprilis 1679. in Neapolitana 22. Martii 1580. in Taurinensi 10. Junii 1650. Quod est contra Sanchez *lib. 6. in decal. capit. 16. numer. 5. Diana resolut. 67. tractat. 2. tom. 2. & Laymann libr. 4. tract. 5. capit. 12. numer. 2.* Undè tolerari non debet, quod puellæ licet parvulæ ingrediantur, & egrediantur ad libitum, in Pistoriensi 24. Februarii 1579. Et Abbatissa, quæ hoc permittit, privatur officio, voceque passiva, Sancti Severi 8. Maji 1595. At intrusæ permittuntur remanere in casibus præcitæ necessitatis, in Maceratenfi 23. Julii 1649.

Prohibetur comedere, ludere, pernoctare, &c. intra septa Monialium. Cùm nuper ad notitiam Sanctissimi, &c. Ut nulli mulierum hujusmodi, &c. liceat ibi pernoctare, aut refectionem sumere, sed neque libros profanos, longèque minus amatorios, vel obicænos, neque aleas, vel taxillos eò inferre, aut cum Monialibus, vel aliis intra Clausuram ludere. Præterea quæ facultatem habent ingrediendi simul cum una, vel pluribus matronis, aut ancillis, non possint eas, quas semel duxerint prætextu, vel causa cujuslibet, etiam legitimi impedimenti, mutare, aliasve in earum locum substituere. Quod si adversus ea, quæ superius præscribuntur, vel eorum aliquod contrafacere præsumperint, gratia, quam impetraverunt ingrediendi clausuram, nulla sit eo ipso, & sic ingressæ, tanquam si nullam licentiam obtinissent ob violatam clausuram latæ sententiæ excommunicationem incurrant, a qua non ab alio, quàm a Beatissimo Romano Pontifice absolvi possint, &c. 5. Julii 1630.

Intra eandem clausuram non potest Missa celebrari, non obstante qualibet contraria consuetudine, in Bononiensi 2. Januarii 1601. Neque ibidem Monialibus Eucharistia ministrari, in Cracoviensi 23. Aprilis 1616. Et in hoc Sac. Congregatio regulariter dispensare non solet, in Mantuana 13. Junii 1591. Estque abusus non ferendus,

- quod aliquæ Moniales exeant ad audiendum Missam in Ecclesiam exteriori sub prætextu, quod interior non sit omnium capax, in Camerinesi 3. Septembris 1597. Quæ tamen licentiam habent extra clausuram degendi, ire possunt ad Missas, & alias devotiones per Ecclesias Civitatis ea modestia, & comitatu, quæ habitum minime dedeant in Tiburtina 15. Augusti 1586. clausuræ tamen in curru, & de licentia Ordinarii in casibus particularibus obtinenda, in Neapolitana 17. Februarii 1607.
- 246 Limitare januæ valde foras porrectum debet amoveri, vel extra clausuram declarari, in Civitatis Castellii 12. Martii 1601. Nec Sacristana, nec Priorissa, nec alia Monialis egredi potest in Ecclesiam exteriori occasione claudendi illius januam, vel quolibet alio prætextu, in Brixienti 12. Decembris 1608. Neque in hoc datur licentia, in Amerina 22. Januarii 1577. in Comensi 8. Decembris 1579. in Neapolitana 1. Octobris 1599. in Theanensi 27. Octobris 1603. sed pro necessitate claudendi januam respondentem in viam publicam debet provideri de nocte cum sera a parte exteriori, cujus clavis teneatur a Confessario, vel Procuratore, vel alia persona vicina sene, actimente Deum, 20. Septembris 1594.
- 247 Conversarum in locum teneri non possunt mulieres sæculares, maxime quæ facultatem habeant eundi, ac redeundi ad arbitrium suum, vel Monialium, Baruli 27. Julii 1604.
- 248 Sexto, adducam pœnas contra violantes Clausuram Monialium, & quidem ex c. 1. de stat. Regul. in 6. nulli aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ, nisi rationabilis, & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia ingressus, vel accessus pateat ad eandem. Et ex Tridentino sess. 25. cap. 5. de Regul. ingredi intra septa Monasterii nemini liceat cujuscunque generis, conditionis, sexus, vel ætatis fuerit sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtinenda sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantum Episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessariis; neque alius ullo modo possit, etiam vigore cujuscunque facultatis, vel indulti hæctenus concessi, vel in posterum concedendi.
- 249 Hæc excommunicatio, quatenus ex vi hujus decreti non est reservata, si tamen violatio fiat clausuræ per ingressum ad malum finem, idest luxuriæ extra Urbem Romam per totam Italiam est reservata Papæ, ut neque privilegiati possint absolvere ex decreto Sac. Congregationis, seu Clementis VIII. de quinque casibus reservatis. Item secundum opinionem multorum, quam sequitur stylus Curie in omni casu, etiamsi ingressus fiat non ad malum finem, excommunicatio est Papæ reservata ex aliis Constitutionibus, de quibus mox dicemus, ut neque Episcopus possit solvere, nisi tamen casus sit occultus, juxta Tridentin. sess. 24. capit. 6. de reform.
- 250 Incurrunt autem hanc excommunicationem Tridentini etiam intrantes cum licentia, sed subreptitia ex falsis narratis. Facultas verò generalis concessa verbi gratia Abbatissæ ad concedendas licentias non requiritur, ut sit in scriptis, neque licentia concessa pro ingressu in necessariis casibus debet esse toties, quoties, sed potest esse generalis pro casibus specificatis ex dict. cap. 1. de stat. Regul. in 6.
- 251 Alia excommunicatio Papæ reservata lata est a Gregorio XIII. in sua Constitutione quæ incipit, *Ubi gratia* contra quascunque personas, etiam Comitissas, Marchionissas, Ducissas, aut Comites, Marchiones, Duces ingredi audentes prætextu facultatum, ibi revocatarum Clausuram Monialium; excommunicatio quoque simili tenore lata est a Paulo V. in Constitut. quæ incipit, *Monialium*, & licet hæc Constitutiones videantur loqui de ingredientibus prætextu dictarum facultatum, tamen ex stylo Curie intelliguntur generaliter, etiam de intrantibus sine tali prætextu. Ita tenent Navarrus, Beja, Villagut, Azorius, Zecchius, & Graffius apud Sanch. d. lib. 6. c. 16. n. 77. in fin. Cherubin. in compend. super Bulla 28. Gregorii XIII. Bonac. tr. de suspens. punct. 5. num. 35. & si contrarium teneant Suar. de censur. disp. 22. sect. 6. num. 14. Sayr. de censur. lib. 3. c. 31. num. 10. Sanchez loco cit. num. 78. & 79. & alii.
- 252 Unde in excommunicationem Papæ reservatam incidere, qui sine necessaria licentia intrant in clausuram, licet id faciant propria autoritate, & sine prætextu privilegiorum, declaravit Sac. Congregatio Episcop. in Comensi 15. Septembris 1578. & in Mediolanensi 19. Maji 1579. Et etiam cum licentia in casibus non necessariis, puta ad visitandas Moniales consanguineas etiam infirmas, & illæ mulieres, seu viri, qui cum uno saxo, vel ligno, vel qualibet alia re intrant sub prætextu deferendi necessaria pro fabrica, & Moniales, quæ tales introducunt, 11. Junii 1583. Et qui licentiam habet intrandi pro uno servitio, si postea intret pro alio, 6. Augusti 1601. & 14. Junii 1630. Sæcui qui ingreditur etiam sine licentia ad extinguendum incendium, vel ad servandum seipsum, aut Monasterium ab incendio, vel ad succurrendum in aliis casibus repentinæ ruinæ, in Interamneni 18. Decembris 1601. in Alatrina 12. Martii 1602. in Urbeverana 18. Martii 1603. Et tamen datur ad cautelam absolutio, si petatur, in Aesina 11. Julii 1653. Puella verò, vel Vidua, quæ temerè ingreditur ad suscipiendum habitum, & Abbatissa recipiens, incidunt in censuras. Hæcque debet graviter puniri, illa expelli, nec amplius admitti sine licentia speciali Sac. Congregationis, 8. Novembris 1601. & 5. Februarii 1649. & 8. Novembris 1652. Nec pro educanda, nec ad probandum institutum 5. Decembr. 1600. 3. Decembris 1601. & 8. Octobris 1649. Si tamen ingressa fuit non ad malum finem, postquam exivit, absolvitur cum penitentia salutari absque ulla pœna pecuniaria 20. Novembris 1654. Qui verò intrat pro uno servitio, & postea vagatur per Monasterium, plusquam requiritur suum officium, vel permittit licentia, incidit in excommunicationem, sicut & Moniales id permittentés 4. Augusti 1602. in Assiensi, & 17. Septembris 1602.
- Ex alia verò Bulla Pauli V. quæ incipit, *Facultatum*, 253 declaratur, quod quoties facultas a Sede Apostolica conceditur alicui, verbi gratia mulieri, etiam Comitissæ, Marchionissæ, Ducissæ ingrediendi aliqua Monasteria Monialium certis vicibus, verbi gratia *bis*, intelligitur illa particula *bis*, aut similis, collectivè, idest, de omnibus Monasteriis concessis, non autem distributivè, seu de singulis. Et additur, ut mulieres aliter tales licentias interpretantes, aut illis utentes, seu abutentes, incurant ipso facto pœnas ex Concilio, & Constitutionibus Apostolicis inflictas irritantibus sine licentia. Idque accipi debet de interpretatione practica, seu non separata ab ipso usu. Quia strictio alternativa aut, vel seu posita post genus resolvitur in expositivam, seu declarativam, Rot. part. 1. decis. 300. num. 26. recent. Et idem est, quando aliàs recederetur a jure communi, & fieret dispositio exorbitans, cum debeat sic intelligi, ut juri communi magis adaptetur. Et de tali interpretatione, quæ sufficit ad incurrendas pœnas violationis clausuræ, & in simili Seraphin. decis. 397. num. 7. & seqq. ubi quod in tali casu dictio alternativa potest stare expositivè.
- Moniales verò sive alii aliquem introducentes, seu 254 intrare permittentes in Clausuram sine licentia legitima non incurrunt excommunicationem ex vi decreti Concilii Tridentini dict. sess. 25. cap. 5. de Regul. quia de iis nulla est facta mentio, sed solum de ipsis intrantibus. Verum ex Bulla Gregorii XIII. *Ubi gratia*, fertur excommunicatio Papæ reservata, & pœna privationis dignitatum, beneficiorum, officiorum, & inhabilitatis a hujusmodi contra Abbatissas, Abbates, Conventus, & alios Superiores utriusque sexus Monasteriorum Monialium, & personas quocunque nomine vocentur, si quemquam prætextu licentiarum quas ibi revocaverat Papa, ingredi faciant, vel permittant, & omnes istæ pœnæ sunt latæ sententiæ. Item ex Bulla Pauli V. *Monialium*, fertur excommunicatio Papæ reservata, & privatio officiorum, & inhabilitas contra Monasteriorum Monialium Abbatissas, Priorissas, & Superiores alias, si quemquam prætextu licentiarum ibi revocatarum introducere, admittere, vel admissum quocunque modo retinere ausæ fuerint, aut præsumpserint. An verò solum incurrant Superiores viri, vel feminae introducentes, an aliæ etiam personæ Religiosæ particulares, masculi, aut feminae. Sanchez dict. c. 15. num. 84. Mirand. tom. 3. man. de Monial. qu. 2. ar. 12. conclus. 3. Roderic. qu. regul. 47. art. 3. tom. 1. & Dian. resolut. 33. & 34. miscel. tom. 1. dicunt solum Superiores contineri, non privatas personas, quia illam particulam, & personas quocunque nomine vocentur, in Bulla Gregorii positam putant, intelligi de personis eorum Superiorum; in Bulla verò Pauli solum Superiores feminae exprimuntur. Contrarium tamen tenent Lamas apud Sanchez *ibidem* & Filliuc. tract. 15. num. 119. asserentes ex Bulla Gregorii, etiam privatas personas incurrere excommunicationem, & pœnas; quam sententiam videtur sequi Sacra Congregatio in Assiensi 4. Augusti 1602. & in Cremonensi 17. Septembris ejusdem anni. Estque conformis dictæ Constitutioni *Ubi gratia*, in qua id prohibetur non solum utriusque sexus Superioribus, sed etiam personis

sonis quocunque nomine vocentur, ac proinde etiam Monialibus.

255 Excepta autem excommunicatione, alia pœnæ secundum aliquorum opinionem non obligant in conscientia ante declaratoriam. Ita Suarez, qui de magis communi testatur *tom. 4. de relig. lib. 1. cap. 7. in fin.* Quamvis alii dicant, penam inhabilitatis obligare ante declaratoriam criminis commissi. Et hæc est magis communis; quia hæc pœna est purè privativa, non requiritur factum hominis positivum ac sui executionem, Cajetan. 2. 2. q. 92. art. 3. & multi, quos allegat Sanchez in *decal. lib. 5. cap. 39. num. ult.* & communem dicit Suar. *de legib. lib. 5. cap. 9. num. 2.* Alii tamen probabiliter tenent, non ligare in conscientia ante declaratoriam, ut Navarr. *de datis, & promiss. num. 31. & 44.* Molin. *disp. 96. tom. 1. Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 30. numer. 1. & opusc. lib. 2. cap. 1. dub. 52. num. 11. & 13.* Filiuc. *tr. 10. num. 264.* Tanner. *tom. 3. disp. 5. qu. 8. n. 97.* Souf. *super Bull. Clem. VIII. de largit. §. 9.* Castellin. *de elect. can. preclud. 1. §. 6. num. 20.* Malder. 2. qu. 96. ar. 4. memb. 4. Quia esset valde grave, quod quis ante declaratoriam privetur jure quæsito, vel civili, vel naturali, vel Ecclesiastico magni momenti; sed hæc sententia nullo modo intelligi potest, ut procedat in censuris, & irregularitate. Nam ex antiquissima Ecclesiæ universalis consuetudine semper obligarunt absque alia declaratoria, ut Tiraquel. in *l. si unquam, v. Revertatur nu. 401.* Sayr. in *clav. Reg. lib. 3. cap. 9. num. 30.* Salas *de legib. disp. 15. sect. 2. sub princ. Suar. de censur. disp. 3. sect. 2.* Sanch. *de matr. lib. 9. disp. 30.* Alii verò distinguunt. Si pœna inhabilitatis apponatur simul cum aliis pœnis, quæ non obligent in conscientia ante declaratoriam, ut cum pœna privationis officii, vel beneficii, tunc neque hæc obligabit; aliàs secus, si ponatur per se, vel cum aliis merè privativis, Molin. *d. disp. 96. §. duo,* cum Covaruvia, & tenet Filiuc. *tr. 34. num. 79.*

256 Media tamen sententia tutior, & in praxi passim recepta, præsertim ex stylo Curie, quod dicta privationis officiorum Ecclesiasticorum pœna obliget in conscientia, quando casus esse manifestus; quia tunc Superioris acta incipiunt esse nulla, cessante titulo colorato ob privationis notorietatem; quamdiu autem privatio est occulta non videtur obligari in conscientia; quia ejus acta ratione publici officii sunt valida, manente titulo colorato, ut Doctores quos allegat Garz. *part. 5. cap. 4. num. 329.*

257 Atque hinc fit, quod manente reo in possessione sui juris, seu honorum cum titulo colorato, non possint subditi jura denegare, vel obedientiam, nisi vel delictum, & commissio pœnæ sint notoria, vel si sint occulta, saltem probari possint, & ipse excipiens, & denegans jura id faciat cum intentione recurrendi, & probandi coram Judice competente; quamvis si velint, possint jura reddere usque ad declaratoriam. Post declaratoriam autem non poterant subditi parere, nisi quando ob nimiam potentiam Superioris cogerentur, non in contemptum clavium Ecclesiæ, & ita tenet Sylvest. *v. hæresis 1. num. 14. vers. 11.* Bannez, Valencia, & alii, quos allegat Farinac. *qu. 189. num. 66.* Illud autem communiter receptum est, pœnam inhabilitatis ad officium pro illa vice, vel quoad illud numero officium, obligare in foro conscientie ante omnem declaratoriam. Idem dico de inhabilitate proveniente ex censura, vel irregularitate.

258 Nomine verò officiorum in lege pœnali continentur aliquando officia publica tam Ecclesiastica, quam laicalia, quæ tantum sunt officia dignitatis, ut administratio publica cum honore conjuncta, Castr. *conf. 462. nu. 2. tom. 1.* & his non formaliter quis privatur ob crimen proprium, sed aliam ob causam, ut propter infamiam, vel propter hæresim paternam. Aliquando lex ipsa pœnalis inhabilitat, vel privat tantum Ecclesiasticis officii in pœnam propriè dictam, & tunc nomine officii intelligitur munus habens administrationem rerum, vel personarum Ecclesiasticarum cum superioritate. Unde continentur officia habentia jurisdictionem ordinariam, ut Generalis, Provincialis, superioris localis, & Vicarii. Item continentur habentes jurisdictionem Delegatam ratione certi officii, seu personatus, vel, ita ut sint in ea majores Ordinarii, ut Visitatores Provincialium. Non verò continentur Diffinitores, Discreti, & Procuratores ad Capitula generalia, & Provincialia. Nec continentur officia Concionatoris, Lectoris, Confessarii, Regentis studiorum, Assistentis Generalis, Magistri Novitiorum, Consultoris, Admonitoris, & Præfeti sacristiæ. Aliquando tamen se, non privat, sed inhabilitat ad officia Ecclesiastica, non propriè ratione pœnæ, sed propter bonam gubernationem, & inconve-

niens avertendum. Et tunc latior fit interpretatio cum sit lex favorabilis, & sic nomine officiorum continentur etiam officia Sacristiæ, Oeconomi, Lectoris, Concionatoris, & aliorum. Nomine verò gradus secundum aliquos continetur gradus Doctoris, Beccalaurei, Lectoris, & Prædicatoris. At secundum alios continentur tantum dignitates, quod consonat Bullæ 71. Sixti V. *Ad Romanum*, ubi cum declarasset, illegitimos in Religione professos inhabiles esse ad honores, gradus, & dignitates, ostendit, hæc tria tanquam synonyma intelligenda, & iis contineri officia superiorum Regularium, ut Generalis, Provincialis, & localis, ac similia cum honore, & superioritate conjuncta, non autem Magistri, Regentis, Prædicatoris, neque vocis activæ, & alia hujusmodi, quæ sunt magis oneris, quam honoris.

Advertendum tamen est, quod sacra Pœnitentia, quando absolutionem, vel dispensationem concedit Regularibus super introductione mulierum intra eorum Clausura ad malum finem, scilicet luxuriæ, solet decernere, ut remaneant privati officii, & dignitatibus eorum ordinum, & inhabiles in futurum ad similia. Quia non intendit cum talibus dispensare in totum, sed super sola irregularitate, si celebrarunt in talibus censuris. Quando autem introductio non fuit ad malum finem, tunc solet in totum eos rehabilitare.

In sæpè citata Constitutione Gregorii XIII. incipiente, *Dubiis, quæ emergunt*, statutum est, ut Prælati Monialium tam sæculares, quam regulares facultate sibi ex officio attributa ingrediendi Monasteria prædicta, uti possint tantum in casibus necessitatibus, & paucis, iisque senioribus, & Religiosis personis comitati, etiam si tales superiores sint Episcopi, aut Cardinales. Alià transgressores Episcopi quidem incurrant eo ipso interdictum ab ingressu Ecclesiæ pro prima vice, pro secunda autem suspensionem a munere Pontificali, & a divinis, tertia autem, & ulteriori incurrant excommunicationem. Superiores autem regulares incurrant pœnam privationis omnis Officii Monasterii, & excommunicationem similem.

Hæc autem excommunicationes non sunt reservatæ. Unde Episcopus, seu Prælati, qui incidit in hanc excommunicationem, antequam sit nominatim denunciatus, potest delegare facultatem Sacerdoti, vel Confessario, a quo ipse absolvatur; quia, dum non est denunciata excommunicatio, non privat eum jurisdictionis usu, ut de communi testatur Sayr. *de censur. lib. 2. c. 2. num. 6.* Et licet Episcopus, sive Prælati excommunicatus peccet ultrò cum aliis communicando, etiam in usu jurisdictionis; tamen id non procedit, quando ob bonum, & justum finem emendationis suæ ac pœnitentiæ uteretur, post denunciationem verò non potest delegare. Similiter neque supradicta suspensio est reservata, neque interdictum illud, ideòque potest Episcopus delegare hanc facultatem Sacerdoti, a quo absolvatur, sive in Sacramenti Confessionis actu, sive extra, cum ei competat ad id jurisdictionis de jure communi.

Pœna etiam privationis officiorum non obligat in foro conscientie ante sententiam. Nec incurrunt in pœnam inhabilitatis ad similia; quia non est hic lata talis pœna, neque sunt inhabiles ad recuperanda ea, quibus sic privati simpliciter fuerint. Secus autem esset, si fuisset apposita particula *perpetuò privati*, vel, *ut depositi existant*.

Illaque suspensio a munere Pontificali est suspensio ab exercitio Pontificalium, non autem jurisdictionis Episcopalis; in pœnis enim strictior fit interpretatio. Hæc autem suspensio rectè prohibet actum apparatus Pontificalis, scilicet insignia Pontificalia, ut usum baculi, mitræ, pallii etiam in illis, quibus pallium competit. Sic igitur suspensus, quamvis Missam privatam celebrare non prohibeatur, aut alia facere sine ornamentis Pontificalibus, quæ ei ratione Sacerdotalis officii competunt, ut baptizare, pœnitentias dare, & hujusmodi; Missæ tamen sacrum cum mitra, & baculo celebrare non potest. Immo verò consequenter etiam suspensio hæc omnem actum Ordinis Pontificalis prohibet, cum actus Ordinis Episcopalis non debeant, nec soleant sine ipsis insignibus Pontificalibus exerceri; qua de causa Glossa in *extr. suscepti regiminis in v. A Pontificalibus, de elect.* docet, suspensionem a Pontificalibus prohiberi etiam ab iis, quæ sunt sibi aliàs ut Pontifici permissa, & a dependentibus ab eis, puta ab Ordinum celebratione, frontis Chrismatione, Basilicarum, seu Virginum consecratione, & similibus; quod si quis actus sit, qui sine istis insignibus solet exerceri, ille non est prohibitus.

264 Ista autem pœnæ non militant contra Vicarios Generales, vel Prælatos sæculares Episcopis inferiores, habentes quasi Episcopalem jurisdictionem in Moniales; quia hic non sunt expressi. Neque aliam censuram incurrunt, aut pœnam latæ sententiæ, quia nullibi lata est. Neque procedunt contra Prælatos intrantes ex causa necessaria, sed associatos a multis, vel junioribus, vel sæcularibus, licet malè faciant, sed solum si sine causa necessaria intrent.

265 At ex decreto Sac. Congregationis casus violationis clausuræ Monialium est reservatus Papæ per totam Italianam extra Urbem Romam cum derogatione ad omnia privilegia, etiam Regularium. Tenor autem decreti est hujusmodi: *Sac. Congregatio S. R. E. Cardinalium, negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præposita justis, & gravibus causis id exigentibus, ac de Sanctissimi Domini Nostri Clementis Papæ XIII. speciali mandato, vivæ vocis oraculo desuper habito Sacerdotibus omnibus, tam sæcularibus, quàm regularibus per universam Italianam extra Urbem dependentibus ad confessiones audiendas approbatis quorumvis Ordinum, utiam Mendicantium, Militarium, aut Congregationum, etiam Societatis Jesu, & generaliter quarumcunque aliarum quovis nomine nuncupentur, jubet, & præcipit, ne quis eorum sub prætextu privilegiorum, indulgentiarum, aut facultatum generaliter, vel specificè scripto, aut vivæ vocis oraculo, vel per communicationem a Sede Apostolica, vel ejus auctoritate eorum Ordinibus, Congregationibus, Collegiis, vel Societatibus, aut Archiconfraternitatibus sæcularium, aut singularibus personis, seu alias quomodocunque sub quibusvis etiam Imperatoris, Regum, aut aliorum Principum instantiam concessarum, seu confirmatarum alicui cujusvis status, gradus, & conditionis, aut dignitatis tam Ecclesiasticæ, quàm secularis etiam Regiæ, vel Imperialis ab ullo ex casibus clarè, vel dubiè in Bulla die Cœnæ Domini legi solita contentis, vel alias quomodocunque Sedi Apostolicæ reservatis, aut in futurum per Sanctitatem suam, ejusque successores pro tempore in eadem Bulla, vel aliter reservandis, nec etiam a casibus, quos Ordinarii locorum hæcenus reservarunt, vel imposterum sibi reservabunt, nullo casu, etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, seu cum nova, vel speciali Sanctitatis suæ, aut successorum suorum, vel Ordinariorum quoad casus ab ipsis tantum reservatos, respectivè impetrata in scriptis licentia, Ordinarii locorum exhibenda, absolutionis beneficium de cætero impendere audeat, vel præsumat, sed cum opus fuerit penitentes ad superiores, legitimosque Judices suos accedere consulant sub pœna contravenientibus tam Regularibus, quàm secularibus, excommunicationis, privationis officiorum, & dignitatum, aut beneficiorum, inhabilitatis item audiendi confessiones, & ad quæcunque officia, prælaturas, beneficia imposterum obtinenda, ipso facto absque ulla alia declaratione incurrenda. Super quibus a nemine, nisi a Romano Pontifice habitatio, dispensatio, aut absolutio, præterquam in mortis articulo possit impertiri: Sanctitas enim sua, quatenus opus sit, facultates, & concessiones ipsas in hac parte uti cassas, & irritas haberi de cætero voluit, & vult, non obstantibus quibuscunque. Præterea noverint Penitentes absolutionem, si quam obtinebunt contra hujusmodi prohibitionem esse nullam, nulliusque roboris, vel momenti, &c. Datum Romæ die 9. Mensis Januarii 1601.*

266 Cùm autem dubia quædam, ac difficultates circa ejusdem Decreti interpretationem emerissent, eadem Sac. Congregatio, ne ullus deinceps obscuritati, scrupulo, ambiguitative locus relinquatur, & ut clariùs appareat in quibus casibus vigore ejusdem decreti reservatis intelligatur prohibita absolutio, speciali mandato ejusdem S. D. Clementis Papæ VIII. similiter vivæ vocis oraculo super ea habito, ipsum decretum ita moderatur, ac declarat, videlicet sub ejusdem prohibitione illos tantum imposterum comprehendendi casus, qui in Bulla die Cœnæ Domini legi consueta continentur, ac præterea violationis Immunitatis Ecclesiasticæ in terminis Constitutionis fel. rec. Gregorii XIV. quæ incipit, *Cum alias nonnulli*, violationis clausuræ Monialium ad malum finem. Provocantium, & pugnantium in duello juxta decretum Sac. Concilii Tridentini, & Constitutionem fel. rec. Gregorii Papæ XIII. incip. *Ad tollendum*, Injicientium violentas manus in Clericos juxta *Can. si quis suadente* 17. qu. 4. & juris dispositionem, Simoniacæ realis scienter contractæ, atque etiam confidentiæ beneficiæ. Item omnes casus, quos Ordinarii locorum sibi reservarunt, vel imposterum reservabunt. In quibus omnibus jam enumeratis casibus dumtaxat, & sublata etiam pœna inhabilitatis audiendi Confessiones eadem Sac. Congregatio vult, & mandat dictum

Decretum in sua firmitate, & pristino robore permanere. Ac præterea declarat eos quidem Sacerdotes tam Sæculares, quàm Regulares, qui aliquo ex privilegiis, indulgentiis, & facultatibus in supradicto Decreto expressis suffulti fuerint, posse juxta eorum privilegia, indulta, & facultates, usu ante idem decretum receptas, & quæ sub aliis revocationibus non comprehenduntur, tantum, & non alias absolvi a casibus in præsentibus declaratione non comprehensis; aliis verò Sacerdotibus hujusmodi privilegia non habentibus nihil de novo concedi, &c. Facultatem verò, & licentiam absolviendi a casibus reservatis, quæ in scriptis tantum concedi permittebatur, etiam sola viva voce concedi posse declarat, &c. Contrariis quibuscunque non obstantibus, Romæ die 26. Novembris 1602.

Casus igitur violationis clausuræ Monialium est Papæ reservatus; quod intellige ad malum finem, idest luxuriæ. Non tamen continetur casus, quo quis cum legitima licentia ingressus, ibi deinde subsistit, & fornicationis, seu luxuriæ peccatum cum Moniali committit, Diana *resol. 67. tr. 2. tom. 2.* cum ibi allegatis. Possunt autem Episcopi absolvi ab hoc casu, si sit occultus, quia non est derogatum in hoc decreto Concilii Tridentini *sess. 24. cap. 6. de reformat.* Doctores apud Dian. *resol. 35. miscel. 2. tom. 1.*

Peccatum verò fornicationis cum Moniali est sacrilegium gravissimum contra votum castitatis ejus, vel etiam contra consecrationem, & est crimen depositione dignum in Clericis, Diaz. *cap. 84. præf. Farinac. quest. 146. num. 26. text. in can. si quis Episcopus, & in c. si qua 27. qu. 1.* Undè condemnatus de hoc crimine, efficitur eo ipso de jure infamis, & irregularis per ea, quæ alibi dixi, & est detrudendus in Monasterium, seu ergastulum ad penitentiam ex eodem textu; sed hodie aliter punitur arbitrio Judicis loco dictæ detruditionis, Menoch. *de arbitr. lib. 2. cas. 360. num. 58.* laicis autem de jure statuta est pœna mortis, *auth. de Sand. Eccl. §. penult. can. si quis rapuerit 27. q. 1. Farinac. d. q. 146. n. 3.* Hæc tamen pœna non habet locum pro copula attentata, nisi sit cum raptu, saltem attentato, Farinac. *q. 146. num. 1.* Et in hoc casu etiam condemnatus efficeretur infamis. De jure autem Canonico laicus ob fornicationem præfatam, etiam sine violatione clausuræ est excommunicandus *ex d. can. Si qua, & can. Virginibus, ibidem, tametsi Aloysius de Leo in rubr. C. de rapt. Virg.* dicat illam esse excommunicationem latæ sententiæ, quod etiam sentit Menoch. *de arb. cas. 389. num. 24.* sed planè abique fundamento.

Ex dicto *cap. 1. de stat. Regul. in 6.* statuitur, ne Moniales tacite, vel expresse professæ valeant quacunque ratione, vel causa, nisi fortè tanto, & tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis abique gravi periculo, seu scandalo commemorari, e Monasterio egredi. Ex Tridentino verò *d. sess. 25. cap. 5. de Regul.* nemini Sanctimonialium liceat post professionem exire e Monasterio, etiam ad breve tempus, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbata, indultis, & privilegiis quibuscunque non obstantibus. At ex Bulla Pii V. *Decori*, declaratur ad prædictum egressum requiri causam urgentem, ut magni incendii, lepræ, aut epidemiæ simul, etiam si Monasterium sit sub superiore Regulari, & ea licentia debet esse in scriptis, quando de infirmitate agitur. Aliter egredientes, & licentiam exeundi concedentes, & comitantes, & receptantes incurrere excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam.

Item tam ipsas egressas, quàm Præsidentes, & alios superiores prædictos licentiam dantes incurrere ipso facto privationem officiorum, & administrationum, & inhabilitatem ad illa, & alia hujusmodi obtinenda. Hanc Bullam explicat Sanchez *lib. 6. in decal. cap. 5.*

Absolvere autem ab hac censura potest Episcopus vigore Tridentini *d. sess. 24. cap. 6. de ref.* si casus sit occultus (quod vix potest contingere) Sanchez *d. cap. 15. num. 76.* Et idem de dispensatione super dictis pœnis privationis, & inhabilitatis dicendum, aliqui ajunt, alii negant, ut apud Sanchez *num. 77. & 78.* Et quidem regulariter loquendo nullus inferior dispensare potest antecedenter super pœnis statutis a lege superioris ipso facto incurrendis, idest præservare ab illarum commissione, casu, quo tale delictum committatur; quia inferior non potest dispensare super lege, vel præcepto superioris, nisi ubi id ei reperiatur concessum, *cap. Cum inferior, de major. & obed. cap. Dilecti, de temp. ordin.* estque communis sententia. At circa pœnas latæ sententiæ ex ipso jure jam commissas, seu incurfas, variæ sunt Doctorum sententiæ.

272 Prima asserit, inferiorem Prælatum posse dispensare super pœnis hujusmodi, ubicumque non reperitur prohibitum, etiam si sint latæ a jure Pontificio. quia eo ipso censetur esse de genere permissorum, Diana cum multis *resol.* 87. *miscel.* 6. *tom.* 2. Secunda tamen, ac probabilior sententia asserit, Episcopum, seu Prælatum non posse dispensare super pœnis latæ sententiæ, nisi ubi jus tacitè, vel expressè illi dispensare concedit, ita Archid. *in cap. licet canon. de elect. in 6.* Felin. *in cap. At si Clericis, §. de adulteris, num. 4 de judic.* ubi testatur de communi, & Tiraquell. *in l. si unquam. v. Revertatur, num. 370. C. de rev. don.* Et generaliter de omni pœna tenent multi, quos allegat Barboza *alleg.* 33. *n.* 19. qui eam dicit magis communem recentiorum. Et quod dicitur de Episcopo, idem per extensionem dicunt de Prælato regulari, Sanchez *d. c.* 15. *n.* 77. & Bonac. *de Clausur. q. 1. punct. 5. num. 5.* Privilegiati autem poterunt absolvere, etiam si casus non sit occultus, ab excommunicatione etiam in Italia; quia decretum Clementis VIII. de supradictis quinque casibus loquitur tantum de violatione clausuræ Monialium per ingressum ad malum finem, non per egressum. Sed adverte, quod quoad Moniales absolvendas debet esse Confessarius a Diocesano approbatus specialiter pro Monialibus ex Constit. Gregorii XV. *Inscrutabilis.* Nec requiritur licentia, quando grave periculum esset in mora eam expectandi; ut in gravi subito incendio, terræmotu, ruina, &c. Neque incurrunt in dictam censuram, & pœnam comitantes, vel receptantes Monialem egressam in gravi necessitate illius ex misericordia.

274 Tandem ex Trident. *disc. sess. 25. cap. 5.* præcipitur Episcopis sub interminatione maledictionis æternæ, ut in omnibus Monasteriis, etiam exemptis, vel aliis, Prælati regularibus subiectis in ipsorum diocesi, clausuram ubi violata fuerit, seu disrupta, diligenter restituant, inobedientes per censuras Ecclesiasticas, & alias pœnas, appellatione remota compescendo, invocato etiam, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Hortaturque S. Synodus Principes, ut tale auxilium præbeant, & præcipit omnibus Magistratibus sæcularibus sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, ut moniti tale auxilium præstent. Sed non est excommunicatio reservata, & est solam contra Magistratus, non contra Principes, nec procedit, nisi si fuerint de tali auxilio requisiti.

275 Quid autem appellatione Clausuræ veniat, dic venire totum illud spatium Monasterii, seu domus Religiosarum personarum, ad quod liber est accessus ipsis Religiosis, & non sæcularibus personis. Unde non continetur Ecclesia, nec locutoria exteriora. Ita definiit Gregorius XIII. *in cit. Constit. Deo sacris.* Incipit autem clausura ab ea porta, in qua sedes est janitoris ad clausuram servandam, cujus limites statuere pertinet ad Prælatum loci illius, qui habet jus visitandi clausuram, sive Ordinarium, sive delegatum, quod intelligendum est non de qualibet domo, ubi habitant aliquot personæ Religiosæ, sed ubi in forma Monasterii, seu Conventus, vel Collegii vivitur cum Ecclesia, & Eucharistia, secus si per modum hospitii ad tempus sine Ecclesia, & sine Eucharistia, Quarant. *v. Monasteria pag. 306. in fin. §. Addit. Nov. rrus.* Ea consistit in indivisibili; unde non potest in hujus violatione dari parvitas materiæ. Nam sive parum ultra lineam Clausuræ transeas, sive multum, dummodò totus transeas, perfectè diceris clausuram violasse. De limine verò Portæ quidam dicunt, illud neque esse intra, neque extra clausuram. Sed inspicendum est, qua parte Porta claudatur. Quia si, ea clausa, limen remanet intra, erit comprehensum in clausura; si verò extra remanet, dicitur extra clausuram, ut per Bartol. *in leg. 1. ff. de cloac. Franch. dec. 402. num. 11.* An verò tectum contineatur sub clausura? Negat Diana *part. 5. tr. 13. resol. 88.* At affirmativè resolvit S. Congregatio, dum mandavit absolvi cum pœnitentiis salutaribus ad arbitrium quosdam Moniales, quæ bona fide ascenderant supra tectum ad siccanda frumenta, & pastas ab ipsis elaboratas, sive ad videndum quoddam festum, cum speciali prohibitione illuc ultra ascendendi propter quamcunque causam. Ita in Comens. 18. Septembris 1609. & in Lyciens. 16. Septembris ejusdem anni.

Cum dubitaretur, an prata, & horti Religiosorum Monasteriis eorum contigui comprehendantur constitutione fel. rec. Pii V. itaut mulieri absque incurfu in censuras in eos ingredi liceat? S. Congregatio 13. Septembris 1583. censuit, comprehendendi mulieres, quæ si ingressæ fuerint, absolute indigere.

276 Porro non licet S. R. E. Cardinalibus Monasteria Monialium ingredi sine licentia speciali Sedis Apostoli-

cæ, aut nisi ipsa Monasteria sint eisdem aliqua ratione subiecta, & in casibus necessariis tantum, ut probat Mirand. *de Sac. Monial. q. 2. art. 13.* Tambur. *de jur. Abbatif. disp. 24. q. 9. n. 1.* & deimitur ex d. Constitutione Gregorii XIII. in declaratione §. 1. quæ in specie loquitur etiam de Cardinalibus. Inquisitores non possunt, neque debent ingredi, vel ire ad Monasteria Monialium, nisi ex causa S. Officii, cum sint etiam comprehensi in Constitutione Clementis VIII. in hanc rem edita, ut declaravit S. Congreg. S. Officii 16. Febr. 1628. Regulares Vicarii S. Officii, dum non agitur de rebus spectantibus ad S. Officium, non accedant ad Monasteria Monialium sine licentia Episcopi, vel S. Congregationis Episcoporum, & Regularium negotiis præpositæ, eadem Sac. Congregatio S. Officii anno 1640.

Ultimò adducam formulam visitationis Monialium præsertim quoad clausuram.

An clausura inviolatè servetur, & ubi violata sit, restitui studiosè curetur?

An quæ de ingressu intra Monasteriorum septa tum S. Concilii Tridentini decretis, tum Sanctionibus Apostolicis, vel Ordinum Constitutionibus statuta sunt, exactè, atque inviolatè serventur.

An ad Monasteria Monialium contra Sac. Congregationis decretum quispiam accedat, aut accedendi facultas detur?

An licentiæ ad præscriptum serventur?

An quæ de colloctione locis, cratis, & caminis, aut per Visitatores Apostolicos, aut per superiores decreta sunt, executioni demandata sint?

An Confessarii tum Ordinarii; tum extraordinarii S. Congregationis decretum servent?

An superiores debitè admoniti, vel requisiti transgressores puniant?

An in Ecclesiis Monialium sine superioris licentia, earum permisso quispiam celebret?

An quæ de sæcularibus recipiendis, novitiis profittendis, puellis in Monasterio educandis, aut S. Concilii Tridentini decretis, aut Sanctionibus Apostolicis, aut S. Congregationis Ordinationibus, vel Ordinum statutis præscripta sunt, exactè serventur?

An instrumenta Musica præter Organum, in Ecclesiis Monialium contra Ordinum Constitutiones adhibeantur, vel Monasteriis serventur?

An ulla sit, quæ pecuniam extra communem elemosynarum capsulam teneat, vel quicquam ut proprium possideat?

An Monasteriorum bona, facultate non impetrata, alienentur?

An calculi, sive computi ad Constitutionum præscriptum reddantur?

An communis vitæ usus retineatur?

An Sacre peccatorum Confessiones, itemque Sacra Communio ad Regulæ, sacrique Concilii Tridentini præscriptum fiant?

An diebus festis ab externorum colloctionibus abstineant?

An congruis temporibus Confessarii extra ordinem dentur?

An ulla sit, quæ contra Constitutionum dispositionem litteras det, recipiatve?

An iterum munera contra præscriptum dentur, recipianturve?

An amicitia cum externis quibusvis contrahantur, retineanturve jam contractæ?

An sanctæ Obedientiæ, Paupertatis, & honestatis vota inviolatè serventur?

An ulla sit, quæ libros profanos, figurave obscenas habeat?

An Animalia. & præsertim canes, equi, muli, & asini in Monasteriis sint? Alia in tomo nono.

CONSULTATIO LXXXVI.

An, & quatenus Ecclesiastici obligentur legibus, ac statutis laicorum?

A Firmant quidam. Primò ex Rom. 13. *v. 1.* *Omnia anima potestatibus supereminentibus subdita sit.* Si omnis, erga & Clericorum; quis enim eos excepit ab Universitate? Si quis tenet excipere, conatur decipere, D. Bernard. *ep.* 42. Secundò, quia Christus ipse Magistratui tum in personalibus, tum realibus subjectionem, & obedientiam præstitit, Matth. 17. *num.* 27. Joann. 19. *num.* 11. Tertiò, quia etiam Apostolus Paulus coram Cæsaris Tribunali judicari oportuit, Act. 25. *num.* 11. Quartò, quia nec in primitiva Ecclesia ullam sibi jurisdictionem Pontifices in Sacerdotes arrogabant, testes

ipso Justiniano in *Novel. 123. l. repetita, C. de Episcop.* Ecclesia enim, ut Optatus Melevit, *lib. 3.* ait, in Republica, non Respublica in Ecclesia est, ex quibus ritè colligitur, Clericum æquè ac laicum crimen lætæ Majestatis committere posse, adeoque a Magistratu possit condebite puniri, ac coerceri, *Novel. 83. §. 2. 123. cap. 24. &c.* Certè nihil potest cogitari Reipublicæ perniciosius, nihil iniquius, quam si dicatur, Clericos subditos non esse, cogi pro Pontifice contra Rempublicam pugnare. Hæc enim doctrina immediatè Regum parricidia parit, nonnunquam etiam gravissimorum impunitatem scelerum. Nec obstat, quod superior non sit subjectus inferiori. Sacerdotes autem, & Clerici sunt superiores Magistratibus sæcularibus. Nam hoc argumento turpiter confunditur superioritas, & potestas spiritualis cum sæculari, juxta quam Magistratui politico adhuc subsunt.

2 At nihilominus assero, tanquam omninò certum, leges civiles, quæ aliquo modo pugnant cum Ecclesiasticorum dignitate, aut contrariantur legibus Canonicis illos non obligare. Ista statuitur in *cap. Moverint, de sent. excom. & in S. Concilio Trid. sess. 24. de reform. cap. 2.* Quæ verò non repugnant statui Ecclesiastico, & legibus, Canonicis obligant Ecclesiasticos in conscientia in ordine ad communitatem civilem. Nam, si Ecclesiastici non servarent has leges, inverterent debitum ordinem politicæ civilis; quippè hæc leges eo ipso, quod sunt justæ, sunt etiam necessariæ pro conservatione Communitatis cum debito ordine. Ecclesiastici autem ratione exemptionis non possunt invertete ordinem, & gubernationem politicam. Præterea qui sunt de diversa Communitate, tenentur servare leges illius communitatis, ubi est res, de qua agitur, aut ubi sit contractus, ut proinde ibi sortiatur forum, *cap. licet de for. comp.* Quando igitur materia, de qua est lex, concernit publicum commodum politicæ civilis, aut requirit consortium aliorum, tenentur Ecclesiastici servare leges; quia agitur de eo, quod est sub dispositione civili, cui Ecclesiastici se immiscunt. Non tamen obligantur legibus civilibus, quæ disponunt de actionibus merè personalibus, etiam si non repugnent statui Ecclesiastico; quia lex non obligat neque directè, neque indirectè eos, qui sunt de alia Communitate, nisi quatenus volunt simul communicare. Personæ autem Ecclesiasticæ sunt de alia Communitate sub alio capite. Sunt enim omninò exemptæ a jurisdictione laicorum, itaut laici nullam habeant facultatem imperandi, ut decernit Innocentius III. in *cap. Ecclesia S. Mariae, de constit.* Atque ita Bartol. in *l. Cunctos populos, C. de Sum. Trinit. Medin. 1. 2. qu. 96. art. 5. Malder. tit. de Ecclesiast. & communiter Theologi, ac Legistæ.*

3 Neque obstat, quod laici nullam habeant potestatem in personas, & res Ecclesiasticas, *cap. Bonum quidem, d. 96. & cap. Inter hæc 33. qu. 1.* lex autem non obligat in conscientia, nisi proveniat ab eo, qui habet potestatem, *Navarr. cons. 4. num. 5. de constit. in 1. edit. Graff tom. 1. dec. lib. 2. cap. 10. num. 14.* Nam obligatio in conscientia, licet non proveniat a potestate laica, provenit tamen vel ex naturali æquitate, ut vult Medina *cap. de restit. quest. 36. Azor. par. 1. lib. 15. cap. 12. qu. 3. Laym. lib. 1. tract. 4. cap. 9. num. 6. Malder. 1. 2. qu. 69. art. 1. & alii, vel quia leges civiles approbantur per Sacros Canones, ut placet Decio in *d. cap. Ecclesia, nu. 27. de constit. Panorm. num. 13. Butr. num. 17. Suar. lib. 3. de leg. cap. 34. num. 13. Vasquez 1. 2. disp. 153. cap. 2. aliisque. Vel quia Ecclesiastici illis subjiuntur directè quoad vim directivam, ut arbitratu Bartol. in *d. l. Cunctos populos, C. de sum. Trinit. Victor. de potest. Ecclesiast. qu. ult. num. 4. Sot. 2. de just. & jur. quest. 6. art. 7. Sanch. lib. 7. sum. cap. 3. num. 20. Mærat. tom. 1. sum. disp. 16. de legib. sect. 4.***

Vel tandem quia obligatio servandi leges civiles in Ecclesiasticis provenit ex jure naturæ, & ex ipsa lege civili, non ut imperativa, sed ut directiva. itaut conjuncta cum lege naturali compleat unam vim obligativam, quatenus lex naturalis obligat in communi, & lex civilis determinat obligationem. Lex namque naturalis obligat ad servandum unicuique jus suum, atque adeò obligat Ecclesiasticos ad servandas leges civiles. Communitas autem habet jus ad rectum regimen sui ipsius, & Ecclesiastici tenentur illi servare hoc jus, alioquin læderent ordinem politicæ civilis, ac proindè jus Communitatis. Undè seclusa approbatione Ecclesiæ, tenentur Ecclesiastici servare leges civiles; quoniam si non servarent has leges, seclusa probatione, inducerent defectum in ordine publico, non secus ac laici. Hinc leges civiles non obligant Ecclesiasticos jurisdictionali modo ex vi legis, atque adeò nec ex vi po-

testatis legislativæ, quæ est in laicis; quia Principes laici non habent aliquam jurisdictionem in personas Ecclesiasticas in ordine ad temporale, *c. sæculares, de for. comp. in 6. & d. c. Ecclesia S. Mariae, de constit.* Leo X. in Concil. Later. *sess. 9. in Bulla de reform. Curie*, ubi decernit, quod tam jure divino, quam humano nulla competit potestas laicis in personas Ecclesiasticas, ut nos alibi.

4 Nec refragatur primò, quod laici non habent potestatem supra Ecclesiasticos seorsim a laicis, secus autem quoad leges communes tam laicis, quam Ecclesiasticis. Secundò quod plures Patres doceant. Ecclesiasticos esse subjectos legibus Regum terrenorum. Tertio, quod Episcopus, si occupatur a Rege sine fraude, excusatur a præcepto Metropolitanæ, *cap. si vobis 23. quest. 8.* Quarto, quod Princeps tenetur ex justitia defendere Ecclesiasticos, non tenetur autem, nisi respectu suorum subditorum. Quintò quod si Ecclesiastici essent exempti a legibus civilibus, esset contra rationem ad ipsas obligari, quia exemptio esset rationabilis; cum autem non sit contra rationem, non erunt exempti. Sextò, quod leges civiles valeant etiam apud Ecclesiam. Septimò, quod Justinianus Imperator sancivit plura circa res, & personas Ecclesiasticas.

5 Ad primum enim respondetur. Si laici possent imponere leges in communi, adhuc Ecclesiastici essent sub communi jurisdictione cum cæteris, ac proinde non esset verum, quod laici nullam habent jurisdictionem in Ecclesiasticos contra definitionem summorum Pontificum. Ad secundum: Patres sunt intelligendi de subjectione impropria, quæ solum dicit obligationem modo explicato. Ad tertium: Episcopus excusatur ex indulgentia juris Canonici, non autem quia subjectus sit Regi. Ad quartum: Defensio ex titulo justitiæ non solum est debita titulo subjectionis, sed etiam ex alio capite, ut ex protectione assumpta Princeps autem tenetur defendere Ecclesiasticos in compensationem ministerii, quod exhibent laicis. Ad quintum. Esset contra rationem obligari ex eo capite, ex quo sunt exempti, non autem ex alio capite. Sunt autem exempti, quatenus leges civiles sunt actus jurisdictionis, & ideo est contra rationem ex hoc capite obligari. Ad Sextum: Leges civiles valent etiam apud Ecclesiam, non ex vi potestatis civilis; sed quia Ecclesia disponit esse servandas, quatenus conducunt ad proprium finem. Quod fit vel generaliter, quatenus disponit, quod deficiente jure Canonico, subintret civile, vel quia in speciali accipiat aliquam legem civilem. Et tunc requiritur specialis approbatio Pontificis. Et in hoc casu lex civilis fit Canonica, & acquirit diversam materiam secundum determinationem. Ad septimum; Non sunt veræ leges, quatenus respiciunt Ecclesiam, cum excedant potestatem legislativam, *cap. litteras, de jur. calum. & leg. Privilegia, Codice de sacros. Eccles.* Unde fuerunt factæ illæ leges ad obligandos Ministros Imperiales in ordine ad ea, quæ servanda erant pro Ecclesia.

6 Quare Ecclesiastici nullo pacto subjiuntur potestati coactivæ legum civilium in ordine ad laicos, *Sot. in 4. d. 25. qu. 2. art. 2. Azor. 1. part. lib. 5. cap. 12. Salas disp. 14. de legib. sect. 10. & Doctores communiter ex cap. lege Imperatoris dict. 10. & ex cap. si Imperator, & cap. Numquam dict. 96. & cap. Noverit, & cap. Graviter, de sent. excom.* ubi passim reprobatu quicquid præjudicat immunitati Ecclesiasticæ. Maximè autem præjudicat vis coactiva laicorum, qui nullam habent in Ecclesiasticos jurisdictionem, atque adeò nec etiam possunt exercere vim coactivam. Solum itaque leges civiles obligantes Ecclesiasticos accipiunt vim coactivam a lege naturali. Nam vis coactiva sequitur vim obligativam legis respectu subditorum; quia potestas obligativa, sive coactiva posset frustrari suo fine. Cum autem lex naturalis communicet legi civili vim obligativam in ordine ad Ecclesiasticos, communicabit etiam vim coactivam.

7 Non obstat textus in *cap. filii, 16. qu. 7.* ubi habetur, quod si Metropolitanus defraudet res Ecclesiæ, denunciandus est Regi; ergo debet cohiberi a Rege. Nam esset denunciandus in ordine ad id, quod est in potestate Regis, ut nimirum moneat, & instet de provisione apud summum Pontificem. Ita Archidiaconus, & Panormitanus in hunc locum.

8 Minus obstat textus in *cap. Principes 23. qu. 5.* Ex quo Ecclesiasticus contemnens Ecclesiasticam Disciplinam debet cogi rigore Principum: quia debet cogi, quando ab Ecclesiasticis imploratur brachium sæculare juxta *cap. 1. de offic. ordin. & cap. Postulasti, de homicid.* non autem quando non imploratur.

Ad initio deducta respondet egregie Bellarminus lib. 1. de Cler. cap. 23. & Martha de jurisdict. Eccl. p. 2. cap. 6. ac nos hic, & alibi.

CONSULTATIO LXXXVII.

An clavis capsulae: in qua Sanctissimum Corpus Christi feria quinta in Cena Domini servatur, tradenda sit laicis?

Negativè respondendum est, quia laici nullam sibi auctoritatem attribuere possunt super Ecclesiis, & Ecclesiasticis, tum personis, tum rebus; cap. Ecclesia S. Mariæ de conslit. cap. fin. de reb. Eccl. non alien. Glos. in cap. Quamvis 17. de decim. Roman. conf. 299. num. 9. Sunt enim incapaces juris spiritualis, Glos. in capit. Causa, v. Detinere, & ibi Abb. in 1. notab. de præscription. Jo: Monach. in cap. 2. num. 1. de præb. & Jo: Andr. col. fin. Card. conf. 88. sub princ. & conf. 57. ac prudentissimè declaravit S. Rituum Congregatio, id non licere, damnavitque contrariam consuetudinem, tamquam abusum; quia tempus etiam immemorabile non facit laicum capacem spiritualium, cap. Quanto, & ibi Abb. cap. 2. in 1. notab. de consuet. Quippè cursus temporis per se sine possessione non operatur; possessio autem ex eo deficit, quod laici sunt incapaces hujus possessionis, ad tradita per Glos. Abbat. Jo: Monach. Jo: Andr. & Cardin. locis allegatis, & cum eadem consuetudo ex sententia ejusdem S. Congregationis sit irrationalis, nullo unquam tempore potest præscribi, c. fin. de consuet. & resolvit Rot. dec. 232. num. 15. p. 7. rec.

Accedat, quòd cum ex cap. 1. de custod. Euchar. hæc custodia spectet ad Parochum, & quidem sub pena suspensionis in casu negligentiae, nulla ratio permittit, ut possit invitatus cogi ad tradendum alteri claves, ac tantæ rei, sibi specialiter creditæ, & ut ait Glossa ult. in cap. fin. 24. q. 1. laicis de omnibus, quæ spectant ad officium Sacerdotis id solum licet, etiam in necessitate, quod in jure expressum invenitur.

Quod etiam procedit respectu laicorum habentium juspatronatus in Ecclesia; quia patroni nihil proprii juris acquirunt in Ecclesia, c. Pæ memoria cum tribus seqq. 16. q. 7. nec minùs possunt vigore patronatus se ingerere, nec in spectantibus ad sacramenta, nec in visitatione ornamentorum, nec in hujusmodi aliis ex sacro Concilio Trid. sess. 24. cap. 3. in fin. de reform. Declarationes S. Congregationis sunt istæ.

Sacra Rituum Congregatio respondit Episcopo Civitatis, Sanctissimum Sacramentum feria quinta in Cena Domini sub unica tantum clave asservari debere, retinenda per Sacerdotem in crastinum celebraturum, & nullo modo apud personas laicas, & seculares cujuscunque status, gradus, vel conditionis existant, non obstante quacunque contraria consuetudine, quam abusum esse declaravit. Item præfatum decretum officere omnes Ecclesias tam seculares, quam Regulares quovis modo a jurisdictione Ordinarii exemptas, & ita omnino in Civitate, & Diocesi Civitatis Provincie Compostellana servari mandavit die 22. Decembris 1631.

In Pacensi. Cum Episcopus Pacensis a S. Rituum Congregatione declarari procuraverit, eumque consignanda sit clavis capsulae, in qua feria quinta in Cena Domini conservatur Sanctissimum Sacramentum, sumendum in crastinum, quam ipsi honoris causa, ut moris est, in multis Ecclesiis Hispaniarum, consignavit Gubernatori Civitatis, & quam Decanus Ecclesie sibi consignandam præterdit. Eadem Sac. Rituum Congregatio respondit, nequaquam Gubernatori Civitatis dictam clavam esse consignandam, sed potius illi Dignitati, vel Canonico, qui in crastinum feria sexta in Parasceve erit celebraturus. Et ita eadem Congregatio censuit, & declaravit die 30. Januarii 1610.

Ita fuit etiam decretum in Cauriensi die 15. Decembris 1632. & in Hispalensi die 28. Martii 1627.

Et in Calaguritana. Capitulum Ecclesie collegiate Civitatis de Victoria petiit mandari observantiam decretorum Sac. Congregationis, quod clavis sacrarii, sub quo Sanctissimum Corpus Christi Sacramentum in feria quinta in Cena Domini asservatur, non custodiatur a laicis, etiam illustribus, qui plerumque id sibi usurpare conantur.

Sacra Congregatio, decretis antiquis inherendo, respondit, clavam Tabernaculi, in quo Sanctissimæ Eucharistiae Sacramentum feria quinta in Cena Domini asservatur, nequaquam laicis, etiam illustribus, tradendam esse, sed potius Dignitati, vel Canonico in crastinum celebraturo. Et ita in Ecclesia præfata servari mandavit die 13. Septembris 1642.

Tom. VI.

Sed quid si consuetudo generalis, ac immemorabilis, vigeat in toto aliquo Regno tradendi personis sæcularibus illustribus unam ex dictis clavis? Pro observatione respondendum videtur; quia consuetudo generalis unius Regni in omnibus Ecclesiis illius est servanda, cap. Cum olim, & ibi Glossa v. in Anglicanis Ecclesiis, extr. de consuet. talisque consuetudo immemorabilis vim habet privilegii Apostolici, Rot. decis. 11. numer. 2. & seqq. part. 2. recent. Quod facilius procedit in patrono, cui debetur jus honorificum, quale censetur dicta retentio clavis, præsertim si reperiatur in possessione, cap. Nobis in fin. de jurep. Rocch. de Curt. de jurep. v. Honorificus num. 1.

Nec obstat, quod decreta deducta contineant derogationem quarumcunque consuetudinum in contrarium, quia sub tali derogatione comprehenduntur consuetudines inferiores, & particulares, nunquam autem immemorialis, quæ propter sui excellentiam est digna speciali nota, Gonzal. gloss. 33. num. 5. & 6. Gratian. discept. 492. num. 6. sicuti non comprehenditur consuetudo generalis, ut in puncto casus nostri post emanatas resolutiones fuit ab eadem Sac. Rituum Congregatione decisum in Hispalensi 1637. Et propterea ordinatum, ut non publicaretur decretum antea factum super prohibitione traditionis clavis sæcularibus, attento quod, ut ibi dicitur, in tota Hispania contrarium servatur in honorem Magnatum, ex consuetudine igitur immemorabili, ac generali simul id licere puto. Hoc idem Romæ in Ecclesia Sancti Jacobi inclytæ Nationis Hispaniæ servatur, & in toto pene Regno Siciliae.

CONSULTATIO LXXXVIII.

An Ecclesia Regularium, ac aliæ quæcunque ullum habeant jus, ullaque eis competat actio super Quarta funeralium eorum, qui in eis sibi eligunt sepulturam, quando in eisdem Ecclesiis dicta funeralia non sunt?

Respondeo negativè, sed actionem omnem petendi integrum funerale non factum pertinere pleno jure ad solam Ecclesiam Parochialem.

Primò ex Concilio Viennensi in Clem. Dudum, §. Verum de sepult. ubi postquam Regularibus concessum fuit, ut in Ecclesiis, vel locis suis liberam habeant sepulturam, itaut omnes ad eam recipere valeant, qui in illis sepeliri elegerint, subditur, ut ipsi Regulares de funeralibus, relictis, datis, donatis fratribus ipsis vel aliis pro eisdem, quartam partem Parochialibus Sacerdotibus, seu Curatis largiri integrè teneantur. Solum igitur quartam funeralium, quæ in ipsorum Ecclesiis fiunt, relinquuntur, dantur, donantur, sibi retinere possunt. non autem petere quartam funeralis non facti, non relictæ, non datæ, non donatæ, quare cum ille Textus concedat solum sepulturam in Ecclesiis Regularium ex electione defuncti, & oblationes ab eo factas, vel legata ab eo relictæ, non autem ex ejus actione obventionia, idè non est a verbis legis recedendum l. 1. §. si quis, qui navim, ff. de exercit. Hinc Petr. de Ubald. de can. port. Paroch. c. 4. num. 15. animadvertit, quod ea, quæ gratiosè Regularibus conceduntur, tanquam a jure exorbitantia, sunt restringenda, cap. odia de regul. jur. in 7. Ea vero, quæ conceduntur in favorem Curatorum, ut sunt emolumenta sepulturæ, cum sint a jure communi concessa; immò in eis jus commune limitetur, sunt etiam ad consequentiam tradenda per d. Clem. Dudum §. verum.

Deindè clarissimè id probatur, quia funeralia sunt jus Parochiale, atque adeò Parochis tantum actionem competere illa petendi, non autem aliis. Illa enim inter jura Parochialia Romæ connumerari, tradit Lavorius variar. elucubr. tit. 2. cap. 10. numer. 21. & generatim pluries firmavit Rota Romana coram Merlino decis. 480. num. 8. ac 9. his verbis; Oblationes, & elemosynæ, quas pro defunctorum ope, vel ad cohonestandum virum funus Christi fideles largiri consueverunt, ac ipsa funeralium emolumenta debentur Parocho, quia recensentur interdicitas obventiones, & elemosynas, quæ sunt de juribus Parochialibus, & etiam eidem Parocho debita sunt in recompensationem laborum, quos sustinet in celebrando divina officia, & in administrando Sacramenta defuncto, dum viveret, neque id propter se (notandum) hoc est ratione salarii, seu laboris humani corporis, sed propter Ecclesiam, cui præsidet, quæ super eis habet intentionem fundatam, tam ratione curæ specialis, quam ratione ipsius immediatæ Parochiæ.

M 4

Id-

4 Idipsum brevius firmaverat antea coram Mantica dec. 294. per hæc verba: *Funeralia inter jura Parochialia connumerantur; & Parochiali Ecclesiæ debentur cap. 1. cap. relatum, & cap. Cum liberum de sepult. Abb. in rubr. de Paroch. num. 2. Unde Parocho debentur, qui curam exercet animarum, non propter se, hoc est ratione salarii, seu laboris humani corporis, sed propter Ecclesiæ, cui præsidet, Bonifac. Vital. in Clem. Dudum, §. Verum num. 9. de sepult. Idem deciditur coram Caval. decif. 101. num. 1. coram Coccino in Aversana funera- lum 23. Junii 1634. decif. 552. num. 8. part. 5. recent. tom. 2. & coram Seraph. decif. 802. num. 1. ac 2. & decif. 1092. numer. 1. Ac proinde soli Parochi actionem habent petendi funerale non factum, non autem alii quicumque.*

5 Tertio quia in urbe maximè funeralia surrogata sunt loco decimarum, ut per Roman. conf. 344 §. hoc autem, Tusc. v. sepultura conf. 105. num. 5. & Gratian. discept. 210. num. 27. in fine. Decimæ autem debentur totis Ecclesiis Parochialibus jure divino; naturali, positivo, de quibus D. August. in canon. Decimæ 16. qu. 1. estque Textus in canon. Quæsti, & in can. statumus 16. q. 1. in cap. fin. de Paroch. & in cap. ad Apostolicam de decim. Neque eo, quod quis in Ecclesiis Regularium, aut in aliis audiat divina, & percipiat Sacramenta, debentur illis decimæ, sed soli Ecclesiæ Parochiali, in qua habet domicilium, cum in ea divina audire, & Sacramenta percipere debeat, cap. 2. de paroch. & cap. cum quis §. 1. de sepult. in 6. Paria enim sunt recipere, vel recipere posse, & per aliquem non stare, quominus recipiat, l. quod te; ff. si cert. pet. & cum per Parochos non stet, non est eis imputandum, l. in jure, ff. de reg. jur. cum aliis, traduntque Navarrus; Rebuffus, Federicus de Senis, D. Thomas, Cajetanus, & Sotus apud Monetam de decim. cap. 7. qu. 2. num. 20.

6 Quarto quia funeralia debentur, ut inquit Roman. dist. conf. 344. loco canonicæ portionis Ecclesiæ Parochiali debita, aut tanquam pars congruæ, quæ sive respectu altaris, & Divini Cultus, sive in honestam sustentationem, aut ipsius Ecclesiæ, aut ejus Rectoris, ac ministrorum, aut etiam in ejusdem Ecclesiæ, aut Curæ onerum supportationem, sive etiam ad instar quar- tæ, quæ debetur filiis in bonis Parentum, Parentibus in bonis filiorum, viro in bonis uxoris, & uxori in bonis viri, ac tanquam alia legitima portio, qua Ecclesia, uti mater, seu pater, aut filius fraudari non debet. Quod prosequuntur Surd. decif. 255. numer. 12. 15. ac seq. Ostiens. in sum. de sepult. num. 10. ubi tradit quod filius spiritualis Patrem spirituales scilicet Ecclesiam Parochialem in hac parte exhæredare, aut fraudare non potest, Petr. de Ubald. loc. alleg. cap. 2. num. 9. Feder. de Sen. conf. 3. num. 8. ac 9. Anchar. in cap. Officii de testam. num. 5. ibique Abb. num. 3. & 5. ubi quod Ecclesia Parochialis est creditrix ex dispositione juris, quia jus vult, quod Testator omnino relinquat Ecclesiæ Parochiali, Tulch. v. quarta concl. 2. num. 1. & 2. & v. sepultura d. concl. 195. num. 5. ac Bonac. de contract. disput. 3. qu. 21. pun. 2. num. 1. passimque alii. Idque adeo verum est, ut neque in hoc libera sit ipsius Testatoris voluntas, ut egregiè D. Augustin. in can. placuit, §. sed non videtur libera, & in can. si quis irascitur 13. q. 3. Quæ omnia nullo modo convenire possunt aliis Ecclesiis, atque adeo nullatenus illis competit jus, atque actio ulla super funeralibus in illis non factis.

7 Tandem quia funeralia debentur Ecclesiæ Parochiali ratione administrationis Sacramentorum juxta ea, quæ tradunt Abb. in cap. extirpanda, §. Qui verò num. 11. de præben. Rebuff. in concord. tit. de collat. §. statumus, v. Parochialis, Novar. de nov. jur. Pontif. concl. 1. tit. de decim. Ricc. in prax. resolut. 291. num. 2. p. 4. Quia jus ad funeralia sequitur jus administrandi Sacramenta. Jus autem administrandi Sacramenta solis Parochis competit, atque adeo solis Parochis competit actio petendi funeralia non facta, non autem aliis.

8 Non obstat quod Regulares, atque alii fortassè habeant privilegium, ac jus sepulturæ; atque adeo ad funeralia. Nam primò id ultro concedimus de funeralibus, quæ in eorum Ecclesiis fiunt, de quibus tantum loquuntur statuta Cleri Romani, & d. Clem. Dudum, §. Verum; secus autem de iis, quæ non fiunt. Deinde habent quidem privilegium ad sepulturam tantum, non autem ad petendum funerale non factum. Hæc enim duo jura sunt inter se distincta. Illud est jus funerandi, quod aliis Ecclesiis potest competere. Hoc est jus solius Ecclesiæ Parochialis, ut docet Lopus alleg. 59. num. 3. & Abb. in cap. 1. de sepult. & in cap. cum super in fin. eodem tit. Petr. de Ubald. de canon. Paroch.

capit. 7. quæst. 12. post numer. 17. & quæst. 18. numer. 24. vers. Dices ergò, Canoniam deberi soli Ecclesiæ Parochiali. Quod sequitur Franch. in capit. Cum quis post princip. & capit. seqq. post numer. 2. de sepult. in 6.

Minus obstat cap. Cum liberum de sepult. in quo mandatur restitui corpus illius mulieris, & beneficia, quæ occasione sepulturæ ipsius recepta fuerunt: quia mulier illa non erat Parochiana Ecclesiæ spoliantis, ut verius putat Glossam ad dictum Textum, v. disposuit, sed erat Parochiana Ecclesiæ spoliatæ, cui de jure corpus, omniaque alia debebantur, atque idcirco fuerunt restituta, ac proinde non refragatur id Ecclesiis Parochialibus, sed potius eis suffragatur. E contra autem videtur pro Parochis casus decilus in cap. fraternitatem tuam eodem tit. de sepult. ubi mandatur Parocho reddere corpus dumtaxat illius, qui elegit sepulturam apud Monachos Sancti Stephani, non autem beneficia, quæ occasione ipsius sepulturæ Parochus acceperat; quidquid autem de his sit, observanda nunc est in hac materia d. Clem. Dudum tanquam lex posterior, quæ edita fuit in Concilio Viennensi pro dirimendis hujusmodi controversiis inter Parochos; & Regulares, idque juxta ea, quæ a nobis initio dicta sunt.

Solus igitur Parochus actionem habet petendi funerale non factum, Judicis officio implorato, ad Text. expressum in cap. ad Apostolicam de Sim. ubi Gloss. v. Laudabilem, & in d. cap. abolenda v. exigere, traditque Abb. in cap. suam nobis eodem tit. a num. 5. & in d. c. ad Apostolicam, ubi post verba Textus, & pias consuetudines precipimus observari, ita concludit: ergo fiet compulsio cum effectu; nam licet alibi ipsi Clerici compellantur desistere a molestia, per hoc tamen necessario non observaretur consuetudo, cuius contrarium hic præcipit Papa, quod scilicet honestas consuetudinis omnino observetur. De quo etiam Divus Thomas 2. 2. quæst. 100. art. 3. & Rituale Romanum in rubr. de exeq. §. Caveant. ibi: Sed eis elemosinis Parochi contenti sint, quæ aut probata consuetudine dari solent, aut Ordinarius constituerit. Idque juxta qualitatem, & facultates personarum, ut fusè tradidi tom. 4. integr. consuetat. 225.

CONSULTATIO LXXXIX.

An decretis Concilii Provincialis confirmatis a Sede Apostolica derogari possit per visitationem Apostolicam?

Respondeo. Præsupposito, quod hujusmodi confirmatio sit ex certa scientia, & cum causæ cognitione, sive in forma specifica, non potest, nisi id habeat expressum in ius facultatibus, quod rarò, vel nunquam conceditur. Primò, quia nomine visitationis continetur correctio; idcirco enim instituitur visitatio, ut corrigantur, quæ sunt corrigenda, argument. capit. ea quæ vers. & tam in spiritualibus, & vers. si verò Abbates de stat. Monachorum Concilium Tridentinum sess. 21. capit. 8. & sess. 24. capit. 3. de reform. Decreta autem Concilii Provincialis confirmata a Summo Pontifice nulla indigent correctione, quia in fide, ac moribus errare non possunt, & contrarium existimare, est temerarium, erroneum, & hæresi proximum. Si enim Summus Pontifex errare non potest, certè neque Concilium, quamvis exiguum ab illo comprobatum, ut docet Bellarm. lib. 2. cap. 5. num. 10. de auctor. Concilior.

Deinde quia ex confirmatione Pontificis confertur rei confirmatæ jus perpetuum, & irrevocabile. capit. 2. ibique Innocent. Ostiens. & Joan. Andr. ceterique de confirmationis utilitat. vel inutilitat. super his de accusatione Glossa in canon. frater ver. auctoritate 17. qu. 4. Undè præter ceteros effectus hujusmodi confirmationis, quos annotat Glossa in capit. cum accessissent, ver. confirmatum de constitut. & fusius Abb. in capit. si quis de confirmat. util. vel inutil. num. 6. & 7. hæc confirmatio ligat manus visitatoris etiam Judicis, quominus possit cognoscere de questione exorta super re confirmata sine mandato Papæ, ut in dist. capit. si quis in fine.

Postremò, quia confirmata a Summo Pontifice fit proprium ipsius, quando illud sibi assumit, & de ipso plenè informatus procedit cum plena informatione negotii, ut per Textum expressum in cap. si Apostolica de Præben. in 6. Quando autem Pontifex confirmat decreta Concilii Provincialis in forma specifica, procedit cum plena informatione negotii, atque adeo sunt illa ipsius propria, & proinde non possunt Visitatores eorum auctoritati derogare sine expresso mandato Pontificis, sed ad summum possunt, ac debent de iis certiores reddere.

reddere vel Summum Pontificem, vel Sacram Congregationem super Episcopis, a qua cum approbatione Pontificis solent mitti ejusmodi visitatores.

- 4 Idque præcipue si decreta confirmata a Pontifice, seclusa confirmatione, nullam haberent vim obligandi, sed ab ipsa confirmatione eam totaliter acciperent. Tunc enim hujusmodi decreta non subsistunt, nisi auctoritate confirmantis, ac proinde ab ipso censentur facta, suntque Pontificia; quod est juxta doctrinam Bartoli in leg. *Omnes Populi quest. 3. princ. questiunc. 4. ff. de just. & jur. Felin. in d. cap. cum accessissent num. 5. de constit. Bellon. conf. 57. num. 8. Suarez lib. 6. de legib. capit. 76. num. 16. Granad. 1. 2. controu. 7. part. 2. tract. 3. disput. ult. & aliorum. Immo Bald. in l. ex placito C. de rer. permut. vult, statuta confirmata a Pontifice dici Pontificia, si unum tantum statutum confirmet specificè,*

CONSULTATIO XC.

An Indulgentiæ omnes, etiam illa, quæ dicitur Portiunculæ, in quibus porriguntur manus adjutrices, sint revocatae?

- 1 Videtur hujusmodi Indulgentias etiamnum valere, sicut primitus valebant; quia Indulgentiæ istæ concessæ sunt perpetuis futuris temporibus, nec fuerunt ab ullo subsequente Pontifice hæcenus revocatae, cum talis Bulla revocatoria non existat. Atqui hujusmodi Indulgentiæ sunt perpetuæ perpetuoque durant, & valent, ut cum communi docet Gobat. *de indulgent. tract. 4. part. 2. cap. 36. num. 643.*
- 2 Non obstat, quod Paulus V. revocavit omnes Indulgentias Regularibus concessas; quia revocavit omnes Indulgentias personales, non autem reales, & locales, quales sunt istæ. Non revocari autem a Paulo V. Indulgentias Ecclesiis Regularibus concessas pro omnibus Christi fidelibus illas visitantibus, est communis opinio Doctorum, qui post dictum Pontificem scripsere, ac in specie docent Petr. ab Angelis, Novarinus, Quitanaduegna, Rodriguez, Portellus, Peyrinus, qui testatur ita fuisse declaratum a Sacra Congregatione super Regularibus, Lezana, Diana, quos citat, & sequitur Murgat. *tom. 2. opin. canon. moral. tit. 3. quest. 8. num. 15. Gobat. tr. 4. num. 46. Bonagratia v. Indulgentia numer. 222. & alii. Et certè aliàs revocatae essent etiam Indulgentiæ plenariæ omnibus Christi fidelibus concessæ visitantibus Ecclesiis Regularium; quòd nemo hucusque affirmare ausus est, essetque contra communem praxim, ac sensum fidelium.*
- 3 Minus obstat Bulla B. Pii V. *Et si Dominici* data sub anno 1567. in qua revocavit omnes Indulgentias quibusvis Hospitalibus, Monasteriis, Ecclesiis, Ordinibus, &c. concessas, pro quibus consequendis manus sunt porrigendæ adjutrices; quia Beatus Pius V. in sua revocatoria non dixit simpliciter, ac præcisè, revocamus omnes Indulgentias, pro quibus porrigendæ sunt manus adjutrices, sed cum additione, & quæ quæstuarii habent facultatem, ubi particula, & accipitur copulativè, uti communiter accipi solet. Quæ autem dispositio copulativa, utriusque partis veritatem exigit, *l. si heredi plures, ff. de condit.*
- 4 Et quod præcipuum est, Indulgentiæ illæ, de quibus loquitur Constitutio Beati Pii V. fuerunt non revocatae propter porrectionem manus adjutricis, sed propter scandalosas quæstuationes, seu potius propter gravissimos excessus, & scandala ad longum ibidem a Pontifice enumerata, quæ in variis Mundi partibus a Quæstoribus sub prætextu, ac nomine illarum Indulgentiarum fuerunt perpetrata, ad quæ proinde præscindenda; necessarium erat quæsturias illas Indulgentias revocare. Videt Concilium Trident. *sess. 21. capit. 9. ubi ex professo has indulgentias quæsturias abolet ob praves elemosynarum quæstorum abusus. Hæc autem omnia longissimè absunt ab Indulgentiis pro porrigentibus manus adjutrices.*
- 5 At nihilominus tenendum est tamquam certum, hujusmodi indulgentias esse revocatas a Beato Pio V. constitutione sua 30. quæ incipit *Et si Dominici*, in qua Indulgentias omnes a Sede Apostolicas concessas, pro quibus consequendis manus sunt porrigendæ adjutrices, & quæ quæstuarii facultatem, quomodolibet continent, generaliter, ac perpetuò revocavit; quod intelligitur sive verba accipiuntur conjunctim, sive separatim, ut communiter ab omnibus accipiuntur, quod nimirum revocatae sint tam Indulgentiæ concessæ, pro quibus consequendis manus sunt porrigendæ adjutrices, quam illæ, quæ facultatem quæstuarii quomodolibet continent. Atque ita docent Franciscus Leo in *thes. for. eccles. part. 3.*

cap. 2. num. 120. P. Thesaur. in prax. Eccles. v. Indulgentia 2. Fagnan. in cap. ne pro dilatione numer. 29. de pœnit. & remis. & resolvit. Navar. conf. 2. num. 7. aliàs conf. 17. numer. 2. part. 2. ejusdem tit. estque communis fidelium praxis, & sensus, qui post præfatam Constitutionem id semper, ac ubique servarunt. Adeoque ut tantum revocatae non sint Indulgentiæ concessæ, pro quibus consequendis debeat fieri aliqua elemosyna pauperibus inderterminatis. Nam & hoc injungi solet in Bullis Jubilæi.

Nec solum ratio præcipua revocationis Beati Pii V. fuit quæstuario scandalosa, sed illud etiam, quod asseritur in dicta ejus Constitutione, ac refertur a Bzovio in illius vita ad annum Christi 1567. §. 21. num. 2. hoc est ne cujusvis Indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtentu Christi fideles ad illicita procliviores in posterum committenda redderentur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribueret incentivum, & exinde clavium auctoritas deduceretur in contemptum, & Christi fideles quamplurimum scandalizarentur, omnes Indulgentias, pro quibus consequendis manus essent porrigendæ adjutrices, & quæ facultatem quæstuarii quomodolibet continerent, revocavit, cassavit, irritavit, & annullavit 6. Idus Februarii.

Accesserunt etiam abusus, qui in his irreperunt, & 7 quorum occasione Indulgentiarum nomen ab Hæreticis blasphemabatur, quos emendatos, & correctos voluit B. Pius illa sua Constitutione generali; qui sanè abusus non solum in pravis quæstibus, sed etiam in porrigentibus manus adjutrices damnabat Kemnitiis, qui agebat, satisfactionem ex Thesauro Ecclesiæ per Indulgentias, applicari illis, qui eas vel pecunia, vel aliis operibus redimunt, atque hanc esse dicebat Catholicorum doctrinam, ut legitur apud Bellarm. *de indulgent. lib. 2. cap. 9. §. 4. Nec aliquid novi adderet in dicta sua Constitutione Beatus Pius, si de quæstoribus tantum illam sanxisset, cum jam illos abrogaverat antea Concilium Trident. sess. 21. capit. 9. & sess. 25. in decr. de Indulg. de quo nulla fit mentio in Constitutione Piana.*

CONSULTATIO XCI.

An bona donata pro erigendo Monasterio Monialium, Hospitali, vel Societate Ecclesiastica, & hujusmodi aliis, sint immunia a vectigalibus, aliisque oneribus laicalibus?

Affirmo. Eo enim ipso, quod bona tam mobilia, 1 quam immobilia a fundatoribus, vel aliis fidelibus ad Dei honorem oblata, donata, vel legata sunt, ut a Prælatibus Ecclesiarum ad pauperum sustentationem, Templorum, vel Monasteriorum fabricam, & similia convertantur, redduntur immunia ab omni vectigali, collecta, tributo, ut habetur *ex cap. non minus de immun. Eccl. ibi: De bonis Ecclesiarum, & Clericorum, & pauperum Christi usibus deputatis, ac generatim ex capit. adversus eodem tit. cap. 1. & Clem. 1. eodem capit. 1. de censib. & cap. quamquam eodem in 6. & Constit. Item nulle, quæ est Friderici Imper. posita post l. 1. C. de Episc. & Cler.*

Ratio autem est; quia hæc bona fidelium voluntate 2 ad Dei cultum specialiter destinata, & oblata sunt, ut non nisi in pios usus convertantur, ac proinde omnes exactiones, quibus a sæcularibus illa gravantur, cedunt in Divini cultus diminutionem, injuriam, atque irreverentiam Dei, cum talia bona, tamquam patrimonium Dei, & Christi existant; unde res Dominicæ appellantur *in can. 40. Apostolorum. Atque adeò exemptio hæc est de jure Divino, quia Deum ab exactione Regum terrenorum liberum esse, necesse est.*

Non obstat, si dicatur cum Navar. *in apolog. de red- 3 dit. Eccles. bona ista Ecclesiastica, saltem priusquam Ecclesiæ ministris, vel pauperibus, vel Monasteriis, Hospitalibus, &c. particulatim applicentur, non esse sub humano dominio, sed illorum solam administrationem Prælatibus Ecclesiasticis competere.*

Nam subsunt humano dominio Ecclesiæ particularis 4 illius Diocesis, in qua existunt, aut universalis, cum annexo tamen onere, seu obligatione, ut in pios usus, constructionem Monasteriorum, Hospitalium, &c. convertantur. Propter hanc enim solam ipsorum habitudinem negari etiam non potest, ipsa aliquo modo sacra esse, ac peculiari ratione ad Deum pertinere, ut tradunt communiter Doctores *in tract. de Relig. & in specie Joan. Faber. tit. de instit. de rer. div. §. nullus, Suar. videndus lib. 4. defens. fid. cath. cap. 17. num. 8. ac 9. D. Thom. 2. 2. quest. 99. artic. 3. S. Ambros. epistol. 33. ad Marcell. quæ refertur in can. Convenior quest. 8. & colligitur*

gitur ex capit. 27. Levit. v. 14. Homo si roverit domum suam, & sanctificaverit Domino, & v. 28. quidquid semel fuerit consecratum sanctum sanctorum erit Domino, & ex can. 3. 12. quest. 2. ibi: Nulli liceat ignorare omne, quod Domino consecratur sive homo, sive animal, sive ager, &c. Sanctum sanctorum Domino erit, & ad jus pertinebit sacerdotum. Propter quod inexcusabilis erit omnis, qui Domino, & Ecclesie, cui competunt, aufert, vastat, invadit, vel eripit, & usque ad emendationem, Ecclesieque satisfactionem, ut sacrilegus judicatur.

5 Ea quidem ratione, quia hoc ipso, quod bona ista sunt sacra, & Ecclesiastica, utpote a fidelibus ad Dei Cultum, atque ob supernaturalem finem in manibus Ecclesiasticorum Prælatorum oblata, necessario fit, quod istorum administratio, dispositio, & applicatio quæcumque ad eisdem Ecclesie Prælatos, & non ad sæculares potestates pertineat; quia bona ista ex prima sui institutione, atque offerentium voluntate eam conditionem habent, ut quia ad Dei honorem oblata, ac destinata sunt, non in alium usum, nisi pium convertantur.

6 Atque ita etiam declaravit Sacra Congregatio Immunitatis in Tropiensi die 15. Januarii 1641. lib. 3. decretorum Paulucii fol. 138. his verbis: Donatio bonorum pro erigendo Monasterio Monialium, est immunis ab omni onere laicali.

CONSULTATIO XCII.

An electio Vicarii Capitularis sit valida, quando in concursu comparet aliquis idoneus, & de facto reiicitur a numero concurrentium, & eligendorum? ubi alia.

1 **R**espondeo negativè; quia quilibet idoneus de jure potest eligi, atque aded non potest a concursu repelli, Rota in recent. decis. 65. num. 6. & 7. part. 1. Eademque ratione non potest Episcopus repellere concurrentem ad Parochialem, ut per Garz. de benef. part. 9. cap. 2. num. 100. & Rota coram Eminentiss. Otthobono decis. 37. num. 3. & 4. Rejectio enim idonei vim habet voluntariæ coarctationis ad certum numerum eligendorum, quæ non permittitur electoribus in præjudicium aliorum, ut declarat Rota d. dec. 37. numer. 8. ac 9. solumque coarctationes permittuntur post factum scrutinium, dummodò omnes in eo fuerint admissi, & tamquam minus idonei rejecti, at a scrutinio non debent repelli, & si quis repellatur, ex hoc ipso electio dicitur restricta, & coarctata, ut etiam tradit Lavor. var. lucubr. tit. 4. cap. 21. num. 15. Barbof. vot. 33. num. 22. in fin. & 33. ac vot. 37. num. 66. Rot. d. dec. 65. numer. 6. ac 7. part. 1. recent. Rodriq. tom. 2. quest. regul. 52. num. 10. & 11. ubi refert se vidisse plures electiones ob id nullas declarari.

2 Idoneus autem est ille, qui est Doctor, & qui sæpius in Vicarium Capitularem fuit electus, ut proinde non esset super hoc iteranda inquisitio per Textum in cap. accepimus de et. & qualitat. Peyr. de subd. tom. 1. quest. 1. cap. 31. num. 10. Castellin. de elect. cap. 13. num. 21. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 4. num. 84. ac seqq. Rota in Pampilonen. Beneficii de Arcala 9. Decembris 1620. coram Remboldo, & in Melevitana Commendæ 17. Martii 1645. coram Bichio.

3 Effetque hæc electio non solum irrita, sed etiam attentata, si ab hujusmodi declaratione electorum super inhabilitate appellatio interponeretur, quia discussione pendente, non poterit fieri electio per Textum in cap. si postquam de elect. in 6. Babr. vot. 35. numer. 71. & 72. cum seqq. & dixit Rota coram Eminent. Otthob. decis. 29. num. 55. & dec. 37. num. 30. & in Melevitana Marescellatus 26. Maji 1642. coram Dunozeo.

4 Neque discutiendum est, an appellatio fuerit judicialis, vel extrajudicialis; & si enim electio ex sua primæva natura sit actus extrajudicialis, fit tamen judicialis, ex concursu, & contradictione oppositorum, ut in specie declarat Barbof. d. vot. 35. num. 8. Postquam enim gravamen comprobatur ex causa appellationis, electio interim facta, semper est attentata, quamvis appellatio fuerit extrajudicialis, ut per Rotam apud Burattum decis. 77. numer. 4. & 5. & coram Eminentiss. Otthobono d. dec. 29. num. 56.

5 Idque maximè si quis prima vice electus post declaratam nullitatem primæ electionis intersit novæ electioni, & suffragium det una cum aliis. Sic namque fatetur, & admittit nullitatem, sine qua non potest electio iterari, quare non poterit illam impugnare, per Text. in cap. Cum Ecclesia Sutrina, §. non igitur de caus. possess. & propriet. Qui enim alium admittit ad scrutinia Capitularia, fatetur illum idoneum ad eligendum, adeoque pro ea vice non possit electionem impugnare, Guttier.

conf. 3. num. 1. Rota coram Eminentiss. Otthobono dec. 164. num. 15. Etiam si protestaretur, quod per novam electionem non censetur juri suo præjudicatum, quia tanquam protestatio contraria facta, nihil operatur juxta doctrinam Bart. in l. non solum num. 17. ff. de nov. oper. nunc. & Seraph. dec. 754. num. 2. & 5.

Quod eò facilius admittendum videtur, si vigor resolutionum S. Congreg. super Episc. & Regular. a Capitulum alium elegit, in quo casu, data etiam validitate primæ electionis, prævia tamen revocatione, potuerit Capitulum devenire ad alterius deputationem, ut per Garz. de benef. p. 5. cap. 7. num. 23. quod obsequio difficultate procedit ex causa benefica eidem S. Congregationi, ut per Ricc. dec. p. 5. dec. 7. ac relatis pluribus declarationibus tradit Barbof. de Canon. & Dignit. cap. 42. num. 47. & dec. apost. collect. 125. num. 9. Quare mediante hac nova electione est jus quæsitum noviter electo, cui sine causa non videtur posse derogari, tam ex capite Justitiæ, quam æquitatis.

Porrò Sacrum Concilium Trident. sess. 24. cap. 16. de ref. omnino jubet eligi intra octo dies Doctorem, & ejusdem Sac. Congregatio sub die 14. Februarii 1549. respondit, existentibus Doctoribus in Capitulo, necessario unum ex illis in Vicarium esse eligendum, alioquin deputationem ad Metropolitanum devolvi, ceu refert Garz. in addit. ad 5. p. de benef. cap. 7. num. 12. & comprobat Barbofa referens aliam declarationem sub die 19. Septembris 1620. in collect. ad Conc. d. cap. 16. num. 27. & seq.

Ex quo sequitur, quod restrictio ad certum genus personarum, nempe id habentes certam qualitatem, non potest dici prohibita, dum est præcisè injuncta a S. Concilio & approbata per Sacros Canones, ut communiter tradunt Doctores, nominatim Panorm. in cap. Abbate num. 4. de verb. signific. his verbis. Tunc ergo tollitur libertas, cum præcisè compelluntur eligere unum; & tunc diceretur electionem esse nullam, secus si compelluntur eligere unum de certo genere personarum; nam tunc non tollitur libertas, Navar. conf. 7. num. 1. de constit. Rodriq. in sum. tom. 2. qu. 51. art. 11. Mirand. in man. Præl. quest. 23. art. 22. concl. 2. tom. 2. Lavor. var. lucubr. tit. 4. cap. 21. num. 14. Barbof. de jur. Eccles. lib. 1. cap. 19. num. 233. Pelliz. in man. Reg. tom. 2. tr. 9. cap. 2. num. 34. Castellin. de elect. cap. 3. num. 9. ac plene Pasqualig. quest. moral. centur. 2. quest. 125. numer. 3. ac 4.

Undè non obstaret, quod aliquis non Doctor fuerit aliquando electus in Vicarium, atque adeò quod debeat iterum eligi. Potuerit namque dari casus, quod tunc in Capitulo non extarent Doctores, in universitate publica laureati, in quo casu potest eligi etiam non Doctor, ut satis clarè desumitur ex ipso Sacro Concilio illis verbis, vel alias quantum fieri poterit idoneus, & probant Doctores relati a Barbofa loco citato num. 31. At ubi adsunt in concursu Doctores, nullatenus est considerandum, quod quis alias fuerit electus citra violationem manifestam decreti Sacri Concilii Tridentini; quare quod ne confirmari quidem possit Vicarius Episcopi defuncti actu existens, nisi sit doctor, tradit Barbofa eo loco num. 26. in fine.

Idque præcipuè, si in patentibus literis Vicarii prius electi contineatur, ut sæpius fieri solet, quod procedere non possit contra Capitulares, nisi cum intervenitu duorum Canonicorum; quod in casu electio irrita est. Tum quia debet esse libera, ut rescripsit S. Congregatio Concilii Capitulo Cajetano sub die 28. Octobris 1587. referente Barbofa de jur. Eccles. lib. 1. cap. 32. num. 45. & seqq. Tum quia non potest continere hanc conditionem illicitam, cum Vicarius Capitularis non solum procedere possit contra Canonicos, uti singulos, sed etiam illos excommunicare sine adjunctis, ut per Navar. conf. 7. num. 3. de offic. ordin. in antiq. Quarant. in sum. Bullar. v. Capitalum sede vacante §. ulterius; maximè quando Episcopus sine ipsis procedebat, ut per Garz. loc. alleg. cap. 7. num. 13. ubi refert resolutionem Sacre Congregationis Concilii, Pax. Jord. elucubr. div. tom. 2. lib. 12. tit. 2. num. 4.

Hinc sæpè a dicta Sacra Congregatione decretum est, electionem hujusmodi fuisse nullam, ac proinde ad ipsam S. Congregationem devolutam, quæ ibidem ex benignitate intra octo dies faciendam Capitulo remisit, dummodò eligatur alius; quod facere potest etiam ad instantiam exclusi de facto a scrutinio, non obstante propria idoneitate, prout in specie firmat Rodriq. tom. 2. quest. 51. ar. 11. alias 12. Peyr. de subd. tom. 1. qu. 2. cap. 31. §. 10. Mirand. in man. tom. 2. qu. 23. art. 22. concl. 3. ac etiam uti unius de Capitulo juxta Textum in cap. bone memorie de elect. in 6. ubi Abb. n. 1. cujus

cujus declarationis vigore cum validè deveniatur ad novam electionem, non potest prius electus illam impugnare prætextu, quod non potuerit privari voce passiva, quia cum Sac. Congregatio in nova electione non teneatur requirere consensum Capituli, stante dicta devolutione, Abb. in cap. ne pro defectu numer. 6. de elect. eo magis potest ex causis sibi notis excludere priuselectum, cum etiam possit quemcumque sibi benevolum deputare.

CONSULTATIO XCIII.

An Vicarius Capitularis ita dicatur excessisse in suo officio, ut iterum eligi non possit, si fuerit maculatus, & uti reus criminum delatus? si Regularem in carceres intruserit absque sufficienti causa? si concurrant plures reclamaciones? si luserit ludo alearum, vel taxillorum publice? Ubi de ludo alearum plura, de Clericis aleatoribus, & in eos penis?

- R**espondeo affirmativè. Porro ille dicitur maculatus, qui de crimine aliquo delatus est, ut per Doctores ad Textum in l. His verbis 48. §. Interdum, ibique Glossa v. accusatum, ff. de hered. instit. §. Est tamen casus, vers. servum, ubi Gloss. v. maculatum, idest accusatum Instit. eod. tit. ac refertur lib. Sap. de Josepho: maculaverunt me impii; & alibi Divina scriptura mendaces ostendit, qui maculaverunt eum, idest, accusaverunt eum, traditque Alberic. in d. lit. M. v. macula, §. maculatum.
- Unde sic accusatum rectè dicimus maculatum, & infamia facti affectum, juridicè loquendo cum Glossa in cap. fin. de restit. quæ nihil aliud est, nisi opinio apud aliquos graves, ac bonos viros de aliquo delato crimine, Gloss. in cap. Infames, v. infamia 3. quæst. 7. Campanil. in divers. jur. canon. rubr. 11. capit. 18. numer. 5. Antonel. de regimin. Eccles. Episcop. lib. 2. capit. 6. numer. 7.
- Neque a macula contracta ex hujusmodi infamia facti quis videtur purgatus per sententiam liberatoriam, in qua continetur clausula ex hæctenus deductis, per quam dicitur tantum absolutus observatione iudicii, non autem ex capite innocentia, Covar. var. resol. lib. 1. cap. 1. num. 8. Scacc. de sent. & de re judic. quæst. 3. numer. 164. & seqq. Farinac. de inquisit. quæst. 3. num. 24. & sic non præcluditur via fisco deducendi nova indicia, & prosequendi processum, ut per eundem Farinac. loc. cit. num. 27. Quare non videtur macula purgatus; quia in jure verbum purgare comprobari non potest, nisi in eo, qui suam ostendit innocentiam, Ulpian. in l. 1. qui reus, ff. de publ. indic. ubi sic respondit: Constitutionibus enim observatur, ut non relations criminum, sed innocentia reus purgatur, l. Reum criminis, C. de procurat. ubi constitutum defensorem causæ, suscipere non posse, antequam purget innocentiam suam, Gloss. 1. ibi: accusazione, scilicet proposita, Clausula autem, ex hæctenus deductis, excludit innocentiam secundum Farinacium, ubi supra num. 24. & 28. & accusatus potest iterum vexari. Non enim talis sententia nomen sententiæ meretur juxta veram juris explicationem ex ratione Textus in cap. Romana §. Caveant, de sent. excomm. in 6. quam ponderat Innoc. in cap. præterea de appell. Archid. in c. Ut animarum de constitut. in 6. Bald. in Arctusa ff. de stat. homin. quos sequitur Alberic. in dict. lit. 5. v. sententia debet, vers. Item illa non dicitur sententia, quæ finem causæ non imponit. Et aliter semper remanet infamia facti, quæ sufficit ad exclusionem, Abb. in cap. super eo de elect. & solam susceptionem, seu diffamationem sufficere, quando agitur de prælatione obtinenda, dicit Accoramb. decis. 47. lib. 2. Rota in Beneventana Parochialis 13. Junii 1590. coram Orano, traditque Castel. de elect. c. 4. num. 63. & hæc infamia non purgatur per penitentiam, neque per rescriptum Principis, cum constet in facto, sed solum per actus contrarios, Abb. in cap. cum te num. 9. de re judic. & in cap. 5. de elect. num. 8.
- Hoc autem solum caput sufficiens crederem ad excludendum aliquem ab ambitu per Text. in l. unic. C. ad leg. Jul. de ambit. vel eum consideremus, ut criminofum, cum sufficiat, quod unico crimine fuerit notatus ex ratione Textus in cap. Testimonium de test. Campanil. loco alleg. rubr. 11. cap. 33. num. 28. eoque magis si pluribus criminibus notatus ostenditur, ideoque inhabilis, capit. Meminimus de accus. Campanil. d. cap. 33. num. 1. Castellin. de elect. can. cap. 4. num. 45. Antonel. d. cap. 6. num. 1. Vel ubi notatum saltem sola infamia facti, Campanil. d. rubr. 11. cap. 18. num. 2. Castellin. ubi supra capit. 11. num. 38. Peyrin. de regular. tom. 2. quæst. 2. cap. 5. §. 4. num. 54. & seqq. Inter autem alia crimina ludus alea-

rum, & taxillorum secum trahit saltem infamiam facti secundum Barbosam de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 43. num. 11.

Ratio autem est, quia ad regimen Populi præcipuè in iis, quibus spiritualia sunt annexa, & agitur de gubernio animarum, vir probus eligendus est juxta Sacros Canones, & D. Thomam 2. 2. quæst. 185. artic. 3. quæ qualitas probitatis a Canonibus requisita multa expolulat ad hoc, ut possit comprobari secundum Ostien. in sum. §. si quis dicatur, carere debet omni suspicione mali, licet qualitas hæc requisita a lege esset probanda; Surd. dec. 56. numer. 2. cum non sufficiat sola juris præsumptio, tamen sufficeret, ne illa boni præsumptio esset elisa ex contrariis præsumptionibus, vulg. l. Divus ff. de rest. in integr. Quare non est redintegrandus ad statum, nisi prius laudabiliter vivat, saltem per triennium, ut notata aboleantur.

Porro non levis momenti est ad totaliter quempiam reddendum inhabilem ad munus Vicariatus imputatio excessus commissi in Regularem, excedendo terminos suæ jurisdictionis; nam ex dispositione S. Concilii Tridentini sess. 25. de Regul. cap. 14. interdictum est omnibus Ordinariis Regularibus in carceres conicere, ac punire, sed tantum debent terminum superioribus Religionis statuere ad corrigendum eorum subditos notoriè delinquentes cum scandalo Populi, ut latè per Rodriq. quæst. regul. tom. 2. quæst. 63. art. 2. Præcipuè si excesserit in retinendo eum in carceribus publicis, & non remittendo ad suos Judices contra Textum in l. 1. & l. De his, C. de custod. reor. Maxime pro causa colorata ingressus in domum mulieris; quod per se non est reprehensibile, etiamsi concurrat fama, & mulier esset formosa, Matthesil. sing. 119. num. 1. Farinac. conf. 78. num. 17. & conf. 7. numer. 10. Ideoque peccavit contra justitiam, ut imprudens, atque inconsultus, juxta ea, quæ ponderat Alciat. reg. 3. præsumpt. 9. num. 14. Bartazzof. conf. 51. num. 27. unde sive per malitiam, sive per imperitiam id commiserit, non solum non est promovendus, ac eligendus; sed electus removendus, Doctores cum Glossa in cap. 1. v. insufficientem de renunc. in 6. & l. ut gradatim §. reprobari, ff. de mun. & honor. Alciat. reg. 3. præsumpt. 10. num. 5. Quin etiam dicendum videtur, si quis id commiserit contra Canones de vita, & honestate Clericorum, & re Clerici, vel Monachi, ac de excessibus Prælatorum, irregularitati obnoxium esse, Specul. in pr. lib. 1. part. 1. tit. de dispensat. rubr. quid sit irregularitas, §. Juxta propositionis ordinem numer. 1.

Maximè autem si concurrerint quamplures Populi reclamaciones, quæ faciunt probationis gradum ex relatis a Farin. indic. & tort. quæst. 52. num. 157. & ludus alearum, & taxillorum in locis publicis. Ejusmodi enim electioni resistunt sacri Canones, eam irritando, cap. inter dilectos de excess. Prælatorum cap. Clerici de vit. & honest. Clor. Barbof. cit. part. 2. alleg. 43. num. 12. Tambur. de jur. Abbat. tom. 1. disput. 5. quæst. 21. numer. 48. Peyrin. tom. 1. de Præl. quæst. 2. cap. 2. §. 5. num. 94. & seqq. & cap. 1. §. 5. nu. 69. ubi adducit plures Sanctorum Patrum auctoritates. Cum lutores ex consuetudine sint infames.

Ac præcipuè si concitatur in Judicium, & accusatorum factiones, quæ solum sufficiunt ad eum excludendum, Rot. in Leodien. Præposituræ 19. Januarii 1650. coram Eminentissimo Othobono, Abb. in cap. 1. num. 6. ac seqq. de elect. Sigism. de Bonon. de elect. dub. 45. num. 7. & 8. & Rota coram Seraph. dec. 516. numer. 4. Neque remanet purgatus ex fidibus extrajudicialibus, quasi ex illis inturgat bona fama in genere, namque non data contraria fama mala non solvunt indicia specialia, ut per Farinac. de inquis. quæst. 11. num. 77. ubi testatur de communi consuetudine, & convincuntur a contrariis fidibus a dignioribus, & magis edoctis subscriptis, quibus credendum est, cap. in nostra 32. de test. Farinac. de test. quæst. 65. part. 3. num. 114. Rota decis. 294. numer. 16. part. 5. rec. quæ in concursu vult majorem fidem præstari unico testi informato, quam numero majoribus.

Porro ludus alexæ, seu fortunæ propter mala, quæ inde nascuntur, damnatus est tam de jure civili, quam Canonico, can. Episcopus 35. d. l. alearum C. de Relig. & sumpt. fun. & aleat. Hinc Plato rectè videtur annotasse in Phædro, aleam, & reliquas perniciosas artes a Dæmone, quem nominat Theut. inventas esse, & ad Thammum Ægypti Regem delatas. Rationes aliquot luculentas prohibitionis alexæ Joannes Salesbericensis adfert in suo Polycratico de nugis Curialium lib. 1. cap. 5. In Constantinopolitana Synodo sexta, quæ quintam explicat unde dicta quini sexta sic scriptum in can. 50. Nullum omni-

omnino sive Clericum, sive laicum ab hoc deinceps tempore alicui ludere oportet; qui secus fecerit, excommunicetur. Prohibet Justinianus *const. novel. 123.* Unde *auth. Interdicimus de Episc. & Cler. Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Lectoribus, & aliis Ecclesiasticis personis, ne ad tabulas ludant, aut aliis colludentibus se associant, aut spectatores sint, aut ad quodcumque spectaculum, seu theatrum spectandi gratia veniant.* Itaque est crimen mixti fori, ut per Menoch. *de arbitr. cas. 399. num. 5.* Salzed. ad Diaz. *in pr. cap. 73.* Sed specialiter, ac multo magis est Clericis interdictus, ut *d. can. Episcopus, & cap. Clerici 15. de vit. & honest. Cleric. & cap. Inter dilectos de excess. Prælatorum.* Et quamvis hodie laici aleis ludentes etiam frequenter, per se loquendo, seu ex hoc solo non censeantur peccare mortaliter, quia leges pœnales contrariæ quoad eos censeantur consuetudine contraria derogatæ, Navar. *cap. 20. num. 11.* Medina, Soto, Alcozer, Castro, quos allegat, & sequitur Sanchez *opusc. lib. 8. dub. 25. num. 5.* tamen Clerici in Sacris, vel beneficiati, multoque magis omnes Religiosi, & Episcopi ludentes ludo prohibito peccant mortaliter, si id faciunt frequenter, seu ex consuetudine, ut *d. can. Episcopus, ibique Glossa v. deserviens, quam ibi sequitur Hugo, & Turrecremat. ac Præpos. numer. 6. Boich. in cap. Clerici 15. num. 6. de vit. & honest. Cleric. Cost. in tract. de ludo v. 14. & seqq. cum aliis per Farinacium quæst. 109. num. 98. traditque Navar. cit. numer. 9. Alcozer, Cajetanus, Angelus, & Palatius, quos sequitur Sanchez loco citat. dub. 28. num. 7.* Tum quia pœnæ impositæ a Sacris Canonibus contra lutores sunt graves. Tum etiam quia non continent consilium, sed præceptum, ut contra Innocentium scribunt omnes *in cap. Clerici 15. de vit. & honest. Cleric. cum aliis per Farinac. quæst. 109. num. 92.* Quod multo magis procedit, ubi ludus esset veritus sub excommunicatione per Constitutiones Synodales, ut scribit Azor. *instit. moral. lib. 5. cap. 27. quæst. 2.* & tum quia licet consuetudo secundum se non faciat de veniali mortale, nec mutet materiam actus prohibiti, secus tamen, quando in specie sub gravi pœna prohibetur ipsa consuetudo, ut per Sanchez ibidem; neque excusantur ratione consuetudinis loci, quia est corruptela, *d. cap. Inter dilectos de excess. Prælat.*

10 Et quamvis in hac materia nomine Clericorum venire tantum Clericos beneficiatos, & in sacris constitutos scribant Lopez *instr. part. 2. cap. 31. Novar. in sum. cap. 20. num. 9. & 20. Sanchez conf. moral. lib. 8. dub. 28. num. 8. Azor. part. 3. lib. 5. cap. 27. quæst. 2. in fin.* Venire tamen omnes etiam in minoribus constitutos, tradit Alcozer. *de ludo cap. 11.* quæ opinio verior videtur. Primò ex *d. can. 1. d. 35.* ubi licet major imponatur pœna Episcopo, Sacerdoti, & Diacono, quam aliis, nihilominus omnes puniuntur. Secundò quia quamvis in Clericis constitutis in sacris, & beneficiatis lusus habet majorem deformitatem, quam in Clericis simplicibus, tamen semper verum est, quoscumque Clericos obligari ad Clericalem honestatem *tot. tit. de vit. & honest. Cleric. & idcirco dispositio loquens de re concernente honestatem Clericalem, complectitur omnes Clericos, quod procedit etiam si ludentes inspiciant, l. fin. C. de relig. & sumpt. fun. Navar. loc. cit. num. 14. Lopez instr. part. 2. cap. 31. post Gloz. in §. Interdicimus, auth. de Sanctis Episcop. Quod quidem intelligunt Salic. & Angel. in v. ludus: dummodò sine causa ludi, vel delectantur in ludo mortali, vel omittunt corrigere, quando tenentur, & idem probat Sanchez *ibid. dub. 26. num. 2.**

11 Ex *d. l. alearum C. de relig.* statutum est, ut ludo alearum vincenti petitio, seu actio in judicio denegetur, & qui victus solvit, repetere possit conditione ex data lege, ut notat ibi Albericus, & alii, & hujus causæ Episcopus est Judex competens, etiam inter laicos, qui potest ad executionem invocare brachium sæculare, ut dicitur in eo Textu, & notat Albericus ibidem, undè Gloz. *fin. in l. fin. ff. de aleæ lusu* ait, quod vincens in ludo prohibito tenetur lucrum victo restituere, & de communi testatur Caccial. *tr. de ludo num. 40.* Alii dicuntur tutius Pauperibus restituere, ut de communi testatur Rocchus apud Clarum §. Ludos *vers. Item vincens.* Tamen quoad laicos consuetudo contrarium obtinuit, ut non detur repetitio, neque teneatur vincens ad restitutionem, ut de communi Theologorum, & Legistarum testatur Clarus *ibidem.*

12 An autem saltem laicus victus possit in conscientia retinere, quod promissit, & an victori agenti in Judicio sit deneganda audientia? Respondetur primò, denegandam esse petitionem in judicio vincenti actori, licet non detur victo repetitio soluti; quia licet in foro externo toleretur in laicis ludus alearum, non tamen expressè fovendus est, ex *d. l. alearum.* Respondetur secundò,

magis probabile esse, quod victus prædicto alearum ludo in summa gravi, seu extra causam honestæ recreationis teneatur in conscientia solvere victori, quod promissit, quamvis etiam contraria sententia sit probabilis, & Doctores pro utraque parte habes apud Filliuc. *tract. 37. num. 72.* & apud Dianam *part. 1. tract. 3. miscel. resol. 8.* si autem agatur de ludo inter Clericos, respondendum est, non teneri Clericum victum ad solvendum, & si solverit, dandam repetitionem, & victori denegandam actionem, ut per Sanch. *d. lib. 1. cap. 8. dub. 1. num. 8.* ubi testatur de communi cum Covarravia, & alii. Sed victus poterit tuta conscientia retinere, quod vicit, etiam si illa pecunia esset ex fructibus beneficii Ecclesiastici, donec per sententiam fuerit restituere condemnatus secundum probabiliorum sententiam recentiorum quam tenet Less. *lib. 2. de just. & jur. cap. 4. num. 43.* Sanch. *opusc. lib. 2. cap. 2. dub. 38. num. 14.* cum multis Doctoribus, licet communis sententia antiquorum teneat, quod si de redditibus beneficiorum Clericus ludo expoluit, teneatur victor restituere, & tenet Navar. *c. 20. num. 10. Menoch. de arbitr. d. cas. 399. numer. 4.* & etiam hodiè probabiliorum ait Laym. *l. 4. tr. de benef. cap. 3. §. ad alteram.* De Religiosis autem est certum, quod sit restituendum Monasterio ipsorum quidquid extra causam honestæ recreationis cum licentia superiorum in ludo amiserunt. Quod procedit etiam de Religiosis militaribus Sancti Joannis, Suar. *de Relig. tom. 3. lib. 8. cap. 16. num. 25. Sanchez in Decal. lib. 7. cap. 8. num. 38. Beja resp. part. 4. cas. 32.* & probabiliorum fatetur Diana *d. part. 1. tract. 3. Miscel. resol. 54.* & in praxi tenendam per ea, quæ habet Rota apud Burat. *dec. 2. num. 11.*

Aleatorum verò susceptores, id est, qui ut dicitur in *l. 1. ff. de aleæ lusu, & aleat.* receptant collutores alearum, paratum locum commodare soliti omnibus ludere aleis volentibus, sunt in statu reprobo, quia semper peccant mortaliter, cum sint causa proxima fraudum, rixarum, & blasphemiarum, ut patet ex *d. l. 1. & l. alearum C. de relig. & sumpt. fun.* & tenentur in conscientia in subsidium restituere, quidquid collutores ibi, seu in ipsorum statione damni passi fuerint, sive ex rixa, sive ex fraude, aut aliter per injustitiam, ut per Sanch. *loc. cit. dub. 21. num. 1. & 5.* cum aliis Doctoribus; & quamvis pro foro externo reprobatum sit exercitium susceptorum, quando publicè suscipiunt, Menoch. *de arbitr. d. cas. 399. num. 18.* & propter aliquod emolumentum receptant, saltem accipiendo mercedem pro aleis, vel pro candelis, sive luminibus, ut per Joannem de Aret. *in d. l. 1. Par. de Put. tr. de ludo num. 46.* Tamen pro foro conscientiæ, & Canonico non sunt hæc necessaria, ut teneantur, & arbitrariè puniantur, si tamen frequenter suscipiunt; undè licet ad hoc, ut prohiberetur sit, ludum domi retinere, requiratur lucri, & emolumentum causa ut innuere videtur Glossa *in d. l. 1. in princip. ff. de aleæ lusu, & aleat.* ibique Albericus *num. 1. Salic. in l. fin. numer. 2. C. de relig. & sumpt. funer. Capr. concl. 86. num. 69. Conrad. in pract. rubr. de lufor. num. 5.* Contrarium tamen, quod scilicet retinentes ludum prohiberetur domi, sive causa lucri, sive gratis puniantur, tenet Aretinus, Paris de Puteo locis allegatis, & Caccialup. *de lud. num. 66.* quæ sententia videtur verior; quia cum utroque casu vigeat odium lucri prohibiti, eadem debet esse juris dispositio, *l. illud, ff. ad l. Aquil. Domus autem pro habitatione, ac domicilio, in quo ludus habetur, intelligitur, d. l. 1. §. Domum ff. eodem, prout etiam in l. qui domum, & l. nec in ea, §. sed Domus, ff. ad leg. Jul. de adult. & l. Cornelia §. Domum, ff. de injur.*

Sanè domum sceleri præbere detestabile semper fuisse, docet *d. l. qui domum, ff. ad leg. Jul. de adult.* sive Domus sit in villa, sive in agro, vel rure, *d. l. Lex Cornelia, §. Domum, ff. de injur.* & sive fiat amicitia causa, sive alia ratione, *l. & si amicis, ff. ad leg. Jul. de adult.* Atque adeò jure punitur, veluti qui causa facinoris est, *d. l. & si amicis,* ubi notatur, *& d. l. 1. §. domum, ff. de aleæ lusu, & aleat.*

Prima autem pœna tenentis ludum domi est, quod si quis eum verberaverit, vel damnum dederit, non poterit contra injuriantem, vel damnum dantem agere, quia in odium ludi judicium ipsi non redditur, *d. l. 1. in princip. ff. eodem, Par. de Put. in tract. de lud. numer. 46. Caccialup. eod. tr. num. 65. Corfet. sing. 114. v. furtum, Menoch. de arb. d. cas. 399. num. 23.*

Quod procedit primò non solum, ubi verbera, & damnum sunt illata in ipso ludo, sed etiam ubicumque, & quodcumque, occasione tamen ludi, *d. l. 1. §. Item notandum,* ubi Gloz. *v. ubicumque, & quodcumque,* ibique Odofred. *in princ. Florian. num. 7. Salic. in l. fin.*
sub

- sub num. 2. C. de relig. & sumpt. fun. Joan. Andr. in cap. Clerici sub num. 13. de vit. & honest. Cleric. ubi, & Card. sub num. 11. Imol. num. 16. Archid. & Præpof. in can. 1. d. 35. ille sub num. 3. hic sub num. 4. in fin. Par. de Put. loc. cit. num. 1. in fin. & num. 46. ubi testatur, in facti contingentia judicasse Neapoli, quos atque alios refert, ac sequitur Menoch. cas. 400. num. 16. & Grammat. dec. 40. num. 5.
- 17 Procedit secundò non solum quoad pœnam criminalem, sed etiam quoad civilem, nec sit locus rei vindicationi, Cæpol. conf. 55. Menoch. d. cas. 399. num. 23. & seq. At contrarium, quod iudicium non reddatur respectu pœnæ criminalis, sed possit agi rei vindicatione, tenet Paris de Put. d. num. 46. ductus ex Textu in d. l. 1. §. si rapinam, qui tamen apertè loquitur inter collutores, a quibus ad ludi susceptorem non inferri, docet idem Textus in d. §. si rapinam, quare veram puto opinionem Cæpollæ quæ probatur in d. l. 1. ubi reprobandam opinionem Pomponii, intelligit edictum Prætoris, non solum quoad actionem pœnalem, sed etiam quoad vindicationem, & conditionem. An autem Iudex pro hac injuria illata susceptori ludi possit agere ex officio, consulendus est Soccin. in cap. Inter dilectos num. 79. de excuf. Præl.
- 18 Procedit tertio sive inferens injuriam, aut damnum, sit unus ex lusoribus, sive non, d. l. 1. §. Item notandum ff. de aleæ lusu, & aleat. ibique Alber. num. 3, Soccin. in d. cap. Inter dilectos num. 72. ad fin. Caccialup. de ludo n. 65. & Farinac. quest. 109. num. 145.
- 19 Hæc tamen limitantur, ut procedant in verberibus, & damno illatis secus in offensa graviore; quia impunitas data in d. l. 1. pro verberibus, & damno illatis, non extenditur ad offensam graviorem, Socc. in d. cap. Inter dilectos numer. 77. quem sequuntur Vital. in tr. de ludo Azard. num. 7. in fin. Par. de Put. eodem tit. numer. 46. Caccialup. num. 70. Menoch. cas. 400. num. 17. Farinac. loc. alleg. num. 168.
- 20 Secunda pœna est, quod si ipse ludi susceptor aliquem verberaret, punitur pœna arbitraria, Caccialup. ubi supra num. 70. Menoch. d. cas. 407. num. 17. Quod intelligendum est, dummodò receptor non verberet, verbera a se repellendo; quia cum hoc liceat ex dispositione juris naturalis, l. ut vim ff. de just. & jur. non est præsumendum, leges voluisse tollere defensionem naturalem, §. sed naturalia, Instit. de jur. natur.
- 21 Tertia pœna est, quod si tempore, quod luditur domi susceptoris, in dicta domo fuerit aliquid subtractum, non competit actio furti, sed furtum erit impunitum, dict. l. 1. in princ. ff. de aleæ lusu, & aleat. ibique notant Odofred. Bartol. & Florianus, ubi testatur in facti contingentia, scholarem quemdam se patrocinante fuisse absolutum, Salin. in d. l. fin. num. 2. C. de relig. & sumpt. fun. Bald. in l. Advocacionis num. 2. C. de condit. caus. dat. Archid. in d. can. 1. num. 3. dist. 35. Soccin. in d. capit. Inter dilectos numer. 72. de excuf. Præl. Foller. in pract. crim. v. Nicolaus num. 211. in fin. & Grammat. dec. 4. num. 5. Quod autem dicitur subtractum, intelligi debet, quod sit ludi susceptoris, secus si fuerit alterius, Glofs. in d. l. 1. v. subtractum. Proceditque etiam si furtum fiat, dum in domo sit ludus licitus de per se, si illicitus ratione excessus, vel ex alia circumstantia, Bursat. conf. 111. num. 1. cum seqq. ubi loquitur in ludo pilæ, Farinac. quest. 109. numer. 124. Item intelligitur, quod domi susceptoris subtractum sit, nam si extra domum ludi susceptoris furtum factum sit, erit punibile, quia hæc pœna cohæret loco, ubi ludus exercetur, d. l. 1. ibi: Domo ejus subtractum fuerit, & in §. Item notandum, ibi: Verum furtum factum domi, ff. de aleæ lusu, & aleat. ibique Glofs. v. & eo tempore, Odofred. numer. 2. Caccialup. de ludo numer. 70. & Amad. de sindic. numer. 74.
- 22 Et in hoc tantum differt verberans a furante; quia verberans est impunis ubique verberet ex causa ludi, furans autem impunis erit, si furatur tempore, quo ludebatur, d. l. 1. ff. de aleæ lusu, & aleat. ubi propterea Bartolus tradit praxim probandi ad hoc, ut probatio suffragetur, Doctores, quos refert Farinac. quest. 109. numer. 154. Et quamvis quod non liceat ludi susceptorem verberare impunè nisi tempore ludi, videantur sentire Salicet. in d. l. fin. numer. 2. Paris. d. numer. 46. & Farinac. loc. citat. numer. 56. Nihilominus a præcedenti distinctione recedendum non est, quæ apertè probatur in d. l. 1.
- 23 Quarta pœna est, ut domus, in qua ludus habetur, applicetur fisco, d. l. fin. C. de relig. & sumpt. fun. ibi: domibus eorum publicatis, Angel. de malef. v. metitor, num. 5. Jodoch. in prax. crimin. cap. 326. num. 8. Par. de Put. de ludo num. 45. in fin. Caccialup. eodem tr. num. 64.
- Vitalin. in tract. de ludo, Azard. num. 3. 13. & seq. Jo: Bonif. in tr. de furt. num. 86. Grammat. dec. 40. num. 4. Quod accipi debet si retineatur scienter, secus si ab alio eo ignorante retineatur, Vitalin. loc. alleg. num. 10. Par. de Put. ibidem n. 45. Caccialup. eo loco n. 64. cum aliis per Farinac. quest. 109. num. 61.
- 24 Quinta pœna est, quod retinens domi ludum, ultra prædictas pœnas potest puniri pœna extraordinaria, Angel. loc. cit. num. 6. & Amad. de Sindic. num. 95. Bonacol. quest. crim. v. ludus, vers. statutum loci in fine. At quod demptis pœnis prædictis non possit retinens domi ludum alia pœna de jure puniri, quam supra enumeratis, tenent Soccin. in d. cap. Inter dilectos numer. 75. de excuf. Præl. Angel. de malef. loc. cit. num. 9. Menoch. de arb. d. cas. 399. num. 15. Farinac. ibidem num. 138. Quod videtur verissimum. Nam cum in d. l. 1. ff. de aleæ lusu, & aleat. & in d. l. fin. C. de relig. & sumpt. fun. in quibus sunt statuta pœnæ contra lutores, non legatur ista pœna extraordinaria, neque nos eam inducere debemus, l. illam, ubi Jas. C. de collat. cum vulgò aliis. Extant verò alicubi leges municipales imponentes alias pœnas, ut in Ditione Ecclesiastica, in qua vigore edictorum generalium ludi susceptores, quos vulgari nomenclatura nuncupamus retinentes barattariam ultra domus publicationem puniuntur pœna triremium, aut perpetui exilii, & infamiae, ut in citatis edictis cap. 9. In Regno quoque Neapolitano extant speciales sanctiones contra lutores, de quibus D. Regens Rovitus in pragmat. tit. de aleæ lusu, & aleatoribus.
- 25 Aleatores autem, scilicet publici lutores alearum, id est qui, ut ait Menoch. ubi supra, & Rot. div. dec. 426. part. 1. indifferenter, seu cum diversis, & ad longum tempus, ac de notabili quantitate, ac frequenter ludunt. Idemque aleatorum susceptores sunt personæ viles, & infames, ut habetur in d. cap. Inter dilectos de excuf. Præl. ibique Abb. num. 1. & 2. Barb. num. 3. ubi plures allegat, & Garz. de benef. part. 7. cap. 8. a num. 38. sed intellige, ut sint infames infamia facti, & non juris, ut Abbas d. numer. 2. & 8. Garz. a numer. 38. & seqq. Quare per triennem constantem vitæ emendationem infamia cessat, ut per Genuens. in pr. cap. 45. num. 5. Salicet. in l. si minorem num. 2. C. de integr. refl. min. Clar. §. fin. quest. 21. numer. 1. in fin. facitque auth. Interdicimus C. de Episc. & Cler.
- 26 Hinc sequitur, quod aleatores, & susceptores sunt repellendi a testimonio ferendo, quando tempore ferendi testimonii retinent talem consuetudinem, Roland. a Valle conf. 34. num. 2. & 4. lib. 2. Guttier. de contr. jur. cap. 53. num. 5. & ut testis repellatur, uti lusor, oportet probari, quod talis erat tempore latæ testimonii, & quoad ita communiter tenebatur, & reputabatur ab omnibus ipsum cognoscentibus, Dec. conf. 163. num. 19. & seqq. Grammat. d. dec. 12. num. 12. In Regno tamen Neapolitano, ut testis repellatur a testimonio ferendo tamquam lusor, oportet quod de ludo vivat, & nulli alii officio vacet, Grammat. loc. cit. num. 7. & dec. 40. num. 7. Regulariter tamen lusor reperitur a testimonio ferendo, Alex. conf. 151. col. 3. lib. 5. Dec. loc. alleg. Cravet. conf. 169. num. 5. Grammat. conf. 35. num. 59. & d. dec. 11. num. 6. Quia lusor præsumitur criminofus, blasphemator, & dilapidator bonorum, l. fin. C. de relig. & sumpt. fun. Bertrand. conf. 222. numer. 3. Gerad. sing. 83. Menoch. d. conf. 399. in princip. Grammat. d. dec. 11. a numer. 3. cum seq. quod limitatur primò, ut procedat quoad effectum condemnationis, sed faciunt indicium ad torturam, Bal. Socc. & alii, quos refert, ac sequitur Grammat. d. dec. 11. num. 9. Limitatur secundò, quando cum Testibus lusoribus concordarent alii, qui non patiuntur exceptiones Alber. in l. 3. §. ejusdem, ff. de testibus, Calcan. conf. 109. Gram. d. dec. 11. numer. 11. Limitatur tertio, ut non procedat, ubi agitur de probanda re in ludo gesta; quia tunc admittuntur etiam lutores, Salicet. in l. ea quidem, C. de accus.
- 27 Sequitur item, quod isti sunt irregulares, ut promoveri non possint ad Ordines, Glofs. in cap. Clerici 15. v. ad aleas de vit. & honest. Cleric. Majol. l. 3. de irregul. cap. 1. num. 7. durante scilicet infamia prædicta, secus post triennem vitæ emendationem.
- 28 Item sequitur secundum multorum sententiam, quod isti ratione infamiae facti sunt inhabiles ad obtinenda beneficia Ecclesiastica, itaut collatio eis facta sit ipso jure nulla, ut tenet Abb. in d. cap. Inter dilectos num. 6. Vitalin. de lud. numer. 6. Sola ad Constit. Savaud. lib. 3. Marquard. in tr. de celib. part. 3. quest. 11. num. 7. Menoch. de arbitr. d. cas. 399. num. 3. Molin. de contr. disp. 52. num. 6. Diaz. in pr. cap. 7. num. 2. & plures allegat, & sequitur Barbof. in d. cap. Inter dilectos num. 4. & tenet Rot. divers. dec. 426. num. 2. ubi quod collatio fa-

Et Clerico publico notorio aleatori est ipso jure nulla: Quod procedit sive beneficium sit liberæ collationis, sive de Jurepatronatus, Lambert. de jurepatr. l. 3. art. 9. quest. 2. num. 10. & sive collatio fiat liberè, sive ex causa resignationis, Paris. loc. cit. numer. 65. Si autem non erat publicus notorius aleator, est irritanda d. cap. inter dilectos, & Rot. ubi supra num. 1, Paris. numer. 66. cum seqq. & ibi habes modum probandi, seu articulandi super publicitate, & notorietate, & consuetudine ludendi, Paris. de resignat. lib. 4. quest. 3. num. 75. Contra tamen alii multi tenent, quod collatio beneficii facta infami infamia facti, ut aleatori publico notorio, non sit ipso jure nulla, sed annullanda. Hos allegat, & sequitur Garz. loc. cit. num. 47. & Salzed. ad Diaz. d. cap. 73. ad lit. D. qui dicunt tunc esse in collatione facta infami infamia juris, quia tunc concedunt fore nullam ipso jure, utraque autem sententia est probabilis, & ferè æquali numero Doctorum suffulta.

Id tamen certum est, quod si agatur de beneficio aleatori conferendo, vel de eo instituendo, vel confirmando, repellendus erit, & cassanda præsentatio, nominatio, seu electio, ut d. cap. Inter dilectos v. aleatorum, num. 7. Rot. divers. loc. cit. num. ult. Garz. supra num. 50. Et ad effectum quod Clericus reddatur inhabilis ad obtinendum beneficia, non requiritur aliqua monitio, ut a ludo desistat, sed illa requiritur tantum, quando agitur ad privationem obtenti, Glofs. in d. cap. Clerici 15. v. ad aleas de vit. & honest. Cleric. ibique Ostien. num. 6. Abb. num. 11. Glofs. in d. cap. Inter dilectos v. aleatorum, ubi etiam Ostiens. num. 4. & seq. Joan. Andr. Card. & Anchar. in princ. Butr. num. 13. Boich. num. 1. Socc. num. 12. de excess. Præf. Archid. in can. Episcopus num. 1. ibique Præp. num. 3. d. 35. Menoch. d. cap. 399. num. 3. Monald. conf. 133. num. 7. l. 1. Unde pariter certum est, quod si Clericus aleator, vel susceptor monitus non desistat, ab officio, & beneficio deponi poterit, ut Abb. in d. cap. inter dilectos numer. 6. Sylvester, Præpositus, Geminianus, & Caccialupus, quod sequitur Majol. dist. cap. 1. num. 7. lib. 3. Quamvis de hoc dubitet Diaz. cap. 73. cit. numer. 2. qui putat pro arbitrio Judicis esse puniendos.

Alia pœna Clerici lusoris est detractionis in Monasterium pœnitentiæ agendæ causa, & suspensionis ab Altari per triennium ex dispositione d. authenticæ Interdiximus de Sanctis. Episc. ibique Glofs. & Doctores in d. c. Clerici 15. v. valeas de vit. & honest. Cleric. Sed quia pœna hæc a Jure Canonico probata non reperitur, merito Judices Ecclesiastici consueverunt suo arbitrio procedere pro modo culpæ, & ludentium consuetudine, Salzed. ad Diaz. cap. 73. sub lit. C. Menoch. de arbitrar. cas. 198. num. 9. Farinac. quest. 109. numer. 97. Quemadmodum etiam regulariter puniri solent lusores, Farinac. qui alios refert d. quest. 109. num. 57. In Canonibus Apostolorum ita habetur: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui alea, vel obrietatibus indulget, vel desinito, vel deposito, can. 41.* Qui canon inter decreta Gratiani transcriptus est, can. Episcopus 35. d. Ex quo colligunt interpretes, monitum aleatorem, nec se corrigentem beneficium posse Sacerdotio privari. Apud Agarenos, seu Mahumetistas lusores pro pecunia quocumque genere ludi ignominia afficiuntur, & deinceps graviori supplicio, Joan. Cuspinian. lib. de instit. Turc. cap. de cæt. mor. Turc. Sunt & placita Curiarum supremarum Galliæ, quæ ludos aliquos vetant omnino, potissimum sacris diebus, & horis, quibus oportet Divinis interesse orationibus, vel concionibus, neve quis aleatoria, vel loca publica ad trunculorum, seu metarum ludos exhibeat, pœna corporali indicta. Solent, & politici Judices hos lusores publicos, festis maximè diebus deprehensos, ad torquem infamem damnare.

Et nihilominus, ut quis tanquam aleator eligi non possit, opus est, quod non semel, aut pluries luserit, sed infamis infamia facti, vel juris reperitur ab electione, nisi post Judicis declarationem, etiamsi agatur de delicto notorio, Burat. conf. 14. num. 18. Sanchez in decal. lib. 2. cap. 26. num. 1. Donat. rer. regul. tom. 2. tract. 5. quest. 20. v. 4. & 6. ubi in specie de lusoribus. Minusque incurrit infamia, vel irregularitas ad effectum, ut quis eligi non possit ad dignitates, quando reus damnatus est in pœnam extraordinariam, vel arbitrariam. Talis enim sententia nullam infert irregularitatem, aut infamiam juxta Text. in l. & si securior, Cod. de quibus caus. infam. irrog. ibique Glofs. & Bartol. num. 1. & 6. Bald. in princip. & num. 25. Salic. num. 8. & alii communiter. Neque infamia juris contrahitur ubi quis damnatur in pœnam pecuniariam, sed requiritur condemnatio in pœnam corporalem deportationis damnationis ad opus publicum, ad triremes, vel aliam

pœnam corporis afflictivam juxta Glofs. in l. 1. Cod. de mod. multæ. Par. de Put. de Syndic. tit. quod condemn. pœn. extraord. non sunt infam. Rebuff. in constit. Reg. tit. de sent. exequut. art. 15. glofs. 1. num. 4.

CONSULTATIO XCIV.

Inter ordinarios Ecclesiasticos quinam sit competens? An Ordinarius domicilii delinquentis, an verò loci commissi delicti? Et quid ratione contractus? ubi ad rem alia in praxi tutiora.

Prima sententia vult, esse Judicem competentem Ordinarium loci commissi delicti. Nam in cujus Territorio quis delinquit, ejus jurisdictioni subicitur, licet aliàs ei subjectus non sit, cap. 1. de rapt. can. placuit 7. quest. 3. cap. postulasti de for. comp. Causæque criminales perfici debent, vel ubi delicta commissa sunt, vel ubi causa inchoata est, vel ubi reperitur, qui reus esse criminis perhibetur, ut scribunt Divi Severus, & Antoninus in l. 1. C. ubi de crim. agi oport. Ex autem Judicibus, qui aliqua ex prætatis rationibus competit in reos jurisdictione, ille præfertur, qui est Judex loci delicti, itaut ad eum requisitus Judex alterius loci, ubi reperitur reus delinquens, teneatur illum transmittere ex Textu expresso in Auth. ut omnes obed. Judic. §. hæc considerantes, & in Auth. ut nulli Judic. §. si quis verò comprehensorum, traduntque Joan. Andr. in cap. 2. num. 7. de constit. in 6. latè Avendan. resp. 40. num. 2. Farin. quest. 7. num. 5. Thesaur. dec. 90. numer. 1. Hoppen. dec. Germ. 43. num. 12. Merlin. Pignat. contr. cent. 1. cap. 95. num. 3. Sanfelice. dec. 68. num. 5. Carpon. in prax. crim. part. 3. quest. 110. num. 15.

Neque in hoc casu videtur esse locus quæstioni, an Judex ratione originis, sive domicilii possit punire reum, qui extra Territorium deliquit. In qua pro utraque parte Doctores Farinac. ubi supra; sed tantum disputari solet, ubi Judex loci delicti vel non vult, vel negligit procedere. At quando ipse vult reum punire, & requirit Judicem loci originis, sive domicilii pro remissione, nulli dubium est, quin teneatur requisitioni parere, ac reum remittere, ut aperte disponit Textus in d. §. hæc considerantes auth. ut omnes obed. Judic. & in d. §. si quis verò, auth. ut nulli Judic. Quorum jurium dispositione perpensa, non posse Judicem ratione originis, sive domicilii procedere contra reum, si pro remissione requiratur a Judice loci delicti, probant Bartol. in d. l. 1. C. ubi de crim. agi oport. num. 1. Felin. in cap. fin. num. 11. de for. comp. Clar. §. fin. quest. 38. num. 19. Farin. d. quest. 7. numer. 23. Fachin. contr. jur. lib. 9. cap. 20. ac Thesaur. d. dec. 90. num. 10.

Minusque refragatur, quod ait Farinac. loco allegato num. 33. locum non esse remissioni, ubi alter Judex originis, vel domicilii prævenit in procedendo, ad quod allegari solet decisio Franchi 505.

Nam contrarium est verum, ut firmant Alciat. resp. 4. 13. num. 2. lib. 7. Gomez var. tom. 3. cap. 1. numer. 87. Thesaur. d. dec. 90. num. 6. quos refert, ac sequitur Sanfelice. cit. dec. 68. num. 7. Scip. Rovit. videndus in pragm. 1. tit. ubi de delict. numer. 11. ac seq. ubi num. 10. reprobatur in specie dictam decisionem Franchi, & comprobatur Ferdinandus ejus filius in allegatione ibi impressa a num. 45. cum seq. fuisse autem Giurb. conf. crim. 48. a num. 4. qui etiam Franchum impugnat.

Neque ex eo, quod hæc duæ Curie distinctam, & separatam habeant jurisdictionem, recusari potest remissio. Nam id locum habet, quando de remissione reorum contenditur inter Curias sæculares duorum Principum superiorem non habentes, non autem ubi res agitur inter Curias Ecclesiasticas, inter quas indistinctè remissiones faciendæ sunt, quia omnes sunt subditæ eidem superiori, nempe Summo Pontifici, ut per Cassan. ad consuet. Burgund. rubr. 12. §. unic. numer. 14. Bajard. ad Clar. d. quest. 38. num. 80. Guazzin. defens. 1. cap. 17. n. 37. aliosque apud ipsos, traditque Tondut. de prævent. part. 2. cap. 11. num. 2. inquit, quod hoc casu non est deneganda remissio, immò Judex ad illam concedendam proclivior esse debet; Eoque præsertim, quia Judex domicilii non habet corpus delicti, ut proindè juxta communem Doctorum sententiam remanet ejus processus, tanquam cadaver sine anima.

Atque ita etiam in hac ferè specie declaratum fuisse videtur a S. Congregatione super Episcopis, ac Regularibus. Nam in controversia vertente inter Curiam Episcopalem Civitatis Aversanæ, & Curiam Archiepiscopalem Neapolitanam super cognitione causæ vulnerum illatorum per Clericum Carolum Florellum oriundum ex Terra Fractæ Majoris Diocesis Aversanæ in perso-

nam Francisci Russi. Eadem Sacra Congregatio, auditis Partibus, & negotio me referente maturè discussio censuit, cognitionem causæ prædictæ spectare ad Curiam Archiepiscopalem Neapolitanam, ac proinde Clericum Carolum prædictum unâ cum processu contra eum fabricato per Curiam Episcopalem Averfanam fore, & esse remittendum ad Curiam Archiepiscopalem præfatum. Romæ 31. Junii 1643. M. Cardinalis Ginettus.

7 Idque præcipuè si processus Judicis domicili non sit legitimus, ex quo non potest allegari præventio ex ejus parte, contra verò appareat legitimus processus Curie loci commissi delicti; undè ipsi data præventio ex relictis a Giurb. d. conf. 48. numer. 39. adeò non possit ei præjudicium inferri per alium Judicem, a reo non sine suspitione electum, ut per Farinac. d. quest. 7. num. 58. & conf. 134. num. 2.

8 An autem inspiciatur locus, ubi delictum est inchoatum, an verò locus, ubi est consummatum, Jo: Andr. in cap. obscuris de reg. jur. in 6. in mercur. tenet, utrobique censeri commissum delictum, & idèò utrumque Judicem posse procedere, & hanc dicit esse communem sententiam Aret. in cap. licet numer. 7. de for. comp. qui tamen distinguit, cujus conclusiones reassumit Felin. n. 13. & seqq. & an Judex delicti possit citare extra Territorium, vid. Angel. in sua disput. quæ incipit Bononiensis num. 4. ubi relictis, & confutatis quinque opinionibus pro regula existentem extra Territorium citans nec materialiter, neque verbaliter citari posse, eamque limitat sex modis, quos in d. cap. licet num. 2. prosequitur Felinus.

9 Secunda sententia tenet, quod licet inter Doctores controversetur, an Judex originis, vel domicili possit cognoscere ex officio de delicto commissio extra iuram Territorium: anve causa solum pertineat ad Judicem loci, ubi delictum commissum est, ut plenè per Farinac. d. quest. 7. a numer. 19. in qua multos refert Doctores pro utraque parte cum plerisque ampliationibus, ac limitationibus; cessat nihilominus omnis disputatio, quando Judex originis, vel Domicilii non procedit ex Officio, & per inquisitionem, sed ad postulationem Partis. Illa enim dicitur excitare jurisdictionem Judicis Ordinarii, ut proinde ad Judicem delicti amplius reum remittere non teneatur, Gauz. defens. 1. cap. 14. num. 5. Clar. quest. 39. num. 3. ubi quod hoc procedit, etiam si deinde eadem postulatio fuerit porrecta in loco delicti; quia tunc præjudicare non potest Curie, quæ prævenit; quod comprobatur Thesaur. decis. 90. num. 2. qui testatur de veriori, & magis communi, Caball. quest. crim. 162. num. 2. & pluribus probat idem Farinac. eo loco num. 2. ubi testatur de praxi universali, hancque ait esse communem Doctorum opinionem.

10 Hac autem conclusione supposita, tanquam certa in jure sequitur necessariò, utrumque Judicem esse competentem in his casibus, illumque præferendum in causa, qui prævenit in processu, multòque magis in comprehensione fontium ob regulam, quod inter plures Judices competentes, ac ordinarios semper sit attendenda præventio, propter quam Judex præveniens nequit adstringi ad remissionem, ceu firmant in hac specie Guidop. dec. 202. num. 3. Guazzin. d. defens. 1. cap. 17. num. 34. Caracciol. de for. comp. remis. quest. 11. num. 1. Franch. decis. 129. & decis. 505. Ricc. decis. 182. num. 9. & 111. part. 1. Squillant. ac privil. Cleric. cap. 2. num. 74. Covar. pr. quest. cap. 11. num. 6. alique. Immo quod id procedat tam ad postulationem Partis, quàm etiam ad solam inquisitionem fisci, cum adhuc de jure Canonico post comprehensionem rei non fieri remissionem ad Judicem perpetrati delicti, tradit Vinc. de Franch. decis. 88. num. 5.

11 Idque faciliùs locum habet in casu, quo non solum delictum commissum est in loco proposito in confinibus utriusque Diocesis, in quo casu uterque Judex potest procedere, sed solum attenditur præventio pro cognitione causæ, ut per Abb. in cap. fin. numer. 26. de form. comp. Carleval. de judic. quest. 7. lect. 1. num. 731. Farinac. d. quest. 7. numer. 51. Guazzin. loc. cit. cap. 26. cum aliis, quos refert Scialoya de for. comp. cap. 38. tit. de foro delicti num. 59. Verùm etiam quia Ordinarius loci commissi delicti sit suffraganeus Ordinarii originis, vel domicili, qui propterea jus habet procedendi, cum Judex superior, qui comprehensum tenet delinquentem non potest adstringi ad remittendum Judici inferiori, ut firmat Capoblanck. de Baronibus tom. 2. cap. 60. in princ. Scialoya ubi supra num. 60.

12 Has duas sententias ita concilio. Præcipuus modus fortiendi forum est ratione domicili, cap. ex parte de for. comp. l. Cives, C. de incol. lib. 10. cum aliis adductis ab Innocent. in cap. licet de for. compet. numer. 1. Et hic

propriè dicitur esse verus, & naturalis forus, Innocent. num. 3. Butr. ibidem num. 6. & Felin. num. 23. Hinc appellatione alicujus Diocesis in dubio comprehenditur Diocesis domicili, ut norat Compostel. in cap. nonnulli in 4. gloss. de rescript. & Specul. in tit. de citat. §. 1. in princip. & sic ait Joan. Andr. se disputasse in cap. statutum gloss. 5. quæ incipit, dicebamus in fine de rescript. in 6. Hinc etiam appellatione subjecti in dubio venit subjectus ratione domicili Gloss. in cap. nuper, v. absolutio de sentent. excomm. & Gloss. in Clem. v. subditos de for. compet. quam ibi omnes sequuntur.

Et de Diocesi dicitur tantùm, qui est subditus ratione domicili, Archid. in cap. Cum nullus v. Parochie de temp. ordinat. in 6. subjectus etiam propriè non dicitur, qui subest potestati delegatæ, ut dicit Gloss. in cap. pervenit 7. quest. 1. Quia tales submissiones sunt secundùm quid, non autem simpliciter, & naturaliter, sed per accidens: unde solus forus domicili est verus, & ordinarius forus, itaut propterea secundùm communem opinionem, de qua testatur Abbas in d. cap. licet v. 41. de for. compet. Ordinarius domicili non solum possit procedere contra subditum, si sit præsens, qui quolibet casu potest in eum exercere omnimodam jurisdictionem, ut in Clem. pastoralis de re judic. & in cap. cum contingat de offic. ordin. cap. 1. & cap. cum Episcopus eodem tit. in 6. & l. Congruit, de offic. Præs. cum similibus, & eum convenire tam pro contractibus alibi gestis, & re alibi sita, quàm pro delictis alibi perpetratis, ut in cap. dilecti de for. compet. & in d. cap. cum contingat, ibique plenè per Abbatem, sed etiam si sit absens; nam potest citari per Judicem domicili, quoad omnes effectus, scilicet ut procedat contra eum, vel admissionem in possessionem, vel ad condemnationem, si status causæ patiat; quia, ubicumque sit, ejus subditus remanet, & citatio decernitur in proprio Territorio ipsius Judicis, licet nuncius exequatur extra Territorium. Nam illa executio non est actus judicialis, & idèò potest exerceri extra Territorium, ut notatur in cap. novit, de offic. leg. & in cap. Romana, §. Contrahentes de for. compet. lib. 6. ac tenet Oltiensis, & Joan. Andr. in cap. 7. de rapt. Quinimò potest Ordinarius domicili contra absentem procedere etiam ad sententiam excommunicationis, ut per contra Paul. de Leazar. & Calderinum, tenet in d. cap. licet, Jo: de Lignano, & Federic. de Sen. conf. 16. quorum opinio communis est, ut similiter testatur Abb. supra num. 42.

At secus est in Ordinario ratione delicti, vel contra actus: quia ita demum potest procedere contra delinquentem, vel contrahentem, eos excommunicando, & mittendo in possessionem, si sint præsentem in loco, si autem sint absentes contra personam procedere non poterit, sed tantùm contra res mittendo in possessionem earundem rerum, si reperiantur in loco delicti, vel contractus, ut determinat Innoc. in cap. licet in princ. de for. comp. & Oltien. num. 3. ubi reddunt rationem, cur subditus absens non possit excommunicari, quia scilicet non potest dici contumax, cum citatus extra Territorium non teneatur comparere. Idem tenet Butr. n. 6. ubi concludit, delinquentem, si sit præsens in Territorio, ubi deliquit, esse subjectum quoad omnes effectus, & personam, & bona ibi existentia concernentes. Si verò sit extra Territorium, esse subjectum tantummodò quoad potestatem distringendi bona sita in Territorio Judicis perpetrati delicti, ut notatur in d. cap. postulasti de for. comp. Et idem in contractibus concludit num. 5. divers. ita demum aliquem fortiri forum ratione contractus, si ibi inveniatur quoad effectus personam concernentes. Idèòque si Ordinarius vellet eum excommunicare non posset eum quoad hunc finem in contumaciam constituere. Idemque putat, si vellet eum debito directè condemnare, nisi esset præventus, ut ait Innocent. in cap. præterea de dilat. Vel nisi ibi aliquando comparuisset, ut inquit Gloss. in l. si quis Rome, ff. de judic. & subdit, se hoc in facto habuisse.

Quoad effectus res concernentes, bene posset citari, & in contumaciam constitui, ac missionem pati, dummodò tamen res sint in loco initi contractus, ut dictum est supra in delictis. Idem tenet Barbosa in d. c. licet num. 5. de for. comp. dicens judicem contractus posse contrahentes citare extra locum, ac Diocesim contractus; quia citare est jurisdictionis voluntariæ, d. cap. præterea de dilat. & ea, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis Judex potest extra Territorium exercere, ut notatur cap. novit. de offic. leg. Verumtamen hujusmodi citatio non est efficax ad constituendum citatum in contumacia, si non compareat quoad hoc, ut Judex citans ad excommunicationem, multam, vel aliam pœnam possit contra eam procedere, sed missionem facere pote-

poterit, ut expressè habetur in d. §. *Contrahentes*, ubi hoc tenet Joan. Andreas.

- 16 Contrahens igitur in loco contractus inventus potest per nuncium, vel epistolam citari, & trahi invitus ad Judicium Judicis contractus, & si legitime citatus non adsit iudicio, potest omnis juris remediò in res, & personam ipsius, prout negotium petitur, procedi juxta dispositionem cap. *Quoniam frequenter extr. ut lite non contest.* Idem juris est, si ante erat citatione præventus, quam inde decesserit, unde si Judex fuerit Ecclesiasticus, poterit forte sententiam excommunicationis, & ipsum in principali negotio, si status causæ patitur, condemnare, quemadmodum Judex domicili, vel originis hoc potest. Ex quo enim contrahens præventus, Judex in personam jurisdictionem habet, sicuti alius quisvis competens, Innoc. in cap. 2. num. 2. & seq. de dilat. d. l. si is, qui Romæ, juncta Glois. de judic. arg. cap. *proposuisti de for. comp.*
- 17 Si verò in loco contractus non reperiatur, nec sit citatione præventus, utrum tunc Judex contractus possit contrahentem citare in alieno Territorio, ut missio in bonorum possessionem decerni possit, nos affirmativè respondemus, licet de hoc tam inter legum, quam Canonum interpretes non satis conveniat, abis citationem in alieno Territorio fieri non posse, aliis contra asserentibus.
- 18 Et quidem Jacob de Bellovisu in *reper. d. §. Contrahentes in cap. Romanae num. 13.* & seq. de for. comp. lib. 6. approbat sententiam Joan. Fab. in §. *ult. in fin. Instit. de pen. temp. litig.* & Salic. in l. *omnes, Cod. de Episcop. & Cler. ut tutiorem, ac veriolem in praxi receptam, eamque sequitur, quidquid alii fuerint opinati, Covar. pr. quest. cap. 10. numer. 7.* sentit enim eodem loco Fab. citationem tam realem, quam verbalem in alieno Territorio fieri non posse, quia extra Territorium jus dicenti impunè non paretur, l. *ult. ff. de jurisd. om. Judic. cap. 2. de Constit. in 6. Clem. Pastoralis cum similibus de sentent. & re judic. Ita & Salicetus, ubi supra, vult citationem in alieno Territorio fieri non posse, nedum ubi sunt distinctæ Principum jurisdictiones d. *Clem. Pastoralis*, sed etiam ubi jurisdictiones ab eodem Principe dependent, veluti quando sunt constituti diversi Præsides Provinciarum. Si tamen Territorium Præsidis esset per varias Civitates distinctum, possit Præsides in omnibus istis Civitatibus citare, & ita intelligendus est secundum eum versiculus *Verùm*, ubi Textus non loquitur de alia Provincia, sed de ea, quam sortitus est Præfectus; ex quo concludunt, quod si essent diversi Magistratus constituti in una Provincia, & uni Præsidi subjecti, non potest unus in alterius Territorio citare, quasi jure Præsidis id faceret. Quia quemadmodum unus Præsides in alterius Provincia hoc non potest, ita nec unus Magistratus in alterius jurisdictione, ducto argumento a respectivis, eum ejusmodi jurisdictiones sint separatae, & ideo debet Judex domicili ubi reus degit, literis Judicis contractus requiri, ut illum citet, sive faciat illum coram se venire, & sic si non venerit, mittet actorem in possessionem rei petitæ, l. *heres absens §. 1. de judic.**
- 19 Nec obstat l. *ult. ff. de offic. Præs. Urb.* Quia differentia est inter delegationem, & citationem. Actus enim delegationis aliquem non afficit, donec exerceatur in loco permissio. Citatio verò statim absque dilatione personam ligat, vel res ipsas.
- 20 Minus obstat d. §. *Contrahentes*, dum dicit eorum auctoritate citari, quidquid dicat Phil. Franchus, & alii Doctores; quia intelligendus est, si fuerit, vel reperiatur contrahens in Territorio Judicis citantis, tunc ejus auctoritate citatur, alioquin opus est requisitione, per quam providebitur actori contra ipsum Contrahentem absentem secundum Jacob. de Bellovisu ubi supra.
- Neque ad rem pertinet, si quis dicat in contractu remissioni locum non esse, ut d. §. *Contrahentes*; Quia non est hæc vera remissio, quæ fit solo verbo ad eum effectum, ut decernatur missio in possessionem bonorum, quæ in loco contractus constituta sunt.
- 21 De hac questione plenè Gail. lib. 1. *observ. 56.* ubi eam asserit valde dubiam, & Cæsarea decisione indigentem, ac Pontificia quidem quoad Judices Ecclesiasticos, tres citandi modos referens, quorum primus per nuncium, non ad effectum procedendi in personam, sed immissionem in bona. Sed hic reprobat, aliasque secundum Gaillum periculosus, quia nuncii plerumque male, & indignè tractantur. Secundus per literas ad Judicem alterius Territorii, sub quo citandus degit ad dictum effectum missionis in bona, qui probatur, & a Gallo observari visus, & probatus in Text. l. 1. §. 1. ff. de requir. reis, Covar. d. cap. 10. num. 7. ubi num. *precedenti*

de his plura, & aliquot casus, in quibus remissio in contractibus locum habeat, quos ibi plenius vide, & apud Franch. in d. cap. *Romana §. Contrahentes num. 9. de for. comp. in 6.* Tertius modus omnium tutissimus per edictum publicum, ut videlicet reus, quoad dictum effectum missionis in bona per edictum citetur in locis vicinis, ac finitimis, quibus verisimiliter ad notitiam ejus pervenire possit.

His autem minimè obstantibus, tenendum est, quod supra ex communi Canonistarum sententia inter Judices præsertim Ecclesiasticos adduximus, & observatur.

Porro delinquentis Judex dicitur is, in cujus jurisdictione quis deliquit, nam potest in personam delinquentis ibi comprehensam, & etiam bona alibi constituta pro qualitate delicti animadvertere can. 1. *quest. 6. Panorm. in cap. ult. num. 6. de for. comp. d. cap. postulasti eodem tit. cap. 1. de rapt. l. 1. & auth. qua in provincia, C. ubi de crim. agi oportet.* Si verò non fuerit ibi apprehensus, ita demum poterit Judex pro qualitate causæ in personam animadvertere, si priusquam locum delicti exiret, citatione illum prævenit, sed si latitet, quominus citari possit, aut citatio ad eum perveniat, citabitur per edicta in loco delicti promulganda, & valvis portarum, vel Ecclesiarum affigenda per ea, quæ habentur in d. *auth. nulli Judicium §. si quis verò comprehensus col. 9.* ad effectum scilicet, ut missio fiat in bonorum possessionem, quæ in loco delicti habet, non ut in personam quidquam statuatur, Panorm. in d. cap. *ult. num. 6. & seqq.* Potest etiam Judex delicti, si crimen atrox sit, requirere Judicem loci, in quo delinquens degit, ut ipsum citet, & remittat. De hac re vide rationes, & latiore interpretationem ex Covar. *pract. quest. cap. 11. num. 3. 5. ac seqq.*

Quod tamen non obtinet in crimine hæreseos; quia cum hæreticus ubique dicatur deliquisse, l. *Arriani C. de hæret. potest ubique puniri.* Hinc fit, ut Ordinarius in pœna imponenda censeatur delegatus Pontificis, cap. *ad abolendum 10. de hæret.* Et ideo possit exemptum, vel privilegiatum punire per textum, ac ibi Henric. Boich. in d. cap. *ad abolendam.* Alios autem casus, in quibus non fit remissio, & quid circa eam juris sit, vide in d. *auth. nulli Judicium, §. si quis comprehensorum, & in d. §. contrahentes, & d. cap. ult.*

Insuper adnotandum est, Judicem ratione contractus, vel delicti ita competentem esse si laicus contrahens, vel delinquens Judicis sæcularis, Clericus Ecclesiastici forum fortiatur, Glossa 2. omnibus probata l. 1. ff. *si quis in ejus voc. non ser.* Et si quis Officialis, vel Judex sæcus egerit, processus erit nullus, tanquam ab incompetente Judice factus, ut per tot. tit. C. *si a non comp. Jud.* Unde si Clericum capitaliter delinquentem capiat Judex sæcularis, tenetur illum remittere Judici Ecclesiastico puniendum, si aut Clericus se remitti postulet, aut Prælati illum remitti requirat, Text. in cap. *si Judex laicus de sent. excom. lib. 6.* ubi Doctores, & in cap. *si diligenti de for. comp. & capit. at si Clerici de judic.* Quod verum quando in habitu Clericali invenitur, sæcus in habitu sæculari, Guidop. *quest. 128.* Quod apud me falsum est, cum ordo ipsorum eximit a jurisdictione laicali, de quo plenè Covar. *pr. quest. cap. 31.* qui adeò impressus, ut per extraneum habitum non exuatur. Quare verum, ac tutum erit, confitio de ordine Clericali, & eo casu remittendum, quod & observatum me mini.

Quinimò si jam Clericus esset per Judicem sæculari rem pro crimine capitali ad mortem condemnatus, deberet nihilominus Clericus tradi Judici suo Ecclesiastico secundum Doctores in d. cap. *at si Clerici*, quia hæc exceptio fori declinatoria potest post sententiam opponi, & judicium retro nullum constituit secundum ea, quæ notat Felin. in cap. *exceptionem de except. & plenè Covar. pr. quest. cap. 33. num. 2.* E contrario verò si Judex Ecclesiasticus ratione contractus, vel delicti per laicum commissi velit sibi usurpare jurisdictionem in laicum, & quia sibi non paret, fert sententiam excommunicationis, illa est nulla, quantum ad Deum, & Ecclesiam, ut adnotat Henric. Boich. in cap. *si celebrat de Cler. excomm. ministr.* Nec obstat quod sententia excommunicationis, sive justa, sive injusta sit timenda canon. 1. 11. *quest. 3.* quia hoc verum est de sententia, quæ non est nulla, sed alicujus momenti, & ritè lata, quæ tamen apud Deum non liget, nisi ex contemptu, ligat tamen apud Ecclesiam, cap. *a nobis 2. de sent. excomm. cap. cum æternis de sent. & re judic. in 6.* sæcus est, ubi est prorsus nulla.

Nisi tamen esset tale delictum, de quo ipse cognosceret, ut est causa sacrilegii, usurarum, hæreseos, simoniæ, perjurii, & adulterii, vide Glois. *ult. in cap. cum sit*

fit generale de for. comp. Guidop. quest. 178. qui dicit perjurium, sacrilegium, adulterium esse crimina communia, & posse etiam coram laico tractari. Item violatae patris, cap. novit, §. ult. de judic. excommunicationis, can. multi 2. quest. 1. causa matrimonialis, sive petitoria sit, sive possessoria, cap. causam matrimonii de offic. Judic. deleg. cap. 1. de consang. & affin. Causa decimarum cap. tua nos de decim. Causa nativitatis, cap. lator. qui fil. sint legit. Causa juris patronatus, & omnium spiritualium, & spiritualibus annexorum cap. decernimus, cap. quanto de judic. & aliae enumeratae per Gloss. 2. in cap. licet de for. compet. & a nobis alibi accuratius. Adde de consuetudine causam dotis, & causam testamentariam; nam ubi de viribus constituta dotis, vel testamentorum disceptatur, ejus cognitio de usu, stylo, & consuetudine Civitatis, & Diocesis solum, ac principaliter ad Tribunal Ecclesiasticum pertinet, licet consuetudo alibi aliter ferat, prout in Gallia, ubi ex decreto Curiae Parisiensis causa dotis non nisi incidenter coram Judice Ecclesiastico tractari debet, quod & juri consentaneum putat Costalius l. 1. ff. de jur. dot. & fustus probat Lupus in cap. per vestras notab. 2. de donat. videlicet Judicem Ecclesiasticum non posse opposita exceptione incompetentiae inter laicos principaliter de dote cognoscere. Doctores tamen communiter causam dotis, saltem eo casu, quo vidua soluto matrimonio eam repetit, mixti fori esse existimant, ut videre est apud Bald. novel. in tr. de dot. part. 9. special. 16. Stephan. Aufrer. in tract. de potest. Eccles. super laic. limit. 27. Quare cujuslibet fori consuetudo defendi potest. His itaque causis actor adversarii Judicem Ecclesiasticum adire debet, & si secus egerit, processus erit nullus, tanquam ab incompetente Judice factus, d. cap. at si Clerici de judic.

39 Sed quid si reus nusquam domicilium constituerit, sed quovis terrarum vegetur, quaeritur, quo loco conveniri debeat; & dicendum breviter talem ubicumque locorum inveniatur tam civiliter, quam criminaliter impeteri posse, ut notatur in l. 1. & 2. C. ubi de crimin. agi oportet. in l. 4. Praetor, ff. de dam. infect. & per tot. Specul. tit. de comp. Jud. ad eum §. 1. & ibi Jo. Andr. & Bald. in addit. His accedit Regionum annis jam multis inveterata consuetudo, de qua plenius ex tr. Peckii de jur. siflendi, & Gaill. hb. 2. observ. 44. num. 10. tract. de pignorat. observ. 1. num. 6. qua creditor suum debitorem etiam de fuga non suspectum, neque etiam vagabundum, sed alibi domicilium habentem quovis locorum inventum arrestari procurare potest, ut ibi se iudicio liltere teneatur, & nota hanc arrestationem, ut vocant, dici posse violentam, sive realem citationem, qua etiam jure communi interdum fit in causa civili per loci Ordinarium, §. si vero etiam quidam in auth. de exhib. & introd. reis col. 5. & in l. Consentaneum C. quomodo, & quando Jud. a qua tum demum liberatur, si id, quod juris ratio exigit, impleverit, ut d. l. Consentaneum; Dicit quoque potest quaedam personae sequestratio, de qua inter alias rerum Sequestrationes tractat Salic. in l. unic. C. de prohib. sequestr. pec. col. pen. a qua etiam interdum inchoari potest, ut ibi notant Doctores.

30 Judex quoque rei dicitur Judex originis propriae, vel Paternae ipsius rei, l. Cives, C. de incol. lib. 10. l. assumptio, §. filius, ff. ad municip. sed hoc id demum verum est, si alibi domicilium non habeat; nam alias domicilium ejus sequi oportet per notata Glossae v. niam dictam in cap. statutum, §. 1. de rescript. in 6. Ostiensis in summ. tit. de for. comp. §. 1. num. 6. Gail. lib. 2. observ. 36. num. 6. Quod intelligo, nisi in loco originis propriae, vel paternae inveniatur, quia tunc ibidem conveniri potest Bart. d. l. assumptio, §. filius num. 2. Ratio quod ex me Cryptaliensi, matre vero extranea natus, dicatur Cryptaliensis municipis, & Civis, prout de nato ex Patre Campano exempli loco adfert Jurisconsultus in l. 1. ff. de municip. de incol. sed ultra originem paternam non extenditur, ne deveniamus ad agrum Damascenum, in quo formatus est Adam, Ostiens. d. §. 1. num. 6. eodem modo quantum ad honores, & munera personalia retinet quis domicilium originis propriae, ac paternae, etiam si aliò sedes suas perpetuo transtulerit, Bart. d. §. filius Gail. de observ. 36. num. 5. ex quo hujusmodi domicilium naturale, ac proinde immutabile, d. l. assumpt. in princip. ibique Bartol. l. Origine C. de municip. & orig. lib. 10. Patrimonialia vero onera non sustinet, nisi ibi possessionem habeat, Bartol. d. §. filius, sed de consuetudine, ubique recepta Civis originarius renuncians Civitati, & domicilium aliò transferens civis esse desinit, non solum quoad munera, verum etiam quoad jurisdictionem, teste Gail. d. observ. 36. num. 7. nisi specialis consuetudo alibi aliter ferat, cum in hoc quaelibet feret

Civitas separatam habeat morem, qui proinde diligenter inspiciendus.

Mulier quoque de jure communi statim contracto matrimonio perdit domicilium originis, & efficitur de foro mariti, l. Cum quaedam puella ff. de jurisd. & ibi Gloss. Bartol. Bald. & Doctores communiter. Adeo Zalus existimet l. 2. sing. intellect. ad l. cum quaedam, mulierem citatione praeventam, nihilominus eximi a jurisdictione originarii, nisi lis contestata, vel sententia prolata esset; quare mulier suae familiae, & caput, & finis recte a Jureconsulto appellatur in l. pronuntio 195. in fin. ff. de verb. signif. quemadmodum soror, quasi seorsim nascatur, separeturque ab ea domo, in qua nata, & in aliam familiam transfrediat ex sententia Labeonis. Frater vero quasi ferè alter ex sententia P. Nigidii, referente Gellio lib. 13. noel. Attic. cap. 10.

Dicitur etiam rei Judex in cujus jurisdictione reus contraxit, vel promisit. Nam coram eo super contractu conveniri potest, d. cap. dilecti, cap. ult. de for. comp. l. haeres absens, ff. de judic. d. auth. quae in Provincia C. ubi de crim. agi oportet. l. Unic. C. ubi conven. qui in cert. loc. dar. promisi. Contractum vero hic accipe non solum pro ultero, citroque obligatorio, l. Labeo de verb. signif. sive sit bonae fidei, sive stricti juris, nominatus, aut innominatus, re, verbis, aut literis, sed etiam pro quasi contractu, & qualibet administratione, veluti tutelae, vel curae. Item pro transactionibus, donationibus, & generaliter pro omni pacto sive utrinque, sive ex altera tantum parte obligatorio, sive pro alio quolibet facto, ex quo obligatio oritur. Omnia enim eo nomine contractus veniunt, d. l. haeres absens, §. 1. l. Omnem, ff. de judic. l. Contractus, C. de fid. instrum. Et hoc sive super rebus spiritualibus sint, sive temporalibus. Ergo qui renunciationem in aliquo fecit, si servare nolit, cogi potest ad observationem in loco, ubi renunciavit; aut obligationem dissolvit, pro quo adeunda est Gloss. in auth. Sacramenta puberum C. si advers. vendit, Gloss. Bald. in l. 8. contrarium, ff. de contr. Jud. tut. Doctores in l. ab emptione, ff. de pact.

Convenitur autem quis ratione contractus secundum interpretationem d. l. haeres absens; §. proinde, quando contrahens habet in loco contractus officinam, pergulam, armarium, tabernam, horream, aut quidpiam simile, alioquin si sic venit, ut confestim discedat, & quasi viator, & advena, ibi contraxit, non cogitur se eo loci defendere, sed oportet domicilium ejus sequi. Durissimum est enim, inquit Vulpianus, quotquot locis quis navigat, vel iter faciens delatus est, tot locis defendere, quod tamen moderare, nisi is, qui ab eo quid comparavit, vel ei vendidit, ignoraverit eum advenam, vel viatorem esse, vel eum inde confestim profecturum, quod praesumendum est, si ibi ut alius quivis Civium incedebat, Bart. in d. §. proinde Butr. Panormit. & Doctores in cap. ultim. de for. comp.

Advocatus tamen forenses in loco Judicii pro suo Salario convenire poterit, etiam si sciverit illum esse forenses, & advenam. Verisimiliter enim videtur actum, ut ibi solutio praestetur, nec velit advocatus, seu procurator insequi clientem ad domicilium suum, cum quandoque posset esse major expensa itineris, quam sit debitum, arg. §. quid enim erit durius auth. ut in obed. Judic. col. 5. & l. mediterraneae C. de ann. & trib. lib. 10. Panorm. d. cap. ult. num. 33. Pechius de jur. sif. cap. 2. num. 6. Quod verum intelligo, quando ibi invenitur, secus si non inveniatur propter Textum in d. cap. Romana, §. nec etiam de for. comp. in 6.

Moderate secundò, nisi ex contrahentis praesumpta voluntate, vel contractus natura, vel denique communi loci observantia, statim fuisset numerandum pretium, vel contractus perficiendus, ut ecce si emero a viatore equum vel numero illico pretium, videtur tacite actum, ut statim quoque tradat equum. Similiter si emero in nundinis aliquot ulnas panni, vel aliud quidpiam non magni pretii ex consuetudine tacite actum videtur, ut statim numerari debeat pretium. His itaque, & similibus casibus potest advena, vel viator confestim inde profecturus in loco contractus conveniri, & ipse quasi suspectus, & fugitivus, vel res ejus arrestari, Paul. de Castr. in d. §. si quis tutelam & §. proinde in fine.

Ad haec non convenitur quis in loco contractus initi, si alio in loco contractus ex conventionem ad effectum perducendus sit, vel si alibi facienda sit solutio. Tunc enim contractus quidem ex consuetudinibus, & statutis loci contractus initi interpretationem formam, vel efficaciam accipit, arg. l. si fundus, ff. de evid. Bart. in l. Cunctos Populos in 1. qu. C. de sum. Trin. & fid. Cath. Gail. lib. 2. observ. 8. num. 5. & 6. sed non efficit, ubi conveniri possit,

possit, debet enim in loco, ubi contractus adimplendus est, vel facienda solutio conveniri, *d. cap. dilecti de for. comp. l. contraxisse, ff. de act. & oblig. l. unic. ibique Glos. C. ubi conven. qui cert. loc. dar. prom. Panorm. in d. cap. ult. numer. 30. de for. comp. quem vide. Unde si in Instrumento debiti essent adscripta verba: Titius promisit se Romæ solutum, Romæ conveniri debet, vel etiam in loco domicilii per not. in l. 1. ff. quod cert. loc. in d. l. unic. C. ubi conv. qui cert. loc. & in l. Eum, qui insulam, ff. de judic. & in d. cap. dilecti de for. comp.*

37 Quæ circa quæritur, quid si ita scriptum sit, Titius confessus se debere Sempronio summam centum scutorum ex mutuo, promisit se eandem pecuniæ summam eidem ad festa Paschalia proxima sub pœna excommunicationis Neapolis Campaniæ exsolviturum, submittens se, ac suos hæredes, ac bona jurisdictioni, ac coercitioni, compulsioni, & mero examini quorumcumque Judicum, &c. constituens procuratores tales ad promissa in judicio, &c. extra recognoscendum, & suo nomine confitendum; pœnas, sententias, & censuras subeundum, nec non in literarum quarumcumque expeditionem consentiendum, propterea comparandum coram quibuscumque. Poteritne hic, qui hujusmodi confessionem, & Judicis prorogationem fecit coram quocumque Judice conveniri?

38 Et quidem quod attinet ad Clericum, qui in sacris, etiam minoribus ordinibus constitutus est, vel beneficium habet, extra controversiam est, quod quemadmodum nullo pacto in Judicem sæcularem consentire, ita nec ex ejusmodi suo consensu coram eo conveniri possit per Text. in cap. si diligenti de for. compet. Covar. præd. quæst. cap. 81. numer. 5. ac 6. cap. 32. in princ. Marant. part. 4. princip. disp. 11. numer. 3. 4. & seq. sed hodie minoribus ordinibus initiati non aliter gaudent privilegio fori, quam si beneficium habeant, aut Clericalem habitum, & tonsuram deferentes alicui de mandato Episcopi inserviant Ecclesiæ, aut in universitate, & scholis de licentia Episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versentur, idque ex Concilio Trid. sess. 23. de reform. de quo Menoch. l. 6. præsumpt. 76. numer. 38. & nos alibi fusiis.

39 At quia in Judicem non suum Ecclesiasticum ita demum consentire potest, si Episcopi domicilii voluntas accesserit, cap. significasti de for. comp. ibique Doctores, adeo si ea intercesserit, poterit Clericus ex ejusmodi suo consensu coram non suo Judice Ecclesiastico conveniri, modo alias ordinariæ jurisdictioni præsit, non autem si delegata, cap. 1. & Glos. de offic. deleg.

40 Quod ad laicum verò attinet, quoniam is in re temporali Judicis non sui etiam Ecclesiastici jurisdictionem irrequirit proprio Judicis consensu, prorogare potest, leg. 1. & 2. ff. de judic. leg. 1. C. de jurisdic. omn. Judic. leg. Episcopale, Cod. de Episcop. aud. & dict. leg. cap. significasti de for. comp. Idcirco poterit quoque juxta conventionem coram quolibet Judice etiam Ecclesiastico, ordinario tamen, conveniri.

41 Et quia hæc clausula, quæ quis enumeratis aliquot loci jurisdictioni cuilibet Judicis sese subicit, & convenit, quod ubicumque locorum inveniat, conveniri valeat, quotidiana, & plurimum usitata, teste Zasius, & Minsing. ipsaque experientia rerum, ut dicitur Magistra, cap. statutum in princ. de rescript. in 6. cap. quam sit de elect. eod. lib. placuit eam juxta doctrinam Jurisconsulti in leg. legavi 2. in princ. ff. de liber. legat. ejus intuitu plenius tractare. Idque eò magis, quod aliter praxis, & usus videatur observare, quam ipsa Jurisdictpositio, & communis Doctorum schola definiat. Textus enim in leg. si convenerit, ff. de jurisdic. omn. judic. ostendit, neminem compellendum stare conventioni, qua placuit, ut alius Prætor, quam ejus jurisdictionis esset, jus diceret, quin priusquam adiretur, voluntas mutari possit; quare in vim hujusmodi clausulæ, & pacti nemo coram non suo judice usque adeo efficaciter conveniri valet, ut ante litem contestatam judicium declinare non possit secundum Doctorem intellectum in dict. leg. si convenerit, cum hoc pactum de competentibus tantummodo intelligatur, nisi juramento esset vallatum. Tunc enim ob jurisjurandi Religionem pœnitentia nullatenus admittitur, prout habet communis Doctorum opinio, quam ut veriore firmat Covar. in cap. quamvis part. 5. relect. §. 4. numer. 12. de pact. in 6. Castel. in dict. leg. si convenerit, Fachin. lib. 1. controv. jur. cap. 61. Quemadmodum si coram ipso Judice, sive in Judicio hujusmodi prorogatio, sive pactum factum esset, leg. 1. ff. de judic. leg. 1. Cod. de jurisdic. omn. Jud. Paul. Castren. in leg. si quis in conscribendo numer. 5. Cod. de pact. Quare Zasius in dict. leg. si convenerit, imperitiæ arguit notarios, qui hanc clausulam, sive

pactum ita simpliciter, ac generaliter extrajudicialibus contractibus adjiciunt. Vide consultationem nostram tomo 1.

Quia tamen, ut dixi, ubique ferè hoc ita invaluit, ut quis in vim illius pacti cogatur coram Judice, sub quo invenitur, respondere, ut videre est ex Castren. in dict. leg. si quis in conscribendo numer. 5. Cod. de pact. Guidopap. decis. 77. numer. 1. Covar. dict. §. 4. numer. 13. eorum consuetudo mihi aliquatenus defendenda videretur, quam, & juri consentaneum asserit, & si forsan inadvertenter sibi contrarius Mynsing. in vers. plus autem in fin. numer. 7. Institut. de action. & ante eum tanquam talem ex proposito defendit Raphael, prout refert Castren. in dict. leg. si quis in conscribendo numer. 6. certè hac non infubili ratione, quod omnium votis receptum sit, quemlibet locorum conveniri posse, si ibi solvere promiserit, quasi tunc forum sortiatum ratione destinati effectus, & solutionis, per l. Contravenisse, ff. de act. & oblig. leg. 3. ff. de bon. auctor. jud. possid. Doctores, præsertim Jal. in dict. l. si convenerit numer. 17. Castren. loc. cit. numer. 6. Gail. lib. 2. observ. 36. in fin. Idem dico, si ibidem promiserit respondere, cum respondere præter responsum judiciale significet solvere, leg. eam, quam, & ibi Bald. & Castren. Cod. de fideicommiss. Atque is, qui promittit ubicumque locorum se velle conveniri, promittit & ibidem solvere, argum. leg. in bonæ fidei, ff. de eo, quod cert. loc. dict. cap. dilecti de for. comp. Quod nec Castreni displicet d. loco, si videret responsum d. l. si convenerit, cui tamen plures adferuntur; Alciat. enim lib. 2. paradox. cap. 17. intelligit eam, quod non nisi utriusque partis consensu hujusmodi conventio possit revocari. Idem post eum, non habita illius mentione, Coraf. lib. 2. miscel. cap. 5. Ita & alii, quos refert, ac sequitur Covar. in dict. cap. quamvis, §. 4. numer. 13. & si hoc nemini, nisi ultro lequi volenti persuaderi posse putet Constal. in dict. leg. si convenerit. Alii existimant, illam legem loqui in nudo pacto, quod de jure civili non producit actionem, vulg. leg. jurisgentium, §. sed cum nulla, ff. de pact. quare illud de jure Canonico, aut si stipulatione vallatum esset, de quibus Covar. dict. loc. Alii quod dict. l. si convenerit, corrigatur a leg. si quis in conscribendo, C. de pact. quæ vult, quemlibet suo favori, & foro renunciare posse, & communiter a Doctoribus intelligitur in privilegio exemptionis, quod quis possit prorogare jurisdictionem Judicis sui, a qua aliquo privilegio, exemptus est, non quod cujuslibet Judicis non sui, quod magis arduum, quam quod dicit Goveanus in d. l. si convenerit partem averjam, in leg. si quis non aliter voluisse contrahere, quam fori præscriptioni renunciatum esset. Alii alias solutiones, & concordantias asserunt, quibus adde Fachin. lib. 1. controv. jur. a. cap. 61.

In tanta igitur varietate praxim, & consuetudinem, ut legum interpretem, juxta l. si de interpretatione, ff. de legib. lequi, ac defendere præstat, etiam si aliter alibi iudicatum asseratur, cum in his casibus qualitas, & circumstantia causæ forsan hoc ita suaverit, aut adhuc aliquando iudicari possit, ex quo novum non sit, in eadem facti specie contraria reperiri præjudicia, ut patet non semel apud Mynsingerium, Gaillum, & alios, ob quod tamen Tribunalia inconstantia, & varietatis non rectè arguuntur per tradita a Sichardo in l. De tutela numer. 6. C. de integ. res. Et id consentaneum est declarationi Sacræ Congregationis Immunitatis, de qua in d. tom. 1.

Judex rei conventi is quoque dicitur, in cujus jurisdictione res, de qua controversatur, constituta est, c. sane, & c. ultim. de for. compet. l. ult. C. ubi in rem actio. Hoc tamen intellige verum cum Butrio in d. cap. ult. n. 20. modo tria intercedant. Primum, ut reus possideat, detineat eo loco rem, & tanquam illius possessor, vel detentor conveniatur, d. cap. ultim. ibi: sive rei, de qua contra Possessionem causæ movetur. Secundum, ut actor agat actione reali d. l. ult. vel in rem scripta, l. unic. C. ubi de poss. agi oportet. Vel etiam actione mixta, utpote petitione hæreditatis, l. fideicommissum, ff. de judic. secus si actione mere personalis, licet etiam ad rem, utpote contra Commodarium, vel Depositarium, leg. Officium, ff. de rei vend. Illi etenim ratione solius rei eo loco detentæ conveniri non possunt, Butr. in anorm. & alii in d. cap. ult. Bartol. & Doctores in d. leg. ultima. Ratio differentia est, quod actio realis principaliter rem sequatur, non personam, personalis verò contra personam, non rem, l. ult. ff. de contrab. empr. Ideoque cum de reali agatur, consentaneum est, in eo loco potius agi, ubi res est, quam alibi, cum ibi sententia executioni mandari debeat. In personali verò non item. Butr. in d. c. ultim. d. n. 20. Tertium, ut res, de qua agitur, sit immobilis, vel si mobilis sit, ut in eo loco, in quo possideatur,

- rer, sit animi destinatione permanfura. Tunc enim etiam ibi reus conveniri poterit, Albericus, Cynus, Bartolus, & Doctores cum *Glof. in d. ult. ult. Butr. Panorm. & Glof. in d. cap. ult. de for. compet.* Secus si non sit permanfura, ut quia custodiæ solùm causa in eo loco est, mox in alium transferenda, quod si probare possit reus ibi non cogetur iudicium suscipere; nam non propriè res in eo loco esse dicitur, in quo ad modiciduntaxat temporis res spatium sit permanfura, *arg. l. quæsitum in princ. ff. de leg. 3. arg. l. generali, ff. Uxori, ff. de usu, & usufr. leg.*
- 45 Hinc notant Doctores in *d. cap. ult. & Panorm. num. 43.* quod si quispiam per Civitatem Tarentinam equum duxerit, eumque, quod illum meum esse putem, illic rei vendicationis iudicio ab eo petiero, ductorem non cogi illic se defendere; posse tamen equum, vel ductorem arrestari, sed tamen liberabitur, si de equo exhibendo, ac de iudicio fisti, in loco sui domicilii idoneè caverit per *leg. si fideiussor, §. ult. ff. qui satisf. cog. Bald. in d. ult. C. ubi in rem act. & Doctores in d. cap. ult. ubi de his brevitatis causa vide plura, & inter cæteros Sicard. in d. l. ultim. num. fin. qui dicit sententiam Azonis, volentis sine discrimine rem mobilem in loco, in quo invenitur, vendicari posse, tutissimam esse, & a Canonistis, & a consuetudine probatam propter summam æquitatem, cum æquum sit, ut ibi quis cogatur respondere, ubi rem præsentem habet.*
- 46 Hoc tamen prætereundum non est, Episcopum, in cuius Diocesi Clericus sæcularis Sacerdotium habet, etiam non requirens residentiam, dici Judicem competentem in materia Sacerdotium concernente, adeòt Clericus in loco domicilii, quod fortè alibi habet, in materia Sacerdotium concernente conveniri non possit, Felin. in *cap. dilectus 2. num. 9. de rescript.* quod si residentiam requirat, etiam in aliis rebus ad illud minimè pertinentibus respondere cogitur, Castald. in *d. l. heres absens §. proinde, ff. de iudic.* quia domicilium ibidem residendo contrahere cenletur, Panorm. in *cap. 1. in fin. de for. compet.* Cum tamen interim laicus alibi, quam in loco rei sitæ, domicilium habens, vel in loco domicilii, vel rei sitæ, prout author elegerit, conveniri possit secundum Glof. Innoc. Joan. Andr. Butr. Card. Imol. & Panorm. in *d. cap. 1. num. 4.* ubi hanc communem, & in *cap. ult. num. 43.* Glof. & Doctores in *d. l. ult. C. ubi in rem act.* Non aliter tamen in loco rei sitæ reus conveniri poterit, quam si ibidem inveniatur, quod tanquam notabile, & non ita a reliquis Doctoribus observatum, rectè notandum monet Castren. in *d. l. ult. num. 2. & in l. ult. num. 3. C. de long. temp. præscript.*
- 47 Privilegii denique ratione iudex rei dici potest is, cui juris, vel Principis privilegio in reum data est iurisdic-tio; qua de causa miles coram Magistro militum conveniri, vel accusari debet, *l. Magisteria, C. de iurisdic. omn. iudic.* Item scholaris, optione sibi data, vel eorum magistro suo, vel ipsius Civitatis Episcopo, aut loci Rectore, *§. Illud vero cum §. seq. in proxim. ff. auth. habita, C. ne fil. pro patr.* Item Vallallus coram Domino teudi, *cap. Cæterum de iudic. cap. ex transmissa, cap. verum de for. comp. & consimiliter Clericus coram Iudice Ecclesiastico, cap. si diligenti de for. compet. Gail. cum aliquot limitationibus lib. 1. observ. 37. Mynsing. cent. 1. observ. 21.* Et si quis Clericum coram Iudice sæculari convenire præsumpserit, causam, & rem petitam perdere debet, quæ Reo injustè sic pulsato applicabitur, & si condemnatis nolit satisfacere, poterit ad hoc distinctione Ecclesiastica, idest excommunicationis sententia compelli *d. cap. si diligenti juncta glof. vers. perdant, can. inolita 11. quæst. 1. auth. statuimus, C. de Episc. & Cler.* At si Clericus spontè litigaverit coram Iudice sæculari, si actio civilis sit, perdit causam, etiamsi per Iudicis sæcularis sententiam obtinuerit. Si verò criminalis sit, Clericus locum suum amittere, & ab officio deponi debet, *d. cap. si diligenti, & ibi notat Cardin. Anchar. Imol. & Panorm.*
- 48 Utrum autem Clericus coram sæculari litigans, perdat causam ipso iure, an per sententiam, quæritur? Et secundum Ancharanum magnum in eo consistit momentum; nam si pœna imponitur ipso iure, transit etiam in hæredes, sin autem imponatur per sententiam, tunc non transit in hæredes, nisi lis fuerit contestata cum defuncto, ut *leg. 1. ff. de privat. delict. & cap. cum secundum leges de heret. in 6. Gail. lib. 1. observ. 86. num. 5. ac 6.* In quæstione ergo proposita Glof. *d. v. causam perdat, communiter approbata in d. cap. si diligenti, ait, quod perdat causam per sententiam, & non ipso iure per verba in d. cap. si diligenti, & d. can. inolita, scilicet causam perdat, & in l. in criminali, C. de iurisd. omn. Jud. dicitur, actione mulctetur:* quia Constitutio pœnam

irrogans per verba futuri temporis, ut perdat, privetur, excommunicetur, intelligitur per sententiam Iudicis condemnatoriam, nisi adjiceretur aliqua dictio privativa, ut puta, mox, statim, ipso facto, vel eo ipso. Tunc enim intelligitur ipso iure, ut in *cap. quam sit de elect. in 6. Glof. in cap. in pœnis de reg. jur. cod. lib. 6. Glof. in cap. quicumque heret. cod. lib. 5.* Si verò Constitutio pœnam irroget per verba præteriti temporis, ut sit multatus, sit excommunicatione innodatus, tunc intelligitur ipso iure, ut non sit necessaria Iudicis sententia condemnatoria, Glof. in *d. l. In criminali, & glof. v. innodetur in fin. d. cap. quicumque, Glof. v. privetur in l. Jubemus 2. §. æconomus, C. de Sacr. Eccles. de quo plenius tractat Anchar. Butr. Imol. & Panorm. in d. cap. si diligenti, & Doctores in *leg. extat. ff. quod metus caus. Gail. lib. 2. de pac. publ. cap. 3. num. 5. & omnium plenissimè Felin. in cap. Rodolphus, vers. ult. de rescr. ubi num. 35. præclare addit, quod tamen, ubi per Constitutionem irrogatur pœna ipso iure, non sit opus aliqua sententia iudicis declaratoria, priusquam ad legis executionem procedi possit, necessaria est per *d. cap. cum secundum leges de heret. in 6. Gail. lib. 2. de pac. publ.***

Porro ulque adeò laici in Clericis iudicium usurpare non possunt, ut in Clericorum causis spiritalibus, neque per viam iudicii, neque per viam compromissi cognoscere possint, *cap. decernimus de iudic. esp. contingit de arbitr. nisi in calu, cap. per tuas eodem, quando videlicet autoritate superioris sit compromissum partim in laicos, partim in Clericos, aut de rebus merè civilibus, Gail. lib. 1. Observ. 37. num. 2.* Non potest etiam Episcopus causam Clerici spirituales, vel etiam criminalem laico delegare, Butr. Imol. Panorm. & Felin. in *d. cap. decernimus, Panorm. in d. cap. contingit de arbitr. not. in can. bene quidem 96. d. can. iudicatum d. 89. can. præter hoc, §. ad hoc verò 32. d. ubi Glof. verb. ducibus, decidit Papam quidem potestatem excommunicandi laicos posse demandare, Episcopus verò minimè. Adde Panorm. in *cap. Messana not. 2. de elect. & d. cap. decernimus num. 5. ex quo constat, quod si officialis Episcopi deleget laico potestatem excommunicandi, aut interdici Ecclesiastici sententiam promulgandi, ipso iure nihil agi. Vide Imol. in cap. Joannes de Cler. conjug.**

Postremò, utrum Iudex sæcularis possit in aliquibus causis civilibus Clericorum cognoscere, ipsosque Clericos delinquentes civiliter punire, vide Castan. ad consuet. Burgund. tit. des justices, & droits d' icelles, §. 5. quanquam illic pleraque narrentur usurpatione magis Regia inducta, quam iure subnixta, de quibus nos alibi sparsim.

CONSULTATIO XCV.

De alienatione rerum Ecclesiæ theoria, & praxis, in qua controversia, pene dixerim omnes, compendio solvuntur ex Sacrarum Congregationum decretis, & Sacrae Rotæ Romanæ Decisionibus, deque pœnis contra alienantes sine licentia Sedis Apostolicæ, ac de processu in causa, in evidentem, aliaque hujusmodi.

Cultus Divinus sicut per se favorabilis est, sic etiam patrimonium Ecclesiæ, *l. Jubemus 14. C. de sacros. Eccles. ut sicut ipsa Ecclesia, inquit Cæsares, Leo, & Antemius Religionis, & fidei mater perpetua est, ita ejus patrimonium jurgiter servetur illesum, Cultus Divinus, & Altare sine Sacrificio, & Sacerdote esse nequit, & sine his, quæ ad alimenta ministrorum, & ad impendia ministrorum necessaria sunt, can. nemo 9. de consecr. dist. 1. §. 1. ut nullus fabr. Orationis dom. in novell. Justumque a Deo in lege honora Dominum de tua substantia, Proverb. cap. 3. Non apparebis in conspectu meo vacuus, Exod. 24. can. omnis Christianus de consecr. d. 17.*

Quare & probatum, & laudatum hæredes instituire Ecclesias, bona illis mobilia, & immobilia relinquere, & donare, *canon. Constantinus, canon. videntes 12. quæst. 2. l. 1. C. de Sacros. Eccles.* Sicque brevi tempore ex pietate hominum Religio peperit divitias, pluresque se cum suis Deo consecrarunt, *auth. ingressi, de sacros. Eccles. Conjunctæ eis decimæ, primitiæve, can. 13. tit. de decim. & primit. Splendida ædificia, upotè Deo, Regum Principi extracta. Undè & Ecclesiæ Basilicæ dictæ, bonis Ecclesiasticis multæ immunitates, & privilegia data, quæ liquent ex toto tit. C. de Sacros. Eccles. & tit. de reb. Eccles. non alien. de immunit. Eccles. & similibus. Levitæ & Gentiles legarunt suis Sacerdotibus, & hierophylacis, *l. annua 20. §. 1. de ann. leg.**

Intentio largitionum Deo, & Ecclesiæ ejus factarum,

multiplex, & laudabilis fuit, estque, ut primum testari muneribus, & oblationibus Deum Dominum nostrum esse authorem, largitorem cunctorum bonorum spiritualium, & corporalium, quodque nos, nos traque cum gratiarum actione ei debeamus, ut *Genes. 4. Abel professus est*. Sic honorem debitum tribuimus, & ipsum testamento in decimarum, & primitiarum oblationis, ex quibus & ubertatem quoque majorem expectamus a Deo, *can. revertimini 65. & seqq. 16. quest. 1.* Decimæ tributa sunt egentium animarum, *can. decimas 16. quest. 1. & can. majores 16. quest. 7.* ut si cibus in domo Dei ejus Sacerdotibus, & ministris, *d. can. decimas, & dist. can. revertimini 16. quest. 1. Malac. 3. can. placuit 1. quest. 2. can. nemo de consecr. d. 1. cap. ut quisque de vit. & honest. Clericor. num. 5. Deuter. 18.* Idque ut liberius possint personæ Ecclesiasticæ vacare legi Divinæ, & cultui Divino *2. Paral. cap. 31.* Qui enim Altari servit, de altari vivere debet *1. ad Corinth. 9. can. ex his 12. quest. 1. cap. cum secundum Apostolum 16. de Præbend.* In redemptionem peccatorum, ut hi, quibus dantur, orent pro peccatis largitorum *can. fin. 10. quest. 1.* Quare & dicuntur Clerici comedere peccata Populi, *can. ipsi Sacerdotes 1. quest. 1. Olex cap. 4. v. 4.* sicut dictum Daniel *4. Peccata tua elemosynis redime, cap. fin. de testam. can. animæ defunctorum 13. quest. 2. can. Presbyter d. 82.* Ut tempore persequutionis, quo Ecclesia parum juvat, illa habeat ex immobilibus, quibus cultum Divinum possit reparare. *can. futuram, can. videntes 12. quest. 1.* Ut per Præpositos Ecclesiarum nomine relinquendum ad honorem Dei, & remedium animarum eorum bona, & alimenta distribuantur pauperibus, quorum ipsa bona cententur, *can. fin. 16. quest. 1. can. quod autem 23. qu. 8. Canonum 12. qu. 2. Can. Clerici 1. qu. 2. can. pastor, Can. Sacerdos 1. qu. 2.* Fuerunt & bona addita Ecclesiis, ut & Templi, sacræque ædes reficerentur; quare & quatuor partes de redditibus Ecclesiæ solebant fieri, quarum una dabatur Episcopis pauperibus, qui non abundabant, ut nunc bonis. Altera servientibus Clericis. Tertia fabricæ, & instaurationi Ecclesiæ. Quarta pauperibus, ac peregrinis, *can. Vulteranæ, can. Concesso, can. quatuor autem, can. de redditibus cum duobus seqq. 12. quest. 2.* Sic Clerici, si bona Ecclesiæ illorum sufficiunt, ad reparationem suarum Ecclesiarum tenentur, *can. decernimus 10. quest. 1. & cap. 1. de Eccles. edif. ex Concilio Maguntiaci sub Carolo Magno cap. 42.*

4 Referam D. Chrysoptomi pulcherrimam simul ac gravissimam disputationem de bonis Ecclesiæ, & de causa cur ea possideantur. In homilia quippè 86. c. 20. D. Matth. inter cætera hæc scribit, *deplorandum esse, quod Domini Sacerdotes vindemiæ, ac messi, & venditioni, & emptioni frugum assunt, & cum olim Levitæ, ac Sacerdotes, qui umbras tantum colebant, nihil horum habebant, & quamvis corporalis eis administratio erat commissa, hodie tamen Sacerdotes, qui ad penetralia Cælorum vocantur, quique ad vera Sancta Sanctorum ingrediuntur, mercatorum, & propolarum curas suscipiunt; Unde, & magna scripturarum oritur negligentia, ingens in orando segnitias, & cæterorum omnium contemptus, illudque Evangelicum, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me, D. Matth. 19. opportune, nunc ad Ecclesiæ Præsides propter latas Ecclesiæ possessiones merito dici potest. Et paulò ante ibidem: Veniat in mentem vobis octomillia Levitarum Judæos alere fuisse solitos, & cum his Viduas, & Parentibus orbos, præterea muneribus subjectos, militia quoque operam dedisse; nunc autem agros, domos, locationes ædificiorum, vehicula, equos, multos, multaque alia ejusmodi propter vos, vestramque crudelitatem Ecclesia possidet. Oportebat enim vos hunc Ecclesiæ Theaurum retinere, ad Ecclesiam non parvos ex vestra devotione consequi fructus. Modò autem duo mala quedam committuntur; nam & vos quasi nihil dare debeatis, nihil confertis, & Dei Sacerdotes a Sacerdotio aliena pertractant. In non poterant etiam tempore Apostolorum domus, & agri ab Ecclesia possideri? Cujus igitur rei gratia vendentes pecuniam offerebant? Quia id multò melius erat profecto. Nunc verò secularium curam rerum, vobis furentibus, timor nostros invasi Patres, nedum nihil colligere, aut nihil seminare studeatis, Viduarum, Orphanorum, ac Virginum multitudo fame depercat, quare commoti hæc sibi comparare coacti sunt, &c.*

5 Propter easdem igitur causas fuerunt prohibita bonorum Ecclesiasticorum alienationes, *can. non liceat Papæ 12. qu. 2. tit. de reb. Eccles. non alien.* in jure Pontificio, & novellis juris civilis; quod jus civile non ligat Ecclesias, & Ecclesiasticos, quamvis sint in eorum favorem, cum laici nullam habuerint, neque habeant jurisdictionem in Clericos, res, ac personas Ecclesiasticas per *Text. in c. Ecclesia S. Mariæ de constitut. & c. bene quidem 96.* licet dici posset, quod prædictum jus fuerit approba-

tum a Summo Pontifice, & a Concilio, de quo *in c. nulli de reb. Eccl. non alien.* ubi se refert ad Constitutionem Leonis *A. in l. Jubemus, C. de Sacros. Eccles.* eam approbando, idque quando jus civile esset simpliciter præceptivum, seu inhibitivum, ut in hoc casu, secus autem si esset simpliciter permissivum; quia tunc comprehenderet Clericos, res, & personas Ecclesiasticas; quia tendit directivè, non autem coactivè in eorum favorem, de quo est casus singularis *in c. Constitutus de integr. restit. traditque Roman. in singul. quod incipit c. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ col. 3. Lap. alleg. 100. & 101. ubi allegat can. 1. & 2. & tot. fere dist. 10. can. 11. quidem 37. d. cap. 2. de privil. c. 1. de nov. op. nunc. & c. 1. & 2. & de caus. pos. & propr.* Quia tunc Papa videtur jus civile approbare, ex eo quia Canonibus non contradicit, sed est in ipsorum favorem, ut notant Doctores *in d. c. 1. de nov. op. nunc. & in cap. fin. de secund. nup.* Et præter jura prædicta extat jus antiquissimum in veteri testamento hujusmodi alienationem rerum Ecclesiasticarum prohibens, ut *Levit. c. 25. cui accedunt jura antiqua Canonica in can. sine exceptione 12. quest. 2. per tot. & in d. cap. nulli, totoque titulo de reb. Eccl. non alien. ac jura nova in cap. 1. & tot. tit. de reb. Eccl. non alien. in 6. & in Clement. 1. cum seq. & in Extrav. ambitiosæ eodem tit. quæ emanavit pro declaratione jurium prædictorum, & præsertim d. Clement. 1. in §. fin.*

Res igitur Ecclesiæ immobiles nemini licet alienare, 6 idque per regulam negativam, ut per *Abb. in dist. c. nulli in 1. notab. Guidop. in summ. dist. Text. & Bero. n. 2.* Nam traditur hæc regula per verbum *nulli*, quod est universale negativum, *Glois. in cap. statuimus, §. Insuper, v. nullum de rescript. in 6.* Quare hæc prohibitio fit cuiunque Clerico, *Ostiens. in d. cap. nulli sub init. Joan. And. num. 1. & Card. in 1. notab.* Neque obstat, quod *in d. cap. nulli habeatur verbum Sacerdotes*, id est Prælati. Nam Clerici omnes dici possunt Sacerdotes, ut *in cap. 2. de cobab. Cler. & mul. & per Abb. antiq. in d. c. nulli; v. Sacerdotes*, & hæc prohibitio multò magis fit laicis, ut *cap. 2. de reb. Eccles. non alien.* Ostiens. *Joan. Andr. & Bernar. ubi supra*, idque tum ratione rerum Ecclesiæ, quæ sunt sub jurisdictione Papæ, & Ecclesiæ *dist. cap. 1. de nov. op. nunc. & d. cap. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, & cap. Quæ in Ecclesiarum de constitut. argum. cap. 2. de for. compet.* Tunc etiam ratione peccati ex his, quæ habentur *in cap. ultim. de præscrip. & obliervat. Glois in Clem. Pastoralis, v. fidelitatem de re judic.* Nam in concernentibus animam omnes homines sunt de foro Ecclesiæ, ut per *Innocent. in cap. quod super his numer. 4. de vot. & Bernard. in dist. cap. nulli numer. 3.* Laici enim, etiam cum causa res Ecclesiæ alienantes, mortaliter peccant, aliàs perperam excommunicarentur *in cap. 2. de reb. Eccles. non alien.* cum excommunicatio non feratur, nisi pro culpa mortali, ut *ex can. nemo Episcoporum, cum Glossa 11. quest. 3. & annotat Ber. in d. cap. nulli num. 4.*

Et quidquid sit de jure antiquo, ut *in can. ea enim, 7 §. hoc jus 19. quest. 2.* hodie nemini licet, etiam cum & juris solemnitate alienare res Ecclesiæ immobiles, vel quæ inter immobiles computantur, inconsulto Romano Pontifice; quia *in dist. Extravag. ambitiosæ, Paulus II. prohibet omnium rerum, ac bonorum Ecclesiasticorum, scilicet immobilium, ac pretiosorum mobilium alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, scilicet specialem locationem, & conductionem, ultra triennium, nec non infeudationem, vel contractum emphyteuticum, præterquam in casibus a jure permissis, ac de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & tunc cum Ecclesiarum evidenti utilitate, ac de fructibus, & bonis, quæ servando servari possunt pro instantis temporis exigentia, & innovat decreta, & Constitutiones Prædecessorum super hoc editas, alienationes, hypothecas, concessionem, locationem, conductionem, & infeudationem irritat, & contravenientibus pœnas imponit; quare per *dist. Extravag. omnis alienandi modus etiam in casu licito, & servatis juris solemnitatibus regulariter prohibetur, Summo Pontifice inconsulto.* Res verò mobiles alienari non prohibentur, ut *l. lex. quæ tutores, C. de administ. tut. & leg. Inter omnes, C. de præd. min. secundum Innoc. d. cap. nulli post princ. v. immobilem, nisi sint pretiosæ, ut d. leg. lex cap. quod sicut, §. fin. de elect. cap. 1. de pignor. d. Extravag. Ambitiosæ, ibi: Pretiosa mobilia Deo dicata, & notat Ostiens. in d. cap. nulli num. 1.**

Clautura verò illa *in d. Extravag. Præterquam in casibus a jure permissis*, est referenda ad emphyteusim dumtaxat, non autem ad præcedentia. Primò, quia est posita in medio duorum Capitulorum, quæ de emphyteusim loquuntur-

loquuntur, & consequenter referri debet ad solam contractum emphyteuticum, non autem ad omnia præcedentia, juxta Theoric. Bartol. in l. Talis scriptura, §. hanc autem num. 3. ff. de leg. 1. quam sequitur Abb. conf. 75. colum. 2. lib. 2. Socin. sen. conf. 155. num. 15. lib. 2. Et sic verba illa Præterquam, &c. non limitant regulam de non alienando, sed solum limitant regulam de non concedendo in emphyteusim. Secundò, quia dum d. Extravagans permittit concessionem emphyteuticam de bonis in emphyteusim concedi solitis, addidit hæc verba: *Et tunc Ecclesiarum evidenti utilitate*, quæ essent superflua, si exceptio illa, præterquam in casibus in jure permissis, esset referenda ad omnem speciem alienationis, quia causa evidenti utilitatis est unus ex casibus permissis in jure, d. can. sine exceptione 12. quest. 2. Et tertio, quia si in omnibus casibus in jure permissis liceret alienare, dicta Extravagans nihil operaretur, neque occurrisset abusibus, qui narrantur in ejus præfatio.

9 Non obstat, quod exceptio, quæ postea subsequitur ibi: *ac de fructibus, & bonis, quæ servando servari non possunt*, non restringatur ad solam emphyteusim; nam id contingit, quia hæc clausula non est posita in medio, sed in fine, & ideo refertur ad omnia præcedentia, d. l. Talis scriptura in fin. cum leg. seq. ff. de leg. 1. in cap. 2. requirit de appell. Bart. conf. 54. num. 3. lib. 1. Anchar. conf. 68. num. 2. Unde sensus Extravagantis est, ut contractus emphyteuticus bonorum Ecclesiæ sine beneplacito Apostolico licite fieri possit, si tres conditiones concurrant. Prima est, ut sit de casibus in jure permissis. Secunda, ut sit de bonis ab antiquo in emphyteusim dari solitis. Tertia, ut subsit evidens Ecclesiæ utilitas de tempore contractus, ponderando dictionem *Tunc*, quæ denotat temporis extremitatem, leg. 1. in princ. ibique Glos. vers. tunc, & communiter Doctores, ff. de lib. & posth. leg. 4. §. fin. ubi Glos. & Bart. ff. de condit. & demonstr. & in hac specie censuit Rota coram Seraphin. decis. 367. & decis. 1125. numer. 5. Nec propterea verba illa: *Præterquam in casibus in jure permissis*, redduntur superflua, quia potest contingere, ut bona sint solita in emphyteusim concedi, & tamen non sit permissum in jure, ut possint iterum emphyteuticari, veluti si a Prælato fuerint Mensæ Ecclesiæ incorporata, ut per Fagnan. in cap. ex parte numer. 8. de feud. Item non obstat clausula præservativa præcedentium Constitutionum; quoniam cum fuerit posita immediate post prohibitionem alienationis, debet referri ad Constitutiones illas, quæ similiter alienationem prohibent, sicut etiam innunt illa verba, *prohibitionibus, & decretis aliis super hoc editis*. Et quatenus esset referenda generaliter ad omnes Constitutiones, de hac materia loquentes, tamen hoc intelligendum esset, præterquam in his, quæ ipsi Extravaganti adversantur, arg. leg. doli causa, ff. de verb. signif.

10 Firma sit igitur hæc regula, quod alienatio bonorum Ecclesiæ immobilium, vel pretiosorum mobilium hodie prohibita est etiam cum causa, & solemnitate sine beneplacito Apostolico.

11 Fallit primò hæc regula in contractu emphyteutico concurrentibus tribus illis conditionibus, de quibus supra. Secundò, fallit in bonis Ecclesiæ feudalibus, seu ab antiquo in feudum dari solitis. Possunt enim in feudum concedi non obstante juramento de non infeudando, Romano Pontifice inconsulto, ut est casus in dict. c. ex parte de feud. & ibi notant Innocent. in princ. v. concedas, Abb. antiq. num. 1. Ostien. num. item 1. Joan. Andr. pariter numer. 1. & reliqui omnes. Nec obstat, quod in prædicta Extravag. *Ambitiose* pariformiter prohibeatur infeudatio, vel contractus emphyteuticus, & tamen exceptio fiat tantummodo de bonis in emphyteusim concedi solitis, non autem de bonis feudalibus; nam respondetur contractum feudalem, & emphyteuticum esse ejusdem naturæ, ut notat Specul. in tit. de feud. §. Quoniam num. 63. Ubi enim est eadem ratio, nec contrarium reperitur in jure expressum, decisiones loquentes de feudo, vindicant etiam sibi locum in emphyteusi, & è converso juxta communem opinionem, de qua testatur Socin. sen. conf. 167. num. 24. lib. 2. & ita exceptio, de qua in prædicta Extravag. *Ambitiose*, quamvis videatur restricta ad emphyteusim, tamen procedit etiam in feudo, non per viam extensionis, sed comprehensionis, cum utroque casu sit eadem ratio, & quod statuitur in dict. Extravag. de bonis solitis in emphyteusim concedi, sit etiam a jure communi statutum de bonis solitis infeudari, ut in dict. cap. ex parte de feud.

12 Dicitur autem res Ecclesiæ solita dari in emphyteusim, vel in feudum quoad hoc, ut possit alienari sine solemnitate cap. 1. de rebus Eccles. non alien. lib. 6. & d.

can. sine exceptione 12. quest. 2. quando ita fuit concessa, saltem per duas vices, & lapsi fuerunt quadraginta anni, ut in emphyteusi tenet Dec. conf. 142. numer. 4. ubi allegat Bald. in d. leg. De quibus nam. 85. ff. de legib. qui tamen nihil dicit de duabus investituris, sed tantum de tempore annorum quadraginta: & in feudo originaliter voluit Jacob. de Belvis. in cap. 1. tit. 1. in usib. feud. & in tit. Episcopum, vel Abbatem cap. 1. ubi concludit rem dici consuetam infeudari, quando intra quadraginta annos bis fuit data, suadente utilitate, & eum sequuntur Imol. in dict. cap. ex parte numer. 37. de feud. & Jason. conf. 155. col. 3. vol. 2. ubi alios citat, & dicit, ab hac sententia neminem discrepare, Afflict. dec. 305. num. 10. Clar. in §. feudum quest. 13. num. 4. ubi de communi, & quamvis referat Curt. jun. de feud. in 1. part. 2. part. princip. quest. 4. & Ruin. conf. 35. num. 30. lib. 1. dicentes, sufficeret, ut præcesserit una tantum infeudatio solemniter facta sine aliquo temporis cursu, vel pluralitate actuum, & hanc esse communem opinionem, tamen, ut ait Clerus, hæc opinio non transit absque difficultate, & ideo prima esset tenenda tanquam tutior, & quæ minus favet alienationi rerum Ecclesiasticarum. Sed tamen Sacra Rota Romana decis. 160. num. 5. part. 2. divers. pluribus citatis ait, istud solitum probari, aut per duas locationes cum cursu quadraginta annorum, aut per unam solemniter factam, & hanc esse communem conclusionem, quam ipsa tenuit in Zamoren. locationis coram Seraphin. 24. Decembris 1579. E converso autem res dicitur non amplius solita in feudum, vel in emphyteusim dari, quando Prælatus eam descripsit inter bona Mensæ Ecclesiæ, vel quando per multum tempus colligit fructus ipsius rei solitæ in emphyteusim, vel in feudum dari, prout facere consuevit, ex aliis rebus, & bonis Mensæ incorporatis, & hanc opinionem dicunt esse communem recentiores, quam sequitur Curt. jun. loc. cit. quest. 5. & Clarus ubi supra. Ex quibus colligitur bona consueta infeudari, vel dari in emphyteusim non esse de Mensa, quia in illis Ecclesia non habet dominium utile, sed solum directum, ut declarat Imol. in d. cap. ex parte in fin. de feud. sentitque ibidem Innoc. v. Concedas, cum quo Ostien. & Joan. Andr. num. 4. consentiunt.

Fallit tertio in fructibus, & bonis, quæ servando servari non possunt pro instantis temporis exigentia. Quæ exceptio similiter habetur in præallegata Extravaganti, *Ambitiose*, & concinit Text. in dict. leg. lex, quæ tutores, ff. de administr. Tut. & in l. ult. C. quando decret. opus non est, & notat Glos. in d. cap. nulli, & Ostien. num. 1. de reb. Eccl. non alien. Tales autem dicuntur res mobiles, quæ non durant triennio, vel usu consumuntur, & non fructificant, arg. d. l. lex, quæ tutores, §. fin. cap. Vestra de loc. & declarant Rebuff. in compend. alien. num. 25. Redoan. de reb. Eccles. non alien. quest. 6. num. 29. & Navar. de alim. rer. Eccles. num. 4.

Quartò, fallit in terrulis, & vineolis, quæ de consensu Episcopi alienari possunt sine solemnitate, ut in can. terrulas 12. qu. 12. Debent tamen tria concurrere. Primum, ut res hujusmodi sint exigui valoris. Secundum, ut sint parum Ecclesiæ utiles. Tertium, ut subsit necessitas alienandi, prout hæc tria colliguntur ex d. can. terrulas, & tradunt Hypol. de Marsil. conf. 103. n. 23. & seq. Rebuff. ibidem n. 122. Redoan. loc. cit. qu. 13. n. 19. & qu. 51. cap. 8. & 20. n. 6. Card. Seraph. decis. 407. n. 3. Genuen. in prax. cap. 60. num. 3. Quarant. in sum. Bullar. v. alienatio n. 41. Quare S. Congregatio Cardinalium Sacri Concilii Tridentini Interpretum die 11. Januarii 1596. censuit: *Neque Constitutionem Pauli II. neque Concilii Tridentini decretum derogasse dispositioni d. can. terrulas 12. quest. 2.* Et iterum dum Episcopus Trivicanus quæsierit anstante decreto Concilii cap. 11. sess. 25. & Extravaganti, quæ incipit *Ambitiose* de rebus Eccles. non alien. auctoritatem suam in alienantibus rerum Ecclesiarum ad præscriptum can. terrulas 12. qu. 2. interponere valeat? S. Congregatio censuit, ex Concilio Tridentino non fuisse derogatum facultati concessæ Episcopo per can. terrulas 12. qu. 2. Et cum in Civitate, ac Diocesi Messanensi essent nonnulla pia legata parvi redditus, veluti arbor olivæ, aut domus, quæ ruinam minabatur, ac ferè diruta, aut terrulæ, vel vineolæ, quarum ferè nulli erant fructus, petiit Archiepiscopus sibi facultatem fieri hujusmodi legata alienandi, & in evidentem Ecclesiæ utilitatem convertendi, nec non declarari ad quam usque quantitatem sibi liceret hujusmodi parva legata absque beneplacito Apostolico alienare, die 14. Decembris 1613. Sac. Congregatio Concilii censuit, can. Terrulas 12. quest. 2. non fuisse sublatum per Extravag. Pauli II. quæ incipit, *Ambitiose*. Ceterum ad quam usque quantitatem liceat Episcopo alienare, petendum esse a jure communi.

- 15 Sanè cum non sit de jure definitum, quæ terrulæ, vel vineolæ dicantur exigui valoris, id totum Judicis arbitrio erit relinquendum, arg. l. 1. in fin. ff. de jur. de lib. & cap. de causis, §. 1. de offic. deleg. & Judex arbitrium suum moderabitur, inspecta conditione Ecclesiæ, an sit tenuis, vel multum, an satis abundans, attenda qualitate temporis, locorum, ac rerum secundum ea, quæ tradit Abb. in cap. 1. num. 8. de restit. in integr. & in terminis dict. can. terrulas notat Canophyl. in repet. d. Extrav. Ambitiose num. 46. Et quamvis Glof. in d. can. Terrulas, v. Exiguas, dicat illum Textum fortè res exiguas vocare, quæ non excedunt valorem viginti solidorum, idest si non excedat vigintiquinque scuta monetæ Romanæ, & cum Glossa concordat Archid. in cap. si quos num. 2. & 3. 12. quest. 2. & Alciat. conf. 23. num. 6. & seq. tamen Sac. Congregatio Concilii aliàs dixit, quæ res dicantur exiguæ, non esse tantum definire.
- 16 Fallit quindò in alienatione necessaria, quæ fit ex necessitate juris, eò quod jus præcipiat, illam fieri. In ea enim non requiritur solemnitas requisita in alienatione rerum Ecclesiæ, secus si fiat voluntariè, licet ex causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ. Hæc est Theoria Butri in capit. Pastoralis numer. 11. ibique Abb. num. 5. de his, quæ fiunt a Prælat. sine consens. Cap. quam Theoriam servat Curia Romana, idèdque a Sacra Congregatione Concilii responsum est, valere legatum immobilium fratribus minoribus sub modo licito, nempe ut vendant, & pretium convertant in usum fabricæ, vel Sacristiæ. Et idem si factum fuit simpliciter, quia sub modo licito factum intelligitur, ut cap. exiit, §. ad hæc verb. signif. lib. 6. Nec in hujusmodi alienatione opus est solemnitate, quia fit ex eorum regulæ præscripto. Id ipsum tenet Decian. in cap. in presentia num. 69. de probation. & Soccin. regul. 110. num. 3.
- 17 Et notandum ex verbis illis citatis cap. nulli specialis hypothecæ, aliud esse alienare, aliud specialis hypothecæ titulo obligare, prout ibi notat Butr. in 1. notab. & Imol. num. 2. Notandumque etiam in eisdem verbis specialem hypothecam bonorum Ecclesiæ esse prohibitam, ut in Textu, & notat Butr. in 3. not. & ita intelligenda est dicta Extravagans ambitiose, ibi, hypothecam scilicet specialem. Generalis ergo hypotheca permittitur, ut probatur a contrario in dict. cap. nulli de rebus Eccles. non alien. & notat Egidius, relata a Joan. Andrea num. 1. Jas. in l. fin. num. 78. C. de jur. emphyteut. Negul. in tract. de pignor. & hypoth. in 2. membr. 2. part. numer. 28. & Alexand. Straticus in repet. dict. Extravag. Ambitiose in 5. not. volum. 6. repet. & hanc sententiam probavit Sacra Congregatio Concilii in Contractibus Regularium. Nam proposito dubio, an in prohibitione nuper edita de rebus Regularium non alienandis, comprehendatur generalis hypotheca, necne? Sacra Congregatio censuit non comprehendi, & tamen prohibitio illa fuit concepta iisdem verbis, quibus utitur Paulus II. in dict. Extravag. Ambitiose. Ea quidem ratione, quia cum hodie ex stylo generalis obligatio bonorum fieri consueverit in omni contractu, nimis grave esset, si semper Episcopus esset adendus, & sine illa vix reperiretur, vellet qui cum Ecclesia contrahere, ut in simili notat Glossa in canon. hoc jus, §. is creditor 10. quest. 2.
- 18 Differt autem hypotheca a pignore, quia hypotheca est obligatio rei immobilis, pignus rei mobilis, §. Inter pignus, Institut. de act. Item differt secundum Abb. antiq. in d. cap. nulli num. 1. & Butr. numer. 6. in gloss. 3. quia pignus dicitur cum rei obligatæ traditur possessio creditori, hypotheca cum non traditur, l. si eam, §. proprie pignus dicimus, ff. de pignor. act.
- 19 Sub nomine autem alienationis quinque continentur. Primò scilicet, conditio, quam Glossa penult. in d. cap. nulli intelligit concessionem sub conditione, sed nihil declarat. Innocentius verò in ver. conditionem, cui subscribit Ostiens. num. 3. Joan. Andrea num. 2. Butr. num. 7. & Anchar. num. 3. clariùs rem totam explicat, dicens: Contractus conditionalis dicitur, ubi prædium constituitur tributarium, & vulgariter tale prædium dicitur conditionale, quia cadit in commissum sub conditione scilicet si non solvatur tributum. Pro Innocentio facit Textus in l. pen. §. Instituto, ff. de leg. 2. Sed hoc impugnatur Cardin. in d. cap. nulli numer. 5. & restè quidem; quia in omnibus exemplis, de quibus in d. capit. nulli, id procedit, sive contractus fiat purè, sive sub conditione; nam quando fit sub conditione, ea adveniente perindè, ac si ab initio factus fuisset purè, ut cap. præterita 2. de appell. Quidam etiam, ut ipse Innocentius subdit, non intelligentes, corrumpunt Textum, legentes conductionem, cum tamen conducere nullo modo sit alienare. Sed hoc verum est secundum Ostiens. si condictio fiat ad tempus, ut patet in cap. Vicestra de locat. Perpetua verò condictio alienatio quædam est, ut in l. 1. & per tot. ff. si ager. veltigal. vel emphyt. per. Et de illa hoc potest intelligi sine corruptione, ut liquet in cap. ad audientiam de rebus Eccles. non alien. secundum Ostiens. ubi supra, & notat idem Innocent. in cap. ad aures eodem tit. Dicitur autem perpetua, quando est duratura usque ad triginta annos, ut Institut. de perpet. & temporal. act. Vel quamdiù emphyteuta vivit, l. 1. ff. pro socio, can. precario 1. quest. 2. Vel quamdiù solvitur pensio, ut §. ad eò Institut. de locat. & ita dicit Gloss. notab. in dict. can. hoc jus, v. perpetua 10. quest. 2. Ostiens. in dict. cap. nulli num. 4. Jo. Andr. num. 3. & Cardin. num. 6. At Butrius num. 8. dicit, communem opinionem esse, quod condictio dicitur ad non modicum tempus, quando excedit decennium, vel est ad decennium, ut notat Gloss. ultim. in Clem. 1. de reb. Eccles. non alien. ad quam quotidie fit recursus. Hodie verò prohibita est locatio, & condictio ultra triennium, ut in sapius citat. Extravag. Ambitiose. Et hujusmodi triennium computari debet ex tribus fructuum collectionibus. Unde si prædium ejus esset conditionis, ut quolibet triennio unus tantum fructus perciperetur, tunc triennium pro uno anno esset computandum, & locatio fieri posset usque ad novennium, seu non ultra, ut tradidi tom. 4.
- 20 Secundò, conductione donatio. Tertiò, venditio. Quarto, perpetuatio. Quindò, emphyteusis perpetuus contractus; quando autem dicatur perpetuus, vide Innocent. in d. cap. nulli circa fin. v. perpetuum de rebus Eccles. non alien. Et hæc quinque Prælati interdiciunt in d. cap. nulli, ut notat Bernard. in Gloss. pen. in fine, quibus adde sextum, idest, infeudationem, & septimum locationem ultra triennium, & generaliter omne pactum, per quod bonorum dominium transferatur, ut legitur in præallegata Extravagante Ambitiose, & dominium intelligitur tam directum, quam utile; nam per contractum emphyteuticum non transferatur directum dominium, sed utile, l. 1. ff. si ager. veltig. vel emphyt. per. & Butr. in d. cap. nulli in ultim. notab. & Abb. num. 3. Et ita alienationis verbum latissimè accipitur. Sic in l. sancimus, C. de rebus Eccles. aliq. vel non, & in authent. de non alien. rebus Eccles. §. non igitur collat. 2. & notat Gloss. in d. cap. nulli, v. alienationis, Innocent. post initium eodem v. Ostiens. num. 3. & Joan. Andr. num. 7. qui post Egidium subdit alienationis verbum largè sumi in tribus casibus, videlicet, quando lex, testator, vel actio prohibet alienari, ut l. plebs, §. pignus, ff. de verb. signif. Cardin. in d. cap. nulli num. 3. Alibi tamen, ut subdit Gloss. strictius accipitur pro eo contractu, quo transferatur dominium, ut in l. 1. C. de fund. dot. l. alienationis, ff. de verb. signif. cum aliis in Glossa allegatis, & Ostiens. num. 3.
- 21 Hinc pecunia Ecclesiæ accepta ex redemptione census, non potest sine solemnitate converti in extinctionem debitorum ejusdem Ecclesiæ, ut per Turrecrem. in summ. lib. 11. quest. 2. qui extendit hoc, etiam in casu necessitatis, Redoan. de reb. Eccles. non alien. quest. 16. num. 15. Benar. in d. cap. nulli num. 83. Genuen. in prax. cap. 60. num. 14. Ricc. in pr. aur. part. 1. resol. 70. num. 3. Rota in Veneta nullitatis contractus 13. Novembris 1602. coram Pamphilio; quia cum talis pecunia succederet loco rei, arg. ex l. ita constante, ff. de jur. dot. sicut non possit res ipsa alienari pro extinctione debiti, ita neque etiam ipsa pecunia sine debita solemnitate, arg. ex l. si pupillorum, §. si Prætor, ff. de reb. eorum. Ubi enim jura requirunt aliquam causam, ut aliquid aliàs prohibitum concedatur, debet causa in specie approbari a superioribus, ut de ipsa juridicè constet; quia debet constare, quod sit causa requisita a lege; quod fieri nequit, nisi præmittatur examen, & idèd praxis obtinet, quod quoties petitur licentia alienandi aliquas res Ecclesiasticas ob aliquam causam, delegetur aliquis, qui cognoscat de causa. Undè cum agitur de extinctione debitorum Ecclesiæ, non est causa sufficiens alienandi, nisi sit urgens, ut notat Bellam. in can. non liceat, v. tertio, probatur 12. quest. 2. per auth. hoc, C. de Sacros. Eccles. Quando enim extinctio debiti non urget, non adest necessitas alienandi, quæ est causa reddens licitam alienationem.
- 22 Et quamvis jura concedant alienationem rerum Ecclesiæ, interveniente necessitate, non tamen concedunt, quod fiat, non servatis debitis solemnitatibus, sed solum permittunt, non servari solemnitates, quando necessitas est adèd urgens, ut non patiat, eas servari, ut inter alios adnotat Cardin. in Clem. 1. num. 29. de rebus Eccles. non alien. Villadieg. tract. de leg. quest. 11. in fine, alios adducens Abb. in cap. fin. de Eccles. edif. Tur-

Turrecrem. *loc. cit.* Redoan. *ubi supra quest. 19. num. 34.* & habetur *ex can. placuit 12. quest. 2.* Immo quando agitur de alienandis rebus Ecclesie ob causam necessitatis, debet necessitas esse evidens, nec sufficit qualiscumque per Text. *in cap. 1. de rebus Ecclesie non alien. in 6.* ut notant etiam Covar. *lib. 2. var. resolut. cap. 16. num. 8.* & ideo debet necessitas, & consequenter alia quæcumque causa examinari, ut constet, an sit sufficiens, ac proinde requiruntur solemnitates, & facultas alienandi juxta Textum *in can. Diaconi, can. si qua, can. alienationes, can. sine exceptione 12. quest. 2.* quare debet causa necessitatis, sive quæcumque alia esse autorizata, & declarata, quod sit ex illis, quas jura requirunt. Et ideo in hoc casu necessariae sunt solemnitates, ut pecunia accepta ex redemptione casus converti possit in extinctionem debitorum; unde quando dicitur, quod necessitas facit licitum, quod alias non erat licitum, *cap. quod non est licitum de reg. jur. & quod necessitas non habet legem, l. si quis propter, C. de patr. qui fil. su. dist. 1.* debet intelligi de necessitate ita urgente, quæ non permittat legem servari juxta superius dicta, & ea, quæ tradit Archid. *in can. ea enim, §. hoc jus, v. Constat 10. quest. 1.* Nam si compatitur observantiam legis, non prævalet contra ipsam.

23 Atque hinc etiam fit, quod magna pecuniæ summa, destinata pro emendis stabilibus, aut mobilibus pretiosis, non potest converti ad emenda mobilia usualia pro Monasterio; quia computatur inter bona immobilia, ut mox dicemus, atque inter bona, quæ Monasterium stabiliter possidet. Nam prohibetur distrahi, tanquam aliquid immobile, & stante destinatione ad emenda immobilia, esset æquivalenter alienatio rei immobilis. Neque obstat, quod res immobilis emenda non possideatur, & prohibitio sit solum de alienandis, quæ possidentur; nam possidetur ipsa pecunia, quæ pro re immobili habetur. Atque ita docent Conrad. *part. 2. resp. cas. conse. quest. 25.* Arnil. *v. alienatio num. 4.* Homobon. *part. 4. resp. 4.* alios adducens Bonac. *disp. 2. de alien. bon. Ecclesie quest. un. punct. 2. num. 5.* testans esse communem opinionem.

24 Quod autem pecunia recepta ex redemptione census ipsius Ecclesie inter bona immobilia sic computanda, & proinde non possit alienari absque solemnitatibus requisitis pro rebus Ecclesie non alienandis, tradunt Sylvest. *v. alienatio num. 7.* Quarant. *in Sum. Bull. eod. vers. num. 25.* Redoan. *cit. quest. 16. num. 13.* Vasquez *in opusc. de reddit. Ecclesie cap. 2. §. 2. dub. 13. numer. 45.* Peyrin. *de privil. Min. ad Constitut. 9. Julii II. num. 11.* Rota in d. Veneta nullitatis contractus coram Pamphilio; quia licet pecunia de se non sit res immobilis, quando tamen est destinata emptioni rerum immobilium, computatur inter bona immobilia, ut tradunt Cuman. *in l. a Divo Pio, §. fin. ff. de re judic. hoc ipsum colligens ex illo Textu & in l. Cetera, §. sed si separavit, ff. de leg. 1. Roman. in l. quid ergo, ff. de contr. & ut. act. tut. Aretin. in l. si ex legati causa, ff. de verb. oblig. ibique Barbat. *vers. adde, Bald. in l. etiam, C. de fideic. & conf. 14. lib. 2.* Firman. *tr. de gabell. part. 2. part. 8. princ. v. & propterea, Joan. Lup. in repet. rubr. de donat. inter vir. & uxor, §. 38.* Corset. *in singul. v. pecunia, Ripa in l. 1. num. 9. ff. ad Senatus consult. Trebell. Tiraquell. de retrad. lign. §. 1. gloss. 7. num. 106.* ubi alios citat. Vivius *tom. 2. comm. opin. lib. 6. tit. 1. num. 278.* Cephal. *comm. contra commun. quest. 3. 12.* Caldas. *Pereira de empt. & vendit. cap. 13. num. 32.* Joseph. Ludovic. *tom. 3. tit. de verb. signif. consil. un. ampl. 3.* Gomez *§. Item Serviana num. 21.* Instit. *de act. Menoch. conf. 114. num. 32.* Redoan. *cit. quest. 16. num. 13.* Boer. *decis. 209.* Gail. *lib. 1. pract. observ. cap. 11.* Thesaur. *decis. 160. num. 6.* Ricc. *in prax. part. 1. resol. 67. num. 5.* Foller. *item in pr. v. annotantur, Fulgos. in l. eadem, C. de collat.* Quod præcipue verum est, si debeat converti in res immobiles, ut notant Sylvester. *dict. v. alienatio quest. 6.* Vasquez *loc. cit. cap. 2. §. 2. dub. 13. num. 45.* Molin. *de just. & jur. tr. 2. disp. 465. num. 4.* Bonac. *disp. 2. de alien. bon. Ecclesie punct. 2. num. 6.* Quarant. *d. v. alienatio num. 3. & 25.* Rota in allegata Veneta coram Pamphilio, ac desumitur *ex d. l. a Divo Pio, §. fin. ff. de judic. & d. l. quid ergo, ff. de contr. tut. & ut act. ubi supponitur, quod pecunia pupilli destinata ad emenda prædia non possit alienari, nisi interveniente solemnitate, quæ requiritur pro alienatione immobilium. Hujusmodi autem solemnitas non potest alia ratione esse necessaria, nisi quia talis pecunia computatur inter bona immobilia.**

25 Ratio autem est, quia res vendita, aut census redemptus repræsentatur in illa pecunia, *leg. quia qui pretio, ff. de usufr. & quemadm. quis ut. fr.* Pecunia namque substituitur pro re, cum qua fit commutatio; &

ideo, quamvis de se sit mobilis, induit tamen conditionem rei alienabilis, tanquam si esset immobilis, quia succedit loco illius, *arg. ex d. l. Ita constante, ff. de jur. dot. & per ea, quæ notant Doctores in l. fin. ejusdem tit. & in can. 1. caus. 12. quest. 3.* Quod autem in locum alterius subrogatur, induit conditiones illius, *l. si eum, §. qui injuriarum, ff. si quis caut. ubi Doctores, & cap. Ecclesia 1. ut lit. pend.* unde si fundus legatus post mortem Testatoris evincatur, dato pretio, hoc pretium, tanquam subrogatum in locum fundi, debetur legatario, *l. qui solidum, §. 1. ff. de leg. 2.* & ideo induit eadem conditiones, & qualitates: & quia dicta pecunia, ex redemptione census accepta, non est de fructibus Ecclesie, sed de proprietate illius: Unde est destinata ad fructificandum in utilitatem Ecclesie, ac proinde pertinet ad dotem ejusdem Ecclesie, ac debet conservari in ordine ad finem, pro quo est destinata, vel in se, vel in aliis bonis fructiferis. Prælati autem non potest disponere de rebus, quæ sunt de proprietate Ecclesie, sed solum de fructibus, ut *ex Clem. 1. in fin. de reb. Ecclesie non alien. & notat Glos. in can. fin. 5. quest. 3. & in c. generali de elect. in 6.* Pecunia namque est illius, cujus est res, ex qua accipitur, *l. Mater, §. 1. Cod. de rei vendic. & l. fin. Cod. de neg. gest. & leg. si cum servum, ff. si cert. pet.* Esset enim valde absurdum, quod Prælati potest disponere de pecunia accepta ex redemptione Census, cum potuerit alienare.

Ac ita, ut hujusmodi pecunia ne possit quidem converti in Census vitalitium; quia cum sit destinata pro rebus immobilibus, & non sit sub dispositione libera, tanquam de proprietate Ecclesie, non potest converti, nisi in bona immobilia. Census autem Vitalitium non computatur inter bona immobilia, sed inter mobilia; quia sunt in continuo periculo, ut amittantur, censentur bona mobilia, ut tradunt Angel. *in l. non solet, ff. de pet. hered. in cap. contingit de dol. & contum. Cornel. consil. 173. vol. 3.* Census autem vitalitii sunt in continuo periculo amissionis, sicuti est vita illius, super qua duraturi sunt. Acceditque, quod Census brevi duraturus enumeratur inter bona mobilia per ea, quæ tradunt Barbat. *conf. 22. lib. 3.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. cent. 3. cas. 233. num. 2.* Feder. *de Sen. conf. 12. num. 5.* Feder. *Martin. de jur. cens. cap. 1. numer. 101.* ubi alii, Duard. *de cens. in proem. Consil. Pii V. quest. 10. num. 40.* Census autem vitalitius est brevi duraturus, neque est de sui natura perpetuus, sed sequitur vitam, super qua fundatur, quæ sicut non est stabilis, neque immobilis, ita neque ea, quæ in ipsa fundantur, sed sunt temporalia, & mobilia.

Constatque etiam ex eo, quod Census redimibilis non computatur inter bona immobilia, sed inter mobilia, ut tradunt Gomez *de censib. cap. 3. numer. 4.* Matienz. *leg. 2. gloss. 1. numer. 83. tit. 9. lib. 5. nov. recopil. Garz. de benef. part. 2. cap. 5. num. 95.* Molin. *lib. 2. de primogen. cap. 10. numer. 3.* Quia nimirum non habent statum stabilem, sed temporanea sunt. Talis autem est census vitalitius, quia temporaneus est, sicut & vita hominis, neque habet statum stabilem. Atque ex eo, quod fundatio talis census tendit ad alienationem; nam respicit alienationem, quæ fit, posita conditione mortis. Quare de præsentis, licet sit emptio juris percipiendi fructus ex re fructifera, est tamen etiam alienatio pro tempore futuro, & posita tali conditione, quatenus determinandum est. Cum ergo res judicanda sit ex eventu, ac sine, ad quem ordinatur, *leg. sed. & si quid, §. 1. ff. de usufruct. & cap. fraternitatis, §. fin. de frigid. & malef.* fundatio Census vitalitii non tam est dicenda emptio, quam alienatio pecuniæ, ac proinde prohibita.

Qui verò alienat res Ecclesie, non obtento, sed reservato, quatenus opus esset beneplacito Sedis Apostolicæ, excusatur a pœnis d. *Extravagantis Ambitiosæ*; quia pœnæ d. *extravagantis* imponuntur alienantibus sine licentia Sedis Apostolicæ. Hujusmodi autem alienatio non est independens a licentia Sedis Apostolicæ, cum sit reservatum beneplacitum Apostolicum, quod non requiritur, ut præcedat contractum, nec quod interponatur tempore, quo celebratur contractum, sed sufficit, si ex post facto interveniat, *cap. 2. de pact. ibi: Quoties in conventionibus noster expectatur assensus, ne in dubium veniant, quæ geruntur, ratihabitio, eas debet pro securitate partium solidare.* Atque ita notant ibi Butr. *numer. 6.* Imol. *numer. 3.* aliique, Franc. *in cap. Dudum n. 12. in fin. de reb. Eccl. non alien. Vinc. de Franch. decis. 163. num. 2.* Rota coram Durano *dec. 397. num. 11.* Quamdiu enim supervenit beneplacitum Apostolicum, habet contractus statum implicitum validitatis, ac proinde Glos. *in dict. cap. 2.* notat, quod, licet pactum

de se non teneat, per ratihabitionem tamen superioris fit validum, quia ratihabitione retrotrahitur, & æquiparatur mandato.

29 Id tamen intelligendum est, dummodò non sequatur absoluta traditio, neque in contractu adsit clausula *Constituti*. Siquidem hæc clausula absque etiam traditione habet vim transferendi possessionem, l. *quidam*, ff. de rei vindic. & notant Menoch. *conf.* 139. num. 24. Tiraquell. de jur. *Constituti ampl.* 1. num. 2. Et non solum civilem, sed etiam naturalem, ut sæpius dixit Rota coram Verallo *dec.* 14. num. 8. & *dec.* 551. num. 4. & *dec.* 408. num. 8. part. 4. recent. & *decis.* 184. numer. 8. apud Pac. de Salv. *interd.* & simul etiam transfert Dominium, ut notat Panorm. in *cap.* 2. num. 13. de *consuetud.* Bero. *conf.* 41. num. 12. vol. 3. Afflict. *decis.* 299. num. 18. Rota in Sutrina honorum 23. Octobris 1595. & in Assisensi Censu 22. Junii 1603. coram Coccino. Hoc enim pacto contractus haberet executionem absque beneplacito Apostolico, & observatio illius esset elusoria.

30 Et quamvis solum beneplacitum Apostolicum videatur reservatum sub conditione, si nimirum necessarium sit, ut denotant illa verba *quatenus opus sit*, quæ important conditionalem, l. *sicubum qui meus*, ff. de legat. 1. & notant Bartol. in l. *num.* 10. ff. de *condit. & demonstrat.* ubi Caltren. Soccin. & alii, Cravet. *conf.* 802. num. 1. Honded. *consil.* 68. num. 11. lib. 2. Surd. *conf.* 186. num. 10. Rot. *decis.* 381. num. 2. part. 1. *divers.* & coram Ludoviso *decis.* 555. num. 2. Attamen quia beneplacitum est absolutè, ac de jure necessarium, reservatio conditionalis transit in absolutam, & puram, ut ponderat Rota in simili *decis.* 14. num. 5. coram Pegna. Deinde, quod reservatio sit conditionalis, non tollit, quin verè sit reservatum, sed solum ostendit alienantem dubitasse, an esset necessarium, quod conducit ad arguendum bonam fidem in ipso. Immo non fuisse conditionalem mox dicemus. Undè ex hoc confurgit alia causa, nempe bona fides, quæ operatur, ne pœnæ dictæ Extravagantis locum habeant. Constat enim ex hac reservatione beneplaciti Apostolici, quatenus opus sit, alienantem noluisse alienare, nisi legitimo modo, ac servata solemnitate necessaria, præcipuè quia absolutè promisit se illum exhibiturum; quod facit ut reservatio illius sit absoluta, licèt de eo putabatur posse esse, & non esse necessarium; unde dictio conditionalis, *quatenus*, non cadit super reservatione beneplaciti, sed super necessitate ejusdem; & sensus est, quod obtinebitur, ut interponatur super contractu, quatenus necessarium sit interponi: Undè remanet stabilita bona fide alienantis, & exclusæ pœnæ dictæ Extravagantis Ambitiosæ, quæ solum insignuntur præsumptibus. Præsumere autem excludit bonam fidem, & importat autem temerarium, ac dolum, ut notant Abb. in *cap.* 2. num. 5. de *judic.* ibique Dec. num. 6. Barbat. in *cap.* prudentiam not. 1. de *offic. deleg.* Bald. *conf.* 486. num. 5. vol. 4. Menoch. *conf.* 763. num. 10. Card. in *clem.* 1. num. 22. de *privil.* & Rota coram Cavaler. *dec.* 1. num. 2.

31 Neque obstat, quod bona fides non habeat locum, quando jus resistit, quia ignorantia eorum, quæ sciri debent, non suffragatur, ut notat Bald. in *leg. in testamento num.* 1. C. ad *leg. falcid.* Alex. *conf.* 112. numer. 4. lib. 1. Calcan. *conf.* 24. num. 11. Rota coram Cavaler. *decis.* 60. num. 3. Nam respondetur hoc esse verum, quando sumus in casu, quo jus est certum, & clarum, se-cus autem, quando casus est controversus, ut notat Gabr. *conclus.* 14. num. 7. de *prescript.* Bald. in *repet. l. Celsus parti.* 1. num. 17. & 22. ff. de *usucap.* Rot. *dec.* 120. num. 6. part. 3. recent. Undè cum alienatio rerum Ecclesiæ sit de jure permessa ex causa evidentis utilitatis, Clem. 1. de *rebus Eccles. non alien.* & adsit opinio, quod in tali casu valeat alienatio sine beneplacito Sedis Apostolicæ, nec locum habent pœnæ, quam tradunt Redoan. de *rebus Eccles. non alien. quest.* 36. & 42. Navar. *rom. de alien. reb. Eccles. num.* 17. Rodriguez *quest. regul.* 27. art. 9. tom. 1. potuit sibi persuadere, stante evidenti utilitate, non esse necessarium beneplacitum Apostolicum, ac formare bonam fidem, cum qua constat, quod processerit, immò, ut cautè procederet, in omnem eventum reservavit beneplacitum Apostolicum impetrandum, quò magis confirmatur bona fides. Si quidem voluit, quod in quocumque eventu alienatio esset legitima.

32 Id, quod etiam resolvendum est in terminis decreti Sac. Congregationis Concilii jussu Urbani VIII. editi sub die 7. Septembris 1624. in quo ultra pœnas dictæ Extravagantis Ambitiosæ, aliæ quoque imponuntur, non quidem præsumptibus, sed absolutè. Nam adhuc excluduntur in virtute reservationis beneplaciti Apostolici, ut diximus; & quamvis non exprimat, quod imposi-

tæ sint præsumptibus, illis tamen tantum censentur impostæ, quia dictum decretum emanavit pro corroboratione d. Extravagantis Ambitiosæ, cui propter privilegia Regularibus concessa, valde derogatum fuerat cum detrimento Monasteriorum, ac proinde tolluntur privilegia alienandi. Dum autem emanavit in consequentiam ad d. Extravagantem, & pro illius corroboratione, recipit interpretationem ab ipsa, itaut pœnæ, quæ generaliter in decreto imponuntur, habeantur impostæ contra Transgressores illius specialis qualitatis, contra quos in Extravaganti imponuntur, juxta ea, quæ notant Glos. in l. *sciendum init.* ff. qui *satisd. cog.* ibique Jas. num. 4. Ruin. *conf.* 29. num. 5. lib. 3. Soccin. jun. *conf.* 131. num. 36. lib. 1. Imol. in l. *si verò*, §. De *viro*, ff. *fol. matr.* Menoch. *conf.* 187. num. 38.

Ex hoc etiam excluduntur pœnæ alienantium sine solemnitate, quia hoc pacto non est completa venditio, sed remanet in suspensio, & ideo non comprobatur, quod sit facta. Primò, quia remanet dominium apud venditorem, si non solvitur pretium. In alienatione enim rerum Ecclesiæ, quando non solvitur pretium, non transfertur dominium, ut tradunt Bartol. in d. l. a *Divo Pio §. sed si emptor numer.* 3. ff. de *rei judic.* Alex. ibidem num. 7. & Jas. num. 6. Bald. in l. *In civili num.* 2. C. de *rei vindic.* Aret. in §. *Venditæ numer.* 3. *Instit. de rer. vivif.* Felin. in *cap.* Cum *olim num.* 5. de *offic. deleg.* Venditio autem non perficitur, nisi translatione Domini. Secundò, si fuerit expresse reservatum dominium venditori, donec ei solveretur pretium, quod operatur, ut dominium remaneat penes reservantem, ut notant Bald. in *rubr. de contrab. empt. num.* 13. Abb. *conf.* 66. n. 1. Ruin. *conf.* 73. num. 3. *cas.* 2. lib. 1. Surd. *decis.* 305. n. 39. Magon. *dec.* Lucen. 32. num. 9. Rota *decis.* 507. num. 4. part. 3. recent. Et tertio, quia cum reservetur beneplacitum Apostolicum, venditio remanet imperfecta sub tali conditione, ac in suspensio, ut notant Osafch. *decis.* 164. num. 7. Rota coram Durano *dec.* 83. numer. 27. & etiam ex hoc capite non transfertur Dominium, ut observat Rota coram Puteo *dec.* 2. de *transact. alias decis.* 343. lib. 1. Et quamvis consensus Apostolicus reservatus sit cum clausula *quatenus opus sit*, attamen quia opus est interponi pro validitate alienationis, facit, ut omnino interponi debeat, & contractus stet prorsus sub tali conditione, ut notant Bald. in l. *edita num.* 98. C. de *edem.* Rota coram Seraphin. *dec.* 687. num. 2. & effectus subsequens mentem contrahentium declarat; nam alienans instare debet pro obtinendo beneplacito Apostolico, quod sufficienter declarat, venditionem non fuisse habitam pro completa, ut ponderat Rota *ead. decis.* 83. num. 29. coram Durano.

Ac ita etiam, ut non possint alienari res Ecclesiæ pro donatione remuneratoria, ut in specie notant Dec. *conf.* 164. Quia in d. Extravaganti Ambitiosæ prohibetur non solum alienatio liberalis, sed etiam quæ fit titulo venditionis, & quæcumque alia species alienationis, immò etiam locatio ultra triennium. Atque adeo erit prohibita alienatio remuneratoria, cum sit vera, & propria alienatio, quamvis non liberalis. Tum quia in alienatione rerum Ecclesiæ duo copulativè requiruntur. Utilitas, & solemnitas, itaut una sine alia non sufficiat, d. *can. sine exceptione* 12. *quest.* 2. d. *cap. nulli de reb. Eccles. non alien. cap.* 1. *cod. tit. in 6.* & Clem. 1. *eodem*, notantque Doctores in d. *can. exceptione*, nominatim Laur. de Rodolph. num. 17. Archid. num. 5. Gemin. num. 2. Bellam. num. 7. Henrich. Boich. in *cap. Tnd in fine de his, que sunt a Prel.* Imol. in d. *cap. ad aures num.* 1. de *rebus Eccles. non alien.* Covar. alios referens lib. 2. var. *cap.* 17. numer. 2. Rota coram Coccino *dec.* 34. num. 3. & *dec.* 58. numer. 11. part. 4. recent. ac alibi, & ideo utrumque requiritur etiam in donatione remuneratoria, & proinde erit examinandum, an interveniat Utilitas, quæ examinatio fieri non potest, nisi per Apostolicam Sedem.

Eoque magis erit necessaria solemnitas consensus Apostolici, quia non ita facile salvari potest utilitas Ecclesiæ in donatione remuneratoria, & tamen hæc præcipuè est attendenda, itaut solemnitates inventæ sint, ut excludantur alienationes inutiles, & pro justificanda utilitate, ut tradit Rota coram Mantica *decis.* 105. num. 6. & coram Merlino *decis.* 702. num. 76. & *dec.* 624. n. 3. part. 1. rec. & *dec.* 730. num. 3. part. 2. Cum igitur in donatione remuneratoria valde dubia esse soleat utilitas, necessaria est specialis discussio, atque adeo speciali modo solemnitates sunt necessariae. Idemque dicendum est de donatione remuneratoria immobilium ad tempus; nam licèt in hoc casu non alienentur immobilia, sed solum ususfructus, adhuc tamen est necessaria solemnitas, quia regulatur tanquam si esset locatio, quæ

quæ est prohibita sine solemnitate ultra triennium ex *d. Extravag. Ambitiose*. Et ideo, si sit ad longum tempus, neque etiam valet pro triennio concessa juxta communiorum, ac receptam sententiam, quam inter alios tradunt, Lap. *alleg. 80.* ubi etiam Mandos. *in fine*, Alexand. *conf. 17. num. 10.* ibique alii, Cardin. *in d. Clem. 1. §. fin. de reb. Eccles. non alien.* Prob. ad Monac. *in capit. ult. num. 2. de pœnit. & remis. in 6. Afflict. dec. 107. num. 2. in l. nemo potest num. 53. ff. de leg. 1. Molin. cum aliis de primogen. lib. 1. cap. 21. numer. 28.* Rota in Romana devolutionis domus 4. Februarii 1583. cor. Rubeo, & in Placentina decimarum 2. Junii 1586. cor. Bubalo, & in Brixienfi locationis 5. Decembris 1597. *& decif. 435. num. 3. part. 3. rec.*

36 Non verò est necessarium beneplacitum Apostolicum, ut hæres Ecclesiasticus possit alienare bona prohibita alienari ob solvenda debita defuncti; quia licet hæreditas comprehendat etiam debita, & quidquid oneris ipsi inest, & cum his omnibus deferatur ad hæredem, juxta *leg. hæreditatis, ff. de verb. signif.* per ipsam tamen additionem non censentur acquiri hæredi, nisi illa bona, quæ remanent, deducto ære alieno; quia inter bona ea tantum computantur, quæ supersunt, ære alieno deducto, *leg. subsignatum, §. bono, ff. de verb. signif.* Unde quatenus necessaria sunt pro solvendis debitis, non acquiruntur absolutè, sed solum in ordine ad extinguenda debita, & ideo est acquisitio temporanea, & ex vi ejusdem hæreditarii juris resolubilis, ac proinde talia bona delata ad hæredem Ecclesiasticum non incorporantur patrimonio Ecclesiæ, neque fiunt bona Ecclesiastica, itaut pro ipsorum alienatione sit necessarius consensus Apostolicus.

37 Deinde detractio æris alieni diminuit hæreditatem, *leg. Papinianus, §. quarta, ff. de inoff. testam. & l. In restituenda, C. de petit. hæred. & l. 1. C. ad Trebell.* & idcirco operatur, quod, quamvis quæ detrahuntur sint in hæreditate, non possint tamen incorporari bonis hæredis, tanquam alteri restituenta: Unde fit, quod alienatio horum bonorum non solum sit necessaria, sed etiam sit facienda in virtute ejusdem hæreditatis, atque adeo ex commissione saltem tacita Testatoris, quæ tamen in hoc casu habetur pro expressa, *l. Inter vestem, ff. de aur. & arg. leg. & leg. in conditionibus, ff. de cond. & demonstr. & l. Lucius, §. maritus, ff. ad Trebell.* Quare non tam est alienatio hæredis, quam defuncti; siquidem hæres tantum exequitur tacitam dispositionem defuncti, quæ proinde impedit, ne bona alienanda fiant bona Ecclesiastica, atque adeo, tanquam alienatio de bonis laicalibus, ac disposita a defuncto, non requirit solemnitatem consensus Apostolici.

38 Denique adiens hæreditatem dicitur cum creditoribus quasi contrahere, *§. hæres, Instit. de oblig. quæ ex quasi contr. nasc. & l. apud Julianum, ff. quib. ex caus. in pos. eat. & notant Castr. conf. 259. init. lib. 1. Rot. decif. 297. num. 3. part. 4. div. dec. 477. num. 4. part. 2. rec. & coram Cavaler. decif. 272. num. 2. & coram Pegna decif. 1223. numer. 5.* Hic autem quasi contractus in eo consistit, quod aditio hæreditatis obligat adeuntem ad reddendum unicuique, quod suum est, ac solvendum, quod de bonis defuncti debebatur; unde in ipsa aditione hæreditatis incipit alienatio, cum suscipiatur obligatio alienandi, atque adeo bona hæreditaria transeunt in potestatem hæredis, tanquam obligata alienationi, & ideo postea non tam alienat, quam exequitur obligationem susceptam alienandi pro solvendis debitis, ex quo, fit quod hæres Ecclesiasticus non indigeat consensu Apostolico pro alienandis bonis necessariis pro solutione debitorum, non secus ac non indiget pro solvendis legatis, etiamsi esset consignandum aliquod corpus de bonis hæreditariis.

39 Limitatur tamen regula superius proposita, nisi alienatio fiat ex causa necessitatis, & cum juris solemnitate, *dist. can. sine exceptione 12. quest. 2. & can. & hoc jus 10. quest. 2. & hanc solam causam excipiunt Glos. 1. & Innoc. in princip. & in d. cap. nulli de reb. Eccles. non alien.* sed certè multò plures debuissent excipere, quas in *d. cap. nulli*, enumerat Ostiens. *num. 1. & Joan. Andr. num. 5. & ante eos Petr. de Sampson, & Abb. antiq. in cap. penul. num. 2. de reb. Eccles. non alien.* Alia enim causa est necessitatis, ut si debita urgeant Ecclesiam, nec possit de fructibus satisfacere, *d. can. hoc jus 10. quest. 2.* Alia est pietatis pro redimendis captivis, ut *can. aurum, & can. gloria 12. quest. 1. cap. 1. de pignor.* Alia utilitatis, nam potest unam rem alienare, ut habeat aliam meliorem *d. can. sine exceptione, & capit. ut super, §. fin. de reb. Eccles. non alien.* Alia est æquitatis, ut cum res Ecclesiæ conceduntur ei, qui illas ad culturam reduxit, *cap. ad aures eod. tit. Vel cum manu-*

mittitur servus Ecclesiæ de ipsa benemeritis, *canon. si quos de serv. 12. quest. 2.* Alia est incommoditatis, seu minoris utilitatis, ut quia res alienanda est magis damnosæ Ecclesiæ, quam utilis, veluti cum alienantur terrulæ, vel vineolæ incultæ, aut longè positæ, *dist. can. terrulas ead. caus. & quest.* Alia demum est damni vitandi, ut in rebus, quæ servando servari non possunt, *d. l. quæ tutores, C. de adminitr. tut. l. fin. C. quando decreto opus non est, & ita universim sex causæ enumerantur, ex quibus res Ecclesiæ licitè alienari possunt. Sed Glossa in sum. 12. quest. 2. & Abb. in d. capit. nulli num. 4. enumerantur quatuor dumtaxat, nempe necessitatis, utilitatis, pietatis, & incommoditatis, putantque alias omnes ad istas esse reducibiles. Sunt tamen qui enumerant multò plures, & in specie Bened. Canoph. in *reper. d. Extravag. Ambitiose.**

Tenendum itaque est, quod ab hac extravaganti excipiuntur casus omnes a jure permitti, quibus scilicet sine alia solemnitate, & ex sola Prælati autoritate potest fieri alienatio. Primus est, quando res est modici valoris, & alienatio est in evidentem Ecclesiæ utilitatem, & res non est Ecclesiæ necessaria. Secundus, quando alienatio est necessaria, jure exigente, ut cum legata sint bona fructifera Religioni, quæ non potest retinere bona in communi fructifera, ut si Fratribus Minoribus de observantia, vel Domui professæ Societatis Jesu. Tertius, quando alienatio est necessaria ex præcepto Testatoris, ut ob fideicommissum. Quartus, quando alienatio est necessaria ex lege contractus, ut propter pactum de retrovendendo in eodem contractu incontinenti appositum, quando Ecclesiæ res fuit acquisita. Quintus est unionis alicujus Ecclesiæ factæ ab Episcopo loco Religiosorum. Sed hoc jus hodie est sublatum a Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 13. de reform. excepta causa foundationis, ut S. Congregatio declaravit apud Barbosam in notatis ad d. locum Concilii.* Item potest Episcopus unire beneficium sæculare pro dotatione sufficienti beneficii curati sæcularis ut per *Trid. sess. 21. capit. 5. de reform. & d. capit. 13.* Alios etiam casus præter superius recensitos vide apud Quarantam, Bonacinam, Castropalaum, & alios. Generaliter, autem Ecclesiastica bona alienationi, & contributioni subjecta sunt in iis casibus, in quibus principaliter pietas, & publica versatur utilitas per ea, quæ tradit Cacheran. *decif. 68. num. 8.*

Ad formæ solemnitatem pertinet causæ cognitio, *41* *Inn. ad cap. fin. in fin. de Eccles. edif. Consensus Capituli d. canon. sine exceptione 12. quest. 2. Consentientium subscriptio, cap. Apostolica de his, quæ fiunt a Præl. & autoritas Superioris, can. placuit ead. caus. & quest. cap. fin. de reb. Eccles. non alien. cap. 1. & 2. eodem tit. in 6. Prædictam tamen Extravag. Ambitiose non esse ubique receptam, & notat Azor. Instit. moral. l. 6. de qua nos alibi.*

Præter casus, & modum supradictum res divinis cultibus dedicatæ in profanum ulum non sunt transferendæ, *argum. Textus Levit. 7. vers. 25. canon. bene quidem dist. 96. can. sacrilegium, can. omnes 17. quest. 4. can. convenior 23. quest. 8. cap. semel Deo de reg. jur. in 6. etiam si res, ob cujus usum res illæ Deo dicatæ sunt, sublata sit. Tunc enim in alium pium usum convertendæ per ea, quæ tradit Crav. de pact. Relig. part. 1. probl. 5. Sic Justinianus Imperator, quæ olim Arianorum Ecclesiis dedicata fuerant, ab illæ ablata, purioribus Affricæ Ecclesiis concessit *Novel. 37.* Et extirpato olim Ordine Templariorum, possessiones, & prædia eorum Ordini D. Joannis Hierosolymitani, & Fratribus Theutonicis Marianis majoris ex parte adjudicata fuerunt, Paganorum sacrificiis dedicata bona olim in fiscum redacta *l. 5. C. de pagan. sacrif.**

Sed tandem audiamus Sacram Rotam Romanam, *43* cujus decisione de hac re, quam tractamus, tanquam oracula, sive effata in summum redacta, hæc sunt.

In alienatione rei Ecclesiæ duo copulativè requiruntur, solemnitas scilicet, & cautela, nec una sine alia sufficit, Rota in *Placentina Bonorum coram Cardinali Seraphino. 7. Aprilis 1581. ut in decif. diversorum 178. num. 1. part. 2. & in Romana prætense devolutionis 28. Maji 1582. coram Rubeo, & in Pisana bonorum 3. Decembris 1584. coram Cantuccio, & in Sabinen. Sylva 19. Decembris 1588. coram Seraphino, & in Senen. prædii 8. Octobris 1584. coram Pamphilio, & in Romana invaliditatis Censuræ 24. Maji 1591. coram eodem, & in Mediolanen. rescissionis permutationis 10. Januarii 1597. coram eodem, & in Mediolanenfi bonorum 7. Februarii 1597. coram eodem.*

Unde alienatio rerum Ecclesiæ sine solemnitatibus est nulla, Ecclesia volente, secus si Ecclesia velit stare ali-

- nationi, nec altera pars potest impugnare, Put. *decif.* 310. *lib.* 1. & 365. *num.* 5. *lib.* 2. Rota in *Perusina rescissionis contractus* 24. Februarii 1588. coram Blanchetto, in *Romana Domus* 4. Decembris 1592. coram Mantica, in *Romana Censur* 10. Maji 1596. coram Millino, in *Ulyssiponen. nullitatis locationis* 1. Julii 1596. coram Pamphilio.
- 46 Et iste defectus solemnitatis non potest ab alio, quàm ab Ecclesia allegari, Crelcent. *decif.* 1. *de locat.* Rota in *Romana domus* 4. Decembris 1592. coram Mantica.
- 47 Limita in casu, in quo actio est popularis, Rota in Oximen. translationis 26. Octobris 1592. coram Mantica.
- 48 Limita ante actum consummatum, quia tunc potest opponi defectu solemnitatis, etiam invita Ecclesia; Pinel. in *l.* 1. *part.* 3. *num.* 32. *C. de bon. mat.*
- 49 Limita, quando Ecclesia vellet pro parte valere alienationem, & pro parte dicere nullam, quia non potest, Rota in *Placentina Decimarum* 2. Junii 1586. coram Bubalo.
- 50 In alienatione rerum Ecclesie facta auctoritate Papæ non requiruntur aliæ solemnitates, quia suppletur auctoritate Papæ, Rota in *Segobien. spoli* 10. Decembris 1568. ut *decif.* 420. *part.* 2. *divers.* & in *Romana Casalis Tunicelle* 10. Martii 1578. coram Cantuccio, ut in *decif. diversorum* 65. *num.* 1. *part.* 2. & in *Placentina bonorum* 7. Aprilis 1581. coram Seraphino, ut in *decif. divers.* 178. *num.* 2. *p.* 2. & in *Mediolanen. rescissionis permutationis* 10. Januarii 1578. coram Pamphilio.
- 51 Dummodò auctoritas Papæ legitime sit interposita, Rota in *Romana Casalis Tunicelle* 10. Martii 1578. coram Cantuccio, ut in *decif. divers.* 65. *num.* 2.
- 52 Non tamen supplet defectum causæ, Rota in *Placentina bonorum* 7. Aprilis 1581. coram Seraphino, ut in *decif. divers.* 178. *numer.* 3. *part.* 2. & in *Senens. Prædii* 8. Octobris 1584. coram Pamphilio.
- 53 Item alienatione facta coram Papa non requiritur alia solemnitas, quia ejus præsentia supplet omnes defectus, Rota in *Romana Casalis* 21. Maji 1593. & in eadem 28. Junii ejusdem anni coram Seraphino.
- 54 Item si cum ipso Papa contrahatur, Rota in *diçl. Romana Casalis* 21. Maji 1593. coram Seraphino, & in eadem 28. Junii ejusdem anni coram eodem.
- 55 Amplia etiam si Contractus fieret cum Papa, qui ut persona privata contraheret, Rota in *diçl. Romana Casalis* 2. Maji 1593. coram Seraphino, & 28. Junii ejusdem anni coram eodem.
- 56 In alienatione rei Ecclesie nondum incorporatæ, sed in ipsa acquisitione facta, non requiruntur solemnitates, Rota in *Romana Domus* 29. Octobris 1582. coram Cardin. Aldobrandino, ut in *decif. divers.* 637. *lib.* 2. & in *Romana Domus* 11. Decembris 1580. coram Blanchetto, & in *Mediolanen. bonorum* 18. Martii 1596. coram Justo, & 7. Februarii 1597. coram Pamphilio.
- 57 Neque ad effectum alienationis habetur in consideratione momentanea, acquisitio, Rota in *diçl. Romana Domus* 28. Octobris 1582. coram Aldobrandino, & in alia *Romana Domus* 11. Decembris 1580. coram Blanchetto, & in *diçl. Mediolanen. bonorum* 18. Martii 1596. coram Justo, & 7. Februarii 1597. coram Pamphilio.
- 58 Declara tamen hoc procedere, quando ex actu, qui fit ad renuciandum resultat acquisitio, secus si fierent duo actus separati, licet in continenti, quia tunc non posset fieri sine solemnitatibus, Rota in *Mediolanen. Bonorum* 7. Februarii 1597. coram Pamphilio.
- 59 Neque in cessione hæreditatis delatæ Ecclesie necessariæ sunt solemnitates in alienatione requisitæ, Peregrin. *dec.* 30. *lib.* 2. & *dec.* 210. *lib.* 2.
- 60 Limita, si ante cessionem hæreditatis fuisset addita; nam tunc necessariæ sunt solemnitates in alienatione requisitæ Rota in *Mediolanen. bonorum* 7. Februarii 1597. coram Pamphilio.
- 61 Potest enim Prælatas præjudicare Ecclesie in quærendis ante acceptionem, secus verò post acceptionem tacitam, vel expressam, Rota in *Mediolanen. Legati* 22. Junii 1594. coram Gypfio.
- 62 In alienatione rei Ecclesie solitæ alienari non requiruntur solemnitates, Rota *decif.* 3. *num.* 14. *de reb. Eccles. non alien.* & *decif.* 4. *num.* 20. *eodem tit.* coram Cæsare de Grassis, & in *Romana Domus* 27. Novembris 1587. coram Blanchetto, & in *Imolen. bonorum* 21. Maji 1593. coram Pamphilio.
- 63 Dummodò solitum non alteretur, Rota in *d. Imolen. bonorum*, coram eodem.
- 64 Adde, quod rem solitam esse alienari, non statim asserzioni Patris, sed debet probari, Rota in *Aversana tenimenti* 24. Novembris 1581. coram Cantuccio, & in *dec. divers.* 160. *n.* 4. *p.* 2.
- Et quod res Ecclesie dicatur solita alienari, requiritur, quod præcedat una locatio solemnitas, vel duæ cum spatio quadraginta annorum, Rota in *Zamoren. Castri* 14. Decembris 1579. coram Seraphino, & in *d. Averfana tenimenti* 24. Novembris 1581. coram Cantuccio, in *d. dec.* 160. *num.* 5. & in *Senen. prædii* 8. Octobris 1584. coram Pamphilio, & in *Pisana bonorum* 20. Februarii, & 3. Decembris 1584. coram Cantuccio, & in *Romana Domus* 13. Januarii 1585. coram Blanchetto.
- Non tamen requiruntur necessariò uniformes, Rota in *Pisana bonorum* 20. Februarii 1585. coram Cantuccio.
- Et sufficit, quod una sit valida, Rota in *d. Pisana bonorum* 20. Februarii 1585. coram Cantuccio.
- Ad effectum autem, ut dicatur valida non præsumitur solemnitas spatio 30. annorum, Rota in *d. Pisana bonorum*, & in *Romana domus* 13. Januarii 1565. coram Blanchetto.
- Res Ecclesie solita locari tunc demum sine solemnitatibus potest locari, si adsit eadem causa concessionis, Rota in *d. Mediolanen. bonorum* 1593. 23. Januarii coram Orano.
- Alienatio rei Ecclesie alienari solitæ, cum hoc, quod non transeat ad hæredes extraneos, non potest sine solemnitatibus alienari, cum hoc, quod ad extraneos vadat, Rota in *Imolen. bonorum* 21. Maji 1593. coram Pamphilio.
- Res Ecclesie solita locari, si sit incorporata Ecclesie, non potest locari sine solemnitatibus, Rota in *d. Mediolanen. bonorum* coram Orano.
- Quando autem dicatur facta incorporatio, vide Abb. in *cap. ut super de reb. Eccles. non alien.* & in *cap.* 2. ubi Cardin. qu. 12. *de feud. Menoch. conf.* 79. *num.* 10. & *seqq.* Redoan. *de reb. Eccles. non alien. tit. quæ,* & *quom. res dicantur de mensa.*
- Alienatio rei Ecclesie ultra triennium fieri non potest absque solemnitatibus, Rota in *Senen. Prædii* 8. Octobris 1584. coram Pamphilio.
- Amplia, ut procedat etiam in Prælato regulari, Rota in *d. Senen. Prædii* coram Pamphilio.
- Limita in locationibus Casalium, cum singulo anno fructus non afferant. Nam tunc triennium intelligitur de tribus recollectis, non autem de solis tribus, Rota rescissionis contractus 28. Novembris 1580. coram Aldobrandino.
- Item limita in locis, ubi Paulina non servatur, ut fuit dictum a Rota in *Lauden. bonorum* 8. Junii 1588. coram Gypfio.
- Adde, quod præsumitur usu recepta, & ideo non usus debet probari, Rota in *Brixien. locationis* 5. Decembris 1594. coram Pegna, & *decif.* 13. *num.* 9. coram Benintend. ubi hæc dictum, Rotam non servare decisionem 6. Mobedani, quæ contrarium dicit.
- Translatio Canonis, seu affrancatio, an requirat solemnitates requisitas in alienatione rei Ecclesie, vide Rot. in *Roman. prætense devolutionis* 10. Martii, & 10. Maji 1595. coram Millino.
- In transactione super bonis Ecclesie requiruntur eadem solemnitates, quæ in alienatione, Caputaquen. *decif.* 106. *part.* 1. Rota in *Aversana tenimenti* 27. Junii 1583. coram Rubeo, & 22. Junii 1594. coram Gypfio, & in *Novarien. Decimarum* 18. Maji 1593. coram Arigonio, & in *Mediolanen. rescissionis permutationis* 10. Januarii 1597. coram Pamphilio.
- Declara procedere, quando res Ecclesie per Prælatum alii dantur, vel alienantur, secus si Ecclesia retineat, licet aliquid det, vel faciat, Bart. in *leg. nulli n.* 2. *ff. de transact.* Jas. *ibi numero* 2. Pinel. in *leg.* 1. *q.* 3. *num.* 45. *Cod. de bon. mater.* Roland. *conf.* 15. *numer.* 43. *lib.* 1. *Ruin. conf.* 129. *num.* 3. *lib.* 5.
- Amplia etiam si res sit penes adversarium, & in transactione agatur, ut penes illum remaneat, quia hoc casu non valet, Bart. & Jas. *loc. alleg.* & per Gloss. in *l. cum hi §. si uni v. transactione ff. eodem*, Pinel. & Roland. *ubi supra.*
- In impositione Censur super re Ecclesie requiritur solemnitas, & justa causa, prout in alienatione, Rota in *Romana invaliditatis Censur* 24. Maji 1591. coram Pamphilio, in *Gadicen. Censur* 23. Januarii 1595. coram Seraphino, in *Leodien. Censur* 29. Januarii 1596. coram Orano, & 15. Januarii 1597. coram Corduba.
- In concessione Emphyteusis Ecclesie faciendæ fratribus ab uno Fratre acquirente, an requiratur solemnitas, vide Rotam in *Mediolanen. bonorum* 13. Novembris 1596. coram Orano.
- In alienatione rei Ecclesie ex cursu 30. annorum, & ob-

- & observantia præsumuntur solemnitates, nec minus tempus sufficit; quod autem data observantia sufficient decem anni, ea verò non data triginta, vide Felin, in cap. Albericus num. 4. de testib. Rot. in Cervien, Salynarum 15. Octobris 1568. coram Robusterio, Cafalis decif. 3. num. 4. & 7. lib. 2. Mohed. decif. 52. Put. decif. 365. num. 4. & 7. lib. 2. aliàs 2. de transact. Rot. in Lunen. Sarzanen. 20. Junii 1575. coram Cotta, ut in decif. div. 86. lib. 2. in Neapolitana 1. Junii 1579. coram Robusterio, ut in decif. div. 179. part. 2. in Romana domus 29. Octobris 1582. coram Aldobrandino, in Senen. Prædii 8. Octobris 1584. coram Pamphilio, in Majoricen. bonorum 26. Novembris 1584. coram Gypfio, in Pisana bonorum 8. Novembris 1585. coram Cantuccio in Placentina Decimarum 31. Januarii 1586. coram Bubalo, in Romana Cafalis 15. Junii 1587. & 28. Junii 1593. & 23. Martii, & 27. Maji 1597. coram Sacrato, in Romana bonorum 4. Maji 1590. coram eodem, in Romana invaliditatis Censu 24. Maji 1591. coram eodem in Romana Cafalis 7. Junii 1591. coram Gypfio, in Mediolanen. bonorum 28. Martii 1594. coram Arigonio, & in eadem 5. Maji 1597. coram Seraphino, in Mediolanen. rescissionis permutationis 10. Januarii 1597. coram Paphilio, in Romana domus 30. Martii 1590. coram Mantica, in Papiensi bonorum 28. Aprilis 1595. coram Seraphino, in Aretina bonorum 19. Martii 1599. coram eodem; Ubi quod talis observantia non interruptitur per contradictiones factas a personis non habentibus legitimum mandatum, & quod extrajudiciales non interruptunt hanc observantiam, ut fuit dictum in allegata Cafalis coram eodem Seraphino, & declaravit Sacra Congregatio super Episcopis in hunc modum; *All' Arcivescovo di Genova. Si sono discusse maturamente nella Congregazione le informazioni mandate sopra l'alienazione de' Beni Ecclesiastici appartenenti alle Chiese di Bonifazio in Corsica, de' quali i Possessori non mostrano alcuna spedizione in evidente utilità, nè altra confermazione Apostolica; ed essendocene data parte a nostro Signore, ha approvato il parere di questi Illustrissimi miei Signori, che si commetta a V. Sig. siccome si fa in virtù della presente, che senz' altra nuova inquisizione confermi l'alienazioni antiche, le quali per trent' anni, ed oltre hanno avuto effetto, e nell' altre fatte da' trent' anni in qua V. Sig. conosca similmente, se siano in evidente utilità delle Chiese, e dove le parerà di accrescere il canone, lo facci accrescere, e poi confermi ancora queste, attesa la sterilità de' Beni, e la povertà de' possessori. In questa maniera potrà Vostra Sig. assicurare la coscienza di quella povera gente, e dar loro insieme soddisfazione, e con questa se le concede ogni facoltà necessaria. Di Roma 15. di Settembre 1603.* Et in considerando cursu temporis ad præsumendum solemnitates, non est deducendum tempus vitæ Prælati alienantis, licet secus sit ad effectum præscriptionis, ut fuit resolutum in Lunen. Sarzanen. terrarum 20. Junii 1575. coram Cotta, & in Romana Cafalis 21. Maji, & 28. Junii 1593. coram Seraphino.
- 85 Alienatio rerum Ecclesiæ, quæ ab initio fuit utilis, non redditur nulla ex eo, quod non probetur pretium verum esse in utilitatem Ecclesiæ, neque emptor tenetur probare versionem, Rota in Anconitana terrarum 13. Junii 1578. coram Seraphino, in Romana devolutionis Domus 18. Novembris 1581. coram Rubeo, & in Pisana bonorum 8. Aprilis 1585. coram Vicecomite. in Auximana bonorum 13. Maji 1585. coram Rubeo, & in eadem 15. Novembris 1585. coram Robusterio, in Volaterana bonorum 28. Novembris 1586. coram Blanchetto, in Romana Cafalis 7. Junii 1591. coram Gypfio, in Florentina bonorum 7. Maji 1590. coram Pamphilio, in Romana Cafalis 21. Maji 1593. coram Seraphino.
- 86 Præsertim, si pretium fuit actualiter depositum, Rota in d. Anconitana terrarum 13. Novembris 1577. & 13. Junii 1578. coram Seraphino, in Florentina bonorum 7. Maji 1590. coram Pamphilio; ubi quomodo dicitur factum actuale depositum, Rota in Romana Censu 27. Junii 1590. & 26. Januarii 1591. coram Bubalo, in Romana Cafalis 6. Junii 1592. coram Gypfio, & in Romana Cafalis 21. Maji 1593. coram Seraphino.
- 87 Declara hoc procedere in alienatione facta ex causa utilitatis, secus in alienatione ex causa necessitatis, quia tunc emptor tenetur probare pretium verum in causam expressam, Rota in d. Romana Censu 26. Januarii 1591. coram Bubalo, ubi quod alienatio facta pro extinguendo Censu, dicitur facta causa utilitatis, non autem necessitatis.
- Item limita in deposito, Rota in Auximana bonorum 88 13. Maji 1588. coram Rubeo.
- Item limita in mutuo, Rota in Anconitana terrarum 89 13. Junii 1578. coram Seraphino, & in Auximana bonorum 13. Maji 1575. coram Rubeo.
- Item limita in venditione facta ad solvenda debita Ecclesiæ, Rota in dicta Anconitana terrarum 13. Junii 1578. coram Seraphino, in Auximana bonorum 13. Maji 1585. coram Rubeo, in Romana Censu 23. Januarii 1591. coram Bubalo, & 27. Junii 1590. coram eodem.
- Sublimita, nisi aliter sit conventum, Rota in Romana Censu 23. Januarii 1591. coram Bubalo.
- Item limita, quando contractus initur cum particula-ri de Ecclesia non habente administrationem, vel mandatum, Butr. in c. 1. v. fallit tertio, ubi alii de depof. Pretium verò esse verum in utilitatem Ecclesiæ, probatur conjecturis, concurrente confessione Prælati, Rota in Romana devolutionis domus 17. Novembris 1581. & 12. Februarii 1582. coram Rubeo, & in Romana Cafalis 29. Maji 1587. coram Robusterio.
- Adde tamen, quod sola confessio Prælati non probat versionem in causam expressam, non concurrentibus administriculis, Rota in Romana Domus 12. Februarii 1582. coram Rubeo.
- Alienatio rei Ecclesiæ, pro qua fuit obtenta sententia vigore gratiæ, si in evidentem, est valida, licet sententia non iustificetur ex eisdem actis, quia Judex potest extrajudicialiter se informare, Rota in Ragusina bonorum 20. Junii 1578. coram Lancellotto, ut decif. divers. 479. part. 1. in Pisana bonorum 8. Aprilis 1585. coram Vicecomite in Auximana bonorum 13. Maji 1585. coram Rubeo, & 13. Novembris 1585. coram Robusterio, in Romana devolutionis domorum 26. Martii 1590. in Florentina bonorum 7. Maji 1590. coram Pamphilio in Romana Cafalis 29. Aprilis 1594. coram Seraphino.
- Maximè si acta sint amissa, vel integra non reperiantur, Rota in d. Romana devolutionis 26. Martii 1590. coram Pamphilio, & in d. Romana Cafalis 29. Aprilis 1594. coram Seraphino.
- Neque talis sententia est nulla, licet eodem die, quo gratia fuit præsentata, lata sit, cum etiam illo die Judex possit adhibere causæ cognitionem, & super utilitate Ecclesiæ se informare, Rota in Ragusina bonorum 20. Junii 1578. coram Lancellotto, ut in dec. divers. 429. numer. 3. part. 1. in Auximana bonorum 13. Maji 1585. coram Rubeo, & 15. Novembris 1585. coram Robusterio.
- In alienatione rei Ecclesiæ ad inspiciendum utilitatem, debet attendi valor rei tempore contractus, Rota in Romana Cafalis 6. Aprilis 1576. coram Cantuccio, ut in decif. divers. 18. num. 4. part. 2. in Bononien. Bonorum 16. Junii 1595. coram Millino, & in eadem 27. Maji 1596. coram Arigonio.
- Declara, ut intelligatur de tempore regulari, & ordinario, secus si sit tempus calamitosum, ut pestis, vel belli, quo termino valebat, Rota in Romana Cafalis 10. Maji, & 28. Junii 1570. coram Cantuccio, ut in decif. divers. 65. num. 7. & 8. & dec. 78. par. 2. & in Papien. bonorum 1. Julii 1579. coram Lancellotto, in Aretina bonorum 29. Aprilis 1594. & 19. Martii 1599. coram Seraphino.
- Undè non sustinetur alienatio facta tempore belli, quo Ecclesiæ parum percipiebat, Rota in Romana Cafalis 8. Martii 1578. coram Cantuccio, ut in d. decif. 65. num. 5. & 7. part. 2. in Papien. bonorum 1. Julii 1579. coram Lancellotto, & 23. Januarii, 1. Aprilis, & 20. Maji 1588. coram Blanchetto, & in Romana Cafalis 29. Aprilis 1594. coram Seraphino.
- Declara hoc procedere, quando alienatio est facta inspecto valore tempore belli, secus si pretio, quo ante bellum locabatur, ut fuit dictum in Romana Domus 30. Martii 1590. coram Mantica.
- In alienatione rei Ecclesiæ solitæ alienari, utilitas evidens debet considerari tempore, quo fit alienatio, non autem tempore, quo rescipit alienari primo loco, Cæsar. de Grassis decif. 3. num. 16. & decif. 4. per tot de reb. Eccles. non alien. Rota in nullius Castri Montis Portii 9. Martii 1580. coram Bravo, ut in decif. divers. 582. in princip. part. 1. & in Romana Domus 29. Novembris 1597. coram Blanchetto.
- Declara id procedere, quando prima causa concessio- nis cessat, secus verò quando illa duraret, Cæsar. de Graf. dec. 4. n. 17. & seq. cod. tit.
- An autem in inspicienda utilitate Ecclesiæ attendatur valor rei, vel valor redditus, itaut res, licet minoris valeat, sitamen est majoris redditus, dicatur Ecclesiæ utilior, alia minoris redditus, & majoris valoris, vide Rotam

- 103 tam in *Placentina bonorum* 7. Novembris 1580. coram Seraphino, ut in *dec. divers.* 651. p. 1.
- 105 In confirmatione alienationis rei Ecclesiæ vigore gratiæ, si in evidentem, sufficit extrajudicialis informatio, nec citatio requiritur, quando Papa derogat *Extravagan- ti Ambitiose*, & simpliciter committit alicui, ut se in- formet, Rota *divers. decis.* 479. num. 2. & *dec.* 716. n. 1. & 4. p. 1. & *dec.* 160. num. 8. p. 2. & in *Leodien. Censu* 29. Januarii 1596. coram Orano, & 15. Janua- rii 1597. coram Corduba.
- 106 Item si Papa committeret, ut se extrajudicialiter in- formet, Rota *divers.* 160. num. 8. p. 2. in *d. Leodien. Cen- sus* 15. Januarii 1597. coram Corduba.
- 107 Limita, quando adest Clausula vocatis vocandis, quia tunc requiritur citatio, & judicialis informatio, Rota *decis.* 30. de *rescript. in nov.* & in *d. Leodien. Censu* 29. Janu- arii 1596. coram Orano, & 15. Januarii 1597. coram Corduba.
- 108 Limita etiam si adest clausula, si sibi legitime consite- rit; quia tunc requiruntur plenæ, ac veræ probationes, Rota in dicta *Leodien. Censu* 29. Januarii 1596. coram Orano, & 15. Januarii 1597. coram Corduba.
- 109 In alienatione rei Ecclesiæ in processu, si in evidentem, sufficit citatio Rectoris alienantis, licet non comparue- rit, & fuerit indefensus, Rota in *Romana Casalis* 16. Martii 1561. coram Oradino, & in *Cortonen. rescissionis contractus* 26. Januarii 1590. coram Orano.
- 110 Et sufficit, quod sit præiens, licet non fuerit citatus, etiam si citatio pro forma requireretur, Rota in *Anco- nitana bonorum* 2. Martii 1584. coram Bubalo, & in *Au- ximana bonorum* 13. Maji 1585. coram Rubeo.
- 111 Nec requiritur, quando Judex Commissarius potest se extrajudicialiter informare, Rota in *Romana Domorum* 20. Maji 1580. coram Lancellotto, in *Senogallien. Spo- lii* 10. Decembris 1568. coram Cotta.
- 112 Item nec requiritur, quando Rector Papæ supplica- ret, Rota in *Romana Casalis* 16. Martii 1567. coram Ora- no, & in *Romana Domorum* 20. Martii 1580. coram Lancellotto, & in *Cortonen. rescissionis contractus* 26. Janu- arii 1590. coram Orano.
- 113 Amplia, etiam si adest Clausula, vocatis vocandis, quia intelligitur de aliis, quàm de ipso Rectore, qui essent vocandi, Rota in *d. Romana Domorum* 20. Maji 1580. coram Lancellotto, & in *Cortonen. rescissionis con- tractus* 26. Januarii 1590.
- 114 In considerando valore rei Ecclesiæ ad hoc, ut vi- deatur, an alienatio sit utilis, habenda est ratio pacti, quod melioramenta devolvantur, finita linea, quia, cum hoc pactum respiciat commodum alienantis, est pars pretii, Rota in *Bononien. de Pipinis* 20. Maji 1578. coram de Grassis, ut in *dec.* 136. alias 5. n. 3. de *rebus Eccles. non alien.* & in *Romana devolutionis domorum* 29. Martii 1590. coram Pamphilio.
- 115 Limita si bona nunquam essent ad Ecclesiam rever- sura, ut quia locatio fuisset facta in perpetuum pro quibuscunque hæredibus, quia tunc pactum illud nul- lam respicit alienantis utilitatem, *Dec. conf.* 142. nu- mer. 5.
- 116 Item in inspicienda utilitate Ecclesiæ habetur ratio vicinitatis fluminis, & accessus bannitorum, Rota in *Bononien. S. Apollinaris* 2. Aprilis 1582. ut in *decis.* *divers.* 720. n. 10. p. 1. coram Cantuccio.
- 117 In consideranda utilitate Ecclesiæ in concessione in emphyteusim perpetuam non habetur ratio, quod res indigebat reparatione, Rota in *d. Bononien. S. Apollina- ris* coram Cantuccio.
- 118 Præsertim, quando Rector potest reparare absque eo, quod alienet, Rota in *d. Bononien.* coram Cantuccio. Alienatio dicitur utilis, ubi Ecclesiæ deditur in actis li- quida, & indubitata pro majori summa, quàm res va- leat, Rota in *Volaterrana bonorum* 28. Novembris 1586. coram Blanchetto.
- 119 Alienatio rei Ecclesiæ facta pro utilitate Ecclesiæ est nulla, ubi ex Instrumentis locationis apparet, quod Ec- clesia tempore concessionis plus percipiebat, Rota in *Anconitana bonorum* 2. Maji 1584. coram Bubalo, & in *Novarien. bonorum* 17. Januarii 1588. coram Robuste- rio, & 8. Martii, ac 17. Maji 1593. coram Pegna.
- 120 Adde tamen, quod in locatione rei Ecclesiæ in per- petuum facta sit diminutio sextæ partis pensionis, Rota in *Romana Casalis* 28. Junii 1578. coram Cantuccio, ut in *dec. divers.* 78. num. 5. p. 2. & in *Romana Domus* 30. Martii 1590. coram Mantica, & in *Mediolanens.* 20. Januarii 1597. coram Pamphilio.
- 121 Undè si res Ecclesiæ in perpetuum concedatur pro eadem pensione, pro qua singulis annis locabatur, Ec- clesiæ dicitur utilis, Rota in *Romana domus in Burgo* 30. Martii 1590. coram Mantica.
- Alienatio, seu impositio Censuum dicitur utilis, ut sit pro extinguendo alio censu, pro quo gravabatur majori interesse, Rota in *Gadicen. Censu* 13. Januarii 1595. co- ram Seraphino.
- Idem si fiat impositio Censuum a Capitulo pro subsisten- diis expensis litis, Rota in *d. Gadicen. Censuum* 23. Janua- rii 1595. coram Seraphino.
- Alienatio unius pedicæ Casalis pro investiendo pretio in domo, an dicatur Ecclesiæ utilis, vide Rotam in *Romana Casalis* 7. Junii 1591. coram Gypio.
- Contractus permutationis rei Ecclesiæ non dicitur uti- lis, ubi Censuum, vel Canon datus in compensationem non est cum directo dominio, & cum devolutione, cum hæc qualitas non solum inducat commodiorem, ac facilio- rem exactionem, sed etiam reddat conditionem Ecclē- siæ meliorem, Rota in *Romana Apotheca* 6. Februarii 1584. coram Vicecomite, & in *Placentina Aquarum* 10. Februarii 1597. coram Orano.
- Alienatio rei Ecclesiæ præsumitur utilis, quando fit cum debitis solemnitatibus, vel est confirmata, Rota in *Ragusina, Emphyteusis* 20. Junii 1578. coram Lancel- lotto, ut in *decis. divers.* 479. numer. 1. part. 1. in *Au- ximana bonorum* 1. Februarii 1580. coram Seraphino, in *Pisana bonorum* 8. Aprilis 1585. coram Vicecomite, in *Auximana bonorum* 13. Maji 1585. coram Rubeo, & in eadem 15. Novembris 1585. coram Robustero, in *Volaterrana bonorum* 28. Novembris 1585. coram Blanchetto, in *Romana devolutionis domorum* 16. Mar- tii 1590. coram Pamphilio, in *Florentina bonorum* 7. Maji 1590. coram eodem, in *Romana Casalis* 29. Aprilis 1594. coram Seraphino, in *Bononien. bonorum* 16. Junii 1595. coram Millino, & 20. Novembris 1595. coram eodem, & in eadem 27. Maji 1596. coram Arigonio, in *Mediolanens. bonorum* 10. Januarii 1597. coram Pamphilio.
- Undè dicenti alienationem esse læsivam Ecclesiæ, incumbit onus probandi læsionem, vel non evidentem utilitatem, Rota in *Mediolanens. bonorum* 10. Januarii 1597. coram Pamphilio, & in *Romana devolutionis do- morum* 26. Martii 1596. coram eodem, & in *Romana Casalis* 28. Junii 1578. coram Cantuccio, ut in *decis.* *divers.* 78. num. 3. p. 2.
- In alienatione rei Ecclesiæ decretum Judicis, quod cedat in evidentem utilitatem, admittit probationem in contrarium, Rota in *Lucana bonorum* 15. Januarii 1571. coram Lancellotto, ut in *dec. divers.* 181. num. 4. part. 1. & in *Placentina bonorum* 7. Aprilis 1571. coram Sera- phino, ut in *dec.* 178. num. 4. p. 2.
- Et quando potest probari læsio, vel damnum Ecclē- siæ, alienatio non valet, etiam si a Judice sit confirma- ta vigore gratiæ, si in evidentem, Rota in *Lucana bo- norum* 15. Januarii 1571. coram Lancellotto, ut in *de- cis. divers.* 181. num. 4. p. 1.
- Adde tamen, quod quando alienatio rei Ecclesiæ est confirmata Rectori dicenti, cautus esse fallas, incumbit onus probandi, Rota in *Bononien. S. Apollinaris* 24. Martii, & 20. Junii 1586. coram Orano, & in eadem 9. Junii 1589. coram eodem.
- Alienandi rem Ecclesiæ necessitas non dicitur, ubi ex fructibus Ecclesiæ absque alienatione necessitati pot- est provideri, Rota in *Placentina bonorum* 7. Aprilis 1581. coram Seraphino.
- Alienatio rei Ecclesiæ, ubi fit ex causa necessitatis, illi statuitur, quaecunque exitum habeat; dummodo sit utiliter cepta, l. sed an ultro §. ff. de *neg. gest.*
- Si verò fiat ex causa utilitatis, non sufficit eam uti- liter ceptam esse, sed requiritur Ecclesiam fieri locuple- ttiorem, Rota in *Romana Casalis* 10. Martii 1578. coram Cantuccio, ut in *decis. divers.* 65. n. 4. p. 2.
- Et ista utilitas debet esse evidens, id est clara, & in- dubitata, Rota in *nullius Castri Montis Portii* 9. Martii 1580. coram Bravo, ut in *decis. divers.* 582. in *princip.* p. 1. in *Romana Casalis* 10. Martii 1578. coram Can- tuccio, ut in *dec. divers.* 65. n. 19. p. 2. in *Placentina bonorum* 7. Aprilis 1581. coram Seraphino, ut in *dec. di- vers.* 178. n. 10. p. 2. in *Romana invaliditatis Censuum* 24. Maji 1591. coram Pamphilio.
- Et sufficit, quod utilitas adsit ab initio, nec attenditur, quidquid postea contingat. Rota in *Anconitana terra- rum* 13. Maji 1578. coram Seraphino, in *Florentina bo- norum* 7. Maji 1591. coram Pamphilio, & in *Romana Casalis* 7. Junii 1591. coram Gypio.
- In alienatione rei Ecclesiæ intentio Papæ est, ut cedat in utilitatem Ecclesiæ, & nihil aliud curat, Rota in *Pla- centina bonorum* 7. Novembris 1580. coram Seraphino. ut in *dec. divers.* 651. num. 1. p. 1. & in eadem 7. Aprilis 1581. coram eodem, ut in *dec. divers.* 178. num. 8. p. 2. & in *Romana Domus* 2. Decembris 1588. coram Bubalo, & in

- 137 Undè in gratia, si in evidentem, non attenditur subreptio, quando non est circa utilitatem, sed quando respicit utilitatem, quia tunc gratia vitatur, Rota in *Placentina bonorum* 7. Aprilis 1581. ut est *decis. divers.* 178. num. 8. p. 2. in *Auximana bonorum* coram eodem 1. Februarii 1597. coram Seraphino, & in *Romana Domus* 2. Decembris 1588. coram Bubalo.
- 138 Et clausula in confirmatione alienationis, dummodo dicto pretio facta sit, intelligitur de pretio communi, vel in evidentem utilitatem, Rota in *Viglanen. locationis* 27. Novembris 1596. coram Corduba.
- 139 In alienatione rei Ecclesiæ sufficit utilitas putativa, ubi ab initio adfuit causa primaria utilitatis, ut quia bona erant sterilia, licet non fuerit utiliter contractum in pretio, & hoc casu contractus non est nullus, sed Ecclesiæ datur restitutio, secus ubi causa utilitatis non adfuit ab initio; quia tunc utilitas putativa non sufficit, sed contractus esset ab initio nullus, Rota in *Lucana bonorum* 24. Novembris 1574. & 15. Januarii 1571. coram Lancellotto ut in *decis. divers.* 180. numero 2. & 181. num. 2. part. 7. & in *Gadicen. Censuum* 23. Januarii 1595. coram Seraphino.
- 140 Et utilitati putativæ tunc statur, quando est servata forma, Rota in *d. Lucana bonorum* 15. Januarii 1571. coram Lancellotto, ut in *decis. divers.* 18. num. 3. & 4. part. 1.
- Ad hoc, ut ex cursu temporis præsumatur beneplacitum Sedis Apostolicæ, an requiratur scientia Papæ, dic, quod si sumus in spatio 30. annorum, non requiritur, in minori verò spatio requiritur, Cassador. *dec. 3. num. 7. de prob. Fab. decis.* 22. lib. 1. Mohed. *decis.* 52. alias 2. de *transact.* Rota in *Romana Domus* 29. Octobris 1582. coram Aldobrandino, & in *Messanen. præmientiarum* 28. Junii 1585. coram Blanchetto, & in *Romana Casalis* 7. Junii 1591. coram Gypfio.
- 141 Item requiritur, quando agitur de præjudicio ipsius Papæ, secus si agatur de præjudicio inferioris, Rota in *d. Messanen.* coram Blanchetto.
- 142 In alienatione rei Ecclesiæ, in qua est reservatum beneplacitum Apostolicum cum clausula, & non aliàs, nec alio modo, illud est omninò necessarium, etiam quod aliàs in eo casu de jure non requireretur, cum clausula illa importet conditionem, qua non existente, contractus resolvitur, Rota in *Romana Domus* 13. Januarii 1586. coram Blanchetto, in *Novarien. Decimarum* 28. Maji 1593. coram Arigonio, & in *Romana locationis* 21. Maji 1593. coram Blanchetto.
- 143 Beneplacitum præsumitur expeditum, stante fide Clerici Regiltri supplicationum, quod in libro suarum rubricarum invenit expeditionem unius, si in evidentem, de eo tempore, licet liber regiltri non inveniat, Rota in *Romana Casalis* 15. Junii 1587. coram Seraphino.
- 144 Nec probatur non fuisse expeditum ex diligentia facta in actis Vicarii Papæ, ubi non reperitur, Rota in *d. Romana Casalis* coram Seraphino.
- 145 In alienatione cum reservatione beneplaciti, an interim, donec constet non posse obtineri beneplacitum, emptor lucretur fructus, vide Rotam in *Romana locationis* 21. Maji 1593. coram Blanchetto.
- 146 Ecclesia post obtentum beneplacitum non potest pœnitere, etiam antequam alienatio confirmetur, cum sola pœnitentia non liceat recedere, Rota in *Romana locationis, sive affectus* 4. Junii 1584. coram Blanchetto.
- 147 Limita, quando esset confirmata sed nulliter, quia tunc non potest agi ad alienandum, cum sit actus imperfectus, neque potest ad contrahendum de novo cogi, Rota in *Cortonen. bonorum* 28. Januarii 1590. coram Platto.
- 148 Undè hoc casu non potest peti, quod de novo confirmetur, neque ad id Ecclesia cogi potest, sed ejus est electio, an velit stare contractui, vel potius ab eo recedere, Put. *decis.* 310. lib. 2. Rota in *Cortonen. bonorum* 3. Julii 1589. & 26. Januarii 1590. coram Platto.
- 149 Causa in alienatione rei Ecclesiæ est necessitas, vel evidens utilitas, Rota in *Florentina bonorum* 10. Decembris 1576. coram Blanchetto, ut in *dec. divers.* 473. num. 1. p. 1. & in *Romana invaliditatis Censu* 24. Maji 1591. coram Pamphilio.
- 150 Nec super justa causa alienationis statur assertioni alienantis, sed requiritur plena probatio, Rota in *Lucana bonorum* 15. Januarii 1571. coram Lancellotto, ut in *dec. divers.* 181. num. 3. p. 1. in *Florentina bonorum* 10. Decembris 1576. coram Blanchetto, ut in *dec. divers.* 473. num. 1. p. 1. in *Romana invaliditatis Censu* 24. Maji 1591. coram Pamphilio, in *Gadicen. Censu* 23. Januarii 1595.
- coram Seraphino, in *Leodien. Censu* 6. Octobris 1595. coram Orano.
- Beneplacitum Sedis Apostolicæ in alienatione rei Ecclesiæ ex cursu triginta annorum præsumitur, Put. *dec.* 365. num. 3. & 7. lib. 2. & in *Cavallicen.* 10. Januarii 1579. coram Rubeo, in *Romana Casalis* 28. Junii 1593. coram Seraphino, & in eadem 3. Aprilis, & 21. Maji 1593. & 23. Martii 1594. coram eodem, ubi respondetur ad decisiones in *Elnen. Mineriorum* 16. Decembris 1585. coram Orano, & in *Placentina Decimarum* 21. Januarii 1587. coram Bubalo, quæ contrarium videntur inuere circa observantiam. Idem etiam fuit dictum in *Romana relocationis domus* 20. Junii 1594. coram Gypfio, de quo etiam supra.
- Amplia, etiam si beneplacitum sit reservatum in vim conditionis, Rota in *Romana Casalis* 23. Maji 1594. coram Seraphino, & 25. Junii 1587. coram eodem.
- Amplia, etiam si in instrumento non sit enunciatum, Rota in *Romana Casalis* 28. Junii 1593. 2. Aprilis, & 21. Maji ejusdem anni, & 23. Maji 1594. coram Seraphino.
- Limita, quando apparet de confirmatione Apostolica intra illud tempus invalida, quia tunc ex cursu temporis non præsumitur valida, Rota in *Elnen. Mineriorum* 16. Decembris 1585. coram Orano.
- Non tamen sufficit sola antiquitas temporis ad præsumendum solemnitates, & confirmationem Apostolicam, sed requiritur observantia, Rota in *Romana præsentæ devolutionis* 10. Maji 1595. & in *Romana Casalis* 28. Junii 1593. coram Seraphino.
- Adde tamen, quod observantia præsumpta non sufficit ad præsumendum beneplacitum Apostolicum, Rota in *Placentina Decimarum* 31. Januarii 1586. coram Bubalo, in *Elnen. Mineriorum* 16. Decembris 1585. coram Orano.
- Adde etiam, quod quando in alienatione non fuit reservatum beneplacitum Apostolicum in petenda alienationis confirmatione, requiritur novus consensus Rectoris, Ptholom. *decis.* 55. Rota in *Elnen. Mineriorum* 16. Decembris 1585. coram Orano, in *Placentina Decimarum* 31. Januarii 1586. coram Bubalo, & in *d. Elnen. Mineriorum* 10. Junii 1587. coram Blanchetto, & in *Romana Casalis* 21. Maji, & 28. Junii 1593. coram Seraphino.
- In gratia, si in evidentem, licet non inferatur Paulina, hoc est *Extravagans Ambitiosa* Pauli Secundi, sufficit tamen, quod ei sit derogatum; quia licet sit inferenda, cum tamen non adfit clausula annullativa, actus valet, quamvis contrafaciens puniendus sit, Rota in *Bononien. bonorum* 20. Novembris 1595. coram Millino, & in eadem 27. Maji 1596. coram Arigonio.
- Supplicatio, si in evidentem expirat per obitum concedentis, si antè ejus obitum non præsentetur, Rota in *Tiburtina Hortis* 12. Novembris 1588. coram Mantica.
- Et idè subjacet Regulæ revalidatoris literarum gratiæ, & justitiæ, & si non presentatur intra annum a die obitus concedentis, non suffragatur, Rota in *Elnen. Mineriorum* 10. Junii 1587. coram Blanchetto, & in *Tiburtina Hortis* 12. Decembris 1588. coram Mantica.
- Si in evidentem, posita in fine supplicationis restringit totam supplicationem ad omnes Clausulas, itaut dicatur tota dispositio, & omnes Clausulæ conditionales, Rota in *Mediolanen. bonorum* 2. Maji 1586. coram Seraphino.
- Confirmatio alienationis rei Ecclesiæ, non servata forma, si in evidentem, est nulla, Rota in *Cortonen. rescissionis locationis* 26. Januarii 1590. coram Orano, & in *Papien. Tenutæ* 17. Junii 1596. coram Seraphino.
- Undè si in gratia, si in evidentem adest Clausula, vocato Abbate, & de ejus citatione non constet, alienatio est nulla, Rota *dec.* 30. de *rescript. in nov.* & in *Cortonen. bonorum* 28. Martii 1588. & 9. Junii 1589. & 26. Januarii 1590. coram Platto in *Cremonen. aquarum* 9. Maji 1594. coram Arigonio, & in *Auximana bonorum* 28. Novembris 1594. coram Orano.
- Idem si dictum, si in evidentem, loquatur de concessione in emphyteusim, & concessio fiat in perpetuum, quia hoc casu non sustinetur alienatio in perpetuum, Rota in *Papien. Tenutæ* 17. Junii 1596. & 26. Junii 1597. coram Seraphino.
- Si in supplicatione, si in evidentem, narratur factum alio modo, quàm verè factum sit, ad validitatem, vel invaliditatem attenditur supplicatio, non autem instrumentum, Rota in *Senen. Prædii*, 28. Aprilis 1599. coram Seraphino, & in eadem 7. Maji 1599. coram Gypfio.

- 166 Si in gratia, si in evidentem, dicatur, quod fiat specificatio bonorum, si non sit facta specificatio, alienatio est nulla, nec suffragatur confirmatio, Rota in *Cortonen. rescissionis locationis* 26. Januarii 1596. coram Orano, in *Novarien. decimarum* 14. Octobris 1592. coram Orano, & 15. Martii 1593. coram Blanchetto, & in *Cremonen. aquarum* 9. Maji coram Arigonio.
- 167 Item si in confirmatione dicatur, cessionem fuisse factam ad tertiam generationem, & verè sit in perpetuum, nam confirmatio est nulla, etiam respectu concessionis ad tertiam generationem, Rota in *Cortonen. rescissionis donationis* 26. Januarii 1590. coram Orano.
- 168 Confirmatio facta, non exhibito Instrumento, est nulla, Rota in *Cortonen. rescissionis locationis* 26. Januarii 1590. coram Orano.
- 169 Licentia data pro alienatione rei Ecclesie non deseruit, confirmatione jam facta, Rota in *Auximana bonorum* 2. Junii 1595. coram Millino.
- 170 Licentia alienandi ubi est data limitata pro certa summa, debet is, qui in alienatione nititur, probare alienationem intra summam esse, Rota in *Romana devolutio-nis* 28. Maji 1582. coram Rubeo.
- 171 Alienatio facta de omnibus petiis terræ Ecclesie in tali vocabulo, valet etiam quod licentia loquatur de septem petiis, ubi non constat Ecclesiam habuisse plures in eo loco, Rota in *Bononien. bonorum* 16. Junii, & 20. Novembris 1595. coram Millino, & in eadem 27. Maji 1596. coram Arigonio.
- 172 Papa in confirmatione alienationis rei Ecclesie solet aliquando limitare concessionem, ut si sit perpetua, illam restringere ad certum tempus, Rota in *Cortonen. rescissionis locationis* 26. Januarii 1590. coram Orano.
- 173 Quid si in confirmatione Papa velit, quod pretium ex conventionem solvendum cum dilatione plurium annorum, & interim cum solutione fructuum statim solvatur, vide Rota in *Placentina fructuum* 10. Decembris 1597. coram Litta.
- 174 Transactio de re Ecclesie propter dubium litis eventum, valet etiam non probata Ecclesie utilitate, *Mohed. decis. 5. alias 1. de transact. & decis. 249. alias 8. de location.* Rota in *nullius Castri Montis Portii* 9. Martii 1580. coram Bravo, ut in *decis. divers. 582. sub nu. 1. part. 1.*
- 175 Limita, si super re clara, & super gratuita pactio fieret transactio, vel super re diversa a lite, Rota in *d. nullius Castri Montis Portii* 9. Martii 1580. coram Bravo.
- 176 Locatio rei Ecclesie facta, durante prima, non tenet, Rota in *Albanen. Tenutæ* 27. Novembris 1591. coram Orano.
- 177 Declara procedere, quando fieret ante finitam primam per viam novæ concessionis, secus si per viam prorogationis, *Ruin. conf. 116. num. 1. & 4. ac 8. lib. 1.*
- 178 Alienationis contractus licet sit validus, si tamen Ecclesia enormiter sit læsa, succurritur ei per restitutionem in integrum, Rota in *Lucana de Cubitiano* 24. Novembris 1570. coram Lancellotto, ut in *decis. quotid. 421. lib. 2.*
- 179 Et facta pro majori pretio, quam res valeat, quæredit emptorem, licet favore Ecclesie valeat, potest tamen Prælati agnoscere bonam fidem, & ab ea recedere. Rota in *Pisana bonorum* 2. Decembris 1585. coram Orano.
- 180 Res Ecclesie solita concedi in tertiam generationem, si concedatur ultra tres generationes, valet concessio usque ad tertiam, licet quoad alias non valeat, Rota in *Ulyssiponen.* 2. Junii 1567. coram Sarmiento.
Contrarium tenet *Covar. var. lib. 2. c. 16. n. 5. Tiraquel. de retract. lignag. §. 23. gloss. 1. num. 13.*
- 181 Res solita locari ad modicum tempus, si locetur ad longum tempus, vel ultra tempus a jure permissum, in totum vitatur, Rota in *Brixien. locationis* 5. Decembris 1594. coram Pegna, & in eadem 17. Maji 1595. coram Orano, *Montis Falisei spoliis* 18. Martii 1596. coram Orano, ubi quid de bonis Religionis Hierosolymitanæ.
- 182 Præsertim si constet, contrahentes pro minori tempore non fuisse contracturos, Rota in *Romana locationis* 21. Maji 1595. coram Blanchetto.
- 183 Maxime si pro toto tempore fieret sub unica pensione, quia in totum vitatur, nec valet pro tempore permissum, Rota in *Melphiten. & Rapolen. fructuum* 19. Januarii, & 9. Februarii 1582. coram Cantuccio, ut in *dec. divers. 709. num. 6. p. 1.*
- 184 Idem si in alienatione reservetur beneplacitum Apostolicum cum clausula non alius, aliter, nec alio modo; Quia non obrento beneplacito in totum vitatur, Rota in *Romana locationis* 2. Maji 1593. coram Blanchetto.
- Alienatio rei Ecclesie facta in Consanguineos, præsumitur potius facta in fraudem, quam in utilitatem Ecclesie, *Cæsar. de Grass. decis. 4. num. 24. de reb. Eccles. non alien.* Rota in *Lucana bonorum* 15. Januarii 1571. coram Lancellotto, ut est *decis. divers. num. 5. part. 1. in Bononien. S. Apollinari* 2. Aprilis 1582. coram Cantuccio, ut in *decis. divers. 720. numer. 1. part. 1. & in Romana Casalis* 10. Martii 1578. coram Cantuccio, ut in *dec. 65. num. 18. part. 2. in Senen. Affidus* 11. Februarii 1591. coram Pamphilio.
- Non tamen ex ista præsumptione alienatio redditur nulla, Rota in causa bonorum 8. Aprilis 1585. coram Vicecomite, in *Papien. bonorum* 28. Aprilis 1595. coram Seraphino, in *Bononien. bonorum* 16. Junii 1595. coram Millino.
- Alienatio facta in Consanguineos sine præjudicio Ecclesie valet, sicut si esset facta in extraneos, Rota in *Romana Casalis* 6. Aprilis 1596. coram Cantuccio, ut in *decis. divers. 18. n. 6. p. 2. in Bononien. bonorum* 16. Junii 1595. coram Millino.
- Maximè si alienatio fiat cum debitis solemnitatibus, ut in consanguineos bonæ famæ, & conditionis, Rota in *Romana Casalis* 6. Aprilis 1576. coram Cantuccio, ut *decis. divers. 18. num. 6. p. 2.*
- Vel fiat a pluribus, & non omnes, sed unus tantum sit consanguineus illius, in quem fit alienatio, nam tunc cessat omnis suspicio, & præsumptio læsionis Ecclesie, Rota in *d. Romana Casalis* coram Cantuccio.
- Alienans res Ecclesie tenetur de propriis bonis de evictione, re evicta ab Ecclesia, Rota in *Placentina evictionis* 5. Maji 1589. & 2. Aprilis 1590. coram Platto.
- Amplia, ut procedat etiam contra alienantis hæredem, quia contra eos emptori datur actio, Rota in dicta *Placentina evictionis* coram Platto.
- Declara, ut non solum ad pretium, sed etiam ad interesse, & damna teneatur alienans, vel ejus hæredes, Rota in dicta *Placentina evictionis* coram Platto.
- An autem indistinctè emptor pro evictione habeat actionem contra alienantem, vel solum quando est in bona fide, secus autem si sit in mala. Vide Rotam in *d. Placentina evictionis* 15. Maji 1589. & 2. Aprilis 1590. coram Platto.
- Adde, quod Prælati modernus potest agere contra hæredes Prædecessoris pro pretio rei Ecclesie alienatæ, Rota in *Pisanen. liquidationis fructuum* 15. Octobris 1571. coram Orano, ut in *dec. divers. 14. n. 6. p. 1. & in Romana Casalis* 13. Aprilis 1592. coram Blanchetto.
- In recuperatione rei Ecclesie nulliter alienatæ, ut ex defectu solemnitatis, fructus debentur a die alienationis, Rota in *Placentina bonorum* 26. Junii 1585. coram Blanchetto, & in *Ulyssiponen. nullitatis locationis* 1. Julii 1596. coram Pamphilio.
- Neque hoc casu error Juris excusat, cum jus resistat, Rota in *d. Placentina bonorum* 26. Junii 1585. coram Blanchetto.
- Limita si facto erretur; quia tunc error excusaret, ut si putasset emptor intervenisse solemnitatem, quæ tamen non intervenit, *Felin. in cap. causa num. 27. de re judic. Ber. in cap. si quis Presbyterorum num. 45. de reb. Eccles. non alienan.*
- Et hoc casu fructus non debentur, nisi a die motæ litis, Rota in *Ulyssiponen. locationis* 1. Julii 1596. coram Pamphilio.
- Prælati alienans res Ecclesie potest alienata recuperare, Rot. in *Papien. bonor.* 20. Maji 1594. coram Millino.
- Amplia etiam stante juramento, Rota in *d. Papien. bonorum* coram Millino.
- Undè si promittat etiam cum juramento, rem Ecclesie locare ad longum tempus, non potest cogi ad locandum, Rota in *Ulyssiponen. nullitatis locationis* 1. Julii 1596. coram Pamphilio.
- In alienatione rei ad Ecclesiam reversæ est præferendus agnatus ultimi investiti pro eodem pretio, quod invenitur ab extraneo, non autem pro pretio antiquo, Rota *dec. 4. n. 9. de reb. Eccles. non alien.* coram Cæsare de Grassis.
- Amplia, quando res est redacta ad culturam per antecessores, nam tunc pro pretio antiquo agnatus est præferendus, etiam si extraneus plus offerat, *Cæs. de Grassis d. dec. 4. num. 10. & dec. 5. num. 1. de reb. Eccles. non alien.*
- Sublimita, quando Ecclesia offert melioramenta illi agnato; nam tunc non est præferendus, nisi pro pretio, quod ab extraneo invenitur, *Cæs. de Grassis d. dec. 4. num. 11. de reb. Eccles. non alien.*
- Bona Ecclesie sterilia possunt concedi alicui, qui illa sua opera, & impensa reducat ad culturam, non modò si sint omninò sterilia, sed etiam si aliquam modicam afferant

- rant utilitatem, Rota in *nullius Castri montis Portii* & 19. Novembris 1580. coram Bravo, ut in *decif. divers. 664. num. 1. part. 1.* & in eadem coram eodem 6. Martii 1581. ut in *dec. divers. 242. num. 10. p. 2.*
- 206 Et hoc casu non potest alteri pro majori Canone relocare sed pro eodem Canone tenetur ei, qui ad culturam reduxit, vel ejus successoribus relocare, Rota in *nullius Castri Montis Portii* 19. Junii 1581. coram Bravo, *decif. quotid. 318. lib. 2.* & in *Nonantulana bonorum* 18. & 22. Martii 1591. coram Mantica.
- 207 Et hoc casu utilitas inspicitur tempore primæ concessionis, quando bona erant sterilia, non autem tempore renovationis, Rota in *nullius Montis Portii* 6. Martii 1581. coram Bravo, ut in *dec. divers. 241. n. 17. p. 1.* & 19. Junii 1581. coram eodem.
- 208 In alienatione rei Ecclesiæ ex antiquitate temporis præsumitur consensus Rectoris talis, qualis de necessitate requirebatur sive expressus, sive tacitus, Rota in *Cochen. fructuum* 2. Decembris 1585. & 10. Februarii 1586. coram Gypfio, & in *Romana Casalis* 21. Maji 1591. coram Seraphino.
- 209 Idem si Rector ipse supplicaret, gratiamque obtineret, Rot. in *Cochen. fructuum* 2. Decembris 1585. & 10. Februarii 1586. coram Gypfio.
- 210 In alienatione bonorum Mensæ Episcopalis separatæ a Mensa Capituli, requiritur consensus Capituli, Rota in *Auximana bonorum* 1. Februarii 1580. coram Seraphino.
- 211 Limita ubi est evidens utilitas, quia tunc non requiritur, Rota in dicta *Auximana bonorum* 1. Februarii 1580. coram Seraphino.
- 212 Adde, quod iste consensus magis respicit solemnitatem, quam substantiam, Rota in dicta *Auximana bonorum* coram Seraphino.
- 213 Alienatione rei Ecclesiæ facta per Canonicos, vel Conventum, absente Præposito, vel Abbate, vel a Prælato sine consensu Capituli, si est utilis Ecclesiæ, & ad sint solemnitates, & confirmatio Apostolica, tenet Rota in *Mediolanen. bonorum* 21. Martii 1581. coram Lancelotto, ut in *decif. quot. 79. lib. 3.* & in *Romana Casalis* 27. Maji 1594. coram Seraphino.
- 214 In alienatione rei Ecclesiæ Canonici absentes non sunt necessariò vocandi, Rota in *d. Mediolanen. bonorum* 21. Maji 1581. coram Lancelotto.
- 215 Alienatio facta a Procuratore Capituli, qui excessit fines mandati, non valet, Rota in *Cortonen. bonorum* 28. Maji 1588. coram Platto, in *Perusina rescissionis tractus* 28. Martii 1588. coram Comitulo, & in *Cortonen. bonorum* 9. Junii 1589. coram Platto.
- 216 Neque ratificatio hujusmodi alienationis inducitur ex scientia fratrum, vel Canonicorum, sed requiritur scientia Capituli, Rota in *Cortonen. bonorum* 28. Martii 1588. 9. Junii 1589. & 26. Januarii 1590. coram Platto, in *Romana Domus, & Hospitii* 7. Junii 1591. coram Blanchetto, in *Tiburina nullitatis locationis* 5. Decembris 1597. coram Millino.
- 217 In alienatione bonorum Monasterii requiritur consensus Conventus, vel Congregationis generalis, Rota in *Romana Casalis* 23. Martii 1594. coram Seraphino.
- 218 Item requiritur tractatus, qui debet præcedere alienationem, Rota in *Romana Casalis* 27. Maji 1594. coram Seraphino, in *Placentina Aquarum* 10. Februarii 1597. coram Orano.
- 219 Et in alienatione rerum Monachorum Sancti Benedicti duplex, & per duos dies ante requiritur, Rota in *Romana Casalis* 27. Maji 1594. coram Seraphino, & in *Placentina Aquarum* 10. Februarii 1597. coram Orano, ubi quod tres requirantur, & diversis diebus.
- 220 Limita interveniente autoritate Papæ. Nam tunc nec consensus, neque tractatus requiritur, Rota in *Segobien. Spolii* 10. Decembris 1568. coram Finetto, ut in *dec. quotid. 420. lib. 2. in Romana Casalis* 21. Maji, & 28. Junii 1593. & 23. Martii 1594. coram Seraphino.
- 221 Nec hoc casu requiritur citatio Conventus, neque superioris, Rota in *d. Segobien. Spolii* 10. Decembris 1568. coram Finetto, ut in *dec. quotid. 420.*
- 222 Et hujusmodi consensus, & tractatus præsumuntur ex spatio 30. annorum, Rota *dec. 365. lib. 2.* & *dec. 1. de reb. Eccles. non alien.* coram Puteo, & in *Romana Casalis* 21. Maji, & 28. Junii 1593. & 27. Maji 1594. & 23. Martii 1594. coram Seraphino, & in *Mediolanen. rescissionis permutationis* 10. Februarii 1597. coram Pamphilio.
- 223 In alienatione rerum Monasterii consensus Conventus requiritur in favorem publicum, ne Ecclesiæ depauperentur, & propter interesse Ecclesiæ, & ipsorum Monachorum, Rota in *Segobien. Spolii* 10. Decembris 1568.
- coram Finetto, in *Romana Casalis* 21. Martii 1593. coram Seraphino.
- Alienatio rerum Monasterii facta a Cellerario ad modicum tempus sine alia solemnitate valet, Rota in causa *nullitatis locationis* 5. Decembris 1597. coram Millino.
- Contrarium vide ex deductis per Purpurat. *conf. 378.*
- Ad probandum damnum Ecclesiæ in alienatione ex redditibus feudorum vicinorum, requiritur, quod probentur esse ejusdem bonitatis, & talis redditus, Rota in *Romana Casalis* 29. Aprilis 1594. coram Seraphino.
- Reductio Census bonorum Ecclesiæ ex causa sterilitatis, & refectio melioramentorum est nulla, etiam quod sit observata per triginta annos, Rota in *Mediolanen. bonorum* 5. Maji 1597. coram Seraphino.
- Res Ecclesiæ solita alienari, si revertatur, relocans non dicitur alienare, sed continuare alienationem factam, Rota in *Bononien. de Pipinis* 20. Novembris 1573. coram Robusterio, ut in *decif. divers. 554. in princip. part. 1.*
- Alienatio rei Ecclesiæ facta pro emendis aquis ex pretio, quæ a tertio in eodem contractu emptæ sunt, licet tanquam in damnum Ecclesiæ sit nulla; non tamen corrumpit emptio aquarum, cum corresponsivitas consideretur respectu contrahentium, non autem Tertii, Rota in *Placentina bonorum* 24. Novembris 1581. coram Seraphino.
- Emptor supplicans pro confirmatione alienationis rei Ecclesiæ, non videtur fateri narrata esse vera, sed potius videtur petere sibi dari Judicem, qui videat, an causæ narratæ sint veræ, Rota in *Placentina Evictionis* 2. Decembris 1588. coram Pamphilio. An autem idem sit in venditore, vide in dicta *Placentina Evictionis*.
- Alienationis rerum Ecclesiæ appellatio continetur locatio ad longum tempus, Rota in *Ravennaten. Domus* 2. Aprilis 1576. coram Cantuccio, ut in *decif. divers. 26. num. 3. part. 2.*
- Declaro procedere ad effectum invaliditatis locationis, secus ad effectum incurtus præntæ, Rota in *d. Ravennaten. Domus* 2. Aprilis 1576. coram Cantuccio, ut in *decif. divers. 26. num. 3. part. 2.*
- De Brevi Gregorii XIII. confirmationis alienationum rerum Ecclesiasticarum in statu Parmæ, & Placentinæ actum fuit in *Placentina Aquarum* 10. Februarii, & 24. Novembris 1597. coram Orano.
- Hactenus Sacra Rota Romana. Nos autem & hoc addimus, locatio rei Ecclesiasticæ facta ad triennium cum conditione tamen, quod si ultimis sex mensibus ejusdem triennii partes quiescant, & nihil innovent, censeatur facta ad aliud triennium, & sic deinceps, non valet, sed est contra dispositionem Paulinæ *Ambrosiæ de rebus Eccles. non alienan.* Quia conditio illa appositæ non est vera conditio; quia vera conditio suspendit actum, itaut nullum sortiatur effectum, donec ipsa eveniat, *leg. Conditionales ff. de verb. signif.* Hæc autem conditio non suspendit actum usque ad sui eventum. Siquidem supponit locationem perfectam, etiam pro secundo triennio, & ipsam ita modificat, & qualificat, ut faciat resolubilem ad beneplacitum Partium; quod satis ex eo constat, quia durabit pro secundo triennio, si partes noluerint resolvere iu vim primæ conventionis. Undè, non eveniente conditione resolutionis, permanebit locatio contra naturam actus conditionalis, qui non est, nisi eveniat conditio; quare est conditio resolutiva, quæ facit actum jam præexistentem resolubilem juxta doctrinam, quam tradunt Gloss. in *l. 2. ff. de in diem adject.* Bart. in *l. 1. verb. tertia differentia, ff. de condit. & demonstrat.* Anchar. *consil. 69. circa finem, Soccini. conf. 62. num. 3. lib. 4. Paris. consil. 5. num. 12. lib. 4.*
- Quare locatio prædicta pro primo triennio est irresolubilis, & irrevocabilis, atque adeò necessaria. Pro secundo autem triennio est ad beneplacitum Partium, itaut possint partes ex libito eam continuare, vel non continuare. Quatenus autem est ad beneplacitum, intelligitur pura, sed postea partium voluntate resolubilis, ut per Textum in *capit. si gratiose de rescript. in 6. & leg. 4. ff. locati, & condicti, & cum Decio conf. 108. num. 5.* notat Mantica. *de tacit. & ambig. convent. lib. 5. tit. 4. num. 2.* & habetur etiam ex *l. 2. ff. de in diem addit. ibi: Erit pura emptio, quæ sub conditione resolvitur, unde hi Doctores pro hac resolutione afferri possunt.*
- Eòque fortius ita dicendum est, quia aliàs feret fraus legi, quæ prohibet locationes ultra triennium. Nam hoc modo fierent ultra triennium, immò per plura triennia, quia est in potestate partium tacere sex ultimis mensibus cujuscunque triennii, & tunc locatio duraret ex vi primæ

primæ conventionis, quod autem est prohibitum una via, non censetur alia permissum, *l. quod dictum ff. de pact. & leg. Cum hi §. si cum iis ff. de transact. & cap. cum quid una via de reg. jur. in 6.* Nec dici potest, quod silentium Partium sit conditio, qua extante in ultimis sex mensibus sit signum voluntatis innovandi locationem pro sequenti triennio, quia cum hujusmodi signum sit appositum ab initio contractus, arguit etiam tunc voluntatem continuandi locationem pro secundo triennio, atque adeo quod locatio fiat de presenti, sed ad beneplacitum, & resolubilis per manifestationem voluntatis resolvendi. Quare cum resurter ex solo silentio Partium, ut non continetur, jam subsistit in primo contractu locatio, etiam pro secundo triennio, ac proinde erit locatio in se pura, & solum habebit annexam conditionem, quæ afficiat non ipsum contractum, sed executionem contractus, ut docent Bald. *consil. 285. lib. 3. & consil. 478. lib. 1.* Boer. *decis. 38. numer. 28.* & sequenti Tafch. *lit. C. conclus. 577. numero 4. 6. & 7.*

236 Immo dato quod esset locatio conditionalis, contineretur sub prohibitione, quia eveniente conditione fieret absoluta; Unde cum conditio retrahatur a die eventus ipsius conditionis ad diem conventionis, *l. qui balneum, & l. potior ff. qui pot. in pign. hab. & l. si quis sub conditione ff. de vulg. substit. ubi Angelus, & Alexander, sequeretur, quod ab initio esset facta locatio ultra triennium, quia etiam pro secundo triennio valeret in virtute prioris dispositionis contra determinationem dictæ Extravagantis, ac proinde esset nulla.*

237 Minusque obstat, quod, cum sit apposita conditio, si Partes sex ultimis mensibus primi triennii tacerint, locatio pro secundo triennio est conditionalis, expectans eventum futuræ conditionis, ac proinde non parit obligationem, nisi purificata conditione, *l. necessario, §. quod si pendente ff. de peric. & com. rei vend. & l. si pecuniam ff. si cert. pet.* Conditio namque casualis, qualis est ista, cum possit esse, & non esse, impedit ortum obligationis, donec purificetur, *l. Cedere diem ff. de verb. signif. ubi glos. verb. pendente, & l. non omnis, ff. si cert. pet. Glos. in l. Item quia §. fin. ff. de pact. Bald. ibi in 2. lect. num. 3. Angel. num. 15. Mantica. de tacit. & ambig. lib. 14. tit. 34. num. 7. ac Rota *decis. 567. num. 3. part. 3. reced. apud Parinacium.* Et cum paria sint fieri tempore habili, & fieri tempore inhabili, sed conferri in tempus habile, *l. In omnibus ff. de hered. instit. quamvis dum primo fit locatio, sit tempus inhabile, quia non potest fieri pro secundo triennio, dum tamen suspenditur, & confertur in tempus conditionis, confertur in tempus habile, quia tunc fieri posset nova locatio pro alio triennio, & ideo tanquam facta tempore habili subsistet. Hæc, inquam, non obstant, cum procedant ex falso fundamento, quod locatio sit conditionalis, cum tamen sit pura, sed resolubilis, ut supra docuimus.**

239 Quod verò ad pœnas in alienantes bona immobilia Ecclesiarum, si incidant in pœnas Constitutionis Leonis Cæsaris, quæ habetur in *leg. Jubemus Cod. de Sacros. Eccles.* secundum Innoc. in *d. cap. nulli in fine*, ibique Butr. *num. 12.* & Card. *num. 6. in 4. quæst. ejusque pœnas est depositio alienantis, & satisfactio incommodi Ecclesie de rebus propriis facienda, ad quod obligantur hæredes sui, & cum ea Constitutio Leonina esset localis, per Justinianum extensa est ad omnes Ecclesias, & omnia pia loca, ut in *auth. de non alien. §. nos igitur, & infra §. quia verò Leonis collat. 2.* Unde verba *dict. cap. nulli de rebus Eccles. non alien.* sumpta esse videntur secundum Hostiens. *ibi num. 4. & Jo: Andr. num. 3. & 7. in glos. ult.**

240 Inquiens fortasse. Igitur lex civilis auctoritatem habet imponendi pœnam Sacerdotibus delinquentibus in alienatione rerum Ecclesiasticarum. Absit, *canon. Imperator 97. d. cap. Ecclesia S. Mariæ de constit. cum aliis vulgo.* Sed ideo isti Sacerdotes incidunt in pœnas prædictæ Constitutionis Leoninæ, quia eadem Constitutio in *dict. cap. nulli*, per Summum Pontificem approbatur, & ideo non est amplius lex civilis, quæ ligat Clericos, sed Canonica, ut declarat Fagnan. in *cap. que in Ecclesiarum num. 29. de Constitur. post Felin. in cap. 1. in notab. de præsumpt. & innuit Hostiens. in d. cap. nulli in fine.* Potest etiam intelligi Constitutio Leonina pro Constitutione, quam fecit Leo Papa in Concilio, de qua in *Can. Monemus 12. q. 2. ut per Gloss. fin. in dict. capit. nulli, & Abb. antiq. in fine.* Et quamvis hoc non placeat Hostiens. loco citato, tamen neque illud dicere est peccatum, ut ait Jo: Andr. in *d. cap. nulli, & Butr. in fine.*

241 Per prædictam verò Extravagantem *Ambitiosæ de re-*

bus Eccles. non alien. pœnæ infrascriptæ sunt statutz. Prima est nullitas contractus, qui tamen si aliàs sit Ecclesie utilis, cum nullitas proveniat ex defectu solemnitate, potest Ecclesia illum approbare, & ratificare, neque ab eo receditur, nisi volente Ecclesia, ut notat Abbas in *cap. Causam, que, 2. col. fin. de judic. Jas. in l. non eo minus num. 3. C. de proc. Aret. cons. 77. num. 6. Par. decis. 3. & 4. de except. Seraph. dec. 256. num. 2.* Secunda pœna est excommunicatio latæ sententiæ in alienantes, & bona alienata recipientes. Tertia est interdictum ingressus Ecclesie Episcopis, & Abbatibus, qui, si per sex menses in interdicto perseveraverint animo indurato, a regimine, & administratione Ecclesie, cui præsunt, eo ipso sint suspensi. Quarta, inferiores Prælati eo ipso privati sunt beneficiis, quorum bona alienarunt, & vacare censentur absque alia declaratione, ut conferri possint a legitimo Collatore. Quinta, bona alienata ad Ecclesiam, ad quam pertinebant, liberè revertuntur.

Et per istam Extravagantem derogatum est, *Can. Si quis Episcopus 10. quæst. 2. & can. Apostolicos 12. quæst. 1.* in quibus deponendus est Episcopus, qui sine necessitate alienat res Ecclesie, & *can. nullus resol. 17. qu. 4.* ubi Episcopus est deponendus alienans res Ecclesie sine licentia Primatis, seu Metropolitanani, & suffraganeorum, & *can. Abbatibus 12. quæst. 2.* Abbates, & alii Clerici deponendi sunt, si sine licentia sui Episcopi alienant Ecclesie bona: & ita hoc crimen esse depositione dignum, ait Foller. in *prax. can. part. 2. cap. 33. n. 43.* Sed hodie, ut dixi derogatum est his juribus per *d. Extravagantem*, ubi alia forma est statuta alienandi, & aliæ pœnæ transgressoribus impositæ, ut dictum est. In qua Extravaganti prohibetur omnium rerum, ac bonorum Ecclesiasticorum alienatio, omneque pactum, per quod dominium transfertur, concessio, hypotheca, locatio ultra triennium, infeudatio, emphyteusis, præterquam in casibus a jure permissis, & de rebus, ac bonis ab antiquo infeudari, seu in emphyteusim concedi solitis, & tunc cum evidenti Ecclesie utilitate. Item prohibetur alienatio bonorum mobilium pretiosorum, quæ servando servari possunt, nisi super dictis contractibus interveniat beneplacitum Apostolicum, aliàs alienationes, seu contractus celebrati contra hanc formam erunt nulli ipso jure, etiam si bona fide essent celebrati, de quibus vide Genuens. in *pr. Episcop. cap. 44.* Bonac. *de alien. punct. 4.* Filliuc. *tract. 44. cap. 6. num. 6.* Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 2. cap. 37. num. 21.* Lessi. *cap. 24. num. 66. cap. 19. num. 35.*

Id tamen circa dictam Extravagantem notandum est, quod licet excommunicatio in ea non sit Papæ reservata, ut per Tolet. *lib. 1. cap. 40. §. 2.* Suarez *de censur. disp. 23. sect. 6. num. 3. & Sayr. lib. 3. cap. 32. num. 22.* qui eam ponunt inter nulli reservatas, est tamen aliunde reservata. Etenim alienantes bona Ecclesie sine debita forma, & ea recipientes, incurrunt in pœnas latas contra usurpantes, seu occupantes bona Ecclesiarum, vel impediens ea percipi ab iis, ad quos pertinent, & procedit etiam contra incidentes arbores, & repudiantes legata, & hæreditates Ecclesie delatas ut ait P. Theaur. *de pgn. Eccles. ver. usurpatio cap. 1. ex Concil. Trident. sess. 22. c. 11. de reform.* inter quas pœnas est excommunicatio Papæ reservata. Notandum pariter, quod doctores dicunt, hanc Extravagantem, saltem quoad pœnas, non esse ubique receptam, ideoque valde spectandus erit usus, seu consuetudo regionum, ut per Bonac. *d. tract. de alien. punct. 5. num. 4.* Barbof. *alleg. 50. num. 173.* Et ubi recepta est, requiritur, quoad pœnas, ut scienter fiat transgressio, ob particulam, *presumpserit*, in illa appositam, ut per Barbof. in *dict. Extravagan. num. 23.* cum Navarro, Quaranta, & aliis: Unde ad incurrendum has pœnas, requiritur præsumptio, scilicet, quod scienter alienent, & non sufficit, si metu gravi coacti alienent, immò etiam metus levis excusat.

Delegati verò Episcopis inferiores excommunicationem incurrunt, si sic auctoritatem præstiterint cum damno Ecclesie. Si autem sint Episcopi, aut iis majores, incurrunt suspensionem per annum ab executione Officii, quod si ea suspensione durante ingerant se Divinis, idest celebrent, incurrunt irregularitatem ex Bulla Pauli Secundi, quæ incipit, *Cum in omnibus.*

Procurantes autem alienationem in detrimentum Ecclesie dolo, aut fraude, aut scienter, aut extorquentes per sordes, idest per mercedem, aut per impressionem, idest per coactionem, aut preces importunas decretum alienationis a delegatis prædictis, incurrunt excommunicationem Papæ reservatam ex eadem Bulla Pauli Secun-

Secundi. Insuper delegati prædicti ad restitutionem detrimenti Ecclesiæ illati, sunt condemnandi, procurantes autem, & extorquentes, ut supra, ad restitutionem rerum Ecclesiæ cum fructibus condemnandi, ut ex d. Bulla Pauli Secundi, cujus applicationem lege apud Bonacini. *tract. de alien. punct. 6. & 7. & Filliuc. tract. 15. num. 172.* advertiturque P. Thesaur. *loco cit. ver. alienatio 2.* quod etiam ante condemnationem præfati omnes tenentur Ecclesiæ restituere modo prædicto ex iustitia commutativa.

246 Ex Bulla Pii V. incip. *Admonet nos*, prohibetur omnis alienatio, infeudatio, concessio, etiam gubernationis titulo, etiam ad vitam, vel longum tempus, vel ad beneplacitum jurisdictionalium locorum jurisdictionis temporalis Ecclesiæ Romanæ, etiam in casibus a jure permissis, etiam personis Papæ consanguineis cum clauula irritante. Deinde prohibetur, ne ulla persona, aut Communitas publicè, aut privadim tractet, consulat, aut verba faciat de faciendis alienationibus supradictis, aut proponat de mittendis, aut eligendis Oratoribus ad Papam super his, aut hæc Pontifici insinuet, aut suadeat, aut postulet aliquem, ut et talis titulus conferatur, aut permittat se eligi in Oratorem pro tali negotio, aut tale munus suscipiat. Contravenientes incurrunt ipso facto ex d. Bulla primò excommunicationem, Papæ reservatam. Secundò, crimen rebellionis, & prodicionis locorum illorum. Tertiò, confiscationem omnium bonorum, quæ ipso facto Cameræ devoluta censentur. Quartò, privationem omnium beneficiorum Ecclesiasticorum. Quintò, inhabilitatem ad beneficia Ecclesiastica. Sextò, infamiam juris perpetuam, etiam post restitutionem adversus præfatum sententiam.

247 Præterea idem Pius V. *ibidem*, hanc Constitutionem præcipit jurari a Cardinalibus in assumptione pilei, & statuit, ut contrafacientes penam perjurii, ac perpetuæ infamiae incurrant. Explicant hanc Bullam Leon. *in Thes. for. Eccles. part. 1. cap. 15. num. 13. Filliuc. tract. 44. cap. 6. numer. 7. Bonaccina tract. de alien. punct. ultim.* Quæ Constitutio fuit confirmata ab Urbano VIII. Bulla incipiente *Sacrofancti*, sub anno 1623. prid. Kalend. Octobris.

248 Ex Bulla item Urbani VIII. quæ incipit, *Humane salutis* anno 1625. Kalend. Novembris prohibetur omnis alienatio, emphyteusis, infeudatio, locatio ultra triennium jurisdictionum laicalium, seu Locorum jurisdictionalium ad Ecclesiæ, vel pia loca, etiam laicalia spectantium per universam Italiam tantum, etiam si essent solita concedi in feudum, vel emphyteusim, vel nondum incorporata, vel a laicis usurpata, vel nondum devoluta. Item prohibetur remissio caducitatis, & non obstante privilegio quocumque Romani Pontificis, aut consuetudine, etiam immemorabili, aut jure communi scripto, & aliis derogatoriis clausulis.

249 Contravenire audentes, vel præsumentes dictæ prohibitionis, incurrunt ex eadem Bulla primò excommunicationem, si non sint Episcopi, vel Abbates, sed non est reservata. Secundò, Episcopi, vel Abbates incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ, sed non est reservatum. Tertiò, si dicti Episcopi, vel Abbates sex mensibus inforduerint in interdicto hujusmodi, incurrunt suspensionem ab administratione Ecclesiarum, seu Monasteriorum in temporalibus, & spiritualibus, sed non est reservatum. Quartò, Capitula, Conventus, & aliæ Universalitates incurrunt interdictum. Quintò, singulares personæ etiam dictarum Universalitatum, & alii etiam Prælati, qui Episcopi, vel Abbates non sunt, incurrunt privationem omnium officiorum, & beneficiorum, quorum bona alienarint, & privationem vocis activæ, & passivæ, ac penam inhabilitatis ad prædicta, & alia obtinenda.

250 In qua Constitutione notandum est cum P. Thesaur. *ubi supra ver. alienatio 4.* quod ea nullas infert penas recipientibus alienata. Secundò, quod ait per Italiam universam, ut contineat etiam Insulas adjacentes, quæ modico freto separantur, idest centum miliaribus, *leg. notionem ff. de verbor. significat. Bartol. tract. de Insula ver. nullius numer. 1.* Quæ ista sunt pars Italiæ, *leg. Insula ff. de judic. ibique Bartol. & Angel. ac Doctores communiter, & Aristot. tract. de mundo cap. 2. Castr. in dict. leg. Insula numer. 1. Cæpol. de servitut. titul. de matrimon. num. 16. Bellng. in specul. rubr. 30. numer. 1.* Alii tamen hoc nomine Italiæ universæ dicuntur non contineri Insulas adjacentes, & probabile ait Diana *resolution. 30. miscellan. 3. part. prima resolution. 13. tractat. 2. part. secunda*, lege quæ alibi scripti.

251 Ex Clementina 1. *de rebus Eccles. non alienan.* Regulares administrationem habentes bonorum Religio-

nis, si alienent jura, redditus, aut possessiones ad vitam recipientis, aut ad aliud certum tempus, nisi ob necessitatem, aut utilitatem Monasterii, seu Religionis cum consensu Capituli, aut si Capitulum non habent cum consensu sui Prælati, incurrunt suspensionem ab Officio, & alienatio est nulla. Hæc autem suspensio non est reservata, ut per Imol. *ibid. num. 13. & Anchar. num. 11.*

Hanc Clementinam declarant primò Doctores, quod 252 ejus suspensio ab officio est intelligenda, ab officio ordinis, & jurisdictionis, & administrationis, ut Suarez *de censur. disput. 26. sect. 1. numer. 4. disput. 31. sect. 6. num. 8.* Non tamen est suspensio a beneficio, Anchar. *in dist. Clement. num. 10. Hostien. in cap. Cum aterni de re judic. in 6. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 5. num. 16.* Secundò, quod hæc suspensio non censetur sublata per *Extravagan. Ambitiose*, quia hæc Clementina loquitur in casu particulari, & genus non derogat speciei, & lex generaliter loquens posterior, non derogat legi antiquæ, loquenti in casu particulari, Fulgosius *consil. 215. & 135. Angel. consil. 60. Alexand. consil. 107. lib. 3. Bartol. consil. 100. num. 7. lib. 1. Imol. consil. 140. num. 3.* Atque ita in terminis tenet Roderic. *quest. regul. 27. art. 13. tom. 1. & ita supponit Suarez de censur. disp. 31. sect. 6. num. 8. Coninch. disp. 15. num. 53. Filliucius tract. 17. num. 167.* Verum multò magis procedit in locis & personis, quibus non militat *Extravagan. Ambitiose*, ut per Thesaur. *dict. ver. alienatio 5.* Tertiò, declarant, quod ad certum tempus non continet modicum tempus, idest ad triennium, Suarez *de censur. disput. 31. sect. 6. numer. 8. & Filliuc. tract. 14. num. 116. Thesaur. ibidem.*

De alienatione à Regularibus de bonis Ecclesiasticis facta prætextu privilegiorum sine licentia Sacræ Congregationis Concilii alibi dictum est. 253

Religiosi Prælati, sive Officiales consentientes usurpationi jurisdictionis in exemptos, sive subjectioni illi, itemque Prælati usurpantes talem jurisdictionem, incurrunt in penas *dict. Extravagan. Ambitiose*. Quia hæc renunciatio exemptionis est alienatio prohibita rei Ecclesiasticæ, *capit. cum tempore de arbitr. ibique Hostien. & Abb. numer. 3.* Et quia per jus reputatur inter immobilia per *dict. capit. & per Gloss. in capit. 2. ver. jura de rebus Eccles. non alien. in 6. & per textum in dicto capit. nulli eodem titul. ubi Imol. traditque Redoan. eodem tract. titul. de alienation. reddit. & jur. numer. 22. & talis enunciatio est nullius momenti *dict. capit. Cum tempore, & capit. si diligenti de for. competent.**

In *cap. 2. de reb. Eccles. non alien. in 6.* prohibetur, 255 Prælati Ecclesiarum, scilicet, tam viris, quam sceminis, ut ibi intelligunt Glossa, & Doctores, suas Ecclesias, vel earum jura, vel bona subjicere laicis quoad suspatronatus, vel dominium directum perpetuò, vel ad longum tempus sine sui capituli consensu, & Sedis Apostolicæ licentia speciali, & in contrarium gesta sunt nulla, etiam quoad causam præscribendi, & Prælati contravenientes incurrunt suspensionem ab officio, & administratione, & Clerici illius Ecclesiæ, qui scientes aliquid contra prædictam prohibitionem esse præsumptum, denunciare id superiori neglexerint, incurrunt suspensionem triennem a perceptione beneficiorum, quæ in Ecclesia obtinent, sic gravata. Laici verò compellentes Prælatos vel personas Ecclesiasticas ad talia facienda, excommunicationis, sententiam incurrunt nulli reservatam. Quod si ex hujusmodi contractibus cum dicta licentia, & consensu initis, ipsi laici aliquid usurpaverint ultra concessa, nisi legitime moniti ab hujusmodi usurpatione desisterint, & usurpata restituerint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt, non reservatam, & procedi ad supponendum eorum terras Ecclesiastico interdicto.

Amplia, ut ibi dicta de Prælati procedant etiam 256 contra Episcopos, quia ipsi principaliter dicuntur Prælati Ecclesiæ, ut per Suarez *de censur. disput. 5. numer. 20. Filliucius tract. 16. num. 147. Alter. de cens. tom. 2. disp. 12. cap. 4.*

Limita primò, quod suspensio illa contra Prælatos 257 est ab Officio Ordinis, & ab administratione rerum temporalium Ecclesiæ gravatæ, non autem ab aliis beneficiis, Suarez *ibidem num. 9. Filliucius eo loco, Gemin. & Franch. in dist. cap. 2.* Limita secundò, quod non denunciante, ut supra incurrunt, si sciunt, & probare possint, & sine suo gravi damno valeant denunciare, Suarez *ibid. num. 9. Alter. loco cit. §. ad incurrendum.* Limita tertiò, quod hæc subiectio ad longum tempus dicitur si ad decennium, vel ultra, quia d.

Extravagans Ambitiosa, prohibens locationem ultra triennium, non procedit in mera subiectione quoad Juspatronatus, vel directum dominium nudum, ut per Suarez *disput. 23. sect. 4. num. 16.* cum Gloss. Silv. Navar. Filiuc. *dist. tract. 14. numer. 61.* Alter, *loc. alleg.* Adde quod usurpans Juspatronatus, vel dominium directum in Ecclesia libera, vel loco pio, vel eorum fructus, vel bona, & Clerici consentientes incurrunt in pœnas latas in Concilio Tridentino *sess. 22. cap. 11.* & in Bulla Cœnæ Domini *can. 17.* Item usurpant Juspatronatus, & bona, seu fructus in Ecclesia, seu beneficio vacante; & Clerici consentientes, incurrunt in pœnas *cap. generali 13. de elect. in 6.* de quo Navarr. *in man. cap. 27. numer. 115.* Suar. *de censur. disp. 23. sect. 4. num. 6.* Tolet. *lib. 1. cap. 39. ad 4. excomm. Sayr. lib. 3. cap. 34. num. 10.* & Filiuc. *d. tract. 14. num. 56.* Item contra eosdem patronos usurpantes fructus Ecclesiarum, seu beneficiorum vacantium aliæ sunt pœnæ latæ, de quibus in *cap. præsentis de offic. ordin. in 6.* ibique Doctores.

258 Demùm quoad processum in causa alienationis, si in evidentem, primò expediuntur literæ Apostolicæ, videlicet, si in evidentem, deinde præsentantur in officio, antequam deveniatur ad citationem, postea citatur pars ad dicendum, videlicet: Citetur N. ad dicendum contra literas Apostolicas sub plumbo expeditas, & in actis exhibitas, & juxta illarum formam mandari procedi, necnon dicendum contra jura producta, & repetita, videndum jure Testes super illorum recognitione, quatenus opus sit, admitti, & mandari restitui, dimissa copia collationata, & dicendum contra articulos factos datos, videndum illos ad probandum admitti, & committi Notario causæ juramentum Testium, & examen in forma, & postquam dicto commissum fuerit, videndum illos examinare in eorum, vel notariis domibus, vel ubi reperti fuerint, & dum interrogatoria, si dare intendit, aliàs examinabuntur sine instante ad primam diem, &c.

259 Et tunc dantur in actis causæ articuli, & repetuntur literæ Apostolicæ tenoris, ut infra videlicet: Positiones, & titulos infrascriptos dat, facit, exhibet, atque producit Procurator, & Nomine D. N. contra, & adversus D. N. omnesque alios, &c. quos petit recipi, se partemque suam ad probandum admitti in causa, & causis si in evidentem super (& narratur factum) juxta formam Bullæ Sanctissimi Domini Nostri sub plumbo edictæ citra tamen onus superflue probationis, non se tamen adstringens, &c. de quo expressè protestatur, &c.

260 In primis Procurator prædictus, & dicto nomine N. reproducit Bullam præfatam si in evidentem, & omnia alia jura, acta, & actitata, confessiones judiciales, & extrajudiciales Partis adversæ, ac omnia alia, &c. quatenus in favorem, &c. & non aliàs, &c.

261 Ex quibus sic repetitis clarè constare dixit, & credit de verificatione contentorum in dicta Bulla, & de bono jure dicti Domini N. sui principalis, & quatenus opus sit, & non constaret vulgari sermone loquendo pro faciliiori Testium intelligentia ponit, & probare vult, & intendit.

262 *Qualmente la verità fu, ed è, che il sopraddetto N. ha, tiene, e possiede (& narratur factum) videlicet molte Case posse nel tal luogo, delle quali non se ne cava frutto, nè pigione alcuna, che se vi si spendessero da mille feudi, se ne caverebbe più di dugento di pigione, che così non se cava niente, come si è detto, e di questo ne è pubblica voce, e fama, publico, notorio, e manifesto, palam, &c.*

263 *Item qualmente la verità fu, ed è, che dell' altre Case, già finite, se ne cava molto più di quello si caverebbe, se il denaro spesi, fosse stato vestito in altre Case, o Censù, e che è cosa chiarissima, che facendosi dette Case risulta, ed è di grandissimo utile di essa Chiesa, ec. di questo è pubblica voce, e fama, publico, notorio, e manifesto palam &c.*

264 Item qualiter prædicta omnia sunt vera, publica, notoria, & manifesta, palam, &c.

265 Hos, & has autem, &c. non se adstringens, &c. salvo jure, &c. & protestatur, &c. omni meliori modo. &c.

Nomina Testium N. N. N. N. N. N.

266 Deindè fit intimatio Parti, ut infra: Intimetur N. ex adverso principali, qualiter Dominus mandavit examinari Testes, & nomina, & cognomina Testium sunt in actis specificata, & fuit juratum de calumnia, & Testes examinabuntur die .: cum aliis diebus sequentibus usque ad perfectum examen die manè hora 13. & de serò hora 20. idè citetur idem ad conducendum Interpretem quatenus uti velit, aliàs examinabuntur sine instante, &c.

Et Testibus examinatis, servantur termini substantiales, & citatur pars. 267

Citetur N. ad dicendum contra Commissionem ad primam diem, libellandum ad secundam, articulandum ad octavam, dicendum contra, & ad producendum omnia, & dicendum contra producta, ac jurandum de calumnia in terminis substantialibus ad primam diem, &c. 268

Citetur N. ex adverso principali ad videndum reiterari omnes, & singulos substantiales forsàn malè, nulliter & inculcatè tentos ad effectum concludendi, & audiendi sententiam definitivam ad primam diem, &c. Instante, &c. Deindè fertur sententia, & conficitur instrumentum venditionis rei, de qua agitur. Et de his satis. 269

De Summo verò Principatu Ecclesiastico, nempè Summi Pontificis dubitari posset, & aliàs fuit in pluribus dubitatum, an bona Ecclesiæ, seu Principatus alienare possit, & rata sit ejus apud successores alienatio. Videtur autem mihi, posse alienare bona quarumcumque Ecclesiarum, & ratam alienationem apud successores, quoniam dominium eorum bonorum dicitur esse Christi, *cap. Cum ex ea de elect. in 6. can. expedit, quest. 1. tit. 12. can. quoniam quidquid 16. quest. 1. cap. causa de verb. signif.* Summus verò Pontifex est immediatum caput Ecclesiæ, & Vicarius Dei in Terris, ut quidquid agat, clave non errante, censetur a Deo factum, *cap. quando, cap. inter corporalia, de translat. Præl. & omnium Ecclesiarum ordinatio videtur esse juris positivi, can. 1. 13. quest. 1. & a Sede Apostolica, ut rivuli pendente a fonte, can. 1. 22. d. can. loquitur 24. quest. 1.* Habet autem & plenitudinem potestatis Summus Pontifex in iis maxime, quæ sunt talis juris positivi, *cap. proposuit de concess. præb. Docet, & quod responsum est, ipsos Prælatos Ecclesiarum non posse alienare sine permissione Summi Pontificis, seu Sedis Apostolicæ, & hac permitte, aut confirmante, posse, can. 3. quia Joannes 12. quest. 5. cap. veniens de transact. cum aliis.* Ac pròvidè qui habet potestatem concedendi alienationis licentiam, multo magis ipse habebit. Nemo enim potest concedere, quod non habet, *leg. universe, Cod. de leg. Scribit tamen Anchar. consil. 310. col. 2. & pen. Papam in indulto alienationis debere derogare Canoni non liceat Papa 12. quest. 2. & Paul. Castr. consil. 414. volum. 1.* concludit Papam pro debito Romanæ Ecclesiæ potuisse alienare, & obligare bona Ecclesiæ Avenionensis. Et de his tantùm, quantum lat est, immò satis multa. Peccat porrò, qui non videt, quod est satis. 270

CONSULTATIO XCVI.

An donator incidat in reatum perjurii, contraveniendo promissioni in casu, de quo agimus?

Titius, asserens habere vocem, & jus nominandi, ac præsentandi Rectorem ad beneficium Ecclesiasticum de jurepatronatus laicorum, dictam vocem, dictumque jus nominandi, & præsentandi dictum Rectorem dedit, cessit, ac titulo irrevocabilis donationis inter vivos concessit, & donavit Cajo præsentanti, & acceptanti pro se, suisque, &c. cum omni jure, & actione ad habendum, &c. ponens, &c. transferens, &c. constringens, &c. licentiam dans, &c. nullo jure reservato, &c. Promittens hujusmodi donationem semper, & omni tempore habere ratam, gratam, atque firmam, & contra non facere, opponere, vel venire sub quovis prætextu, causa, vel quæsito, &c. & ad majorem cautelam medio juramento tactis, &c. renunciatis, &c. beneficio *leg. 2. Cod. de revoc. donat.* ac omnibus aliis favorabilibus, cum quibus se posset defendi contra præfens instrumentum.

Vacato dicto beneficio præfatus Titius donator præsentavit Sempronium in Rectorem ejusdem, non obstante prædicta donatione, juramento roborata, eo sub prætextu, quod consensus Episcopi usque adhuc non intervenerat, dum donatio jurispatronatus absque consensu Ordinarii non operatur per text. in capit. *Cum seculum, & in cap. Cura de jurepatronat. in 6.* ac per Roth. *de jurepatron. verb. pro eo, quod de Diocesani consensu quest. 2.*

Cajus verò donatarius habita notitia de contraventione Titii donantis facta in suum præjudicium, eligendo Rectorem, obtinuit subsequenter consensum Episcopi, & intra terminum ad præsentandum præfixum, utendo facultatibus uti patronus, & donatarius jurispatronatus devenit ad nominationem alterius Rectoris, cum certi juris sit, juspatronatus post consensum habitum.

- habitu existere penes donatarium, & talis consensus potest præcedere, vel subsequi, & semper, & quandoque intervenire, Flamin. de resignat. lib. 4. quest. 10. num. 3. & 8. Vivian. de jurepatronat. lib. 4. cap. 1. num. 36. Menoch. de præsumpt. lib. 6. tract. 13. disput. 2. punct. 4. numer. 18. Ricc. in præx. Eccles. resolut. 123. numer. 3. Campanil. in div. jur. rubr. 11. capit. 13. num. 372. cum aliis.
- 4 Hinc, orta controversia inter dictos præsentantes, fuit dubitatum, an donator incidit in reatum perjurii, contraveniendo promissioni?
- 5 Pro parte negativa adducitur, quod ante consensum Episcopi in donatione, nullum jus dicitur abdicatum a donante, juxta decisionem Putei 18. lib. 2. & consensus postea obtentus valet ex nunc, non ex tunc, Lambertin. de jurepatr. lib. 1. part. 2. quest. 1. art. 17. num. 11.
- 6 Secundò, quod donatio jurispatronatus procedit ad instar beneficii resignati ad favorem certæ personæ, ac etiam in materia feudorum, Jo: Bapt. de Luca de jurepatr. discurs. 50. num. 11. Quapropter mandatum ad resignandum beneficium est revocabile, Clem. unic. de renunciat. Paris. de resignat. lib. 9. quest. 25. numer. 1. & 2. Lotter. de re benefic. lib. 3. quest. 16. num. 18. & seq. Tondutus de benef. quest. 26. num. 1. Rota decis. 730. num. 1. p. 6. recit. De Luca disc. 38. num. 2.
- 7 Pari modo si donatio jurispatronatus est revocabilis, uti actus de sui natura revocabilis, per juramentum certè fit irrevocabilis, Gloss. v. necessitas in leg. si pecuniam, 5. ff. de condit. caus. dat. latè Gabr. de juram. concl. 9.
- 8 Donator verò per præsentationem videtur, nec revocare, nec contravenire promissioni donationi. Exemplum desumitur a mandato ad resignandum beneficium cum juramento, vel se non revocaturum procuratorem, vel se resignaturum; tunc tale mandatum contra ipsius naturam est irrevocabile, Boer. decis. 217. num. 2. Tondut. de benef. d. quest. 26. num. 3. quia est promissorium de non contraveniendo. Id tamen certum est, quod ille tenetur ad resignandum, non autem illi denegatur, quod non possit repetere, & colligitur ex textu in cap. ad audientiam de his, qui vi, ibi: non obstante juramento, qui non ad repetendum, sed ad resignandum tenebatur, Suarez tom. 2. de relig. tract. de jurament. lib. 2. cap. 29. num. 24. Sanchez moral. lib. 3. cap. 12. num. 17. ex quibus in præfenti casu Titius donans juspatronatus, non obstante juramento, potuit præsentare juxta dictam dec. 18. lib. 2. coram Puteo, quia promisit non contravenire donationi, scilicet non impugnare, vel revocare facere, & illa per solam præsentationem ante consensum Episcopi minime infringitur.
- 9 Tertio, quia resignans beneficium, non amittit fructus, & possessionem ejusdem, donec effectivè, & realiter acquiratur possessio per resignatarium, de Luca de Emphyt. disc. 1. num. 9. & passim Rot. decis. 322. num. 4. & 5. part. 11. recent. Unde cum mandatum ad resignandum dicatur instrumentum, seu causa, ut Pontificis gratia sequatur non a resignante, sed a Papa dicitur obtinere, de Luca discurs. 38. numer. 6. de legalibus. Pari modo dicitur donatio jurispatronatus causa, & instrumentum, ut sequatur consensus, & sic interim præsentando non videtur contravenire; nec donatarius conqueri potest per consensum habitum, quia donans fuit usus facultate tempore habili ad instar resignantis beneficium, vel feudum, qui percipit fructus, non obstante donatione, vel resignatione usque ad supervenientiam beneplaciti Principis, dum beneficialitæ a feudistis modum desumunt, ut ait de Luc. discurs. primo de emphyt. num. 9.
- 10 His tamen non obstantibus verè in reatum perjurii Titium donantem incidisse censendum est. Et pro dilucidatione hujus articuli, præmittendum est, quod juspatronatus laicale est partim spirituale, & partim temporale; spirituale, quia vendi non potest; temporale, quia possidetur a Laicis, & transmittitur ad hæredes, Roch. de jurepatronat. quest. 2. verb. contrariam, pro cujus donatione, vel potiùs translatione de laico ad laicum secundum omnes Doctores consensus est necessarius, ne intercedat labe simoniaca in contractu, vel cadat in potentiori, vel quia juspatronatus non potest haberi per laicum, nisi ex gratia, secùs autem quando transfertur in Ecclesiam, vel locum Religiosum. Tunc enim non requiritur ejusmodi consensus, quia res revertitur in naturam suam, ut per Roch. disc. ver. Pro eo, quod Diæcesani consensu, quest. 2. de quibus in præfenti nulla adest suspicio per consensum obtentum.
- 11 Examinandum solum est, an ante consensum donatio jurispatronatus sit ipso jure nulla, ut ex Duran. decis. ultim. num. 1. Certum enim est, quod quilibet actus, in quo potest præcedere, vel subsequi consensus requisitus, habet implicitum statum validitatis, Gonzal. ad reg. 1. Cancell. proœm. 2. & in donatione jurispatronatus semper, & quandoque potest intervenire, ut supra. Nec in jure talis donatio prohibita reperitur, ut latè per Rotam decis. ult. num. 4. & 5. de jurepatron. in antiq. Quare juramentum appositum in tali donatione erit omninò observandum, quia non est contra bonos mores naturales, Barb. in reg. non est obligatorum de reg. jur. in 6. Sanch. in moral. part. 1. lib. 3. cap. 9. num. 30. & Titius donator, stante juramento, non poterat contravenire in eligendo Rectorem, quia talis præsentatio directè impedit donatario exercitium jurispatronatus, stante consensu obtento. Nec relevat, quod pro alia vice uti possit donatione; quia per dictionem semper, & omni tempore habere ratam, gratam, nec contrarietatem, & novus iste, & unicus actus electionis inducit claram contraventionem juris eligendi donati.
- 12 Ulterius, quamvis dicta donatio possit dici de sua natura revocabilis ante consensum, attamen per juramentum evadit firma, & irrevocabilis, quia in tali statu res dicitur non amplius integra, nec est locus pœnitentiæ, Seraphin. de jurament. privil. 139. Cyriac. controvers. 322. num. 33. & seq. Sic præsentatio donantis non potest admitti per Judicem, ne fiat particeps delicti, confovendo perjurium, Merlin. decis. 443. num. 4. & seq. Rota decis. 80. a num. 5. part. 17. recent. Guttier. de juram. confirm. part. 3. cap. 14. ubi: s. bis tamen, respondendo contrariis, ait, procedere, ubi Judex ad illum actum adire non debet, aliter si actus ille requirit Judicis auctoritatem, non debet admitti, & probare actum contrarium juramento, ut in hac præsentatione facta coram Ordinario contra donationem juratam.
- 13 Postremò, aperta videtur contraventio, quia Titius, donando juspatronatus, disposuit de jure suo, & contractus potest fieri in præjudicium donantis, dum consensus non est necessarius in donatione, seu ad contractum donationis, quæ in jure prohibita non est, sed solum ad acquisitionem jurispatronatus, ut ratiocinatur. Rot. d. decis. ult. in antiq. de jurepatronat. Roch. eod. tract. verb. ipse, vel eis, num. 31. vers. adverte tamen, & Coccin. decis. 453. num. 6. Unde cum ab initio fuerit quæsitum jus donatario de non contraveniendo promissis in contractu apposis per donantem, qui disposuit de jure suo, certè, dici debet perjurus in præsentando; quæ distinctio Rotæ in antiquis admittitur etiam per Put. dict. decis. 18. lib. 2. & in particula decisionis coram Eymerix, satis constare dignoscitur. Alterum verò jus pro exercitio jurispatronatus, quod habet ex donatione, & dicitur pendere, illud tantum ex consensu perficitur, Rota dicta decis. ultim. de jurepatronat. in antiquis.
- 14 Et ex his facilè tolluntur allegata per D. de Luca, arguendo a resignatione beneficii, & feudi; quia quando adest dispositio Textus, non est arguendum a simili, neque a pari.
- 15 Particula autem decisionis coram Eymerix est hujusmodi: Recanaten. beneficii Lunæ 22. Junii 1682. Nec subsistere videbatur, quod vox donata Dominico Barono suffragari nequeat Condulmerio, ex quo talis donatio non fuerit ab Ordinario confirmata, antequam Sebastianus Donato præsentaret Confalonarium, in cujus præjudicium consensus postea præstitus ab Ordinario non retrahitur, ut firmavit Rota coram Puteo decis. 18. lib. 2. in princip. & per tot. coram Coccino decis. 652. num. 13. & in recent. decis. 430. num. 12. & seq. part. 9. recent. Quia licet hæc conclusio bene procedat in terminis puræ, & liberæ donationis, in quibus loquuntur auctoritates supra allegatæ, non tamen videtur recipienda, quando, prout hic, donatio fuit roborata juramento, & promissione de non contraveniendo, cum in hoc casu illa fiat irrevocabilis, & ab initio acquiratur jus donatario, tam in præjudicium donantis, quam præsentati ab eo medio tempore, ut respondit Rota decision. 80. numer. 5. & sequenti part. 17. recent. Hæc Rota.
- 16 Et quidem, licet juramentum impediatur actum, non autem tollat facultatem, & ideo, si actus fiat, validus est, quamvis illicitus; nisi præcedat absolutio a juramento, veniens tamen contra juramentum absque dispensatione est perjurus, ita quidem, ut non sit sufficiens causa ad dispensandum, & absolvendum a juramento ejus sola pœnitentia, neque prætextus, quod in tali donatione non intercesserit consensus Episcopi; quia cum juraverit non revocare donationem jurispatronatus, ex vi juramenti renunciavit omni favori, quem tribuunt jura ad conservandam facultatem præsentandi;

Siquidem per juramentum se privavit hac facultate, cum firmaverit voluntatem in eo, quod jam disposuit, & promiserit Deo; se non usurum facultate, quam habebat, quod est objectum hujus juramenti. Atque adeo non potuit donator allegare favorem juris requirentis consensum Episcopi, tanquam causam, ob quam debuerat relaxari juramentum, cum non potuerit esse causa rationabilis relaxandi juramentum, id, quod per juramentum exclusum est; quod enim juravit nolle uti, non potest postea esse causa rationabilis, ut relaxato juramento, ipsi detur facultas utendi. Neque jus dat auctoritatem huic dispensationi, immo exigit, quod juramentum omnino fervetur, *cap. 2. de pact. in 5. & authent. Sacramenta impub. Cod. si advers. vend. cum vulgò aliis.*

17 Hinc etiam si patronatus jurasset, alium non presentare, & tamen presentaret, valeret presentatio, quamvis perjurus fieret, ut tradunt *Alex. cons. 16. num. 3. lib. 3. Burlatt. lib. 4. cons. 379. num. 13. & 17. Felin. in cap. Cum accessissent, num. 12. de consil. Covarr. in rubr. de testam. part. 2. num. 15. conclus. 5. Gabr. concl. 1. num. 8. de jurejur. Seraph. de privil. juram. privil. 75. num. 14. Rota decis. 513. & 547. part. 3. diver. & coram Pagna decis. 1141. num. 8.* Quia, ut dixi, juramentum non impedit validitatem actus, neque tollit causam, ex quibus validitas confurgit etsi veniens contra juramentum peccet, & sit perjurus, quia non tollit potestatem, & voluntatem, quæ sufficiunt pro validitate actus, *l. multum interest, Cod. si quis alteri, vel sibi, Innocent. in cap. dilecto de præb. Abb. cons. 41. num. 2. lib. 2. Federic. de Sen. cons. 100. ad fin. aliique cum Glossa in cap. fin. de præb. in 6.*

18 Ex quibus elicitur, quod legatarius, sive donatarius debeat esse cautus in procurando, quam citius poterit, approbationem, sive consensum Episcopi super jurepatronatus legato, sive donato, quia ante consensum, vel approbationem Episcopi nullum jus habet, ut per *Roch. loco cit. §. Ego sequor, ubi addit, quod cautior esset, si consensus Episcopi intercederet, vel in morte, vel ante mortem Testatoris, vel in donatione.*

CONSULTATIO XCVII.

An, & quatenus dispensationes extra Curiam Episcopo committende, & ab eo examinande sint? Et quid de literis absolutionum, & dispensationum in foro conscientie?

Sicut hac de re decernit: *Dispensationes quacumque auctoritate concedende, si extra Romanam Curiam committende erant, committantur Ordinariis illorum, qui eas impetraverint, ea verò, quæ gratiose conceduntur, suum non sortiantur effectum, nisi prius ab eisdem, tanquam delegatis Apostolicis, summarie tantum, & extrajudicialiter cognoscatur, expressas preces subreptionis, vel obreptionis vitio non subiacere.*

In hoc decreto primò statuitur, ut dispensationes omnes non committantur, nisi Ordinariis impetrantium. His verò, vel eorum Vicariis Gregorius XIII. ex sententia Sacræ Congregationis decrevit, non licere aliquid accipere ratione taxæ, etiam ex immemorabili tempore, neque ratione sigilli, vel cujuslibet alterius rei pro cognitione hujusmodi dispensationum; qua propter decretum illud, quod solet poni in literis dispensationum matrimonialium: *& nihil muneris, aut præmii etiam sponte oblato accipi possit pro illarum executione,* ita intelligendum esse, ut neque Ordinarius ipse, neque ejus Vicarius quidquam prorsus, etiam pro mercede laboris, quem ea in re suscipere, capere possint; Notariis verò pro examinatione Tessium quartam partem auri, sive ducati licere accipere. Addit etiam pro literis absolutionum, & dispensationum in foro conscientie tantum nihil a quocumque pariter omnino accipi posset, quemadmodum etiam Romæ fervatur. Atque ex his Concilium Provinciale non posse statuere, ut aliquid accipi possit, censuit Sacra Congregatio.

Ordinarii autem illorum sunt Episcopi, vel illorum Vicarii Generales, non autem foranei, *cap. Romana, ibique notata de appell. in 6.* Quare dispensationes factæ a Vicario foraneo nullæ sunt ex defectu jurisdictionis, etiam si specialiter ab Episcopo illi subdelegatæ fuissent.

Secundò, statuitur, quod dispensationes in forma gratiosa concessæ ab iisdem Ordinariis, de subreptione, ut concedentes non decipiantur, cognosci debent. Ex quibus dixit Sacra Congregatio antequam dispensationibus in forma gratiosa, quæ vulgò dicuntur sine causa, par-

tes utantur, debere presentari Ordinariis, ut ab eis cognosci possit de subreptione, vel obreptione. In quo hæc notanda videntur. Primò, quod hæc potestas non est data Ordinariis super qualibet controversia, quæ possit oriri super dispensatione Apostolica, veluti utrum valeat, aut concedi potuerit, nel ne? aut quale interpretationem recipiat, sed tantum, an preces subiaceant vitio subreptionis, vel obreptionis? Secundò, quod dicta potestas datur Ordinariis, tanquam delegatis Apostolicis, propter quam non destruitur, sed conservatur regula, quod Sedis Apostolicæ est æstimare, quemadmodum sui beneficii esse velit, *cap. Ordinarii, de offic. Ordin. in 6.* Tertio, quod non datur Ordinariis potestas cognoscendi judicialiter de dicta obreptione, sed summarie, & extrajudicialiter tantum, cujus taxativæ ea est vis, ut in ejusdem decreti auctoritate censeatur prohibita Ordinariis cognitio judicialis. & ordinaria de subreptione Apostolicæ dispensationis. Nec immeritò, quia nisi certa, & manifesta sit subreptio gratiæ Apostolicæ, non potest Ordinarius de ea judicare, *capit. 2. de confirmat. util. vel inutil. ibique Doctores, Bald. cons. 95. lib. 2. & Federic. de Sen. cons. 115.* Quarto, quod dicta potestas non datur in dispensationibus concessis motu proprio Pontificis, qui excludit subreptionem, *cap. si motu proprio, de præbend. in 6.* Quintò tandem, quod dicta potestas non datur circa quamlibet gratiam, ut privilegium Sedis Apostolicæ, sed tantum circa dispensationem, aut etiam circa commutationes voluntatum, ut in *cap. 6. ejusdem sessionis dicti Sacri Concilii Tridentini.*

CONSULTATIO XCVIII.

De Oratoriis privatis quæstiones ferè omnes dissolvuntur, sed per summa fastigia rerum; ubi prius de nominibus locorum, quæ a Christianis ad Conventus publicos, ac privatos sunt extructa, deque origine, ac progressu Sacellorum, seu Capellarum, & id genus aliis.

Restè quidem, ac prudenter dixit ille. Ad bene docendum primò expendere oportet nomina. Locum illum, in quem, mox post Christi ascensionem convenerunt Apostoli, Lucas *act. 1.* vocat Cœnaculum, quo vocabulo intelligitur locus, qui ad cœnandum sit idoneus; ejusmodi loca ædium superiora Romæ, de Hierosolymis nil certi affirmare possum, ditiores inquilinis pleurumque, ac pauperioribus locarunt, ima sibi reservabant. Qua de re vide plura apud *Stuchium in antiquit. conviv. lib. 2. cap. 14.* Hinc non solum tenuem Apostolorum conditionem, & summam paupertatem colligere, sed & videre licet, quam tenui ædificio Apostolica simplicitas contenta fuerit.

Tertullianus, qui vicinus fuit Apostolorum temporibus, loca publicorum congressuum sua ætate dicit, fuisse simplices Domos, & ædes in edito sitas, *init. lib. contra Valentinianos.* Dicitur autem Domus propriè ædificium ad habitandum factum, impropriè verò pro quocumque habitaculo, undè & Tempa domus dicuntur. Restè verò, ac propriè Tertullianus ejusmodi loca Domo appellat, ea enim inhabitarunt certæ familiæ, simul tamen eò quoque fideles convenerunt, quod in persecutionibus illis publicè non licebat. Hodie autem impropriè sic vocarentur.

Etsi verò Christiani primitivæ Ecclesiæ per ædis vocabulum nil aliud, quàm domum simpliciter intellexerint, hoc tamen nomen suis quoque Templis posterioribus sæculis indiderunt ad Ethnicorum imitationem, qui sua etiam fana, seu Tempa ita appellarunt ab Edo, ut Servius adnotat, quod in ea sacrificantes edere consueverint. Varro *lib. 4. de singul. lat. ad aditu fieri putat, quod scilicet plano pede adjerint.* Festus, quod in edito poni solet, ædes dici putat.

Eusebius *lib. 7. cap. 15.* cætuum loca Ecclesiæ vocat; quo loco indicat Cæsareæ Palæstinæ Christianum quemdam, Marinum nomine, Religionis accusatum, & a Tribunali ad trium horarum deliberationem dimissum, deductum esse ad Ecclesiæ, & in ipsum Sanctuarium a Theoteco ejus loci Episcopo, atque ab eo ad martirium fortiter subeundum confirmatum. Factum sub Valeriano, & Gallieno Imperatoribus circa annum Domini 260. Fuit hic loquendi mos in primis usitatus sæculo quinto a nato Christo, ut nimirum Ecclesiæ nomen pro ipso etiam Templo usurparent. Ita etiam Eucherius *lib. 2. in Genes. cap. 16.* ait: *Ecclesiæ edificatam esse eo in loco, ubi olim Abraham Angelos hospitio suscepit.* Sic etiam loquitur Sydonius *epist. ad Hesperium.* Salavianus quoque non abhorret ab hac loquendi formula, sed

- quasi corrigens dicit: Itaque Ecclesias, vel potius Temppla, & Dei minoris reverentia quidem habent, lib. 4. de providentia Dei. Ipse etiam Augustinus lib. quæst. in Levit. tit. 59. Hoc, ait, quotidianus usus loquendi obtinuit, ut in Ecclesiam prodire, ad Ecclesiam confugere non dicatur, nisi ad ipsum locum, parietesque prodierit, & confugerit, quibus Ecclesia Congregatio continetur. Idem, quotidie, inquit, Ecclesiam ingredientem, memoriam gloriosissimi Martyris Stephani frequentabant lib. de Civit. Dei 22. cap. 8.
- 5 Fit hoc improprie, ac figurate per metonymiam, quæ contentum pro continente ponitur. Est enim Ecclesia vox greca, sed recepta a Latinis, significatque cætum, communionem, vel concionem. Ita D. Lucas quoque hoc vocabulo usus legitur Act. 19. ubi dicit: Erat concio confusa. Translata est hæc vox ab hoc civili usu ad Sacrum, visumque est Spiritui Sancto appellare hoc nomine cætum fidelium universum ad vitam æternam evocatum, in qua significatione interdum Catholica, appellatio additur. Nonnunquam verò particulares cætus, in quos universalis ille distribuitur, Ecclesie nomine intelliguntur, ut cum Ecclesiam Romanam, Corinthiacam, &c. appellamus adeo quidem, ut etiam restringatur aliquando ad quampiam familiam, quæ Christum proficitur. Sic enim D. Paulus Rom. 16. 1. & 1. Corinth. 16.
- 6 Usitatissimum etiam fuit in primitiva Ecclesia hæc loca Oratoria appellare a primaria actione, quæ in iis peragebatur, ut est videre apud Euseb. lib. 8. cap. 2. Socrat. lib. 5. Sozomen. lib. 1. cap. 8. & D. August. dist. 42. cap. ult. Chrysostomus quoque Orationis domos appellat, hom. 9. in 3. cap. Act.
- 7 Vocarunt etiam Dominica, seu Cyriaca, ut legere est in edicto Maximini, quod pro Christianis jam jam moriturus edidit apud Euseb. lib. 9. cap. 10. & in narratione ejus historiarum, quæ extat apud Rufinum lib. 1. capit. 3. a Domino, scilicet Jesu Christo, cui consecrabantur, & quod in iis Domino Jesu Christo serviretur, itque invocaretur, ejusque Verbum prædicaretur, & Sacramenta administrarentur, sicut etiam dies solemnis, quo convenire solet Ecclesia, dies Dominicus appellatur.
- 8 Martyrii vocabulum, quo loca quædam cætum publicorum appellari consueverunt, Constantini tempore usurpari cœpit. Sic Templum Hierosolymis circa annum Imperii Constantini 30. in loco Cranii ædificatum, Martyrium magnum dicebatur, ut Sozomenus tradit lib. 2. cap. 26. eam ob causam, quod Jesus Salvator noster eo in loco supplicium Crucis passus fuisset. Progressu temporis illa tantum Tempia sic appellabantur, in quibus erant sepulchra, & monumenta Martyrum, aut etiam quæ in Martyrum honorem fuerunt ædificata. Nam Martyris proprie significabant initio ipsas passiones, & supplicia Martyrum, quibus fidem Christi testimonio sui sanguinis confirmarunt. Postea pro monumentis, & sepulchris Martyrum. Tandem etiam pro Templis, quæ in eorum memoriam extruebantur, accipi cœperunt.
- 9 Hic obiter notandum, Martyrium, & confessionem non idem esse, ut nonnulli putant, decepti errore Interpretis Concilii Gangrensis prioris ditionis, vim Latine vocis non assequuti; quod enim can. 20. dicti Concilii legitur; Martyrum Conventus, Interpretis confessiones Martyrum transfudit, pro Ecclesiis Martyrum. Non autem Latini Basilicam confessionis nomine intelligunt, ut falsò ex hac interpretatione aliqui sunt arbitrati, sed magis hæc significatio, & vox dicta reperitur, ut locus ille sub Altari potius intelligeretur, ubi Martyrum corpora condita essent, idque inde, quod Apocal. cap. 6. legitur: Vidi subius Altare animas interfectorum propter Verbum Dei, & propter testimonium, quod habebant.
- 10 Basilicæ quoque appellatio post Constantini Magni tempora frequens esse cœpit apud Nazianzenum, Ambrosium, & alios. Basilica autem principio dicta fuit domus ampla, & spatiosa, causarum cognitioni destinata, dicta ab eo, quod Princeps eò ad jus dicendum convenirent, aut quod Græci Basileos appellatione etiam Judicem intelligerent, atipulante etiam Hesiodo, ac Budæo, & Plinio; erat autem Basilica ambulationibus amplissimis instructa, ad quam multi tota ex Urbe, alii causas agendi, alii consultandi, alii aliud agendi gratia confluebant. Undè venustum in primis illud est Ciceronis ad Attic. lib. 2. Basilicam habeo, non Villam, frequentia Formianorum. Postea etiam Basilicæ apud Ethnicos ædificatæ fuerunt in usum negotiatorum, eæque in locis calidissimis, foroque proximis, ut haberent mercatores, quo se hybernis mensibus subito ingruente
- tempestate possent recipere. Vide Vitruvium lib. 5. Perrottus Sipontinus ait, Basilicam fuisse locum amplum, ubi a divitibus expectati fuerint salutatores, & convivia facta maxima, & salutationes, & ludos. Secundum hunc Basilica esset pars domus splendidior, qualem plerique hodie in diversis linguis recepto vocabulo, Salam appellant, sive corrupto a Basilica nomine, sive a salutatione.
- Hujusmodi locorum nomen post annum Domini 300. translatum est ad ædes Sacras. Undè Isidorus ait, Basilicæ prius vocabantur Regum habitacula; unde & nomen habent. Nunc autem Divina Tempia, idè Basilicæ nominantur, quia ibi Regi omnium Deo sacrificia, & Cultus offeruntur. Vel Tempia sic vocantur, quia loca hujusmodi ampla, & spatiosa, quin, & magnificentissime extructa erant: Undè factum est, ut nomen hoc Templis a Constantino Magno, aliisque Imperatoribus ad eundem modum ædificatis inditum fuerit. Hinc jam cernere licet verissimum esse illud, quod Platina ex Damaso indicat, Calixtum sub Heliogabalo, monstro illo hominis, Basilicam in Transyberina Regione in honorem Beatæ Virginis Mariæ ædificasse.
- Meminit etiam locorum, in quæ convenerunt primi fideles Epistola Concilii Antiocheni contra Paulum Samosatenum, & Domos Dei vocat apud Eusebium lib. 7. cap. 30.
- Huc facit illud quoque, quod in Edicto Maximiani, & Constantii Cæsarum pro Christianis edicto scriptum legimus: Erga hos indulgentiam nostram credimus porrigendam, ut rursus sint Christiani, & conventicula, in quibus orare consueverunt, extruant, & reedificent. En conventicula vocant Cæsares, non Tempia, non Basilicas Christianorum Oratoria, quod essent humiles ædes, & angusta, vel obscura loca a Conventibus sic dicta, quæ fiebant in illis locis ab initio audiendi verbum Dei, & invocandi Deum causa.
- Temporum quoque non frequens est appellatio apud Divum Augustinum, significat autem Templum proprie locum, vel in Cælo notatum ab augure, vel in terra, a tuendo, vel conspiciendo dictum, quod ex omni parte, vel quod ex eo omnis pars aspici possit, teste Donato. Primum autem Cælum ipsum dictum est Templum, quia ipsum primum tuemur. In Terris autem dictum est Templum, quod quibusdam conceptis verbis ab augure fiebat, undè tueri quamcumque Cæli partem commodè posset. Ab hoc Templo non solum ædes sacræ, sed & alia loca septa, & unum tantum introitum habentia, dici Tempia cœpere, Joan. Quintinus in explicat. canon. 5. Concilii Gangrensis, Tempia, inquit, dicuntur quasi tecta ad contemplationem Divini Numinis ampla, ut ait Isidor. capit. 5. lib. 6. etym. Ductus hoc etymo putavit Archidiaconus, Tempia proprie vocari majores Ecclesias, ubi sub unius amplitudine tecti populus adunaretur.
- Hanc igitur loquendi formam mutuati sunt Christiani a Gentilibus, & ad suas quoque ædes sacras transtulerunt; & proprie sunt Tempia, ædes sacræ, eleganter instructæ, & in sublime supra alias ædes elevata, ut ab omnibus omni ex parte urbis conspici possint. Nam tale erat etiam Tabernaculum, & postea Salomonis Templum, & apud Gentiles ipsorum Tempia.
- Divus Chrysostomus loca publicorum congressuum simpliciter vocat Sedem, & Doctrinæ Sedem, hom. 1. in cap. Jo. Euseb. lib. 1. cap. 17. ex Philone locum illum, in quem convenerunt Religiosi illi, qui in Ægypto haud procul ab Alexandria ad lacum Mariam habitaverunt, sive illi Esseni, sive ex Judæis conversi Christiani fuerint, Semneon appellat, quod in eo soli monentes Religiosæ, & Sanctæ vitæ mysteriis operantur, inquit Philo. Eundem locum idem ibidem vocat Monasterium. Est locus, ubi homines solitarii degunt, quod & Claustrum a recentioribus appellatur, quod eo claudantur, qui solitariam vitam degunt. Sunt qui solitudinem interpretentur. Sed id vocabulum multò latius apud Latinos patere constat, cum contra Monasterium ad eorum, qui Monachi dicti sunt, domicilium restringatur. Ab hoc Græco vocabulo multi non Cœnobitarum, seu Monachorum Claustra intelligunt, sed Ecclesias majores, quæ Collegia, & scholas habent adjunctas; Undè & Collegiatæ Ecclesie dicuntur. Ita verò, ut opinor, appellantur, quod Basilus, Augustinus, & similes Sancti Episcopi suis Ecclesiis quoque juncta habuerunt Collegia, hoc est scholas, seu cætus studiosorum, quæ illi Monasteria nuncuparunt, quod qui in iis habitarent, quasi a Mundo separati, spiritualibus, ac divinis studiis, ac meditationibus vacarent.

37 Romæ quoque præter supradicta nomina Tituli, Paræcia, ac Diaconia appellabantur, de quibus Panvinius in appendice ad Platinam hæc scribit: *Tituli sunt, inquit Sacre Aedes, Tempa, vel ut hodie dicitur, Ecclesie, sive sacra loca in Dei, & Sacrorum memoriam erecta, & pro urbis Regiones a Romanis Pontificibus antiquitus distincta, in quibus animarum cura a Presbyteris in iisdem commorantibus habebatur, quibus, qui præerant, Presbyteri Cardinales appellabantur, idest Principales, similitudine a quatuor ventis Cardinalibus, hoc est principalibus deducta. Cum enim in unoquoque Titulo plures essent Clerici, qui Sacramenta Populis exhiberent, vel exhibentibus præsto essent, ut Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri, is, qui omnibus his præerat, Præbyter a cæteris Clericis illius Tituli dicebatur Cardinalis, quod omnibus dignior, principaliorve esset in eo Titulo commorantibus, cæterosque Clericos regeret, vel gubernaret in Titulo sibi commisso viventes.*

38 Undè autem hujusmodi loca sacra Tituli dicebantur? Indè nimirum, quod qui illi Presbyter adscribebatur, ab eo nomen, titulumque acciperet, ut ejus loci Presbyter diceretur. De hoc Baronius in suis not. ad Martyrolog. Roman. hæc refert: *Titulus idem est, quod Memoria, seu Ecclesia, sic dictus, quod in loco, ubi Ecclesia erat erigenda, Crux poneretur in Titulum, sic, leg. ultim. de pagan. Cod. Theod. & leg. Decernimus, Cod. de Episcop. & Cleric. novel. 217. cap. 7. ex Julian. & Constit. 4. cap. 1. collat. 5. tit. 17. Ut nullus fabric. can. nemo Ecclesiam de consecr. dist. 1. ex Concilio Aurelianensi, & in Capitular. Franc. lib. 5. cap. 239. Ord. Rom. de Divin. Offic. cap. de edific. Eccles. & mox, Romæ autem obtinuit vetus loquendi usus, ut non omnis Ecclesia, Martyrumve memoria Titulus diceretur, sed tantum insigniores Ecclesie, quibus præficerentur presbyteri Cardinales.*

39 Institutum hoc Evaristi Pontificis est, si Epistolis decretalibus, Damaso, Platina, Sabellico *Annecd. 7. lib. 4. & Panvino* credimus, vixit Evaristus citra annum Christi 105. sub Ulpio Trajano Imperatore. Is enim, ne Presbyterorum administratio in promiscuo esset, Titulos, vel ut nunc dicimus, Paræcias in Urbe Roma ipsis Presbyteris divisit, ut singuli a se invicem secreti in sua Urbis Regione, Titulo, vel Paræcia confusionis tollendæ causa, divina Mysteria, populum erudientes, Sacramenta Dei omnibus ad se venientibus fidelibus exhiberent, singulosque Presbyteros in unoquoque Titulo præfixit. Non longè post Hyginus Romanus Pontifex circa annum Domini 142. sub Antonino Pio, plures in unoquoque Titulo cum Clericos, tum Presbyteros esse voluit. Post Hygini tempora in Presbyterorum Romanorum Titulis nullam mutationem factam Panvinius indicat usque ad Dionysii Papæ Pontificatum. Nam, inquit, *sub anno Christi 260. cum jam Religio Christiana mirum in modum in Urbe crevisset, denuò Titulos, vel Paræcias in Urbe Roma, cum eas ampliasset, Presbyteris divisit, ipsasque suis finibus, limitibusque constituit. Presbyterum quoque Ecclesie Romanæ curæ, cæmeteria adjunxit, quæ cum plura essent, ea inter Presbyteros distribuit gubernanda, ut Martyrum sepulchris consultum esset. Verùm non longè post circa annum Christi 305. Marcellus Romanus Episcopus Titulos Urbis Romæ ab Evaristo antiquitus, & primò Presbyteris datos, numero limitavit, decreto statuens quindecim in Urbe Roma quasi Dioceseos esse ad baptismatis commoditatem, eorumque opportunitatem, qui ad fidem ex gentibus quotidie veniebant, quin ut & Martyrum Sepulchris consuleretur. Titulos autem Romanos sive Paræcias, cessantibus persecutionibus aduxere, Presbyterosque plures in singulis constituere Silvester, qui Titulum Equitii; Marcus, qui Titulum Sancti Marci; Julius, qui Titulum S. Mariæ Transyberinæ; Damianus, qui Titulum Sancti Laurentii; Innocentius, qui Titulum Vestinæ fecerunt, & reliqui Pontifices Romani. Cum enim primò infinita Gentilium multitudo, mors Urbs, & Italia omnis fidem Christi suscepisset, non sufficientibus quindecim Titulis, nec his, qui in eis residebant Presbyteris, tum ad necessitatem, tum ad Urbis, & Romanæ Ecclesie ornamentum, ac Majestatem, & Titulorum, ac Presbyterorum in unoquoque numerus auctus est, factique sunt Tituli viginti octo, quem numerum nunquam excessisse usque ad nostra tempora satis constat. Qui omnes cum Ecclesie essent, vel Tempa Divis dicata, nomen sortiti sunt, vel a Sanctis, quibus dedicati erant, ut Sancti Crisostomi, S. Cæcilie, S. Anastasie, S. Marci, & similia, vel ab iis hominibus, qui ipsos erexerunt, ut Calixti, Damasi, Equitii, Pastoris, Vestinæ, Eudoxie, Lucinæ, Tigridæ, Pammachii, & similia. Porrò autem viginti octo Ti-*

tulorum numerum circa Innocentii Primi, vel Zosimi Papæ tempora expletum fuisse, multis conjecturis, & rationibus ductus crediderim. Neque enim facile post Zosimum Papam inveniri potest, aliquem Romanum Pontificem Titulum quemdam novum addidisse, sed eos, vel mutasse, vel restituisse, aut tantum exornasse. His tamen temporibus Cardinalibus Presbyteris quinquaginta Tituli, & quatuordecim Diaconis totidem Diaconia assignantur a Sixto V.

Paræcia, sive Parochia idem est, quod Titulus, scilicet sacra Aedes, ubi animarum Cura a Presbyteris ageretur, qui Parochi dicti sunt, idest Curati. Paræcia autem dicitur accolatus, sive accolarum Conventus, Sacraque vicinia, ubi scilicet sunt domus contiguae. D. Augustinus *lib. 14. de Civit. Dei, Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in Paræcia Calamensis Ecclesie; Et Paræci sunt accolæ. Quare qui Sacram aedem aliquam accolunt, paræci dicti sunt, ejusdem scilicet fani consortes, latine Curia, & Curiales, & Curiones dici possent. Qui Parochiam vocant, eam vocem a Parocho deducunt, hoc est a Præbendo. Erant enim Parochi, qui legatis Romam publicè venientibus, cæterisque alicujus dignitatis hospites salem, & ligna præparabant, ut exponit Acron super illud Horatii 1. *serv. Satyr. 5. Tum Parochi, qui debent ligna, salemque.* Hi Latino vocabulo Copiarii dicti sunt ut author est Porphyrius, quod omnium rerum necessariam copiam, Regum, Populorumque legatis suppeditabant. Nam quamvis Horatius loco jam citato salis tantum, & lignorum meminerit, tamen, ut ibidem animadvertit Acron, sub illarum specierum appellatione omnia hospitalibus necessaria voluit intelligi. A Parocho Parochia dicitur, quibus singulis Sacerdotes sive destinati sunt.*

Diaconia a Diaconis dictæ sunt. Erant hæc publicæ pauperum Hospitalis domus, quæ Oratoria, & sacella adjuncta habebant, in quibus a Patre Diaconia, sive Diacono egenis necessaria ministrabantur. Nam Diaconi inopia laborantium, viduarum, & pupillarum ministrabant, hisque domibus Hospitalibus præerant. Antiquitus in Romana Ecclesia per singulas Urbis Regiones Diaconi distincti erant, Diaconique Regionarii, vel talis, & talis Regionis appellabantur.

Institutum hujus auctorem faciunt Fabianum, qui Pontificatum Romanum tenuit circa annum Domini 224. de quo referunt, quod septem in Urbe Diaconos per septem Regiones constituerit, ut omnibus horis Sacris ministerijs invigilarent. Septem item Hypodiaconos, qui notariis septem perpetuò adessent, Platina, Caranza, & alii. Idem quoque instituit Cajus circa annum Domini 285. Platina, Vincentius in *specul. histor. libr. 12. capit. 36.* Post eorum præcipuè uti exolescente, & hospitalibus domibus ipsorum negligentia dirutis, ipsorum sacella, vel ædiculæ superfuerunt, quæ Diaconia nomen retinuerunt, a quibus Diaconi Cardinales Urbis Romæ postea denominationem habuerunt. Sic Diaconus Cardinalis Sanctorum Colmæ, & Damiani, vel S. Agathæ.

Joannes Quintinus in *explic. dict. can. 5.* Synodi Gangrensis a Sacellis Tempa distinguit, cumque Trebatio existimat Sacellum ex duobus compositum verbis, nimirum Sacri, & Cellæ, quasi dicat Sacra Cella, ut Sacellum juxta eos sit locus parvus Deo sacratus cum ara. Gellius verò *Nôel. Attic. lib. 6. cap. 12.* simplex putat esse verbum ex Sacro diminutum.

Antequam verò in honorem Sanctorum Tempa extructa, & dedicata fuissent, Parochiales tantum Ecclesie, & Cathedralia Tempa extiterunt. Primus omnium Hilarius Primus, qui Pontificatum Romanum circa annos Christi 465. tenuit, Basilicas Romæ exornare cepit, additis nimirum Sacellis, quæ Platina in vita ejus Oratoria vocat, ubi ita scribit: *In Baptisterio Constantinianæ Basilicæ tria Oratoria edificavit, auro, & pretiosis lapidibus distincta, tribus Sanctis dedicata, Joannis Baptistæ, Joannis Evangelistæ, & Sanctæ Crucis.* Ex quibus verbis non obscure colligi potest, oratoria illa non magnifica, ampla, seu spatiosa Tempa, sed parva, & exigua quædam ædificia fuisse, quæ hodiè vulgò Sacella nominant. Ædificata enim fuerunt in Baptisterio, hoc est loco, Templo, seu Basilicæ Constantinianæ vicino, & adjuncto, ubi fons Baptismi fuit. Meminit quidem Divus Augustinus *de Civitate Dei libr. 22. capit. 8.* Martyrii in Templo quodam, quod Sacellum fuisse alicui videri posset, verum non fuit, sed locus sepulchri Sancti Stephani Martyris, cancellis tantum a reliqua parte distinctus. Haud tamen negarim ejusmodi Martyria postea Sacellis in ipsis Templi occasionem dedisse.

Hujusmodi verò Oratoria, seu potius Sacella progressu

temporis Capellas vocare cœperunt, de cujus rei origine, & causa Durandus in *ration. divin. lib. 2. cap. 10.* ita scribit: *Antiquitus Reges Franciæ ad bellum procedens, Capam Beati Martini Episcopi Turonensis secum portabat, quæ sub quodam tentorio servabatur, quod ab ipsa Capa, seu Cappa dictum fuit Capella, & Clerici, in quorum custodia ea Capella fuit, inde Capellani dicebantur. Unde postea ad cunctos Sacerdotes nomen illud in quibusdam regionibus pervenit. Sunt item, eodem Authore, qui dicant, quod antiquitus facta sint in expeditionibus ædicula, seu domuncula in tentorio pellibus caprarum reecta, in quibus Missæ celebratæ sint. Et inde Capellæ nomen, a Capris videlicet sumptum esse.*

26 De hoc ipso iisdem ferè verbis, sed paulò clarioribus, scribit Romanus in præfatione ad liturgiam Chrylostomi in hunc modum. Divus Martinus Ludovico Regi, qui fidem Christianam ex Francis primus suscepit, a Remigio tinctus, adeò observatus fuit, ut pleraque bella ex opere ejus Sancti ex voto confecerit, quorum minimum non est illud adversum Visogorhos gestum. Ejus extat apophthegma relatum in Annalibus Francorum. Bonus sanè Martinus in auxilio, sed carus in pretio. Frequentè igitur præsentissimum Martini nomen experti, tandem cucullum, qui Francis, & Germanis Cappa, atque Cappula dicitur per diminutionem, de illius pallio nacti, quod nigrum, & pendulum, ac amphybalon fuisse, Severus Sulvitus docet, ubi fortè amphyallon legendum, ut utrinque villosum accipias, videlicet non amictus modo, sed & stragulæ vestis usum suppeditans. Nam amphybalon hic locum non habet. Hujusmodi inquam capitis amiculum adepti de pallio Divi, ipsi Capellam Sancti Martini nominabant sua lingua. Hancque non solum domi, ceu rem Sacram colebant, verum etiam secum in Militiam ferebant, tot nationum victores Franci; Locus in Castris, ubi servabatur tentoriolo obduci soliti, & temporaria structura exornari, magnæ erat venerationi universis, quem vocabant Cappel, figuratè pro continente contentum usurpantes. Undè factum est, ut quibusvis postea Sacellis id nomen tribueretur, in actis Concilii Triburiensis recentius habiti, citante Gratiano, legitur.

27 Hæc sacella autem posterioribus, non ad Basilicas, & majora Tempora tantum, sicut ab initio, sed etiam extra Urbes, & præsertim in minoribus vicis, seu Pagis extrui cœperunt; qua de re Bullingerus in *chron. lib. 6. cap. 2.* Antiquitus, ait, sese longè, latèque extenderunt Parochiæ; neque enim quilibet vicus, aut Pagus suum peculiarem Parochum, aut Pastorem habuit, sed Parochiales oportuit ex longè distitis locis, ad suam Parochiam ire. Quia verò in hujusmodi vicis multi senio confecti, ægri, & gravidæ femine erant, & propterea minùs commodè, vel ad majora festa ad Parochialem suam Ecclesiam venire poterat, hyeme præsertim concessum fuit illis Oratoria parva, quæ Capellas vocabant, in suis Pagis ædificare, quo diebus Dominicis, & aliis festivitibus orationis gratia convenire possent.

28 Conceditur hoc quidem in *can. 21.* Agathensis Concilii anno Domini 506. habiti juxta Panvinium in *Chron. Eccles.* ea tamen conditione, seu lege, ut majora festa, vel solemnitates in Civitatibus, aut Parochiis celebrentur. Ita enim Canon habet: *Si quis extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conventus, Oratorium in agro habere voluerit, reliquis festivitibus, ut ibi Missas teneat (sic legitur tom. 1. Concil. Gratianus autem dist. 1. can. si quis, habet, ut ibi missam audiat) propter fatigationem familiæ juxta ordinem permittimus; Paschate verò, Natali Domini, Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natali S. Joannis Baptistæ, & si quæ maxime dies in festivitibus habentur, non nisi in Civitatibus, aut Parochiis teneant. Clerici verò si qui in festivitibus, quas supra diximus, in Oratoriis, nisi jubente, aut permittente Episcopo, facere, aut tenere voluerint, a communione pellantur. Ubi Glos. v. Oratorium, ait: Hoc exaudi de Oratorio privato, secus in Oratoriis aliis, quæ populus facit, ut ex cap. ad audientiam, de Eccles. edific. Nam ibi in festivitibus celebrare licitum est. Quare hic Canon habet locum tantum in Oratoriis privatis in quibus id religiosè observatur, & observari præcipitur in Brevi Apostolico concessionis Oratorii privati, non autem in concessionem Oratorii publici. Et v. propter fatigationem, sic inquit: propter difficultatem loci, vel itineris aliquid temperari. Quod alius obrinet generaliter, dist. cap. ad audientiam.*

29 Ad eandem ferè rationem Templum Judæi unicum habuerunt, cujus locum Hierosolymis Deus constituerat, & id erat instar Parochiæ, ad quam tota gens tri-

bus festis solemnibus, in Paschate nimirum, Pentecoste, & Tabernaculorum solemnitate conveniebat, ut fidei, & Cultus unitatem profiteretur, neque alibi, quàm illic licebat Sacra peragere. At ne interea temporis Religionis exercitium profus negligere, & legis Divinæ cognitio apud vulgum omnino intercederet, utque eorum etiam, qui per ætatem, aliaque impedimenta Hierosolymam venire non poterant, ratio aliqua haberetur, idè per omnes tribus in urbibus, vicis, & Castellis, aliisque locis frequentioribus certæ domus cætibz Sacris destinatæ erant, quas synagogas vocabant, eò quod in illis Populus diebus Sabbathi conveniret ad audiendum leges, & ad preces publicas.

Fuisse autem has Capellas ab initio nihil aliud, quàm Oratoria, hoc est orationis domus, nec habuisse Sacerdotes, qui Missas ibi celebrarent, vel hinc patet, quod donationes factæ Capellis, Parocho, seu Plebano Ecclesiæ Parochialis, ad quam illæ Capellæ pertinebant, ut plurimum cesserunt, quod minimè factum fuisset, si per proprium Sacerdotem administratæ essent. Ex Synodi tamen Agathensis concessionem jam diù ante hæc tempora multis in locis missarum celebratio in Oratoriis his, seu capellis instituta fuit.

Tandem etiam in privatis ædibus Sacella, seu Capellas ædificaverunt contra Ethnicorum consuetudinem. Apud Romanos enim Censuræ erat curare, ut Sacella non in domo cujusdam essent, sed Populo paterent. Itaque Livius *lib. 40. ubi loquitur de Lepido, & Fulvio Censoribus: Complura, inquit, Sacella, publicaque Sacra occupata a privatis, ut parerent, essentque Populo, curarunt, Et M. Coelius, ut ostenderet, Appium Censorem officio suo deesse, petiit ab eo, ne Sacellum in domo privata relinqueret; cujus rei cura Appii, qui Censor erat, esse debuerat, sicut scribit Ciceroni epist. 2. lib. 8.* Quamvis Paulus Manutius cum locum Cœlii intelligendum putet de Sacello quod ipse Appius occupasset, ex quo gravior ei concitata esset invidia, occupatis rebus a Censore, quas Censor ab aliis occupatas Populo restituere deberet. In his autem privatis Oratoriis, vel Sacellis licere quidem unicuique fidelium orare, non autem Missas celebrare constituit Aurelianensis Synodus *can. 3. de consecr. dist. 1. can. unicuique, & sequenti can. citatur canon ex sexta Synodo, qui præcipit: & Clerici absque consensu Episcopi in talibus Sacellis ministrent, sin minus deponantur. Mirum autem in modum his proximis trecentis annis Capellarum auctus est numerus, quando eas in compitis, & triviis adeoque etiam in solitariis locis extruxerunt, ad eum profus modum, quo Altaria olim sine numero ubivis locorum erecta sunt, contra quæ in Carthaginensi quinta Synodo anno 438. habita, talis canon extat: *Altaria, quæ passim per agros, aut vias tanquam memorie Martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut Reliquia Martyrum condite probantur ab Episcopis, qui eisdem locis præfunt, evertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non sinitur, plebs tamen admonetur, ne illa loca frequentet, aut nulla ibi superstitione devincta teneatur, & omnino nulla memoria Martyrum probabiliter acceptetur, nisi aut ibi corpus, aut reliquia aliqua ibi certæ sint, aut ubi alicujus habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia, & per inanes quasi revelationes quorumlibet hominum ubique constituuntur, Altaria omnimodè reprobentur; de consecration. 1. canon. placuit.* Quod decretum appositissimè ad Sacella, & Capellas referri potest.*

Atque hæc de nominibus locorum sacrorum, quorum cognitio non parùm prodest ad hujus loci, quem tractamus de Oratoriis privatis cognitionem, & ad historiarum intelligentiam.

Concedere licentiam celebrandi in privatis Oratoriis spectat ad solum Summum Pontificem. Undè Episcopi post Sacrum Concilium Tridentinum non possunt illam concedere. Ex facultate verò delegata aliqui concedere illam possunt. Desumitur ex Sacro Concilio Tridentino *sess. 22. in decret. de serv. & vir. in celebr. Missar.* ubi injungitur Episcopis, ne patientur in privatis domibus celebrari. Ergo multò minus possunt id positivè concedere, atque adeò remanet id reservatum Summo Pontifici. Quod etiam confirmatur ex decreto Sacræ Congregationis ejusdem Sacri Concilii jussu Pauli V. edito sub die 10. Martii 1615. ubi inter cætera habetur, facultatem hujusmodi licentiam concedendi ademptam esse unicuique ipsius Concilii decreto, solique Beatissimo Romano Pontifici esse reservatam. Et injungitur Episcopis, quod quamprimum declarent licentias hujusmodi hæcenus concessas, esse irritas,

Tandem id constat ex cap. *Unicuique*, de consecrat. d. 2. his verbis: *In domo sua oratorium licet habere, & ibi orare. Missas autem ibi celebrare non licet.* Quod est desumptum ex Concilio Aurelianensi superius citato.

34 Quare cum non possit de jure celebrari Missa in privatis Oratoriis sine licentia Summi Pontificis; ideo debet attendi forma concessionis, ita ut non plus liceat, quam in ipse sit concessum. Cumque sit privilegium, strictè illud interpretari debemus, quia derogat juri communi per textum in cap. *porro*, cap. *ex parte*, & cap. *petistis*, de privileg. & notant communiter Doctores, ac proinde nullo pacto ultra limites concessos debet extendi.

35 Etenim privilegium celebrandi in Oratoriis privatis, esse contra jus commune, atque adeò odiosum, constat ex Epistola decretali Summi Pontificis Felicis IV. relata in can. *Tabernaculum*, de consecr. dist. 1. ubi refert sancitum fuisse in Concil. Leodiensi, quod in domibus privatis non offeretur sacrificium. Idemque habetur ex dict. can. *Unicuique*, de consecr. d. 2. Verùm licet hujusmodi privilegium strictè accipiendum sit, potest tamen extendi, quando extenditur propria significatio verborum juxta ea, quæ tradit gloss. in leg. *non possunt in fin. ff. de legib. & Mant. de tacit. tit. 5. num. 13. tom. 1.* Quia cum privilegia aequent mentem concedentis, quia tantum intelligitur concessum, quantum voluit concedere, dum concessio non extenditur ultra propriam verborum significationem, non extenditur ultra mentem concedentis; quia præsumitur ideo talibus verbis usum fuisse, ut ipsis suam concessionem coadæquaret.

36 Requiritur autem ex verbis privilegii, quod Oratorium privatum sit decens, muro extructo, & ornato, ab omnibus domesticis usibus liberum, atque adeò segregatum quoad constructionem a cæteris locis, quæ inserviunt pro habitatione familiaræ, & domesticis usibus. Debetque adesse altare cum omni ornato necessario ad celebrandam Missam. Nimirum altare lapideum consecratum ab Episcopo loci, saltem pro illa parte, supra quam reponitur Calix, & patena, & cum tanta longitudine, & latitudine, ut Calicem, & patenam, vel eorum majorem partem capere possit. Quod Altare non potest construi ex talco, gypso, ferro, auro, argento, aut alio simili metallo abique Summi Pontificis dispensatione; quia hoc pertinet ad publicum ritum offerendi sacrificium, & statuitur in can. *Altaria de consecr. d. 1.* Reliquiæ verò non sunt de substantia consecrationis Altaris, nulloque modo reponi potest Eucharistia, estque necessario cooperiendum tribus mappis, seu tobaleis ex lino, vel ex canape, vel ex gossipio quoad eam partem quæ tegit Mensam Altaris, ab Episcopo, vel alio habente potestatem benedictis, superioris saltem oblonga, quæ ulque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicata; Partes verò, quæ devolvuntur super terram possunt esse sericæ, & auro intextæ, vel alia quavis decenti materia. Crux, & alicujus Sancti Imago pendens supra ipsum Altare, Missale, Candelabra saltem duo cum candelis cereis accensis, apparatus necessarius pro Sacerdote, Ministro, & tota functione Missæ. Qui ornatus debet continere quandam specialem decentiam in ordine suo, nempe specialem qualitatem, ac majorem nitorem, quam in Ecclesiis. Non requiritur, quòd sit separatum per quartum murum, sed ita, ut saltem tela ab uno ad aliud latus extensa claudi possit; quod praxi approbatur, sufficitque, si cubiculum sit amplum, illud dividi in duas partes pariete ligneo, licet non pertingat ad fornicem cubiculi, etsi hoc minus sit decens. Non sufficit, quod locus Oratorii sit sejunctus a loco destinato pro domesticis usibus. Si verò ad partem cubiculi sejunctam ab Oratorio pateret ingressus per ipsum Oratorium, non debet tolerari; quia tunc Oratorium inserviret pro ingressu, atque adeò pro aliquo domestico usu. Posset tamen permitti, si dicta pars cubiculi inserviret pro habitatione alicujus Clerici inservientis Oratorio; Quod si supra Oratorium adesset aliquod cubiculum, non prohibetur in eo sterni lectum ad dormiendum, licet magis congrueret reverentiæ, quod non sternatur, quia revera non est dormire in Oratorio, nec per id tollitur, quin remaneat Oratorium liberum a domesticis usibus, cum non Oratorium, sed cubiculum supra Oratorium inserviat usui domestico. Potest tamen ipsum Oratorium in aliquo casu fortuito non duraturo inservire pro aliquo usu domestico, cum etiam in Ecclesia consecrata ex causa necessitatis permittatur dormire, comedere, negotiari, & aliquando etiam copula inter Conjuges, ut per Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 15. num. 12. quia cum agatur de luna, aut altera vice non fit, quin Oratorium remaneat liberum ab usibus domesticis. Si verò necessitas duret ali-

quo tempore, non videtur tunc id posse habere locum, quia in concessione requiritur, quod locus Oratorii sit liber ab omnibus usibus domesticis.

37 Possunt tamen hujusmodi Oratoria converti ad usus domesticos; quia non sunt loca sacra, nec benedicta, nec permanentiter dedicata pro cultu Divino, sed sunt merè profana, ut proinde necessarium sit privilegium, ut possit in ipsis Missa celebrari. Et ideo non est necessaria aliqua licentia, ut convertantur ad usus profanos, sed sufficit, quod privilegiatus nolit amplius uti privilegio in tali loco. Quod si privilegiatus uti vellet privilegio in alio loco, aut etiam iterum in illo, erit necessaria nova approbatio Ordinarii, quia pro usu privilegii est necessaria approbatio Ordinarii per modum conditionis, & ideo pro novo usu privilegii, qualis est, quando mutatur locus, aut reassumitur.

38 Ex quibus constat, Ordinarium graviter peccare, approbando Oratorium, quod caret qualitatibus expressis, in literis concessionis, concernentibus decentiam, & ornatum; quia in re gravi concernente oblationem sacrificii facit contra ejusdem decentiam, & non servat terminos suæ commissionis, cujus vigore potest solum approbare Oratorium, habens qualitates requisitas, nulliterque procedit, dum non servat, quæ in approbando Oratorio servare debet per Textum in cap. *Venerabilis de offic. deleg. & cap. cum dilecta de rescript.* Unde fit, quod in eo possit celebrari; quia cum approbatio sit nulla, perinde est, ac si non fuisset approbatum, & quia licentia celebrandi conceditur sub conditione, quod Oratorium habeat præscriptas qualitates, quibus si careat, cum deficiat conditio, deficit etiam concessio, leg. *si quis sub conditione ff. si quis omiff. caus.*

39 Oratorium igitur ab Ordinario loci, in quo erigitur, visitari, & approbari debet, ut judicet, an in eo decenter offerri possit sacrificium. Pro qua visitatione nulla potest exigi procuratio, seclula legitima consuetudine illudque visitare amplius potest ultra primam vicem, ut cognoscat, an manuteneatur in eo statu, in quo debet esse, ut in ipso possit celebrari. Quare non solum Episcopus, sed quicumque alius, qui in locis exemptis habet jurisdictionem ordinariam, poterit executioni mandare hujusmodi privilegium; quia venit appellatione Ordinarii, ut per Abb. in cap. *ut forma num. 6. de sent. excomm. & Cochier. de jurisd. Ordin. in exemp. part. 1. quest. 1. num. 9.* Qui ordinarius potest alteri committere Ordinariis, tanquam delegatis, sed jure proprio exercenda; nam eis committitur, tanquam Ordinariis, ac proinde vigore jurisdictionis ordinariæ exercenda, & juxta Concil. Trident. sess. 22. in decret. de serv. & vit. in celebrat. Miss. spectat ad ipsos curare, ut ritè, ac cum debito decore celebrentur Missæ, ac proinde etiam visitare, & approbare hujusmodi Oratoria.

40 Non potest tamen Ordinarius directè, vel indirectè impedire, ne juxta tenorem privilegii celebretur in privatis Oratoriis; quia non potest impedire, neque alterare concessionem Summi Pontificis. Unde tenetur sub gravi peccato approbare Oratoria privata, si concurrant conditiones requisitæ in literis concessionis. Nam injuriam inferret Patri, & Summo Pontifici, si impediret gratiam ab ipso illi concessam. Non sequuta verò approbatione Ordinarii, etiam si injustè denegetur, non videtur ullo pacto posse celebrari Missam in Oratorio; quia obstat clausula. *Per Ordinarium loci prius visitando, & approbando*, quæ importat conditionem leg. *si debitor §. 1. ff. quibus mod. pignor. vel hypot. solut.* & consequenter importat etiam formam, sub qua concessus sit usus Oratorii privati, ad Baldum in *Authent. Matri, & Avie Cod. qu. mult. tutor. offic. for.* Igitur non sequuta approbatione sive justè, sive injustè, non purificatur conditio, & proinde gratia habetur pro non facta, leg. *Pecuniam ff. si cert. petit.* Ideoque dum non sequitur approbatio, non potest in ipso celebrari; quia gratia tanquam non facta, non potest fortiri aliquem effectum.

41 Quare necessarium erit recurrere ad Superiorem, nempe ad Episcopum, qui poterit, causa cognita, cogere Episcopum ad probandum; vel si recuset, poterit ipse deputare, qui approbet, aut ad Summum Pontificem, qui poterit alteri committere visitationem, & approbationem Oratorii, ut punire etiam Ordinarium, quod injustè denegaverit approbationem, & noluerit exequi gratiam ab ipso concessam. Et regula illa, quod, licentia petita, & injustè denegata, habetur pro concessa, non habetur locum, quando licentia requiritur, tanquam conditio, & pro forma, sicut requiritur in hoc casu, & ut licentia injustè denegata

gata habeatur pro concessa, necessarium est, quod supponat facultatem, seu potentiam ad actum faciendum, & quod pro executione tantum requiratur licentia. At quando licentia non supponit facultatem, sed tribuit, si denegatur, non habetur pro concessa, supposito, quod id non disponatur ab eo, qui potest talem licentiam concedere. In hoc autem casu non supponitur facultas, cum sit concessa sub conditione approbationis.

42 Et quoniam in plerisque literis concessionis Oratorii privati solet apponi clausula, ac de ipsius Ordinarii licentia, ejus arbitrio duratura; Ideo per talem licentiam non importat aliud, quam consensum, quo consentit, gratiam Summi Pontificis executioni demandari, non reddit gratiam a mera voluntate Ordinarii dependentem, quia arbitrium non importat meram, & liberam voluntatem, sed arbitrium regulatum, quod est arbitrium boni viri, atque adeo juri conforme, ad text. in l. In personam §. Generaliter ff. de reg. jur. Ex quo fit, quod non possit Ordinarius revocare licentiam Oratorii privati, nisi ex causa gravi, & quæ concernat usum d. Oratorii, qualis esset, si non manuteneretur cum requisitis, & conditionibus, cum quibus fuit approbatum, si irreperet aliquis abusus, præsertim in celebrando, ut si celebrarentur plures Missæ, quam conceduntur, aut si celebraretur iis diebus, in quibus non indulgetur celebrari, & nulla subesset rationabilis causa celebrandi, aut quid simile. Eo ipso enim, quod arbitrium debet esse regulatum a jure, debet esse regulatum secundum illud jus, quod concernit rem, de qua agitur, ad l. 3. ff. de opin. liber. Alioquin esset in potestate Ordinarii reddere frustratorium gratiam Summi Pontificis, si posset cum pleno arbitrio, aut ex quacunque causa, quæ non concerneret usum Oratorii.

43 Non est autem necessaria Ordinarii licentia in scriptis, sed sufficiunt literæ concessionis, quibus ipse executionem promiserit, quia ipse non concedit licentiam, cum non possit illam concedere, sed solum dat executionem licentiæ concessæ a Summo Pontifice: cumque in literis Pontificis contineatur licentia executionis ipsarum, sufficit assensus Ordinarii quocunque modo exhibeatur. Quod si Ordinarius revocaret licentiam Oratorii privati irrationabiliter, recurri poterit ad superiorem pro restitutione ejusdem Oratorii, & Ordinarius tenetur assignare causam, ob quam revocaverit. Cum enim sit jus acquisitum Patri, nec arbitrium illi concessum sit plenum, sed regulatum a jure, non potest revocari, nisi causa cognita, & ideo debet eam assignare, quando contra revocationem habetur recursus, ut possit judicari, an fuerit rationabilis, & sufficiens.

44 Nobilitas vero ex parte Martis sufficit ad comprobendam narrativam concessionis expressam illis verbis: Qui, ut asseris, de nobili genere procreatus existis. Quia descendentes ex feminis, dicuntur esse de genere, & parentela, ut tradit Rota coram Durano decis. 8. n. 7. Cumque nobilitas ab ascendentibus descendat in descendentes, l. fin. ff. de Senat. Rota decis. 220. n. 1. p. 3. recen. tam Pater, quam Mater transfundunt nobilitatem in filios. Et ideo si sola Mater sit nobilis, sufficit, ut filius dicatur procreatus ex nobili genere; & cum nobilitas sit materia favorabilis, sumenda est semper benignior responsio pro nobilitate, ut notat Bald. conf. 183. in fin. lib. 1. & Rota dec. 575. num. 5. p. 4. rec. Tunc autem solum requiritur nobilitas ex parte Patris, quando requiritur nobilitas absoluta, & in propria significatione, ut observat Rota dec. 294. numer. 8. coram Durano. In ampla verò significatione attenditur etiam nobilitas ex sola matre, tanquam in materia favorabili.

45 Ac ita quidem, ut etiam sufficiat nobilitas ex privilegio, præsertim si in supplicatione expressum tantum sit, quod Orator sit nobilis. Desumitur ex iis, qui asserunt, nobiles ex privilegio esse admittendos ad ea, pro quibus requiritur nobilitas sanguinis, ut ex Bald. in l. si ve possidetis num. 3. ff. de probat. Mier. de major. p. 1. q. 51. num. 4. Menchac. de success. creat. lib. 3. §. 30. num. 290. Garz. de nobilit. glos. 1. §. 2. num. 50. & glos. 35. num. 48. Otalora eodem tract. p. 3. princ. par. 2. cap. 7. num. 13. Tiraquell. pariter de nobilit. cap. 6. & Masfrill. de magistrat. lib. 2. cap. 20. num. 105. Quia clausula de nobili genere procreatus existis, non ponitur taxative ad taxandum nobilitatem ex genere, sed demonstrative ad demonstrandum nobilitatem, qua fruitor privilegiatus. Et ideo sufficit, quod quocumque modo fruatur nobilitate; concessio enim respicit præsentem statum. Unde si quis esset ex nobili genere procreatus, sed de præsentem non esset nobilis, quia amisit nobilitatem, non ei suffragaretur privilegium, quamvis verifi-

caretur, quod ex nobili genere procreatus esset. Quia finis requirendi nobilitatem in privilegiato, est, ne vilescat privilegium, ut vilesceret, si ordinarius perionis concederetur.

Accedit, quod nobilis ex privilegio fruitor omnibus prærogativis, ac præminentis, quibus fruitor nobilis ex sanguine, ut tradunt Gar. loc. cit. glos. 5. num. 3. & 4. & Masfrill. d. l. 2. cap. 10. num. 105. atque adeo fruitor etiam ista prærogativa, ut sit capax privilegii Oratorii privati non secus, ac si esset procreatus ex nobili genere, cum nobilitas sit in ipso per æquipollentiam æquæ, ac in procreatis ex nobili genere.

Poterit quoque Comitissa vidua frui Oratorio concessa cum clausula quia Vasallis præes, & jurisdictionem habes, eo quod ita expositum fuit Pontifici, dum viveret Maritus, qui tamen mortuus est antequam gratia concederetur; quia quando fuit Pontifici expositum, quod præesset Vasallis, & jurisdictionem haberet, non fuit expressum, tanquam id haberet ex propria persona, sed solum ratione personæ sui mariti, & talis expressio fuit in eum finem, ut notificaretur Pontifici dignitas, & prærogativa mulieris, cujus intuitu Pontifex concederet privatum Oratorium; & proinde Pontifex respiciens ad mulieris dignitatem indulget petitioni. Eadem enim dignitas, & prærogativa, quam habebat dicta Comitissa vivente viro, retinet etiam in viduitate defuncto viro, per text. in l. fin. C. de incol. lib. 10. & l. filii libertorum §. Vidua ff. ad municip. ubi glos. v. domicilium, & l. femine ff. de Senator. ibi: feminis enim dignitatem clarissimam mariti tribuunt, & infra: Tandem igitur clarissima femina erit, quandiu Senatori nupta est, vel clarissimo, aut separata ab eo alii inferioris dignitatis non nupte: traduntque communiter Aflia. ad Conflit. Neapol. lib. 2. rubr. 31. num. 17. Decian. conf. 33. num. 9. lib. 1. Paschal. de virib. patr. potest. p. 4. cap. 2. num. 6. & Otalora de nobilit. p. 4. c. 3. numer. 3. ac Tiraquell. eod. tract. c. 18. num. 7.

Unde si dicta Comitissa nuberet viro non decorato aliquo titulo, tradente secum jurisdictionem, stante prædicta clausula, extingueretur privilegium privati Oratorii. Quia per hujusmodi nuptias amitteret prærogativam dignitatis, quam habet, ut habetur ex Textibus allegatis. Siquidem ex illis durat tantum dignitatis præminentia in uxore, mortuo marito, quandiu manet in statu viduitatis, ut tradunt Bart. in l. fin. Cod. de verb. signif. ibique Fulgos. Alciat. in l. 1. verb. uxori C. de in jus voc. Abb. in c. super eo 2. de testib. & Tiraquell. de nobil. d. c. 18. num. 5. Cum enim qualitas dignitatis sit qualitas fundamentalis, ea destructa corrumpit privilegium in ipsa fundatum, l. Nam origo ff. quod vi, aut clam. & l. egi tecum ff. de except. rei jud. & c. Palasus 1. q. 1.

Si autem in supplicatione expressum sit, quod supplicans sit ex nobili genere, concessio erit nulla, non subsistente nobilitate. Nam quando exprimitur falsum circa id, ex quo movetur Pontifex ad gratiam concedendam, & quo non existente non concederet, concessio est nulla, ex traditis a Glos. in cap. ex parte 2. vers. falsa de convers. conjug. Spec. tit. de dispens. §. dicendum num. 10. Staphil. de lit. grat. tit. de vi, & effect. claus. in. num. 5. & Sanch. de matr. lib. 8. disp. 21. n. 32. Si verò in supplicatione non exprimitur, quod supplicans sit nobilis, & nihilominus Pontifex supponat esse nobilem, & proinde ponatur in narrativa literarum dicta clausula, qua exprimitur, supplicantem esse nobilem, si non verificetur nobilitas, non valebit concessio. Cum enim in narrativa literarum ponatur nobilitas supplicantis, tanquam fundamentum concessionis, ut gratia subsistat, debet verificari, Fel. in c. ad aures de rescript. Rot. dec. 214. n. 2. coram Ludov. & dec. 229. n. 1. coram Merlino. Quod si de tali conditione non constaret, esset concludenter probanda. Quia ipsi, tanquam fundamento, gratia innititur c. 2. de rescript. & Rot. in Bonon. Prioratus 9. Junii 1606. coram Manzanedo: Unde si nobilitas ei set nota Ordinario, ad quem spectat literas concessionis executioni demandare, non ei set necessaria alia justificatio nobilitatis. Quia ei non committitur, ut se judicialiter informet, & ideo sufficit, si extrajudicialiter sit notum, quod fundamentum gratiæ subsistat. Si autem non esset nota nobilitas, ut si de novo, ac recenter adveniret privilegiatus ad habitandum in Diocesi, tunc esset justificanda nobilitas. Quomodo autem justificanda sit nobilitas, alibi diximus. Sufficit in hoc casu informatio extrajudicialis; quia sicut sufficit, quod aliàs nota sit Ordinario nobilitas, ita etiam sufficit, quod si nota non sit, extrajudiciali modo innotescat. Eo enim ipso, quod committitur Ordinario executio, tenetur ipse inquirere, an gratia sit justificata, & proinde an subsistat nobilitas, quæ est fundamentum gratiæ; executori enim constare debet

debet de veritate narrativæ insertæ in literis concessionis, ut possit eas executioni mandare, alioquin imprudenter procederet, & ageret contra munus executoris.

50 Porro privilegium concessionis Oratorii privati est merè personale, non autem mixtum, ex personali, & locali, quia verba privilegii referuntur immediatè ad personam, & per se primò, ac principaliter, nullo pacto ad locum, ut constat ex illis verbis: *re specialibus favoribus prosequi volentes; & ex illis: ut in privato domus tua Oratorio celebrari facere liberè, & licitè possis, & valeas, indulgemus.* Quando enim verba privilegii referuntur primò, ac per se ad personam, privilegium est personale, & non coarctatum loco, Bald. in l. 1. num. 13. C. de Sum. Trinit. Innoc. in cap. Bone 2. in fin. de postulat. Præel. Etenim conceditur per hoc privilegium facultas faciendi celebrare, quæ proindè ex sui natura est personalis; quia facultas operandi liberè, ac licitè, non potest convenire loco, sed tantum personæ, atque adeò cum id, quod conceditur, sit personale, itaut tantum persona sit capax illius, erit privilegium merè personale, quia est tale, quale est id, quod conceditur, cum ab ipso fumat suam speciem, & ratione rei concessæ coarctatur ad solam personam.

51 Et licet exprimatur locus, in quo degit privilegiatus, dum dicitur *in Oratorio habitationis tue Diocesis*, non tamen exprimitur, tanquam objectum, cui fiat privilegium, sed tanquam ille, in quo exercendum est privilegium; præsertim quia ex parte loci nullum est motivum respectu concessionis privilegii.

52 Atque hinc est, quod hoc privilegium tanquam personale, ac privilegiato inhærens, non transeat, sed cum ipso semper extinguatur ad regulam *l. In omnibus ff. de reg. jur. & cap. Privilegium de reg. jur. in 6.* & ideò mortuo privilegiato, ne quidem familia ipsius, eo amplius uti potest, quia non conceditur personaliter familiæ, sed accessoriè, quatenus trahit ad participandum in privilegio Domini, & ideò cum cesset privilegium quoad dominum, cessabit etiam quoad familiam, c. *Quelibet de elect. & l. nihil dolo ff. de re jur.* Undè in privato illo Oratorio non poterit amplius celebrari; quod etiam est juxta praxim, ac stylum Curie Romanæ, non permittentis hujusmodi privilegia transire ad successores, non obstante clausula illa, *ac de ipsius Ordinarii licentia ejus arbitrio duratura.* Nam ista clausula ponitur non ad extendendam concessionem, sed ad illam modificandam. Supponit enim privilegium, quod a Pontifice conceditur, & operatur, quod sit dependens a licentia Ordinarii, & proindè relinquit concessionem in suo statu, nempe quod sit merè personalis, quia clausulæ accipiuntur secundum naturam actus, *l. Si stipulatus ff. de usur. & notat Soccin. Jun. conf. 128. num. 133.* Acceditque observantia subsequuta, quæ declarat privilegia, *cap. Cum venissent de instit. & cap. Cum dilectus de consuet. l. si de interpretanda ff. de leg. & tradunt communiter Doctores cum Rota apud Mantua. dec. 320. num. 5.*

53 Mortuo tamen Summo Pontifice concedente, non cessat privilegium Oratorii privati, neque cessat, mortuo Episcopo, quando continuatio privilegii ab ejus licentia dependet; quia hoc privilegium, seu gratia est plene sortita suum effectum ante mortem Pontificis, ut supponimus, cum privilegiatus sit in possessione utendi privilegio, ac proinde est gratia facta, non faciendâ. Gratia autem facta non cessat morte concedentis, quando est concessa absque ulla restrictione, qualis est gratia privati Oratorii, ut docent communiter Doctores apud Sanch. *lib. 8. de matr. disp. 28. num. 64.* & defumitur ex *cap. Si cui nulla de preben. in 6.* ubi quod gratia conferendi beneficia, non expirat morte concedentis, etiam re integra; gratiam verò conferendi certæ personæ, expirare, re integra, quia est gratia non in favorem conferentis, sed illius, cui conferri debet; quia scilicet non habet esse perfectum. Quando enim gratia est perfecta, non indiget amplius gratiosa voluntate concedentis, ut ab ipsa accipiat vigorem; quia jam accepit totum necessarium. Quando verò non est perfecta, cum debeat deduci ad esse perfectum, indiget voluntate concedentis, in cujus virtute deducatur, quæ si non existit, ut contingit, mortuo concedente, non potest influere vigorem in complementum, & ideò ipsa quoque gratia remanet extincta.

54 Quare si literæ concessionis Oratorii privati non mandantur executioni per institutionem, & approbationem Oratorii ante mortem concedentis, poterunt, sequuta morte, mandari executioni; quia non continent gratiam faciendam, sed gratiam factam; quia non dant facultatem Ordinario concedendi Oratorium pri-

vatum, itaut cum constituent exequutorem voluntarium, sed dant facultatem privilegiato, ut possit facere celebrare in suo Oratorio privato, sub conditione tamen, quod Oratorium approbetur ab Ordinario, & consentiat. Gratia autem facta, quamvis requirat alterius executionem, non expirat morte concedentis, ex Sanch. *lib. 8. disp. 26. num. 87.*

Quando autem in privilegio Oratorii privati concessio Matri, adest clausula: *tibi, ut quando dicta N. a domo prædicta absit, durante absentia hujusmodi, Missam in dicto Oratorio in tua, & familiæ tuæ præsentia celebrari facere liberè, & licitè possis.* Si Mater mortua sit, non potest filia uti eodem privilegio; quia per dictam clausulam non extenditur privilegium absolute ad filiam, sed tantum pro casu, in quo Mater est absens: Unde supponitur, quod in Matre subsistat privilegium, & stante tali substantia usus illius extenditur ad filiam in casu absentie Matris, atque adeò per hanc clausulam non extenditur privilegium, sed usus privilegii. Et cum privilegia non sint extendenda ultra quam verba sonant, *l. si non sortem §. libertas ff. de condit. indeb. & cap. Et tuarum de ant. & us. pall. Rota coram Seraph. dec. 609. num. 3. & dec. 324. num. 12. p. 5. recen. non debet, quod concessum est pro casu absentie matris, extendi ad casum mortis ejusdem matris. Præsertim in hoc privilegio, quod derogat juri communi, ac proinde strictè accipiendum est per Bart. in l. Si finita §. ex loco edicto de damn. dat. & Put. decis. 62. num. 2. & mens Pontificis non est privilegiare eos, quos vocat ad participandum in privilegio, sed eum tantum, in cujus favorem emanat, ut constat ex illis, vel similibus verbis: *Tuæ devotioni consulere volentes.* Item ex illis: *Teque specialibus favoribus prosequi volentes,* quæ declarant mentem concedentis, ad tradita per Rot. *decis. 271. num. 2. p. 4. recen. per text. in l. fin. ff. de hered. instit. & l. 1. ff. ad Macedon.* quæ mens in privilegiis temper attendenda est, ut per Doctores in *cap. Tua de decim. & in cap. Quocirca de privil. traditque Gonzal. ad regul. 8. Cancell. §. 7. præm. num. 64.* Immo mens potius, quam verba attenditur, Rot. *dec. 13. de preben. coram Mohed. & dec. 48. num. 15. coram Durano.* Neque verba privilegii possunt accipi de filia, & proindè neque etiam privilegium *l. Constitutum ff. de milit. testam.* cum aliis per Bald. *conf. 486. sub initio.**

Mutans verò habitationem intra eandem Civitatem, utitur in nova habitatione privilegio Oratorii privati; quia privilegium est personale, atque adeò sequitur personam, & aliàs est aliquo modo coarctatum ad locum. Cumque verba privilegii *ut in privato Oratorio domus tuæ solite habitationis,* determinent locum, verificantur de quacumque domo, in quam habitat privilegiatus, & solum determinat locum relativè quoad privilegium, itaut ille sit locus, in quo conceditur Oratorium pro celebratione, in quo privilegiatus figit habitationem.

Idemque dicendum, si privilegiatus mutet habitationem de loco ad locum intra eandem Diocesim per eandem rationem; quia cum privilegium sit personale, debet sequi personam, cumque sit concessum personæ in ordine ad Oratorium suæ consuetæ habitationis, censetur concessum secundum naturam habitationis, atque adeò cum habitatio consuetæ sit mutabilis in ordine ad consuetam habitationem, quæ pro tempore aderit, & proindè absque determinatione habitationis in hoc, vel illo loco, sed pro omni loco, in quo erit consuetæ habitatio. Est tamen necessaria approbatio Ordinarii. Tum quia tenor privilegii requirit approbationem, sine qua non potest habere executionem. Tum quia approbatio loci, quæ præcessit, fuit in ordine ad executionem alterius privilegii, & in favorem aliarum personarum, non autem illius, quæ de novo incipit habitare. Tum etiam quia quod in hac mutatione irrepere potest aliquid indecens, ac proindè necessaria est nova approbatio.

Stante autem clausula, *ut in privato Domus tuæ Civitatis N. seu, ut in privato domus tuæ Diocesis N.* si verba ista posita sint restrictivè, & taxativè, quæ referant privilegium ad locum, ac proindè ipsum restringant ad locum, transferens habitationem ab una ad aliam Diocesim, non trahit secum privilegium Oratorii privati; quamvis enim privilegium sit personale, & sequatur personam, potest tamen a concedente restringi ad certum locum, & operari, ut persona censeatur privilegiata tantum in illo loco, itaut sequatur personam quotiescumque extiterit in tali loco, & tale esset privilegium Oratorii privati, si haberet restrictionem ad locum. Si verò non adsint verba aliqua, quæ restringant privilegium ad locum expressum, locus expressus stat demonstrativè, ac proindè privilegium retinet suam libe-

ram privilegii personalis naturam, & sequitur personam in quocunque loco; quia expressio loci non fit cum aliqua restrictione, per quam privilegium restringatur ad locum expressum, atque adeo privilegium accipi potest sine hujusmodi restrictione. In casu verò dubio, an verba illa: *Civitatis N. seu Diocesis N.* stent demonstrativè, an verò taxativè, & restrictivè, censentur stare demonstrativè, ut tradit Rota *decif. 442. num. 3. p. 1. divers.* & coram Merlino *decif. 511. num. 11.* Debet tamen approbari ab Ordinario illius Civitatis, sive Diocesis, ad quam Oratorium transfertur, ut superius dictum est.

60 Potest quoque privilegiatus tam in Civitate, quam ruri, dum ibi commoratur, uti Oratorio privato, ita tamen, ut interim non utatur eo, quod est in Civitate. Nam verba concessionis coarctant facultatem faciendi celebrare in privato Oratorio ad solitam habitationem privilegiati, & habent implicitam taxativam talis habitationis, atque adeo sicut taxatio, & coarctatio excludit omnia, quæ non continentur sub taxatione, & coarctatione, c. *Cum Ecclesia Sutrina §. pars Canonico-rum de caus. posses. & propriet.* & notant Bartol. in l. 1. num. 1. ff. *si quis jus. dic. non obtemp.* Bald. in l. *Si quis ex consensu not. 2. Cod. de Episc. aud.* ita includit omnia, quæ continentur sub taxatione, seu sub verbis, quæ habent implicitam taxationem. Cum itaque illa verba, *domus tuæ solitæ habitationis*, excludant omnem aliam domum, quæ non sit solita habitatio privilegiati, ita etiam includit omnem domum, quæ sit solita habitatio, & proinde extendunt concessionem ad ipsam.

61 Quod si plures familiæ habitent in domo divisa in plures partes, potest pro qualibet locum habere privilegium Oratorii privati. Nomine autem partis, intelligi debet pars talis, quæ habeat cubicula, & alia loca pro officinis, & aliis domesticis usibus, sufficientia pro habitatione familiæ, itaut in qualibet parte sint ea, quæ regulariter requiruntur pro constituenda una domo, nihilque officiet, quod habeant ingressum communem, atrium communem, & aulam principalem communem, per text. in l. *Si quis duas §. Si quis partem ff. communia præd. ibi: Quod & in ædibus potest dici, si dominus pariete medio ædificato, unam domum in duas dividerit, ut plerique faciunt. Nam & hic pro duabus domibus accipi debet.* Ex quo constat, quod eadem domus dividitur in plures per aliquod divitorium, quod exemplificat in pariete medio. Unde Doctores ponunt discrimen inter fundum, & domum; quod fundus dividi potest in plures sola destinatione, domus autem non potest dividi in plures, nisi factò hominis, ut Jas. in leg. *Si domus num. 23. ff. de leg. 1. ubi num. 27.* notat etiam pro dividendo fundo requiri aliquod divitorium, Caltr. in dict. leg. *Si quis duas*, Cuman. in leg. *quod in rerum §. Si quis numer. 2. Digestis de leg. 1. alii-que.* Ponitur autem exemplum de periere intermedio, quia divisiones domorum regulariter hoc pacto fiunt, non autem quia alio modo fieri nequeat divisio, dummodo divitorium sit quid firmum, fixum, & permanens, & confirmatur ex c. *Unico de consecr. Eccl. vel Altar. in 6. ubi si porta in muro divitorio Cæmeteriorum non tollit eorundem pluralitatem, nec etiam tollit in muro intermedio dividende domos.*

62 Ex quibus inferitur, quod si domus pluribus solaribus constet, nempe superiori, & inferiori, & in ipsis constituantur diversæ habitationes, in quibus habitent diversæ familiæ, erunt diversæ domus, juxta diversitatem solariorum, sive domus superioris, vel inferioris, vulgò *appartamenti di sopra, e di sotto*, ut ponderant Caltr. in l. *Si quis duo §. Si quis partem in fin. ff. Communia prædior.* Cavalcan. *decif. 19. num. 52. 54. & 61. par. 2.* Carpan. *ad Stat. Mediol. cap. 434. num. 32.* & Rota coram Merlino *dec. 411. num. 11.* quia inter has portiones domus adest sufficiens divisio; nec est communicatio in actu inhabitandi inter familias inhabitantes quod sufficit, ut censentur domus diversæ, & in ordine ad fruendum multiplici privilegio Oratorii privati.

63 Non potest tamen idem Oratorium inservire pluribus privilegiatis, etiam si situm sit in loco pertinente communiter ad omnes. Desumitur ex illa clausula apponi solita in hujusmodi concessionibus: *ut in privato domus tuæ solitæ habitationis Oratorio &c.* Quæ significat concessionem esse factam pro Oratorio existente intra habitationem, & ideo non habet locum in Oratorio existente extra habitationem.

64 Idemque dicendum, si non adfit clausula *solitæ habitationis*, sed solum in privato domus tuæ Oratorio; quia cum non pertineat ad portionem domus, in qua habi-

tat, non comprobatur, quod sit in domo sua; quia cum domus sit divisa in plures partes, atque adeo in plures domos, solum illa pars vulgò, *Appartamento*, quæ importat locum habitationis, dicitur domus habitantis, & de ipsa solum comprobatur clausula *domus tuæ*. Oratorium autem cum sit in loco, qui est communis omnibus habitationibus, non potest dici, quod sit magis unius, quam alterius habitationis. Ut ergo possit inservire alicui ex habitantibus familiis, necessarium erit, quod in divisione assignetur alicui peculiari familiæ ex habitantibus, itaut pertineat ad partem domus talis familiæ.

Nec Dominus Palatii locator potest uti Oratorio sito in parte locata. Et quidem si in literis concessionis adfit solita clausula *domus tuæ solitæ habitationis*, non est dubitandum; quia non est Oratorium Domus solitæ habitationis locatoris, sed conductoris. Et ideo privilegium non habet locum, quia verba privilegii non habent locum, l. *quod constitutum ff. de testam. mil. & cap. Privilegia de privil.* Si autem non adfit verba illa *solitæ habitationis*, adhuc privilegium erit pro Oratorio domus habitationis. Nam verba illa *domus tuæ* important domum habitationis. Alioquin usus privilegii esset extra finem ejusdem privilegii, qui est concedere commoditatem audiendi Missam in propria domo, ne cogatur adire Ecclesiam. Locator autem non possidet domum locatam, quia possessio naturalis est penes conductorem, qui actu possidet, licet possideat ex locatoris persona, ut tradunt Bartol. in leg. 1. §. *fin. num. 17. ff. ubi possid.* Cum *cons. 40. num. 6. lib. 4. Rot. decif. 315. num. 2. par. 1. divers. & dec. 208. num. 2. par. 2. recent.* & coram Em. Otthobono *dec. 87. num. 5.*

Cessante primo privilegio, incipit valere secundo loco impetratum pro eadem domo; quia privilegium non contumitur unica vice, sed habet tractum temporis successivum, & voluntas Pontificis concedentis, tanquam causa concessionis, se extendit ad totum tempus, in quo duraturum est privilegium, & intencit illud concedere per toto illo tempore. Quando igitur cessat primum privilegium, incipit valere secundum; quia tollitur impedimentum, quo ejus validitas impediatur, & continuatur causa dans validatem, nempe voluntas Pontificis, cum se extendat, ut dictum est, ad totum tempus, pro quo datur privilegium, itaut tunc incipiat privilegium, tanquam tunc, & non antea concessum juxta l. 1. §. 1. ff. *de leg. 3. ibi: Quasi nunc datum, & juxta tradita per glou. in cap. Non firmatur de reg. jur. in 6. Calder. cons. num. 3. de const.*

Porrò in his Oratoriis non potest celebrari plusquam una Missa singulis diebus, ut constat ex illa clausula, *Unam Missam pro unoquoque die*, quæ apponitur in literis privilegii; quod notat etiam Marchin. *de Sacram. Ord. tract. 3. par. 3. cap. 9. num. 9.* Tambur. *opusc. de Sacrif. Missæ lib. 1. cap. 4. §. 4. num. 19.* qui addit, esse peccatum mortale celebrare plures Missas. Rectè quidem; quia idem est, ac si celebraretur extra loca deputata, cum tale Oratorium sit tantum deputatum, ac approbatum pro una Missa, nec sit concessum, immò prohibitum celebrare plures Missas, quia concessio taxativa habet vim prohibitionis illius, quod non cadit sub concessione. Quod enim in uno conceditur, in aliis habetur pro denegato, leg. *Scire oportet ff. de tut. & curat. & cap. Cum quidem de reg. jur. in 6.* Quare attendenda est regula, quod privilegia non extenduntur ultra ea, quæ verbis expressa sunt, leg. *Si non sortem §. liberius ff. de condit. indeb. & cap. Capella de privileg. & notant communiter Doctores, ac Rota coram Seraphin. decif. 605. num. 3. & decif. 324. num. 12. par. 1. recentior.* Ac proinde nullo modo celebrari poterit secunda Missa ex eo, quod Dominus familiæ non audiverit primam, cum id non habeatur ex vi privilegii, neque sit causa sufficiens ad celebrandum in privata domo, sed juxta varios casus erit necessaria specialis licentia Episcopi. Poterit tamen erectio Oratorii facilius reddere licentiam, quia agitur de celebrando in loco, in quo ex privilegio solet celebrari, & quia est locus ad hunc effectum approbatus, & pro tempore huic cultui Divino deputatus.

Neque regulares celebrare possunt in Oratoriis privatis Missas ultra concessam virtute privilegiorum, quatenus saltem possunt celebrare in quocunque decenti loco cum altari viatico; quia celebratio in privatis Oratoriis est de jure communi prohibita; cap. *Tabernaculum, & cap. Unicuique de consecr. dist. 1.* Ut autem privilegium deroget juri communi, debet in specie concedere celebrationem in privatis Oratoriis. Et nisi in specie id concedat, interpretandum est, quantum potest valere absque derogatione hujus juris communis. Nam eo modo

do interpretandum est, quo solet interpretationem accipere lex ipsa, circa quam ea semper interpretatio adhibetur, ut vitetur juris communis correctio, aut derogatio, *leg. Si quando Cod. de ineff. testam. & cap. Cùm expediat de elect. in 6.* Prædictum autem privilegium Regularium non concedit in specie celebrationem in privatis Oratoriis, & ideo tenendum est, quod non deroget juri communi, illam prohibenti, cùm nec in verbis, nec in sensu sit ipsi contrarium juxta *cap. 1. de constit. in 6.* & notat Bartol. in *l. Nam & posteriores ff. de legib.* Præsertim quia fortiri potest suum effectum extra privata Oratoria, & proinde absque derogatione juris communis. Unde esset abusus privilegii Regularium, dum extenderetur a persona privilegiata ad non privilegiatam, quod fieri non posse, observat Rota *decis. 171. num. 7. par. 4. recen.*

69 Nec ratione quidem privilegii Bullæ Cruciatæ celebrari possunt plures Missæ in privatis Oratoriis. Nam privilegium Cruciatæ concedit sub alternativa, seu disjunctivè, ut privilegiati possint vel per seipos celebrare in privato Oratorio, si sint Sacerdotes, vel per alios, si non sint Sacerdotes. Ergo cùm altera pars alternativæ tantùm possit habere locum juxta electionem privilegiati, si eligat per seipsum celebrare, erit ipsi concessa unica tantùm Missa, cùm non possit plures eodem die celebrare. Ergo in altera parte alternativæ erit tantùm concessa per alios unica celebratio. Dictio enim alternativa, *vel*, ponitur inter æqualia, ac idem importantia *l. 1. ff. de reb. dub. & notant Everard. in rep. jur. loc. ab alternativa, & Rot. decis. 229. num. 25. par. 7. recen.* Accedit, quod causa, secundum quam regulari debet privilegium, est eadem, sive eligatur una pars alternativæ, sive altera. Et ideo si causa non plus exigit, quàm quod conceditur in una parte alternativa, neque etiam conceditur in altera, cùm concessio sit secundum exigentiam causæ.

70 Ratione tamen consuetudinis, quæ ita interpretata sit privilegium, licet celebrare eadem die plures Missas; quia privilegium recepit interpretationem a consuetudine, *cap. Quod dilecto de consangu. & affin. Rot. decis. 29. num. 2. par. 3. recen.* Præsertim quia magis attenditur interpretatio ex subequata observatione, quàm quælibet alia, licet magis vera, & magis juri conformis sit, ut tradit Rota *decis. 574. num. 3. par. 1. divers. & decis. 944. num. 6. coram Buratto, & decis. 165. n. 20. coram Eminentissimo Otthobono.* Oportet tamen, quod sit uniformis; quia licet ad interpretationem sufficiat, quod ita pluries fuerit observatum, ut tradit Rota *coram Caval. decis. 80. num. 5. & coram Buratto decis. 619. num. 9.* Attamen si aliqui ita observassent, aliqui vero observassent oppositum, quia putassent, quod privilegium ad id non pertingat, non juvaret observatio, quia tanquam difformis non esset attendenda, ut notant Bartol. in *leg. 2. num. 22. Digesti solut. matrim. Alex. conf. 5. num. 7. lib. 5.* Rota *coram Sacrato in Lunen. Sarzanen. Capellanæ 1. Martii 1692. & decis. 99. num. 6. coram Merlino.* Et ideo standum esset dispositioni communi, ac solitæ formæ concessionis hujus privilegii juxta ea, quæ tradunt Bartol. in *dict. leg. 2. num. 2. Digesti solut. matrim. Cravett. conf. 861. num. 5. & Rota decis. 438. num. 2. par. 1. divers. & decis. 19. num. 3. par. 2.*

71 Neque per Bullam Cruciatæ conceditur facultas Oratorii privati, ut tenet Trullench. *lib. 1. in Bull. Cruc. §. 1. dub. 4. num. 7. & Mend. in eadem Bull. disput. 16. cap. 1. num. 8.* qui volunt, quod facultas celebrandi in Oratorio privato supponat Oratorium jam concessum, & approbatum. Et quidem non solum est omnino inverisimile, sed etiam incredibile, quod Pontifices concesserint hujusmodi privilegium. Hoc enim non fuisset concedere privilegium, sed maximum inducere abusum circa celebrationem Missæ. Præsertim quia cùm privilegium concedat audire Missam in hujusmodi Oratoriis, & Sacramenta recipere, præterquam in die Paschatis, familiaribus, Domesticis, & Consanguineis privilegiati, nullus esset, qui non posset audire Missam in his Oratoriis, ac proinde remaneret desertæ Ecclesiæ, & cultus publicus destrueretur cum maximo scandalo fidelium.

72 Id, quod certum est post Concilium Tridentinum in *decr. de serv. & evit. in Celebratione Missæ sess. 22.* Nam ita declaravit Sacra Congregatio Concilii Tridentini jussu Summi Pontificis Pauli V. in literis circularibus ad omnes Episcopos sub die 10. Martii 1615. ut constat ex illis verbis: *Quod sanè deterrimum exemplum, ut de Christiana Reipública evellant RR. PP. Amplitudini tuæ, cæterisque Archiepiscopis, atque Episcopis universis Sanctissimi Domini Nostri jussu significandum duxerunt, facultatem hujusmodi licentias dandi ipsius Concilii decreto uni-*

cuique ademptam esse, solumque Beatissimo Romano Pontifici esse reservatam. Proindeque Amplitudini tuæ abstinentiam esse ab illis, utcumque tribuendis, ac si quas habebat vel a tuis antecessoribus, aut alias quoquomodo, quàm ab ipso Summo Pontifice concessas repereris, nullas, atque irritas esse quam primum decernas, atque enixè curandum, ne ulla illarum ratio in posterum habeatur; quod decretum procedit universaliter de omnibus, quibus Pontifex vult per Concilium Tridentinum ademptam esse facultatem concedendi tales licentias, atque adeo etiam Commissario Bullæ Cruciatæ, ut declarat dictio, *unicuique*, quæ universalis est, & non recipit restrictionem, ut præ aliis notant *Alex. conf. 118. numer. 5. Tusch. litera D. conclus. 397. numer. 21. tom. 2.* Et confirmatio, & innovatio dictæ Bullæ post Concilium Tridentinum, ac supradictum decretum Sacræ Congregationis intelligitur in terminis habilibus, ac proinde quoad ea, quæ quando fit confirmatio, & innovatio, erant in vigore, non quoad ea, quæ erant revocata, nisi de ipsis fiat specialis mentio, ut observant *Gloss. in leg. Si quis priore v. specialiter Digesti ad Treb. ibique Bartol. numer. 3. & Rota coram Mohed. 3. numer. 2. de concess. præben. & coram Pegna decis. 765. num. 3.*

73 Quod autem ad approbationem Oratorii ab Ordinario faciendam non sufficit approbatio cujuscumque Ordinarii, sicut sufficit approbatio cujuscumque Ordinarii, ut Confessarius virtute Jubilæi eligi possit, sed requiritur approbatio Ordinarii loci, ut notat etiam *Mendus in dict. Bull. Cruciatæ disput. 16. cap. 1. num. 7. & Bard. in dict. Bull. par. 2. tract. 2. cap. 2. sect. 2. num. 6.* quia ista approbatio Oratorii est actus jurisdictionis, ac proinde non potest exerceri ab eo, qui non habet jurisdictionem in loco. Et sicut Confessarius, ut possit eligi virtute Jubilæi, debet esse approbatus ab eo, qui in ipsum potest in approbando exercere jurisdictionem, ita etiam Oratorium, ut possit approbari, debet esse sub jurisdictione Ordinarii. Accedit, quod in Bulla Cruciatæ non datur facultas eligendi Ordinarium, qui approbet, sed celebrandi in Oratorio approbato: Unde intelligitur de approbatione, prout de jure.

74 Dies autem, in quibus celebrari non potest in privatis Oratoriis ex eorum literis concessionis, partim constat, quinam excipiantur, & partim remanent sub dubio ex illa clausula: *Ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi, necnon aliis solemnioribus anni festis diebus exceptis.* Quod pertinet ad Pascha Resurrectionis, & Pentecostes, intelligitur tantùm exceptus primus dies, ut tradunt *Garz. in Summ. tract. 3. diff. 8. dub. 2. punct. 2. num. 17. Lezana in Sum. v. Oratorium num. 3. & alii.* Et observatio ita interpretata est exceptionem, nam in secundo, ac tertio die Paschatis, & Pentecostes regulariter utuntur privilegio privati Oratorii. Et habet fundamentum in eo, quod relaxatio interdicti in his festis se extendat solum ad primum diem, ut aliqui docent.

75 Quod verò pertinet ad solemniores dies festos, per eos intelligi Epiphaniam, Annunciationem, & Assumptionem Beatæ Virginis, festum Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & omnium Sanctorum, Sacra Rituum Congregatio declaravit sub die 17. Novembris 1607. teste *Gavanto in Rubr. Missal. part. 1. tit. 20. cap. 5. vers. Sciendum quoque est, quem sequuntur Quintanadvegna, Tambur. Bardus, & alii.* Quibus in festis assignandis, non est habita ratio tam solemnitatis quoad ritum, quàm solemnitatis, quam fideles tenentur ostendere ratione commemorationis beneficii, quod perceperunt, & proinde tenentur publicè convenire ad sacrificium, quod Deo offertur. Unde licet alia festa sint majora quoad ritum, nempe Ascensio Domini, festum Corporis Christi, Nativitas Sancti Joannis Baptistæ, Patroni præcipuè Civitatis, quæ secundum rubricas sunt primæ Classis, & celebrantur cum octava, non sunt tamen majora quoad commemorationem beneficii. Ideoque Ordinarii, dum approbant Oratoria, debent in scriptis declarare hos festos dies, ut tradant regulam privilegiatis.

76 Patroni principales Civitatum, quod comprehenduntur sub his festis solemnioribus, affirmat *Bardus in Bull. Cruciat. par. 2. tract. 2. cap. 6. sect. 2. numer. 17. & Gavant. loco citato* idque vel ex obligatione, vel ex convenientia, sed quod spectat ad obligationem, ex nullo capite colligitur, & praxis est in contrarium. Immo pluribus in locis non est festum de præcepto; unde cùm non adsit præceptum de audienda Missa, multò minùs potest esse obligatio audiendi in Ecclesia. Et quoad convenientiam, illa non adest. Nam ubi non est festum de præcepto, constat, quod non habet locum exceptio, quia

quia fit, ut omnes in diebus exceptis teneantur convenire ad Ecclesiam pro audienda Missa. Ubi verò est de præcepto non militat ratio, ob quam excipiuntur dies festi prædicti. Ideò enim excipiuntur, ut omnes in ipsis exhibeant Deo publico modo sacrificii cultum, ideòque electi sunt tales dies, quia sunt festi universalis Ecclesiæ, & in quibus Ecclesia recolit speciali modo beneficia universalia. Quæ omnia cessant in festis Patronorum, quantumvis principalium.

77 Quod autem ad feriam quintam, & Sabbatum majoris hebdomadæ, cum excipiuntur dies festi solemniores, hi quidem dies non videntur excepti, quia non sunt dies festi, ac præsertim quia non recententur inter solemniores in præfata declaratione Sacræ Congregationis.

78 An autem virtute Bullæ Cruciatæ possit celebrari Missa in privatis Oratoriis, diebus festis exceptis, negativè respondetur; quia licet ipsi dies non excipiuntur in privilegio Bullæ, remanent tamen ex natura rei aliqui dies excepti ex iis, in quibus tenetur quisque audire Missam. Cum igitur declaratum sit in concessionibus specialibus, quod sint Pascha, Pentecostes, & Natalis Domini, & alii solemniores dies, debet privilegium Cruciatæ regulari secundum hanc declarationem, cum sit declaratio authentica de festis exceptis; quod autem aliqui dies ex natura rei excipiuntur, ex eo desumitur, quod tenetur quisque jure Divino naturali profiteri publicè fidem Christianam Catholicam, & consequenter etiam illum cultum erga Deum, qui est secundum eandem fidem, qui præcipuè consistit in oblatione Sacrificii, quod, cum sit cultus publicus, & exigat publico modo exhiberi, obligat etiam unumquemque ad ipsum publico modo exhibendum. Et quia non sunt determinatæ vices, quibus talis cultus exhibendus sit, Ecclesia determinavit, ut exhiberetur omnibus diebus festis de præcepto. Quando autem conceditur facultas celebrandi in Oratorio privato, relaxatur præceptum Ecclesiæ de publico modo exhibendi Deo cultum Sacrificii, non verò relaxatur, quatenus est de jure naturali Divino. Atque adeò, stante quocumque privilegio de Oratorio privato, remanet obligatio exhibendi aliquibus vicibus publico modo talem cultum, quæ quidem vices reducuntur ad dies festos exceptos juxta declarationem Summorum Pontificum, & S. Rituum Congregationis.

79 Quare poterit Episcopus prohibere, ne aliquis celebret, vel audiat Missam in Oratorio privato diebus solemnioribus, non obstante privilegio generali Bullæ Cruciatæ; quia cum talis facultas quoad solemniores dies non sit expressa in dicto privilegio, quæ tamen tanquam speciali nota digna debuisset exprimi, potest Episcopus prætere rationabiliter, quod non sit concessa. Præsertim quia juxta regulam juris in generali concessione non veniunt, quæ quis in specie non esset verisimiliter concessurus. Unde potest uti facultate sibi tradita per Concilium Tridentinum *sessio. 22. in decr. de ser. & vit. in celebr. Missar.* ac exequi illius dispositionem, prohibendo celebrationem pro dictis diebus. Siquidem de prohibitione constat, de concessione autem celebrandi pro dictis diebus non constat.

80 Facultas verò concessa per dictam Bullam Cruciatæ non habet locum in alieno Oratorio, sed tantum in Oratorio propriæ domus; quia hæc facultas conceditur tantum illis, qui eam obtinuerint ab Episcopo, & Commissario, ut declarant illa verba Bullæ: *Qui facultatem ad id ab infra dictis Episcopo, & Commissario habuerint, & hæc facultas non conceditur in ordine ad quodcumque Oratorium, sed pro Oratorio visitando, ac designando ab Ordinario, ut habet Bulla, & proinde erigendo ab ipso privilegio.* Deinde adduntur etiam illa verba extensiva privilegii: *In sua, ac familiarum, & domesticorum, ac Consanguineorum suorum præsentia,* quæ ostendunt, dispositionem procedere de Oratorio isto intra propriam domum. Et sanè si possent omnes confluere ad hujusmodi Oratoria ad celebrandum, sive audiendum Missam, ad recipiendum Sacramenta, & hujusmodi alia, non essent amplius Oratoria privata, sed publica; quia non intervirent usui privato, sed publico, quandoquidem ferè omnes habent Bullam, atque adeò ferè omnes essent privilegiati.

81 Neque possunt Regulares in festis solemnioribus exceptis celebrare in privatis Oratoriis secularium domorum privatarum; quia dum in concessione excipiuntur dies festi solemniores, atque adeò remanent exclusi, ut pro ipsis privilegium non valeat, remanet prohibitio in suo vigore de non celebrando in privato Oratorio. Ideòque relinquatur obligatio in suo vigore, ut teneantur

privilegiati accedere his diebus ad Ecclesias, seu publica Oratoria ad offerendum Deo publico modo cultum Sacrificii. Ex quo fit, quod etiam remaneat in suo vigore præceptum assistendi Missæ publico modo, & ad profitendum publicam subjectionem Deo, mediante oblatione Sacrificii. Atque adeò neque ex parte Regularium, neque ex parte habentis Oratorium privatum celebrari potest, dictis diebus exceptis, in privato Oratorio; quod adeò certum est, ut neque ex causa infirmitatis, neque ex quacumque alia, quæ non permittat egressum è domo, poterit in privatis Oratoriis, etiam per Regulares celebrari, festis diebus exceptis. Nam eo ipso, quod excipiuntur hi dies, tanquam loca privata remanent inhabilia, ne possit in ipsis celebrari, quia talia sunt ex natura sua, nec privilegia Regularium dant facultatem celebrandi in privatis domibus, solùmque continent favorem eorundem Regularium, non autem favorem secularium, ut in eorum commodum converti poterit.

Non autem est necessaria licentia Parochi, neque quoad seculares, neque quoad Regulares Sacerdotes, ut in privatis Oratoriis celebrare possint. Siquidem neque ad ipsum spectat dare hujusmodi licentiam, neque circa executionem licentiæ concessæ a Pontifice habet aliquod jus, neque est necessaria ex dispositione Pontificis, qui solum requirit licentiam Ordinarii quoad Sacerdotes seculares, & suorum superiorum quoad Regulares, ut constat ex illa clausula: *Per quemcumque Sacerdotem ab eodem Ordinario approbatum secularem, seu de Superiorum suorum licentia Regularium.*

Nequeunt tamen Regulares celebrare in his Oratoriis contra voluntatem suorum superiorum, non solum, quia conceditur facultas celebrandi dependenter ab eorundem licentia, sed etiam quia ratione voti obedientiæ subiecti sunt ipsorum voluntati, contra quam non habent proprium velle, aut nolle. Undè si finis, ob quem inhibet superior celebrari, sit legitimus, & gravis, peccabunt mortaliter, quia in re gravi frustrabunt voluntatem sui Superioris. Et quod pertinet ad licentiam pro eisdem Regularibus sufficit præsumpta, quia talis licentia sufficit etiam pro aliis rebus gravioribus, dummodò tamen adsit fundamentum præsumendi talem licentiam, quia tunc subintrat regula, quod tacitum habeatur pro expresso, *leg. Cum quid, & leg. Si filius familias, Digestis si cert. per.* Non tamen pro licentia præsumpta sufficit, quod Regulares habeant generalem licentiam celebrandi, quia in celebratione in Oratoriis potest adesse speciale motivum, ob quod nolint superiores concedere unicuique licentiam, sed ex aliis conjecturis præsumi debet.

Quod verò ad Sacerdotes seculares, non requiritur specialis licentia Ordinarii, sed sufficit generalis celebrandi, ut constat ex praxi; quia dicta clausula est apposta, ne privilegiati possint facere celebrare per quemcumque Sacerdotem exterum, & qui non habet licentiam celebrandi in Diocesi ob vitanda ea inconvenientia, quæ sequerentur, si Sacerdotes exteri absque licentia Diocetani celebrare possent in Diocesi.

Per privilegium autem privati Oratorii nullum præjudicium inferri potest iuribus Parochialibus ex illa, clausula concessionis: *Sine tamen quorumcumque iurium Parochialium præjudicio.* Jura autem Parochialia non solum sunt decimæ, primitiæ, & aliæ oblationes, sed etiam ea, quæ spectant ad Sacramentorum administrationem, quæ reducitur ad Baptismum, Eucharistiam pro Paschate, Viaticum, & Extremam Unctionem, ac Matrimonium, ad jus sepeliendi, quando tamen non habet locum electio sepulturæ, vel sepulchrum majorum, ad decimas, nisi fortè legitime non solvantur, cum alio modo provifum sit, ad percipiendam canonicam portionem, circa quod tamen adiunt variorum exceptiones, juxta privilegia, & decreta Pontificum, de quo nos alibi fusè, & ad alia, quæ Parochi debentur, adeò non possint ministrari Sacramenta, dari pax, denunciari festa, jejunia, matrimonia, & similia, quæ ad Parochum pertinent, quia clausula prædicta habet *quorumcumque iurium*, ac proinde comprehendit omnia: Undè si privilegiatus sollet solvere aliquam annuam præstationem, aut quid simile intuitu celebrationis Missæ in Ecclesia Parochiali, aut quia Parochus ipsius contemplatione aliquid faceret, dummodò tamen jus esset acquisitum Parochi, non poterit cessare a solutione, ex eo, quod non accedat ad Parochialem Ecclesiam ad Missam audiendam.

Neque in privatis Oratoriis ministrari potest Eucharistia, quia ministratio Eucharistiæ pertinet ad jurisdictionem

tionem, cum sit actus pascendi proprias oves, ut desumitur ex Concilio Carthag. 1. can. 7. & Concilio Milevitano can. 18. Et proinde, ut Regulares possent ministrare Eucharistiam, quamvis liberè possint celebrare in propriis Ecclesiis, & quilibet ibi interesse Missæ, non tamen ex hoc poterant ministrare Eucharistiam, sed opus fuit specialibus privilegiis, qualia concessa ipsis fuerunt a Summo Pontifice. Et Ideò ex eo, quod conceditur Missa, non censetur concessa facultas sumendi Eucharistiam, eamque ministrandi; quia cum pertineat ad jurisdictionem, est quid speciali nota dignum, & ideò non venit in concessione celebrandi, cum debeat specialiter exprimi juxta l. eos Cod. de aqued. & notant Cravett. conf. 880. num. 19. Alex. conf. 104. in fin. lib. 1. & Afflict. dec. 111. n. 9.

87 Quod etiam locum habet in Regularibus. Tum quia potest Episcopus prohibere, ne Regulares celebrent in privatis Oratoriis juxta Sacrum Concilium Tridentinum sess. 22. de ser. & vit. in celebr. Miss. Ergo etiam ne ministrent Eucharistiam, cum sit quid annexum celebrationi. Tum quia per Clem. Religiosi de privil. prohibetur Religiosis ministrare Eucharistiam alicui sine speciali licentia ejus Parochi; quod saltem post eorum privilegia locum habet in alienis Ecclesiis. Et cum quia eorum privilegia non dant facultatem ministrandi Eucharistiam in Oratoriis privatis, sed in eorum propriis Ecclesiis.

88 Minusque virtute Bullæ Cruciatæ conceditur, quod recipi possit Eucharistia a quocunque Sacerdote, qui aliàs non possit hoc Sacramentum ministrare, sed conceditur solum, ut recipi possit tempore interdicti. Ita Henriquez lib. 7. Summ. cap. 13. num. 4. Cardin. de Lugo de Eucharist. disput. 18. sect. 2. numer. 13. & Bard. in dict. Bull. Cruciatæ par. 2. tract. 2. cap. 6. sect. 3. num. 3. Id quod non solum desumitur ex contextu dictæ Bullæ, sed etiam quia de jure communi non potest ministrare Eucharistiam, nisi proprius Pastor, aut qui ab illo habet licentiam, & proinde Regulares non ministrant, nisi ex privilegio Summi Pontificis. Nequit igitur aliquo privilegio concedi, quod ministrari possit a quocunque Sacerdote, nisi hoc in illo exprimat, quia debet privilegium derogare juri communi, & non censetur derogare, nisi quatenus contrarium exprimitur, sicut etiam contingit in lege, quæ non derogat alteri legi, nisi quatenus contrarium exprimit, itaut non possit concordari cum ipsa. Privilegium autem Bullæ Cruciatæ nihil exprimit de ministro, atque adeò non potest derogare juri communi in ordine ad Ministrum, tanquam ipsi contrarium; concedit enim solum, quod possit Eucharistia sumi; & ideò debet censi concessum, quod est prohibitum, ac proinde pro tempore, in quo non potest sumi.

89 Excipitur item absolute in dicta Bulla Cruciatæ dies Paschatis, in quo non potest sumi in Oratorio privato Eucharistia, & non tantum in ordine ad communionem Paschalem. Ita Trullench. in dict. Bulla Cruciatæ lib. 1. §. 3. dub. 7. num. 8. qui citat Navarrum, & Azorium; quia communio Paschalis, qua satisficit præcepto de sumenda Eucharistia, est de jure Parochorum, & speciali nota digna, tanquam pertinens ad exercitium curæ animarum. Et ideò quando conceditur facultas ministrandi Eucharistiam, intelligitur semper excepta ministratio pro communionem Paschali, nec censetur concedi, nisi specialiter exprimitur. Dum igitur Pontifex in Bulla Cruciatæ concedit sumere Eucharistiam, non includitur sub hac concessione generali sumptio pro communionem Paschali, quia tanquam speciali nota digna, non venit sub generali concessione, dict. l. eos, ff. de aqued. Ideòque non fuit opus excludere diem Paschatis, si excluderetur tantum in ordine ad communionem Paschalem, cum ista remaneret exclusa.

90 Si verò contingat, quod habens Oratorium privatum, non possit ex legitima causa adire Ecclesiam pro præcepto communionem Paschalis adimplendo, non poterit, sicut putat Quintanadvegna tom. 1. singul. tract. 7. singul. 33. numer. 4. adimplere præceptum in privato Oratorio, petita licentia Parochi, & denegata, licet habeat Bullam Cruciatæ; quia in die Paschatis non potest ibi celebrari, ut supra dictum est. Tum quia Parochus non denegat injustè licentiam, cum possit ipse velle in tali casu ministrare Eucharistiam, aut celebrando in Oratorio aliquo alio die extra diem Paschatis, vel deferendo ab Ecclesia Eucharistiam. Si tamen nec vellet Parochus ministrare, nec dare licentiam, ut ab alio ministraretur, tunc licentia esset injustè denegata, & ideò posset aliquo alio die ex destinato tempore pro præcepto implendo, dummodo non sit dies Paschatis, impletæ in suo privato Oratorio.

Porrò appellatione familiæ, quæ in privatis Oratoriis potest audire Missam, veniunt ii, qui constituunt unicam domum, quatenus domus comprehendit personas, non solum conjunctas Domino, & cum ipso conviventes, sed etiam omnes alias necessarias pro servitiis, juxta ea, quæ tradit Tuschus litera F. conclus. 72. num. 11. 27. & 30. Unde, ut quis veniat sub nomine familiæ, requiritur, quòd vivat expensis Domini, & sit ipsi conjunctus, seu pertineat ad ipsum sumere ratione parentelæ, sive ratione servitii, ac proinde sit verè familiaris, si aliàs sit persona extranea.

91 Ut autem aliquis dicatur familiaris, duæ conditiones requiruntur conjunctim, quod vivat expensis Domini, & quod inserviat actu; quod intelligendum est de personis extraneis, quæ non sunt conjunctæ in consanguinitate, aut affinitate domino, ut desumitur ex cap. Sicut nobis de verbor. signific. in 6. ubi id observant Doctores, nominatim Franch. num. 4. Bellam. conf. 20. numer. 9. Ancharan. conf. 398. numer. 2. Gomez ad regul. Cancell. de impetr. benef. vac. per obit. quest. 13. Malcard. de probat. conclus. 755. & Tuschus loco citato Unde in ordine ad audiendam Missam in privato Oratorio virtute privilegii veniunt Uxor privilegiati, filii, nurus, gener, & quicumque alii, qui privilegiato conjuncti sunt, & simul habitant, atque commensales sunt. Hi enim omnes pertinent ad eam familiam, prout importat unum corpus cohabitantium, & conviventium. Insuper veniunt omnes Servi, ac Servæ inservientes prædictis aut personaliter, aut in communi servitio domus, quia sunt personæ necessariae ad complementum familiæ.

92 Utque sint commensales supradictæ personæ attinentes ad privilegiatum, non est necessarium, quod conveniant ad eandem Mensam, ut constat in servis, qui dicuntur commensales Domini, & tamen non conveniunt ad Mensam ipsius, sed sufficit, quod vivant de communibus proventibus, quibus sustentatur familia, licet sternerent plures Mensas ob commoditatem. Neque est necessarium, ut aliquis sit commensalis, & dicatur vivere expensis Domini, quod Dominus faciat subministrare cibaria, sed sufficit, quod exhibeat pecuniam, per quam sibi de victu possit providere, ut notat etiam Tuschus ubi supra num. 37. Suarez de relig. tract. 10. lib. 9. cap. 4. §. 4. num. 29. Et constat etiam ex praxi Romanæ Curie. Nam habentur pro familiaribus Cardinalium, qui in pecunia recipiunt menstruum salarium. Et enim ad commensalitem materialiter se habet, quod subministrarentur cibaria, vel quod subministrarentur pecunia, unde possint ea comparari. Hinc fit, quod hortolanus colens hortum, & obtinens salarium a Domino, si tamen assidue assistat culturæ, veniat necessariò nomine familiaris, & commensalis in ordine ad audiendam Missam; quia est persona necessaria pro servitio familiæ, & manet in continuo servitio, & sit commensalis ratione salarii. Idemque dicendum est de quibuscunque aliis inservientibus in quocunque servitio continuo, concernente familiam, & habentibus salarium a Domino pro sustentatione.

93 Si quis autem accedat, ut inserviat infirmo, vel, ut tanquam propinquus illi assistat, satisfaciat præcepto, audiendi Missam in privato Oratorio illius Domus; nam hoc sufficit, ut fiat familiaris; inservit enim actu. Aut si non assistat, exercet munus eorum, qui sunt de familia, & proinde habetur tanquam unus de familia. Et hoc valet, etiam si in literis concessionis non adsit clausula: In presentia tuorum hospitiis; quia id non fundatur in hospitio, sed in servitio assistentiæ. Incipit autem statim gaudere privilegio, quia statim incipit incorporatio familiæ. Neque est necessarium, ut aliquis veniat appellatione familiæ, & sit verè familiaris, quod habitet in domo sui Domini privilegiati, ut adnotat etiam Gomez loc. alleg. & Suarez ibidem num. 15. quia ad familiaritatem constituendam, juxta dict. cap. Sicut nobis de verbor. signif. in 6. sufficiunt illæ conditiones, nempe esse in servitio continuo Domini, & vivere sumptibus ipsius. Unde negotiorum infirmorum gestor, vulgò factor erit familiaris, licet non habitet in domo, ut observat Pelliz. tom. 2. man. tract. 8. cap. 2. sect. 3. quest. 12. & Tambur. opusc. de Sacrific. Miss. lib. 1. c. 4. §. 4. num. 29.

94 Filii verò, ac filie privilegiati, eorundem uxores, ac viri non gaudent hoc privilegio, si habitent in eadem domo, sed vivant suis expensis: quia nomine familiæ veniunt tantum, qui sunt familiares. Prædictæ autem personæ non sunt familiares, quia in ipsis deficit conditio necessaria ad constituendum familiaritatem, nempe commensalitas, juxta sæpius citatum cap. Sicut nobis de verbor. signif. in 6. sine qua destruitur fami-

familiaritas. Cùmque prædictæ personæ, quoad personas proprias, & servorum constituent familiam omnino distinctam a privilegiato, quia vivunt propriis expensis, habent omnia servitia, & suos domesticos seorsim a familia privilegiati, non communicant in habitatione, quamvis in eadem domo materiali habitent, non possunt venire appellatione familiæ ejusdem privilegiati; nam appellatione familiæ privilegiati non venit alia familia distincta, sed tantum qui constituunt familiam ejusdem privilegiati. Ille verò, qui nihil pertinet ad privilegiatum quoad parentelam, est tamen Commensalis ipsius participans in communi servitio, quod per famulos familiæ exhibetur, sed solvit pro alimentis certam pecuniæ quantitatem, censetur de familia, & proinde gaudet privilegio audiendi Missam in privato Oratorio; quia, quamvis solvat pecuniam pro alimentis, est tamen incorporatus familiæ, quia est admissus ad convivendum cum cæteris de familia, & pecunia, quam solvit, est pro onere, quod Dominus familiæ assumit, dum se obligat ad alendum, ac præstandum ea, quæ participant, qui sunt de familia. Idque locum habet, etiam si haberet aliquos speciales famulos. Nam hoc non tollit, quin sit incorporatus familiæ.

96 Si etiam, qui in servitio Domini manentes degunt ruri extra Civitatem, ut vacent negotiis ruralibus, quales sunt villici, quando veniunt ad Urbem, possunt satisfacere præcepto audiendi Missam in Oratorio privato Domini privilegiati. Nam in ipsis concurrunt conditiones, quibus personæ extraneæ constituuntur familiares ex dict. cap. Sicut nobis, nimirum esse in continuo servitio, & esse commensalem, hoc est vivere expensis Domini. Prædictæ autem personæ sunt in continuo servitio Domini, ac vivunt expensis ipsius, dum ipsis solvitur salarium, quo se alimentare possunt. Neque est necessarium, quod familiares habitent in eadem domo, ut constat ex praxi, præsertim hic Romæ, ubi quamplurimi non habitant in domo sui Domini, sed in propria, & tamen gaudent privilegiis familiaritatis, quod præcipue locum habet in villicis, & in aliis hujusmodi personis, quia ruri degunt, ita exigente servitio Dominorum.

97 Quod autem ad Capellanum, quando contingit in Oratorio celebrare, non potest satisfacere præcepto audiendi Missam in Oratorio illius, cujus est Capellanus, si salarium tantum percipiat pro celebrando, absque eo, quod in celebratione inserviat Domino, sed habet tantum onus celebrandi. Potest autem, si sit addictus servitio Domini, ita ut celebrat, & Dominus, aut familia habeat commoditatem audiendi Missam. Tunc enim est in servitio Domini, & cum recipiat salarium, vivit expensis ipsius, ac proinde concurrunt conditiones necessariæ, ut sit verè familiaris.

98 Qui etiam non exigit, quod sibi pro victu assignatum est, potest gaudere privilegio, & satisfacere præcepto audiendi Missam in privato Oratorio sui Domini. Deducitur ex eo, quod non officit familiaritati non exigere, quod sibi assignatum est pro victu, juxta ea, quæ tradunt Gambar. de potest. legati, rubr. an possit legat. plur. benef. confer. n. 154. Menoch. de arbitr. cent. 6. cas. 522. n. 6. quatenus volunt, eum esse commensalem, cui locus datus est in Triclinio, vulgò Tinello, licet uti nolit. Quia eo ipso, quod assignata sunt alicui victualia, sive quantitas pecuniæ pro comparando victu sub onere serviendi, & servit, facit suum, quod assignatum sibi est, & acquirit jus ad ipsum, ac proinde acquirit, quod sibi debetur pro alimentis, atque adeo fit commensalis. Quia ad comprobandum hanc conditionem, sufficit, quod habeat expensas pro victu, aut ipsum victum a suo Domino. Nec obstat, quod non exigit, quia non exigendum censetur donare Domino, quod acquisivit titulo servitii. Nam revera abdicat a se jus acquisitum, & transfert in Dominum, quod non tollit, ne habuerit stipendium pro servitio exhibitio, ac proinde neque etiam tollit commensalitem necessariam pro familiaritate.

99 Potest quoque in privatis Oratoriis celebrare Missa præsentem sola familia, licet non sit præsens Dominus. Hoc autem desumitur ex dictione, & qua familia conjungitur cum Domino, dum in concessione dicitur: *In tua, & tuæ familiæ*. Tota enim copulatio, quam exercet hæc dictio, est in ordine ad concessionem, & exercitium ejusdem concessionis, atque adeo ad participandum privilegium. Ita Palas part. 4. tract. 25. disp. unic. punct. 6. num. 9. & alii. Unde cum in præsentem copulet familiam cum Domino in ordine ad participandum hoc privilegium, copulabit ad participandum æqualiter, ac proinde usus privilegii, quoad familiam non erit dependens ab usu, quoad Dominum. Ratio autem generalis est, quia familia, & Dominus se habent ut accessorium, & principale, ac proinde concessio privilegii se exten-

dit ad ipsos juxta eorundem capacitatem, & naturam, & consequenter afficit Dominum ut præsentem, & familiam ut accessoriam. Quia motivum concedendi est principaliter in Domino, & accessorie tantum in familia; sit tamen vera extensio privilegii, etiam ad familiam, ita ut immediate ipsum participet. Et ex hoc fit, quod cessante privilegio principali, cessat etiam respectivè familiæ. Contrarium tamen contingit, quoad usum privilegii. Nam ex natura sua usus, quoad usum est separabilis ab usu, quoad alios, nec concessione est limitatum, an possit ad usum reduci ab accessorio, nisi simul reducatur a principali. Et proinde ita censetur concessum privilegium, ut secundum ipsius naturam, & capacitatem, possit ad praxim reduci, atque adeo ab omnibus privilegiatis, quamvis ratione alterius sint privilegiati. Nam adhuc revera participant privilegium, & ideo potest quoad ipsos operari suum effectum, cum non dependeat, quoad ipsum ab usu principalis.

Quod autem ad hospites, qui in domo privilegiati gaudent privilegio audiendi Missam in privato Oratorio, quamvis non in omnibus, in pluribus tamen concessionibus solet apponi clausula: *Necnon in hospitium tuorum nobilium præsentia*, qui possunt interesse Missæ, & satisfacere præcepto. Quare duplex conditio debet concurrere, nempe quod sit hospes, & quod sit nobilis. Hospitum autem appellatione veniunt ii, qui domi commorantur, tanquam extranei, recepti a Domino, qui quidem sunt commensales, sed ex occasione temporanea, & ad certum tempus. Non autem requiritur nobilitas ex genere, ut observat Tambur. opusc. de Sacrif. Miss. lib. 1. cap. 3. §. 4. numer. 32. Quia dicitur tantum nobilium, non autem ex nobili genere, sufficitque quæcumque nobilitas sive ex genere, sive ex privilegio, sive rationis matris tantum, sive ratione dignitatis, seu gradus, sive quocumque alio modo conveniat hospiti ad verificandam qualitatem nobilitatis requisitam, cum sufficiat, ut appellari possit nobilis. Nobilitas enim multipliciter dicitur, juxta ea, quæ tradunt Tiraquell. de nobilit. c. 4. & seq. Bart. in l. 1. C. de dignit. lib. 11. Jo: Garz. de nobil. glos. 48. §. 3. n. 1. & seq. & secundum quamcumque acceptionem sufficiens est ad denominandum nobilem.

Et hoc privilegium extenditur etiam ad hospitem unius diei, ut cum quis invitatur ad prandium, ut firmat Pelliz. in manual. tom. 2. tract. 8. cap. 2. sect. 2. qu. 13. & admittit Tamburin. loc. cit. n. 33. Quia revera hi quoque sunt hospites. Quod autem vir nobilis possit invitari ad prandium in hunc finem, ut gaudeat privilegio audiendi Missam in privato Oratorio, tenet Pelliz. eo loco. Quia hoc non esset fraus, sed reddere habilem virum nobilem, ut gaudere possit privilegio. Non extenditur tamen privilegium ad servos hospitem. Quia licet possint dici hospites, non sunt tamen nobiles, & privilegium extenditur solum ad hospites nobiles, non autem ad ipsorum famulos. Et in hoc casu divites quoque veniunt nobilium appellatione. Quia secundum politicum statum vocantur nobiles, juxta l. 3. C. de commerc. & merc. & notant Guidop. sing. 875. Tiraquell. de nobilit. c. 3. Matienz. l. 7. glos. 4. tit. 7. lib. 5. novæ recopil. Inspiciendum tamen est, an exercent aliqua ex iis, quæ non compatiuntur cum nobilitate, habita ratione consuetudinis regionis. Quia si non exercent, poterunt haberi pro nobilibus; si verò exercent, non poterunt haberi, quia prævalet exercitium, quod non compatitur secum nobilitatem tanquam sufficiens ad illam destruedam. Neque est verisimile, quod Summus Pontifex velit nomine nobilium complecti eos, quamvis divites, qui exercent ea, quæ contraria sunt nobilitati.

Quando autem consanguinei vocantur ad participandum in privilegio audiendi Missam in privato Oratorio, nam solet aliquando apponi clausula: *In Consanguineorum præsentia*: nomine consanguineorum veniunt omnes descendentes in quocumque gradu, juxta l. si spurrius, ff. unde cognat. & cap. tua nos, & cap. non debet de consanguin. & affinit. Rota dec. 174. num. 9. part. 4. rec. Et quicumque sanguine quocumque modo conjuncti sunt juxta l. hac parte, ff. unde cognati, & l. vel si sanguine, ff. de manumiss. vindic. Bart. in l. Pronunciatio, §. familiarie, ff. de verb. signific. Rota decis. 39. num. 10. dict. par. 4. recent. Sanchez lib. 7. de matrimon. disput. 50. num. 1. Unde accipiendum etiam privilegium secundum strictam significationem verborum, sicut debet accipi, cum sit contra jus commune, adhuc venient omnes sanguine conjuncti, tam ascendentes, quam descendentes, & transversales quocumque gradu, & modo conjungantur. Quia stricta interpretatio extenditur tantum, quantum extenditur propria significatio verborum, ut observant Angel. in l. fin. ff. de consuet. Princip. ibique Tap. in rubr. c. 8. in fin. Aret. in l. cum lege, ff. de testam. Covar. lib. 1.

variar. cap. ultim. num. 1. & Tufchus *litera P. conclus.* 732. num. 6. Quare nomine consanguineorum veniunt tam agnati, quam cognati, ut cum pluribus tradit Miers *de majorit. par. 2. quest. 6. num. 299.* Rota coram Durano *decis. 115. num. 2.* Et quoad agnatos delimitur ex *dict. l. si spurius, ff. unde cognati, & l. si post suos, ff. de suis; & leg. hered. Curt. junior. conf. 46. num. 4. Bero. conf. 85. n. 5. Peregrin. de fideicom. artic. 21. n. 35.* Et quoad Cognatos adnotat idem Peregrin. *eo loco, Alban. conf. 69. Tiraquell. de retract. §. 1. glos. 9. num. 5. & Gomel. decis. 102. lib. 2.*

103 Spurii autem, si sint nati ex certo Patre, de quo constat, cessat ratio, ob quam de jure civili non habeantur pro consanguineis; juxta *dict. l. si spurius, & tradita per Honded. conf. 5. num. 16. lib. 2. Gabr. conf. 195. num. 5. lib. 1.* Unde cum ab eodem sanguine proveniant, in ipso jure naturæ, sunt verè consanguinei, & pro talibus in jure Canonico habentur, ut observat Bart. in *dict. l. pronuntiatio, §. familia in fine, & in l. Tutelas num. 4. ff. de cap. dimin. Abb. in cap. nonnulli, §. sunt & alii de rescript. Rot. decis. 571. num. 4. coram Lancellotto.* Et idè quoad privilegium Oratorii privati, ipsi quoque veniunt consanguineorum appellatione, & participant in ipso. Hinc in dicto privilegio consanguineorum appellatione veniunt etiam feminae, juxta ea, quæ tradunt Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 84. num. 30. Corn. conf. 227. lib. 3. Tiraquell. de retract. §. 1. glos. 9. num. 202. & Rebuff. in l. 1. vers. 13. ff. de verb. signif.* Nam illæ quoque non minus, quam viri sanguine junguntur, & jura sanguinis ad eandem descendunt. Conjuges autem non solum participant in privilegio, tanquam de familia, sed etiam veniunt appellatione consanguineorum. Quia, licet non trahant originem ex eodem sanguine, sunt tamen principium, & origo communicationis sanguinis, & sunt duo in carne una. Et proinde ingrediuntur seriem consanguinitatis, tanquam illius principium.

104 Aliquando etiam in concessione celebrationis Missæ in privato Oratorio addi solet clausula: *Tuorum domesticorum presentia*, idè domesticorum appellatione veniunt non solum Deputati servitiis, ut desumitur ex *l. respiciendum, §. furt. ff. de pœn. Doctores in l. etiam, Cod. de testament. ibique Glos. sed etiam ceteri de familia, ut tradunt Glos. in 8. In Testibus, Institut. de testament. Bald. in *dict. l. etiam, C. de testament. Franch. in cap. si Pater, v. decimæ de testament. in 6. Futar. alios citans de substitut. quest. 375. & alii communiter.* Nam omnes, qui sunt de familia invicem communicant in iis, quæ concernunt illam communicationem, quam repræsentat familia. Et sicuti sunt Cives omnes, qui incorporati sunt eidem Civitati, ita omnes sunt domestici, qui suo modo incorporati sunt alicui speciali familiæ. Ut autem quis sit verè, ac propriè domesticus, est necessarium cohabitare in eadem domo, ut annotat Bartol. in *dict. l. respiciendum.* Quia requiritur communicatio in habitatione, & conversatione privata. Nam domesticus dicitur relativè ad Domum, & cum importet participationem, debet esse participatio, & communicatio in eo, quod est præcipuum relativè ad domum, quod est communio in habitatione, sufficitque, quod cohabitet, & communique in familiari conversatione, & desumitur ex iis, quæ tradunt Bald. in *l. 2. Cod. de testam. Aretin. conf. 13. num. 4. Mascard. de probat. conclus. 533.* Neque oppositum sentiunt Doctores, quos citat Sanch. *lib. 7. conf. c. 42. dub. 20. num. 22. si rectè penduntur.**

105 Habitantes verò in domo privilegiati, si vivant propriis expensis, nullo modo comprehenduntur sub nomine familiæ privilegiatæ ad effectum, ut gaudere possint privilegio celebrationis in Oratorio privato. Ita Bard. in *Bull. Cruciat. par. 2. tract. 2. cap. 3. sect. 1. num. 4.* Quia cum familia importet quandam societatem œconomicam, in qua sunt omnia necessaria ad familiarem convictum, & ad domesticos eius, non potest quis dici de familia, nisi sit incorporatus huic societati. Incorporatio autem fit, vel ratione servitii, ut contingit in famulis, vel ratione alicujus attinentiæ in ordine ad convictum, & commensalitatem, ut quando plures consanguinei, aut affines simul vivunt. Qui autem vivunt propriis expensis, & habent proprium servitium, non communicant hoc modo, sed potius distinctam familiam constituunt. Nam important aliquam specialem societatem in ordine ad convictum a cæteris necessariis pro domesticis usibus, & habitatio, licet in eadem domo, adhuc tamen est distincta, itaut actus habitandi sit diversus, & solum eadem Domus materialiter, & fortè etiam distincta in plures. Et idè nullo modo possunt dici de familia privilegiati.

106 Servæ, pedisæque comitantes, ac famuli comitantes,

qui non habitant cum dominis, quos comitantur, nec vivunt absolute expensis eorum, quamvis recipiant aliquam mercedem pro illo exhibito comitatu, non possunt admitti ad gaudendum privilegio celebrationis in Oratorio privato pro satisfaciendo præcepto, ut per Lopez in *instr. cap. 6. de clavib. Trullench. lib. 1. in Bull. Cruciat. §. 1. dub. 5. num. 2.* Quia non sunt de familia, ad quam extenditur privilegium. Utenim quis sit de familia requiritur, quod sit continuus commensalis, ut supra dictum est per Text. in *dict. cap. sicut nobis de verb. signif. in 6. ibi: Et ex tuis expensis continui domestici commensales.* Prædicti autem famuli, & famulæ, quamvis recipiant aliquam mercedem; quia tamen non est sufficiens pro expensis, neque etiam pro majori parte, idè non possunt esse commensales, sed solum censentur locare operas suas pro illo servitio, pro quo recipiunt mercedem. Quare in privilegio audiendi Missam tempore interdicti familiares diverfo modo sumuntur, ac sumuntur in hoc privilegio privati Oratorii. Nam nomine familiarium veniunt tantum ii, qui comitantur Dominum, aut Dominam privilegiatam, ut tradunt Anchar. in *cap. licet de privil. in 6. Merol. tom. 3. Thol. moral. disput. 6. cap. 3. dub. 10. diff. 1. num. 137.* ubi alios citat. Nam privilegium comprehendit familiares, tanquam necessarios Domino pro honesto comitatu, & proinde tanquam implicatos in actuali servitio ipsius in usu privilegii. Cæteri autem, qui non solent comitari, non participant motivum, ob quod privilegium comprehendit comitantes. Quando autem audiunt Missam in Ecclesia, sunt in servitio necessario ad decentiam, & idè privilegium extenditur ad ipsos; quia redderetur inutile, nisi ad ipsos extenderetur, ut tradunt Bald. in *l. 1. C. de uxor. mil. Felin. in cap. 2. num. 2. de for. compet. Et idè privilegium audiendi Missam in Ecclesia tempore interdicti comprehendit comitantes Dominum, tanquam personas accessorias, & quasi pro una, & eadem persona cum ipso computatas, ut observat etiam Suar. *lib. 8. de legib. cap. 28. num. 14.* Ac proinde hæc non est extensio privilegii, sed comprehensio. At servæ, pedisæque, famulique comitantes non sunt de familia, neque sunt in officio, seu servitio necessario ad decentiam respectu Dominorum, quando audiunt Missam in privato Oratorio.*

Per clausulam autem illam apponi in concessione celebrationis in privato Oratorio: *volumus autem, quod familiares, servitiis non necessariis, ibidem Missæ interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minime liberi censeantur:* excluduntur ii tantum, qui licet essent commensales, & de familia, non tamen essent in actuali servitio Domini. Quia eodem modo debet sumi necessitas, quando consideratur in famulis respectu servitii, ac quando consideratur in servitio respectu Domini, itaut eo pacto, quo servitium est necessarium respectu Domini, eo pacto sint etiam necessarii familiares respectu servitii. Servitium autem non est absolute necessarium respectu Domini, sed tantum conveniens, & utile, habitata ratione status, & conditionis ipsius. Ac proinde ii quoque familiares dicuntur necessarii pro servitio Domini, qui erunt convenientes, & utiles, habita ratione conditionis, & status ipsius. Accedit etiam, quod necessitas, & utilitas in jure æquiparantur, *cap. in causis de re judic. & cap. post translationem de ren. & adnotant Innocent. in cap. cum omnes de constitut. Abb. in cap. ut super de rebus Eccles. non alienan. Bald. in rubr. C. qui bon. ced. poss. Ideoque, eo ipso, quod aliquis familiaris est utilis servitio Domini, habebitur etiam pro necessario, & consequenter non erit spectandum præcisè ipsum servitium, sed servitium commodum, & conveniens statui, ac dignitati personæ privilegiatæ.*

Prædictaque clausula accipienda est de familiaribus necessariis, tam per servitio personali, quam per servitio communi domus, atque adeò nemo excluditur ex iis, qui sunt in aliquo actuali servitio, concernente domum privilegiati. Quia exclusio illorum, qui non sunt necessarii servitiis privilegiati, non convenit iis, qui quocumque modo sunt necessarii. Siquidem, ut dicantur necessarii servitiis privilegiati, sufficit, si quocumque modo illud servitium, quod exhibent, redundet in servitium privilegiati. Omnia autem servitia redundant in ipsius servitium, & idè potest de ipsis verificari, quod non sunt necessarii servitiis, quia negativa destruit totam affirmationem, *leg. 9. §. 1. ff. si quis cau. Jud. sist. & cap. ad nostram de probat. Doctores cum Glossa in leg. Jurisgentium, §. Sed si fraudandi, ff. de pact.*

Audientes verò Missam in privato Oratorio, nisi sint

ex privilegiatis, non satisfaciunt præcepto audiendi. Hoc convincitur ex prædicta clausula: *volumus*, &c. Tum quia præceptum audiendi Missam obligat ad interveniendum Sacrificio, quod Deo offertur secundum ritum institutum ab Ecclesia, & exigentiam sacrificii. Igitur obligat ad interveniendum sacrificio in loco publico, & ad ipsam publico modo offerendum, quatenus singuli præsentibus concurrunt ad oblationem. Tum quia secundum ritum Ecclesiæ hoc sacrificium est dumtaxat offerendum in locis publicis ad id deputatis, ut constat ex decreto Concilii Tridentini *de servit. & vit. in celebrat. Missar. sess. 22.* ac etiam ex *jure veteri can. tabernaculum de consecrat. dist. 1.* Et ideo præceptum obligans ad interveniendum sacrificio, obligat ad interveniendum in loco publico; quia obligat ad interveniendum ubi secundum ritum Ecclesiæ offertur. Tum quia cum sacrificium sit publicum, pertinens ad omnes, & contineat publicum cultum Dei, exigit offerri in publico loco, & Ecclesia obligans ad interveniendum Sacrificio, obligat ad deferendum Deo hunc cultum, ideoque ad deferendum publico modo; quia obligatio accipitur secundum subjectam materiam: unde Pontifices concedentes privilegium satisfaciendi huic præcepto in privato Oratorio, supponunt adesse obligationem audiendi Missam in Ecclesia, a qua nolunt esse liberi, qui audiunt in privato Oratorio, & non comprehenduntur sub privilegio. Quare præceptum audiendi Missam non solum est de interveniundo Sacrificio, sed etiam de deferendo cultum Deo publico modo, ac declarandi hoc pacto professionem Religionis Christianæ. Quare si quis non posset adire Ecclesiam diebus festis de præcepto, ut Missæ interveniret, non teneretur adire in privato Oratorio, si posset audire, & non esset ex privilegiatis. Nam audiendo non implet præceptum, cum obliget ad audiendam in loco publico. Præceptum autem non obligat ad id, per quod adimpleri non potest. Hinc peccaret, qui induceret non privilegiatam ad audiendam Missam in aliquo privato Oratorio, quando urget præceptum audiendi, nisi bona fide excusaretur.

109 Habens autem Bullam Cruciatæ minimè satisfacit præcepto audiendi Missam in privato Oratorio. Quia Bulla non concedit absolutè celebrare, aut celebrare facere in privato Oratorio, sed tantum iis, qui ad id facultatem habuerint ab Episcopo, & Commissario, atque adeò limitat concessionem quoad eos, qui de re concessa licentiam habuerint ab Episcopo, & Commissario, qua seclusa, privilegium non habet usum expeditum, cum sit concessum dependenter ab eorum licentia. Et ideo non poterit quisque habens Bullam audire Missam in privato Oratorio, & satisfacere præcepto. Et quia hujusmodi privilegium conceditur tantum pro Oratorio proprio privilegiati, ut declarant illa verba concessionis: *In tua, ac familiarium, & domesticorum, & consanguineorum presentia*, quæ supponunt, quod Oratorium sit erectum ad usum privatum familiæ. Et ideo, quod concessio sit facta tantum pro hujusmodi Oratorio, habetur pro expresso, cum ab expresso deducatur, juxta *leg. Cum quod, ff. si cert. pet. & leg. Prætor ait, §. 1. ff. de nov. oper. nunc.* ubi Glos. *verb. expressum*, Menoch. *de arbitr. cas. 276. num. 2.* Et quia si unicuique habenti Bullam Cruciatæ concederetur posse audire Missam in privato Oratorio, & satisfacere præcepto, cum ferè omnes illam habeant, etiam homines infimæ conditionis, sequeretur, quod publicus cultus Dei per sacrificium fere destrueretur, quia posset ferè omnes in privatis locis audire Missam, & pauci ad Ecclesiam ad publicè assistendum sacrificio accederent: Unde hic sensus privilegii non est accipiendus, cum non sit verisimilis, sed sumenda est ea interpretatio, quæ verisimilis sit, ut docent Bald. *conf. 343. lib. 1.* Cravett. *conf. 33. num. 32.* & Menoch. *loc. citat. conf. 199. numer. 15.* Quia præsumitur semper, quod Pontifices in sua dispositione rationabiliter processerint, atque adeò pro eorum mente indaganda, attendenda est verisimilitudo rationis.

110 Habens privilegium privati Oratorii in ordine ad celebrationem, itaut audiendo Missam in privato Oratorio satisfaciat præcepto, tenetur illam ibi audire, si aliàs impeditus sit, ne possit adire Ecclesiam. Ita etiam Nugn. *3. par. quæst. 83. art. 6. dub. 3.* Quod intelligitur, dummodò possit sine gravi incommodo ibi audire. Unde si adeò ægrotaret, ut non posset accedere ad Oratorium, aut non posset attendere ad celebrationem, excusaretur. Quia præceptum audiendi Missam obligat omnes illos, qui possunt audire, neque excusantur, nisi impotentes, aut impediti. Qui autem habet privilegium, ut possit satisfacere præcepto audiendi in privato Oratorio,

non est impotens, neque impeditus, ut per se constat; atque adeò præceptum superveniens, cum non reperiat impotentem, aut impeditum, ipsam afficiet. Et quia, quando privilegium datur ad facilitandam observantiam præcepti, detrahendo partem obligationis, tunc privilegiatus remanet obligatus ad servandum præceptum secundum illam moderationem, quæ inducta est per præceptum: unde si Pontifex concederet alicui, quod comedendo carnes, & in reliquo servando formam jejunii, satisfaceret præcepto, teneretur jejunare, aut comedendo cibos consuetos jejunii, aut comedendo carnes, si non posset uti cibis consuetis jejunii. Quia tale indultum detrahit de obligatione jejunii, nempe qualitatem ciborum, & relinquit obligationem unius comestionis. Privilegium autem satisfaciendi præcepto audiendi Missam in privato Oratorio, est datum ad facilitandam adimplerionem præcepti, cum detrahat partem obligationis, & ideo remanet obligatio, quamvis non possit adimpleri, quæ sublata est per privilegium. Quare si quis uteretur privilegio privati Oratorii diebus non festis, aut quando potest adire Ecclesiam, & nollet postea uti diebus festis, quando non potest adire Ecclesiam, multò minus excusaretur, ut advertit Nugnus loco allegato. Nam ostenderet quamdam irrationabilem subtractionem a præcepti executione, & quamdam aversionem ad obediendum Ecclesiæ, dum ab ulu privilegii abstineret, a qua non abstineret, quando rationabiliter posset abstinere. Hinc quoque habens privilegium satisfaciendi præcepto audiendi Missam in privato Oratorio, quando non potest adire Ecclesiam, tenetur provideri de sacerdote, qui coram ipso celebret in privato Oratorio, nisi valde difficile sit reperire. Nam dum acceptavit privilegium, moderans obligationem audiendi Missam, tacite se obligavit ad ipsum adimplendum secundum talem moderationem, & consequenter etiam ad media necessaria pro adimplendo. Qui enim se obligat ad finem, se obligat etiam ad media necessaria pro assequutione finis. Oppositum sentit Suarez *disput. 88. de Euchar. sess. 6. v. Secundum caput.* Sed ex opposito principio, quod non teneatur uti privilegio; supposito tamen, quod teneatur audire Missam, venit in consequentiam, quod teneatur sibi providere de celebrante.

An autem privatum Oratorium gaudeat immunitate, tradidi *tom. 1.* & cum communi Doctorum sententia firmavi, non gaudere. Quia in ipso non habet locum illud motivum, propter quod est introducta immunitas, quoad Ecclesias, & alia loca, quæ ipsa gaudent. Motivum enim introducendi immunitatem fuit reverentia debita locis sacris, aut Religiosis juxta ea, quæ notant Glos. *in cap. inter alia de immunit. Eccles.* ibique Abb. *num. 4.* & Covar. *lib. 2. var. cap. 20. num. 3.* In Oratoriis autem privatis non habet locum hujusmodi motivum, quia non sunt loca Sacra, nec perpetuò Divino cultui dicata. Neque sunt loca religiosa, sed merè profana, quia ad libitum Domini converti possunt ad ulum profanum.

Hinc luxurians in privato Oratorio non committit sacrilegium, ut per Sanch. *lib. 9. de matrim. disput. 15. num. 39.* Leand. *de Sacram. tract. 15. disput. 8. §. 4. 9. 25.* Quia ad constituendum sacrilegium requiritur specialis ratio malitiæ, ac deformitatis, quæ consistit in violatione rei sacræ per irreverentiam juxta ea, quæ tradunt communiter Theologi cum Div. Thoma *2. 2. quæst. 99. artic. 1. & 2. in corp.* Cum ergo Oratoria privata non sint loca sacra, non sunt capacia violationis per irreverentiam. Atque adeò non faciunt, quod peccata, quæ in ipsis committuntur, inducant rationem sacrilegii: Unde neque etiam sunt capacia pollutionis. Neque etiam alia peccata, quæ in his Oratoriis committi possunt, inducant rationem sacrilegii, sicut inducerent, si committerentur in Ecclesia. Cum enim locus de se non sit aptus refundere specialem malitiam, in nullam rationem refundet. Ideò enim Ecclesiæ refundunt etiam in actiones, quæ aliàs de se licitæ sunt, ut si Judex comprehendi jubeat reum in Ecclesia; quæ actio, quamvis de se licita, sit sacrilegium ob injuriam illatam loco sacro. Quia cum sint deputatæ ad cultum Dei, sortiuntur qualitatem finis, sicut sortiuntur media, & sunt quoddam divinum, ut docet Div. Thomas loco citato, *artic. 1. in corp.* Ac proinde debetur ipsis specialis reverentia, quæ refertur in Deum: unde quod fit contra exigentiam hujus reverentiæ, habet specialem rationem deformitatis, quæ constituit sacrilegium. Quæ non habet locum in privatis Oratoriis, cum non permanenter ad Divinum cultum sint dicata, sed tantum temporaneè.

Per privilegium Bullæ Cruciatæ conceditur dumtaxat integra hora in anticipanda celebratione respectu horæ

consuetæ, & integra hora in postponenda. Ita Natt. in Bull. Cruc. & Palas. par. 4. op. moral. tract. 25. punct. 6. num. 10. qui tamen non rectè infert, quod Missa inchoari posset duabus horis cum dimidia ante ortum Solis. Quia Aurora non durat per horam, & dimidiam ante Solis ortum. Ratio autem est, quia termini, intra quos de jure licet celebrare Missam sunt ab Aurora usque ad meridiem, ut constat etiam ex Rubricis. Privilegium autem Cruciatæ excipit hos terminos, & addit horam unam ante, dum concedit quod per horam, antequam illucescat, liceat celebrare. Quando autem incipit Aurora, incipit illucescere, & aliam horam addit post meridiem.

114 In Oratorio privato non possunt acquiri indulgentiæ, quæ conceduntur in Bulla Cruciatæ, illam habentibus, nempe indulgentiæ stationum Almæ Urbis Romæ tam intra, quam extra muros pro iis diebus, quibus ibidem conceduntur. Nam Bulla Cruciatæ absolute non concedit Indulgentias prædictas visitantibus unam Ecclesiam, seu altare, sed absolute requirit, quod visitentur quinque Ecclesiæ, seu Altaria, & solum indulgeat, quod si ibi non adsint quinque Ecclesiæ, sive Altaria, quinqueque visitetur eadem Ecclesia, sive Altare. Si igitur ibi adsint quinque Ecclesiæ, sive Altaria, erit necessarium illas visitare, nec poterit acquiri indulgentia in privato Oratorio. Quia concessio visitandi unam Ecclesiam, sive Altare quinque, est ex præsuppositione, quod non adsint quinque Ecclesiæ, sive Altaria. Et ideo si cessat præsuppositum, cessat etiam dispositum, atque conclusio, cap. si Papa de privil. in 6. & Clem. si sumus de sent. excomm. & tradunt Glos. in l. mancipia de serv. fugit. ubi Doctores, ac Rota coram Merlino decis. 584. num. 6. Præsuppositum enim inducit conditionem, sub qua subsequens dispositio habet locum, ac proinde præsuppositivè loquens conditionaliter loquitur, ut tradunt Dec. cons. 644. num. 15. Menoch. cons. 175. num. 2. Et ideo, nisi locum habeat conditio præsuppositi, non habet locum præsuppositivè dispositum. Quia intrat regula, quod actus conditionalis non valet, nisi existente conditione, l. si quis sub conditione, ff. si quis omisi. cau. & l. cadere diem, ff. de verb. signif. & l. Ex factis, ff. de hered. instit.

115 Quod si locum habeat præsuppositum, itaut non adsint quinque Ecclesiæ, aut Altaria, quæ visitari possint, ac proinde subintret dispositio visitandi quinque eandem Ecclesiam, sive Altare, neque adhuc potest visitari privatum Oratorium. Quia quinque Ecclesiæ, sive Altaria, quæ injunguntur visitanda sunt Ecclesiæ publicæ, & publica Altaria, cum in privato Oratorio sit unicum tantum Altare. Una autem Ecclesia, sive Altare quinque visitandum, subrogantur quinque Ecclesiis, sive Altaribus, & ideo debent esse ejusdem qualitatis cum iis, in quorum locum subrogantur l. si eum, §. Qui injuriam, ff. si quis caus. & l. si donata §. 1. ff. de donat. int. vir. & uxor. Rota coram Ludovif. decis. 463. num. 3. & ideo, si Ecclesia, & Altaria sint publica, subrogatio quoque unius Ecclesiæ, sive Altaris accipi debet de publicis. Præsertim quia quod subrogatur in locum alterius, comprehenditur sub eadem dispositione, & dicitur idem cum ipso, §. Si igitur defunctus, vers. unde consequens, aut l. de hered. ab intest. ven. Bald. in l. Per diversas num. 21. Cod. mandati. Rot. cor. Merlino dec. 445. num. 2.

116 Si verò habens Bullam Cruciatæ reperiat in aliquo loco, ubi nulla sit Ecclesia, atque adeò nec publicum Altare, in tali casu ex conjecturata mente Summi Pontificis probabile est, quod possint in privato Oratorio hujusmodi indulgentiæ acquiri. Est enim verisimile, quod nolit Summus Pontifex in defectu Ecclesiæ, ac publici Altaris indulgentias reddi impossibiles, quoad acquisitionem. Quod ex eo colligitur, quod substituit unicam tantum Ecclesiam, seu Altare quinque visitandum, si non adsint quinque; unde quia verisimile est, quod Summus Pontifex de hoc interrogatus, ita responderet, ideo habetur pro disposito juxta ea, quæ tradunt Castr. in auth. nisi rogati num. 3. Corn. cons. 253. num. 6. & Rota coram Ludovif. dec. 301. num. 9.

117 Privilegium denique Bullæ Cruciatæ circa Oratoria privata fuisse sublatum per Concilium Tridentinum, & præfatum decretum Sacræ Congregationis jussu Pauli V. emanatum, certum omnino est. Atque ita in hac specie, teste Fagnano loco mox citando, declaravit Sacra Congregatio Concilii sub die 14. Novembris 1648. ad preces Archiepiscopi Calaritani per hæc verba: An privilegium Bullæ Cruciatæ pro hujusmodi Oratoriis, & Altaribus, ac missarum celebratione in dicta Diocesi possit suffragari? Item an quatenus dictæ Capellæ sub decreto Sacri Concilii, necnon dicto Decreto Pauli Quinti, & li-

terarum prohibitione comprehendantur, & Bulla Cruciatæ non suffragetur, liceat Archiepiscopo contra Sacerdotes tam seculares, quam Regulares in eisdem Capellis celebrare volentes post edictum Archiepiscopi publicatum, seu intimatum procedere, & quibus pœnis illos punire? Sacra Congregatio respondit: Privilegium Bullæ Cruciatæ non suffragari. Item licere Archiepiscopo contra Sacerdotes tam seculares, quam Regulares in eisdem Capellis celebrare volentes post edictum Archiepiscopi publicatum procedere etiam ad pœnas censurarum. Ratio delimitur ex eodem Concilio Tridentino, in quo injungitur Episcopis, ne patiantur in privatis Oratoriis celebrari, & in fine decreti revocat privilegia. Si autem sub hac revocatione non contineretur etiam privilegium Bullæ Cruciatæ, non possent Episcopi exequi, quod ipsis a Concilio injungitur, quia semper obtaret hujusmodi privilegium. Tum ex præfato decreto Sacræ Congregationis sub Paulo Quinto, quæ declaravit licentias omnes celebrandi in privatis Oratoriis concessas post Concilium Tridentinum, præterquam a Summo Pontifice, esse nullas, & ut tales declarandas esse. Ergo comprehendit etiam licentias concessas virtute Bullæ Cruciatæ. Quia licet sint concessæ per facultatem communicatam a Summo Pontifice, non sunt tamen concessæ ab ipso Summo Pontifice. Neque obstat Bullæ prorogatio post Tridentinum, & decretum Pauli V. quia prorogatio non addit de novo, sed solum extendit ad ulterius tempus, ut dixit Rota coram Seraphino dec. 583. num. 2. in fine, & coram Merlino dec. 553. num. 11. & coram Ludovif. dec. 522. num. 17. Videndus Fagnanus in cap. autoritate de cens. a num. 10.

Porrò differentia inter Oratorium, & Ecclesiam secundum Innoc. in d. cap. autoritate, & alios Canonistas ibi, illa est, quod Ecclesia dicitur, ubi statuta est certus pro Sacerdote, & Clericis ibi deservientibus, & pro aliis Ecclesiæ necessitatibus, can. nemo de consecr. d. 1. & cap. sicut de consecr. Eccles. vel Altar. Oratorium verò dicitur, quod non est dotatum, neque est ædificatum ad Missam celebrandam, sed tantummodo ad orandum, can. unicuique de consecr. d. 1. & auth. ut nullus fabr. orat. dom. §. 1. Undè in hujusmodi Oratoriis non possunt teneri, aut pulsari campanæ, cap. parentibus de privil. Nec gaudent immunitate Ecclesiæ, ut supra, traditque Fagnan. in cap. Ecclesias de immun. Eccles. de Oratoriis tum privatis, tum publicis, & quomodo ab Ecclesiis secerantur, plenè in can. unicuique, & Can. Clericos, & can. si quis de consecr. d. 1. Panorm. in cap. fin. de cens. & in d. capit. Parentibus de privil. Frid. de Sen. cons. 130. Dec. cons. 148. & Fagnan. loc. cit. & nos alibi fusè de materia Oratoriorum tum publicorum, tum privatorum, quoad immunitatem Ecclesiasticam.

CONSULTATIO C.

De potestate Episcoporum circa irregularitatem, & suspensionum dispensationes, & criminum absolutiones, de que eis varie sententiæ proferuntur, rejiciuntur, explicanturque. Ubi quando impedimentum dicatur occultum ad hoc, ut Confessoribus in vim decreti Sacri Concilii Tridentini sess. 24. cap. 6. de reform. & Brevium Sacræ Penitentiariæ Apostolicæ pro dispensationibus matrimonialibus in gradibus prohibitis, & super irregularitate, cum in iis apponatur clausula. Dummodò impedimentum inde proveniens sit occultum; Vel dummodò præmissa occulta sint? Vera sententiæ de his omnibus adducitur, atque defenditur.

IN Sacro Concilio Tridentino loc. cit. ita decernitur. Licet Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, que oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis delictis ad forum contentiosum, dispensare, & in quibuscumque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in Diocesi sua per seipsos, aut Vicarium, ad id specialiter deputandum, in foro conscientie gratis absolvere, imposita penitentia salutari. Idem, & in hæresis crimine in eodem foro conscientie, eis tantum, non eorum Vicariis, sit permissum.

Prima opinio est eorum, qui existimant occultum accipi, prout distinguitur contra notorium. Ii sunt præceteris, Azor. 1. par. lib. 8. cap. 10. quest. 9. Molin. de just. & jur. tract. 3. disp. 79. num. 6. Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 38. num. 11. & lib. 8. disp. 34. num. 55. & lib. 2. moral. cap. 11. num. 19. Barbol. de potest. Episc. par. 2. alleg. 39. num. 24. Granad. 2. contr. 2. tr. 15. disp. 14. sect. 2. num. 6. Portell. in addit. ad dub. regul. vers. dispensare numer. 9. & Fagund. de præcept. Eccles. tract.

27. 2. lib. 8. cap. 8. num. 32. ubi expressè ait, quod si hæresis quinque, vel sex personis nota sit, & si hæreticus quinque, vel sex complices habeat, adhuc occulta dicetur, & ab illa Episcopus absolvi poterit, subditque, quod etsi in magna Civitate nota sit septem, vel octo personis, adhuc publica non dicatur, Navar. in Sum. cap. 27. num. 250. Suarez tom. 4. disp. 30. sect. 2. & tom. 5. de censur. disp. 41. sect. 3. num. 6. Rodriq. in Bulla Cruc. §. 9. num. 129. & in Summ. tom. 1. cap. 164. num. 3. & tom. 1. quest. regul. quest. 24. art. 11. Lopez in instrum. part. 2. agens de clavibus cap. 8. Major. lib. 5. de irregul. cap. 51. num. 4. Vivald. part. 2. ubi agit de irreg. n. 316. Sayr. de censur. lib. 3. cap. 17. num. 21. & lib. 7. cap. 13. num. 12. Anton. Rocch. de vifit. v. occultis, Avil. de cens. part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 11. concl. 2. & part. 7. disp. 10. dub. 6. Tolet. lib. 1. cap. 89. num. 5. Victorell. ibi. Zerol. in prax. p. 2. v. irregularitas §. 1. Genuen. in prax. c. 56. num. 2. Vega in Summ. p. 1. cap. 49. cas. 16. Sorb. in comp. mendic. in resol. in mater. absol. Alter. de cens. tom. 2. disp. 8. de susp. cap. 3. vers. 2. Zacch. de casib. reserv. cas. ult. n. 1. & de irreg. cas. 1. circa fin. Ugolin. de pœnit. Episc. cap. 57. n. 5. Reginald. in prax. lib. 3. tract. 2. n. 3. Bonacin. de censur. disp. 1. quest. 3. punct. 2. num. 1. Rice. in prax. for. Eccles. ref. 450. Comitol. lib. 6. resp. moral. qu. 44. n. 2. Qui omnes ajunt, quod ita intelligendum sit decretum Concilii Tridentini superius relatum de casibus, ac delictis occultis, a quibus Episcopi possunt absolvi, atque ita, si delictum sciatur ab aliquibus, modo non sciatur a majori parte viciniae, Parochiae, vel Collegii, in quo saltem sint decem personarum, neque sit in judicio deductum, occultum dici debeat, sicque possit Episcopus ab illo absolvi, ac dispensare. Ratio, quam adducunt, ea est. Quia si nomine delicti occulti, delictum, quod in judicio probari possit, intelligeretur, inutiliter exposulasset Concilium, ad forum contentiosum esse deductum, cum tunc sufficiens esset, posse deduci.

3 Idque etiam pro his Authoribus facere videtur; quia omne, quod non est publicum, potest dici occultum. Publicum autem definitur esse, quod patet omnibus secundum Bartol. in l. 1. §. consequens num. 1. ff. de suspect. tutor. & ita oportet esse notorium, de quo nos alibi. Item pro his allegari potest Abbas in c. fin. 3. de temp. ordinat. ubi ex eo textu elicit regulam, ut omne delictum, quantumcumque grave, excepto homicidio intelligatur occultum, prout distinguitur contra notorium, probabile tamen ad effectum, ut post peractam pœnitentiam, non impediatur ad ordines ascendere, & in susceptis ministrare, & in cap. questum num. 4. de pœnit. & remiss. ubi similiter ex illo textu colligit, occultum dici, quod est aliquibus notum, & accipit occultum pro specie distinctum a notorio, & loquitur ad effectum, ut Sacerdotibus Græcis, ex quorum incuria parvuli in cunis suffocati reperiuntur, non imponatur pœnitentia publica, si id occultum sit.

4 Hæc prima sententia est apertè falsa. Quia si occultum acciperetur, prout distinguitur contra notorium, omne famosum, vel manifestum diceretur occultum. Nam omne famosum, & manifestum distinguitur contra notorium, ut probatur in cap. de hoc de simon. & notant Calder. in cap. vestra num. 36. de cobab. Cleric. & mul. ibique Cardin. numer. 19. Unde secundum supradictam sententiam Pœnitentiariæ Apostolicæ, atque Episcopis liceret dispensare in omnibus impedimentis, & irregularitatibus, non habentibus operis evidentiam, utcumque alias essent famosa, & manifesta. Quod absurdum est affirmare, tum propter scandalum publicum, ut notat Glos. in c. 2. verb. non valebit de apostat. tum quia pro crimine famoso, & non notorio Sacerdotibus indicitur Canonica purgatio, etsi in purgatione defecerint, sunt deponendi per Text. in d. c. de hoc de simon. in can. presbyter si a plebe, & in can. omnibus 2. quest. 5. & in cap. cum dilectis de purgat. canon. Tum quia absolum videtur, ut hæc vox occultum exponatur, idest famosum, & manifestum. Nam etsi aliquando occultum accipiatur pro penè occulto, vel probabili, nullibi tamen in jure cautum reperitur, ut famosum, & manifestum dicatur occultum, can. consulisti 2. quest. 5. c. inter corporalia de translat.

5 Neque Abbas in locis supracitatis habet hunc sensum. Quamvis enim dicat, occultum accipi, prout distinguitur contra notorium, tamen pro occulto non intelligit famosum, vel manifestum, sed probabile tantum, quod idem est, ac penè occultum, ut illius verba demonstrant in dict. cap. final. num. 3. ibi: probabile tamen, quod etiam convincitur ex eo, quia ibi loquitur ad effectum, ut eriminosus occultus possit promoveri. At certum est, infamatum promoveri non posse,

nisi se purgaverit, ut in dict. cap. de hoc de simon. cum aliis supracitatis.

6 Secunda sententia est eorum, qui putant, occultum accipi, prout contradistinguitur a publico, & intelligunt esse publicum, quod est notum in Civitate, vel Parochia, seu vicinia, aut majori parte ipsius, dummodò ibi decem saltem personarum inventiantur. Et in hac sententia est in terminis literarum Sacræ Pœnitentiariæ. Navar. in manual. d. cap. 27. num. 254. & num. seq. ubi ait occultum esse, quod non est publicum, publicum autem, quod non est notorium, manifestum, vel famosum, & infra affirmat ad hoc non requiri, ut sit notum Provincie, Civitati, vel Parochiæ, sed sufficere, quod sit notum majori parti ipsius, modò ibi sint saltem decem homines. Eum sequitur Sanchez de matrim. d. lib. 8. disp. 24. num. 55. & d. lib. 2. disp. 37. num. 11. & in terminis Sacri Concilii Tridentini firmat idem Navar. ibidem, Henriquez in sum. lib. 14. de irregul. cap. 20. num. 4. Suarez de censur. disp. 41. sect. 3. num. 6. Azor. instit. moral. lib. 8. tit. 1. c. 19. quest. 9. Rodriq. loc. alleg. Molin. dicta disp. 79. num. 8. & alii apud Barbof. de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 39. num. 21. & 24. Moventur, quia ratio, cur detur facultas dispensandi in occultis, & in aliis denegetur, est ut obviatur scandalo publico, juxta cap. nihil de prescript. cui satis obviatur, non dispensando in notoriis manifestis secundum Navarrum, & alios præallegatos.

7 Sed hæc sententia in effectu accipit occultum, prout distinguitur a manifesto, vel famoso; nam ad manifestum inducendum duo copulativè requiruntur. Alterum, ut sit notum toti viciniae, vel majori parti ipsius. Alterum, ut non sint ibi pauciores, quam decem homines. Quæ duo etiam requiruntur ad inducendum notorium secundum Abb. in d. cap. vestra num. 16. de cobab. Cleric. & mul. unde secundum hanc sententiam, si in Parochia essent, verbi gratia mille Parochiani, & factum esset notum quadringentis, vel quingentis, non est manifestum, vel famosum, quia non esset notum majori parti Parochiæ, prout necessariò requiritur ad constituendum manifestum, vel famosum, ut dictum est. In Parochia enim, ubi sunt mille Parochiani, quadringenti, vel quingenti, non constituunt majorem partem, sed dimidiam, vel infra, ut palam est, & consequenter casus diceretur occultus, cum secundum hanc sententiam dicatur occultum omne, quod non est manifestum, vel famosum, & major Pœnitentarius ex suis facultatibus, & Episcopi ex supradicto decreto Sacri Concilii Tridentini, possint super eo dispensare, quod tamen nemo auderet asserere.

8 Nec puto præallegatos Authores habuisse hunc sensum. Tum quia fundantur in ratione scandali, & negari non potest, quin tot hominum clamor sufficiat ad scandalum suscitandum, cap. qualiter de accusat. Jo: & Vincent. in cap. Inquisitionis eodem tit. ab Archid. in can. unio num. 10. qu. 3. relati. Nam delicti manifestatio dispensationem prohibet propter scandalum, ut inquit Glos. in cap. 2. v. non valebit, ibique Host. num. 5. de apostat. Tum quia præcitati Authores ponderant ad excludendum occultum sufficere, ut factum sit probabile per aliquot testes, secundum ea, quæ de penè occulto ait Alber. in diction. ver. occultum, inquit, penè occultum est singularis, ac privata insinuatio ex scientia, & certo auctore proveniens, & dicitur, quod per paucos, vel difficulter probari potest, puta per duos, vel tres, aut quinque. Nam secretum dicitur, quod sit in præsentia quinque personarum, antequam judicialiter sit discussum, ut §. hæc ergo secreta, & ibi Glos. post canon. quis aliquando de pœnit. d. 1. & ideò donec clarè fiat, ab Ecclesia toleratur, ut in d. cap. vestra de cobab. Cleric. & mul. & observant Specul. in tit. de notor. crim. §. penè occultus num. 1. Hostien. in d. cap. vestra num. 15. ibique Calderin. n. 35. Abb. n. 11. & alii, & nos alias: unde hæc sententia dum dicit occultum esse omne, quod non est notum toti viciniae, vel majori parti ipsius, videtur temperanda, dummodò personarum, quibus factum est notum, sint infra decem. Nam si essent decem, vel plures, factum nullatenus posset dici occultum, cum decem homines faciant plebem, seu Populum, & sufficiant ad infamandum Presbyterum, itaut ei sit purgatio indicenda, ut d. can. unio cum Glos. v. mancipia 10. q. 3. juncto can. Presbyter si a Plebe, & can. omnibus 2. q. 5. Item decem homines faciunt Parochiam, & testimonium unius Parochiæ facit crimen notorium, ut ex Specul. loc. cit. n. 6.

Tertia sententia est illorum, qui accipiunt occultum pro penè occulto, ac probabili, ad differentiam illius occulti, quod probari non potest, vel ex sui natura, vel ex accidenti secundum ea, quæ tradit Navar. d. c. 27. n. 255. Quare secundum hoc dicitur impedimentum,

vel crimen occultum, licet aliquibus sit notum, puta quatuor, vel quinque juxta d. §. *hæc ergo secreta de pœnit. d. 1.* & hanc tertiam sententiam scribat Sacra Pœnitentiaria, eique in terminis Brevium ipsius Sacrae Pœnitentiariae videtur adhærere Garz. plurimos citans de *benef. part. 2. cap. 11. num. 45.* probarique potest, tum quia cum factum paucis est notum, non militat ratio scandali, propter quam denegatur dispensandi facultas, ut ajunt Glos. & Hostien. in d. cap. 2. de *apostat.* Tum quia non est de occultis essentia, ut suapte natura, vel ex accidenti non sit probabile. Quia hoc esset contra d. §. *hæc ergo secreta*, quatenus probat, dici occultum, quod factum est in præsentia quinque, & contra d. cap. 2. de *apostat.* quatenus probat ministerium Acolythi juvenis Presbyterum rebaptizantem, posse occultum esse secundum Navarrum loco citato, & tamen ibi, præter Acolythum, adfuerunt saltem duo, scilicet rebaptizans, & rebaptizatus, licet ille Textus parum faciat. Quia cum illi duo essent focii criminis, per eorum confessionem crimen Acolythi probari non poterat, cap. 1. de *confes. cap. veniens de testibus l. quoniam*, ibique Bald. num. 2. C. *eodem.* Tum quia secundum Navarrum ubi supra penè occultum videtur esse species occulti, quod videtur probari in d. cap. *vestra de cohabit. Cleric. & mul.* dum dicit occultum, quod ab Ecclesia toleratur, & Glos. unic. in *can. manifesta 2. quest. 1.* similiter ait, quandoque occultum dici, quod potest probari, & quod quinque sciunt. Tum quia nulla ferè irregularitas contrahitur sine facto, sua natura probabili, & paucæ sunt, quarum factum aliquo modo probari non possit.

30 Quod autem pertinet ad Sacrum Concilium Tridentinum d. cap. 6. sess. 24. hæc sententia probari potest, quia Sancta Synodus a regula dispensandi in occultis excipit duos tantum casus, videlicet homicidium voluntarium, & deducta ad forum contentiosum. Ergo in aliis occultis, quæ probari possunt firmat regulam in contrarium ad l. *nam quod liquide, §. fin. ff. de pen. leg. cum similibus.*

31 In duobus tamen casibus manifestum est, hunc Sacrae Pœnitentiariae stylum servari non posse. Primus est in dispensationibus, quæ conceduntur omnibus, qui per adulterium se carnaliter cognoverunt, & ut matrimonium inter se contrahere possent, in mariti oratrici mortem cum effectu machinati fuerint. Apponitur enim in literis clausula infrascripta: *Dummodo omninò occultum sit, quod utroque oratorum in mortem dicti mariti machinatus sit, & planè ignoretur, quod illius mors inde sequuta sit.* Atque ita cum Sacra Pœnitentiaria hoc casu non utatur termino occulti simpliciter, sed omninò occulti, & cum geminatione illorum verborum, & planè ignoretur, succedit doctrina Hostien. d. cap. *vestra num. 14.* & Jo. Andr. num. 12. de *cohabit. Cleric. & mul.* dicentium, occultum omninò esse, quod nulla ratione probari potest.

32 Secundus casus est in absolutione ab hæresi. Nam in Bulla Urbani VIII. quæ incipit *Regimini universalis Ecclesie*, edita sub die 28. Septembris 1634. cautum est his verbis: *Et circa absolutionem ab hæresi nihil aliud volumus esse permissum majori Pœnitentiario, quam quod a san. mem. Papa Pio V. fuit sibi concessum per ejus vivæ vocis oraculum tenoris &c. ut hæretici, qui cum nemine de suis hæresibus loquuti sunt, neque aliquem actum anteriorem fecerunt, undè argui possint Hæretici, quorum denique hæreses nulli prorsus, nisi sibi ipsis nota sunt, eisque omninò occultæ sunt, si petant absolvi, in foro conscientie tantum possint eos absolvere absque alia abjurazione coram Ordinario, & Inquisitore facienda. Idem etsi fecissent aliquos actus, ex quibus argui possint hæretici, si tamen hujusmodi adbus remanent occulti, quia nullus, quantum ipsi sciunt, advertit, licet sui natura sint noscibiles, seu ad notitiam deducibiles &c.*

33 Ultima sententia est eorum, qui accipiunt occultum, prout contradistinguitur a penè occulto, & ex sui natura, vel ex accidenti probari non potest: undè si impedimentum, vel crimen sit notum duobus, vel tribus testibus, non erit occultum, nec licebit majori Pœnitentiario, vel Episcopis super eo dispensare. Nititur hæc sententia hoc fundamento. Quia, etsi occulti vocabulum variis modis accipiatur, & interdum idem importet, quod penè occultum, ac probabile, quandoque verò occultum dicatur omne id, quod non est publicum, aut famosum, manifestum, vel notorium, ut plenè notatur per Alber. d. v. *occultum*, tamen ex proprietate vocabuli occultum dicitur illud tantum, quod nulla ratione probari potest, sive id proveniat ex sui natura, ut in mentalibus *can. erubescant 32. d. cap. tua nos de simon.* sive ex accidenti, puta si homicidium fuerit veneno perpetratum, aut parvuli in lecto suffocati, ne-

mine præsentem, ut d. *can. consulisti 2. quest. 5. cap. unic. & Ecclesiastica benef.* Aliæ verò acceptationes omnes occulti sunt improprie, & abusive, ut declarant Card. in d. cap. *Vestra num. 18.* omnique Canonistæ. Et propterea quod per Testes probari potest, sed difficulter, non dicitur occultum simpliciter, sed penè occultum, ut in d. cap. *Vestra*, notant Hostien. num. 15. Jo. Andr. n. 12. Cald. n. 35. Henrich. Boich. n. 5. Butr. n. 30. Card. n. 18. Anchar. n. 14. Abb. n. 11. Capistran. n. 40. Illa autem dictio penè diminuit, secundum Abbatem d. n. 11. & sic penè occultum, & probabile non est simpliciter occultum; quia nihil est propriè tale, quod non est simpliciter tale, l. *hoc legatum in fin. ff. de legat. 3.* Et per hunc Textum dixit Bald. in l. *De quibus n. 17. ff. de leg. gib.* cujus dictum refert Castr. *conf. 292. n. 1. lib. 1.* Et verba secundum propriam significationem sunt accipienda, l. *non aliter, ff. de legat. 3. cap. Ad audientiam de decim.* ut per Gemin. *conf. 67. num. 1.* Et propria verbi significatio est, quæ stricta est, non larga l. *labeo, ff. de verb. signif. can. Oratorium, & can. Sequenti 42. d. Calderin. conf. 7.*

Nec quidquam facit ponderatio Authorum tertie sententia, quod Concilium excipiendo a regula homicidium voluntarium, & crimina ad forum contentiosum deducta, firmet regulam in contrarium in aliis occultis, quæ probari possunt. Etenim hæc ratiocinatio non procedit, quia regula Concilii non est in occultis, quæ probari possunt, sed in occultis simpliciter: Undè in his occultis simpliciter per exceptionem firmatur regula in oppositum, & non in occultis, quæ probari possunt, & quæ non dicuntur occulta, ut sæpius dictum est.

Neque dicatur exceptionem Concilii, nisi sint deducta 15 ad forum contentiosum, loqui de occultis, quæ probari possunt, Ergo & regula; quia exceptio declarat regulam de materia exceptionis esse intelligendam, ut notat Bald. *conf. 401. num. 2. lib. 5.* Nam respondetur, imò illam exceptionem generaliter loqui etiam de occultis, quæ probari nequeunt. Potest enim contingere, ut delictum sit simpliciter occultum, & improbabile, veluti si unus tantum Testis adfuerit, & tamen potest esse deductum ad forum contentiosum, puta si is, qui interfecit, vel alius, qui ab eo audivit, homicidam accusaverit: Undè hoc casu delictum erat occultum, & poterat super eos Pœnitentiaria, & Episcopus dispensare; secus verò posteaquam in judicio fuit deductum, Nec obstat Textus in *can. ult. in fin. 15. quest. 5.* ibi: *Ante probationem accusationis illata neminem a communione suspendas; quia non statim qui accusatur, reus est, sed qui convincitur criminis.* Nam respondetur hoc procedere ad effectum puniendi, non autem ad effectum impediendi dispensationem, de qua Concilium loquitur; quia ad hoc sola accusatio, vel inquisitio sufficit sine alia probatione.

Hanc ultimam sententiam in terminis Concilii Tri- 16 dentini amplectuntur Guttierrez *qu. can. lib. 1. cap. 13. n. 27.* Angles in *for. part. 1. quest. 4. art. 5. diff. 6.* Rodriq. in *addit. ad Bullam Cruc. §. 9. num. 69.* Graff. *part. 2. conf. tit. de homicid. conf. 2. num. 2.* & in *dec. aur. lib. 1. cap. 13. num. 45.* Garz. de *benef. part. 7. cap. 11. num. 46.* Armend. in *addit. ad recop. leg. Navarrum lib. 1. tit. 18. leg. 3. de irreg. in declar. 1. num. 25.* Et saltem quod pertinet ad d. cap. 6. sess. 24. ab hac sententia nullatenus est recedendum. Tum quia validioribus rationibus est fulcita. Tum quia eam sæpius probavit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpret, cujus declarationes non sunt simpliciter doctrinales, seu probabiles, sed necessaræ, & habentes legis autoritatem, ut latissime probat Fagnan. in *cap. Quoniam de constit. Nam cum fuerit questum, an delictum coram uno, aut duobus Testibus dicatur occultum, adeòut Episcopus cum delinquente possit dispensare in foro conscientie juxta dict. capit. 6.*

Sacra Congregatio primùm censuit, hoc pendere ex dis- 17 positione juris communis. Sed postea cum dubitatum fuerit, an absolutus, dispensatus a proprio Episcopo in materia delicti perpetrati coram duobus, vel tribus Testibus, quod tamen non fuit notorium, esset tutus in conscientia? Respondit, non esse tutum, quia Concilium utitur termino occulti, quod propriè loquendo, est illud, quod probari non potest, Abb. in *cap. Vestra de cohabit. Cleric. & mul.* At per duos Testes probari potest, & verba Concilii debent accipi secundum proprietatem. Et aliàs censuit, quod non est notorium, posse dici occultum, secundum quod opponitur notorium, non tamen cap. 6. sess. 24. esse restringendum ad hanc acceptionem. Et iterùm cum Episcopus Civitatis Castellæ petisset declarari, an ex capit. 6. sess. 24. possit absolvere in foro conscientie delinquentes in Bulla Pii V. contra Bannitos, & Gregorii XIII. contra ex- 17
habentes

trahentes frumenta? Sacra Congregatio censuit. *Referendum Sanctissimo*, quia dicit vix posse considerari casum occultum in ista materia, idè scribendum Episcopo, ut istos casus remittat ad Sedem Apostolicam.

18 Si verò delictum, aliàs occultum, deductum quidem sit ad forum contentiosum, non tamen probatum, sed reus absolutus, posse Episcopum dispensare, quia adhuc manet occultum, cum non fuerit deductum cum effectu, ex quo non fuit probatum, gravissimi Doctores Salmanticenses tenuerunt, ut per *Graff. lib. 1. dec. aur. d. cap. 13. Garz. de benef. part. 7. d. cap. 11. numer. 48. & seq. Rodriguez in Sum. part. 1. cap. 67. numer. 4. Henriq. lib. 14. c. 17. numer. 2. in Glos. lit. H. Campanil. in divers. jur. can. rubr. 11. cap. 23. numer. 144. Alter. tom. 2. de cens. disp. 8. de susp. cap. 3. Molin. de just. disp. 79. numer. 8. ubi subdit, quod ante absolutionem non possit, quamvis crimen deductum non sit probatum, Vivald. de Excomm. numer. 42. Vega in Sum. part. 2. cap. 15. cas. 3. Sà verb. Episcopus num. 34. Suarez tom. 5. disp. 41. sect. 2. numer. 6. Sayrus de censur. lib. 4. cap. 17. numer. 23. & lib. 7. cap. 7. numer. 12. Bonacin. eodem tract. disp. 1. quest. 3. punct. 2. numer. 2. & disp. 7. quest. 1. punct. 1. numer. 4. Estque ex mente Sacre Congregationis Concilii, ut mox patebit, & satis probatur, quia sequuta absolutione, jam cessat ratio scandali, propter quam prohibita est dispensatio, juxta *Gloss. in d. cap. 2. v. Non valebit de apostat. & consequenter cessare debet ipsa prohibitio, cap. & si Christus, §. Quaedam cum Gloss. v. cessante causa de jurejur.* Et quia Sacrum Concilium Tridentinum vult, quod possit absolvi is, qui est in delicto occulto. Sed qui fuit accusatus in foro externo, & de tali delicto fuit absolutus, dicitur esse in delicto occulto. Ergo vigore dicti decreti Concilii Tridentini, poterit delinquens absolvi, ac dispensari.*

19 Quod verum esse, etiamsi reus iniquis probationibus, & falsis testibus se defenderit, quia temper procedit eadem ratio, quòd scilicet delictum maneat occultum, & ad forum contentiosum deductum non sit cum effectu, docent *Avil. de censur. part. 2. cap. 7. disput. 1. dub. 11. concl. 3. & part. 7. disput. 10. dub. 6. Henriq. lib. 4. cap. 20. numer. 4. Vivald. part. 2. de excomm. numer. 42. Genuen. in prax. cap. 56. numer. 5. & 6. Suarez d. disput. 41. sect. 3. numer. 6. & sect. 5. Campanil. rubr. 7. cap. 5. numer. 8. & rubr. 11. numer. 10. cap. 23. numer. 144. Sanchez de matrim. lib. 2. disp. 37. numer. 12. & lib. 8. disput. 34. numer. 57. & lib. 2. moral. cap. 11. numer. 21. & Sayr. lib. 7. cap. 7. numer. 12. Sà d. numer. 34. Idemque dicendum esse, si iudicium non fuerit sententia finitum, eò quòd accusator per annum desisterit, quia taciturnitas accusatori per tantum temporis spatium arguit defectum probationis, & æquivalet absolutioni, *Sayr. loc. cit. Major. de irregul. lib. 3. cap. 17. numer. 9. & Campanil. ubi supra numer. 144. ubi etiam citat Glos. in cap. tantis 81. dist. v. obrepat, & in c. Omnipotens de accusat.**

20 Id, quod sine difficultate procedit, si inquisitus fuerit absolutus definitivè, tanquam repertus innocens, & non culpabilis; quod fieri solet, quando testes fuerunt convicti, aut condemnati de falso, ut servatur in Tribunale Sanctissimæ Generalis Inquisitionis, vel quando aliàs constat, delictum non fuisse commissum, puta quia vivit ille, de cujus homicidio aliquis imputatur, vel quid simile. Nam verbum innocentie denotat omnimodam immunitatem, & carentiam criminis, ac doli, *l. absentem, ff. de pæn. & notat Bald. in l. si quis adulterii numer. 3. C. ad leg. Jul. de adul.*

21 Sed quid si absolutus fuerit a processu ex hæcenus deductis, vel ab observatione iudicii, seu tanquam non repertus culpabilis, neque de jure punibilis, vel stantibus rebus, prout stant, prout servari in Hispania testatur *Covar. variar. resol. lib. 1. cap. 1. numer. 8. in Gallia Igneus in repet. §. non alias post numer. 180. & Rebuff. in proem. const. Francia glos. 1. numer. 118. & Mediolani Jul. Clar. in prax. crim. §. fin. quest. 57. & quest. 62. Et fieri solet, quando rebus purgavit indicia per torturam. Tunc enim est absolvendus non definitivè, sed ab observatione iudicii secundum *Barb. in l. fin. §. Qui sine numer. 1. ff. de qu. Petr. de Bellapert. & Salyc. in d. l. si quis adulterii Cod. de adul. Alex. in l. Vajus §. reus ff. de qu. Et servatur de consuetudine, ut post alios testatur *Clar. d. quest. 62. & nos alibi.***

22 Pro negativa adduci potest, quod etsi reus fuit aliquo modo absolutus, tamen cum id non contigerit ex eo, quod verè delictum non commiserit, sed quia illud probari non potuit, vel purgavit indicia per torturam, negari non potest, quin ejus fama remaneat aliquo modo gravata apud homines, sicut dicitur de cessione bonorum, quæ licet infamiam non erogat, sigillat tamen statum cadentis, quantum ad infamiam facti, ut inquit

Barbos. in c. Odoardus numer. 7. de solut. & ante eum Hostien. in c. quidam numer. 6. de renunc.

Sed tamen hoc casu delictum censeri occultum, ac licere Episcopo dispensare videtur sensisse Sacra Congregatio Concilii, ut infra, & tenent communiter recentiores, inter quos *Avil. d. cap. 7. disp. 1. dub. 11. concl. 3. Sayr. Suarez, & alii, quos sequitur Sanchez loc. cit. & Campanilis, ubi supra. Hoc autem certum est, quod si reus non fuerit absolutus, sed relaxatus sub fideiussione de se repræsentando, tunc non licere Episcopo dispensare. Nam, etsi talis relaxatio quodammodo habeat vim tacite absolutionis ab observatione iudicii, & in ejus locum successerit juxta praxim, quam servari testatur *Boss. in tit. de sent. numer. 6. & Clar. d. §. fin. qu. 46. negari tamen non potest, quin delictum sit deductum ad forum contentiosum, neque adhuc iudicio finitum. Undè intrat exceptio, de qua in d. cap. 6. sess. 24. Et hanc sententiam aliàs probavit Sacra Congregatio ejusdem Concilii interpret. Nam, proposito dubio, an illi, qui occasione delictorum fuerunt inquisiti, sed quia non poterunt delicta probari, non fuerunt quidem definitivè, vel alio modo absoluti, sed simpliciter dimissi, recepta promissione de se repræsentando, possint uti beneficio, cap. 6. sess. 24. Sacra Congregatio censuit, non posse. Quia scriptura est deducta ad forum contentiosum, sicque sufficit sola deductio, quidquid inde sequatur.**

Rursus certum est, delictum adhuc manere occultum, si Clericus fuerit condemnatus a iudice sæculari, licet ex hujusmodi sententia suborta fuerit contra eum fama perpetrati delicti ex iis, quæ leguntur, & notantur in *cap. at si Clerici de judic. & aliàs censuit Sacra Congregatio. Nam Presbyter Sarinatensis in contumaciam a iudice laico condemnatus, uti particeps cujusdam homicidii, cujus verè ipse innocens erat, obtinuit a Sacra Congregatione Concilii declarationem, ex hac sententia nullam se infamie notam, aut irregularitatem contraxisse. Sed quoniam Ordinarius sub prætextu, quod in sua Diocesi esset publica vox, & fama, ipsum fuisse complicem dicti delicti, illum non admisit ad celebrandum, petiit declarari, se non esse irregularem, etiam ex prætextu fama, quæ si modò extat, certè duxit originem vel a dicta sententia, vel a fratribus eorum, qui ob dictum homicidium fuere ad triremes transmissi. Die 21. Maji 1613. Sacra Congregatio censuit, Oratorem, nullam hac de causa irregularitatem contraxisse, idè quæ significandum Episcopo, ut illum, nisi aliud obsiterit, administrandum admittat in susceptis ordinibus.*

In casu autem, in quo delictum fuerit deductum ad forum contentiosum, & in eo punitum, an possit Episcopus absolvere, & in impedimento inde proveniente dispensare, affirmat *Reginald. lib. 30. tract. 2. numer. 29. Avila de censur. part. 2. dub. 7. & part. 7. disp. 10. dub. 7. Henriquez lib. 4. de irreg. cap. 7. n. 5. & Sanchez lib. 2. moral. c. 11. numer. 21. Quia, inquiunt, in hoc casu finis Concilii reservantis cessare videtur, cum reservasse videatur delicta publica, & ad forum contentiosum deducta, ne absolutione Episcopi impediretur processus judicialis, semel inchoatus, & satisfactio publica pro dictis criminibus publicis. Atqui in iudicio finito, & satisfactio publica exhibita, cessare videtur hic finis.*

Sed nos negamus cum *Suarez de censur. disp. 41. sect. 2. numer. 5. Guttier. can. qu. lib. 1. cap. 3. Rodriguez tom. 1. sum. cap. 168. Garz. d. par. 7. cap. 11. numer. 50. Bonac. de censur. disp. 5. quest. 3. punct. 2. numer. 2. & disp. 7. qu. 5. punct. 1. numer. 5. Tum quia Concilium excipit delicta deducta ad forum contentiosum. Igitur sola deductio sufficiens erit, quod Episcopus non possit vigore illius decreti absolvere, nec dispensare: Undè *Toletus lib. 1. cap. 89. numer. 5. rectè subdit, quòd si post absolutionem, vel dispensationem, delictum deducatur ad forum contentiosum, absolutio, & dispensatio facta profit solum in foro interiori, non autem in exteriori. Tum quia per sententiam condemnatoriam delictum efficitur notorium, ut est *Textus in d. cap. vestra de cohob. Cler. & mul. ibi: notorium dicitur, de quo Presbyter Canonice condemnatur, & in c. fin. eodem tit. ibi: Nisi peccatum cujusmodi sit notorium per sententiam. Ergo ridiculum est, ut post sententiam remaneat occultum, c. de hoc de simon. & tum quia si in delictis deductis ad forum contentiosum, quando adhuc incertum est, an inquisitus sit culpabilis, necne, non licet Episcopo dispensare, longè minus licebit, quando per sententiam condemnatoriam certum, & notorium est reum esse culpabilem. Hoc enim casu multò magis ex dispensatione scandalum suscitatur, juxta *Glossam sæpius allegatam in d. c. 2. de apostat.****

Quid autem si crimen sit notum complicitibus tantum, numquid adhuc dicatur occultum, adedut non liceat in vim Concilii Tridentini, & literarum S. Pœnitentiariæ

dispensare? Videtur respondendum adhuc censeri occultum. Nam propriè occultum dicitur, quod probari non potest, ut ostendimus supra. At per complices non potest probari, quia regulariter focii criminis in criminalibus recipi non possunt, neque eis receptis creditur. Quoniam ibi: *Si focii, & participes criminis non dicantur, ubi Salycet. num. 3. C. de testib. cap. personas ibi: morbo confimili laborantes de testib. & cap. veniens 1. ibi: Eo, quod ille, qui eodem erat infectus crimine non sit credendum eodem tit. cap. 1. de confess. ibi: De reatu proprio confitenti periculosa confessio non est adversus quemlibet admittenda.* Et per hæc jura generaliter firmanunt Specul. tit. de testib. §. 1. num. 37. Marfil. in l. si forte numer. 15. & 16. ff. ad leg. Cornel. de sicar. Bald. conf. 95. lib. 1. Boer. alios citans decis. 319. in princ. alique passim. Quod locum habet etiam si focii criminis sint duo, vel plures contra eandem personam deponentes, quia nihilominus non probant, Bald. in dict. l. Quoniam num. 2. Nam, ut ipse ait, si ex quatuor, qui in rixa intervenerunt, tres volunt deponere, quod ille alter fuit culpabilis, non creditur ipsis de se confessis in alium. Allegat Textus in l. fin. C. de accusat. Ancharanus conf. 246. Felin. plura cumulans in cap. testimonium in 2. notab. de testib. Natt. conf. 298. num. 9. & 10. vol. 2. reddens rationem, cur focii criminis, etiam si sint numero plures, & testes, tamen non probent; quia ubicunque Testis laborat eo defectu, qui non diminuat de ejus fide, sed ex toto reddit eum inhabilem, ut est in hoc casu, quia focius criminis inhabilitatur a jure ad testimonium perhibendum, ut in præcitatibus juribus; tunc numerus non tollit inhabilitatem, nec supplet probationem. Quia quod nihil est, supplementum non recipit, l. sed si manente ff. de precar. & ex pluribus imperfectis in sua specie non potest unum perfectum resultare leg. 1. Cod. qui mun. tutel. se excusat. Grammat. conf. 21. post num. 10. ubi post Andr. de Horn. concludit, si plures sint confitentes de nominato, horum tamen depositiones non valebunt tanti, quanti dictum unius testis. Idemque repetit conf. 61. post num. 1. & conf. 35. num. 35. & dec. 28. num. 17. Boff. tit. de inquis. num. 51.

28 Quinimò id vindicat sibi locum etiam in criminibus exceptis, puta hæresis, læsæ majestatis, & similibus. Nam etsi in his focii criminis admittantur in Testes, ut ex cap. in fidei favorem de hæret. lib. 6. & can. nemini 15. quest. 3. tamen sic admissi probationem non faciunt, Marfil. in pract. §. diligenter num. 68. Boer. dec. 319. num. 4. Blanc. de indic. ad l. fin. num. 384. ff. de qu. Cùm itaque occultum propriè sit, quod probari non potest, & per focios criminis, etiam si multi sint, delictum non possit probari, necessariò sequitur, ut super eo liceat dispensare, tanquam in occulto, si ad forum contentiosum non sit deductum. Et in hanc sententiam videtur respondisse Sacra Congregatio Concilii, ut in decisione Presbyteri Sarasinatensis superius relata. Immo si duo sint confortes ejusdem delicti, & unus tantum ex ipsis deferatur in judicium, alter absolvi, & dispensari potest. Quia ipsius delictum, quatenus ab ipso processit, ad judicium delatum non est, Navar. lib. 2. conf. tit. de sent. & re jud. conf. 2. & Sanch. ubi supra numer. 21.

29 At quid si delictum sit publicum in uno loco, & peccatur absolutio in alio loco, ubi non est publicum, neque timetur publicandum, an possit in hoc loco Episcopus absolvere, ac dispensare? Aliqui, ut Avila de censur. par. 2. cap. 7. disput. 1. dub. 11. concl. 3. & Sanchez lib. 2. moral. cap. 11. num. 20. affirmant. Contrarium docet Suarez de pœnit. disp. 30. sect. 2. num. 2. Quod tenendum est. Quia sine dubio delictum illud est publicum, cùm ad hanc denominationem sufficiat in uno loco publicari. Concilium autem excludit a facultate absolvendi, & dispensandi delicta publica. Et quia, ut delictum sit deductum ad forum contentiosum, sicque non possit absolvi, neque dispensari, sufficit, quod in uno loco sit deductum, ac proinde ut delictum sit publicum, sicque non possit similiter absolvi, neque dispensari, sufficit etiam, quod in uno loco sit publicum.

30 Ad hoc autem, ut liceat Episcopo dispensare, non sufficit, ut actus, ex quo incurritur irregularitas, sit materialiter publicus, sed oportet, ut sit publicus formaliter, in quantum est delictum, idest, ut publicè sciatur illum esse delictum, arg. l. in delictis §. si extraneus ff. de noxal. act. & tradunt Sayr. de censur. lib. 7. cap. 3. num. 13. Sà dict. vers. Episcopus numer. 35. Ricc. in prax. resol. 450. num. 3. Campanil. in divers. jur. canon. rubr. 7. cas. 4. num. 3. Henriq. in sum. lib. 14. cap. 20. num. 4. Rodriq. in sum. par. 1. cap. 175. num. 3. Ugo lin. de censur. tab. 1. cap. 13. §. 7. n. 4. Zerol. in prax. Episcop. par. 1. cap. 1. rubr. de dispensat. num. 56. Bonac.

de censur. disp. 7. quest. 5. punct. 1. num. 4. Zech. de cas. sib. Episc. reserv. cas. ult. num. 1. Mirand. in Manual. Prælat. tom. 1. quest. 8. art. 14. concl. 2. Sanch. de matrim. lib. 8. disput. 34. num. 56. & Navar. in Manual. d. cap. 27. num. 255. & 241. & conf. 2. de Cler. non ordin. ministr. quidquid de hoc dubitet ejus Additionator, sive Scoliaſtes.

Quare si occultè excommunicatus publicè celebraverit, licet Episcopo dispensare in vim dict. cap. 6. sess. 24. Quia licet actus celebrationis sit publicus, non tamen publica est illius malitia, ut per Navarram ubi supra, ubi refert ita definitum fuisse in Prætorio Sacræ Pœnitentiariæ, licet, quod pertinet ad d. cap. 6. secus sit in casu converso. Et ita aliàs declaravit S. Congregatio Concilii, ut in subiecta declaratione. An vigore cap. 6. sess. 24. de reform. possit Episcopus absolvere ab irregularitate, proveniente a delicto, quod licet publicum in se, tamen, tanquam causa irregularitatis, occultum censeri potest, quia licet actus publicus sit delictum, publicè tamen nescitur esse delictum? Die 9. Septembris 1582. Sac. Congregatio censuit, quando delictum, ex quo provenit irregularitas, est publicum, quamvis actus ille, quo interveniente irregularitas incurritur, occultus sit; Episcopum dispensare non posse, veluti si Sacerdos publicè excommunicatus, vel notoriè simoniacus occultè missam celebraverit, quod si delictum occultum est, ut puta excommunicatio, vel fornicatio, actus verò missam celebrandi, ex quo irregularitas incurritur, publicus, posse nihilominus Episcopum ab omni irregularitate absolvere ex d. cap. 6.

Porrò Episcopi illarum Regionum, in quibus Sacrum Concilium Tridentinum adhuc receptum non est, non possunt uti hac facultate concessa in hoc decreto, cùm par non sit acceptare gratias, & repellere onera, Garz. d. par. 7. cap. 11. num. 13. Suar. de censur. disp. 41. n. 6. & Sanch. loc. allegat. Neque Prælati Regularium, atque alii Abbates jurisdictionem habentes quasi Episcopalem, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiecti, sed tantum Episcopi, atque aded ne Capitulum quidem, Sede vacante; Quia in capitulum non transeunt ea, quæ Episcopo competunt jure speciali, ut per Innoc. in cap. in cunctis de delect. num. 7. Abb. in cap. verum de for. comp. num. 9. Et quotiescunque facultas conceditur Episcopo, tanquam delegato Sedis Apostolicæ, quamvis talis facultas concedatur, officio, vel dignitati, ac in perpetuum, est facultas delegata, Glof. in cap. ad abolendam de hæret. ibique Abb. num. 2. alique Canonistæ, ideòque non transit in Capitulum Sede vacante, Abb. loco citato. Quod est contra Rodriguez, Henriquez, Sayrum, & alios, quos sequitur Barbosa de offic. Episc. par. 3. alleg. 39. num. 16. Et quoad Prælatos regulares, Abbates, & alios est contra Avilam, Sanchez, Bonacinam, Riccium, pluresque alios, quos item sequitur Barbosa dict. alleg. 39. numer. 16. & in remis. ad hunc locum Concilii. Debentque esse Episcopi electi, & confirmati, quia ante confirmationem jurisdictionem non habent; non tamen necessariò debent esse consecrati. Quinimò neque necessariò Sacerdotes, ut possint ab excommunicatione reservata absolvere, quia impendere non debent absolutionem Sacramentalem, ut per Guttier. de matrim. cap. 49. num. 16. Sanch. in eodem tract. lib. 8. disput. 2. num. 11. & lib. 2. moral. cap. 11. num. 3. aliofque communiter.

Sed a Cardinales, qui habent titulos Ecclesiarum Urbis, possint in suis Ecclesiis Titularibus, & in earum subditis uti illis facultatibus, quæ a Concilio Tridentino tributæ sunt Episcopis in suis Civitatibus, & Diocesis, & speciatim illis, quæ comprehenduntur hoc decreto? Cùm id tempore Gregorii XIII. discussum fuisset, Pontifex dixit nihil ex iis, quæ Episcopis concessa sunt a Concilio competere Cardinalibus in suis titulis, quia licet habeant quasi Episcopalem jurisdictionem, ibi tamen verè, ac propriè Episcopi non sunt. Quod dictum interpretata est Sac. Congregatio, approbante Pontifice quoad facultates concessas Episcopis a Concilio, de qua re Fagnan. in cap. Dilectus num. 27. de temp. ordin. & in cap. ne pro dilatione num. 42. de pœnit. & remis. Undè extral illas salva manebit jurisdictio Cardinalium in suis titulis, prout Doctores illas attribuunt in cap. his, que de major. & obed. ibique Fagnan. num. 16. & Joan. Monach. in cap. 1. eod. tit.

Et quamvis liceat Episcopo in irregularitatibus omnibus dispensare, non tamen inde ipsi licebit dispensare super retentione beneficiorum, ac fructuum perceptorum ab iis, qui prædicta beneficia in irregularitate, & aliàs canonicè obtinuerunt, cùm in casibus, in quibus irregularares indigent dispensatione pro retentione beneficiorum, ac fructuum perceptorum, oporteat eos adire Sedem Apostolicam. Poterit quidem Episcopus absolvere

ex hoc decreto, ac dispensare super irregularitate, seu ad ordines rehabilitare quoad suspensiones tam ab ordinibus, quam a beneficiis ex simonia occulta, non tamen dispensare quoad beneficia, quibus privatus quis existat, neque ad beneficia obtinenda rehabilitare.

35 Quæritur tamen, an stante Constitutione Pii II. quæ incipit *Cum ex Sacrorum*, & stante hoc decreto, possit Episcopus absolvere a suspensione, ac dispensare ab irregularitate, qui ante legitimam ætatem se fecit promoveri, & sic promotus celebraverit, præsupposito, quod defectus ætatis sit occultus? Ex Sacra Congregatione dicendum est, si is Clericus pervenit jam ad ætatem legitimam, posse Episcopum cum illo dispensare tam super irregularitate, quam super suspensione, ex delicto occulto tamen proveniente, quia fecit promoveri in ætate non legitima. Si verò nondum ad legitimam ætatem pervenit Clericus, Episcopum non posse, sed petendam abolutionem, & dispensationem a Sede Apostolica.

36 An verò possit Episcopus dispensare in irregularitate proveniente ex mutilatione membri in casibus oculis ex hoc decreto, in quo cum excipitur ea irregularitas, quæ provenit ex homicidio voluntario, videtur excepta irregularitas, quæ provenit ex mutilatione membri, quæ illi æquiparatur, *Glos. in Clem. 1. de homicid.* Quia æquiparatio homicidii, & mutilationis, ibi fit quoad incurrendam irregularitatem. Quæstio autem est quoad facultatem dispensandi super ea: & licet Summa Angelica v. *irregularitas 5. numer. 3.* videatur sentire idem etiam quoad dispensationem, tamen Glossa in Clementina citata loquitur tantum quoad ipsam irregularitatem, & ita quoque Hermanus sentit.

37 Et in quibuscumque casibus occultis, in quibus, excepta hæresi, de qua nos *tom. 1. cum quoad hæresim derogatum est huic decreto per Bullam Cœnæ Domini, Pium V. & Gregorium XIII. ut per Navarrum d. cap. 27. num. 275. Peguam in direct. Inquis. part. 3. quæst. 92.* comprehenduntur casus omnes Bullæ Cœnæ Domini ex Sacra Congregatione. Sed num Episcopus per se, vel Pœnitentiarium, aut alium ab eo deputatum vigore hujus decreti possit in foro conscientie tantum absolvere, qui ad malum finem fregit clausuram, non obstante Bulla Beati Pii V. quæ videtur locum habere in casu claro, licet Gregorius XIII. audita Congregatione declaraverit, Bullam Pii V. procedere etiam in occultis, & in omnibus delictis occultis in materia clausuræ per d. Bullam ceteri huic decreto derogatum, Sedi Apostolicæ reservatis. Quod tamen non extenditur ad casus post Concilium Tridentinum ex nova lege Sedi Apostolicæ reservatos ex sententia Sacræ Congregationis.

38 Cum autem vigore Bullæ Cruciatæ detur facultas confessorii absolventi a quibuscumque peccatis, ac censuris, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, & casu quo satisfactio requiritur, possint absolvere, satisfacta parte, & Confessarii Regulares putent vigore dictæ Bullæ sibi facultatem concedi in foro conscientie dispensandi in irregularitatibus, ac ita sæpè contingit, aliquos ante ætatem legitimam promoveri, quia postea facile ab hujusmodi confessorii in foro conscientie datur eis licentia, non obstante hujusmodi irregularitate ad alios ordines ascendendi, id non licere Confessorii ostenditur his rationibus. Concilium enim dat hujusmodi facultatem tantum Episcopis, undè aliis prohibita censetur; Bulla verò Cruciatæ, dans facultatem absolventi a peccatis, & censuris, non comprehendit casum irregularitatis. Tum quia irregularitas non est censura. Tum quia dat facultatem absolventi, non autem dispensandi, & in irregularitate datur dispensatio, ut habetur in hoc decreto Concilii. Bullam tamen Cruciatæ in iis esse servandam, in quibus expressè datur facultas.

39 *Delinquentes quoscumque sibi subditos absolvere*: Subditi ergo suffraganeorum in absentia eorundem non poterunt per Metropolitanum ac irregularitatibus, & suspensionibus dispensari, licet Suffraganei Vicarium ad hoc specialiter non deputaverint juxta formam hujus decreti. Concilium enim tribuit facultatem Episcopis absolventi subditos in Diœcesi sua, & Archiepiscopus non habet jurisdictionem in eorum subditos, nisi in certis casibus in jure expressis. Estque contra Suarez *tom. 4. de pœnit. disp. 30. sect. 2. num. 8. & tom. 5. disp. 41. sect. 2. num. 12.* Henriquez *lib. 14. cap. 18. num. 1.* Sayr. *in clav. reg. lib. 6. cap. 11. num. 79.* Bonac. *de censur. disp. 1. quæst. 3. pun. 2. num. 7.* Avil. *de censur. part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 10. concl. 3.* Sanch. *lib. 2. moral. cap. 11. num. 6. & lib. 4. cap. 38. numer. 13. & 14.* & Barbof. *part. 2. de potest. Episc. alleg. 39. num. 19.*

40 *Idque in Diœcesi sua*. Quidam, quos sequitur Sanchez *cit. cap. 11. num. 17.* Granad. *2. 2. controv. 1. tr.*

15. *disput. 14. sect. 2. num. 6.* & Barbof. *in remiss. Concil. ad hunc locum*, putant prædicta verba non esse limitativa facultatis Episcopo concessæ, sed potius illius quasi extensiva. Siquidem comprehendunt subditos, qui verè subditi sunt ratione Domicilii, sive sint in Diœcesi, sive extra, & subditos, qui solum ratione transitus sint in Diœcesi, atque etiam vagi. Quapropter inquirunt, posse Episcopum virtute hujus facultatis absolvere a censuris subditum existentem in aliena Diœcesi, etiam si ipse Episcopus sit extra Diœcesim, itaut ambo tam subditus, quam Episcopus sint extra Diœcesim.

Probatur, quia requiri non potest, quod Episcopus, ac subditus sint in Diœcesi. Effet enim nimis coarctare privilegium Concilii. Neque requiri potest, quod Episcopus sit in propria Diœcesi, ut subditum a censuris absolvat. Hæc enim absolutio est voluntariæ jurisdictionis exercitium, quod ubicunque locorum fieri potest circa subditos. Ergo, ut intelligeremus hanc jurisdictionem voluntariam limitare voluisse Concilium, verbis clarioribus uti debeat, quemadmodum fecit *sess. 6. cap. 5. de reform.* cum dixit: *Nulli Episcopo liceat Pontificalia in alterius Diœcesi exercere*. Neque tandem requiri potest, quod subditus sit in propria Diœcesi. Verba enim illa in Diœcesi sua non possunt referri in subditos, aliàs Concilium non diceret *in Diœcesi sua*, sed in Diœcesi ipsorum.

At tenendum, prædicta verba, *in Diœcesi sua*, esse limitativa facultatis absolventi Episcopo concessæ, ut docent Suarez *de censur. disput. 41. sect. 2. num. 10.* Henriquez *lib. 14. de irregul. cap. 20. num. 5.* Rodriq. *tom. 2. sum. cap. 69. num. 1.* & Dian. *tract. 5. resol. 2. in fine*. Quia si potestas absolventi non limitaretur, vel ad subditos existentes in propria Diœcesi Episcopi, vel ad Episcopum existentem in sua Diœcesi, superflua essent verba *in Diœcesi sua*. Ergo ne sint superflua, ad alterutrum è duobus limitari debent. Quia concessa Episcopo facultate absolventi a censuris, potest absolvere quemcumque subditum, quomodocumque sit subditus vel ratione domicilii, vel ratione habitationis, itaut si sit subditus ratione domicilii, possit absolvere illum ubicunque existentem, quia per hoc non amittit subjectionem.

Et licet Suarez loco citato, & quidam alii dicant, præfata verba limitanda esse ad subditos, quia paci, & recto regimini convenientius est, si potestas absolventi limitetur non solum ad personas, sed etiam ad territoria. Verius tamen Henriquez, Rodriquez, & Diana, ubi supra, putant prædicta verba *in Diœcesi sua*, limitanda potius esse ad Episcopos absolventes, adeout Episcopus extra propriam Diœcesim existens hac facultate sibi concessa uti non possit, sed ut illa uti possit, necessariò debet esse in sua Diœcesi. Quia verba illa, *in Diœcesi sua*, non possunt referri ad subditos. Et ratio congruentiæ magis procedit in Episcopis, quam in subditis. Magis enim concordia inter Episcopos ostendi potest ex eo, quod quis ipsorum extra propriam Diœcesim existens utatur potestate absolventi sibi concessa, quam ex eo, quod existens in propria Diœcesi subditum alibi existentem absolvat.

Si quæras, an hoc decretum per hæc verba comprehendat extraneum fugentem Prætoris, vel Medici officio, & commorantem in Civitate, vel Diœcesi, itaut tanquam subditus, ex quo ibi Ecclesiastica Sacramenta percipere tenetur, debeat ceteri, etiam si crimen sit extra Diœcesim commissum? Respondeo posse hujusmodi extraneum absolvere tanquam verè subditum. Possit etiam dispensare, quando est materia conjuncta, nempe idem factum in eadem persona concurrentes, ex quo peccatum, & irregularitas incurritur ex Doctoribus, nominatim Abb. *in cap. omnis utriusque num. 27. de pœnit. & remiss.* Id, quod relatum Sanctissimo Gregorio XIII. dixit, posse Episcopum absolvere dumtaxat in Sacramento Pœnitentiæ, non autem dispensare. Hocque extenditur etiam in omnibus forensibus commorantibus in Civitate, vel Diœcesi ejusdem Episcopi, ubi domum conductam habuerint.

Atque hinc respondetur ad fundamentum Sanchez, Granadi, & Barbofæ. Non enim hoc est derogare juri communi, & exercitio voluntariæ jurisdictionis, quod ubicunque locorum exerceri potest, quemadmodum non est derogare juri communi, & facultate absolventi, quod absolutio solum proficit pro foro conscientie. Quia cum Episcopus in his Sedi Apostolicæ reservatis nullam habeat potestatem, potest Sedes Apostolica in concessione illius conditiones apponere sine juris communis derogatione. Quibus servatis facultatem concedit, & quibus omissis denegat. Una autem ex conditionibus est, ut absolutio detur ab Episcopo existente in sua Diœcesi, quemadmodum est, ut possit solum pro foro conscientie.

46 Cur autem in facultate dispensandi hæc conditiones requisitæ non sint, sed requisitæ sint in facultate absolvendi, respondetur, præcipuam rationem esse voluntatem Pontificis sic concedentis. Finis verò hujus voluntatis potuit esse, ut remedium, quod erat sufficiens, delinquentibus occultis daretur, ipsique timerent delicta committere, & publicare, videntes non posse suam absolutionem ab Episcopis obtinere, nisi delicta sint absoluta, & in foro conscientiarum, ac existentibus Episcopis in propria Diœcesi.

47 Per seipfos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum. Cùm in facultate dispensandi non sit appositum, ut Episcopus per Vicarium dispensationem concedat, difficultas est, an possit Episcopus committere Vicario dispensationes irregularitatis, & aliorum impedimentorum, sicuti potest committere absolutionem a casibus reservatis. Aliqui apud Barbosam cit. alleg. 39. num. 14. id negant, quia virtualiter restricta fuit potestas dispensandi ad solum Episcopum ex eo, quod potestas absolvendi ipsi, ac Vicario concedatur; Constitutio enim ambigua in una parte debet ex altera declarari. Cùm igitur in secunda parte illius decreti Concilium apposuerit extensionem ad Vicarium, & in prima omisit, tacite limitavit, ne Vicario talis potestas concederetur. Præcipue quia non adest ratio, cur Concilium Vicario permittat potestatem absolvendi, non autem dispensandi. Quia potestas absolvendi necessaria est ad salutem animarum, non sic potestas dispensandi.

48 Tenendum nihilominus est, quod docet Navarrus conf. 11. de privileg. num. 14. Suar. de censur. disp. 2. sect. 2. num. 8. & Sanchez cit. cap. 11. num. 25. & de matrim. lib. 2. disp. 40. num. 17. potestatem scilicet dispensandi committi posse ab Episcopo cuilibet Vicario Generali delegato, & cuilibet etiam personæ speciali. Quia cùm potestas hæc dispensandi jure communi competat dignitati Episcopali, non autem personæ, non est, cur delegabilis non sit; neque autem ex eo, quod in secunda parte decreti Concilii commissa sit potestas absolvendi Episcopis, vel eorum Vicariis specialiter deputatis, rectè arguitur potestatem dispensandi solis Episcopis competere, & aliis delegari non posse. Ad restrictionem enim aliquam faciendam juri communi adversantem clariora fundamenta requiruntur. Immo cùm Sacrum Concilium id expressè non restrinxerit tantùm ad Episcopum, ceù fecit in crimine hæresis, censetur sanè Vicario ab Episcopo deputando potestatem etiam dispensandi delegari posse. Potestas igitur dispensandi in irregularitatibus, & absolvendi a reservato concessa Episcopis, ita est concessa ipsis, ut possint illam delegare, non solum suis Vicariis, sed etiam alteri Confessario, aut aliis ab ipsis specialiter deputatis in similibus casibus.

49 Hoc autem in foro conscientiarum. Hæc verba, sicut & illa in Diœcesi sua, non sunt apposita in facultate concessa ad dispensandum, sed solum in facultate concessa ad absolvendum a casibus occultis, ea ratione quia dispensandi facultas exerceri potest in absentem. At absolutio, cùm debeat esse in Sacramento Pœnitentiæ, requirit præsentiam subditi. Quod autem hæc absolutio debeat esse in Sacramento Pœnitentiæ, tenet Garz. de benef. par. 11. cap. 10. num. 139. ubi subdit, ita sæpius declarasse Sac. Congregationem Concilii, nimirum, quod Episcopus absolvens a peccatis reservatis occultis vigore prædicti decreti Concilii Tridentini, possit tantùm id facere in confessione Sacramentali, non autem extra illam, ut refert etiam Suarez tom. 5. disp. 41. sect. 2. numer. 10. Barbof. de offic. Episc. dict. alleg. 39. num. 8. ubi ait, talem esse praxim Sac. Pœnitentiariæ, Ricc. in prax. for. Eccles. resol. 445. & Garzia modo citatus, qui subdit primò, quod ita sentiat Vivald. in append. cap. 1. num. 2. quem tamen reprehendit in eo, quod putat, idem esse dicendum in dispensatione ab irregularitatibus. Nam quoad dispensationem ab irregularitatibus, & quoad absolutionem a suspensionibus non ait Concilium ut fiat in foro conscientiarum. Quod & adnotarunt etiam Henriquez lib. 14. cap. 20. §. 1. litt. E. in Glos. & Ugo lin. de irregul. cap. 36. §. 1. num. 3. Subdit secundò, quod in Jubilæo, quando conceditur facultas absolvendi in foro conscientiarum, vigore talis Jubilæi neque possint Confessarii absolvere a censuris extra confessionem Sacramentalem. Quod asserunt etiam Vega in Sum. tom. 2. cap. 129. cas. 34. Rodriq. in Bull. Cruc. §. 9. num. 113. reg. 9. Cordub. in Sum. quæst. 152. Navar. cap. 26. num. 31. Lopez in instruct. part. 2. agens de clavibus cap. 6. col. 8. Sayr. in clav. reg. lib. 5. cap. 60. num. 10. & lib. 6. cap. 11. num. 105. Suar. de relig. tom. 2. tract. de vot. lib. 6. cap. 16. num. 4. Sorb. in com. privil. vers. votum notab. 6.

50 Quidquid alii haud rectè dixerint, illa verba in foro

conscientiarum non restringi ad Sacramentum Pœnitentiæ, sed hanc facultatem exerceri posse extra illud; quia forus conscientiarum non est forus Sacramentalis, sed solum est forus secretus, conscientiam respiciens, itaut absolutio non profit in foro externo, seu non præjudicet in foro externo, si contingat hæresim, aut aliud crimen in judicium deduci. Ita Sanch. de matrim. d. lib. 8. disp. 34. & lib. 2. moral. d. cap. 11. num. 13. Ledesm. par. 2. Sum. tract. 1. cap. 6. conclus. 20. disp. 8. Genuen. in pr. cap. 66. num. 18. Idque confirmant; quia certum est, quod quis absolvi possit ab excommunicatione, & tamen non absolvi a peccato hæresis. Ergo facultas, quam habent Episcopi absolvendi ab Excommunicatione propter hæresim incursum, non debet restringi ad forum Sacramentali Pœnitentiæ, cum ille solum sit necessarius, ut quis a peccato absolvatur. Immo potest Episcopus nondum Sacerdos absolvere ab excommunicatione propter hæresim incursum, & facultatem concedere subdito, quod propter peccata hæresis absolvatur a legitimo Sacerdote; quia quotiescunque removetur a peccato censura, peccatum illud non censetur amplius Summo Pontifici reservatum, cùm Summus Pontifex solet sibi reservare peccatum ratione dumtaxat censuræ, ut per Navarr. in Summ. cap. 27. num. 260. & seqq. Suarez de pœnitent. disput. 29. sect. 2. conclus. 2. & de fid. disp. 21. sect. 4. num. 2. alioque communiter, quos sequitur Sanchez lib. 2. moral. dict. cap. 8. Non ita Episcopus, qui sæpius per sua edicta solet sibi reservare peccata, etiam sine impositione censurarum. At his minimè attentis, tenenda omninò est prior sententia, quam sequitur praxis, & Sacra Congregatio Concilii, quod scilicet Episcopus absolvens a peccatis reservatis occultis vigore prædicti decreti Concilii Tridentini, possit tantùm id facere in confessione Sacramentali, non autem extra illam.

Licebitne tandem Episcopo lapsò in aliquod delictum ex his, quæ continentur in hoc decreto proprium Confessarium deputare, ut ab eo absolvatur secundum eam facultatem, quæ ipsi est concessa ex hoc decreto? Sacra Congregatio censuit de omni peccato, & vinculo, de quo potest absolvere, ac dispensare Episcopus inferiorum, posse etiam Confessarium, ab eo electum, ipsum Episcopum absolvere, ac dispensare. Idque etiam liceat Episcopo, si Romæ esset, & sic extra suam Diœcesim. Sed de his non plura.

CONSULTATIO CI.

An, & quatenus puella amoveri possit a Monasterio, in quo avus paternus mandavit educari? Ubi de libertate sponsalia, vel matrimonium contrahendi.

NON potest, neque debet, quia dispositio parentum in ultimis elogiis maximè servanda est quoad proliis impuberis educationem propter vehementem legis præsumptionem, quod pro filiis, ac descendentibus bonum capiant consilium, l. ult. in princ. C. de curat. furios. Caltr. conf. 257. in 7. dub. vol. 1. Dec. conf. 26. vol. 2. Surd. qui alios allegat conf. 457. n. 1. Et propterea ad educationem impuberum sequenda est illorum voluntas, ut notant communiter Doctores in leg. 1. C. ubi pupil. educ. deb. & est Textus in leg. 1. §. apud eam, ibique Gloss. v. jussur ff. de ventr. inspic. Corn. conf. 175. num. 13. lib. 3. Durand. de art. testam. tit. 7. caut. 1. in fin. Cavalcan. de tut. & curator. num. 30. Decian. resp. 49. num. 11. lib. 1. Crot. conf. 272. num. 4. lib. 2. Menoch. conf. 62. sub num. 12. Surd. de aliment. tit. 4. quæst. 13. num. 2. & Seraph. decis. 1357. num. 7. Nam parens meliùs cæteris censetur utilitati filiorum prospicere, leg. nec in ea in fin. ff. de adult. Parif. conf. 56. num. 25. leg. 1. Guttier. de tutel. par. 2. cap. 8. num. 2. Decian. ubi supra num. 14. Ideòque Judex non potest recedere, nisi causa bene cognita, Surd. d. quæst. 13. num. 4. & unico casu, quo locus electus non sit tutus, neque in eo liberi ali possint sine aliqua maligna suspiciòne, Surd. ibidem, & clariùs Decian. resp. 49. num. 20. lib. 1. v. saltem opus est consistare Judici non expedire Pupillo in eo manere propter vitium, quod parens ignoravit, vel aliam ob causam, Cravert. conf. 190. num. 9. Molin. de just. & jur. disput. 224. & Guttier. d. cap. 8. num. 4.

Quæ voluntas magis spectanda, & sequenda est, quando non cadit aliqua suspiciò in personis, apud quas educari testator mandaverit, sed potius sint tales, quæ verisimiliter puellæ utilia procurabunt. Ex hisce enim circumstantiis debet Judex perpendere qui in loco, & apud quas personas puella debeat educari dict. leg. 1. & leg. 2. Codice ubi pupil. educ. deb. & leg. 1. ff. eodem; Corn. dict. conf. 175. num. 13. Bald. in l. Non est num. 2. ff. de inoff. testam. Soccin. sen. conf. 193. num. 2. lib. 2. Jaf.

- Jaf. *conf.* 93. *lib.* 3. *Parif. conf.* 56. *num.* 2. 3. *et* 7. *lib.* 1. Berous *conf.* 180. *num.* 18. *lib.* 2. Seraphin. *diff. dec.* 1357. *num.* 4. *et* *dec.* 1375. *num.* 1. Rota in Leonien. educationis prolium 3. Julii 1628. cor. Durano.
- 3 Si enim inspicitur locus, non potest esse tutior, quam Monasterium, ut in simili dixit Rota in Tortonen. Separationis thori coram Pegna 24. Januarii 1599. Si personæ, cum quibus commoratur; non habet puella personas alias magis sanguine, & charitate conjunctas, apud quas morari possit ad Textus in *diff. leg.* 1. ff. *et* *Cod. ubi pupill. educ. deb.* Menoch. *diff. conf.* 62. *num.* 14. & de illis ipsa lex præsumit, ut per Alciat. *regul.* 1. *presumpt.* 22. Quod si jam rectè se gesserint in illam educando, ac imbuendo bonis moribus, itaut eis obtemperet, quibus avas educandam tradiderit, eligendo ei sponsum, & matrimonium condignum procurando, id magis debet in futurum de illis sperari, atque aded magis debet in futurum apud illas commorari, ut per Corn. *d. conf.* 175. *sub n.* 13.
- 4 Præcipuè si in ejus matrimonio, ac successione nullum possunt habere commodum, cum stricta paupertas, qua vivunt Moniales amitæ, cum quibus puella commoratur, omnem removet ab illis suspicionem. Vovet enim paupertatem, & renunciant Mundo, ac vanitatibus ejus, *can. Vidua* 30. *quest.* 1. *cap. Ad Monasterium de stat. Monach.* Menoch. *lib.* 4. *presumpt.* 83. *num.* 18. Idque præsertim si onus pertractandi sponsalia præparatoria ad matrimonium alio tempore a Testatore demandatum ipsis fuerit. Ex quo magis incalcescit præsumptio, quod omnia fiant pro utilitate puellæ. Nam a primordio tituli posterior formatur eventus, *l. Unica in fin. Cod. de impon. lucr. descript. leg. Regula S. Licet ff. de jur. et fact. ignor.* Surd. *conf.* 202. *num.* 6. Et cum sponsalia sic conclusa sumant originem a potestate, his personis data a Testatore, pernecessè debet optimus finis, ac exitus sperari, Alciat. *reg.* 3. *presumpt.* 32. Menoch. *lib.* 6. *presumpt.* 17. *num.* 1. *et* *seq.*
- 5 E contra verò maxima cadit suspicio in Tutoribus. Primò, ex eo, quod conantur impedire nuptias, & præpedire matrimonium suo tempore celebrandum, & quod enixè cupiunt, & pertractant omnes conjuncti, quibus hæc cura fuit a Testatore demandata; quod sufficeret ad illos faciendum declarari suspectos. Ad quem effectum sufficit quælibet causa, etiam levissima, Bart. in *leg. fin. ff. susp. et. tut. Afflit. dec.* 207. *num.* 3. Gratian. *discept. cap.* 24. *num.* 7. *lib.* 1.
- 6 Eoque magis, si per Epistolam scriptam ab uno ex ipsis Tutoribus, quæ plenè probat conscribentem, *leg. publica S. fin. ff. de pos. leg. nec ambigi, et leg. Si aliquid per epistolam Cod. de donat.* Bertaz. *conf. civil.* 28. *num.* 63. *et* 64. & fuit dictum in Romana 16. Decembris 1622. coram Coccino, & in Romana Pecuniaria 13. Martii 1628. coram Pirovano, constaret, quod tutor scribens aspirat puellam cum suo filio matrimonio copulare; quod de jure civili est prohibitum, *leg. Qui pupillam ff. de adult. l. filius a patre S. Si quis eo tempore ff. de lib. et posth. leg. 1. et per tot. et c. de interd. matrim. inter pupill. et Tut. seu Curat. filiosque eorum;* quæ prohibitio, licet cesset de jure Canonico, quod in materia matrimonii, & Sacramenti debet attendi, Guttier. *de tut. par.* 2. *cap.* 12. *num.* 8. *et* 9. Menoch. *conf.* 1082. *num.* 15. Ex hoc tamen saltem detegitur commodum, & quod pars non intendit, nisi solvere sponsalia, & parare obices matrimonio.
- 7 Non obstat, quòd Puella non debeat permanere apud illas personas, quæ illi immaturas nuptias præpararunt ex Cravett. *conf.* 18. *et* 190. & ex aliis allegatis; quia isti Doctores loquuntur, quando fuerunt tractatæ nuptiæ cum inæquali, & a persona suspecta ut Mater, quæ transivit ad secundas nuptias. Minus obstat Bartol. *qu.* 16. quia loquitur de puella minori septem annorum non tradenda sponso, ne ejus vitæ insidietur, ad hoc, ut postquam pervenerit ad ætatem legitimam, non ei auferatur libertas nubendi, cui voluerit, non autem quando puella esset decem, vel undecim annorum, & permanendo in Monasterio non amitteret libertatem.
- 8 Similiter non obstat Bald. *conf.* 487. *lib.* 5. quia loquitur, ubi quis insidiatur nuptiis, seu sponsalibus Puellæ, volens eam indigno desponsare. Nam, inquit, hæc insidiæ sunt capitales, Soccin. *conf.* 195. *num.* 2. *lib.* 2. firmat, quod non debebat educari apud aviam ex qualitate personæ illius, quæ inutilia jam procuraverat pro pupilla tamen respectu personæ in nubendo, quam bonorum in dilapidando. Undè ex quo inceperat se malè gerere, præsumptio erat, quod malè se gereret in futurum, Cravett. *conf.* 18. *num.* 11. *et* *conf.* 190. *num.* 6. *et* 7. Movetur primò, quia duo condemnabant Matrem, quod victricem induxerat, & procuratio im-

maturi matrimonii, & quidem satis infœlicis, ac inæqualis. Et in principio consilii dicit, quod tractaverat de matrimonio filiæ cum fratre secundi mariti paupere, & inæquali. Secundò loquitur, ubi mater procuravit matrimonium illegitimum, & *num.* 7. ait locum tutissimum Monasterium. Surd. *diff. quest.* 13. *num.* 37. ait solùm, quod Judex curare debet, ne moretur penes eum, qui insidietur castitati, Gigas *conf.* 36. *num.* 22. *et* *seq.* tenet pro separatione a matre, & victrico, cujus cognato longè imparis conditionis eam desponsaverat, ut *num.* 15. & Testator disposuerat, ut Tutores haberent administrationem bonorum, ac personæ, ut *numer.* 23. Menoch. *de arbitr. cas.* 186. *num.* 6. de nuptiis intempestivis refert alios, qui loquuntur, ubi sunt indignæ, seu valdè inæquales. Tunc enim clarè patet non expedire puellæ penes procurantes nuptias tales permanere.

Prout nec relevat, si dicatur controventum esse voluntati Testatoris, dum loquutus est de matrimonio contrahendo in ætate quindecim annorum. Nam modò agitur de sponsalibus, de quibus non est loquutus Testator. Et tamen certum est, quod in illis requiritur minor ætas, & sufficit septennium completum *l. in Sponsalibus contrahen. ff. de sponsal.* Sanchez *de matrim. lib.* 1. *disput.* 15. *num.* 2. *et* *seq.* & quatenus etiam adesset prohibitio contrahendi matrimonium, non tamen centeretur puella prohibita contrahere sponsalia, ut latè Sanchez *diff. lib.* 1. *disp.* 13. *num.* 2. Nec potest argui a contrario sensu ad correctionem juris in materia nedum odiosa, sed etiam indifferenti, & idè sponsalia non veniunt nomine matrimonii, Abb. in *cap. Tertio loco in fin. de presumpt.* ibique Felin. *num.* 4. cum aliis per Sanchez *de matrim. lib.* 1. *disp.* 1. *num.* 3. Roland. *de lucr. dot. qu.* 12. Philic. *cod. tract. glos.* 2. *num.* 3. ex quo potest puella pœnitere.

Neque obstat, quòd sit exploranda voluntas, ne puella seducta persistat in sponsalibus, quæ postea ipsi non placeant; quia cum adhuc non sit in ætate contrahendi matrimonium, hoc tempus debet expectari, quo possit deliberari de statu suo, ut in simili dixit Rota in Urbeveta educationis 20. Martii 1628. coram Ubaldy.

Pariter non obstat, quòd Tutorum intersit non nubere puellam absque eorum consensu; quia stante consensu propinquorum ab ipso Testatore ad nubendum electorum, qui etiam sunt in majori numero, & quod ipsi Tutores requisiti noluerunt præstare consensum, habetur pro præstito, ex quo non habent causam recusandi, & superior potest cogere, *cap. Nullus*, ibique Abb. per illum Text. in 3. *notab. de jurepatr.* Mandos. *super reg.* 8. *quest.* 8. *num.* 11. & Greg. *dec.* 117. *et* *dec.* 520. *num.* 4.

Et quoad Bartolum *diff. quest.* 16. *num.* 11. *vers.* *Secundo casu quando Tutores, et consanguinei discordant*, distinguit duos casus. Primus est, quando Sponsus nihil potest objici, quin sit dignus talibus nuptiis. Secundus, quando circa personam sponsi est conditio, propter quam pupilla, si esset perfectæ ætatis, in eum verisimiliter consentire deberet. Primo casu firmat ex pluribus Judicem posse decernere, ut alatur apud Patrem, vel Matrem Sponsi in eadem domo. Secundo casu, non posse Judicem hoc decernere. Sed quia puellæ facillè corumpuntur blanditiis, ali debere apud personam non suspectam. Undè hoc ait Bartolus in secundo casu, non in primo, in quo cum Bartolo potest dimitti apud Patrem Sponsi, quando sponsalia sunt convenientia, Jaf. *conf.* 237. *num.* 10. *lib.* 2. a quo non recedunt, quando non est suspicio pudicitæ, Surd. post Corn. *diff. quest.* 13. *sub num.* 34. & Guttier. *d. cap.* 8. *num.* 20.

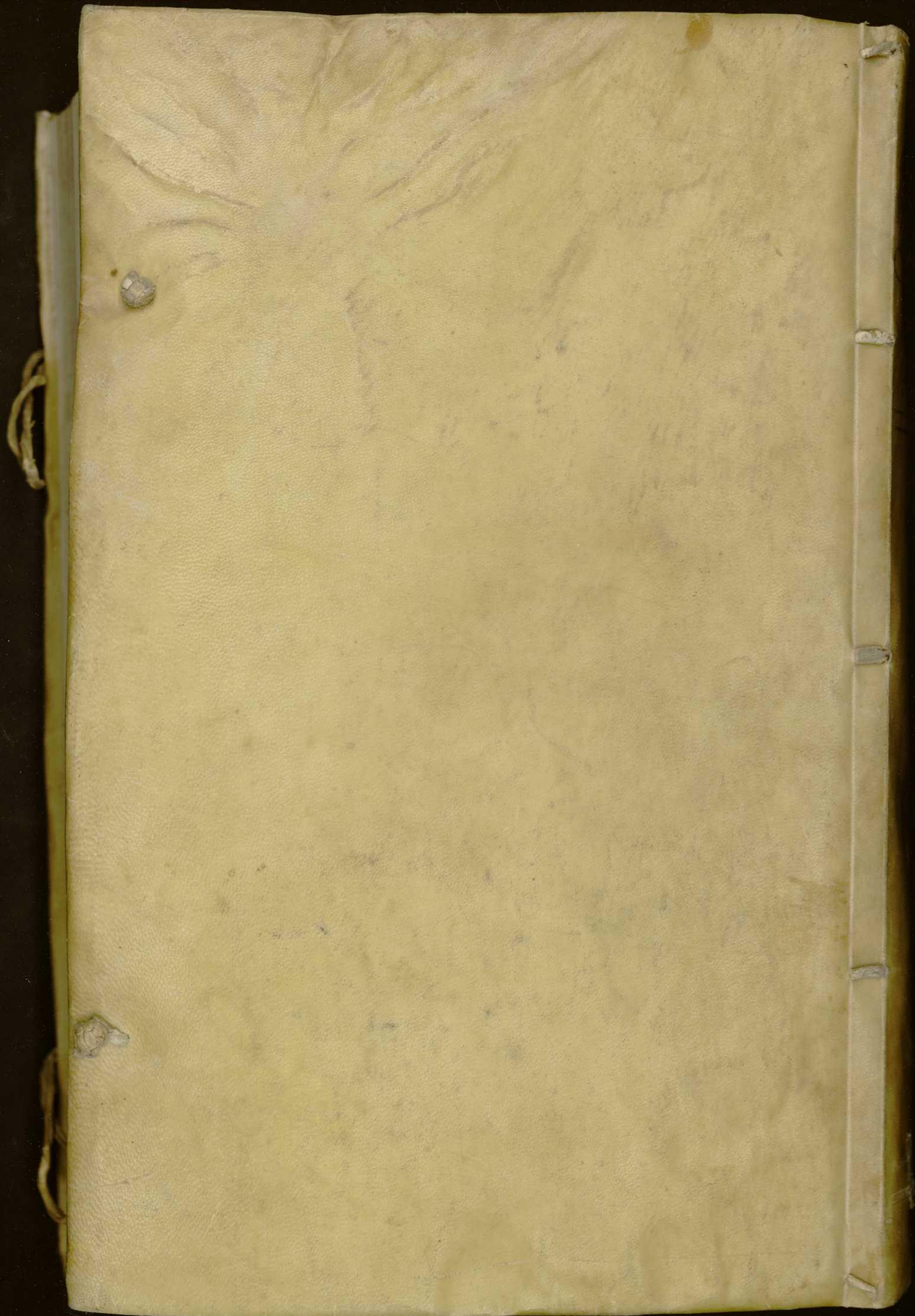
Quodque autem Patru, & amitæ utilitati neptis invigilaverint, contra verò Tutores, comprobatur etiam duplici juris præsumptione. Altera quod consanguinei benè optare, ac velle, & in hoc defendere pupillam præsumuntur, *l. hæc autem 5. vers.* *Si autem ff. quibus ex caus. in pos. eat.* Decian. *resp.* 51. *num.* 129. *lib.* 2. Et quod in actu gesto cum eorum præsentia, & consensu nulla intervenerit læsio, Franch. March. *dec.* 320. *num.* 1. *part.* 1. cum aliis per Simoncell. *de decret. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 59. *et* *seqq.* & Honded. *conf.* 34. *numer.* 68. *lib.* 2. Idque magis dum omnes unanimes fuerunt, & unus de illis in hoc confidit, qui optimum cœpisse consilium pro nepte præsumitur. Altera est contra Tutorem volentem Pupillam uxorem pro filio, itaut propterea de jure civili infamaretur, & coerceretur, *l. non est 66. ff. de rit. nupt. l. Si Patris 6. C. de interd. matr.* ubi Glos. & Doctores.

Minusque amovenda est prætextu explorandæ voluntatis; quia præter superius dicta, exploratio est intem-

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Faint, illegible text in the middle of the page.

Faint, illegible text below the middle section.

Sigat 710

Est 1/1

Est 3

6

PIGNATELLI
Consultatio
CANONICIS
456.

2513

3.866